DVBIA REGVLARIA,

SIVE ACCVRATA, BREVISQVE DISCVSSIO DIFFICVLTATVM,

Circa Religiosam personam, atq; Familiam, ac etiam circa Sacerdotem Regularem, Confessiones sæcularium excipientem:

AVTHORE F. LAVRENTIO DE PORTEL,
Ordinis Minorum de Obseruantia, Prouinciæ Algarbiorum in Portugallia; eiusdem Prouinciæ quondam Prouinciali Ministro, ac Lectore Theol.

Editio nouissima, & prima Veneta, cui præter Additiones in suas sedes iam anteà repositas, accesserunt

RESPONSIONES

aliquorum Casuum Moralium, spectantium præcipuè ad personas Regulares, ac etiam sæculares.

VENETIIS, M. DC. XXXXV.

Apud Paulum Balleonum.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

DICATVR
OPVS SERAPHICO
PATRI FRANCISCO.

PVre Tibi, Beatissime Pater, offero Dubia Regularia. Te enim adhuc in terris agentem, pro dubijs resoluendis consuluere doctissimi multi, tanquam Doctorem, non humana, sed diuina sapientia prorsus affluentem. Decisionem tuam in re difficili litteraria petijt doctissimus tunc Cardinalis Ostiensis, postea Gregorius IX. Decretalium collector tanquam ab ore Angeli tuum responsum accipiens. Refert etiam filius tuus D. Bonauentura cap. 11. tuæ historiæ, quod cùm in vrbe Senarum Doctor Theologus in quæstionibus difficilibus te consuleret, & miram tuam responsionem audiret, admirans dixit: Verè Theologia patris istius puritate, ac contemplatione, tanquam alis in altum subuecta, est Aquila volans: nostra verò scientia ventre graditur super terram. De te denique, ò Doctor idiota, idem Doctor Seraphicus (sed te inferior) affirmauit, quòd quamuis non haberes litterarum sacrarum peritiam, æternæ tamen lucis irradiatus fulgoribus scripturarum profunda, miro intellectus scrutabaris acumine: & mysteriorum abscondita penetrabas. Quid ergo Regularia dubia non tibi dicentur tanta dexteritate dubia resoluenti, vt tua hodie maiori luce, ac sapientia irradiata patescant? At maiori alio titulo, tuum est hoc tantillum opusculum: scitum est enim apud Doctores, acquisita à Monacho deberi Prælato, ac Monasterio; sicut à seruo obtenta, sub Domini manent reposita dominio. Accipe igitur, quod tuum est, in domo tua, ab indigno, & inutili seruo acquisitum. Et per tua sacra vulnera precor, vt me indignum seruum tuum numero, facias coram Deo in merito minimum recenseri. Amen.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

REM puto notissimam apud omnes, quantum his vltimis sæculis Franciscani Doctores laborauerint in Regularium priuilegijs colligendis, & explicandis. Primus huic operi incubuit doctissimus Fr. Alfonsus de Cazarubias, qui varia priuilegia antiquorum Pontificum sparsim, & in confusa congerie se posita multo labore collegit, ordine alphabetico disponens; propria etiam scholia inserens aliquibus locis; quod opus per Antonomaziam Mendicantium compendium dici promeruit. Secundus fuit sapientissimus Corduba Minorita, qui difficiliora loca eiusdem compendij eruditis commentarijs illustrauit. Tertius, Fr. Hieronymus à Sorbo Capucinus, qui retento ordine alphabetico eiusdem compendij, recentia Breuia Pontificia suis locis apponens, perdoctas etiam proprias adhibuit notationes. Quartus fuit priuilegiorum indefessus indagator Emanuel Rodriguez, qui tribus præcipuè tomis materiam prosecutus, tot, ac tanta dixit, vt nihil videatur posse amplius desiderari. Clausit tandem opus Pater Miranda duobus tomis de eadem materia non postremis. Quorum tot, ac tantorum virorum attentis laboribus, & scholijs, & commentarijs, temerarium quasi foret, aliquid addere, vel sperare nouum pro Regularium dubijs resoluendis. Quia tamen prolixitas, multitudo, ac diffusio, intellectus electionem obnubilant, legendi fastidium causant, & memoriæ retinentiam impediunt: in gratiam Regularium, non inutile iudicaui, imò profuturum credidi, omnia, & præcipua à prædictis omnibus Doctoribus sparsim, ac diffusè tradita in hoc breue compendium, seu Manuele redigere, additis multis ex alijs Doctoribus, meo labore collectis, quo possint à legentibus & faciliùs inueniri, & in memoria retineri. Omisi, fateor, aliqua in illis Doctoribus contenta, quæ, quamuis

docta,

docta, & erudita, directè tamen, & necessariò ad intentum Monasticum compendiosum non inseruiunt; vt in aliquibus prædictis Doctoribus digito possem ostendere: cùm multas quæstiones disputent, vel Regularibus non omnino necessarias; vel ita prolixè, ac diffusè positas, vt multò paucioribus verbis, & possent resolui, & faciliùs penetrari. Et huius rei testes, ac iudices ipsos legentes appello. Adde, quòd non omnes, tot, ac tam grandes libros possunt emere, nec perlegere: neque in tam ampla segete, vel area granum purum colligere. Quamuis autem vt plurimum compendij breuitatem profiteor: in aliquibus tamen, sed paucis, compendij limites transilio, coactus vel rei necessitate, vel nouitate, vel contradictione. Huiusmodi est quæstio de Abbatissa vidua, de Indulgentijs reuocatis, & alijs paucis, ob causas prædictas, in quibus tantisper à compendio digredior ob causas proximè dictas. Imò, & vt plurimùm timens illud, breuis esse laboro, obscurus fio: ferè ratiunculas appono, semper tamen compendij breuitati intendens. Sed medium tenere quis poterit, vt, & prolixitatem, & ieiunitatem vitans, medium purum attingat? Cogita, Lector, quod magnæ vrbes non possunt sine defectu in vngue solo depingi: parce igitur rudi pictori in tam parua materia tantam priuilegiorum, & materiarum copiam delineanti. Si autem hanc breuitatem pertæsus, respueris: consule illos quinque Doctores fontes irriguos, latèque fluentes, in quorum latissimis libris fusè poteris euagari. VALE.

HAC

HAC IN VLTIMA EDITIONE

Beneuolo Lectori notanda.

QVOD moralium Philosophorum facilè Princeps Seneca dicebat, candide Lector, non tam benè cum rebus humanis actum esse, vt meliora pluribus placerent; hoc in Opere, quod iterum tibi offero, verum reperire non fuit: tam multis enim eruditis, & politioris doctrinæ studiosis probatum est, vt etiam nescio cuius nugigeruli Excusoris prurientem, aliorum dispendijs fortunam fabricandi, auiditatem acriter stimulans, illum in hanc messem iniquè falcem inijcere, & editionem alteram excudere compulerit. Sed, Deus, immortalis! quàm dispar ab illa! nam longo vsu ita obtusis, & malè exaratis characteribus, tam vili tenuique papyro, totque mendis passim & confertim obuijs persperſa prodijt, vt eam veriùs deformasse, quàm efformasse dixeris; atque ideò minimè dubium, quin non solùm luce indignam, sed etiam tenebris condemnandam arbitreris. Hoc meam me ad tuum commodum assiduè spectantem solertiam vehementiùs acuens vltimam hanc Editionem castigatissimam, tersissimamque tibi denuò concinnare mihi animum dedit: atque vt ab illa Corniculæ illius magis, magisque dissimilis euaderet, eandem Tractatus eiusdem Authoris exquisita doctrina perpoliti, atque non modico labore à me recuperati accessione, Patris secundæ adinstar, locupletaui. Is complectitur *Responsiones aliquorum Casuum moralium, spectantium præcipuè ad personas Regulares, ac etiam sæculares*; quibus totius Operis structura mirum in modum perficitur, tibique propterea gratissimas, & maximo vsui futuras exploratum habeo. Alterum eiusdem Authoris Volumen, exquisita eruditione ab hoc non discrepans, & à quo non minorem vtilitatem capere possis, propediem, vt spero in publicum edam. Interim vale, & fruere.

DE

DEDICATVR
OPVS ADDITIONVM
DIVO ANTONIO PADVANO.

SOLENT, *vt plurimum, librorum Authores opera sua dicare alicui personæ insigni, tanquam patrono, cuius potentia, fauore, & auxilijs protegantur, tum à linguis mordentium, tum à cæteris hominum, ac temporum calumnijs occurrentibus. Ego personam insignem, cui fidam non habeo: & ferè cum languido illo piscinæ vellem verè dicere, hominem non habeo, neque ad hoc intentum volo habere. Te solum, Beatissime Antoni, habere cuperem, & ob causas duas sequentes habiturum me confido. Notissima est tua prærogatiua, seu intercessio particularis, per quam tanquam Patronus communis inuocaris ab omnibus, non solùm, vt res iam perditæ compareant; sed etiam ne perdantur in periculoso itinere, neve in alijs periculis pereant: idque cum prospero passim euentu: vt fatentur, & experiuntur etiam aliquando infideles, & barbari, maximè in nostra India Orientali: in qua, vt à personis fide dignis accepi, etiam infidelibus te pro rebus perditis inuocantibus, sæpiùs easdem res amissas restituis. Prætereà hoc opus, licèt tantillum, (quantum bene scio) res est Patris tui, ac nostri Francisci, cùm sit serui Religionis illius, pro qua tu in illius exordio tanquam zelator indefessus multa satis, ac dura sustinuisti. Ob has igitur causas, quia scilicet rerum amissarum reparatores, vel eisdem ne perdantur inuigilas; tum quia opus Patris tui est, seu Religionis ipsius; tàm opus, quàm Autor operis tuo patrocinio commendantur, & committuntur, ne pereant. Vt qui aliquando, etiam rebus infidelium custodiendis assistis, hoc etiam opus, & eius Authorem, Diuino beneficio Catholicum, ac de te bene sperantem, tuo solito patrocinio tuearis. Amen.*

PRAE-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

In operi adiunctas Additiones.

Ex dictis à Theologis in materia de Angelis, constat, quòd licèt Angeli in sua prima creatione receperint à Deo species intelligibiles infusas, per quas poterant intelligere omnia indiuidua naturalia creata, illorumq; proprietates: nihilominus per tales species non aduerterunt, neque discursum formarunt simul circa omnia illa obiecta naturalia per illas species repræsentata; ita vt vnica vice, seu intuitu simul cognoscerent omnia in illis repræsentata. Fortassis enim, viribus tantùm naturalibus vnico intuitu non poterant aduertere ad tam multam, ac tam variam cognoscibilium multitudinem. Id ergo fecerunt per interualla, & discursu temporis, vtentes prædictis speciebus ad libitum pro rebus quarum cognitioni se applicabant. Si verò hoc Angelis contigit habentibus species tam excellentes congenitas, vt non omnia simul aduerterent, non omnia simul intelligerent: quid mirum si miser homo carens talibus speciebus, & pauculas, & confusas à rebus creatis magno cum labore emendicans, non simul cognoscat, non simul aduertat omnia concernentia materiam, de qua disputationem suscepit? Hac de causa multi, & graues Doctores post primam libri alicuius Impressionem, secundam auctiorem addiderunt, etiam cum titulo Additionum, vt quæ postea sibi occurrerunt, pro bono communi publicarent. Fecit hoc inter alios nuper noster doctissimus Rodriguez, qui ad priorem Summam moralem, quam prius sufficientem credidit, posteà duos tomos addidit sub titulo Additionum. Hoc idem mihi contigit. Feci, vt potui, in prima editione, Summam Dubiorum Regularium maximè circa priuilegia Pontificia, quam pro tunc sufficientem credidi: postea sciui illam aliquibus visam fuiße nimis ieiunam, seu plus debito succinctam, ne dicam, in aliquibus speratis mancam. Scio etiam multis illam non displicuiße; adeo vt mihi certò constiterit illius primæ editionis Impressionem secundò intentari, vel parari in alio Regno. Alij fortè, (quod ignoro) irriserunt, quorum nihil timeo. Sed potius, vt omnibus morem geram, & meis Fratribus Religiosis obsequar, antiqui compendij formæ insistens: hanc secundam editionem publicare decreui, sub titulo, Additionum ad prædicta, & antiqua dubia Regularia. Quamuis autem in illo priori tomo posita sint potiora, & frequentiora Dubia Regularia: in hoc secundo, vt puto, non continentur inania, neque parua, sed valdè vtilia, & necessaria eisdem Religiosis satis inseruiant. Supposito verò, quod certo scio, impossibile esse me omnibus placiturum. Hoc tantùm dico, quod qui hac, & priori editione non fuerit contentus, vnum eligat ex duobus: vt vel spatiosos tomos adeat Rodriguez Mirandæ, & aliorum multorum, sicut dixi in prima editione, si fortè cum illis quietus, & contentus maneat. Vel secundò aliam recopilationem talium dubiorum edat, & promulget ad gloriam Dei, & Religiosorum obsequium; pro qua ego gratias agam; & vtraque manu, sicut dicit adagium, tamquam discipulus libenter amplectar. VALE.

DVBIA
REGVLARIVM
VTRIVSQVE FORI.

ABBAS, PRIOR, GVARDIANVS, & ſimiles Superiores Conuentuales.

Vide infra, *verb. Benedicere*; *verb. Diſpenſare*; *& verb. Prælatus*.

HI omnes poſſunt ſibi ſubditos excommunicare. *cap. cùm in Eccleſiis. extra, de maioritat. & obedientia.* Sotus *in 4. diſt. 22. quæſt. 2. artic. 1.* & eſt cõmunis, etiam ſi ſit Rector Collegij. Henriquez, *tom. 2. lib. 13. c. 24* Habent enim iuriſdictionem fori externi,& conuocant ad Capitulum. Minorita Guardianus in trib. caſibus prohibetur excommunicare, videat ſua ſtatuta generalia, *verb. Excommunicatio.*

2 Abbas Benedictinus confert ordines Minores ſuis ſubditis, *c. quoniam. diſt. 19.* Et Iulius II. *Bulla 25.* Neque hoc reuocatur in Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 10.* pro ſuis ſubditis, ſed pro alijs.

Vide infra, *verb. Tridentinum Concil. tit. ſeſſ 23.*

3 Abbates Ciſtertienſes poſſunt conſecrare altare cum oleo ſacro Rodrig. *to. 3. Addit. Su. c. 19. nam. 2. ſeu concluſ. 2.*

4 Patres Societatis IESV in Indijs conſecrant calices, Henriq. *tom. 2 lib. 9. c 28. nu. 2. lit. H. gloſ.*

5 Nomine *Monachi* in fauorabilibus intelligitur Abbas, non tamen in odioſis. Nau. *lib. 3. conſil. tit. de Regularibus conſil. 75 dub. 15.* Similiter nomine *Monachi* in odioſis non intelligitur Canonicus Regularis, benè tamen in fauorabilibus. Nau. *Comm. 1. de Reg. n. 8.*

6 Prior Dominicanus, & proindè communicantes habent erga ſuos ſubditos in foro cõſcientiæ tantùm, & per ſe ipſos tamen, omnem authoritatem abſoluendi, & diſpenſandi, quam habet Epiſcopi erga ſuos ſubditos, quæ eſt magna conceſſio, facta à Pio V. Habetur in Bullario Rodrig. *fol. 920.* Et idem cõceſſit Greg. XIII. Fratribus S. Bern. in Hiſpan. illorũ Comp. *verb. Abſolutio quoad fratres. §. 11.* Excipit tamen ibi hæreſim, & homicidium volũtarium, ſed conceſſio Pij V. nihil excipit.

7 Neque hi Prælati conuentuales, imò nec Generalis Ordinis, poſſunt dare profeſſionem Nouitio, qui non habet pro ſe maiorem partem communitatis ſuffragãtem. Et ſi contrà fecerint, profeſſio eſt nulla Nau. *lib 3. conſ. tit. de Regul. conſil. 62.* Mirand. *to. 1. q. 15. art. 2.* Ludouicus Beia, *in 4. p. reſ. moral. caſu 7. §. quarto quia.* Si verò Rodrig. oppoſitũ dixit, *in Sum. verb. Nouitius, cap. 8. num. 8.* de hoc ſe retractat, *tom. 3. quæſtionar. q. 17. art. 7. & art. 3. eiuſdem quæſtionis, §. aut nullitas.*

8 Omnes Prælati Conuentuales, etiam Guardiani, possunt esse Iudices conseruatores, si eligantur. Habent enim omnes dignitatem Ecclesiasticam. Rodrigu 1. *tomo quæst. qu.* 65. *art.* 3.

9 Hi omnes possunt se ipsos licentiare, seu vti omnib. illis licentijs, & quasi dispésationibus, quas possunt concedere subditis Miranda, *tom.* 2. *q.* 19. *art* 7. ex Cord & Caiet & Sanch *lib.* 8. *de Matr. disp.* 3. *conc.* 4. vbi probat posse Prelatos conuentuales secum dispensare in illis in quibus dispensant cum subditis Licèt verò de his Prelatis dicatur communiter quòd possunt eligere sibi confessorem eius Ordinis : aduertit Rodrig. *Addit. sum.* 2. *par c.* 67 quòd non potest esse talis electus Sacerdos simplex, sed oportet vt sit approbatus à superiore potente approbare, & citat ad hoc declarationem Cardinalium.

10 Hi omnes absque licentia Prouincialis possunt dare licentiam suis subditis, vt possint esse testes, & iurare coram Iudice sęculari, vel Ecclesiastico Rodrigu. *tom* 2. *quæstion qu* 10. *art.* 4 *&* 5. Si verò subditi iurent absque licentia, testimonium valet: quidquid sit de suo peccato. Rodrig. *Add. Sum* 2 *par. c* 151. *n* 2.

11 Possunt hi omnes dare licētiā suis subditis vt in die festo instante necessitate laborent manib tanquā Prelati illorū Azor *to.* 2. *li.* 1 *c.* 28. *q* 5 Hęc tamen non possunt concedere sęcularibus etiam seruitoribus suis quia non sunt Prelati illorum.

12 Vtrùm hi Prælati, & illorū superiores possint subditos in foro conscientię absoluere à casibus Bullę Cœnæ, variant DD. Negat Say. *li* 3. *de cens. c.* 25. *n.* 5. alij multi dicentes priuilegia Regularium reuocari in Bulla Cœnę, & alibi. Sed quòd possint (exceptis quatuor, vel quinque), tenet Rodrigu. *tomo* 1. *quæstion qu* 20 *artic.* 9. dicens sic responsum esse ab aliquibus Doctoribus Salmanticensibus. Idem repetit *in Addit. Sum.* 1. *par. cap.* 6. *n.* 3 dicens ita concessum esse à Gregorio XIII Generali, & Commissario Generali Minorum & proindè iuxta Rodriguez saltem hi possunt. Tenet cum Rodrigu Vega Minimus, 1. *par. Sum. cap* 49 *casu* 1. Ambo tamen excipiunt hos casus, hęresim, schismaticum, falsificantes litteras Papę, & portantes arma ad infideles Et quintò excipit Rodrig. *proximè citato loco Summæ*, conspirationem factam contra Papam, & manus violentas contra Prelatum. In hac quęstione Suarez, *tomo de censur. disput.* 21. *sect.* 3. *n.* 4. ait attenta Bulla Cœnę Sixti V. & Clem. VIII. solùm reuocari priuilegia absoluendi in generali à casibus predictę Bullæ: non verò reuocari ea priuilegia quæ in specie concedunt casus Cœnæ Domini. Vt si alicui Ordini concedatur in specie absoluere pyratas vel surripientes bona naufragij, vel alia ibi contenta. Hęc inquam innuit Suar. specificatè concessa, non reuocari Elige quod placuerit. Et vide infra, *verbo Bulla Cœna.*

Hoc vnum scio, quòd si Procuratores Ordinū Romæ post lectam Bullam Cęnę Domini, statim recurrunt ad D. Papā, petentes nouam priuilegiorum Ordinis cōfirmationem voce tenus vniuersalē (prout credo audiui illos facere, vel debere facere) tunc illa obtēta, nihil dubito posse Prælatos omnes absoluere subditos ab omnib. casibus Bullæ Cœnæ. Reualidatur enim priuilegium concessum à Pio V. & Greg. XIII supra num 6 contentum, per quod possunt cum subditis omnia quæ possunt Episcopi cum suis: & Episcopi absque dubio in foro interno possunt absoluere à Bullæ Cœnæ, vt infra dicam, *verb. Episcopus.* Consonat cum hoc Collector priuilegiorum Minorum, *verbo Absolutio ordinaria quoad fratres*, §. 13. *litt. B. C* & Capucin. 2. *par. Compendij, fol.* 328. dum consulunt vt Procuratores Ordinum post Bullā Cœnæ publicatam petant nouam confirmationē priuilegiorum: & tunc dicunt posse.

ADDITIO.

Vide, *verbo Confessor, a num.* 13.

1 Vnusquisq; istorum non solum potest excōmunicare suos subditos, vt dictum est: verùm etiam potest sibi reseruare excommunicationem á se illis impositam per communem sententiam quod scilicet, qui potest excommunicare, potest sibi suam excommunicationem reseruare. Suar *de censur disp.* 23 *sect.* 1. *n.* 2

2 Potest etiā quiuis istorum suis subditis imponere verā censuram interdicti, & suspensionis Henriqu. *tom.* 2. *lib.* 13. *de ex-*

com. cap. 24. nu. 3. Et ex consequenti, qui censuras violauerit manebit suspensus, & irregularis. Quòd verò has duas censuras possit ferre Prælatus conuentualis, patet, quia plus, est communicare, quàm interdicere, vel suspendere; priuat enim excõmunicatio pluribus, & maioribus bonis, quàm cæteræ censuræ: ac proinde si Prelatus cõuentualis potest subditum excommunicare, quod est maius: poterit etiam interdicere, & suspendere, quod est minus *Reg. 53. de Reg. iur. in 6.* Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus. At Parochus, siue Prior parochianus non potest suis subditis imponere aliquam ex his tribus censuris, quia caret iurisdictione fori externi, & quia teste Hentiq. *vbi supra,* hoc illis interdictum est per Concil Trid.

3 Dixi quondam Pium V. concessisse Prouincialibus, & Prioribus Ordinis B P. Dominici, vt erga suos subditos respectiuè per se ipsos possint omnia, quæ possunt Episcopi erga suos subditos ex concessione Concilij Tridẽtini, *sess. 24. c. 6. de reform.* dispensando scilicet cum illis & absoluendo in casibus reseruatis irregularitate, suspensione, quando hæc sunt occulta, & non deducta ad forum contentiosum. Circa hæc claritatis, & consolationis gratia, accipe sequentia.

1 In illis quę ibi conceduntur Episcopo, & ad Sedem Apostolicam solent reseruari, continentur sequentia. Primò, peccata reseruata, vt simonia in beneficijs. Secundò, censuræ reseruatæ, quæ sunt tres in specie, Excommunicatio, Interdictum, Suspensio. Tertiò, Irregularitates. Quartò. Priuatio officiorum, vel beneficiorum iam obtentorum. Quintò, Inhabilitas qua quis ob culpam grauem inhabilitatur ne in posterum possit aliquod officiũ, vel beneficium obtinere: Hæc verò tria vltima irregularitas, priuatio officiorum, & inhabilitas non sunt censuræ, sed pœnæ, & tamen Trident. *cit. loco,* concedit Episcopis illa quinque vt possint illa omnia absoluere, vel dispensare, quando sunt reseruata Sedi Apostolicæ & sunt occulta. Quamuis autem ibi Cõcilium solùm exprimat casus reseruatos, irregularitates, & suspensiones, & nõ exprimat priuationes officiorum, & inhabilitates: tamen ibi per suspensiones intelliguntur etiam priuationes officiorum, & inhabilitas, quæ lato modo sunt suspensiones, & includũtur in verbo, *Suspensio.* Hæc enim in significatione ampla, sed vsitata, comprehendit etiam pęnas priuationis, & inhabilitatis, vt tenet Rodrig. *in expositione motus proprij Pij V. de ingressu mulierum in monasteria religiosorum, n. 34.* Cùm ergo Tridentinum ibi concedat Episcopis absolutionem, & dispensationem istorum quinque, sequitur, quòd hæc omnia possunt Prælati Dominicani, & cum illis cõmunicantes circa suos subditos, modo supra exposito, per se scilicet, & respectiuè.

2 Sed quoniam ibi Tridentinum limitat, dummodo hæc sint occulta, & non deducta ad forum contentiosum: Primò nota, non requirere Concilium vt illa quinque, vel aliquod illorũ, sint omninò occulta, ita vt à nemine sciantur Quamuis enim ab vno, imò & à multis sint cognita, adhuc poterit Episcopus, & proindè Prælatus Regularis absoluere, vel dispensare, si non sint deducta ad forum contentiosum. Pro quo accipe sequentia.

3 Ibi delictum occultum, non intelligitur ita occultum, vt ad iudicium deferri nequeat. Sed accipitur occultum vt distinguitur cõtra publicum: ac proindè etiam si delictum ab aliquibus sciatur, & possit probari in iudicio, adhuc dicetur occultum, si in ratione delicti non est publicũ. Erit autem publicum si in maiori parte viciniæ, Collegii, vel Monasterij, vel Parochię sit cognitum; dummodò saltem decem personæ inueniantur in illa vicinia, cæterisue congregationibus. Hæc & sequentia tradit Sanch. *lib. 2 Decal. ca. 11. à n. 18. & seq.* cum ibi citatis.

4 Delictum alibi publicum, si sit occultum in loco vbi petitur absolutio, nec sit spes vt in loco publicetur, ait Sanch. contra Suarez, *ibi citatum,* posse ab Episcopo absolui, vel dispensari, idque poterit Prælatus regularis. Et refert Sanchez, *citato loco,* sic fuisse responsum à Doctoribus Salmantic. ea de re consultis.

5 Delictum deductum ad forum contentiosum (quod prohibet Tridentinũ ab Episcopo dispensari) tunc dicetur, quando saltem per vnum testem iam ad iudicem delatũ est siue iustè, siue iniustè. Requiritur tamen vt reo sit intimata ista de-

latiosi enim non sit illi intimata à iudice, non dicetur eius delictum deductum ad forum contentiosum.

6 Si delinquens iam delatus ad forum contétiosum fuerit absolutus siue per veros, siue per falsos testes, per sententiã absolutam diffinitiuam, nõ dicetur tale crimen iam impedire quin possit Episcopus, vel Prelatus regularis dispensare; sed poterunt dispensare, etiãsi reus sit iniustè absolutus.

7 Si hoc delictum occultũ, & reseruatũ, fuit cõmissũ à duobus cõplicibus, & vnus tantùm delatus est ad iudiciũ, alter cõplex non delatus, poterit absolui, si delictum non est publicum modo supra iam dicto.

8 Si tamen iam alicubi delictum deductum est an forum contentiosum, & delinquens fugiat, iã non poterit Episcopus, vel Prelatus cum illo dispensare, quia vbicumque delictum deductum est ad iudicium, simpliciter dicitur deductum ad forum cõtentiosum, & proinde non potest Episcopus dispensare. Et hoc de delatione delicti ad iudicium intellige siue sit iudicium Episcopi, siue iudicis sæcularis: omnia enim illa tribunalia habent verum forum contentiosum. Addit tamen Sanch. *loc. cit.* quod si delictũ fuit delatum ad forum contentiosum, & ibi fuit punitũ per sententiam, post transactam punitionem poterit Episcopus, & proinde prælatus absoluere, dispensare, vel habilitare subditum. Et citat Armill. Guttierrez, & alios. Vide infra, *verb. Confessor aperiens litteras Sum. pœnitentiariæ, n. 14.*

9 Nota verò quòd *cit. loc. Trident.* excipitur irregularitas orta ex homicidio voluntario, cuius dispensatio ibi Episcopo denegatur. Licèt verò ibidem concedatur Episcopis vt possint absoluere ab hæresi occulta, multi Doctores dicunt hanc facultatem fuisse postea reuocatam à Greg. XIII. De quo infra, *verb. Episcopus.* Circa quæ duo aduerto dispensationem in irregularitate orta ex homicidio voluntario ibi negatam Episcopis, concedi aliàs Prelatis Religiosis erga subditos si sit occulta non per citatam concessionem Pij V. factam Dominicanis: sed per aliam Martini V. de qua dixi in prima Editione, *verb. Dispensare.* & infra redibit sermo. Nota preterea quod absolutio ab heresi ibi concessa Episcopo à Tridentino, non conceditur Prælatis Ordinum per illam concessionẽ extensiuam Pij V. qua extendit concessionem illam Tridentini circa Episcopos ad Prælatos Dominicanos, vt tenent communiter Doctores, maximè Suarez, *tom. de censur. disp. 41. sect. 2. n. 7.* & alij.

10 Quæris: Episcopus per citatam concessionem Tridentini potest absoluere ab omnibus alijs casibus Bullæ Cœnæ (excepta hæresi secundùm aliquos) vt tenet inter alios Viuald. *Candelabro in expositione Bullæ Cœnæ, n. 141.* & alij: v.g. possunt absoluere legentes libros prohibitos, & similes delinquentes contra dictam Bullam si sint occulti. Cùm ergo Pius V. illam eãdem facultatem concesserit Prælatis Dominicanis circa suos subditos modo supra dicto, & alijs Prælatis cum eisdem communicantibus quæris, inquam, an hi Prelati possint absoluere suos subditos à prædictis casibus Bullæ Cenæ, excepta hæresi? Credo quod possunt in foro conscientiæ, & cũ illis dispensare. Moueor primò, quia licèt in Bulla Cenæ reuocentur priuilegia religiosorũ, explicat tamen Pater Antonius Sousa Consultor sancti Officij, *in Relect. Bullæ Cenæ. disp. 10c. n. 2.* (licèt aliud agens) quod prædicta reuocatio potest intelligi, vt nõ reuocentur omnes cõcessiones factę ad absoluendũ à prędictis casibus, & censuris absolutè; sed solùm quando casus illi publici sunt: secus si sunt secreti. Nã si sint secreti, & aliàs detur priuilegiũ absoluendi tales casus secretos, nõ videntur derogari hæc priuilegia præcedentia per illam reuocationẽ generalem Bullæ Cœnæ, nisi quoad absolutionem in casu publico. Probat citatus Author, quoniam per regulam iuris in 6. beneficium Principis (quale est priuilegium) debet esse mansurum, & perpetuum. Et frustra Religiones peterent cõfirmationem suorum priuilegiorum à quouis Summo Pontifice, si statim illa singulis annis deberet reuocare. At Religiosi per citatã concessionem Pij V. & per alias concessiones habẽt facultatem absoluendi subditos ab istis casibus reseruatis, si sint occulti: Ergo non est credendum talia priuilegia reuocari à Papa quotidie: ac proinde possunt prelati Regulares absoluere subditos à prædictis casibus Bullæ Cœnæ, si sint occulti. Hoc

idem

Idem tenet clarè Franciscus Longus Capucinus, *in libro de Casib. reseruatis à Clem. VIII. 1. par. sect. 1. art. 23. à nu. 2. vsque ad 5. fol. 63. 64.* & ait esse probabile, Vega 1. *part. Summ. cap. 49. vers. casus reseruati, casu* 1. citans Graffis, & Morgoucio, & Rodrigu.: licèt ibi excipiat quatuor casus Bullæ, videlicet, hæresim, schismaticum, falsarium litterarum Papæ, & portantem arma ad infideles. Et confirmatur, quia Bulla Cœnæ, nō obstante sua rigorosa reuocatione non tollit quominus valeant priuilegia Bullæ Cruciatæ ad absoluendum à casib. Bullæ Cœnę, exceptis illis qui exprimuntur in Bulla Cruciatæ, vt fatentur omnes Doctores; aliàs fideles deciperentur in illius receptione, quod non est dicendum. Ergo cùm priuilegia concessa Religiosis non sint minoris valoris, quàm priuilegia Cruciatæ: cùm Cruciata non tollit priuilegia Religiosorum, iuxta communem sententiam sequitur priuilegia Religiosorum in foro conscientiæ non tolli per reuocationem generalē Bullæ Cœnæ quoad casus in illa contentos si sint occulti, excepta hæresi, & proindè poterunt absoluere subditos ab illis si sint occulti, excepta hæresi.

11 Quia verò tā crebrò facimus exceptionem absolutionis ab hæresi, dicentes, nunquam Prælatos Regulares posse absoluere subditos ab hæresi, etiā occulta: causam reddimus; nam tribunal S. Officij habet multa priuilegia specialia, per quæ reuocantur alia priuilegia in cōmuni concedentia absolutionem ab hæresi. Addo ex Sanch. *lib. 2. Decalog. cap. 12. num.* 10 extare priuilegium, seu motum proprium Gregorij XIII. specialiter hoc prohibentem: qui motus proprius ponitur ad literā à Rodrig. *addit. ad Bullam Cruciatæ, ad* §. 9. *num. 66. fol.* 492. quamuis (vt dicam quod sentio) prædictus motus proprius ibi positus à Rodrigu. solùm declarat per Bullam Cruciatæ nō licere confessoribus absoluere ab hæresi, vt patebit legēti. Ex dictis tamen ibidem satis colligitur mens Pontificis, quòd nolit hæresim absolui per quodcunq; aliud priu legium: & ita DD. communiter asserunt. Vide quæ dixi supra, *in prima Editione, hoc eodem verbo Abbas*. In Bullario Rodrig *fol.* 816. ponitur concessio per quam Paulus III. concessit Abbatibus, Prioribus, Præsidentibus, & aliis Prælatis congregationis S. Benedicti Valiosletani: *Vt annis singulis 1. die Lunæ Quadragesimæ omnes, & singulas vtriusq; sexus personas Religiosas, ac Donatos, & Eremitas præfata congregationis sub eorum cura existētes possint absoluere ab omnibus peccatis, & censuris, & pœnis pro tempore incursis, etiam in casibus quantumcumque Sedi Apostolicæ reseruatis, prout iam ista facultate vsi fuerunt: & attento quod absolutio ista est pro foro cōscientiæ, tantum & pro personis Religiosis.* Sic ibi. Nota omnia verba: est enim ampla, & magna concessio, licèt pro vna tantùm die duret. Sed nullum casum excipit, & potest hoc inseruire etiam ad supradicta. Verùm hęc concessio fortè amplius in sequentibus explicabitur.

ABBATISSA, *Priorissa.*

1 NOn imponit præceptum spirituale Monialibus, caret enim potestate Ecclesiastica. Imponit tamen pręceptum ciuile: & in materia graui tanquam mater familias obligat ad mortale pro bono graui Conuentus. Sot. *in 4. dist. 20. qu. 1. art.* 4. cum communi.

2 Vota Monialium non dispensat, neq; commutat: validè tamen irritat, sicut mater carnalis erga filiam. Rodrigu. *tomo 1. quæst. q. 25 art.* 7. Neque peccat vota irritās sine causa, si illa facta sunt absque illius licentia: secus si facta sunt de illius licentia, prout infra, *verbo Votum.*

3 Vt possit eligi Abbatissa debet habere 40. annos ętatis, & 8. professionis cum vita laudabili. Si verò talis non reperitur in illo Conuentu, sitque inconueniens extraneam adducere, potest eligi alia eiusdem Conuentus quæ sit ętatis annorum supra triginta, & quinque professionis Trident. *sess. 25. cap. 7. de Regular.*

4 Abbatissę quę sunt Cistercienses, & Sanctę Clarę durant solùm per trienium, quo finito non possunt continuare. Gregorius XIII. in Bulla propria, & Sixtus V. in alia, anno 1587. At Gregorius XIII. pro sola Italia id pręcepit circa omnes Abbatissas Et Sixtus V. pro solis Abbatissis Sanctę Clarę. Vnde notat Rodrig. *Addit. Sum. tom. 3. cap. 3. art. 6.* posse extra Italiam

Abbatissas non Clarissas finito triennio continuari,& reeligi.

In Portugallia verò Abbatissæ S. Claræ in Prouincia Algarbiorum, & Portugalliæ debent vacare per sex annos, prout Paul.V.speciali Bulla decreuit, quam ego vidi.Et intra sexenniū reeligi nō possunt.

5 In electione Abbatissæ nō potest dare suffragium nisi Monialis habuerit tres annos habitus,vel circa.Compend.*verb. Abbatissa*.§.5 loquitur tamen solùm de Abbatissa S.Claræ,& cùm hoc non sit statutum Ordinis sed Bulla Papæ, in hoc non poterit dispensare nisi qui potest dispensare in Bullis Pontificijs.At per statuta Generalia Franciscana Romæ, ann.1612 non potest suffragium dare in electione Abbatissæ, nisi habuerit quatuor annos professionis.

6 Potest eligi Abbatissa descendens ex Iudæis, hæreticis,&c. Item illegitima, id que sine dispensatione. Miranda, *tomo 1. q.6 de Monial.art 2.& 3.* Quod si dispensatio necessaria foret,possunt illarum Prælati dispensare,*ibid* & Rodrig.*t.1 q.10.art. 21.& 22.& q 14.art.13.*

7 Abbatissa admittens sæculares intra clausuram indebitè, si illos admittit virtute licentiarum Papalium reuocatarū per Greg.XIII.Sixt.V.& alios, peccat mortaliter, & incurrit cæteras pœnas ibi cōtentas.Si verò Abbatissa,vel Monialis alia admittat intra clausulam sæculares indebitè, non virtute prædictarum Bullarum, sed ad libitum,peccant mortaliter,sed non incurrunt excommunicationem, neq; alias pœnas, neque manent priuatæ officijs. Rodrigu. *tomo 1 quæstion.q.47.art.1.§ obserua etiam*,& Miranda,*tomo 1.q.2.de Monial.art.10.conclus 1.*

8 Non obstāte,quòd Sixtus V.citata sua Bulla de triennio Abbatissæ dicat,nō posse fieri Vicariam illam quæ desijt esse Abbatissa in illo triennio, neq; habere aliud officium regiminis, si tamen vsus obtinuit vt finito officio, Abbatissæ fiant Vicariæ, vel quid simile,potest tolerari,& tale regimen obtinere infra Abbatissam Rodrigu. *Addit. ad Sum. tom. 3. c. 3. concl 7.* & hic vsus introductus est in Prouincia Algarbiorū in Portugallia,vbi vidi hoc bis fieri.

9 In electione Abbatissæ suffragiū dare potest Prælatus ordinarius præses electionis,vt Prouincialis, & similes superiores: sunt enim caput illius communitatis, & Prælati cum Monialibus faciunt vnum corpus morale ad eligendum.Probatur ex praxi multorum Episcoporum suffragantium in electionibus suarum Abbatissarū, vt pro certo scio in hoc Regno Portugalliæ, & facit exemplum in Ordine Minorum: nam illorum Generalis eò quòd per Bullam Apostolicam est Prælatus Tertiariorum viuentium in Congregatione, quando præsidet in electionibus Tertiariorum habet suffragiū verè sicut Prælatus,licèt Tertiarij sint alterius Ordinis:ergo à simili licèt Moniales sint alterius ordinis, & sexus, id non prohibet quin illarum Prælatus in illarum electionibus suffragetur. Dixi, *Prælatus ordinarius*,quia si præses electionis sit delegatus, vel Commissarius, tale suffragium non habet, quia in rigore non est Prælatus ordinarius.

10 Abbatissa prima fundatrix alicuius Cōuentus potest continuari in officio Abbatissæ per viginti annos apud Clarissas. Miranda *in expositione Reg.S.Claræ.*& statuta S.Claræ Mirand.*citata expositione fol. 190.*potest etiam extendi vltra triennium illa Abbatissa quæ non fit per electionem, sed per præsentationem, vel, si est præses fœminarum non Monialium, vulgo, *das Donas*. Rodrig.*cit.cap.3 num 6.*

Vide infra,*verb.Moniales.num.1.*

AN MONIALIS QVAE FVIT vidua possit esse Abbatissa.

TOta dubitatio est an Monialis nō virgo,seu vidua, possit esse Abbatissa, in Conuentu vbi non est mos vt consecrētur velo virginitatis? Absolutè negat Mirāda, *tom 1.q.7.de Monia.art.6* & negauit olim Rodrigu.*2.loc. q. Reg.mox citand.*citat Miranda multa, *c.& glossaris*, multos item DD.de quo infra Et hāc solam rationem afferunt,quia scilicet non benè potest hortari ad virginitatem illa vidua quæ virginitatem non seruauit.

Posse tamen viduam fieri Abbatissam tenet Rodr.*Add in Summ.tom.3.c.3 verb. Abbatissa,num.9.* vbi retractat se de opposito quod tenuerat,*in quæst. Regular.to n.1. qu.64.art.4.& tomo 2.q.54. art.3.& cit.loco Sum.* ait videre se praxim in oppositum per quam viduæ fiunt Abbatissæ.Hoc etiā innuit

innuit clarè Comitolus, *in Reſponſ. Moral.lib.4.q.19.* vbi cùm diſtinguat quinque vela Monialium, profeſſionis ſcilicet, virginitatis, prælationis, ordinationis, &c. ait fœminam non virginem intrantem Ordinem, omnia vela poſſe ſuſcipere, excepto velo virginitatis: & proindè concedit clarè poſſe habere velum prælationis, quod eſt Abbatiſſæ. Idem innuit ea de cauſa, Syluest. verb. *Conſecratio virginum.* Et non diſſentit gloſſ. *cap. illud autem 20 quæſt.1 verb. velamen.* Et alij DD. dum loquentes de quinque velis Monialium ſolùm dicunt non poſſe velari velo virginum, illam quæ eſt non virgo: & proindè ſentiunt poſſe non virginem velari velo prælationis. Denique huic ſententiæ ſubſcripſit, & ſcripto firmauit P. Fr Suarez dum viueret, cuius ſubſcriptionem retineo, in qua dicit, neque eſſe de iure diuino, neque naturali, neque Eccleſiaſtico quòd Abbatiſſa ſit virgo.

Poteſt afferri tex. pro hac ſententia: nã, *c. nemo presbyter. diſt.78.* ſic habetur: *Nemo inter Diaconiſſas conſecretur, quæ minor ſit 40. annis, vel ad ſecundum matrimonium peruenerit.* Vbi, ſi per Diaconiſſam intelligitur Abbatiſſa, vt Miranda, & alij volunt, cùm exceptio firmet regulam, & ibi excipiatur à Diaconiſſa illa ſolùm quæ bis nupſit: ſequitur non excipi ab Abbatiſsa illam quæ ſemel nupſit: & ſic non eſt inauditum in iure quòd vidua ſit Abbatiſſa. Secundò probatur, quia Concil. Trident. *ſeſſ 25. de Regular. c.7.* vbi ex profeſſo ponit qualitates eligendæ in Abbatiſſam; ſolùm ponit illas quæ ſunt poſita ſupra, *num. 3.* & nihil loquitur de virginitate: quod vtique debuit exprimere, ſi virginitas requireretur. Imò ibidem citat Concilium iura antiqua ad marginem in quibus continentur qualitates Abbatiſſæ ibi expreſſæ à Concilio: & non citat aliquem textum pro virginitate: qualis inter alia citatur à contrarijs, *c. iuuenculas, de quo infra 3.* Ratio congruens ſuadet, quòd aliàs benemeritæ viduæ non excludantur ab hoc officio; ne fortè ſuboriatur murmur quòd reijciantur, ſicut olim, *Actor.6.* factum eſt murmur Græcorum, eò quòd viduæ illorum deſpicerentur in miniſterio. Dixi, *aliàs benemeritæ*: imò aliquando magis emeritæ, quia viduæ cœteris paribus callent melius regimen domus ob praxim, quàm ante habuerunt, qua carent vt plurimum Moniales virgines, aliquando Cõuentum ſeptennes ingreſſæ: imò & viduæ expertæ, & pertæſæ vanitates ſæculi ex accidentes plus illas abominantur.

Vt verò vltimam rationem adducam, ſuppono vt certiſſimum ex Doctoribus Theologis, & Canoniſtis, quod lex etiam Papalis tolli poteſt per contrarium vſum, vt fit quotidie. Et ad hoc, aliqui dicũt ſufficere decennium; aliqui dicunt ſufficere aliquando attentis circumſtantijs tempus breuius quàm decennium. Qui verò tempus amplius extendunt, dicunt per 40. annos ſufficientiſſimè legem tolli per cõtrarium vſum. Vide inter alios Suarez, *tom. de leg. b. lib.4. cap.16. à n.9.* Hoc poſito cõtendo probare quod dato, & non conceſſo, quod aliqua lex canonica prohibuit viduam fieri Abbatiſſam, talis lex eſt abrogata per contrarium vſum, & praxim multis ab hinc ſæculis. Affero triginta exempla pro diuerſis ætatibus: & ex lib. mox citandis vidi 24. viduas Abbatiſſas, quarum omnia nomina breuitatis gratia, ſi omittam videat qui voluerit citatis modò locis, quæ omnes Abbatiſſæ fuerunt viduæ, vel cõiugatæ. Ergo Surius *tom. 1. fol. 375.* ponit Leam. & , *tom.1. fol. 725.* ponit Paulam, & *tom.4. fol.673* Athanaſ. Bern. de Brito, in Chronica Ciſter. *fol. 366.* ponit. Vrracam, & *fol.450.* ponit aliam. Baro. *in Calenda 9. Octob.* ponit Publiam. Heribertus, *de vitis Patrum. fol.893.* ponit Damianam. Arnoldus *libro de ligno vitæ, ſeu ordine S. Benedicti, tom.2 lib.4. c.3.* ponit vnam *cap.4* ponit duas, & *ca.14* ponit quinque. & *cap.15.* ponit duas, & *c.29.* ponit vnam. & *cap.36.* ponit vnam. & *cap.37.* ponit aliam. & *cap.39* ponit duas, quarum nomina vide ibi Tritemius, *lib.3. de viris Illuſtribus Ordin. S. Benedicti, c.38.* ponit vnã. Carrilius, *in lib. fundationis Capuccinarum Madriti, fol.68.* ponit vnam, & ſic ſunt viginti quatuor, & in Portugallia recenter in Conuentu Matris Dei Olyſſiponenſ. quinquaginta ab hinc annis fuerunt tres viduæ Abbatiſsæ, & in Conuentu de Sacauem duæ, & hodie quando hoc ſcribo Olyſſipone in Conuentu Sãctiſſimæ Eucharistiæ Dominicano eſt alia Comitiſſa olim do Vimioſo, vltra alias quæ nolo re-

censere in Portugallia, & aliàs quę in Regnis Castellæ recenter debuerũt inueniri, propter quod Rodrig. tanta praxi confusus dictum retractauit, in vltima ætate, vt dixi, neque in libris citatis, neque pro recentibus lego, aut scio fuisse obtentam dispensationem, neque credibile est tot fuisse procuratas vel datas dispẽsationes, maximè cùm multæ illarum essent Religiosæ perfectæ virtutis Si ergo lex canonica abrogatur per contrarium vsum, vt dixi: dato quod lex vlla hoc prohibuerit, nónne per tot annorũ spatia iam euanuit? Sed soluamus loca in cõtrarium adducta.

Citant ergo pro parte contraria, *cap. si quis omnem*, *§. nouimus*. 1. *q*. 7. vbi dicitur: *Nouimus peccatricem Mariam, post conuersionem, quamuis sancta, & casta, inter Diaconissas, non est computata.* Sed hęc verba nihil probant. Primò, quia ibi adducuntur in exemplum, & adducta in exemplũ non faciunt legem, vide ibi clarè. Secundò, ibi per Diaconissam non intelligitur Abbatissa: tempore enim Magdalenæ nec fuerunt Abbatissæ, nec Moniales trium votorum, sed ibi per Diaconissam intelligitur officium particulare fęminarum vel legendi homilias, & inchoandi Antiphonas in Choro, vel aliquid diuersum; pro quo vide Baronium, *to*. 1. *Annal. anno* 34. *cap*. 255. & Lorinum. *ad cap*. 6 *Act*.

2 Citant, *cap. finale* 26. *q*. 1. *cum ibi citatis*. Sed illa quæstio vnum tantùm caput habet loquens de sortilegijs, & nihil de Abbatissis, & proindè falsò citatur.

3 Citant glos. *in cap. quomodo*, 31. *quæst*. 1. *verb. eligatur*, sed ibi glos. nec dicit aliquid ex se, neque aliquid nouum, sed solùm se remittit ad cap. *Iuuenculas*, de quo statim.

4 Citant glos. *Clementinæ attendentes de stat. Monachorum*, *§. statuimus*, *verb. Rationabilis*. vbi glos. sic ait. (*si corrupta promota esset, per eum qui posset, non benediceretur.*) Sed ibi, verbum, *non benediceretur*, non significat, quòd non confirmaretur in officio Abbatissæ; sed solùm, quòd non consecraretur velo virginitatis. Patet clarè in text. vbi Papa cogit electã in Abbatissam intra vnum annum petere munus benedictionis; quod munus benedictionis nõ est cõfirmatio officij Abbatissæ, iam enim per annum erat in illo confirmata. Erat ergo munus consecrationis per velum virginitatis, de quo non loquimur; & sic gl. conformans se textui bene dicit, quòd corrupta non consecraretur, seu benediceretur. Non verò per *benediceretur* intelligit, confirmationem in officio Abbatissæ.

5 Citant cap. penult. 26. *dist. vna tamen*, in quo glossa innuit, quòd vidua non potest esse Abbatissa, eo quòd nõ potest bene hortari ad virginitatem, quam non seruauit. Sed primò quidem, Textus ibi non est Papæ alicuius, sed solùm D. Ambrosij, & proindè nõ facit legem. Secundò, ibi Ambros. non loquitur de Abbatissis, sed de bigamis. Tertiò, non loquitur de hortatione ad virginitatẽ, sed ad viduitatẽ, ait enim, quod non poterit bene hortari ad viduitatem bigamus, qui coniugia freqũetauit. Vnde glossa colligit suo iudicio, quòd non poterit vidua, bene hortari ad virginitatem, quam non seruauit. Sed ego hic dico quod non est necesse quod Abbatissa hortetur ad virginitatem, quia Moniales non promittunt virginitatem, sed castitatẽ: & hanc vidua bene seruat, & potest ad illam hortari, vt infra dicam; & saltem semel vidua, non frequentauit coniugia, vt bigamus, de quo loquitur Ambros. & sic saltẽ semel vidua poterit esse Abbatissa, & confirmatur, quia viduus vir, ex vno tamen coniugio, non repellitur à Sacerdotio, quod est maius: ergo neque semel vidua ab officio Abbatissæ, quod est minus.

Vltimò citant, *cap. iuuenculas* 20. *quæst*. 1. vbi Gregorius Papa sic præcipit cuidam Episcopo: *Iuuenculas fieri Abbatissas vehementissime prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua nisi sexagenariam virginem velari permittat*, & ibi *velari*, suppono, quòd sit velo Prælationis.

Pro responsione noto primò quod ibi principale, imò & solum intentum Papæ, vt patet ex verbis positis in principio, est quòd Abbatissæ non fiant iuuenculæ, sed in ætate matura & vltimum verbum, *virginem*, videtur ibi accessorium.

Pro quo noto secundò, quòd aliquando Papa post definitionem fidei addit aliquod verbum, vel sententiam, pro exemplo, vel pro ratione assignanda: & tunc sentẽtia addita post definitionem non est definitio fidei. Tenet hoc Lorinus, *super* 2. *Epist. Petri*, *cap. primo*, *versic*. 21. *§. accedit*; nisi aliàs illud additum sit contentum

in

in Scriptura sacra, vel definitione, ponit Suarez exemplum, *tomo 2. de Incarn. quæst. 27. disputat. 4. section. 4. §. dicendum est ergo.* Nam in Concil. Trident. *sess. 6. canon. 23.* definitur de fide, neminem in vita posse vitare omnia venialia, absque priuilegio Dei: & additur: (*sicut de B. Virgine tenet Ecclesia*) hoc verò ibi additum de B. Virgine, non est ibi definitio fidei (licèt aliàs in alio Concilio fuerit definitum) sed ibi in Tridentino affertur tantùm in exemplum. Si ergo aliquando vna sententia addita alicui definitioni, non habet vim definitionis, sed additur vt exemplum, & accessorium: Maiori iure poterimus colligere quòd aliquando vnum tantùm verbum additum alicui legi, vel in fine illius non pertinet ad essentiam legis, sed ponitur vt accessorium, & declaratiuum.

His positis dico, quòd quando *citato c. iuuenculas*, statuitur, vt Abbatissa sit sexagenaria virgo: verbum *virgo*, non facit partialem legem, vel conditionem legis; sed est solum accessorium, idem valens quòd sexagenaria Monialis. Non enim ait quod sit sexagenaria, & virgo: vel sexagenaria, quæ sit virgo: sed sine puncto, seu sine virgula, ponitur, *sexagenaria virgo*. tanquam adiectiuum ad substantiuum, & tanquam accessorium ad principale. Vt nihil aliud sit quàm sexagenaria Moniali; apposito nomine *virginis*, pro communiori significato: quia scilicet communiter loquendo Moniales sunt virgines. Neque ista expositio videri potest violenta: violentior enim est expositio glos. *ibi, verbo Sexagenaria*; cùm ait posse ibi per sexagenariam intelligi, non annis, sed moribus. Cùm tamen ibi intentum principale, & litterale, per sexagenariam intelligatur de annis ætatis, Si ergo glossa sic explicat verbum principale *sexagenariam*: quid si nos explicemus hoc modo verbũ, *virginem*, quod est accidentale?

Quòd si ista expositio non placeat, & dictum cap. vellet obligare vt Abbatissa sit virgo (quod non admitto) saltem per tam longam praxim tot annorum, in tot sæculis quæ citauimus, quis neget esse abrogatum per contrarium vsum in tot exemplis adductis vltra alia, quæ facilè esset inuenire? Quæ exempla si fortè Doctores oppositi scirent, vel aduerterent, omnino dictum cum Rodrig. retractarent.

Ad rationem pro parte contraria, quòd scilicet vidua Monialis non potest benè hortari Moniales ad virginitatẽ; dico primò quòd si illa valeret, etiam vir viduus Monachus nõ posset esse Prælatus Regularis, quia non bene hortaretur ad virginitatem quam absolutè non seruauit. Hoc tamen nullus Doctor asseruit. Secundò dico, quòd Moniales non promittunt virginitatem, sed castitatem, vt patet; & proindè illarum Abbatissa non debet hortari ad virginitatem: vidua vero ęquè benè potest hortari ad castitatẽ, quia illam seruat. Tertiò dico, quòd bene potest aliquis hortari ad virtutem quam nõ seruauit. Papa enim vt plurimum non seruauit obedientiam, neque paupertatem: tamen efficaciter hortatur omnes Religiosos decretis suis ad paupertatem, & obedientiam. Et cõfirmatur, quia Dauid post adulterium & homicidium, offert se Deo in Prędicatorem, *Psalm. 50. Docebo iniquos vias tuas.* Et Salomon vanitatibus antea deditissimus, pro vt de se fatetur, *Ecclesiast. 2.* postea hortatur omnes vt fugiant vanitates, dicens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Et sanctus Romualdus prius fuit homicida cum patre: & postea fundator Camualduensium. Et Guillelmus Dux in Gallia fuit prius homicida, adulter, & schismaticus, vt ipse confessus est corã Summo Põtifice, apud Surium, *to. 1. f. 966.* & postea reformauit Eremitas S. Augustini.

ADDITIO.

1 Dixi olim, *hoc eodem verbo*, in electione Abbatissæ non posse ferre suffragium quæ non habuerit tres annos habitus vel circa. Et in Ordine Minorum per statuta generalia ad hoc requiri quatuor annos. Dixi item illud primum decretum de tribus annis esse decretum Papale Eugenij IV. in Compendio ibi citato. Nunc addo idem decreuisse Nicolaum V. apud Rodrig. *tom. 2. quæst. Reg. q. 54. art. 1.* vnde ibi dixi non posse in hoc dispensare, nisi illum cui specialiter concessum fuerit posse dispẽsare in Bullis Pontificijs. Quocirca Collectores, & Nuntij Apostolicæ Sedis, viderint si hanc specialem facultatẽ habẽt. Hoc vnũ scio mihi dictum fuisse ab Auditore vnius Collectoris, seu Nuntij prædi-

prędictum Collectorē nō posse dispensare in Bullis Pontificijs. Hoc ipsum tenet Rodrig. in simili casu mox citando, *in Summ. capitul.* 105. *verb. Electio. propè finē.* At poterit idem Nuntius vel Collector Apostolicus dispensare in statuto illo Minorū, requirēte quatuor annos in Monialib ad dādū suffragiū in electione Abbatissæ. Quomodo verò hi anni sunt intelligendi, seu computandi, an requirātur cōpleti, vel sufficiant inchoati vide infra, *verb. Annus.*

2 *Citato proximo loco Sum.* ait Rodrig. quòd si Papa, vel potens validè dispensare, dispenset cum Moniali, vt reeligatur in Abbatissam ante finitum terminum vocationis præfixum à Sixto V. ob præteritam prælaturam, talis dispensatio ante triennium vacationis debet intelligi pro vna tantùm vice: & sic non poterit bis reeligi virtute illius primę dispensationis, nisi id exprimat dispensatio, quia (ait Rodrig.) illa electio est odiosa, & proindè est restringenda ad vnam tantùm vicem, & citat ad hoc duos ibi Doctores.

3 Paulus III. in Bullar. Rodrig. *fol.* 280. *num.* 8. concessit Commissario tunc Romanæ Curiæ, vt Abbatissa Monialium Sanctæ Claræ de Obseruātia possit dispēsare cum suis Monialibus circa ieiunium suę Regulę, & circa esum carniū, & lacticiniorum, seu ouorum, quando viderit prædictas Moniale propter debilitatē talia ieiunia, vel obseruantias non posse cōmodè obseruare: & non solùm exprimit propter debilitatem, sed addit: *vel ob aliam legitimam causam.* Vbi noto primò hanc nō esse propriè dispensationem manantem à iurisdictione Ecclesiastica: nam fœmina illius non est capax, vt omnes affirmant. Sed est tantùm declaratio Prælatæ, cui tunc standum esse Papa permittit. Secundò noto, nō ibi Papam exprimere causam morbi vel ægritudinis manifestæ: hęc enim dispensatione non indiget, sed ad vitandos scrupulos etiam exprimit debilitatem, vel aliam causam legitimam.

4 Poterit Prouincialis absens in electione Abbatissæ, quam iussit fieri per aliquem delegatum, mittere suum suffragium per scriptum secretum, vel constituere procuratorem, qui suo nomine ibi suffragium ferat, ita Azor, *tom.* 1. *lib.* 13. *c.* 10. *q.* 2. loquens expresśè de electione Abbatissæ facta per Episcopum absentem. Et probatur, quia cùm Prouincialis habeat suffragium in electione illa sicut cæteræ Moniales, vt probaui, *in* 1. *Edit. verb. Abbatissa, nu.* 9. idque possit facere quando est præsens, poterit idem facere quando est absens per scriptum, vel procuratorem. Et hoc dicit ibi Azor. fuisse declaratum Romæ à Cardinalibus, & contineri in priuilegijs Minimorum, *verbo Concilium.* Vnde pro Minoritis colligi videtur, quòd si Prouincialis committat alicui Religioso speciali vt celebret electionem alicuius Abbatissæ, poterit Prouincialis tal Religioso tamquam suo procuratori committere, vt pro se. Prouinciali absente, suffragium ferat indicta electione Abbatissæ, argumento illorum quæ dicam infra, *verb. Cōmissarius*, de generali Ordinis mittente Commissarium delegatum vt præsens sit in Capitulo prouinciali, vel Cōgregatione, cui potest tunc Generalis committere, vt tamquam suus procurator suffragium ferat in electionibus illius Capituli, vel Congregationis. Id tamen oportet vt Prouincialis exprimat, & clarè committat. At Reginaldus, *tom.* 2. *lib.* 3. *nu.* 193. concedit cum Azorio posse electorem absentem mittere procuratorē, qui suo nomine suffragium ferat. Negat tamen posse mittere suffragium per scriptum secretum: idemque tenet Syluest. *verb. Electio,* 1. *q.* 3. & cōfirmat, *ex c. si quis. de electione in* 6. Vnde securiùs puto quòd Prouincialis id faciat per procuratorem, & non per scriptum. Nam de illa declaratione Cardinaliū dicente id posse fieri etiam per scriptum, nō mihi cōstat, nisi ex solo dicto Azorij. Aduerto adhuc in libro Declarationum Cardinalium, impresso Duaci, Anno 1618. *f.* 344. referri declarationem Cardinaliū ibi, §. *Aut alios.* in qua dicitur fore nullam electionem, si elector in mandato cōmittat procuratori, vt eligat certā, & determinatam personam, assignat rationem, quia iā tunc electio non erit facta per suffragiū secretum. Cùm enim procurator ille debeat ostendere litteras testimoniales suæ procurationis, si in illis litteris ponatur quòd ferat suffragium pro certa persona: iam suffragiū erit publicū, & notum. Vnde colligo, quòd si in litteris procurationis nō dicatur vt ferat suffragiū pro certa persona;

sona; in secreto autem, verbo tenus, id dicat procuratori, ita vt solus procurator audiat, tunc non impeditur electio, quia adhuc suffragium secretum est.

4 Noua quæstio est, vtrùm in Ordine Minorū sit valida electio Abbatissæ facta à Prouinciali ad crates, non per scriptum, seu per schedulas obsignatas, sed audiendo tantùm suffragia voce tenus corā Secretario, & testibus: vt permittit Concilium Tridentinum Episcopo, *sess.25. cap.7. de Regular.* Rodriquez, *in Sum. tom.1. capit. 105. & in addit. ad Sum. verb. Abbatissa concl.12. ad finem,* tenet quòd talis electio in Ordine Minorum est irrita. Probat, quia Sixt. V. pro Ordine Minorū constitutione propria ordinauit: *Quod electiones quorumcumque superiorum, & Officialium per fratres celebrādę fiunt per schedulas scriptas, & clausas.* Et postea addit irritū fore quidquid in contrarium factum fuerit à quocumque. Habetur hæc Bulla in statutis generalibus Minorum Rebolledi, *fol.187. pag.2.* Et in Bullario Rodrig. *f.*1136. cùm ergo Abbatissæ sint etiam superiores Monialium, & illarum electio per Minores Fratres celebretur, sequitur fore nullam, si celebretur sine schedulis obsignatis.

Ego tamen credo talem electionem in Ordine Minorum fore validam, neque in illa peccati, si fiat cum causa. Probo primò, quia Concilium Trident. *citato loco,* prædictum modum suscipiendi suffragia ore tenus solùm audiendo, non solùm cōcedit Episcopo, sed etiam superioribus Religionum. Sic enim ait Concilium: *Episcopus siue alius Superior non ingrediatur, sed ante fenestellam vota audiat, vel accipiat.* At Sixtus V. in illa sua Constitutione nō dixit se reuocare Concilium Trident. quod oportebat dicere, si vellet reuocare concessionem ibi factam Prælatis Regularibus. Imò potius in fine prædictæ constitutionis exprimit Sixtus V. se illa concedere, vel decernere pro Minoritis, dummodò non contradicant Concilio Tridentino: ergo noluit in aliquo derogare Concilio Tridentino: ac proindè concessio ibi facta à Concilio, vt Prælatus etiam Regularis recipiat suffragia ore tenus in electione Abbatissæ nō est reuocata. Nam iuris reuocatio maximè vitāda est præsertim Cōcilij Tridentini celeberrimi, vt tenet Suarez, *lib.5. de Legibus, cap.33.* & Sanchez 1. *de Matrim. disput.54. n.5.* Secundò, facit declaratio Cardinal. posita in lib. impresso Duaci supra citato, qui, *fol.343. §. in electione,* sic ait: *Abbatissarum vota ore tenus accipi possunt à Superioribus cùm duobus testibus.* Vbi ponitur in plurali, *Superioribus.* i., siue sit Episcopus, siue Regularis Prælatus. Tertiò probo ex verbis Sixti V. *in citata constitutione:* ibi, *Electiones Superiorum.* Nam per Superiores solùm intelligit Superiores Fratrum, cum quibus ibi loquitur in principio, & quorum statuta cōfirmat: at Abbatissæ nō sunt superiores Fratrum, vt patet: imò neque in vsu cōmuni loquendi Ecclesiæ illæ dicuntur superiores cùm careant iurisdictione Ecclesiastica. Quartò probatur ex illo verbo Bullæ, *Et officialium.* Nam si hoc verbum intelligeretur de officialibus etiam Monialiū, peccarent quotidie Prælati Minoritæ eligentes officiales Monialium, (vt Ianitrices, Magistras Nouitiarū, &c.) verbo tenus absque scripto, & tamen has officiales quotidie eligunt validè sine schedulis, solùm ore tenus: quod non faciunt in electione officialium Minorum Fratrum, vt in electione Diffinitorum, Custodum, &c. Ergo ibi Sixtus V. per Superiores, & officiales, solùm loquitur de Fratribus, & illorum electionibus, non verò de electionibus Monialium. Et fauet statutum Congreg. generalis Segouiæ, *tit. de election. §. Verū cum* vbi de schedulis secretis electionum loquens, solas Fratrum electiones specificat.

DE ABBATISSA ADMITtente sæculares intra clausuram absque licentia.

Vide infra, *verbo Clausura Monialium. num.5.*

1 DIxi *hoc loco in prima Editione, verbo Abbatissa, num.7.* Abbatissam, & Moniales admittentes intra clausuram sæculares indebitè, vel etiam fœminas sæculares, talem Abbatissam, & Moniales peccare mortaliter, sed non incurrere pœnas Motus propri. Pij V. & aliorum Pontificum, nisi quando tales personas sæculares admittunt virtute licentiarum reuocatarum à prędictis Pontificibus sic enim affirmat Rodriguez & Miranda, *locis ibidem*

dem à me citatis. Et denuò potest pro eadẽ sententia adduci Suarez, *tom. de Censur. disput. 22. sect. 6. nu. 11.* vbi explicans easdem Bullas Pij, & Gregorij, ait Prelatos, & fratres admittentes fœminas intra claustra Conuentus non incurrere pœnas illorum Motuum, nisi quando tales fœminas admittunt virtute licentiarum Papalium reuocatarum ab illis duobus summis Pontificibus: si vero illas recipiant non virtute licentiarum reuocatarum, sed ad libitum, vel ad malum finem, tunc non incurrere ex vi talium Bullarũ, sed standum esse statutis, & pęnis decretis in sua Religione. In quo Suarez cõcordat satis cum mente Rodrig. & Mirandæ, *citata quæstione*; propter quæ hodie nõ discedo omnino ab ijs quæ cit. loc. dixi, secutus Rodrig. & Mirãdam.

2 Postea tamen incidi in Azorium, & Ludouicum Beja, quorum ille *to. 1. Sum. li. 13. c. 8. q. 10.* hic verò *1. p. Respons. Moral. casu 30. f. 48. & 49.* tenent oppositum, dicentes prædictam Abbatissam, & Moniales sic admittentes sæculares intra clausuram, etiam non virtute licentiarum reuocatarum, incurrere pœnas dictarum Bullarum: & ex consequenti eisdem pęnis ligari personas sęculares sic admissas, & intrantes. Citant ambo hi Doctores Nauarrum *in c. statuimus 19. quæst. 3. num. 61.* vbi dicit Nauarr. quòd post prædictas Bullas, ambo Pontifices Pius V. & Greg XIII declararunt suam mẽtem fuisse quòd etiam incurrerent prędictas pœnas illæ Moniales, quæ admittunt sæculares intra clausuram indebitè, nõ solùm virtute licentiarum reuocatarum, sed ad libitum quouis modo illicito. Quo dato, satis dubia manet responderc Rodrig. Mirandæ, & Suarez. Neque hi tres Doctores videntur vidisse Nauarrum, *cit. loc.* Nam authoritas tanti viri, qualis est Nauarr. Romæ illo temporẽ præsens, idque referens de duobus illis Pontificibus cogit nos vt credamus sic cõtigisse, & sic declarasse: & proindè opinio Nauarr. Azorij, & Beiæ militat cõtra tres priores Doctores. Congerit Beia, *cit. loco*, multas rationes pro sua opinione tuenda.

Ego in re tam graui ac difficili, pro opinione Rodrig. & Mirãde duo solùm profero. Primum est, quòd Miranda post Nauarr. multos annos suum Manuale prelo dedit Romæ, ibique suũ opus fuit examinatum à censore Fidei, seu examinatore librorum, qui debuit Romę scire praxim circa illam materiã, & pręcedentes declarationes Pij V. & Gregorij XIII. si extarent: & tamen opinio Mirandæ ibi non fuit correcta, sed tolerata. Secundò dico, idẽ quod in simili materia dicit Pater Soza, in sua relectione Bullæ Cœnæ, *disput. 100. nu. 7. §. Ad fundamentum.* vbi respondens ad alias duas declarationes Pij V. & Gregorij XIII. adductas, seu relatas contra opinionem quam ibi sequitur vt probabiliorem (posse scilicet hodie Episcopos absoluere ab hęresi occulta) per quas dicti duo Pontifices dicuntur oppositum declarasse, seu decreuisse ait nihilominus Soza, prædictas declarationes Pij & Greg. non extare authenticas: & credibile est quòd prædicti Pontifices tales declarationes in re tam graui toti Ecclesię diuulgarent. Sed quoniam (ait ille) non est res certa de talibus declarationibus, teneri potest illa opinio, quæ asserit posse hodie Episcopum per Tridentinum absoluere ab hæresi occulta; non obstante quòd dicitur illos Põtifices oppositum declarasse, cùm id non certo constet. Hoc ipsum ego applico ad nostrum casum de Monialibus admittentibus sæculares intra clausuram indebitè: cum enim sint tres Doctores graues, & rationes claræ pro sua opinione, id est, satis probabiles, quibus probatur prædictas Moniales non incurrere pœnas, quas affert Rodrig. *cit. loco* defendi potest illorum opinio, saltem pro foro interno, quãuis dicatur oppositum declarasse duos illos Pontifices; quorũ declaratio nõ extat authentica, nec fuit Ecclesiæ promulgata.

Pro vltima resolutione dico, quòd opinio Nauarri, & cæterorum, est tutior in conscientia; At non condemnarem illum qui sequi vellet oppositam. Illud saltem certissimum iudico cum Beia, *cit. loc.* quòd saltem intrantes indebitè clausuram non virtute licentiarum reuocatarum, incurrunt excommunicationẽ positam à Concilio Tridentino, *sess. 25. c. 5. de Regular.* contra ingredientes indebitè clausuram Monialium. Ibi tamen Concilium solùm excommunicat dictos sæculares ingredientes indebitè, & Moniales egredientes indebitè: nõ vero excõmunicat Moniales indebitè admittentes dictos sæculares.

DE

DE VIDVA ABBATISSA.

IN prima Editione, *in quæstione de Abbatissa vidua duobus, vel tribus locis*, dixi legem Pontificiam, siue Canonicam posse abrogari per contrarium vsum intra spatium decem annorum, etiam ignorãte Pontifice: idem dixi, *verbo Lex, nu.* 11. pro quo citaui Suarez. Nũc declaro, quòd ista doctrina intelligenda est de lege in principio suæ publicationis; si enim per primos decem annos fuit vsu recepta, sed contra illam communiter practicatũ est, lex cẽsetur abrogata per contrarium vsũ, etiam ignorante legislatore. Si verò lex iã fuit vsu recepta per decem annos, & radicata, tunc vt abrogetur per contrariũ vsũ, non sufficiunt anni decem, sed requiruntur quadraginta anni, vt explicat Suar. *cit. ibi, li.* 4. *de Legib. c.* 16. *à n.* 9. Et ratio est, quia lex in principio, quandiu est adhuc minus radicata minus tempus requirit, vt abrogetur per contrarium vsum: At postquam est iam recepta, & magis radicata, petit longius tẽpus vt destruatur per contrarium vsum, videlicet quadraginta annorum: & sic communiter tradunt Doct.

Quando Pontifices dicunt Abbatissam debere esse tantum triennalem, quales debeant esse hi tres anni completi scilicet, an sufficiant quòd excedant per aliquod tempus? Vtrùm etiam tres anni quibus iubentur vacare debeant esse completi? Vide infra, *verbo Annus*.

ABORTVS.

Vide *verb. Dispensare*.

QVoniam Sixtus V. in sua rigorosa constitutione contra procurantes, consulentes, & auxiliãtes ad abortum, bis nominat Regulares, & illorum priuilegia omnino reuocat: & in Bulla Greg. XIV. moderatrice prædictę Sixtianę, video, vel timeo aliqua ab aliquibus non seruari, vel non obseruari, visum fuit breuiter ad hoc spectantia summare.

1 Ergo Sixtus in prędicta Bulla sequentia decreuerat. Primò, vt quouis modo procurans abortũ incurreret omnes pœnas quę per leges ciuiles, & canonicas imponuntur homicidę: siue abortus esset fœtus animati siue inanimati. Secundò si essent Clerici, vltra prædictas pęnas, priuati erant ipso facto omni officio, & dignitate Ecclesiasticis obtentis, & inhabiles manẽt ad prædicta omnia in futurum obtinẽda. Si verò essent sęculares redduntur inhabiles ad ordines sacros, &c. obtinẽdos. Tertiò, easdem pęnas extendit ad omnes procurantes, vel consulentes quouis modo, vt fœminæ alicui daretur potio, vel remediũ quoduis ad sterilitatem, vel ad non concipiendum. Quartò committit cuiuis iudici sęculari, vel Ecclesiastico vt possit causam pręuenire & contra prędictos procedere, pœnas prædictas infligendo. Quinto, omnibus prædictis imponit pœnam excommunicationis, à qua per nullum priuilegium, etiam Regularium, neque per Iubilæum, possit quis absoluere. Et vltimò dicit, quòd neque possit aliquis dispensare cum prędictis in irregularitate inde contracta virtute cuiuscumq; priuilegij, etiam si crimen occultum sit, neq; in foro conscientię.

2 At Gregor. XIV. illius successor, prædictam Bullã in duobus præcipuè restrinxit, dicens primò: quòd quilibet Sacerdos ab Ordinario approbatus pro Cõfessore, & ad hoc specialiter deputatus, possit absoluere à peccato abortus, & ab excommunicatione ibi imposita: siue peccatum fuerit factum ante Sixti V. Bullam, siue post illam Gregorianam. Secundò, decernit Gregor. XIV. quod si fœtus non fuit animatus, vel si solùm datum sit poculum vel remedium, ad non concipiendum, sterilitatem ve causandam, tunc non incurrantur pœnæ statutæ à Sixto; sed solùm tunc reguletur delictum per ius commune canonicum, vel Conc. Trident. Tertiò. ait Gregor. quòd Bulla Sixti quoad alia in ipsa cõtenta, maneat in suo robore, & vigore, vnde multa licet, & oportet colligere.

3 Primò quod hodie procurãs, vel consulens abortum fœtus inanimati neq; incurrit excommunicationem, neq; irregularitatem: quia ius commune tales pœnas huic crimini non inflixit: imò neque pœnam homicidij, vt suppono notissimum, & tenet inter alios Azor, *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 26. *§. iure canonico*, peccauit tamen supradictus mortaliter & grauiter.

4 Secundò neq; prędictas pœnas incurrit dans remedium ne fœmina concipiat, vel

vel vt sterilis fiat: quia ius commune illas non imponit: peccatum tamen graue est. Et ob eandem causam, non incurrit illas pœnas qui animo impediendi conceptum prolis seminaret extra vas, vel cohiberet alio modo, quia ius commune hoc non plectit illis pęnis, vt tenet, & innuit Sayro, *tom. de censuris, lib. 3. cap. 35. nu. 27.* peccatur tamen ibi sicut in supradictis.

5 Tertiò, qui hodie procurant abortum fętus animati, sortito effectu, incurrunt excommunicationem. Nam Gregorio XIV. ait in sua moderatoria, quod ab excommunicatione ibi incursa absoluat Sacerdos modo supra iam dicto Vnde clarè supponit manere excommunicationē impositam taliter facienti, licet non sit reseruata Papæ. Circa quam excommunicationem adhuc manentē idem approbat Vega, *in Sum. Morali, 1. par. casu. 4. verb. Abortos.* Imò noto pro confessoribus Clericis, quod licèt sint approbati, nō tamen poterunt absoluere ab ista excōmunicatione nisi fuerint ad id specialiter deputati ab Episcopo: quia Greg. XIV. ait debere esse confessores ad id specialiter deputatos, & idem credo securius esse dicendum erga Confessores Regulares, vt scilicet nō possint ab ista excommunicatione absoluere, nisi specialiter per suos Prouinciales deputentur, sicut opus est deputentur ad dispēsandū cum cōiugatis pro petendo debito, quādo impediuntur voto, vel coitu incestuoso. Moueor, quia vt dixi, Greg. XIV. vltra approbationem Cōfessoris, requirit specialem destinationem sui superioris, vt videtur. Nisi fortè dicas posse id facere Confessorē Regularem per priuilegia per quę potest absoluere sęculares à cēsuris reseruatis Papæ, vel Episcopo, de quo infra, *verb. Confessor.* Erga sęculares, & erga Fratres minus possunt de ordinario. Vide ibi per totū. Sed tamen adhuc oppositū iudico probabilius & securius propter specialem destinationē requisitā à Greg. XIV.

6 Quartò, circa peccatum abortus quod Greg. ait posse absolui, aduerto quòd si fętus erat animatus, non pōtest Confessor sæcularis illud absoluere, quia iam est homicidium: & homicidium iure communi est reseruatum Episcopo. Poterit tamen illud absoluere Confessor Regularis erga personas sæculares, per sua priuilegia, de quibus infra. Dixi erga personas sæculares, quia si pęnitens delinquens sit persona Religiosa, videndum est an in suo Ordine homicidium voluntarium sit casus reseruatus, maximè per acceptationē casuum reseruatorum Clementis VIII. vel suarū constitutionum, vt communiter reseruatur: & tunc Confessor Regulari non poterit tunc abortum absoluere in Religioso, nisi habuerit specialem licentiam.

7 Quintò, Notissimum est quòd si fętus erat animatus delinquens quicumque incurrit irregularitatē ortam ex homicidio voluntario, vt omnes fatentur Et proindè etiam hodie per talem abortum fętus animati, vt plurimū incurritur casus reseruatus, excommunicatio, & irregularitas. Dixi supra, *effectu secuto*: quia si datum est remedium ad faciendum abortum fętus animati, & tamen nō est secutus effectus, sed partus viuus exijt in lucem, neque excommunicatio incurritur, neque irregularitas, quia ius commune tali delicto has pęnas nō imponit: & iuxta Iuristas, Conatus (tenet Iulius Clarus, *in pract. crimin. qu. 92.* cum multis latè) solus ad crimen nō punitur pęna ordinaria. At per sextum casum reseruatū à Clem. VIII. tunc, etiam effectu nō secuto incurritur casus reseruatus à procurante, seu auxiliū, & consiliū dante.

8 Sextò colligo procurantem vel consulentem abortum animatum, secuto effectu, ipso facto manere priuatum officio, beneficio, & dignitate Ecclesiastica: & cessante scandalo, teneri se abstinere à tali officio, &c. modò infra dicendo, *verbo Eligere, & verbo Officia Ordinis*: eundem etiā dico manere inhabilem ad officia Ordinis in posterum obtinenda. Quod patet, quia has omnes pęnas imponit ibi Sixtus Ecclesiasticis. Et Gregorius XIV. dixit dictā Bullam Sixti manere in suo robore quoad alia: & circa has pęnas priuationis, & inhabilitatis, Gregorius nihil innouauit. Ita tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. to. 3. c. 13. n. 4.* citans Quarantam pro eodem.

9 Septimò infero, quòd contra procurantem abortum animatum effectu secuto, & probato delicto possunt hodie procedere iudices Ecclesiastici vel sæculares vsque ad traditionē brachij sæcularis: vt tenet Rodrig. *to. 2. q. 33. a. 4. in fine.* & patet, quia Gregorius circa hoc nihil innouauit.

10 Tota

10 Tota dubitatio est, an possint hodie Prælati Regulares dispensare cum subdito in irregularitate contracta ex abortu animato, secuto effectu? Negat Rodr. *cita o proximè art.* probat ex casu à simili per Nauarr. *10. Consil. tit. de homicidio, lib. 5, consil. 4.* vbi Nauarrus ait; illum qui occidit Clericum: & petit dispensationem à Papa super irregularitate, solùm exprimendo quòd occiderit hominem, tacẽdo circumstantiam Clerici occisi: ait Nauarr. hunc non manere dispensatum, quia homicidiũ Clerici est magis calificatum; si enim circumstantia Clerici exprimeretur, saltem difficilius Papa dispensaret. Quem casum applicat Rodrig. ad homicidium pueri occisi in vtero est enim homicidium nimis calificatum, eo quòd & perditur corpus, & damnatur anima, quod non fit in homicidio ordinario adulti, cuius anima per contritionem potest saluari: ac proindè cùm hoc homicidium fœtus animati sit valde calificatum, licèt Prælati ordinum per priuilegia possint dispensare in irregularitate homicidij volũtarij hominis adulti occisi (ait Rodrig.) nõ posse Prælatos in hac irregularitate dispensare, sed solùm Papam.

Hoc non obstante, ego dico (si crimen sit secretum) posse Prælatos in hoc hodie dispensare: cùm enim possint dispẽsare in irregularitate orta ex homicidio voluntario (vt infra dicemus, *verbo dispensare*) etiã possunt in ista orta ex voluntario abortu animato Probo primò, ex destructione fundamenti adducti à Rodrig. Nam Sanchez, *lib. 8. de Matrimon. disp. 21 num. 22. & num. 8.* tenet quòd prædicta dispensatio obtenta ab illo qui occidit Clericum, nõ expresso nomine, & circunstantia Clerici, ait fuisse validam ob multa quæ dicit *nu. 18. & n. 22* ponit hanc rationem: nam irregularitas non ponitur ab Ecclesia ob grauius peccatum: non enim ponitur pro blasphemia, pro periurio, hæresi, & similibus grauissimis, sed ad libitum Ecclesiæ, maximè in crimine vbi deficit lenitas, & mansuetudo: licèt ergo vnum crimen sit grauius alio nõ sequitur quòd illud grauius vel habeat irregularitatem annexam, vel quòd eius irregularitas sit indispensabilior. Maximè quia vt ait nu 18. ibi taciturnitas Clerici, non irritet dispensationẽ: quod in nostro casu inseruit. Addo primò quòd etiam, vt plurimum, multi occisi adulti pereunt in corpore, & damnantur in anima pęna damnatorum: quod est maius damnum, quàm illatũ puero intra viscera, qui non damnatur pœna ignis. Et nemo dicet non posse Prelatos Regulare dispensare cum subdito irregulari, occidente hominem adultum damnatum ad infernum: qualiter moriuntur multi, qui in rixa occiduntur, cùm occisi fortè fuerunt aggressores, cum animo vindictæ: vel habentes alia mortalia, de quibus ibi raro habetur contritio. Addo secundò quòd vt plurimum, ratione damni dati magis calificatum peccatum est homicidium viri adulti, quàm infantis in vtero. Primò, quia vita infantis adhuc incerta est propter abortũ naturalem, partum periculosum, &c. Vnde moraliter ob hæc, vita infantis & matris reputatur vna tantùm vita. Quod non fit in vita hominis adulti. Secundò, quia occiso infante intra vterũ nõ infertur damnum tertio videlicet parentibus, filijs vxori, familię, fratribus, sicut infertur vt plurimum ex occisione adulti. Tertiò, quia quandò lex non distinguit, neque nos debemus distinguere, vt habet Corduba, *super Compend. verbo Dispensare*, in casu simili, extendendo priuilegium Martini V. quo concessit solùm in cõmuni vt Prelati Regulares dispensarent in homicidio in cõmuni: extendit Corduba ad casuale & voluntarium: quia lex vel priuilegium non distinguit: ergo à simili cùm lex non distinguat de abortu, vel homicidio adulti: neque nos debemus distinguere. Adde quòd priuilegia Religionũ sunt amplè interpretãda, vt Doctores cõmuniter dicũt.

Maius argumentum pro Rodriguez videtur, ad probandum non posse Prælatos Regulares hanc irregularitatem dispensare: nam Sixtus V. dicebat in sua Constitutione illam nõ posse dispensari à Prælatis Regularibus per sua priuilegia, quæ reuocauit: & Gregorio Decimo quarto nihil temperauit circa irregularitatem sed quoad illam reliquit Bullam Sixti in suo robore. At nihilominus dico posse hodie Prælatos Regulares illam dispensare: quamuis enim ibi Sixtus Quintus reuocauerit priuilegia Regularium: postea tamen Clemens VIII. confirmauit priuilegia Minorum ex certa scientia: vt infra dico, *verbo Confir-*

Confirmatio priuilegij: & iuxta ibidem dicta, confirmatio priuilegij ex certa scientia reualidat priuilegia etiam reuocata ab antecessoribus: & proindè possunt omnes communicantes cum Minoribus in priuilegijs, in illa dispensare. Pari modo dico posse Prælatos dispensare cum subditis in ista inhabilitate posita à Sixto propter abortum animatum incursam: nam licèt Sixtus V. expresserit ne dispensaretur in irregularitate, & proindè hanc reseruauerit: non tamen reseruauit inhabilitatem ibi positam. Sicut eodem ex capite ait Rodriguez *tom.1. quæst.q.24. art. vltimo*, posse Prælatos Regulares dispensare cum subditis in illa inhabilitate quam contrahunt Religiosi admittentes fęminas intra clausuram suorum Conuentuum: licèt enim Pius V & Gregorius XIII. taliter peccantes puniuerint excommunicatione, & inhabilitate similibus: tamen in sola ibi excommunicatione posuerunt reseruationem: & non posuerunt circa inhabilitatem. Adde quòd ex priuilegio concesso Ministris infirmorum in Italia, per Gregorium XIV post Sixtum V possunt Pręlati habilitare suos subditos, & abstergere ab omni inhabilitate; prout refert Capucinus, *verbo Absolutio ordinaria quoad Fratres. fol.27.§.Grego. XIV.*

11 Pro consolatione Religiosorum addo primò quòd si Religiosus habens aliquam huiusmodi irregularitatem, vel inhabilitatē à quibus illius Prælatus potest dispensare, si, inquam, talis Religiosus præsens fuerit in Capitulo Visitationis, vel Prouinciali, in quibus Prælatus dicit in generali, *Absoluo vos an omni censura: & dispenso vobiscum in omni irregularitate, & habilito vos ad omnia*: si inquam hæc dicat: ille qui præsens fuerit, si sit irretitus aliquo ex illis tribus, manet absolutus à cēsura, irregularitate, & inhabilitate Nam talis absolutio datur ab habente potestatē, & sortitur effectum. Ita in terminis Nauar. *in Sum. Latina. cap.26. nu.13.* sic dicens: *Quod Religiosi notare debent, qui ab irregularitate, & alijs censuris generaliter absoluuntur in Visitationibus à Superioribus, nam isto tunc non meminerint illa, sublata censentur, nec tenentur aliam absolutionem quærere.* Sic ille.

12 Quæris adhuc an Prælatus Conuentualis, vel Prouincialis potentes dispensare prædictam irregularitatem, & inhabilitatem fœtus animati, possint hanc potestatem delegare, & proindè committere vni Confessori subdito vt hęc dispenset in foro conscientiæ cum delinquente? Credo quòd possunt ita delegare, & committere. Nam quicumque habens potestatem ex priuilegio supremi Principis, habet illam vt ordinariam, vt probat Sanchez ex multis Iuristis, *lib.2.de Matrim.disp.40.nu.14.* Excipe nisi in priuilegio dicatur quò per se faciant, vt dixit Pius V. in priuilegio cōcesso Dominicanis: de quo supra, *verb. Abbas, nu.6.* At qui habet potestatem, vt ordinariam, potest illam delegare, *c.cum Episcopus. de offic. ordin. in 6.* cum alijs adductis per Sanch. *lib.3.de Matrim.disp.31.n.1.* Iam verò hæc potestas ad dispensandum in irregularitate orta ex homicidio voluntario data Prælatis Religiosis est ex priuilegio Martini V. vt infra dicetur; & proindè est ordinaria, ac delegabilis. Et hæc duo dicta in hoc, *nu.12. & 11. præcedente*, applicare memento ad infra dicenda, *in verbo Dispensare, & verbo Prælatus.* vbi agitur an possint delegare.

13 Dixi supra Pręlatos Regulares in hac irregularitate dispensare, si sit occulta. Nam si sit publica nō potest ab illis dispēsari, vt infra dicemus. Quamuis Cordub. *in Sum. Moral.q.34.* & Vega cum illo, *in Sum.Moral.p.2.c.15. casu 6.* tenet probabile esse quod si homicidium est occultum apud sæculares. & manifestum apud Fratres, poterunt Prælati in illo dispensare, & citat Cordub. vnum text. ex iure Canonico fauentem, in fauorem Religionis: & quamuis Corduba dicat ibi, securius esse, ac melius quod tunc in notorio apud Fratres, recurratur ad Papam: tamen Vega ait etiam probabiliter tunc etiam posse Prælatos Elige securius, sed partem negantem, non posse scilicet quādo est notorium, ita vt possit probari in iudicio, tenet Miranda, *tom.2.qu.8.art.10. concl.2.*

14 Rodrig. *in Summ.2. editionis tom.1. c.5.ad finem*, ait, patrem fœtus animati, cui mater dixit se velle procurare abortum, si pater solùm taceat, nihil aliud faciendo, incurrere omnes pœnas à nobis supra dictas; quia tenebatur ex officio re-

sistere

re; vide quæ olim dixi, *in tract. de casibus reseruatis Clementis VIII. casu 6.*

ADDITIO.

VLtra illa quæ hac de re dixi in prima Editione sub eodem verbo circa inhabilitatē incursam à Clerico causāte abortum animatum. Vide infra, *verbo Inhabilitas*.

1 Circa irregularitatē incursam a Clerico causante abortum animatum: nota quòd in dubio, an fętus fuerit iam animatus, vel non, debet talis Clericus se reputare irregularem. Ita Sanchez in terminis tenet, *lib.1. Decal. cap.10. num.43.* citans decem graues Doctores Vnde si ex signis materiæ eiectæ, vel ex die coitus, vel aliunde id non possit deprehendi, ita vt pellatur omnis dubitatio, stante dubio de animatione fœtus, debet se reputare irregularem. Idem verò Sanchez, *eodem cap. nu. 45.* limitat hoc sic esse intelligendum, vt talis irregularis debeat se reputare irregularem solùm quoad Ordines nō recipiendos, vel in illis non ministrandum: hæc enim duo non potest admittere seu facere, quoniam hæc duo intrinsecè, & clarè includuntur in irregularitate. At iste sic irregularis non tenetur se reputare irregularem quoad alias pœnas annexas irregularitati, qualis est priuatio officij, vel beneficij, & inhabilitas ad hæc duo. Nam (vt ait Sanchez) pęna ordinaria statuta delicto certo nō est imponenda delicto dubio, sed extraordinaria pro dubij qualitate. Priuatio verò, & inhabilitas non imponuntur delicto dubio: imponitur verò irregularitas etiam delicto homicidij dubij. Citat ad hoc multos, & graues Doctores, quos ibi vide, si placet. Vnde si ex materia eiecta in abortu dubitetur an sit masculus, vel fęmina, putandum est esse masculum, & stante hoc dubio se debet reputare irregularem. In alijs verò irregularitatibus contractis ex alijs capitibus, quæ non sunt homicidij, si detur dubium iuris, vel facti, nō est quis censendus irregularis cum tali dubio. Vide Sanchez, *c. i. loc. n. 47. & 48.* & applica ad dicenda infra, *verb. Irregularitas.*

2 Ponit exemplum Sanchez, *cit. cap. nu. 44.* de illo qui dubitat, an consilium à se datum fuerit causa homicidij, vel abortus, eo quòd facta diligentia manet adhuc dubius an alter habuerit animum resolutum faciendi etiam absq; illo consilio, & resoluit stante tali dubio debere se reputare irregularem modo supra explicato. Et per hoc iudicabis de similibus casibus explicatis, & explicandis, in quibus dubium est an quis concurrerit ad abortum, vel homicidium. Stante enim hoc dubio (quod dicitur dubiū facti) debet se reputare irregularem circa prædicta, *nu. præcedente.*

3 Qui approbauit, seu ratum habuit abortum factum suo nomine, (etiam si ante non iusserit, nec consuluerit) & approbauit post iam factum, peccauit mortaliter, vt patet, sed nō incurrit irregularitatē, nec cæteras pœnas impositas à Sixto V. Nam iste non fuit homicida, cùm ad mortē iam illatā non sit cooperatus. Secùs foret si approbaret percussionem, vel occisionē Clerici factam suo nomine, etiam si approbaret postquam iam est facta. tunc enim incurreret excommunicationem, & cæteras pœnas, quæ apponuntur à iure approbanti percussionē iam factam in Clerico suo nomine. Non verò ponuntur in iure approbanti percussionem hominis ordinarij iam factam suo nomine. Dixi, *si approbauit abortum factum suo nomine iam factum*: quia si approbauit abortum antequam fieret, dicens, paranti abortum *Bene facis*, secuto abortu incurrit pœnas Sixti V. quia iam concurrit ad occisionem fœtus animati.

4 Qui dixit fœminæ vt causaret abortū, vel illum procuraret, & hoc illi dixit tempore quo nondum fœtus erat animatus, intendens vt abortiret ante fœtum animatum; fęmina verò dilatans adhibuit medicinam post fœtum animatū, & abortiuit; talis consulens incurrit irregularitatem, & cæteras pœnas. Iam enim suo consilio, vel mandato causauit abortum, & debuit suum consilium, vel mandatum explicare, vel reuocare cum efficacia: ne fieret abortus post fętus animationem. Vide infra, *verbo Homicidium.* Et colligitur clarè *ex cap. vlt. de homicidio in 6.*

5 Qui dedit consilium, vel medicinam, vt fieret abortus fœtus animati, etiam si remedium fuerit applicatum, si tamen effectus non est subsecutus, non incurrit irregularitatem, neque alias pœnas; quoniam verba legis sunt accipienda cum effectu

fectus secuto, quem legislator intendit punire, vt ait Nauarr. *libro 5. Excomm. consil.60.* Et preterea conatus solus ad culpam non meretur pœnam ordinariam legis, effectu non secuto, vt fatentur communiter Doctores.

6 Quæ vero medicinę possint applicari fęminæ ægrotanti cum periculo abortiendi fœtum inanimem, vel animatum, & quomodo hoc liceat, dixi olim, *in expositione casuum reseruatorum à dicto Papa Clemente VIII.* Vide hac de re inter alios Comitolum, *li.4. Resp. Moral.q.13.*

7 Vltimò aduerto quòd Prælatus dispęsans cũ subdito in pœnis incursis propter abortum debet iniungere pœnitentiam condignam pro tanto crimine: quòd verò possit Prælatus Regularis dispensare cum subdito causante abortum fœtus animati quoad irregularitatem, & alias pœnas, dixi, ac probaui in prima editione, *hoc eodem verb. Abortus.* Debet etiam Prælatus similiter iniungere condignam pœnitentiam, quando dispensat cum subditis in quouis alio delicto per sua priuilegia: aliàs peccabit grauiter omittens condignam pœnitentiam.

ABSOLVERE.

Vide infra, *verbo Confessor, per totum, & verbo Prælatus, & verbo Dispensare.*

ACCVSATIO.

1 Saltem in re graui danda est in scriptis subscribente accusatore, ne postea resiliat à pœna imposita contra malè accusantes. D. Thom. 2.2.q.68.ar 2.

2 Accusator si non probet, iuxta multas leges incurrit pœnam talionis. Sed nota quod si solùm probauit indicia criminis, vel diffamationem; excusatur à pœna talionis, vel calumniæ sufficit enim probare aliquid ex illis duobus, & non requiritur, quod plenè probet, Iulius Clarus *qu.62.num 8. practic.* & Repert. Inquisitorum, *verbo Calumnia*, & practica Inquisitorum, *verbo Accusare* & alij.

AEDIFICARE.

Vide infra *verbo Monasterium.*

ALIENARE BONA Ecclesiæ.

Vide infra, *verbo Restitutio, num.1. & 20. & verbo Pactum: & verbo Canonica portio.*

1 Vt alienatio bonorum Ecclesiæ, vel Conuentus debitè fiat, debet interuenire consensus Prælati, & consensus maioris partis Conuentus simul: neque sufficit consensus Prelati sine consensu Conuentus, neque è contra: & hoc debet fieri in bonum clarũ Conuentus, vel Ecclesiæ. Rodrig. *tomo 1. qu.27. per totam.* Et Moniales ad hoc non solùm Prælatæ, sed etiam Prelati debent habere consensus, aliàs factum non tenet, & facientes oppositum manẽt excommunicati, & suspensi ab officio, Rodrig. *citat. qu. articulo* 10. pro Monialibus hodie nimis cõducit. Vide etiam Rodrig. *ibid. art.2.§. infertur 2. & artic.9. in medio.*

2 Prior & Fratres Conuentus Beatæ Mariæ de Monte Martha S. Hieron. in Hispan. habent priuilegiũ, vt Conuentus cum Priore possint alienare hæreditates, possessiones, redditus, & similia inutilia Conuentui, ita vt illorum pretia in alia bona Conuentui vtiliora, & immobilia cõuertantur. Et hac concessione gaudent communicantes Rodriguez, *citata quæst. 27. art.2.*

3 Si alienatio fiat absque solemnitate iuris, & tamen sit euidenter in bonum Monasterij alienantis, valet alienatio, quidquid sit de peccato facientium. Rodrig. *cit. qu art.9.*

4 Nullus contractus factus per Guardianum Minoritã, vel Abbatissam, etiam de consensus sui Conuentus, est validus, nisi de consensu Prouincialis, vel Generalis, ob multa citata à Rodrig. *citata qu. 27. art.3.* vide tamen infra, *verbo Canonica portio.* At facilis modus alienandi circa Minoritas est recurrere ad Syndicum, qui est Procurator Generalis Papæ, & habet amplam concessionem iuxta sibi in Bullis, & litteris Commissoriis datam. Et hoc circa bona saltẽ mobilia Cõuẽtus.

5 Benedictus XIII. concessit Patribus S. Hier. Hisp vt possint de bonis immobilibus, (dummodo non sint data pro fundatione

datione Conuentus, vel à Papa, vel à Regibus)alienare de cõsensu Conuentus, & Prçlati, vsque ad centum florenos auri, dummodo alienatio cedat in bonũ Conuentus. Compend. D. Hier. *verbo Alienare.* §.1. *& ibidem*, §.2. extenditur concessio vsque ad ducentos florenos, dummodo pecunia conuertatur in vtilitatem euidentem Conuentus. Et *ibid* §.4. quòd possint bona legata, vel donata, quæ commodè administrari non possint alienare, dummodo pretium conuertatur in alias possessiones pro Conuentu.

ADDITIO.

1 POenæ impositæ in Iure Canonico contra alienantes bona Ecclesiæ obligant etiam Prælatos Regulares. Constat clarè ex priuilegijs Põtificiis, per quæ conceduntur à Papa licentiæ alienandi bona Conuentus certo modo, quod non possent facere absque prædictis licentijs. Et patet *ex cap. Abbatibus.* 12. *q.* 2. Intelligitur verò dicta prohibitio tam de bonis mobilibus, quàm de immobilibus. Addo prædictis pœnis multo magis obstringi Prælatos Minoritas, quia minus dominium habent in rebus mobilibus suorum Cõuentuum, quàm habeant cæteri Prælati Regulares in bonis suorum Conuentuum respectiuè. Ratio est, quia bona Minorum Fratrum particulari decreto sunt posita in dominio Papæ, & proindè cùm sint bona Sedis Apostolicæ, minus possunt in illis Minoritæ, siue sint mobilia, siue immobilia, quàm possint cæteri Prælati in bonis immobilibus suorum Conuentuum. Si verò Syndicus Minorum inscio Prælato alienauerit bona Conuentus, talis Prælatus Minorita non incurret, quia Syndicus est Procurator Sedis Apostolicę, & proindè soli Syndico imputabitur, si omnino Prçlatus nesciuit.

2 Pœnæ autem impositæ in iure Prælatis indebitè alienantibus bona Ecclesiæ, sunt excommunicatio, & prætereà actus annullatio, seu annullatio alienationis, *cap. ambitiosæ cupidit. in Extrauag. communibus de rebus Eccl. non alienandis. & cap. quicunque Episcoporum* 17. *qu.* 4. vbi additur alia pęna, quod deijciatur ab honore, id est, maneat suspensus. Vide Rodrig. *tom* 1. *qq. Regular. q.* 27.

3 Quæris: an si seruus relinquitur Conuentui Religiosorum sub conditione, ne possit vendi, vel alienari, & in casu quo alienetur pertineat ad hæredes testatoris, vel donatoris: quæris, inquam, an si seruus sic relictus euadet inutilis, vt si fiat ebriosus, furiosus, notabiliter inhonestus, vel latro, possint alienari per Prælatum, non obstante conditione testatoris, vel donatoris? Respondeo primò, secundùm ius Canonicum talem seruum, (non relictum sub cõditione ne vendatur) posse alienari à Prouinciali. Habetur, *in cap. fugitiui* 12. *qu.* 2. vbi conceditur quòd serui Ecclesiæ si sint fugitiui, possint alienari. Et eadem ratio erit si sint ebriosi, latrones & inhonesti; est enim eadem omnino ratio, & proindè curret eadem dispositio iuris. Onerosum enim valdè est Conuentui, imò indecorum talem seruum possidere. Quòd verò attinet ad clausulam positam à testatore, vel donatore, quod scilicet si vendatur ad hæredes pertineat, vel quid simile, consului virum doctissimum in iure Cæsareo, qui mihi dixit, in tali casu non posse vendi seruum; quòd si vendatur tradi debet hæredibus testatoris iuxta conditionem appositam: nisi fortè Rex dispenset in clausula, vel conditione apposita, & iubeat, vt illa non obstante, diuendatur: se id debet fieri petitione speciali exhibita Regi. Et idem dico si seruus relictus fuit sub conditione, ne vendatur: tunc e. n. necessaria est Regis dispensatio.

4 Præter alienationem bonorum Ecclesiæ, prohibentur etiam sub eisdem pœnis bona Ecclesiæ, pignorari, *c. ea enim* 10. *quæst.* 2. § *hoc ius*. Sed illa lex non est lex Ecclesiastica, solùm est lex Imperatoris sæcularis, & ibi exponit Gloss. quod fuit lata pro sola Ecclesia Constantinopolitana. At in nostro Regno Portugalliæ, *lib.* 2. *Ordin. tit.* 24. decernit lex pro omnibus Ecclesijs, vt nullus sub pignore accipiat aurum, vel argentum, ornamenta, vel vasa Ecclesiæ alicuius, etiã Regularis, & etiam Franciscanæ. Si verò tanta fuerit Ecclesiæ necessitas, & aliter illi nequeant subuenire, nisi pignorando, aut vendendo, ad Regem ipsum

Prælati recurrant pro licentia impetranda. Eos verò, qui contra huius legis præscriptum res Ecclesiæ alicuius sub pignore acceperint, vel pretio emerint, absque expressa Regis licentia, iubet vt amittant valorem rerum dictarum cum excessu nouem partium: Et res sic pignoratæ, vel emptæ reddantur Ecclesiæ absq; vllo pretio soluto, ab Ecclesia. Sic lex illa valdè pia, & fauorem Ecclesiæ satis ordinata.

APPELLARE.

1 POssunt appellare Religiosi ad Superiorem, non à correctione ordinaria inflicta per regulã, vel statuta: sed à sententijs particularibus, quando iuxta prudentis arbitrium illis infertur grauamẽ iniustum: & hoc per modum querelę. Est enim defensio naturalis ipsa appellatio iusta: ita vt iudex non recipiens appellationem iustam peccet mortaliter. Naua. *in Sum. c.* 25. *nu.* 3. Ex dictis patet, quòd si Religiosus Prælatus puniat delictum subditi cum pœna taxata in sua Regula, vel statutis, non potest subditus appellare, ibi enim interuenit iusta correctio, iuxta statuta, vbi non potest iudex argui de excessu. Excipe tamen si in commissione delicti interuenit aliqua circunstantia valdè minuens pœnam statuti; vel in totum releuans: tunc non poterit appellare à tota pœna.

2 Appellationi friuolæ non tenetur iudex deferre, sed tenetur repellere. Est autem appellatio friuola, illa quæ ponitur sine causa legitima, vt quãdo quis appellat non grauatus iniustè: vel dilatandi causa: vel quia sperat superiorẽ iniustę amicitiæ gratia fore mitiorem, &c. Rodr. *to.* 1. *q.* 8. *art.* 13. & Diuus Thomas 2. 2. *q* 69. *art.* 3. & sic appellans peccat mortaliter.

3 Minoritis prohibuit Gregor. XIII. sub excommunicatione ne appellent ad sęcularia tribunalia. Et Congregatio Cardinalium declarauit modum appellandi à Minoribus hunc esse seruandum: vt scilicet à Guardiano appelletur ad Prouincialem: ab hoc ad Generalem: ab hoc ad Protectorem Cardinalem: ab hoc ad Papam. Capucinus in Compend. verb. *Appellare.* At his non obstantibus potest Religiosus omissis illis medijs statim ad Papam, seu Nuntium appellare, *cap. ad Romanam.* 29. *qu.* 6. & Couarr. *in pract. quæst. cap.* 4. *nu.* 9. & praxis obseruat.

4 A iudice arbitro non licet appellare, & hoc in pęnam inconstantię: inconstantia est enim diffidere de illo quem elegisti. Mirand. *in Ordine iudiciario, quæst.* 30. *artic.* 5.

5 Appellatio duos habet effectus. Primus est deuoluere causam ad superiorem iudicem: secundus est ita suspendere primi iudicis authoritatem, vt illius mandatum post appellationem non liget, etiam si iubeat sub censuris. Gl. *in cap. ad reprimendum, de Offi. Ordin. in 6. verb. Conquestus,* est communis vide tamen infrà *nu.* 8.

6 A sententia interlocutoria cõmuniter non licet appellare, vt habetur, *l.* 1 *ff. de appell.* Excipitur casus si in tali sentẽtia continetur damnum irreparabile, qualis est tortura, ab hac enim, vel à simili potest appellari, nisi friuolè appellet: quia hoc modo non licet: *l. ante sententiam, ff. de appellation.*

7 Appellari potest à sententia declarationis, qua quis declaratur excommunicatus, vel alterius censuræ Syluest. *appel. n.* 7. Et ab ipsa excõmunicatione lata sub conditione potest appellari ante impletam conditionem, quia ante illam impletam non ligat. Sà *verbo Excommunicatio,* *num.* 1.

8 Fuit aliquis electus legitimè: noluit pręses confirmare appellauit electus: stante appellatione, quę prohibet amplius procedere, potest nihilominus præses confirmare, & valet confirmatio. Rodriqu. *to.* 1. *q.* 11. *art.* 6. & similiter potest iudex à quo appellatum est ob censuram, post appellationem ab ipso ab illa absoluere appellantem. Suarez *to. de censur. disp.* 7. *sect.* 3. *n.* 23.

ADDITIO.

1 APpellatio nõ solùm potest interponi contra sententiam latam à iudice præcedente processu iuridico; sed etiam poterit interponi cõtra mandatum quoduis Superioris iniustum, & grauans, non præcedente processu. Potest etiam quis appellare contra electionem ne fiat indebitè si sit de Corpore Capituli: vt si pręses electionis omisit vocare illos, quos vo-

vocare tenebatur, vel si omittat aliquam solemnitatem substantialem iuris, poterit, inquam, tunc appellari, vel à nocumento proprio sibi sperato, vel inferendo contra bonum commune; sed illa prima appellatio facta contra sententiam latam præcedente iudicio, dicitur appellatio iudicialis, idest, contra sententiam latam in iudicio. Secunda verò appellatio facta à mandato grauante dicitur appellatio extraiudicialis Ita Miranda *in Ordine iudic. q. 30. art. 2.* citans Textus, & DD.

2 Iulius II prohibuit Fratribus Prædicatoribus, ipsorumq; Monialibus, ne possent appellare à quouis superiore amouente subditum ab officio Prouincialis, Prioris conuentualis, vel quouis alio: si dictus superior ad talem amotionē, vel absolutionem faciendam habuerit potestatē. Si verò appellauerit, etiam prætextu grauaminis, quocumq; modo appellatio interponatur, talis subditus, vel subdita Monialis ipso facto, censeantur absoluti, & priuati ab officio absque vlla declaratione. Refert Capucinus *addit. ad Compend. ver. Appellare*. Ipsi patres viderint quod circa hoc soleāt practicare. Ego non possum non laudare tantum Pontificis zelum: & tantam subditorum obedientiam pro ambitionis etiā vmbra resecanda. Doleo verò è contra videns alicubi tot appellationes aliquando interpositas pro iusta officiorum priuatione cum clamore cœlum, ac terram implente, quasi prædicta officia paterna hæreditate fuerint comparata.

3 Gregor. XIII. sub excommunicatione prohibuit Minoritis ne appellarent ad sæcularia tribunalia: habetur inter constitutiones Gregor. 34. Quæris; an Minorita grauatus (vt putat) à suo Prælato recurrat ad præsidem sæcularis tribunalis, Regem scilicet, Proregem, Gubernatorem, vel similes, petens ab eis remedium cōtra illud grauamen, an iste talis incurrat illā censuram? Respondeo, quòd si iste recursus fit solùm rogando vt prædictus præses roget Prælatū vt desistat ab iniusto grauamine, tunc Religiosus non incurrit, quia rogare non est appellare sed intercessorem quærere, & intelligo hoc etiam si talis Religiosus per modū querelæ id roget. Quod etiam probo ex eo quod aliqui Sum. Pontifices prohibentes Religiosos appellare, eisdem permittunt vt possint facere querelam. Si autē prædictus Minorita recurrat ad Præsidem sęcularē, rogando vt mādet Prælato imperiosè, & authoritatiuè, vt desistat, credo quòd incurret prædictā censuram: hæc.n. in substantia est appellare. Nihil n. ad rem facit si appelletur verbo, dicendo, Appello: an verò appelletur opere, seu facto aliquo. Nam Rodriguez *tom. 1. qq. quæst. 30. art. 3.* innuit Religiosum grauatum ab inferiori, & adeuntem superiorem pro remedio, sentit illo suo discessu appellare; cùm tamen coram inferiori verbo nō appellauerit. An verò prædictus Minorita solùm rogans præsidem sæcularem, vt roget Prælatum pro pœna sibi minuenda, vel tollēda, incurrat aliam excommunicationem dicti Pauli V. impositam Minoritis recurrētibus ad sæculares pro officijs sibi dandis, vel pęnis tollendis &c dicam infra, ver. *Officia ordinis* in expositione prædicti Motus proprij citati Pontificis. Si verò subditus vim patiatur iniustè à Prælato, & non habet recursum ad Superiorem, an pro vi iniusta tollenda possit recurrere ad potestatem sæcularem, non vt sit iudex in causa principali, sed solùm vt vim tollat, & faciat dari Iudices superiores pro sola vi tollenda, idque absque incursu Bullæ Cœnæ? Posse hoc fieri, fauet Suar *tom. de Cens. in disput. 21. sess. 2. excomm. 13.* Et Antonius Soza supra Bullam Cœnæ, *disput. 75. conclus. 1.* & tenet Fuscus *de visitat. lib. 2. cap. 23. n. 5.* & Valasq. *consul. 106. n. 2.* & Zeuallus *li. 4. comm. q. 1. num. 102.*

4 Miranda *in ordin. iud. q. 30. art. 5 concl. 4.* asserit eādem excommunicationem incurrere omnes alios Religiosos cuiuscuis Ordinis appellantes ad sæcularia tribunalia, siue ad ipsum Regem: citat Miranda Aragonē dicentem hanc censuram pertinere ad Bullā Cœnæ Domini: in qua prohibetur *in cas. 15.* causas Ecclesiasticas tractari corā Iudice sæculari. Asseritque Miranda id Religiosis prohiberi etiāsi recurrant, vt Rex, vel præses sæcularis Religiosum liberet à vi iniustè illata. Per hæc autem nō est mihi mens disputare an Princeps, vel Rex possit suam authoritatē, vel potentiam interponere cognoscendo de causis personarum Ecclesiasticarum vt illis succurrat, liberando à vi iniustè

illata per iudices Ecclesiasticos. De hoc, inquam, nihil curo: solum dico, Religiosis hoc esse interdictum, sicut Miranda testatur *citato loco*, dicens per alias Bullas Pontificias idem eisdem Religiosis prohiberi. Vide illum *citato loco*.

5 In *Clementina 1. de statu Monachorũ, §. quia verò*, excommunicantur Monachi, qui sine Prælatorum licentia vadũt ad Curiam Principum sæcularium animo inferendi damnum Prælatis, vel Monasterijs. Vbi nota pro hac censura incurrẽda, primò requiri vt subditus vadat sine licentia. Secundò vt vadat cum animo nocendi. Tertiò vt nocumentum intentatũ sit contra Prælatos, vel Monasteria. Vnde si vadat aliàs cum licentia: vel intendat nocere Religioso particulari qui non sit Prælatus, nõ incurret hanc censuram. Est enim pœna, & proinde restringenda. Addo verò quòd si vadat sine licentia cum animo taliter nocendi, incurret duas excõmunicationes, vnam positam in ista Clementina, alteram positam contra Apostatas, exiens enim sine licentia est Apostata.

ADDITIO AD *Additionem.*

PRimò aduerto (maximè pro Minoritis) in illorum statutis generalibus Segouiens. *cap.6.* verbo *Appellare*: distinctionem fieri de illo, qui recurrit ad tribunalia, vel iudices sæculares: ac de illo qui appellat ad tribunal sæculare. In illo priori membro (quod minus reputatur) prohibetur peti fauorem, auxilium, vel consiliũ, à iudice, Principève sæculari, vel Ecclesiastico, etiam per modum querelæ: ita huic culpæ solùm imponitur pœna arbitraria Prælatis quia in hoc non appellatur iuridicè tanquam ad verum iudicem: sed solùm illius fauor, vel quasi brachium imploratur, absque forma appellationis iuridicæ. In secũdo verò membro quando scilicet appellatur in forma iuris ad tribunal sæculare, imponitur pœna excommunicationis ipso facto per Bullã Gregorij XIII. citatam ad marginem statuti prædicti, per quã id expresse prohibuit Minoritis. Imò & hæc excommunicatio coincidit cum excommunicatione Bullę Cœnæ *in excõmunicatione 13. vel 14.* per quam excommunicantur omnes qui appellant à iudice Ecclesiastico ad sæcularem, vel laicam potestatem: vel à grauamine præsenti, vel futuro litterarum Apostolicarum, vel auocant, vel faciunt auocare causas à iudice Ecclesiastico ad iudicem sæcularem. De quo vide Suarez, & Reginaldi *in explicat. Bullæ Cœnæ ad Censuram 13. & 14. & 15.*

2 Ex dictis sequitur, quòd religiosus, qui non appellauerit in forma iuridica ad tribunal sæculare, sed solùm à Principe, vel Prælato Ecclesiastico petierit auxilium, vel fauorem, non incurret (vt mox dicemus) censuram Bullæ Cœnæ, si tamen fuerit Minorita, incurret aliam excommunicationem D. Pauli V. latam contra Minoritas petentes fauorem a sęcularibus vt intercedãt coram Prælatis Ordinis pro sibi remittenda aliqua pœna, vel fauore faciendo, cuius motum proprium supra explicauimus in isto libro, verb. *Officia, Ordinis.* Hic etiam religiosus, si fuerit Minorita, implorans fauorem extra Ordinẽ, subiacebit pœnæ arbitrariæ Prælati secundùm statutum Segouiense citatum.

3 Tota dubitatio est, quam supr. verb. *Appellare*, obiter, & cum timore tetigimus, an scilicet religiosus, vel quiuis alius vim patiens iniustè a suo superiore, siue per sententiam, siue per mandatum simplex, possit recurrere ad principem sæcularem, non appellando tanquam ad iudicẽ verum; sed solùm inuocando eius auxiliũ temporale, ac petendo, vt ipsum defendat a præsenti vi & grauamine iniustè illato a suo Prælato: ita vt Princeps sæcularis suadeat, vel iubeat, vt Prælatus abstineat a tali grauamine iniusto, vel alios iudices assignet, qui de grauamine iudicent, vel saltem vt Prȩlatus recipiat appellationem subditi ad suum superiorem. An, inquam, hoc possit subditus facere sine incursu Bullæ Cœnæ, vel alterius Bullæ, vel statuti regularis.

4 Materia est valdè difficilis & grauis, & de qua recentiores variè loquuntur. Ego saluo meliori iudicio, & sub correctione Matris Ecclesiæ, cũ doctoribus infra citãdis credo, quod nunquam religioso hoc est licitum si per appellationem ad superiorem Prælatum, vel alia via intra Ordinem potest vitare præsentem

vim

vim iniustè illatam; cùm enim per appellationem, quæ suspendit omnia, vel alia via intra Ordinem id poterit facere, incurret prædictas censuras, vt patet; quæ clarissimè contrarium iubent, & prohibent omnem appellationem ad iudicem sæcularem, si appelletur a iudice Ecclesiastico. Si verò neque sit locus appellationi, vel illa non recipiatur, & superior, ad quẽ possit recurrere, longè distat, ita vt non possit illum adire instante grauamine, vel iam cœpto, & sit iniustè illatum arbitrio boni viri: tunc credo posse religiosum, vel clericum recurrere ad Principem sæcularem qualis est Rex, non tanquam appellantem ad iudicem competentem: sed solùm vt sibi succurrat illo grauamine iniusto tollendo vim sibi factam modo quo licitè potest, imperando scilicet vel suadẽdo Prælato vt vel abstineat vi iniusta, vel det locum appellationi, vel iudices nouos assignet: & per hoc Religiosus recurrens ad Principem sæcularẽ cum prędictis circumstantijs nullam censurã Bullæ Cęnæ, vel alterius Bullæ incurret. Hoc imprimis practicatur in hoc Regno Portugalliæ, & puto quòd in tota Hispania, in qua Rex Hispaniæ per Bullam propriam Papæ dicitur esse iudex vis, & grauaminis iniusti, quæ fiunt Clericis a suis iudicibus Ecclesiasticis. *Idest*, *Quia heruyz das forcas dos Ecclesiasticos.* Huius Bullæ meminit Bannes *in suo tract. de iust. & iure. q. 67. concl. 6.* Quamuis autem Azor *1 p. sua Sum. lib. 5. cap. 12 §. vnum est*, dicat, quòd cùm ipse Romæ existeret, diligenter inquisiuit de tali Bulla relata a Bannes, & in nullo registro fuerit reperta: hoc nõ probat quod Rex Hispanię illã non habeat, potuit enim talis Bulla vel nõ registrari in indice aliarum vel potuit ille author aliquod registrũ alicuius Notarij non inquirere. Quamuis autem Azor *cit. loc.* cum multis citatis ibidem neget Regem, vel Principem sæcularem posse se intromittere in causa Clerici, vel Religiosi pro vi iniusta tollenda, & succurrenda: id tamen vltrà praxim prædictam, tenent multi, ac graues Doctores Catholici, etiam recentiores. Hi sunt Ioann. Chochier *in Thesaur. polit. aphor. libr. 2. cap. 4.* Fuscus *de Visitat. lib. 2. capit. 23. num. 5.* Valascus *consil. 102. num. 2.* Zeuallos *lib. 4. comm. q. 1. a n. 102.* Menoch. *de recuperand. remed. 15. n. 214.* Bouadilla *lib. 2. c. 18. nu. 104.* & idem tenet Nauarr. (quando non est facilis recursus ad Papam, vel Superiorem.) Vide Nauar. *c. cum contingat. remed. 4. num. 13.* Ioseph. Sese *de inhibit. iniustitiæ cap. 8. num. 71. & seqq. §. 3.* Couarr. *1 tract. q. cap. 35. num. 3.* Fauet, Nauarr. *in Sum. cap. 27. num. 71. §. 3.* Fauet, Suarez *tom. de Censuris in Expositione 14. censuræ Bullæ Cœnæ, & in excommunicat. 13.* eiusdem Bullæ in fine vtriusque, quatenus hoc remittit ad Papam: idem denique affirmat cum prædictis circunstantijs. Fr. Antonius de Soza *in Explicatione Bullæ Cœnæ disputation. 75. num. 3. & seqq.* Et dicunt aliqui Doctores hanc etiã praxim vigere in aliquibus Regnis Christianis, maximè in Gallia.

5 Non desunt rationes pro ista praxi, & opinione. Primam ponit Bannes *citat. loco quæstio. §. Vnde sequitur*; nam ius Pontificium non derogat iuri naturali vt patet, at ius naturale dictat vt quiuis defendat innocentem iniustè oppressum, immò & ad illum defendendum tenetur si potest; ergo Princeps sæcularis poterit defendere Ecclesiasticum iniustè oppressum a suo Prælato, si de presenti vim sibi illatam aliter nequit effugere. Secunda est; quia non est nouum in iure Canonico vt ad Principem secularem recurratur pro grauamine facto Ecclesiæ. Nam *cap. filijs, vel nepotibus 16. quæst. 7.* diffinitur, vt quãdo Ecclesiastici, Episcopi, vel Metropolitani bona Ecclesiæ defraudauerint, intimetur id Regis auribus. Vbi gloss. verb. *Regis*, ait: id faciendum esse vt Rex Ecclesiasticum corrigat; quia per Ecclesiasticum iudicem corrigi nõ potest, *iuxta ca. petimus 11. quæst. 1.* Tertia, quia quando est periculum in mora a regulis iuris recedendum est, *l. de pupillo, §. si quis riuos, ff. de nou. oper. nũciat.* Regum. *cap. baptizari. dist. 5.* Est enim mora vitanda vbi timetur periculum, *capite ne quod absit, de consecr. dist. 4.* Quarta, quia Princeps sæcularis est primus defensor Reipubl. teste Aristotele *Politic. 5. cap. 10.* Et facit *l. si quis in hoc, Cod. de Episcopis, & Cler.* vbi sic ait Iustinian. *Sitque cunctis laudabile factas Sacerdotibus aut ministris iniurias veluti crimen publicum prosequi.*

6 Hinc colliges quòd Minorita, & quiuis alius Religiosus, si recurrerit ad tribunal

bunal vel Principem sæcularem, non appellando tanquam ad iudicem, sed inuocando auxilium vt se defendat a vi, vel grauamine iniusto illato per Prælatũ inferiorem, pro cuius liberatione non habet aliud remedium in præsenti: colliges, inquam, hunc talem Religiosum, neque incurrere Bullæ Cœnæ censuram, neque aliam alicuius Summi Pontificis; neque subiacere pœnæ arbitrariæ impositæ per statuta generalia Ordinis Minorum, vel alterius Religionis. Cauendum tamen est ne quis fallatur, an grauamen sit graue, iniustum & alia via euitabile, videlicet per appellationem, si acceptetur. Neque rationes pro parte opposita adductæ ab Azor. *cit. cap.* 12. sunt insolubiles, in quarum solutione non immoror, quoniam breuitatem profiteor: & ad nostrum intentũ tot Doctores, ac rationes sufficiũt. Vide citat. pro nobis Doctores, & Sozam *cit. disp.* 75.

7 Obijcis, D. Paul. V. in sua Bulla Cœnæ *excommunicatione* 13. (*aliàs* 14) dum prohibet sub excommunicatione, ne appelletur a iudice Ecclesiastico in causa Ecclesiastica, ad sæculares, id prohibet etiam si fiat, *Prætextu violentiæ prohibendæ.* Sunt verba expressa Bullæ. Ergo Rex Hispaniæ nõ est iudex violentiæ factæ personis Ecclesiasticis, vt illas ab ea defendat cõtra iudices Ecclesiasticos. Respondeo primò, quòd citata proximè verba, sunt iam posita in Bulla Cœnæ Gregor. XIII. ferè quinquaginta abhinc annis, vt videre est in Summ. Nauar. *capit.* 27. vbi explicat Bullã Cœnæ latam a Gregor. XIII. vbi iam posuit illa verba: *Neque prætextu vitandæ violentiæ.* Et nihilominus a Gregor. XIII. vsque in hunc diem, tot ac tales viri doctissimi nõ formidant tenere opinionem supra relatam cum Conarr. & alijs posterioribus. Secundò, quis audebit damnare tam pios, ac Catholicos Reges quales sunt Rex Franciæ, & Hispaniæ, practicantes hanc opinionem in suis Regnis, idque per officiales, ac ministros suos timoratos, doctos & Catholicos, vt credat illos non curare de Bulla Cœnæ? Tertiò, quis credat Papam ignorare Romæ hanc opinionem publicè practicari in Gallia, & in Hispania tot abhinc annis? Si autem Papa scit, & tolerat per tot annos, vtique consentit, ac proinde licite fit. Quartò, quia prædicta excommunicatio clarè ligat illos qui appellant ad potestatem laicam: quæ verba possunt intelligi solùm de illis qui appellant ad iudicem laicum tamquam ad iudicem causæ Ecclesiæ vt iudicet processum factum a iudice Ecclesiastico. Qui verò grauatus vi iniusta a iudice Ecclesiastico recurrit ad regem cum supradictis conditionibus, petens liberari a violentia iniusta, non appellat in rigore tamquam ad iudicẽ: sed solùm recurrit ad brachium, vel gladium Regis, petens vt ipse se defendat a vi iniusta, & faciat per iudices non sæculares, sed per Ecclesiasticos sibi ministrari iustitiam: quòd videtur posse facere per rationes supra adductas, sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

8 Quando quis appellat a sententia solùm interlocutoria, vel a grauamine facto extraiudicialiter, tenetur statim reddere causam suæ appellationis, aliàs Iudex regularis non tenetur illam admittere si nõ allegetur causa, verbi gratia: Iubet Prælatus incepto iam processu, vt fiat talis diligentia pertinens ad sententiã diffinitiuam vel extra processum iubet vt subditus faciat certum quid, quod subditus iudicat sibi nociuum: in tali casu si subditus appellet ad Superiorem, debet statim allegare causam appellationis coram iudice inferiore, dicendo, ob talem, vel talem causam. Quam causam si non exponat non tenetur appellationi deferre. Habetur expressè *capit.* 1. *de appellat. in 6. in principio*, cum gloss. *ibidem.* Et in gloss. *capit. constitutio. de elect. in 6.* verb. *anteriora*, in Additione eiusdem verb. ex Ioann. Andræa. Et iubetur appellans in tali interlocutoria causam exprimere, quia cùm iudex per interlocutoriam nondum sit functus suo officio, nec iurisdictionem amiserit, adhuc est iudex vt iudicet de illa appellatione ab interlocutoria, quam si friuolam, & inanem iudicauerit, poterit illam repellere, & ad diffinitiuam procedere.

9 Secus dicendum est si subditus appellet a sententia diffinitiua: tunc enim non est necessariũ vt causas appellationis statim exprimat, sed sufficit vt dicat; appello ab ista sententia, quam puto iniustam: & causas appellationis exprimam coram Superiore ad quem appello. Ita habet gloss. vtriusque capitis proximè citati;

& ta-

& ratio esse potest, quia in sententia diffinitiua iam iudex functus est officio suo: neq; potest examinare causas appellationis. Excepto si appelletur de re parui momenti: vel quando reus confessus est crimen in iudicio eique solùm est imposita pęna statuta lege, vel si crimen sit euidenter probatum: tunc enim non admittitur apellatio, *cap cum speciali de appell §. porro.*

10 Iudex à quo appellatur etiamsi officio functus sit in principali, adhuc tamen potest interdicere parti appellanti ne faciat illud propter quod appellauit, vel id quod sequitur Gloss. *cap. 2. de matrimon. contract. contra interdictum Ecclesiast. ver. districtius interdixit*, & colligitur clarè ex textu *ibidem*.

11 Si appellaui ab aliquo Prelato in aliqua causa, & appellatio fuit iusta, & admissa, nihilominus maneo subditus illius in alijs causis, & potest me de alio crimine citare, & punire: secus si illum recusaui iustè, & probaui mihi esse suspectum ob aliquam causam in aliquo processu, tunc enim mihi manet suspectus in quacunque causa. Ita Gloss. *in cap. Pastoralis, de appella. verb. ad tempus.* Et colligitur ex tribus capitulis ibi citatis, maximè *ex cap. proposuit. de appell.* Vbi Papa dicit iudicem suspectum in vno, posse nihilominus inquirere de aliquo crimine eiusdem recusantis quando crimen est adeo notorium vt de illo non possit reus respondere, neque excusari. Declarat tamen ibi Papa, & gloss. *citato cap. Pastoral.* quod pendente appellatione non potest iudex à quo cognoscere de alio crimine appellantis, quia pro tunc est suspectus: finita verò appellatione poterit. At si semel probatum fuit iudicem esse suspectum causa odij, vel consanguinitatis, & similium pro omni causa sequenti manenti suspectus.

12 dixi *in prima editione hoc verb.* non posse appellare à iudice arbitro. Nunc declaro iudicem arbitrum esse duplicem: alius est arbiter iudex datus à iure quando scilicet ipsa lex iubet, vt Prælat. recusatus det iudices arbitros ad causam decidendam: & dicuntur arbitri iuris, quia dantur à iure, vel à iudice recusato (de quo statim:) & hi arbitri iuris si ferant sententiam potest ab illis appellari: habetur expresse, *cap. ab arbitris, de off. & potest.* *& c. in 6.* cum Gloss. *ibidem*, & est communis opinio. Alij sunt arbitri qui dicuntur compromissarij, qui solùm eligũtur à partibus vt causam dubiam diffiniant, ac resoluant, eo pacto vt vtraque pars compromittat, quòd stabit determinationi illius, vel illorum. Et ab hoc arbitro compromissario non potest appellare pars condemnata, vt dixi *citato loco*, & tenet Gloss. *citat. cap. ab arbitris, verbo appellandum*: pro quo citat duos textus, vnum iuris Canonici, alterum iuris ciuilis. Verùm per legem Portugalliæ *in Ordination. libr. 3. titul. 16. §. 1.* etiam ab his arbitris compromissarijs potest appellari, si sententia sit iniusta, & hoc licèt ambę partes prius se obligent ad standum sententię sub certa pęna soluenda ab eo, qui resilierit. At Religiosi debent seruare in hoc legem iuris Canonici non Portugalliæ, sicut & clerici tenentur ad ius Canonicum. Nihil tamen ibi lex loquitur quid sit dicendum si vtraque pars prius iuret, quòd stabit sententiæ arbitri compromissarij. Et ego dico quòd præcedente tali iuramento, etiamsi pars aliqua se læsam dicat, non poterit appellare, quia tunc tenetur ex iuramento, quod potest seruare sine dispendio animæ: & de tali iuramento iudicandum est sicut de illo, qui ob metum iurauit se daturum latroni 200. aureos, obligatur enim iuramento, iuxta communem.

EXCEPTIO CONTRA Iudicem, seu recusatio Iudicis.

13 Solent aliquando subditi recusare iudicem Prelatum dicendo illum sibi esse suspectum. In hoc casu prima regula sit. Taliter recusans Prælatum vt suspectum debet coram eodem Prælato allegare causas exceptionis, qui Prælatus si viderit causas esse friuolas, & inanes, poterit per se ipsum illas repellere, & in causa procedere: habetur expresse *in cap. cùm speciali. de appell.* iuncta ibi glos. verb. *iusta suspicionis*, & gloss. paruula marginali, quę ad hoc citat Innoc. Hostiens. & Io. Andr. Si verò recusator nolit corã illo assignare causas recusationis intra terminum à iure præfixum, vel ab ipso iudice assinatum, iudex poterit procedere in causa vsque ad sententiæ prolationem. Ita diffinit lex Portugalliæ *Ordin. lib. 3. tit. 2. §. 4.*

14 Si

14 Si causa recusationis sit apparens,& probabilis, & Prælatus sit ordinarius, vt Episcopus, Prouincialis, &c. potest talis Prelatus cõmittere causam alicui personę non suspectę, vel aliquibus iudicibus arbitris qui causam illam iudicent. Si verò sit iudex delegatus,non potest hæc duo facere ex suo imperio, sed ex consensu partiũ litigantium assignante quãuis parte suum arbitrium,poterit iudicari,an sit causa sufficiens recusationis,qui si iudicent nõ esse sufficientem, procedet iudex delegatus in causa commissa: si verò iudicent esse causam sufficientem,cessabit delegatio. Et ratio diuersitatis est, quia iudex ordinarius habet magis radicatam iurisdictionem, quàm delegatus. Habentur hæc duo *citato c.cum special. de appell.* iuncta gl. *verbo de recusatoris, & in c.2. de appell.* maximè in gl. ibi. ver. *coram eod. allegare*:& quòd Prelatus ordinarius, si sit suspectus possit assignare alium iudicem non suspectum, *habetur c. si quis de foro compet.* vel ipsa pars potest petere vt aliquem sibi associet, per textus quos citat gl. *in c. cum contingat. de foro compet. verb. vel consuetudine.*

15 Aduertat tamen iudex quòd si subditus acceptauit litigare, vel fieri processum aliquem iuridicum coram Prælato ordinario,vel delegato;& post inceptum processum vult recusare illum iudicem tanquam suspectum, non poterit ad hoc allegare causas suspicionis,quæ iam existebãt ante litem inceptam. Cùm enim iam has causas ille sciuerit, & nihilominus coram illo litigare cõsensit, iam videtur illis causis renuntiasse. Si verò hæ causæ, vel aliqua illarum orta fuit post litem inceptam tunc poterit illam allegare,& si fuerit sufficiens,recusabitur iudex. Si denique iam ante litem incæptam erat orta causa suspicionis vel recusationis, & ipse recusãs illã ignorabat; poterit si id iurauerit, post litem inceptam illam allegare,prius iurãs quod illã ignorabat ante litem incepta. *cap. insinuante de off. delegat.* & Felin. *in ca. Pastoral. n. 1. de excep.* & ibi Decius *nu.9.* & Couar. *Pract. cap. 26. nu.2. versic. Sic & post conclusum.* In iure verò Ciuili aliud seruatur, de quo non curo.

ALTARE.

Vide infra, verb. *Missa*, quæ enim ibi dicuntur, etiam hic inseruiunt.

1 DVbitant Authores si hodie post Trident. possint Religiosi celebrare extra Conuentus suos vbique in altari portatili, salua semper honestate, decentia,& firmitate illius vt olim habebãt? Negat absolutè Miranda *tom. 1. quæst. 40. art. 9.* citans pro se Suarez idem sentientem. At Pet. Ledesm. *1. par. Sum. cap. 20. de Eucharist. fol. 120. impress. Olissip.* dicit hodie id licere Religiosis si Episcopus non prohibebat sicut potest prohibere:& tamẽ si non prohibeat,nos posse. Et citat Ledes. Medinam, & ait sic sentire alios. Idem sentit Fr. Ioan. à Cruce *in sua Epitom. priuil. li. 2 c. 5. §. si obijcias.* & Rodrig. *Additio. ad Sum. to. 3 c. 19 n. 3.* ait similiter posse,& solùm esse reuocatum quoad cameras vbi sæculares dormiunt: & proinde cõfirmare videtur, quod dixi at *to. 1. qu. q. 43. ar. 4. & 5.* ex multis priuilegijs ibi citatis, posse Regulares hodie non contradicente Episcopo celebrare in domibus secularium seruata debita decentia extra cameras vbi dormiunt,& in plateis,& in castris, & in grangijs, &c. Et citra vllũ dubium id affirmat Rodrig. *cit. loco Summ.* posse facere fratres itinerantes cũ proximè dicta moderatione. Et Compend. Societatis Iesu, *verbo Altare*, refert. Paul. III. & Gregor. XIII. illis concessisse cũ derogatione Tridentini, vt possint sui Religiosi in missionibus, ad quas mittuntur, celebrare in altari portatili vbique gẽtium, etiam in castris militum cum moderatione proximè posita. Vide tamen verbum ibi positum, (*in missionibus suis*) quid importet. Fauet Compend. D. Hieron citandum, *num. 3. §. 2. & 3.*

2 Abbates Cistercienses possunt consecrare altare suorum Conuentuum, cum oleo tamen sacrato non a se, sed ab aliquo Episcopo. Neque hoc reuocatum est illis per Tridentinum: idque possunt etiam pro Ecclesijs sibi annexis intra suum territorium. Rodrig. *tom. 3. addit. cap. 19. n. 2.* Hoc tamen priuilegio non vtuntur communicantes.

3 Intra suos Conuentus possunt Regu-

lares communicantes cum Fratribus D. Hieronym. in Hispan. erigere altare, & in eo facere celebrare, cum debita decentia, idq; maximè vbi Fratres infirmi decumbunt, etiam in camera Prioris Compend. D. Hieronym. verbo *Altare*, §. 1. Et idem concessit Gregor. XIII. Societati Iesu, in eius Compendio, verbo *Oratoria*, §. *vnico*, vt possint Prouinciales hæc oratoria intra Conuentus pro Missis erigere. Ponit tamen ibi Collector vt non faciant id Prouinciales nisi in locis remotis ab oppidis. At Compen. D. Hiero. loquitur absolutè.

4 Opinio antiqua dicebat hoc altare portatile, vulgo (*pedra de Ara*) si haberet solos angulos fractos in quibus chrisma ponitur, perdere consecrationem, & in illo non posse celebrari. At secus dicendum est: & tenendum, quòd non solùm fractis angulis, sed etiam fracta parte notabili petræ sacræ, si pars remanens potest commodè capere calicem cum hostia, in illa potest licitè celebrari. Quia non solùm anguli, sed tota petra consecratur. Sic tenet Suarez cum multis quos citat. *tom. de Eucharist. disput.* 81, *section.* 5. §. *tertiò additur*. Si verò neutra pars aræ manentis possit capere calicem, & hostiam, non poterit in illa celebrari. *ibid.* Suarez.

ANNVS, DIES, TEMPVS.

SOlet aliquando in iure, vel aliquibus Bullis Pontificijs assignari certus terminus annorū, mēsium, vel dierum intra quē terminū temporis res aliqua faciēda, vel omittenda sit: idemq; solet contingere in aliquibus statutis Religionū. At in illo iure Bulla, vel statutis sæpius nō exprimitur an illi anni vel mēses debeāt esse completi, vel inchoati. Quapropter vtile fuerit tradere regulas breues, & claras ex quibus possit cognosci, quando iubeantur anni, vel menses cōpleti: quando verò sufficiant inchoati. Hoc in summa collegit ex Canonistis Azor. 1. *to. Sum lib.* 5. *c.* 28. §. *Dubia est*. Ex quo accipe sequentes regulas.

1 Si leges, canones, vel statuta assignant tempus cum præpositione, *In*, per ablatiuum videlicet, in anno tertio, quarto, vel similibus solùm requiritur annus inchoatus, & inceptus. Vnde si lex dicat; quòd nihil possit fieri nisi in anno tali, sufficit quòd sit annus inchoatus, & proindè sufficit quòd duo, vel tres dies illius anni trāsierint: etiam n. per illos est annus inceptus.

2 Si lex vtatur genitiuo dicens, ne quid fiat ab aliquo nisi fuerit decem annorum, vel quia simile, in tali casu perit lex annos completos.

3 Si lex vtitur accusatiuo cum præpositione, *Ad*, solùm requirit annum inchoatum. Citatur Bartol *l. si qui, ff. de legatis*, & *l. qui filium ff. ad Trebellianum*.

4 Si lex assignet annos vtens accusatiuo cum præpositione, *Per*, vt per tres, vel quatuor annos, requirit annos completos. Citatur lex *non putabam*, & lex *si annos, ff. de condit. & demonstr.* Hinc colligo pro Minoritis, quòd lex Sixti V. iubentis vacare Abbatissas per tres annos requirit annos, ita vt si desit vnus tantùm dies, nō possint reeligi, iuxta mox dicenda. Nam Sixus V. vsus est in sua constitutione accusatiuo cum præpositione, *Per*, per tres annos.

Quæris, an idem iudicium sit quando lex assignat annos cum præpositione, *Post*, vtens accusatiuo: vt si dicat, post sex annos vel quid simile? Credo etiam tunc requiri annos completos, cùm eadem ratio sit in Præpositione *Per*, & præpositione, *Post*. Confirmo exemplo: Nam cum Pius V. in sua Constitutione Pastoralis, anno 1571. pro Minoritis decreuerit, vt functus officio Generalis, non possit reeligi, nisi post 16. annos, & functus Prouincialatu non reeligatur nisi post annos 8. &c *ibi*. Cùm postea fratres dubitarent, an illi anni deberent esse completi propter particulam ibi positam, *Post*, adiectam accusatiuo: petierunt à Gregor. XIII. permitteret vt illi anni non intelligerētur rigorosi, & completi. Qui proindè dispensauit, vt illi anni vacationis præscripti à Pio V. non essent completi: sed per illos intelligeretur tempus vacationis duarum electionum intermediarum, siue tales electiones fierent suis annis completis, siue non. Statutum verò Segouiense Congreg. Generalis, *titulo de Prouincialibus Ministris*, §. *Omnes igitur*, mandat ne Prouincialis antiquus reeligatur nisi post sex annos expletos.

Ex hoc etiam infero Abbatissam Sanctæ Claræ in Portugallia debere vacare per sex annos completos. Nam Paul. V. in Bulla de hoc edita dicit à se postulatum fuisse,

fuisse, vt illæ non possent reeligi, nisi post sexennium. Et Papa dicit, vt vacent per se sex annos, cum præpositione, *Per*, & refert statutum ordinis, quod cõfirmauit decernens vt Abbatissę vacarent sexennio. Qui ablatiuus in materia odiosa qualis est reelectio Abbatissæ, requirit etiam annos completos, vt mox dicemus. Si verò dicas, sufficere pro electione, vel reelectione Abbatissę tempus vacationis duarum electionum intermediarum, siue præcesserint sex anni completi, siue non: sicut suprà diximus in reelectione Generalis, & Prouincialis: Respondeo non sufficere. Nam pro Generali, & Prouinciali dispensauit Gregor XIII. At pro reelectione Abbatissæ non inuenio dispensatum ab aliquo successore in Bulla Pauli V.

5 Si lex assignet annos cum præpositione, *Ante*, & cum accusatiuo, vt ante annum 22, vel 24. vel quid simile, requirit annos inchoatos, & inchoati sufficiunt. Colligitur ex Tridentino, *sess. 23. c. 12.* vbi assignat annos requisitos ad Ordines Sacros recipiendos cum præpositione, *Ante*, & accusatiuo. Quos annos praxis Ecclesiæ declarauit sufficere inchoatos. Pro Minoritis aduerto, quòd quando statuta generalia Romæ edita sub Generali Patri Petro requirũt quatuor annos professionis vt Monialis ferat suffragium in electione Abbatissæ, non requirunt annos completos, sed inchoatos. Nam statuta illa Latino idiomate impressa vtuntur præpositione, *Ante*, cum accusatiuo: dicunt enim: *Ante quatuor ab emissa professione annos*. Vndè si Monialis iam inchoauit quatuor annos professionis, poterit suffragari: sed non debet computari annus nouitiatus. Nouissimè verò apud Minoritas Congregatio Generalis Segouię ordinauit sic: Vt in electione Abbatissæ illæ solùm Moniales suffragentur, quæ sextum professionis annum excesserint.

6 In pœnis, & in materia odiosa, si nulla ex suprà dictis particulis apponatur, requiruntur anni completi: vt in pœna suspensionis, exilij, & similium. At in materia fauorabili sufficiunt anni inchoati. Sic Azor. *citato loco*. Hinc deducitur, quòd cùm reelectio Abbatissæ sit res odiosa, teste Rodriguez in *Summ. tom. 1. cap. 103.* anni iniuncti pro vacatione illius debent esse completi, & non sufficient inchoati.

7 Notat autem Sanchez, *lib. 7. de Matrimon. disput. 104. n. 2. & 3.* quòd quando lex requirit annum completum, etiamsi desit vnus tantùm dies, factum in oppositum non tenet pro quo citat multos. Idem tenet *lib. 1. de Matrimon. disp. 16. n. 4.* vbi cum multis tenet, quòd si lex requirit septennium completum, & desit vna solum dies factum nõ valet. Pro quo facit quod professio facta ante annum nouitiatus, & ætatis 16. completos deficiente vna tantùm die, professio erit nulla, vt omnes fatentur, & olim dixi, *verb. Nouitij annus*. Ait tamen Sanchez *citat. disput. 104.* quod vt annus dicatur completus, sufficit quòd sit iam inchoata dies vltima illius anni.

Vide infrà, *verb. Denunciatio*. vbi inuenies aliqua concernentia præcedentem materiam.

APOSTATA.

1 Apostata à Religione est ille, qui factus verè Religiosus deserit Religionem quam professus est, sine transitu ad alia cum animo non reuertēdi ad suam. Nauar. *lib. 5. consil. tit. de Apostatis, consil. 1.* Vndè fugiens non verè professus; vel qui habet animum reuertendi, vel animo trāseundi ad aliam Religionem, non est in rigore Apostata in foro interno, reputatur tamen talis in foro externo.

2 Apostata non est, qui exit animo intrandi aliam religionem etiam laxiorem: aut nimis sæuiente Prælato: aut meritò credens se non esse professum. Sà *in Aphoris. ver. Religio, nu. 71.*

3 Fugiens ad Prælatum superiorem, quia inferior prælatus vult illum grauare notabiliter iniustè, non est Apostata Rodrig. *tom. 1. quæstionar. quæst. 30. art. 2.* Dixi, *quando vult grauare*, quia si iam grauauit, non licèt fugere pro sola querela facienda, ad hanc enim faciendam tempus suppetit. Neque item potest fugere, si leuiter timet grauari. Erit tamē apostata fugiens ad superiorem sine fundamento, & sine causa in foro externo, vt dixi. Hæ tamen apostasiæ quibus itur directè ad superiores, etiam absque causa præcedente sufficiente, non sunt cõputandæ tres vel quatuor vt fugiens dicatur incorrigibilis, maximè

ximè si fiant absque scandalo,& absq; alijs delictis. Nō sunt enim hęc crimina enormia, neque atrocia. Et sic vidi Responsum in mea Prouincia à R. Patre Generali.

4 Illi qui recipiunt Apostatas Camaldulenses, & Minoritas sunt excommunicati: immò & hi qui Minoritis Apostatis dant auxilium, consilium,& fauorem. Et contra illos detinentes hos Apostatas possunt Prælati Regulares fulminare excommunicationem, siue detentores sint Laici, siue Clerici. Sic Iulius II. & refert Rodrig. concessum Carmelitis, *in tomo* 1. *quæstionar. quæst.* 30. *art.* 8.

5 Ter, vel quater verus Apostata potest eijci ab Ordine. Imò talis esse poterit vna apostasia, diuturna scilicet, habitu dimisso, cum multis scandalis datis extra Conuentum, vt propter hanc vnam tantùm debeat expelli. Rodrig. *vbi suprà, artic.* 13.

6 Sixtus IV. concessit Patribus Sancti Hieronymi in Hispan. vt quicumque Apostata rediens ad Religionem impetrauerit litteras à Papa, vel Legato fauorabiles ad Prælatos Ordinis, si in illis litteris non fiat specialis mentio criminum talis Apostatæ, litteræ sint nullius effectus. Compendium illlorum, *ver. Apostata*, §. 1. Et sic in nostra Religione litteræ Generalis datæ Apostatę in fauorem illius, non valent vt Prouincialis ad quem redit in pœnis dispenset.

7 Bona Apostatæ acquisita ab illo in apostasia, si reuersus fuit ad Ordinem, sunt sui Monasterij si verò moritur in apostasia extra Ordinem, sunt Cameræ Apostolicæ. Rodrig. *citat. quæst. artic.* 11. maximè, §. *sed contradicta*. Si verò ex bonis Apostatæ Monasterium factum est locuples,& Apostata contraxit debita in Apostasia tenetur Monasterium ad talia debita, Miranda *tomo* 1. *quæst.* 51. *artic.* 8. *conclusio.* 2. Si verò contraxit debita in apostasia & non affert bona vndè soluantur, non tenetur Sindicus Minorita illa debita soluere. Rodrig. *tom* 3. *Addit. ad Summ. c.* 21. *n.* 8. Fauet dictum à Nauarr. *lib* 3 *consil. titul de Regular. consil.* 73. quod scilicet Minorita non potest facere contractus ex vi Regulæ. Denique si Apostata affert bona lucrata per iniustitiam, restituenda sunt dominis. Rodrig. *vbi proximè.*

8 Bona Apostatæ, qui ex vno Ordine transiuit ad alium in quo receptus est, & ex secundo transiuit ad sæculum vbi multa bona acquisiuit, pertinent ad Sedem Apostolicam. Nauarr. *vbi proximè consil.* 80. infrà, *verb. Eijcere ab Ordine.*

9 Apostata exiens ab Ordine, & obtinens vt sua causa in Rom. Curia tractetur, & ea de causa ad illam pergens ipso facto tali obtentione fraudatur, & causa ipsa omnino extinguitur,& ad Summum Pontificem auocatur. Sic concessum est Eremitis S. August. *in lib. suorum priuilegiorum, fol.* 41. *pag.* 2.

ADDITIO.

Vide infrà, *verb. Habitus.*

1 SI aliqua Religio reseruauit casum apostasiæ iuxta decretum D. Clementis VIII. in eo casus Religiosus fugiens à Conuentu committit casum reseruatum etiamsi habitum non dimittat. Si verò talem casum quoad culpam non reseruauit, erit talis Religiosus excommunicatus tātùm, & absolutus ab excommunicatione non indiget licentia vt absoluatur à reseruato. Hæc patet tum ex decreto ipsius Papæ, tum ex ijs quæ dixi olim in expositione casuum eiusdem Pōtificis. Aliud est enim censuram esse reseruatam; aliud casum esset reseruatum; aliud denique est, & casum, & censuram annexam esse vtrumque reseruatum, quæ omnia possunt contingere.

2 Iuxta idem decretum Clemētis VIII. Religiosus noctu exiens à Conuentu sine licentia, etiam animo reuertendi, incidit in casum reseruatum, si sua Religio illum casum reseruauit, etiamsi reuertatur eadem nocte Si verò Religio hūc egressum non reseruauit, non erit peccatum illius reseruatum. Sed quæris, an talis Religiosus incurrat excommunicationem statutam Apostatis? Respondeo primò, talem peccare mortaliter cum violet obedientiam in re grauissima. Secundò dico, saltem in Ordine Minorum, talem Religiosum manere excommunicatum. Nam statuta generalia illorum Tolletana *tit. de Apostatis.* vbi Apostatæ excommunicantur, declarant esse Apostatas illos, qui sine licentia Superiorum exierint sine habitu; vel

vel cum habitu, soli, vel associati. Cùm ergo Religiosus prędictus noctu egrediens, exeat sine licentia, in re grauissima, solus erit excommunicatus: nam ibi statutum non distinguit, an parum, vel multum extra Conuentum moram trahat? Cæteri Religiosi videat formam, quæ ponitur in suis Constitutionibus contra Apostatas.

3 Quæris quis possit absoluere talem Religiosum noctu egressum à Conuentu & reuertentem? Dico pro Minoritis, prædicta statuta generalia Tolletana non ponere excommunicationem reseruatam contra Apostatas. Ac proindè in foro conscientiæ credo illos posse absolui à quouis confessore ordinario. Secùs in foro externo, quia in tali foro semper Religio absoluit in publico per Prelatos solos.

4 Dico secundò, in Compendio Mendicant. *verb. Apostata*, multas dari concessiones Pontificum, per quas cōcedunt Prælatis Ordinum aliquorum vt Prælati possint suos Apostatas excommunicare: ipsi tamen Pontifices ibi non excommunicant de facto: sed concedunt, vt excommunicent. Excipe duos ibi Pontifices, qui excommunicant de facto, primus est Innocen. VIII. §. 22. qui de facto excommunicat Minoritas Apostatas, sed non reseruat excommunicationem. Secundus est Iulius II. qui §. 27. excommunicatione reseruata Sedi Apostolicæ punit Augustinenses Apostatas, qui infrà octo dies mādante Generali ipsorum ad Conuentum non redierint. Quamuis autem citato loco compendij aliqui Pontifices de facto excommunicent Apostatas, loquuntur de Religiosis fugientibus ad alias Religiones: de quibus modò non est sermo: iam enim alibi ac de re diximus.

5 Viso ergo quòd Religiosus Minor Apostata per Innocent. VIII. & per statuta generalia Tolletana non excommunicetur excommunicatione reseruata, credo posse absolui in foro conscientiæ; à quouis Cōfessore Ordinis approbato per suū Prelatū Secus de foro externo, vt dixi *n*. 3.

6 Quæ is, an sit puniendus Religiosus, qui grauatus iniustè à suo Prælato inferiori recurrit ad suum superiorem, & hac sola de causa exit à Conuentu: Rodrigu. secutus Nauarrum, & alios, in *tom*. 1. *qq. quæst*. 50. *art*. 3. tenet non esse Apostatam: neque contrarium dici à Concil. Tridem. *sess*. 25. *de Regul. c*. 4. è contrario cùm ego essem Prouincialis, accepi litteras à nostro tunc Generali Reuerendiss. Soza, quibus attestabatur Cardinales Romę deputatos pro dubijs Tridentini, declarasse illum Religiosum, qui fugit ab inferiore Prælato ad superiorem, esse Apostatam. Ego pro conciliatione huius contrarietatis dico, quòd si Religiosus iam est passus grauamen, nec de futuro aliud timet iniustè, non poterit adire superiorem pro sola restitutione famæ obtinenda hoc enim fieri potest, vel per litteras, vel expectato tempore visitationis, vel petendo iudices delegatos. Si verò grauamen iniustum nondum est illatum, sed timetur, ac speratur certò moraliter de futuro, & est grauamen notabile, tunc poterit adire superiorem absque culpa apostasiæ: & tunc habet locum opinio Nauarr. & Rodrigu. ob rationes ab illis assignatas. Explico vtramque partem per casum similem. Ille qui fuit lęsus, vel percussus ab alio, transacto iam nocumento illato, non potest vltro percussorem quærere, vt vindictam per se sumat: erit enim tunc peccatum vindictæ. Si verò in flagranti delicto (vt dicunt) aliquis illum aggrediatur vt nocumentum inferat, & fugere nec possit, nec debeat, potest aggressorem preuenire percutiendo prius cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quod facilè erit ad casum præcedentem applicare.

7 Apostata etiam est, qui fugiens à Cōuentu habitum quidem non dimittit, sed tamē liberè vagatur animo non redeūdi. Et incidit in excommunicationem capitis, *vt periculosa, ne Clerici, vel Monachi*.

BAPTIZARE.

1 Communiter prohibetur Religiosis baptizare; non enim possunt assistere curæ, seu institutioni spirituali baptizati. Et tamen Minoritæ possunt in extrema necessitate baptizare si desit alius Sacerdos sæcularis, vel Regularis: si verò hi desint, etiam si sint viri masculi, qui sciant, possunt Minoritæ. Rodriguez *tom*. 1. *q*. 3 1. *art*. 1.

2 Quid si Minorita Sacerdos adsit excommunicatus, sed non denunciatus, & non

non sit alius Sacerdos: Credo quod adhuc poterit baptizare. Vide Sayrum *libr. 2. de censur. cap. 2. num. 16.*

3 In Indijs possunt Religiosi etiam in suis Ecclesijs conuersos baptizare per concessiones multorum Pontificum citatas. Rodriguez *ibidem, articulo 3. & 4.* & idem possunt Minoritæ facere in terris Sarracenorum, vel Paganorum, ad quos perrexerint zelo prædicandæ fidei. Compend. Minor. ver. *Baptizare*, §. 1.

BENEDICERE.

1 GVardiani, & Superiores Prælati Minorum possunt benedicere benedictione solemni, omnes suas Ecclesias, Oratoria, & ornamenta Ecclesiastica, in quibus Chrisma non interuenit, (calice videlicet, & petra aræ exceptis) Compend. *verb. Benedicere*, §. 14 Non possunt verò Ecclesias consecrare.

2 Possunt easdem Ecclesias non consecratas, quando fuerint pollutæ, reconciliare. *eodem* §. *Compendij*. Et hoc possunt facere cum aqua benedicta solùm per se ipsos, neque opus est vt benedicatur aqua ab Episcopo, nisi pro Ecclesia consecrata. Tenet Capucinus ad citatum locũ Compendij, §. *primus casus est*, & Henriquez *tomo 2 lib. 13. cap. 51. §. pollutio.* Quando enim Compendium *citato* §. dicit requiri aquam benedictam per Episcopum, intelligit de Ecclesia consecrata solùm, non verò de benedicta.

3 Possunt Guardiani, & illis absentibus Vicarij, seu Præsidentes, benedicere prædicta ornamenta, & corporalia, tam sui Monasterij, quàm etiam vndecumque sint per concessionem factam Sanctę Iustinæ de Padua, de qua Capucinus, *in Compend. vbi supra.*

Circa hoc priuilegiũ quatenus ait posse prædictos benedicere corporalia extranea pro sæcularibus scilicet Ecclesijs Collector priuilegiorũ Minorum *citato verbo* innuit esse restrictam: quia Capitulum generale Minorum Mechlinense restrinxit vt pro suis Conuentibus possent Prælati benedicere corporalia: potest autem Capitulum generale, vel Prouinciale restringere vsum priuilegij, vt infra dicetur. Et certè apud Minoritas non vidi esse in vsu benedicere corporalia extranea, credo enim id malè toleraturos Episcopos. Scio quod Rodriqu. debuit talem locum Compendij legere: & tamen is *tomo. quæst. q. 16 art. 2.* citans prædictam concessionem ait, etiam si sint extra Ordinem, Compendium verò Societatis Iesu, *verb. Benedicere*, §. 3. de prædicta concessione sic aduertit. (Quod ad benedictionem tamen externorum, non nisi necessitas vrgeat, & Prælati) idest, Episcopi (distent, & sine illorum offensione.) sic ibi. Elige securius. Circa Minoritas tamen, & prædictum statutum Generale, noto forsitan prędictum statutum non fuisse receptum vel hodie non practicari: quia ibi prohibet Guardianis ne benedicant corporalia: quod hodie non practicatur, imò benedicunt corporalia iuxta prædictam concessionem suorum Conuentuum.

4 Si Ecclesiæ Minorum sint consecrandæ (idem dic de calice & altari portatili) id non potest fieri nisi ab Episcopo in cuius diœcesi v.uunt. Quod si hic rogatus facere noluerit, possunt illud petere a quouis alio Episcopo nõ impedito. Compend. *verbo citato*, §. 3. Idem dic de reconciliatione Ecclesiæ consecratæ.

5 In particulari verò pro reconciliatione Ecclesię nota, quod non indiget reconciliatione, si intra ipsa parum sanguinis distillauit, guttatim scilicet tantùm, ius enim requirit effusionem sanguinis, quod denotat largitatem. Secundò, quando reformantur ædificia Ecclesiæ, non est rebenedicẽda, nisi quando deiiciuntur omnes parietes, aut maior pars illorum. Capucinus *citato loco*.

ADDITIO.

1 PRæter illa, quę dixi olim *hoc verb. Benedicere*, nunc addo, quòd omnia, quæ ibi dicuntur *num. 1.* posse facere Guardianum possunt etiam facere Sacerdotes Ordinis non Prælati, dummodo sint ad hoc specialiter deputati in Capitulo generali, quod quia neque est in vsu, neque necessarium, tunc omisi.

2 Addo præterea in Bullario Rodrigu. *fol. 513.* inter concessiones Sixti IV. *num. 12.* ponit istam concessionem. *Sixtus concessit, quòd omnes Fratres familiæ nostræ possint*

possint benedicere paramenta altaris, missalia, & indumenta, exceptis corporalibus dumtaxat. Sic ibi. Per quam concessionem non possunt Sacerdotes ordinis non Prelati benedicere Ecclesias, & corporalia, vt patet. Possunt tamen isti non Prælati benedicere omnia alia ornamenta, & paramenta altaris, & omnes vestes sacerdotales. Et scio apud Patres Dominicanos istam concessionem esse in vsu; & sic practicari vt Sacerdotes ordinarij benedicãt omnia proximè dicta, etiamsi non sint Prelati. Quod vero spectat ad Fratres Minores credo illos non posse vti præsente concessione. Nam Capitulum generale, imò, & ipse Generalis possunt præcipere ne Religio vtatur hoc, aut illo modo, vt olim dixi in 1. Editione, *verb. Generalis, num. 5.* At constat ex Collectore priuilegiorum Mendicantium, *verb. Benedicere ad finem*, quòd Capitulum generale Mechlinense post Sixtum IV, decreuit, & precepit, quòd soli Prouinciales, Custodes, & Guardiani benedicant ornamenta Ecclesiæ, & non alij per quę verba interdixit vsum talis priuilegii: vel potius restrixit illud ad solos Prælatos. Et ita puto seruari in praxi in tota nostra Religione: saltem in hac mea Prouincia, in qua nunquam vidi prædicta ornamenta benedicit nisi à Prælatis: imò neque Confessores nostrarum Monialium illa benedicũt, sed Guardianus illa benedicit pro Monialibus in suo districtu viuẽtibus: Excipio illo Confessores Monialium, qui in nostro Ordine dicuntur Vicarii in capite, & habent subditos Capellanos etiam in fori externi iurisdictione. Nam hi Vicarii sunt veri Prælati: & ita credo illos pro Ecclesia suarum Monialium posse predicta benedicere sicut Guardiani benedicunt. Pro quo vide, quæ dicemus infra, *verb. Vicarius in capite*, ferè in simili materia: vel *verb. Vicarius Prouincialis in Ordine Minorum*.

2 Gregor. XIII. concessit patribus ex Societate Iesu, vt illi Religiosi, quos illorum Generalis miserit ad terras remotissimas ad fidem prædicandam infidelibus possint ibidem Ecclesias, hospitalia, & alia pia loca erigere sine alicuius preiudicio. Et veste Sacerdotales, palas, corporalia, calices, & cæmeteria (si Episcopus Catholicus, qui ea faciat, ibi non fuerit) benedicere, ac prophanatas Ecclesias reconciliare possint. Sic ibi. Habetur Bulla in Bullario Rodriguez *a fol. 807. num. 36. & 37.* per quam concessionem, vt vides, conceditur ibi Sacerdotibus ordinariis, quòd possint benedicere ornamenta Ecclesiæ, & corporalia, & calices. Sed noto, quòd illa concessione non possunt, vti nisi in terris remotissimis infidelium: sic enim textus Bullæ manifestè declarat. Quod idem poterunt Minoritæ, & cæteri communicantes in citato priuilegio in terris remotissimis existentes pro conuersione infidelium. Id verò quòd ponitur in dicta concessione (si ibi non adsit Episcopus Catholicus) puto solùm intelligi pro consecratione calicis quem Prælatus Mendicantium non potest consecrare, & pro benedictione corporalium facienda, à non Prælato Sacerdote. Corporalium enim benedictio solùm spectat ad Episcopum de iure cõmuni, & per priuilegium ad Prælatos Mendicantes. Vndè in partibus illis remotissimis Religiosus Prælatus non indiget licentia Episcopi ad benedicenda corporalia, indiget tamen pro calice consecrando: hunc tamen poterit ibidem consecrare, tum Prælatus, tum Sacerdos ordinarius, si non sit recursus ad Episcopum Catholicum. Poterit idem Sacerdos simplex ibidem benedicere corporalia deficiente Episcopo modo predicto, non verò si ille possit adiri.

B O N A.

De bonis transeuntium de vno Ordine ad alium, vide infrà, *verb. Religio, à n. 18.*

1 Bona Religiosorum maximè Congregationis Montis Oliueti occupantes, sunt excommunicati nisi post requisitionem reddant. Rodriguez *tom. 1. quæst. 8. art. 7.* & circa hoc multa, & varia sunt priuilegia indulta Regularibus, quæ videre licet *citato loco* Rodriguez, & verbo *Exemptio*, & alibi sæpè in multis Compendiis: maximè in Compendio Minorum, & Societatis Iesu, *verb. Bona, & verb. Monasterium.*

2 Bona Fratrum electorum ad Episcopatum, vel Maiores dignitates pertinent ad suum Monasterium nec possunt secum

cū illa deferre. Compend. *verb. Bona*, §. 1. & similiter bona Episcopi titularis sunt Monasterij, Rodr. *to.3.q.69.art.4. in fine*. Et apud Dominicanos (& proindè cōmunicantes,) electus in Episcopū, qui nō reddit Ordini libros & cætera sui vsus, manet suspensus, infra *verb. Suspensio, n.2. Suspensione 9*.

3 Bona malè acquisita si ignoretur verus dominus, vel bona incerta, possunt Minoritæ recipere loco eleemosynę. Cōpend. *verb. Bona*, §. 2. Et hoc ipsum facere possint Guardiani de bonis intrantium Ordinem, si sint alias debita, & nesciatur dominus, possunt enim illa cōuertere in pios vsus, Comp. §. 4.

4 Bona Conuentualiū D. Francisci in Hispania applicātur Monialibus S. Claræ. Rodrig. *in Bullario, fol.* 1227. ex Clem. VIII.

5 Possunt Generalis, & Diffinitores pacisci cum illis qui debent bona Conuentibus, quæ vix possunt recuperari. Compend. D. Hieronym. *verb. Bona temporalia*, §. 2.

6 Bona Apostatarum ad quem pertineant, vide supra, *Apostata, nu.7. & 8.* & infra, *verbo Syndicus, nu.8*. Bona autem Fratrum viuentium extra Conuentum cum habitu retento, sunt Cameræ Apostolicæ. Azor *to.2. lib.8. c.3. q.15*. Etiam si ibi viuant cum licentia suorum Prælatorum.

ADDITIO.

Dixi olim in hoc verbo, *Bona*, ad quem pertineant bona acquisita per Apostatam in apostasia; & de bonis Episcopi, qui antea fuit Religiosus. Nunc dicam de bonis acquisitis a Religioso eiecto ab Ordine propter culpas, quæ extra Conuentum expulsus acquisiuit cum quibus moritur. Item de bonis illius Religiosi, qui viuebat extra Conuentum, habitu retento, vel non retento, cum licentia tamen Prælati vel illius qui illam dare potuit.

1 Hanc quæstionem vidi iam agitatam in praxi, & fortè ob temporū varietatem diuersis modis in hoc practicatū fuit. De pręsenti puto probabiliorem sententiam illam, quæ asserit bona Religiosi expulsi ab Ordine propter culpas, vel illius qui viuit extra illum cum licentia pertinere ad Cameram Apostolicam tanquam spolia Papæ. Ita in terminis Azor, *to.2. lib.8. c.4. q.10*. citans ad hoc nouā Bullam Greg XIII. quam ego vidi: & habetur in tomo Bullarum Pontificū, collectarū a Petro Matthæo. *fol.* 720. & est in nu. decimanona inter Gregorianas.

Credo autem hoc non habere locum in Religiosis Societatis IESV, qui eijciuntur ante professionem solemnem cum votis solùm simplicibus antecedentibus in biennio. Quamuis enim per illa vota simplicia sint verè Religiosi, non tamen sunt professi solemniter, de quibus solis prædicta constitutio loqui videtur, Vide inf. *verb. Eijcere ab Ordine*, sed vt dixi, scio hac de re esse diuersas opiniones, & practicari varijs modis, & ego quęsiui a quodam officiali Nuntij Apostolici in hoc Regno, valdè perito, de praxi istius opinionis, & nihil mihi certū respondit. Vidi ego tamen & habeo prędictam illā Bull Greg. XIII. quam citaui, in qua decernitur prædicta bona pertinere ad Camerā Apostolicā: id enim Papa potest mandare.

2 Bona mobilia, vel immobilia pertinentia ad conuentus Fratrum Minorum, & ipsos cōuentus, seu Ecclesias Nicolaus IV. & Alexander VI. receperunt in potestatē, ac dominium S. Apost. ac proindè Papa est dominus etiam temporalis omnium bonorum Ordinis Minorum. Si quid autem Ioann. XXII. postea decreuit in contrariū, *in Extrauag. Quia quorumdam*: dicitur id reuocasse in hora mortis. Ita reuocasse dicit Collector priuilegiorum Mendicantium, *verbo Bona, ad* §. 8. & citat Capitulū generale Minorum Mechlinense, in quo publicè facta fuit mētio istius reuocationis Itaque hodie prędicta bona sūt sub dominio, & potestate Sedis Apostolicæ: quod ad tria potissimum potest inseruire: Primò, vt Minoritæ sint securiores in conscientia, & puriores in voto paupertatis alieni omnino a dominio rerū tēporalium, & illarū tantùm vsum habentes necessariū. Secundò vt videant Minoritæ Prælati se grauius peccare, si bona prædicta indebitè alienent, cùm nō sint bona sua, sed S. Apost. Tertiò, vt videāt sęculares qui prędicta bona Minorū indebitè vsurpāt, vel furātur, se grauius peccare (maximè quādo fuerint immobilia) cùm vsurpēt bona Ecclesiæ. Et forte posset timere aliquo modo Bul. Cęnę excōicantis illos qui bona Eccl. diripiūt.

3 In Compendio Mendicantiū, *verbo Bona*, §. 10. ponitur priuilegium concessum Patribus sancti Augustini per quod excommunicantur excommunicatione reseruata Sedi Apostolicæ omnes qui occupant, vel damnificant bona spectantia ad illorum Conuentus, vel personas, sit aliter occupantes, vel damnificantes admoniti à fratribus

intra triduum non restituerint, aut vexare non destiterint. Et simile priuilegium eisdem concessisse Leonem X. refert Rodrig. *to.1.q. q.38 art.7. ad finem*, vbi clarè loquitur de rapientibus bona mobilia, vel immobilia. Requiritur tamen ad incursum illius censuræ, vt taliter occupantes, vel damnificantes bona illa Conuentus, vel personarum prius admoneantur, & non obediant.

BVLLA COENAE.

1 Tenentur omnes Confessarij apud se habere Bullam Cœnæ, ex mandato Pij V. At ex concesso viuæ vocis oraculo Patribus Societatis IESV, *verbo Bulla Cœnæ*, sufficit vt in quouis Conuentu ponatur vna Bulla in loco publico omnibus legenda, vt sciant in illa contenta. Compendium illorum, *eo. verbo*, §.1.

2 Eisdem Patribus *ibidem* §.2. concessum est à Gregorio XIII. vt per bullam Cœnæ concessiones illis factæ non censeantur reuocatæ: & hoc viuæ vocis oraculo, anno 1584. die 18. Martij.

3 Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo concessit eisdem Patribus, vt possint absoluere capientes bona naufragantium, iniūcta illis restitutione possibili. Compendium Capucini, *verbo Absolutio quoad sæculares*, 1. *p.fol.54* & ibidem citat Capucinus eisdem concessisse Pium V. vt possent absoluere damnatos ad triremes ab omnibus casibus, etiā grauibus ac si essent in mortis articulo.

Quomodo autem cæteri Confessores possint hodie vti ista concessione cùm per Bullam Cœnæ reuocentur priuilegia Regularium, & si possint hoc vti, vide aliquid supra, *verbo Abbas, nu.11.*

ADDITIO.

AN Prælati Regulares possint absoluere suos subditos a casibus contentis in Bulla Cœnæ (excepta hæresi, quam semper excipio. (Vide supra, *verbo Abbas, Prior, &c. à n.10. & seqq.*

BVLLA CRVCIATAE.

1 MVlti Pontifices, maximè Clemens VIII. prohibuerunt, ne Religiosi omnes per Bullam Cruciatę, vel alias particulares possent eligere, vel mutare confessorem: neque virtute illarū possint absolui à reseruatis in Ordine: idēque decernit circa Moniales. Habetur Bulla Clem VIII. in Bullario Rodrig. *fol 1217.* Sed in omnibus supradictis stent dispositioni Prælatorum.

Possunt confessores virtute Bullę Cruciatę commutare vota partim in subsidium tēporale belli; partim in alia quæuis opera pia: vt sic suauius fideles recipiant, & ob alias causas citatas ab Henriquez, *l.8. de Indulg. c.30. n 6.* & Sanch. *li.8. de Matrimon. disput.15.n.1.* citante alios. Et dicente hoc esse de intentione Bullæ, & Regis impetrantis. Aduerte quòd Minoritis declarauit Vicarius Generalis in Hispania, posse illos vti Bulla Cruciatæ, cum licentia Superiorum, ad lucrandas Indulgentias, & priuilegia in illa concessa: non ad eligendum Confessorē, neque ad casus reseruatos: & Bulla prædicta Clementis VIII. id videtur innuere, quia solùm prædicta duo prohibet, & non alia. Pro scrupulo verò Minoritarū recurrendo ad pecuniā iniecto a Collectore priuilegiorū pro quęrenda Bulla Cruciatę, notat Miranda, *to.2. q 34. art 15.* ex Corduba, nullū ibi dari scrupulum cum licentia Prælati: cùm ille iudicauerit illud esse necessariū; quale semper videtur esse lucrari Indulgentias. & alias concessiones Bullæ. Aliud verò priuilegiū quod circa hoc citat ibi Miranda, pro lucrandis concessionibus eiusdem Bullæ per Paulum III. non est facile omnibus Minoritis & ideo omitto. Priuilegia Cruciatæ non cessant etiam per reuocationē magni Iubilæi: immò etiam si dicatur in illo, reuocari omnes facultates concessas, etiam ad Regum instantiam ex quibuscumque causis. Est enim Cruciata priuilegium per modū contractus concessum quod non reuocatur nisi exprimatur Sanch. *lib 8 de Matrimonio disp.33.nu 10.* secus si in reuocatione exprimatur Cruciata.

CANONICA PORTIO,

seu quarta funeralis.

1 HAnc tenentur soluere illi Religiosi, qui ante Concil. Trid. illam soluebant per quadraginta annos ante dictum Concilium. Vide in Trid. *sess. 25. c.13.*

2 Illi Conuētus qui erant iam fundati ante Trid & per quadraginta annos ob cōsuetudinē prescriptā nō soluebant quartā funeralem; nō tenentur illam hodie soluere. Talis est Conuentus Sancti Francisci Setubalensis in Portugallia. Rodrig. mox citādus.

3 Illi Conuentus, qui non erant fundati quadraginta annis ante Concilium Tridentinum pari modo non tenebuntur ad illum, quia nondum per quadraginta annos soluebant. Rodrig. *paulò infra.*

4 Illi Conuentus qui fundati sunt post Concil.

Conc. Trid. à fortiori non tenentur soluere quartam funeralem, quia nullo modo ante Concilium potuerunt soluere, & de his nō loquitur Concil. Rodr. latè *to.* 1 *q.q.*9.*art.*2. Ex declaratione Pij V. & declaratione Cardinal & alijs ibi citatis & Mirand. *tom.* 2.*q.* 48 *artic.*7. Et idem dicendum de Conuentibus in posterum ædificandis.

5 Ista quarta funeralis est soluēda solùm de illis, quę deferuntur cum corpore defuncti, vino scilicet, tritico, & similibus. Nō verò de Missis, Candelis, Officijs defunctorū; neque de relictis in testamento dandis, vel deferendis post diem sepulturæ. Rodriguez & Miranda *locis citatis*, cum alijs *ibidem*.

6 Innuit Rodrigu 3 *to. q q.* 56 *art.*5. cum ibi citatis, quòd si Parochus spoliauit funus antequam veniret ad manus eorum, quibus debebatur, perdit quartam funeralem. Vide *ibidem*.

7 Si moriens eligit sepulturam apud Regulares, & in suo testamento relinquit legatum pium suæ Parochiali, quod æquiualet quartæ funerali, tale legatum computādum est pro quarta parte, & nō debetur amplius quarta funeralis Rodrig. *cit. q.*59. *to.*1 *art.*7. cum septem Doctoribus ibi allegatis. Et Miranda, *qu cit. art.*11. *concl* 2.

8 Omnia supradicta locum habent etiam in Conuentibus Monialium. Pius enim V. in sua Bulla generali verbo dicit non teneri soluere Monasteria. Conuentus autem Monialium sunt verè Monasteria. Et præterea Pius V ibidem specificat Moniales dicens: *Non autem de Missis, vel alijs Fratribus ipsis, seu Monialibus relictis.*

9 Illam quartam funeralem non tenentur soluere conuentus iuxta supradicta de obligati, si illorum Prælati ignorantes, illam aliquando soluerent, dummodo non soluerint per sexaginta annos sufficiētes ad præscriptionem, quia per hos actus contrarios non perditur priuilegium commune. Ordinis, vt infrà dicetur, *verbo Priuilegiorum*. Miranda, *articulo* 13.

10 Conuētus exemptus à solutione quartæ funeralis non potest illam renunciare, quia faceret contra bonum commune suæ Ecclesię: sicut clericus non potest renunciare priuilegio cōmuni fori Ecclesiastici. Neque Parochus potest renunciare acceptionem illius ob eandem causam. Verum est tamen quòd Bonifacius VIII. & Leo X citati Rodriguez, *vbi supra articulo octauo* decreuerunt, vt pacta, & compositiones factæ circa quartam funeralem à Guardianis, & Prioribus cum clericis, sint validæ, quamuis sint factę absque licentia Prouincialium vel Generalium, Bonifacius tamen primò dicit vt fiat cum consensu conuentus: & ego addo circa Minoritas debere fieri cum assensu, & interuentu Syndici, qui est Procurator Papæ & sine quo contractus Minorū sunt inualidi. Secundò addit Bonifacius, vt pacta sint licita, & honesta Et Leo X. ait dummodo sequens capitulum generale, vel Prouinciale non irritet illas compositiones. Fortè autem nō erit licitum, & iu tum pactum, vbi conuētus Minorum in vrbe quadam vbi sunt duæ Parochiæ clericorum ex quolibet defuncto remanet tātum cū tertia parte: & alias duas partes dat singulas singulis Parochijs. Vide tamen Rodrig. *cit. to.* 1.*q.*27.*art.*7. Vbi non absolutè ait non posse Guardianum facere pactum vllum, absq; licentia Prouincialium. Quæ duo illius loca ambigua sunt, & indigent consideratione.

11 In Clementina, *dudum de sepulturis*, §. *verum*, decernitur quòd Parochi nihil possint petere à Dominicanis, & Minoritis vltra quartam partem & ibi cassat, & annullat omnia pacta, & statuta facta in contrarium. Quam annullationem Miranda, *cit. q art.*12. *concl.* 2 etiam extendit ad pacta in posterū facienda post ipsam Clementinam. At Leo X. fuit post illam, & potuit ius commune reuocare.

12 Quando iuxta prædicta nostri conuentus fuerint exēpti à quarta funerali, ordinarij obligantes illos ad illam soluendam, & Rectores Ecclesiarū incidunt in graues pęnas, de quibus Rodr. *art.*9. & Mirāda *art.* 14. Neq; tunc Religiosi tenentur cōparere coram ordinarijs, sed coram Prælatis suis Regularibus, vel coram Legato Papæ.

ADDITIO.

1 Præter dicta in prima Editione 5. quod cōuentus denuo ędificati post Concil. Trid. non teneantur soluere quartam funeralem, vide in Bullario Rodrigu. *fol.* 1217. Bullam Clementis VIII. continentem processum, & sententiam latam in simili materia pro conuentu Carmelitarum Discalceatorum apud Barthinonem.

2 Si quis ingrediatur aliquod Monasterium animo mutandi vitam, & ibi moretur per aliquos dies, & ante susceptionem habitus moriatur durante tali animo mu-

tandi vitam, & sepeliatur in eodem Conuentu, non debet quartam funeralem; quia per illum animum, & intentionem quam habebat mutandi domicilij desijt esse Parochianus suæ Parochiæ, & censetur mutatio domicilij. Ita Azor. *tom. 2. lib. 9. c. 13. qu 4.* ex Archidiac. Geminian. & Ioan. Andr.

3 Quando Ecclesia Parochialis est interdicta sua culpa, Parochianus alibi eligens sepulturam, non debet quartam funeralem suæ Parochiæ sic interdictæ. Azor. *vbi sup.* cum ibi citatis. Hoc maximè intelligitur si Parochia, aut aliquis illius Parochianus, vel Parochus causam dedit interdicto. Si verò Parochia causam interdicti non dedit, tunc quarta funeralis debetur etiam si interdicta sit, culpa tamen alterius extra Parochiam. Videtur etiā Parochia solùm priuari dicta quarta funeralia ob delictū proprium. Alios casus ponit Azor. *cit. loc. vsq; ad fin. capit.* qui vel sunt parui momenti, vel nō sunt in vsu: imò, & contrarium aliquorum, quæ ibi ponuntur, solet apud nos practicari: & ideo omisi illos hic referre. Vide illum si placet.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 IN 1. editione, *verbo Canonica portio, n. 7.* dixi cum Rodrigu. *ibi cit. q. 38. qq. Reg. to. 1. art. 7.* & Miranda, quòd si defunctus moriens sepeliatur apud Regulares, & in suo testamēto relinquat legatum suæ Parochiæ, quod æquiualeat quartæ funerali: tunc conuentus apud quē sepelitur non debet quartā funeralem Parocho. Et citat pro hoc septem Doctores, nullam assignans rationem, vel textum. Postea in casu simili rogatus sum, si haberē ad hoc probandum rationem aliquam. Respondi, me nullam habere: sed me credere, quòd tot ac tales Doctores cū fundamento id assere debuissent. Hāc solam assignaui, & assigno: quòd cùm Ecclesia decreuerit dari quartā funeralem Parocho ob compensationem laboris tolerati ab illo in pascendo Parochiano per totam vitam cū administratione Sacramentorum, & aliorū obsequiorū spiritualium: satisfecisse videtur parochianus huic debito sufficienter si moriēs relinquit Parocho legatum æquiualens, ad quod relinquendum aliàs nō tenebatur. Qui habuerit Doctores citatos à Rodr. *cit. loc.* eos consulat, ibi enim causam, vel textum debent allegare.

2 Post hæc incidi *in c. offi. de testam.* in quo aliquid ponitur ad hoc conducens. Ibi dicit Papa Innoc. III. quòd si aliquis moriens in testamento reliquit propriam portionem Episcopo (id est) quartam funeralem, & simul relinquit multa alia Monasterio, vel Ecclesiæ si illam portionem reliquit Episcopo sub conditione, vt contentus sit. & Episcopus acceptauit: tunc non posse Episcopum aliquid amplius petere de relictis Monasterio. Si verò talem portionem reliquit Episcopo absolutè, & sine conditione, poterit nihilominus Episcopus de cæteris bonis vendicare. Et Glo. *cit. cap. vendicare*: causam huius assignans ait: nam qui recipit vnum non intelligitur alij renunciasse, nisi hoc sit dictum. Et citat, *l. ff. de act. & oblig. l. quoties.* Et dat exemplum: quoniam vxor recipiens legatum relictum à marito, nō ideo renunciat doti. In hoc autē vidētur æquiparari dicta de Episcopo *in cit. cap.* ac si diceretur de legato relicto parocho. Quę quidem videntur contrariari illorum Doctorum, & Rodrig. dicto: vel saltem dictum Rodrig. videtur limitandum *per hoc caput citatum officij*, vt scil. intelligatur quando legatum æquiualens relinquitur Parocho cum clausula, vt contentus sit illo pro quarta funerali, & Parochus acceptat. Tu modò elige quod verius iudicaueris.

CARDINALIVM Declarationes.

1 CVm hæ Cardinalium Declarationes quotidie citentur, & iam in libris impressis contineantur, breuiter dicendum, an illæ obligent in conscientia, sicut leges Pontificiæ. Rodrig. *to. 1. quæstionar. q. 11. art. 2.* asserit, quòd si illę nobis proponantur authenticæ, signatæ cum sigillo alicuius personæ constitutæ in dignitate, obligant nos sicut lex Papalis: neque opus esse, vt promulgentur denuò à Papa, quia iam sunt publicatæ virtualiter in sua lege, siue Textu Tridentini, cuius sunt declarationes factæ authoritate Papæ. Et est quidem hæc opinio securior, etiam quoad iudicium externum. Alij verò, vt *ibid.* ait Rodrig. absolutè dicunt illas non obligare quoad vsque promulgentur à Papa. Est enim de ratione legis, vt promulgentur in specie: & Papa hactenus non sinit eas promulgari Ecclesiæ nomine ipsius. Ita constanter tenet Nauarrus, *lib. 5. consil. tit. de sententia excommunicationis, consil. 15.* vbi ait, *ad finem quæst. 1.* quod etiam decisiones Rotæ non recipiuntur in toto orbe, neque in omnibus Academijs,

mijs, cum Nauarr. tenet Martinus del Rio, *lib.6. Magic. disquisit. ca.1 sect.3. prope finem*, & innuit Vega, 1 *par. Sum. c.62. casu 41. §. Que acerca ad finem*: & tenet Sāch. *lib.8. de Matrim. disp.4. n.10.*

CARCER.

1 CArcerari non debet Religiosus, nisi prius contra illum sit factus processus summarius cum duobus testibus. Rodriguez *tom.2. quaestion. q.17. art.4. & q.3. art.3.* Carcer enim Religionis non solùm seruit ad custodiam, quemadmodum in saecularibus: sed est etiā pena, & nimis infamat, priuat habitu, & alijs multis in aliquibus Religionibus.

2 Carcer Religionum debet esse humanus, & securus: aliàs pro homicida reputabitur Prelatus in hoc excedens. Rodriguez, *citata quaest. art.3.*

3 A carcere, seu à carceratione non licet appellare. Iulius Clar. *lib.5. pract. §. final. n.2.* Et ratio est, quia carceratio non est sententia, qua possit appellari. In Religionibus tamen postea dabitur locus petēdę iniurię pro iniusta incarceratione.

4 Reus fugiens à carcere, iuxta leges ciuiles habetur pro confesso, etiam si maleficium non commiserit. *l. in eos, ff. de custodia reorum*; Bartol. *in l. final. eod.* sed hoc in Religionibus non habet locum; fugiens tamen à carcere Regularis est excommunicatus propter crimen apostasiae quam committit.

5 Carcerum effractores, qui effracto carcere, facta conspiratione fugiūt, per easdem leges ciuiles capite puniuntur, *l. in eos proximè citata*, & id intelligitur, si nocte faciant: minus verò puniuntur, si fiat interdiu. At Religiosus carceris effractor non poterit eijci ab Ordine, ob hāc solam legem pęnam capitis imponentem, vt infra decimus cum Rodrig. *verbo Eijcere ab Ordine.*

CASVS RESERVATI.

Vide infra, *verbo Nouitius, n.29.*

1 QVot sint casus reseruati in quauis Religione, & quis possit reseruare standum est cuiusvis Religionis statutis, & priuilegijs.

2 Ab illis non possunt Regulares absolui per Bullam Cruciatę, vt vidimus supra, *verbo Bulla Cruciatae, numero 1.* Bene tamen Iubileum generale plenissimum.

3 Concedens casus sibi reseruatos si aliquid specialiter nominet, caetera similia concedere censetur: censuras videlicet reseruatas, &c. Attendenda tamen sunt verba, & mens concedentis. Nauar. *in Summa, c.27. n.255.*

4 Si superior concedit omnem suam authoritatem ad absoluendum, vel ad audiendā cōfessionē, concedit vt absoluatur à reseruatis habentibus censuram, & non habentibus censuram. *Suarez. tom. de Censur. disput.7. sect.4. num.13.* Item, si concedit casus reseruatos, concedit etiam censuras illi annexas. Suarez *ibi.*

5 Omnes casus reseruati Papae habent censuram annexam, & hac sublata per habentem legitimam potestatem etiam in foro externo, de peccato mortali remanente potest absoluere sacramentaliter quiuis Confessor approbatus. Nauarrus *citato capite, num.254.*

6 Confessor Mendicās approbatus potest absoluere ab omnibus casibus reseruatis Episcopo, siue reseruentur à iure, siue ab homine, siue per statuta, idque potest per priuilegia Mendicantium. Rodriguez late, *tomo 1. Quaestionar. quaestione 61. art.2.* cum multis citatis. Et denuo, *in Addition. ad Sum. tomo 3. capit. 12. conclusione 1.* consentit Suarez *tomo de poeniten. disputatione 30. sect.2. ad finem.* Neque obstat quod Miranda *tomo 1. quaestione 46. art 2. conclus. vnica*, constanter hoc negat adducens duas declarationes Cardinalium consulto Clemente VIII. in quibus clarè, & rigorosè prohibetur Confessoribus Regularibus absoluere à praedictis casibus, & alijs casibus ibi positis, neque ad hoc illos posse vti suis priuilegiis. Non, inquam, obstat, quia praedictae prohibitiones factae sunt pro sola Italia, ibi enim in priori declaratione sic dicitur: *Sacerdotibus tam saecularibus, &c. per vniversam Italiam extra vrbem degentibus.* Verba autem restrictiua, strictè debent intelligi: vt alio casu pro solā Italia habet Rodrig. *citato loco, Addition. c.3. conclusio.6.* vide infra, *verbo Confessor erga saeculares.* alias probationes huius rei efficaciores.

7 Si sit indubio quòd casus sit reseruatus præsumitur non reseruatus, & potest absolui tanquam non reseruatus. Sà in Aphorism. *verb. Casus reseruati, n.5.* & Suarez, *to.2. de Relig. lib.4 capite 5.n. 5.*

8 Si quis durante termino præfixo ad absoluendum à reseruatis non est recordatus alicuius reseruati quem habebat & tunc bona fide, & validè confessus est cętera peccata, postea transacto termino præfixo potest absolui ab illo reseruato. Sà, *verbo citato, n.7.* & Sanch. *lib.8. de Matrimon. disputation. 15.n. 21.* vbi advertit quòd si intra tempus præfixũ nullam fecit confessionem, eo transacto non gaudet hoc priuilegio. Dixi, *si validè confessus est*: quia si intra tempus assignatum fuit cõfessus sed inualidè, vel obliuio fuit culpabilis, credo contra Sà, *loco citato*, quòd neque in illa confessione inualida, neque post illam absoluitur à reseruato vllo, neque à censura reseruata. Sic Suarez *de pœnit. disp.31. sect.2. n.27.* & Vega *in Sum.1.p.c.49. casus 5.* Error enim culpabilis, & dolus, nulli debet prodesse, *l.1. ff de dolo, &c.* Vnde non placet, quod ait Rodr. *to.1.q.21. art.7.* videlicet quòd si confessus fui potenti absoluere reseruata, & dixi omnia reseruata: sed malitiosè tacui vnum mortale non reseruatum, tunc ait posse me confiteri iterum, non habenti authoritatem, & poterit me absoluere etiam à reseruatis. Non, inquam, placet ob proximè dicta maius enim beneficium est Iubilei, & ibi non cessat reseruatio per confessionem inualidam.

9 Si subditus confessus est suo superiori potenti absoluere à reseruatis, & confitens oblitus est alicuius reseruati, & confitens dicat Prælato se ideo illi confiteri vt absoluatur à reseruatis, tunc cessat reseruatio illius obliti. Secus si pœnitens illud prius non dicat. Suar. *vbi proximè.*

10 Qui in prima hebdomada iubilei absolutus est à reseruatis, & postea commisit aliud reseruatum, non potest virtute Iubilei in secunda hebdomada absolui ab illo reseruato quia ille fauor datur pro vna tantùm hebdomada. Suar. *tom.2. de Relig. lib.6. de Voto, c.16.n.17.*

11 Qui tempore Iubilei fuit confessus, animo lucrandi illud, & faciendi ab illo iniusta: & postea ex pigritia non fecit aliqua: non est lucratus indulgentiam quoad pœnam, sed tamen manet verè absolutus ab omnibus reseruatis quæ fuit cõfessus. Suar. *citata sect.4. numer.4.* Secus si malè confessus fuit. Et de votis ibi dispensatis, vide *verb. Votum, num.52.*

12 Clemens VIII. designauit vndecim casus quos citat varij Doctores maximè Capucinus in suo Compendio, *fo.3.* circa quos primò aduerto Papam ibi illos vndecim nõ reseruasse de facto pro omnibus Regularibus vt aliqui malè putant: sed solùm designauit materiam, vt scilicet Prælati regulares illos tantùm vel aliquem ex illis possent reseruare: & extra illos vndecim nullus Prælatus possit aliquem reseruare, nisi fortè in Capitulo Generali, vel Prouinciali.

Secundò noto Papam ibi non annullare, nec reuocare casus antiquos reseruatos in Religionibus per statuta generalia facta in Capitulis generalibus, si qui essent reseruati extra illos vndecim. Et sic casus antiqui Religioni Frãciscanę nõ sũt reuocati, neq; exclusi per hos vndecim.

13 Quando Prælatus concedit authoritatem absoluendi à reseruatis, intelligitur de præteritis, & futuris faciendis durante termino præfixo ad absoluendum à Vega *in Sum.1. par. c.49. casus 5. §. Nota sequn.* 14 In Ordine Minorum Guardiani non possunt subdelegare authoritatem absoluendi à reseruatis ad semper pro suo triennio: possunt tamen committere pro casu præsenti iuxta tenorem suæ concessionis; concedere verò authoritatem pro reseruatis Confessori, vel subdito petenti, non est delegare ad semper. Mirand. *tom.2.q.34. art.14.*

14 Si casus est reseruatus cum censura reseruata, vt sunt omnes Papales, aut similes, etiam si quis absoluat bona fide à peccato putans posse, & postea absoluat à censura non tenet absolutio ex defectu iurisdictionis, quia reseruatio posita erat & super casum & super censuram: declaratur in confessione peccatorum, & censurarum non reseruatarum. Si Confessor bona fide prius absoluit à peccatis, vel etiam mala fide, quam absoluat à censuris, peccabit cum mala fide, sed tenet absolutio: quia habeat iurisdictionem ad vtrumque. At quando & casus, & censura

sura sunt reseruata, vt in Papalibus ex defectu iurisdictionis; neutrum tenet. Suarez *tom. de pœn. disputat. 29. sect. 2. n. 10.*

15 Vt casus sit reseruatus primò debet esse peccatum mortale, quia tanta pęna non imponitur pro veniali. Secundò debet esse peccatum graue, cuius reseruatio conducat ad bonum commune. Tertiò, debet esse actus externus completus; si enim sit inchoatus, non sufficit vt veneficium inchoatum, vel venenum inceptum parari Clerico: hi enim actus sunt incompleti in ordine ad suos fines. Et lex ibi penalis debet restringi.

16 Religiosi hospites, & transeuntes possunt absolui à reseruatis per Prælatum Conuentus in quo sunt, vel per Prælatum habentem ius pro reseruatis. Est enim praxis, saltem in familia Franciscana. Et habens authoritatem passiuam vt absoluatur à reseruatis potest absolui in quauis Prouincia a casibus reseruatis in toto Ordine. Rodriguez *1. tom. quæstion. 21. art. 3.*

Dubitas, Quid si casus sit reseruatus in Prouincia hospitis per suũ Prouincialem specialiter: & nõ sit reseruatus in Prouincia in qua est, si possit absolui? Casus resoluendus est per id quod dicunt multi, videlicet, sæcularem vnius Diœcesis posse absolui à reseruato in sua tantùm Diœcesi, per Confessorem Diœcesis vbi non est reseruatus. Quod etiam militat in Fratre hospite; & melius in hoc, quia fauet praxis, & vsus Ordinis subditi vni Generali. Vide Suarez *vbi supra, disputat. 30. de pœn. sectio. 1. num. 6. & sect. 2. num. 3.*

17 Si peccatum sit pluries reseruatum ab vno Prælato, vel semel ab alio, & iterum à successore: obtenta vna tantùm licentia absoluitur sufficienter. Si verò reseruatum sit ab inferiore, & postea reseruetur à superiore, non potest absolui absque licentia superioris: quia non potest inferior dispensare in lege superioris. Habens verò licentiam Generalis potest absoluere à reseruato per Prouinciale. Hoc tamen intellige de reseruatis absque censura. Si enim reseruetur vnum peccatum per plures leges, ac plures censuras; non sufficit absolutio vnius vt tollatur altera; sed plures explicationes censurarum faciendæ sunt, & impetrandæ. Suarez *tomo de pœn. disp. 31. ad finem.*

18 Absolutus à reseruatis in articulo mortis à Confessore Ordinario non habente potestatem, non tenetur iterum se præsentare superiori pro absolutione. Secus si illud peccatum habeat censuram annexam; tunc enim pro illa conualescens debet adire superiorem vt parti satisfaciat. Et sic præsentatus non tenetur iterum confiteri superiori: sed paratus sit ad obediendum iniunctis à Prælato. Suarez *de pœn disp. 30. sect. 3. n. 6. & 7.*

19 Licèt Prælatus teneatur vt plurimum inclinari ad misericordiam in absolutione pro reseruatis, maximè cùm timet ruinã subditi: si tamen arbitrio prudentis viri, viderit expedire bono petentis, & bono communi, potest, & debet negare: & hoc maximè in danda licentia pro futuro. Ita Angel. *Confess. 2. num. 31.* Neque tunc peccabit, imò rectè faciet; hæc enim est intentio reseruationis.

Quid si Prælatus iniustè neget authoritatẽ absoluendi à reseruatis? Quidquid sit de peccato suo: subditus non obtinet licentiam, nec potest absolui, quidquid alij dicant. Rodrig. *in Addit. ad Summ. lib. 3. c. 6. concl. 6. & tom. 1. quæst. 20. art. 30.*

20 Si quis confessus est omnia reseruata, & non reseruata Confessori non potenti absoluere, qui tamen absoluit bona fide, credens se posse: illa reseruata non fuerunt absoluta ex defectu iurisdictionis. Iste tamen tenetur postea confiteri de solis reseruatis, non verò de non reseruatis, hæc enim iam fuerunt validè absoluta. Suarez *disp. 30. cit. sect. 5. n. 27.*

21 Absque graui causa non potest superior audire confessionem subditi pro solis reseruatis, & pro non reseruatis mittere illum ad alium Confessorem. Est enim hoc sine causa dimidiare Sacramentum: si verò adsit causa grauissima, potest, est communis; quia sicut cum causa grauissima potest pœnitens dimidiare confessionem, ne scilicet agnoscatur socius, &c. Ita in simili causa potest confessarius dimidiare Sacramentum, vt in tempore pestis vrgentissimæ potest parochus vocatus ad alium morientem. Alij notant non esse ad hoc causam sufficientem in Prælato multitudinem negotiorum: negotiũ enim animæ, & Sacramenti præponderat omnibus. Dato autem quod

Prælatus bene dimidiet Sacramentum, tunc absoluens à solis reseruatis: tunc pœnitens Confessori inferiori sola non reseruata tenetur confiteri. Potest autem Prælatus licitè audire solum reseruatum, & solum pro illo imponere pœnitentiam, non absoluendo sacramentaliter: & tunc remittere inferiori, cui pęnitens tenetur tunc etiam reseruatum confiteri: & implere penitentiam superioris. Hæc omnia de se patent, & sunt communia.

22. Pęnitens non habens confessarium potentem absoluere à reseruatis: habens tamen necessitatem celebrandi ob notabile periculum infamiæ, confitendo tali Sacerdoti reseruata & non reseruata, potest absolui à non reseruatis, etiamsi reseruata habeant censuram annexam reseruatam: & potest communicare. Suarez *cit. tom. de pœn. disp. 31. sect. 3. nu. 5. & 6.* Huic enim pęnitenti non magis tunc prohibetur Sacramentum Pęnitentiæ quàm Eucharistiæ: & tamen Eucharistia tunc illi potest ministrari, quia ius naturale famæ obtinet: ergo & potest illi ministrari Sacramentum pęnitentiæ quoad non reseruata, non obstante censura annexa.

Si verò hic taliter absolutus à non reseruatis, postea Superiorem adit pro reseruatis, puto quòd sola reseruata tenetur confiteri. Patet ex supradictis, & Nauarr. *lib. 3. consil. tit. de Reg. consil. 75. dub. 25.*

ADDITIO.

HOnoris mei causa, volo hoc loco rationē reddere cuiusdam dicti, quod olim non clarè sed virtualiter dixi in libello casuum reseruatorū Clement. VIII. In eo libello, seu potius tractatu significaui casus reseruatos in nostra Seraphica Religione in antiquis Capitulis generalibus cessasse per decretum illud dicti Clement. VIII. nisi denuò reseruarentur iuxta illud ipsum decretum. Circa quod primò dico, quòd submitto me, & do manus declarationibus Ordinis nostri pręlatorum, & quod illi dicunt libentissimè sequor, dicens illos antiquos non cessasse.

Ne tamen leuitatis arguar circa meum dictum antiquum legentes moneo, vt primo legant P. Fratrem Ludouicum Beia *3. part. suorum Respons. Moral. casu 16. fol. 326. pag. 2.* vbi citatus Pater præmittens se fuisse Romæ quando illud decretum Clementis VIII. fuit promulgatum, & quasi oculatus testis, ait: Sum. Pontificem Clementem VIII. primò petijsse à procuratoribus Religionum vt in scriptis sibi præsentarent casus in suo Ordine reseruatos: *Quibus per scriptum acceptis, & visis ordinauit (ait citatus Pater) hos solos (vndecim videlicet quos ibi scribit) hos solos infrà scriptos cunctis Regularibus reseruatos fore, esse, & haberi, & non alios præscripsit*: Hæc ille. Nota illa verba. *Cunctis Regularibus.* Item illa alia: *Et non alios.*

Est aliud motiuum, seu potius dictum satis magnum, videlicet Capucini à Sorbo Franciscani, & Itali viri doctissimi. Hic in suis Additionibus ad Compendiū, *verb. Absolutio Ordinaria quoad Fratres 1. part. fol. 31. §. Circa dispositionem*, cùm fecisset mentionum de casibus antiquis nostri Ordinis, subiungit statim in hunc modum ibidem: *Est aduertendum quod nunc per dictum Clementem VIII. aliud est Ordinatum: anno enim Domini 1593. cunctis Regularibus per publicum Breue infrà scriptos casus reseruatos fore præscripsit*: sic ille: Et mox apponit, seu transcribit vndecim illos casus Clementis VIII. & idem Auctor statim *fol. 32. sequenti*, dicēs posse iuxtà idem decretum Clementis VIII. reseruari alios casus graues in Capitulo Prouinciali, siue sint in diuersa materia, siue in eadem materia, sic ait: *Et tunc prout ab eodem Pontifice fuit nobis facta declaratio, in prædictis Capitulis poterunt reseruari alij casus à supradictis, etiam eiusdem materiæ supradictorum casuum, vt puta in materia lapsus carnis reseruare etiam tactus impudicos, &c.* sic ille Nota.

Verba illa de futuro: *Poterunt reseruare tactus impudicos.* Vbi clarè videtur innuere se intelligere tactus impudicos olim reseruatos in Ordine iam cessasse, si enim non cessarent (iuxtà illius mentem dico) non indigebunt noua reseruatione. Et ait sic fuisse declaratum Capucinis à Clemente VIII. Fuit autem prædictus Pater Capucinus Italus eodem tempore viuens, vir valdè doctus Minorita, imò & Generalis Capucinorum. Idem asserit eisdem ferè verbis cum Capucino, Frater Franciscus Longus etiam Capucinus *in suo lib. de casibus reseruatis à Cle-*

mente

mente VIII. casu 9. num. 29. sic dicens de tactibus impudicis: *Vt olim fiebat.* Quibus verbis idem innuit, quod primus Pater Capucinus Sorbo. Scio tandem in hoc Regno Portugalliæ insignem Theologum, & publicum Lectorem Theologiæ in quadam Academia idem per scriptam Epistolam tradidisse.

Hæc tamen, vt dixi, non affero, vt dicam illos prædictos antiquos casus cessasse, imò sto declarationi Prælatorum iam factæ, & dico illos non cessasse: solùm hęc dixi ne leuitatis arguar: cùm id quod dixi inueniatur ferè dictum à tribus viris citatis Religiosis, & satis doctis. Sed rediens ad meum intentum, *in hoc verbo Casus reseruati*, noto sequentia.

1 Dixi olim in libello casuum reseruatorũ à Clement. VIII. *prælud.* 7. illum, qui fuit Confessus apud suum superiorem de casu reseruato, à quo poterat absoluere, si fecit confessionem inualidam ex defectu doloris, vel integræ confessionis, non recepisse absolutionem veram à reseruato, neque à censuris; nec proindè ablatam fuisse reseruationem: & ideo non posse absolui ab inferiore confessore illius Pręlati. Et eandem nunc sententiam iudicio securiorem. Vidi tamen postea Suarez *libr. seu tom. de Pœn. disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 9. *& sequentibus*, sequentem, & citantem Caietanum, & Sylu. & Antoninum, quos tandem sequitur Reginaldus *t.* 1. *Praxis pœn. li.* 8. *n.* 61 *& seqq.* qui oẽs tenẽt oppositũ, ac dicunt iam illa reseruationem fuisse ablatam per illam confessionem etiam inualidam. Quia, inquit, Suarez, ex quo subditus comparuit coram superiore, eique peccatum integrè reuelauit (vt supponit hæc sententia) & superior sufficientem satisfactionem iniunxit, suo muneri videtur satisfecisse quãtum ad reseruationem: & pariter ipse pœnitens videtur satisfecisse fini, & intentioni reseruationis, ac proindè etiam si superior non absoluat verè à peccatis, sua tamen absolutione tollit saltem reseruationem.

Requirit tamen hæc opinio, vt pœnitens declaret omnino peccatum reseruatum: neque circa illud particulare sit impœnitens, sed de illo mutet propositum iterum committendi, quàmuis aliàs careat dolore circa alia peccata, vel illa integrè non fateatur. Et tamen idem Suarez *ibid. cit. loc. n.* 10. credit, quòd etiam si in confessione facta superiori non doluerit de illo reseruato confesso, si tamen mutet postea propositum illud committendi, & satisfaciat iniunctæ satisfactioni à superiore, adhuc poterit absolui à dicto olim reseruato per Confessorem inferiorem. Et citat etiam Reginaldus Henriq. *libr.* 6. *cap.* 16. §. 5. *lit. B. C.* Limitat tamen Suarez *cit. loc n.* 22. hoc non habere locum in confessione facta per Iubileum quando absolutio datur per modum indulgentię: tunc enim de intentione concedentis requiritur confessio valida, nec sufficit inualida, per quam reseruatio tunc non desinit in Iubileo, quia non satisfit intentioni superioris. Hæc illi. Et quidem potest dicta opinio teneri in praxi propter tot, ac tales Doctores. Non tamen caret instantia talis opinio propter limitationẽ vltimam de confessionem facta in Iubileo: etenim credendum pari modo est, etiam superiorem prælatum quando audit subditum confitentem de reseruato, habere intentionem vt faciat confessionem validam, si enim sciret illum inualidè confiteri, ferè certum est nõ daturum absolutionem: & ex consequẽti etiam tunc subditus non satisfacit intentioni superioris: ac proindè, vel in vtroque casu tollitur reseruatio, vel in neutro tollitur. Tenet quod volueris, vt enim dixi opinionem Suarez, & cæterorum citatorum defendi, ac teneri posse non dubito.

2 Quando Papa in Iubileo concedit, vt possit quis illud lucrari in quauis hebdomada ex illis duabus; is qui in priori hebdomada Iubileum lucratus est, & statim commisit vnum casum reseruatum poterit in secunda hebdomada iterum lucrari Iubileum faciendo in eo pręscripta, & poterit absolui ab illo reseruato, quia tale priuilegium Iubilei est amplè interpretãdum in fauorem priuilegiati. Ita Henr. *cit. sup. loc.* §. 3. & Reginal. *cit. lib. num.* 64. Et hoc idem dicendũ puto quando Prelatus concedit authoritatem absoluendi à reseruatis per tres, vel quatuor dies; poterit enim subditus absolui à casu reseruato commisso intra terminum illorum dierum. Nisi fortè Prælatus dicat se concedere pro solis præteritis: vel limitet vt non absol-

absoluatur casus commissus ob confidentiam futuræ licentiæ concedendæ: tunc enim verbis ipsius standum est.

3 Qui olim validè de reseruatis confessus, & absolutus est à superiore, vel ab habente eius vices, si postea vult confiteri generaliter, vel aliquas confessiones iterare maioris meriti gratia, non indiget noua licentia superioris, vt à reseruatis iam confessis iterum absoluatur. Ita Reginald. *citato lib. 8. num. 91.*

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 SOlent Prælati Regulares pro absolutione reseruatorum casuum aliquibus Religiosis grauibus concedere suam authoritatem absoluendi à reseruatis actiuè, & passiuè, & quod illa vtantur durante suo officio. Nunc dubitas, an possit Prouincialis cõmittere alicui suam authoritatem absoluẽdi à reseruatis, cum tali clausula vt is cui illam committit possit etiam illam committere cuicunque alteri voluerit: quod idem est, ac inquirere, an Prouincialis possit alicui delegare suã authoritatem absoluendi à reseruatis cum facultate vt is possit eandem authoritatem alteri subdelegare. Omissis dubijs, dico quòd poterit hoc facere, & si faciat valebit subdelegatio. At ego id non consulerem cùm paucissimi sint, in quibus talis confidentia debeat haberi, vt scilicet debitè possint illã subdelegare. Primũ dictum quod scilicet Prouincialis possit hoc facere, & quod validum erit, si fiat, colligo clarè ex traditis à Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp. 31. n. 6. & seq.* vbi probat cum multis Doctoribus quemcunque Prælatum ordinarium posse delegare partem suæ iurisdictionis alicui; cum facultate vt is delegatus possit subdelegare: quod probat ex multis textibus, & Doctoribus. *Addit* tamen duas exceptiones: prima est, quod non deleget vniuersam suam iurisdictionem (id est, totum officium) quam habet: hoc enim non potest facere absque consensu superioris. Secunda est, quod talis delegatus non debet subdelegare nomine suo proprio; sed nomine ipsius Ordinarij delegantis. Cùm ergo Prouincialis sit ordinarius, vt patet, & possit, ac soleat durãte suo officio delegare aliquibus authoritatem absoluendi à reseruatis, poterit etiã iuxta Sanchez illam ipsis delegare cum facultate subdelegandi quibus voluerint.

2 In istis ergo Guardiani Minorum, & alij Prælati conuentuales locales poterunt etiam delegare suam authoritatem absoluendi à reseruatis alicui pro suo triennio cum facultate subdelegandi alijs. Fateor quòd per regulam traditam à Sanchez, idem in Guardianis dicendum videtur, sunt enim Prælati ordinarij. Quia tamen vsus, & consuetudo, non solum abrogat legem, sed illam exponit quomodo sit seruanda. Ego in Ordine Minorum, credo id non posse facere Guardianos. Primò, quia minorem, ac strictiorem potestatem habent quàm Prouinciales. Secundò, quia in Ordine Minorum nunquam audiui, quòd Guardianus possit pro suo toto triennio delegare alicui suam authoritatem absoluendi à reseruatis; sed id solum faciunt pro præsenti necessitate. At Prouinciales habẽtes ampliorem iurisdictionem illam solent committere pro toto tempore sui officij: & proindè poterunt committere cum clausula vt delegatus possit subdelegare; cui consonat, quod Sanchez ait *cit. disp. n. 11.* quòd Episcopus pleniorem habet facultatem subdelegandi, vel dandi licentiam subdelegandi quam habeat Parochus Ordinarius. Et circa Prouincialem, non est quod dicatur hoc non esse in vsu, & proindè perdi per contrarium vsum. Non, inquam, valet, quia hoc quod est ordinarium posse delegare cum facultate subdelegandi, non est priuilegium particulare Papæ, vt possit perdi per non vsum; sed est annexum Officio Ordinarij, & quasi proprietas Officium concomitans: & proindè notitia illius poterit quiuis Prælatus operari id quod est annexum, & proprietas officij.

CAPELLAE MONASTERIORVM.

IN gratiam præcipuè Minoritarum, in quorum Ecclesiis donantur aliquando capellæ sæcularibus cum iure patronatus, & in gratiam cæterorum Religiosorum aduerto ex Rodrig. *tom. 4. Addit. ad Sum. Ver. Procur. concl. 6.* quòd cæteri Religiosi, qui habẽt dominium rerum suarum tempora-

pora-

poralium, si donatur sunt aliquam capellam suæ Ecclesiæ alicui sæculari, debent id facere pulsata campana, & de consensu maioris partis Capituli cum cęteris circũstantijs requisitis ad debitè alienandũ bona Ecclesiæ. Cum enim sint domini rerũ suarum, debet expectare illorum consensus. At si aliqua capella Ecclesię Minorum donanda sit sæculari, vel Clerico non requiritur pulsatio campanę, neque consensus Capituli, neque diffinitorii, sed sufficit quòd donet solus Syndicus Conuẽtus, qui est procurator Papę, & dominus illius capellæ in nomine Papæ. Debet tamen interuenire licentia Prouincialis: & nõ sufficiet licentia Guardiani prout *ibi* Rodr. notat Ratio huius diuersitatis est, quia, vt dixi, cæteri Religiosi sunt domini illius capellę, & ideo requiritur illorum consensus vt transferatur illud dominiũ. At Minoritę non sunt domini illius capellæ, sed Papa: ideo nõ requiritur illorũ consensus, sed Papæ per suũ Syndicum, seu Procuratorem, cum consensu solius Prouincialis.

CELEBRARE.

Vide suprà, *verb. Altare.* & infrà, *v. Missa.*

CLAVSVRA *Monachorum.*

HÆc violatur per apostasiam, de qua iam supra latè, vel etiam per admissionem fœminarũ intra Conuentus Monachorum: pro quo sufficit videre, Rodr. *in expositione Bull. Cruc.* quando exponit specialiter motum proprium Pij V. de nõ admittẽdis feminis intra Conuẽtus Monachorum. Vide etiam illum *to. 1. quæstionum q. 48.* Ibi verò dicta, vel quia ordinaria sunt, vel nõ sunt magni momẽti, omitto.

ADDITIO.

Vide infrà, *verb. Manus violen æ, num. 3.*

HÆc violatur duobus modis. Primò, per egressum illicitum Monachi à Conuentu, qui est apostasia, de qua diximus sufficienter suprà, *verb. Apostasia, & in 1. secund. verbo,* Secundò, modo violari potest per ingressum fœminarum prohibitum intra clausuram Conuentus. Et de hoc secundo modo noto, quòd Pius V. & Gregor. XIII. particularibus Bullis prohibuerũt sub grauibus pęnis ne Prælati Regulares, vel Religiosi admitterent fœminas intra Conuentum virtute licẽtiarum concessarum ipsis fęminis à Sede Apostolica tales enim licentias ambo Pontifices reuocant, & annullant. Citat has duas Bullas, inter alios, Suarez *tom. de Censuris disput 22. sect. 6. num 11.*

1 Quo posito, magna quęstio est, vtrùm Prælati, & Fratres subditi admittentes fæminas intra suam clausuram, non virtute alicuius licentiæ Papalis reuocatę: sed alia via, vel fortè ad libitum; vtrùm hi incurrant illas pœnas impositas in illis duabus Bullis? Quam quęstionem ait Suarez fuisse motam suo tempore fortè Conimbricę vbi tunc agebat. In hac quæstione Rodr. *in explicatione Cruciata, num. 6. & 7.* tenet prædictos Fratres tales fęminas sic admittentes incurrere prędictas pœnas. Probat; quia quamuis illi duo Pontifices solùm prohibuerint verbis claris ingressum fœminarum virtute licentiarum Papalium reuocatarum: Attamẽ finis illius legis potius est attẽdendus, quàm verba ipsius legis. Finis autẽ illius legis principalis fuit, ne tales fœminæ graues, & nobiles ingredientes virtute Papalium facultatum, turbarent quietem Conuentus, & Religiosos inquietarent. Hic autem finis inquietandi Religiosos per ingressum fœminarum etiam militat in ingressu fœminarum non habentium licentias Pontificias, vt patet: ac proindè reperto fine legis etiã in hoc ingressu absque licentiis, tenebit lex prior loquens de ingressu fœminarum virtute facultatum. Quod si finis legis in ambabus Bullis fuit periculum castitatis, hæc plus periclitatur in ingressu fœminarum minus nobilium absque licentia Papæ, quàm in ingressu nobilium fœminarum cum prędicta licentia. Et citat Rodriquez, Nauarrum dicentem sic in terminis declarasse prædictos Pontifices Pium, & Greg. cõsultos de hoc particulari post prędictas Bullas emanatas: & sic practicari Romæ à Pœnitentiariis de consilio Greg. XIII.

2 Est quidem hæc opinio magis secura, tum quia est in re grauissima, & tot pœnis prohibita: tum quia munitur testimonio

nio

nio viri grauissimi Romę agentis tempore dictorum illorum Pontificum. Sed hoc non obstante contra Rodriguez in particulari libet arguere ad hominem. Videtur enim vel sui oblitus, vel nō loquutus consequenter ad illud quod dixit, 1. *to. q. Reg. q. 47. ar.* 1. vbi citans has easdem duas Bul. Pij, & Gregor. vtrobique loquentium de clausura Monialium, & Monachorum, & vtrobique reuocantium licentias Pontificias ingrediēdi in clausuram Monialium, vel Monachorum virtute dictarum licentiarum reuocatarum, tenet Rodrig. *cit. ar.* 1. Abbatissam, vel Moniales admittentes sęculares intra clausuram, non virtute Papalium licentiarum reuocatarum; sed alia via quacumque, tenet prædictam Abbatissam, vel Moniales sic illos admittētes non incurrere prædictas pœnas. Hoc probat fusè citans primò Caietanum dicentem, in excommunicatione, cùm sit pœna grauissima, attendenda omnino esse singula verba, & singulos actus, quos prohibet, pœnæ enim sunt restringendæ omnino. Vndè si excommunicatio prohibet hunc solum actū, (vtpotè ingredi virtute licētię Papalis) non est extendenda ad actū, vel rem, de qua non loquitur expresse: vt, verbi gratia, ad ingressum sine tali licentia, & citat Castrum, & Abbatem dicentes, gratis, & absque vlla ratione legem pœnalem extendi ad similem casum propter similitudinem rationis. Et probat ex quadam Decretali, pęnam impositam danti licentiam illicitam, non extendi ad facientem, aliquod malum virtute illius licentię: quia scilicet lex prohibet solùm illud primùm, non hoc secundum, etiā si in hoc secundo maior ratio, & malitia punienda reperiatur. Quę omnia huc valent applicari. Nam illi Pontifices ibi solùm puniūt admittentes fęminas virtute licentiarum reuocatarū: nihil verò statuunt de admittentibus illas ad libitum: ac proindè ac hoc secūdum non est ex extendenda illa lex pęnalis, etiā si in hoc secundo detur par ratio, seu maior ratio, vel maior malitia. Vndè soluitur ratio, Rodr. *in principio hic supra posita*.

Igitur Suarez *to. de Censur. disp. 22. sect. 6. n.* 11. *& seqq.* dicens hanc quæstionem motam fuisse suo tempore) tenet dictos Prælatos, vel subditos sic admittentes fœminas intra clausurā absque licentijs Pontificum reuocatis, non incurrere pęnas illarum Bullarum, nisi fortè per statuta suæ Religionis prædictæ pęnæ etiam sint impositæ. Nullum pro se Doctorē citat Suarez: at Rodriquez *cit. loc. Cruciata* pro hac sententia dicit aliquos esse Doctores. Faciunt pro hac opinione Suarez omnia illa quæ congerit *cit. q. 47. art.* 1. proximè adducta, quibus probat Rodr. Moniales admittentes sęculares absq; licentijs Papalibus reuocatis, nō incurrere: omnes enim illę rationes etiā militant in hoc casu Monachorum admittētium intra clausuram easdem fęminas absque licētijs reuocatis.

Hæc præter meum intentum fusius attuli, tum quia res est grauissima, tum quia quotidiana. Quòd si meam sententiam postules: Dico primò (vt dixi) sententiam Rodriquez esse securiorem ob iam dicta. Quia tamen non teneor semper sequi opinionem securiorem ex duabus, si sint ambæ probabiles. Dico secundo, per mę liberum esse cuique sequi vtrāuis opinionem vel Rodriquez, vel Suarez: quia quęuis illarum habet sufficientia fundamenta. Quòd si tibi ingerat scrupulum dictum Rodriguez, & Nauarr. dicentium Pium V. & Greg. XIII. declarasse suam opinionem. Responde, illas duas declarationes non extare authenticas, pro quo vide suprà, quæ diximus, *verb. Abbatissa, n. 6.* in simili ferè materia.

Cùm verò Suar. dicat incursuros esse has pęnas Pręlatos, & Religiosos, si in sua Relig. per statum tales pęnæ sint impositæ pro Ordine nostro Minorum, noto tales pœnas nobis non esse impositas per statuta generalia. Etenim statuta generalia Tolletana, *tit. de ingressu fœminarum in nostros Conuentus, fol.* 143. *pag.* 1. loquentia de materia pręsenti: solùm dicunt Constitutionibus Apostolicis cautum esse, ne tales fœminæ admittantur: aliàs dicunt statuta: *Sob pena de incurrir en todas las penas contenidas en la dicha Bulla*. Quæ verba statuti ex se nullam pęnam nouam imponunt, vt patet; sed remittunt se ad pœnas contentas in illis duabus Bullis.

Si tandem quæras, quæ sint pœnæ ab illis duobus Pontificibus impositæ transgressoribus illarum, ait Suarez esse has. Primò, suspensionem à diuinis. Secundò, excommunicationē reseruatā Sedi Apo-

sto-

stolicæ. Tertiò, priuationem officiorum præsentium, si quæ habent. Quartò, inhabilitatem ad officia, & dignitates in posterum obtinendas.

2 Circa particulam verò positam à Pio V. contra Religiosos admittentes fęminas intra clausuras etiam si non sint Prælati: Nota Suarez, *cit. loco*, Monialem, (idem pari modo dic de Monacho, quæ non habet ex officio prohibere talem ingressum, etiam si non impediat, cùm possit, vel illi non resistat) hanc ait non incurrere illas pœnas: quia talis, nec præsumit contra illam legem; neque directè, vel indirectè cooperata est ad talem ingressum. Secùs autem erit si inuitet ad ingressum, vel aliquo positiuo modo faciat illam personam ingredi, quia iam tunc directè admitteret. Si verò Monialis (idem dic de Monacho) ex officio teneretur impedire, & non impediret, iam incurreret, quia iam tunc indirectè admittit: quia potest, & tenetur non admittere, & admittit. Excusaretur tamen fortè, vel propter inaduertentiam, vel propter perturbationem animi, quia tunc non præsumeret contra legem, quæ præsumptio ibi requiritur.

3 Quæris ex prædictis, an Monachus, vel Monialis quæ prædictas personas sæculares illicitè ingredientes, non inuitauit ad ingressum, nec ex officio vllo modo tenebatur impedire, postquam tamen prædictas personas ingressas obuias habet, illas alloquitur, comitatur, seu ad cibum & potum inuitat: an iste talis Monachus dicēdus sit admittere tales personas ob prędictam alloquutionem, comitatum, &c. & propter hæc incurrat prędictas pęnas? Olim audiui has Moniales, vel Monachos talia facientes incurrere. Nunc re melius considerata, saluo meliori iudicio, credo non incurrere. Hoc patet primò ex prima explicatione Suarez, qui ait illos solos admittere, qui vel inuitāt ad ingressum, vel officio oblati ad impediendum illum, non impediunt. Ac ille Monachus, qui nihil horum fecit, nec tenebatur impedire, ex eo solùm quòd personas iam ingressas alloquitur, vel comitatur, nullo modo fuit cooperatus ad ingressum: ergo non incurrit. Lex enim tam valdè pœnalis restringi debet, & proindè puniens solos permittentes, vel admittentes ad ingressum, nō puniet alloquentes, comitantes personas post ingrēsū. Id enim oportebat explicari à Papa in re tam pœnali. Quod confirmo: nam Pius V. in Bulla, quę incipit: *Decori, & honestati*, qua prohibuit, & puniuit grauibus pęnis Moniales egressas indebitè à clausura, volens extendere prædictas pęnas etiam ad personas comitātes, & recipientes easdem Moniales extra suos Conuētus; in eadem Bulla statim expressit personas extra Conuentum illas comitantes, & recipientes: aliàs prædicti comitantes nō incurrerent si non exprimerentur. Cùm ergo in nostro casu illi duo Pontifices solùm puniāt malè admittentes, vel imitantes ad ingressum: nō vtique punient alloquentes, comitantes, vel hospitio recipientes post ingressūm.

Ne fortè autem iterum nimiæ breuitatis arguar, epilogans dicta à Rodriquez *in dicta expositione Cruciata*, circa hunc ingressum fęminarum in clausuram Monachorum, per summam dico sequentia, omittens minus principalia, & quæ ab omnibus sunt cognita.

4 Occultans fœminas illicitè ingressas in Conuentum, si occultet bono fine, postquam sunt ingressæ, vt propter honorem fœminæ, vel Fratris, & sic de similibus, non incurrit prædictas pœnas: quia hic nec fuit causa ingressus, neque contra legem præsumit. Rodrigu. *citato loco n.* 11.

5 Possunt licitè intrare fœminæ clausuram Monachorum, vel si quando intrant clausuram habetur sermo prædicationis, vel fit officium lotionis pedum in Ioue Sancto intra clausuram: vel quando datur habitus, vel fit professio nouitij, si sit consuetudo fieri intra clausuram, vel sepelitur defunctus: & in his euentis possunt fęminæ intrantes ingredi capellas positas in claustro, quia hæ non sunt officinæ secretæ. Rodriguez *ibidem num.* 18. Imò addit ibi Rodriguez, *n.* 16. rem notabilem, quòd scilicet, si fœmina nobilis petat sibi dici Missam in capella posita in claustro, huius Missę audiendę causa potest ingredi prædicta fęmina cū alijs fęminis illā comitātibus. Quod numquam vidi fieri in praxi: si tamen fiat non videtur condemnandū.

6 Si in Conuentu aliquo claustrum ornetur tapetis, & similibus: & mane per claustrum fiat processio, non poterunt fœminæ

minæ vesperi intrare ad solùm videndum claustrum, absque noua processione. Poterunt tamen vesperi intrare si fiat alia nova processio: & ait Rodriguez, *ibid. n.* 20. huius rei gratia ad videndũ claustrum licitè posse iterum fieri vespere secundam nouã processionem. Ex his duo licet colligere: primum est: Non benè apud aliquos Religiosos practicari (sicut audiui) qui facta manè processione, per claustrum ornatum cum processione, claustri portas aperiunt vespere, vt fęminæ videant ad videndum ornamentum claustri non facta noua processione: hoc enim imprimis ibi reprobat Rodr. & probatur ex Bulla, quæ solùm cõcedit ingressum fęminis in clausuram, quando celebrantur Diuina Officia. At quando intrant vespere absq; processione, non ibi fiunt Diuina Officia. Infero secundò, quod si iuxta Rodrig. potest vespere in die festo fieri noua processio, vt ornatus claustri valeat inspici, poterit pari modo licitè à Prælato fieri processio per claustrum in die non festo, neque solito, vt intrent fœminæ nobiles pro videnda fabrica, & ædificio particulari claustri: est enim eadem ratio in videndo ornatu, & videnda fabrica claustri. Et præterea facta processione in hoc secũdo casu, iam in claustro fit Diuinum, ac piũ Officium qualis est processio: & parùm ad hoc interest si sit dies non festus, neque solitus, vt in eo fiat processio: hęc enim per accidens sunt ad intẽtum, quia etiam Prælatus poterit instituere festum votiuum non solitum, & facere processionẽ per claustrum, & nullus de hoc illum damnabit. Adde quòd si fęmina nobilis petens Missam in claustro extra diem festum, & solitum, potest intrare iuxta supradicta à Rodriguez & Prælatus potest licitè dictam Missam concedere, eò quòd sit diuinum officium: videtur quòd etiam possit concedere, & facere processionem extra diem festum, & solitum, quia est Diuinum Officium. Lex enim, siue illa Bulla non distinguit, an illud Diuinum Officium fiat in claustro, in die festo, vel fiat ex more solito: sed loquitur absolutè.

Scio Rodriguez hoc expressè negare in Cruciata, *post numerum* 15. *dubio* 1. vbi expressè dicit non posse Prælatum facere processionem extraordinariam, vt intrẽt fęminæ ad videndum claustrum. Quia, inquit, Papa in illa sua declaratione, solùm intendit vitare scrupulos: non verò permittere occasionem relaxationis, & scandalorum, & abusuum: qualis occasio daretur in processione extraordinaria. At, saluo meliori iudicio, hæc ratio, siue responsio non cogit. Nam in processione extraordinaria non datur talis occasio peccati, libertatis, vel relaxationis, cùm intrent multæ fęminæ, ac viri. Imò maior occasio libertatis, relaxationis, & abusuũ dari potest quãdo fęmina intrat ad solam audiendam Missam priuatam, quam postulat sibi dici in claustro, quod licitum esse concessit supra Rodriguez. Ergo licita erit similiter processio extraordinaria, in qua minor occasio est relaxationis, libertatis, scandalis, & abusus, vt patet. Et propterea argumentor ad hominem. Nam si idem Rodrig. *ibid. n.* 20. (vt iam vidimus) ait posse Prælatum facere secũdam vnam processionem vespere, vt mulieres intrẽt ad videndum claustrum, etiamsi mane facta fuerit iam alia processio: & illa processio facta vespere est insolita, & est voluntaria ad libitum, solùmq; vt videatur claustri ornatus: cur non poterit idem prælatus extra festum facere aliam processionem insolitam, vt videatur fabrica templi. Hanc opinionem apud nullum reperi: puto tamen sufficienter colligi ex dictis à Rodriguez, & non contradicere decretis in dictis Bullis Pontificijs. Dictum tamẽ volo iuxta censuram Ecclesiæ, & melius sentientium, quibus me subijcio.

7 Circa pœnas verò incursas ob transgressionem huius Motus proprij: notat Rodriguez primò Religiosum peccãtem, & fœminas introducentem, si crimen est omnino secretum, non teneri statim deponere officium in publico, quia non tenetur se infamare, & esse executor legis contra se, quod ego olim iã dixi in alio libro, *verbo Officia Ordinis, nu.* 5. At sicut ibi dixi, *n.* 7. si huic delinquenti offertur officium de futuro, tenetur renunciare, & non acceptare cum declaratione, seu moderatione ibidem posita. Quòd verò Prouincialis possit absoluere, & tollere omnes illas quatuor pœnas suspensionis, excommunicationis, priuationis, & inhabilitatis, dixi supra, *verb. Abbas, n.* 3. & olim, *verbo*

verbo Prælatus, & *verbo Dispensare*. Vide infra, *verbo Inhabilitas*.

CLAVSVRA MONIALIVM.

Vide supra, *verbo Abbatissa, nu.7.*

1 MOniales Ordinum Militarium Sancti Iacobi, Ioannis & similes cogi possūt hodie per Prelatos ad clausuram, etiam si vsque in præsens illam nō seruauerint. Rodrigu. *to.1.qu.q.44.art.2.* ex Tridentino id expressè decernente. Si verò aliquæ Moniales professionem faciant sub cōditione, quòd clausuram non seruabunt, hæ non sunt veræ professæ: & ad clausuram non tenentur. Miranda, *to.1.q.1.de Monialibus, art.4.concl.6.*

2 Ad clausuram etiam tenentur seruitrices illæ, quæ solent in aliquibus Conuentibus vota tria essentialia promittere. Rodrigu. *cit. quæst.44.art.4.* § 2. *Assertio.* Aliæ verò seruitrices hæc vota non emittentes ad illam non tenentur.

3 Vt quis licitè ingrediatur clausuram Monialium debet obtinere licentiam in scriptis superioris illius Conuentus, & examinatam necessitatem, aliàs incurrit pœnas, de quibus infra. Trident. *sess.25. cap 5 de Regular.* Et hoc intellige quando debet ingredi in casu particulari: non verò in ordinarijs, quales sunt circa Medicum, Chirurgum portantes ligna, onera, cæmentarios & similes operarios pro his enim non requiritur licentia scripta, sed standum est consuetudini regulatæ.

4 Causa dandi licentiam ad intrandam clausuram debet esse moraliter necessaria: non verò requiritur necessitas logica, vel Metaphysica: & minor necessitas requiritur vt intrent mulieres quàm vt intrent viri. Rodrig. *cit.qu art.4.* Et proindè hæc necessitas regulanda est arbitrio prudentis, & timorati Prælati. Et Rodrig. *cit loco art. 6.* dicit moralem, & sufficientem esse necessitatem quam habet Matrona nobilissima, si hæc non habet commoditatem manendi in sæculo sine magno dispendio honoris, vt possit intrare, & manere intra clausuram. Hoc tamen negat meritò Miranda *to.1. qu. 1. de Monialium, art.7.* Esset enim hoc hodie periculosum contra tot Bullas Pontificias similes ingressus prohibentes, & porta patens maneret, vt multæ hoc procurarent.

5 De ancillis intrantibus ad seruitium Monialium tenenda est magna cautela, vt solùm illis dentur, quę non possunt excusari: sunt enim multa Breuia Pontificia id prohibentia, & taxantia. Paulus enim III. concessit vt Prouinciales Prouinciæ Castellæ P N. Francisci possent assignare Monialibus certū ancillarum numerum. Et Pius V. concessit quod quilibet Conuentus possit habere tres, vel quatuor. Et Sixtus V. concessit vt singulis decem Monialibus assignaretur vna ancilla.

6 Vide multas declarationes Cardinalium circa puellas ingressuras Cōuentum Monialium educationis gratia, vel vt sint Moniales futuræ apud Rodr. *to. 1.q 46.ar. 10. & in lib. particulari declaratio. Cardinalium*, quas omitto breuitatis gratia.

7 Ingredientes absque licentia, & indebitè, incurrunt excommunicationem, & priuationem officiorum & inhabilitatem ad futura officia; quæ sunt tres pœnæ, valdè diuersæ, & considerandæ pro diuersis remedijs contra illas obtinendis. Hæ patent in Trident. & Greg. XIII. vt tamen incurrantur requiritur pręsumptio, & dolus: si enim quis credens se habere causam iustam, & licentiam, quæ à parte rei tales non sunt, ingrediens non incurrit prædictas pœnas, quia non facit præsumens. Rodrigu. *cit.q.art.2.* ex Nau.

8 Si Prælatus, vel alius indebitè, præsumens, & ad libitum, iubeat, aut consulat, vt aliquis intret clausurā Monialium (quidquid sit de intrante excommunicato) ipse Prælatus malè iubens, vel consulens, peccat mortaliter, sed non incurrit prædictas pœnas. Ratio est, quia nulla excommunicatio hic posita ligat mandantes, vel consulentes, sed solùm ingredientes: lex autem pœnalis, est restringenda, non extendenda; & excommunicatio contra facientes lata, non ligat mandantes nisi lex illud exprimat Nauarr. *l.3.const.tit.de Clericis non resid. cons.10.nu.6.*

9 Possunt intrare clausuram Regulares & laici in casibus sequentibus. Primò ad ministranda Sacramenta, quando Monialis venire non potest ad crates absque dispendio salutis. Et hoc fieri potest quoties ex præcepto Regulæ, vel ex alia pia,

& ra-

& rationabili causa cæteris Monialibus ministrantur Sacramenta Pœnitentiæ,& Eucharistiæ: imò quoties infirma dixerit se indigere pęnitentię Sacramento Rodr. *art. 4. cit. quæst*. Et causa dandæ Eucharistiæ Sacrosanctæ, potest Confessor, vel Prælatus Monialium intrare,& celebrare intra clausuram.Rodr.*ibid*.ex Leon X & hodie est iam in praxi apud Minores.

10 Possunt intrare Confessores in articulo mortis, vt solùm assistant Moniali morienti,& dicant officiũ agonię.*Ibid.*

11 Ad sepeliendam defunctam possunt intrare. Et tunc intrabunt solum necessarij Religiosi: & in hoc seruetur consuetudo laudabilis. In quodam Capitulo Prouinciali meæ Prouinciæ quidam Generalis declarauit posse ad hoc intrare sex Fratres includendo Confessorem, Capellanos,& cæteros. Quid si sæcularis,vir aut fœmina iubeat sepeliri se intra clausuram Monialium,& à sęcularibus nobilibus deportetur corpus defunctum, vsq; ad clausurę portam;an ijdẽ sęculares debeant intrare clausurã,exclusis Fratribus: an verò debeant hi extra manere, & Fratibus tradere vt intrent Fratres, & portent ad sepulturam? Credo sæculares non posse intrare, sed posse intrare Fratres deputatos. Inclinat Rodr *cit.art.4.§.& aduertendum.* Et ratio dictat,quia plus requiritur,vt tũc intrent sæculares,quàm Fratres cum Cõfessore aliàs deputati, sæculares enim in casu particulari indigent licentia in scriptis: & præterea quia tradere corpus sepulturæ in Ecclesijs Fratrum pertinet ad ipsos Fratres,vt habet praxis:quãdo enim portitores defuncti hodie portant defunctum ad Ecclesias Fratrum, sæculares deponunt corpus in Ecclesia,& tunc fratres suis manibus tradunt sepulturæ.Quod videtur facere ad intentum Vide infrà,*verbo sepelire,§.vlt*.& hoc etiam probatur ex dictis mox,*in nu.seq*.13. quia scilicet tunc hi Fratres deputati obsequio isti æquè benè, imò, & melius hoc possunt facere quam sæculares.

12 Ad aperiendum sepulchrum possunt intrare sęculares necessarii.

13 Potest quilibet Frater deputatus obsequio Monialium (Confessor, scilicet & Capellanus) intrare clausuram ad facienda omnia illa, quæ Moniales facere non possunt,& posset sæculari,& illa æquè benè potest facere frater ipse,dummodo absit dolus. Rodriguez 1.*to.qu*.47.*art*.4. Et in hoc casu nota ex Corduba apud Capucin. 2 *par.Compendij,fol*.124. quod per Fratres deputatos obsequio Monialium, potest Prouincialis, vel Guardianus de eius licentia, etiam virtuali, deputare vnum Fratrem aptum ad aliquod opus faciendum, intra clausuram: talis enim Frater tunc cẽsetur deputatus obsequio Monialium,eo quòd sit magis aptus, & à Prælato designatus. Vide Capucinum, *cit.loco*.

14 In omnibus casibus supradictis, intrantes Fratres,& sæculares expleto opere pro quo intra nt,tenentur statim exire, & non possunt ibi moram facere. Quod tamen non tollit paruam morã vrbanam, & moralem, dummodo non sedeant ad colloquendum.Et nobis Minoritis R.Vicarius Generalis declarauit tempus moræ licitæ, pro Prælatis,& pro Confessoribus, quod viderint ipsi.

15 Pro incendio orto intra clausuram, & illo extinguendo possunt intrare omnes necessarij quando illud Moniales nequeũt extinguere.Idem possunt pro inundatione grandi, & repentina, necessitas enim dictat,& concedit.

16 Generales Franciscani debitis sociis comitati possunt intrare, ad proponendum verbum Dei.

17 Fratres Minores non obstante prohibitione suæ regulæ, inuitati, & rogati à Prælatis Ecclesiæ, possunt cum illis intrare monasteria suarum Monialium ad visitandas officinas,& cętera pro quibus dicti Prælati possunt intrare.Leo X.& Rodrigu. *art*.8& virtute verborum ibi contentorum possunt etiam Minoritæ visitare prædictos Conuentus cum licentia dictorum Prelatorum.Aduertit tamen Miranda,& benè,*to*.1.*q*.2.*de Monial.art* 16. quòd si prædicti Prælati Ecclesiæ non intrent clausuram, ipsi Fratres non possunt sine illo intrare ad sepeliendam,verbi gratia,Monialem.Papa enim citata cõcessione dicit (quòd possint cum ipsis intrare) vndè si Pręlati non intrent,videtur quòd neque Minoritæ possunt ad sepeliendum intrare sine ipsis Prælatis. Adde quòd etiam intrante Prælato Ecclesiæ debent habere licentiam sui Prælati Regularis.

18 De-

18 Denique lex generalis sit, quòd data vrgēte necessitate cui solę Moniales non possunt occurrere, & Prælatus creditur concessurus possunt ingredi personæ necessarię in necessitatibus, quę non possunt dilatari. Ponit etiam collector priuilegiorum Compendij *verbo Ingressus Monasterij Monialium*, quòd si fortè matrona cōiugata, & pręgnans Monasteriū cū licentia intrauit vt ibi maneret; tēpore partus potest obstetrix intrare ad illam iuuādam in partu, & per hūc casū similes expedies.

EGRESSVS MONIALIVM à clausura.

19 POtest egredi Monialis, vel etiam possunt omnes, ratione incendij, lepre, vel epidimię. Priores duo casus clari sunt. Tertius epidimię est pestilētia. Quartus, ratione belli, maximè quādo conuentus est extra muros vrbis vel loci. Quintus vrgente aliquo vitę periculo graui in quo ratio naturalis dictet plus valere præceptum naturale vitæ conseruandæ, quàm præceptum positiuum clausurę. Et in omnibus prædictis casibus tenentur Moniales, transacto periculo reuerti ad conuentum, sub peccato mortali, & pęna excommunicationis. Et certissimum, & commune ex decretis Pontificijs. Hoc & sequentia vide apud Rodrig. *tom. 1. qu. 39.*

20 In omnibus prædictis casibus si Pręlatus adsit, debent expectare illius licentiam. Si autē absit, & periculum sit in expectatione licentię, potest conuentus exire in cōmuni periculo. Semper verò erit necessaria specialis licentia vt particularis Monialis causa lepræ exeat. Et eadem licentia requiritur in sequentibus casibus.

21 Potest exire Monialis vt alibi sit Abbatissa, vel Prælata. Innuitur in Conc. Tri. *sess. 25. c. 7. de Reg.* Addit verò Rodr. *Add. ad Sum. to. 3 c. 3. concl.* quòd in tali casu non potest exire cum sola licētia Prouincialis; sed debere obtinere licentiam Papæ, vel Legati ipsius: dicens sic fuisse declaratum à Congregatione Cardinalium, quā citat, & retractat oppositum quod dixerat *n. q. Regul.* & ibi obiter etiam innuit, quòd, vt hæc exiens cum prædicta licentia, finito officio Abbatissæ reuertatur ad Priorem conuentum, debet interuenire licentia alia specialis reuertendi. Sed hoc in Portugallia non video receptum in praxi.

22 Causa correctionis, quando scilicet Monialis non potest benè puniri in suo conuentu, potest deferri ad alium, vt ibi commodiùs puniatur. Nauarr. *lib. 3. consil. tit. de Regul. consil. 45.* & ibidem ait posse egredi ad fundandum alium conuentum.

23 Etiam si Medicus dicat Monialem morituram, nisi vadat ad balnea extra conuentum: non potest superior dare licentiam, innuit Rodrig. *cit. q. 49. a. 2. art. 3.* & tenet Mirandā, *qu. 3. de Monial. art. 4. concl. 2* Et probatur, quia ille morbus non est lepra, neque epidimia: neque inficit totam communitatem. Et aperitur porta multis petentibus maximè cùm multæ sęcula[r]es fœminæ nobiles curentur absque balneis; vel absque illis moriantur.

24 Nō possunt Moniales egredi à porta clausuræ, vt de nocte, vel ad Solis occasū vadant claudere aliam portā claudentem spatium in quo sæculares de die morātur, sic Greg. XIII apud Rodrig. *qu. cit. art. 1.*

25 Comitolus, *lib. 6. Resp. Mor. q. 3* dicit frangere clausuram Monialem, quę se ponit in Rota & facit illā volui versus partē externā ad quā sæculares accedunt etiam si non egrediatur à Rota, & statim voluat illā. Et probat, quia hæc accessit ad locum ad quē sæculares accedunt, quod expressè prohibetur in Bulla Greg XIII & in hoc illi assentior: Nō verò in eo quod ibidem ait frangere clausuram Monialē, quæ extra limen clausuræ pedem, seu suram solam emisit corpore intus manente. Videtur enim hoc paruitas materiæ ad tātam pœnam: & in rigore illud non est egredi clausuram, cùm maior pars corporis non egrediatur. Idem author ait, *eod. lib. qu. 22.* peccare mortaliter Monialem, & incurrere censuram, quæ intra Rotam, & clausuram admisit infantulum lac sugentem duorum vel trium annorum: & de hoc vidisse litteras vnius Cardinalis missas cuidam Episcopo, consulto Papa Clem. VIII. in quibus idem asserebatur, at in Hispania hoc non video receptum; est tamen hoc valdè Monialibus prohibendum.

26 Vt Moniales possint egredi in casibus à Sede Apostolica permissis sufficit illis vna tantùm licentia vnius superioris, Episcopi scilicet, si illi sunt subditæ: vel

Prælati Regularis cui subduntur. Neque opus est vt Monialis subdita Regulari obtineat etiam licentiam ab Episcopo ad egrediendum Rodrig. *citat.q.49.art.6.* vbi explicat Concil. Trid. oppositum innuens & Miranda *citat. quæst.art.6* Hæc tamen debet esse in scriptis.

27 Moniales egredientes indebitè incurrunt excommunicationem ipso facto. Eandem incurrunt Prælati dantes indebitè licentiam. Eandem incurrunt sæculares comitantes Moniales indebitè egressas & qui illas recipiunt. Pius V. apud Miranda, *art.7.* de sæcularibus illas recipientibus, intellige quando id facerent malo animo, & per longũ tempus, vel recreandi gratia: secus si comitentur vt tueantur à periculo, vel affectu consanguinitatis, maximè vt suadeant regressum ad conuentum, illisque subueniant in graui necessitate, iuxta explicationes adhibitas circa receptores, & fautores hæreticorum.

28 A pœnis quas Moniales incurrunt per egressum iniustum, vel religiosi in ingressum indebito possunt absoluere Prouinciales, ac dispensare. Vide Rodriguez, *to.1.q.q.24.art.17 per totum.*

ADDITIO.

Vide supra, verbo Abbatissa, num.5. infra, verbo Moniales.

CLausura Monialium violatur pariter per ingressum illicitum in clausuram illarum, siue intrent homines, siue fœminæ, indebitè tamen. Violatur secundò per egressum illicitum Monialis à dicta clausura. De priori modo, iam aliqua diximus, in alio libro, *ver. Clausura.* Et in hoc primo retracto quod dixi in prima Editione, *hoc eodem verbo, nu.8.* videlicet non incurrere pœnas Motus proprij Prælatum, qui indebitè iubet aliquem ingredi clausuram Monialium. Nunc dico, quòd taliter iubens etiam incurrit. Vide Sanchez, *tom.2. Decal.lig.l.6.cap.17.n.15.*

Adde ad hanc clausuram etiam teneri Moniales Tertij Ordinis, si viuunt in congregatione collegialiter. Bullarium Rodr. *fol.984.col.1.n.33.*

2 Non possunt Episcopi, vel Superiores Regulares dare licentiam fœminę vt maneat intra clausuram Monialium, ratione securitatis ob lites matrimonij, adulterij, & dissensionum inter vxoratos. Sic refert Rodriguez respondisse congregationem Cardinalium Episcopo Salmanticensi: & ponit ibi verba Cardinalium: habetur in Bullario Rodriguez, *fol.1200.* & concordat, quod ait Miranda *tom.1 qu.2.de Monialibus, art.7.* Scio Azorium, *tom.1.lib.13. cap. 8. quæst. 4.* dicere eosdem Cardinales Concilij Romę declarasse posse recipi intra clausuram licitè, viduam bonæ famæ, quæ cupit honestatis gratia intra conuentum manere. Item posse recipi fœminam vxoratam, si vita illius alioqui tuta non sit. Item posse recipi fœminam de licentia Episcopi, de adulterio suspectam apud virum suum, eàque de causa vitæ periculum certò timet. Et hæc omnia ait haberi ex declaratione Cardinaliũ. Quod si ita fuit declaratum, vides duas declarationes in eadem materia, & in eadem re omnino contrarias, quia hæc adducta ex Azorio contradictoriè opponitur illi adductæ à Rodriquez, *in Bullario* Ego non credo, Illustrissimos Cardinales, contrarias declarationes in eadem re edidisse. Fortè falluntur Doctores illas citantes vel non intelligentes: Vndè obiter videas causam ob quam non vult Papa prædictas declarationes imprimi authoritate publica Ecclesiæ. Videas item fortè hinc motos Doctores qui dicunt, declarationes Cardinalium non obligare in conscientia, neque in foro externo. Ego tamen in prædicto casu standum iudico, declarationi priori missæ ad Episcopum Salmanticensem, securius enim est illam sequi, & ita video practicari in nostro Seraficio Ordine Minorum.

3 Dixi olim hoc verbo ad sepeliendam Monialem posse ingredi sex Fratres, ex declaratione Statuti meæ Prouinciæ: modò addo hoc in terminis concessisse Paulum III. nobis Minoritis. Habetur concessio in Bullario Rodr. *fol.792.* in Paulo III. obtenta à Cardinali Quiñones.

4 Paulus III. concessit vt puella vel fœmina ingressa conuentum Sanctæ Claræ, vt statim fiat nouitia, & habitum suscipiat, posse per Abbatissam, & Moniales detineri in habitu sæculari per decem, vel quindecim dies antequam induatur habi-

tu

tu Ordinis: vt possit in illis diebus experiri vitam suscipiendam. Rodrig. *in Bullario, fol.* 820. *n.* 9.

5 Circa licentias reuocatas quas aliqui Pontifices concesserunt fœminis, vel sæcularibus ad intrandam clausuram Monialium, & postea sequentes Pontifices reuocarunt: Aduerto Gregorium XIII. qui fuit vltimus, reuocans has licentias in Bulla, quæ incipit: *Vbi gratia*, anno 1575. promulgata generaliter reuocasse omnes licentias antecessorum sicut fecerat Pius V. qui fuit annus quartus Pontificatus ipsius Gregorij: Postea verò idem Greg. XIII. anno 1584. Pontificatus sui anno 13. in Bulla quæ incipit: *Quæ sanctimonialium quietem*, prohibuit similes ingressus in clausuram Monialium; excepti tamen fundatrices monasterij, dotatrices & coniuges Marchionum, Ducum, Comitum, Superiorum Principum, & filias istarum præcedentium. Citat has Bullas Rodrig. *in Bullario, fol.* 1097. *& sequentibus*. At non seruat ibi ordinem temporis, nam Bullam promulgatam à Papa reuocatoriam omnino, & prius publicatam ponit secundo loco. Illam verò, quæ posterior fuit in publicatione, & quæ excipit fundatrices &c. ponit priore loco. Ego non inuenio Bullam reuocatoriam illius secundæ Bullæ, anni 1584. in qua excipit ab illa prohibitione fundatrices, & aliàs. Quòd si reuocata non est, manet integra. Credo tamen non esse in praxi. Nam cùm ego essem Prouincialis, quædam vxor cuiusdam Marchionis obtinuit in scriptis Bullam Papæ, vt posset ingredi in Conuentus aliquos Monialium nostræ Prouinciæ, per quod ostenditur illam secundam Bullam Gregor. non esse in vsu, etiam si reuocata non sit.

6 Quando Generalis intrat clausuram Monialium, potest secum ferre quatuor, aut quinque socios ipsius Ordinis: at Prouincialis duos, vel tres tantùm. Ita Vrbanus IV. concessit in Regula S. Claræ à se composita. Et notat Rodriguez 1. *tom. qq. Regular. q.* 47. *art.* 7. quòd eosdem socios duos, vel tres potest secum ferre commissarius particularis delegatus à Prouinciali pro quo visitando aliquo conuentu Monialium.

CVIVS AETATIS PVELLAE ad habitum recipi possint intra clausuram.

1 Duobus modis puellæ recipi possunt intra clausuram. Primò, & magis ordinario recipiuntur ad profitendum statum Monialium habitúmque professarum gestandum vt Moniales fiant. Secundò possunt recipi solùm educationis gratia absque animo profitendi, imò & cum animo non profitendi: sed solùm ibi recipiuntur, vt Monialium exemplis, & doctrina instructæ proficiant in virtute cũ libertate tamen eligendi postea quemcunque vitæ statum maluerint.

De priori ergo modo recipiendi ad habitum, seu statum professionis tenet Azo. *to.* 1. *lib.* 12. *c.* 17. *v.* 55. *&* 56. iuxta Concil. Trid. non posse Prælatos Monialium recipere has puellas ad habitum, & professionem, vt intrent clausuram, nisi habuerint duodecim annos ætatis: & ante hunc annum illas non posse recipere. Idem crediderunt multi viri docti, & Episcopi anno 1586. in Concil. Prouinciali Tolletano, vt refert Rodr. *tom.* 3. *qq. Reg.* 12. *art.* 2.

Nihilominus dicendum est posse has puellas recipi à Superioribus intra clausuram, vt suo tempore profiteantur, etiam si sint minores duodecim annis; imò etiam si sint ætatis infantilis nondum attingentes vsum rationis, in tertio, vel quarto anno ætatis. Ita Rodrig. *tom.* 3. *qq. Regular. qu.* 12. *art.* 2. Et clarius ac fusius, Sanch. *in lib* 4. *Decalog. cap.* 18. *numer.* 34. citans alios Concordat Miranda, *to.* 1. *q.* 8. *de Monialib. art.* 2. Qui omnes solùm loquuntur posse recipi minorem duodecim annis, non tamen exprimunt de ætate infantili sicut Sanch. *in loco mox citando*. Igitur quòd hæ puellæ recipi possint ad habitum regularem Minores duodecim annis probat Sanch. *cit. prius loco* ex Michaele Metina, *lib.* 4. *de sacrorum hominum continentia, controuersia* 9. *toto c.* 4. qui interfuit Concilio Tridentino, & testificatur se hac de re data suffragia considerasse. Et non obstante, quòd Concil. Trident. *sess.* 25. *de Reg. c.* 17. duo decernat: primum vt puella susceptura habitum regularem major sit duodecim annis, & ante ingressum examinetur ab Episcopo de libertate

secundum, vt postea ante professionem iterum examinetur ab Episcopo de eadem libertate: Nihilominus, ait Medina, Concilium per hæc non prohibuisse recipi puellas ad habitum regularem ante annum duodecimum. Sed solùm hæc duo intendisse. Primò, vt si puella ingrediens sit maior duodecim annis quantęcumque ętatis supra sit, duplex subeat examen Episcopi, alterum ante habitus susceptionem, & alterum ante professionem. Et primum petijt, quia sæpè puellæ inuitæ habitum suscipiunt: & postquã intrarunt inuitæ, præ verecundia non audent exire ante nouitiatum. Hoc verò examen non est iniunctum ibi pro puellis ante annum duodecimum intrantibus, quia vanum existimauit concilium id fieri propter debilem tunc, & tenerum vsum rationis puellæ. Sed hoc primum examen puellæ ante susceptionem habitus iniunctum, vt notat Rodriguez *citato loco*, per contrarium vsum, non est receptum in Hispania: & quoad hoc primum ibi decretum Concilij non est receptum. Solùm ergo manet secundum decretum eiusdem concilij, *ibidem*, quòd scilicèt ante professionem vno mẽse Episcopus examinet libertatem puellæ professuræ. Itaque concludit ibi Sanchez posse has puellas recipi ante annum duodecimum, qui in fœminis est annus pubertatis: & addit Bullas Pij V. & Gregorij XIII. non iubere contrarium in his puellis receptis ad vitam Monasticam: sed in illis, quę recipiuntur educationis causa, vt infra dicemus. Imò idem Sanchez, *cit. cap. num* 8. citans duos textus Iuris Canonici, ait, posse parentes istas puellas offerre monasterijs pro vita futura Monastica, etiam in ętatem infantiæ, quę in puella est infra annos quinque. Neque hoc ius antiquum est reuocatum in dicto loco Concilij Trident.

8 Et quod maius est, ait Sanchez, *citata cap.* parentes habere ius patrium hoc faciendi: nec puellas ab illis sic oblatas Monasterijs (idem dic de filijs masculis) posse exire à dictis Monasteriis, nisi post annum completum pubertatis, vt ait, *cit. cap. num.* 9. Vndè puella posita à parentibus in Monasterio ante annum duodecimum non poterit indè exire libertatis gratia, nisi post cõpletum annum duodecimum, quando puellæ aduenit pubertas. Ratio est, quia filius ante pubertatem est sub omnimoda potestate parentum, at post annum duodecimum poterit filia exire à conuentu, inuitis parentibus.

9 Hinc mihi grauis quæstio suborta est: vtrùm pater, vel mater, qui cogit filiam inuitam, vt intret Monasterium pro vita futura eligenda, si ista puella habeat vsum rationis, sed tamen non habet annos pubertatis, videlicet annum duodecimum? An, inquam, talis pater incurrat excommunicationem Concilii Tridentini positam contra cogẽtes fęminas ingredi Monasterium? Hãc quęstionem apud nullum reperi Doctorẽ. Saluo tamen iudicio Ecclesiæ, & Doctorum, dicerem piè talem parentem, vel matrem non incurrere excõmunicationem illam. Nam iuxta supra dicta, & Sanch. *cit. c.* 19. *n.* 8. *& 9. & alijs ibi numeris*, parentes etiam ex Iure Canonico habent potestatem, & ius naturali offerendi filios Religioni; & talis filius sic oblatus tenetur obedire patri ordinanti suã educationem: imò filius sic oblatus non potest exire à Monasterio ante annos pubertatis: & illud Ius Canonicum non fuit reuocatum à Concilio Tridentino, *sess.* 25. *cap.* 18. *de Regular.* ergo pater non peccat, nec proindè excommunicatur cogens puellam ad Monasterium ante annos pubertatis. Incurrit verò si cogat ingredi post annum pubertatis. Si a. hoc verum est in patre, etiam erit in matre, & tutore cogente ante annos pubertatis.

10 De secundo autem modo recipiendi puellas educationis gratia tantùm, est alia diuersa dispositio Põtificum. Et quod spectat ad annum certũ ætatis, in quo recipi possint non inuenio. Nã Sanc *ci. c. à n.* 34. solùm dicit has non posse recipi ante pubertatem, sicut illas, quæ recipiũtur ad habitum regularem: vndè innuit non posse recipi educationis gratia ante annũ duodecimum. At Rodr. *to.* 1. *q. Regul. q.* 46. *art.* 10. § 17. *declaratio.* ait Pium V. concessisse Ordini Sanctæ Claræ, vt puellæ destinatę à parentibus ad Religionem possint recipi in habitu sæculari, anno septimo, vel octauo suæ ætatis, & in conuentu manere vsque ad annum 12. vel 14. Et hoc tempore expleto liberè mittantur in domum parentũ: si verò postea velint liberè ad

ad Monasterium redeant. Vbi loqui videtur de puellis recipiendis educationis gratia, illæ enim quę recipiuntur ad habitum regularem statim induuntur habitu Religionis. Ex alio verò parte proximè dicta concessio non videtur loqui de receptis educationis gratia: nam extat alia declaratio Cardinalium apud Rodrigu. *cit. art.* septima in ordine, vbi puellæ receptę educationis gratia permittuntur manere intra conuentum vsque ad annum vigesimumquintum suæ ętatis, & non amplius. Quibus attentis solùm reperio certum has receptas educationis gratia non posse manere in conuentu post annos vigintiquinque suæ ætatis. Puto autem non posse recipi in ætate infantili, sicut aliàs, neque ante pubertatem, propter dictum Sanchez, vbi supra, propter duas Bullas, quas citat. Et proindè recipi poterunt ab anno duodecimo completo, vsque ad annum 25. inclusiuè; vt autem hæ possint recipi, requiruntur sequentes cōditiones ex Rodr. *cit. loc.* & Azor. *to. 1. li. 13. c. 8. q. 4.*

11 Prima est: dummodo Monasterium tales puellas educationis gratia recipere consueuerit. Si enim in illo conuentu non sit consuetudo, non poterunt recipi. Vndè in conuentibus Capucinarum primæ Regulæ Sanctæ Claræ non poterunt recipi, quia apud illas non est consuetudo tales recipere.

12 Secunda est, vt id fiat licentia in scriptis Superioris talis conuentus, & Abbatissæ, & maiori parte conuentus suffragantis.

13 Tertia, vt sine ancillis in conuentu maneant, neque indè exire queant cum libera potestate redeundi: & seruent clausuram sicut Moniales: & vestitu honesto induantur. Et ne in Monasterio maneant vltra annum 25. Si verò semel à conuentu exierint, amplius non admittantur: exceptio si iuerint ad balneo, de licentia Superioris, vt notatur declarationibus Cardinal. *tomo* 4. impresso, repertis in Bibliotheca Farinacij, *folio* 99. *colum.* 2. vbi etiam dicit posse exire curandæ valetudinis gratia cum licentia in scriptis. Et noto quòd cùm *loco citato* in Declarationibus collectis à Farinacio, ponantur vndecim, vel duodecim circa modum, quo recipi debent puellæ educationis gratia, nulla ex illis asignat annum ętatis, in quo recipi debeant: & in vna tantùm dicitur, quòd ibi non maneant, nisi vsque ad annum 25.

EGRESSVS MONIALIS à clausura.

14 DIxi secundo modo violari clausuram Monialium per egressum illicitum, factum à Moniali extra clausuram. Et quod attinet ad pœnas impositas Moniali taliter egredienti illicitè, Pius V. in Motu proprio, qui incipit, *Decori, & honestati*, decreuit quòd taliter egrediens indebitè incurrat excommunicationem reseruatam Summo Pontifici. Secundò, quòd sit priuata officiis, & dignitatibus Ordinis, si quas actu habet. Tertiò, vt sit inhabilis in perpetuum ad officia Ordinis obtinenda. Easdemque pœnas imponit Prelato indebitè danti licentiam exeundi. Tertiò excommunicantur ipso facto, omnes illi, qui Monialem illicitè egredientem hospitio receperint, vel comitati, seu associati fuerint, etiam si sint consanguinei. Mouerim verò, quod attinet ad hoc vltimum de receptatoribus Monialium fugitiuarum, esse explicandum eo modo quo Doctores explicant in Bulla Cœnæ incurrere, vel non incurrere excommunicationem sibi positam receptatores hæreticorum. Nam quemadmodum ibi excusatur ab illa censura, recipiens hæreticum, non quia hæreticus est, neque vt fauens hæresi vel hæretico, sed solùm recipit, & fauet quia homo est, videlicet quia extremè, vel grauiter indiget, ne pareat: sic enim recipiens non incurrit censuram. Sic in nostro casu, qui recipere Monialem indigentem grauiter quoad cibum, & honestatem, eamque reciperet, ne illius honestas periclitaretur; imò vt eam reduceret ad Monasterium, oblata commoda occasione, iste talis illam censuram non incurreret. Secus si illam reciperet, vel comitaretur, approbando egressum: vel occultando ne inueniatur à Prælato, vel suadendo, ne redeat: vel dando occasionem suo comitatu, vel hospitio, ne redeat ad Monasterium: tunc enim incurreret.

15 Nauar. *cap. statuimus 19. qu. 3. num.* 4. dicit

dicit quòd satis pia, & probabilis sententia est, posse Prelatum dare licentiam Moniali, vt curetur extra clausuram, quando patitur ægritudinem non contagiosam aliis, sed sibi soli nociuam, ita tamen grauem, vt intra clausuram omnino curari non possit: illum sequitur, vel inclinat in illum, Fr. Ioann. à Cruce, *de Statu Relig. lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 4. *concl.* 2. Sed tamen hoc non video practicari Imò si ponatur in praxi patebit porta multis egressibus, re vera illicitis: ob multas fictiones, quæ in casu poterunt inueniri.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 VLtra olim iam dicta de clausura Monialium solum occurrit adnotandum quod tradit Rodriguez, *tom.* 3. *Addit. cap.* 95. *concl.* 5. videlicet non incurrere pœnas impositas à Concil. Trid Pio V. & Gregor. XIII. ingredientibus indebitè clausuram Monialium, illos qui ingrediuntur sine licentia Monasteria illarum Monialium, quæ promittunt obedientiam, paupertatem, & castitatem solum coniugalem, quales sunt Moniales Ordinum Militarium. Has enim ait Rodriguez non esse simpliciter, & absolutè Religiosas: idque tribus ex capitibus. Primò, quia illa tria vota non promittunt ex vi suæ Regulæ, sed ex vi suorum statutorum. Secundò, quia illud votum castitatis, quod promittunt est simplex tantùm, & non solemne. Tertiò, quia non sunt verè Moniales, id est perfectè, quia ad hoc requiritur vt illa tria vota fiant ex vi Regulæ, cum castitate omnimoda. Et de his tantùm Monialibus loquitur Concilium, Pius V. & Gregor. XIII.

2 At non loquitur Rodrig. de Fratribus Minoribus an peccent mortaliter intrando hæc Monasteria, cùm ex vi Regulæ prohibeantur intrare Monasteria Monacharum, *cap.* 11. *sua Regula*. Et quidem quòd Minoritæ non incurrant pœnas Tridentini, Pii V, & Gregor XIII. si intrauerint ista Monasteria Monialium promittentium castitatem solam coniugalem (quales sunt Ordinum Militarium, vt O lyssipone *o Mosteiro de Sanctos* Ordinis D Iacobi: & Monasterium S. Matthæi Ordinis S. Benedicti, si promittunt etiam castitatem coniugalem, & aliæ similes.) Quòd, inquam, Minoritæ intrantes hæc Monasteria sine licentia, & iusta causa, non incurrat prædictas pœnas, & censuras non disceptabo, propter rationes citatas à Rodriguez *cit. loco*, & à Nauarr. *citato ibi consilio* 82. *de Regular.* At quòd Minoritæ non peccent mortaliter hæc Monasteria ingrediendo ob prohibitionem generalem suæ regulæ, neque Rodrig. neque Nauarr. explicant; & hoc ego explicatum reperire desiderarem.

3 Et quamuis ex mente Rodriguez, *citato loco*, & ex Nauarr. *citato loco, & consilio*, colligi possit eos dicturos non peccare mortaliter Minoritas ex vi Regulæ talia Monasteria intrando, tum quia istæ non sunt veræ Monachæ, nec verè Religiosæ, tum quia, vt ait Nauarr. *cita. consil.* 82. *num* 4. verba Canonum, & legum propriè sunt accipienda: & prædictæ Moniales non sunt propriè, ac perfectè Moniales. Nihilominus ego tutius credo, ac defendo Minoritam ingredientem prædicta Monasteria indebitè, quamuis non incurrat pœnas & censuras prædictas, tamen peccare mortaliter ob generalem prohibitionem regulæ Quod primò probo ex verbis regulæ, quæ sunt verba generalia: sunt enim saltem verba indefinita: *Non ingrediantur Monasteria Monacharum*. Et indefinita æquipollet vniuersali, vt ait Gloss. *cap. primi, de dolo, & cont. in* 6. *verb. Termino*, & ibi citato Rursus lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda, *l. de pretio, ff. de public. in rem action.* Cùm ergo verba Regulæ sint definita, & proindè generalia, videntur generaliter intelligenda de omni Monasterio Monialium quæcunque illæ sint, dummodo viuant collegialiter. Secundò, quia finis legis est attendendus præcipuè cùm ille sit anima legis: at in Monasterijs Monialium profitentium solam castitatem coniugalem reperitur idem finis, qui reperitur in Monasterijs Monialium verarum, & profitentium castitatem omnimodam: ergo, probatur minor, quia in vtroque istorum Monasteriorum finis ob quem prohibetur ingressus, est conseruatio pudicitiæ Monialium, & vitatio periculi, vel occasionis peccandi: at iste finis æquè militat in Mo-

nia-

nialibus profitentibus castitatem absolutam,& in profitentibus castitatem coniugalem:id;que siue promittant vota solemniter, siue simpliciter, siue ex vi regulæ, siue ex vi statuti : semper enim manet vtrobique idem periculum, quod est occasio peccandi. Tertiò,id probo ex declaratione nostræ regulæ edita à Nicolao III. qui exponens *citat. capit.* 11. *Regula*, circa ingressum Monasteriorum Monialium, *in artic.* 13 sic explicat prædictam prohibitionem Patris nostri Francisci: *Nos itaque generaliter id esse prohibitum de quarumlibet cœnobijs Monialium respondemus*. Quo nil clarius, & generalius dici potuit. Idem videtur sentire Collector priuilegiorum Mendicantium, *verbo Ingressus Monast. Monial. ad* §. 17. *litter.C, & D, & infra notab.* 2. *littera A.* Et ibidem ante finem, ait,non posse Minoritas ex vi regulę intrare Monasteria Monialium collegialiter viuentium, etiamsi illæ non seruent clausuram. Quod idem docet Clypeus Monialium, *in Enchirid. Minorum, conclus.* 2. §. *Additio.* Et fauet Miranda, *in explicatione nostræ Regul ad cap.* 11. §. *Quanto a lo primero.* Vbi ait, *in dicto cap.* 11. *Regulæ*, prohiberi ingressum cuiuscumque Monasterij Monialium viuentium collegialiter, & profitentium Regulam approbatam ab Ecclesia, cum obedientia Religiosa. At prædictæ Moniales militares, licèt promittant castitatem coniugalem, profitentur tamen in manibus Prælatæ, & seruant obedientiam Religiosam. Denique statuta generalia Minorum edita Segouiæ dum prohibent Minoritis intrare Monasteria Monialium loquuntur similiter, & ferè ad intentum:dum dicunt,intrantes etiam Conuentus Tertiariarum collegialiter viuentium, esse transgressores nostræ Regulæ Franciscanæ.

COMMISSARIVS *Prouinciæ.*

1 HOc maximè spectat ad Ordinem Minorum.Hic fit duobus modis. Primus, & magis vsitatus est, quando quis mittitur ad visitandam Prouinciam, & syndicandum Prouincialem. Circa quem primò nota incurrere excommunicationem illos, qui prædictum Commissarium non recipiunt, vel perturbant in officio Bullam Papæ citat Rodriguez, *tomo* 1. *quest.q.*54. *art.*4. Secundò etiam si in litteris Generalis vt plurimum illi committitur plenitudo potestatis, non intelligitur vt possit dispensare in statutis Generalibus, neque in rebus grauibus facere ad libitum inconsultis Diffinitoribus Prouinciæ: neque vt possit creare Confessores, Prædicatores, &c. sed attendenda est illa plenitudo potestatis, & mensuranda ad finem,visitationem scilicet; vt quoad visitandum, & concernentia visitationem, habeant Commissarii plenam potestatem,vocandi scilicet,cogendi, &c. Videant illi sibi prohibita in statutis Generalibus. Et nouissimè R. P. Vicarius Generalis Antonius Treio, circa hoc fecit specialem declarationem.

2 Secundus modus Commissarii Prouincialis in Ordine Minorum est quando Generalis,vel Commissarius Generalis propter distantiam, vel confidentiam alicui Prouinciali actuali pro suo triennio dant commissionem particularem, vt vltra iurisdictionem ordinariam Prouincialis habeant commissionem pro dispensandis aliquibus specialibus: & tunc videndus est tenor concessionis.Si enim solùm dicat, quòd concedit illi plenitudinem potestatis, committitur illi, vt pōsit dispensare solùm in illis statutis in quibus potest Generalis,vt dandi licentiam extra Hispaniam,vel ad Curiam Romanam & similia non possunt tamen tales Prouinciales facere, id quod statuta Generalia decernunt vt fiat cum Diffinitoribus, vel cum Capitulo, verbi gratia, non possunt priuare Guardianum, priuare incorrigibilem habitu, quemadmodum potest Generalis,de quo infra,*verbo Generalis*. Imò neque potest facere contra statuta Prouincialia absque consensu prouinciæ, vt decernunt statuta Generalia Salmaticentia,*cap*.8.Rodrig.*cit.qu.*54.*art.*1.*to*.1.

ADDITIO.

Vide infra, *verbo Prælatus,n.*4.5. *&* 12.

IAm olim dixi hoc officium (saltem sub hoc nomine) esse proprium pro Ordine Minorū. Vltra verò olim dicta, addo.

1 Quod Gregorius XIII. in sua Bulla, quæ incipit: *Quoniam nostro Pastorali*, inter alia circa hos Commissarios ordinat, ac iubet, vt nullus Prouincialis possit mutare illa quæ salubriter, & rectè ordinata fuerint à prædictis Commissariis, nisi de speciali licentia Ministri Generalis, (idem dic de Commissario Generali) qui prædictum Commissarium instituit. Et addit Summus Pontifex, quòd factum in contrarium sit irritum, & nullum: vltra excommunicationem ante contra talia mutantes fulminatam. Eandemque censuram fulminat contra quosvis Religiosos, vel Religiosas prouinciæ, qui prædictis Commissariis resistere, vel se opponere ausi fuerint.

2 Prædicti Commissarius, seu Visitator non habet votum, seu suffragium electiuum in electionibus prælatorum ministri scilicet Guardiani, Abbatissæ, & similium, quia non est prælatus ordinarius, sed delegatus. Si tamen prælatus Generalis prædictos Commissarios mittens illis in scriptis, concedat, quòd possint ferre suffragia in dictis electionibus, tunc poterunt habere tale suffragium; sic enim statutum est in Statutis generalibus Salmanticensibus, *tit. de Commissariis Prouinciarum*, *fol.* 98. Quod puto niti huic fundamento. Nam sicut ex Iure Canonico elector impeditus potest mittere procuratorem qui suo nomine in loco electionis pro se impedito suffragium ferat: ita prælatus Generalis impeditus, neque veniens ad Capitulum, vel congregationes, in quibus habet suffragium electiuum, potest committere huic Commissario prouinciæ, vt tamquam procurator pro se suffragium ferat in illis electionibus, quibus ipse prælatus Generalis non interuenit.

3 Quid si ipse prelatus Generalis qui misit hunc Commissarium Prouincialem, postea veniat ad Capitulum, vel congregationem, & ibi simul adsit cum suo commissario Prouinciali: an possit talis prælatus Generalis ibi ferre suum suffragium ex officio ordinario: & possit præterea dicere suo Commissario, vt etiam ferat suffragium in electionibus, & sic dent suffragium Generalis simul, & Commissarius Prouinciæ? saluo meliori iudicio, credo quòd non potest id committere tali Commissario in sua præsentia. Moueor, quia verba prædicti Statuti Salmanticensis solùm videntur loqui de dando suffragium tali Commissario in absentia Prælati Generalis, quando scilicet Prælatus Generalis non præest electionibus: sic enim habet statutum loquens de Commissario Prouinciali: *Non tendrà voto, &c. sino es que el Prelado General que el embiò le dà particular facultad para ello; però podrerà procurar que no se elija alguno*. Nota vltima verba, quibus ait, posse Commissarium Prouincialem impedire, ne aliquis indignus eligatur: ergo loquitur de Commissario Prouinciali, quando ipse est Præsidens in electionibus absente Generali Prælato: nam quando Generalis Prælatis adest, & præsidet, Commissarius Prouincialis non impedit, neque dirigit, nec gubernat. Secundò, quia si prædictus Prælatus Generalis concedit suo commissario Prouinciali, vt pro se det suffragium sicut Procurator, vt diximus: Procurator non dat suffragium, præsente suo prælato, cuius fuerat procurator, vt patet, aliàs vnus Capitularis daret duo suffragia. Tertiò, quia hoc dato pateret locus fraudi, ac dolo: posset enim prælatus generalis mittere tres, vel quatuor Commissarios ad vnam tantùm prouinciam nimis dilatatam, maximè quando iturus est in aliàs partes negotijs vocantibus, & tunc in ista prouincia, in qua tres, vel quatuor fuere Commissarij Visitatores, ipse prælatus Generalis poterit præsens ferre suum suffragium, & simul committere tribus illis Visitatoribus Commissarijs, vt ferant suffragium in electionibus: qua enim ratione potest id committere vni, potest & committere alijs, qui fuerunt veri Commissarij Visitatores: & sic accrescere faciet tria, vel quatuor suffragia in electionibus, quod vt plurimum non erit in bonum prouinciæ: vel saltem inquietudo maxima poterit inde resultare.

COMMVNICARE.

Vide infra, *verbo Sacramentorum administratio, à num. 4.*

COMMVNICATIO *Priuilegiorum.*

Vide infra, *verbo Priuilegium, à nu. 16. & seq.*

1 ORdines Mendicantes ob varias iam concessiones communicant omnes ad inuicem in priuilegijs scriptis, vel per viuæ vocis oraculum, ita vt concessum, vel concedendum vni, concedatur & alijs. De quo latè Rodriguez citans concessiones, seu confirmationes, *tom.* 1. *quæst. quæst.* 55. Sunt verò Ordines Mendicantes hi; Prædicatorum, Minorum, Eremitæ S. Augustini, Carmelitæ, Serui B. Mariæ, Minimi, Societas Iesu, S. Hieronymi Iesuatorum, Carmelitæ discalceati, & hi omnes participant etiam priuilegia aliorum Ordinem non Mendicantium, Hospitalium, Congregationū, Cōfraternitatum illarumq; personarum, etiamsi prædictis sint cōcessa viuæ vocis oraculo. Comp. Societatis Iesu, *verbo Communicatio priuil.* §. 2. 3. *&* 5. *&* 6.

2 Cæteri Ordines nō Mendicantes videant quid possint: ego verò audio iam omnes ferè participare in omnibus cum Mendicantibus, de quibus in particulari Rodr. *cit. quæst.*

3 Moniales S. Claræ, primæ & secundæ regulæ. Item Dominicanæ, gaudent priuilegijs concessis Minoribus, ac Dominicanis Rodriquez, *citat. quæstion. art.* 13. & è cōtra Minores gaudent omnibus priuilegijs cōcessis ipsis Monialibus S. Claræ Comp. *verbo. Communicatio priuil.* §. 14. vide etiam infra, *verbo Moniales, nu.* 11.

4 Tertiariç Moniales viuentes in Congregatione, si sint subditæ Minoritis gaudent illorum priuilegijs: Si verò illis non sunt subditæ, non participant Minorum priuilegia. Rodriguez, *artic.* 14. & Miranda, *quæst.* 2. *de Monialibus, artic.* 4. *concl.* 6. vide infra, *verb. Tridentin. n.* 3. *&* 8. Et adde quòd quæcumque Moniales fuerint commissę regimini Minorum, etiam si non sint S. Clarę, neque Tertiariæ gaudent illorum priuilegijs concessis, & concedendis. Compend. Minorum *verb. cit.* §. 4 vnde Moniales Conceptionis in Hispania, quæ non sunt S. Claræ: & Moniales S. Ioannis in oppido de Estremoz in Portugallia, quæ etiam non sunt S. Claræ, quia tamen sunt subiectæ regimini Minorum, gaudent omnibus priuilegijs Minorum modo prædicto. Et idem dices de alijs si quæ fuerint huiusmodi.

5 Patres Societatis Iesu habent aliqua priuilegia cū limitationes, ne scilicet illis aliqua Religio communicet. Vt quod possint illorum Religiosi ordinari absque interstitijs, & extra tempora absque examine de cantu è quouis Episcopo: & similia. Quod verò non obstante tali restrictione cæteri Mendicantes communicent etiam illis priuilegijs tenet Rodriguez, *cit. qu.* 55. *art.* 17. & Frater Ioan. à Cruce, *in sua Epitom. priuileg. lib.* 2. *cap.* 4. §. 2. *sequitur*: propter amplam confirmationem, & extensionem priuilegiorum factum à sequentibus Pontificibus. At negat Suarez, *tom. de legib. lib.* 8 *cap.* 17. *propè finem*: & ego propter rationes ipsius efficaciores cum eodem sentio. & sic cōsulo abstinendum.

Illud verò omnes concedunt, quòd quando Summi Pontifices concesserunt priuilegia Societati Iesu, tali modo vt subditi illius non communicent illis nisi concedantur illis à suo Generali: hæc limitatio non ligat alios Mendicantes: sed incōsulto suo Generali gaudēt illis priuilegijs. Tenet Mirād. *to.* 2. *q.* 46. *ar.* 5. *ad fin.* & alij.

6 Communicatio priuilegiorum intelligitur de priuilegijs concessis, tum Ordini in cōmuni: tum Religiosis in communi: tum domibus seu Conuentibus: non verò de priuilegio concesso vni Religioso in particulari. Miranda, *citat. qu. ar.* 7. & alij. Vnde cōcessa vni Conuentui vnius Religionis, conceduntur toti Ordini illius Conuentus. Et proinde ratione illius Conuentua & Ordinis communicant omnes participantes. Est communis: & in praxi propter priuilegium concessum à Clement. VIII. Conuentui S. Stephani Salmanticensi Prędicatorum, vt recipiant Nouitios absque præuia informatione facta (de quo infrà, *verb. Nouitius*) tota Religio Prædicatorum gaudet illo priuilegio & gaudent proinde omnes alij Mendicantes. Indulgentia tamen concessa vni Conuentui non sic cōmunicatur ab alijs: quia Indulgentia non est priuilegium. Vnde Indulgentia nostrę Portiunculæ nō communicatur alijs Ordinibus Mendicantibus.

7 Concessa Ordini Prædicatorum pro festiuitatibus sanctorum illius Ordinis Dominici, Thomæ, & cæterorum: sunt etiam concessa Ordini Minorum pro fe-

stis

ftis similiter fui Ordinis etiam si Franciscani canonizati sint plures: hoc præcipuè intelligitur pro suspensiones interdicti, de quo infrà. Sic Iulius II. concessit apud Rodrig. *cit. qu. art.* 20

8 Quando priuilegium vni Ordini concessum repugnat obseruantiæ alterius Ordinis, iste Ordo cui repugnat non potest vti illo priuilegio. Greg. XIV. apud Rodrig. *art.* 21.

9 Si vna Religio participat priuilegium alterius Ordinis cui primò fuit concessum, ista Religio participans potest se defendere per tale priuilegium contra illum Ordinem cui tale priuilegium fuit primò concessum: iam enim tale priuilgium factum est proprium istius secundi Ordinis per concessionem Papæ. Rodrig *art.* 21. Exemplum Si priuilegium non ędificandi intra canas 300. fuit primò cõcessum Minoritis, vt propè illorum Conuentus id non fiat: postea si Minoritæ velint ædificare propè Minimos intra dictum spatiũ, Minimi defendent se contra Minores per idem priuilegium primò concessum Minoribus: quia iam illud factum est propriũ Minimorum per communicationem: neq; hoc est priuilegiatũ agere contra priuilegiatũ, vt dicetur infra. *verb. Priuilegiũ.*

Hoc tamen non habet locum quando familiares vnius Ordinis gaudent priuilegio alicuius Ordinis dependenter ab illo Ordine: non enim familiaris potest se defendere contra Ordinem cuius est familiaris: quia priuilegium illud non est factum proprium illius familiaris, quemadmodum priuilegium factum est propriũ Ordinis secundi participantis.

10 Religiosi communicantes in priuilegijs non proindè communicant in pęnis, & prohibitionibus alterius Ordinis. Vt si in vna Religione lata sit excommunicatio Papæ contra subornatores, hæc non extenditur ad alios Ordines, quia excommunicatio non est priuilegium neque fauor, sed pœna. Et odia sunt restringenda, & fauores ampliandi. Capuc. *Addit. ad Compend.* 1. *part. fol.* 201.

11 Quamuis vna Religio nõ vtatur vno priuilegio sibi concesso ob non vsum, vel quid simile: potest tamen a Religio communicans vti illo priuilegio; Papa enim non cõcedit vsum priuilegij: sed ius vtendi illo priuilegio Mirand. *cit. q.* 47. *art.* 8. Si autem aliquod priuilegium in aliqua Religione legitimè sit præscriptum, nec positum omnino in vsu, non poterit illo vti talis Religio. Vtetur tamen alia Religio etiam participans in qua non est præscriptum Rod. *cit. qu.* 55. *art.* 19 Cætera vide infra, *v. Priuil. à n.* 18. *& seqq.*

CONCEPTIO DEIPARAE Mariæ.

Vide omnino infra, verb. *Hæresis, n.* 8. & verb. *Interdictum, nu.* 5.

VIso quòd hęc materia sit valde pertinẽs ad Religiosos propter Bullas Põtificias denuo editas circa illã, nõ erit pręter intentũ neq; inutile sequẽs adnotatio.

Igitur tribus, vel duobus abhinc annis, quidam Doctor Hispanus Cæsaraugustę, partim doctus, vel saltem parum deuotus erga Deiparæ Matris immaculatam Conceptionem, inter alias absurdas propositiones quas euomuit, fuit hæc vna: videlicet esse omnino illicitum, & nullo modo tolerandum, facere iuramentum, vel votum publicum in Academijs, vel cõfraternitatibus, vel in populo communi, per quod talis Academia, confraternitas, vel communitas iurent, & voueant se defensuros quoad poterunt, Deiparam caruisse peccato originali. Ego tunc de mandato Superiorum respondi, vt potui ad illas omnes propositiones, & pręcipuè quæstionem tractaui, in qua probaui prædictum iuramentum, & voto esse licitum, & laudabile, & carere vmbra peccati: & quoniam video deuotionem illam iurandi alicubi practicari, & incrementa suscipere, volui hoc loco per summam ponere id quod olim fusius dixi ad prędicti iuramẽti defensionem, & incrementum.

1 Prędictum iuramentum, & votum esse licitum, & laudabile: probo primò Theologicè. Nam illud quod est materia voti, est etiam materia iuramenti, vt videri poterit apud Theologos, in materia vtriusque, maxime Suarez, *tomo* 2. *de Relig. libro* 1. *cap.* 1. *& seqq.* & alios maximè Sayro *libro* 8. *Clau. Regia, cap.* 7. vbi agit de Iuramento, & *libro* 6. *c.* 3. vbi agit de Voto: & probatur, quia omne votum potest iuramento confirmari: ergo mate-

ria

ria vnius, est etiam materia alterius. Constat verò apud omnes actum pium, religiosum, & laudabilem esse materiam voti: ergo talis actus erit etiam materia Iuramenti. Tunc sic: sed iurare, vel vouere me defensurum opinionem Scoti circa carentiam peccati originalis in Deipara, est actus pius, religiosus, & laudabilis: ergo est materia iuramenti: probanda est minor per partes.

2 Quòd ergo prædictum iuramentum sit actus pius: probo: quia virtus, pietas est quæ colit Deum, parentes, & alios habitos loco parentum, vt Doctores fatentur, & Calepinus, *hoc verbo, Pietas.* Sed Deipara habita à nobis loco parentis honoratur, & colitur, dicendo illam caruisse originali, vt constat, & è contra, non colitur dicendo illud habuisse: ergo defendendo illam ab originali, est actus pius. Secundò, probo ex dicto Sixti V. Summi Pontificis, qui in Bulla relata à Rodrig. in Bullario, *fol.*1143. vbi concedit Minoritis posse recitare Officium cum octaua in festo Conceptionis, prius ibi vocans Conceptionem Deiparæ purissimam: & hanc peterent Minoritæ celebrare cum octaua: ait Papa: *Nos tam pium, & laudabile propositum fouere volentes, &c.* Ecce Summus Pontifex vocat actum pium, velle celebrare Conceptionem istam, vt purissimam.

Quòd verò defendere Deiparam ab originali, permittente, & fauente Ecclesia, sit actus Religiosus, tenet expresè Bellarminus, *tom.1. controu. lib.3. de cultu Sanctorum. cap.16 §. Neque rationes.* vbi ait colere Sanctos, esse actum duliæ, & Religionis, non vt sumitur Religio strictè, sed vt Religio communis, quæ respicit etiam Sanctos. Quis autem neget, defendere Deiparam ab originali esse cultum illius, & decorē illius? Cùm sit potius macula, seu renouare maculam illius, dicere quòd fuerit illo infecta? Quòd denique iste actus sit laudabilis, iam patuit ex Bulla citata Sixti V. vbi dicere Officium de purissima Conceptione, vocat actum pium & laudabilem. Et confirmantur hæc omnia: nam si laudare aliquem sanctum, quòd numquam peccauerit mortaliter, actualiter, vel quòd raro peccauerit, est actus pius, & laudabilis: talis etiam erit asserere Deiparam numquam habuisse peccatum etiam actuale, vel originale.

3 Secundò principaliter probatur quòd talis actus sit materia voti, & iuramenti, applicando cæteras conditionis requisitas ad materiam voti, & iuramenti. Prima est, quòd non sit de materia impossibili. Secunda, quòd non sit de re indifferenti. Tertia, quòd nō sit res mala. Quarta, quòd sit res melior quàm opposita. Quinta, quòd non sit impeditiuum maioris boni. Quæ omnes conditiones reperiuntur in asserēdo Deiparā caruisse originali. Nam hoc non est impossibile, vt Scotistæ probant fuisse Deo possibile: nec Thomistæ negāt. Secūdò, hic actus non est res indifferens ad bonum, & malum: sed resolutè est actus pius, laudabilis, vt supra vidimus. Tertiò, nō est rex mala ob proximè dicta, sed bona & laudabilis, permittēte Ecclesia, imò fouente. Quartò, iste actus dicere Deiparam caruisse originali, est melior ad honorem Deiparæ, quàm oppositus, nempè asserere illud habuisse. Quintò, iste actus non est impeditiuus maioris boni, tale enim bonū nō dabitur: ergo iste actus est materia voti, & proindè iuramenti: ac proindè valdè licitus, & honestus.

4 Tertiò, probatur ex praxi: multis enim iam ab hinc annis, ducentis videlicet, nobilis Academia Parisiensis in more habet tale iuramentū postulare ab omnibus Doctorandis, vt multi Doctores referunt tamquā rem toto orbe notissimam, maximè Canisius, *lib.1. de Beata Virgine, c.7. fol.36.* Et de alijs Academijs refert etiam Suarez, *to.2. de Incarnat. disp.3. sect.2.* Et in alijs Communitatibus, vt Cæsaraugustæ, Eboræ à senatu sæculari, id est, à Camera in maiori Ecclesia congregata: & alibi. Iam verò mirum est, quòd si tale iuramentū, vel votum est malum, vel peccatū inuoluens, tot ab hinc annis tot Doctores Parisienses tot viri doctissimi aliarum vrbium tale peccatum non cognouerint, nec aduerterint; & quod maius est, tot Summi Pontifices à tot annis illud scientes tale iuramentum non prohibuerint, tamquam malum Ecclesiæ. Et tamen constat nihil horum euenisse.

5 Quartò, probatur ex miraculis factis à Deo ad confirmandam istam actionem, defendendi scilicet Deiparam ab originali. Refert Bernardinus de Bust. in suo Marial. *serm.7. de Conceptione. 2. p. fol.128. col.2.* Quòd quidam Pater doctissimus ex fami-

lia Dominicana, cùm prius valde impugnaret Conceptionis immunitatem, in morbum incidisset, cùmque spem vitæ nõ haberet ob morbi grauitatem, votum fecit de mutanda opinione, & Deiparæ immunitate defendenda absque originali, si tamen obtineret salutem: & statim cõualuit à morbo. Et *serm. 9. de Concept. part. 3 fol. 40. littera L. 1. parte*, refert illud ferè simile de quodã viro pio, ac deuoto, qui infirmatus ad mortem, iussit apponi in limine domus suę scriptam tabulam, qua dicebatur Deiparam caruisse originali, quo facto sanitati redditus est. Tertium adhuc patentius miraculum refert noster Cartagena, *tom. 1. B. Mariæ, lib. 1. hom. 15. propè finem*, vbi dicit, nostrum magnum Alexandrum de Ales, cùm adhuc esset Doctor sæcularis, impugnasse immunitatem Virginis ab originali, cùmque paulò post infirmaretur ad mortem, desperata sanitate, votum vouit, quòd si à morbo sanaretur, illam defenderet; sanitatem obtinuit. Quid potest ampliùs desiderari? Ecce tria miracula facta in fauorem huius actionis qua defenditur Deipara ab originali. Et quod adhuc maius, & clarius est, ecce tantus Doctor qualis fuit Alexand. Ales, fecit hoc votum; nõ vtique facturus, maximè morti proximus, si videret actum istũ esse malum, vel non esse materiam voti. Quod si est materia voti, & vtique etiam iuramenti, vt supra visum est. Vltimum miraculum est, quod refert Petrus Nunnez à Castro, in suo Sancturali Seraphico, *fol. 79 col. 2. in fine*, de imagine lapidea, quę Parisijs eũti ad disputationem publicam nostro Scoto pro defensione illius ab originali, & ipsi Scoto illius opera inuocanti, imago lapidea caput inclinauit. Cùm ergo Deus non confirmet opus malum miraculis, sed potiùs puniat publicè aliquando: sequitur non esse illicitum tale iuramentũ, vel votum emittere Academijs confraternitatibus, & communitatibus quibuscunque etiã sæcularibus: sed potius esse opus pium, honestum, ac proindè meritorium: per quod nõ est mens reprobare vel infamare opinionem D. Thom. ab Ecclesia permissam cum moderatione tamen à Summo Pontifice Paulo V. nuper opposita. Hæc sufficient pro nunc multa enim de hoc ipso dixi olim, & possem dicere. Et hoc dixi ad tollendum metum volentium prædictum exigere, vel constituere iuramentum, aut votum.

6 Redeuntes tandem ad nostrum intentum, & morem compendij, (quod non omissimus) in hoc Regno Portugalliæ, anno 1619. mense Maij, de mandato supremi, & Generalis Inquisitoris edicto publico, ex decreto (sicut aiebat edictum) Sum. Pontif. Pauli V. Pontificis maximi, condemnata fuit illa propositio inter alias, videlicet. *Festum Conceptionis immaculatæ, etiam in particularibus Ecclesiis inconsulto Pontifice quondam institutum, sic eius immunitatem ab originali conuincit, vt ei falsitas subesse nõ possit. Vnde quamuis eam de fide institutio huiusmodi festi definire non potuerit, inter veritates tamen ad fidem pertinentes collocauit. Quare verum subiret martyrium, qui pro defensione eius moreretur.* sic ibi. Et meritò quidem damnata est prędicta propositio: tres enim in summa continet errores. Primus est, quòd non possit subesse falsum opinioni Scoti de immunitate Deiparę ab originali. Est enim manifestus error etiã in Logica, & Philosophia, nam si talis immunitas Deiparæ adhuc est sub opinione & Summi Pontifices, & omnes Doctores etiam Scotistæ, illam appellent opinionem non definitionem, neque certitudinem scientiæ, error est etiam in Logica, dicere huic opinioni non posse subesse falsum, quemadmodum potest euenire in quauis opinione quamdiu pro opinione reputatur. Vide infra, *verb. Hæresis, nu. 8.* Secundus error propositionis fuit, dicere quòd celebratio festi Conceptionis in Ecclesijs, collocauit opinionem Scoti inter veritates Fidei, licèt non fuerit definita de Fide. Si enim per te (ò Author propositionis) ista opinio est collocata inter veritates Fidei: ergo iam est de Fide. Non enim video, imò nec intelligo discrimen inter hoc quod est, rem collocari inter veritates pertinentes ad Fidem, & rem esse de Fide. Opinio autem Scoti de Fide nullo modo est. Et proindè author ipse sibi est contrarius dum dicit opinionẽ Scoti non esse de Fide, & collocari inter veritates Fidei. Tertius tandem error dictæ propositionis fuit quòd hodie moriens pro defendenda Deipara ab originali, verum subiret martyrium. Est, inquam, error, quia cùm prædicta propositio non sit de Fide, non potest dici Martyr occisus pro illa,

non

non definita de Fide.

7 Obijcis; non solùm est verè Martyr moriens pro defensione Fidei Theologalis: sed etiam moriens pro quauis virtute, vt pro castitate, immunitate Ecclesiæ, & similibus, vt omnes Doctores fatentur,& seruat praxis Ecclesiæ, in canonizandis Sanctis Martyribus: at supra dictum est; defendere Deiparam ab originali esse actū pium, religiosum, laudabilem, & proindè est actus virtutis. Ergo moriens pro isto actu,moritur pro actu virtutis & proindè est verè Martyr. Respondeo, Papam ibi propriè damnare illud dictum ad mentē Doctoris, cuius mens fuit dicere taliter morientem mori pro defensione Fidei: constat hæc mens authoris, quia paulò ante dixerat opinioni Scoti non posse subesse falsum, dixerat item hanc opinionem Scoti esse collocatam inter veritates ad fidem spectantes, cùm ergo dixit morientem pro hac veritate fore Martyrem, intellexit, quia moriebatur pro Fide,vel pro re quæ apud illum erat ferè de fide. Et hoc præcipuè voluit Papa damnare, dicens talem non esse Martyrem mortuum pro Fide. Secundò dico, neque taliter morientem, esse verè Martyrem, licèt moriatur pro actu pio, religioso, & actu qui aliàs est actus virtutis Virtus enim pro cuius defensione moriens, dicendus est Martyr, debet esse virtus certa, & omnino indubitata, cui ex parte materiæ, vel obiecti non possit subesse falsum: qualis est castitas, immunitas Ecclesiæ, prudens obiurgatio vitiorum, sicut in Ioan. Baptista, quia in his actibus virtutū non potest subesse falsum: cùm sint virtutes indubitatæ. Si vero actus sit dubius,seu opinatiuus,vel virtus aliqua nitatur opinioni, tunc actus aliquis exercitus ab aliquo circa talem virtutē putatam, erit quidem pius, laudabilis, & meritorius: saltem ex bona fide operantis non tamen erit actus virtutis, certæ, & indubitatæ cui ex parte materiæ nō possit subesse falsum. Et proindè talis actus sufficiet ad meritum, non verò sufficiet ad martyrium: pono exemplum. Iustus aliquis requiritur ab hæreticis, vt faciat certum opus quod aliàs est licitū, & potest fieri, vel saltem nō certò constat esse peccatum: taliter iustus renuit facere putans inuincibiliter quòd illud facere, sit peccatum: & ideo dicit se velle mori pro omissione illius actus faciendi, quam omissionem pro tūc putat esse actum virtutis: taliter moriens ex parte subiecti sui ipsius operantis bona fide propter Deum habebit meritum virtuosum (vt ita dicam) ex opere operantis, non tamen erit Martyr verus, quia ille actus non est actus virtutis a parte rei, cui ex parte obiecti potest subesse falsum. Eodem modo colens Deiparam vt carentem originali, facit actum pium, & virtuosum: quia tamen hic actus non cadit supra obiectum indubitatæ virtutis, sed opinatiuæ, seu quæ est sub opinione, cui proindè potest ex se subesse falsum non sufficiet ad martyrium, licèt sufficiat ad meritum ex pia intentione operantis, & propter magnam probabilitatem opinionis Scoti tot miraculis, & Doctoribus confirmatam: quæ miracula Doctores, & rationes, & fauor Ecclesiæ multum iuuant, vt sequens opinionem, & defendens Deiparam ab originali dicatur piè, prudenter, religiosè, & proindè virtuosè operari. Non tamen iste actus virtutis erit sufficiēs ad martyrium, quia non exercetur circa virtutem indubitatam, sed fundatam in opinione. Martyrium enim non attenditur penes intentionem morientis, sed penes opus indubitatæ virtutis, pro qua moritur.

8 De moderatione verò circa opinionem D. Thomæ in publico non defendendam, vide quæ dixi olim, *verbo Prædicatores*: An verò possint in concione refutare opinionem D.Thomę, assignando rationes contra illam, iuxta Bullam Pij V. ibidem citatam, vidi postea Comitolum è Societate I E S V, qui *libro 6. Respons. Moral. quæst.* 40. ponit casum sequentem, qui contigit in ciuitate Perusij in Italia, in quo ipse fuit vocatus iudex. Quidam Concionator in concione dixit: Deiparam caruisse originali: & aliquibus rationibus probauit: simulque subdocuit qualiter possent infirmari argumenta partis oppositæ: at considerate non fecit mentionem expressam argumentorum partis oppositæ, quæ tamen ex dictis à se poterant dissolui. Fuit accusatus talis Prędicator apud Vicarium Generalem, tamquam violator Bullæ Pij V. quo citato ait Comitolus in concilio Theologorum ad

illo.

id vocatorum se adfuisse, & suffragium dedisse, quòd prædictus Concionator nō violauerit Bullam Pij V. Non enim disputauit proponendo clarè argumenta opposita, quod solùm prohibet Pius V. solùm enim prohibet ne rationibus confirmemus opinionem Scoti adducendo, & soluendo argumenta contraria. Per accidens verò erit si probando opinionem Scoti non citando argumenta contraria, dicamus aliqua vnde soluantur opposita argumenta. Nam, vt bene ait Comitolus, semper in confirmatione vnius opinionis, siue in confirmatione vnius partis quæstionis virtualiter continetur infirmatio partis oppositæ: & hanc confutationem tacitam seu virtualem non prohibet Pius V. si argumenta contraria taceantur: nec probationes adhibeantur ad soluenda opposita argumenta directè. Et concludit Comitolus prædictum Concionatorum fuisse absolutum, & innocentem quoad hoc iudicatum.

9 Tandem Gregorius XV. anno 1622. die 2. Iunij, sub excommunicationis sententia, & alijs pœnis mandauit ne opinio D. Thomæ, etiam in priuatis colloquijs, vel scriptis practicetur, vel defendatur. Et quòd omnes recitantes D. Officium illa die, dicant in officio sub nomine Conceptionis, & non Sanctificationis: quicunque illi sint Clerici, vel Regulares.

CONCILIVM TRIDENTINVM.

Vide infra, *Tridentinum Concilium.*

CONFESSOR REGVLARIS, eiusque præsentatio.

1 Semel legitimè præsentatus, & approbatus, non tenetur amplius eidem Episcopo se præsentare: neque idem Episcopus potest illum amplius reprobare. Secus si culpæ superueniant. Henriq. *lib. 3. de pæn. c. 6. §. 6.* cum multis citatis in gloss. Episcopus tamen successor potest iterum examinare iam approbatū. Henriq. *ibid. littera S.* & est communis.

2 Quando Episcopus, sine causa, vel maleuole repellit a confessionibus Regularem præsentatum, clarè idoneum, vt graduatum in Theologia vel similem, talis repulsus manet approbatus ab ipso Papa, & ipso iure. Henriq. *cit. c. 6. §. 4.* & Rodrig. *tom. 1. q. 59. art. 1.*

3 Si Episcopus sine causa, & pro consuetudine regulares clarè idoneos non approbet, nisi ad tempus vnius anni. Et hoc faciat omnibus: possunt tales idonei nō stare illi approbationi annuali, sed habere se pro approbatis in perpetuum. Rodrig. *cit. q. art. 8.* cum Henriq. *cit. loco.* Secus si talem approbationem annualem det propter sufficiētiam examinati, quoad vsque plus discat. Aut si id faciat vt restringat pro vno oppido, vel pro solis fœminis: vel certo genere hominum. Talis enim restrictio fundata in insufficiētia examinati, valet. Rodriguez vbi proximè, *articulo quarto.* Si verò clarè idoneū Episcopus approbet pro solis hominibus, non verò pro fœminis, eo quod non habeat quadraginta annos ætatis, ait Vega, *verbo, Confessor, casu septimo,* quod validè poterit fœminarum confessiones audire: & quod de hoc cōsuluit viros doctos.

4 Regularis approbatus pro vna Diœcesi non manet approbatus pro alia, vel omnibus: sed indiget approbatione secundi Episcopi. Per Bullam tamē Cruciatam, vel Iubileū, vel aliam similem generalem per quam conceditur electio Confessoris approbati, potest prædictus Confessor in vna Diœcesi approbatus, eligi in alij pro tunc tantùm. Henriq. *cit. cap. §. 7.*

5 Confessor approbatus pro vna Diœcesi exiens ab illa, potest alibi audire confessiones viuentium in illa Diœcesi pro qua est approbatus, si illuc accedant Rodrig. *tom. 1. q. 60. art. 5.*

6 Idem Confessor Regularis potest in Diœcesi pro qua est approbatus audire confessiones omnium fidelium exterorū vndequaque venientium *art. 6.*

7 Confessores Societatis IESV, & cum illis communicantes, itinerantes siue mari, siue per terram; quamuis per aliquot dies morentur in aliquo loco (non repugnantibus Parochis) possunt prędicare, & audire confessiones fidelium, etiam si ibi non sint præsentati: dummodo tamen in illo loco non sit Episcopus. Quia tunc illius licentia debet obtineri: adde quod huius rei gratia non deflectant à recto itinere.

itinere. Compendium Societati, *verbo. Confessarius*, §.2. & Henriq. *cit.c. 6.n.*8. *litter.L.in gloss.*

8 Regularis approbatus à suo Prælato, & Episcopo potest validè audire confessiones illorum pro quibus est approbatus, etiam contradicente Parocho, & hoc in Ecclesijs Regularibus. Rodrig. *cit.qu.*60. *art.*4. In Ecclesiis verò Parochorum debet petere licentiam; sed quidquid sit de peccato in non petenda ibi licentia, credo quòd confessio valida erit.

9 Potest Prelatus suum subditum Confessorem approbatum, priuare confessionibus ob culpam: si vero existente tali priuationes Confessor audiat confessiones, erunt inualidæ. Henriq. *cit.c.6. n.6. lit. T.* & Rodrig. *cit.q.artic.*2.§.2. *dico.* Si verò Religiosus approbetur ab Episcopo ad confessiones sæcularium, idq; sine licentia sui Prelati, si in tali Ordine sit statutum annullans confessiones taliter factas, illarum absolutiones sunt nullæ: si verò in sua Religione non sit tale statutum eas annullans, prędictę confessiones sunt validæ. Mirand. *tom.*1.*q.*47. *art.*12. ex Bulla Julij III. At Rodrig. *cit.q.art.*3. absolutè, vt videtur, tenet quòd prædictæ confessiones sunt nullæ, si approbentur inscio Prælato. Et ego idem sentio, quia Clementina *dudum*, *de sepulturis*. in præsentãdis Cõfessoribus Minorum, & Prędicatorũ, id innuit, dũ ait quòd prius eligãtur à Pręlatis suis, &c. & nimis in hoc negotio tribuit electioni, & licentiæ Prælatorũ tamquàm cõditioni sine qua non.

CONFESSOR ERGA RELIGIOSOS.

10 DEbet Confessor Regularis pro confessionibus Regularium habere approbationem sui Prælati, vt patet: & iuxta illam pro loco & tempore se debet habere iuxta morem sui Ordines. Vide, *verbo Nouitius, n.*36.

11 In Ordine Minorum quilibet Frater approbatus est idoneus Confessor pro quolibet Fratre sui Ordinis Rodrigu. *tom.* 1. *quæst.* *quæst* 21. *art.*3. Excipe tamen si in aliqua Prouincia Minorum sit statutum, ne Fratres illius Prouinciæ confiteantur extra Fratres illius Prouinciæ. Per statuta n. generalia Tolletana, *tit. de absolutione* ex Clemente IV. dicitur quòd circa confessiones Fratrum seruentur statuta Religionis: ac proinde tunc confessio facta Fratri alterius Prouinciæ erit nulla: quia statuta Prouincialia sunt etiam statuta Ordinis ab illo permissa, & approbata. Idem dicendum si in aliqua Prouincia sit statutum vt tales Confessores illius sint solùm Confessores pro Fratribus Sacerdotibus illius: vel pro solis Fratribus illius: tunc enim prædicti Confessores nõ poterunt audire confessiones Fratrum alterius Prouinciæ, neque Fratrum suæ Prouinciæ, si non fuerint Sacerdotes. At quando non est tale statutum, & consuetudo promiscua, & tolerata viget, fiet id quod supra citauimus ex Rodriguez.

12 Minoritis, & ferè omnibus alijs prohibitum est confiteri Clerico sæculari, vel Religioso alterius Ordinis. At si sint extra Conuentum itinerantes, neque habent Confessorem Ordinis, & obliti sunt petere licentiam confitendi extraneo Confessori; poterunt id facere extra Conuentum, quia quando licentia datur ad itinerandum, in illa includitur licentia confitendi Sacerdoti extraneo attenta fragilitate naturæ humanæ, & necessitate celebrãdi; si tamen subditus ante egresũ pręuideat, tenetur petere talem licentiam.

Circa quod primò nota, quòd oblata necessitate graui celebrandi extra Conuentum si habeat peccatum mortale, & non habeat nisi Confessorem sæcularem, tenetur illi confiteri: & non poterit celebrare cum sola contritione; quia hic militat præceptum diuinum, & Ecclesiasticum generale confitendi, quod præualet præcepto positiuo Religionis non confitendi extraneo.

Nota secundò, iuxta omnes in tali casu prædictum Confessorem sæcularem non posse absoluere hunc Religiosum ab aliquo reseruato, quia non habet ad id authoritatem: idem dic de Cõfessore Regulari alterius Ordinis. Sed quæris, num Religiosus hic extra Conuentum positus habens omnimodam necessitatem celebrandi, carens Confessor Ordinis: habet tamen peccatum reseruatum; & habet à suo Prouinciali authoritatem passiuam, vt absoluatur à reseruatis, toties quoties:

an, inquam, hic in tali caſu poſſit abſolui à Clerico ſæculari à reſeruatis? hoc dubium apud nullũ reperi deciſum: ego ſaluo meliori iudicio credo quod poterit, & valebit abſolutio ita, vt non indigeat alio recurſu. Probatur, quia tunc Clericus Confeſſor eſt legitimus Confeſſor abſoluens à mortalibus non reſeruatis: maximè ſi ante egreſſum petita eſt ad hoc licẽtia ſine fraude: & præterea ſubditus hic poteſt validè abſolui à quouis legitimo Confeſſore, à reſeruati propter licentiam Prouincialis: ergo nihil deeſt ad validam abſolutionem tunc à reſeruato illo. Vide numero proximè ſequenti hoc, magis probatum.

13 Martinus V. conceſſit Patribus ſancti Hieronym. in Hiſpan. vt exiſtentes extra Conuentum poſſint eligere Confeſſorem Regularem, vel ſæcularem, qui eos abſoluat in omnibus caſibus à quibus abſolui poſſent exiſtentes in Monaſterio. In Comp. dicti Ordinis, *verb. Abſentes à Monaſterio*, §. 10. & eod. Compend. *verb. Abſoluere*, § 2. illis conceditur, vt abſentes à Conuentu poſſint abſolui per confeſſorem ſæcularem, ab omnibus caſibus excommunicationis, & alijs qualitercunque incurſis reſeruatis Epiſcopis per ius, ſiue per conſtitutiones, ſiue per conſuetudinem. Sed nota quòd per hoc non conceditur abſolutio à reſeruatis Prælati Ordinis.

14 Regularis extra Conuentum habens licentiam confitendi cuiuis Cõfeſſori approbato poteſt confiteri Confeſſori alterius Ordinis, qui eſt Confeſſor tantum Fratrũ & non ſæcularium. Nam Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 15* quando in Confeſſore requirit approbationẽ Epiſcopi, loquitur, tantũ de Confeſſionibus ſęcularium etiam Sacerdotum. Nihil verò loquitur de confeſſionibus Religioſorum adinuicem, vnde cùm talis Confeſſor, de quo proximè, ſit approbatus pro Regularibus, & Prælatus ſubditi id non vetet, imò virtualiter permittat in illo verbo generali (*Confeſſori approbato*) valida videtur talis confeſſio. Si verò non fuerit prędictus Regularis Confeſſor Fratrum in ſuo Ordine: tunc non poterit, quia eſt ſimplex Sacerdos. Rodriguez *tomo 1. quæſtio. 62. artic. 4.* & clarius Nauarr. *in Sum. Latina cap. 4. §. in poſtrema*. Et Suarez *tom. de pœnitent. diſputat. 28. ſection. 4. nu. 5.* vbi ait cum Nauarr. poſſe Prælatum dare licentiam ſubdito itineranti, vt confiteatur cuilibet Sacerdoti idoneo, non approbato ab Epiſcopo: quibus verbis innuunt ambo poſſe Pręlatum dare licẽtiam ſubdito itineranti, vt confiteatur ſimplici Sacerdoti aliàs idoneo non approbato ab Epiſcopo. Idem tenet Fr. Ioan. à Cruce *in ſua Epitom. priuil. lib. 1 cap 6. §. Nota idoneum*, & Vega Minimus *in Summ. 1. part. verbo Confeſſore caſu 2.*

At non poſſum cõſentire cum eo quod ait Vega, *citato loco caſu 3.* videlicet, quòd ſi Prętatus mittat extra Conuentum duos Fratres quorum neuter eſt Cõfeſſor Fratrum, ſed ſunt Sacerdotes ſimplices ambo, poſſe hos ambos extra Conuentum ſe audire de Confeſſione adinuicem, ex virtuali licentia Prælati iubentis illos itinerari. Et arguo ad hominem, quia ille *citato caſu 2. præcedenti*, ait non poſſe Fratrem itinerantem confiteri alteri Religioſo alterius Ordinis niſi ſit Confeſſor Fratrum: ergo neque id poterit facere cum Religioſo eiuſdem Ordinis qui non eſt Confeſſor Fratrum. Si verò inſtes; quòd poteſt Prælatus ex Nauarr. & Suarez *citatis proximè*, dare licentiam ſubdito itineranti vt confiteatur Clerico non approbato, ac proindè poterit dare licentiam virtualem, vt confiteatur Regulari ſimplici Sacerdoti eiuſdem Ordinis. Reſpondeo primò attendendam eſſe praxim Religionis: in noſtra enim Frãciſcana, in qua frequentiores ſunt egreſſus ſimilium Fratrum Sacerdotum ſimpliciũ, hoc nunquã vidi practicari, & res omnino noua apud non videbitur: maximè quia Guardianus apud nos non poteſt facere cum ſua licentia Confeſſores Fratrum, ſed id ſolus Prouincialis poteſt facere. Dico ſecundò quòd ſi in aliqua Religione vel Prouincia, obtinuit cõſuetudo ita faciendi non condemnabo, quia habet ſupradictum fundamentum pro ſe ſumptum ex Nauarr. & Rodrig. & Suarez. Et pręterea illud pro tunc non eſt Pręlatum localem approbare in Confeſſorem abſolutè: ſed vti epichea, & vti illo quod ſecundùm ius commune aliàs poſſet facere niſi foret reſtrictum, ſed pro nunc videtur conceſ-

ſum.

sum. Sed tamen, vt dixi, apud Franciscanos non consulo propter rationem tactam, & inauditam consuetudinem.

15 Potest confessor Regularis ex Mendicantibus semel in vita, & in articulo mortis suos cōsubditos absoluere ab omnibus casibus, & peccatis plenariè nullo casu excepto cum omnimoda authoritate: ac dispensare cum illis in omni irregularitate, excepta illa quæ oritur ex homicidio volūtario, & bigamia, & mutilatione membri. Et idem possunt circa Moniales, & Nouitios habentes propositum profitendi. Rodr. *to.1.q.62.art.6.* & Compend. D. Hieronym. *verbo Indulgent. plenaria*, §.7. addit quod cùm aliquis Fratrum in dementiam, siue letargum inciderit, vel loqui non poterit, quiuis presbyter Regularis, vel sæcularis tunc illum absoluat pro ista concessione. Addit tamen Collector Priuilegiorum Minorum, *verbo Absolutio extraordinaria quoad Fratres*, quod vt tunc licitè detur absolutio debet interuenire licentia Prælati. Circa Moniales verò Sanctæ Claræ ex dictis, & citatis ibi à Rodriguez facta est ista concessio, vt quatuor diebus in anno absoluantur plenariè modo prædicto, sicut si ipse Papa audiret confessiones. Et hac rursus concessione quoad quatuor dies in anno, gaudent Minores: quia sicut dictum est suprà, *verb. Communicatio Priuilegiorum*, concessa Monialibus Sanctæ Claræ, etiam conceduntur Minoribus. Miranda *tom.1. quæst.33. art.9.* & suprà, *verbo Communicatio priuileg. nu.3.*

16 Non possunt Confessores Fratrum de Ordinario circa illos absoluendos, omnia quæ possunt Confessores Regulares erga sæculares per Priuilegia concessa. Nam per Bullam concessam Patribus Societatis IESV Paul. III. (de qua infrà, *n.22.*) possunt absoluere sæculares ab omnibus casibus reseruatis Sedi Apostolicæ, exceptis Bullæ Cœnæ &c. Et tamen hoc non possunt de Ordinaria erga Fratres: quia Paul. III. id concessit pro sæcularibus non verò pro Fratribus. Ita Rodr. *in Add. Sum. Moral. tom.3. c.12. conclus.2.* Et proindè videat Confessor Regularis, quid possit erga suos Fratres iuxta sua priuilegia, vel regulam, vel statuta.

17 At Confessores Religiosi, qui sunt Confessores Monialium, possunt illa absoluere ab omnibus reseruatis Sedi Apostolicæ. Compend. *verbo Moniali*, §.14 & ibi dicitur, quod hoc possint toties quoties. Excipe hæresim, & casus Bullæ Cœnæ iuxta dicta, *verbo Abbas*.

18 Possunt Confessores Regulares semel in vita dispensare cum religioso ipsos ad id eligente in confessione; dispensare, inquam, in omni irregularitate, exceptò homicidio voluntario, bigamia, & mutilatione membri sic Eugen. IV. Religiosis de Guadalupe apud Rodrig. *q.62. cit. art.13.* Idem Eugenius IV. concessit Patribus S. Hieron. in Hispan. in illorum Compend. *verb. Absoluere Fratres*, §.9. vt Confessores à priore deputati possint absoluere Fratres toties quoties ab omni excommunicatione incursa diuina celebrando, vel Ordines sacros recipiendo: & cum illis dispensare, in omni irregularitate, excepta bigamia, & homicidio voluntario.

Hęc concessio, ponderatione digna est, eò quòd sit magna, & ob id quod dicit debere ad hoc illos Confessores deputari ad hoc intentum, quod in aliis concessionibus Pontificum reperies. Vbi per deputationem Confessorum, non intelligo approbationem ad confessiones audiendas, hoc enim solis Prouincialibus conuenit: sed inteligo debere esse deputatos, id est, designari debere iam Confessores factos, vt iuxta hanc, & similes concessiones Papales possint Fratres absoluere; eo modo quo necessè est vt Confessores Minorum dispensaturi cum sæcularibus coniugatis ad petendum debitum in casibus prohibitis, deputentur à Prouincialibus & ab illis particularem licentiam obtineant dispensandi in tali petitione. Et hoc applicabis in cæteris concessionibus similibus, vbi aliquid committitur Confessori deputatis.

19 Idem Compen. D. Hiero. *ver. Irregularitas*, § 10. refert priuilegium Montis Oliueti per quod cōceditur, quod possit Frater quicumque eligere Confessorem, qui illum absoluat à quauis irregularitate, vt possit officia Ordinis recipere, vel retinere ex Pio IV. sed hoc saltem apud nos Minoritas non video esse in vsu: maximè si ibi pro absoluere ab irregularitate, intelligit habilitare ad officia: hoc enim solis Prælatis conceditur si loquamur de Ordinario,

nario,& pro semper: Vide *numer. sequenti.*

20 Martinus V. concessit eisdem Patribus S. Hier. in suo Compend. *verb. Absolutio specialis*, §.1. quòd Confessores in eodem Monasterio expositi possint semel tantùm absoluere, reconciliare, & habilitare omnes fratres tam professores, quàm Nouitios de Guadalupe, in omnibus casibus Papæ reseruatis. Et in alijs delictis quibuscumque etiam inhabilitatem inducentibus & executionem ordinum impedientibus: & absoluere ab omnibus censuris à iure; vel ab homine, & cum eis dispensare: siue inhabilitas contrahatur ante, vel post ingressum Ordinis.

21 Possunt idem Confessores cum Fratribus dispensare toties quoties in irregularitate contracta ex indebita celebratione si illam incurrerunt per ignorantiam, vel inaduertentiam. Rodrig. *cit. art.* 13. vndè innuit, quod si fuit contracta scienter, non poterunt illam dispensare: & proindè non est ista magna concessio Securior autem recursus in Religioso semper erit tum pro absolutionibus, tum pro dispensationibus recurrere ad Prælatum qui potest erga subditos quod iam diximus suprà *verbo Abbas*, & copiosius dicetur infrà, *verb. Prælatus*, de potestate illius ad absoluendum Fratres, & *verb. Dispensare*.

CONFESSOR REGVLARIS. *erga seculares*.

22 Omissis ijs, quæ sunt leuiora, possunt Confessores Regulares absoluere sæculares ad suos Conuentus venientes pro quibus sunt approbati, toties quoties ab omnibus peccatis, & censuris, Sedi Apostolicæ reseruatis; exceptis censuris contentis in Bulla Cœnæ Domini. Et possunt etiam illorum vota in opera pia commutare (non dispensare) exceptis votis castitatis, Religionis, Romæ, Hierusalem, & S. Iacobi. Sic Paul. III. concessit Patribus Societatis Iesu, habetur in illorum Compend. *ver. Absolutio* §.1. & idem possunt cum illis communicantes. Quibus verbis attentis non possunt virtute illius concessione dispensare vota, neque dispensare in irregularitate.

Huic priuilegio videtur obstare, quod tradit Miranda *tomo 1. quæst. 46. art. 2.* vbi affert duas declarationes Cardinalium de consilio Clementis VIII. in quibus sub grauibus pœnis prohibetur sæcularibus Confessoribus, & Regularibus ne virtute aliquorum priuilegiorum absoluant aliquem sæcularem ab aliquo casu reseruato Papæ, vel Episcopis à iure, vel ab homine: idque sub pœnis grauibus ibi expressis decernens absolutiones datas fore nullas. Et videtur supponere Miranda prædictam reuocationem valere pro tota Ecclesia, passim enim in illo articulo, & alijs dicit hodie Religiosos non posse taliter facere.

At, sicut iam supra tetigi, illa prohibitio facta est pro sola Italia, vt videre licet in prima declaratione à Miranda adducta: sub his verbis (*per vniuersam Italiam extra vrbem degentibus.*) Quod adhuc ego probo: nam prædictæ declarationes factæ sunt anno 601. & 602 prout ibi citat Miranda. At nouissimè post illos annos in Hispania viri doctissimi scripserunt dicentes, vel innuentes posse Regulares absoluere à prædictis reseruatis virtute suorum priuilegiorum. Primus, & clarior, est Rodriguez *in Addit. ad Sum. Moralem, tom. 1. cap. 12 conclus 1. & 2. & tom. 4. cap. 18 num. 18.* sunt verò impressæ illę Additiones anno 612. Et pro casibus Episcopo reseruatis tenet Suarez *de pœn. disp. 30. sect. 3. num. 16 in fine.* Et Fr. Ioann. à Cruce *in sua Epitom. priuileg.* eandem Bullam Paul III. post illas declarationes, citat tanquam validam, *fol.* 122. Quam Epitomen prælo dedit anno 1617. Immò ipse Rodrig. *in eisdem Additionibus 2. par. cap. 18. conclus. 18.* in particulari tractans hoc dubium dicit, intelligi pro sola Italia. Et Vega Minimus impressus anno 606. *1. part. verbo Casus reseruatis, casu 1. & casu 15.* eandem Bulla Pauli III. citat vt validam. Non est autem credendum tot ac tales viros in hoc deceptos fuisse; & rem tam necessariam ignorasse, si extra Italiam illa prohibitio ligaret.

23 Possunt Confessores Regulares, si sint docti, specialiter à suo Prouinciali ad hoc deputati dispensare cum vxoratis fœminis, aut viris, vt petant debitum coniugale, à quo petendo impediti sunt aliàs, ob votum castitatis emissum; vel ob coitum incestuosum, vel cum affini:

& hoc

& hoc cum onere, vt sic dispensatos moneant vt si superuixerint, absolutè non contrahant cum illis consanguineis, vel affinibus: vel omnino seruent votum castitatis antea emissum. Sic concessit Pius V. Minoritis anno 1569. Et nota, quòd ista licentia data vni confessori ab vno Prouinciali, non expirat amoto Prouinciali ab officio: quia illa facultas non datur à Prouinciali sed à Papa, & licentia Papę nunquam expirat: fuit verò ibi Prouincialis quasi nudus Minister declarans, vel designans illum cui Papa concedit, eo modo quo Prouincialis designans confessores prę sæcularibus, non illis dat iurisdictionem absoluendi, sed ipse Papa: & proindè illa iurisdictio non expirat amoto Prouinciali.

24 Possunt hi confessores absoluere sæculares à casibus Episcopis reseruatis à iure vel per statuta. Rodriguez, *Addit. ad Sum. cap.* 12. *conclus.* 1 *tomo* 3. & citati *num.* 22.

25 Possunt confessores Regulares dispensare in votis sæcularium quando talia vota fuerint Episcopo reseruata, sed ad hoc debent deputari quatuor Religiosi à Prælato, iuxta suprà dictum, *num.* 18. de ista deputatione. Sic concessit Eugen. IV. & Pius II. in Compend. Min. *verbo Absolutio quoad sæcul.* 2. §. 16. & 17. & 19. Et Martinus V. idem concessit Benedictinis Vallis Oleti, vt citat Compend. Societatis Iesu, *verbo Dispensare*, §. 10. Et hoc Compendium non facit mensionem de quatuor assignandis pro hoc à Prælato. Et idem habet Compendium D. Hieronym. *verb. Dispensatio in Sacramento Pœnitentiæ per communic.* §. 3. toties quoties.

26 Paulus III. concessit eisdem Patribus vt possint sæcularium vota commutare etiam si sint iurata, exceptis illis, quæ sunt excepta, *n.* 22. Dummodo id non fiat cum præiudicio tertij Rodrigu. *tom.* 1. *quæst.* 63. *artic* 4. sed pro ista dispensatione, & commutatione votorum erga sæculares vide omninò scitu digna infrà, *verbo Dispensare, à nu.* 24. *& sequentibus.*

27 Possunt etiam illis commutare, omnia iuramenta votiua; excipe etiam illos quinque casus *num.* 22. positos. Rodriguez *citat. quæst. art.* 5. Distinguuntur verò vota iurata, & iuramenta votiua hoc modo. Si dico, voueo, & iuro me tale facturum, est votum iuratum, si verò dico Iuro me tale facturum in honorem Dei, est iuramentum votiuum. Et Rodrig. *cit. art.* 5. ait posse nos commutare iuramenta sæcularium quando sunt nuda, & simplicia iuramenta, vide infrà, *verbo Votum*.

28 Possunt Regulares confessores commutare, dispensare omnia vota pœnalia sæcularium, etiam si sint castitatis & Religionis post pœnam incursam, seu votum fractum, verbi gratia, si quis sic vouet: Promitto Deo me non fracturum tale ieiunium; quòd si fregero intrabo in Religionem. Hic quandiu ieiunium non frangit, non obligatur ad Religionem: si verò fregerit, est obligatus ad illam quasi ad pœnam fracti ieiunij. Et in hoc voto pœnali Religionis sic incursu ob pœnam, tenent multi Doctores, quòd possunt dispensari Episcopi, & priuilegiati (idem dic de voto castitatis similiter pœnali) & causa est, quia quando votum Religionis reseruatur Papæ, intelligitur quando illud promittitur absolutè, simpliciter, & independenter à pœna, & est simpliciter Religionis votum. Non verò est tale votum quando est pęnale, seu fit in pęnam, non enim tunc id promittitur absolutè, & independenter. Sic tenet Henriquez *lib.* 7. *tom.* 1. *cap.* 30. *num.* 6. citans multos, & Rodriquez, *tom.* 1. *Quæstionar. quæstione* 63. *artic.* 7. Sed securius est, vt fiat per Bullas, & commutationem, non per dispensationem.

CONFESSOR REGVLARIS *circa censuras & irregularitates sæcularium.*

29 POssunt Regulares absoluere nominatim excommunicatos ad instantiam partis, si ipsi iam satisfecerunt parti læsæ: & facta ista satisfactione non est necessaria licentia excommunicantis pro foro conscientiæ Rodriguez *tom.* 1. *q.* 61. *artic.* 6. imò *ibid.* ait manere absolutos etiam pro foro externo. Hoc verò non possunt, si parti non satisfecerunt.

30 Possunt absoluere illos, qui Ecclesijs Regularibus violentiam fecerunt: vel etiam personis sacris violentiam intulerunt, satisfacta tamē parte: vel furtum sacrilegum commiserunt, patet partim ex

Compendio Minorum, *verbo Absolutio quoad sæculares 2. §. 15. & ex nu. 22. supra hoc verb.*

In absolutione verò ab his censuris non tenentur Confessores Regulares seruare formam absolutionis publicæ: vtendo scilicet virgis, & dicendo Psalmum, *Miserere mei Deus*. Ita enim concessit Leo X. apud Compendium, *verb. Absolutio quoad sæculares 1. §. 13.*

30 Non possunt Regulares Confessores erga sæculares quæ Episcopi per Tridentinum possunt erga illos in foro conscientiæ: & hoc est certissimum. Verbi gr. non possunt absoluere illos ab hæresi: nec dispensare in impedimento matrimonij occulto instante periculo & necessitate, & similibus. Vide infrà *verb. votum nu 64.*

31 Omnes prædictas absolutiones à censuris possunt Confessores Regulares dare sæcularibus etiam extra Sacramentum pœnitentiæ, si à solis censuris debeant absoluere: secus si ab aliquo peccato etiam veniali debent absoluere: tunc enim omnino intra Sacramentum fiet, vide infrà, *verbo Votum n. 51.* Rodrigu. *to. 1. q. 61. ar. 8.* Et Suarez *to. de Legibus, lib. 8. c. 6. nu. 16.*

CIRCA IRREGVLARITATES sæcularium.

32 Compend. D. Hieron. in Hispan. *verbo absolutio quoad omnes, §. 3.* ait, posse suos Confessores de Guadalupe dispensare cum sæcularibus in omni irregularitate contracta ratione alicuius excommunicationis, interdicti suspensionis, vel celebratione diuinorum à quibus censuris Episcopi possent absoluere, vel in irregularitate dispensare, *& eod. verb. §. 15.* concedit, quòd semel tantùm dispensare possint in irregularitate Clericorum illam Ecclesiam visitantium, & eos habilitare ex eo solùm quod existentes publici concubinarij diuina celebrarunt. Et Sixtus IV. Minoribus concessit in Monumen. Ord. *fol. 68. concess. 131.* vt possint suos familiares, qui ad hoc Confessorem elegerint absoluere ab omnibus censuris, & dispensare cum illis in omni irregularitate, excepto homicidio voluntario, & mutilatione membri. Excipe casus Bullæ Cœnæ.

33 Maius est, quod refert Vega Minimus, *Summ. verb. Absolutio, casu 44. §. Dice, que lo dicho.* vbi dicit suis Minimis concessum esse à quodam Legato, & confirmatum a Sixto IV. in hunc modum: *Vt possint confessiones audire, & ab omnibus casibus, excommunicationibus, suspensionibus, & interdictis: ac super quacumque irregularitate, Ordinario, tam à iure, quàm ab eo reseruatis, & præmissis toties quoties absoluendi, & dispensandi, vota quæcunque permutandi, & relaxandi, ac pœnitentiam salutarem iniungendi facere possint, ac valeant.* Sic ibi: vbi videtur loqui clarè de confessoribus erga sæculares, vt patet ex antecedentibus & sequentibus ibi. Et sic citat Rodriguez *tom. 1. quæst. 61. art. 3.* & eodem modo citatur in Compendio. *verbo Absolutio quoad sæculares primo §. 20.* Quæ quidem concessio ob sui magnitudinem mihi quoad praxim dubia videtur. Neque Summi Pontifices erga sæculares, ita faciles sunt in materia dispensationis istius cùm etiam in Cruciata, & in Iubileo plenissimo hanc facultatem non dent sic liberaliter, & Ioann. à Cruce *in sua Epitom. fol. 128.* citat hanc concessionem, sed non facit mentionem de dispensatione in irregularitate. Immò Cordub. apud Capucinum in Compendio *fol. 53. ad citatum, §. 20.* Compendij; ait prædictam concessionem Minimorum *in verbo Dispensandi ibi posito*, nihil concedere Minimis erga vota sæcularium: & sic respondisse quendam Prouincialem Minimorum, quòd scilicet quoad dispensandum, ipsi non extendebant manus ad sæculares: vndè supponitur quod per illam non possunt dispensare in irregularitatibus sæcularium.

34 Possunt Cōfessores Regulares si sint docti, & à Prouinciali deputati, aperire litteras destinatas à Papa Magistris Theologicis, vel Canonistis, etiam si tales Confessores, non sint Doctores, & Magistri: & per illas possunt delatores illarum absoluere iuxta illarum tenorem, & imponere pœnitentias in illis contentas, Compend. Societatis, *verbo Confessarius, §. 3.* Sed nota quod Prouinciales non possunt ad hoc designare nisi viros valdè doctos: nam Summus Pœnitentiarius has litteras clausas non dirigit nisi Doctoribus graduatis

duatis in Iure Canonico, vel Theologia: & probatur, quia tales litteræ continent clausulas multas, quæ requirunt magnam litterarum peritiam; ac maiorem quàm habeat Confessor Ordinarius. Quas clausulas optimè, & fusè explicat Sanchez, *lib. 8. de matrim. disp. 34. & 35.*

ADDITIO.

QVondam hoc verbo, dixi *numer. 9.* cum Rodriguez ibi citato, probabilius esse confessorem Regularem approbatum ab Episcopo absque licentia sui Superioris non posse validè confessiones audire, propter Clementinam *dudum. de sepulturis.* Nunc in eadem opinione persistens, illam amplius confirmo, per hæc, quæ ad alia dubia poterunt inseruire. Quæ talia sunt, desumpta ex Suarez, *locis infra citandis.*

1 Quando lex præscribit aliquam formam seruandam pro aliquo actu faciendo, si illa forma præscripta est substantialis, & omittitur, actus factus est nullus; patet in Sacramẽtis, in quibus si desit forma, vel materia substantialis, nihil efficitur: secus si desit cæremonia accidentalis. At si actu faciendo præscribitur forma accidentalis tantùm, omisio illius non annullat actum. Ita Suarez *lib. 5. de legib. cap. 31. & 32.* Ad cognoscendum verò an forma præscripta pro actu faciendo sit substantialis, an verò accidentalis, ibidem Suarez, & alibi has Regulas assignat.

2 Prima est. Si forma præscripta per legem ante factionem actus, continet naturalem æquitatem circa actum, tunc omissio eius reddit actum inualidum. Suarez *ibi. cap. 31. num. 3.* Tunc autem Regula, seu forma præscripta actui, continet naturalem æquitatem respectu actus, quando præscribit rem valdè necessariam ad talem actum. Secunda regula: Quando lex præscribit formam actus faciendi, & simul denuo dat potestatem ad faciendum actum sub tali forma, quæ potestas antea non dabatur, tunc talis forma omissa annullat actum, *cit. c. 31. nu. 9* Tertia regula ponitur à Suarez *cit. 32. nu. 3.* Qando ante ipsum actum præcipitur fieri aliqua solemnitas, verbi gratia, informatio, vel examen præuium; omissio talis informationis, vel examinis omissi viciant actum. Quia in his omnibus, ait Suarez, omittitur forma substantialis actus, & proindè redditur nullus.

3 His applicatis ad nostrum intentum, dico: In dicta Clement. *dudum de sepulturis.* præcipit Papa pro actu approbationis Confessorum facienda ab Episcopo, vt Prælati Prædicatorum Fratrum, & Minorum antequam suos Confessores præsentent Episcopo, ait Papa. *Eligere studeant personas sufficientes (Fratres scilicet) idoneos, vita probatos, &c. ad tam salubre officium exequendum.* Hæc est forma præscripta à Papa pro actu faciendo ante approbationem Confessorum. Quæ forma clarè requirit præuiam electionem, examen, & licentiam Prelatorum pro validitate approbationis futuræ Episcoporum. Quòd autem hæc forma ibi præscripta à Papa sit substantialis, cuius omissio annullet approbationem solam Episcopi: probo ex supradictis regulis. Primò, quia Prælatum Regularem prius examinare Fratres Idoneos, doctos, probatę vitæ, &c. cõtinet naturalem ęquitatem cũ tali approbatione, imò rem necessariam respectu talis approbationis Episcopalis. Secunda Regula etiam hic reperitur, quia in tali forma ibi præscripta in Clementina, denuo datur potestas ad approbandos confessores, quæ antea iuridica talis non dabatur. Tertia regula patet, quoniam in præscripta forma à Papa iubetur prius fieri informatio, seu examen à Superioribus Regularibus, circa vitam & sufficientiam Fratrum approbandorum: ac proindè prædicta forma ibi præscripta est forma substantialis talis actus, quæ proindè omissa reddet nullam approbationem factam ab Episcopo sine licentia, approbatione, & examine Prælati Regularis, quæ omnia ibi præscribuntur, & iubentur tanquam forma futuræ approbationis Episcopalis.

4 Quando in aliqua Bulla, vel Iubilæo conceditur facultas eligendi confessorem approbatum ab Episcopo: intelligitur, quòd sit approbatus ab Episcopo, vel Superiori ipsius confessoris: non verò approbatus ab Episcopo ipsius pœnitentis. Ita Suarez *tom. 4. de Pœn. disput. 28. sect. 6. num. 10.* Pater Ægidius *tom. 2. disp. 8. num. 10.* referens de hoc duas Cardinalium

Declarationes. Quę res explicatur in particulari per vnam ex illius duabus declarationibus Cardinalium, quam citat Suarez *citat. loc. num. 6.* quam sic transcriptam accipe, *S. D. N. declarauit tempore Iubilæi posse omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus approbatis ab ordinario ad audiendas confessiones: in Bulla enim non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audituri sunt confessiones. Non autem de Ordinario Pœnitentium*: sic ibi. Quibus verbis clarè innuit posse per Iubilæum Religiosum, imò & Religiosam eligere Sacerdotem sæcularem approbatum ab Episcopo ipsius clerici tunc enim eligitur confessor approbatus ab Episcopo ipsius clerici electi: neque tenebitur talis Monachus, vel Monialis eligere confessorem Regularem Ordinis approbatum à Prælato suo Regulari, qui est Superior ipsius Religiosi, seu ouis pœnitentis. Imò istam declarationem citat Rodriguez in Bullario, *folio* 1104. *colum.* 2. ex Gregor. XIII. & transit cum illa. Quoad sæculares verò declarat Suarez *citat. loc. numer.* 4. hoc exemplo si subditus Conimbricensis existat Olyssipone, & ibi per Bullam Cruciatę velit eligere confessorem approbatum, sufficiet eligere clericum approbatum ab Episcopo Conimbricensi: talis enim clericus est approbatus ab Episcopo ipsius clerici confessoris electi.

5 Confessor approbatus in vno Episcopatu, potest eligi confessor in quocumque alio Episcopatu vbi inuentus fuerit, ab illis, qui per Bullam facultatem habuerint eligendi confessorem approbatum. Ita Cordub *in Sum. Moral. q.* 10. *in Resp. ad* 2. & Rodrig. *in Exposit. Cruciatæ*, §. 9. *dubio* 2. & alii.

AN TEMPORE IVBILAEI Possit Monacha confiteri Sacerdoti sæculari.

6 IVbilæum magnum voco illum, qui à Summis Pontificibus conceditur toti Ecclesiæ pro necessitatibus publicis, maximè quando primò eliguntur. De tempore ergo solius Iubilæi magni, & generalis, Capucinus ad Compendium, 1. *part.* in resolutionibus de materia absolutionum, *folio* 91. §. *Hinc recentiores.* Primò dicit aliquos recentiores Pontifices in suis Iubilæis clarè expressisse posse etiam quemlibet Religiosum eligere confessorem approbatum, siue Regularem, siue Sæcularem; & sic declarasse Sixtum V. Gregor. XIV. & Clement. VIII. in suis Iubilæis. Secundò dicit Capucinus, quòd si Papa id non explicet in Iubilæo, id non potest fieri, sed debent stare iure communi, & statutis suæ Religionis.

Oppositum tenet Nauarr. *lib.* 5. *Consiliorum, titul. de Pœnitent. & remissionibus, consil.* 19. vbi absolutè, & sine distinctione dicit tempore Iubilæi posse Religiosum (eadem ratio est de Moniali) eligere confessorem clericum sæcularem. Probat primò, quia lex, per quam reditur ad ius antiquum, est fauorabilis, & amplianda, quia res facilè redit ad suam antiquam naturam: *cap. ab Exordio* 35. *distin.* cùm ergo secũdum iura antiqua quilibet Christianus posset cuilibet clerico sæculari cõfiteri ad quem morem concessio ista generalis Iubilæi facit redire subditos, sequitur quòd est concessio fauorabilis, & amplianda. Secundò quia, vt ait Nauarr. vtilè est populo Christiano vt aliquando detur facultas confitendi aliis, quàm Ordinariis confessariis: vndè Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regular cap.* 10. iubet vt Monialibus bis, vel ter in annos confessores extra ordinarii offerantur. Cùm ergo in Iubilæo ostendat Papa maiorem liberalitatem, quam in aliis concessionibus: & idem det licentiam eligendi confessorem, videtur quòd licèt non exprimat id concedit etiam Regularibus. Adde quòd ferè in omnibus Iubilæis Sum. Pontifices verba ponunt id clarè, vel virtute sonantia; ad quæ remitto lectorem. Quæ opinio Nauarri potest defendi, & practicari propter authoritatem tanti viri, & propter fundamenta sufficientia ab eo allata. Et præterea quia Papa sciens, & volens, id exprimit & potest facere. Et aliquando conducit id concedi, propter infirmitatem fragilium pœnitentium: Maximè cùm ista concessio Iubilęi magni rarò concedatur: neque ex hac concessione sequentur inconuenientia illa, quæ sequerentur, si vterentur ad hoc particularibus Bullis confraternitatum.

CON-

CONFESSOR DISPENSANS cum coniugatis ad petendum debitum.

7 DIxi olim hoc verb. *n.* 23. Confessores Regulares participantes in priuilegijs cum Minoritis, & deputatos specialiter à suis Prouincialibus posse dispensare cum sæcularibus coniugatis ad petendum debitum illis negatum ratione voti castitatis, vel ratione coitus incestuosi. Nunc circa hoc aduerto, quòd concessio Pij V. solùm dicebat posse illos dispensare cum illis coniugatis, qui ante matrimonium fecerunt votum castitatis. Prædicta verba innuunt, quòd possit cum illis dispensari, qui iam nunc consummarunt matrimonium, & viuunt simul in vita matrimoniali, cùm ipsum votum castitatis factum sit ab vtrouis illorum antequam matrimonio iungerentur. In quo casu nullus dubitat prædictos confessores posse dispensare.

8 Sed dubium est an, si fecerunt votum castitatis antequam matrimonium consumment, iam verò sunt in facie Ecclesiæ iuncti per matrimonium ratum, nondum consummatum; possit talis Confessor dispensare cum illis, vt petant debitum, & consummet matrimonium? Azor. *tomo 1. lib.* 11. *cap.* 19. *qu.* 20. cum alijs credit non posse tunc dispensare, quia ille taliter impeditus tenetur intra Religionem antequam matrimonium consummet. At melius tenet Sanchez; *libr.* 4. *Decalog. capit.* 43. *numer.* 11: dicens etiam tunc cum illo posse dispensare, vt consummet matrimonium. Ratio est, quia secundùm probabiliorem opinionem iste talis non tenetur intrare Religionem; quia illam non vouit, sed solam castitatem; (vt alibi Doctores multi dicunt in materia de voto.) Et è contra cùm iste possit manere in sæculo, & teneatur alias consummare matrimonium ratum reddendo debitum saltem intra bimestre, maneret in graui peccandi periculo petēdi debitum, & sic cum illo potest dispensari; vt consummet matrimonium. Et idem sentit Sayro; *lib.* 6. *Claui Reg. c.* 11. *num.* 164. Veg. 2. *tomo Sum. c.* 129. *casu* 118. *punct.* 2. Atque idem dicendum est, in priori bimestri ante consummationem.

9 Hinc obiter colliges, quòd si quis contraxit matrimonium ratum, & ante consummationem matrimonij veniat ad cōfessorem Regularem petens, vt secum dispenset ad petendum debitum, & consummandum matrimonium propter votum simplex Religionis, quod antea fecerat, non potest Confessor Regularis cum illo dispensare ob duas causas. Prima est, quia iste talis adhuc tenetur, & potest intrare Religionem, quia illa vouit. Secunda est, quia Pius V. per illam concessionem solùm concessit dispensari cum impeditis propter votum simplex castitatis præcedens: non verò cum impeditis voto simplici Religionis. Hoc enim votum semper obligat ante consummationem matrimonij. Et postquam matrimonium consummatum est, is qui illud contraxit violato voto Religionis, non indiget dispensatione ad petendum debitum: quia ex vi voti simplicis Religionis præcisè, non tenetur ad castitatem.

10 Quid si coniugatus fecit votum castitatis postquam iam consummauit matrimonium? Dicendum est tunc Confessorem Regularem non posse cum illo dispensare ad petendum debitum ex vi illius concessionis Pij V. Nam ibi Papa solùm concedit pro habentibus votum castitatis emissum ante matrimonium: non verò de facientibus votum post consummatum matrimoninm. Sic tenet Rodrig. *to.* 1. *qu. Reg. q* 63 *art.* 2. & Vega *citat. cap. casu* 77. At iuxta Sanchez, *cit. cap. num.* 11. per aliud priuilegium poterunt id facere Regulares Confessores, per quod scilicet possunt dispensare in votis; quæ possunt Episcopi, & non sunt reseruata Papæ, vt tradit latè idem Sanchez, *eodem cap.* 43. *n.* 7. Aduertit etiam Sanchez, *cit. n.* 12. quòd si coniugatus fecit votum Religionis post consummatum matrimonium, non potest cum ipso dispensare Confessor Regularis; immò neque Episcopus; sed soluto matrimonio tenetur intrare Religionem.

11 Collige etiam, quòd dict Pius V. cōcesserit vt possit talis Confessor dispensare cum coniuge; qui habuit coitum incestuosum cum consangaineo sui coniugis, hoc debet intelligi sit talis coitus fuit habitus post contractum iam matrimonium. Nam si talis coitus præcessit contractum matrimonium; nullo modo poterit di-

spensare, vt matrimonium consummet, talis enim coitus præcedēs matrimonium est impedimentum dirimens matrimonium, in quo nullo modo potest dispensari a Confessore Regulari. Si verò talis coitus fiat post contractum matrimoniū, tunc non dirimit iam factum, & proinde poterit cum illo dispensare ad petendum debitum. Quòd si præcedente tali coitu incestuoso matrimonium contraxerunt, & consummarunt, nullo modo potest cū illis dispensari vt petāt debitum, quia matrimonium fuit nullum: & tenentur separari, vel remedium dispensationis quęrere ad iterum contrahendum.

12 Rodriguez, *in Addit. ad Bullam Cruciata*, §.9.*n.*120. asserit hanc potestatem concessam a Pio V. vt possimus dispensare cum habentibus votum castitatis, restrigendam esse, vt solùm illa possint vti Religiosi erga subditos illius Dięcesis, in qua sunt Religiosi. Mouetur, quia hoc priuilegium concedit illa sola vota, quæ possunt Episcopi dispensare. At Episcopus non potest dispensare, nisi in votis subditorum suæ Diœcesis. At melius Sanchez, *citato cap. num.* 15. tenet non restringi hoc priuilegium ad solos subditos illius Dięcesis; sed extendi ad quoscunque vndequaque venientes: nam, vt ait, illa restrictio, vt possint dispensare in solis votis, quæ potest Episcopus, debet sic intelligi: id est, vt nequeant dispensare in votis Pontifici Sum. reseruatis, in quibus ratione reseruationis nō possunt Episcopi dispensare. Cùm autem aliàs hanc potestatem dispensandi habent a Papa, qui toti orbi præest, non est cur restringatur ad solos subditos illius Diœcesis. Hæc enim priuilegia amplianda sunt, non restringenda.

13 Capucinus, *Addit. ad Compendium, verb. Votum notabili* 7. & Sayro, *libro* 5. *Clau. Reg. cap.*8. *numer.*10. *in fine*, tenent quòd confessor Regularis non potest facere hanc dispensationem, nisi intra Sacramentum confessionis probent; quia hæ dispensationes committuntur Religiosis prout iudices sunt in foro interno; sicut dispensationes in foro externo committuntur officialibus Dięcesis, prout sunt iudices fori externi. At Confessor nō est iudex fori interni, nisi audiat in confessione: ergo. Quo non obstante, magis placet opinio Sanchez, *citato capitulo* 23. *numero* 17. vbi tenet cum Suarez quem citat, posse Confessarium Regularem facere hanc dispensationem extra Sacramentum confessionis: quia priuilegia hæc dispensandi non petunt, vt dispensatio fiat intra Sacramentum pœnitentiæ: nisi priuilegium expresè dicat, vt fiat in confessione, vel dicat in foro pœnitentiæ. Nec sufficit dicere priuilegium, quòd fiat dispensatio in foro interno, & a confessore approbato, quia hoc non obstante potest id facere confessor extra Sacramentum confessionis. Ratio est, quia nomen *Confessoris* ibi magis est nomen muneris, quam exercitij actualis, & solùm petit, vt pro munere confessione audiendi sit approbatus, non verò quod actualiter confessiones audiat. Neque item requiritur Confessio, etiamsi dicat priuilegium, vt fiat dispensatio pro solo foro conscientiæ. Nam hæc verba, in foro interno vel foro conscientiæ, latius patent quàm illa, in foro pœnitentiæ, vel intra Sacramentum. Forum enim internum, vel forum conscientiæ solùm dicunt, quòd non valeat dispensatio pro foro externo litigioso. Et proindè dispensare in foro interno, vel in foro conscientiæ potest fieri secretò extra Sacramentum, ad quietandam conscientiam: taliter tamen dispensatus poterit aliàs puniri in foro externo litigioso. De quo vide latius, & multos citantem Sanchez, *libro de Matrim. disput.* 34. *nu.* 29.

14 Quæris, an dato quòd prædicti Confessores Regulares possunt cum his dispensare extra Sacramentum, possint etiam cum illis dispensare in absentia per scriptum, accepta informatione rei per scriptum: dari enim potest casus, in quo vrgeat necessitas talis dispensationis, & sit magna difficultas adeundi talis confessoris regularis. Ego apud nullum inuenio hoc dubitatum. Et imprimis dico talem Confessorem Regularem sic dispensantem in absentia non violare mandatum D. Papæ Clem. VIII. quo prohibetur audire confessiones per scriptum, & in absentia: hęc enim dispensatio cum his absentibus ob votum castitatis, vel incestum, non est absolutio Sacramentalis, vt patet.

patet. Secundò, de ratione dispensationis non est quòd fiat in præsentia multi enim dispensantur in absentia, a Papa videlicet, Episcopis, & cæteris Prælatis. Tertiò, quia in ista dispensatione facta a tali Confessore Regulari in absentia, non incurrunt, nec timentur illa pericula, quæ timentur in absolutione Sacramentali facta in absentia. Ac proinde his omnibus consideratis, saluo iudicio Ecclesiæ, & Doctorum, puto hanc dispensationem, de qua est quæstio, factam sine Sacramento Pœnitentiæ fieri posse in absentia per scriptum.

CONFESSOR REGVLARIS *aperiens litteras Papæ ex commissione sui Generalis.*

15 Dixi olim *hoc verbo nu.* 34. ex priuilegio concesso Patribus Societatis Iesu, posse Prouinciales committere Religiosis non vtcumque, sed valdè doctis vt aperiant, & exequantur litteras obsignatas datas Romæ a Papa, & destinatas Doctori Theologo vel Canonistæ innominato, qui illas aperiat, & examinet contenta in illis, & exequatur impendendo absolutionem, & remedium pœnitenti latori, seu contento in illius litteris. Sed nota quòd Prouincialis non potest hoc committere, nisi id illi concedat Generalis: quia Gregor. XIII. id solum concessit Generali Societatis Iesu, vt ipse alijs committat. Et apud illos Generalis committit inferioribus. Et ita debet fieri in alijs Ordinibus, alijs nihil fiet, Quòd negotium quia grauissimum est, prout iam mihi cōtigit in praxi, vt sciant Prælati quali viro tantum negotium committant, & vt Religiosus taliter destinatus sciat quid sibi agendum sit: non erit inutile hoc loco trāscribere formam summariam, & ordinariam talium litterarum, & ponere aduertentias seruandas a Confessore tales litteras aperiente. Quin potius ex doctrina hinc posita addiscere possunt aliqua, qui talem licentiam non habent. Igitur hac de re tota optimè, & in summa disputat Sāch. *libr.* 8. *de Matr. disp.* 34. & 35. Ego in summam redigam: forma ergo ordinaria talium litterarum est hæc.

FORMA LITTERARVM *obsignatarum Papæ Doctori Theologo, vel Canonistæ pro dispensando voto Religionis.*

N. Cardinalis, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia; vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infra scripta specialiter eligendo salutem in Domino, pro parte latoris nobis oblata petitio, continebat, quod ipse aliàs graui morbo laborans se Religionem ingressurum simpliciter vouit; cùm autem sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus ob stimulos carnis, quos sentit, continenter viuere posse non speret; pro sua conscientiæ quiete cupit votum huiusmodi ad effectum contrahendi matrimonium in alia penitentiæ, & pietatis opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare supplicari fecit humiliter, sibi super id de opportuno remedio misericorditer prouideri. Nos igitur qui Pœnitentiariæ D. Papæ curam gerimus, eiusmodi supplicationibus inclinati authoritate Apostolica specialiter nobis commissa discretioni tuæ committimus, quatenus si ita esse, ac latorem stimulis carnis adeo agitatum vt maximè dubites continere non posse, ac propterea de eius incontinentia probabiliter timendum, per diligentem oratoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi præstita inueneris: eundem à mutatione propositi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: iniuncta ei pœnitentia salutari, sibique votum prædictum, ad hoc vt matrimonium legitimè contrahere possit, in frequentiam Sacramentalis Confessionis peccatorum suorum singulis scilicet mensibus semel, aut quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda, inter quæ sint etiam aliqua Religionis, quæ quotidie facere teneatur ad eumfinem, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire iudicaueris, dispensando communes in foro conscientiæ tantum. Dat. Romæ, &c.

Prædicta commissio, vt vides, est pro dispensando voto simplici Religionis pro quo petitur dispensatio. Quando verò petitur a Papa dispensatio in voto castitatis,

solet forma sequens adhiberi: & suppone prologum proponi eisdem verbis à Summo Pęnitentiario, sicut in supradicta forma de voto Religionis, quo procemio omisso, sic solet forma assignari; omissa item narratione de stimulis carnis, quia pro vtroque voto eadem causa allegatur.

FORMA PRO DISPENSAtione Commissa Confessori in voto simplici castitatis.

QVatenus si ita esse, ac oratorem stimulis carnis adeo agitari vt maximè dubites continere posse; & propterea de illius incontinentia probabiliter timendum; per diligentem oratoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi præstita inueneris, eundem à mutatione propositi absoluas hac vice, &c.

Ponit deindè eadem verba, quæ supra pro dispensatione voti Religionis: & in particulari loquens pro dispensando voti castitatis: iniungens easdem pœnitentias, subdit hæc verba:

Et cum eodem, vt matrimonium sic contrahere, & in eodem postmodum permanere, & debitum coniugale exigere licitè valeat, misericorditer dispenses, in foro conscientiæ tantum: ita quod si coniugi superuixerit, maneat postea celebs, & in castitate, vtpotè eodem voto, vt prius obligatus. Quod si iterum contraxerit, & consumauerit matrimonium, aut vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, sciat se contra huiusmodi votum acturum. Dat. Romæ, &c.

Aliquando verò ponitur clausula, *vt littera ista lanientur, seu rumpantur sub pena excommunicationis*: aliquando iubetur ne dentur parti, sub pœna quòd alias non valeant. Quando autem est dispensatio in affinitate ex fornicatione occulta ad ineundum matrimonium, tenor est ferè idem vsque ad prefationem. Et quòd spectat ad talem particularem dispensationem sic dicitur:

Discretionis tuæ committimus, quatenus si ita est, dictum latorem à præmissis absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: iniuncta eidem pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, quę de iure fuerint iniungenda, dummodo impedimentum indè proueniens occultum sit: cum eodem latore, quod præmissis non obstantibus matrimonium cum dicta sorore, & vterque inter se seruata forma Tridentini contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, iure dispenses. Prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando in foro conscientiæ tantum. Ita quod huiusmodi absolutio, & dispensatio latori in foro iudiciario nullatenus suffragetur: nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis quas laniare tenearis, neque latori restituas. Quod si restituas, nihil illi præsentes litteræ suffragentur. Dat. Rom.

Quando dispensatur in foro conscientiæ in matrimonio inito, cum impedimento dirimenti affinitatis occultæ ex fornicatione potest propositum procemium eiusdem tenoris, & narratione causæ. Tenor sic habet:

Discretioni tuæ committimus iniuncta eorum cuilibet, pro tam enormi libidinis excessus graui pœnitentia salutari, ac confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, vel quoties animarum suarum saluti expedire iudicaueris; & alijs quæ de iure fuerint iniungenda, quodque diligenter experiantur, an sine scandalo possint separari: quod si fieri potest, fiat omnino. Quod si fieri non possit, experiantur saltem, an cohabitantes tamquam frater, & soror continenter viuere valeant. Quod si neutrum fieri valeat & ex cohabitatione incontinentiam, ex separatione verò scandala oriri posse tibi visum fueris, cum ipsis latoribus de nullitate prioris consensus certioratis, sed ita cautè, vt si illa adhuc ignorarit latoris delictum nusquam detegatur, dispensa vt matrimonium inter se secretò contrahere valeant, prolem susceptam, si quæ sit, & suscipiendam exindè legitimam decernendo in foro conscientiæ tantum. Dat. Rom.

Aliquando denique prædictæ litteræ committuntur Theologo vt dispenset cum latore in censuris reseruatis in irregularitate homicidii in inhabilitate, & similibus sicut ego vidi, in quibus tenor in substantia est ferè similis etiā quoad pęnitentiam iniungendam: & ex dictis pro prædictis commissionibus poterit expediri commissio dispensationis in pęnis attento tenore cuiusque. Ex dictis autem iam patet quantum sit negotium prędictas litteras aperte, & integrè executioni mandare: & quan-

quantum scientię sufficientiā in Cōfessore aperiēte requirant. Pro directione ergo Confessoris cui suus Generalis id cōmiserit vel habens ab illo commissionē, ponam sequentes aduertentias, ex Sanch. *cit. loc.* sed solùm per Summam.

1 Prima est, vt talis Confessor debeat esse Doctor, in Iure Canonico, vel in sacra Theologia (idem enim est Doctor, & Magister Theologus,) præterea vt sit Cōfessor approbatus; si enim has duas qualitates non habeat, non poterit illas aperire ex vi litterarū: poterit verò ex commissione sui Generalis, si sit sufficienter doctus, & Confessor approbatus.

2 Secunda est, quod non sufficiet (pro sæcularibus dico) quod doceant publicè in Academia Ius Canonicum, vel Theologiam: neque item si habeant gradum Licentiati in quauis istarum scientiarum: quia nullus istorum est Doctor: Papa requirit vt habeant gradus Doctoris: Neque sufficit vt sit Doct. in iure Cæsareo, quia hæc scientia non exprimitur.

3 Tertia est, quòd illi Religiosi litterati, qui in suo Ordine per sua statuta dicuntur Magistri, vel Præsentati, vel Iubilati, vel quouis alio nomine, non possunt has litteras aperire, qui non sunt Doctores graduati quantumcumque sint litterati, nisi Generalis id ipsis expresse cōmittat. Si autem sint Doctores per Academiam publicam, poterunt aperire sine licentia Generalis, quia ad hos tales litteræ destinatur, Doctores videlicet.

4 Quarta non sufficit quòd sit Doctor existimatus communi errore, vel populi voce, nisi sit verè Doctor. Sufficiet verò quòd sit verus Doctor, etiam si sit indoctus, & ineruditus. De priori patet, quia existimatus Doctor, non est verè Doctor. De secundo constat, quia talis indoctus habet verum gradum Doctoris, quem Papa requirit. Vt autem Prælatus hanc facultatem alicui committat, non est necesse quòd talis Religiosus sit Doctor, Magister, vel Iubilatus; sed requiritur, vt sit ita doctus, vt ferè æquiualeat Doctori, vel sufficiat prædictas clausulas intelligere, & exequi. Credo autem sufficere quòd talis Religiosus, non paucos annos, vt decem, sacram Theologiā publicè professus sit. Notat verò Sanch. *cit. loc. disp. 34. n. 12.* quòd licèt hæ litteræ per errorem aperiantur ab illo qui verè Doctor non est tales litteras non amittere suum valorem.

5 Quintò requiritur quòd talis Doctor sit Confessor approbatus, circa quæ nota sequentia. Primum, sufficere vt sit approbatus ab Ordinario, quamuis esset occultè reuocata licentia Superioris pro audiendis confessionibus, ita vt talis reuocationis detur error communis, id est, ignoretur omnino talis reuocatio, etiam ab ipso Confessore. Si enim de illa constet, non poterit aperire. Secundum est debere esse approbatum ab Ordinario, & non sufficere approbationem Academiæ alicuius. Tertium est, si sit approbatus cū limitatione, pro masculis tantùm ob defectum ætatis senilis, tamen poterit eligi pro aperiendis his litteris, siue id petat vir, siue femina: quia cū alias sit Doctor, vel æquiualeat Doctori iuxta sui Prelati iudicium, poterit sufficienter tales litteras aperire, & ad hoc dicetur sufficienter approbatus. Quartum est, quod quantumcumque ille Doctor sit indoctus si tamen sit approbatus ab Ordinario, sufficit vt possit aperire.

6 Circa causam dispensandi allegatam, videlicet timorem incontinētiæ, non sufficiunt quęcumque tentationes carnis nec quoduis periculum lapsus in illas, nec timor vnius, vel alterius lapsus, sed requiritur maximum periculum frequentis lapsus, ita vt ea persona dici queat viuere incontinenter. Hoc patet ex verbis clausulæ ibi: *Continenter viuere posse non sperat*: quæ sonant habitum viuendi in cōtinenter: & consequenter periculum vnius, vel alterius lapsus non est iusta causa in hoc dispensandi. Sufficiet tamen ad dispensandum si hoc grāde periculum frequentis lapsus proueniat, vel ex fragilitate cōplexionis, vel ex paruo habitu acquisito.

7 Tenetur Confessarius examinare diligenter istam causam in secreto absque testibus. Neque tenetur a penitente exigere iuramentum, quia ad conscientiæ forum id non permittitur, sed debet in Deo obtestari, vt vera loquatur; quòd si Confessor per aliam viam nouerit pœnitentem falsum dicere, nō poterit dispensare. Vnde intelliges quòd quando in Cō-

cil. Trid. sess. 22. c. 5. de Reform. dicitur dispensationes Pontificias non valere, nisi præsententur Ordinario illius, qui impetrauit, id intelligi de dispensationibus fori externi, non verò de his quæ sunt fori interni. Si verò Confessor iste dispēsaturus id iam nouit antea ex Confessione Sacramentali, non indiget nouo examine. Si autem Confessor neque examinet, neque conscius aliàs sit de illa iusta causa; & re vera a parte rei est iusta causa, quam ille neque scit, neque examinat, & tamen dispensat: dispensatio nulla est, quia non seruauit formam substantialem præscriptam pro actu illo faciendo, ita Sanch cit. disp. 34. nu. 26. Et facit quod alias docet Suar. lib. 5. de Legib. c. 31. & 32.

8 Quod attinet admonita, & consilia danda pęnitenti antequam Confessor dispenset, debet Confessor monere vt veritatem integrè, & sincerè declaret, quia illa negata dispensatio nō valebit. Attamen si Confessor talia cōsilia, & monita omittat seruādo reliqua, dispensatio valida erit.

Quod attinet ad clausulam positā pro dispensatione voti simplicis Religionis, & castitatis, vt scilicet Confessor absoluat pęnitentem à mutatione propositi circa tria vota iuxta probabiliorem opinionē, non requiritur, vt Confessor dispensaturus audiat pęnitentem in confessione Sacramentali; sed habent illa verba hunc sensum: *Si pœnitens alias voluerit tibi sacramentaliter confiteri, absolues illum à tali mutatione propositi*. Si verò pęnitens noluerit sacramentaliter confiteri, non obligatur ad illam. Vnde sequitur posse prædictos Theologum, vel Canonistam Doctores, vel Religiosos tali priuilegio gaudentes facere prædictam dispensationem extra sacramentum Confessionis, in secreto, seruatis alijs circunstantijs vt latè probat Sanchez. cit. disp. 34. n. 3.

10 Circa pęnitentias iniungendas taxatas in predictis litteris de Cōfessione facienda singulis mensibus, &c. Nota primò teneri Cōfessorem iniungere aliquas confessiones statis temporibus faciendas, & aliqua pœnitētię opera perpetua, quorum aliqua sint quotidie exercenda. Id enim clarè innuitur in dictis litteris. Secundò eo non obstante, committitur arbitrio Confessoris quātitas aliorum operum pœnitentiæ, & pietatis, præter illa quæ quotidie facienda iubetur imponere. Tertiò, circa confessionem singulis mensibus iniunctam relinquitur arbitrio Confessoris; vt possit esse bimestris attēto statu pęnitentis occupati, distracti, & similiter impediti, tali enim oneri fortè succumbet cum periculo animæ; patet ex verbis clausulæ de confessione menstrua cùm dicitur: *Vel quoties tibi videbitur*. Quod verò attinet ad obligationem pœnitentis, in hac confessione menstrua facienda: Noto quartò, satisfacere tali pęnitentiæ si confiteatur quouis die cuiusuis mensis. Vt si, v.g. pro mēse Decembri confiteatur prima die Decembris. Pro mense verò Ianuarij confiteatur vltima die sequentis Ianuarij. Si verò talis pęnitens omittat confessionem in aliquo mēse (quidquid sit de peccato omissionis) non tenebitur in conscientia illam omissam confessione supplere mense sequenti: quia fuit onus præcedentis mensis, sicut dicitur de Diuino Officio omisso in vno die. Neque tempore Quadragesimæ in illo mense quo confitetur vt Ecclesiæ satisfaciat, tenebitur ad hanc menstruam confessionem iniunctam: quia summus Pęnitentiarius nouit fore, vt in aliquo illorum mensium coincidat Ecclesiæ præceptum, & tamen ad duplicem confessionem non obligat. Neque si iste pęnitens aliàs ex voto vel ex pęnitentia iniuncta ab alio Confessore tenetur confiteri singulis mensibus, per has menstruas confessiones non satisfacere huic præcepto, de quo loquitur pro ista dispēsatione, sed tenetur illas duplicare singulis mensibus. At Confessor huius obligationis conscius prudenter ageret, si hunc non obligaret ad aliam confessionē mēstruā si inde lapsus, vel omissionis periculū timere: sed posset trimestrē aut quadrimestrem imponere quia ei datur arbitrium circa talem confessionē menstruā.

11 Circa alia opera pietatis, & pęnitentiæ iussa imponi putat Sanchez, *citata disp. num. 4.* sufficere vt in quauis hebdomada vna die qua poterat vesci carnibus ab illis abstineat: vel vna die singulis hebdomadis ieiunat: vel vna die cilicio vtatur, vel flagellis carnem verberet: vel quoduis horum operum faciat vna die,

in

in quauis hebdomada. Quòd si viderit confessarius hoc graue fore pœnitenti debili, poterit iubere, vt quoduis illorum operum faciat non singulis hebdomadis, sed vna die in duabus, vel tribus hebdomadis. In particulari verò de operibus Religioni, quæ iubentur imponi quotidie pro dispensando voto Religionis, vt ea quotidie exequēs recordetur voti quo tenebatur, putat Sanchez sufficere quòd quotidie iniungátur, vel Litaniæ, vel Psalmi Pœnitentiales, vel quinquies oratio Dominica, cũ oratione Angelica. Quando verò dispensandũ est votum castitatis iubet Sum. Pœnitẽtiarius vt imponantur aliqua opera pietatis quotidie implenda, vt meminerit prioris voti. Quæ opera pietatis possunt esse quęcunque opera misericordiæ, vt recitare quinquies orationẽ Dominicam & Angelicam pro animabus Purgatorij, vel pro viuis in peccato existentibus, vel eleemosyna quotidiana, vel quoduis opus misericordiæ.

12 Quod attinet ad clausulam, *quod prædictæ litteræ lanientur, vel comburantur, & parti non dentur, aliàs non valeant.* Nota quòd si prædictæ litterę facta dispensatione restituantur parti, & nihilominus Confessor resipiscens, illas repetat, & comburat, valebit dispensatio: quia hæc creditur meritò mens Pœnitẽtiarij, vt eæ litteræ non prosint, dum apud partem manserint. Imò addit Sanchez, *num.* 42. quòd etiam si prædictæ literæ maneant apud pœnitentem semper dispensatio tamen valebit. Quia mens Pœnitentiarij est, vt illæ sic illi non suffragentur, id est, pro foro externo, vel litigioso. Secùs pro foro interno. Circa illa autẽ verba quę ponuntur pro dispẽsatione matrimonij initi, vel ineundi, vt scilicet Confessor pronunciet illis prolem susceptam, vel suscipiendam fore legitimam, multa congerit Sanchez *citat. disp.* 34. *a num* 45. *vsque ad nu.* 53. quæ licet sint satis erudita, quia tamen diffusa sunt, neque omnino spectãt ad expeditionem harum litterarum, vt sciantur, omitto libens, videat qui voluerit scire de legitimatione prolis inde secuta: ibi enim etiam aliqua interserit spectantia ad materiam irregularitatis. Innuit tamen ibi Sanchez teneri Confessorẽ in verbis declarare, ac dicere quòd prę-ter dispensationem factam, nomine Papę legitimat prolem susceptam, vel suscipiendã: si enim hoc nõ dicat, & nõ pronunciet prędicta proles nõ censebitur legitimata.

13 Circa eandem dispensationem matrimonij initi, vel ineundi, additur in litteris: *Dummodo impedimentum inde proueniens occultum sit.* Circa quod noto primò, hic occultum sumi vt distinguitur contra publicum. Quare licèt ab aliquibus tale impedimentum sciatur, ac proinde probari possit, dicitur occultum. Et tunc solùm non dicitur occultum, sed publicum quando est publicum non solùm in ciuitate, sed etiam in maiori parte viciniæ, Collegij, Monasterii, vel Parochiæ, dummodo saltem decem personæ inueniãtur, in quibusuis dictarum communitatum, in quibus id publicum est. Ita Sanc. *cit. disp.* citans multos, & est cõmunis expositio Doctorum circa crimen quando sit dicendum publicum, vel occultum. Dicetur adhuc hoc impedimentum occultum: si copula ipsa sit publica in ratione copulæ, non verò sit publica in ratione impedimenti: idest, si sciatur copula, at non sciatur illud esse impedimentum dirimẽs matrimonium. Neque enim (ait Sanchez) verè dicetur delictum publicum si tantum actus illius materialiter sit publicus, nisi sit publicus formaliter, id est quatenus est delictum & citat Nauar. Henriq. Sà Sayrum. Rodrig. & alios. Imò addit ibi Sanch. *n.* 56. ex Nauarr. Rodrig. & Sà, dici delictum occultum, quamuis vt delictum publicum sit, si tamen sit occultũ quatenus est censuræ subiectũ: quia videlicet non scitur publicè ob tale delictum incurri cẽsuram illam, licèt duo vel tres delicti conscii norint per id incurri censuram. De hoc tamen vltimo dicto dubitat Sanc. & ergo cum illo. Est tamen opinio talium trium Doctorum. Nihilominus tamen dubitandum est de priori expositione communi Doctorum prius data de occulto, & publico.

14 Si tamen hoc impedimentum iam sit deductum ad forum contentiosum, non dicitur occultum: quia iam spectat ad forum externum, in quo Papa nõ vult sic dispensari. Si tamen hic pœnitens deductus ad forum externum fuit ibi absolutus, adhuc crimen dicetur occultum,

&

& redactum ad actum pristinum erit dispensabile: etiam si reus falsis testibus se defenderit; quia hoc non tollit quin crimen maneat occultum, cùm reus non amiserit famam; per sententiam enim illam recuperauit. Idque tenet Sanchez, *citata quæst. vel disput. n.* 57. etiamsi contra reum fuerit semiplena probatio: qui hac sola existente, aut reus absoluitur definitiuè, & sic nullum potest esse dubium: Aut absoluitur ab instantia, seu obseruatione iudicij, & tunc adhuc manet occultum. Hoc tamen vltimum quando existit semiplena probatio in iudicio negat Suarez, *de Censur. disput.* 41. *num.* 6. credens iam tunc non dici occultum: quia crimen positum in foro externo cum semiplena probatione, quomodocumque absoluatur, iam non potest dici occultum, & mihi hoc videtur verius quoad hoc vltimum de existente semiplena probatione. At benè ibi aduertit Sanchez, *n.* 58. quod ita debet esse crimen deductum ad forum contentiosum, vt simul reus sit citatus, illique intimat citato: si enim crimen sit delatum ad iudicem per denunciationem, iudex tamen apud se retineat, & parti non intimat, adhuc dicetur occultum. Citatio enim est primus actus iudicij, & proindè ista non facta, adhuc non dicitur forum contentiosum subire. Vide supra, *verb. Abbas à num.* 4.

15 Circa alia verba pro dispensatione matrimonii irriti iterũ celebrandi, iubetur etiam imponi confessio menstrua, de qua iam supra diximus: hic solùm aduerte quod illa imponenda est vtrique coniugi, si ambo peccauerunt: si verò vnus tãtùm peccauit illi tantũ erit iniungẽda.

16 Circa id quod amplius iubetur, vt experiantur dispensandi, si viuere possint vt frater, & soror continenter separatione non facta, vel si in separatione deerit scãdalum credit Sanchez, *num.* 60. quòd si Confessor ex præcedenti experientia, vel ex iis quæ cognouit in examine, intelligat illa duo non posse moraliter fieri, non erit necessarium experientiam expectare in illis duobus: quia non est credendum velle Ecclesiam fieri experientiam frustraneam: eò vel maximè, qui sit maximum periculum incontinentię eam prætermittẽdo: ac proindè moraliter loquendo rarissimè, aut nunquam erit necessaria.

17 Quod denique dicitur in prædictis litteris: *Vt coniux impedimẽti ignarus certior fiat de prioris consensu nullitate*, credit Sanchez, *n.* 60. non esse de essentia dispẽsationis, sed inseruire quasi instructionem confessarii, vt contractus matrimonii sequentis sit certior. Dat causam præcipuè, quia sæpius hæc frustrarentur dispensationes si id esset necessarium. Sæpè enim continget non posse detegi nullitatem absque periculo detegẽdi delictum, & maximè si impedimentum sit ex parte fœminæ cuius delictum si viro detegatur, erit causa multorum iurgiorum, ac periculorum. & sic Doctores multi consulunt peti hanc dispensationem occultè tacita nullitate prioris consensus. Sic explicat Sanchez. Ego credo illum sic clarius exponendum: si matrimonium fuit nullum, quia fœmina, verb. gr. ante matrimonium habuit copulam cum fratre præsentis mariti, tunc vt hoc matrimonium denuo ineatur, non est manifestandum delictum huic viro putato marito quod delictum fuit causa impedimenti. At credo omnino quòd dicendum est viro saltem remotè, & quasi conditionaliter, vt si fortè antea matrimonium fuerit nullum, denuo consentiat. Si enim hoc saltem modo non consentiat denuò, non iterabitur verè, neque contrahetur matrimonium, eo modo quo professus nulliter ob occultum impedimentum ignoratum, non ratificat professionem per quemcumque actum externum, nisi illi constet de impedimento, saltem in confuso, & dicat se denuò consentire saltem ad cautelam.

Si quis autem videre cupit formam litterarum quas dirigit Papa Episcopis pro dispensatione matrimonii in foro externo, vide Sanchez, *citato loco, tota disputat.* 35. Ego illa ibi dicta omitto, quia non spectant ad Religiosos directè: videant Episcoporum officiales.

CONSERVATORES.

Vide infra, verbo *Notarius, per totum*, & verbo *Abbas num.* 8.

1 NOn est necessarium quòd Conseruator nominetur per Prouincialem.

lem.

lem: sufficit nominari per Prælatum Conuentualem, qualis est Guardianus. Rodrig. *tom.1.quæst.q.65.art.3.*

2 Possunt eligi Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ, & Vicarij Generales Episcopi. Rodrigu. *ibid. art. eodem*, & de Vicarijs, & Officialibus Generalibus Episcoporum conceditur Societati Iesu, vt eligantur vbilibet constituti: & de Canonicis siue sint Metropolitanæ, siue Cathedralis Ecclesiæ. Compend. illius, *verbo Conseruator*. §.1.

3 Personæ nominatæ in Conseruatores tenentur acceptare sub peccato: nisi iustam, & legitimam excusationem dederint. *ibid.art.4.*

4 Acceptante vno Conseruatore electo non potest alius nominari, vel se intromittere, nisi prior nominatus sit legitimè impeditus, vel nolit procedere, vel si procedat malitiosè. Rodrig. *art.5.*

5 Possunt eligi extra Diœcesim in qua sunt Conuentus. Reum tamen non possunt citare, vltra tres dietas computandas a fine Diœcesis in qua reus moratur idque a fine Diœcesis, non a fine ædificiorum Diœcesis Rodr. *eadem q.ar.7.* Sed ibi aduerte, quando citat Bertachinum dicentem vnam dietam continere viginti leucam, esse errorem impressionis: solum enim continet viginti milliaria, seu iter vnius diei, teste Petro Vendrameno *super Repert. Inquisitorum*.verb. *Dieta*.

6 Possunt Conseruatores subdelegare; sed debent subdelegare personas similiter in Ecclesiastica dignitate constitutas. Rodriguez *q.cit.art.11.*

7 Conseruatores defendunt Regulares ab iniurijs verbalibus: & in possessione têporalium: & circa debita ciuilia, *ar.11. & 12.* & præcipuè circa sua priuilegia.

8 Ipsi Religiosi pro debitis ciuilibus conueniri non possunt coram suo Conseruatore: sed citari debent coram suo Prælato. Rodr. *cit.q.art.13.*

9 Possunt Regulares eligere Conseruatorem, qui defendat sua animalia seu pecora, damnum facientia in agris alienis: & hæc causa pertinet ad Conseruatorem non ad iudicem sæcularem. Rodr. *art.14.* citans id iam côtigisse in quodam casu, & sic fuisse iudicatum, damnis solutis.

10 Possunt Conseruatores cognoscere de iniurijs factis familiaribus Fratrum, qui intra Conuentus actualiter seruiunt, & morantur. Rodr. *art. 17.*

Et circa supra dicta *n.6.* quod Conseruatores possint subdelegare, credo quod Conseruator principalis in Metropoli, poterit intra Diœcesim alium subdelegare modo supra dicto, qui sit propinquior alicui Côuentui pro aliquibus causis, quando s. extra Metropolim sint aliquæ personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę.

11 Possunt conseruatores Religiosorum procedere contra alios Religiosos, & Ecclesiasticos, Collegia, Vniuersitates, & communitates habentes pariter authoritatem eligendi conseruatorem, non obstantibus quibuscumque inhibitionibus. Ita Greg XIII. concessit Patribus Societatis Iesu in illorum Compend. *verbo Conseruator*, §.1. & procedere per censuras vsque ad auxilium brachij sęcularis. *ibi* §.3. citando etiam per edicta publica. *ibi* §.4. cætera sunt legistica, & ipsi electi scire tenentur.

ADDITIO.

Vltra iam dicta olim quoad hanc materiã duo tantùm aduerto: Primùm est, quòd illi qui hoc officio fungũtur pro Religiosis, si velint videre amplas concessiones, quas Summi Pontifices pro hoc officio concedunt, videant, & legant Bullam Côseruatoriam, quam Greg. XIII concessit Patribus Societatis Iesu pro eligendo suo conseruatore: quæ Bulla ponitur per extensum in Bullario Rodrig. *fol.* 1045.

Secundum est quòd sæpè contingit, vt Prouincialis, vel alius Prælatus velit eligere conseruatorem, & ignoret formam qua illum debet creare, vel eligere: & ideo voluit hic transcribere formam breuem, sed substantialem creandi conseruatorem alicuius Religionis, quæ fuit facta, & tradita a quodam Doctore Iuris Cæsarij professore quondam istius scientiæ in publica Vniuersitate.

FORMA CREANDI Conseruatorem.

N. *Minister Prouincialis, &c. Domino N. Decano, Doctori, vel Vicario Generali, &c. Inter alia priuilegia, fauores, & gratias*

medium consilii capiendi à doctis in Ecclesia Dei Hæc ibi Nauarr.

Et addit eodem loco, quòd is, qui delictum non denunciauit intra tempus contentum in edicto, tenetur ad denunciandum transacto termino præfixo quàm citius commodè possit: idque probat, *ex c. cùm dilectus de dolo, & contum.*

9 Denunciare non tenetur, qui attenta praxi, & omnibus circũstantiis cum prudentia, scit certò moraliter denunciationem suam non profuturam, vt quia Prælatus negligens est in puniendo, vt iam aliis in causis innotuit in simili, vel quia ob affectum amicitiæ, vel consanguinitatis non puniet. Et probatur, quia nemo tenetur ad actum frustraneum: & tunc denunciatio certò moraliter est frustranea Nauarr. *lib. 5. consilior. tit. de hæreticis, consil. 8. nu. 5. & consil. 4. num. 3* & Sà *in Aphorism. verbo Correptio, nu. 4.* Dixi, *certò moraliter*, quia, si tantùm dubitet an proficiet, tenetur denunciare.

10 Peccat mortaliter Iudex si in visitatione generali specialiter inquirat de vita alicuius personæ particularis de qua non habet infamiam probatam, vel semiplenam probationem. Est communis, & probatur, quia tunc per illam specialem inquisitionem illam infamat. Imò si illi detur aliquis libellus infamatorius de aliquo extra viam accusationis, si talis non sit aliàs infamatus, non potest de illo inquirere, *vt patet ex c. inquisitionis de accusationibus.* Dixi, *extra viam accusationis*, quia si dans libellum illum, accuset, potest, ac debet inquirere, etiam de non infamato.

11 Denunciare non tenetur, quis de filio suo de patre suo, fratre, marito, vxore, etiam si feratur sententia excommunicationis, quia ius positiuum non obligat cum tanto damno testimonium ferre. Suarez, *tomo de censur. disputat.* 20. *section.* 3. *nu.* 10. Vide infra, hic, *verbo Testis*. Excipe crimen hæresis, in quo iuxta securiorem sententiam etiam filius tenetur denunciare de patre.

12 Denunciator valet pro teste, si is dicat vt testis, & iuratus. hoc latius probabitur, *verbo Testis n. 26. sub hoc verbo. Correctio Fratrum*, videlicet quòd valeat vt testis. Dixi, *si dicat vt testis*, quia si dicat incidenter, & casu, vel dicat tanquam ad patrem, absque iuramento, non valet vt testis. Innuit Vmbertus in sua practica Inquisit. *verb. Accusatio, §. vlt. citans Baldum*, & ait, quòd si denunciator non dicat, vt testis, sufficiet eius dictum ad inquirendũ, non ad puniendum. Vide statim, *nu.* 14. & 15. & infrà, *verbo Littera, num.* 1. 2. & 3.

13 Si duo, vel tres testes denũcient Prælato aliquod crimen sub iuramento: & tale crimen non sit diffamatum, neque persona infamata, non potest Prælatus illud publicè punire, sed solùm secreto paternaliter monere, *c. inquisitionem, §. 3. de accusa.* & consonat statutum generalem Tolletanum Minorum, *c. 6. tit. de Correctionibus.*

Si verò crimen publicum sit, & sufficienter probatum, necesse habet Prælatus satisfacere scandalo, & pœnam infligere, vel totalem, vel minorem, attenta lege, statutis qualitate probationis, & qualitate personæ, attentisque cæteris circunstantijs aggrauantibus, vel alleuiantibus, iuxta arbitrium boni viri, & iuxta dicenda, *verbo Pœna*.

14 Si denunciator dicat Prelato se dicere vt patri, non vt Iudici, tunc non potest Prælatus agere vt Iudex, sed vt pater, maximè in crimine occulto, de quo non speratur emenda, & deest alia probatio. Tunc enim potest Prælatus secretò monere culpatum. Si verò vltra hunc sic delatorem alij testes superueniant, & bono communi conueniant, vel bono particulari, tunc potest ac debet agere vt Iudex. Aldrete *lib.* 1. *cap.* 6. *de Relig. disipl.*

15 Si socius criminis denunciet tanquã ad patrem, non debet cogi vt iudicialiter denunciet cum sua infamia se prodendo, quia tunc ius naturale famæ præualet positiuo iuri denunciandi iudicialiter: colligitur ex Couarr. *in pract. cap.* 18. *n.* 7. Satis enim fecit denunciando tanquam ad patrem. Et hinc clarius videbis quod possit denunciator aliquando dicere, non vt testis iudicialiter scilicet: sed tanquam ad patrem, vel quid simile & tunc denunciator non valet pro teste. Sed si postea superueniant alij testes, & conducat bono publico, vel particulari, poterit iterum vocari prior denunciator, vt sub iuramento denunciet iudicialiter. Adde quod legitimus denunciator est, qui fraternè correxit proximum secretè, & secundò coram

testi-

testibus: (intellige quando dabatur locus correctioni) & praeterea iudicialiter denunciat. Aldrete vbi supra, *n.16.*

16 Superior non potest reum secretum publicare, etiam ex licentia denunciantis, quia denuncians, neque Praelatus non sunt domini famae denunciati, vt patet in lumine naturali. Secus si sit crimen publicum, vel proceditur per accusationem.

TESTIS.

17 PRo conditionibus testis vltra hic dicta, vide infra, *verbo Religiosus, n.5.& 6.& verbo Testamentum, n.7.* & infra, *in fine, verbo Testis.& verbo Tortura.*

18 Non valet testimonium testis datum per scriptum factum ab ipso teste, sed ex ore ipsius debet Iudex audire, & Notarius scribere: aliàs est nullum, *l. de minoribus, ff. de minor. §.2.& c. relatum,* 5.*q.2.* & Rodr. *Add. ad Sum. tom.4. cap.* 153.*nu.6.*

19 Testis omni exceptione maior dicitur ille, qui per nullam exceptionē potest repelli. Pract. Inquis. Vmberti, *verb. Testis, §.2. dicimus,* vide infrà, *verbo Littera.*

20 Testis offerens se ad testificandum non vocatus à Iudice, neque à parte, suspectus est. Pract. Inquisitorum vbi proximè, *§ 4. agendum.*

21 Potest Praelatus Regularis sumere testes saeculares in causis criminalibus cōtra Religiosos, quando crimen est publicum, scitum à saecularibus, & non sunt testes Religiosi. Rodrig. *to* 2.*q.*28.*art.3. in fine, & eodem to. q.* 10.*art.5.* Et probatur, quia aliàs crimina scandalosa manerent impunita in Ordine, & pręterea quia ędificantur saeculares, si viderint crimina puniri.

22 Testis debet esse iuratus, sub Euangelijs, cruce, vel in verbo Sacerdotis, vel quouis ęquipollenti, est certissima ex multis textibus & praxi. Sed dubitas: an in Ordine Minorum testis iussus à Praelato sub poena obedientiae tantùm, absque iuramento, faciat testimonium iuridicum? Negat Rodrig. *tom.2.q.q.*120.*artic. vltimo.* At quod sit validum, & iuridicum tenet fusè, & efficaciter Miranda, *in Ordine iudiciali, q.* 14.*art.8. concl. vnica.* Imò & ipse Rodrig aliud sentiens, se retractat, *tom.4. Addit. cap.* 153. *concl.7.* sentiens cum Miranda esse iuridicum.

23 Si testis in articulo mortis retractat testimonium à se datum dum sanus erat, priori testimonio dato standum est, *l. si quis graui, §. si quis moriens:* & ibi Bartol. Abbas, *in capit. per tuas. de probation.* Excipe nisi secundum dictum fulciatur coniecturis sufficientibus, & de rationem suę reuocationis.

24 Socius criminis non potest esse testis contra socium, ita vt valeat pro teste, quia est suspectus, & proindè infamis, facit tamen indicium ad inquirendum. Iul. Clar. *pract. crim. q.*21. cum ibi citatis, & est communis. Est autem socius etiam is, qui fauit, consulens, auxilians, &c.

25 Poena totalis danda non est, nisi sint duo testes, & contestes omni exceptione maiores, & crimen sit publicum: aut si procedatur via accusationis: tunc enim dabitur tota pęna etiam in crimine occulto. Est communissima, & patet ex illo, *Matth.18. In ore duorum, vel trium stet omne verbum.* Excipe si sit crimen difficilis probationis, qualia sūt facta de nocte, vel solita semper fieri in occulto, vt in Sacramento Pęnitentię solicitando fęminas; & facta in loco secretissimo, tūc enim vnus testis cum indiciis sufficiunt ad pęnam ordinariam. Imò absque testibus sufficit violenta probatio: qualis est si iste visus est exire cum gladio euaginato à domo vbi manet mortuus, vel veste ipsius mortui cruentata induta perforata: vel in manu illius furtum inuenitur, & caetera similia. Et haec est communis sententia praxi firmata Rodrig. *tom* 2.*q.*12. *art.* 7.

24 Duo testes singulares non sufficiunt ad poenam totalem, dicunt tamen Caiet. 2.2.*q.*70 *art.2.* & Sot.5 *de iust. q.7. art.2. ad 1.* quod in Religionibus valdè facinorosi in delictis leuibus poterunt condemnari per duos testes singulares, idque in fauorem obseruantiae, non verò in re graui. Et tenet Rodrig. *in Addit. Sum to.4.c.*148. multa pro hoc dicens Sed notas duas modificationes, videlicet solùm in re leui, & quando reus est facinorosus.

25 Si verò testes singulares fuerint plus quàm duo, vt si sint quatuor, vel plures, & tendunt ad eundem finem, de vno scilicet delicto, non de pluribus, sufficiunt ad poenam totalem, dummodo tamen sint bonae famae. Sed tamen communior opinio

solet forma sequens adhiberi: & suppone prologum proponi eisdem verbis à Summo Pęnitentiario, sicut in supradicta forma de voto Religionis, quo prooemio omisso, sic solet forma assignari; omissa item narratione de stimulis carnis, quia pro vtroque voto eadem causa allegatur.

FORMA PRO DISPENSAtione Commissa Confessori in voto simplici castitatis.

QVatenus si ita esse, ac oratorem stimulis carnis adeo agitari vt maximè dubites continere posse, & propterea de illius incontinentia probabiliter timendum, per diligentem oratoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi præstita inueneris, eundem à mutatione propositi absoluas hac vice, &c.

Ponit deindè eadem verba, quæ supra pro dispensatione voti Religionis: & in particulari loquens pro dispensando voti castitatis: iniungens easdem pœnitentias, subdit hæc verba:

Et cum eodem, vt matrimonium sic contrahere, & in eodem postmodum permanere, & debitum coniugale exigere licitè valeat, misericorditer dispenses, in foro conscientiæ tantum: ita quod si coniugi superuixerit, maneat postea celebs, & in castitate, vtpotè eodem voto, vt prius obligatus. Quod si iterum contraxerit, & consumauerit matrimonium, aut vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, sciat se contra huiusmodi votum acturum. Dat. Romæ, &c.

Aliquando verò ponitur clausula, *vt littera ista lanientur, seu rumpantur sub pena excommunicationis*: aliquando iubetur ne dentur parti, sub pœna quòd alias non valeant. Quando autem est dispensatio in affinitate ex fornicatione occulta ad ineundum matrimonium, tenor est ferè idem vsque ad prefationem. Et quòd spectat ad talem particularem dispensationem sic dicitur:

Discretionis tuæ committimus, quatenus si ita est, dictum latorem à præmissis absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: iniuncta eidem pro modo culpæ pœnitentia salutaris & alijs, quę de iure fuerint iniungenda, dummodo impedimentum indè proueniens occultum sit: cum eodem latore, quod præmissis non obstantibus matrimonium cum dicta sorore, & vterque inter se seruata forma Tridentini contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, iure dispenses. Prolem suscipiendam exindè legitimam nunciando in foro conscientiæ tantum. Ita quod huiusmodi absolutio, & dispensatio latori in foro iudiciario nullatenus suffragetur: nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas laniare tenearis, neque latori restituas. Quod si restituas, nihil illi præsentes litteræ suffragentur. Dat. Rom.

Quando dispensatur in foro conscientiæ in matrimonio inito, cum impedimento dirimenti affinitatis occultæ ex fornicatione potest propositum prooemium eiusdem tenoris, & narratione causæ. Tenor sic habet:

Discretioni tuæ committimus iniuncta eorum cuilibet, pro tam enormi libidinis excessu graui pœnitentia salutari, ac confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, vel quoties animarum suarum saluti expedire iudicaueris, & alijs quæ de iure fuerint iniungenda, quodque diligenter experiantur, an sine scandalo possint separari: quod si fieri potest, fiat omnino. Quod si fieri non possit, experiantur saltem, an cohabitantes tamquam frater, & soror continenter viuere valeant. Quod si neutrum fieri valeat & ex cohabitatione incontinentiam, ex separatione verò scandala oriri posse tibi visum fueris, cum ipsis latoribus de nullitate prioris consensus certioratis, sed ita cautè, vt si illa adhuc ignorarit latoris delictum, nusquam detegatur, dispensa vt matrimonium inter se secretò contrahere valeant, prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exindè legitimam decernendo in foro conscientiæ tantum. Dat. Rom.

Aliquando denique prædictæ litteræ committuntur Theologo vt dispenset cum latore in censuris reseruatis in irregularitate homicidii in inhabilitate, & similibus sicut ego vidi, in quibus tenor in substantia est ferè similis etiã quoad pęnitentiam iniungendam: & ex dictis pro prædictis commissionibus poterit expediri commissio dispensationis in pęnis attento tenore cuiusque. Ex dictis autem iam patet quantum sit negotium predictas litteras aperire, & integrè executioni mandare: & quan-

quantum scientiæ sufficientiã in Cõfessore aperiẽte requirant. Pro directione ergo Confessoris cui suus Generalis id cõmiserit vel habens ab illo commissionẽ, ponam sequentes aduertentias, ex Sanch. *cit. loc.* sed solùm per Summam.

1 Prima est, vt talis Confessor debeat esse Doctor, in Iure Canonico, vel in sacra Theologia (idem enim est Doctor, & Magister Theologus,) præterea vt sit Cõfessor approbatus; si enim has duas qualitates non habeat, non poterit illas aperire ex vi litterarũ: poterit verò ex commissione sui Generalis, si sit sufficienter doctus, & Confessor approbatus.

2 Secunda est, quod non sufficiet (pro sæcularibus dico) quod doceant publicè in Academia Ius Canonicum, vel Theologiam: neque item si habeant gradum Licentiati in quauis istarum scientiarum: quia nullus istorum est Doctor: Papa requirit vt habeant gradus Doctoris: Neque sufficit vt sit Doct. in iure Cæsareo, quia hæc scientia non exprimitur.

3 Tertia est, quòd illi Religiosi litterati, qui in suo Ordine per sua statuta dicuntur Magistri, vel Præsentati, vel Iubilati, vel quouis alio nomine, non possunt has litteras aperire, qui non sunt Doctores graduati quantumcumque sint litterati, nisi Generalis id ipsis expresè cõmittat. Si autem sint Doctores per Academiam publicam, poterunt aperire sine licentia Generalis, quia ad hos tales litteræ destinatur, Doctores videlicet.

4 Quarta non sufficit quòd sit Doctor existimatus communi errore, vel populi voce, nisi sit verè Doctor. Sufficiet verò quòd sit verus Doctor, etiam si sit indoctus, & ineruditus. De priori patet, quia existimatus Doctor, non est verè Doctor. De secundo constat; quia talis indoctus habet verum gradum Doctoris, quem Papa requirit. Vt autem Prælatus hanc facultatem alicui committat, non est necesse quòd talis Religiosus sit Doctor, Magister, vel Iubilatus; sed requiritur, vt sit ita doctus, vt ferè æquiualeat Doctori, vel sufficiat prædictas clausulas intelligere, & exequi. Credo autem sufficere quòd talis Religiosus, non paucos annos, vt decem, sacram Theologiã publicè professus sit. Notat verò Sanch. *citata disp. 34. n. 12.* quòd licèt hæ litteræ per errorem aperiantur ab illo qui verè Doctor non est tales litteras non amittere suum valorem.

5 Quintò requiritur quòd talis Doctor sit Confessor approbatus, circa quæ nota sequentia. Primum, sufficere vt sit approbatus ab Ordinario, quamuis esset occultè reuocata licentia Superioris pro audiendis confessionibus, ita vt talis reuocationis detur error communis, id est, ignoretur omnino talis reuocatio, etiam ab ipso Confessore. Si enim de illa constet, non poterit aperire. Secundum est debere esse approbatum ab Ordinario, & non sufficere approbationem Academiæ alicuius. Tertium est, si sit approbatus cũ limitatione, pro masculis tantùm ob defectum ætatis senilis, tamen poterit eligi pro aperiendis his litteris, siue id petat vir, siue femina: quia cũ alias sit Doctor, vel æquiualeat Doctori iuxta sui Prelati iudicium, poterit sufficienter tales litteras aperire, & ad hoc dicetur sufficienter approbatus. Quartum est, quod quantumcumque ille Doctor sit indoctus si tamen sit approbatus ab Ordinario, sufficit vt possit aperire.

6 Circa causam dispensaudi allegatam, videlicet timorem incontinẽtiæ, non sufficiunt quęcumque tentationes carnis nec quoduis periculum lapsus in illas, nec timor vnius, vel alterius lapsus, sed requiritur maximum periculum frequentis lapsus, ita vt ea persona dici queat viuere incontinenter. Hoc patet ex verbis clausulæ ibi: *Continenter viuere posse non sperat*: quæ sonant habitum viuendi in cõtinenter: & consequenter periculum vnius, vel alterius lapsus non est iusta causa in hoc dispensandi. Sufficiet tamen ad dispensandum si hoc grãde periculum frequentis lapsus proueniat, vel ex fragilitate cõplexionis, vel ex paruo habitu acquisito.

7 Tenetur Confessarius examinare diligenter istam causam in secreto absque testibus. Neque tenetur a penitente exigere iuramentum, quia ad conscientiæ forum id non permittitur, sed debet in Deo obtestari, vt vera loquatur; quòd si Confessor per aliam viam nouerit pœnitentem falsum dicere, nõ poterit dispensare. Vnde intelliges quòd quando in Cõ-

cil. Trid. *sess. 22. c. 5. de Reform.* dicitur dispensationes Pontificias non valere, nisi præsententur Ordinario illius, qui impetrauit, id intelligi de dispensationibus fori externi, non verò de his quæ sunt fori interni. Si verò Confessor iste dispēsaturus id iam nouit antea ex Confessione Sacramentali, non indiget nouo examine. Si autem Confessor neque examinet, neque conscius aliàs sit de illa iusta causa; & re vera a parte rei est iusta causa, quam ille neque scit, neque examinat, & tamen dispensat: dispensatio nulla est, quia non seruauit formam substantialem præscriptam pro actu illo faciendo, ita Sanch *cit. disp. 34. nu. 26.* Et facit quod aliàs docet Suar. *lib. 5. de Legib. c. 31. & 32.*

8 Quod attinet admonita, & consilia danda pœnitenti antequam Confessor dispenset, debet Confessor monere vt veritatem integrè, & sincerè declaret, quia illa negata dispensatio nō valebit. Attamen si Confessor talia cōsilia, & monita omittat seruādo reliqua, dispensatio valida erit.

Quod attinet ad clausulam positā pro dispensatione voti simplicis Religionis, & castitatis, vt scilicet Confessor absoluat pœnitentem à mutatione propositi circa tria vota iuxta probabiliorem opinionē, non requiritur, vt Confessor dispensaturus audiat pœnitentem in confessione Sacramentali: sed habent illa verba hunc sensum: *Si pœnitens alias voluerit tibi sacramentaliter confiteri, absolues illum à tali mutatione propositi.* Si verò pœnitens noluerit sacramentaliter confiteri, non obligatur ad illam. Vnde sequitur posse prædictos Theologum, vel Canonistam Doctores, vel Religiosos tali priuilegio gaudentes facere prædictam dispensationem extra sacramentum Confessionis, in secreto, seruatis alijs circunstantijs vt latè probat Sanchez *cit. disp. 34. n. 3.*

10 Circa pœnitentias iniungendas taxatas in prædictis litteris de Cōfessione facienda singulis mensibus, &c. Nota primò teneri Cōfessorem iniungere aliquas confessiones statis temporibus faciendas, & aliqua pœnitētię opera perpetua, quorum aliqua sint quotidie exercenda. Id enim clarè innuitur in dictis litteris. Secundò eo non obstante, committitur arbitrio Confessoris quātitas aliorum operum pœnitentiæ, & pietatis, præter illa quæ quotidie facienda iubetur imponere. Tertiò, circa confessionem singulis mensibus iniunctam relinquitur arbitrio Confessoris; vt possit esse bimestris attēto statu pœnitentis occupati, distracti, & similiter impediti, tali enim oneri fortè succumbet cum periculo animæ; patet ex verbis clausulæ de confessione menstrua cùm dicitur: *Vel quoties tibi videbitur.* Quod verò attinet ad obligationem pœnitentis, in hac confessione menstrua facienda: Noto quartò, satisfacere tali pœnitentiæ si confiteatur quouis die cuiusuis mensis. Vt si, v. g. pro mēse Decembri confiteatur prima die Decembris. Pro mense verò Ianuarij confiteatur vltima die sequentis Ianuarij. Si verò talis pœnitens omittat confessionem in aliquo mēse (quidquid sit de peccato omissionis) non tenebitur in conscientia illam omissam confessione supplere mense sequenti: quia fuit onus præcedentis mensis, sicut dicitur de Diuino Officio omisso in vno die. Neque tempore Quadragesimæ in illo mense quo confitetur vt Ecclesiæ satisfaciat, tenebitur ad hanc menstruam confessionem iniunctam: quia summus Pœnitentiarius nouit fore, vt in aliquo illorum mensium coincidat Ecclesiæ præceptum, & tamen ad duplicem confessionem non obligat. Neque si iste pœnitens aliàs ex voto vel ex pœnitentia iniuncta ab alio Confessore tenetur confiteri singulis mensibus, per has menstruas confessiones non satisfacere huic præcepto, de quo loquitur pro ista dispēsatione, sed tenetur illas duplicare singulis mensibus. At Confessor huius obligationis conscius prudenter ageret, si hunc non obligaret ad aliam confessionē mēstruā si inde lapsus, vel omissionis periculū timeret: sed posset trimestrē aut quadrimestrem imponere quia ei datur arbitrium circa talem confessionē menstruā.

11 Circa alia opera pietatis, & pœnitentiæ iussa imponi putat Sanchez, *citata disp. num. 4.* sufficere vt in quauis hebdomada vna die qua poterat vesci carnibus ab illis abstineat: vel vna die singulis hebdomadis ieiunat: vel vna die cilicio vtatur, vel flagellis carnem verberet: vel quoduis horum operum faciat vna die,

in quauis hebdomada. Quòd si viderit confessarius hoc graue fore pœnitenti debili, poterit iubere, vt quoduis illorum operum faciat non singulis hebdomadis, sed vna die in duabus, vel tribus hebdomadis. In particulari verò de operibus Religioni, quæ iubentur imponi quotidie pro dispensando voto Religionis, vt ea quotidie exequẽs recordetur voti quo tenebatur, putat Sanchez sufficere quòd quotidie iniungãtur, vel Litaniæ, vel Psalmi Pœnitentiales, vel quinquies oratio Dominica, cũ oratione Angelica. Quando verò dispensandũ est votum castitatis iubet. Sum. Pœnitẽtiarius vt imponantur aliqua opera pietatis quotidie implenda, vt meminerit prioris voti. Quæ opera pietatis possunt esse quæcunque opera misericordiæ, vt recitare quinquies orationẽ Dominicam & Angelicam pro animabus Purgatorij, vel pro viuis in peccato existentibus, vel eleemosyna quotidiana, vel quoduis opus misericordiæ.

12 Quod attinet ad clausulam, *quod prædictæ litteræ lanientur, vel comburantur, & parti non dentur, aliàs non valeant*. Nota quòd si prædictæ litteræ facta dispensatione restituantur parti, & nihilominus Confessor resipiscens, illas repetat, & comburat, valebit dispensatio: quia hæc creditur meritò mens Pœnitẽtiarij, vt eæ litteræ non prosint, dum apud partem manserint. Imò addit Sanchez, *num.* 42. quòd etiam si prædictæ literæ maneant apud pœnitentem semper dispensatio tamen valebit. Quia mens Pœnitentiarij est, vt illæ sic illi non suffragentur, id est, pro foro externo, vel litigioso. Secùs pro foro interno. Circa illa autẽ verba quæ ponuntur pro dispẽsatione matrimonij initi, vel ineundi, vt scilicet Confessor pronunciet illis prolem susceptam, vel suscipiendam fore legitimam, multa congerit Sanchez *citat. disp.* 34. *a num* 45. *vsque ad nu.* 53. quæ licet sint satis erudita, quia tamen diffusa sunt, neque omnino spectãt ad expeditionem harum litterarum, vt sciantur, omitto libens, videat qui voluerit scire de legitimatione prolis inde secuta: ibi enim etiam aliqua interserit spectantia ad materiam irregularitatis. Innuit tamen ibi Sanchez teneri Confessorẽ in verbis declarare, ac dicere quòd præter dispensationem factam, nomine Papæ legitimat prolem susceptam, vel suscipiendã: si enim hoc nõ dicat, & nõ pronunciet prædicta proles nõ censebitur legitimata.

13 Circa eandem dispensationem matrimonij initi, vel ineundi, additur in litteris: *Dummodo impedimentum inde proueniens occultum sit*. Circa quod noto primò, hic occultum sumi vt distinguitur contra publicum. Quare licèt ab aliquibus tale impedimentum sciatur, ac proinde probari possit, dicitur occultum. Et tunc solùm non dicitur occultum, sed publicum quando est publicum non solùm in ciuitate, sed etiam in maiori parte viciniæ, Collegij, Monasterii, vel Parochiæ, dummodo saltem decem personæ inueniãtur, in quibusuis dictarum communitatum, in quibus id publicum est. Ita Sanc. *cit. disp.* citans multos, & est cõmunis expositio Doctorum circa crimen quando sit dicendum publicum, vel occultum. Dicetur adhuc hoc impedimentum occultum: si copula ipsa sit publica in ratione copulæ, non verò sit publica in ratione impedimenti: idest, si sciatur copula, at non sciatur illud esse impedimentum dirimẽs matrimonium. Neque enim (ait Sanchez) verè dicetur delictum publicum si tantum actus illius materialiter sit publicus, nisi sit publicus formaliter, id est quatenus est delictum & citat Nauar. Henriq. Sà Sayrum. Rodrig. & alios. Imò addit ibi Sanch. *n.* 56 ex Nauarr. Rodrig. & Sà, dici delictum occultum, quamuis vt delictum publicum sit, si tamen sit occultũ quatenus est censuræ subiectũ: quia videlicet non scitur publicè ob tale delictum incurri cẽsuram illam, licèt duo vel tres delicti conscii norint per id incurri censuram. De hoc tamen vltimo dicto dubitat Sanc. & ergo cum illo. Est tamen opinio talium trium Doctorum. Nihil tamen dubitandum est de priori expositione communi Doctorum prius data de occulto, & publico.

14 Si tamen hoc impedimentum iam sit deductum ad forum contentiosum, non dicitur occultum: quia iam spectat ad forum externum, in quo Papa nõ vult sic dispensari. Si tamen hic pœnitens deductus ad forum externum fuit ibi absolutus, adhuc crimen dicetur occultum, &

& redactum ad actum pristinum erit dispensabile: etiam si reus falsis testibus se defenderit; quia hoc non tollit quin crimen maneat occultum, cùm reus non amiserit famam, per sententiam enim illam recuperauit. Idque tenet Sanchez, *citata quæst. vel disput. n.* 57. etiamsi contra reum fuerit semiplena probatio: qui hac sola existente, aut reus absoluitur definitiuè, & sic nullum potest esse dubium: Aut absoluitur ab instantia, seu obseruatione iudicij, & tunc adhuc manet occultum. Hoc tamen vltimum quando existit semiplena probatio in iudicio negat Suarez, *de Censur. disput.* 41. *num.* 6. credens iam tunc non dici occultum: quia crimen positum in foro externo cum semiplena probatione, quomodocumque absoluatur, iam non potest dici occultum, & mihi hoc videtur verius quoad hoc vltimum de existente semiplena probatione. At benè ibi aduertit Sanchez, *n.* 58. quod ita debet esse crimen deductum ad forum contentiosum, vt simul reus sit citatus, illique intimat citato: si enim crimen sit delatum ad iudicem per denunciationem, iudex tamen apud se retineat, & parti non intimat, adhuc dicetur occultum. Citatio enim est primus actus iudicij, & proindè ista non facta, adhuc non dicitur forum contentiosum subire. Vide supra, *verb. Abbas à num.* 4.

15 Circa alia verba pro dispensatione matrimonii irriti iterū celebrandi, iubetur etiam imponi confessio menstrua, de qua iam supra diximus: hic solùm aduerte quod illa imponenda est vtrique coniugi, si ambo peccauerunt: si verò vnus tātùm peccauit illi tantū erit iniungēda.

16 Circa id quod amplius iubetur, vt experiantur dispensandi, si viuere possint vt frater, & soror continenter separatione non facta, vel si in separatione deerit scādalum credit Sanchez, *num.* 60. quòd si Confessor ex præcedenti experientia, vel ex ijs quæ cognouit in examine, intelligat illa duo non posse moraliter fieri, non erit necessarium experientiam expectare in illis duobus: quia non est credendum velle Ecclesiam fieri experientiam frustraneam: eò vel maximè, qui sit maximum periculum incontinentiæ eam prætermittēdo: ac proindè moraliter loquendo rarissimè, aut nunquam erit necessaria.

17 Quod denique dicitur in prædictis litteris: *Vt contrax impedimēti ignarus certior fiat de prioris consensu nullitate*, credit Sanchez, *n.* 60. non esse de essentia dispēsationis, sed inseruire quasi instructionem confessarii, vt contractus matrimonii sequentis sit certior. Dat causam præcipuè, quia sæpius hæc frustrarentur dispensationes si id esset necessarium. Sæpè enim continget non posse detegi nullitatem absque periculo detegēdi delictum, & maximè si impedimentum sit ex parte fœminæ cuius delictum si viro detegatur, erit causa multorum iurgiorum, ac periculorum. & sic Doctores multi consulunt peti hanc dispensationem occultè tacita nullitate prioris consensus. Sic explicat Sanchez. Ego credo illum ita clarius exponendum: si matrimonium fuit nullum, quia fœmina, verb. gr. ante matrimonium habuit copulam cum fratre præsentis mariti, tunc vt hoc matrimonium denuo ineatur, non est manifestandum delictum huic viro putato marito quod delictum fuit causa impedimenti. At credo omnino quòd dicendum est viro saltem remotè, & quasi conditionaliter, vt si fortè antea matrimonium fuerit nullum, denuo consentiat. Si enim hoc saltem modo non consentiat denuo, non iterabitur verè, neque contrahetur matrimonium, eo modo quo professus nulliter ob occultum impedimentum ignoratum, non ratificat professionem per quemcumque actum externum, nisi illi constet de impedimento, saltem in confuso, & dicat se denuò consentir e saltem ad cautelam.

Si quis autem videre cupit formam litterarum quas dirigit Papa Episcopis pro dispensatione matrimonii in foro externo, vide Sanchez, *citato loco*, *tota disputat.* 35. Ego illa ibi dicta omitto, quia non spectant ad Religiosos directè: videant Episcoporum officiales.

CONSERVATORES.

Vide infra, verbo *Notarius*, *per totum*, & verbo *Abbas num.* 8.

1 NOn est necessarium quòd Conseruator nominetur per Prouincialem.

lem: sufficit nominari per Prælatum Conuentualem, qualis est Guardianus. Rodrig. *tom.1.quæst.q.65.art.3.*

2 Possunt eligi Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ, & Vicarij Generales Episcopi. Rodrigu. *ibid. art. eodem*, & de Vicarijs, & Officialibus Generalibus Episcoporum conceditur Societati Iesu, vt eligantur vbilibet constituti: & de Canonicis siue sint Metropolitanæ, siue Cathedralis Ecclesiæ. Compend. illius, *verbo Conseruator.* §.1.

3 Personæ nominatæ in Conseruatores tenentur acceptare sub peccato: nisi iustam, & legitimam excusationem dederint. *ibid.art.4.*

4 Acceptante vno Conseruatore electo non potest alius nominari, vel se intromittere, nisi prior nominatus sit legitimè impeditus, vel nolit procedere, vel si procedat malitiosè. Rodrig. *art.5.*

5 Possunt eligi extra Diœcesim in qua sunt Conuentus. Reum tamen non possunt citare, vltra tres dietas computandas a fine Diœcesis in qua reus moratur idque a fine Diœcesis, non a fine ædificiorum Diœcesis Rodr. *eadem q.ar.7.* Sed ibi aduerte, quando citat Bertachinum dicentem vnam dietam continere viginti leucam, esse errorem impressionis: solum enim continet viginti milliaria, seu iter vnius diei, teste Petro Vendrameno *super Repert. Inquisitorum.* verb. *Dieta.*

6 Possunt Conseruatores subdelegare; sed debent subdelegare personas similiter in Ecclesiastica dignitate constitutas. Rodriguez *q.cit.art.11.*

7 Conseruatores defendunt Regulares ab iniurijs verbalibus: & in possessione tēporalium: & circa debita ciuilia, *ar.11. & 12.* & præcipuè circa sua priuilegia.

8 Ipsi Religiosi pro debitis ciuilibus conueniri non possunt coram suo Conseruatore: sed citari debent coram suo Prælato. Rodr. *cit.q.art.13.*

9 Possunt Regulares eligere Conseruatorem, qui defendat sua animalia, seu pecora, damnum facientia in agris alienis: & hæc causa pertinet ad Conseruatorem non ad iudicem sæcularem. Rodr. *art.14.* citans id iam cōtigisse in quodam casu, & sic fuisse iudicatum, damnis solutis.

10 Possunt Conseruatores cognoscere de iniurijs factis familiaribus Fratrum, qui intra Conuentus actualiter seruiunt, & morantur. Rodr. *art. 17.*

Et circa supra dicta *n.6.* quod Conseruatores possint subdelegare, credo quod Conseruator principalis in Metropoli, poterit intra Diœcesim alium subdelegare modo supra dicto, qui sit propinquior alicui Cōuentui pro aliquibus causis, quando .s. extra Metropolim sint aliquæ personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę.

11 Possunt conseruatores Religiosorum procedere contra alios Religiosos, & Ecclesiasticos, Collegia, Vniuersitates, & communitates habentes pariter authoritatem eligendi conseruatorem, non obstantibus quibuscumque inhibitionibus. Ita Greg XIII. concessit Patribus Societatis Iesu in illorum Compend. *verbo Conseruator,* §.1. & procedere per censuras vsque ad auxilium brachij sęcularis. *ibi* §.3. citando etiam per edicta publica. *ibi* §.5. cætera sunt legistica, & ipsi electi scire tenentur.

ADDITIO.

Vltra iam dicta olim quoad hanc materiā duo tantùm aduerto: Primùm est, quòd illi qui hoc officio fungū ur pro Religiosis, si velint videre amplas concessiones, quas Summi Pontifices pro hoc officio concedunt, videant, & legant Bullam Cōseruatoriam, quam Greg. XIII concessit Patribus Societatis Iesu pro eligendo suo conseruatore: quæ Bulla ponitur per extensum in Bullario Rodrig. *fol.*1048.

Secundum est quòd sæpè contingit, vt Prouincialis, vel alius Prælatus velit eligere conseruatorem, & ignoret formam qua illum debet creare, vel eligere: & ideo voluit hic transcribere formam breuem, sed substantialem creandi conseruatorem alicuius Religionis, quæ fuit facta, & tradita a quodam Doctore Iuris Cæsarij professore quondam istius scientiæ in publica Vniuersitate.

FORMA CREANDI Conseruatorem.

N. Minister Prouincialis, &c. Domino N. Decano, Doctori, vel Vicario Generali, &c. Inter alia priuilegia, fauores, & gratias

gratias ab Apostolica Sede Religiosis concessas, hoc vnũ non minus præcipuum est, vt possint eligere iudicem Conseruatorem, qui, eo ipso quod ab aliquo Prælato electus sit, teneatur ex obedientia Summo Pontifici debita, dictum officium acceptare: & exinde possit Apostolica authoritate, & iurisdictione reprimere, & compescere quamcumque personã prædictis Religiosis, eorumue Monasterijs, ac rebus quamcumque vim, & molestiam inferentem, vel quouis modo, illorum bonis, vel priuilegijs præiudicantẽ. Quapropter præsenti scripto in virtute prædictæ obedientię, concessionis, & gratiæ, nomino, & eligo personam vestram (de cuius scientia, probitate, prudentia, & zelo iustitię confido, & certus sum) eligo, & nomino in nostrũ iudicem Conseruatorem, & pro taliter nominato habeo, reputo, & habendum declaro. Et hoc pro omnibus causis motis, & mouendis in iudicio Ecclesiastico, vel sæculari; & apud quæcunque tribunalia, in quibus secundùm ius Canonicum, Breuia Pontificia, vel nostra statuta generalia, nostram regulam, vel professionem possimus, vel debeamus respondere per nos, vel syndicos nostros, siue vt rei, siue vt actores. Quã nominationem, & electionem Conseruatoris facio in forma meliori quam secundùm ius facere possum: & iuxta tenorem Breuiũ, ac Bullarum Apostolicarum, habens pro expresso, siue suppleto, quodcumque in hac nominatione, vel electione exprimi posset, vel deberet: idque vt nos defendas a molestijs, & iniurijs illatis, & conserues in possessionibus, vel quasi possessionibus nostrorum priuilegiorum: & in omnibus iuribus nobis quomodolibet conuenientibus, contra quascũque personas cuiuscumque dignitatis, qualitatis, conditionis, vel status fuerint, sæcularis, vel Ecclesiastici: & in quocũque alio casu, ad quem nostra priuilegia se extendunt, & Sum. Pontificum concessiones indulgent. Et sic personam vestram in Domino obnixè rogo, quantum iuxta prædictas concessiones possum, vt tamquam noster iudex Conseruator nos defendat in omnibus annexis, vel cõsecutiuis in causis nostris tam motis quam mouendis in futurum, quantum prædicti officij Conseruatoris iurisdictio patitur. Dato autem ad hoc aliquo impedimento, propter quod non possit nos tueri, causas inchoare, vel non processare, & cum effectu, vel sententia diffinitiua ad exitum perducere, nomino te iudicem Conseruatorem cum potestate subdelegandi, vel substituendi alium iudicem Conseruatorem semel, bis, vel quoties necessarium fuerit pro omnibus causis occurrentibus, vel pro aliqua parte alicuius causæ: per te olim nominatos, ego etiam pro specialiter nominatis reputo, & pro substitutis, cum omni iurisdictione, clausulis, & declarationibus necessarijs in genere, vel specie exprimendis Dat. in hoc Conuentu, tali die, &c. Sub nostro sigillo, & subscriptione manu propria.

Subscribit N.

Alia forma creandi Conseruatorem traditur in Enchiridio Fratrum Minorum duobus folijs ante finem operis: quæ quidem prolixior est, & minus iuridica: vide ibi si placet.

CORRECTIO FRATRVM.

MEssis ampla, quia iudicialis, & fori externi, & quotidiana, immò satis necessaria. Et antequam illã per titulus diuidamus claritatis gratia, pręsupponendũ est tanquam certissimum, & indubitatum Prælatos Regulares esse veros iudices causarum criminalium suorum subditorum: sunt enim veri Prælati habentes forum externum, & proinde sunt veri iudices. Quia ergo hæc correctio iudiciaria multos habet actus, denunciationem scilic. in inquisitione, citationem partis, testes sententiam, & similes actus, de illius summatim dicendum breuissimè quantum satis sit ad substantiam tantùm.

CORRECTIO FRATERNA, & secreta.

1 COnstat ex Euangelio ante denunciationem in inquisitione, pręmittendã esse correctionem fraternam modo assignato a Theologis. Quæ adeo necessaria est, vt si sit spes quod illa proficiet, & sufficiet, & de hoc sit certitudo moralis, non est crimen denunciandũ Prælato, etiam si crimen ipsum sit contra communitatem, vel contra proximum, vel etiam si sit hæresis, probatur euidenter: quia præceptum denunciandi positum a Prælato, est positiuum humanum tantùm: at præ-

at præceptum correctionis fraternæ est naturale, quatenus à natura insitum est, vt vnum membrum iuuet alterum, & illi succurrat per influxum, & cætera. Et præterea idem præceptum correctionis est præceptum diuinum positiuum: & proindè præceptum correctionis fraternæ, si prosit, præualet præcepto positiuo Prælati iubentis denunciare. Ita D.Tho. 2.2.qu.35.art.7.C. agens etiam de hæresi, & proditione, & Nauarr. *in Summ.capit.* 24.*nu.*14. & Nauar. *lib* 2.*de restit.capit.*4. *numer.*155. Dixi. *si sit certitudo moralis, & spes emendæ;* quia si hæc desit, cessat obligatio correctionis. Et proindè prudens vir debet attendere qualitatem personæ, & culpæ: si videlicet sit persona suspecta, maximè in crimine hæresis; si sit duræ ceruicis: si sit indocilis, si proterua: si fecit ex prauitate, vel ignorantia, vel leuitate: vel è contra si est persona non suspecta, docilis, simplex, si fecit ex leuitate, ignorantia, ex fragilitate, vel à me non benè accipiet, & similibus circunstantijs: vel quod responsum iam dederit: & sic ad arbitrium prudentis si sit certitudo moralis emendæ, corrigat secretè, non denunciet. Si non speret emendã denũciare tenetur.

3 Non obligat præceptum correctionis fraternæ in his sequentibus. Primò, quando peccatum est veniale. Secundo, quando peccatum est publicum. Tertiò, quando etiam si sit secretum, non speratur emenda attentis circũstantijs positis, *n.*1. Quartò, quando est crimen contra communitatē, vel contra proximum & non est spes emendæ. Hæc omnia sunt certissima, & passim obuia apud Doctores. Sextò, non obligat quando crimen modò quidem occultum est, sed ego scio certò moraliter, quod statim est diuulgandum, quia scilicet vidit vnus tantùm maleuolus, qui debet diuulgare: & ita sentit D.Th. *in* 4.*dist.*19. *q.*2.*art.*3.*ad* 2.*& ibi*. Riccard. *art.* 3. & alij.

4 Si scio peccatum esse emendatum, neque esse occasionem reciduandi, non possum denũciare. Est etiam communis, maximè Nau. *consf.*2.*de accusationibus*. Et patet, quia cessat finis denunciationis, qui est correctio id est, emendatio fratris, iam enim est emendatus. Et hæc sufficiant in substantia pro Compendij ratione: cętera vide apud Doctores in propria materia.

DENVNCIATIO.

5 Constat obligari Religiosos sub peccato mortali denunciare Prelato, proponenti visitationem; obligat enim Euangelium, per illa verba, *dic Ecclesiæ*: & Prælatus habet iurisdictionem vt obliget.

6 Crimen secretum si sit emendatum non debet denunciari, vt supra dictum est, *nu.*4. cessat enim finis denunciationis quæ est emendatio proximi. Et ita neque Prælato tamquam patri dicendum est. Etiam si recipiat iuramentum, debet tacere; quia mens iudicis non est, vel saltem non esse debet, interrogare de crimine secreto, & emendato.

7 Denunciare quis non tenetur illa, quę audiuit à parum fide dignis, si indè timet se à Iudice irridendum. Nauarr. *in Summ.* *c.*25.*num.*26. debet enim scire per visum, auditum vel alio certo modo Si verò audiuit à fide dignis, tenetur denunciare. Nauarr. *mox citandus*.

8 Nauarr. *in Summ. in cap.*25.*à num* 46. ponit septem causas excusantes à denunciatione. Prima est, quando peccatum est secretum, & emendatum, de quo iam supra. Secunda, defectus probationis peccati denunciandi. Ego tamen credo, quod si peccatum fuit publicum, vel non sit spes emendæ, quod etiam si ego solus sciam teneor dicere tanquam patri, etiam si non possim probare; maximè quando feci correctionem fraternam, & non profuit: tunc enim meum solum dictum saltem proficiet, vt Prælatus maiori authoritate charitatiuè, & secretò emendet. Tertia excusatio posita à Nauar. est, si audiui ab homine parum fide digno, de qua iam *num.*7. Quarta est, si iam is à quo audiui denunciauit. Quinta, si scio, quòd is, qui furatus est rem, quæ iubetur denunciari, illam furatus est iusto titulo compensationis, ob aliud æquale sibi debitum. Sexta, si scio tantùm per sacramentalem confessionem. Dixi *tantùm*, quià si sciui in Sacramento Pœnitentiæ, & postea sciui extra illud, benè possum, vt omnes dicunt. Septima, si sciui per solam consultationem: tunc enim non teneor, imò non possum denunciare, nec rogatus respondere; quia aliàs periret re-

medium consilii capiendi à doctis in Ecclesia Dei Hæc ibi Nauarr.

Et addit eodem loco, quòd is, qui delictum non denunciauit intra tempus contentum in edicto, tenetur ad denunciandum transacto termino præfixo quàm citius commodè possit: idque probat, *ex c. cùm dilectus de dolo, & contum.*

9 Denunciare non tenetur, qui attenta praxi, & omnibus circũstantiis cum prudentia, scit certò moraliter denunciationem suam non profuturam, vt quia Prælatus negligens est in puniendo, vt iam aliis in causis innotuit in simili, vel quia ob affectum amicitiæ, vel consanguinitatis non puniet. Et probatur, quia nemo tenetur ad actum frustraneum: & tunc denunciatio certò moraliter est frustranea Nauarr. *lib. 5. consilior. tit. de hæreticis, consil. 8. nu. 5. & consil. 4. num. 3.* & Sà *in Aphorism. verbo Correptio, nu. 4.* Dixi, *certò moraliter*, quia, si tantùm dubitet an proficiet, tenetur denunciare.

10 Peccat mortaliter Iudex si in visitatione generali specialiter inquirat de vita alicuius personæ particularis de qua non habet infamiam probatam, vel semiplenam probationem. Est communis, & probatur, quia tunc per illam specialem inquisitionem illam infamat. Imò si illi detur aliquis libellus infamatorius de aliquo extra viam accusationis, si talis non sit aliàs infamatus, non potest de illo inquirere, *vt patet ex c. inquisitionis de accusationibus.* Dixi, *extra viam accusationis*, quia si dans libellum illum, accuset, potest, ac debet inquirere, etiam de non infamato.

11 Denunciare non tenetur, quis de filio suo de patre suo, fratre, marito, vxore, etiam si feratur sententia excommunicationis, quia ius positiuum non obligat cum tanto damno testimonium ferre. Suarez, *tomo de censur. disputat. 20. section. 3. nu. 10.* Vide infra, hic, *verbo Testis*. Excipe crimen hæresis, in quo iuxta securiorem sententiam etiam filius tenetur denunciare de patre.

12 Denunciator valet pro teste, si is dicat vt testis, & iuratus. hoc latius probabitur, *verbo Testis n. 26. sub hoc verbo. Correctio Fratrum*, videlicet quòd valeat vt testis. Dixi, *si dicat vt testis*, quia si dicat incidenter, & casu, vel dicat tanquam ad patrem, absque iuramento, non valet vt testis. Innuit Vmbertus in sua practica Inquisit. *verb. Accusatio, §. vlt. citans Baldum*, & ait, quòd si denunciator non dicat, vt testis, sufficiet eius dictum ad inquirendũ, non ad puniendum. Vide statim, *nu. 14. & 15.* & infrà, *verbo Littera, num. 1. 2. & 3.*

13 Si duo, vel tres testes denũcient Prælato aliquod crimen sub iuramento: & tale crimen non sit diffamatum, neque persona infamata, non potest Prælatus illud publicè punire, sed solùm secreto paternaliter monere, *c. inquisitionem, §. 3. de accusa.* & consonat statutum generalem Tolletanum Minorum, *c. 6. tit. de Correctionibus.*

Si verò crimen publicum sit, & sufficienter probatum, necesse habet Prælatus satisfacere scandalo, & pœnam infligere, vel totalem, vel minorem, attenta lege, statutis qualitate probationis, & qualitate personæ, attentisque cæteris circunstantijs aggrauantibus, vel alleuiantibus, iuxta arbitrium boni viri, & iuxta dicenda, *verbo Pœna*.

14 Si denunciator dicat Prelato se dicere vt patri, non vt Iudici, tunc non potest Prælatus agere vt Iudex, sed vt pater, maximè in crimine occulto, de quo non speratur emenda, & deest alia probatio. Tunc enim potest Prælatus secretò monere culpatum. Si verò vltra hunc sic delatorem alij testes superueniant, & bono communi conueniant, vel bono particulari, tunc potest ac debet agere vt Iudex. Aldrete *lib. 1. cap. 6. de Relig. disipl.*

15 Si socius criminis denunciet tanquã ad patrem, non debet cogi vt iudicialiter denunciet cum sua infamia se prodendo, quia tunc ius naturale famæ præualet positiuo iuri denunciandi iudicialiter: colligitur ex Couarr. *in pract. cap. 18. n. 7.* Satis enim fecit denunciando tanquam ad patrem. Et hinc clarius videbis quod possit denunciator aliquando dicere, non vt testis iudicialiter scilicet: sed tanquam ad patrem, vel quid simile & tunc denunciator non valet pro teste. Sed si postea superueniant alij testes, & conducat bono publico, vel particulari, poterit iterum vocari prior denunciator, vt sub iuramento denunciet iudicialiter. Adde quod legitimus denunciator est, qui fraternè correxit proximum secretè, & secundò coram testi-

testibus: (intellige quando dabatur locus correctioni) & præterea iudicialiter denunciat. Aldrete vbi supra, *n.* 16.

16 Superior non potest reum secretum publicare, etiam ex licentia denunciantis, quia denuncians, neque Prælatus non sunt domini famæ denunciati, vt patet in lumine naturali. Secus si sit crimen publicum, vel proceditur per accusationem.

TESTIS.

17 PRo conditionibus testis vltra hic dicta, vide infra, *verbo Religiosus, n.* 5. *&* 6. *&* *verbo Testamentum, n.* 7. & infra, *in fine, verbo Testis. & verbo Tortura.*

18 Non valet testimonium testis datum per scriptum factum ab ipso teste, sed ex ore ipsius debet Iudex audire, & Notarius scribere: aliàs est nullum, *l. de minoribus, ff. de minor.* §. 2. *&* *c. relatum*, 5. *q.* 2. & Rodr. *Add. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 153. *nu.* 6.

19 Testis omni exceptione maior dicitur ille, qui per nullam exceptionẽ potest repelli. Pract. Inquis. Vmberti, *verb. Testis*, §. 2. *dicimus*, vide infrà, *verbo Littera*.

20 Testis offerens se ad testificandum non vocatus à Iudice, neque à parte, suspectus est. Pract. Inquisitorum vbi proximè, § 4. *agendum.*

21 Potest Prælatus Regularis sumere testes sæculares in causis criminalibus cõtra Religiosos, quando crimen est publicum, scitum à sæcularibus, & non sunt testes Religiosi. Rodrig. *to* 2. *q.* 28. *art.* 3. *in fine, & eodem to. q.* 10. *art.* 5. Et probatur, quia aliàs crimina scandalosa manerent impunita in Ordine, & pręterea quia ędificantur sæculares, si viderint crimina puniri.

22 Testis debet esse iuratus, sub Euangelijs, cruce, vel in verbo Sacerdotis, vel quouis ęquipollenti, est certissima ex multis textibus & praxi. Sed dubitas: an in Ordine Minorum testis iussus à Prælato sub pœna obedientiæ tantùm, absque iuramento, faciat testimonium iuridicum? Negat Rodrig. *tom.* 2. *q. q.* 120. *artic. vltimo.* At quod sit validum, & iuridicum tenet fusè, & efficaciter Miranda, *in Ordine iudiciali, q.* 14. *art.* 8. *concl. vnica.* Imò & ipse Rodrig aliud sentiens, se retractat, *tom.* 4. *Addit. cap.* 153. *concl.* 7. sentiens cum Miranda esse iuridicum.

23 Si testis in articulo mortis retractat testimonium à se datum dum sanus erat, priori testimonio dato standum est, *l. si quis graui*, §. *si quis moriens*: & ibi Bartol. Abbas, *in capit. per tuas. de probation.* Excipe nisi secundum dictum fulciatur coniecturis sufficientibus, & de rationem suę reuocationis.

24 Socius criminis non potest esse testis contra socium, ita vt valeat pro teste, quia est suspectus, & proindè infamis, facit tamen indicium ad inquirendum. Iul. Clar. *pract. crim. q.* 21. cum ibi citatis, & est communis. Est autem socius etiam is, qui fauit, consulens, auxilians, &c.

25 Pœna totalis danda non est, nisi sint duo testes, & contestes omñi exceptione maiores, & crimen sit publicum: aut si procedatur via accusationis: tunc enim dabitur tota pęna etiam in crimine occulto. Est communissima, & patet ex illo, *Matth.* 18. *In ore duorum, vel trium stet omne verbum.* Excipe si sit crimen difficilis probationis, qualia sũt facta de nocte, vel solita semper fieri in occulto, vt in Sacramento Pęnitentię solicitando fęminas, & facta in loco secretissimo, tũc enim vnus testis cum indiciis sufficiunt ad pęnam ordinariam. Imò absque testibus sufficit violenta probatio: qualis est si iste visus est exire cum gladio euaginato à domo vbi manet mortuus, vel veste ipsius mortui cruentata induta perforata: vel in manu illius furtum inuenitur, & cætera similia. Et hæc est communis sententia praxi firmata Rodrig. *tom* 2. *q.* 12. *art.* 7.

24 Duo testes singulares non sufficiunt ad pœnam totalem, dicunt tamen Caiet. 2. 2. *q.* 70 *art.* 2. & Sot. 5 *de iust. q.* 7. *art.* 2. *ad* 1. quod in Religionibus valdè facinorosi in delictis leuibus poterunt condemnari per duos testes singulares, idque in fauorem obseruantiæ, non verò in re graui. Et tenet Rodrig. *in Addit. Sum to.* 4. *c.* 148. multá pro hoc dicens Sed notas duas modificationes, videlicet solùm in re leui, & quando reus est facinorosus.

25 Si verò testes singulares fuerint plus quàm duo, vt si sint quatuor, vel plures, & tendunt ad eundem finem, de vno scilicet delicto, non de pluribus, sufficiunt ad pœnam totalem, dummodo tamen sint bonæ famæ. Sed tamen communior opinio

tenet, quòd neque sic danda est totalis, vide Direct. Inquisit. in Commen Penhæ. *Com.*121. qui testes sint singulares vide infra in littera T. *verb. Test. n.* 1. 2. *&* 3.

26 Primus denunciator valet pro teste, si sit denunciator verus, & dicat vt testis. Quando autem denunciator dicat vt testis, vide supra, *hoc verb. num.* 12. 4. *&* 15. Quod autem iste verus denunciator valeat vt testis tenet Rodriguez, *tom.* 2. *quæstionar. quæst.* 12. *artic.* 6. ex Soto, Simanc. Nauarr. & Bannes. Et probat ex illis verbis citatis Christi D. *Matth.* 18. de denunciante dictis. Adhibet tecum vnum, vel duos, vt in ore duorum, &c. vbi clarè per verbũ (*tecum*) innuit quod sequentes, testes sunt etiam testes cum denunciante: & sic vnus testis cum denunciante sufficiunt ad pœnam totalem in crimine publico. Rodr. *Add. ad Sum. tom.* 4. *c.* 146. *nu.* 4.

27 Testis rogatus à Iudice de crimine occulto, de quo non est infamia, neque semiplena probatio, tenetur tacere, & dicere se nihil scire, subintelligens se nescire ad dicendum licitè. Rodriguez, *to.* 2. *q.* 13. *art.* 7. excipe si sit crimen contra communitatem, vel contra proximum, & testis nescit, an reus omnino cessauit à proposito faciendi; tunc enim tenetur prodere, maximè si intelligit locum non habere correctionem fraternam. Si enim stans coram Iudice testis credat, & certò sciat moraliter profuturam correctionem fraternam: taceat, & exiens corrigat fraternè; aliàs tenetur prodere, quando est contra bonum commune, vel particulare. Addit. Sà in Aphorism. *verb. Testis, n.* 6. quod tunc testis debet prodere, si nequeat alio modo illi malo occurri, quod coincidit cum nostro hic dicto. Vide infra, *verb. Religiosas, num.* 6. *&* 7.

EXCEPTIONES OPPONIBILES CONTRA TESTES.

28 POtest reus, etiam Religiosus, opponere exceptiones validas ad annullandum, vel infirmandum testimonium testis contra se, vulgo dicuntur, *sospeicoens*; quarum causæ ordinariæ sunt sequentes.

29 Prima, & principalis est inimicitia: & hæc probatur ex multis capitibus. Primò, si præcesserunt minæ de occidendo, vel simile quid faciendo. Secundò, si hic testis iam me accusauit de graui crimine: non verò si de me iam denunciauit in re parua, benè tamen si contra me deposuit iam in graui causa criminali. Tertiò, si ille testis fuit à me olim detentus in vinculis, quando ego fortè eram Prælatus, vel Iudex. Quartò, si dixit contra me verba iniuriosa. Quintò, si ego moui olim contra illum quæstionem, quod esset Iudæus, ebrius, vel quid simile graue. Sextò, si commoratur, & conuersatur cum meis inimicis. In omnibus his, vel omnes hi sunt testes suspecti. At prudens Prælatus in Religionibus debet circa hoc esse nimis circumspectus, & non facilè admittere exceptionem inimicitiæ capitalis inter Religiosos, maximè iam reconciliatos: qui quotidie communicant, & celebrant, maximè si sint spectatę vitę Hęc omnia Rodriguez, *tom.* 2. *q.* 15. cum multis citatis, vbi etiam notat, quòd si inimicitia fuit dolo procurata, ad finem ponendi hanc exceptionem, non sufficiat, neque valet exceptio: vt si Petrus timens Franciscum posse contra se testificari, ex industria prouocet Franciscum, vt alleget inimicitiam: si enim hoc constet, non valet exceptio.

30 Reus habens contra se vnum testem potest illi opponere crimen aliquo, quod si verum, etiam si sit secretum, ne sit testis in sua causa. Hoc tamen seruatis tribus conditionibus. Prima, vt hoc sit omnino sibi necessarium, & non possit aliter absolui: si enim aliter possit, non potest detegere. Secunda, vt crimen secretum, quod scit de teste, non sit magis infamatorium testis, quàm sit infamia quã patitur reus. Si enim causa rei est leuis, & crimen detegendum grauissimum, vt sodomiæ, vel simili, non potest: & sicut prudentis arbitrio seruanda est proportio criminum. Tertia, vt attendatur si testis accedit vocatus à Iudice, & obligatus: an verò spontè oblatus: si enim venit coactus, difficilius eius crimen detegetur, quam si se obtulit ad testificandum. Rodrigu. *in Summ. de ordine iudiciali, capit.* 8. *numero* 4. Dixi, *crimen verum*: quia plusquam falsum est, quod ait Vega *in suam Summ.* 1. *part. capit.* 112. *casu* 2. videlicet posse me falsum crimen obijcere illi, qui me falso infamauit, & ci-

& citat ad hoc duos doctores. Est, inquam falsissimum, quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona: & prætereà, quia si non est licitum dicere mendacium officiosum, vt liberem innocentem à morte, quomodo licebit infamare falsò alium, quia me infamauit?

31 Causę etiam generales exceptionum circa teste sunt positæ in iure, si videlicet testis sit infamis, ebrius, decrepitus, & sic de alijs inhabilitatibus: vt sunt etiam socij criminum, seu complices ob causam iam dictam.

32 Si testi ponatur exceptio propter inimicitiam, vel aliam inhabilitatem, non ideo eius dictum omnino repellitur; sed est nihilominus scribendum eius testimonium: si enim aliàs conformat cum indicijs, vel alijs testibus, relinquitur prudentis arbitrio, vt illius dictum valeat tantum vel tantum, saltem ad modum indicij. Director. Inquisit. 3. *part. fol.* 149. *Comment.* 28. §. *Aliorum verò*.

SEMIPLENA PROBATIO.

32 VT in materia testium constet qualitas, vel quantitas probationis breuiter dicendum, quid sit semiplena probatio, & quot modis fiat. Hęc igitur fit primò per vnũ testem omni exceptione maiorem. Secundò per confessionem rei factam extra iudiciũ factam, inquam, non calore iracundiæ, & debet probari per duos testes, qui viderint talem confessionem. Si item fiat confessio coram vero Iudice, non sedente pro tribunali, & probetur per duos testes, est tantùm semiplena probatio. Illa verò quæ fit coram Iudice incompetente, neque est semiplena, neque sufficit ad torturam. Rodriguez *in Addi. Sum tomo* 4. *cap.* 155 *num* 7 Si verò fiat coram Iudice legitimo sedente pro tribunali, est plena probatio Vide tamen pro hoc infra. *num.* 47. *&* 48.

33 Tertiò fit semiplena probatio per scripturam rei clarè cognitam, in qua delictum fatetur. Quartò, per præsumptionem vehementem quando scilicet talia sunt indicia, vt vehementer inducant ad credendum, quòd reus id fecit. Nota verò quòd vnumquodque indicium etiam propinquum delicto, debet probari duobus testibus, teste Iul. Claro, *pract. crim. qu.* 22. Et sunt notandæ qualitates indiciorum; alia enim sunt grauia, & vehementia: alia leuia, & remota. Quintò, duo socii criminum faciunt semiplenam probationem. Hæc omnia Aldrete, *lib.* 2. *de discipl. Relig. cap.* 8.

34 Sextò, efficiunt semiplenam probationem duo testes singulares, vel duo testes non idonei, seu infames, vel inhabiles, vt duę fęminæ, hæ enim quantumcunque prudentes non sufficiunt ad condemnandum vnum hominem saltem in re graui, iuxta Rodr. *Addit. to.* 4. *c.* 150. *n.* 3. Duę tamen Moniales sufficerent ad condemnandum aliam Monialem, cùm non sint alii testes: sed si res esset grauissima, ego expectarem tres testes Moniales. Sed saltem ad condemnandum vnum Monachum in re grauissima non sufficiunt duę fęminę contestes, iuxta Rodrig. *ibidem*, ex Decio, & Maranta, quia ad hoc pro pęna totali plures requirũtur in re grauissima.

35 Per infamiam verò quantumcumque grauis illa sit, & clamorosa, nunquam fit semiplena probatio. Neque item illam facit fuga Religiosi à carcere in quo detinebatur ob illud crimen: maximè si rediens det excusationem fugæ, vt quia timebat calumniam, vel rigorem carceris, & similia. Quando crimina sunt difficilis probationis, vt quia facta de nocte, vel quia ex se fiunt in abscondito, vt fornicatio, solicitatio fœminę in confessione, minorem requirunt probationem, & tunc plures suspiciones, vel indicia probant ad pœnam. Vmbert. *in Pract. Inquisit. verbo Suspicio.* multa pro hoc citans. Secus quando crimen non est ex prædictis.

CITATIO REI.

36 HAbita notitia criminis, & rei, siue per inquisitionem, siue per accusationem, & dictis testium, est de iure naturali, vt reus audiatur per citationem, vel vocationem. Hæc autem ita est de lumine naturali, vt probatione non indigeat, & textus sint innumerabiles dicentes omnino totam sententiam corruere, si reus non audiatur. Estque de iure naturali claro, ac diuino. Neque sufficit vt hæc fiat, sed vt debito modo fiat.

37 Citatio non valet si detur angustum tempus ad respondendum, vt 24 horarum vel quid simile. Sicut enim citatio est de iure naturali, ita etiam congruum tempus ad respondendum est de iure naturali, vt reus se defendat, maximè in re graui. Est communis Iuristarum, ac de se patet.

38 Non valet citatio quando reus citatur ad locum periculosum sibi, siue non tutum, siue inhonestum, *cap ex parte. de appellation.* Neque item si fiat à Iudice incompetente, *cap. si duobus de appellat.* Neque item quando Iudex est inimicus manifestus. Vmbert. *practic. Inquisit. verbo citatio* Neque quando citatus spoliatus primò fuit sua possessione iniustè, *cap. si Episcopus 30. quæst. 2.*

39 Quid si rei crimen ita notorum est, & ita probatum, vt etiam si vocetur, & audiatur, nullam omnino habet excusationem, seu defensionem ob euidentiam facti, & testium multitudinem? Nauarr. *lib. 5. Consil. tit. de sentent. excommun. consil. 25. n. 16.* & Rodriguez *tom. 2. q. q. 18. art. 1.* dicunt posse fieri sententiam contra illum validam, pro quo citant textus, & maximè hoc in Religiosis ait Rodriguez posse fieri, & circa Prælatos ab officio amouendos. Sed tamen ego salua pace tantorum virorum, hoc non consulerem, sed dico etiam tunc citandum Religiosum, saltem per edicta. Ducor, quia in extrauag. communibus, *Extrauag. Rem non nouam*, tum textus, tum gloss. §. *quis, quid, vbi*, dicitur, quòd etiam in notorijs requiritur citatio, & satis notorius erat casus de quo ibi est sermo. Et addit Glossa, quòd neque Papa aliter potest procedere. Vide ibi multa alia ad hoc intentum, quia saltem probant, neque tunc posse procedi ad executionem sententiæ.

ACCVSATIO.

Vide supra hac de re, *verbo Accusatio*, vbi duo ponuntur pertinentia ad hunc locum.

40 Finis accusationis est proprij damni reparatio. At finis denunciationis est proximi emendatio. Vndè si accusator, vel denunciator clarè prætendant infamiam proximi, peccabunt mortaliter, quia aberrant à debito fine quisque, & finem malum sibi proponunt.

41 Non potest Iudex rescindere accusationes coram se factas si sint iuridicæ, graues, & accusatore non petente: facit enim illi iniuriam, ac damnum illi infert, & aliquando etiam Reipub.

REVS.

42 Reo Religioso in re graui, maximè si sit idiota tenetur Prælatus dare aduocatum etiam si non petat. Aldrete, *lib. 1. de discipl. Relig. c. 2. n. 3.*

43 Reus legitimè interrogatus sciens contra se esse semiplenam probationem, tenetur respondere veritatem, oportet tamen vt sibi constet de tali semiplena probatione. Est communis Doctorum. Sed ad consolationem, vel remedium miserabilium non piget referre, quod Rodrig. *to. 2. q. q. 18. art. 4.* cum Aragon Salzedo, Petr. Nauarr. dicunt quòd si agitur de causa capitali & periculo vitæ, non tenetur etiam tunc reus cum tanto damno fateri veritatem, neque in hoc peccare mortaliter: inclinat Sà in Aphoris. *verb. Actus iudiciales tit. de reo, nu. 47.* Idem tenet denuò Ioann. Malderus, *tr. 6. c. 2. de Iustitia fol. 527.* citans pro se Scotum. Qui omnes fundantur, quia si nemo tenetur in ciuilibus, & criminalibus dicere testimonium contra patrem, matrem, fratres, &c. vt sup. vidimus, etiam si feratur excommunicatio, ne scilicet suo testimonio tantum malum inferat personæ sibi valdè coniunctæ: quanto magis excusabitur miser reus à dicenda veritate contra se, in tanto periculo vitæ? Imò Malderus non solùm in causa capitali reum excusat, sed etiam in causa triremium, & quando agitur de confiscatione omniũ bonorum: in alijs leuioribus non. Ego hanc opinionem non consulo contra communiorem. Solùm dico, quòd in praxi nõ damnarem reum illam sequentem: neque illi dicerem illum peccare, maximè si viderem illum difficilem ad confitendum. Et qui hanc opinionem tenuerint cum Rodriguez non damnabo ob tot viros, & talem rationem.

44 Potest Iudex reo exhibere iuramentum, vt veritatem dicat in defectum testium, quando aliter fieri non potest probatio;

batio; maximè in principio processus. Rodr. q. 18. *art.* 11. *to.* 1. & Miranda, *in ordine iudiciali, qu.* 18. *art.* 8. Ego verò parcè hoc vtendum consulo propter periculum peierandi Vide infra, *verbo Littera, n.* 2.

45 Rei confessio extra iudiciū, & in iudicio quid valeant, vide supra, *verbo Semiplena probatio, n.* 32. & infra, *n.* 47. & 48.

46 Reus indiciatus de vno crimine non potest interrogari de alio, nisi contra ipsum respectu alterius criminis sint indicia æquiualentia semiplenę probationi, Rodrig. *cit. qu.* 18. *art.* 8. & est communis. Nec potest de socijs interrogari, nisi sint indicia sufficientia, quòd socios habuerit, *Sà, in Aphorism. verb. Reus.* Et tamen rogatus de socijs tenetur prodere si sit crimen contra communitatem, aut contra proximum tertium, & sciat illos paratos adhuc ad malum, nec potest aliter illis obuiare. Rodrig. *cit. q.* 18 *art.* 10.

47 Si reus confessus est crimen sub spe veniæ promissæ à Iudice non valet confessio etiam iterata. Pract. Inquisit. Vmbert. *verbo Confessio, § confessio facta.* cum multis ibi citatis. Ex parte verò Iudicis si sit supremus, valet promissio, si verò sit Iudex ordinarius, non valet promissio, & peccat promittendo, quod non potest, & proinde fallit. *Pract. Inquisitorum, verbo Perseuerantia.*

48 Si reus confitetur coram Iudice per metum, vel per errorem, non valet confessio. Fiet autem per errorem quando reus dicit credens ita se rem habere, sed aliter se habet. Et hoc potest ante sententiam reuocare. Aldrete, *libr.* 2. *de discipl. Relig. lib.* 2. *cap.* 4. *nu.* 28. & *sequentibus.*

49 Reus Religiosus in causa grauissima potest torqueri per laicum, si desint Religiosi, qui id æquè benè possint ac velint: idque absque eo, quod Prælatus peccet, vel incurrat excommunicationem. Ita Nau. *lib.* 5. *Consil. tit. de sent. excom. cons.* 42. Penna, *in Direct.* 3. *p. q.* 61. *commen.* 6. *§. illud Addit.* Suarez, *to. de censur. disp.* 22. *sect.* 1. Iul. Clar. *pract crim. lib.* 5. *qu.* 64 *num.* 25. *cum citatis ibi*, Simanc. *tit.* 65. *num.* 47. Salzedo, *in pract. cap.* 126. Rodrigu. *in Addit. Sum. tom.* 4. *c.* 155. *nu.* 15. & alij quos citant. Hoc tamen, vt dixi, non videtur faciendum nisi pro crimine, pro quo leges ciuiles pœna capitis puniunt, & quando Religiosi sufficientes desint. Vide infra, *verb. Religiosis, n.* 10. & 11. & *verb. Tortura, in fine operis.*

50 Reus, qui negauit crimen coram Iudice, & tamen damnatus est ad mortem, vel quid simile, non tenetur publicè fateri suum crimen ob honorem Iudicis. Sà, *cit. verb. Reus, nu.* 5.

In causis Religiosorum non tenentur Pręlati ad apices iuris, hi sunt: vt iudicium fiat tali loco, vel tali die: vt citatio fiat tali modo verborum: quòd tale tempus certum assignetur litigantibus, & appellantibus: quod admittantur aliquando protelationes, & exceptiones inutiles: quod rei videant iusiurandum testium: quod reo testes publicentur, id est, illorum nomina: quod iudicium fiat cum tali, & tali pœna, & similia. De substantia sunt: citare, & audire reum, date tempus defensionis, & aduocatum: probationes legitimæ, exceptiones vtiles appellationes necessariæ, &c. sine quibus reus non potest commodè se tueri.

IVDEX, SENTENTIA, POENA.

Pro Notario, vide infra, *verb. Notarius, num.* 2. & *sequentibus.*

51 IVdex Regularis deficiente Regula, vel statutis ordinis ad arbitrandam pœnam (quibus prius debet stare) primò debet stare iuri canonico. Hoc deficiente recurrat ad ius ciuile. Et per ius ciuile primò intelligitur ius illius Regni in quo viuit. Rodr. *tom.* 2. *q.* 21. *art.* 3.

52 Quando crimina sunt grauia, vt furtum, homicidium, vel simile. & crimen est publicum, sed persona occulta, potest iudex inquirere generaliter de delinquente, & illo inuento punire illum iuxta probationes, etiam si de illo antea nulla fuit infamia: idque in bonum Reip. Rodr. *to.* 2. *q.* 5. *art* 6. & probat praxis quotidiana.

53 Iudex Regularis torquens absque sufficienti probatione, vel sufficientibus indicijs, tenetur de damno, neque illa confessio valet. Sà, *verb. Reus, n.* 20.

54 Iudex ordinarius regularis, vel alius, non potest commutare, minuere, vel augere pœnam statutam à lege pro aliquo crimine, *cap. licet, de pœnis.* Idque multò minus potest post latam sententiam, *cap. si*

quem. 2 *q.* 3. Dixi, *ordinarius*, quia Iudex supremus benè potest, vt Generalis potens dispensare in lege. Excipe etiam si pœna legis sit posita in arbitrio Iudicis. Excipe etiam si processum fuit via accusationis, & pars læsa consentit, vt pœna post sententiam relaxetur. Hæc omnia Vmber. *in pract. Inquisit. verbo Iudex*, permulta probans.

55 Quando crimina sunt extraordinaria, vel habent particulares circunstantias aggrauantes, vel minuentes, potest Iudex augere, vel minuere pœnam ordinariam. *l. hodie. ff. de pœnis, & l. quid ergo, ibidem.* Vide Sà *in Aphorism. verbo Iudex*, & Rodrig. *q.* 42 *art.* 5 *tom.* 2.

56 Sunt etiam causæ pœnæ alterandæ ætas: vt si sit senex, vel puer, vel iuuenis, vel si reus sit nimis litteratus, vel in aliqua arte insignis. Sed hæc attendi possunt antequam sententia feratur, non autem postea. Vmber. *pract. Inquisit. verbo pœna*, §. *Quæ autem sint.* Sed in Religionibus ad insignem artificem non est respiciendum.

Quæ verò pœna imponi debeat Religiosi pro particularibus delictis, dicetur infra, *verbo Pœna*, vbi vide sufficienter, recurrendumque primò est ad statuta Ordinis modo prædicto, *nu.* 51. pro interim vide Rodrig. *tomo* 2. *à q.* 27. *vsque ad* 38. inclusiuè, quas omnes quæstiones consumit in specificandis variis pœnis. Nos id breuius faciemus, *cit. verbo Pœna.*

57 In Religionibus non solet publicari sententia absente reo, illòque non audito, quod dicitur ad rebellionem, id est, (à rebellia) causam vide apud Rodriguez, *Addit. tom.* 2 *c.* 103. *n.* 6.

58 Possunt Prælati punire iniuriam sibi factam, si est notoria; & habet certam pœnam positam in lege: & vergit directè in vilipendium ipsorum. Si verò hæc tria non concurrant, non possunt. colligitur ex D. Thom. 2. 2. *q.* 108. *art.* 1. Iul. Clarus, *lib.* 5. §. *fin. q.* 35. *n.* 26.

59 Communior sententia, & praxi seruat, quòd in sententia ponatur causa ob quam fertur. Si tamen causa non ponatur & solùm dicat, viso processu, &c sententia valet, Iul. Clar. *in pract. crim. q.* 93. § 2.

Cætera, quæ pro hac materia dici solent, vel clara sunt, & passim obuia: vel nimia, & vix necessaria, vel saltem excedunt rationem Compendij. Qui plura voluerit legat Iuristas supra citatos, & Aldrete nouiter per tres libros hac de re factos. Hic tamen contenta sunt substantialia. Et vtinam hæc verè obseruentur. Circa quod omnino recordentur Religiosi duarum legum ciuilium, quas citat Nauarr. *libr.* 5. *Consil. tit. de excommunic. consil* 43. *num.* 9. videlicet, *l. consulta. C. de testamentis, & l. repetita. C. de Episc. & Cler.* in quibus vertitur in opprobrium Religiosis, & clericis ostendere se peritos disceptationum forentium. Maximè cum Religiosi liberentur per Ius Canonicum ab apicibus iuris. Et supradicta sufficiunt ad substantiam iuris.

ADDITIO.

1 Dixi prius, *hoc verbo, nu.* 3. quando peccatum est veniale tantùm, non obligare correctionem fraternam. Hoc intelligo, tum quia vt plurimum hæc non recipitur à Iudice, tum quia vt plurimum non iubetur denunciare. Addo nũc ex Sayro, *libr.* 11. *Clau Regiæ, cap.* 5. *nu.* 10. quòd si iubeatur denunciari eo quòd illius emendatio semper inseruit ad bonum Religionis verbi gratia, in Religiosis (vt silentij violatio) si verò iubeatur denunciari, debent, ac tenentur subditi denunciare, & possunt hoc facere absque correctione fraterna, quia sunt res leues, per quas non infamatur proximus vt plurimum, cùm certum sit omnes peccare venialiter. At notat ibidem Sayro ex D. Thom. quòd si aliquod peccatum veniale tale esset vt infamaret notabiliter Religiosum tunc non est denunciandum absque correctione fraterna, quia per hoc eius fama grauiter læderetur, vt si esset vir grauissimus, & tale veniale ex suo genere valdè infamaret: verbi gratia, si esset res turpis, & leuis, sed in viro graui.

2 In libr. Monumenta Ordinis Minorum, *titulo*, *Constitutiones generales antiquæ, cap.* 5. *fol.* 239. habentur hæc verba, ex statuto generali Minoritarum: *Teneantur autē fratres excessus, per in obedientiam in reditu suo, secreto Guardiano excessus notabiles inuicem intimare.* Quibus verbis, & ex mox ibidem sequentibus

clarè

clarè patet statutum illud præcipere, vt omissa correctione fraterna crimen occultum Prælato denuncietur, etiam antequam sciat peccatum continuari. Quæris an tale statutum fuerit iniustum, & sit similiter illicitum hodie id fieri in aliqua Religione. Respondeo primò non fuisse illicitum, sed bonum, & vtile, & posse hodie in aliqua Religione permitti vt tale, concurrente conditione mox dicenda. Ita tenet expressè Sayro, *libro* 11. *Clau. Reg. cap.* 4. *numero* 20. citans Bannes, & Greg. de Valent. *to.* 3. *disp.* 3. *q.* 10. *punct.*
5. Conditio verò est, quod in illa Religione sit lex, vel statutum generale, ab omnibus approbatum, vt qui voluerit in illa profiteri, in hoc consentiat, & renunciet iuri suæ famæ, & honoris, vt fit in Religione Societatis IESV, quod potest facere, cùm sit dominus suæ famæ, maximè quando illi renunciat in fauorem boni communis. Do exemplum. In Ordine Carthusiano est lex, vel statutum generale, vt nullus Religioso carnem manducet etiam in vltima hora mortis pro tuenda vita: cùmque sit ius naturale defendere vitam per esum carnis, illa lex non est illicita, sed sancta, & à Sede Apostolica approbata: nam Religiosus ibi professionem faciens iam consentit renũciare iuri defendendi vitam per esum carnis, cui iuri ipse potest renũciare. At maius est renũciare defensioni vitę, quàm renũciare famæ per hoc statutum, de quo agimus.

3 Hoc posito clarius intelliges prædictum statutum Minorum, & si quod simile viget in aliqua Religione approbata non fuisse, neque esse illicitum, sed potuisse esse vtile, & laudabile. Nam licèt correctio fraterna sit de iure naturali, & præterea de iure Diuino positiuo Euangelico: nihilominus primo iuri, id est, naturali, potest Religiosus renunciare, renunciando suæ famæ, sicut Carthusianus renunciat esui carnis. Quod verò spectat ad ius positiuum Euangelicũ, Christus D. suo illo pręcepto correctionis fraternæ, voluit non solùm obligare quemadmodum obligat lex naturalis in eadem correctione ne fiat iniuria proximo: cùm ergo talis ingrediens Religionem vbi viget hoc statutum, libenter renunciet illi iuri naturali correctionis fraternæ: iam ibi non obligat lex Euangelica, quæ solùm posita erat ad roborandum ius naturale cui iste renunciauit. Et declaratur, quia quando duo pręcepta posita à diuersis tendunt omnino ad eundem finem, cessante vno, vel dispensato vno ex illis, cessat, & dispensatur aliud. Cùm ergo ius naturale correctionis fraternę, & pręceptũ Christi D. pro eadem correctione eodẽ omnino tendant: cessante pręcepto iuris naturalis de correctione fraterna per renunciationem, quod est pręceptum fortius obligans, cessabit etiam præceptũ Christi D. de eadem correctione, quod est minus obligans cùm sit positiuum, & illud primum sit naturale.

4 Dixi, *si sit statutũ generale ab omnibus approbatum*, quia si sit mandatũ solùm Superiores, nõ erat licitum, neque validum. Solus enim Pręlatus non est dominus absolutus famæ; vel honoris subditorum. Imò neque Summus Pontifex est dominus absolutus famæ, & honoris fidelium.

5 Rediens ad nostrum statutum supra dictum Minoritarum, dico illud hodie non esse in vsu in Ordine nostro, sed per contrarium vsum est abrogatum. Video enim seruari, & commendari vt seruetur ordo correctionis fraternæ, & nullum Prelatum vidi oppositum mandantem, imò neque legi scriptorem Minoritam, qui dicat prædictum statutum apud nos esse in vsu: Dixi autem prædictum statutum factum tali conditione esse licitum, & vtile, quia, vt ait Sayro, *cit. loco* renunciante subdito iuri famæ, resultat indè maius decus totius Ordinis, maius Religionis augmentum & conseruatio, imò & maior securitas ipsius renunciantis, eiusq; maior profectus spiritualis in submissione, humilitate, &c.

6 Correctio fraterna non solùm obligat postquam crimen secretò factum iam est: sed etiam antequam fiat. Vt si video proximum paratum ac determinatum esse ad illud faciendum. Sayro, *lib.* 13. *Clau. Reg. cap.* 14. *num.* 8. Vt si video, vel scio Petrum parere insidias Ioanni, & probatur, quia vtrobiq; militat eadem lex charitatis erga proximum, tum in monendo ne peccatum iteret: tum ne peccatum intentatum committat.

7 Qui reuelat aliquod crimen factum ab

ab aliquo, denuncians Prælato, si crimen erat occultum, & non fecit correctionem fraternam quam facere potuit, & tenebatur: tenetur restituere famam tali proximo, dicendo Prelato se non seruasse ordinem in corrigendo. Et Prælatus tenetur in conscientia non procedere contra illum. Patet primum, quia taliter denuncians illicitè læsit famam proximi, & proindè tenetur restituere: secundum patet, quia Prælatus non potest procedere contra ordinem iuris naturalis & Diuini positiui infamando in iudicio publico peccatorem secretum.

DENVNCIATIO.

IAm olim sub hoc verbo dixi quando, & quomodo sit facienda denunciatio coram Prælato. Quia tamen aliquando aliqui Prælati Regulares, vel Ecclesiastici solent per edicta iubere, vt sibi denuncietur, de furto, v. g. de criminis patratore, vel in communi de delictis, & solent aliquando assignare certos dies, intra quos teneatur sciens denunciare: visum fuit de re tam quotidiana, & tam necessaria pauca dicere per summam.

1 Si pro denunciatione facienda assignentur, verbi gratia, sex dies, decem, & sic de cæteris, constat apud omnes primum diem, in quo publicatur edictum, non numerari inter illos dies assignatos, Henriquez, *tom. 1. Sum. lib. 15. cap. 18. num. 6.* ponit exemplum in gloss. *littera O.* Si edictum publicetur die Dominica ad Missam, finitur publicatio Dominica sequēti in ea eadem hora, quia dies publicationes debet esse naturalis 24. horarū.

2 Ille terminus dierum intelligitur, si intra id tempus possit præmittere primā, & secundam correctionem fratris, si creditur profutura. Nam illud præceptum de correctione premittenda cùm sit diuinum positiuū prçualet præcepto illi humano: ac proinde si intra dies assignatos non possum præmittere correctionem fraternam in casu quo illa obligat & creditur profutura, non incurram censuram positam Henriquez, *cit. loc.* At cùm primùm illam fecero, & non profuero, teneor denunciare ex obligatione predictæ censuræ.

3 Qui nesciunt publicationem edicti, eo die quo fuit publicatum, sed aliquo, vel aliquibus diebus post publicationem possunt à die suæ notitiæ numerare alios tot dies similes ab edicto assignatos, & intra hos sex dies (v.g.) currentes à sua notitia, tenebitur denunciare ita vt intra hos denunciet, numerandos a die notitię Henriquez *cit. loco* & Suar. *tom. de Censur. disp. 20. ad finem illius disputationis.* Et assignat rationem, quia iste inculpabiliter ignorans diem publicationis, nō debet esse peioris conditionis in spatio dierum assignatorum, quàm sunt illi, qui audierunt publicare. Secus verò, ait Suarez, dicendum erit de illo, qui sciuit quidem diē publicationis, sed legitimè impeditus non potuit denunciare: hic enim cessante impedimento tenebitur denunciare statim, quia iam sciuit diem publicationis.

4 Henr *cit. cap. 18. n. 4.* ait quod quando Episcopus visitat, & iubet sub censura vt omnes denuncient, non includit eos subditos qui tūc agunt extra territorium Episcopi: & sic à simili dices de Prouincialibus respectu suorum subditorum.

5 Hæc edicta cùm sint mandatum ab homine expirant mortuo authore, aut moto ab officio Henriquez, *ibidem.* Hoc tamen non habet locum in edictis publicis ab Inquisitoribus sancti Officii, quia illa non sunt ab homine, sed semper obligant quouis tempore ad denunciandum: & Inquisitores semper visitant.

6 *Citato loco*, ait Henriq. quòd quando Episcopus promulgat edictum per modum visitationis, assignans v.g. sex dies, expirat mādatum nō statim post sex dies intra quos iubet denunciare sed finito visitationis tempore, aut paulò post quamuis publicetur per parochias vrbis, vbi residere solet Episcopus: at quando profertur edictum per modum constitutionis, semper durat. Henriq. *num. 4. littera M.* citans Armillam, & Penham. Ratio est, quia edictum pro visitatione facienda non ęquatur excommunicationi iuris, seu statuti vt duret toto anno, & per totam vitam, sicut durat ius legis, vel statuti. Et ideo finita visitatione, paulò post ad arbitriū boni viri cessabit tale edictū pro visitatione. Quod ego a simili intelligendum & applicandū puto pro visitationibus Religiosorū, quia militat eadem ratio.

7 Si

7 Si Superior per censuram iubet denunciare ad emendam delinquentis, vel ad impediendum mortale delinquentis: vel vt non inferatur malum proximo: vel vt damnum illatum restituatur; in his casibus, si ego scio proximum esse emendatum, neque amplius velle peccare: vel scio iam esse restitutum damnum, vel velle statim restituere, non teneor, imò non possum parere edicto, quia iam cessauit finis illius mandati, qui solùm erat emendatio proximi, & restitutio damni. Cordub. *in Sum. qu.*64. & Sayro, *Clau. Reg. lib.*12.*cap.*14.*nu.*27.

8 Si edictum iubet denunciare de furto, & debitor est notus, nō teneor denunciare: quia in rigore loquendo talis excommunicatio est nulla: non enim potest procedi via excommunicationis pro furto, quando constat de debitore; sed tunc alia via ordinaria procedendum est, citando videlicet debitorem notum coram iudice. Colligitur ex Trid. *sess.*25.*c.*3. *de Reform.* & tenet in terminis Henriq. *loco cit.* §. 3. & Sot. *in* 4. *dist.*22. & Nauarr. *cap. inter verb. concl.*6.*nu.*316. Vide alias conditiones seruandas in ferenda excommunicatione pro rebus furto sublatis, & pro secreto reuelando. Vide Barbosam, *in Remiss. ad Trident. folio* 148.*col.*4.*& fol.*149. *col* 1.

9 In hoc edicto pro furto reuelādo, non tenetur reuelare, qui scit reum non posse omnino restituere, quia non habet vnde restituat: esset enim reuelatio frustranea. Et est communis opinio. Sed quæris: si iste pro nunc restituere non valens, post annum potest restituere, & de hoc mihi constat: an teneat post annum reuelare, si is a me monitus non restituat? Aliqui affirmant teneri. Sed Henriq. *cit.cap.*18.*n.* 4. *ad finem*, tenet probabilius non teneri: citat pro se in glossa, *litera V.* Armill. Penham. Neque item obligor denunciare de furto si scio illum, qui rem clam abstulit, abstulisse per viam compensationis, quia scilicet is à quo rem abstulit, sibi debeat pretium æquiualens istius rei. Est etiam communis opinio: quia iste non iniustè abstulit, neq; furtum fecit. At bene circa hoc aduertit Sanchez, *libro primo Decalog. cap.*10. *num.*34. hoc locum non habere, quando debitum quod alter mihi debet, est dubium, & incertum: oportet enim quòd sit omnino certum: & prætereà quòd non plus auferam quàm mihi debetur: circa quod ait Nauar. *capite inter verba* 11. *quæstione tertia, conclusione sexta, numer.*794. quòd si solutio, & compensatio partim esset dubia, & partim certa, non esset necesse reuelare, nisi partem dubiam.

10 Nemo tenetur facere hanc denunciationem, etiam sub censura iniunctam, si ex tali denunciatione sibi manifestū damnum timet in fama, vel bonis temporalibus. Est enim communis: quia ibi præualet præceptum naturale de sibi ipsi non lædendo, contra præceptum positiuum iudicis de reuelando. Vnde colliges complicē delicti nunquam teneri denunciare ex vi edicti, in quacunq; materia fuerit cōplex. Vnde potest colligi, quòd si fœmina fuit solicitata ab aliquo Confessore intra Sacramentum confessionis: & ipsa ibi consentit cum illo in actibus turpibus, talis fœmina non tenetur denunciare de illo Confessore: quia tunc valdè sibi noceret, cùm ex tali denunciatione reuelandum sit etiam fœminæ delictum.

11 Præcedenti casui similis est qui ponitur à Iulio Claro, viro aliàs Iurista, sed doctissimo, *lib.*5. *Recept. sententiarum*, *Pract. crim. q.*16. & sequitur Sayr. *lib.*12. *Clau. Reg. cap.*14. *nu.*25. vbi dicunt, quòd si quis habet rem furto sublatam, à fure acceptam, vel ab ipso fure nouit vbi res illa sit: non tenetur ex vi edicti, etiam sub censura, manifestare, vel denunciare, quia indè magnū periculum denuncianti sequeretur. Probant: quia vel bona fide rem illam accepit à fure, vel mala fide. Si bona fide, id non potest probare in iudicio, & proindè potest reputari particeps in furto. Si talem rem accepit à fure mala fide, etiam est reus in crimine, & proindè denunciando poterit suum crimen publicare. Si verò neque accepit a fure, neque est complex, sed scit ex solo dicto furis, seruet legem correctionis quoad secretum, &c.

12 Ponit Sayro, *cit. loc. num.*26. sequentem casum. Scio ego solus Petrum commisisse tale crimen: scit etiam Petrus quòd ego solus hoc scio: non teneor denunciare etiam sub censuris: quia indè scio magnam inimicitiam, & iram oriundam inter

ter me, & illum: & non teneor cum tanto periculo denunciare: nam Prælatus iubens denunciare, benigne interpretandus est: vt velit denunciare quemuis absque tanto detrimento. In hoc enim casu Petrus delatus de crimine certo sciet me fuisse denunciatorem. Excipit tamen ibi, quòd si crimen sit contra rempublicam, & bonum commune: nam tunc teneor denunciare, & pati tale periculum, quia præponderat bonum commune. Si item imminet graue periculum tertij, & ego non subeo periculum, teneor denunciare, si culpatus monitus non desistat.

13 Quando res est secreta, etiam si sit tribus, vel quatuor nota, si Prælatus iubet sub censura reuelari crimen, intendens procedere ad pœnam, non teneor reuelare. Ponitur à Corduba, *qu.64.cit.* & Sayro *cit. loco, nu.28.* & hoc intelligit ibi Sayro, dummodò crimen ita secretum sit, vt neq; specialis infamia sit de tali culpato, neque indicium. Parum enim interest, vt sciam ego solus, vel sciant tres, vel quatuor, si crimen, omnino secretum est. Secùs si de tali culpato est iam infamia, vel sunt indicia, vel semiplena probatio.

14 Sunt omnino a tendenda verba edicti, vt videatur quas personas obligent, & in qua materia: cùmque sint verba pœnalia, sunt strictè accipienda, & in significatione propria, & vsitata. Hinc inferes cum Suarez, *tom. de Censuris, disp.* 10. *sect* 3. *num.* 12. quòd si edictum iubet sub censura prodi talem scripturam, is qui habet eius transsumptum non verò scripturam authenticam, non tenetur prodere: quia scriptura, & transsumptum sunt res diuersæ, nec ambo faciunt æqualem fidem in iudicio. Secundò inferes cum Sanchez, *lib.1. Decal. cap.10. num.33.* quòd si facta debita diligentia, adhuc dubito si in hac materia lex ista, vel hoc præceptum me obliget nunc, & in hoc casu, tunc non teneor tali præcepto, nec teneor denunciare: quia tunc perindè hoc est, ac dubitare, an ista res comprehendatur sub tali precepto, seu idem est, ac dubitare, an ista lex sit imposita pro isto casu. at legi incertæ nemo tenetur obedire, sed legi certæ.

TESTIS.

Vide infra, *verbo Iuramentum, num.* 3. *&* 13. *&* 15. *& sequentibus.*

1 SI casu accidat quòd post latum testimonium testis dicat se talia non dixisse; Notarius verò affirmet ita dixisse, de ordinario credendum est Notario, nō testi: est enim Notarius persona publica cui magis in suo officio credendum est, quàm testi particulari. Sic Iulius Clar. *in Pract. crimin.* §. *falsum, num.*10. & habetur, *in l. si quis Decurio, Cod. de falsis: & cap. ad audientiam de præscript.* Hac de causa laudabilis, imò necessaria consuetudo est, vt antequam testis subscribat suum testimonium coram iudice, legatur sibi suum dictum, vt videat si consonet dictis à se, vel si velit aliquid emendare. Nec sufficit vt testis dicat: hoc scio: sed debet explicare modum quo scit. Multis enim modis res scitur 22. *quæst.5.cap. hoc videtur, & ibi citata: & cap. sicut nobis. de sentent. & re iudicata,* vbi gloss. *verbo de causis.*

2 Eugenius IV concessit Congregationi Sanctę Iustinę Ordinis Sancti Benedicti, vt in causis ipsorum ciuilibus, & criminalibus in iudicio, vel extra illud, valida, iuridica, & legitima essent testimonia Prælatorum Monachorum, conuersorum, & nouitiorum ipsius Congregationis. Habetur concessio in Bullario Rodrig. *fol.*173 Et ibi ponitur paulò ante finem, *num.*18. quæ quidem magna concessio est: & sæpius solet, vel potest contingere, vt sit necessarium. Vide etiam gloss. *in c. cùm R. Canonicus de off. & pot. Iudicis deleg. verbo cùm sint eius soc j.*

3 Dixi olim, *hoc verbo, num* 30 posse reum objicere testi crimen verum patratum à teste, vt illum impediat à testificando contra se, etiam si tale crimē sit secretum cum limitationibus ibi positis. Nunc addo ex Sayro, *lib.1*0. *Cl. u.c.19. num.* 7. §. *secundò certum*: hoc posse facere reum etiam si testis iam tulit testimonium, ad quod infirmandum, seu annullādum, potest illi objicere crimen verum quidem: sed secretum: idque siue testis deposuerit falso ex malitia, siue ex ignorantia inuincibili. Nam licitum est innocenti defendere se, si aggressor inuadit, etiā si aggres-

sor

sor sit puer, amens, vel phreneticus. Et hoc est licitum non solùm pro defensione vitæ; vel famæ, vel bonorum temporalium. Sed ego aduerto, quòd si crimen secretum nihil prodest ad infirmandum testé, vt si fuit fornicatio, vel quid simile, non poterit obijcere. Sed solum quando poterit infirmare, vt si fuit ebrietas, periurium, & simile.

4 Quid si sub iuramento promisi reo ante litem me seruaturum secretum? & postea vocor à iudice pro testimonio ferendo. Est communis opinio, quod si crimen est secretum, sed non pendet de futuro, neq; est contra Communitatem, neque in præiudicium tertij, teneor seruare secretum, & iuramentum, & dicere me nescire, intelligendo vt tenear. Si verò sit crimen pédens à futuro, vel contra bonum commune, vel contra proximum; teneor diuulgare. Rodriguez, *de Ordin. iudicial. cap.6. conclus.*10 & in his tribus attendenda sunt duo præcepta ibi occurrentia, vnum naturale fortius, aliud naturale minus. Naturale fortius est obuiare malo cõmunitatis, vel proximi innocẽtis. Naturale minus est mea promissio facta proximo etiã cũ iuramẽto, & sic si ambo concurrãt, & vnum solùm possit obseruari, seruandum est fortius. Si verò hoc non vrgeat, seruandum est minus.

5 Doctores, Consulti, Tabelliones, Procuratores, Aduocati, Medici, obstetrices similes, quibus aliqui communicant secreta suarum litium, morborum, vel dubiorum, non possunt illa secreta reuelare etiam iussi sub iuramento, nisi fortè indè immineat præiudiciũ Reipublicæ, vel tertio. Est opinio communis omniũ.

6 Nota differentiam inter reum, & testem circa obligationem dicendæ veritatis coram iudice interrogante: nam reus non tenetur confiteri veritatem contra se, nisi sibi constet esse contra se semiplenam probationem: nõ verò tenetur si sit solum fama contra se, vel sola indicia friuola. At testis vt teneatur dicere veritatem coram iudice rogante, sufficit vt præcesserit infamia in particulari tam circa delictum, quàm circa personam? Sayro, *lib.*12.*c.*20.*n.*10 *Clau.Reg.* Probari potest, quia plus periclitatur reus in fatenda veritate, quam testis in illa dicenda; & sic maior probatio præcedere debet vt reus cogatur ad illam dicendam, quàm vt cogatur testis.

7 Dixi olim *hoc verb. num.* 19. quid sit testis omni exceptione maior: & tamen vnus solus testis, quantumcumq; sit omni exceptione maior, non sufficit ad condemnandum aliquem pœna mortis. Adde quòd nec solùm testimoniũ ipsius Imperatoris ad hoc est sufficiens ad aliquem puniendum pęna mortis. Ita Sayro, *cit.li. c.*21.*n.*15. At pro bono communi quando aliter fieri nequit in rebus leuibus sufficit vnus testis. Vt cum damnantur fures vinearum, scindentes ligna syluarum per dictũ vnius tantũ testis. Quia aliter fieri nequit vt vineæ, syluæ, & similia custodiãtur: & eadẽ de causa pro rebus leuioribus sufficiet testimoniũ vnius tantùm personæ eximiæ, vt Papę, Cardinalis, Imperatoris. Vide etiam verb. sequenti *Reus.* Adde quòd vnusquisque testis recipiẽdus sigillatim pro se, & pro secreto. Si enim plures simul recipiantur, testimonium nõ valet, quia vnus sequeretur dictũ alterius. Vide, *in cap. venerabili. de testib. & attest.* cum gloss. *ibi, verb. examinare sigillatum.*

REVS.

Vide infra, *verb. Iudex. num.*9. 10. & 11. & *verb. Iuramentum, num.* 14. & 15. & *seqq.*

1 SI reus iniustè occultos socios detexit, aut testis iniustè detexit crimen rei coram iudice, sit aliundè informatio sufficiens ad procedendum contra tales socios vel contra talem reum, possunt ille reus, & testis offerre se coram iudice, & iurare prædictos non fecisse tale crimen, intelligendo, ita vt tale delictum subsit illi iudicio: & falsum se dixisse, intelligendo, quatenus falsum fuit illos tale delictum fecisse publicè, ita vt subesset illi iudicio. Hęc.n. isto modo dicentes, & intelligẽtes non dicent mendaciũ, Sanch. 3. *Decal.c.*6.*n.*28. cum multis quos citat. Et ibidem, *n.* 29. asserit cum Bannes, Sayro, Salon & Leonardo, quod quoties aliquod opus externum factum contra legem excusatur à culpa ratione alicuius circunstãtiæ, potest rogatus iuridicè de illo facto id negare intelligẽdo de facto criminoso.

Vt

Vt si quis homine occidit omnino ignoráter putans esse feram, aut propter propriam defensionem, vel rem alienam, rapuit propter iustam compensationẽ, &c. & tum reo, tum testi potest inseruire. Et subdit aliud exemplum, quando taxa alicuius rei est iniusta: si pluris vendens, aut defraudans in mensura, vel pondere, ita vt sibi satisfaciat pro pretij iniustitia, & reddat correspondentes merces pretio dato: potest hic rogatus à iudice, an pluris vendiderit vel defecerit in pondere, & mensura id negare: & asserere se pretio taxato vẽdidisse, & nihil fraudasse intelligendo, ita vt pluris vendens, aut pretio fraudans in mensura, deliquerit. Aliud exemplum ponit ibi de illo qui promisit matrimonium alicui fœminę, sed propter aliquem euentum, vel defectum, illa promissio in conscientia iam non ligat: hic talis poterit iurare coram iudice se non promisisse, intelligẽdo, ita vt teneatur implere tale promissũ. Denique multi casus resoluentur, regula supradicta attenta.

2 Similem regulam tradit Syluest. *verb. Iuramentum. 3. q. 2. vers. in iuramento vero*: quòd scilicet quoties exigitur à reo vel alio, iuramentum faciendi aliquid quod sine peccato fieri non potest: iste talis poterit iurare, intelligendo, si absq; peccato facere potuero. Ponit aliud exemplum Sanchez, *supra citato loco, nu. 45.* Si iudex præcipiat reo, vel testi vt reuelet, siue publicè, siue secretò sciat, potest testis respondere, se nec publicè, nec secretò scire, intelligendo vt teneatur dicere: si id scit solùm in secreto.

3 Si reus, vel testis in iudicio recipiens iuramentum à iudice, fingat se iurare, & re vera non iuret, verba iuramenti subticens, peccat mortaliter, quia iniuriam facit iudici legitimè iuramentum exhibenti. Ita Sanchez, *cit. lib. cap. 7. num. 2.* At statim subdit, id esse verum, quando indè notabile damnum iudicio sequeretur. Ait enim, quòd si nulla fraude, sed reuerentia iuramenti ductus, & propter scrupulum, fingeret se iurare, ita vt astantes, & Tabellio intelligerent se iurare: in tali casu non peccaret mortaliter. Quia cùm in foro externo constet de iuramento nullum damnum infertur iudicio, & ex alia parte integrè veritatem fatetur, & nullam fraudem molitur.

4 Si reus aliquod crimen commisit non per se, sed per aliam personam, cui mandauit, & per iuramentum rogetur, an illud commiserit: non potest negare, intelligens se non commisisse per se. Ita Sanchez *proximè citato loco, num. 3.* Ratio est, quia tale iuramentum accipiendum est secundùm legitimum verborum sensum, quem aut suaptè natura verba habent, aut in quo canones, & leges accipiũt. At rem fecisse non solùm vere dicitur ille qui per se ipsum fecit, sed etiam ille qui fieri mãdauit. Ita Azor. *tomo 1. lib. 11. cap. 8. qu. 2.* Et multo minus poterit iurare se nõ commisisse crimen, quod re vera commisit, seu iurare se esse liberum ab illo, intelligens quia iam fuit absolutus ab illo in sacramentali confessione.

5 Magna dubitatio est quotidiana pro omni statu: si reus legitimè interrogatus quãdo sub mortali tenetur veritatem dicere, illam negauit vel emphibologia texit, possit absolui a Confessore, nisi se iudicio iterum offerat, vt iterum rogetur; Quoad hoc triplex respõsum assignatur iuxta triplicem statum ipsius rei.

1 Si reus iam fuit absolutus à iudice vel iam fuit punitus à carcere fugens, est iam extra iudicis potestatẽ, tunc reus nõ tenetur se iterũ offerre iudici ad manifestandam veritatem. Est cõis opinio, maximè Sayri. *in Clau. Reg. li. 12 cap. 17. n. 14.* & aliorum. Et probatur, quia tunc illud esset se prodere ad quod non tenetur.

2 Si iudicium adhuc durat, & reus est sub potestate iudicijs ante latam sententiam, multi, & graues Doctores affirmãt reum non posse absolui, nisi iterum se offerat coram iudice ad dicedum veritatem. Citat hos Sanchez, *cit. lib. 3. c. 7. n. 7.* & est opinio communior, & securior. Verùm in fauorem miseri rei probabilius ibi sentit Sanchez, *n. 8.* reum neque tunc teneri se offerre iudici: sed posse absolui præmisso dolore de culpa præterita, cum proposito fatendi veritatem, si iterum rogetur à iudice. Potissima ratio est, quia iste reus cũ pręterito periurio, & lęsit partem offensam, & læsit iudicẽ: at parti offensæ satisfacit cũ proposito firmo quòd illi satisfaciet vbi primùm potuerit. Iudici verò satisfacit cum proposito dicendi ve-

veritatem, si iterum, rogetur. Nam illud præceptum obediendi iudici est transiens, & solùm durat dum iudex interrogat: secundò, quia minus tenetur reus contra se deponere quàm testis tenetur deponere contra alium, vt patet: at testis qui iuridicè rogatus de alterius delicto negauit veritatem, non tenetur iterum se offerre iudici ad dicendam veritatem, sed satisfacit restituendo damnum, vt omnes fatentur: ergo neque reus tenetur iterum se offerre, etiam si adhuc sit sub iudicis potestate. Et hæc ratio est euidens.

5 Si reus iam damnatus est, & ducitur ad patibulum, vel aliud supplicium subeundum, multi censent eum teneri offerre se iudici vel veritatem coram Notario fateri, ad tollendam iniuriam, vel infamiam sua negatione illatam iudici, accusatori, ac testibus. Censent hoc septem Doctores graues citati à Sanchez, *cit. loc. num.* 10. At contraria opinio est communior in praxi, & suauior, dicens reum ad id non teneri. Probat illam ibi fusè Sanchez. Primò, quia iam iudex post latam sententiam non potest interrogare reum, functus est enim suo officio, *l. Iudex* 55. *ff de re iudicata*. Secundò quia finis interrogationis est, vt iudex condemnet, vel absoluat: hic verò finis iam cessauit, quia iam reus damnatus est. Tertiò, quia talis infamia non sequitur erga iudicem, testes, vel partem, cùm res notissima sit solere reos negare veritatem pro sua defensione. Adde illud esse valdè violentum suadere reo, & periculum esse si nolit obedire Confessori, & proindè moriatur cum conscientia erronea credens se teneri, & tamen nolens facere. Excipit ibi Sanchez, reum illum hæreticum, qui ducitur ad comburendum, & moritur negatiuus: & ait hunc peccare mortaliter, si non fateatur veritatem publicè, & proindè non esse absoluendum: & hoc quidem ratione scandali, quia præsumitur decedere in hæresi; ac proindè (ait) si reus est, tenetur crimen fateri vt scandalum cesset. Hæc ille. At mihi ista exceptio dura videtur, neq; illam reperi apud aliquem Doctorem: neque Sanchez vllum citat. Neque video quare non militent pro isto reo hęretico ad illum sic non obligandum, rationes supra allatæ pro excusandis alijs reis nō hæreticis: maximè cùm in reo hæretico violentius sit, & magis infame veritatem publicè fateri: quod verò attinet ad scandalum, quod putat Sanchez dari ab hæretico negatiuo, dici potest non indè suscipi scandalum, cùm omnes sciant solere reos negare: & simul sciant illum posse verè contineri sacramentaliter in vero articulo mortis. Et idem scandalum suo modo suscipi potest de alijs reis negatiuis ductis ad patibulum. Adde quod hoc non videmus fieri à Confessoribus doctis comitantibus reos hæreticos ad combustionem. Fateor ego, & omnino dicendum est talem hęreticum ductum ad ignem, & nolentem complices reuelare, non fore absoluendum si possit ante mortem reuelare: ad illos enim reuelandos tenetur ex iure naturali, & positiuo præcepto, cùm sit in crimine vergente cōtra Rempublicam.

6 Quid si reus metu tormentorum sibi falso crimen imposuit, eaq; de causa ducitur ad patibulum: an teneatur sub mortali se retractare in publico? Multi affirmant teneri, maximè Syluest. *verbo Detractio, qu.* 3. *num.* 4 & alij. At dicendum est ad id non obligari, nisi quando datur spes, vt ille ob talem retractationem mortem euadat: at cessante spe. non obligatur in publico retractare. Ita Rodrig. *de Ordin. iudic. cap.* 11. *num.* 6. *in fine*, & alij: rarissimè autem id euenit, quia post latam sententiam mortis, & in tali iam statu nihil ei proderit ad mortem, vel infamiam euadendam talis retractatio. Quando reus Religiosus est litteratus non est illi dandus aduocatus sæcularis Sayro, *Clau. Reg. lib.* 12 *cap.* 7. *n.* 1. Imò ait Paulinus Bertus, *in sua Praxi crim. tit.* 21. *cap.* 1. *à nu.* 3. in sua Religione numquam, nisi semel datum fuisse Aduocatum sęcularem cuidam fratri, quia imminebat periculum vitæ: & *tit.* 6. *in medio*, ait etiam extra periculum vitæ, ait sub opinione esse, an dandus sit talis Aduocatus Religioso ordinario propter bonum, & pacem Ordinis, fauet Miranda, *in Ordine iudiciali, quæst.* 14. *art.* 7. *concl.* 3.

IVDEX.

PRo dubio quotidiano resoluendo: suppono breuiter, ex dicendis infra, *verbo Opi-*

bo Opinio; quòd quando sunt duæ opiniones contrariæ, & ambæ æquè probabiles, possum sine scrupulo sequi quam maluero. Item, quando sunt ambæ probabiles, sed vna probabilior, possum sequi illam quæ est minus probabilis absque scrupulo conscientiæ. Proponitur dubium, an Iudex in casu, quo sunt opiniones pro vtraque parte, possit sequi opinionem quamlibet ex duabus æquè probabilibus: vel possit sectari opinionem minus probabilem.

Suppono secundò, quòd in hac materia possunt Iudici offerri opiniones vel ex parte iuris, vel ex parte facti. Ex parte iuris erit quando sunt textus, vel statuta diuersa, seu leges pro quorum intellectu vero, sunt variæ opiniones Doctorum: alijs sic, alijs verò sic exponentibus. Ex parte facti tunc erunt variæ opiniones, quando ex parte rei, & actoris, seu rationum pro vtroque allegatarum, sunt variæ opiniones, quænam probationes præponderent, & quæ sint vrgentiores, & probabiliores. Hoc posito dubitas, an Iudex in casu, quo sunt opiniones probabiles, siue ex parte iuris, siue ex parte facti, possit sequi vtramuis opinionem: an verò etiam possit sequi opinionem minus probabilem. Hoc dubium præ alijs disputat Sayro, *Clau. Reg. lib.*1.*cap.*11. ex quo accipe sequentes propositiones.

Prima sit: quando Iudex videt ex æquo vtramque opinionem esse probabilem ex parte iuris, & ipse quoque ita iudicat, potest licitè propter amicum iudicare secundùm illam, quæ amico magis fauet. Imò secluso scandalo, potest propter amicum modò secundùm vnam, modò secundùm alteram iudicare: citat ibi Sayro, Sotum, Aragon, Valentiam, & alios. Ratio est, quia tunc iudex ex debito iustitiæ distributiuæ non plus tenetur hoc isti dare quàm illi: sunt enim æquales in iure: ac proinde liberum erit cuiuis dare: Sicut, quando duo æquè digni opponuntur beneficio, licitum est illud cuiuis dare; neque enim hic datur acceptio personarum, hæc enim solùm interuenit quando adest debitum iustitiæ distributiuæ, quæ hic non obligat. Quod verò modò possint vnam sequi, modò aliam probatur, quia cum ambæ partes sint æquè probabiles, ambæ fundantur ratione sufficienti vt possit eligi quæuis illarum ad libitum: neque ex eo quod hodie istam sequor, maneo impeditus quin illam cras abijciam sequendo aliam, absque vllo peccato. Dixi, *cessante scandalo*, quia hoc dato nunquam licet operari, etiam actum aliàs licitum. Præterea licèt amicus hoc possit facere propter amicum modo prædicto, id debet facere ratione solius amicitiæ, non verò ratione munerum, quia iam tunc peccabit ratione muneris accepti, vel accipiendi.

2 Si ex parte iuris sint duæ opiniones, ambæ probabiles, sed vna probabilior, tenet Sayro, *cit. loco, num.*8. posse iudicem ferre sententiam sequendo opinionem minus probabilem. At ego verius puto tenendum oppositum cum Sanch. 1. *Decalog.c.*9.*n.*47 dicente teneri iudicem iudicare secundùm opinionem probabiliorem: & citat pro se sex graues Doctores. Probat, quia hic agitur de iure suo cuique reddendo secundum merita causæ, & cùm ipse à Republ. iudex constitutus sit, hoc ipso, iudicio ipsius committitur vt causam illam dirimat pro vt melius rationi, ac iuri conformius viderit: & aliàs faciens erit acceptor personarum, cùm non iudicet secundùm maius meritum causæ, sed secundùm minus meritum. Et confirmatur, quia dans beneficium minus digno peccat, & est acceptor personarum. Limitat tamen, quòd si opinio minus probabilis, est magis recepta in praxi, & iudex inferior iudicans secundùm opinionem probabiliorem irridebitur à Superiore ad quē appellabitur, poterit in tali casu iudex inferior iudicare secundùm opinionem minus probabilem.

3 Quando sunt duæ opiniones æquè probabiles, ex parte facti (quia scilicet vterque ex æquo probat suum factum) tūc in ciuilibus iudex debet componere partes inter se, vel si res de qua litigatur sit res diuisibilis, diuidere illam inter partes: est Sayri, *num.* 12. Probatur, quia vterque habet ius æquale, & res diuisibilis est: ac proindè ratio naturalis dictat vt diuidatur. Quod si diuisibilis non sit, componantur ad inuicem vt vnus totam rem possideat, & alteri det pretium dimidiæ partis. Dixi, *in ciuilibus*, quia in criminalibus debet iudicare in fauorem rei. Argument. reg. cùm sunt partium iura obscu-

obscura reo fauendum est, potius quàm actori, *de reg. iur. in 6.* & præterea, quia in criminalibus reus est aggressus: actor verò est aggressor: & in lumine naturali illi potius fauendum est quàm isti.

4 Quando duæ opiniones ex parte factis sunt ambæ: probabiles, sed altera est probabilior; in ciuilibus tenetur Iudex iudicare in fauorem probabilioris. Hæc satis patet ex dictis pro confirmatione secundæ propositionis: tenetur enim Iudex iudicare secundùm merita causæ. Et causa pro nunc est maior in opinione probabiliori, quia probat per meliora fundamenta, & rationes. Dixi, *in ciuilibus*, quia in criminalibus ad condemnandum reum probationes debent esse luce clariores: vnde quando iura partium sunt obscura, declinare licet in fauorem rei quamuis probationes actoris, aut fisci sint paulò clariores: adhuc enim non sunt luce clariores.

5 Si pars altera deficiat in probatione, aut quippiam necessarium allegare, iuxta ea sola quæ allegauit, & probauit sententia ferenda est: & non secundùm probabiliorem sententiam, quam allegatis allegandis secuturi essent Iudices. Item non potest Iudex aperire alteri parti, quæ desunt alleganda, vel conueniat probare, aut aliquid pertinens ad ius, vel facti probationem. Hoc enim est munus Aduocati, non verò Iudicis. Ita Sanchez, *cit. cap. 9. numero* 48. & Sayro, *Clau. Reg. li.* 12. *a nu.* .. *& sequentibus*; maximè a *num.* 12.

6 Huius vltimi dicti occasione quòd scilicet Iudex non possit aperire parti id quod conuenit allegare, cùm sit hoc munus Aduocati. Pono dubium, quod mihi contigit in praxi. Quidam vir doctus, ante motam litem, domi suæ secretò, per modum consilij aperuit cuidam parti rationes, & fundamenta pro parte suæ litis, & in papyro scripsit. Postea hic vir eligitur Iudex assessor cum Iudice ordinario ad iudicandam causam illam, pro qua dederat consilium: quæris an possit in conscientia esse Iudex talis causæ? Et videtur quòd non ob proximè dicta, quia Iudex non potest aperire parti, quæ sint probanda. Et probari videtur, *ex cap. nullus vnquam 4. q. 4.* vbi dicitur has personas distinctas in iudicio requiri, ita distinctas, vt vna non possit alterius vicem subire. Videlicet accusatorem, reum, testes, Iudicem, defensores. Vnde colligitur quòd Iudex debet esse persona distincta à defensore, qui est consiliarius. Ego tamen credidi, & credo potuisse talem in conscientia eligi, & esse Iudicem in tali causa pro qua consilium dederat: & secundùm suum consilium, iudicare si est probabilius, vel æquè probabile dummodo in hoc cesset scandalum. Et primò ostendo hoc non prohiberi per dictum, *cap. nullus.* quia ibi per defensores vtilitatem sonat, intelliguntur Aduocati publici, qui in foro, seu tribunali respondent iudici pro reo. Hic enim omninò necesse est vt Iudex, & Aduocatus sint personæ distinctæ. At consiliarius domi suæ secretò consulens, vt tale, vel tale fiat, non est Aduocatus: multum enim distat inter Aduocatum, & consiliarium. Nam persona infamis non potest esse Aduocatus in publico coram Iudice in tribunali, & iste infamis potest domi suæ esse consiliarius, vt tradit Repertorium Inquisitorum, *verb. Aduocatus.* Iam ergo ex illo capite non repugnat illum qui antea fuit consiliarius secretus, esse iudicem assessorem, vel ordinarium, vel delegatum. Deinde probo: quia si talis prius consulens fiat index, & sequatur suum iudicium iustum, & legi conforme, non facit iniustum aliquid contra veritatem, vel falsitatem præterea nullum damnum infert parti contrariæ, vt patet. Tertiò, per consilium præcedens, modò non dicitur fauere plus reo, quàm Actori: modò enim Iudex constitutus æquitatem seruat inter vtrumque, & nihil denuò aperit, neque consuluit. Neque Iudex per consilium antea datum, videtur se obligasse vt modò Iudex illud idem sequatur. Nam libertatem habet illud reijciendi si viderit modò esse falsum, & sic suppono, vt faciat. Si verò fuit consilium sanum, verum, nullum est inconueniens, eidem modò etiam stare. Dixi, *cessante scandalo*, quia dato illo, id non poterit cùm sit occasio magna murmurationis, eo quòd credibile sit illum à suo priori consilio non recessurum. Hoc autem maximè credo locum habere posse apud Religiosos vbi apices iuris non seruantur. Et vbi de-

Ordinario non dantur Aduocati reo, neque defensores saltem in causis leuioribus. Et casum supradictum cum dicta responsione approbauit vir satis doctus.

7 Circa Aduocatum etiam quem olim dixi debere dari Religioso in causa graui quando liceat, vel non liceat causam aliquam defendere, accipe sequentia per breue compendium, ex supra citatis Doctoribus. Primò, nunquam licet aduocato defendere causam, quæ manifestè est iniusta. Hæc est communis Doctorum. Secundò, quotiescunque causa est dubia pro vtraque parte, quia res vel in iure, vel in facto æquè dubia est, potest Aduocatus vtramque partem tueri patet, quia ius vtrisque æquale est. At requiritur quòd Aduocatus dubietatem iuri reuelet clienti, neque illi promittat securitatem, aliàs peccabit fallendo. Tertiò, etiam si Aduocatus causam sui clientis iudicet minùs probabilem, quàm sit opposita, adhuc poterit pro illo patrocinari. Nam cùm cliens in hoc casu iustè litigare possit, eo quòd ratione aliqua probabili ducitur: ita Aduocatus potest illum defendere. Tenetur tamen eodem modo Aduocatus admonere clientem de illa minore probabilitate suæ causæ. Limitat tamen benè Sanchez *cit. cap. ad finem*, hoc tertium esse intelligendum, dummodo causa clientis non sit tam parum probabilis, vt rarissimè secundum illam iudicetur, vel ad illam Iudices inclinentur. Tunc enim non poterit defendere, & si defenderit obnoxius erit restitutioni causa amissa. Præterea tenetur iura fideliter referre, & testimonia fideliter citare, ne Iudicem decipiat: nec potest clienti consulere, vt neget veritatem quando tenetur fateri, aliàs peccabit cum onere restitutionis, vt citati Doctores, *citatis locis*, affirmant.

8 Neque verò tertium dictum proximè positum, quòd Aduocatus possit defendere causam minus probabilem; pugnat cum dictis supra de Iudice, quem diximus non posse iudicare secundùm opinionem minus probabilem. Differentia enim est inter Iudicem, & Aduocatum: nam Iudex tenetur iudicare secundùm merita causæ & processus: Aduocatus verò ad nihil tale tenetur, sed solum vt inquirat, & proponat fundamenta pro suo cliente, absque fraude, & dolo.

9 Dixi olim, *verba Reus, n. 44.* cum Rodrig. & Miranda, posse Iudicem exhibere reo iuramentum ad cognoscendam veritatem: quando aliter cognosci non potest: & statim ex me admonui parcè hoc iuramento esse vtendum. Nunc autem negotium pressius stringens, dico: solere Prælatos Regulares aliquando reos, maximè apostatas primò redeuntes iuramẽto excipere, & adigere vt dicant quæ fecerint in apostasia. Circa quod postea inueni Reginaldum, *tom. 2. lib. 24. n. 42.* dicentem cum Lessio *ib. citato*, non debere nec posse Prælatos reo exhibere iuramentum, nisi quando eidem reo licitè exhiberi possunt tortura: & alias veritas non potest sciri, est enim (aiunt) iuramẽtum quędam spiritualis tortura, vnde cùm tortura exhiberi nequeat, nisi præcedente ferè semiplena probatione, ac deficiente omni alia probatione: sequitur dictos Prælatos non debere in principio processus apostatis, vel aliis reis exhibere iuramentum de iis, quæ antea fecerunt, donec postea constet illos de tali re esse valdè infamatos, & aliter veritatem de tali re sciri non posse.

10 Iuuat maximè ad proximè dicta quod tradit Sanch. *lib. 3. Dec. l. c. 8. n. 9. & 10.* vbi cũ multis tradit nõ posse aliquem licitè iuramentum exigere ab aliquo cum probabili periculo, vt is a quo exigitur falsum iuret. At ferè semper timendum est ne reus, maximè in negotio graui suæ famæ, veritatem occultet, cùm etiam illam multi negent, vt plurimum, diris tormentis expositi. Et ad hoc timendum ait ibi Sanchez non requiri certitudinem moralem, sed sufficere probabilitatem.

11 Vltimò notat Reginald. *cit. lib. nu. 41.* teneri Iudicem aperire reo ante condemnationem, statum causæ, probationem, indicia, & testes, idque propriis nominibus, *iuxta cap. qualiter & quando, 2. §. debet. de accusat.* vt videat procedi contra se iuridicè, & sciat quid contra se habeat: in his enim consistit copia defensionis, vt possit contra omnia sibi obiecta respondere, & citat ibi Reginaldus Nauarrum, *ad rubricam de iudiciis, nu. 58.*

12 Quod verò attinet ad id quod ait detegenda esse reo nomina testium, statuta gene-

generalia Tolletana in Ordine Minorum, *c.6.de correctione pro bono pacis.* decernũt, vt Prælati non dent reo nomina testium ad euitanda odia; nisi fortè quando viderint periclitari rei iustitiam in aliquo crimine graui, & infamatorio in tali enim casu, reo petente debent publicari reo testes, & accusator. Vbi vides id relinqui arbitrio Prelati, iudicaturi criminis grauitatem, & iustitiæ periculum. Idque videtur potuisse decernere prædicta statuta Tolletana pro suo Ordine propter bonũ pacis, vt ibi dicitur: sicut in fauoré fidei in tribunali sancti Officij testium nomina subticentur. Et præterea noto prædicta statuta generalia esse confirmata authoritate Apostolica, sicut in proœmio illorum testatur Reuerendissimus tunc Generalis, Gonzaga.

13 Obijcies, Nauarr. *lib.3.Consil.tit.de Regular. consil.5.num.4.primæ editionis*, tenet quòd si Papa confirmauit statuta alicuius Religionis confirmatione communi, & ordinaria: & in talibus statutis continetur aliquod quod sit contra Ius Canonicum, tale statutum a Papa non confirmari, vt enim ait *in responsione ibi ad tertium*, solet Papa in ista confirmatione solùm confirmare statuta, quæ non sunt contra ius commune Canonicũ, & sunt aliàs licita, & honesta at prædictum statutum de subticendis testibus in Ordine Minorum expressè contradicit prædicto capiti, *qualiter, & quando*. vbi Papa expressè iubet Prælatis: *Et non solùm delicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt exponenda ei*. Ergo prædictum statutum non est validum, ac proinde in omnibus causis grauibus tenentur Minoritę Prælati absolutè reuelare nomina testium. Fateor argumentum vrgere. Solùm video posse responderi, & ita omnino dicendum est: Vigilantissimũ tunc Prælatum Generalem Gonzagam debuisse specificare hoc statutum speciale contra ius commune. Secundò, porest dici illud ius id statuere in fauorem rei: at reum cũ toto ordine pro bonorum communi posse renunciare suo iuri talis defensionis, sicut supra Carthusiano renunciante esui carnis, & renunciante correctioni fraternæ.

14 Quando recusatur aliquis iudex (*vulgo, Porlhe sospeitano*) ipse recusans, debet in scripto ponere causas exceptionis, & testes quibus intendit probare: & iudex recusatus debet remittere hæc ad Superiorem: qui debet iudicare si probetur exceptio, audito prius iudice recusato, vt respondeat: quia recusato iudici suo modo fit iniuria. Quòd si ista non obseruentur, non tenet recusatio Ordinat. Portugalliæ, *lib.3.tit.21.§.4.*

DECIMÆ.

1 MVlta sunt priuilegia antiqua, & recentia concessa Religiosis de non soluendis decimis a varijs Pontificibus, prout habet Compendium Mendicantium, *verb. Decime.* Et pręter ibi contenta adducit Rodrig *tom.2.qu.44.art.4.* etiam pro Ordinibus Militaribus.

2 Hæc priuilegia aliqui explicant, vt solùm valeant pro terris, & possessionibus, quas ipsi Mendicantes proprijs manibus, vel proprijs sumptibus excolunt, v. Rodriguez ait, *cit.artic.* & sic videtur esse in vulg.

3 At Henriq *lib 7. de Indulg.c.27.nu.7.* & Rodr. *cit.art. & to.3.q.71.art.10.* etiam de Monialibus dicunt quòd Mendicantes non tenentur soluere decimas, neque quartam medietatem, &c. de suis terris etiam si illas non excolant manibus, vel sumptibus suis: neq; aliquid debere de illis etiam si per colonos, & conductores eas excolant. Ita enim concessit Sixt. IV. Monialibus S. Claræ in Compend. verb. *Decimæ*, §.10. Et Benedictus XIII. concessit Ordini S. Ioann. Ierosol. militari, apud Rodriguez, *cit.art.4.tom.2* Et concessum est Patribus S. Hyeron. in Hispania, vt habet illorum Compend. *ver. Decime*, § 12.15. & 16. Et additur in aliquo illorum priuilegiorum claritatis gratia, quòd coloni non teneantur soluere decimas Parocho, sed Monasterio. Et addit Henriquez, *cit. loco, in gloss.* quod sic fuit iudicatum paucis ab hinc annis Salmanticæ, Baezæ, & Murciæ. Ratio Henriquez est, quia hoc priuilegium decimarum non est personale sed reale, & proinde transit ad rem, seu ad prædium. Et idem dicendum in hac sententia de Monialibus quibus idem cõcessum diximus. Et proinde de omnibus cõmunicantibus.

Ego in hac materia solùm video in oppositum praxim contrariam saltem in nostra Portugallia; & in particulari nostras

Moniales, video soluere decimas de possessionibus colonis conductis. Imò quando hæc scripsi scio Eboræ Moniales D. Benedicti extra muros per sententiam à Curia Romana obtentam iussas esse soluere decimas viginti ab hinc annis non solutas. Fortè enim Episcopi obtinuerunt aliquod aliud Breue Pontificium reuocatorium omnium dictorum priuilegiorum allegantes forte iacturam notabilē illis, ac Parochis subortū ex tot priuilegijs tot Religiosorum, & Conuentuum à decimi exemptorum: indè enim crescentibus Conuentibus breui tēpore Episcopus, & clerus damnū graue paterētur. Videat vnusquisque praxim suæ Diœcesis, ac Prouinciæ.

Hoc solùm addo cum Henriq. *cit. cap. num.* 9. quòd si Episcopi non ostendunt Bullas derogatorias prædictorum priuilegiorum, etiamsi aliquæ Religiones per aliquot annos decimas soluerint ignorātes suorum priuilegia, illa tamen non perdunt, nisi fortè iam præscriptum sit cōtra illas religiones legitimè spatio sexaginta annorū, vel amplius, vt infra videbimus, *verb. Priuilegium.* Hoc ipsum tenet Rodrig. *cit. q.* 44. *art.* 5. *&* 6.

4 Scio inter declarationes Cardinaliū, scriptas à Vincent. Marzilla, *f.* 317. haberi has duas: Prima est, quòd Abbatissa & Moniales de bonis emptis tenentur ad soluendas primitias, & decimas Parochiali, de quibus est controuersia. Secunda est ibi dicta, *ordine* 168. sic habens. Si decimæ sunt impositæ rei, quia ab initio fuerunt concessæ, vel traditæ cum ea conditione vt ex eis decimæ soluantur, tunc ad quoscumque perueniunt etiam Mēdicātes teneri eas soluere. Si verò debeantur pro administranda cura animarum, tunc quia Parochi aliqua sacramenta his Mendicantibus non administrāt, Mendicantes ad eas non teneri: si tamen à solutione decimarum Sedis Apostolicæ priuilegijs muniantur: Sic ibi. Quæ secunda declaratio nō videtur multū contrariari dictis ab Henr. & Rod. si praxis non obstaret.

DIFFINITORES, SEU Consiliarij.

SOlent in Religionum capitulis eligi Diffinitores, seu Consiliarij ad causas grauiores decretandas: vel ad Prælatos inferiores, & locales eligendos. Illorum officia videantur in particularibus Ordinum statutis, illis verò in communi possunt hæc aptari.

1 Ratio, & consuetudo tribunalium docet quòd si voce tenus hi debeant suffragium, vel consilium dare, non maiores vel seniores incipiant dicere, sed iuniores, ne fortè iuniores post seniores dicentes, metu lædendi, vel authoritate coacti teneantur a seniorum dictis non recedere. Rodr. *tom.* 2. *qu.* 45. *art.* 3.

2 Hi, si proponantur ad dignitates, & officia, illi quorum defectus notabilis est publicus, sed à præside ignoratus, tenentur sub mortali detegere defectum præsidi, ne admittatur indignus ad officium. D. Th. 2. 2. *q.* 67. *art.* 2. Palud. *in* 4. *distin.* 29. *quest. vlt.* præponderat enim bonum publicum bono particulari electi indigni.

3 Ad idem tenentur Diffinitores, si defectus eligendi est notabilis, secretus sed non emēdatus, & instat periculum communicati cui non potest aliter obuiari. Ludouicus Beia, *in Resp. Moral.* 3. *casu* 38. §. *quod si defectus, ob causas ibi datas*. An autem electores hi possunt negare suffragium ob defectum grauem cognitum tantùm in Sacramento Pœnitentiæ, vide infra, *verb. Electio.*

4 Debent Diffinitores subscribere illi sententiæ, vel electioni pro qua non dederunt suffragium. Rodrig. *tomo* 4. *cit. quæst.* 45. *artic.* 10 dicens sic fuisse statutum apud Dominicanos in Capitulo in quo D. Tho. fuit electus Diffinitor.

DISPENSARE.

Vide infra, *verb. Illegitimus, vel legitimus, nu.* 9. *&* 10. *& verb. Prælatus quo ad dispensationem illius*, & *verb. Votum, a nu.* 40. & vide supra, *verb. Abortus, n.* 10.

1 ILlegitimi intrantes ordinem, post professionem, non indigent dispensationes ad Ordines sacros recipiēdos, per ingressum enim Religionis id est, professionem, ipso facto ad omnes habilitantur. Est communis & receptissima.

2 Hi ad prælationes indigent dispensatione: & hanc dare possunt in Capitulo

Pro

Prouinciali vel Generali; Prælati communes videlicet Generalis, Prouincialis, ex declaratione, & Bulla Gregor. XIV. ita vt extra Capitulum Generale Prouinciale, seu intermedium id nõ possint, non obstantibus antiquis priuilegijs. Vbi noto, quòd cùm ibi dicat Papa in Capitulo intermedio, quod hodie apud Franciscanos non celebratur, cùm congregatio intermedia habeat vicem Capituli, in hac poterunt prædicti Prælati dare prædictã dispensationem illegitimo. Rodrigu. *tom.* 1. *quæst.* 13. *art.* 6. *& art.* 9. Vide tamen infra, *verbo Illegitimus*. aliud priuilegium facilius, si tamen est in vsu, concessum Congregationi S. Ioannis Euangelistę in Portugallia.

3 Non possunt Prælati in tali Capitulo Prouinciali, vel Generali dispensare vt sit Prælatus filius Religiosi genitus post professionem patris, & in qua illius pater fuit Prælatus. Tenet Miranda, *tomo* .. *qu.* 2. *art.* 10. contra Rodrigu. *q.* 13. *art* 7. & ego potius teneo cum Miranda, ob causas quas citat.

4 Non possunt Prælati communiter aliquando dispensare cum subditis in bigamia vera, neque in interpretatiua, vt quando quis contraxit cum duabus virginibus, vel vnum matrimonium cum vidua possunt tamen dispensare cum bigamia similitudinaria, quando scilicet Clericus contraxit matrimonium, & cognouit vxorem sic receptam non legitimam. Cũ hoc, inquam, vltimo possunt dispensare ad Ordines sacros. Rodr. *tom.* 1. *q.* 24. *art.* 20. Dixi *communiter*, quia in Compendio Societatis Iesu, *ver. Dispensare*, §. 5. *&* 6. dicitur quòd Generalis ipsorum potest dispensare cum subditis in bigamia, ex concessione Sixti IV. facta Carthusiensibus. Et in Comp. D. Hieron. *verb. Ordines sacri* §. 6. conceditur, quòd bigamus de longinquis partibus, & ignotis, seu ignotus hoc loco possit dispensari a Prælato, & ad sacros ordines promoueri.

5 Possunt Prælati Regulares dispensare ad ordines cum aliquibus corpore vitiatis, dummodo defectus corporis non sit essentialis vel scandalosus: Exemplum sit: Non possunt dispensare cum carente digito, pollice vel oculo Canonis; vel cum leproso, caduco, & similibus, quia hi defectus sunt essentiales, vel scandalosi. Possunt tamen dispensare si desit digitus, non pollex, si desit auris externa, vel vnus pes, & possit ambulare cum pede ligneo, & similibus Rodrig. *cit. q. art.* 3.

Sed propter dicta de oculo Canonis, aduerte ex Suarez, *lib. de censur. disp.* 51. *sect.* 3. *num.* 15. *&* 16. ex Nauarr. *ibid. citato*, quòd si aliquis caret globo oculi, est irregularis ob deformitatem. Si verò non caret globo oculi, sed in oculo Canonis sinistro habet carentiam potentiæ visiuę, ita vt cum sinistro non possit legere Canonem absque deformitate notabili, est etiam irregularis. Si verò cum dextro oculo possit legere Canonem absque deformitate, non est irregularis: & hoc maximè locum habebit quando talis carentia visus contigit in sinistro oculo post ordines susceptos; si enim ante susceptos contigit, maior deliberatio requiritur, vt ibidem ait Suarez, *num.* 16. etiam Prælatum Regularem posse esse Iudicem in hoc de oculo sinistro deficiente in potentia videndi.

6 Non possunt Prouinciales, nec Generales dispensare cum infami notato infamia iuris legitimè condemnato, maximè ob crimen nefandum, vt possit celebrare: est enim talis irregularis: & dispensatio cum illis generaret scandalum. Rodrig. *cit. q.* 24. *to.* 1 *artic* 6.

7 Possunt dispensare Pręlati Prouinciales cum mutilatione membri voluntaria occulta, non deducta ad forum contentiosum. Secus verò si sit publica. Rodrig. *ibid. art.* 10. Vide *verbo Prælatus*, *n.* 39.

8 Possunt Prælati etiam Conuentuales dispensare cum suis subditis in irregularitate orta ex homicidio voluntario si sit occultum, non verò si sit publicum. Compend. Mendicantium, *verb. Dispensatio.* §. 24. & *ibidem* Corduba *annotatione ad eundem* §. & Rodrig *cit. quæst.* 24. *art.* 12. Hoc autem intelligitur de dispensatione ad Ordines, non verò ad Prælationes, vt Rodrig. ait. *citat. quæst. art.* 16. Idem circa dispensationem homicidij tenet Miranda, *tom.* 2. *q.* 8. *art.* 10. *concl.* 2. Vide supra, *verbo Abortus*, *n.* 10.

9 Si homicidium fuit purè casuale, vel in defensione factum, possunt Prælati dispensare, etiam si fuerit publicum. Rodrig.

drig. *art.* 13. & in Compend. D. Hieron. *verbo Dispensare in foro pœnitentiæ*, §. 19. conceditur quòd possit Generalis dispensare in homicidio, quando non est certum illud commisisse, vel mandasse. Possunt etiam dispensare in irregularitate contracta ex indebita celebratione quando celebrant excommunicati.

10 Possunt Prouinciales, & Generales dispensare cum subditis in pœnis incursis propter violationem Bullarum Apostolicarum, vt propter ingressum in Conuentum Monialium habilitando, scilicet, talès violatores ad officia Ordinis, & similes pœnas tollendo, idque post iniunctam, & factam condignam pœnitentiam. Capucinus *Addit. ad Compen. verbo Absolutio ordinaria, quoad fratres*, *fol.* 27. ex priuilegijs Ministr. infirmorum. & latè. Rodrig. *tom.* 2. *qu.* 24. *art. vlt.* Qui tamen limitat hoc posse Prælatos, quando illæ pœnæ non sunt reseruatæ Summo Pótifici, sicut non est illa inhabilitas proximè dicta. Secus si dicatur in Bulla quòd sint illæ pœnæ reseruatæ.

11 Possunt Prælati dispensare, & cõmutare omnia vota simplicia subditorum. Est communis. Et de hoc amplius infra, *verbo Votum*, *&* *verbo Prælatus*. Ait tamen Rodrig. *cit. to.* 1. *q.* 25. *art.* 4. non posse Prælatos irritare votum subditi de transeundo ad arctiorem, Religionem, posse tamen illud dispensare ob causam ibi traditam, vide infra, *verbo Votum*, *n.* 10. Securius autem erit in votis subditi quòd Prælatus dicat dispenso, & irrito, vel quatenus possum, si tamen habeat causam ad dispensandum: in dispensatione enim semper causa requiritur; ad irritandum verò non requiritur causa. Causæ verò ad dispensandum sunt facilitas in vouendo: infirmitas ad implendum: necessitas vtilitas: impedimentum maioris boni, & aliæ similes.

12 Abbatissæ non possunt dispensare nec commutare vota Monialium, quia carent iurisdictione Ecclesiastica. Possunt tamen illa irritare, quia habent circa illas potestatem dominatiuam.

13 Vota Nouitiorum non possunt Prælati irritare, quia non habent erga illos potestatem dominatiuam: nec similiter Abbatissæ possunt irritare vota Nouitiarum. Possunt tamen Prælati vota Nouitiorum, & Nouitiarum commutare, & dispensare. Rodrig. *cit. q.* 25. *art.* 8.

DISPENSATIO.

14 Virtute supradictorum priuilegiorum, & cõtentorum supra, *verbo Confessor*, possunt Confessores Regulares dispensare cum sæcularibus in omnibus sequentibus. Primò in voto temporali castitatis ad annum similève tempus limitatum. Hoc enim non est absolutum, seu perfectum votum castitatis. Idéque possunt quando votum fuit disiunctiuum, & altera pars est absolutè reseruata Papæ, altera non: vt si vouit: promitto castitatem, vel susceptionem sacrorum ordinum. Ratione enim huius secũdi non reseruati, totum disiunctum potest commutari, ac dispensari per prædicta priuilegia. Doctores pro hoc, & seqq. statim citabo. Et in his, ac sequentibus etiam possunt commutare.

15 Secundò possunt dispensare cum illo, qui stans in ordine promisit se transiturum ad arctiorem Religionem: possũt, inquam, cum illo dispensare, vt transeat ad laxiorem.

16 Tertiò, si Papa commutauit votum absolutum Religionis, vel castitatis in aliqua opera pia onerosa, confessiones, scilicet, & communiones menstruas, vel quid simile, talis materia, in quam, facta est illa commutatio, potest commutari a Confessore Regulari in aliud opus æquiualens.

17 Quartò, idem possunt circa votũ castitatis emissum a quouis coniuge absque licentia, vel cum licentia alterius. Non verò si ambo vouerunt castitatem de cõmuni consensu per modum contractus: nisi fortè ambo vouerunt abstinere ad tẽpus certum. De hoc particulare Sanchez, *lib.* 8. *de matr. disp.* 11. *n.* 10.

18 Idem possunt circa omnia iuramenta annexa prædictis votis, cum duabus exceptionibus. Prima, dummodò non sint iuramenta absoluta castitatis, & Religionis: hæc enim æquiualent voto absoluto castitatis & Religionis, quæ reseruantur Papæ. Secunda est, dummodò non sint iuramenta ex quorum dispensatione

resultet

resultet præiudicium tertii: hæc enim excepit Gregor. XIII. in suo priuilegio, ne à Religiosis commutentur. Hæc omnia præcedentia tenet, & affirmat Sanchez, *lib. 8. de matrim. disp. 16. nu. 2. & seq.* cum Cordub. Rodr. & Vega, *ibi citatis*, remittens se ad suam ibi disputationem.

19 Idem dicturus videtur, seu tenetur Sanchez, quod possint iidem Religiosi in omnibus sequentibus: videlicet, quòd possint dispensare in voto non nubendi: & in voto assumendi ordines sacros, & in tempore præfixo vouenti Religionem: vt quod scilicet intraret ordinē intra vnum annum: tunc enim potest cum illo ob iustam causam dispensare, vt differat ingressum pòst illud tempus. Dixi, inquam, teneri Sanchez fateri in his omnibus posse regulares Confessarios dispensare; quia ille ait, *cit. lib. 8. disput. 9.* hæc omnia posse Episcopos dispensare iure ordinario: & Regulares in hoc possunt idem, quod Episcopi: Adde quod tria prædicta vota non sunt vota absoluta castitatis, vel Religionis, vt intuenti patebit.

20 Si coniux fecit votum religionis inito iam matrimonio nondum tamen consummato, non possunt Religiosi per prędicta priuilegia tale votum commutare, vel dispensare. Nam illud est votum absolutum Religionis, quod adhuc potest, ac debet impleri ante consummationem matrimonii, Sanch. *cit. disp. 16. n. 6.* Si verò fecit votum castitatis inito matrimonio, & non consummato, possunt dispensare ob manifestum periculum. Sanc. *ibid. n. 4.*

21 Si quis vouit virginitatem solùm intendens abstinere à primo coitu per quem perditur virginitas & aureola: poterunt cum isto dispensare Confessores Regulares, quia potest Episcopus: eò quod hoc votum non sit votum castitatis absolutum, sed temporale; at si vouens virginitatem solùm, & absolute intendit abstinere in omni voto ab actu venereo. In hoc neque Episcopus, neq; Regulares dispensant, quia ibi clarè includitur votum absolutum castitatis. Et quādo vouens non recordatur intentionis habitæ tempore voti, iudicandum est vouisse secundo modo, non primo. Ita Azor. *to. 1. lib. 11. c. 19. q. 14.* & Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 9. n. 9. & lib. 9. disp. 33. n. 7. & lib. 8. cit. disp. 15. nu. 4.*

22 Tenetur Prælatus dispensare cum subdito quando pertinet ad bonum animæ, vel corporis: quia potestas data Prælatis ad dispensandum est ad subditorum bonum. Sanch. *lib. 3. de matrim. disput. 10. nu. 6.* Imò aduerto, quòd quando subditus petens dispensationem fuerit scrupulosus, non debet Prælatus illum remittere suæ conscientiæ, sed causa cognita pro sufficienti, debet hominem resolutè liberare à scrupulis, non relinquendo negotium in manu subditi scrupulosi: secus si non sit scrupulosus petens.

23 Potestas ad dispensandum in habente illam, in dubio si possit, vel non possit extendi ad hoc, vel illud, est amplè interpretanda retenta propria significatione verborum. At ipsa dispensatio facta, est interpretanda strictè, quia est abrogatio legis communis Sanchez, *de matr. libr. 8. disput. 1.* cum limitationibus ibi positis, & *disput. 2.* citans multos. In qua *2. disp. nu. 9.* ait: quòd stante dubio an dispensatio facta, extendatur ad hunc casum, est strictè interpretanda. Si verò sit dubium an potestas dispensandi extendatur ad hunc casum, est amplè interpretanda.

Quoties constat de intentione concedentis, dispensatio extenditur ad id quod concedens intendit. Patet, *ex cap. in his, de verbor. significat. & cap. 1. vers. ex parte verò tua: de concession. prabendæ in 6.*

24 Dispensandi potestas amplè interpretatur in ordine ad casus aptabiles in potestate expressos; dummodo non sit in præiudicium tertii. Vndè habens potestatem dispensandi in vno, potest dispensare in alio illud primum concernente, vel ab illo dependente in quo est eadem, vel maior ratio. Sic Fel. *c. final. de simonia, num. 8.* & alii. Excipe dummodo talis extensio non sit in præiudicium tertii.

25 Habens potestatem etiam delegatam dispensandi in aliquibus votis potest etiam dispēsare in iuramentis factis Deo circa eandem materiam. Idem dic de potestate commutandi. Et è contra, potens dispensare in iuramentis Deo factis, potest etiam in votis eiusdem materiæ. Sanchez, *lib. 8. de matrim. disp. 3. à num. 18.* cum multis citatis; quod intellige quando votum, & iuramentum non sunt facta simul supra eandem materiam.

drig. *art.* 13. & in Compen[illegible] *verbo Dispensare in f*[illegible] conceditur quòd [illegible] dispen-sare in homicid[illegible] illud comm[illegible] dispensando, etiam [illegible] etiam tollere iu-[illegible] simul factum: quia [illegible] accessorium sequens [illegible] principalis. *Si verò iura-* [illegible] *diuerso tempore post* [illegible] an confirmandum votum, [illegible] *dependenter ab illo*, tunc potestas [illegible] dispensandum votum, non extenditur ad tollendum iuramentum eiusdem rei, quia sunt duo vincula eiusdem rei inde-pendentia: & tunc iuramentum est prin-cipale, & non accessorium ad votum San-chez, *citato loco, nu.* 23. cum multis citatis. *Vbi ait* validam esse dispensationem si e-xistente voto, & iuramento simul votum firmante, exprimantur votum tantùm ta-cito iuramento: vel solùm exprimatur iu-ramentum tacito voto, vel dicatur esse v-num tantùm, cùm sit vtrumque: ibidem, *num.* 24. Quia tunc reputatur vnum tan-tùm vinculum.

27 Non est iusta causa dispensandi in voto non ludendi, pati multa desideria ludendi, si illis resistitur sufficienter: sed solùm est causa quando homo positus est in manifesto periculo violationis voti ob iam visam experientiam. Imò ait Alcocer relatus à Sanchez mox citando, esse cau-sam sufficientem commutandi iuramen-tum; vel votum non ludendi, si vouens ex abstinentia ludi agrestis, ac rusticus repu-tetur. Ita Sanchez sequens illum, *in libr.* 8. *de matrim. disp.* 20. *num.* 20. Intellige si sit persona nobilis, quæ indè grauem infa-miam patiatur. Sed hoc videtur dubium, cùm nemo ex abstinentia ludi manere possit agrestis, & infamis.

ADDITIO.

VIde infra, *verbo Matrimonium, à nu.* 1. *& sequentib.* & vide omia infra, *verbo Homicidium, num.* 39. *&* 40. *& verbo Voti dispensatio*. præter illa, quæ iam dixi in prima Editione, *hoc eod. verb. & ibidem verbo Prælatus*. Claritatis gratia addo, no-uam mihi concessionem, & maximam, & notatu dignam pro multis casibus, quam refert Rodrigu. *in Bullar. fol.* 817. datam Paulo III. Religiosis Sancti Benedicti Vallisoleti, cuius summa hæc est.

1 Concedit, *Quòd singulis annis prima die Lunæ Quadragesimæ, huiusmodi omnes, & singulas vtriusque sexus personas, Ordi-nis, & Congregationis prædictorum Religio-sas, ac eidem Ordini, & Congregationi obla-tas, seu donatas, nec non Eremitas sub cura vestra existentes intra septa vestrorum, seu ipsorum pro tempore absoluendorum Mona-steriorum, seu aliorum Regularium locorum, ab omnibus, & singulis eorum peccatis, sen-tentijs, censuris, & pœnis per eos pro tempore quomodolibet incursis, etiam in casibus quo-modolibet reseruatis, (exceptis contentis in Bulla Cœna Domini) absoluere: & cum eis super quibusuis irregularitatibus per eos pro tempore quauis occasione, vel causa contractis dispensare, prout hactenus, vt præfertur con-sueuistis*. *Et subdit firmissimam confirmatio-nem irreuocabilem, ita vt si dicta concessio reuocetur, iterum reintegrari, vel restitui censeatur*. Dixi hanc mihi videri maxi-mam, & insolitam concessionem, quia li-cèt excipiat casus Bullæ Cœnæ, in multis tamen aliis insolita est, pro pœnis scilicet absoluendis, & irregularitatibus dispen-sandis. Quod vt melius intelligatùr, ad-uerto sequentia.

2 Hoc conceditur Reformatori Gene-rali, Abbatibus, Prioribus, & Præsidentí-bus prædicti Ordinis. Et proindè conce-ditur aliis Prælatis aliorum ordinum cum illis communicantibus, qui respondent prædictis officiis, & dignitatibus Benedi-ctinorum. Quòd si quæras, an Prælati isti possint hoc ibi concessum delegare alicui Confessori, credo quod possunt, quia ha-bens iurisdictionem per priuilegium Pa-pæ, habet illam vt ordinariam, & proin-dè potest illam delegare, vt dixi in prima Editione, *verbo Abortus, nu.* 12. & Sanch. *lib.* 2. *de matrim. disp.* 40. *nu.* 14. Quod non possunt delegare Prælati per illam conces-sionem Pii V. supra, *verbo Abbas*: quia iuxta illam per se ipsos debent facere.

3 Conceditur his Prælatis, vt possint subditos vtriusque sexus Monachos, & Moniales absoluere, prima feria secun-dæ Quadragesimæ ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis: exceptis con-tentis in Bulla Cœnæ. Idemque possint er-ga personas oblatas, & donatos viuentes

intra

intra Monasteria: vel in alijs locis regularibus subiectis eisdem Prælatis, videlicet oratorijs, grangijs, & similibus, quia hæc sunt loca regularia illis regularibus subiecta.

4 Concedit quòd possint illos omnes absoluere ab omnibus censuris, excommunicatione, videlicet suspensione, & interdicto: & præterea ab omnibus pęnis Inter quas venit omnino quæcumque inhabilitas ad officia Ordinis, & priuatio officiorum idque in foro conscientię: hęc enim duo intelliguntur nomine pęnæ Ecclesiasticę, & similiter de quacumque alia pęna.

5 Quod mihi insolitum est, conceditur illis vt dispensent cum omnibus illis subditis in omni irregularitate, *quauis occasione, vel causa contractis*: in quo non limitat si sit homicidij voluntarij, neque casualis: neque limitat si sit delictum occultum, vel publicum. Neque excipit bigamiam, &c. sed absolutè, & in communi ait: *quauis occasione, & causa cõtractis*. Quod non reperio alium Summum Pontificem concessisse. Cùmque concessio sit tam ampla, & generalis, & Papa id possit concedere: nec ab aliquo successore reuocatum inueniamus, in speciali, videtur posse Religiosos illa vti, sicut iacet sine limitatione: quia cùm lex, vel Princeps non distinguit, neque nos debemus distinguere.

6 Quod ibi non distinguit vt id faciant in foro sacramentali Confessionis, vel cõscientia: vnde videtur quòd illa die Prælati prædicti poterunt pęnas, & irregularitates dispensare extra Sacramentum Pœnitentiæ.

7 Quod non est illud concessum semel in vita, neque cum pęnitentia vnius anni singulis hebdomadis, vt fecerunt alij Sũmi Pontifices, sicut diximus in prima Editione, *verbo Confessor, nu.* 18. *&* 19. Sed concessio est pro singulis annis, absque illa annuali pęnitentia. Sed tamen debent Prælati hac dispensatione vtentes semper condignam satisfactionem iniungere: & præterea per istam concessionem hoc nõ possint facere, nisi semel in anno, & illa sola die, videlicet Feria secunda primæ Dominicæ Quadragesimæ.

8 Præter supra dictam concessionem, pro Minoritis aduerto Pium II. concessisse Minoritis, vt cum suis subditis possent condescendere, & compati in equitando, licèt non sit arcta necessitas, vel infirmitas: & in receptione frumenti pro induendis fratribus vbi non est alius modus habendi: & similibus, habetur concessio viuæ vocis oraculo in Bullario Rodrig. *fol.* 299. & 300.

9 Dixi in prima Editione, *hoc eodem verbo, num.* 8. posse Prælatos dispensare cum subditis in irregularitate homicidij voluntarij, si delictum fuit occultum. Nunc addo Martinum V. huius concessionis Authorem apud Compendium Mendicantium, *verbo Dispensare*, §. 24. quando hoc concessit dixisse: *Dummodo notorium non sit*. Multum verò refert ad quietem Religiosi dispensandi aduertere quod sit crimen notorium, pro quo sufficiat audire, Nauarrum, *in Sum. Latina, cap.* 25. *num.* 73. vbi agens de suscipiente Ordines cum peccato notorio, definiens quid sit notorium, ait: *Diximus notorium, quia ad hunc effectum non sufficit esse famosum, nec testibus probabile. Notorium autem dicitur quoad hoc, quod est confessum à parte in iudicio; vel super quo est lata sententia, quæ transiuit in rem iudicatam: aut est manifestum, vt nulla tergiuersatione celari possit*. Et paucis interiectis subdit, etiam esse delictum notorium: *Quando scit euidenter maior pars populi, vicinorum, aut collegij, modò in eo saltem sint decem*. Vbi nota singula verba; primò enim ponit exempla de crimine notorio primò quando scilicet confessum est in iudicio: secundò, si sentẽtia est damnatum: tertiò, si nulla tergiuersatione potest celari: quartò, si scitur euidẽter a maiori parte cõmunitatis. Et in speciali hoc vltimum dictum est notandum, quod scilicet non sufficiat vtcumque sciri a communitatis parte maiori: vnde non sufficit quòd sciatur per famam: scire enim per famam non est scire euidenter. Et hoc ipsum posuit Nauar. in verbis prioribus dicens, non sufficere quòd crimen sit famosum, id est, scitum per famam: nec sufficere quòd possit testibus probari, nisi de facto habeat illas quatuor conditiones proximas positas, vel aliquam ex illis. Et mox subdit Nauarr. scientiam pauciorum quã sex non facere rem notoriam: neque sex sufficere quando illi non sunt maior pars

illius congregationis, cuius respectu illud dicitur notoriū. Vnde colliges, quòd si in magna congregatione sex tantum sciunt, Immò, & octo, tale crimen non est notorium si desint illæ quatuor priores conditiones, vel vlla illarum, ex quibus omnibus facilè erit Prelatis cognoscere quando homicidium voluntarium fuerit notorium, vt possint dispensare in irregularitate indè secuta. Recole etiam ad hoc intentum, quæ diximus supra, *verb. Abbas, à num. 4. vsque ad* 10. de crimine occulto, inseruiunt enim etiam ad hoc propositum.

10 In omnibus, in quibus possunt Prælati dispensare cum suis subditis, possunt dispensare etiam si ipsi Prælati sint extra suum territorium: vel etiam si Prælati existant in suo territorio, & subditi sint absentes: idque in foro interno tantùm extra Sacramentum. Hæc colligitur ex Sanchez, *lib. 3. de Matrim. disp. 19. n. 7. & seq.* vbi docet dari duplicem iurisdictionem, aliam scilicet contentiosam, quæ exercetur inter partes litigantes, actorem scilicet, & reum cum strepitu iustitiæ, & proindè dicitur contentiosa, quia exercetur inter litigantes, quorum alter est inuitus. Et ista iurisdictio non potest exerceri à Prelato extra suum territorium, ne turbet Prælatum alieni territorij. Secunda iurisdictio dicitur voluntaria, quæ scilicet non exercetur inter litigantes, neque erga inuitos, sed circa voluntarios, ac volentes: & ista potest exerceri à Prælato vbique extra territorium modo supra dicto, quia hæc exercetur sine strepitu iudicij, & neminem lædit. Et ita censet Suarez, *de cens. disp 41. sect. 2. nu. 10.*

11 Si Prelatus dispenset cum aliquo, non petente subdito, nec petente aliquo alio dispensatio valida est: quia vt ea sit valida non requiritur, quod præcedat postulatio alicuius: Suarez *tomo de legibus, lib. 6. c. 13. nu.* 8. vndè patet verum fuisse dictum olim à nobis in prima editione, *verbo Abortus, n.* 11. quod scilicet si Prælatus regularis in Capitulo Conuentuali, vel Prouinciali dicat, in communi, absoluo vos, & dispenso vobiscum, & cæt. omnes circumstantes necessitatem habentes illius absolutionis, & dispensationis manent absoluti, & dispensati in omnibus, quæ potest Prælatus, etiam si antea nihil petierint. Et confirmatur, quia tunc Prælatus habet voluntatem, & potestatem absoluendi, & dispensandi, & vt absoluat à pœnis Ecclesiasticis, & dispenset in irregularitatibus non requiritur contritio, vel Confessio Sacramentalis ex parte pœnitentis.

12 Prælatus inferior dispensans in lege superioris sine iusta causa, & subditus petens dispensationem absque iusta causa, peccant ambo: at excusabitur si vterque probabiliter, & moraliter credant subesse causam licitam, & iustam. Suarez, *cit. capit. num. 14. & 16.* Et subditus faciat simplicem informationem bona fide.

13 Prælatus dans litteras dimissorias alicui subdito quem scit esse irregularem, & concedit vt Ordines suscipiat in ipso facto cum illo dispensat in prædicta irregularitate, si aliàs potest in illa dispensare, Medina, *in Summ. 1. part. cap. 11. §. 12.* & Ludouicus Lop. *Instru. 1. p. c. 4.*

14 Dispensandi potestas alicui concessa, siue ordinaria siue delegata est, amplè interpretanda: & potest aptari, vt per illam possit illam habens dispensare in casibus, qui aptabiles sunt casibus concessis expresse & inclusis in casibus expressis. At verò ipsa dispensatio à superiori iam data est interpretanda strictè, & rigorosè in propria verborum acceptione: neque extendenda ad similes casus. Est communis Doctorum latè discussa à Sanchez, 8. *de Matrim. disp. 2.* vbi ponit duas limitationes de potestate ista amplè interpretanda. Prima est, quòd si vrgeat præiudicium tertij, sit strictè interpretanda. Secunda est, quòd si committatur, vt dispenset cum certis personis nominatis, est strictè interpretanda: si verò personæ dispensandæ non nominentur in concessione, erit amplè interpretanda. Vndè colligit Sanchez, *num. 9.* quod stante dubio potestas dispensandi, extendatur ad aliquem casum, erit interpretanda, quod extendatur ad illum. At è contra, si sit dubium, an dispensatio iam facta extendatur ad hunc casum, non est extendenda ad illum. Ratio est, quia dispensandi potestas est amplè interpretanda rationabiliter ad casus necessariò inclusos: at dispensatio ipsa est strictè interpretanda.

15 Superior, qui est immediatè superior tamquam causa vniuersalior in regimine

ordinario, potest validè in lege inferioris, vt potest Generalis dispensare in lege Prouincialis: & iste in lege Prælati Conuentualis. Et quamuis talis Superior sine causa dispenset, valebit dispensatio, quidquid sit de peccato maiori, vel minori talis dispensantis sine causa. At si talis Superior non sit immediatè Superior in regimine ordinario, sed solùm sit Superior per appellationem, quia scilicet ad illum Superiorem potest appellari, talis Superior nō potest dispensare validè in lege inferioris. verb. grat. Archiepiscopus est Superior Episcopo solum per viam appellationis, non in regimine ordinario immediatè: ac proindè non potest dispensare validè in lege Episcopi sibi subiecti. Et confirmatur quia Generalis potest sibi reseruare regimen Prouincialis quoad aliquod negotium particulare si viderit expedire. Et eodem modo poterit legem sui Prouincialis annullare si viderit conuenire. Suarez, *cit. lib. 6. de Legib. c. 19. ad finem.*

16 Circa renunciationem dispensationis sibi factæ, sicut potest renunciare officio, vel priuilegio quod habet. Nota secundò, duplicem esse posse istam renunciationem: alteram expressam, alteram tacitam. Ad renunciationem expressam requiritur voluntas interna, & verba expressiua voluntatis istius: & prętereà requiritur, vt ista renunciatio intimetur dispensanti, & ab illo acceptetur; quamdiu enim illi non fuerit intimata, & ab illo acceptata, poterit dispensatus mutare voluntatem, & vti sua dispensatione, & idem dic de renunciatione priuilegij, & officij. Renunciatio tacita est illa, quæ fit per aliquod factum indicans voluntatem renunciandi. Dixi, *per aliquod factum*: quia non sufficiet non vsus circa illam dispensationem quia cum isto nō vsu potest manere voluntas vtendi: sed requiritur, vt ita dicam, contrarius vsus, seu factum contrarium voluntati vtendi illa dispensatione. Suarez, *cit. l. b. 6. c. 20. n. 8.* At benè, *ibidem nu. 9.* pro maiori explicatione addit: quòd qui dispensatus iam fuit in ieiunio (idem dic de alijs) & quærit nouam dispensationem de eadem re, dubius an prima valuerit, non censetur renunciare primæ dispensationi procurando secundam, neque per hoc amittitur prima: quia procurans secundam, non habuit animum absolutum renunciandi primam, sed solùm conditionatum, videlicet si prima sit inualida: ac proindè non obtenta secunda, poterit manere cum prima. Si verò quis post primam dispensationem obtineat aliam secundam contrariam priori, iam renūciauit priori & non poterit illa vti. Vndè infert Sanchez, 8. *de Matrim, disp. 22. n. 19.* quòd impetrans dispensationem ad contrahendum matrimonium cum vna consanguinea, & postea secundò impetrat aliam ad contrahendum cum alia, iam non potest contrahere cum priori; quia per secundam dispensationem repugnantem, renunciauit primæ. Addit tamen Suarez, *cit. c. 20. n. 11.* quòd licet dispensatus rumpat litteras dispensationis ex animo renunciandi, non tenet renunciatio, quousque à Principe acceptetur. Quæ omnia possunt applicari ad renunciationem officiorum.

17 Si Prælatus cum subdito dispensauit validè in aliquo voto, vel illud irritauit: non potest iterum reuocare illam dispensationem, vel irritationem iubendo, vt stet priori voto. Probatur, quia per illam validam dispensationem, vel irritationem fuit votum verè ablatum, & extinctum; ergo non potest Prelatus idem votum iterum imponere subdito: quia votum non ligat, nisi ex libera voluntate vouentis, & proindè vt iterum obliget, debet iterum subditus vouere. Suar. *cit. libr. 6. caput. 21. num 6. ad finem.*

18 Quæris. Quidam Religiosus habet irregularitatem, vel inhabilitatem super qua poterat suus Prælatus dispensare. Ille huius rei inscius Papam, vel Nuncium adijt pro dispensatione obtinenda. Papa, vel Nuntium dispensationem denegauit: Quæris, an post hanc denegationem Papæ possit suus Prælatus cum illo dispensare, sciens quòd Papa negauit? Ego iam de isto casu rogatus respondi, & modò respondeo, posse Prelatum Regularem cum illo dispensare, non obstante quòd sciat Papam, vel Nuntium noluisse dispensare, dummodò causa iusta intersit. Hunc casum ponit Sanchez, *lib. 8. de Matrimonio, disp. 14.* in illo qui prius petijt à Papa negante dispensationem, & postea adit Episcopum aliàs potentem dispensare: tenet quòd potest Episcopus dispensare, non ob-

obstante, quòd Papa negauerit. Et probatur, quoniam ex eo, quòd Papa negauerit dispensationem, non aufert iurisdictionem ordinariam, quam habet Prælatus inferior dispensandi, aliàs in illo casu; neque Papa negando dispensationem fecit illum casum indispensabilem: neque reuocauit priuilegium, quod habet inferior in illo dispensandi: ergo adhuc potest dispensare. Secundò, quia ex eo quòd Papa negauerit, non dicitur præuenire causam, seu interdicere, ne alius dispenset. Neque item subditus adeundo Papam cessit iuri suo, quod habet etiam adeundi Prelatum.

19 Limitat tamen ibi Sanchez, *num.* 5. quòd si Papa negauit dispensationem iudicans non adesse causam iustam dispensandi: tunc non poterit Prælatus inferior dispensare, nisi noua causa adueniat: quia in tali casu, deficiente causa, videtur Papa diffinire non posse in tali casu licitè dispensari. Secus si Papa neget non ob defectum causæ: sed in pœnam illius, vel criminis, vel personæ; maximè quando sciat inferior, quòd Papa huic negans, alijs tamen concedit eandem dispensationem. Et *numer. ibid.* 6. asserit non teneri Episcopum dispensantem sua potestate ordinaria ad illas solas causas, quas solet Papa attendere: nam si sint aliæ iustæ, quæ sibi videantur sufficientes, adhuc poterit dispensare, Immò id etiam dicit posse facere dispensantem per potestatem delegatam à Papa, quia Papa in commissione, qua committit vt dispensetur in aliquo casu, solùm requirit vt sit causa iusta: neque limitat hanc, vel illam.

20 Idem dicendum est in casu, quo Generalis, vel Prouincialis denegauit dispensationem. Si enim potest Prælatus localis conuentualis dispensare: adhuc poterit dispensare, non obstante quòd Prouincialis, vel Generalis negauit. Imò addit Sanchez *cit. disp.* 14. *n.* 7. quod etiam Confessor per Bullam Cruciatæ, vel aliud priuilegium potens aliquid dispensare, vel absoluere, id poterit facere, non obstante quòd pœnitens à Superiore iam sit passus repulsam: quia adijsse Superiorem nullum præuentionis effectum operatur. Et rationes adductæ *in n.* 18. etiam militant in Prouinciali negante Generali: & in Prælati locali negante Prouinciali. Dummodo tamen semper sit causa dispensandi, & potestas in inferiori cum iniuncta sufficienti pœnitentia. Immò sicut ibidem innuit clarè Sanchez, in his omnibus non est necesse facere mentionem repulsæ datæ à Papa, nisi quando ille definiuit nō dari causam iustam dispensationis: tunc enim inferior non poterit, vt supra diximus.

21 Dato, quòd subditus petijt dispensationem à Prælato, & Prælatus remisit ad Papam: & Papæ fuit præsentatus: an possit adhuc redire ad Prælatum, vt dispenset virtute priuilegij validi per quod potest? Respondetur posse iterum Prelatum illi causæ intendere ac dispensare. Neque obstat *cap. licèt de off. legati*, vbi dicitur Iudicem desinere esse Iudicem postquam causam ad Superiorem remisit. Nam hic textus intelligitur in causa contentiosa tantùm qualis non est dispensatio, hæc enim est causa pacifica sine strepitu iudicij. Neque per hoc quod pœnitens iam adierit Papam, dicitur suum delictum esse positum in foro contentioso, ac proindè non posse dispensare Prælatos inferiores, qui nequeunt dispensare in aliquibus grauibus deductis ad forum contentiosum. Non hoc obstabit, quia petere solum aliquid à Summo Pontifice, non est manere casum positum in foro contentioso illius. Quia forus contentiosus significat locum iudicij, in quo est persona actoris, & rei. Quod non datur quando Romæ postulatur dispensatio.

ECCLESIAE FRATRVM.

Vide *verbo Altare, & verbo Benedicere, & verbo Missa, & verbo Sepultura, & verbo Processiones, n.* 10.

1 POtest Guardianus suam nouam Ecclesiam benedicere cum aqua à se benedicta, & illam pollutam reconciliare cum aqua tantùm à se benedicta. Compendium, *verbo Benedicere*, §. 14. Non vero potest consecrare, vel illam consecratam reconciliare. Quòd autem Ecclesiam solùm benedictam possit reconciliare cum aqua à se tantùm benedicta, non verò benedicenda ab Episcopo, tenet Henriquez, *to.* 2. *lib.* 13. *c.* 31. §. *pollutio.* Et probatur, quia simplex Parochus recon-

cõciliat suam Ecclesiam benedictam cum aqua à se benedicta: vt omnes fatētur cum praxi: ergo à fortiori id poterit Prælatus Regularis maiorem habens potestatem. Si verò sit consecrata, debet regularis Prælatus vocare Episcopum: vel si ille absit vltra duas dietas, expectare aquam ab illo benedictam, & tunc Ecclesiam consecratam cum illa aqua reconciliabit.

2 Ecclesias Fratrum, cœmeteria, calices vbi Chrisma interuenit, & altare portatile, solus Episcopus potest consecrare. Hoc tamen potest facere quilibet Episcopus catholicus, non impeditus irrequisito diœcesano. Comp. *eod. verb. §. 11 cum notatione Collectoris, ibidem, ad §. 16.*

3 Ecclesias Fratrum non esse collegiatas nec teneri ad duas Missas diebus assignatis à Missali tenet Rodrig. *to. 1. q. 43. ar. 12.* dicens ita declaratum esse in cæremoniali nostri Ordinis facto ex mandato Congregationis Generalis Tolletanæ. At illas esse collegiatas, & teneri ad duas prædictas Missas diebus assignatis expressè tenet Cæremoniale Ordinis factum ex mandato R. P. Generalis Francisci Sozæ per Fratrem Ioan Zamorens. qui *lib. 1. de Rubricis, fol. 5. pag. 2. Rubr. 4. ad finem*, ait sic fuisse Romæ declaratum in Congregat. Cardinalium de Ritibus: *Et ibid.* ait esse etiam Cathedrales ad effectum vtendi planetis complicatis.

4 Audientes Missam in nostris Ecclesijs satisfaciunt præcepto Ecclesiæ, & si ibi sermonem audierint non tenentur adire propias Parochias. Compen. Societatis, *verb. Missa*, §. 1. ex Paul. III. & §. 2.

5 Ecclesias seu loca Fratrum temerariè infringentes incurrunt excommunicationem. Compen. *verb. Ecclesia*, §. 3. Et hoc inseruit contra Ministros iustitiæ aliquando insequentes illos, qui ad Ecclesias confugiunt, de quo paulò infra, vide *verb. Confessor. num. 29.*

6 Leo X. prohibuit ne regulares in Sabbatho Sancto campanas pulsent pro Alleluia, antequam pulsentur in Matrice Ecclesia Cathedrali. Comp. *ver. Ecclesia*, §. 10.

7 Possunt Regulares in suis Ecclesijs exhumare corpora defunctorum ex vno sepulchro ad aliud in eadem Ecclesia, de consensu illorum quorum interest. Compend. *verb. Ecclesia*, §. 17.

ECCLESIAE IMMVNITAS. *pro fugientibus ad illam.*

QVia casus quotidianus est apud Religiosos, & vidi magnas molestias ob hanc causam eis illatas, sequentia pono pro remedio aliquo futurorum. Neque in hoc recedo ab intento.

8 Gaudent Priuilegio Ecclesiæ ne possint ab illa extrahi fugiētes ad illam, etiam si adhuc in illa non sint celebrata diuina mysteria, dummodo iam sit dedicata ab Episcopo. Gaudet etiam Ecclesia etiam si sit polluta, & interdicta. Suarez *tomo 1. de Religione, lib. 3. cap. 9. num. 4. & 6.*

9 Horti, & septa Conuentuum, & totus ambitus cum officinis gaudet hac immunitate, & proindè ab horto Fratrum extrahi non potest culpatus. Compend. Societatis Iesu, *verbo Immunitas*, §. 2. dicit quod per Ecclesias Fratrum intelliguntur horti, hortalitia, officinæ, & omnia contenta intra ambitum Conuentus. Et Rodriguez, *tom. 2. qu. 75. artic. 2.* dicit ex Eugenio IV. quod etiam grangiæ Cistertiensium gaudent hac immunitate sicut Ecclesiarum atria (*alpendres*) ita vt indè extrahi nequeant fugientes. Probatur etiam ex Bulla Gregor. XIV. adducta à Capucino, *verb. Ecclesia, fol. 306. & 307.* in qua Gregor. restringens aliam Sixti V. permittentem extrahi banditos ab Ecclesijs: & modificans quomodo sint extrahendi, ait ne extrahantur (ab Ecclesijs, Monasterijs, sacellis, domibus Regularibus locisve sacris, aut Religiosis.) Vide verba: primò enim per Monasterium, intelligitur etiam hortus: nam Religiosus existens in horto, dicitur esse in Monasterio. Secundò ibidem dicit (*loca Religiosa*) hortus autem Monasterij est locus Religiosus. Licèt verò illa Bulla sit pro sola Italia: mens tamen & intentio Papæ debet extendi ad similes. Præterea, quia Fratres admittentes mulieres intra hortos Monasterij sunt excommunicati, vt omnes fatentur explicantes Bullam Pij V. Hoc autem non ex alia causa prouenit, nisi quia hortus est Monasterium. Vltimò, quia priuilegium extēditur ad loca cohærentia, vt probat Henr. *to. 1. libr. 7. de Indulg. c. 27. §. 6. littera D. in gloss.* maximè si loca sint intra Monasterium.

Quia verò Ministri iustitiæ, vt plurimum

mum sunt feruidi,& nimij in extrahendis saltem aliquando id ostendunt percupere, ex dicta Bulla Gregor. Et ex pijssimis Ordinationibus Regni Portugalliæ colligo modificationes à Papa ibi positas, & à Rege, *lib.2. Ordin tit.5* ambo enim pijssimè decernunt modum extrahendi.

Primò ergo iubet Papa ne extrahantur (etiam non gaudentes immunitate) absque expressa licentia Episcopi, vel eius Officialis,& non alterius. Secundò, vt extracti deponantur in carcere Ecclesiastico,& non in sæculari, vsque dum causa terminetur.

Rex autem, *citato loco*, primò iubet vt antequam extrahatur processus fiat summarius, vt videatur an reus gaudeat immunitate Ecclesiæ. Secundò iubet vt vocetur Prælatus, Rector, Vicarius particularis, aut Generalis, vt videat,& examinet delictum,& processum. Tertiò ait Rex,& requirit vt concordet Vicarius cum Iudice sæculari,& secundùm vtriusque decretum fiat,& alia ibi pro Ecclesię fauore decernit. Quę vellem hodie melius obseruari ab aliquibus ministris iustitię, qui Conuentus ingrediuntur inconsulto aliquando Prælato, immò septa saltantes, quod neque Papa, neque Rex permittit.

Addit Capucinus, *citato loco*, vt Prælati Regulares vigilent,& non sinãt culpatos extrahi absq; diligentia ibi assignata, aliàs incurrent pœnas Bullæ prædictæ. Quamuis autem pœnæ ibi positæ in Hispania non ligent vt diximus tamen Prelatus eo ipso, quòd Prælatus est tenetur sub mortali defendere immunitatem suæ Ecclesiæ nec sinere culpatos indebitè extrahi, vt clarè decernitur, *cap. inter alia de immuni. Ecclesiæ*. Vt autem hoc melius possint facere, pono in ordine casus magis contingentes in quibus culpati gaudent, vel non gaudent immunitate Ecclesiæ.

10 Iuxta probabiliorem sententiam non gaudet immunitate infidelis, nisi fortè fugiens ad illam petat Baptismum. Suar. *lib. 3. de Relig. to.1.c.* 10.*n* 9. *&* 11 Hæretici verò pro crimine hæresis non gaudent.

11 Non gaudet priuilegio isto, seu immunitate Clericus quouis modo culpatus respectu Iudicis Ecclesiastici, sed ab illo potest extrahi, cùm ab illo non sit ocidendus Non verò potest extrahi à Iudice sæculari. Si verò Clericus sit primæ tonsurę, non portans habitum, & tonsuram clericalem potest extrahi à Iudice sæculari, Suarez, *cit.c.* 10.*n.6. & sequentib.* Et potest etiam laicus extrahi à Iudice Ecclesiastico pro omni crimine pro quo potest illũ punire, vt quia non vult contrahere cũ sponsa cui debet promissum, vel pro alia culpa contra ius Ecclesiasticum. Suar. *ibid.n.*8.

12 Gaudet hac immunitate, qui non valens ingredi adhæret portæ Ecclesiæ non habentis cæmeterium: aut si est supra tectum Ecclesię. Suar. *cit. lib. cap.* 9. *num.*8.& ratio est, quia in vtroque casu dicitur ille fugere ad Ecclesiam, & esse in Ecclesia moraliter,& fauores sunt ampliandi.

13 Gaudet etiam seruus fugiens sæuitiam domini, nisi dominus iuret de impunitate serui. Gaudet etiam fidelis excommunicatus, nisi delictum suum id prohibeat. Gaudet etiam fidelis interdictus. Suarez *cit. lib. cap.* 10. *nu.* 3.

14 Gaudet etiam culpatus ciuiliter, vt v.g. fugiens ad Ecclesiam propter debita. Suarez, *cit lib.c.*11.*nu.*3. Non vero gaudet fur, quando est grassator viarum, & incendiarius. Ordinationes Regni Portugalliæ, *lib.2. tit.5.* Benè tamen gaudet fur ordinarius, *ibi.§.4.* Non verò gaudet adulter extrahẽs fęminam, vel virginem à domo viri, vel patris. Gaudet tamen adulter ordinarius, vel deflorator non extrahens illas à domo. Ordinat Portugalliæ, *ibid.*

15 Non gaudet immunitate, qui commisit delictum aliquod intra Ecclesiam. Suarez, *cit. cap.* 11. *num.*6. Neque, qui crimen fecit extra Ecclesiam per insidias, vel ex proposito, vt communiter dicitur. Neque is, qui ex Ecclesia alium extra illam ferit, vel mandat ferire: neque qui extra Ecclesiam existens aliquem ferit intra illam. Suarez, *vbi proximè*.

16 Gaudet immunitate fugiens à carcere, etiam si illum infringat. Gaudet etiam is, qui iam captus fugit de manibus iustitiæ, etiam si iurauerit ministris iustitiæ se non fugiturum ad Ecclesiam, quidquid sit de peccato suo. Suarez, *cit.c.*11.*num.*18. *&* 20 de raptore virginum alij affirmant, alij negant gaudere.

17 Si fugiens ad Ecclesiam habeat corpus intra Ecclesiam,& vestes extra illam: non potest extrahi, quia iam est moraliter

ter intra Ecclesiam. Suarez, *cit. lib. 3. c. 12. num. 3.* Si verò est iam intra Ecclesiam, & gaudet immunitate, potest ibi à Iudice sæculari spoliare armis prohibitis, vel alijs rebus alienis, si ibi habet. Non potest tamen ibi ligari, vel condemnari, vel aliam violentiam pati. Suarez, *ibidem.*

Denique Ordinationes Portugalliæ, *citat. lib. 2. tit. 5* § 1. pro regula generali dicunt quòd Ecclesiæ immunitate solum gaudent malefactores, qui merētur mortem naturalem, aut ciuilem, vel abscissionem membri, vel quamcumque pœnam sanguinis. At Ius Canonicum, *cit. capite,* inter alia loquitur generalius, dicens non esse ab Ecclesia extrahēdos, vel extrahendum (quantumcumque grauia maleficia perpetrauerit, nec indè debet damnari ad mortem, vel ad pœnam. Sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam.) Sic ibi. Vbi excipit solùm extrahi posse latrones publicos. Et adde tu à nobis supra exceptos, qui à Doctoribus iuxta Ius Canonicum dicuntur extrahi posse.

ADDITIO.

Vide supra, *verbo Alienare,* maximè, *num. 1.* quia pro hoc etiam inseruiunt.

1 DIxi olim, *hoc verb. nu. 1.* posse Prælatum localem recōciliare suam Ecclesiam pollutam aqua à se benedicta: de quo non est dubium, si Ecclesia non sit consecrata. Nunc addo quòd Ecclesiam non consecratam potest quiuis Sacerdos reconciliare. Ita Sà *in Aphorism. verbo Ecclesia, num. 20* & alij. Secundò dico, quòd Prælati Regulares possunt suas Ecclesias consecratas pollutas reconciliare, cum hac conditione, si videlicet Episcopus Diœcesis distet à loco vltra duas diætas, id est 14. leucas. Si enim distet per duas diætas, poterunt illam reconciliare etiam consecratam, idque cum aqua benedicta per ipsos Prælatos regulares. Si verò Episcopus non distet per duas diætas, & Ecclesia sit consecrata, expectare debent, ac petere aquam benedictam ab ipso Episcopo, cum vino scilicet, & cinere, & cum illa sic benedicta poterunt reconciliare suam Ecclesiam consecratam. Ista explicatio ponitur à Rodrig. *tom. 1. quæstion. q. 19. art. 6.* si bene attendatur; & colligitur ex verbis Leonis X. quæ citat.

2 Quæris vndè possit agnosci Ecclesiam aliquam esse consecratam: vel non consecratam? Respondetur primò, si constet ex aliqua scriptura authentica. Secundò, Sà *in Aphorism. verbo Ecclesia, num. cit.* ait, si vnus tantùm testis id affirmet, reputandam pro consecrata. Tertiò ex eodem Sà, si in illa recitatur officium dedicationis illius singulis annis certa die. Quartò, si in illa extant consecrationis signa. Quæ verò sint hæc signa consecratæ Ecclesiæ, non exprimit Durant, *de Ritibus Ecclesiæ, lib. 1. c. 24. nu. 18.* referens singulas cæremonias factas ab Episcopo in consecratione Ecclesiæ, nulla signa impressa, & remanentia recolit, nisi Cruces appositas, & affixas parietibus Ecclesiæ intus & foris. Cæteræ cæremoniæ ab Episcopo factæ sunt transeuntes. Neque Durandus in Ration. Diuini Officii plus exprimit, *lib. 1. cap. 7.*

3 Causæ ob quas Ecclesia polluitur sunt quinque, positæ à Sà, *citato verbo,* & alijs: Prima, per effusionem sanguinis illicitam intra Ecclesiam. Secunda, per effusionem humani seminis illicitam; vel licitam intra eandem. Tertia, per sepelitionem in illa alicuius excommunicati declarati. Quarta, si sepeliatur infidelis intra illam. Quinta, si fuit benedicta, vel consecrata ab aliquo Episcopo excommunicato declarato. Has omnes causas persequi sigillatim neque est animus, neque ingenium compendij, in alijs videantur. Solùm circa primam magis vsitatam de sanguinis effusione, aduerto, quòd si vulnus intra Ecclesiam inferatur, & vulnus, seu percussio sit parua, ita vt sanguis solùm per guttas distillet è naribus, vel quid simile; in tali casu Ecclesia non polluitur, quia ius requirit effusionem, quæ effusio significat largitatem fluentiæ. Et ita vidi declarari in facti contingentia à quodam Vicario Generali Episcopi. Circa tertiam aduertit Nauarr. *lib. 5 consil. titulo de hæreticis, cons. 15 nu.*. non pollui Ecclesiam, si in illa sepeliatur homo hæreticus, qui est de facto excommunicatus, si non sit declaratus: & tamen polluitur, si sepeliatur Christianus excommunicatus declaratus: & explicat hoc certum esse, etiam si hæreticus sit notorius. Quia, inquit, Ecclesia non iubet sub

pec

Moniales, video soluere decimas de possessionibus colonis conductis. Imò quando hæc scripsi scio Eboræ Moniales D. Benedicti extra muros per sententiam à Curia Romana obtentam iussas esse soluere decimas viginti ab hinc annis non solutas. Fortè enim Episcopi obtinuerunt aliquod aliud Breue Pontificium reuocatorium omnium dictorum priuilegiorum allegantes forte iacturam notabilē illis, ac Parochis subortū ex tot priuilegijs tot Religiosorum, & Conuentuum à decimi exemptorum: indè enim crescentibus Conuentibus breui tēpore Episcopus, & clerus damnū graue paterētur. Videat vnusquisque praxim suæ Diœcesis, ac Prouinciæ.

Hoc solum addo cum Henriq. *cit. cap. num.* 9. quòd si Episcopi non ostendunt Bullas derogatorias prædictorum priuilegiorum, etiamsi aliquæ Religiones per aliquot annos decimas soluerint ignorātes suorum priuilegia, illa tamen non perdunt, nisi fortè iam præscriptum sit cōtra illas religiones legitimè spatio sexaginta annorū, vel amplius, vt infra videbimus, *verb. Priuilegium.* Hoc ipsum tenet Rodrig. *cit. q. 44. art. 5. & 6.*

4 Scio inter declarationes Cardinaliū, scriptas à Vincent. Marzilla, *f.* 317. haberi has duas: Prima est, quòd Abbatissa & Moniales de bonis emptis tenentur ad soluendas primitias, & decimas Parochiali, de quibus est controuersia. Secunda est ibi dicta, *ordine* 168. sic habens. Si decimæ sunt impositæ rei, quia ab initio fuerunt concessæ, vel traditæ cum ea conditione vt ex eis decimæ soluantur, tunc ad quoscumque perueniunt etiam Mēdicātes teneri eas soluere. Si verò debeantur pro administranda cura animarum, tunc quia Parochi aliqua sacramenta his Mendicantibus non administrāt, Mendicantes ad eas non teneri: si tamen à solutione decimarum Sedis Apostolicæ priuilegijs muniantur: Sic ibi. Quæ secunda declaratio nō videtur multū contrariari dictis ab Henr. & Rod. si praxis non obstaret.

DIFFINITORES, SEV Consiliarij.

SOlent in Religionum capitulis eligi Diffinitores, seu Consiliarij ad causas grauiores decretandas: vel ad Prælatos inferiores, & locales eligendos. Illorum officia videantur in particularibus Ordinum statutis, illis verò in communi possunt hæc aptari.

1 Ratio, & consuetudo tribunalium docet quòd si voce tenus hi debeant suffragium, vel consilium dare, non maiores vel seniores incipiant dicere, sed iuniores, ne fortè iuniores post seniores dicentes, metu lædendi, vel authoritate coacti teneantur a seniorum dictis non recedere. Rodr. *tom. 2. qu. 45. art. 3.*

2 Hi, si proponantur ad dignitates, & officia, illi quorum defectus notabilis est publicus, sed à præside ignoratus, tenentur sub mortali detegere defectum præsidi, ne admittatur indignus ad officium. D. Th. 2. 2. *q. 67. art. 2.* Palud. *in 4. distin. 29. quæst. vlt.* præponderat enim bonum publicum bono particulari electi indigni.

3 Ad idem tenentur Diffinitores, si defectus eligendi est notabilis, secretus sed non emēdatus, & instat periculum communicati cui non potest aliter obuiari. Ludouicus Beia, *in Resp. Moral. 3. casu 38. §. quod si defectus, ob causas ibi datas.* An autem electores hi possunt negare suffragium ob defectum grauem cognitum tantùm in Sacramento Pœnitentiæ, vide infra, *verb. Electio.*

4 Debent Diffinitores subscribere illi sententiæ, vel electioni pro qua non dederunt suffragium. Rodrig. *tomo 4. cit. quæst. 45. artic.* 10 dicens sic fuisse statutum apud Dominicanos in Capitulo in quo D. Tho. fuit electus Diffinitor.

DISPENSARE.

Vide infra, *verb. Illegitimus, vel legitimus, nu. 9. & 10. & verb. Prælatus quo ad dispensationem illius, & verb. Votum, a nu.* 40. & vide supra, *verb. Abortus n.* 10.

1 ILlegitimi intrantes ordinem, post professionem, non indigent dispensationes ad Ordines sacros recipiēdos, per ingressum enim Religionis id est, professionem, ipso facto ad omnes habilitantur. Est communis & receptissima.

2 Hi ad prælationes indigent dispensatione: & hanc dare possunt in Capitulo

Pro

Prouinciali vel Generali; Prælati communes videlicet Generalis, Prouincialis, ex declaratione, & Bulla Gregor. XIV. ita vt extra Capitulum Generale Prouinciale, seu intermedium id nō possint, non obstantibus antiquis priuilegijs. Vbi noto, quòd cùm ibi dicat Papa in Capitulo intermedio, quod hodie apud Franciscanos non celebratur, cùm congregatio intermedia habeat vicem Capituli, in hac poterunt prædicti Prælati dare prædictā dispensationem illegitimo. Rodrigu. *tom.* 1. *quæst.* 13. *art.* 6. *& art.* 9. Vide tamen infra, *verbo Illegitimus*. aliud priuilegium facilius, si tamen est in vsu, concessum Congregationi S. Ioannis Euangelistę in Portugallia.

3 Non possunt Prælati in tali Capitulo Prouinciali, vel Generali dispensare vt sit Prælatus filius Religiosi genitus post professionem patris, & in qua illius pater fuit Prælatus. Tenet Miranda, *tomo* .. *qu.* 2. *art.* 10. contra Rodrigu. *q.* 13. *art* 7. & ego potius teneo cum Miranda, ob caussas quas citat.

4 Non possunt Prælati communiter aliquando dispensare cum subditis in bigamia vera, neque in interpretatiua, vt quando quis contraxit cum duabus virginibus, vel vnum matrimonium cum vidua possunt tamen dispensare cum bigamia similitudinaria, quando scilicet Clericus contraxit matrimonium, & cognouit vxorem sic receptam non legitimam. Cū hoc, inquam, vltimo possunt dispensare ad Ordines sacros. Rodr. *tom.* 1. *q.* 24. *art.* 20. Dixi *communiter*, quia in Compendio Societatis Iesu, *ver. Dispensare*, §. 5. *& 6.* dicitur quòd Generalis ipsorum potest dispensare cum subditis in bigamia, ex concessione Sixti IV. facta Carthusiensibus. Et in Comp. D. Hieron. *verb. Ordines sacri* §. 6. conceditur, quòd bigamus de longinquis partibus, & ignotis, seu ignotus hoc loco possit dispensari a Prælato, & ad sacros ordines promoueri.

5 Possunt Prælati Regulares dispensare ad ordines cum aliquibus corpore vitiatis, dummodo defectus corporis non sit essentialis vel scandalosus: Exemplum sit: Non possunt dispensare cum carente digito, pollice vel oculo Canonis, vel cum leproso, caduco, & similibus, quia hi defectus sunt essentiales, vel scandalosi. Possunt tamen dispensare si desit digitus, non pollex, si desit auris externa, vel vnus pes, & possit ambulare cum pede ligneo, & similibus Rodrig. *cit. q. art.* 3.

Sed propter dicta de oculo Canonis, aduerte ex Suarez, *lib. de censur. disp.* 51. *sect.* 3. *num.* 15. *&* 16. ex Nauarr. *ibid. citato*, quòd si aliquis caret globo oculi, est irregularis ob deformitatem. Si verò non caret globo oculi, sed in oculo Canonis sinistro habet carentiam potentiæ visiuę, ita vt cum sinistro non possit legere Canonem absque deformitate notabili, est etiam irregularis. Si verò cum dextro oculo possit legere Canonem absque deformitate, non est irregularis: & hoc maximè locum habebit quando talis carentia visus contigit in sinistro oculo post ordines susceptos; si enim ante susceptos contigit, maior deliberatio requiritur, vt ibidem ait Suarez, *num.* 16. etiam Prælatum Regularem posse esse Iudicem in hoc de oculo sinistro deficiente in potentia videndi.

6 Non possunt Prouinciales, nec Generales dispensare cum infami notato infamia iuris legitimè condemnato, maximè ob crimen nefandum, vt possit celebrare: est enim talis irregularis: & dispensatio cum illis generaret scandalum. Rodrig. *cit. q.* 24. *to.* 1 *artic* 6.

7 Possunt dispensare Prȩlati Prouinciales cum mutilatione membri voluntaria occulta, non deducta ad forum contentiosum. Secus verò si sit publica. Rodrig. *ibid. art.* 10. Vide *verbo Prælatus*, *n.* 39.

8 Possunt Prælati etiam Conuentuales dispensare cum suis subditis in irregularitate orta ex homicidio voluntario si sit occultum, non verò si sit publicum. Compend. Mendicantium, *verb. Dispensatio.* §. 14. & *ibidem* Corduba *annotatione ad eundem* §. & Rodrig *cit. quæst.* 24. *art.* 12. Hoc autem intelligitur de dispensatione ad Ordines, non verò ad Prælationes, vt Rodrig. ait. *citat. quæst. art.* 16. Idem circa dispensationem homicidij tenet Miranda, *tom.* 2. *q.* 3. *art* 10. *concl.* 2. Vide supra, *verbo Abortus*, *n.* 10

9 Si homicidium fuit purè casuale, vel in defensione factum, possunt Prælati dispensare, etiam si fuerit publicum. Rodrig.

drig. *art.13.* & in Compend. D. Hieron. *verbo Dispensare in foro pœnitentiæ*, §.10. conceditur quòd possit Generalis dispensare in homicidio, quando non est certum illud commisisse, vel mandasse. Possunt etiam dispensare in irregularitate contracta ex indebita celebratione quando celebrant excommunicati.

10 Possunt Prouinciales, & Generales dispensare cum subditis in pœnis incursis propter violationem Bullarum Apostolicarum, vt propter ingressum in Conuentum Monialium habilitando, scilicet, talès violatores ad officia Ordinis, & similes pœnas tollendo, idque post iniunctam, & factam condignam pœnitentiam. Capucinus *Addit. ad Compen. verbo Absolutio ordinaria, quoad fratres*, *fol.* 27. ex priuilegijs Ministr. infirmorum. & latè Rodrig. *tom.2.qu.24.art.vlt.* Qui tamen limitat hoc posse Prælatos, quando illæ pęnæ non sunt reseruatę Summo Pōtifici, sicut non est illa inhabilitas proximè dicta. Secus si dicatur in Bulla quòd sint illæ pęnæ reseruatæ.

11 Possunt Prælati dispensare, & cōmutare omnia vota simplicia subditorum. Est communis. Et de hoc amplius infra, *verbo Votum*, & *verbo Prælatus*. Ait tamen Rodrig. *cit.to.1.q.25.art.4.* non posse Prælatos irritare votum subditi de transeundo ad arctiorem, Religionem, posse tamen illud dispensare ob causam ibi traditam, vide infra, *verbo Votum*, *n.*10. Securius autem erit in votis subditi quòd Prælatus dicat dispenso, & irrito, vel quatenus possum, si tamen habeat causam ad dispensandum: in dispensatione enim semper causa requiritur; ad irritandum verò non requiritur causa. Causæ verò ad dispensandum sunt facilitas in vouendo: infirmitas ad implendum: necessitas vtilitas: impedimentum maioris boni, & aliæ similes.

12 Abbatissæ non possunt dispensare nec commutare vota Monialium, quia carent iurisdictione Ecclesiastica. Possunt tamen illa irritare, quia habent circa illas potestatem dominatiuam.

13 Vota Nouitiorum non possunt Prælati irritare, quia non habent erga illos potestatem dominatiuam: nec similiter Abbatissæ possunt irritare vota Nouitiarum. Possunt tamen Prælati vota Nouitiorum, & Nouitiarum commutare, & dispensare. Rodrig. *cit.q.25.art.8.*

DISPENSATIO.

14 Virtute supradictorum priuilegiorum, & cōtentorum supra, *verbo Confessor*, possunt Confessores Regulares dispensare cum sæcularibus in omnibus sequentibus. Primò in voto temporali castitatis ad annum similève tempus limitatum. Hoc enim non est absolutum, seu perfectum votum castitatis. Idéque possunt quando votum fuit disiunctiuum, & altera pars est absolutè reseruata Papæ, altera non: vt si vouit: promitto castitatem, vel susceptionem sacrorum ordinum. Ratione enim huius secūdi non reseruati, totum disiunctum potest commutari, ac dispensari per prædicta priuilegia. Doctores pro hoc, & seqq. statim citabo. Et in his, ac sequentibus etiam possunt commutare.

15 Secundò possunt dispensare cum illo, qui stans in ordine promisit se transiturum ad arctiorem Religionem: posśut, inquam, cum illo dispensare, vt transeat ad laxiorem.

16 Tertiò, si Papa commutauit votum absolutum Religionis, vel castitatis in aliqua opera pia onerosa, confessiones, scilicet, & communiones menstruas, vel quid simile, talis materia, in quam, facta est illa commutatio, potest commutari a Confessore Regulari in aliud opus æquiualens.

17 Quartò, idem possunt circa votū castitatis emissum a quouis coniuge absque licentia, vel cum licentia alterius. Non verò si ambo vouerunt castitatem de cōmuni consensu per modum contractus: nisi fortè ambo vouerunt abstinere ad tépus certum. De hoc particulare Sanchez, *lib.8. de matr.disp.*11.*n.*10.

18 Idem possunt circa omnia iuramenta annexa prædictis votis, cum duabus exceptionibus. Prima, dummodò non sint iuramenta absoluta castitatis, & Religionis: hæc enim æquiualent voto absoluto castitatis & Religionis. quæ reseruantur Papæ. Secunda est, dummodò non sint iuramenta ex quorum dispensatione

resultet

resultet præiudicium tertii: hæc enim excepit Gregor. XIII. in suo priuilegio, ne à Religiosis commutentur. Hæc omnia præcedentia tenet, & affirmat Sanchez, *lib.8. de matrim. disp.16. nu.2. & seq.* cum Cordub. Rodr. & Vega, *ibi citatis*, remittens se ad suam ibi disputationem.

19 Idem dicturus videtur, seu tenetur Sanchez, quod possint iidem Religiosi in omnibus sequentibus: videlicet, quòd possint dispensare in voto non nubendi: & in voto assumendi ordines sacros, & in tempore præfixo vouenti Religionem: vt quod scilicet intraret ordinẽ intra vnum annum: tunc enim potest cum illo ob iustam causam dispensare, vt differat ingressum post illud tempus. Dixi, inquam, teneri Sanchez fateri in his omnibus posse regulares Confessarios dispensare; quia ille ait, *cit. lib.8. disput.9.* hæc omnia posse Episcopos dispensare iure ordinario: & Regulares in hoc possunt idem, quod Episcopi. Adde quod tria prædicta vota non sunt vota absoluta castitatis, vel Religionis, vt intuenti patebit.

20 Si coniux fecit votum religionis inito iam matrimonio nondum tamen consummato, non possunt Religiosi per prędicta priuilegia tale votum commutare, vel dispensare. Nam illud est votum absolutum Religionis, quod adhuc potest, ac debet impleri ante consummationem matrimonii, Sanch. *cit. disp.16. n 6.* Si verò fecit votum castitatis inito matrimonio, & non consummato, possunt dispensare ob manifestum periculum. Sanc. *ibid. n.4.*

21 Si quis vouit virginitatem solùm intendens abstinere à primo coitu per quem perditur virginitas & aureola: poterunt cum isto dispensare Confessores Regulares, quia potest Episcopus: eo quod hoc votum non sit votum castitatis absolutum, sed temporale; at si vouens virginitatem solùm, & absolute intendit abstinere in omni voto ab actu venereo. In hoc neque Episcopus, neq; Regulares dispensant, quia ibi clarè includitur votum absolutum castitatis. Et quãdo vouens non recordatur intentionis habitæ tempore voti, iudicandum est vouisse secundo modo, non primo. Ita Azor. *to.1. lib. 11. c.19. q.14.* & Sanch. *lib.8. de matrim. disp.9. n.9. & lib. 7. disp.33. n.7. & lib.8. cit. disp.15. nu.4.*

22 Tenetur Prælatus dispensare cum subdito quando pertinet ad bonum animæ, vel corporis: quia potestas data Prælatis ad dispensandum est ad subditorum bonum. Sanch. *lib.3. de matrim. disput.10. nu.6.* Imò aduerto, quòd quando subditus petens dispensationem fuerit scrupulosus, non debet Prælatus illum remittere suæ conscientiæ, sed causa cognita pro sufficienti, debet hominem resolutè liberare à scrupulis, non relinquendo negotium in manu subditi scrupulosi: secus si non sit scrupulosus petens.

23 Potestas ad dispensandum in habente illam, in dubio si possit, vel non possit extendi ad hoc, vel illud, est amplè interpretanda retenta propria significatione verborum. At ipsa dispensatio facta, est interpretanda strictè, quia est abrogatio legis communis Sanchez, *de matr. libr.8. disput.1.* cum limitationibus ibi positis, & *disput.2.* citans multos. In qua *2. disp. nu.9.* ait: quòd stante dubio an dispensatio facta, extendatur ad hunc casum, est strictè interpretanda. Si verò sit dubium an potestas dispensandi extendatur ad hunc casum, est amplè interpretanda.

Quoties constat de intentione concedentis, dispensatio extenditur ad id quod concedens intendit. Patet, *ex cap. in his, de verbor. significat. & cap.1. verse ex parte verò tua, de concession. prabendæ in 6.*

24 Dispensandi potestas amplè interpretatur in ordine ad casus aptabiles in potestate expressos; dummodo non sit in præiudicium tertii. Vndè habens potestatem dispensandi in vno, potest dispensare in alio illud primum concernente, vel ab illo dependente in quo est eadem, vel maior ratio. Sic Fel. *c. final. de simonia, num.8.* & alii. Excipe dummodo talis extensio non sit in præiudicium tertii.

25 Habens potestatem etiam delegatam dispensandi in aliquibus votis potest etiam dispẽsare in iuramentis factis Deo circa eandem materiam. Idem dic de potestate commutandi. Et è contra, potens dispensare in iuramentis Deo factis, potest etiam in votis eiusdem materiæ. Sanchez *lib.8. de matrim. disp.3. à num.18.* cum multis citatis; quod intellige quando votum, & iuramentum non sunt facta simul supra eandem materiam.

26 At quando adsunt votum, & iuramentum eiusdem rei simul, si iuramentum factum est simul ad confirmationem voti, potens tollere votum dispensando, vel commutando, potest etiam tollere iuramentum cõfirmans simul factum: quia ibi iuramentum est accessorium sequens naturam voti principalis. Si verò iuramentum factum est diuerso tempore post votum, neque an confirmandum votum, neque dependenter ab illo, tunc potestas ad dispensandum votum, non extenditur ad tollendum iuramentum eiusdem rei, quia sunt duo vincula eiusdem rei independentia: & tunc iuramentum est principale, & non accessorium ad votum Sanchez, *citato loco, nu.* 23. cum multis citatis. Vbi ait validam esse dispensationem si exiftente voto, & iuramento simul votum firmante, exprimantur votum tantùm tacito iuramento: vel solùm exprimatur iuramentum tacito voto, vel dicatur esse vnum tantùm, cùm sit vtrumque: ibidem, *num.* 24. Quia tunc reputatur vnum tantùm vinculum.

27 Non est iusta causa dispensandi in voto non ludendi, pati multa desideria ludendi, si illis resistitur sufficienter: sed solùm est causa quando homo positus est in manifesto periculo violationis voti ob iam visam experientiam. Imò ait Alcocer relatus à Sanchez mox citando, esse causam sufficientem commutandi iuramentum; vel votum non ludendi, si vouens ex abstinentia ludi agrestis, ac rusticus reputetur. Ita Sanchez sequens illum, *in libr.* 8. *de matrim. disp.* 20. *num.* 20. Intellige si sit persona nobilis, quæ indè grauem infamiam patiatur. Sed hoc videtur dubium, cùm nemo ex abstinentia ludi manere possit agrestis, & infamis.

ADDITIO.

Vide infra, *verbo Matrimonium, à nu.* 1. *& sequentib.* & vide omia infra, *verbo Homicidium, num.* 39. *&* 40. *& verbo Voti dispensatio.* præter illa, quæ iam dixi in prima Editione, *hoc eod. verb. & ibidem verbo Prælatus.* Claritatis gratia addo, nouam mihi concessionem, & maximam, & notatu dignam pro multis casibus, quam refert Rodrigu. *in Bullar. fol.* 817. datam Paulo III. Religiosis Sancti Benedicti Vallisoleti, cuius summa hæc est.

1 Concedit, *Quòd singulis annis prima die Lunæ Quadragesimæ, huiusmodi omnes, & singulas vtriusque sexus personas, Ordinis, & Congregationis prædictorum Religiosas, ac eidem Ordini, & Congregationi oblatas, seu donatas, nec non Eremitas sub cura vestra existentes intra septa vestrorum, seu ipsorum pro tempore absoluendorum Monasteriorum, seu aliorum Regularium locorum, ab omnibus, & singulis eorum peccatis, sententijs, censuris, & pœnis per eos pro tempore quomodolibet incursis, etiam in casibus quomodolibet reseruatis, (exceptis contentis in Bulla Cœnæ Domini) absoluere: & cum eis super quibuslibet irregularitatibus per eos pro tempore quauis occasione, vel causa contractis dispensare, prout hactenus, vt præfertur consueuistis. Et subdit firmissimam confirmationem irreuocabilem, ita vt si dicta concessio reuocetur, iterum reintegrari, vel restitui censeatur.* Dixi hanc mihi videri maximam, & insolitam concessionem, quia licèt excipiat casus Bullæ Cœnæ, in multis tamen aliis insolita est, pro pœnis scilicet absoluendis, & irregularitatibus dispensandis. Quod vt melius intelligatùr, aduerto sequentia.

2 Hoc conceditur Reformatori Generali, Abbatibus, Prioribus, & Præsidentibus prædicti Ordinis. Et proindè conceditur aliis Prelatis aliorum ordinum cum illis communicantibus, qui respondent prædictis officiis, & dignitatibus Benedictinorum. Quòd si quæras, an Prælati isti possint hoc ibi concessum delegare alicui Confessori, credo quod possunt, quia habens iurisdictionem per priuilegium Papæ, habet illam vt ordinariam, & proindè potest illam delegare, vt dixi in prima Editione, *verbo Abortus, nu.* 12. & Sanch. *lib.* 2. *de matrim. disp.* 40. *nu.* 14. Quod non possunt delegare Prælati per illam concessionem Pii V. supra, *verbo Abbas*: quia iuxta illam per se ipsos debent facere.

3 Conceditur his Prælatis, vt possint subditos vtriusque sexus Monachos, & Moniales absoluere, prima feria secundæ Quadragesimæ ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis: exceptis contentis in Bulla Cenæ. Idemque possint erga personas oblatas, & donatos viuentes

intra

intra Monasteria: vel in alijs locis regularibus subiectis eisdem Prælatis, videlicet oratorijs, grangijs, & similibus, quia hæc sunt loca regularia illis regularibus subiecta.

4 Concedit quòd possint illos omnes absoluere ab omnibus censuris, excommunicatione, videlicet suspensione, & interdicto: & præterea ab omnibus pęnis Inter quas venit omnino quæcumque inhabilitas ad officia Ordinis, & priuatio officiorum idque in foro conscientię: hęc enim duo intelliguntur nomine pęnæ Ecclesiasticę, & similiter de quacumque alia pęna.

5 Quod mihi insolitum est, conceditur illis vt dispensent cum omnibus illis subditis in omni irregularitate, *quauis occasione, vel causa contractis*: in quo non limitat si sit homicidij voluntarij, neque casualis: neque limitat si sit delictum occultum, vel publicum. Neque excipit bigamiam, &c. sed absolutè, & in communi ait: *quauis occasione, & causa cōtractis*. Quod non reperio alium Summum Pontificem concessisse. Cùmque concessio sit tam ampla, & generalis, & Papa id possit concedere: nec ab aliquo successore reuocatum inueniamus, in speciali, videtur posse Religiosos illa vti, sicut iacet sine limitatione: quia cùm lex, vel Princeps non distinguit, neque nos debemus distinguere.

6 Quod ibi non distinguit vt id faciant in foro sacramentali Confessionis, vel cōscientia: vnde videtur quòd illa die Prælati prædicti poterunt pęnas, & irregularitates dispensare extra Sacramentum Pœnitentiæ.

7 Quod non est illud concessum semel in vita, neque cum pęnitentia vnius anni singulis hebdomadis, vt fecerunt alij Sūmi Pontifices, sicut diximus in prima Editione, *verbo Confessor, nu.* 18. *&* 19. Sed concessio est pro singulis annis, absque illa annuali pęnitentia. Sed tamen debent Prælati hac dispensatione vtentes semper condignam satisfactionem iniungere: & præterea per istam concessionem hoc nō possunt facere, nisi semel in anno, & illa sola die, videlicet Feria secunda primæ Dominicæ Quadragesimæ.

8 Præter supra dictam concessionem, pro Minoritis aduerto Pium II. concessisse Minoritis, vt cum suis subditis possent condescendere, & compati in equitando, licèt non sit arcta necessitas, vel infirmitas: & in receptione frumenti pro induendis fratribus vbi non est alius modus habendi: & similibus, habetur concessio viuæ vocis oraculo in Bullario Rodrig. *fol.* 299. & 300.

9 Dixi in prima Editione, *hoc eodem verbo, num.* 8. posse Prælatos dispensare cum subditis in irregularitate homicidij voluntarij, si delictum fuit occultum. Nunc addo Martinum V. huius concessionis Authorem apud Compendium Mendicantium, *verbo Dispensare*, §. 24. quando hoc concessit dixisse: *Dummodo notorium non sit*. Multum verò refert ad quietem Religiosi dispensandi aduertere quod sit crimen notorium, pro quo sufficiat audire, Nauarrum, *in Sum. Latina, cap.* 25. *num.* 73. vbi agens de suscipiente Ordines cum peccato notorio, definiens quid sit notorium, ait: *Diximus notorium, quia ad hunc effectum non sufficit esse famosum, nec testibus probabile. Notorium autem dicitur quoad hoc, quod est confessum à parte in iudicio; vel super quo est lata sententia, quæ transiuit in rem iudicatam: aut est manifestum, vt nulla tergiuersatione celari possit*. Et paucis interiectis subdit, etiam esse delictum notorium: *Quando scit euidenter maior pars populi, vicinorum, aut collegij, modò in eo saltem sint decem*. Vbi nota singula verba; primò enim ponit exempla de crimine notorio primò quando scilicet confessum est in iudicio: secundò, si sentētia est damnatum: tertiò, si nulla tergiuersatione potest celari: quartò, si scitur euidēter a maiori parte cōmunitatis. Et in speciali hoc vltimum dictum est notandum, quod scilicet non sufficiat vtcumque sciri a communitatis parte maiori: vnde non sufficit quòd sciatur per famam: scire enim per famam non est scire euidenter. Et hoc ipsum posuit Nauar. in verbis prioribus dicens, non sufficere quòd crimen sit famosum, id est, scitum per famam: nec sufficere quòd possit testibus probari, nisi de facto habeat illas quatuor conditiones proximas positas, vel aliquam ex illis. Et mox subdit Nauarr. scientiam pauciorum quā sex, non facere rem notoriam: neque sex sufficere quando illi non sunt maior pars illius

illius congregationis, cuius respectu illud dicitur notoriũ. Vnde colliges, quòd si in magna congregatione sex tantum sciunt, immò, & octo, tale crimen non est notorium si desint illæ quatuor priores conditiones, vel vlla illarum, ex quibus omnibus facilè erit Prelatis cognoscere quando homicidium voluntarium fuerit notorium, vt possint dispensare in irregularitate indè secuta. Recole etiam ad hoc intentum, quæ diximus supra, *verb. Abbas, à num.* 4. *vsque ad* 10. de crimine occulto, inseruiunt enim etiam ad hoc propositum.

10 In omnibus, in quibus possunt Prælati dispensare cum suis subditis, possunt dispensare etiam si ipsi Prælati sint extra suum territorium: vel etiam si Prælati existant in suo territorio, & subditi sint absentes: idque in foro interno tantùm extra Sacramentum. Hæc colligitur ex Sanchez, *lib. 3. de Matrim. disp.* 19. *n.* 7. *& seq.* vbi docet dari duplicem iurisdictionem, aliam scilicet contentiosam, quæ exercetur inter partes litigantes, actorem scilicet, & reum cum strepitu iustitiæ, & proindè dicitur contentiosa, quia exercetur inter litigantes, quorum alter est inuitus. Et ista iurisdictio non potest exerceri à Prelato extra suum territorium, ne turbet Prælatum alieni territorij. Secunda iurisdictio dicitur voluntaria, quæ scilicet non exercetur inter litigantes, neque erga inuitos, sed circa voluntarios, ac volentes: & ista potest exerceri à Prælato vbique extra territorium modo supra dicto, quia hæc exercetur sine strepitu iudicij, & neminem lædit. Et ita censet Suarez, *de cens. disp* 41. *sect.* 2. *nu.* 10.

11 Si Prelatus dispenset cum aliquo, non petente subdito, nec petente aliquo alio dispensatio valida est: quia vt ea sit valida non requiritur, quod præcedat postulatio alicuius: Suarez *tomo de legibus, lib.* 6. *c.* 13. *nu.* 8. vndè patet verum fuisse dictum olim à nobis in prima editione, *verbo Abortus, n.* 11. quod scilicet si Prælatus regularis in Capitulo Conuentuali, vel Prouinciali dicat, in communi, absoluo vos, & dispenso vobiscum, & cæt. omnes circumstantes necessitatem habentes illius absolutionis, & dispensationis manent absoluti, & dispensati in omnibus, quæ potest Prælatus, etiam si antea nihil petierint. Et confirmatur, quia tunc Prælatus habet voluntatem & potestatem absoluendi, & dispensandi, & vt absoluat à pœnis Ecclesiasticis, & dispenset in irregularitatibus non requiritur contritio, vel Confessio Sacramentalis ex parte pœnitentis.

12 Prælatus inferior dispensans in lege superioris sine iusta causa, & subditus petens dispensationem absque iusta causa, peccant ambo: at excusabitur si vterque probabiliter, & moraliter credant subesse causam licitam, & iustam. Suarez, *cit. capit. num.* 14. *&* 16. Et subditus faciat simplicem informationem bona fide.

13 Prælatus dans litteras dimissorias alicui subdito quem scit esse irregularem, & concedit vt Ordines suscipiat in ipso facto cum illo dispensat in prædicta irregularitate, si aliàs potest in illa dispensare. Medina, *in Summ.* 1. *part. cap.* 11. §. 12. & Ludouicus Lop. *Instru.* 1. *p. c.* 4.

14 Dispensandi potestas alicui concessa, siue ordinaria siue delegata est, amplè interpretanda: & potest aptari, vt per illam possit illam habens dispensare in casibus, qui aptabiles sunt casibus concessis expressè & inclusis in casibus expressis. At verò ipsa dispensatio à superiori iam data est interpretanda strictè, & rigorosè in propria verborum acceptione: neque extendenda ad similes casus. Est communis Doctorum latè discussa à Sanchez, 8. *de Matrim. disp.* 2. vbi ponit duas limitationes de potestate ista amplè interpretanda. Prima est, quòd si vrgeat præiudicium tertij, sit strictè interpretanda. Secunda est, quòd si committatur, vt dispenset cum certis personis nominatis, est strictè interpretanda: si verò personæ dispensandæ non nominentur in concessione, erit amplè interpretanda. Vndè colligit Sanchez, *num.* 9. quod stante dubio potestas dispensandi, extendatur ad aliquem casum, erit interpretanda, quod extendatur ad illum. At è contra, si sit dubium, an dispensatio iam facta extendatur ad hunc casum, non est extendenda ad illum. Ratio est, quia dispensandi potestas est amplè interpretanda rationabiliter ad casus necessariò inclusos: at dispensatio ipsa est strictè interpretanda.

15 Superior, qui est immediatè superior tamquam causa vniuersalior in regimine ordi-

ordinario, potest validè in lege inferioris, vt potest Generalis dispensare in lege Prouincialis: & iste in lege Prælati Conuentualis. Et quamuis talis Superior sine causa dispenset, valebit dispensatio, quidquid sit de peccato maiori, vel minori talis dispensantis sine causa. At si talis Superior non sit immediatè Superior in regimine ordinario, sed solùm sit Superior per appellationem, quia scilicet ad illum Superiorem potest appellari, talis Superior nõ potest dispensare validè in lege inferioris. verb. grat. Archiepiscopus est Superior Episcopo solum per viam appellationis, non in regimine ordinario immediatè: ac proindè non potest dispensare validè in lege Episcopi sibi subiecti. Et confirmatur quia Generalis potest sibi reseruare regimen Prouincialis quoad aliquod negotium particulare si viderit expedire. Et eodem modo poterit legem sui Prouincialis annullare si viderit conuenire. Suarez, *cit. lib. 6. de Legib. c. 19. ad finem.*

16 Circa renunciationem dispensationis sibi factæ, sicut potest renunciare officio, vel priuilegio quod habet. Nota secundò, duplicem esse posse istam renunciationem alteram expressam, alteram tacitam. Ad renunciationem expressam requiritur voluntas interna, & verba expressiua voluntatis istius: & pręterea requiritur, vt ista renunciatio intimetur dispensanti, & ab illo acceptetur; quamdiu enim illi non fuerit intimata, & ab illo acceptata, poterit dispensatus mutare voluntatem, & vti sua dispensatione, & idem dic de renunciatione priuilegij, & officij. Renunciatio tacita est illa, quæ fit per aliquod factum indicans voluntatem renunciandi. Dixi, *per aliquod factum*: quia non sufficiet non vsus circa illam dispensationem quia cum isto nõ vsu potest manere voluntas vtendi: sed requiritur, vt ita dicam, contrarius vsus, seu factum contrarium voluntati vtendi illa dispensatione. Suarez, *cit. l. b. 6. c. 20. n. 8.* At benè, *ibidem nu. 9.* pro maiori explicatione addit: quòd qui dispensatus iam fuit in ieiunio (idem dic de alijs) & quærit nouam dispensationem de eadem re, dubius an prima valuerit, non censetur renunciare primæ dispensationi procurando secundam, neque per hoc amittitur prima: quia procurans secundam, non habuit animum absolutum renunciandi primam, sed solùm conditionatum, videlicet si prima sit inualida: ac proindè non obtenta secunda, poterit manere cum prima. Si verò quis post primam dispensationem obtineat aliam secundam contrariam priori, iam renũciauit priori & non poterit illa vti. Vndè infert Sanchez, 8. *de Matrim, disp. 22. n. 19.* quòd impetrans dispensationem ad contrahendum matrimonium cum vna consanguinea, & postea secundò impetrat aliam ad contrahendum cum alia, iam non potest contrahere cum priori, quia per secundam dispensationem repugnantem, renunciauit primæ. Addit tamen Suarez, *cit. c. 20. n. 11.* quòd licet dispensatus rumpat litteras dispensationis ex animo renunciandi, non tenet renunciatio, quousque à Principe acceptetur. Quæ omnia possunt applicari ad renunciationem officiorum.

17 Si Prælatus cum subdito dispensauit validè in aliquo voto, vel illud irritauit: non potest iterum reuocare illam dispensationem, vel irritationem iubendo, vt stet priori voto. Probatur, quia per illam validam dispensationem, vel irritationem fuit votum verè ablatum, & extinctum; ergo non potest Prelatus idem votum iterum imponere subdito: quia votum non ligat, nisi ex libera voluntate vouentis, & proindè vt iterum obliget, debet iterum subditus vouere. Suar. *cit. libr. 6. capit. 21. num. 6. ad finem.*

18 Quæris. Quidam Religiosus habet irregularitatem, vel inhabilitatem super qua poterat suus Prælatus dispensare. Ille huius rei inscius Papam, vel Nuncium adijt pro dispensatione obtinenda. Papa, vel Nuntium dispensationem denegauit: Quæris, an post hanc denegationem Papæ possit suus Prælatus cum illo dispensare, sciens quòd Papa negauit? Ego iam de isto casu rogatus respondi, & modò respondeo, posse Prelatum Regularem cum illo dispensare, non obstante quòd sciat Papam, vel Nuntium noluisse dispensare, dummodò causa iusta intersit. Hunc casum ponit Sanchez, *lib. 8. de Matrimonio, disp. 14.* in illo qui prius petijt à Papa negante dispensationem, & postea adit Episcopum aliàs potentem dispensare: tenet quòd potest Episcopus dispensare, non

ob-

obstante, quòd Papa negauerit. Et probatur, quoniam ex eo, quòd Papa negauerit dispensationem, non aufert iurisdictionem ordinariam, quam habet Prælatus inferior dispensandi, aliàs in illo casu; neque Papa negando dispensationem fecit illum casum indispensabilem: neque reuocauit priuilegium, quod habet inferior in illo dispensandi: ergo adhuc potest dispensare. Secundò, quia ex eo quòd Papa negauerit, non dicitur præuenire causam, seu interdicere, ne alius dispenset. Neque item subditus adeundo Papam cessit iuri suo, quod habet etiam adeundi Prelatum.

19 Limitat tamen ibi Sanchez, *num.* 5. quòd si Papa negauit dispensationem iudicans non adesse causam iustam dispensandi: tunc non poterit Prælatus inferior dispensare, nisi noua causa adueniat: quia in tali casu, deficiente causa, videtur Papa diffinire non posse in tali casu licitè dispensari. Secus si Papa neget non ob defectum causæ: sed in pœnam istius, vel criminis, vel personæ; maximè quando sciat inferior, quòd Papa huic negans, alijs tamen concedit eandem dispensationem. Et *numer. ibid. 6.* asserit non teneri Episcopum dispensantem sua potestate ordinaria ad illas solas causas, quas solet Papa attendere: nam si sint aliæ iustæ, quæ sibi videantur sufficientes, adhuc poterit dispensare, Immò id etiam dicit posse facere dispensantem per potestatem delegatam à Papa, quia Papa in commissione, qua committit vt dispensetur in aliquo casu, solùm requirit vt sit causa iusta: neque limitat hanc, vel illam.

20 Idem dicendum est in casu, quo Generalis, vel Prouincialis denegauit dispensationem. Si enim potest Prælatus localis conuentualis dispensare: adhuc poterit dispensare, non obstante quòd Prouincialis, vel Generalis negauit. Immò addit Sanchez *cit. disp.* 14. *n.* 7. quòd etiam Confessor per Bullam Cruciatæ, vel aliud priuilegium potens aliquid dispensare, vel absoluere, id poterit facere, non obstante quòd pœnitens à Superiore iam sit passus repulsam: quia adijsse Superiorem nullum præuentionis effectum operatur. Et rationes adductæ *in n.* 19. etiam militant in Prouinciali negante Generali: & in Prælati locali negante Prouinciali. Dummodo tamen semper sit causa dispensandi, & potestas in inferiori cum iniuncta sufficienti pœnitentia. Immò sicut ibidem innuit clarè Sanchez, in his omnibus non est necesse facere mentionem repulsæ datæ à Papa, nisi quando ille definiuit nō dari causam iustam dispensationis: tunc enim inferior non poterit, vt supra diximus.

21 Dato, quòd subditus petijt dispensationem à Prælato, & Prælatus remisit ad Papam: & Papæ fuit præsentatus: an possit adhuc redire ad Prælatum, vt dispenset virtute priuilegij validi per quod potest? Respondetur posse iterum Prelatum illi causæ intendere ac dispensare. Neque obstat *cap. licèt de off. legati*, vbi dicitur Iudicem desinere esse Iudicem postquam causam ad Superiorem remisit. Nam hic textus intelligitur in causa contentiosa tantùm, qualis non est dispensatio, hæc enim est causa pacifica sine strepitu iudicij. Neque per hoc quod pœnitens iam adierit Papam, dicitur suum delictum esse positum in foro contentioso, ac proindè non posse dispensare Prælatos inferiores, qui nequeunt dispensare in aliquibus grauibus deductis ad forum contentiosum. Non hoc obstabit, quia petere solùm aliquid à Summo Pontifice, non est manere casum positum in foro contentioso illius. Quia forus contentiosus significat locum iudicij, in quo est persona actoris, & rei. Quod non datur quando Romæ postulatur dispensatio.

ECCLESIAE FRATRVM.

Vide *verbo Altare, & verbo Benedicere, & verbo Missa, & verbo Sepultura, & verbo Processiones, n.* 10.

1 POtest Guardianus suam nouam Ecclesiam benedicere cum aqua à se benedicta, & illam pollutam reconciliare cum aqua tantùm à se benedicta. Compendium, *verbo Benedicere*, §. 14. Non vero potest consecrare, vel illam consecratam reconciliare. Quòd autem Ecclesiam solùm benedictam possit reconciliare cum aqua à se tantùm benedicta, non verò benedicenda ab Episcopo, tenet Henriquez, *to. 2. lib. 13. c.* 31. §. *pollutio.* Et probatur, quia simplex Parochus recon-

cõciliat suam Ecclesiam benedictam cum aqua à se benedicta: vt omnes fatetur cum praxi: ergo à fortiori id poterit Prælatus Regularis maiorem habens potestatem. Si verò sit consecrata, debet regularis Prelatus vocare Episcopum: vel si ille absit vltra duas dietas, expectare aquam ab illo benedictam, & tunc Ecclesiam consecratam cum illa aqua reconciliabit.

2 Ecclesias Fratrum, cœmeteria, calices vbi Chrisma interuenit, & altare portatile, solus Episcopus potest consecrare. Hoc tamen potest facere quilibet Episcopus catholicus, non impeditus irrequisito diœcesano. Comp. *eod. verb.* §. *11 cum notatione Collectoris, ibidem, ad* §. 16.

3 Ecclesias Fratrum non esse collegiatas nec teneri ad duas Missas diebus assignatis à Missali tenet Rodrig. *to. 1. q. 43. ar. 12.* dicens ita declaratum esse in cæremoniali nostri Ordinis facto ex mandato Congregationis Generalis Tolletanæ. At illas esse collegiatas, & teneri ad duas prædictas Missas diebus assignatis expresse tenet Cæremoniale Ordinis factum ex mandato R. P. Generalis Francisci Sozæ per Fratrem Ioan Zamorens. qui *lib. 1. de Rubricis, fol. 5. pag. 2. Rubr. 4. ad finem*, ait sic fuisse Romæ declaratum in Congregat. Cardinalium de Ritibus: & *ibid.* ait esse etiam Cathedrales ad effectum vtendi planetis complicatis.

4 Audientes Missam in nostris Ecclesijs satisfaciunt precepto Ecclesie, & si ibi sermonem audierint non tenentur adire proprias Parochias. Compen. Societatis, *verb. Missa*, §. 1. ex Paul. III & §. 2.

5 Ecclesias seu loca Fratrum temerariè infringentes incurrunt excommunicationem. Compen. *verb. Ecclesia*, §. 3. Et hoc inseruit contra Ministros iustitiæ aliquando insequentes illos, qui ad Ecclesias confugiunt, de quo paulò infra, vide *verb. Confessor. num.* 29.

6 Leo X. prohibuit ne regulares in Sabbatho Sancto campanas pulsent pro Alleluia, antequam pulsentur in Matrice Ecclesia Cathedrali. Comp. *ver. Ecclesia*, §. 10.

7 Possint Regulares in suis Ecclesijs exhumare corpora defunctorum ex vno sepulchro ad aliud in eadem Ecclesia, de consensu illorum quorum interest. Compend. *verb. Ecclesia*, §. 17.

ECCLESIAE IMMVNITAS.

pro fugientibus ad illam.

QVia casus quotidianus est apud Religiosos, & vidi magnas molestias ob hanc causam eis illatas, sequentia pono pro remedio aliquo futurorum. Neque in hoc recedo ab intento.

8 Gaudent Priuilegio Ecclesiæ ne possint ab illa extrahi fugiẽtes ad illam, etiam si adhuc in illa non sint celebrata diuina mysteria, dummodo iam sit dedicata ab Episcopo. Gaudet etiam Ecclesia etiam si sit polluta, & interdicta. Suarez *tomo 1. de Religione, lib. 3. cap. 9. num. 4. & 6.*

9 Horti, & septa Conuentuum, & totus ambitus cum officinis gaudet hac immunitate, & proindè ab horto Fratrum extrahi non potest culpatus. Compend. Societatis Iesu, *verbo Immunitas*, §. 2. dicit quod per Ecclesias Fratrum intelliguntur horti, hortalitia, officinæ, & omnia contenta intra ambitum Conuentus. Et Rodriguez, *tom. 2. qu. 75. artic. 2.* dicit ex Eugenio IV. quod etiam grangię Cistertiensium gaudent hac immunitate sicut Ecclesiarum atria (*alpendres*) ita vt indè extrahi nequeant fugientes. Probatur etiam ex Bulla Gregor. XIV. adducta à Capucino, *verb. Ecclesia, fol. 306. & 307.* in qua Gregor. restringens aliam Sixti V. permittentem extrahi banditos ab Ecclesijs: & modificans quomodo sint extrahendi, ait ne extrahantur (ab Ecclesijs, Monasterijs, sacellis, domibus Regularibus locisve sacris, aut Religiosis.) Vide verba: primò enim per Monasterium, intelligitur etiam hortus: nam Religiosus existens in horto, dicitur esse in Monasterio. Secundò ibidem dicit (*loca Religiosa*) hortus autem Monasterij est locus Religiosus. Licèt verò illa Bulla sit pro sola Italia: mens tamen & intentio Papæ debet extendi ad similes. Præterea, quia Fratres admittentes mulieres intra hortos Monasterij sunt excommunicati, vt omnes fatentur explicantes Bullam Pij V. Hoc autem non ex alia causa prouenit, nisi quia hortus est Monasterium. Vltimò, quia priuilegium extẽditur ad loca cohærentia, vt probat Henr. *to. 1. libr. 7. de Indulg. c. 27. §. 6. littera D. in gloss.* maximè si loca sint intra Monasterium.

Quia verò Ministri iustitiæ, vt plurimum

mum sunt feruidi,& nimij in extrahendis saltem aliquando id ostendunt percupere, ex dicta Bulla Gregor. Et ex pijssimis Ordinationibus Regni Portugalliæ colligo modificationes à Papa ibi positas, & à Rege, *lib.2. Ordin tit.5* ambo enim pijssimè decernunt modum extrahendi.

Primò ergo iubet Papa ne extrahantur (etiam non gaudentes immunitate) absque expressa licentia Episcopi, vel eius Officialis,& non alterius. Secundò, vt extracti deponantur in carcere Ecclesiastico,& non in sæculari, vsque dum causa terminetur.

Rex autem, *citato loco*, primò iubet vt antequam extrahatur processus fiat summarius, vt videatur an reus gaudeat immunitate Ecclesiæ. Secundò iubet vt vocetur Prælatus, Rector, Vicarius particularis aut Generalis, vt videat,& examinet delictum,& processum. Tertiò ait Rex,& requirit vt concordet Vicarius cum Iudice sæculari,& secundùm vtriusque decretum fiat,& alia ibi pro Ecclesię fauore decernit. Quę vellem hodie melius obseruari ab aliquibus ministris iustitię, qui Conuentus ingrediuntur inconsulto aliquando Prælato, immò septa saltantes, quod neque Papa, neque Rex permittit.

Addit Capucinus, *citato loco*, vt Prælati Regulares vigilent, & non sinãt culpatos extrahi absq; diligentia ibi assignata, aliàs incurrent pœnas Bullæ prædictæ. Quamuis autem pœnæ ibi positæ in Hispania non ligent vt diximus tamen Pręlatus eo ipso, quòd Prælatus est tenetur sub mortali defendere immunitatem suæ Ecclesiæ nec sinere culpatos indebitè extrahi, vt clarè decernitur, *cap. inter alia de immuni. Ecclesiæ*. Vt autem hoc melius possint facere, pono in ordine casus magis contingentes in quibus culpati gaudent, vel non gaudent immunitate Ecclesiæ.

10 Iuxta probabiliorem sententiam non gaudet immunitate infidelis, nisi fortè fugiens ad illam petat Baptismum. Suar. *lib. 3. de Relig. to.1. c.* 10. *n* 9. *&* 11 Hæretici verò pro crimine hæresis non gaudent.

11 Non gaudet priuilegio isto, seu immunitate Clericus quouis modo culpatus respectu Iudicis Ecclesiastici, sed ab illo potest extrahi, cùm ab illo non sit occidendus Non verò potest extrahi à Iudice sæculari. Si verò Clericus sit primæ tonsurę, non portans habitum, & tonsuram clericalem potest extrahi à Iudice sæculari, Suarez, *cit. c.* 10. *n.6. & sequentib.* Et potest etiam laicus extrahi à Iudice Ecclesiastico pro omni crimine pro quo potest illũ punire, vt quia non vult contrahere cũ sponsa cui debet promissum, vel pro alia culpa contra ius Ecclesiasticum. Suar. *ibid. n.* 8.

12 Gaudet hac immunitate, qui non valens ingredi adhæret portæ Ecclesiæ non habentis cæmeterium: aut si est supra tectum Ecclesię. Suar. *cit. lib. cap.* 9. *num.* 8.& ratio est, quia in vtroque casu dicitur ille fugere ad Ecclesiam, & esse in Ecclesia moraliter,& fauores sunt ampliandi.

13 Gaudet etiam seruus fugiens sæuitiam domini, nisi dominus iuret de impunitate serui. Gaudet etiam fidelis excommunicatus, nisi delictum suum id prohibeat. Gaudet etiam fidelis interdictus. Suarez *cit. lib. cap.* 10. *nu.* 3.

14 Gaudet etiam culpatus ciuiliter, vt v.g. fugiens ad Ecclesiam propter debita. Suarez, *cit lib. c.* 11. *nu.* 3. Non verò gaudet fur, quando est grassator viarum, & incendiarius. Ordinationes Regni Portugalliæ, *lib.2. tit.5.* Benè tamen gaudet fur ordinarius, *ibi.* §.4. Non verò gaudet adulter extrahẽs fęminam, vel virginem à domo viri, vel patris. Gaudet tamen adulter ordinarius, vel deflorator non extrahens illas à domo. Ordinat Portugalliæ *ibid.*

15 Non gaudet immunitate, qui commisit delictum aliquod intra Ecclesiam. Suarez, *cit. cap.* 11. *num.* 4. Neque, qui crimen fecit extra Ecclesiam per insidias, vel ex proposito, vt communiter dicitur. Neque is, qui ex Ecclesia alium extra illam ferit, vel mandat ferire: neque qui extra Ecclesiam existens aliquem ferit intra illam. Suarez, *ubi proximè*.

16 Gaudet immunitate fugiens à carcere, etiam si illum infringat. Gaudet etiam is, qui iam captus fugit de manibus iustitiæ, etiam si iurauerit ministris iustitiæ se non fugiturum ad Ecclesiam, quidquid sit de peccato suo. Suarez, *cit. c.* 11. *num.* 18. *&* 20 de raptore virginum alij affirmant, alij negant gaudere.

17 Si fugiens ad Ecclesiam habeat corpus intra Ecclesiam,& vestes extra illam, non potest extrahi, quia iam est moraliter

ter intra Ecclesiam. Suarez, *cit. lib. 3. c. 12. num. 3.* Si verò est iam intra Ecclesiam, & gaudet immunitate, potest ibi à Iudice sæculari spoliare armis prohibitis, vel alijs rebus alienis, si ibi habet. Non potest tamen ibi ligari, vel condemnari, vel aliam violentiam pati. Suarez, *ibidem.*

Denique Ordinationes Portugalliæ, *citat. lib. 2. tit. 5* § 1. pro regula generali dicunt quòd Ecclesiæ immunitate solum gaudent malefactores, qui merētur mortem naturalem, aut ciuilem, vel abscissionem membri, vel quamcumque pœnam sanguinis. At Ius Canonicum, *cit. capite,* inter alia loquitur generalius, dicens non esse ab Ecclesia extrahēdos, vel extrahendum (quantumcumque grauia maleficia perpetrauerit, nec indè debet damnari ad mortem, vel ad pęnam. Sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam.) Sic ibi. Vbi excipit solùm extrahi posse latrones publicos. Et adde tu à nobis supra exceptos, qui à Doctoribus iuxta Ius Canonicum dicuntur extrahi posse.

ADDITIO.

Vide supra, *verbo Alienare,* maximè, *num.* 1. quia pro hoc etiam inseruiunt.

1 DIxi olim, *hoc verb. nu. 1.* posse Pręlatum localem recōciliare suam Ecclesiam pollutam aqua à se benedicta; de quo non est dubium, si Ecclesia non sit consecrata. Nunc addo quòd Ecclesiam non consecratam potest quiuis Sacerdos reconciliare. Ita Sà *in Aphorism. verbo Ecclesia, num.* 20 & alij. Secundò dico, quòd Prælati Regulares possunt suas Ecclesias consecratas pollutas reconciliare, cum hac conditione, si videlicet Episcopus Diœcesis distet à loco vltra duas diætas, id est 14. leucas. Si enim distet per duas diætas, poterunt illam reconciliare etiam consecratam, idque cum aqua benedicta per ipsos Prælatos regulares. Si verò Episcopus non distet per duas diætas, & Ecclesia sit consecrata, expectare debent, ac petere aquam benedictam ab ipso Episcopo, cum vino scilicet, & cinere, & cum illa sic benedicta poterunt reconciliare suam Ecclesiam consecratam. Ista explicatio ponitur à Rodrig. *tom. 1. quæstion. q. 19. art. 6.* si bene attendatur; & colligitur ex verbis Leonis X. quæ citat.

2 Quæris vndè possit agnosci Ecclesiam aliquam esse consecratam: vel non consecratam? Respondetur primò, si constet ex aliqua scriptura authentica. Secundò, Sà *in Aphorism. verbo Ecclesia, num. cit.* ait, si vnus tantùm testis id affirmet, reputandam pro consecrata. Tertiò ex eodem Sà, si in illa recitatur officium dedicationis illius singulis annis certa die. Quartò, si in illa extant consecrationis signa. Quæ verò sint hęc signa consecratæ Ecclesię, non exprimit Durant, *de Ritibus Ecclesiæ, lib. 1. c. 24. nu. 18.* referens singulas cæremonias factas ab Episcopo in consecratione Ecclesiæ, nulla signa impressa, & remanentia recolit, nisi Cruces appositas, & affixas parietibus Ecclesiæ intus & foris. Cæterę cæremoniæ ab Episcopo factæ sunt transeuntes. Neque Durandus in Ration. Diuini Officij plus exprimit, *lib. 1. cap. 7.*

3 Causæ ob quas Ecclesia polluitur sunt quinque, positæ à Sà, *citato verbo,* & alijs: Prima, per effusionem sanguinis illicitam intra Ecclesiam. Secunda, per effusionem humani seminis illicitam, vel licitam intra eandem. Tertia, per sepelitionem in illa alicuius excommunicati declarati. Quarta, si sepeliatur infidelis intra illam. Quinta, si fuit benedicta, vel consecrata ab aliquo Episcopo excommunicato declarato. Has omnes causas persequi sigillatim neque est animus, neque intentum compendij, in alijs videantur. Solùm circa primam magis vsitatam de sanguinis effusione, aduerto, quòd si vulnus intra Ecclesiam inferatur, & vulnus, seu percussio sit parua, ita vt sanguis solùm per guttas distillet è naribus, vel quid simile; in tali casu Ecclesia non polluitur, quia ius requirit effusionem, quæ effusio significat largitatem fluentiæ. Et ita vidi declarari in facti contingentia à quodam Vicario Generali Episcopi. Circa tertiam aduertit Nauarr. *lib. 5 consil. titulo de hæreticis, consil. 15 nu..* non pollui Ecclesiam, si in illa sepeliatur homo hæreticus, qui est de facto excommunicatus, si non sit declaratus: & tamen polluitur, si sepeliatur Christianus excommunicatus declaratus: & explicat hoc certum esse, etiam si hæreticus sit notorius. Quia, inquit, Ecclesia non iubet sub

pœ

peccato vitari hæreticum nō declaratum.

4 Benè tamen aduertit Sà, *citato verbo Ecclesia, num.* 19. quòd etiam si aliquis casus ex quinque prædictis contingat in aliqua Ecclesia, si factum non sit notorium per rei euidentiam publicam, aut confessionem iuridicam rei, non est reputanda Ecclesia, pro polluta. neque est reconcilianda, etiam si aliqui pauci sciant. Quia in tali casu daretur occasio infamandi fortè rei occulti.

5 Notat eodem loco Sà, quòd si aliquis Sacerdos bona fide celebrauit in Ecclesia polluta, per talem celebrationem man t Ecclesia reconciliata. Et ait sic alios secum sentire. Sed res est dubia: neque ego id consulerem. Quando enim Ecclesia certam formam præscribit pro re aliqua facienda: non est licitum talem formam omittere, etiam si loco talis formæ aliud fiat plus meritorium quàm sit illa forma: cum ergo Ecclesia pro Ecclesiæ reconciliatione certam formam reconciliandi assignet, etiam si Missa quid maius sit, quàm illæ cæremoniæ reconciliationis, non videtur tolli illa Ecclesię pollutio, quia omittitur forma ab Ecclesia assignata.

6 Quia verò bis iam vidi necessitatem reconciliandi Ecclesiam Regularem, neque Prælatus illius habebat cæremoniale ad id faciendum, hoc enim magis practicatur à Parochis sæcularibus; & in casu simili solent cum labore Religiosi recurrere ad Parochos pro dicto cæremoniali accommodando: in gratiam Religiosorum, quibus hic præcipuè seruire intendo, volui hic ponere formam reconciliandæ Ecclesiæ transcriptam ex cæremoniali Eborensi. quæ sic habet.

FORMA RECONCILIANDAE *Ecclesiæ simul cum cœmeterio quando ambo polluta sunt.*

PRimò, Prior, vel Parochus Ecclesiæ indutus amictu, alba, stola, & pluuiali, (si detur) si minus cum superpellicio, & stola: comite alio Sacerdote ad minus vestito cum superpellicio, in quacumque die, si Ecclesia sit in vrbe, vel populo: si verò Ecclesia sit in agro, fiet in die Dominica, vel festo, vocato populo.

Sic omnes procedent simul cum processione ad portam principalem Ecclesiæ ex parte interiori illius cum Cruce leuata, Sacerdos cum hyssopo aqua benedictę aspergens dicet Antiphonam *Asperges me*: prosequentur cæteri: illàque finita, Sacerdos cum Clero dicent Psalmum *Miserere mei Deus*: alternatim totum cum *Gloria Patri*. Quandiu verò durauerit recitatio prædicti Psalmi, Parochus cum hyssopo asperget parietes, & pauimentum totius Ecclesiæ incipiens à parte dextera portæ Ecclesiæ versus altare maius: & reuertetur ab altari maiori, aspergens similiter partem sinistram Ecclesiæ vsque ad locum vndè incępit. Cùm verò peruenerit ad locum vbi crimen commissum est, ibi sæpius, & crebrius asperget cum hyssopo. Finito verò semel Psal. *Asperges*, & Antiphona iterum repetat modo prędicto. Tunc exiet Sacerdos cum processione prædicta ad cœmeterium: durantèque recitatione psalmi, Sacerdos, aspergat totum cœmeterium modo quo fecit in Ecclesia. Finita verò aspersione, & Psalm. redibunt omnes ad Ecclesiam, & sistent in loco, in quo inceperunt, Sacerdos verò ibit ad locum, in quo delictum patratum est: & dicet sequentes Orationes.

OREMUS.

OMnipotens, & misericors Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam præ cæteris gratiam contulisti, vt quidquid in tuo nomine dignè, & perfectè ab eis agitur, à te fieri credatur, quæsumus immensam clementiam tuam, vt quidquid modò visitaturi sumus, visites, & quidquid benedicturi sumus, benedicas (hęc dicens manu facit signum Crucis) sitque ad nostræ humilitatis introitum Sanctorum tuorum meritis fuga dæmonum, & Angeli pacis ingressus. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Tunc dicit Sacerdos: *Oremus*, & Diaconus si adsit, dicit, vel Sacerdos socius: *Flectamus genua*: *Leuate*. Tunc Sacerdos reconcilians, dicit.

Aufer à nobis Domine cunctas iniquitates nostras, vt ad loca tuo sancto nomini purificanda puris mereamur mentibus introire. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Ore-

Oremus. *Flectamus genua*: *Leuate*: sicut supra.

ORATIO.

DOmine pie, qui agrum figuli pretio sanguinis tui in sepulturam peregrinorum comparari voluisti, quæsumus dignanter, reminiscere clementissimi huius mysterij tui: tu es enim Domine figulus noster: tu quietis nostræ ager, tu agri huius es pretium: tu dedisti etiam, & suscepisti: tu de pretio, & in pretio viuifici sanguinis nos quiescere fecisti, & donasti. Tu ergo Domine, qui es offensionis nostræ clementissimus indultor, expectatissimus iudicator, iudicij tui superabundantissimus miserator; iudicium tuæ iustæ veritatis abscondens post miserationē tuæ piæ redemptionis, adesto exauditor, & effector nostræ reconciliationis. Hoc cœmeterium Mausolæum peregrinorum tuorum celestis patrię incolatū expectantium benignus purifica, & reconcilia, & hic tumulatorum, & tumulandorum corpora de potentia, & pietate tuæ resurrectionis ad gloriam incorruptionis, non damnans, sed glorificans resuscita. Qui venturus es iudicare viuos, & mortuos, & sæculum per ignem. *Resp.* Amen.

Quo finito, pergunt Sacerdotes ad gradus Altaris maioris: ibique flectant genua, & populus extra capellam in corpore Ecclesiæ. Et dicat Sacerdos Littanias publicas, & solitas: respondentibus alijs. Cùm verò peruenerit ad illum versum: *Vt nos exaudire digneris*: Sacerdos eleuet vocem, & manu Crucem faciens stans, ter dicat: *Et hanc Ecclesiam, & altare, & hoc cœmeterium purgare, & reconciliare digneris.* Resp. *Te rogamus audi nos.* Et ter repetent: tunc positis genibus dicentur Littaniæ vsque ad finem. Quo finito, Sacerdos reconcilians: ait; Oremus. *Flectamus genua.* Resp. *Leuate.*

ORATIO.

DEus qui peccati veteris hęreditariam mortem, in qua posteritatis genus omne successerat, Christi filij tui Domini nostri soluisti, da propitius vt conformes eidem effecti, sicut imaginem terreni parentis naturæ necessitate gerimus, ita imaginem cœlestis gratiæ sanctificatione portemus, IESV Christi Domini nostri, qui tecum viuit, & regnat in vnitate, &c. Amen.

Hoc finito, si Missa non sit celebranda (Missa enim hic non est de obligatione) Sacerdos benedicat populum.

Quando verò sola Ecclesia, sine cœmeterio est reconcilianda, non dicitur oratio supra: *Domine pie*. Nec dicitur, hoc cœmeterium; nec exit processio ad cœmeterium. sed finita prima vice, Antiphona, *Asperges*, cum Psalm. dicuntur duæ orationes, scilicet: *Omnipotens, & misericors Deus*. Et alia: *Aufer à nobis*. Et illis finitis, dicuntur Littaniæ.

Ne verò mireris de aduertentia proximè posita, scilicet, quando reconciliatur sola Ecclesia absque cœmeterio: nota, quòd licèt violata Ecclesia, violetur etiam cœmeterium in hac habet locum de ordinario, quando cęmeterium est coniunctū Ecclesiæ. At quando cœmeterium est disiunctum ab Ecclesia, vt fit in multis locis, tunc violata Ecclesia, non violatur cœmeterium separatum: & tunc reconciliatur sola Ecclesia absque cœmeterio iuxta clausulam proximè positam.

FORMA RECONCILIANDI Cœmeterij, absque Ecclesia.

COemeterium reconciliabitur die Dominica, vel quouis festo, si Ecclesia fuerit in campo: Si intra populum, quouis die. Tunc Sacerdos indutus, vt supra, cum alio Sacerdote, vel Clero, & populo, Cruce, & cęteris, vt supra, procedent ad medium cœmeterij: ibique flexis genibus incipient Littanias. Et peruenientes ad locum, seu versum: *Et nos exaudire digneris*; surgit Sacerdos, & benedicens, ter dicit: *Vt hoc cœmeterium reconciliare digneris*. Et ter Respondetur: *Te rogamus, audi nos*. Tunc iterum flexis genibus Sacerdos finiat Littanias, absque precibus. Quibus finitis, iterum surgit Sacerdos, & sumpto hyssopo cum aqua benedicta, & aspergens cum Antiphona; *Asperges me*, dicetur Psal. *Miserere mei Deus*; & dicetur totus Psal. absque *Gloria Patri*. Durante verò Psalmi

recitatione, Sacerdos aspergat aqua benedicta totum cœmeterium, incipiens à parte dextera, & finiens in sinistra. Veniens autem ad locum vbi delictum factum est, ibi multiplicet aspersiones. Finita verò sic aspersione, redeat Sacerdos ad locum vbi cæpta est Littania, & ibi stans dicat; Oremus; & Diaconus, vel socius Sacerdos, dicat: *Flectamus genua. Leuate.*

ORATIO.

Omnipotens, & misericors Deus qui Sacerdotibus tuis tantam præcæteris gratiam contulisti, vt quidquid in tuo nomine, perfectèque ab eis agitur, à te fieri credatur, quæsumus immensam tuam clementiam, vt quidquid modò visitaturi sumus, visites; & quidquid benedicturi sumus, benedicas (faciat Crucem manu) sitque ad nostræ humilitatis introitū Sanctorum tuorum meritis fuga demonum, & Angeli pacis ingressus. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

ORATIO.

Flectamus genua. Leuate. Oremus.

Aufer à nobis quæsumus Domine, omnes iniquitates nostras, vt ad loca tuo sancto nomini purificanda puris mereamur mentibus accedere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oremus. *Flectamus genua. Leuate.*

ORATIO.

Domine pie, qui agrum figuli pretio sanguinis tui in sepulturam peregrinorum comparari voluisti, quæsumus dignanter, reminiscere clementissimi huius mysterij tui, tu es enim Domine figulus noster: tu quietis nostræ ager: tu agri huius pretium; tu dedisti etiam, & suscepisti: tu de pretio viuifici sanguinis nos quiescere fecisti, & donasti. Tu ergo Domine, qui es offensionis nostræ clementissimus indultor, expectatissimus iudicator, iudicij tui superabundantissimus miserator, iudicium tuæ iustæ seueritatis abscondens, post miserationem tuæ piæ redemptionis adesto exauditor, & effector nostræ reconciliationis: hoc cœmeterium Mausolæum tuorum peregrinorum cœlestis patriæ incolatum expectantium benignus purifica, & reconcilia; & hic tumulatorum, & tumulandorum corpora de potentia, & pietate tuæ resurrectionis ad gloriam incorruptionis, non damnans, sed glorificans resuscita. Qui venturus es iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem. *Resp.* Amen.

Hoc finito, Sacerdos cum populo redit ad Ecclesiam, & dicitur Psalm. *De profundis.* Et perueniens ad altare dicat vnam orationem pro defunctis. Et in fine dicat: *Requiescant in pace.* Amen. Et conuersus ad populum, illum benedicat: si non sit statim Missa celebranda.

DE REBVS ECCLESIAE non applicandis ad vsus prophanos.

1 Solet aliquando collapsa, & vetusta Ecclesia dirui, ex qua remanent lapides, ligna ferrum, & similia: sicut etiam vasa, & omnia pertinentia ad ornatum Ecclesiæ. De lignis ergo Ecclesiæ destructæ disponit Ius Canon. *c. ligna. de consec. d. st. 1.* quòd non applicentur ad vsus humanos laicorum. Excipit tamen, ac permittit, vt de lignis Ecclesiæ possit ædificari capitulum, & dormitorium fratrum, & alia loca regularia, per quæ intelligo alias officinas honestas fratrum, dummodò non sit coquina, vel alius locus inhonestus, vel turpis. Excipit enim, & prohibet comburi in coquina ad coquendos cibos. Vidi ego virum valdè doctum explicantem: quòd Sacrista posset ligna Ecclesiæ comburere pro hostijs faciendis in sacristia. Idem dic de lignis imaginum Sanctorum, sunt enim maximè ligna Ecclesiæ. Quæ omnia ligna si non inseruiant pro alia Ecclesia construenda, vel pro dormitorio Fratrum, vel Capitulo, iubet textus vt comburantur. Ait tamen Sà *in Aphorism. verbo Ecclesia, num. 2.* posse Episcopum dispensare, vt materiali Ecclesiæ diutè possint applicari ad vsus prophanos. Prohibetur etiam *cit. cap.* ne ligna Ecclesiæ applicentur pro vineis Fratrum: ibi in gloss. *verbo Prefectum.*

6 Eadem prohibitio fit, *citata dist. c. altaris,*

taris, & c. vestimenta. circa pallas altaris, ornamenta ipsius, & Sacerdotum vestes, quæ nullo modo licet applicare, seu conuertere ad vsus prophanos: Idque per regulam etiam generalem quæ in 6. de Regul. iuris habetur: *Semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos vlterius transferendum*: ibi Gloss. explicat de quauis re inanimata Ecclesiæ deputata ad sacros vsus. Et addit quòd licèt prædictæ res sint vetustæ ex petijs, seu partibus illius non potest fieri alia res inseruiens vsui prophano: sed debet comburi, & cineres in piscinam, vel loco decenti reponendi: nisi fortè alio vsu possit Ecclesiæ inseruire. In quibus omnibus attendant Sacerdotes ad duo exempla. Primum ex Lege veteri, *Leuitici 6.* vbi postquam tota die, ac nocte comburebantur animalia in holocausto, & sacrificijs iubebatur Sacerdos, vt vestitus certis vestibus deferret cineres residuos extra castra & reponeret ibi in loco mundissimo: eo quòd remanerent ex re Deo oblata. Secundum exemplum fit ex lege noua. Refert Lorinus, *ad c.6. Leuit.* quendam hæreticum Proculum rapuisse pallas altaris, & ex illis fecisse camisias, & femoralia: qui paulò post ipse suam linguam frustatim comedens breui consumptus est morte turpissima.

7 Permittitur etiam quòd calix consecratus, non in propria forma manens, sed confractus, & comminutus, possit vendi sæcularibus. Idem dic de alijs vasis Ecclesiæ confractis, & comminutis, maximè pro redemptione captiuorum, & pro magnis debitis Ecclesiæ, vt ait Gloss. *citata regula, Semel Deo dicatum*, citans alios textus. Concedit etiam Concilio Trid. *sess. 21. cap. 7. de reformat.* vt Episcopus possit vetustam, & collapsam Ecclesiam, si sibi videbitur, conuertere ad prophanos vsus, non tamen sordidos: & erecta tamen ibi Cruce.

EIICERE, SEV EXPELLERE ab Ordine.

Vide supra, *verbo Apostata*, & infra, *verbo Manus violentæ, nu. 11.*

1 Potest Generalis Minorum de consilio Diffinitorum, & Prouinciales in Capitulo cum maiore parte Capituli incorrigibiles ab Ordine eijcere. Compend. Minorum, *verb. Eijcere*, §. 4. Imò ibidem Alexander VI. hoc concedit Generalibus vt per se ipsos duntaxat possint eijcere. Circa id verò quod dicitur de Prouincialibus posse id facere in Capitulo, credo quòd etiam possunt id facere in Congregatione intermedia habente vicem Capituli, iuxta supradicta, *verb. Dispensare, nu. 2.* Imò cùm ego essem Prouincialis in præsenti materia, responsum mihi fuit à R. tunc Commissario Generali posse Prouincialem eijcere incorrigibiles, etiã sine Capitulo, & sine cõgregatione cõgregatis tamen omnibus Diffinitoribus qui diffinire solẽt in capitulo vel cõgregatione: ibi enim finis legis impletur.

Secundò nota. Incorrigibilem iuxta ius Canonicum dici, qui ter conuictus & punitus de tribus criminibus grauibus, & atrocibus, non fuit emendatus. Vnde colligo non sufficere quòd Religiosus committat tria crimina atrocia ex vna quasi vice morali vnum post aliud, vel simul, vt dicatur incorrigibilis, si non sit ter punitus cum distinctis interuallis, & distinctis punitionibus. Sed opus est, vt per interualla fiant crimina, & cuilibet statim adhibeatur punitio & Monachus non resipiscat. Aliàs non dicetur incorrigibilis, quia pertinacia propriè consistit in resistentia per distinctas obiurgationes: non verò satis colligitur ex vna sola resistentia. Et ipsum nomen, *incorrigibilis* propriè, non denotat continuationem an crimina, sed respectum ad correptionem, vel punitionem ter contemptam.

Tertiò nota, dari incorrigibilem de iure, & incorrigibilem de facto. Incorrigibilis de iure est ille ordinarius, de quo proximè qui scilicet ter conuictus & punitus non resipiscit, tunc enim ius Canonicum illum reputat incorrigibilem. Incorrigibilis de facto est ille, qui licèt ter non fuit conuictus, & punitus tamen de facto, id est, spectata illius natura, moribus & conditionibus per longum tempus, in criminibus paruioribus non iuridicè punitis reputatur incorrigibilis. Ita Sylu. *verb. Abbas, nu. 6.* Et hunc etiam incorrigibilem de facto, etiam si non fuerit ter conuictus, & punitus, posse eijci

ab Ordine, tenet Rodr. *to.* 1 *q.* 30. *art.* 15. quãdo scilicet ex vna vice commisit apostasiam diuturnam, habitu relicto, ibique commisit multa crimina grauia, & scandalosa.

2 Statuta generalia Minorum pro incorrigibili declarant illum qui commisit per tria interualla, tria crimina grauia, & attrocia, modo proximè dicto, siue sint eiusdem speciei, vt tres apostasias, siue diuersæ speciei. Statuta Vallis Oleti secunda, & alia pro apostasijs his quales esse debeant, vide, *verb. Apostata.*

3 Pius V. cõcessit Fratribus Sancti Hieronymi in Hispania, vt possint pro vno tantũ crimine Monachum eijcere ab ordine, & ad triremes damnare, quando pro illo crimine ius commune pœna mortis imponit, ita ille anno 1566. Bene tamen aduertit Rodriguez *cit. quæstione art.* 17. aliqua crimina in iure ciuili pœna mortis damnari, pro quibus non est Monachus eijciendus, verbi gratia, eripere vinctum de manibus iustitię ductum ad patibulum plectitur in iure pœna mortis, & tamen pro hoc solo, vel similibus non est Monachus eijciendus. Bene tamen eijcietur pro homicidio, pro crimine nefando, maximè sæpius continuato, pro furto grauissimo, scandaloso, & similibus. Vide ibi Rodrig. *citat. qu. ar.* 18. Hyperbole verò est quod dicunt aliqui Monachum fugientem à carcere reputari incorrigibilem: hoc enim falsum est, neq; adeo grauis culpa est sola fuga è carcere vt faciat plusquam vnam apostasiam, vide supra, verb. *Correctio, titul. semiplena probat. nu.* 35.

4 Paulus V. mandauit Canonicis Regularibus Sanctæ Crucis Conimbricæ, vt Monachum incorrigibilem, vel carceri perpetuo damnarent, vel ad triremes relegarent, & aliter non possent eijcere. Idq; fecisse dicitur sciens multos ex industria fieri inobediẽtes, & incorrigibiles, vt simpliciter eiecti manerent viuẽtes in sęculo. Sic Paulus V. concessit anno 1613. die 5. Aprilis. Et puto audisse me ita etiam practicari Romæ, & cùm hoc sit priuilegium, puto posse in illo communicare cęteros cum illis communicantes.

5 Eiectus ab Ordine, tenetur ad uotum castitatis, & ad horas canonicas, etiam si sit laicus, vel sacro Ordine carens: (laicus vero dicet horas suo modo iuxta Regulam) tenetur etiam ad ieiunia Regulæ, ut illa obligent sub mortali vt obligantur Minoritæ. Probatur, quia illis culpa sua non debet prodesse, neque per eiectionem cessant vota, quæ possunt obseruari, possunt verò supradicta. Prędicti tamen non tenentur ad obedientiam, neque ad paupertatem. Rodriguez *cit. qu. art.* 19. & eiectus debet manere subditus Episcopo originis, non verò domicilij, vt ait Nauar. *Comment.* 2. *de Reg. nu.* 32.

6 Eiectus ab Ordine, & damnatus ad triremes non potest iterum recipi ad Ordinem, etiamsi roget. Sic apud Minores statutum est in Capit. Generali Romę sub Generali R. Ioann. Ferro. anno 1612. & quamuis solum damnetur ad triremes absque eo quod sententia declaret expulsionẽ ab Ordine, intelligitur expulsio sic ibi. Et Rodriguez *tom.* 1. *quæstion.* 23. *art.* 5.

7 Etiam si eiectus ab Ordine non damnetur ad triremes, adhuc non potest iterùm recipi, est enim incõueniens eo quòd sit infamis Rodrig. *tom.* 1 *qu.* 30. *art.* 2. & Mirand. *tom.* 1. *q. vlt. art.* 7. dicit esse necessariam dispensationem Papæ.

8 Si Monachus in professione rogatus vtrùm in seculo aliquod scandalosum delictum commiserit, & ille negauerit; & postea reperta veritate scitur quod de aliquo graui delicto fuit conuictus, vel diffamatus, potest eijci ab Ordine ex concessione Leonis X. in Compend. verbo *Eijcere* §. 6. sed nota quod tex. ibi dicit in plurali (*grauissimis, & scandalosis delictis notati*) & ponit grauissimis.

9 Cum eijciendis ab ordine ante lectam illis sententiam possint, ac debent Prælati dispensare in irregularitatibus, & censuris quas alias possunt tollere: ne miseri exeant innodati, & cogantur quærere illarum absolutionem, & dispensationem cum nimio labore, & infamia. Et quod hoc possint ante lectam sententiam constat, quia adhuc sunt subditi. Nam postquam exierint, neque Generalis habet supra illos iurisdictionem. Nau. *lib.* 3. *Consilt.* 11. *de Regul consil.* 51.

10 Eiectus ab Ordine non potest prædicare, neque confessiones audire absque licentia Prælatorum Ordini, secus facientes poterunt excommunicari per Prę-

lato-

latos Ordinis. Compend. Minor, verb. *Apostata* & Miranda *cit. q. art. 5. concl. 3.*

ADDITIO.

1 QVoniam vt plurimum per tria crimina grauia, & atrocia reputatur quis incorrigibilis vt eijciatur ab Ordine, dubitas quæ sint crimina atrocia ad hunc finem. Ad hoc respondet Iul. Clar. *in Pract. crimin.* § 1. *numero* 9. in Senatu Mediolanensi responsum, ac decretum fuisse approbante Rege, sequentia delicta esse atrocia. Læsa Maiestas: homicidium ex proposito: falsificatio monetæ: vulnus illatum cum sclopeto, etiam morte non secuta, si fiat proditoriè: raptus virginis honestis parentibus ortæ: coitus cum Moniali intra septa Monasterij: sodomia: latrocinium in vijs falsificatio sigilli principis vel senatus. Hæc ille. Et ipse statim ex sua opinione quasi per summam dicit: sibi videri atrocia omnia illa crimina, pro quibus lex, vel statutum imponit pœnam mortis natu ali, vel ciuilis, scilicet triremium perpetuò, dummodo talis pœna sit in vsu.

2 At in Religionibus (de quibus non loquitur citatus Doctor pro delicto atroci reputari debet apostasia, saltem habitu dimisso, vel cum habitu per longum tempus: vnde nostra statuta Generalia Romana, anno 1612. ob solas quatuor apostasias absque alijs delictis iubet dari repudium. Neque ex hoc credat Minorita non posse Prælatos Franciscanos vti, seu stare statuto generali Vallisoletano priori, anno 1593 quo iubetur dari repudium, vel ob vnum tantùm crimen per leges ciuiles punitum pœna mortis: vel ob tria delicta grauia, siue sint eiusdem, siuè diuersæ speciei: non inquam, illud statutum Romanum posterius, reuocat hoc prius, Vallisoletanum: sed statutum Romanum vltimum loquutum est de solo delicto apostasiæ: & quamuis hoc requirat quatuor, cùm præcedentia requirant tres, possum credere loquutum esse hoc Romanum de apostasijs minoribus factis ad breue tempus, non dimisso habitu, & adito statim Superiore: si verò fuerint apostasiæ graues, standum est statuto Vallisoletano prædicto: videant aliæ Religiones sua statuta. Scio in Regula sancti Benedicti *cap.* 29. præcipi vt Monachus tertiò fugiens à Monasterio amplius non recipiatur.

3 Dixi olim verb. *Bona*, ad quem pertinerent bona apostatæ, vel Religiosi degentis extra clausura cum licentia. Nunc quæris, ad quem pertineant bona Religiosi eiecti ab Ordine propter culpas, si fortè iste in sæculo bona temporalia acquirat? Hac de re neminem vidi clarius dicentem quam Azorium *tom.* 1. *Sum. lib.* 12. *c p.* 16. *q.* 4. vbi sic ait: *Monasterio eiectus nihil sibi proprium potest acquirere, neque capere: sed solum ius habet ea sibi quærendi, quibus omnino ad victum, vestitum, & habitationem indiget. Neque horum proprietatem, dominium, aut vsum fructum, qui in iure consistat, vllo modo sibi comparat; sed nudum vsum, qui est res facti, non iuris &c.* Hæc ille. Et potest confirmari, quia in tali eiecto durat votum paupertatis solemne, in quo Prælatus non potest dispensare: ergo circa bona acquisita non acquiret dominium, vel proprietatem illorum, quia hæc pugnat cum voto paupertatis: acquiret verò solum vsum simplicem, seu vsum facti, qui potest esse cum voto paupertatis.

4 Hinc duo colligo euidenter. Primum est, eiectum ab Ordine, de bonis acquisitis, non posse testari: constat, quia in rigore est Monachus, & Monachus non potest condere testamentum, neque potest quis donare id, cuius non habet dominium. Secundum est, quod consanguinei huius eiecti ab Ordine nō possunt succedere in bonis illius: patet, quia illa bona non sunt bona illius eiecti, quia in illis non habet dominium, vt diximus. Cuius ergo erunt bona prædicti eiecti ab Ordine post mortem? Intelligo quod sint Cameræ Apostolicæ, per ea quæ dicit, ac citat Azor. *tomo* 2. *Sum. lib.* 8. *cap.* 3. *qu.* 15. & idem Azor. *tomo* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 9. Vide Rodrig *to.* 1. *qq. Regul. q.* 30. *art.* 25.

5 Eiectus ab Ordine per sententiam, si ante ingressum illius Ordinis habebat votum simplex Religionis: post illam expulsionem non tenetur ingredi aliam Ordinem ex vi prioris voti antiqui, nam illud prius votum simplex fuit extinctum per professionem solemnem, & sic non

potest reuiuiscere. Azor. *cit. cap.* 17. *q.* 5. & alij multi.

6 Monachus eiectus ab Ordine non tenetur se præsentare Episcopo originis; vel loci, vt illi specialiter obediat, vel ab illo viuendi normam accipiat, sed sufficit vt illi Episcopo obediat sicut cæteri Clerici, vel sicut cæteri Parochiani: probat hăc fusè, & efficaciter Azor. *citat. capit.* 15. *question.* 11. & Molin. 2. 2. *tract.* 2. *de Iust. disputa.* 140. *pagin.* 768. Quia talis Monachus solutus est ab obedientia Prælati Regularis cui solùm obedire promisit: non verò Episcopo: Neque datur aliquis textus obligans illum exeuntem, & eiectum particulariter se præsentare, vel obedire Episcopo speciali obedientia. Quare credo iuxta prædicta ab Azor. eiectum ab ordine si sit Sacerdos & non impeditus aliqua irregularitate, vel simili impedimento, posse celebrare, non adito Episcopo originis vel loci: & per hoc corrigo, quod olim dixi hoc eodem verb. *nu.* 5. Nauarrum secutus. Idem dico de eiecto solùm Diacono vel Subdiacono non impedito sufficit enim his viuere in quauis Diœcesi, sine præsentatione speciali coram Episcopo, dummodo illi obediant sicut cæteri Diœcesani. Ad quæ verò teneantur isti eiecti, vide olim, dicta hoc eodem verbo *num.* 5.

7 Debent Prouinciales Monacho eiecto dare litteras patentes testimoniales suæ eiectionis securitatis gratia, ne in sæculo cogniti Apostatæ credantur, & incarcerentur. Formam harum litterarum, quia non est omnibus cognita, hic volui ponere, quia vidi iam Religiosum Doctorem Iuris Cæsarei illius ignarum & ab alio postulantem. Omitto formam sententiæ repudij, qua debet condemnari specificando delicta à Prouinciali, ac Diffinitoribus: illi videant formam vsitatam in sententijs Forma verò litterarŭ quas Prouincialis dare debet eiecto securitatis gratia subticendo culpas in speciali, hęc est.

FORMA LIBELLI, SEV carta repudij danda eiecto.

N. Prouincialis prouinciæ, &c. Vniuersis præsentes litteras inspecturis notum facimus, quod in hac nostra Prouincia habitum nostri Ordinis assumpsit, & veram professionem emisit, Fullanus Sacerdos, (vel Diaconus, vel Subdiaconus, laicus, chorista, &c.) & in eadem per aliquot annos vixit. In his tamen suæ obligationis, & professionis oblitus, & à lege Dei, suæque regulæ tramite declinans, aliqua delicta grauia, per interualla commisit, de quibus conuictus, admonitus, & punitus non solùm non resipuit sed etiam illa iterans, vel continuans manifestæ incorrigibilitatis signa monstrauit: sicut in processu penes me seruato iuridicè continetur Quapropter ego cum ijs patribus, quibus hac de re iudicare incumbit, prouidentes bono communi Ordinis, ne infectæ, & morbidæ ouis cŏsortio contaminetur, imò & in bonum ipsius delinquentis, attenta ipsius contumacia incorrigibili inhærentes concessionibus, & Bullis Apostolicis nobis concessis, ac nostris statutis generalibus, prædictum Fullanum sentĕtia diffinitiua per nos subscripta, priuauimus in perpetuum habitu Religionis sicut per presentes litteras priuatum declaro. Illum insuper damnauimus ad triremes, vel exilium ad partes vltra marinas, per quatuor annos (videatur tenor sententiæ, & sic ponatur) in quorum omnium fidem; & pro ipsius expulsi securitate, præsentes litteras dedimus, nostro maiori sigillo, & propria manu subscriptas, ac munitas. Tali die anno, &c.

Declaret insuper in fine harum litterarum si eiectus portet aliquod impedimentum ne celebret vel ministret in sacris Ordinibus. Declaret item, quòd non potest contrahere matrimonium si est solùm laicus, vel chorista carens Ordine sacro: aliàs peccabit contrahens grauissimè, & matrimonium erit nullum. Et tenetur dicere horas Canonicas iuxta suum statum.

8 De Bullla Leonis X. concedente vt possint eijci ab Ordine, qui in sæculo notati fuerant de criminibus grauissimis, ac diffamati; & de his vitijs in communi rogati in professione negarunt: de his, inquam, vide in Bullario Rodrig. *fol.* 647. vbi solùm noto ibi Papam non requirere vt de talib. delictis in sæculo fuerint conuicti, neque accusati: sed solùm dicere, quòd fuerint de grauissimis, & scandalosis delictis notati, & infamati. Vnde non requi-

requirit quòd eorum delicta fuerint notoria, neque publica: sed sufficit fuisse notatos, & diffamatos: quod intelligo dumtaxat modo in veritate talia delicta commiserint, & de hoc publica fama increuerit. In lib. Declarationum Cardinalium, impresso Duaci, anno 1618. fol. 358. §. *seuerè puniatur:* dicitur declarasse, vel decreuisse illos Doctores illustrissimos ne in posterum vllus Regularis, etiam incorrigibilis ab Ordine eiiciatur; sed intra Ordinem carcere, vel alia pœna seuerè puniatur. Hoc tamen in Hispania non credo seruari, imò oppositum practicatur quotidie.

9 Propter specialem casum hoc tempore ortum, & magnæ controuersiæ inter potestates Ecclesiasticam, & sæcularem, quæris breuiter an possit expelli ab Ordine, qui in professione tacuit morbum Gallicum, vel alium contagiosum, quo laborabat, & de quo saltem in genere fuit rogatus ante professionem, & negauit. Casum ponit Nauarr. *libr. 3. Consil. tit. de Regular. consil.* 5. & Rodriguez, *tom. 3. qq. q. 17. art. 9.* Respondent ambo, quòd si Religio habet statutum aliquod Papæ, vel à Papa confirmatum, per quod annulletur professio taliter negantis: in tali casu poterit expelli ab Ordine. Quod si non habeat tale statutum, ait Nauarr. posse Prælatum procedere contra sic professum, & in pœnam delicti illum expellere ab Ordine. At meritò Rodriguez, *ibidem* hoc secundum reijcit: quia si professio valida fuit (non dato statuto Papę) Prælatus non potest expellere professum ob tam leuem culpam, qualis est negatio illius morbi. Neque obstat, quod si Prælatus, & Conuentus scirent morbum, non consentirent in professione; nam ait Rodrig. si Petrus sciret Mariam esse pauperem, non consentiret illius matrimonio: postquam tamen consensit, inuenta eius paupertate, valet matrimoniũ, quia paupertas illud non dirimit. Sic de Conuentu aliàs nõ consensuro: quia morbus Gallicus non est impedimentum annullans professionem de iure communi.

10 Sed insurgit magna instantia contra Rodriguez: Nam ipse Rodrig. *eod. tomo 3. q. 11. artic. 2. ad finem*, citat, & sequitur Nauar. *lib. 3. Consil. titul. de Regular. consil. 5. num. 15.* vbi Nauarrus ait, quòd dato statuto in aliquo Ordine à Papa, non confirmato, quo iubetur expelli ab Ordine, descendens ex Iudæis, iure Canonico non prohibitus: iste talis licèt non possit expelli ex vi talis statuti inualidi, potest tamen expelli alio titulo, videlicet ex defectu consensus ipsius Ordinis. Cùm enim (ait Nauar.) professio sit quidam contractus inter professum, & Conuentum admittentem, & proindè ad hunc contractum requiratur consensus profitentis, & Conuentus, dato illo impedimento ex parte professi filij Iudęi, deficit consensus Conuentus, & proindè professio poterit annullari ex parte Conuentus. Quod videtur hic posse applicari. Nam facta protestatione, & interrogatione nouitio, ne sit infirmus morbo Gallico, vel simili, aliàs professione non valitura: & ipso negante, deficit omnino consensus ex parte Conuentus & in re æquè graui seu pœnosa: recipere enim ad Ordinem infectum morbo Gallico, vel febri ethica, non est minus grauamen quàm sit recipere ad Ordinem descendentem ex Iudæis (*Christianos nueuos*) ac proindè sicut hic potest eijci ab Ordine extãte solo statuto in contrariũ, ita videtur posse dici de infecto morbo Gallico, pręcedente interrogatione, & protestatione Conuentus: per talẽ enim protestationẽ clarè exprimit Religio se nõ consẽtire professioni, si adsit talis morbus. Instantia hæc videtur vrgere: & puto quod si vera est opinio Nauarr. in primo etiam erit in hoc secundo. Ego tamen circa morbũ non consulo, vt seruetur hæc instantia: sed stando dico iudicio fori externi, & melius sentientium.

11 Scio in nostro Ordine Minorum per statutum generale fieri interrogationem nouitio, ac protestationem, ne sit aliquo morbo contagioso infectus. Scio etiam hoc statutum generale esse confirmatum authoritate Papæ à Ministro Generali Gonzaga, vt dicitur in prooemio illorum statutorum Tolletanorum. An verò Papa specialiter & expressè voluerit confirmare hoc speciale de annullanda professione laborantis morbo Gallico, quam non annullat Ius Canonicum: hoc nescio (sicut iam supra diximus in materia simili ex eodem Nauarro *eodem consilio 5.*) & sic manet mihi res dubia: ac proindè pro-

conclusione dico securiùs esse taliter infectum & negantem, non esse expellendum, nisi saltem formata lite coram Ordinario, quatenus prouectus est in possessione professionis. Sà in Aphoris. verb. *Religio, n.* 34. absolutè dicit hunc talem esse expellendum ab Ordine.

ELECTIO, ELIGERE.

Vide ver. *Abbatissa de viduis*. ver. *Diffinitores, num.* 2. *&* 3. ver. *Officia Oratnis, num.* 3.

1 IN electione per scrutinium non valet suffragium dubium: vt si dicatur; in schedula, eligo Petrum, vel Iacobum. Neque si dicat: eligo quem Petrus elegerit. Neque debet dari sub conditione: vt si dicat, eligo Petrum, si tale, vel talem fecerit, vel contigerit Rodrig. *tom.* 2. *Quæstion. quæst.* 51. *art.* 4. vnde videtur nō valere suffragium sic datū Eligo quem elegerit maior pars Conuentus, vel quem elegerit Prælatus Præsidens. Est enim incerta electio & similis præcedentibus.

2 In electione Prælati localis, facta per Conuentum, poterunt suffragari etiam illi qui sunt absque Ordine sacro. Clementina enim, *vt hi qui. de ætate & qualit.* non loquitur de Mendicantibus, sed de Clericis, & Canonici Regularibus, Rodriguez *citata quæstione, articul.* 5. Videant tamen Religiosi sua statuta, nam apud Minoritas quando permittebatur eligi Guardianum à Conuentu, non poterant eligere nisi qui haberent duos annos professionis, & essent subdiaconi. Laici verò non poterant. Statuta Tolletana, *capit.* 7. *titulo de Guardianis*. Circa suffragia verò Monialium in electione Abbatissę, vide supra, verbo *Abbatissa num.* 5

3 Suffragia absentium non possunt suppleri: vt si dicat præses Capituli, iste Petrus det suffragiū pro Iacob absente. Concil. Trid. *sess.* 25. *c* 6. *de Reg.* Hoc non tollit quod possit quis facere Procuratorem, qui suo nomine vadat ad eligendum: quod quasi fit in Ordine Minorum, quando Ministri impedit ad eundum ad Capitulum generale, mittunt suo nomine Commissarium qui in Capitulo generali det suffragium loco Prouincialis.

4 Electio debet esse libera: vnde si coarctetur ad tres vel quatuor tantùm, est nulla. Rodriguez *cit. qu.* 51. *art.* 10. *&* 11. Et peccat mortaliter elector quouis modo violentiam faciens electoribus. Et affirmat Rodriguez se vidisse in Ordine Minorum annullari tres electiones Guardianorum factas cum tali coarctione ad tres vel quatuor tantum. Ibidem etiam dicit non posse Regem vel Prælatum dicere, vt non eligatur Fullanus, aut Fullanus: si his prius non dicatur illos esse priuatos voce actiua aut passiua, ob talia demerita, vt se possint defendere, aliàs vltra peccatum præsidis poterit sic iniustè priuatus opponere exceptionem electioni, *ibidem arti.* 12. Non est autem coarctare electionem, si arctetur ad genus, vel nationes hominum, vt si iubeatur eligi ex Hispania, Gallia, vel ex talibus tantum Prouincijs eligatur Deffinitor vnus Generalis, vel quid simile, vt *ibidem* probat.

5 Electio facta per schedulas communiter fieri nequit de nocte. Bene tamen poterit si fiat cū sufficienti numero candelarum: & vrgente aliqua graui necessitate, vt si iam incœpta sit electio, & periculum sit in dilatione. Rodriguez *citata quæstione, articulo* 15. & Nauarr. *libr.* 1. *Consilior. titulo de electione, consilio* 2.

6 Electio indigni nunquam valet, & est nulla, Regulares verò etiam tenentur ad officia eligere digniores: sunt enim prælaturæ Regulares & cætera officia beneficia Ecclesiastica, & proindè etiam in illis militat ratio naturalis & dispositio iuris vt eligatur dignior, Rebello *de obligation. iustitia,* 1. *p. lib.* 3. *q.* 4. *concl.* 5.

7 Præses electionis, non potest confirmare indignum, bene tamen potest confirmare minus dignum electum, quando videt omitti digniorem. Imo tenetur confirmare minus dignū si tamen vere est dignus. Est communis in materia de electione. Et potest præses quādo non cognoscit electum, antequam confirmet, facere inquisitionem iuridicam de vita illius in generali, ne confirmet indignū *c. Miramur* 61. *dist. & c. final. de elect. in* 6.

8 In Ordine Minorum si electores vna die naturali per discordiam non eligant, præses electionis potest eligere quem

vo-

voluerit, etiam si sit electio Prouincialis, Abbatissæ, & similium. Statuta Tolletana *titulo de electione*, & Clementina *Exiit de Paradis. de verb. signification.* & Rodrig. *q.* 52.*art.*5. vbi ait id fieri non posse in electione discreti mittendi nomine Conuentus ad Capitulum Prouinciale. Non tamen ad hoc dat, nec video causam efficacem nisi quia textus loquitur de Prælato, & discretus non est Prælatus.

9 Posse electorem negare suffragium illi cuius defectum essentialem scit solùm per confessionem, quando suffragatur secretò, negat Rodriguez *cit. quæ. artic.*4. sed melius affirmant Nauarr. *capit. Sacerdos de pœnitent. dist.*6. *nu.* 147. & Henriq. *tom.* 1. *libr.* 3. *de pœnit. c.* 23 *num.* 6.

10 Si omnes electores compromittant in vno tantùm, vt quem ipse elegerit, sit electus præsentibus omnibus compromittentibus, & consentientibus; valet electio pro illo, nominato, quæcumque illa fuerit. Se tamen ipsum non potest nominare, nisi id specialiter exprimant compromittentes, tunc enim bene poterit se eligere. Intellige, dũmodò eligat dignum. Rodr. *cit. q. art.* 12.

11 In Ordine Minorum eligi possunt in Prælatos Diffinitores, &c. illi qui intra quartum gradum descendunt ex Iudæis, hæreticis, Sarracenis, quorum corpora, ossa, vel statuæ combusta sunt post declarationem hæresis: & electores incidunt in excommunicationem & alias pœnas, neque subditi tenentur illis Prælatis sic electis obedire. Ita n. Paul. III. ordinauit & confirmauit Greg. XIII. in Bullis citatis à Rodr. & Miranda mox citandis.

Variant tamen multũ Doctores in istarum Bullarum explicatione. Nam Miran. *tom.* 1. *quæst.* 19. *art.* 7. *& tom.* 2. *q.* 1. *art.* 1. constanter tenet, quod in prædictis Bullis prohibetur ne in nostro Ordine fiant Prælati, imò nec Nouitij, illi qui à prædictis Iudęis descẽdũt intra quartum gradum, etiam si illorum corpora, & ossa, vel statuæ non fuerint combusta; sed ait sufficere quod ab illis descendat cognitis, & declaratis, etiam non combustis. Congerit multa pro hac parte: sed tamen non negat oppositam opinionem. At Rodrig. posse teneri, ac defendi à multis Doctoribus. Rodriguez *tom.* 1. *quæst.* 14. *art.* 1. *& art.* 7. dicit per Bullam Pauli IV. non repelli ab Officijs, vel habitu Ordinis prædictos descendentes intra quartum gradum nisi quando proauorum ossa, corpora, vel statuæ sunt combusta. Expositio Rodriguez mihi non displicet: eam sufficienter ibi probat; maximè quia Generalis Ordinis Zamora, id ita explicauit: & prædictus Generalis impetrauerat eandem Bullam cùm esset Romæ Procurator Ordinis apud Paul. IV. At Breuia Pontificia possunt validè explicare Generales, vt infra dicetur, verbo *Generalis*, *numer.* 7. Ratio Rodriguez est: quia particula (*quorum*) posita in Bulla post verbum *Iudæi & hæretici* qualiter refertur ad Iudæos, & hæreticos. Et textus ait; quorum (id est) Iudæorum, & hæreticorum corpora, &c. Adde quod Papa ibi bis loquitur per particulam copulatiuam, dicens de proauis & vt tales condemnati & illi, seu illorum corpora, & ossa, &c. Vide particulam, *&*, videtur enim requirere simul quod fuerint etiam combusti. Aliàs dicendum erat; *declarati aut combusti*. Aliam rationem ponam infra, verb. *Nouitij qualitates*, *num.* 30 Et in particulari de descendentibus à Mauris tenet Rodrig. *tom.* 3. *q.* 11. *art.* 4. quod si proaui non fuerunt combusti, non esse inhabiles ad habitum, & prælationem. Et Nauarr. *lib.* 5. *Consil. tit. de Iudæis consil.* 1. dicit descendentes à Mauris posse admitti, quando ipsi sponte sua conuersi sunt. Et hęc sufficiant pro præsenti materia. Ego in illa solùm dico vt caueant Prælati omnino ab illorum electione, & admissione ad habitum. Si tamen casu practicauerint opinionem Rodriguez, non condemno ob iam dicta. Vide ambos Doctores *locis citatis*, vbi alia dicunt pro sua quisque opinione, & Bullæ declaratione. Et saltem *citata q.* 14. *art.* 3. Hoc pro certo tenet Rodrig. quod eligentes aliquem ex prædictis descendentibus facientes bona fide, non incurrunt pœnas Bullę, quia hę ponuntur solùm contra præsumentes, vel scientes.

12 Si ad electionem nõ vocentur ij qui habent ius eligendi, electio est nulla, modo infra dicendo. Vocandi tamen sunt, qui commodè vocari possunt: secus si instet periculum bono communi ex dilatione, *capit. coram* 35. *distinct. & gloss. capit.*

cum omnes: de constitut. verbo ipsorum, est communis. Arbitrio autem superioris cum consilio peritorum relinquitur examinare periculum. Notat verò Felinus, *cap. olim omnes cu nu. 22.* quod ad electionem Prelati conuentualis, vt Guardiani, & similium; ius non requirit vt vocentur omnes electores absentes: quia, vt ait, ius hoc solùm requirit pro eligendo illo cui titulus Canonicus tribuitur: qualis non tribuitur Guardiano, vel Priori Conuentuali, & præterea, quia vocatio absentium non est de substantia electionis: vt mox dicemus.

13 Si vnus tantùm electorum non vocetur, electio non est ipso facto nulla, sed potest tamen postea annullari petente illo contempto. Idem dic si duo, vel tres non vocentur, gl. *in c. quia propter, de elect. verb. sanior.* & Innoc. *c. quod sicut de elect.* & alij. Et illud quod dico idem censeri, si duo, vel tres non vocentur, intelligo quod erit valida, si nõ annulletur si à prætermissis: etenim non est ipso iure nulla, quia non habet defectum in substantia.

14 Non tenetur Minoritę in electionibus seruare apices electionis, sed sufficit, quod seruent substantiam formæ. Clementina: *Exijt de Paradiso de verb. signif.*

De substantia verò electionis sunt sequentia, iuxta gl. *in c. quia propter, de elect. verb. sanior.* Primò, vt secretò, & sigillatim per scriptum suffragia recipiantur. Secundò, vt publicatio fiat in communi. Tertiò, vt collatio, publicatiòve, fiat statim nullo actu contrario interposito. Quartò, vt maior pars Capituli suffragetur electo, idque iuxta leges canonicas, & particulares latas de excessu suffragiorum.

Apices electionis sunt cætera præter proximè dicta. Et ibidem ait gloss. non esse de substantia electionis vocare omnes absentes: Si enim non vocentur, valebit: poterunt tamen non vocati annullare electionem, si velint. Si verò taceant, valet. Neque item est de substantia electionis, vt sint tres scrutatores suffragiorum: si enim adsint, qui sufficiant ad fraudem impediendam, valet, quia in ore duorum vel trium, &c. gloss. *ibidem*. Neque est de substantia, quod scrutatores sint de corpore Capituli, *ibidem*.

15 In Ordine Minorum pro electione quacumque sufficit excessus dimidij suffragi tantùm. Sic habent statuta Tolletana, *verb. Electio.* & practicatur quotidie. Sit exemplum. Si sint electores 31. is qui habet suffragia sexdecim manet electus. Dimidium, triginta vnius sunt quindecim cum dimidio. Tunc verò qui habet sexdecim suffragia, habet excessum tantùm dimidij suffragij supra alios.

16 Quando Trident. *sess. 22. capit. 4. de reformat.* ait quod non habeat vocem in Capitulo is, qui non fuerit Subdiaconus, non prohibet quin illam habeat aliquis in illo Ordine in quo per statutum, vel consuetudinem suffragium dant etiam carentes Ordine sacro per declarationem Cardinal. super Trident. anno 1573. vt refert Compend. Minimorum, verbi *Consil.* dicens ita vigere apud illos.

17 Priuatus ipso facto voce actiua, & passiua ob subornationem, verbi gratia, etiam in foro conscientiæ occultus non potest eligere: & si faciat, peccat mortaliter. Suarez *tom. de legib. lib. 5. cap. 9.* maximè *num. 5. & 6.*

18 Si alicui electo constet se esse electum ab vno, qui erat inhabilis, & priuatus voce actiua, sed occultè: etiam si sit electus ob solùm illius suffragium, electio valet, nec tenetur renunciare: quia ille occultus toleratus erat, *l. Barbarius, ff. de offic. prætoris, & Extrauag. ad euitanda*, & Suarez, vbi proximè *num. 5.* Si verò electo constet se esse priuatum voce passiua, & non potuisse eligi, tenetur renunciare, vel remedium quærere iuxta infra dicenda, verb. *Officia Ordinis*, Suarez ait *proximè citato loco nu. 7.* vide tamen infra; *verb. citato Officia Ordinis* de remedio istius.

19 Ad impediendam electionem alicuius inhabilis sufficit vnus testis, qui probet illius inhabilitatem, sicut sufficit vnus testis ad probandum impedimentum matrimonij, Rodr. *tom. 1. q. 14. art. 3.*

20 Si video Petrum esse digniorem, & tamen maior pars communitatis est inclinata infallibiliter ad Franciscum minus dignum, sed tamen dignum: possum suffragari Francisco minus digno; quia tunc frustraneum est suffragari Petro digniori, & nemo tenetur ad actũ frustraneum. Vega *in Sum. Moral. 1. parte verb. Electio, casu 1.* At si maior pars inclinat ad indignum,

gnum, nunquam licet illi suffragari.

21 Denique pro complemento, & consolatione aliquando Religiosorum attendenda est doctrina D. Thom. *quodlib.* 8. *art.* 6. quam tradit Comitolus *lib.* 1. *Resp. Moralium quest.* 77. cum multis, vbi ex D. Thom. dicit, quòd licèt simpliciter, & absolutè eligendus sit melior: hoc debet intelligi, quod non sit melior simpliciter, & absolutè, sed sufficit, quòd sit melior ad hoc officium, & hic est melior secundum quid. Et ponit ibi exemplum Comitolus: quod aliquando minus Sanctus poterit habere maiorem potentiam, & industriam sæcularem, vel aliquid huiusmodi, quod pro nunc magis conducit ad bonum commune; & dispensationes spirituales ordinantur ad bonum Ecclesiæ. Denique arbitrium boni viri debet pẽsare varias circunstantias temporis, personę, & c. ex quibus inferat quis pro nũc sit dignior secundùm quid, id est, in ordine ad hoc officiũ: ita tamen vt nunquam eligatur indignus.

ADDITIO.

Vide infra, verb. *Veneficia, nu.* 18. & 19.

1 Vide supra, verb. *Appellare*, vbi dixi posse quemcumq; Religiosum appellare ab electione si fiat indebitè, exclusis scilicet ijs, qui non debent excludi, vel nõ vocatis electoribus, vel quid simile.

2 Quæris *c. in Genesi de elect. & c. Ecclesia eod. tit.* expresse dicitur, ac iubetur, vt in electionibus non solùm attendatur numerus suffragiorum; sed multò magis inspiciatur zelus, & dignitas, & meritum suffragantium, ita vt si pauciores suffragatores fuerint plus zelosi, digniores, & pluribus virtutibus ornati, horum suffragijs detur officium, non verò ob suffragia plurimum suffragantium, qui in merito, & zelo sunt inferiores. Quod adeo verum est, vt *eod. tit. cap. Ecclesia*, Papa ad Episcopatum cassauerit electionẽ vnius pro quo data sunt 18. suffragia: & confirmauit illum pro quo inuenta sunt sola 14. suffragia, vt enim ait Glossa *prioris capitis in Genesi*, verbo *ad zelum*. *In electionibus non semper standum est numero, sed parti saniori. Illa verò pars sanior censetur, quæ est iustior, & maiori ratione nititur, & æquitate*, Sic ibi gloss. clarè deducta ex verbis textus. Quod limitatur *cap. si quando, de electione in* 6. dummodo pars sanior non excedatur in duplo à parte minus sana. Quæris, inquam, ac hodie licitè, fieri possit in electionibus? Ego video hoc esse ius Canonicum clarum, & expressum: sed reuocatum est in Clementina, *Exiui, de verb. signif.* quoad fratres Minores tantùm; vbi dicitur, quod Minister electus à maiori parte confirmetur, non habita collatione zeli, vel meriti suffragantium.

3 Hoc solùm dico, quòd etiam in nostro Ordine Minorum in suffragijs nouitij ad professionem, hoc debet obseruari, & in praxi seruari, vt scilicet si constet aliquos ex suffragantibus odio, passione, vel alio respectu humano suffragia nouitio denegare: tunc non erit standum maiori numero suffragiorum, sed parti saniori, & nitenti maiori ratione, in fauorem nouitij. Etenim nostra statuta Generalia Toletana, *titulo de suffragijs nouitiorum* iubent, vt in dubio tenenda sit pars sanior suffragãtium. Et in margine citatur prædictum caput *in Genesi*, ad quod se remittunt: & ad citatam Glossam *ver. ad zelum*: & idem habet Glossa *capitis Ecclesia, verb. non consenseri*, dicens saniorem partem esse illam, quæ fauet causæ piæ: at causa pia est suffragari pro nouitio si sit idoneus. At proindè casus dari poterit, vt nouitius possit recipi ad professionem cum parte minori Conuentus, si constet hanc esse saniorem, & constet maiorem partem passione, & respectu humano datum. Vide infra, *hoc verbo num.* 7.

4 Non licet facere electionem Ecclesiasticam per sortes Est enim hoc dãnatum, *c. fin. in fin. de sortileg.* Et hoc intelligitur siue electio sit ad officiũ, siue ad beneficiũ siue ad ministeriũ Ecclesiæ, per quod conferatur iurisdictio Ecclesiastica. Dixi *electionẽ Ecclesiasticam*, quia ad electionem sęcularium non est illicitum vti sortibus, vt tenet Sanchez 2 *Decalog. c.* 38. *n.* 58. Vndè etiam colliges, neque circa receptionem nouitij licere suffragium dare per sortes, est enim hæc electio cæca & non descernit inter merita, vel demerita, sed quasi fortunæ committitur. Vndè ego vidi iudicatum fuisse suffragium nullum, cuiusdam Religiosi, qui pro suffragio nouitij,

clausis

clausis oculis, præ scrupulo, misit manum ad vrnam plenam fabis nigris, & albis: & clausis oculis primam obuiam sumens iniecit pro suffragio: hoc enim ferè fuit suffragari per sortes, absque discretione, & proindè inualidè, vt enim postea constitit, iniecit fabam nigram reprobatiuam; quam iniecisse illum mox penituit; idque constitit collatione facta ad alios suffragatores. Et sic electio repetita fuit.

5 Potest quis renunciare suffragio, quod habet in electionibus, hoc tamen limitandum est, dummodo illa renunciatio suffragij non præiudicet bono communi: quando scilicet eo quòd ille, vel illi non dent suffragium eligetur indignus: tunc enim talis renuncians peccabit mortaliter: & compelli debet vt suffragetur. Sic Sylu. *verb. Electio* 1. *n.* 2. idque propter bonum commune, cui tenetur succurrere.

6 Eligens incognitum non satisfacit suę conscientiæ, quia debet cognoscere partes, & sufficientiam electi. Syluest. *cit. loc. num.* 18. citans Panorm. Excipit tamen, vt cognoscat benè partes electi per se, vel per alios timoratos, & fide dignos.

7 Electio per fabas, vel lupinos non potest fieri in eligendo Prælato, tenet Sylu. *cit. verb. elect.* 2. *n.* 6 quia inquit *in c. Ecclesia. de elect.* sanior pars suffragiorum est attendenda; quod dato electio per fabas non habet locum: cum taliter eligens non scribat suum nomen, neque vocem exprimat, vndè sciri possit si pertineat ad partem saniorem, vel minus sanam. Vnde colligo, quod quando in suffragijs dandis pro nouitio dubia fuerint suffragia, & suspicio sit de malo zelo suffragantium, excipienda sunt suffragia, vel per scriptum, vel voce tenus, vt sciatur, qui suffragantes pertineant ad partem saniorem.

8 Quando electores compromittunt in tres, vel quatuor vt illi eligant vnum, si vnus ex electoribus tùm nolit compromittere, compromissio non valet, quia debent compromittere omnes. Syluest. *cit. verb elect.* 2. *n.* 14. Quod si compromissarij nominent indignum, vel non idoneum, non tenetur compromittens recipere. Syluest. *ibid num.* 15.

9 Si compromissarij sunt, verbi gratia, septem numero, vt septem Diffinitores in Religione; & tres illorum dent suffragium vni ex illis septem; vt sit verbi gratia, custos ad Capitulum Generale, tres verò alij dent suffragium alteri extra illos compromissarios, ille compromissarius de numero septenario, in quem tres compromissarij conuenerunt, manebit electus, si ipse sic dicat: consentio electioni de me factæ. Habetur expressè in iure, *cap. cum iure de electione*, & tenet expressè Syluest. *verb. Electio* 2. *n.* 13. cum Panorm. & Hostiens. & alijs communiter: ibique Syluest. rationem assignat, quare compromissarius cōsentiens electioni de se factę, suo consensu augeat numerum suffragiorum; quando electio fit per compromissarios: non verò augeat numerum consentiēdo electioni de se factæ per scrutinium: vel in scrutinio pro se suffragando Neque ab hoc dissentit Rodrigu. *tom.* 2. *qq. Regul. quæstion.* 53. *artic.* 10. cùm ait non valuisse electionem factam à sex compromissarijs quorum tres dederunt suffragium vni ex eisdem compromissariis: qui vnus videns pro se tria suffragia, renunciauit suo suffragio, & manserunt duo suffragatores ex alia parte & sic ille compromissarius electus à tribus allegauit se esse electum. Quod *ibi* negat Rodrig. dicens illum non potuisse renunciare suo suffragio in præiudicium tertij: & præterea quod talis sola renunciatione suffragii non consensit electioni de se factæ. Non, inquam per hoc dictum Rodrig. discendit ab illo text. & a Syluestro. Imò Rodrig. *ibidem*, §. *neque etiam obstat*; expressè dicit, quòd si ille prædictus pater consentiens electioni de se factæ expressè suffragaretur, maneret electus. Sed ex eo solùm ait non fuisse electum, quia renunciauit suo suffragio, & non est pro se expressè suffragatus. Quam rationem alii expendant si valeat, quando ille pater allegauit in diffinitorio se esse electum: per hoc enim satis exprimebat se consentire electioni de se factæ, & suo consensu numerum augere: quidquid tamen sit de casu prædicto, decretum citati text. & opinio Syluest. tenenda est, & practicari potest. Idque non solùm si compromissarij, seu Diffinitores sint septem, *vt in citato capit. cum in iure*, verùm etiam si sint plures, vel pauciores, vt quinque, & duo pro vno ex compromissarijs suffragentur, & ille dicat, consentio electioni de

me

me factæ: sic in quouis numero, quando pars dimidia suffragatur pro compromissario: ipse enim consentiens, suo consensu auget numerum, vt ait Syluest. Secus in electione facta per scrutinium.

Pro electione Abbatissæ, & quæ Moniales in illa dare possint suffragium, vide supra, verb. *Abbatissa vsque ad num.* 5. vltra iam dicta *in* 1. *editione*.

10 Quisnam censendus sit dignior eligendus, vltra iam dicta olim, hoc verb. *nu.* 21. rursus notat Regin. *to.* 2. *lib.* 3. *tract.* 3. *num.* 199. digniorem in electionibus arbitrandum esse ex circunstantijs prudenter attentis. Inquit enim: aliquando doctum præferendum esse sanctiori idiotę: expertum, meliori inexperto: prudentem, doctiori imprudenti: nobilem, meliori ignobili prouectum, sanctiori iuueni, & sic de cæteris. Addit *n.* 200 ex Nauar. *in Miscel. lan.* 38. aliquando posse sine peccato eligi minus dignum omisso digniori; pro quo assignat aliqua exempla: vnum sit: si eligatur indigena minus dignus, omisso alienigena digniori. Alterum est quando dignitas dignioris parum excedit dignitatem minus digni paruitas enim materię excusat. Tertium est, cùm dignior non potest haberi sine magna difficultate. Quartum, quando in minus digno concurrunt indicia pietatis, misericordię, vel publicę vtilitatis, quæ moueant vt minus dignus pręferatur digniori. At in omnibus supra dictis semper seruandum est, vt nunquam possit eligi indignus.

11 Dixi olim, hoc verbo *numer.* 11. Minoritas descendentes ex hæreticis, Iudęis, &c. non impediri per Bullas Apostolicas Pauli IV. & aliorum Pontificum quin possint eligi ad dignitates, & officia in Ordine Minorum, nisi illorum proaui intra quartam generationem fuerint combusti in corpore, vel in statutis: aliàs non impediri: nunc in eadem opinione persistens ad maiorem suasionem eiusdem explicationis, & probationem addo, quod ait Sanchez 2. *Decolog. cap.* 27. *nu.* 3. vbi refert Auila *de censur. p.* 7. *disp.* 4. *dub.* 3. asserere, se recepisse à quibusdam viris doctis, & in praxi peritis, eas Bullas pro Minoritis non esse vsu receptas: sic ibi Sanchez. De praxi verò non assentio, quia oppositum in Portugallia video.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 Ex *cap. quia propter de electio.* §. *illud autem in fine*, clarè colligitur quod vnus canonicus potest ferre duo suffragia in electione Episcopi: vnũ quod sibi competit ratione canonicatus: alterum si sibi committatur ab alio Canonico eiusdem Capituli, eò quòd sit absens, & non possit venire. Colligitur clarè ex verbis ibi positis, & vbi de Canonico absente, & non potente venire ad electionem, ait text. *Et tunc si voluerit, vni committat de ipso collegio vicem suam*. Cùm verò is Canonicus cui suffragari committitur ex ista commissione, non debeat amittere suum suffragium, quod habet quatenus Canonicus est, colligit, ibi Gloss. & benè, prædictum Canonicum duplici suffragio posse suffragari in electione Episcopi. Hoc ibi asserit Gloss. *verb. venire*, & repetit eadem Gloss. infra, *cap. cùm olim de sent. & re iudicata*.

2 Quæris vtrùm hoc hodie possit fieri in Religionibus, vt scilicet absente vno capitulari Priore, vel Guardiano, & non valente venire, possit committere suum suffragium alteri Priori, vel Guardiano existenti in Capitulo, qui capitularis ferat duo suffragia in illo Capitulo, vnum pro se, aliud pro illo Capitulari absente, qui sibi id commisit. Resp. me non videre inconueniens, quod hoc impediat, est enim ius commune, quod non est reuocatum per aliud ius in contrarium. Neque hoc est supplere suffragia absentium, quod prohibet fieri Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 6. *de regular*. Non inquam hoc est supplere suffragia absentium: quia supplere illa suffragia erat, quando absente Capitulari, neque suum suffragium alicui Procuratori committente, præsens Capituli dicebat illi Capitulari, vel non Capitulari, tu da suffragium pro N. absente: ignorante penitus absente, neque committente. Cùm verò absens committit suum suffragium, seu dans suffragium per suum Procuratorem, tunc nemo supplet votum illius. Si verò dicas in aliquibus Religionibus hoc non esse in vsu, dico quod istud non est priuilegium Papæ, quod possit perdi per non vsum, sed est ius commune omnibus concessum, quod non perditur per non vsum: sed solùm per contrariam legem, vel per contrarium vsum.

3 Sed

3 Sed notat Gloss. *cap. si quis de electione in 6. verb. si quis.* quod quando aliquis committit suo procuratori, vt in Capitulo pro se ferat suffragium, non potest in suo scripto dicere suffragium, dabis Fullano, nominatim: hoc enim iam esset publicare suffragium, extra scrutinium, quod in iure vetatur, maximè in Concil. Trident. *citat. cap. 6.* Neque etiam talis committens suffragium alteri debet illi assignare certam personam pro qua suffragetur: iam enim non esset votum secretum. Sic declaratum fuit ab Illustriss. Cardinalibus teste Marzilla *in suis declaration. ad citatum capit. 6. Trident. §. test. alios quoscunque.*

4 Si superior aliquis prohibeat suo mandato ne aliqua Communitas, vel Capitulum celebret electionem, & nihilominus celebretur electio, & eligatur vnus dignus tenet electio, nisi superior possit per se irritare electionē, & dicat in scriptis, quòd electio aliter facta sit irrita. Colligitur ex *cap. inter cætera, & ex cap. dilectus, de præbend.* Et tenet Gloss. *cap. dilectus, el 2. eodem titulo verbo, Collata.* Et probatur, quia si Communitas habet ius ad eligendum, & eligit canonicè, sola prohibitio, quod non eligat, non irritat electionem: quia multa fieri prohibentur, quę tamen facta valent. Debet ergo Prælatus esse talis, qui possit irritare electionem, & quod in scriptis dicat, aliàs factam esse irritam. Et à fortiori colliges, quòd si Princeps sæcularis prohibeat alicui Capitulo ne celebret electionem, si tamen illa celebretur, validè erit si canonicè fiat.

5 Si pręses, qui præest scrutinio electionis videt esse electum indignum, non poterit electionem supprimere, tacendo solùm non esse factam electionem: sed debet scrutinium publicare: & electum indignum non confirmare: sed de illius insufficientia summariè per testes inquirere: probatàque indignitate, illum eijciet ab electione. Probatur prima pars, quod teneatur vota publicare, sic enim expressè præcipitur, *cap. quia propter de electione,* vbi facto scrutinio iubentur statim vota publicari; secunda pars, quod non possit talem indignum excludere, nisi prius audiatur, & probetur eius insufficiētia, patet *ex c. indemnitatibus in 6. & c. Venerabilem, & c. nihil est de electione,* vbi pręcipitur, quod publicato scrutinio, si electus non est cognitus, Prælatus summariè inquirat de sufficientia electi, & si indignum inuenerit, repellat. Adde quod aliàs si taliter indignus electus sub silentio omitteretur, & procederetur ad aliam electionem in rigore ferretur sententia contra aliquem inauditum, & condemnaretur aliquis non citatus in materia graui, quod non est admittendum.

ELEEMOSYNA.

1 INcurrunt excōmunicationem ipso facto prohibentes dari eleemosynam Carmelitis, & Augustinensibus: & contra illos possunt procedere Inquisitores. Compend. Minor. verb. *Eleemosyna*, §. 8. & 9. Idem pro Prædicatoribus tenet Corduba *ad cit.* §. 9. Aliæ pœnæ ponuntur *ibi* §. 17. contra prohibentes fieri eleemosynam Minoritis.

2 Possunt Generales, & Prouinciales Minorum applicare vni loco indigentiori eleemosynas, & legata relicta alteri suo loco ditiori, ac pinguiori. Leo X. in Compend. *cit. verb.* §. 14. *illis concessit.*

3 Non potest Religiosus dare eleemosinam absque licentia expressa, seu tacita sui Prælati. Sed in hoc attendantur Regula, statuta, & consuetudines toleratæ cuiusque Religionis.

EPISCOPVS.

Vide supra verb. *Bona, n. 2.* & infra ver. *Processiones, n. 2.* & ver. *Professio, n. 31.*

1 POtest Episcopus procedere contra Religiosos prędicantes aliquos errores, seu scandala: & præterea contra illos, qui in sermonibus Episcopos, & Pręlatos Ecclesiæ reprehendunt, illisque detrahunt. Tridentinum *sess. 5. c. 2. §. si verò.* Pro hoc vide infra, verbo *Prędicatores.* vbi clarius dicetur, qui intellgantur hic nomine Prelatorum: idem habetur in Clementina *Religiosi, § quibus etiam, de Religios. & excessib. Prælat.* vide Mirandam *tom. 1. quæstion. 50. art. 7.*

2 Vt Episcopi possint punire Regulares in casu scandaloso, requiruntur sequentes conditiones. Prima, quòd delictum sit extra claustrum commissum. Secunda, quod sit notorium. Tertia, quòd sit scandalosum. Quarta, quòd Episcopus instet, vt

Præ-

Prælatus puniat, & Prælatus negligat. Si vero aliqua ex his cōditionibus desit, non obligat Tridentin. Si verò localis Prælatus punire non possit, scribet Prouinciali, Aldrete *lib. 1. de Relig. discipl. c. 3. n. 35. & seqq.* Hoc, inquam intellige in casu scandaloso facto in populo extra claustrū, tunc enim debent concurrere illæ quatuor conditiones, circa verò punienda illa prius dicta, in concione ad populum, hęc conditiones non requiruntur, sed sufficit, quòd prædicent intra suos Conuentus, nec requiruntur cæterę conditiones quoad prædicata punienda.

3 Episcopi, & inferiores Parochi non possunt prohibere Parochianis venire ad Conuentus Mendicantium audire prædicationes: aliàs saltem Parochi excommunicantur per Bonifacium IX. citat Miranda *cit. quæst art. 8.*

4 Religiosus non potest acceptare Episcopatum sine licentia sui Prælati. Est communis Doctorum. Et Monachus factus Episcopus perdit priuilegia Ordinis, & vocem actiuam, & passiuam in Ordine. Rodrig. *tom. 2. q. 58. art. 4.*

5 Factus Episcopus ex Religioso tenetur ad obseruandas illas obligationes monasticas, quæ non contrariantur dignitati Episcopali: quales sunt continentia, ieiunia, vestitus, & similes compatibiles. Soto 10 *de iust. qu. 5. artic. 7.* ex D. Tho. Non tenetur verò ad illas, quæ dignitati Episcopali contrariantur, vel illum impediunt ab officio exequendo. Sot. *ibidem.*

6 Bona Episcopi titularis tantùm, si moriatur, debentur suo Monasterio. Et idem dicendum de bonis Episcopi Ordinarij acquisitis ante confirmationem, & consecrationem si moriatur intestatus. Rodrig. *tom. 3. q. 69. art. 4. in fine.*

7 Potest Episcopus mandare Regularibus vt in offertorio Missæ maioris proponant populo festa, & ieiunia illius hebdomadæ. Rodrig. *tom. 1. q. 43. art. 7.* & sic deberet fieri à Religiosis etiam si Episcopus non obligaret.

8 Potest Episcopus obligare Prælatum Regularem, vt puniat Religiosum delinquentem extra claustrum scandalosè: idque intra tēpus ab Episcopo assignatum: sin minus potest Superiorem ab officio priuare, & Religiosum delinquentem punire. Trid. *sess. 25. c. 14. de regular.* Quod si Prælatus delinquentem mutet dolosè ad alium Conuentum, vt effugiat iurisdictionem illius Episcopi; Clemens VIII. contra talem Prælatum dedit Bullam particularem cum pœnis impositis: & illum delinquentem iubet reduci ad priorem Conuentum. Si verò Prælatus illum non reducat ad priorem Conuentum puniendum à priori Episcopo: tunc Episcopus ille, ad cuius Diœcesim fuit translatus, potest illum seuerè punire instante priore Episcopo. Prouincialis verò, vel Prælatus ipsum non restituens ad priorem Conuentum instante priore Episcopo, vel non prius puniens instante priore Episcopo intra tempus ab illo præfixum, manet priuatus officio, inhabilis, &c. ponit hanc Bullam Rodrig. *tom. 2. q. 2. art. 6.* Vide etiam infra, verb. *Suspensio, nu. 2. Suspensione 11.*

9 Si Monachus percutiat Clericum sæcularem extra Conuentum, non potest Episcopus ipsum declarare excommunicatum, neque carcerare, coget tamen Superiorem, vt puniat modo supradicto. Rodrig. *tom. 2. q. 63. art. 7.*

10 Potest Episcopus Religiosos vagantes absque licentia per suam Diœcesim punire. Trident. *sess. 25. c. 4. de regular.* secus si probent se adire Superiorem querelandi causa præmissa iusta appellatione coram aliquibus testibus Rodrig *to. 1 q. 30. art. 4.*

11 Potest Episcopus de licentia Prælati Regularis habere Regularem suo seruitio addictum, causa prædicationis electionis, vel similis operis pij. Concil. Trident. *loco proximè citato.* Inuito tamen suo Superiore non potest.

12 Non potest Episcopus procedere contra nouitium etiam ob delictum commissum in sæculo, nisi constet nouitium ingressum fuisse Ordinem in fraudem illius. Rodr. *to. 2. q. 63. art 7. §. infertur.*

Aliqua alia in quibus Regulares subduntur Episcopis, maximè per Concil. Trid. vide apud Rodr. *cit. proximè q. ar. 11.* Omitto verò, quia facile est illa reperire, & causa breuitatis facio. Et ponentur infra, verb. *Trident. Concil. ad finem.*

13 Si Prælatus Regularis subijciat Monachum Episcopo, vt Episcopus illum absoluat ab aliquibus, in quibus ipse Prælatus dubitat an possit, maximè circa hæresim

sim occultam: potest Episcopus Regularem prædictum absoluere. Rodrig. *tom. 2. qu. 63. art. 1. in principio*, & Henriq. *tom. 1. lib. 7. de Indulg. cap. 25. num. 2.* & alij. Sà *in Aphor.* verb. *Exemptus*.

Huius occasione nota, quòd aliqui tenent non posse hodie Episcopum absoluere suum subditum in foro conscientiæ ab hæresi occulta, & proindè neque Regularem. Sic expressè tenet Suar. *tom. de pœnit. disp. 3. sect. 2. n. 11.* citans quandam declarationem Romę per Card. Concil. At Nau. *lib. 5. Consil. 2. impress. tit. de priuilegijs, cons. 11.* constanter tenet, quod possunt saltem extra Italiam, idque probat sufficientissimis rationibus & respondet prædictæ declarationi Cardinalium. Idem tenet, & probat fusè citans multos recentiores. Henriq. *lib. 3. de pœnit. c. 14. n. 7.* & mihi videtur satis probabile ob dicta & citata ab his duobus tam grauibus Doctoribus.

14 Episcopus non potest interpretari priuilegia Regularium in causa tangente Episcopum: sed id per Iurisperitos debet fieri, & facient cæteris paribus, in fauorem Religionis, id est, in dubio Rodr. *tom. 2. quæst. 63. art. 7.* & habetur in Compend. Societ IESV, ver. 3. *Priuilegia* §. 4.

ADDITIO.

1 Dixi supra, verb. *Bulla Cœnæ*, posse Episcopos hodie per Tridentinum absoluere suos subditos in foro conscientiæ à casibus Bullæ Cęnæ. Dixi item olim, verb. *Episcopus num.* 13. posse Episcopum etiam hodie absoluere suos subditos ab hęresi occulta ex commissione Tridentini: Nunc vt status opinionis innotescat, aduerto quod Sanchez 2. *Decalog. cap. 11. à num. 26.* pro parte negatiua, quod scilicet id non possint Episcopi, citat sexdecim Doctores graues quidem, & ferè omnes recentiores. At pro parte affirmatiua quod possint citat ad finem capitis viginti duos Doctores æqualis dignitatis, & authoritatis: ipse tamen hoc non obstante sequitur partem negatiuam, vt securiorem, vt videas quàm probabilis sit vtraque opinio, & quàm possit absque scrupulo vtraque teneri.

2 Stante ergo opinione affirmatiua, quod possit: & constando quod Prælati regulares non possint suos subditos absoluere ab hæresi, &c. casibus Bullæ Cenæ. Quæris vtrùm Religiosus possit se subdere Episcopo vt absoluatur ab aliquo prædictorum casuum? Et quidem cum licentia sui Prælati, omnes concedunt id posse facere: At Sanchez amplius procedens ait *lib. 4. Decalog. cap. 3[illegible]. num. 32.* quod id poterit licitè facere Religiosus absque licentia sui Prælati: quia ex generali consuetudine, & tacito consensu Prelatorum quicunque extranei sunt vt incolæ, & subditi Episcopi in cuius Diœcesi viuunt, quod spectat ad Sacramentum Confessionis: & cùm Religiosi sint velut extranei ad Episcopum, idem poterit Episcopus circa illos, quod poterit circa alienigenas tunc agentes in sua Diœcesi: quos etiam alienigenas seculares posse Episcopum absoluere à prædictis, probat Sanchez *in opere Decalogi lib. 2. cap. 11. nu. 9. & 10.* Ad hoc igitur faciendum primò dicit Sanchez *cit. priori loc.* valere, & tutius esse si fiat cum licentia Superioris. Secundò sufficere licentiam tacitam illius, vt si illo sciente, vel præsente subditus faciat: & ille taceat. Tertiò ait sufficere licentiam petitam, & non obtentam. Idem ob eandem causam dicendum est de Monialibus non solùm subditus Episcopo, sed etiam de subditis Regularibus. Addit tamen *ibi num. 36.* ex Molina, quòd si Prælatus iusta de causa negaret subdito hanc licentiam, in dubio an licita sit, & causa sit iusta negandi, parendum Prælato. Sed raro dabitur ratio iusta ob quam bonū sit manere per tempus in peccato hæresis, vel alio reseruato.

3 Quod si Prelatus ipse indigeat hac absolutione Episcopi? Respondet idem Sanchez. *nu. 37.* illum posse se subdere Episcopo pro tali absolutione recipienda: quia potest vti licentijs pro se, quas subdito potest concedere. Et præterea seruiunt ad hoc optimæ rationes quas affert *num. 32.* quas, quia vtiles sunt, & ad alia inseruientes, breuiter subijcio. Prima, quoniam exemptio Religiosorum est præcipuè inducta in fauorem Religionis vt Religiosi quietius viuant: vnde in eis, quæ pertinent ad quietem non debent esse peioris conditionis quàm cæteri Diœcesani. Nec rationi consonat, vt exemptionis priuilegiū in hoc casu operetur contra finem eiusdem

dem priuilegij impediendo hanc subiectionem & quietem conscientiæ: Atque adeo per Epichæam videtur in hoc tota Religio consentire. Secunda, quia *cap. luminoso* 18. q. 2. dicitur Episcopum de consensu Abbatis posse exercere iurisdictionem in Monasterio exempto. Quod si illud conceditur, de iurisdictione contentiosa (vt videtur) multo melius de iurisdictione interna intelligetur. Tertia, quia vnusquisque potest cedere iuri suo seu fauori suo: vel etiam exemptioni suæ si non contentiosæ, saltem potest cedere iuri, & exemptioni suæ in iurisdictione voluntaria pro solo foro interno exequenda, qualis est ista absolutio in foro interno.

4 Seruanda sunt tamen duo in hac subiectione erga Episcopum notanda, primum, vt subijciatur Episcopo illius Diœcesis in qua viuit, non alterius Diœcesis; quia solus Episcopus illius Diœcesis hoc potest erga incolas illius. Secundum est, quod si aliquis Prælatus istius Religionis potest absoluere, vel dispensare in tali casu subditi, tunc subditus non poterit adire Episcopum, quia iam obuiaret reseruationi factæ intra Ordinem, & pateret multis fraudibus, neque in hoc Religio, per Epichæam consentit, ac proindè si Prouincialis, vel Generalis possunt, non poterit adire Episcopus.

5 Vidimus de potestate benigna Episcopi erga Religiosos; nunc de eius potestate iuridica contentiosa erga eosdem, quæris an Episcopus possit excommunicare Religiosos in casibus illis in quibus per ius commune, seu Tridentinum potest in illorum causis esse iudex vel licitè se immittere? Quæstionem mouet Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp.* 3. *nu.* 22. in casu quo Religiosus, vel Monialis citatur coram Episcopo pro causa matrimoniali dum vterque citatur quasi contraxerit matrimonium. Et quærit an Episcopus iudex causæ illius possit cogere cẽsuris Prælatum Regularem, vt reddat talem Religiosum. Respondet Sanch. *ibidem nu.* 23. non posse Episcopum cogere Religiosos Mendicantes habentes expressum priuilegium Sedis Apostolicæ, ne possint cogi per censuras ab Episcopis (idem dic de gaudentibus illorum priuilegijs) non posse, inquam, Episcopos eos cogere aliqua censura excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, nisi illis expresse aliqua concessione speciali concedatur. Vnum solum casum vel alterum excipit Concil. Tridentin. *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regular.* & *ca.* 5. In quorum primo concedit Episcopis, vt per censuras cogant restituere nouitijs masculis, vel fœminis exeuntibus ante professionem, omnia data illis à consanguineis. Secundum est *cit. cap.* 5. vbi concedit Concilium Episcopis vt per censuras cogant Moniales seruare clausuram. Et tertium *in sess.* 12. *decreto de obseru in celebr. Missar.* concedit Episcopis, vt si sibi visum fuerit, cogant, vel prohibeant Regulares celebrare in Oratorijs particularibus. His ergo tribus casibus exceptis, non possunt Episcopi fulminare censuras contra Religiosos habentes prædictum priuilegium expressum. Vnde quando aliàs dicitur in Trident. vt Episcopi compellant Religiosos ire ad processiones, vel vt possint illos punire, intelligi debet de compulsione per alias pœnas, non verò per censuras. Nam, vt bene ait Sanchez, quoties Tridentinum voluit concedere Episcopis, vt contra Religiosos fulminarent censuras, Concilium id expressit vt in illis tribus casibus citatis; ergo vbi non expressit noluit reuocare priuilegium Mendicantium. Et citat Sanchez in huius rei probationem multos tex. & Doctores Theologos, & Iuristas. Vide quæ dixi olim in prima editione, verbo, *processiones numero* 2. vbi dixi aliquos Doctores asserere, Cardinales Tridentini Romæ declarasse posse Episcopos cogere per censuras religiosos ire ad processiones. Quæ declaratio Cardinalium oportet vt sit & oportet vt ostendatur authentica. Vide infra, verbo *excommunicatio, numer.* 1. vnde non placet quod ait Rodriguez *quæstio.* 63. *art.* 7. *tom.* 2. quòd quando Episcopus iuxta Concil. Trident. *sess.* 25. *de Reg. c.* 14. potest punire Monachum notoriè delinquentem extra claustra, non puniente Prælato, posse tunc Episcopum punire censuris talem Monachum: non, inquam, placet: quia ibi Concilium non concedit vt puniat per censuras & potest aliter punire.

6 Episcopus non potest punire per se illos Religiosos qui prædicauerint absque licen-

licentia in Ecclesijs extra suum Ordinem: sed debent puniri à suis superioribus. Sic habetur in Bullario Rodrig. *fol.*1200. *col.* 1. *n.* 2. ex declaratione Cardinalium ibi cit.

7 Paulus IV. propria Bulla decreuit vt Religiosus ad Episcopatum promotus nullum officium possit in Religione obtinere. Habetur Bulla in Bullario Rodrig. *fol.*852. in Paulo IV.

8 Quamuis per Concil. Trid. permittatur vt Episcopus possit apud se domi habere aliquem Religiosum cum licentia Superioris; talis tamen Religiosus est omnino subditus Prælatorum Ordinis, qui poterunt proindè punire, & amouere; patet ex Bulla Greg. XI. in Bullario Rodrig. *fol.*137. vbi decernitur quòd etiam Religiosi capellani Papæ sunt subditi suorum superiorum Regularium, & nota quod de iure communi Episcopus Monachus debet habere socium Monachum, *c. quod Dei timorem, de statu Monach.*

9 Clemens IV. concessit Patribus Prædicatorum, vt possent vti, & frui gratijs sibi concessis à quouis Episcopo, etiam illo mortuo, & Sede vacante. Bullarium Rodrig. *fol.*74. *col.*1.

DE EPISCOPO EX MOnachatu assumpto.

NOnnulla dubia possunt moueri circa Monachum Episcopum, eo quòd per Episcopatum non exuit obligationem Monachi, sed manet perfectus Religiosus: præcipua verò dubia sic per compendium resoluo.

10 Episcopus Monachus tenetur sub mortali portare habitum suæ Religionis. Probat multis Rodrig. *Addition. ad sum. verb. Episcopus c.*68. *conclus.*6. maximè ex Concil. Lateranens. Et addens Sixtum V. semper gestasse habitum Ordinis Regularem. Et citat Cæremoniale Papę Clemēt. VIII. vbi iubetur quod Episcopus Monachus non portet Rochetum, sed vestes coloris sui habitus Regularis, cum biretto nigro, & galero circumcirca fibrato viridis coloris. Sed addit non manere excommunicatum prædictum Episcopum tali habitu Regulari non vtentem.

11 Monachus Episcopus tenetur seruare tria vota essentialia quoad poterit. Est etiam certissimā, & communis opinio, maximè Rodriguez *citato loco conclus.* 4. & quidem de voto castitatis non datur vlla limitatio, & sic Episcopus in vllo voto peccans tenetur fateri circunstantiam voti solemnis. De voto paupertatis, & modo quo illam debeat seruare, & in quibus, *ibidem* agit Rodrig. *conclus.*4. licèt enim debeat sustentare statum & familiam suam suo statui congruentem cum famulis, & erogatione eleemosynarum, in aliquibus tamen seruare tenetur votum paupertatis. Primò, quia licèt possit adire paternam hæreditatem, non potest tamen per testamentum illam donare alicui, Episcopus verò clericus potest facere testamentum, & donare bona paterna hæreditate acquisita, vel sua industria parta, quod non potest Monachus Episcopus tenetur enim voto paupertatis, & sic eius bona patrimonialia & propria industria parta sunt Camerę Apostolicæ vel suæ Ecclesiæ. Præterea quando Monachus Episcopus petit à Papa licentiam condendi testamenti, debet exprimere se esse Monachum. Imò si renunciauit Episcopatui, & petit à Papa Abbatiam, vel beneficium Ecclesiasticum, debet declarare se esse Monachum, si verò non declaret, collatio est nulla. De voto obedientiæ, non video, neque Rodrig. explicat quomodo obliget Episcopum, durante, vel renunciata dignitate Episcopali.

12 Quidquid acquirit Monachus Episcopus ante consecrationem suam, pertinet ad suum Monasterium. Acquisita verò post consecrationem spectant ad suam Ecclesiam.

13 Episcopus Monachus non tenetur sub mortali seruare obseruantias Regulares sui Ordinis, etiam si sint compatibiles cum suo statu Episcopali, ver. gratia, non tenetur ad ieiunia Ordinis, etiā si sint obligantia sub mortali, qualia sunt ieiunia Ordinis Minoritarum. Ita in terminis Soto 10. *de Iustitia, quæs.*5. *art.*7. *paulò ante finem.* & Rodriguez *citat. loco, conclus.*7. & 8. citans alios: vbi bene duo aduertit: primum est quod Episcopus Monachus securitatis gratia secum dispenset in his obseruantijs Regularibus quia potest. Secundum est, quòd præter exemplum honestatis in Episcopo requisitum, tenetur

ad ma-

ad maius exemplum dandum in victu, vestitu, familia, &c. eo quòd Episcopus Monachus est.

14 Episcopus Monachus non tenetur dicere officium per Breuiarium suæ Religionis, sed suæ Ecclesiæ & socij illius Religiosi possunt se illi conformari in dictis horis Canonicis recitandis. Rodriguez *cit. loco conclus. 9.* Sed quæris an Religiosus socius Episcopi clerici qui nõ fuit Monachus, assignatus tamẽ illi per suum Superiorem si recitet cum illo Horas Canonicas, possit tamen omittere aliquibus diebus ritus, & rubricas Breuiarij sui Ordinis, & se conformare cum Episcopo clerico cuius est socius? Rodriguez *cit. conclus.* 9. de hoc nihil dicit, solùm loquitur de Episcopo Monacho: & socio Monacho. Ego credo etiã posse: quia per accidens est quod ad hoc Episcopus sit Regularis, vel clericus: talis enim licentia solum cõceditur eo quòd Episcopus est, & eo quòd socius est.

15 Episcopus Monachus non gaudet priuilegijs, & indulgentijs quæ sunt concessæ Religiosis sui Ordinis. Rodrig. *citat. loc. Addit. conclusione* 10. Est enim iam persona exempta ab Ordine. Et hoc intelligo etiam si Episcopus renunciauerit Episcopatui, & viuat intra septa Monasterij: quia etiam sic est persona exempta, & non subditus Prælato Regulari. Nec potest dare suffragium in Capitulo Fratrum. Ex Sixto IV. Bullar. Rodrig. *fol.* 354. *col.* 1. quamuis expresse non loquitur de Episcopo. Et loquitur Sixtus, postquam adepti fuerint pacificè beneficia sæcularia Ecclesiastica. Vnde innuit quòd Monachus iam præsentatus ad Episcopatum, nondum tamen consecratus, vel confirmatus à Papa, habet vocem in Capitulo Regulari, quia nondum obtinet pacificè.

EXCOMMVNICARE.

Vide supra, ver. *Abbas nu.* 1. & infra, ver. *Suspensio n.* 8. circa censuram ferendam in scriptis & ver. *Confessor. n.* 29.

1 POssunt Prælati Regulares in die festo ferre excommunicationem contra subditos, & possunt de nocte Rod. *tom.* 2. *q.* 59. *art.* 2. & 3. Minoritæ tamen ex suis statutis Generalibus Tolletanis debent illam ferre in scriptis, si fuerit statuta per modum ordinationis vel statuti; aliàs erit nulla, *cap.* 6. *li. de excom.* Et nota, quod ait per modum statuti, vel ordinationis: & proindè secus videtur dicendum apud illos si ponant excommunicationem pro casu solùm præsenti, & lite pendente, vel ab homine, vt Fullanus tale faciat, vel non faciat: hoc enim non est statutũ permanens, & in hoc casu nõ videntur statuta obligare ponatur in scriptis, nec annullare positam sine scriptis Si verò hãc ab homine proximè dictã ponãt sine scriptis, non incident in pœnas iuris, ex concessione Leonis X. Rodrig. *to.* 2. *qu.* 59. *art.* 3. vbi dicit quòd Prælatus ponens sine scriptis excommunicationẽ per modum statuti incurret pœnam iuris, quę est suspensio officij. Illa autem erit per modum statuti, vel ordinationis quæ ponitur omnibus Fratribus Prouinciæ, & permanenter. Rodr. *ibi.* Et re vera Leo X. Compend. verb. *excomm.* §. 7. excusans Prælatos excommunicantes absque scriptis, solùm loquitur de excommunicatione ab homine, & contra particularem. Et proindè si stat per modum statuti, & non ponatur in scriptis incurrit pœnã prædictã. Et quid si Guard. pro suo triẽnio dicat sub excõmunicatione, ne sui subditi talem domum ingrediantur, vel quid simile: Si hoc faciat sine scriptis, si incurret: Ego credo quod sic, quia illa non est ab homine, neq; contra aliquem Fratrem particularem: & si nõ est statutum, est saltem ordinatio. Et Leo X. solùm excusat excommunicantem aliquẽ particularem. Excusabit tamen inaduertentia, ignorantia, vel consuetudo præscripta. Vide infra, verb. quem, *Suspensio num.* 8.

2 Episcopi non possunt excommunicare Religiosos, nisi in causis in quibus à Papa, vel à iure constituuntur Iudices delegati Religiosorum: nam Religiosi sunt exempti à iurisdictione illorum per multa iura, & Bullas Nicolaus IV. *in Caremonial. Bibliothec. Vaticana.*

3 Si aliqua excommunicatio etiam Paulina, feratur à Legato à latere in communi, non ligat Religiosos Mendicantes, nisi id in illa exprimatur. Sic Nicolaus V. concessit, & habetur in Compend. Societat. IESV, *titulo Excommunicatio* §. 3.

4 Posse me aperire caput, & illud inclinare leuato galero excommunicato denunciato si est officialis Regis, vel nobilissimus, tenet Rodriguez *Addit. ad Sum. tom. 3. capit. 110. numero 1.* vbi citat Couarruuiam, & Carolam: & dicit sic decisum fuisse Neapoli in facti contingentia per doctos viros. Vide tamen Sayro *de censuris, fol. 156.*

5 Percutiens Fratrem, vel Clericum excommunicatum incidit in excommunicationem, quia excommunicatus non amittit priuilegium fori. Capucinus *super Compend. 1. parte. fol 28.*

6 Viginti quatuor excommunicationes continentur in iure Canonico quas Regulares possunt incurrere: quas omitto, vel quia non sunt nimis in vsu: vel quia Compendij breuitas non patitur, & videri possunt apud Rodrig. *to. 2. q. 60. art. 1.* & Mirandam *tom. 2. quaest. 35. art. 18.* & ferè patebunt ex dictis sparsim in hoc opere.

7 Excommunicatio lata contra aliquid facientem, non ligat consulentem illud ipsum, vel mandantem, nisi lex illud specificet. Nau. *libr. 3. Consil. tit. de cler. non residentibus, consil. 10. n. 6.* Lex enim valdè pęnalis est restringenda, qualis est excommunicatio; & videndum est præcisè pro qua actione fertur: & non extendenda ad alios casus.

ADDITIO.

EXCOMMVNICATIO.

1 Vide supra verbo *Episcopus, n. 5.* vbi dicitur non posse Episcopum ferre censuras contra Religiosos, nisi prout ibi dictum fuit. Addo tamen Legatum à latere posse contra Religiosos, etiam exemptos fulminare excommunicationē, & cæteras censuras, id tamen non poterit alius Legatus, qui non fuerit à latere. Sic Clemens IV. in Bullario Rodriguez *fol. 79. colum. 1. in Clemen. 4.* Cardinalis verò Legatus id etiam poterit, quia iste vt plurimum semper est à latere, colligitur ex Bullario Rodrig. *fol. 124. col. 2. n. 1.* Sed nota quòd quando Legatus à latere fulminat censuras in communi, non ligat Religiosos, nisi illi exprimantur Rodriguez *tom. 2. qq. Regul. 3. 59. art. 5.*

2 Vltra illa quę olim dixi, hoc verb. *Excommunicatio.* maioris claritatis gratia addo ex Bullario Rodrig. *fol. 733. col. 2. nu. 66.* Leonem X. viuæ vocis oraculo ita concessisse Minoritis, vt scilicet Prælati Ordinis, cùm aliquem Fratrem propter apostasiam, vel aliam causam excommunicant, in Capitulo Fratrum, vel in communitate non teneantur sententiam proferre in scriptis, prout in iure, sub pœna excommunicationis præcipitur proferentibus. Quando verò statuta Minorum Generalia Tolletana prohibent Prælatis ne ponant excommunicationes absque scriptis ad euitandum ingressum in cellas, vel certas domos sæcularium, & lata excommunicatio absque scripto in hac materia non valeat: explicat Rodriguez *tom. 2. qq. Regul. q. 59. art. 3.* hoc intelligi quando talis excommunicatio ponitur omnibus, & singulis Fratribus Prouinciæ, vel Conuentus: tunc enim ponitur per modum statuti. Quando verò illa excommunicatio ponitur vni, vel alteri Fratri, tantùm ligat absque scriptis: neq; peccat Prælatus illam ponendo absq; scriptis: tunc enim ponitur per modo præcepti, non per modum statuti. Et hoc innuunt verba dictæ concessionis Leoninæ, cùm dicunt: *Excommunicant aliquem Fratrem,* non dicit aliquos, vel Fratres in communi, sed aliquem per viam scilicet mandati, vel præcepti.

3 Clementina *1. de statu Monachorum, §. quia verò* excommunicantur Religiosi qui sine suorum Prælatorum licentia, animo inferendi damnū Prælatis, aut Monasterijs ad Curias Principum se conferunt.

4 Omnia gesta per Prælatum, communi errore talem reputatum, & habentem titulum putatiuum, licèt à parte rei nō sit verè Prælatus, valent in foro externo, & in foro conscientiæ. Hanc latè probat Sanchez *lib. 3. de Matrimonio, disp. 22. à num. 6. & sequentibus,* quam posui, quia vt plurimum iste titulus putatiuus in publico, & à parte rei falsus claudicat propter excommunicationem. Et *ibi nu. 13.* ait quod etiam confessiones factæ huiusmodi Prælatis non sunt iterandæ. Et *ibidem n. 16.* ait etiā valere sic gesta, quamuis Prælatus nō sit Ordinarius, sed delegatus.

5 Clarius se explicat Sanchez *citata di-*

sput.

sput. num. 10. & sequentibus. vbi ait: gesta per Prælatum habentem titulum putatiuum obtentum tempore quo erat excommunicatus, sed occultè, sunt valida: omnia supradicta probat *ex l. Barbarius ff. de officio Prætoris*, & alijs tex. & rationibus. Iura enim quæ dicunt excommunicatum esse incapacem electionis, non annullant facta à Prælato excommunicato, quando crimen est occultum, & datur ignorantia communis talis incapacitatis: tunc enim pro bono communi, leges ciuiles, & Ecclesiasticę ratum habet factum à talibus iudicib. incapacibus: & hoc intelligitur siue forent excõmunicati tẽpore electionis, vel post collatum sibi officiũ.

6 Gesta per quemcunque excommunicatum dummodò non sit declaratus, vel notorius Clerici percussor, sunt valida, etiam si illius delictum sit publicum, & excommunicatio publica, quandiu non declaratur. Probatur, quia taliter excommunicatus post Concil. Constantiense, est toleratus; ac proinde gesta per illum valent: si enim Concilium vellet, quod non valerent, iuberet illum vitare ne gesta essent inualida. In Sanchez *cit. disp. nu.* 32. vnde ibi colligit absolutionem datam ab isto excommunicato, & alia illius gesta esse valida. Et addit *ibidem numero* 33. quòd licet hic talis in alio loco remoto sit declaratus, vel notorius Clerici percussor, in hoc autem loco non est declaratus, neque notoria illius percussio Clerici, sed illa duo hic sunt occulta, omnia hic gesta per illum valent in vtroque foro, quia concurrit authoritas Superioris illi conferens titulum ob communem errorem, & ignorantiam delicti. Et *nu.* 34. *post medium*, clarè, & expresse ait, excommunicatum occultum validè posse absoluere alium excommunicatum. Imò ait, quòd etiam publicus excommunicatus, si non est denunciatus, nec publicus Clerici percussor, potest absoluere ab excommunicatione, & potest, si est Prælatus, alium excommunicare: quia quandiu est toleratus ab Ecclesia retinet iurisdictionem. Expedit enim hæc omnia licita esse propter commune bonum Ecclesiæ, & propter conscientias quietandas.

7 Omnia supra dicta etiam valent in Confessore ordinario excommunicato occulto, vt gesta per illum sint valida Sanchez *cit. disp.* 22. *nu.* 39. & quod maius est probat idem Sanchez *ibid. nu* 43. omnia supra dicta de validitate gestorum per excommunicatos occultos, vel non denunciatos, ait esse hoc verum etiam respectu illorum, qui sciunt de tali excommunicatione Prælati, vel Confessoris: quia, inquit, quandiu non declarantur, ab Ecclesia tolerantur, & ab eadem Ecclesia gesta per illos permittuntur, quandiu expresse ab Ecclesia non declarantur. Declarare enim illos excommunicatos, est illorum gesta annullare. Et *in fine prædicti numeri* 43. ait idem verum esse, si impedimentum Prælati, vel Confessoris esset irregularitas, suspensio, vel interdictum: ad hæc enim omnia extenditur fauor Concilij Constantiensis. Excipit tamen *num.* 45. quod si tempore, quo fuit electus Prælatus, erat irregularis, suspensus, vel excommunicatus, & hoc sciebatur communiter, non valebunt gesta per ipsum; quia vt tunc valeant oportet vt sit error, seu ignorantia communis talis impedimenti. Vnde in hoc casu etiam si sit error communis, non valebunt eius gesta apud illos, qui sciunt impedimentum interuenisse tempore accepti officij.

8 Idquod diximus supra validam esse Confessionem factam excommunicato occulto: sic intellige, vt non sit inualida ex defectu iurisdictionis ad absoluendũ, illam enim habet taliter excommunicatus; sed poterit esse inualida talis confessio ex parte pęnitentis, qui poterit peccare in petendo Sacramento ab homine qui existens excommunicatus non potest sine peccato, & irregularitatę ministrare Sacramentum, & sic pęnitens ille peccabit dando occasionem proximo peccandi, & proindè pœnitens ob suum peccatum non recipiet validam absolutionem. Quando autem pœnitens possit petere Sacramentum ab excommunicato licitè, & si sine peccato, alibi disputatur. Hoc præcipuum illa de re datur exemplum: quando scilicet Confessor est Parochus obligatus ad audiendam Confessionem, & pœnitens est subditus illius grauiter indigens Sacramento, neque habet alium Confessorem, à quo petat: tunc enim non peccabit petendo ab excommunicato tolerato.

9 Valdè consolatorium est quod tradit Suar. *tom. de Censuris*, *disp.4. sect.8.n. 8.* ad quietandos scrupulos circa incursionem excommunicationis, & cæterarum censurarum. Ait enim ibi primò, quòd homo doctus si fecit sufficientem diligentiam libros aliquos reuoluendo, alios consulendo, & sic de similibus, & hoc facto putauit se rem posse facere, etiam si alias talis res sit prohibita sub censuris, taliter faciens non incurrit tales censuras, quia sic faciens habuit ignorantiam inuincibilem, vel inculpabilem, etiam si illa diligentia fuerit tantùm mediocris. Et hoc à fortiori excusabit virum idiotam prius consulentem viros, & doctos, & pios, de quorum consilio errauit. Et hoc locum habet in foro conscientiæ: nam in foro externo aliquando iudicabitur ignorantia culpabilis quę non est. Secundò ait *citata disputat. numer.*11. inconsiderationem, seu incogitantiam, seu non aduertentiam naturalem, excusare ab excommunicatione, & cæteris censuris: inconsideratio enim seu non aduertentia, æquiparatur ignorantiæ inuincibili: Differunt enim valde inter se ignorantia, & inaduertentia. Nam ego habeo scientiam quod edere carnes Feria sexta est peccatum mortale. Et tamen eadem Feria sexta appositis carnibus possum habere inaduertentiam quòd sit Feria sexta: vel inaduertentiam quò talis esus, tali die sit prohibitus ab Ecclesia. de quo optimè Vasquez *tom.*1.12. *disp.*1‹?›7. *cap.*3. *num.*8. Sic ergo circa excommunicationem, ego possum habere scientiam quòd hoc opus sit prohibitum sub censura: at quando feci omnino non aduerti vel esse prohibitum, vel esse prohibitum sub censura: tunc ait Suarez *citat.num.*11. non incurritur censura à sic faciente: aliàs non facturo si aduerteret; quia illa inconsideratio, seu inaduertentia naturalis inuincibilis æquiparatur ignorantiæ inuincibili. Tertio ait Suarez *cit. disput.nu.*19. ignorantiam inuincibilem Ecclesiastici præcepti idem dic de inaduertentia inculpabili) ita excusare à censura, vt quamuis actus sit contra ius diuinum, & naturale, & homo contra illud peccet, nihilominus censuram non incurret. Ponit exemplum. Scit homo esse contra ius naturale, & diuinum occidere Clericum: & tamen ignorat inuincibiliter id prohiberi ab Ecclesia sub censura: iste occidens Clericum peccat mortaliter, sed non incurrit censuram.

10 Dixi in præcedentibus, ignorantiam, vel inaduertentiam excusare à censuris incurrendis quia talis ignorantia, vel inaduertentia non excusabit ab irregularitate annexa, vt tradit Suarez *eodem tom. de Censur. disp.*40. *sect.*5. *num.*9. Sed hoc spectat ad materiam irregularitatis, de quo forte infra.

11 Quæris. Percussit quis Clericum prauo animo, ita vt ex prauo animo percussio sit mortale peccatum, at ex parte operis, percussio fuit leuis, & venialis. Quæris, inquam, an ob talem percussionem incurratur excommunicatio? Respondet Sanchez negatiuè 2. *lib. Decal. cap.*8.*num.*7. citat Henriquez Gutierr. & alios. Et hoc idem dicendum erit in quouis alio opere, cui annexa est excommunicatio, si opus externum fuit solùm veniale, & leue, licèt internum fuerit mortale. Et ratio est, quia Ecclesia non excommunicat actus internos, sed externos, & requiritur vt actus externus sit de se grauis, & mortalis.

12 Quæris an dubitante aliquo si incurrerit excommunicationem, siue sit dubium iuris, modo paulò post dicendo, siue dubium sit facti, quia scilicet dubitat, an tale delictum fecerit, vel hoc delictum sub tali iure contineatur: dubitas, inquam, an stanti tali dubio iuris, vel facti se debeat reputare pro excommunicato? Respondet Sanchez negatiuè 1. *Decalog. cap.*10. *num.*56. Quia in hoc dubio potior est conditio possidentis, & habentis bonam fidem: & ideo cùm quilibet fidelis possideat ius participandi cum fidelibus, non debet in dubio se priuare hoc iure. Dixi, *in dubio*, quia si sit casus in opinione, debet sequi opinionem tutiorem, & se reputare excommunicatum. Differt enim nimis, dubium, & opinio. Obiter etiam vide discrimen inter irregularitatem, & excommunicationem: nam illa in dubio reputatur incursa, vt diximus supra, verb. *Albertus, nu.*2. hęc autem in dubio non obligat dubitantem, vt se reputet excommunicatum. Excipit tamen *ibi* Sanchez *nu.* 57. si dubium est, an ex-

sit excommunicatio fuerit iuxta & lata ex causa iusta: quia tunc tenetur se reputare excommunicatum. quia subditi est obedire, & non examinare causam; nisi quando clarè cōstaret fuisse iniustam. Excipit item, quādo est dubium, an iudex excommunicationem tulerit, vel pars illam petens habuerit animū ligandi; tunc enim tenetur se reputare excommunicatum, si contra fecerit: quia in dubio præsumitur lata, vt verba sonant. At secùs esset quādo verba, quibus ius, aut iudex excommunicant in iure, vel scripto, sunt dubia, an contineant excommunicationem latam, vel ferendam: tunc enim re vera est dubium iuris; an excommunicatio lata sit, ac proinde in hoc dubio non reputabitur excommunicatus. Si verò dubitetur, an sit iam absolutus ab illa; debet se reputare excommunicatum; & quærere absolutionem, quia tūc possessio est pro excommunicationem, quam scio incursam, sed dubito, an sit absolata, vel sublata.

12 Nota *ibid.* Sanchez *n.* 58. quod si dubium sit de excommunicatione, eo quòd fuerit conditionalis, & dubitatur an conditio fuerit impleta, tunc nō censendū excommunicatū: quia cū valor excōmunicationis pendeat ex tali cōditione; & hęc dubitetur an sit impleta; nulla est pro excommunicatione possessio donec cōstet conditionem esse impletam. Si deniq; dubitatur de valore excommunicationis, eo quòd dubitatur, an appellatio ab ea interposita præcesserit, an secuta sit: tunc in vtroque foro præsumitur excommunicatio lata ante appellationem, ac proinde valida.

13 Stante dubio de excōmmunicatione, non licet aliquē ad aliquod officium, vel dignitatem promouere: ne forte postea cum infamia ab illo deijciatur, & animarum sequatur periculū. Nota tamen quòd omnia supra dicta circa dubiū excommunicationis, locum habent & sunt applicāda ad ceteras censuras suspensionis, & interdicti stante dubio simili circa illas: non verò sic de irregularitate, quæ non est censura, vt supra dixi *nu.* 10.

14 Hoc verbum *Anathema sit*, positum à Cōcilijs in decretis pertinentibus ad fidem, declarat esse hæreticum oppositum sentientem, & proindè inuoluit excommunicationem latā, & non ferendam: si verò ponatur id verbum in iure extra Decreta ad fidem pertinentia, continet solùm excommunicationem ferendam, & comminatoriam. Idem dic de hoc verbo, *Excommunicatus sit*, continet enim solam excommunicationem comminatoriam, non ipso facto, Sanchez 2. *Decalog. cap.* 38. *nu.* 91.

DE EXCOMMVNICATIONE
lata à iure, vel ab homine.

NOn est facile dignoscere quænam excommunicatio dicatur lata à iure, & quæ ab homine: & quis possit ab vtraque absoluere, maximè deducendo hoc, & applicando excommunicationibus latis à Prælatis Religionum. In summa ergo, accipe sequentia.

14 Excommunicatio lata à iure est illa quæ lata est ab habente potestatem condendi perpetuum ius Ecclesiasticum per statutum perpetuum. Hanc potestatem habent ordinariam Episcopi, & illius superiores, vt Archiepiscopi, legati Papæ, & ipse Papa, imò & delegati illorum, quia cum sint Prælati, possunt condere ius perpetuum. Hæc autem lata à iure est duplex: alia lata à iure communi, id est obligante totam Ecclesiam, quales sunt excommunicationes positę in corpore iuris Canonici: & Bullæ Pontificis summi obligantes totam Ecclesiam: & similes etiam sunt latæ à Concilijs generalibus Ecclesiæ. Alia verò est lata à iure particulari, qualis est excommunicatio posita in Ecclesia particulari, v. g. Tolletana Eborensi, & similibus: ita, enim cùm Synodalis sit, & Prouincialis, est quidem lata à iure, sed est particularis iuris Tolletani scilicet, & similis quæ non ligat, nisi in Tolletana Diœcesi.

15 In Religionibus verò excommunicatio lata à iure erit illa quæ ponitur ab habente potestatem illam ferendi statuto perpetuo, vt sunt excommunicationes latæ in Capitulo Generali: & in Capitulo Prouinciali: ambæ enim illæ sunt de iure perpetuo, quia Religiones habent cum suo Prælato vim condendi leges, & ius Ecclesiasticum perpetuum. In his tamen latis à Religionibus, illæ quæ positæ fue-

rint in Capitulo Generali, erunt latæ à iure, & iure communi obligante totum Ordinem: latæ verò in Capitulo Prouinciali dicentur latæ à iure, sed iure particulari. Illæ verò quæ à Prælatis Religionum positæ fuerint per se absq; Capitulo Generali, vel Prouinciali, non dicentur à iure, quia hi Prælati Prouinciales, & etiam generales cùm de ordinario non sit perpetui (saltem in Ordine Minorum) non habent authoritatem vt per se solos condant ius perpetuum, qualem habent Episcopi, & cæteri Superiores vsque ad Papam: & nota quòd excommunicatio a iure communi nunquam fertur cōtra personam determinatam, sed in communi, *cap. vt primarum*, §. *statuto*, *de constitut. in 6.*

16 Excommunicatio lata ab homine est illa quæ fertur à potente excommunicare, sed absque intentionem, vel absque potestate faciendi constitutionem perpetuam, sed solùm ad tempus definitum siue indefinitum. Clarius exemplum pono primò in Episcopis, qui cùm aliàs eo quòd perpetui sint, possunt per se condere, seu ferre excommunicationem à iure, & perpetuam; tamen ferunt aliquas non perpetuas, sed ad tempus: vt quando iubent tempore visitationis sub excommunicatione vt omnes veniant ad visitandū: hæc enim non est à iure, sed ab homine: non est perpetua, sed ad tempus visitationis tantùm. Similes sunt aliæ Episcopales latæ ad præsens tantùm, vt prouideatur certo negotio, & certis personis. Et hoc etiam venire potest in excommunicationibus latis à Papa quando non intendit ferre legem perpetuam, sed prouidere ad tempus, qualis fuit illa Sixti V. lata contra viarum grassatores Italiæ, quæ solùm fuit ab homine, non à iure. Dixi, *vel à non potente ferre excommunicationem perpetuam*; propter Prælatos Ordinum, qui vt plurimum absque Capitulis licèt possint excommunicare: per hoc tamen neque intendunt, neque possunt per se solos ferre excōmunicationē à iure quę est perpetua, sed solùm ab homine, quæ durat tantùm ad tempus. Hinc iam vides totum, ac præcipuum discrimen inter excómmunicationem latam à iure & latam ab homine, esse quòd lata à iure perpetua est, & non spirat mortuo authore illius: at lata ab homine est solùm ad tempus, & spirat mortuo illius authore, nisi à successore confirmetur, vel fuerit confirmata à superiore viuente authore illius. Ita Nauarr. *in Sum. cap. 27. num. 2.* & alij communiter.

17 Hæc excommunicatio ab homine est duplex: alia generalis alia specialis. Generalis est quę fertur generaliter contra omnes species delinquentium, vel contra plures delinquentes vnius speciei, vt quando fertur contra omnes fures viarum, vt fuit illa Sixti V. idque quandiu durauerint fures tempore indefinito, vel quando fertur contra non restituentes huic personæ, & sic de cæteris. Specialis lata ab homine, est illa quę fertur contra aliquam determinatam personam, vt contra Petrum, vt restituat, vt recipiat talem in vxorem, &c. Ita Reginald. *tom. 1. libr. 9. numer. 3.* In Religiosis pone exemplum: Fert Prælatus excommunicationem ne quis ingrediatur talem domum, vel vt omnes qui talia rapuerunt, restituant. Hęc excommunicatio est ab homine generalis: ab homine quidem, quia non est perpetua per modum iuris, & statuti. Est verò generalis, quia cum pluribus, vel omnibus loquitur. Rursus si Prælatus contra determinatum Petrum ferat excommunicationem, ne tale quid faciat; est excommunicatio ab homine sed specialis.

18 Hoc posito, circa absolutionem vtriusque excommunicationis à iure, vel ab homine, accipe sequentia: Ab excommunicatione lata à iure siue communi, siue à iure particulari, si talis excōmunicatio non sit ibi reseruata, potest absoluere quilibet confessor approbatus, etiam si non sit parochus: ac proinde talis confessor potest absoluere ab omni excommunicatione non reseruata contenta in iure Canonico, & in iure particulari Synodalium constitutionem. Hæc est hodie ferè communis opinio, & seruata in praxi, de qua latius Reg. *to. 10. li. 9. n. 14.* quot verò sint excōicationes in corpore iuris nō reserua tę & quot reseruatę, vide in Nau. *in Sum. c. 27. à n. 75. & sequent.* hinc colliges posse quemuis confessorē Ordinariū Fratrum absoluere Religiosus ab omni excommunicatione contenta in suis statutis

ge-

generalibus, vel prouincialibus si illa non sit reseruata, est enim eadem ratio.

19 Ab excommunicatione lata à iure reseruata, solùm potest absoluere is cui reseruatur: & quia iure communi Canonico, vel in Bullis Pontificijs, vt plurimum non reseruatur excommunicatio nisi Rom. Pontifici: ideo ab illa solus Rom. Pontifex potest absoluere. Possunt etiam ab illa absoluere delegati Papæ quibus ipse commiserit: vt sunt etiam Religiosi, quib. Papa concedit per sua priuilegia absoluere à multis censuris reseruatis, tū Religiosos, tum sæculares, de quo alibi. Si verò in tali iure communi vel iure particulari excommunicatio lata à iure reseruetur alicui inferiori Papæ, vt Episcopo, Legato, & similibus, tunc à tali excommunicatione reseruata poterit absoluere ille cui reseruatur: item illius legitimus superior, maximè Papa: Item omnes delegati quibus commiserit Episcopus successor, Superior (non Archiepiscopus nisi per appellationem, quia non est Superior immediatè nisi per appellationem) hi enim omnes habent eandem authoritatem, vel maiorem, quam habet Episcopus cui reseruatur.

20 Applicando Religiosis, si in illorum statutis generalibus, vel prouincialibus sit posita excommunicatio reseruata alicui, vt generali: solus generalis poterit absoluere, vel habens commissionem illius. Si verò sit reseruata alicui inferiori, poterit absoluere successor illius, & Superiores istorum, imò, & delegati horum omnium habentes commissionem supra dictorum.

21 Ab excommunicatione lata ab homine potest absoluere qui illam tulit: vel eius successor, vel eius Superior, vel delegati illorum habentes commissionem illorum. Reginald. *tomo primo libro nono cap. secundo numero* 23. quod est intelligendum quando excommunicatio est lata specialiter ab homine: Si enim sit ab homine lata generaliter, de hac potest absoluere quiuis confessor ordinarius, vt idem Reginald. explicat statim, *numer*. 30. exemplum facile erit in Prælatis Ecclesiasticis sæcularibus inuenire. In Religiosis sic accipe: quidam Prælatus conuentualis, vt Guardianus, posuit excommunicationem generalem ab homine, ne quis ingrediatur talem domum, vel ne ingrediatur cellas, &c. Et hanc non posuit reseruatam. Ab hac possunt absoluere confessores, Fratrum Ordinarij, quia est ab homine generalis. Secus si poneret illam reseruatam, tunc enim non possent, nisi Superiores vel delegati, & similes sicut supra. Rursus si Guardianus ponat excommunicationem ab homine specialem, vt v.g. contra Petrum determinatum, vel contra duos, vel tres monachos nominatos, vt aliquid faciant, vel non faciant, ab hac excommunicatione speciali non poterit absoluere nisi is qui tulit illam vel successor, vel Superior, vel horum delegati. Applica ad Prouincialem, &c.

22 Sunt tamen aliqui casus in quibus is qui tulit excommunicationem non potest ab illa absoluere, ponit illos Reginal. *citato lib. à num*. 31. Non est meum omnes persequi: pono tantùm pro Regularibus inseruientes. Primus sit, si postquam quis excommunicauit, amisit authoritatem, & iurisdictionem absoluendi, per priuationem ab officio vel renunciationem, &c. Secundus, si excommunicatio lata ab inferiore confirmetur à Papa: iam enim per illam confirmationem Papalem manet reseruata Papæ: Quod intelligit *ibi* Reginald. si excommunicatio fuerat lata contra personam certam nominatam, & Papa confirmauit ex certa scientia: si enim non ita confirmet, & via tantum communi, neque excommunicatio fuerat lata contra nominatam personam, non manet reseruata. Hinc colligo quod si Guardianus excommunicauit aliquem Monachum nominatim, & prouincialis confirmauit, vel generalis, non poterit iam Guardianus ab illa absoluere, quia iam manet reseruata prouinciali. Secus si Guardianus excommunicationem tulit generalem: tunc enim etiamsi prouincialis, vel generalis confirment, adhuc Guardianus poterit ab illa absoluere.

EXEMPTIO.

DE exemptione Religiosorum, & rerum suarum ab Episcopis à foro sæculari, tributis, gabellis, & similibus, res

adeo notissima est per tot iura, Bullas, & concessiones, vt superuacaneum sit hac de re tractatum facere: praxis enim sola, & inueterata ad hoc sufficeret. Satis sit videre Compend. Mendicantium, & Compendia Ordinum particularium, verbo *Exemptio*, verb. *Gabella, Tributum, & similibus*, & Rodrig. *q.63. tom.2. & q.65. & 66.* Vide etiam infra, verb. *Generalis, num. 3.* & verb. *Tributum, infra*.

ADDITIO.

OLim hoc verbo remissiuè citaui Compendia, & Rodriquez *in duabus qq. tom.2. quæst.65. & 66.* multa dicentem circa exemptionem Religiosorum ab alijs Prælatis, & potestatibus sæcularibus, ita vt necessè sit aliud pergere, neque in re tam clara immorari. Solùm addo me post illud audiuisse, quendam doctum Canonistam Clericum sæcularem, olim officialem cuiusdam Episcopi, & nunc constitutum in dignitate Ecclesiastica per modum querelæ dixisse Religiosos tot fuisse priuilegij munitos à Summ. Pontificibus olim Monachis, & satisfacientibus ideò Religiosis. Duo tantum obiter dico in contrarium: primum, non solos Papas olim Religiosos fauisse illis cum priuilegijs multis, videant in Compendio multos Sum. Pontifices nunquam monachos quot, & quàm magna priuilegia concesserint Religiosis: sufficiant Leo X. & Gregor. XIII. Martinus V. & alij quorum priuilegiorum liberalitate Compendium Mendicantium refertum est. Secundò dico, dato quòd aliqui illorum Monachi olim priuilegia varia concesserint, quasi ex officio tenebantur id facere, vt ferè Monachos liberarent à grauaminibus, quæ Episcopi faciebant Monachis, & illorum Clerici. Alex. IV. & Aluarus de plantu Ecclesiæ citati à Rodr. *cit. quæst.63.* citant viginti quatuor grauamina, quæ Episcopi, & Clerici Monachis inferebant, ob quæ debitum fuit Monachos ab Episcoporum iurisdictione eximere, maximè cùm Episcopi, illorumque officiales Monachorum leges, & mores ignorent; in quorum obseruatione Religionis neruus consistit.

EXORCISMVS.

SOlent aliquando arreptitij, & à diabolo oppressi ad Religiosos adduci pro remedio quærendo, olim audiui nullum Clericum tales posse exorcizare, nisi esset deputatus ab Episcopo, & ab eo licentiam impetraret. Nunc dico Religiosos posse huiusmodi arreptitijs impendere tales exorcismos absque licentia Episcopi. Nam de iure communi illi non prohibentur. Si autem Episcopi in sua Diœcesi id prohibeant fieri absque expressa illorum licentia, talis constitutio solos Clericos ligat, non verò Religiosos exemptos, qui aliàs iure communi non prohibentur, & ex ordine Ecclesiastico exorcistæ, & Sacerdotes id facere permittuntur. Tenet hoc expressè Sanchez *2. Decal. c.42 nu.18* dicens hanc adiurationem solemnem competere solis Ministris promotis ad Ordinem Exorcistarum. Fortè tamen id sibi reseruarunt Episcopi, quoad suos Clericos, vt scirent quibus id foret committendum, pijs scilicet, ac prudentibus propter multam prudentiam, imò, & scientia in tali officio requisitam. Consulo verò Religiosos id facturos vt cautè videant pertinentia ad tale officium, de quo aliquid Sanch. *citato loco*, & alij. Et præterea illud faciant per Cæremoniale Romanum, quo vtuntur Parochi in suis Diœcesibus. Scio namque in libr. qui dicitur *Malleus maleficarum, post medium, à fol.130.* contineri septem modos exorcismorum, qui valdè prolixi, & diffusi sunt, & nescio an sint conformes Romano Cæremoniali. Scio item *in eodem libro infra, fol.378.* contineri tractatum primo de exorcismis, qui omnino indignus est qui legatur, aliqua namque continet falsa, & indecentia, quæ ego iam detuli ad Tribunal Sancti Officij.

FALSARIVS.

POterit hoc delictum aliquando in aliqua Religione committi, & in ordine Minorum est casus reseruatus circa litteras Prælatorum. Igitur pro cautela, & punitione criminis, aduerto Clementem VIII. in suo decreto de casibus reseruatis permisisse Religionibus, vt hoc delictum possent reseruare. Sed solùm in reseruatione

tione dicebat, fore reseruandam falsificationem manus, & sigilli officialium Conuentus. Ego olim in paruo libello, hunc casum cum alijs explicaui: & quia libellus ille antiquitate extinctus est: & rogatus sum, vt iterum prælo daretur, quod recusaui: dicta ibi recolo breuiter in summam in gratiam illorum Ordinum, qui talem casum reseruarunt, vel reseruauerint.

1 Dixi ergo ibi per manus falsificationem intelligi subscriptionem. (Lusitane, *o sinal ou firma*) sigilli falsificatio, clara est. Dixi secundò, per manum officialis non intelligi solùm subscriptione ad finem scripturæ, sed etiã falsificationem aliquã intra ipsam scripturam, quę reddat falsum censũ litteralem. Nam etiam scriptura ipsa, est manus Officialium Conuentus, probaui ibi efficaciter, ex Suarez *tom. 5. de Censur. disp. 21. sess. 2. n.* 44. Secus si aliquam litteram paruam deletam, vel in scriptura, vel in subscriptione emendaret, quæ sensum non mutaret, tunc enim falsarius non esset.

2 Circa sigillum dixi non solùm falsificare sigillum, eum qui denuo falsum sigillum affigeret: sed etiam illum, qui verum sigillum in alijs litteris veris contentum, his falsis litteris oppponeret pro sua falsitate firmandam: Hoc enim verè est falsificare sigillum.

3 Dixi ibi per officiales Conuentus intelligi Prælatum localem, vt Guardianum vel similem Vicarium Præsidentem, Sacristam, Procuratorem, & omnes alios Officiales Conuentus deputatos per Prælatum alicui officio particulari. Non verò intelligi Prouincialem, vel Generalem Ordinis, quia hi non sunt officiales Conuentus, sed Prouinciæ, vel familiæ totius Ordinis & lex pęnalis restringenda est ad propriam verborum significationem. At dixi quoad Minoritas me credere Syndicum Fratrum esse officialem Conuentus, & proindè Religiosum falsificantem eius literam, vel sigillum, incurrere casus istius reseruationem, Dixi pariter non incurrere istum casum illum Religiosum, qui in hoc conuentu degens falsificauit litteram vel sigillũ alicuius officialis alterius Conuentus, in quo non existit de facto, neque degit: quia talis propriè non falsificat manum, vel sigillum Conuentus: id est, sui Conuentus, in quo scilicet existat, & viuit. Hæc est Sum. ibi dictorum.

4 Falsificantes litteras Papæ incurrunt in excommunicatione in Bullæ Cœnæ, *in excommunic.* 7. At Explicat *ibi* Nauarr. *in Sum. c. 27. nu. 26* istam excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurrere falsificantes litteras alicuius Episcopi, vel Nuncij Apostolici: horum enim litteræ non dicuntur litteræ Apostolicæ, sed solæ litteræ Papæ. Neque item hanc incurrunt iuxta Nauarr. *ibi*, qui falsificant supplicationes signatas à Papa, quas vocant signaturas: neque illi, qui subreptitiè, vel obreptitiè impetrant litteras Apostolicas, vel illi vtuntur hi enim re vera non falsificant, cùm in rigore illæ litteræ subreptitiæ sint veræ litteræ Papæ licet Papa fuerit deceptus in informatione, denique addit *ibi* Nauar. quod iam diximus correctionem vnius, vel alterius litteræ per quam sensus non mutatur, puniri per illam excommunicationem Bullæ Cœnæ. Vide *cap. licet ad regimen. de crimine falsi*, vbi Papa Innocent. III. ponit septem modos quibus litteræ Apostolicæ possint falsificari: quos omitto breuitatis gratia

5 Quamuis autem in prædicta Bulla Cœnę non excommunicentur falsarij litterarum Episcopi, vel Nuntij Apostolici, tamen ad cognoscendam talis delicti grauitatem duo noto ex Rodrig. *tom. 2. q. 31. artic. 1.* ait enim ibi primò crimen falsarii reputari inter capitalia: secundò ait iuxta nocumentum datum à falsario, ita illi applicandam esse pœnam ratione delicti: quamuis autem ibi solùm agat de solicitante testem ad falsum testimonium dicendum, ambo tamen proximè dicta possunt applicari ad falsarium scripturarum, vt scilicet, pro qualitate delicti, & personę cuius litteras falsificauit, recipiat maiorem, vel minorem pęnam. Facit quod decernunt Ordinationes Regni Portugalliæ *lib. 5. tit. 52.* vbi ponitur pęna capitis, qui per se, vel per alium falsificauerit manum vel sigillum Regis. Qui verò falsificauerit sigillũ alicuius iudicis inferioris relegatur ad Africam per 10. annos exilij: & omnia illius bona in fiscum Regium rediguntur.

6 Per statuta Generalia Minorum in Capitulo Generali Tolletano, falsificantes sigillum, vel litteras Prælatorum carceri man-

mancipantur ad arbitrium Prælati. Pro qualitate delicti. Si verò litteræ falsificatę fuerunt R. R. Generalis, vel Commissarij Generalis à carcere liberari non poterunt absque expressa licentia dictorum R. R Prælatorum generalium. Vide *ibi, in titul. de falsarijs.*

7 Additionator ad Iulium Clarum *in §. falsum. num.* 156. dicit ex Castrens. Afflict. Ceph. & Gabriel. quos citat, vt aliquis puniatur pœna ordinaria falsarij, tria requiri copulatiuè. Primum, mutatio veritatis. Secundum, quod adsit dolus. Et tertiò, quod mutatio veritatis nocuerit, vel nocere potuerit, vel possit.

8 Quæris an pœnæ falsariorum incurrantur à falsificante quascunque litteras, & sigillum superiorum: ver. gr. epistolas particulares missiuas quas dirigunt, vt particulares personæ sunt? Pater Sosa *in explicatione Bullæ Cœnæ, in expositione sexti capitis, ad litteram, n.6.* citat Vgolinum, & transit cũ illo dicente, falsificãtes litteras particulares Papę obsignatas, & missiuas non incurrere censuram illam Bullæ Cœnæ, sed solùm falsificantes litteras patentes, & apertas quas mittit Papa ex officio. Ego circa Religiosos hoc non consuluerem: nam etiam litterę particulares obsignatæ mittuntur a Prælatis ex officio pro multis negotijs expediendis, & in rigore sũt veræ litteræ Superiorum: Et lex illa non distinguit de litteris particularibus, vel communibus. Adde quod si prædicti Religiosi litteras particulares Prælatorum particulares & obsignatas, falsificantes, committunt aliud peccatum reseruatum, vel permissum reseruari à Clemente VIII. *in suo Decreto casuum reseruatorum, casu* 11. contra retardantes litteras Prælatorum ad inferiores: vel illas aperientes: siue prædictæ litterę sint inferiorum ad suos Prelatos. Quod quomodo intelligi debeat explicaui etiã *citato libello, de casibus reseruatis, casu* 11.

9 Pro Ordine verò Minorum falsificatio sigilli, vel litterarum Superiorum, reseruatur cum maiori rigore: Non solùm enim reseruatur falsificatio in litteris Superiorum Ordinis, verum etiam cuiusuis alterius personæ in dignitate constitutæ, etiam extra Ordinem, pro quo aduerte ex Syluestro *verbo, dignitas,* tria hæc inter valdè defferre, videlicet dignitatem, personatum, & officium. Dignitas est administratio rerum cum iurisdictione in foro contentioso: vt Guardianus, Prior, Prouincialis, & Superiores: hi enim omnes, & administrant res, & habent iurisdictionem in foro externo. Officium significat administrationem aliquarum rerum, sed sine iurisdictione, vt Sacrista, Procurator Conuentus, & similes: administrant enim res aliquas, sed non habent iurisdictionem. Personatus est illorum, qui neque habent administrationem rerum, neque iurisdictionem, sed habẽt digniorem locum præ alijs in Choro, vel in Capitulo, vt in Ecclesijs Cathedralibus fieri consueuit. Itaque, dignitas habet administrationem, & iurisdictionẽ simul Officium habet solam administrationem: personatus neutrum habet, sed solam honoris præeminentiam.

10 Reseruatur ergo sola falsificatio litterarum, earum personarum Ordinis quæ habent dignitatem Ecclesiasticam, quales sunt Prælati locales & omnes Superiores, & ex consequenti reseruatur falsificatio litterarũ cuiuscunque Prelati alterius Ordinis, & præterea cuiuscunque Episcopi, & aliorum Prælatorum Ecclesiasticorum habentium dignitatem Ecclesiasticam. Nã verba casus generalia sunt ibi: aut alterius personæ in dignitate constitutæ. In quo differt ista reseruatio à reseruatione Clementis VIII. Nam ista solùm loquitur de officialibus Conuentus vbi habitat Religiosus: At reseruatio Minoritarum latius extenditur; vt vidimus.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

SI quis apud se habeat litteras falsatas, non tamen vsus fuit scienter illis litteris falsis, non punitur pœna falsarij: habetur expressè *c. inter dilectos, de excess. Prælatorum.* Inde etiam collige quòd si quis vsus fuit litteris falsis ignorans, & suam ignorantiam per coniecturas, vel per iuramentum probauerit, in foro Ecclesiæ non punietur pœna falsi. Nam Papa *citato c.* ponit verbum *scienter*: quapropter à contrario sensu, si vsus est illis ignoranter bona fides & ignorantia probari

bari poterit ex qualitate personæ, coniecturis, iuramento, & similibus.

F A M A.

SAyro *lib.11.clauis Regia, c.7.nu.15.* ait peccare mortaliter Monachum, vel Monialem, qui infamati iniustè ab aliquo remittunt iniuriam factam suæ famæ læsæ. Dat rationē, quia sua fama bona, non est sua præcipuè, sed est etiam Conuentus: quemadmodum eius infamia est etiam infamia Conuentus. Hoc ego solum damnarem in casu litigioso, & publico, quando resultauit magna Ordinis infamia iniustè: tūc enim Monachus, vel Monialis non possunt remittere iniuriā, vt *ibi* tradit Sayro. Si verò remittant absque licentia Prælati, peccabit saltem venialiter, & condonatio non valebit, quia pars præcipuè læsa non cōdonauit videlicet Religio: quod adeo verum est; vt si Prælatus Ordinis condonaret, absque cōsensu Religiosi, condonatio valeret: vt tenet Nau. *lib.2. de rest.c.4.p.3.dub.7.n.392.*

F A M V L I, S E V F A M I L I A-res Fratrum.

1 POssunt Regulares suis famulis intra Conuentum degentibus omnia ministrare Sacramenta etiam in articulo mortis, & illos in sua Ecclesia sepelire, etiamsi dum viuerent ibi sepulturam non elegerint. Clem. IV. in Compend. verbo *Famuli*, & Iul. II. apud Rodrig. *tom.1.qu.77.art.1.& 2*

2 Hi famuli, & famulæ etiam Monialiū S. Claræ habent Indulgentiam plenariam semel in vita, & in morte. Monumenta Ord. *secunda impressio. f.66. concessione 6.*

3 Tempore interdicti possunt famuli Fratrum admitti ad diuina, & ibi recipere Sacramenta, & sepulturam Ecclesiasticā. Comp. Minor. ver. *Interdictum 3. §.1. & 6.* Et hic etiam includitur Syndicus Minorum. Compend. verb. *Syndicus*, §.2.

4 Famuli Regularium dum sunt in seruitio Fratrum non possunt excommunicari, vel interdici ab Episcopo Compend. verb. *Famuli* §.11. & Henriq. *to.1. lib.7. de Indul.c.25.num.7.litt.L.*

5 Nicolaus V. concessit Patribus Sancti Hieronym. in Hispan. vt quando sunt absentes a Monasterio, possint ibi audire confessione suorum familiarium, & seruitorem. In Compend. illorum, verb. *Absentes a Monasterio*, § 4. & verb. *Absolutio quoad familiares*, §.9. dicitur quod etiam ibidem absentes possunt illos absoluere a casibus Episcopalibus. In Compend. Minorum, verbo *Familiares*, §.11. habetur priuilegium concessum militibus S. Ioannis, vt familiares illorum dum fuerint in illorum seruitio, non possint excommunicari, vel interdicto supponi sine speciali mandato Papæ. Sed tamen hoc priuilegium famulis non proderit quando priuilegia Fratrum fuerint ibi derogata. Vide Trid. *sess.14.c.4.& 5.*

F E S T I D I E S.

Vide infrà verb. *Laborare.*

1 FEsta particularia indicta ab Episcopo tenentur seruare Regulares abstinēdo a seruilibus & Missam audiendo. Trid. *ses.25.c.12.de Reg.* In his tamē dieb. non tenentur dicere Horas Canonicas secundùm ritum Clericorum, neque Missas sed iuxta suā Regulam, & Constitutiones. Sic declaratum est a Congregat. Cardinal. Romæ, prout citat Rodriguez in suo Bullario, sub Clement. VIII *fol.1199.*

2 Dies festos à solo Magistratu sæculari præceptos non tenentur Regulares obseruare abstinendo a seruilibus, & Missam audiendo: quoniam Magistratus sæcularis, non habet iurisdictionem in Regulares. Azor. *2.parte Summ. libro primo cap.16. qu.5.*

3 Si contingat dies festos iniunctos ab Episcopo, habere vigiliam ieiunij, vel per constitutionem Episcopalem tantùm aliqui Doctores dicunt teneri Regulares ad illud ieiunium ex consuetudine Diœcesis. At Suarez *to.de Legibus, lib.4.c.20.num.9. & 10* sentit in conscientia non teneri, nisi fortè ratione scandali; & nisi in vsu, & consuetudine, illud Regulares acceptauerint: citat Paluda. & Antoninum. Rodriguez verò *in Addition. ad Sum. Moral. to.4.c.110. nu.4.* ait teneri Religiosos, etiam in suo Conuentu ieiunare illa ieiunia quæ per consuetudinem generalem ieiunantur a sæcularibus in illa Prouincia, vel loco. Vbi Rodriguez non discedit

a Sua.

a Suarez, ait enim non teneri Regulares ad ieiunia præcepta ab Episcopo: sed facit differentiam inter præcepta solùm ab Episcopo, & inter introducta per consuetudinem generalem illius Prouinciæ.

ADDITIO.

1 SI aliquis dies festus secum habeat annexam aliquam indulgentiam lucrandam tali die, & contingat quod de tali die festo nō sit recitandum Officium Diuinum hoc die, sed in alium diem sit transferendum Officium Diuinum, tunc Indulgentia non est transferenda, sed lucranda est in eodem die, licèt festum quoad Diuinum Officium transferatur. Ita Azor. *to.2.lib.1.cap.vlt. q.8.* Sit exemplum pro Minoritis. Festum Diui Bernardini habet sibi annexam Indulgentiā plenariam in Ecclesijs Minorum ex Bulla Sixti V. Contingit sæpè festum D Bernardini occurrere infra octauam Spiritus sancti in qua non recitatur Officium Sancti Bernardini, sed transfertur post octauam: Tunc Indulgentia lucranda est ipso die festi, & non est transferenda ab illo die. Et confirmatur à simili: nā quando aliquis dies festus præcepto Ecclesiæ obseruandus cum cessatione à seruilibus, incidit in diem in quo Ecclesia de tali festo non recitat Diuinum Officium, vt quando festum Annunciationis B. Mariæ venit in Dominica aliqua Quadragesimę, tunc obseruatio talis festi quoad cessationem ab operibus seruilibus non transfertur in diem in quem transfertur recitatio Diuini Officij, & idem dicendum est de translatione Indulgentiæ annexæ alicui festo.

2 Pro scrupulosis laborantibus in die festo tenet Suarez *to.1.de Relig.lib.2.cap.31.nu.2.* non esse peccatum mortale, sed solum veniale vacare operibus seruilibus per vnam horam integram: quia respectu 24. horarum, quas dies integer continet, vna solùm hora est pars modica, seu parua. Idem tenet Sanchez 1. *Decalog. cap.4. nu.18* Aduertit tamen Sanchez *citato cap. num.12.* quod si quis in die festo diuersis vicibus vacet seruilibus, ita vt in qualibet vice separata sit parua temporis mora, ac proindè parua materia: at singulæ vices, & interualla simul iuncta efficiant plusquam vnam horam, tunc dicitur violare festum propter operationem seruilium, & proindè peccare mortaliter. Ego do exemplum a simili: nam furta modica multa sigillatim per se sumpta non sunt mortalia, at simul sumpta faciunt quantitatem notabilem, ac proindè mortalem si fiant omnia respectu vnius tantùm personæ. Quod facilè applicabis proposito intento de multis operationibus modicis seruilibus factis in eodem die. Dico in *eodem die*, quia ibi aduertit Sanchez, si quis in diebus distinctus festiuis operetur, seruiliter modico interuallo singulis diebus tantùm semel singulis diebus, illæ singulæ vices distinctæ non efficient quantitatem mortalem, quia non fiunt respectu eiusdem diei festi, sed diuersorum, & non coniunguntur moraliter, posset vtcunque persisti in exemplo modicorum furtorum diuersorum, quæ si non fiant respectu eiusdem personæ sed diuersarum, non faciunt peccatum mortale, quia nulli ex illis infertur damnum notabile.

3 Quia verò festi obseruatio duo includit, & Missam audire, & vacare a seruilibus, non omittam casum particularem positum à Sanchez *libro secundo de Matrimonio disputation.18. à num.21.* Vbi sic ait: Non peccare mortaliter illum qui in die festo oppidi in quo existit, exit, & vadit ad oppidum in quo tale festum non obligat, & vadit cum animo ibi laborandi, probat, quia præceptum festi non prohibet exitum ab isto loco in quo est festum: & postquam peruenit ad aliud oppidum vbi festum non obligat, poterit licitè laborare. Sed maius dubium est, an talis exiens in tali die festo sui oppidi teneatur prius audire Missam, quàm exeat, ad quam in suo oppido tali die tenetur? Aliqui dicunt teneri, & probant, quia obligatus ad Missam in die festo, & præuidens hora decima, vel vndecima se fore impeditum ad illam audiendam, tenetur ex præcepto illam anticipare in tempore præcedente. At ipse Sanch. *ibid.* ait, non carere magna probabilitate, & teneri ab aliquibus recentioribus, quod taliter exiens non tenetur audire Missam in suo oppido, si peruenturus est ad oppidum aliud tempore breui, quo ad huc Missæ solent celebrari, verbi gr. ante meridiem. Nam in proprio oppido vnde exit, poterat differre auditionem

Missæ

Missæ vsque ad aliud tempus, quando verò peruenit ad alium locum iam deobligatur ab illo præcepto illam audiendi. Neque obstat ratio in oppositum adducta, nam intelligitur dummodo maneret in eodem oppido vsque ad tempus in quo illud preceptum obligat: Secus si exit, & tempore quo non obligatur ad Missam, peruenit ad aliud oppidum vbi iam non obligatur: Et clarius dic quòd impedimentum superueniens nō tollit obligationem audiendi Missam, sed excusat omissionem si omittatur ob tale impedimentum, vnde nihil mirum si præuenire tunc teneatur: cùm verò ante meridiem eo peruenturus est in quo id festum non seruatur, non obligat præceptum dum peruenit: Nec ibi dicitur superuenire impedimentum, sed non adesse præceptum.

4 Festa non solùm indicta ab Ecclesia communi, vel particulari Episcopo, sed etiam seruata voto alicuius populi in cōmuni tenetur obseruare etiam Religiosi illius oppidi, eò quòd facta sunt ob bonum commune oppidi, cuius Religiosi sunt vicini, & cuius populi bona participant Sanchez 4. *Decalog. n.21.* & hoc est quod in simili materia dicit Rodriguez *Addit. ad Sum. to.5.c.11.n.4.* teneri Religiosos ieiunare ieiunia illorum oppidorum in quibus viuunt, quæ populus ille ieiunat ob cōsuetudinem, quia sunt membra talis populi, eiusque bona participant. Vnde Sanch. *cit. loco* attentis dictis antea *nu.16.* asserit Religiosos teneri sub mortali etiam ieiunare eos dies ieiunij quos vouit populus voto communi pro aliqua necessitate: militat enim eadem ratio; atque in festo seruando. Neque hoc militat contra id quod diximus *in prima editione, hoc eodem verbo, num.3.* ex opinione Suarez, & aliorum, non teneri Religiosos ad ieiunium indictum a solo Episcopo, concurrentibus circumstantijs ibi dictis: Non, inquam, obstat: nam diuersum quid est ieiunium indici a suo Episcopo, vel induci per votum cōmune populi, vel per consuetudine antiquā quæ habet vim legis quasi naturalis.

5 Festum Patris nostri Francisci iussit Sixtus IV. sub præcepto, & obseruantia ab omnibus Christi fidelibus, seruari cessando ab opere seruili Habetur Bulla in Bullario Rodriguez *fol.317. & 318.* quæ verba clarè sonant præceptum peccati mortalis. Hoc autem volui citare, vt videas quātum valeat mutare vetustas temporis, quæ etiam Bullis Pōtificijs suo modo nocet, vt non obseruentur. Maior tamen gloria eidem Patri Seraphico accidentalis videtur accrescere, vt cuncti fere fideles suum festum obseruent cessando a seruilibus, moti deuotione, ac pietate, quàm præcepti vinculo astricti.

GENERALIS ORDINIS.

Vide infra, verb. *Prouincia, numer.2.* & verb. *Prælatus*, & verbo, *Eijcere ab Ordine.*

1 Generali mortuo non expirant inferiores Prælati, quia sunt ordinarij. Expirant tamen Visitatores, quia sunt delegati, Rodrig. *tom. primo, quæstion. 9. art.1.* hoc intellige de Visitatoribus re infecta: id est, quando nondum visitationem incœperant: si enim iam incœperūt, poterunt finire: si verò non incœperunt, non poterunt inchoare. Si verò iam finierunt visitationem, debent subsistere, maximè in Ordine Franciscano, vbi per statutum generale finita visitatione, si Capitulum dilatetur, tenentur se recipere ad suas Prouincias. Tenet etiam supradictum de cessatione visitatorum mortuo Generali. Aldrete, *lib.1. de Disciplin. Religiosa, cap.3. nu 30. & sequentibus.*

2 Solus Generalis potest relinquere aliquod Monasterium inutile Fratribus, id tamen faciat coram, vel in manibus Ordinarij. Hoc autem non potest facere Capitulum Prouinciale, vel Prouincialis absque licentia Generalis. Rodrig. *tom.1 q.33. art.6.*

3 Non potest Generalis eximere aliquē Fratrem ne sit subditus sui Prouincialis, vel sui Guardiani, vel similis Prælati localis, esset enim ferè contradictio moralis, vel saltem confusio, & causa litiū, & præter ius totum. Miranda *to.2.q.7.art.6.* Idē dic de Prouinciali circa eximendum subditum a Guardiani obedientia.

4 Generalis Minister Minorum, non potest dispensare in statutis Ordinis quādo illa sunt contenta in iure canonico, vel ab illo euidenter collecta: tunc enim dispensa-

spensaret in lege Papæ. Si verò id faciat in alijs statutis debet id facere cum consilio discretorum alicuius Prouinciæ, & per scriptum, aliàs factum non tenet. Sic Statuta Tolletana, *tit. de Dispensatione*. Quod verò Capitulum Generale possit arctare in hoc Generalem, tenet Miranda *tom.2. q.10.art.3.* citans Cordubam dicentem, quod Regula Pat. nost. Francisci maiorem iurisdictionē dat Capitulo Generali, quàm Ministro Generali: nam iuxta Regulam, Capitulum Generale potest priuare Officio Generalem, si non fuerit sufficiens ad vtilitatem Fratrum. Iuuat multum quod dicit Suarez *to. de legibus, lib.6.cap.15. nu.7.* nempè Archiepiscopum ligari legibus Concilij Prouincialis, neque in illis posse dispensare nisi quatenus sibi permissum est: & dispensare in illis esse dispensare in lege Superiori. Quod seruit ad prædictum intentum, pro quo vide pulchram rationem apud Sanchez *lib.8. de Matrim. disp.17. ar.33. & sequent.* per quam efficaciter id probatur de Generali cum Capitulo.

5 Potest Generalis in Capitulo Generali cū maiori parte Capituli declarare vtrùm conueniat vti aliqua concessione Papali, aut oraculo viuæ vocis concesso: & tali declarationi stare debet tota Religio, Compend. Minorum, verbo *Generalis*, §.14.

6 Potest Generalis interpretari omnia dubia occurrentia in Ordine, Regula, statutis, moribus, & omnibus alijs vt potè in priuilegijs. citat Ioan. a Cruce, *in epitom. li. 2. c.2. dubio 2 concl.2.* Concessum a Clement. VII. Tertiarijs.

7 Generalis Ordinis eo ipso quòd electus est & electioni consentit, manet cōfirmatus cum plena administratione. Cōcessum Ordini S. August. Eremetic. Et Paulus III. concessit Generali Societatis, Compend. verbo *Generalis*, §.1.

ADDITIO.

1 Rodriguez *tom.2. Sum. cap.29. concl.5.* tenet non posse Generalem mutare vnum Prouincialem de vna Prouincia, vt sit Prouincialis in alia Prouincia: neque transferre vnum Guardianum de vno Conuentu, vt sit Guardianus in alio. Hoc non probat textu proprio, sed a simili per textum *c.1. & 2. de translatione Episcoporum*, vbi dicitur solùm Papam posse transferre vnum Episcopum de vna Diœcesi ad aliam: quod Doctores applicant ad Abbates habentes iurisdictionem quasi Episcopalem: & ipse Rodriguez applicat ad translationem Prouincialium, & Guardianorum. Quod si verum est, intellige postquam Guardianus est cōfirmatus a Superiore. Nam in diffinitorio antequam Guardiani confirmentur, & publicentur, electus pro vno Conuentu transfertur ibi pro alio a Præside cum Diffinitorio, antequam confirmentur, & publicentur. At post publicationem, & confirmationem non erit licita illa permutatio inter duos Guardianos, iuxta dictum Rodriguez, quamuis vterque Guardianus consentiat Quod intelligo si fiat extra Capitulum, vel congregationem intermediā. Nam in dicto Capitulo: vel congregatione possunt, & solent permutari.

GVARDIANVS.

Vide infra, verbo *Prælatus*, *nu.2.* & supra, verb. *Abbas*, *per totum*.

1 Gvardianus est verus Prelatus vnde quando in Regula, & declarationibus Pontificum supra illam, vel in statutis Generalibus, vel in priuilegijs nominantur indistinctè Prælati, etiam intelligitur Guardianus Corduba sequitur Compend. verb. *Guard. ad* § 1.

2 Omnia concessa Prioribus Sācti Dominici Conuentualibus, intelliguntur etiam concessa Guardianis Minorum. Iullius II. concessit in Compend. Minorū verbo *Guard. ad* §.4. & Collector *ibidem*, ait quòd iurisdictio Prioris erga suos Cōuentuales æquiparatur iurisdictioni Prouincialium, quod intellige in foro interiori.

3 Guardiano mortuo expirat præses ille, qui a solo Guardiano factus fuerat: habebat enim iurisdictionem delegatam a solo Guardiano. Si verò Vicarius illius fuerat factus a Prouinciali, ac Diffinitoribus in Capitulo, non expirauit eius iurisdictio mortuo Guardiano, quia habet iurisdictionem a Capitulo. Et sic olim fiebat in Ordine Franciscano, & fit in multis Prouincijs. Et Vicarij sic creati pos-

possent in absentia Guardiani facere omnia illa, quæ Guardiani possunt, saltem in foro conscientiæ, si illis per consuetudinem, vel statutum particulare non fuerint restricta. Scio tamen in aliqua Prouincia Minorum, hodie non fieri Vicarium a Capitulo, neque Diffinitoribus: sed designari à Guardiano tantùm, ab ipsoque postulari a Prouinciali, & ab ipso Prouinciali confirmari. Et hunc credo nõ expirare morte Guardiani, non enim habet iurisdictionem a Guardiano, sed a Prouinciali: postulatio enim Guardiani non dat iurisdictionem, sed Prouincialis approbatio, & confirmatio. Et proindè hic potest in absentia Guardiani, & per mortem illius omnia quæ possunt legitimi Vicarij, maximè si accedat consuetudo antiqua, vel sufficiens. Et consonat quod ait Rodriguez *tomo tertio, quæstione 76. articulo tertio, in fine*: vbi ait, quòd si Vicarius positus est a solo Guardiano, poterit illum amouere Guardinus: si verò positus est à Superiori, non poterit illum amouere: & sic Vicarius manet tanquam positus a Superiori, nec proinde expirabit morte Guardiani, quia est delegatus Prouincialis.

ADDITIO.

1 VIde proximè dictum, verbo *An Guardianus possit transferri de vno Conuentu ad alium*, & in hoc *ver. n. 5*.

2 Guardianus in partibus citramontanis (idest Alpibus versus Hispaniam) non potest vltra triennium manere in officio; & Prælatus permittens & Guardianus vltra durans, & subditi obedientes excommunicantur, ipso facto, & priuantur officij. Habetur in Bulla propria Pauli IV. pro officijs Ordinis Minorum in Bullario Rodriguez *fol. 553. & seqq. post medium Bullæ*. Et ex tenore verborum, ibi; *In eodem loco non remanebunt*: videtur colligi, quòd neque finito triennio, poterunt Guardiani ibi esse Præsidentes cum potestate Guardiani, vt sint supremi Prælati talis Conuentus. Hoc inquam, sonant citata verba, & multò magis colligitur ex proœmio ipsius Bullæ: (nam proœmium legis, vel Bullæ est mens illius, & ad illud sunt aptanda sequentia verba legis, vt *n. 3. sequenti* dicetur. (At dicta Bulla in proœmio dicit se velle obuiare ambitiosæ cupiditati, ortæ ex continuatione officiorum in Religione, diabolo instigante. Quo posito contradicitur clarè tali intento, & expresè menti Papæ, si quis, finito triennio, in Guardianatu, per aliud triẽnium fiat præses in eodem Cõuentu cum regimine independente Conuentus. Adde quòd sic pateret causa fraudis, & doli, & penè daretur lex frustratoria: quod non est admittendum. Neque ego contra hoc video quid possit opponi, neque per aliquam Bullam esse reuocatum, vel concessum, quoad restrictionem, inquam, eiusdem in præsidentem absolutum eiusdem Conuentus. clarè enim repugnat cum dicta Bulla. Et hoc ipsum in terminis expresè decernũt statuta generalia Romæ, anno 1612. *tit. de Prelatis*. Et Segouiensia, *titul. de Guardianis*, §. *Guardiani omnes*.

3 Neque proximè dicto obstat, quod post illam Bullam ex Sixt. V Clem. VIII. & alijs concessum est vt triennium Guardiani intelligatur de Capitulo in Capitulum, licèt Capitulum aliquando diletetur per aliquos menses vltra triennium, (vt posse fieri docet praxis. & Rodr. *1. to. qq. Reg. q. 16. art. 2.*) hoc, inquam, non obstat, quia durare Guardianum duos, vel tres menses post trienniũ iuxta praxim & prædictas declarationes, nõ permittit vt transacto triennio, vel celebrato Capitulo maneat idem qui fuit Guardianus, per alios tres annos sub titulo Præsidentis absoluti contra claram, & expressam mentem prędictæ Bullæ. Quòd verò verba legis non sint interpretanda contra mentem claram ipsius legis, tenet Nauar. *lib. 5 Consil. tit. vt lite pendente, consil. 1. nu. 4.* Et quòd ex proœmio legis colligatur mens legislatoris, & intellectus totius decreti tenet expresè, & efficaciter in simili materia, Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 37. nu. 3* citans Tiraq. Alex. de Neuo, Hypol. Paz, Molin. Bursat. Guttier. Iam verò supra dixi quod sit proœmium prædictæ Bullæ.

4 Neque contra prædicta obstat statutum generale Victoriæ, anno 1596. quo dicitur, vt si Guardianus continuare debeat suum officium, sit in eodem Conuentu, non verò in alio Conuentu maiori, vel

ri, vel minori. Non obstat, quia illa verba; *Si debeat vlterius continuare officium*, non illi concedunt, vt possit continuare officium nomine Præsidentis, neque id concedere, possunt contra Bullam prædictam: sed volunt tantùm, vt si intra triennatum debeat continuare in Capitulo, vel congregatione, id fiat in eodem Conuentu: quòd si tale statutum Ordinis per contrarium vsum non obseruatur de mutatione Guardiani durante triennio ad alium Conuentum, talis vsus contrarius illi statuto non potest derogare prædictæ Bullæ Pontificiæ, maximè cum statuta generalia Metinensia, anno 1560. iubent vt prædicta Bulla Pauli IV. seruetur sub his verbis; Vt Guardiani, finito triennio, non possint continuari in eodem Conuentu de mandato D. Pauli IV. in alio verò Conuentu non poterit, quis esse Præsidens finito triennio Guardiani iuxta citatum statutum Romanum: Guardianus verò in alio Conuentu, finito triennio, esse nō poterit sub titulo Guardiani, iuxta prædicta statuta generalia Victoriæ. Ex his omnibus volo solùm colligere, quòd licèt Prælati supremi Ordinis possint dispensare in prædicto statuto generali Romano de nō continuando triennio Guardiani in eodem Conuentu etiam sub titulo Præsidentis, vel in alio: at non possunt dispensare in prædicta Bulla Pauli IV. nisi ad id specialem habeant facultatem, vt quis in eodem Conuentu post Guardiani officium per trienniū postea sit Præsidens absolutè. Dixi *Præsidens absolutè*, quia Vicarius domus, vel Præsidēs sub Guardiano in eodem Conuentu esse non prohibetur per illam Bullam in eodem Conuentu.

5 Propter id quod dixi supra, verb. *Generalis*, vnum Guardianum post confirmationem non posse transferri de vno loco ad alium noto quòd Rodrig. *to. 2. qq. Regul. q. 53. art. 6.* probat Guardianum eo ipso quòd electus est, liberè posse suum officium exercere ante confirmationem sibi datam. Probat id solùm ex priuilegio concesso Patribus D. Hieronymi per Benedictum XIII. quo illis concedit, vt vbi primùm fuerint electi in priores, possint liberè administrare officium Prioris in suo Conuentu, pro quo sunt electi, idque ante confirmationem dicti officij. Et in fine prædictæ concessionis Papalis, ait Papa: *dummodo infra tempus legitimum, confirmatio electionis huiusmodi fiat*. Quæ verba videntur sibi contraria, & ad intentum Rodriguez non facere. At sic declaranda sunt. Nam electio Priorū Conuentualium S. Hieronymi, (idem est in aliis Ordinibus aliquibus) electio Prioris fit a Conuentu, absente vt plurimum Prælato confirmatore, & post electionem factam procuratur electionis confirmatio a Prælato absente: tunc ne Conuentus detrimentum patiatur: ob vacationem Prælati, conceditur sic electo, vt exerceat officium Prioris quandiu Prælatus confirmaturus admonetur de electione: ei tamen incumbit statuto tempore procurare confirmationem. At Guardiani in Ordine Minorum numquam eliguntur absente confirmatore, sed iuxta illorum statuta quomodocumque eligatur Guardianus, semper adest confirmator electionis. At proindè si quando in diffinitorio est iam electus aliquis Guardianus, id fore sciat illis duobus diebus antequam electio publicetur, & confirmetur, non poterit hic allegare se esse electum; neque posse reuocari suam electionem illo biduo: etenim nondum confirmatus est, & electionis confirmatio est necessaria de iure Canonico. Quapropter sic electus in illo biduo, poterit reuocari, & non poterit se ingerere officio ante confirmationem: sicut prior sancti Hieronymi, quia est diuersa ratio in electionis confirmatione petenda ab absente. Et illa concessio solùm probat, quòd si ob aliquam causam Prelatus superior in Minoritis iuberet fieri Guardianū alicuius Conuentus modo quo fit apud Patres D. Hieronymi, non præsente confirmatore Guardiani electi, si tunc talis Guardiani electio publicaretur, posset taliter electus exercere prædictum officium Guardiani antequam Generalis, vel Prælatus absens confirmationem mittat. Vnde colliges dictum Rodrig. *ibid.* quòd Guardianus ipso facto quod est electus, est confirmatus, eget supra posita explicatione.

6 Vide omnia supra dicta, verbo *Abbas, Prior, &c.* quia omnia ibi dicta pertinent etiam ad Guardianum.

HABITVS.

Vide, verbo *Sepelire*.

1 IN Compend. Minorum, verb. *Habitus*, §.34. *&* 5. habentur priuilegia ne mulieres, vel homines sæculares portent habitum Sanctæ Claræ, vel Fratrum Minorum: & quòd Episcopi super hoc requisiti a Minoritis cogant sub censuris, vt habitum sic portantes illum deponant.

2 *Ibidem*, §.8. prohibetur Parochis sub excōmunicatione ferenda ne prohibeant parochianos sepeliri volentes in habitu Minorum.

3 Sæculares vtentes habitu Religionum ignominiosè in ludis, vel in lasciuis, peccant mortaliter, & *per l. Authentica, de Sanctissim. Episcop. §. vltimo*, plectuntur exilio, & insuper incurrunt alias pęnas ciuiles, & possunt puniri etiam per Iudices sæculares. Sylu. *verb. Habitus*, § 5. In legibus verò Ordinationem Portugalliç, *li. 5. tit.93*. etiam habitum portantibus Ordinum Militarium in ludis & iocis prima vice imponitur pęna carceris, & pecuniaria. Et pro secunda, imponitur pęna exilij, & alia ad arbitrium: si verò Religiosus, ac pius Rex taliter punit illudentes habitum Militarium: quid diceret pro illudentibus habitum Mendicantium.

4 Excommunicationem incurrunt Religiosi temerariè dimittētes habitum Religionis. *c. vt periculosa, ne Clerici, vel Monachi, in 6. & alibi*. Dicetur verò temerariè dimittere habitum, qui dimittit animo vagandi; vel ob causam turpem, vt scil nocte exeat ad particularem fęminam: vel publicè cum scandalo ad arbitrium boni viri, qui iudicet id temerè fieri. Secus si fiat cum necessitate: vt dormiendi causa, vel ne occidatur in terris hæreticorū cognitus, vt Religiosus, maximè si sic prætendit ibi fidelibus latentibus Sacramenta ministrare, & confortare, & sic de cæteris. Capucinus *verb. Habitus, in Compen.* Rodr. *tom.2.q.79.art.9.* & alij. Extra hoc nullus potest portare habitum suæ Religionis occultè. Concil. Trident. *sess.25. cap.19. de Regular.*

5 Tertiarij Ordinis P. Nost. Francisci in Portugallia viuentes in Congreg. tenētur portare habitū distinctū in forma, & colore ab habitu Fratrum Minorum. Forma verò præscripta est à Cardinale protectore nostro Matthæo, & confirmata per D. Clementem VIII. Rodrig. *in suo Bullario fol.1223. in Clemente VIII. Bulla 14.* & Compend. *verb. Tertiarij*, §. 18.

6 Nulla Religio potest portare habitum similem habitui alterius Religionis, per Bullas citatas a Rodr. *to 2. q.76. art.1.* Sic enim congruit, & honori Ordinum, & satisfactioni sæcularium.

ADDITIO.

1 RElìgiosus dum transit per oppida hæreticorum deponens habitum Regularem, vt euadat incolumis, neque cognoscatur, non peccat, neque censuram aliquam incurrit: quia præceptum humanum de habitu Ordinis portando non obligat cum tanto periculo. Sanchez *2. Decalog. c.4. n.11.* Caiet. Aragon. & Philiarch. *ibi* citati. Idem dic de Clerico sæculari deponente vestem Clericalem eadem de causa. Idem tenet Azor. *to.1. li.12. c.12. q.8.* ambo tamen ponunt exemplum de Religioso transeunte per loca infidelium.

2 Quæris an etiam possit dari causa alia dimittendi habitum, etiam si non transeat Religiosus per loca infidelium? Glossa *citati capitis, vt periculosa, verbo Tenere*, ait non obligare prædictam ibi censuram, si sit causa ista dimittendi habitum. Et ponit solùm timorem in exemplum, non dicens quid timendum sit. Azor. *cit. q.8.* explicat illam glossam, & per timorem intelligit timorem mortis, periculi, mali grauioris, captiuitatis, seruitutis, carceris, ignominiæ, dedecoris: tunc ponit exemplū in Religioso per terras infidelium transeunte, cumque exemplorum veritas seu exēpla non arctent: & Glossa prædicta solam causam iustam, ac timorem requirat, videtur colligi, quòd etiamsi Religiosus non vadat per terras infidelium, si tamen timeat aliquod ex prædictis periculis ab Azorio assignatis, non incurrit censuram.

3 In particulari potest esse casus. Religiosus iniustè grauatus notabiliter à Prælato, & maius adhuc timens grauamen, nec habens aliud remedium, fugit ad Prçlatum superiorem longè distantem, ita vt, in ista fuga nullo modo peccet, nec ve-

nialiter, vt suppono (quod fieri posse multi dicunt) in hac tamen fuga, & longo itinere certò moraliter scit se fore detegendum, & comprehendendum ab inferiore iniustè grauante si portet habitum Ordinis propter custodes in vijs adhibitos: In quo casu puto posse prædictum cum supradictis circunstantijs habitum dimittere, donec tuto accedat ad Prælatum, ad quem appellat: probatio facilis est: quia portare habitum Ordinis est præceptum humanum tantùm, vt supra diximus cum Sanchez, at præceptum humanum non obligat cum tanto periculo famæ, carceris & iniusti grauaminis sperati certò moraliter: & præterea, quia necessitas, quæ talem Religiosum facit iustè, id est, sine peccato exire à Conuentu absque licentia Prælati localis, eadem sufficit, vt possit deponere habitum Ordinis vrgente eodem periculo, & necessitate. Facit ad hoc omninò, quòd tradit Sanchez *lib. 6. de Matr. disp. 37. nu. 4.* vbi ait reclamantem ob nullitatem professionis, etiamsi dimiserit habitum antequam exaudiatur, contra Conc. Trident. decernens vt si habitum dimiserit non audiatur: ait nihilominus Sanchez prædictum reclamantem, posse ac debere audiri si habuit iustam causam dimittendi habitum: vt si non potuit obtinere licentiam eundi ad reclamandum: nec potuit ire, nisi habitu deposito: vel non permittitur causas allegare coram Ordinario, & ob id habitu deposito fugit, vt reclamet. Quæ omnia possunt applicari isti Religioso cum prædictis circunstantijs fugientem ad Superiorem, & deponente habitum necessariò, vt coram Superiore causam suæ appellationis, & grauaminis proponat. Vide *ibi* Sanchez alia pro hoc intento dicentem.

4 Osculantes habitum Patrum Dominicanorum, & proindè Minorum, lucrãtur quinque annos, & totidem Quadragenas de iniunctis penitentijs. In qua indulgentia continentur duo mille, & septuaginta quinque dies indulgentiæ, vt resumit Collector priuilegiorum Mendicantium, ver. *Indulgentia quoad sæculares, num. 6. §. 9.*

5 Olim dixi verb. *Sepultura num. 9.* apud Minoritas non posse dare habitum sæculari, vt cum illo sepeliatur, nisi sit Prelatus. Vide infra verb. *Sepultura*.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 Vt defunctus sepeliendus cum habitu Fratrum Minorum lucretur indulgentiam plenaria concessam à Summo Pontifice Leo X. & alijs, non est de essentia, quod defunctus det aliquam eleemosynam Fratribus pro habitu, quia Bullæ Pontificię illam indulgentiam concedentes nihil loquuntur de obligatione dandi eleemosynam pro illo. Ita notauit Rodriguez *tom. 2. quæstionibus Reg. qu. 6. art. 10. ad finem.* Aduertit tamen *eadem qu. art. 9* ex concessione Sixti IV in Bulla aurea, quod prædictus habitus vt valeat, *debet dari per Prælatum superiorem Ordinis, aut per alium cui ille duxerit committendum: & non per alium quauis authoritate fulgentem exhiberi debere*. Vnde colliges nullum particularem Fratrem, qui non sit Prælatus, vel qui non habuerit licentiam, vel commissionem Prelati, posse dare prędictum habitum.

HAEREDITAS.

Vide infra verb. *Legatum*.

1 Si legatum certum, vel legata, relinquatur duobus Monasterijs, & legatum non sufficiat ambobus, præferendus est Conuentus indigentior, & pauperior. Et vt plurimum Monasterium Monialium præfertur Monasterio virorum, quia illæ vt plurimum magis indigent. Secus si Monasterium virorum magis indigeat. Rodrig. *tom. 2. q. 77. art. 7.*

2 Hæreditas Nouitij morientis ab intestato non pertinet ad Monasterium, sed ad successores *Ibid. art. 8.*

3 Fratres Minores non possunt constitui hæredes. *Clementina exiui de Paradiso de verb. signific.* & testamentum illos constituens hæredes quoad hoc est nullum, sunt enim per regulam suam incapaces. Notat tamen Collector *in Compend.* & Rodrigu. sequens illum *tom. citato, qu. 78. artic. 1.* quod in tali casu poterit Iudex ex officio nemine petente, obligare testamentarium, vt det Minoritis per viam eleemosinæ, id quod fuit relictum. Et quod hoc etiam potest procurare coram Iudice quilibet de populo: dummodo Fratres

tres id non procurent,& sic fuisse factum in facti contingentia in Regno Aragonię testatur *ibi* Collector.

4 Potest Minoritis relinqui in testamento aliquid per modum eleemosynæ,vt scilicet aliqua res immobilis, vt vinea, vendatur, & insumatur in necessitatibus Fratrum. Capucinus *verb. Hæreditas*,§. *si autem*, & habetur in declarationibus Pontificijs super Regulam Minorum.

5 Ecclesia Fratrum Minorũ potest constitui hæres possessionum. Bartol. *in tra. Minoritarum*, & defendit Rodrig. *qu.*78. *ar.*5. Ex eo enim quod Ecclesia Minorum sit hæres, non sunt hæredes ipsi Minores in suis personis. Concordat fortè cum dicto, Nauarr.*lib.*3. *Consilior.titulo de testamentis consil.* 13. dicens validum esse legatum annuum relictum Ecclesiæ,vel sacristiæ Minorũ, pro fabrica olei,vini, ceræ, & similium, posseque minoritas illud acceptare ob ratione ibi traditas.

6 Monasterium capax hæreditatis, potest succedere in maioricatu,propter Monachum vel Monialem,quæ succedebat. Rodrig.*cit.q.*78 *artic.*12.cum conditionibus ibi requisitis.

7 Moniales Sanctæ Claræ,primæ Regulæ Capucinæ, dictæ Damianæ, seu collectaneę, si velint iuxta Trid. *sess.*25 *de reg. cap.*3.possunt habere bona immobilia in communi, vt latè, & efficaciter probat Rodr.*to.*3.*q.*29. *art* 14. Quo dato videtur quod illæ etiam hodie sint capaces hæreditatis, qui enim potest habere bona immobilia,potest esse hæres boni immobilis, vt patet:ex hoc enim fundamento probat Rodr.*q.*78.*cit.tom.*2.ferè in omnibus articulis,ideo aliquos Religiosos posse capere hæreditatem,quia habere possunt bona immobilia,maximè *ar.*8.*&* *ibi ar.*12.ideo dicit Minoritas non posse succedere in maioricatu, quia non possunt habere bona immobilia: ergo si illa possent habere, possent succedere. Vnde arguitur contra ipsum Rodrigu. non fuisse consequenter locutum cùm dicit *cit.q.art.*11. has Capucinas non posse capere hæreditatem sicut alias Moniales. Si enim illæ iuxta ipsum Rodrig *cit.l c.tom.*3. possunt ex Trid. habere bona immobilia: ergo possunt capere hæreditatem.

8 Monachi capaces hæreditatis succedunt suis parentibus, & consanguineis ab intestato morientibus, imò, & parentes non possunt illos repellere. Capucinus *cit. loco*,§. *circa autem*, cum multis citatis, secùs in Ordine incapaci hæreditatis.

HAERESIS.

Vide supra verbo *Episcopus*, *nu.*12. an possit absoluere ab hæresi occulta.

COmpendium Societatis Iesu verb, *Absolutio*, §.3. *&* 7. *&* 8. ait Greg. XIII. illis concessisse vt possint absolui ab hæresi occulta, & à relapsu illius per Prælatos modo proximè dicendo.

Et §.8. dicit idem Compend. quòd iuxta priuilegium concessum Minoritis Generalis, & Prouincialis Societatis absoluere possunt, ab hæresi suos subditos vel ab apostasia, & eorum pœnas à iure constitutas commutare augendo vel minuendo, dummodo crimina non sint publica, & apud sæculares notoria.

Et *in fine dictis*, §.8. notat Collector illius Compendij: quòd quando res non est dubia, reseruatur absolutio Præposito generali: sed ne pœnitens cogatur tandiu sine absolutione manere communicatur Præposit's Prouincialibus ita vt pœnitens teneatur, vel se Generali præsentare, vel ipsum monere quantocius. Ita *ibi*.

Ego in hac materia de meo nihil dico: & nihil pono: solùm refero quod ipsi dicunt se posse per Gregor.XIII. illi viderint & alij videant. Nihil consulo,vide supra verbo *Abbas*,*n.*11.

ADDITIO.

Vide infra verb. *Libri*,*n. vlt.*

SOlent Religiosi, maximè scrupulosi molestari tentationibus blasphemiæ, & hæresis, pręcipuè tempore orationis cuiusque: & quando illis id non accidat, saltem de his interrrogantur à sæcularibus idiotis.Qua de causa non est pręter intentum ad horum instructionem,& consolationem sequentia tradere.

1 Non est blasphemus neque hæreticus qui inuitus patitur cogitationes hæreticas, & blasphemias contra Deum & Sanctos,

ctos, atque turpissimas aliquas, quamuis sibi videatur consentire. Est communis Doctorum maximè Torres *de Trinitat. quæst.* 32. *articulo quarto*, 2. *par. Commentarij in fine*. & aliorum. Probatur, quia actus peccaminosus debet esse voluntarius & præcipuè hæresis debet esse assensus pertinax: at prædictæ tentationes sunt inuoluntariæ: ergo, &c. Quòd autem sint inuoluntariæ, est signum clarissimum, quia patiens has tentationes timet se hæreticum, & illis transactis dolet, & iudicat se hereticum: ergo sinum est quod non consensit, nec fuit hæreticus. Nam hæreticus non iudicat se hæreticum, sed putat se verum dicere: item non timet de hæresi, sed ob pertinaciam putat non habere quod timeat: nec denique dolet de facto: quæ omnia cùm secus accidat in patientibus has tentationes modo supra dicto, sequitur quòd sint inuoluntariæ. Præterea est aliud signum clarum, nam quando patiuntur has tentationes sentiunt se vexari, & pœna affligi: quæ pœna, & vexatio nascitur ex discensu voluntatis, & ex amore erga fidem & Sanctos.

2 Probat & Torres *citato loco* quòd rarissimè hæ tentationes accidunt viris malis, quia eos vinctos & quasi suos dæmon possidet. Sed solùm eueniunt viris bonis, vt sic illos diabolus ab oratione, & via Domini deterreat. Quare melior, & conuenientior modus illas vincendi, est illas contemnere, & ita se habere ad illas, ac si prorsus non essent. Ita D. Bonauen. *opusc. de profectu Religiosorum, cap.* 3. sic dicens: *Tentationes contra fidem, ac de spiritu blasphemiæ, & similes, nec fugere possumus, nec repugnando vincere: quia quanto plus indignamur nobismetipsis, & disputamus cum eis, magis refricatur earum rabies, & accenditur*. Sic ille egregius, & sanctus Doctor. idem docet Gerson *tract. de Fœdi. ten. at. blasphemia*, & alij, optimum exẽplum affert Surius *tom.* 2. *in vita beata Catharina Senens. fol.* 103. *in fine*. cui post multas carnis tentationes apparens Christus ac dicens se fuisse in corde illius Et illa dubitans quomodo sic fuerit in corde sic tentatæ: qua fuit ab illa, an tunc illa doleret de illis tentationibus & illa dicente quod nimis dolebat, quietauit illam.

2 Constat ex definitione hæresis, & communiter ex Doctoribus, hæresim esse assensum alicuius erroris cum pertinacia. Consistit verò hæc pertinacia vt quis sciẽs & prudens teneat aliquid contra Ecclesiam Catholicam: & constat ex *cap vnico de Summa Trinitate*. *& fide Catholica*, vbi damnantur, vt hæretici præsumentes tenere aliquid contra Ecclesiam Catholicam at non dicitur sic præsumens nisi nouerit Ecclesiam oppositum tenere. Erit tamen pertinax, & hæreticus, qui sciens Ecclesiam hoc tenere, nihilominus oppositum sentit, quamuis sit paratus Ecclesiæ consentire, si argumentis conuincatur. Hæc enim præparatio animi non tollit quin iam sentiat sciens, prudens contra Ecclesiam, si quidem non vult Ecclesiæ assentiri, nisi conuictus argumentis. Sic Vasquez 1.2. *quæst.* 76. *art* 3. *disput.* 126. *cap.* 4 *num.* 9 & alij Denique hæc pertinacia non requirit moram temporis sed poterit haberi in instanti, sicut possunt cætera peccata.

3 Si quis errorem contra fidem solùm habeat exterius verbis, vel signis, taliter verò in intellectu non credens, non erit hæreticus in rigore, neque excommunicationem incurret, quia oportet vt intellectu dissentiat: peccabit tamen mortaliter, & in foro externo hæreticus iudicabitur. Est communis Doctorum, maximè Nauarr. *in Sum cap.* 11 *n.* 27. & aliorum. Si quis tamen exterius tantùm fidem negaret eo fine vt faueret hæreticis circunstantibus, tunc incurreret excommunicationem, non quia hæreticus sit, sed quoniam est fautor hæreticorum, iuxta Bullam Cœnæ tales hæreticorum fautores excommunicantem, iuxta Nauarr, *proximè cit. loco*.

4 Magna quæstio est inter Doctores, an dubius in fide sit hæreticus? verb grat. dubitans an Christus Dominus verè secundùm totam humanitatem sit in Eucharistia, qualiter dubitantem ego iam inueni in Sacramento Confessionis cuius curatio non modicum me torsit, Sanchez 2. *Decalog. cap.* 7. *num.* 1 . citat sexdecim Doctores graues asserentes talem dubitantem esse hæreticum, aït alios Doctores præter illos idem tenere. At ipse statim *num.* 12 cum paucis alijs, Cano videlicet, Sà, & alijs tenet non esse hæreti-

cum.

cum. Rationes efficaces assignat, quibus potius standum est quàm turbæ Doctorum. Prima est, quia de ratione hæresis est electio erroris contra fidem: at dubitans nondum aliquid eligit, sed manet in dubio, & in ancipiti: ergo non est hæreticus. Secunda, quia hæresis est error fidei contrarius, seu assensus contra fidem: at dubitans nullum fert assensum pro, nec contra, hoc est enim dubitare, id est, neque assentire, neque dissentire: ergo si nullum habet assensum, nullum errorem habet contra fidem, nec proinde hæreticus est. Tertia, quia fides, & hæresis sunt duo extrema: illa importat assensum circa res fidei: hæc verò importat dissensum circa illas: at dubitans nondum dissentit, quia dubitans pendulus est: ergo non est hæreticus. Et hac de causa Sanchez hanc opinionem, probabiliorem iudicat, & mihi idem videtur: & huic nitens curaui supradictum dubitantem mihi occurrrentem etiam de consilio cuiusdam insignis Theologi quem tunc consului: & propter similes occasiones hic volui tantisper immorari. Fortius argumentum partis oppositæ sumitur ex *cap.1. de hæretic.* vbi dicitur quod dubius in fide, est infidelis Respondet Sanchez *citat.loc.* cum Cano, dubium in fide esse infidelem, non contrariè, quasi habeat actum fidei contrarium, cùm reuera non habeat. sed dici infidelem priuatiuè, quia scilicet priuatur certitudine assensus necessaria ad habitum fidei retinendum. Secundò explicatur textus ille, & clarius, vt ibi dubius in fide dicatur infidelis in foro externo, quia communiter cum tali dubio præsumitur assensus erroneus: Non verò reputabitur infidelis in foro interno, si verè dubius, & pendulus est iuxta prædicta.

5 Limitat tamen seu exponit *ibi* Sanch. hanc opinionem, vt sit vera, dummodo intellectus talis dubitantis perpensis rationibus vtriusque partis verè dubius, & pendulus sit, nullumque iudicium formet. Nam si intellectus reflectat supra suum actum dubitandi, iudicās illam rem fidei esse dubiam, aut esse sub opinione, tunc erit perfectè hæreticus: quia tunc iam vltra dubium datur consensus, & iudicium intellectus affirmantis rem fidei non esse certam; quod iudicium erroneum est & proindè hæresis aperta. Vnde moraliter loquendo cum dubio intellectu circa res fidei solet esse coniunctus hic actualis error, quo iudicat illas nō esse res certas: quod taliter nō iudicet, sed merè dubius sit absque prædicta reflexione, nō erit hæreticus iuxta ea, quæ diximus *n*.4.

6 Ignorantia crassa circa res fidei etiam excusat: & facit vt quis non sit pertinax, nec proinde hæreticus. Probatur, quia de ratione hæresis est vt opponatur Ecclesiæ. at ignorans, etiam crasè, non opponitur illi imò paratus est ab ea corrigi. An verò ignorantia affectata circa res fidei etiam excuset ab hæresi alij affirmant, alij negant. Sanchez *cit. cap. nu.*23. conciliat dicens ex animo ignorantis affectatè id colligendum esse. Si enim affectat ignorātiam ex prauo animo contra Ecclesiam, quia scilicet putat parui momenti esse, quę illa proponit, iste hæreticus est: quia pertinax satis est, qui Ecclesiæ authoritatem cōtemnit. Si verò illa ignorantia affectata sit tantùm ex negligentia, ac tædio discendi, ille nō erit hæreticus si aliquid dixerit contra fidem ortū ex tali ignorantia affectata.

7 Si quis ex ignorantia aliqua ex supradictis aliquod dicat contra fidem, imò argumentis defendat credens se non contradicere Ecclesiæ, imò paratus ab illa corrigi, non erit hæreticus in foro conscientiæ, etiam si suus Episcopus, vel Inquisitor dicant esse de fide. Tenet Sanchez *cit. cap. num. vigesimo quinto* cum Cano, Torres, Valentia, Vasquez, & Sayro citat: probat, quia talis non est pertinax contra Ecclesiam, idest Sum. Pontificem caput Ecclesiæ, cùm nesciat Ecclesiam sic determinasse, & paratus sit ab illa corrigi. Neque obstat Episcopum, vel Inquisitorem oppositum dicere: quia Episcopus, & Inquisitor non sunt caput Ecclesiæ, & possunt aliquando errare: ac proinde ille non credens se repugnare Papæ, seu certæ regulæ Ecclesiæ, non erit hæreticus. Ait tamen Sanch. quod iste aliàs peccabit mortaliter ex temeritate non acquiescendi talibus viris. Et ego addo quod in foro externo reputabitur, & damnabitur tāquā hæreticus.

8 Erit etiam pertinax, & hæreticus, qui in rebus nondum definitis ab Ecclesia aliquam partem alicuius opinionis tali animo amplectitur, & ita tenaciter illi

adesset, ex circumstantijs personę sciret, se per illud signum tale quid velle exprimere. Secunda conditio est, vt actus ille externus, seu signum externum sit de se opus malum, & mortale non solùm ex relatione ad talem actum internum, sed ex se, & ex quantitate operis mali: nam cùm Ecclesia non excommunicet, nisi actum externum oportet vt ille sit malus, & mortalis exterius. Ita Henr. & Sà. Tertia conditio est, vt actus ille externus sit hęresis confessio. Vnde sequitur non esse hęreticū externū, qui manifestat hæresim per actus externos indifferentes, vt si hęresi internę assentiens percutiat femur sicut supra diximus, vel similem actum indifferentem efficiat, aut verbo pronuntiet: quod de se non est magis significatiuum veri, quàm falsi: quia tunc ille actus externus malus licèt si malus ex malitia mali animi operantis, non est tamen malus ex malitia obiecti externi, quod obiectum externum solum damnat Ecclesia coniunctum cum actu interno. Ita Sanchez *cit. c.8.n.8.* Vbi ponit ex Petro Ledesma curiosum exemplum videlicet: aliquis intra se tantum hęreticè credidit, Christum Dominum non esse verum hominem. Iste ad confirmandum suum errorem, exterius coram aliquo, hęc solùm verba pronunciauit: *Verè non est homo.* Hic taliter proferens non est hęreticus externus incurrens pœnas: quia ista proxima verba non plenè, neque planè explicant suam hæresim mentalem.

12 Colligitur ex supra dictis non esse hęreticum externum, qui suam hęresim mentalem scribit litteris, vel notulis, quę vulgo, *Cifra*, vocantur, quę vt plurimum non intelliguntur a vulgo, sed soli scribenti inseruiunt: quia adhuc sua hęresis mentalis occulta est, cùm a nullo per illas cifras intelligatur. Huius verò occasione, quomodo se possit defendere in foro externo ille apud quem reperta sunt scripta hęretica: vide optimè Nauarrum *libro quinto consil. titul. de Hæreticis, consil.17.* cuius doctrina poterit etiam inseruire ad defensionem aliarum scripturarum falsarum, maximè quando illas retinens illis non est vsus.

13 Hęreticus mentalis si exeat in blasphemiam externam non hęreticalem, nō erit hæreticus externus: secùs si talis blasphemia sit hæreticalis. Exemplū. Si credēs Deum esse tristitiæ capacem, aut non esse potentem, proferat hanc blasphemiam, peniteat Deum: vel non sit potestas Dei: hęc enim verba externa nullam hęresim important, nec proindè internam hęresim particularem de se confirmant, neque hęresis præsumptionem inducunt.

14 Si verò quis credens pueros rebaptizandos, exterius rebaptizaret, quia per id suum errorem mentalem explicat, & per opus externum, pręsumitur hęreticus. At non esset hęreticus externus, qui credens intus fornicationem esse licitam, fornicaretur exterius: quia fornicatio de se non est signum hęresis mentalis, neque quisquam ex illa concipit suspicionem hęresis.

15 Proditur etiam hęresis mentalis aliquando, & fit externa, nō solùm per opus externum factum, sed etiam ex omissione alicuius operis debiti. Vt si quis non credens mysterium Eucharistiæ, omitteret genuflectere coram illa: vel nunquam templum ingrederetur, & sic de cæteris operibus, quæ vel ex natura sua, vel ratione temporum, vel hæresum tunc vigentium internum errorem ostendunt ex omissione talium operum.

16 Si quis putans erroneè licere in Quadragesima edere carnes, exterius manducet tantillum carnis in paruitate materiæ, licèt talis actus externus sit pro tunc manifestatiuus erroris interni; nihilominus non erit hæreticus externus ad incurrendas pęnas, quia illa comestio externa fuit venialis, & parua materia. Diximus autem supra Ecclesiam non excommunicare opus internum, nisi opus externum illi respondens, sit de se quantitas grauis & mortalis. Sanchez *cit.c.8.n.17.*

17 Si quis per iocum, vel ignorantiam dicat se olim credidisse aliquid contra fidem (quod modo non credit) non est hęreticus externus, quia non manifestat hæresim præsentem, sed præteritam, quam iam nō habet. Sicut contra, si quis dicat exterius se habere propositum incidendi in hæresim, quod propositum reuera habet: non est hæreticus externus, quia illa verba nō declarant hæresim præsentem internam, sed propositum futuræ. Sanchez *n.22.*

DE

DE COMMVNICATIONE cum hæreticis externis.

18 EST communis sententia, quod quantumcunque hæreticus sit externus, & notorius, non obligamur illum vitare in communicatione, donec declaretur ab Ecclesia nominatim. Ita præcipuè Suarez *tom. 3. in 3. part. q. 65. art. 4 disput. 18. sect. 12.* & Azor. *to. 1. lib. 8. c. 13. q. 7.* Vbi vides grauius punire Ecclesiam quoad hoc, notorium Clerici percussorem, quam hæreticum notorium. Nam illum ante declarationem punit ne communicet cum fidelibus, idemque prohibet fidelibus: at non prohibet communicare cum notorio hæretico ante declarationem: idque colligunt Doctores ex Concilio Constantiensi. Ipse tamen excommunicatus nondum declaratus tenetur non communicare, quia Concilium Constantiense in hoc noluit fauere excommunicatis, sed fidelibus non excommunicatis.

19 Catholici in Anglia, vel Germania, cæterisve locis conuersantes cum cæteris lutheranis, & alijs hæreticis nec peccant venialiter. Est eadem ratio supra posita, quia licèt sint hæretici notorij, non tamen sunt nominatim declarati. Ita Nauar. *lib. 5. consil. tit. de hæreticis in 1. edit. cons. 15. & cons. 16.* & alij. Hinc colliges licere Catholicis in illis locis simul cum hæreticis non denunciatis, orare, & Missæ interesse, & hæreticorum funus comitari, & ad sepulturam deducere. Nam cùm non sint denunciati, nemo tenetur eos vitare, & sicut licitum est cum viuo communicare, ita & cum mortuo ad sepulturam licet. Hoc tamen triplicem habet limitationem. Prima est, vt hoc non fiat animo fauendi hæretico quatenus hæreticus est: tunc enim erit fautor hæreticorum. Secus si faciat amicitiæ, vel alterius obligationis gratia. Secunda est, vt hoc fiat absque scandalo aliorum fidelium. Tertia vt hæreticus non deducatur ad sepulturam in loco sacro: tunc enim peccabit comitando funus prohibitum ab Ecclesia prohibente hæreticum sepeliri in loco sacro, *cap. 1. de hæreticis in 6.* Huius tertij dicti occasione noto, quod si hæreticus notorius sepeliatur in Anglia, verbi gratia, in illis templis hæreticorum, quæ denuo sunt ædificata sine authoritate veri Episcopi, tunc dicentur sepeliri in loco prophano, & non sacro: illa enim templa non sunt loca sacra. Si verò illa templa sint antiqua, fundata authoritate veri, & Catholici Episcopi, etiam si hodie ab hæreticis prophanata sint: dicetur tunc hæreticus sepeliri in loco sacro, quia re vera illa Ecclesia est locus sacer, licèt aliàs sit prophanatus cæremonijs hæreticalibus.

20 Omnia supradicta, quæ licent Catholico circa hæreticum notorium in Anglia, & cæteris locis hæresi infectis, licent etiam in terris Catholicis, verbi gratia, Olyssipone, &c. vbi hæretici notorij permittuntur degere gratia negotiationis. Est enim vtrobique eadem ratio: quod intellige nisi tales hæretici in terris fidelium agentes nominatim declarati sint.

21 Religiosi & cæteri fideles, qui in terris hæreticorum adeunt illorum templa, eorumque ritibus intersunt, non peccant quidem eo, quòd participent cùm excommunicatis: nam tales nominatim non sunt denuntiati: At peccare poterunt ob rationes sequentes. Prima est: Si dant scandalum cæteris fidelibus. Secunda si ibi communicant in aliqua cæremonia hæretica, vt si ibi comedunt panem ab illis benedictum, vel recipiunt illum. Tertia, si adest ibi periculum propriæ peruersionis. At tamen Sanchez *2. Decal. cap. 4. n. 19. & 27.* quod Catholicus si illa tria desint, & non vadit ad illorum templa tempore quo hæretici vocantur ad illas ceremonias signo publico ad profitendam suam sectam, sed vadit alio tempore, maximè vt notet, & irrideat illas falsitates, tunc non peccabit. Et hoc dicit locum habere si tunc non vrgeat necessitas confitēdę fidei Catholicæ: si enim egeat, nihil horum poterit efficere.

22 In locis, ac terris hæreticorum licitum est Catholico fideli recipere Sacramenta à suo Parocho, vel Episcopo hęreticis notorijs, si tamen Parochus est verus Sacerdos, & Episcopus verus Episcopus. Probatur eadem ratione, quia non sunt nominatim declarati. Dixi *si sunt verus Sacerdos*, &c. quia Sacerdos factus à Lutheranis, vel Episcopis illorum, non sunt verus Sacerdos, nec Episcopus extra veram Ecclesiam, & proindè nullum verum Sacramentum possunt conficere, vel ministrare, excepto Baptismo si baptizent cum inten-

tentione Ecclesię. Ita Nauarr. *citat. consil. 15. num. 2.* Quod explica posse ab illis peti Sacramenta, dummodo non sit periculum peruersionis propriæ, vel scandalum cæterorum fidelium. Adde quod peccabit etiam fidelis in petitione Sacramenti ab illo quem scit nõ posse ministrare illud absque peccato, idque tunc maximè, quando non adest extrema necessitas talis Sacramenti. Vide Suarez *to. 3. 3. par. q. 65. art. 4. disp. 18. sect. 1. notab. 3.* exemplũ dedit sanctus Herminigildus, qui adueniente obligatione communicandi in Paschate Eucharistiam noluit recipere ab Episcopo hæretico: non enim erat tunc extrema necessitas. At si daretur extrema necessitas cõfitendi peccata vt in articulo mortis, neque esset copia alterius puto nõ peccaturum fidelem petentem hoc Sacramentũ Confessionis ab hæretico notorio vero Sacerdote, si speraret tale Sacramentum ritè ab illo fore ministrandum. Secus si hoc de illo non speraret.

23 Ex dictis colligitur hæreticum sacerdotem notorium vel excommunicatum occultum non amittere iurisdictionem, quam habebat ad ministranda Sacramẽta antequam nominatim denuncietur, tenet Sanchez 2. *Decalog. cap. 9. nu.* 10. contra Azor.

24 Vltimò colligitur licitum esse in terris hæreticorum filios illorum admittere ad scholas publicas Catholicorum. Itẽ licere esse compatrem hæretici leuando filium eius de fonte Baptismi, dummodò Baptismus conferatur ritu Catholico, nõ autem hęretico modo probatur quia supponitur tales hæreticos non esse declaratos, nec proindè ex obligatione vitandos.

25 Paulus III. concessit Minoritis degentibus in Austria & Bohemia, vt possint quoscunque Lutheranos ad pœnitentiam recipere, eosq; absoluere iniunctâ illis debita pœnitentia, eosque ad Ecclesiæ vnitatem restituere. Quæ concessio per communicationem priuilegiorum debet extendi ad omnes Religiosos viuentes in alijs terris infidelium. Habetur concessio in Bullar. Rodrig. *fol. 820. col. 1 nu. 6.* Neque ista concessio pro illis regionibus censeri debet reuocata per Bullam Cœnæ prohibentem ne quis absoluat ab hæresi: talis enim concessio pro terris hæreticorum nunquam censetur reuocata per Bullam Cœnæ: Tenet expresè Pater Sosa *in explicatione Bullæ Cœnæ, disp. 10. num* 2. de illis particularibus Religiosis qui à Papa mittuntur ad prędicandum hæreticis cum potestate illos absoluendi quam licentiam dicit non reuocari per Bullam Cœnæ, aliàs daretur grandis confusio, & magnum inconueniens: quod idem militare videtur in supra dicta concessione circa Minoritas degentes in terris hæreticorum.

26 Neque per Bullam Cruciatæ, neque per Iubilæum conceditur facultas absoluendi ab hæresi nisi exprimatur Sanchez 2. *Decalog. c. 12. nu.* 10. & Rodriguez *Addit. ad bullam Cruciatæ, §. 9. nu 66.* affert Motum proprium Greg. XIII. pro hoc intento. Et tenent multi citati à Sanchez *citat. num.* Tota, & præcipua ratio est, illa regula generalis *de regul. iuris in 6.* Quod scilicet in concessione generali non includuntur illa, quæ Princeps specialiter rogatus denegaret. At Papa, si rogaretur de hac re, responderet se non concedere in Iubileo facultatem absoluendi ab hæresi propter pericula inde secuta.

HOMICIDIVM.

QVoniam inter casus reseruatos, vel reseruabiles ex decreto Clem. VIII. decimus est occisio seu vulneratio cuiusuis personæ: quia item Religiosi habent multas concessiones, vt cum illis dispensetur in irregularitate, talis, vel talis homicidij contracta antè, vel post ingressum Ordinis, & aliàs difficile est in praxi noscere qualitates talis, vel talis homicidij, necessarium duxi per summam breuem tradere quot sint species homicidij, & quando per illas contrahatur irregularitas: non intendens tractare materiam homicidij, sed solùm dare notitiam Regularibus pro cognoscenda irregularitate ex illis secuta.

1 Quinque ergo possunt distingui species homicidij: Prima, & peior est homicidium voluntarium: per quam incurritur irregularitas, in qua Papa ferè nunquam dispensat. Secunda est homicidij casualis, in quo frequentius dispensatur cum irregularitate inde secuta. Tertia est homicidium factum in defensionem propriam

priam

luntarius, quia mortem non intendit, sed contra voluntatem euenit. Et hoc intellige in foro conscientiæ pro irregularitate talis homicidij: erit enim tunc saltem casuale, & illius irregularitas mitior erit.

5 Vt ergo incurratur ista irregularitas homicidij voluntarij, necessaria est expressa, directa, ac spontanea voluntas occidendi; idque aut expressè volendo mortem: aut expressè volendo causam, vel actionem illam, quæ moraliter loquendo est causa efficax, & causa per se talis mortis, quòd si duo prædicta non concurrant, homicidium non erit voluntarium, sed casuale, vel aliud de cæteris, vt dicemus. Dixi, *Prærequiri voluntatem spontaneam occidendi*, vt excludatur voluntas se defendendi, & pro iusta defensione velle occidere: tunc enim voluntas occidendi pro iusta defensione, non est voluntas spontanea occidendi, sed quasi coacta, & proinde non inducit irregularitatem, vt infra dicemus. Et ex supra dictis satis poterit cōsiderari quando homicidiū dici debeat voluntarium, vel inuoluntariū, & casuale.

6 Ex mutilatione voluntaria alicuius membri, etiam sequitur irregularitas, diuersa tamen, & minor quàm irregularitas homicidij voluntarij, & magis dispensabilis, maximè si est occulta. Habetur *cap. in Archiepiscopatu. de rapt. & Clemen. vnic. de homic.* vt verò cognoscatur, an ista mutilatio membri sit voluntaria, considerandę sunt eædem regulæ supra positæ pro cognoscendo homicidio voluntario. Ad hāc tamen mutilationem aliqua requiruntur. Primum, vt membrum humanum penitus abscindatur, vel omnino desinat esse in propria forma, nam si manus, v.g. solum lædatur, (vulgo, *Aleijada*) & inhabilis reddatur ad suum ministerium, maneat tamen integra, non erit mutilatio. Ita Panormit. *in cap. 1. qui Clerici, vel vouentes*, & DD. communiter. Et Nauarr. *in Summ. cap. 27. num. 206. & 219* Debilitatio enim membri non est mutilatio, & lex ista valdè pœnalis est, & proindè restringenda.

7 Ad istam irregularitatem ex mutilatione non sufficit copiosa sanguinis effusio, si non sit mutilatio. Quamuis autem Martinus V. & alij Pontifices concesserint Religiosis facultatem dispensandi in irregularitate orta ex homicidio, mutilatione, & enormi sanguinis effusione, ibi sanguinis effusio, vel addita est ad tollendos scrupulos, vel sumenda est non per se sola, sed vt coniuncta cum abscissione membri. Neque item incurritur si pars aliqua carnis abscindatur à corpore, quia non est mutilatio.

8 Membrum propriè dictum est pars illa corporis humani, quæ est integrum, & proximum instrumentum alicuius actionis, vt manus, pes, oculus. Non verò tales sunt partes aliquæ alicuius membri, pertinentes scilicet ad ornatum, vt palpebræ, auris externa, & similes: dentes verò non sunt membrum, quia non sunt instrumentum integrum comestionis cùm absque illis etiam comedi possit. Quamuis circa auris externæ abscissionem varient Doctores: alij enim dicunt esse mutilationem, quia per illam valdè membrum deformatur, & impeditur: ita Nau. *cit. cap. 27. num. 223.* & inclinat Suarez *cit. disp. sect. 1. num. 8.* Alij negant vt Cou. citatus, & Salzedo *in pract. crimin. cap. 99.* elige, quod volueris. Ait tamen ibi Suarez abscissionem mamillæ in fęmina esse mutilationem inducentem irregularitatem, quia est instrumentum proprium ad lac generandum: quod à fortiori dicendum est de abscissione genitalium in homine. Imò si aliquis mutilet se ipsum, eandem incurrit irregularitatem. Si verò membrum in corpore erat omnino aridum, iam non informatum anima rationali, abscissio illius non erit mutilatio. Secus si erat læsum, & anima rationali informatum, & valdè debilitatum, tunc enim erit mutilatio. Qui verò oculum ita læsit, vt ex vi læsionis arescat, & exsiccetur, quamuis partem oculi non abscindat, manet irregularis. Syluest. *homicidium 3. q. 3.* & Angel. *homicidium 5. num. 5.*

9 Incurrunt etiam hanc irregularitatem homicidij voluntarij, personæ sequentes. Primò, in genere omnes concurrentes, ad talem mortem etiam remotè, si quis concurrat sciens, & videns talem suam actionem operaturam ad mortem, vt qui parat venenum ab alio propinandum, & similes. Satis enim est quod præsciat, & applicet talem causam certā mortis, etiam si remotè concurrat; iam enim mortem

in

intendit in se, vel in causa efficaci. Idque verum est, etiamsi simul cum veneno applicaret alia via remedium impeditiuum veneni, si enim etiam apposito illo remedio cōtra venenum mors secuta fuit, manebit irregularis, quia tandem mortem voluntariè causauit. Ita Suarez *cit. disp. sect. 3. nu. 5.* Idemque dicendum si post applicationē veneni, vel alterius causæ causantis mortem, aliquis pęniteat facti: quia illa pœnitentia non tollit irregularitatem futurā, sicut nec pœnitentia, imò neq; absolutio sacramētalis tollit irregularitatem præteritam, vt *ibid.* tenet Suarez.

10 Incurrit etiam hanc irregularitatem mandans fieri homicidium, vt patet *ex cap. vltim. de homicid. in* 6. & Doctoribus communiter. Si verò mandans fieri homicidium, reuocauit mandatum & reuocatio mandati intimata est mandatario, & nihilominus mandatarius inobediens hominem occidit, in tali casu mandās nō incurrit irregularitatem. Est communis opinio Nauarr. *citat. cap. 27. num. 23.* & alij. Dixi *si reuocatio intimata fuit mandatario*, quia aliàs nihil fit, & mādans incurrit. Quod si intimata fuit iam mandatarius operatur voluntate propria, non voluntate mandantis. Si verò mandatarius primò nō acceptauit mandati executionē, & id mādanti innotuit, postea verò idem mandatarius acceptans mandatum, fecit homicidium inscio denuo ipso mandāte, adhuc mandans est irregularis; quia homicidium factum fuit ex vi illius mādantis, & ipse mandatum non reuocauit: & hoc locū habet etiamsi ipse mandans postquam sciuit mandatarium nō acceptasse, mutauerit voluntatem de occidendo homine. Nam hac mutatione non obstante homicidium factum est ex vi illius mandati ab ipso non reuocati cum intimatione reuocationis facta mādatario. Ita Maiolus *li. 5. c. 48. §. 2. n. 3* citans Innoc. & Baldum.

11 Incurrit etiam hanc irregularitatem consulens homicidium. *cap. perniciosè de pœnitent. dist.* 1. *& cap. si quis viduam* & alibi sæpè, communis Doctorum. Pro huius verò intelligentia nota discrimē inter has personas videlicet, mādantem, consulentem, & petentem. Nam mandans sola voluntate mandat, & per solam voluntatem operatur. Consulens verò plura adhibet, nam proponit rationes ob quas id conueniat: petens verò adhibet solas preces. Auxilians verò dicitur, qui concurrit adhibendo aliquod seruitium, vel ministerium: Et hæc nimis inseruiunt ad cognoscendum quis sit consulens, vel mandās in homicidio.

12 Vt ergo quis verè dicatur consulens homicidium, primò requiritur, vt homicidium fiat ex vi sui consilij. Si enim is cui consilium dedit, re vera non moueatur ex vi talis consilij, sed ex alio affectu, vel ex alia ratione, talis consulens non incurrit. Quæstio verò est: si consulens homicidium retractauit illud consilium, intimas illi cui dederat illud, suadēnsque vt illo non vtatur: & tamen id assequi nō potuit. Vtrum, inquam, si hac dissuasione non obstante sequatur homicidium, talis olim consulens incurrat irregularitatem? Nau. *cit. loc.* tenet sufficere illam retractationem, vt euadat irregularitatem, sicut in mandante sufficit retractatio mandanti intimata mandatario: Maiolus *c. 48.* sentit idem quod Nauar. sed addit teneri hunc consulentem monere occidendum, vt sibi caueat. Quę opinio tantorum Doctorum satis probabilis est: & saltem adhibita monitione notata à Maiolo, credo quòd sufficiet: quid enim vltra potest facere consulens? Sicut enim mandans, eo quòd sola voluntate mandauit, excusatur ab irregularitate, solùm retractādo voluntatem pręteritam contentam in mandato: ita etiam malè consulens, qui antea rationes adhibuit ad suadēdum, modò retractans adhibet rationes ad dissuadendum, vt suppono. Et præterea monet occidendum, vt sibi caueat. Quid ergo vltra ab illo expectari potest? Etenim, si hoc non obstante, mors sequatur, credendum est iam nō sequi ex consilio dato, sed ex praua malitia eius, qui ante consilium audiuit, vt supra diximus de mandatario occidente, non obstante facta reuocatione mandati sibi intimata. Scio Suarez. *cit. sect. 3. à numer.* 11. multa ad hoc congerere, & adducere, quæ ferè coincidunt cū dictis à duobus citatis Doctoribus. Imò ait *ibid.* Suarez *num. 12 ad finem*, limitationem Maioli; vt scilicet consulens teneatur monere occidendum, esse nimis grauem, & proindè

indè non imponendam absq; magna consideratione, videlicet, si sciret consulens quod is cui consuluit duræ ceruicis sit, & non desistet: & tunc per tertiam personã saluo suo honore, poterit monere occidendum.

13 Sufficit ad incurrendam hanc irregularitatem consilium homicidij datum solùm indirectè: vt si quis amico iniuriato dicat, illum ex iniuria mansisse oneratum iuxta legem politicam, & proindè oportere satisfactionẽ sumere, vel postulare. Est communis Doctorum *ver. Homicidium*, vel *verb. Irregularitas*, citantur à Nau. *c. n.* 231. & alijs. Simile exemplum, & fortiùs est. Si amicus dicat amico iniuriam passo, vel dominus famulo: non ingrediaris domum meam, donec aliquid nouum facias, vel quid simile, & de hoc consilio nemo dubitat sufficere. De consilio verò dato sub verbis priori modo dictis aliqui dubitant, an sit sufficiens ad irregularitatem, sed tutius est credere quod sufficiat: nam prędictus modus proponendi clarè sonat consilium morale, & efficax ad vindictam maximè cum homines nimis moueantur ad recuperandum honorem proprium per iniuriã lęsum.

14 Circa hoc tamen consilium homicidij indirectum nota quod si ita consulens indirectè, suo consilio directè intendit, vt mors sequeretur & materia præsens moraliter postulabat mortem pro satisfactione: taliter consulens incurrit irregularitatem homicidij voluntarij. Si verò materia non erat nimis grauis, nec pro satisfactione morte requirens: neq; ipse consulens mortem intendit, tunc secuto homicidio, irregularitas ab illo contractu, non erit irregularitas homicidij voluntarij, sed casualis iuxta dicta in præcedentibus, & infra dicenda. Colligitur ex Armilla, *v. Irregularitas, n.* 25. *& seqq.*

15 Si fortè is qui recepit mandatum, vel consilium, executioni intendens, occisus est ab inimico valentiore: tunc mandans, vel consulens non incurrunt irregularitatem homicidij voluntarij, sed solum casualis. Patet prima pars, quia sic consulens non intendit omnino mortem illius cui dedit consilium: vel mandatum, & proindè inuoluntariè mors illius secuta est. Patet secundum, quia saltem exponens illum periculó mortis notabili, causa fuit talis homicidij, indirectè tamen, & non voluntariè. Et ex his colligitur quid dicendũ sit de consulente amicum, vt offerat, vel acceptet duellum: si enim sic consulens intendit mortem, & illa sequatur illata ab eo cui consuluit, erit homicida voluntarius. Si verò occidatur ille cui consuluit, erit homicida casualis.

16 Incurrit etiam hanc irregularitatem homicidij volũtarij, ille qui consentit homicidio dũ actu fit suo nomine, vel propter ipsum: nam iste consensus dum fit homicidium, est etiam suo modo cooperatio ad illud. Si verò homicidium non fit propter me, nec meo nomine, & ego solũ habeo purum consensum nihil cooperando, nõ incurro irregularitatem. Est communis sentẽtia, maximè Summistar. *verb. Homicidium*, vt autem quis euadat irregularitatẽ istam ortam ex cõsensu, necessarium est, vt exterius non consentiat, sed repugnet, & se alienũ à tali morte ostendat. An verò is qui audito homicidio nomine suo facto, illud ratum habet, & consentit in illud iam factum, incurrat irregularitatem? Multi & graues Doctores affirmant, vt Nau. *c.* 27. *n.* 223. citans alios. At non incurrere tenet Suarez cum multis, *cit. sect.* 3. *nu.* 24. quia re vera iam iste nullo modo concurrit ad homicidium, cùm illud iam factum sit. Et pręterea quia in toto iure non inuenitur posita talis irregularitas pro ratificante homicidium factum suo nomine: & irregularitas pęna grauissima non est imponenda alicui, nisi inueniatur à iure imposita. Verum quidem est, quòd si iste ratum habens homicidium, ratificauit homicidium, vel percussionem Clerici factam suo nomine, tunc incurret excõmunicationem latam *in c. si quis suadente*: quia ibi excommunicatur ratam habens percussionem Clerici factam suo nomine: non tamen illi imponitur irregularitas. Vide Vegam 2. *p. Sum. moralis, verb. Irregularitas casu* 3. vbi citat Cou. & Armill. Imò addit Suarez *n.* 29. quòd si quis manu propria occidat hominẽ inculpabiliter, & omninò ignorans: & postea sciens: ratum habeat, homicidium, talis non incurrit irregularitatem, quia iam non incurrit ad homicidium, & ille non fecerit culpabiliter, quicquid sit de

de sua peccaminosa complacentia.

17 Cooperans ad homicidium etiam incurrit irregularitatē iuxta vim & modum suę cooperationis. Si enim mortem intendat, vel adhibet cooperationem de se efficacem, vt vulnerādo lethaliter ad mortē, erit irregularis homicida voluntarius. Si verò taliter non cooperetur, iudicabitur de illo iuxta dicta in superioribus Nota tamē quòd si solùm assistit, vel comitatur illum quem scit intendere mortem, & pugnat cum illo secuta morte, erit homicida irregularis, etsi ipse non voluerit: sola enim assistentia, & comitatio cum tali scientia causat homicidium voluntarium. Et colligitur *ex cap. sicut d gnum de homicidio*: secùs si iste cooperator sciat socium non intendere mortem; tunc enim erit solū homicida casualis morte secutā.

18 Ista irregularitas contracta ex homicidio voluntario non priuat homicidam ipso facto beneficijs iam obtentis; neque de se inhabilitat ad futura, vt probat latè Suarez *disp. citata sect. 4.* de facultate verò dispensandi in hac irregularitate homicidij volūtari, facta Religiosis à Sede Apostolica dixi sufficienter supra *in his Add. verb. Dispensare, n. 9. & in 1. edit. eodem verb Dispensare, nu. 8.*

DE HOMICIDIO CASVALI.

SI attendantur regulæ supra positæ pro cognoscendo homicidio voluntario, facilè erit cognoscere homicidium casuale, quod scilicet casu fit, id est, præter voluntatem, & intentionem occidentis. Et imprimis quod irregularitas mitior contrahatur etiam ex isto homicidio, habetur *capit. significasti, 1. & capit. dilectus, de homicidio*, & est communis Doctorum.

19 Regula igitur generalis sit. Si quis non intendat mortem, neq; applicet causam de se efficacem ad mortem, imò clarè illam non intendat, sed excludat, & tamen aliquid faciat, mandet, vel consulat vnde sequatur mors, est homicida solùm casualis. Probatur, quia mors indè secuta aduenit præter voluntatem ipsius, & proindè non est voluntaria, quia ad illam non habuit voluntatem directam, & spontaneā, nisi indirectā, quatenus apposuit causam remotam, & non efficacem de se ad homicidium. Vt si quis vulnerat non lethaliter, nec mortem intendens, si verberet grauiter, sed non lethaliter, vel quid simile indè tamē, vel ex mala complexione percussi, vel ex cœli influentia, vel alia causa simili sequatur mors: erit irregularis sola irregularitate homicidij casualis Dixi, *si causa de se non sit efficax ad mortem*, quia etiamsi de sit sufficiens ad mortem, si ipso operans id ignoret inuincibiliter, adhuc non erit homicida voluntarius, sed casualis. De efficacia tamen causę adhibitę an fuerit sufficiens necne in conscientia iudicabit prudens confessor: in foro autē externo iudex arbitrabitur attentis circunstantijs. Ad hoc verò intentum non oportet distinguere an operans intenderet rei licitæ, vel illicitæ, parum enim ad rem facit: opus enim esse licitum, vel illicitum cui intenditur, nō faciunt ad mutandam qualitatem homicidij sed sola voluntas directa intentans mortem, vel causam efficacem mortis: vel è contra non intendens directè aliquid istorum.

20 Potest etiam fieri hoc homicidium casuale non solùm aliquid operando illicitè modo prædicto: sed etiam per omissionem omittendo scilicet aliquid ex cuius omissione mors sequatur: talis enim omissio etiam cooperatur ad mortem, vt si quis obligatus ex officio, vel ex iustitia teneatur obuiare morti, & non obuiet, vel quid simile. Vide tamen infra *hoc verb. numero 24.*

21 Ex proposita verò regula homicidij casualis multa exempla, & casus ponuntur à Doctoribus pro cognoscendo peccato, & irregularitate incursa in hoc casuali homicidio: accipe sequentia. Primum, si quis applicauit potionem quam nesciebat esse mortiferam; vel simul cum illa applicauit pharmacum contra venenum, & tamen mors secuta fuit. Secundò, si quis aliquem vinctum detineat nolens eum dimittere, & sciens periculum esse quod ille ab alio percutiatur, & indè mors sequatur illata ab alio. Tertiò, si mandauit alicui, vt solum alium verberaret, vel leuiter percuteret, limitans, & monens ne occidat: & mandatarius excedens mandatum occidit. Bene tamen aduertit in hoc tertio casu Suarez *disp. 45. eodem tom. sect. 2. nu. 4.* quòd si is qui iussit verberari iustè mandauit, & poter-

tuiss

iustè verberare, vt faciunt Prælati Religionum & ex tali verberatione moderata mors sequatur, non erit Prælatus irregularis, nisi interueniat excessus in verberatione, vel alia notabilis negligentia, vt circa instrumentum verberationis, vel quid simile. Intelligitur ergo illud tertium exemplum communiter de mandante verberare iniustè. Quartum sit de percutiente mulierem prægnantem, quæ ex percussione fecit abortum animatum: idque intelligendum de percussione solùm graui, & potente causare abortum: secus, si fuit leuis percussio, & insufficiens. Quintò de consulente alicui, vt sumat vindictã pro iniuria, etiamsi moneat ne occidat: si enim vindicans se ob tale consilium, occiderit, erit consulens irregularis, quia indirectè causauit homicidium. Sextò, de cooperante remotè ad homicidium, vt si quis assistat, vel comitetur occisorem, quem scit nolle interficere alium, neque ipse comitans voluit occidere, & tamen mors secuta fuit: tunc enim talis cõcomitans erit irregularis inuoluntarius. Ad idem spectat qui commodauit gladium, vel simile instrumentũ ad rixam, vel pugnam, vnde mors fuit secuta, si non intendit occisionem, neque sciebat potentem velle occidere, sed solùm velle rixari, & mors secuta fuit.

22 Si quis sciens Petrum resolutè velle occidere Paulum, consulat Petro ne occidat, & supposito quòd talem habet animum, solùm vulneret: & Petrus vulnerans occidit Paulum non intendens occidere, tunc iste consulens non manet irregularis, imò neque peccauit: quia non concurrit ad homicidium, imò, suasit ne fieret: & aliàs licitum est paratò facere maius malum: suadere, vt faciat minus malum: hoc enim non est suadere malum, sed dissuadere maius malum, vt Doctores alibi docent.

23 Si plures rixantur cum alio fine proposito occidendi, sed ex repentina occasione & modo ordinario secuto inde homicidio omnes qui rixati sunt manent irregulares ob homicidium casuale, idq; siue omnes vulnerent, siue vnus tantùm vulneret. Suarez *disp. 45. cit. sect. 3. numero 9.* citans tex. & Bartol. & Syluestrũ. Et probatur, quia omnes illi concurrunt ad illud homicidium moraliter, naturaliter, & proindè sufficienter ad irregularitatem inducendam etiam ex homicidio casuali. Imò addit *ibid. n. 11.* hoc esse verum, etiam si vulnus inflictum vnũ tantùm sit, & lethale, & cognoscatur author, vulneris quia etiam tunc alii non vulnerantes concurrerunt ad homicidium cooperando, fauendo, & adiuuando authorem, qui cum sociis animosior redditur. Secus si multis existentibus simul in vna domo, & vno tantũ lapidem indè mittente, vel sclopetum, aliis autem nullo modo ad id cooperantibus: tunc enim solus percutiens esset irregularis in foro conscientiæ: nullus verò in foro externo talis computandus erit cùm ignoretur verus author illius. Si verò ex quatuor ibidem existentibus singuli lapides, vel sclopeta mitterent, sine mutua cooperatione idque facerent casu, & constaret indè occisum hominem cũ vno tantùm vulnere, omnes absoluuntur, quia præstat non damnare nocentes, quam vnum innocentem condemnare. Et hic valdè notãdum est quantum malum sit ad hoc, illos cooperari socialiter, ad vnum intentum cùm animo occidendi, vel vulnerandi: si enim lapides proiicerent socialiter, & aliquis moreretur, omnes manerent irregulares. Vide Henriqu. *tom. 2. lib. 14. cap. 14. n. 3. fine.*

44 Potest etiam incurri ista irregularitas ex ommissione pura ex qua sequitur homicidium ob culpam omittentis. Primò, si quis occultet arma alterius quibus se poterat defendere, & dare noluit. Secundò, quando interuenit obligatio de iustitia obuiandi homicidio, & omittitur actus debitus defensionis. Ita Nau. *c. 27. num. 232.* citans multos alios. Exemplum sit de seruo non defendente dominum: de patre erga filium & contra: de ministro iustitiæ erga sibi subditum quem tenetur defendere cùm potest: & è contra de subditis erga Superiores. Benè tamen duo ad hæc notat Suarez *disp. cit. sect. 4. num. 8.* Primum est, vt talis omissio debeat esse culpabilis: aliàs non indicet irregularitatem, si non sit voluntaria, & culpabilis, vnde si quis amittat defendere quia non potest absque periculo vitæ, excusabitur. Secundum est, hanc irre-

gularitatem ex omissione esse homicidij casualis, si fiat ex negligentia, neq; omittens cogitet vel præsumat futurum homicidium. Nam si certò moraliter timeat futurum homicidium ex sua omissione, vel ideo omittat, quia intendit tale homicidium, talis irregularitas erit homicidij voluntarij, vt facilè ex dictis colligi potest. Et per hæc iudicabis de mandante vel consulente alicui ne defendat alium instante periculo vitæ.

25 Si quis obligatus solùm ex charitatem omittat succurrere alicui, & inde sequatur mors, non erit irregularis, quia non interuenit ibi obligatio iustitiæ. vt qui denegat eleemosynam in indigenti. Nauar. *cap.*27. *num.*231. sed quæris in speciali de illo qui inter Religiosos habet ex officio curam infirmorum (vulgo *enfermeiro*) si iste omittat succurrere suo infirmo notabiliter, vt ex tali omissione moriatur, an maneat irregularis? Et videtur quòd sic, nam cùm teneatur ex officio, videtur obligari de iustitia. At responderi potest ex Suarez *tom. de censuris*, *disp* 47 *sect.*7. *num.* 3. vbi ait quòd si isti qui habent curam infirmorum conuenientē prouidentiam adhibeant nunquam incurrunt irregularitatē nisi interueniat culpabilis negligentia, ita vt periculum accelerationis fuerit præuisum, vel præuideri potuerit, & ex notabili negligentia omissum fuerit: sic ille: Prudentis ergo arbitrio relinquitur iudicandum, si ibi interuenerit notabilis negligentia, & fuerit præuisa: & an talis omissio mortem causauerit. In particulari verò notat Henriquez *tomo* 2. *libr.* 14 *cap.*15. *num.*5. quòd infirmarius bona fide versans infirmum ne angustietur, & mollit lectum, & similia, non se debet irregularem reputare, nisi coniectura sit ex lata culpa mortem accelerasse.

26 Adhuc circa istam omissionem causantem hanc irregularitatem quando datur opera rei licitæ, sit pro regula, si adhibita fuit sufficiens diligētia ad vitandam mortē alterius, nō incurritur. Si verò interueniat negligētia vitandi periculum, incurritur, quāuis aliàs opus sit licitum, & factum bona intentione. Est communis Doctorum, maximè Nauar. *cap.*27. *num.*290. Quanta verò negligentia sufficiat ad hoc (omittens tractatum de culpa leuissima, leui, & lata tunc negligentia,) In hoc casu inducet irregularitatem, cùm tanta fuerit, vt sit peccatum mortale. Si enim fuerit solum veniale, nō inducet irregularitatem: Quando verò iudicanda sit talis, relinquitur arbitrio prudētis viri attentis circunstantijs personæ, negotij, loci, temporis, & similibus. Sic colligitur ex Caiet. 2.2. *q.* 64. *art.*8. ob diuersitatem enim circunstantiarum poterit esse negligentia mortalis in vna persona. & in alia cum eisdem circunstantijs non erit talis. Si verò tantum intersit culpa venialis, nō incurretur ista irregularitas. Ita Sot. 5. *de iust. q.*1. *art.* 9 & alij. Et hoc intelligitur quando datur opera rei licitæ in qua propter opus licitū minor forte diligentia sufficit propter bonā intentionē.

27 Si verò detur opera rei illicitæ, vel prohibitæ, quantumcunque adhibeatur diligentia pro vitando homicidio, si illud sequatur, non vitatur irregularitas. Est communis Doctorum, D. Thom. 1. 2. *q.* 73. *art.* 8. Caietan. *ibid.* Nauar *n.* 219. *c.* 27 & aliorum. Ratio est, quia iura voluerunt punire tale homicidium propter solam malitiam actionis ex qua secutum est, etiam si specialis malitia non intercedat, neque indirecta voluntas homicidij. Quòd iura sic decreuerint, patet *ex cap. tuas nos, de homicidio*. Vbi declaratur irregularis Religiosus chirurgiam exercens, etiam si sit peritus, & faciat causa pietatis. Qui proinde debuit adhibere omnem diligentiam: & declaratur irregularis, si ex sua curatione secutum est homicidium, ex eo solùm, quia exercuit artem sibi prohibitam, & proinde dabat operam rei prohibitæ, id est, sibi illicitæ, etiam si in curatione neque negligentia venialis interuenerit. Est autem hoc intelligendum cum limitatione, vt bene ait Suarez *citata disp.* 45. *sect.* 6. *nu.*9. videlicet quando opus cui intenditur est illicitum, seu prohibitum propter periculum proximum, vt ex tali opere sequatur homicidium. Quale fuit exemplum proximè positum de Monacho chirurgo: in hac enim arte exercenda est periculum proximum homicidij. Si enim opus illicitum cui intendit non sit de se causa proxima homicidij, etiam si indè sequatur mors, si tamen adsit diligentia sufficiens

ad

ad illam vitandam, vitabitur irregularitas. Exemplum sit de adultero, qui si temerè, absque diligentia, & cautela accessit ad vxorem alicuius, vnde resultauit, vt vir eius illam occideret, manet irregularis, quia non adhibuit debitam diligentiam vitandi homicidium. Si verò adhibuit sufficientem diligentiam, vt delictum cælaretur, & nihilominus mors fœminæ secuta est, non incurrit irregularitatem: quia quamuis dedit operam rei illicitæ, & prohibitæ, videlicet adulterio, non est opus prohibitum tanquam occasio proxima homicidij, (vt est chirurgia licèt aliàs adulterium sit opus malum lege diuina prohibitum. Vnde ponit Nauarr. aliud exemplum de Minorita equitante super mulo mansueto, ex quo casu calcitrante aliquis occisus est:& ait talem Minoritam non esse irregularem, si aliàs adhibuit sufficientem diligentiam: quia licèt daret operam rei sibi illicitæ per suam regulam de non equitando: equitatio tamen non est vt plurimum causa proxima homicidij sicut chirurgia. Idem dic de venatore. Si sit clericus. cui prohibetur venatio: si enim casu hominem facta debita diligentia occidat intendens feram occidere, non erit irregularis; quia licèt tale opus sibi sit prohibitum, non est prohibitum, eo quòd sit causa proxima homicidij, sed propter alias causas. Et in eodem casu venationis, sæcularis alius adhibita diligentia ne peccet mortaliter etiam vitabit irregularitatem, imò & peccatum.

28. Posse verò Prælatos regulares dispensare cum suis subditis in irregularitate contracta ex homicidio casuali, etiam si sit publicum, dixi olim *in prima editione*, *ver. dispensare, num 9.* posse etiam Episcopum dispensare in illa cum suis subditis, si sit occultum, tenet Suarez *tom. de censur. disput. 45. sect. 1. numero 2.* ait tamen id non posse, si fuit publicum. Vbi vides maiorem in hoc facultatem, seu priuilegiũ habere regulares erga suos subditos sicut etiam maius habent priuilegium circa irregularitatem homicidij voluntarij occulti quam dispensant quoad subditos, non verò Episcopi.

DE HOMICIDIO *facto ob defensionem vitæ, & bonorum.*

29 PRimò constat apud omnes occidentem alium pro defensione vitæ propriæ, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, neque peccare mortaliter, nec incurrere irregularitatem Est adeo communis, vt probatione non egeat. Sufficit illud naturale principium, quòd vim vi repellere licet. Neque huic veritati repugnat. Concil. Tridentin. *sess. 14. cap. 7. de reform.* vbi supponit esse irregularem etiam illum, qui occidit alium in sui defensionem, & vim vi repellendo. Vt enim explicat Nauarr. *consil. 36. de homicidio*, Concilium ita loquitur, quia supponit non seruatum fuisse moderamen inculpatæ tutelæ. Nam iura cùm audiunt, vel tractant de verbo homicidij, supponunt esse culpabile: & sic *ibi* Tridentin. supponit tale homicidium esse culpabile, non seruata moderata tutela: si enim hæc seruetur, in rigore non est homicidium, sed defensio iusta, naturalis, inculpabilis. Si verò non seruetur moderamen inculpatæ tutelæ, tunc habet locum decretum Concilij, quia tunc vocatur homicidium culpabile. Habetur doctrina supra dicta etiam *in Clement. si furiosus. de homicidio*. Quæ verò conditiones necessariò seruandæ sint, vt defensio dicatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ; sic accipe ex Doctoribus communiter.

30 Prima est, vt si possit fugere aggressorem, fugiat Limitant omnes non teneri fugere virum nobilem, & robustum, maximè ab homine inferiori, quando talis fuga sibi danda est opprobrio. Nam quod fieri non potest sine magnó dedecore non obligat in lege etiam naturali: ac proinde cùm ibi non adsit culpa mortalis non incurretur irregularitas. Secunda est, vt qui occidit, sit aggressus ab alio, & non aggressor. Si enim esset aggressor, non diceretur defensio, sed aggressio. Non tamen semper necesse est, vt quis expectet ictum, seu impetum alterius: aliquando enim poterit præuenire ictum, vt si quis desperet se posse resistere inimico propinquius accedenti, vt tenet Nauarr. *consil. 32. de homicid.* quia tunc illa præuentio non est aggressio, sed pura defen-

 sio.

sio. Imò ait Henriquez *libr.* 14. *tom.* 2. *c.* 10. *num.* 2. posse tunc aggressum voluntariè, ac directè eligere occisionem aggressoris, si videt aliter non posse propriam vitā tueri, pro quo citat Sot. Vict. & multos alios talis enim tunc voluntas non facit homicidium voluntarium, quia non est spontanea, vt supra diximus, sed quasi coacta. Tertia conditio est, vt pro defensione inferat minorem læsionem aggressori quæ possit inferri. Vt si possit se defendere solum vulnerando, vel solum mutilando & sic de cæteris, non occidat: nec faciat maius malum quandiu poterit se defendere cum minori malo illato.

31 Quarta conditio, ad quam fere redigi possunt aliæ, est, vt non se defendat cum tali excessu, qui faciat grauem culpam ita vt talis culpa potius videatur aggressoris, quàm aggressi: vnde si aggressorem iam fugientem insequatur, erit excessus, & culpa grauis. Vnde colliges quod si excessus fuit cum culpa mortali, incurretur irregularitas homicidij casualis tantùm. Si verò excessus defensionis fuit tantùm cum culpa veniali, nullo modo irregularitas contrahetur. Ita innuit Henriquez *citato numer.* 3. & exprimit Suarez *disputatione* 46. *sect.* 1. *nu.* 9. aliàs esset hæc irregularitas ineuitabilis, quia excessus venialis in tali defensione moraliter loquendo est ineuitabilis, & pro omnibus homicidijs regula generalis sit quod causa homicidij si sit causa venialis tantùm excusat ab irregularitate.

32 Si quis prius iniuriatus, post transactam iniuriam, interuallo morali, aggrediatur iniuriantem, & occidat: erit irregularis, quia illud iam non est defendere, sed vindicare. Quid, si adulter inuentus cum vxore alterius, & videns virum vxoris intrantem, illum virum adulter occidat in sui defensionem? Duplex est opinio, prima dicit non incurrere, quia illa censetur moderata, & iusta defensio: ita Syluest. *homicidium* 3. *quæst.* 4. & alij, tenet etiam Henriquez *tom.* 2. *lib.* 14. *capit.* 10. *num.* 3. Secunda opinio dicit illum incurrere, quæ est Nauarr. *consil.* 32. & 33. *de homicidio.* Et in hanc inclinat Suarez *citata sect.* 1. *n.* 11. probatur hæc, quia in hoc casu adulter prius iniuriam intulit marito, in adulterio: Et proindè mortaliter prius inchoauit iniuriam, & sic manet aggressor, & nō aggressus. At iam supra diximus aggressorem in hoc homicidio non liberari ab irregularitate. Secundò, quia leges ciuiles licèt non puniant pœna ordinaria aggressum occidentem: puniunt tamen pęna arbitraria quando ille occasionem dedit: quod militat in hoc casu. Vide Iulium Clarum *in practic. Crimin.* §. *homicidium*, *a nu.* 30. & *in Additionibus paruis eiusdem.* Vtraque opinio est probabilis: & in re tam difficili, vbi nec radius rationis fugiet, nec ratio verba gubernat, potest quis vtramque vel quam maluerit sequi: Addit tamen Suarez *ibidem num.* 12. quòd si adulter potest fugere absque periculo proprio, & absque læsione mariti, tenetur id facere, aliàs secundùm vtramque opinionem fiet irregularis, vt patere potest ex dictis. Imò addit quod licèt ex fuga resultet illius infamia, tenetur fugere, eo quòd ipse prius intulit iniuriam.

33 Neque illam incurrit qui occidit alium pro defensione bonorum temporalium, vel honoris proprij, quando aliter ista non potest defendere nisi occidendo: si enim possit absque morte, incurret. Tenet Couar. *in Clementina vnica, de homicid.* 3. *p. in fine.* Castr. *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 14. & est de mente Sot. *libro* 5. *de iustit. art.* 8. & aliorum. Et ratio est, quia tunc hoc homicidium est inculpabile. Et bona externa sunt valdè necessaria ad vitam, eadem ratio est de honore. Vnde in iure ciuili bona temporalia fere æquiparantur vitæ. Argumento *legis aduocati in fine Cod. de aduocatis diuersorum iudicum.* Et videri potest Iulius Clar. *verb. homicidium nu.* 25. Et hoc locum habet etiam in Clericis, & Monachis pro defensione suorum bonorum, si fiat inculpatè. Neque oppositum decernitur in *capit. suscepimus. de homicidio*, vt bene illud explicat Couar. supra citatus *num.* 6. cum alijs quos refert.

34 Neque item irregularis est occidens alium pro defensione vitæ proximi, vel bonorum ipsius temporalium si defensio sit inculpabilis carens peccato mortali. Est eorundem Doctorum: licitum est enim, immò obligatorium innocentem defendere à morte, in aliquibus casibus: cùmque bona temporalia illius æquiparentur

vitæ

vitę illius, vt supra diximus, sequitur inculpabile tunc esse tale homicidium, & proindè non causare irregularitatem. Et hoc locum habebit maximè, ac pręcipuè quādo in tali casu homicidium non solùm fit licitè, sed etiam ex obligatione. Et probatur adhuc, quia occidens clericum in defensionem iustam proximi, non incurrit excommunicationis sententiam: ergo neque occidens aliquem pro defensione proximi incurret irregularitatem.

DE IRREGVLARITATE CONtracta à iudice damnante ad mortem, vel similibus.

35 Communis sententia est iudicem ferentem sententiam in causa sanguinis secuto effectu, manere irregularem, quanuis enim iudex non peccet in ferenda tali sentētia si iustè iudicat: inducitur tamē ista irregularitas ex iure ob defectum leuitatis. Idem intellige de sententia mutilationis, vt si iudex iussit amputare manum. Idem fiet si ex præcepto iudicis ita duro carcere, & inedia reus maceretur, vt ea de causa moriatur. Si verò iudex tulit sententiam mortis, vel mutilationis: & tamen effectus est impeditus quacumque ex causa, non fiet irregularis.

36 Quæris: iudex inferior tulit sentētiam mortis: fuit appellatum ab eius sententia: delata ad superiorem, confirmata fuit à superiore, & mors secuta: An iudex inferior incurrat? Et videtur quòd non, quia illius sententia non est sortita effectum, sed sola sententia Superioris: ac proindè iudex inferior non videtur occidere. At mihi videtur incurrere, quia confirmata sententia inferioris, eadem sententia inferioris videtur permanere, & sortiri effectum.

37 Princeps, vel Superior delegans alicui, vel aliquibus iurisdictionem ad executionem iustitiæ, per talem solam delegationem in cōmuni non incurrit irregularitatem, etiam si delegatus condemnet ad mortem. Secus si in delegatione exprimeret, vt damnaret ad mortem. *habetur ex c. vlt. ne clerici, vel Monachi, n. 6.*

38 Eandem incurrit accusator, & aduocatus, notarius in causa sanguinis effectu secuto. Excipitur clericus, qui sua bona petens in iudicio facit solitam protestationem se nolle effusionem sanguinis; sed restitutionem suorum bonorum. Tunc enim non erit irregularis. Incurrit similiter testis in causa sāguinis effectu secuto. Excipe testem deponentem coram Inquisitoribus in causa fidei, cuius testimonio reus postea traditus est brachio sæculari, & cōbustus. Talis enim testis non est irregularis, quemadmodum, neque Inquisitores ferentes sententiam declaratoriam hæresis, eumque tradentes sæculari potestati, illam incurrunt, sed ab illa sunt immunes, vt est communis sententia. Alia omitto ad hæc pertinentia, quia vt dixi non profiteor nisi compendium & solùm intendo dare notitiam Religiosis in communi. Et hæc aliàs apud Summistas obuia sunt. Vide inter alios Henriq. *tom. 2. lib. 14. toto c. 12.* posse autem Pręlatos regulares dispensare cum subditis in istis omnibus patet ex dictis in prima editione, *verb. dispensare.*

DE IRREGVLARITATE Militum in bello iusto, vel iniusto.

Qvia solent aliquando recipi ad habitum Religionis illi qui olim in bello fuerunt militis Et pręterea Religiosi aliquando in bello hortantur milites, vt pugnent, vt sciatur quomodo ibi contrahatur irregularitas, & quomodo possit à Prælatis dispensare ante vel post professionem, accipe sequentia.

39 Primò ergo supposito, duplex esse bellum, aliud iustum, aliud iniustum. Sententia communis est, quòd omnes militantes in bello iniusto, si in illo fiant homicidia, vel mutilationes, fiunt irregulares; quamuis non fundant sanguinem proprijs manibus. Sylu. *verb. bellum 3. q. 3.* & alij. Qualis verò sit hæc irregularitas, dicēdum est cum Suar. *tomo de censur. disp. 47. sect. 5 n. 2.* esse homicidij voluntarij. Patet ex prædictis, nam sic occidentes, & mutilantes, habent voluntatem directam occidendi, vel mutilandi, & hæc voluntas est iniusta, & culpabilis mortaliter.

40 Hinc reslecto supra in quod olim dixi *in prima editione, verb. Prælatus, n. 38.* ibi enim dixi posse Prælatos regulares dispensare cum subditis in irregularitate con-

contracta ab illis ex homicidio in bello iusto, maximè si fuit bellum contra infideles. Nihil ibi dixi, neque *verb. Dispensare*, de irregularitate contracta à subdito ante, vel post professionem ex homicidio in bello iniusto. Nunc addo, ex modo dictis, Prælatum regularem non posse dispensare in irregularitate ista orta ex homicidio in bello iniusto, si illud fuit notorium, & publicum. Patet, nam fuit homicidium voluntarium, & iniustum, & publicum, vt suppono, quale debuit esse in exercitu. Si tamen homicidium alicuius factum in bello iniusto si modo hic ignotum, tum ob nimiam distantiam locorum, tum ob diuturnitatem temporum, poterit Prælatus regularis dispensare in illo, quia tunc homicidium cum illis circunstantijs æquiparatur homicidio occulto voluntario: & in hoc possunt Prælati Regulares dispensare. Et hactenus dicta de militante in bello iniusto intellige, si sit bellum iniustum aggressiuum: si enim sit defensiuum, non irregularitas homicidij voluntarij esset: sed vel casualis, vel fortè nullius, pro necessitatis qualitate.

41 Si bellum sit iustum, vt pro defensione personæ, patrimonij Regij, pro fidei defensione, quale inter cætera est bellum Hispaniæ contra rebellator Principes Flandriæ: militantes in illo, non sunt irregulares, siue bellum sit aggressiuum, siue defensiuum, idq; siue proprijs manibus occidant, & mutilent. Est communis, maximè Nau. *c.n.* 212. & aliorū, & probatur, quia defensio prædictorū est licita, iusta, & inculpabilis. Quod intellige, si bellum sit defensiuum. Si enim bellum iustum sit aggressiuum, & sequantur homicidia, & mutilationes: occidentes, & mutilantes erunt irregulares, ad eum modum quo est irregularis iudex occidēs iustè authoritate publica, seu regis. Quod intellige si ipsi militantes proprijs manibus occidant, vel mutilent: si enim id per se non faciant, licèt faciant alij, ipsi non facientes. non incurrent. Ita Sylu *cit. qu.* 3. Tabien *irregularitas* 3. *nu.* 20.

42 Clerici, & proindè regulares non possunt pugnare in bello iusto aggressiuo, vt colligitur *ex c. petitio, de homicidio, & cap. clerici.* 23. *q* 8. & tenent DD. communiter: possunt tamen huiusmodi bello assistere ex pia causa & licentia superioris, vt ait D. Tho. 2. 2. *q.* 4. *art.* 4. Et probatur, quia huiusmodi assistentia non est mala, & fit in praxi ad profectum spiritualem militum fidelium. Imò dicunt aliqui etiam clericum, ac religiosum posse adesse, & assistere in bello iniusto, non animo fauendi iniustitię belli, sed pro bono spirituali militum in confessionibus, & similibus: maximè cùm multi ibi ignorent iustitiam belli, & possint bona fide, saltem in mortis articulo, saluari.

43 Religiosus, & clericus in bello iusto exhortans milites ad strenuè pugnādum, non est irregularis. *colligitur ex c. pen. de homicidio.* Et tenet Glos. *in cap. sciscitaris* 7. *q.* 1. *ver. prodire.* & Doctores communiter. Et probatur, quia sic exhortando non facit contra iustitiam, neque contra aliquam particularem prohibitionem sibi factam. Rursus sola exhortatione non prouocat directè ad homicidium, sed solùm ad fortiter pugnandum, si enim in particulari hortetur ad homicidium, erit irregularis. Si etiam id faceret absq; licentia superioris, vel Prælati, adhuc non esset irregularis: quia carentia illius licentiæ non inducit irregularitatem. A contrario verò intelliges quòd clericus exhortans prædicto modo in bello iusto erit irregularis, vt tradit Henriq. *c.* 2. *li.* 12. *c.* 13. *n* 3. licet ipse neminem occidat.

44 Si clericus vel religiosus in bello iusto militet proprijs manibus, (quidquid sit de peccato militandi contra sibi factam de hoc speciali prohibitione:) talis Clericus non erit irregularis, si ipse proprijs manibus nullum occidit, neque mutilauit, nec fuit causa proxima, vt alij facerent aliquid ex his duobus. Ita Nauarr. *cap.* 27. *num.* 215. & alij quos citat & sequitur Suarez *disp.* 47. *cit. sect.* 6. *numer* 9. Neque obstat *caput quod in dubijs, de pœnis.* vbi iubetur deponi clericus gubernans nauem in prælio, vel militans in bello: vel hortans in illo: neque ibi requiritur, vt detur sanguinis effusio. Non, inquam obstat: quia primò *citatum caput* exponi potest de clerico illa faciente in bello iniusto. Secundò exponitur de clerico quando sua exhortatione hortatur in particulari ad homicidium: quod supra diximus non licere. Intelligitur si pugnat

gnat secuta morte, vel mutilatione propriis manibus causata. De gubernatione verò nauis non curo, quia non facit ad intentum argumenti, & aliqui in hoc Clericum non excusant ab irregularitate, quia gubernans nauem magis influit in mortes contrariorum, quàm singuli milites quorum ictus, vt plurimum sunt cassi, & frustrati. Ex hoc collige Clericum, vel Prælatum Ecclesiæ, qui dedit arma militibus ad pugnandum in bello iusto non esse irregulares etiam si milites cum dictis armis mutilent vel occidant. Ita Nau *cap.27.nu.21.*

45 Quod tandem attinet ad dispensationem cum prædictis militantibus in bello iniusto, vel in bello iusto modo illicito, dicendum est posse Prælatos regulares cum subditis dispensare in irregularitate indè orta per sua priuilegia, vt latè diximus supra *in his addit. ver. dispensare*: & clarius *in 1. editione, eodem verb. dispensare. & v. Prælatus ad dispensandum.* modò in aliquo euentu ex supradictis ad arbitrium prudentis viri, non interuenerit homicidium voluntarium notorium.

46 Adhuc de Religiosis qui comitantur ductos ad patibulum; vel mortem quancunque: Noto Nauarr. *in Sum. cap.27.n.217.* cum Antonino, & alijs quos citat, tenere esse irregularem Sacerdotem qui dicit illis vt ascendant scalam: vt apponant caput ad cypum, aut faciant aliquid ex quo mors acceleretur. At Henriquez *libr.14. tom.2.c.12. nu.9.* primò dicit Sotum irrisisse rogantem à se, an esset irregularis comitans ductum ad patibulum super asino, quem asinum sistentem Sacerdos punxit, vt ambularet. Et *in summa* dicit Henriq. facientem rem minimam ad accelerandam mortem non esse irregularem, vt si dicat patienti, vt ascendat vnum tantum scalæ gradum. Ait item non esse irregularem Sacerdotem, qui à iudice obtinuit ne ductus ad patibulum ducatur per plateam patris, vel vxoris, tollendæ molestiæ causa, respectu patientis, & consanguineorum, quamuis aliàs ductus per aliam plateam breuiorem, & insolitam citius pateretur mortem. Neque item esse irregularem illum qui lictorem inexpertum doceret modum quo dandus esset nodus. Ait enim in his dari paruitate materiæ. Volui hæc recensere, vt videas quàm variè Doctores in hoc loquantur. Mea verò sententia est circa præsentem materiam religiosum infirmarium, vel comitantem ductum ad patibulum, non esse irregularem si bona fide absque culpa mortali, & in re parua dicat, vel faciat aliquid ex quo per tantillum tempus mors dicatur accelerari: colligitur ex dictis ab Henriq. *cit. loco.* Et præterea probatur, quia cùm ista irregularitas sit pœna, & incurratur ob culpam requiritur vt in his præcedat culpa mortalis. De qua culpa iudicio prudenti Theologi standum erit.

47 Per illa verò quæ supra diximus de homicidio, iam manet clarum quid dicendum sit in illa Religione, quę homicidium fecit casum reseruatum ex decreto Clementis VIII. vt tetigimus in principio huius verbi *homicidium*. Primò enim loquitur Clem. VIII. de omni, ac solo homicidio, quod fuerit culpa mortalis, quia non potest reseruari culpa venialis Vnde constat non reseruari homicidium factum in propriam defensionem cum moderamine iusto: nec quodcunque aliud ex supradictis quod non sit peccatum mortale, sed reseruari omne homicidium quouis modo factum ex supradictis, & quouis modo ad illud concurrerit Religiosus, siue per se, siue per alium, dummodo fuerit peccatum mortale.

48 Quoad alias partes prædicti casus reseruati, vulnerationem scilicet, vel percussionem grauem, standum erit prudentis arbitrio Ibi enim vltra homicidium comprehendetur mutilatio alicuius membri: vulnus in facie, vel in alia parte si sit vulnus notabile. Percussio etiam erit dira verberatio, & insolita. Alapa inflicta interdiu, maximè Religioso, graui Sacerdoti. Et sic de cæteris, quæ considerare debet Prælatus prudens attentis circunstantijs personæ, loci & vulneris, seu percussionis.

HORAE CANONICAE.

1 Religiosi Minoritæ professi etiam carentes ordines sacro tenentur ex vi Regulæ, & consuetudine ad Horas Canonicas: etiam si pro culpis eijciantur

L 4 ab Ordi-

ab Ordine. Patet ex Regula Minorum: & quia eiectio non debet fauere sua culpa. Et cum sic eiecto transit onus qui potest satisfacere, sicut & castitati. Eodem modo tenetur etiam Clericus degradatus. Sanch. *lib.8. de matr. disp.8.n.11.*

2 Eodem modo tenentur cæteri Mendicantes professi carentes ordine eo sacro ex eo solùm, quod per professionem sunt positi in statu irreuocabili, seu omnino impedito ad matrimonium, & choro addicto. Rodrig. *in Addit. ad Sum. tom.3. verb. Horæ Can. concl.12.* cum ibi citatis.

3 Tenentur etiam Moniales professæ ad chorum, dicere Horas Canonicas. Nau. *de Oratio. & Horis Canonicis. cap.7. num. 21.*& Durant. *de Ritibus Ecclesiæ l.3.c.22.* & Rodr. *citato proximè loco Addit.* Moniales verò Sanctæ Claræ, quæ propter imperitiam nesciunt dicere Officium Diuinum, de iudicio Prælatorum, vel Abbatissæ, satisfaciunt dicendo Officium laicarum. Compend. Minorum, *verb. Moniales* §.3.

4 Laicus Frater Minorita si fuerit ordinatus in sacris absque licentia Prælatorum prohibetur dicere Horas Canonicas; sed iubetur dicere horas laicorum positas in Regula pro laicis, ex Leone X. Compend. Minorum, *verb. Laici Fratres.*§.5.

5 Omittere omnes Horas Canonicas vna die est vnum tantùm peccatum mortale. Item omittere modò primam dicta 3.6, & 9. & postea omittere Completorium est vnum tantùm peccatum mortale. Suarez *tom.2.de Religion.lib.4.cap.25. num.18. & nu.20.*

6 Regularis non addictus Breuiario Romano extra chorum, potest recitare iuxta Romanum absque licentia Prælati, quia Pius V. solùm loquitur de horis in choro. Rodriguez *citat. loco Addit.capit. 195. concl.2.*

7 Non potest Generalis Ordinis addicti Breuiario Romano mutare aliquid de dicto Breuiario absque licentia Papę. Pius enim V. in Bulla præfixa dicto Breuiario id clarè præcipit, Rodrig. *tomo 1. quæst. 42.art.11.*& notatur in Compendio Ord. D. Hieronym. in Hisp. *verb. Officium D. in fine*. Vnde non potest præcipere vt recitetur tale officium non contentum in tali Breuiario, nec concessum Ordini per aliquod priuilegium. Ait tamen Suarez *tom.2. de Relig.lib.4 c.11.* posse Prælatum ex causa iusta, vna vel altera vice dispensare in officio vnius diei: Sed adhuc puto non posse introducere nouum officium.

8 Si Religiosus habeat priuilegium recitandi Breuiario breui: vel dicendi horas ante tempus, potest socius illius recitare eodem cum illo absque culpa. Henriquez *lib.7. de Indulgentijs, c.30.n.4.*& alij.

9 Matutinæ horæ tum in æstate, tum in hyeme possunt dici vespere ab hora 4. post meridiem: idque si adsit honesta necessitas, vt studium defectus visus, & similes. Suarez *citat. lib.4. c.27. nu.14* In Compend. Societatis *verb. Horæ Canonicæ*, §.1. conceditur quòd de licentia superiorum, & cum causa, maximè itinerantes, possint dicere Officium diuinum post Missam.

10 Leo X. concessit Minoritis vt satisfaciant diuino officio, etiam si recitent sedendo, ambulando, vel non integrè verba proferendo, propter imperitiam, vel defectum linguæ: vel si fiat cum mentis euagatione, dummodò non fiat ex malitia, id est, cum aduertentia. Et præterea concessit quod recitantes cum malè pronunciantibus, vel facientibus supradictos defectus, non teneantur postea iterare malè ab illis pronuntiata, vel à seipsis malè audita propter distantiam localem, vel strepitum factum, sed his omnibus non obstantibus satisfaciant, maximè in choro. Compend. Minor. *verb. D. Officium.*§.8. & alia ibi, §.9.

11 Prælati Regulares possunt dispensare ne recitet Horas Canonicas Religiosus qui est infirmus, vel absque graui tædio, seu difficultate non potest, siue sit febris, siue alius dolor. Compend. *ibidem* §.10. Et hoc potest etiam dispensare Vicarius in absentia Guardiani Compend. *verb. Infirmi Fratres.*§.11. & 12. & *cit.*§.10. *verb. Officium Diuin.* & licèt Leo X. *ibi citatus*, dicat hoc maximè posse Prælatum, quando Medicus id Prælato dixerit; citatus tamen locus, *verb. Infirmi Fratres.*§.12. non requirit dictum Medici. Imò Rodriguez *Addition. ad Sum. tom. 3. c.197. concl.1.* dicit sufficere Religioso quòd dicat illi Medicus ne recitet diuinum officium: neque in rigore requiri licen-

centiam Prælati, pro quo citat. Nauarr. melius tamen, ac certius est semper consulere Prælatum.

12 Possunt Minoritæ in Officio diuino dicere solùm mentaliter Pater noster, & cætera, quæ iubentur dicere secretò, ne alijs sint fastidio, idque possunt mentaliter absque labiorum motu. *in eodem Compend.* Possunt etiam itinerantes, vel ratione alicuius occupationis grauis dicere mane totum Officium diuinum, vsque ad Completorium, inclusiuè. Pius V. in Bullario Rodrig. *fol. 979.*

13 Non potest Prælatus mutare professum ad chorum, vt sit laicus, & proindè liber ab Officio Diuino, nisi de licentia Papæ. Rodrig. *Addit. Sum. tom. 3. cap. 194. conclus. 13.* ob causas ibi datas. Si tamen professus ad chorum subitò euadat, vel appareat imperitus, & impotens ad recitandum Horas Canonicas, potest Prælatus illi assignare, vt dicat Officium laicorum Compend. *verbo Moniales, nu. 30.*

14 Episcopi Monachi possunt recitare cum socijs suis Regularibus secum recitantibus, per Breuiarium suæ Ecclesiæ. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 68. n. 10.*

15 Ille, qui in choro canentibus alijs, vel intonantibus ipse secum dicit submissè tantùm, satisfacit Officio, & non peccat. Suarez *tom. 2. de Relig. lib 4. cap. 12. num. 8.* At si est beneficiarius, non lucratur distributiones, quia non seruit, vt alij. *ibidem.*

16 Possunt Minoritæ supplere omissum in Officio Diuino finito Officio, dicendo vnum Psalmum, vel Orationem Dominicam, vel Aue Maria, vel Orationem Sacrosanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ita Sixtus IV. & Innoc. VIII. in Compend. Minor. *v. Officium Diui. 2. §. 5. & §. 2 & 3.*

17 Possunt Patres Societatis IESV mane dicere totum Officium vsque ad Completorium inclusiuè, *Compend. illorum, ver. Horæ Canonicæ, §. 2.* si adsit causa, maximè itinerante.

18 Fratres intenti prædicationibus, confessionibus, lectioni Theologiæ, vel Canonum sacrorum, satisfaciunt Diuino Officio dicentes saltem Psalmos 7. assignandos à Priore cum septem Pater noster, & bis Symbolum Apostolorum. Compend. Diui Hieronymi in Hispan. *verbo Horæ Canonicæ. §. 7.* ex Clemente VII. concessum est Clericis Sancti Syluest. de Vrbe.

ADDITIO.

1 Sixtus IV. concessit Minoritis, vt in Officio Diuino, quando fiunt suffragia Sanctorum in Feria, vel semiduplici possit sub vna tantùm commemoratione, & antiphona facere commemorationem omnium Sanctorum Ordinis nostri. Habetur concessio in Bullar. Rodrig. *fol. 514. col. 5. nu. 2.* Quod fit in tota Italia, apud Minoritas hodie: & cum sit priuilegium totius Ordinis, in pręcipua Ordinis parte habitum in praxi, non dubito posse fieri similiter in toto Ordine. Antiphona (post orationē solius Patris nostri Francisci, quę prius, & separatim dicitur) est hęc. *Vos Sancti Dei inclyti, qui estis mente lucida Franciscū imitare, orate vt intrepidi hic simus semper feruidi, & postmodum Beati.*

℣. *Aeterna fac cū Sanctis tuis Domine.*

℟. *Gloria munerarij.*

ORATIO.

1 *Deus, qui sacram Religionem Seraphici Francisci decorare dignatus es triumpho multorum Martyrum pro Christo occisorum, purissimisque Pontificibus Bonauentura, ac Ludouico, ac feruentissimis IESV præconibus, Antonio, Bernardino, ac Didaco Confessore, cum Virgine Clara, præsta quæsumus eorum intercessionibus præsentia vitare pericula, & ad gaudia peruenire sempiterna. Per eundem Christum Dominum nostrum.* Et dicitur in Vesperis, & Laudibus eodem modo.

2 Clemens VII. concessit Minoritis, vt vbicunque degentes possint celebrare Festa Sanctorum illorum, qui sunt protectores terrarum, vel sub quorum nomine Ecclesiæ nostræ intitulantur, sub duplici, respectiuè tamen. Habetur concessio in Bullario Rodriguez *fol. 790. colu. 2. in fine.* Circa hanc verò concessionem noto primò, solùm concedi pro Sanctis, qui sunt Protectores terrarum, in quibus degunt. Secundò, pro Sanctis, quilicèt non sint ex nostro Ordine, nostrę tamen Ecclesię habent titulum illorum Sanctorum: vt si nostra Ecclesia dicatur Sancti Petri, Matthæi, Martini, vel similium. Tertiò, concedit hoc fieri solùm respectiuè id est, in sola illa Ecclesia, non verò in toto Ordine.

Vnde

Vnde colligo per hanc concessionem nō posse celebrari de alijs Sanctis illius terræ qui non sunt protectores, verbi gratia, Olyssipone poterunt celebrare de sancto Vincentio protectore vrbis sub festo duplici; non verò de alijs Sanctis, quos celebrat illa Diœcesis, qui non sunt protectores excepto si fuerint protectores Regni, qualis est Angelus Custos in Portugallia.

3 Quæris, an hoc possint hodie facere Minoritæ, & communicantes huic priuilegio, non obstante declaratione Cardinalium Tridentin. quã citaui supra, *verb. Festis dies num.* 1. per quam declararunt non teneri Regulares in diebus festis particularium Diœcesum recitare Diuinum Officium illorum Sanctorum sicut Clerici illis diebus recitant: sed secundùm ritus, & regulam sua: solũq; teneri ad cessationem à seruilibus. Quæris, inquam, an hoc non obstante possint vti dicta concessione Clementis VII. & recitare de protectoribus locorum, & de titularibus suarum Ecclesiarum. Credo quòd possunt: quia illa declaratio Cardinaliũ solum intendit, ne Episcopi cogant tunc Religiosos recitare Diuinum Officium, sicut Clerici recitant: item sòlùm declarauit illos ex *citato illo loco* Tridentini, ad id non teneri, quæ duo non tollunt quin Religiosi, si voluerint, vtãtur aliàs suo priuilegio, si modo illud habent in vsu, & in praxi. Si enim sit in vsu debent dicere Diuinũ Officium iuxta ritum & institutum sui Ordinis.

4 Pius V. concessit Minoritis, vt ratione itineris, aut alterius iustę occupationis possint dicere totum Officium Diuinum simul manè, aut quando ipsis videbitur cum maiori deuotione ipsum posse recitare. Habetur in Bullario Rodriguez, *fol.* 981. *col.* 2. *nu.* 17. Si quæris ad quid inseruiat hoc priuilegium, vel quę culpa sit dicere totum officium Diuinum simul manè, vide Bellarm. *in tom.* 1. *lib. de Purgatorio cap.* 6. *prope finem*: vbi refert ex Petro Damiano B. Seuerinum Episcopum Coloniensem apparuisse cuidam Presbytero eique dixisse se esse in Purgatorio, & grauiter torqueri, quòd Horas Canonicas non distinctis temporibus persoluisset, sed mane omnes simul recitasset, vt tota die negotij imperialibus vacare posset. Vnde colligit Bellarm. fuisse saltem peccatũ veniale, & tamen habeat illam causam negotij cõmunis. At si fiat ex vi priuilegij istius, & cum causa, vitabitur illa culpa venialis.

5 Pro cõsolatione adhuc, & quiete Regularium maximè scrupulosorũ noto ex Sanc. 1. *Decal. c.* 13. *a n.* 10. *& seq.* maximè *n.* 16. *& seq.* illum qui incepit recitare Horas Canonicas animo nõ satisfaciendi pro tunc, sed postea iterando: & tamen pe rtęsus postea vult satisfacere illa prima recitatione: satisfacit obligationi cum illa prima recitatione: fundamentum illius est *a n.* 10. *cit.* quod ad implẽdam obligationem legis sufficit, vt quis faciat omne illud quod lex imperat, quamuis non habeat intentionem satisfaciendi tali legi: hoc probat rationibus efficacibus, vel saltem sufficientibus: soluendo rationes in contrarium. Citat pro hac sua sententia Valentiam 2. 2. *disp.* 6 *q.* 2. *puncto vltimo in fine.* Suarez *tom.* 3. *in* 3 *part. q.* 83. *art.* 6. *disp.* 88. *sect.* 3. Vasquez Leonard. & alios.

6 Ex qua sentẽtia, & fundamentis illius ac Doctoribus infert Sanch. *cit. c.* 1. recitantem Diuinum Officium primò cũ intentione nõ satisfaciendi pro tunc, postea ratificantem, satisfacere cum prȩterita recitatione. Secundò idem deducit erga implentem pęnitentiam iniunctam à Cõfessore, qui in principio faciens actum iniũctum, non habuit propositum implendi pro tũc: & voluit postea implere per illum actum præteritum. Tertiò idem colligit circa audientem vnã missam in die obligationis: qui in principio Missæ habuit animum non satisfaciendi cum illa, sed aliam postea audire proposuit: quo non obstante, ait illum satisfacere cum priori Missa audita: Quia, vt inquit, cum citatis authoribus *n. ibi.* 13. lex diuina solùm obligat pro tunc ad talem substantiam operis exhibendam: & non curat de intentione, qua talis actio debeat fieri dummodo fiat actu libero, & humano: non enim desinit impleri præceptum eo quòd desit illud ad quod non obligat præceptum. At pręceptum in illis tribus exemplis non obligat ad intentionem implendi, sed ad substantiam operis exequendam: & confirmatur claro exemplo. Nam præcepto negatiuo, v. g. de nõ fornicando, verè quis

satis-

satisfacit, omittendo tale opus etiamsi nō cogitet de illo, neque illi veniat in mētem in tota vita: quod per suam omissionem fornicationis vult satisfacere tali pręcepto negatiuo: ergo similiter verè satisfaciet quis præcepto affirmatiuo, v.g. de Diuino Officio recitando si opus iniunctum impleat, etiamsi pro tunc non habeat animū satisfaciendi illi præcepto.

7 Benè tamē aduertit Nau *in c. quando. de consec. dist. 1. c. 13. n. 15.* Arrag. 2. 2. q. 83. *art. 23.* & alij, illum qui recitaret Diuinum Officium solùm legendi, vel addiscendi gratia, non animo orandi, non satisfacere obligationi recitandi, etiamsi postea velit stare priori recitationi, atque etiā si prius recitauerit attētissimè: probatur, quia cū Diuinum Officium dicere sit orare, de intrinseca ratione illius est, vt recitans intendat orare. Neque hoc dictum contradicit dictis *in n. præcedente,* de satisfaciente Diuino Officio etiamsi habeat propositum non satisfaciendi pro tunc. Nam hæc duo videlicet nolle orare, & nolle satisfacere, sunt valde distincta: & primum, id est, orare est de intrinseca ratione Diuini Officij, vt diximus. Secundum verò, id est, velle, aut nolle pro tunc satisfacere, non est de intrinseca ratione Diuini Officij, dummodo adsit animus orandi, iuxta dicta à Sanch. *n. præcedente.*

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 POtest quis obligatus ad recitandum Horas Canonicas eas recitare cum socio non habente obligationem recitādi etiam si sit laicus; & etiam si iste non obligatus recitet sine vlla attentione interna, dummodo verba pronunciet ita vt intelligat is qui recitat obligatus. Ita Azor *1. part. Summ. Moral. lib. 10. c. 7. q. 6.* Suarez *tract. 4. de Religione, lib. 4. c. 25. nu. 2.* & Reginald. *1. par. Sum. lib. 18. n. 158. tit. explicatio dubiorum.*

2 Quando quis recitat cum socio sufficit audire orationes, capitula, responsoria lectiones, quæ ab alio dicuntur. Ita Sylu. *verb. Horæ Canonicæ qu. 7.* & Reginald. *cit. lib n. 158.* & alij.

3 Circa integritatem Diuini Officij recitandi quotidie, accipe sequentia collecta ex Doctoribus melioribus; primum omittere totum Diuinum Officium vna die est vnum tantùm peccatum mortale, quia vnum tantum præceptum datur de Horis Canonicis omnibus vna die recitandis, & in hoc omnes conueniunt. Secundum, omittere in vno die vnam tantum horam etiam ex paruis. Tertiam scilicet, vel Completorium, est etiam peccatum mortale, quia hæc parua hora respectu totius Officij diuini est pars notabilis. In quo etiam Doctores conueniunt. Tertium omittere etiā in quauis hora etiam ex paruis, partem notabilem, est peccatum mortale, vt omnes affirmant.

4 Tota quæstio est, quæ sit dicenda pars notabilis in quauis hora? Nauarr. *capit. 10. de Orat. numero 43. & 44.* dicit illum qui in hora parua, vt Sexta, omittit initium vsque ad principium primi Psalmi, peccare mortaliter, assignat exemplum, quia qui in Choro non veniunt ante initium primi Psalmi multantur in distributionibus quotidianis iuxta communem consuetudinem. Hanc opinionem reijcit Suarez *tomo 1. de Religion. libro 4. cap. 25. numero 15. & numero 16.* vbi in Summa hæc dicit: Primò, illum qui in toto Matutino cum laudibus omitteret vnum nocturnum, peccare mortaliter, quia ille nocturnus est quarta pars illius horæ, & proindè pars notabilis. Secundò ait, quòd si quis omitteret in vna die fere dimidiam partem Completorij, se non audere illum damnare de peccato mortali, quia licèt illa omissio sit notabilis respectu illius horæ Completorij, nō tamen est notabilis respectu totius officij vnius diei, quod totum officium sub vno tantùm præcepto singulis diebus imponitur. Et dat rationem, quia vna hora non est adæquata materia huius præcepti, sed totum officium vnius diei, ac proindè, vt ait, non valet consequentia: hæc omissio, ferè dimidiæ tertiæ, est notabilis respectu horæ tertiæ: ergo est notabilis respectu totius officij vnius diei. Et tandem concludit hoc iudicandum esse prudentis arbitrio. Et hoc pro certo tenendum, quòd nūquam hora aliqua integra dimittatur, etiam ex minimis, neque pars alicuius horę quæ æquiualeat vni horę paruę, vel dimidiæ parti illius. Cum Suar. concordat Reginald. *cit. lib. 18. num. 145.* pro se citat

citat Suar. Antonium. Quorum tantorum trium doctorum dictum non audeo reprobare, licèt opinio Nauarr. sit securior, qui ait esse peccatum mortale, in qualibet hora, etiam ex paruis omittere tertiam partem: Non enim Nauar. considerat hanc horam paruam in ordine ad totum officium diei: sed in se ipsa illam considerat, quia præceptum Diuini Officij ęqualiter respicit, & omnes 7. horas simul iunctas, & vnamquamque earum. Et potest esse exemplum, præceptum de non laborando in die festo: hoc enim equaliter respicit, & omnes horas diei festi, & singulas horas eiusdem, *in omnibus enim prohibet laborare.*

IEIVNIVM.

Vide supra ver, *Festis dies. nu. 3. de Ieiunii indictis ab Episcopo.* & infra ver. *Religiosus, num. 3.*

1 TEnentur Religiosi abstinere à carnibus in die Natiuitatis Domini, si venerit in Feria sexta: imò ad ieiunium, si ex voto vel regula ad id obligentur *c. final. de obseruatione ieiunii.* Et tenentur sęculares qui vouerũt ieiunare Feria sexta.

2 Minoritæ nõ attingentes annum vigesimum primum, vel antecedentes illum, tenentur ieiunare Quadragesimam, & Aduentum quia tenentur professi quicumque ex vi Regulæ, idque sub mortali. Rodr. *tom. 2. q. 100. art. 4. & 8.* Non tamen tenentur ieiunare vigilias, & quatuor tẽpora Ecclesiæ, & Sanctorum. Rodrigu. *q. 100. art. 6.*

3 Minoritæ in suo Aduentu ante Natiuitatem ad cuius ieiunium tenentur sub mortali non possunt in Aduentus illius Dominicis diebus carnem comedere probatur ex consuetudine, & à simili. Nam etiam obligati ad ieiunandam Quadragesimam non possunt edere carnes in Dominicis Qudragesimę, etiam si in illis diebus à ieiunio sint liberi.

4 Leo V. in Compend. *verb. ieiunium §. 5.* concessit Minoribus, maximè qui sunt prædicatores, consolationis gratia, vt possint anticipare ieiunium vna hora ante horam consuetam: id est, comedere vna hora antę horam consuetam ieiunij.

5 Eugenius IV. concessit quòd Prælati etiam sine Medico possint dispẽsare cum infirmis circa ieiunium, idque etiam possint Vicarij & Confessores Fratrum. Cõpend, *cit. verb. Ieiunium, §. 7.* Ibidem etiam concessit quòd possit Prior S. Hieronymi de consilio Medici dare licentiam Fratribus & familiaribus Cõuentus, vt possint comedere carnes, oua, & similia in diebus ieiunij si sint infirmi. An senes sexagenarij etiã validi teneantur ad ieiunium, vide Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 32. num. 17.* vbi ait esse id valdè probabile: & Pius V. in Bulla ibi citata dispensauit cum Religiosis sexagenarijs, non in ieiunio, sed vt ederent lacticinia; videtur Sanchez fauere sexagenarijs.

ADDITIO.

Vide infra, *verb. Religiosus, n. 3.*

1 DIxi *supra, hoc eodem verbo*, Religiosos non attingentes annum 21. teneri ad ieiunia suæ Regulæ cum illa obligatione, qua dicta ieiunia obligant ex vi Regulæ. Nunc addo, quòd præceptũ Ecclesiasticum ieiunij in anno vigesimo primo non obligat in principio illius anni vigesimi primi, sed requiritur vt ille annus vigesimus primus ad præcepti obligationem sit annus cõpletus omnino de momento ad momentum. Vnde si in die ieiunij alicuius impleat aliquis annum 21. hora diei prima post meridiem in illa die vsque ad illud tempus, vel terminũ nõ tenetur ieiunare, quia ille annus completus est numerãdus de momẽto ad momentũ. Ita Sanchez *lib. 2. de Matr. disp. 24. n. 23.*

2 Vide *supra verb. Festi dies, nu. 4.* Nunc autem ibi dictis addo Sanchez, *cit. ibi disp. 18. num. 22. lib. 2. de Matr.* abeuntem proprio oppido, in quo seruatur illa die ieiunium, si nocte peruenturus sit ad locum vbi ieiunium non seruatur, posse in loco vbi non ieiunatur nocte cœnare, & carnibus vesci, quamuis tota die ieiunauerit: nam potest tunc nocte se conformare consuetudini loci. Imò ibi putat probabilius hunc talem posse manè ientaculum sumere, seu collationem, quamuis peruenturus certus sit ad locum vbi non ieiunatur, idque quando moraliter est certus

tus de professione, & peruentione ad talem locum, vbi ieiunium non obligat, at non poterit vesci carnibus donec perueniat ad locum vbi sunt licitæ. Ratio est, quia obligatio abstinendi a carnibus est diuisibilis, nam illa repetita in diebus prohibitis, seu comestio illius multiplicata in illis diebus multiplicat peccatum: ergo potest pro parte diei eiusdem diuidi, & manè obligare, non verò nocte cum circunstantijs suprapositis. At obligatio ieiunij est indiuisibilis, cõsistens in vna comestione; ac proindè violans ieiunium vna vice, in illa die non tenetur amplius à cibo abstinere sub mortali.

3 Infert *ibidem* Sanchez *num.*23. illum qui manè exit ab oppido, in quo non ieiunatur, & ibi carnes eduntur, posse manè illas comedere, vel nõ ieiunare quãuis nocte accessiurus sit ad domiciliũ, in quo ieiunatur, & à carnib. abstinetur: nam extra domicilium nõ astringitur illius legibus: & in domicilio, ad eius leges tenetur.

4 Solent multi Religiosi facere votum de ieiunando tali die in pane, & aqua vel id faciunt sola deuotione, vel sæculares illos de hoc voto consulunt. Dubitationes aliquæ circa hoc insurgunt, quæ breuiter resoluentur per tradita à Sanchez 4. *Decalog. cap.*11. *a num.*45. vbi primò dicit: Talem si biberit vinum peccare mortaliter. At eo bibito in ea quantitate notabili, vt frangat ieiunium, non est amplius peccatum id bibere. Dat ibi causam, quæ facilius est. Attamen si promisit se illa die nihil manducaturum nisi panem, & aquam, tunc quoties biberet vinum, peccaret mortaliter, quia toties frangit votum negatiuum. Differunt enim valdè inter se duo vota: voueo ieiunium in pane, & aqua: vel dicere, voueo me tali die nihil manducaturum, nec bibiturum, nisi panem & aquam & in fractione primi multiplicata non multiplicantur peccata: secùs in fractione secundi. Idem applicabis ad vota similia affirmando, vel negando. Distingue etiam, quod si illa dies, in quo promisit ieiunium in pane & aqua, sit ieiunandus aliàs ex obligatione Ecclesiæ, & votum sit emissum primo modo, quamuis non peccet postea bibendo vinum, tenetur tamen ad ieiunium Ecclesiæ.

5 Vouens abstinere à lacticinij, si illi in mẽtem venit in tali voto includere etiam carnes, tenetur illas non edere, si autem dubius est an illas incluserit, potest aliàs abstinendo à lacticinijs carnes edere: Sylu. *verb. Ieiunium. quæst.*10. Azor. *lib.* 7. *Institut. Moral. cap.*10. *quæst.*2. & Sanchez *num.*46. & alii. Nam licèt tunc tutius sit abstinere à carnibus, in voti tamen obseruatione, stante dubio ad quid me obligauerim, non teneor tutius obseruare. Imò addit Sanchez hoc esse verum, etiamsi talis vouens dubius re vera de præterito, modò credat quòd si ei carnes in mentem venissent, illarum etiam abstinentiam voueret. Nam, vt ait, ad inducendam obligationem voti non attenditur qualis voluntas habenda foret, sed qualis voluntas actu habita sit. Item qui vouit abstinentiam ab ouis, non tenetur abstinere à lacticiniis, differunt enim inter se lacticinia, ab ouis: illa enim sunt caseus, lac, butyrum, & similia, quę emunguntur: oua autem sunt diuersa. Et hoc de abstinentia ad ouis intellige similiter, nisi vouens illorum abstinentiam expressè includeret etiam lacticinia.

6 Quæris de illo qui vouit abstinere a carnibus, an possit vesci, seu bibere ius, in quo carnes sunt decoctæ? Ait Sanchez *ibid. num.*48. teneri à tali iure abstinere, nisi expressam intẽtionem habuerit tempore, quo vouit ius tale non excludendi. Nam illud votum obligat ad abstinendũ à carnibus, sicut obligat ius Ecclesiasticũ: at præceptum Ecclesiasticum obligans abstinere à carnibus, obligat etiam abstinere à iure, in quo illæ decoquuntur, quia carnis substantiam imbibitam habet.

7 Vouens ieiunium, tenetur ieiunare absque lacticiniis: si tamen sic vouens habet Bullam Cruciatæ satisfacit ieiunio edens lacticinia. Nam quando Pontifex vouenti, aut Confessarius imponunt obligationem ieiunii, imponunt illud modo quo imponit lex Ecclesiastica: at ieiunans cum lacticiniis, & Bulla Cruciatæ ieiunat admodum legis Ecclesiasticæ, Ita Angles *in Floribus* 1 *part. quæst.*9. *de Ieiunio. art.* 1. *post* 9. *difficul. dubio* 5. Rodriguez. *tom.*1. *Sum. in* 2. *editione cap.*184. *nu.* 10. Quod idem dicendum est de illo qui habet ex pœnitentia iniunctã obligatio-

tio-

tionem ieiunandi. Si verò sic vouens non habet Bullã Cruciatæ, tenetur abstinere à lacticinijs, quia omne ieiunium Ecclesiasticum exigit abstinentiam à lacticinijs, vel de præcepto iuris, vt ieiunium Quadragesimæ, aut saltem ex consuetudine, vt alia ieiunnia iuxta multorum sententiam. Abstinere enim à lacticinijs est circunstantia intrinseca ieiunio, pertinens ad substantiam, & finem ieiunij, videlicet macerationem corporis, & hoc de sententia communiori dicendum est. At Sanch. *cit. loc. num.* 52. tenet probabile esse sic vouentem ieiunium absque Bulla Cruciatę, posse comedere lacticinia in illo die ieiunij, extra ieiunia tamen Quadragesimæ. Quæ est probabilior opinio, neque de iure, neque de consuetudine interdici in die ieiunij lacticinia extra Quadragesimam.

8 Notat etiam, & acutè idem Sanchez *ibid. nu.* 13. in rigore loquendo ieiunium Quadragesimale de se intrinsecè non includere abstinentiam à lacticinijs, quatenus tale ieiunium est: sed abstinentiam à lacticinijs in Quadragesima esse distinctum præceptum Ecclesiæ à præcepto ieiunij. Nam *in cap. denique 4. dist.* supposito pręcepto ieiunij Quadragesimalis, quasi distinctum præceptum tradens ait: *Par est, vt qui his diebus à carnibus abstinemus, ab his, quæ sementinam trahunt originem à carnibus, ieiunemus*. Hoc probat, quia in diebus Dominicis Quadragesimæ cessante præcepto ieiunij, concessat præceptum abstinendi à lacticinijs. Hinc infertur illum, qui in Quadragesima absque causa non ieiunat, & præterea edit lacticinia, committere duo peccata: vnum contra ieiunium, aliud contra esum lacticiniorum: idem de tunc comedente carnes, absque causa. Qui verò in Quadragesima ieiunauit, sed comedit lacticinia absque causa, & sine Bulla vnum tantùm peccatum fecit edendo lacticinia tunc prohibita: non verò is peccauit contra ieiunium, vt *ibi* tenet Sanchez, quia de intrinseca ratione ieiunij, etiam quadragesimalis, non est abstinentia à lacticinijs sicut est abstinentia à carnibus. Citat pro his Paludanum *in 4. dist.* 15. *q.* 4. *art.* 4. *nu.* 33. & Antonin. 2. *p. tit.* 6. *c.* 2. §. 3. & Angles *loc. ibi cit.*

9 Qui vouit ieiunare omnia Sabbata, tenetur etiam ieiunare in die Natiuitatis Domini, si venit in Sabbato: Est communis Doctorum, & probatum, quia ratione voti tunc obligatur.

10 Qui in die ieiunij surgit à prandio, vt colloquatur de negotio cum amico, & cõsumit mediam horam in negotio, vel colloquio, illo finito, potest reuerti ad prandium finiendum, tota enim illa comestio cēsetur vna moralis comestio. Et arbitrio prudentis viri iudicãdum est, quanta mora interposita non diuidat moraliter vnã comestionem. Requiritur etiam vt relinquens prandium, & surgens ad aliud negotium, habeat intentionem redeundi ad illud. Nam si surgit cum animo iterũ non manducandi, vel id quod iam manducauit fuit sufficiens ad sustentationem ieiunij, non potest iterum comedere absque fractione ieiunij. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 4. verb. Quadragesima, cap.* 110. *nu.* 10.

11 Sacerdos celebraturus, & quicunque recepturus Eucharistiam tenetur id facere ieiunus ieiunio naturę; & non sufficit ieiunium Ecclesiasticum. Est communis: sola explicatione indigens. Videlicet; datur ieiunium naturę, & est illud quando natura, siue homo nihil ad intus recepit, neque comedendo, neque bibendo, neque per modum medicinæ. Talis esse debet celebraturus vel communicaturus, ita vt nihil illorum sumpserit etiam in parua quantitate. Hoc tamen patitur has breues tres declarationes. Prima est: deglutio saliuæ non impedit hoc ieiunium. Secunda, si quis manè inueniens in ore reliquiam cibi relicti ex cœna hesterna & deglutiat, non frangit ieiunium naturæ: Nam hæc duo, non sunt noua comestio: quia comestio est noui cibi in os iniectio. Tertia, si quis aqua os lauet eam voluens inter dentes, & aliqua gutta per guttur vadat in ventrem: non frangit ieiunium naturæ, neque impedit communionem: quia vltra quod illud sit paruitas materiæ est etiã præter intentionem: Et tales defectus, vel casus non est in nostra manu vitare. Dixi non posse communicare illum, qui non fuerit ieiunus hoc ieiunio, intelligendum, modò non sit in claro periculo mortis, & iubeatur communicare per modum viatici, tunc enim prouisus id poterit facere, ac cœnatus. Ieiunium Ecclesiasticũ est, quod fit seruata lege Ecclesiæ, seu per modum,

qua

quo satisfiat præcepto Ecclesiæ. Hoc ieiunium est benignius, & potest seruari bibendo manè, vel sumendo paruam quantitatem per modum medicinæ, vt tradunt Doctores in materia de ieiunio, quod fusius persequi non promisi.

12 Qui in die ieiunij per plura interualla sæpius comedit parum quid, ita vt ex multiplicatis pusillis fiat notabilis comestio, frangit ieiunium, si hoc fiat eodem die: exemplum sit de furante sępius modica, dum peruenit ad quantitatem notabilem. Si verò comedat sæpius, & pusillum in diuersis diebus ieiunij, non frangit, quia tunc illa pusilla non vniuntur moraliter. Neque item peccat mortaliter, qui multos simul inducit, vt die ieiunij comedant pusillum, quod simul iunctum esset notabile, Sanchez 1. *Decalog. cap.* 4. *num.* 11.

IGNORANTIA, *& inaduertentia.*

Vide infra verb. *Pœna.*

RES est quotidiana, & proindè multa explicatione indigens materia breuis de ignorantia: estque præcipuè Religiosis necessaria, tum quod multi illiterati sunt, tum quia pluribus legibus, censuris, ac pœnis subiecti sunt, vtpotè quia fideles ordinarij, quia Clerici, & quia Religiosi, vndè oportet, vt pro illorum quietè sciant quando excusentur ignorantia. Accipe ergo per summa sequentia.

1 Aliud est ignorantia, aliud inaduertentia siue inconsideratio. Ignorantia est carentia scientiæ, quando scilicet de tali re nunquam sciui per aliquem sensum, vel notitiam vt de illo, quod Romæ agitur. Inaduertentia est obliuio scientiæ, & cadit supra illam rem quam ego iam scio, sed intellectus per obliuionem non aduertens, non aduertit ad illud, v.g. scio per lumen naturalem fornicationem esse peccatum, sed per motum primo primum vel secundo primo non aduerto esse peccatum, dicor habere inaduertentiam, quæ etiam dicitur inconsideratio, siue incogitantia: quæ inaduertentia æquiparatur ignorantiæ circa dicenda.

2 Diuiditur primò, ignorantia in ignorantiam facti, & ignorantiam iuris. Ignorantia facti est, quando quis ignorat factum, seu qualitatem facti à se patrati: Exempla sunt: percussit quis Petrum, qui erat Clericus ignorans illum esse Clericum: vel putans mittere sagittam in feram occidit hominem latentem: iste habuit ignorantiam facti, quia ignorauit suum factũ esse percussionem Clerici, vel occisionem hominis: Potest etiam afferri exemplum: ego feci hoc opus ignorans esse peccatum: vel ignorans esse simoniam, vel vsuram: dicor habere ignorantiam facti, quia nescio qualitatem illius facti, vel operis. Ignorantia iuris est, quando ignoratur ius, seu lex prohibens talem actum, v. g. scio percutere Clericum esse malum in lumine naturali, at ignoro Ecclesiam hoc prohibere lege pœna excommunicationis. Item scio lege naturali prohiberi coitum cum Monialia, at nescio Ecclesiam id prohibere lege speciali: in vtroque casu habeo ignorantiam iuris, non facti. At si in vtroque casu habeo ignorantiam, & quod iste sit Clericus, & quod ista sit Monialis, & pari modo in vtroque casu ignoro legem Ecclesiæ id prohibentem specialiter, in vtroque casu simul habeo ignorantiam iuris, & ignorantiam facti.

3 Diuiditur secundò, ignorantia in inuincibilem, & in ignorantiam vincibilem. Inuincibilis (quæ etiam dicitur inculpabilis probabilis antecedens, iusta, & inuoluntaria) est illa, quæ inculpabiliter priuat cognitione, & scientiæ malitiæ actus qua cognita non fieret. Exemplum est de mittente sagittam in feram putatam, cùm sit homo, adhibita solita, & morali prudentia, quam non mitteret si sciret esse hominem. Dicitur hæc inuincibilis, quia pro tunc vinci non potuit moraliter loquendo: talis est illa qua quis dubitans, an aliquid esset peccatum, consuluit Doctorem, peritum virum, qui vel dolo, vel bona fide decepit: & ille actum peccaminosum fecit: talis erit ignorans inuincibiliter, quia ignorantiam vincere nõ potuit. Dicitur etiam hæc ignorantia, iusta, inculpabilis, & inuoluntaria, quia cum in illa non detur peccatum, vt supponimus, eò quòd adhibita sit moralis diligentia positiuè, vel non omissa: illæ tres conditiones illi conueniunt, videlicet, quòd sit iusta inculpabilis & inuoluntaria, si enim sciretur mali-

malitia actus, omnino non fieret. Dicitur denique, hæc eadem ignorantia antecedens, non quia antecedat actionem illius operis, sed quia nec directè, nec indirectè volūtaria est, sed antecedit omnem actum liberæ voluntatis.

4 Ignorantia vincibilis, seu consequens è contra dicitur, quæ sequitur voluntatem, vtpotè quæ verè volita est, aut directè, vt cùm est affectata: aut indirectè, quia potuit ignorans, & tenebatur illam expellere. Qua ratione dicitur vincibilis, culpabilis, iniusta voluntaria, & improbabilis. Vt si in casu prædicto sagittæ, aliquis eam mitteret temerariè, non præmissa diligentia, & circumspectione moraliter necessaria. Item, si quis dubitans hoc esse peccatum noluit rogare litteratos cum posset, ac teneretur, & fecit opus peccaminosum: tunc enim vincere posset. & ideo fecit culpabiliter, iniustè &c. Differt autem hæc ignorantia ab inuincibili: nam inuincibilis si concurrit ad peccatum, concurrit solùm ad materiale peccatum, non ad formale illius: at ignorantia vincibilis est causa peccati formalis, & vera causa peccati propriè dicti: dicitur etiam hæc ignorantia consequens, quia cùm sit indirectè saltem volita, consequitur liberum actum voluntatis.

5 Ignorantia vincibilis tribus modis subdiuiditur: primò in illam, in qua datur negligentia grauis sufficiens ad mortale: & in illam, in qua datur negligentia leuis, & venialis. Secundò ignorantia vincibilis alia est affectata, cum scilicet quis affectat ignorare nolens discere, vel percontari: alia verò ignorantia est non affectata, quando scilicet quis, licet ignoret, non eligit ignorare. Vnde ignorantia affectata est directè volita, quod non habet ignorantia inuincibilis, nec vincibilis: illa enim nullo modo est volita, hæc verò vincibilis est solum indirectè volita. Tertiò ignorantia vincibilis alia est solùm mortalis, seu sufficiens ad mortale, alia verò est crassa, seu supina: hæ duæ differūt solùm per magis & minus. Crassa enim est illa, quam soli homines crassi habent, & pingues in re scilicet clarissima, quā omnes sciunt: & nullus nisi crassi ingenij ignorat, & proindè ista nullam omnino adhibet diligentiam. Illa verò sufficiens ad mortale præmisit aliquam diligentiam, & præuentionem, sed non sufficientem, & quę debebatur apponi, & ideo fuit peccatum mortale non crassum, neq; adeo graue. Ita Valentia 1.2. *disp.6.punct.1.ad finem.*

6 Diuisiones traditę de ignorantia possunt pari modo tradi de inaduertentia, siue inconsideratione, vt scilicet vna sit inuincibilis, alia vincibilis, alia grauis, alia leuis, &c. Quibus positis ponuntur sequentes conclusiones.

7 Prima conclusio. Ignorantia inuincibilis siue sit facti, siue sit iuris, excusat omnino à culpa illum actum cuius est causa. Est communis Doctorum, ita vt probatione non egeat. Ratio breuis est, quia factum per talem ignorantiam est inuoluntarium, ac proindè nō est peccatum. Idem dic de actuali inconsideratione, vel inaduertētia, hæc enim si sit inuincibilis, quantumcunque adsit scientia habitualis perfectissima, excusat à culpa, imò & à pęna in foro interno. Quòd si actus fuerit diuisibilis habens scilicet partes, vel circunstantias pro diuersitate circunstantiæ, excusabit etiam inuincibilis, v.g. scit aliquis prohibitam esse fornicationem, sed nescit inuincibiliter hāc esse suam cōsanguineam: ignorantia inuincibilis consanguineę excusabit illū à parte, vel circunstantia istius actus, quę est incestus, nō excusabit ab alia parte, quæ est fornicatio.

8 Si quis ignorans inuincibiliter pręsentis obiecti malitiam, habeat nihilominus animum comitantem, quo dicat actualiter etiamsi esset peccatum id facerem, tunc talis ignorantia obiecti mali, licet sit inuincibilis, non excusat ab illo peccato mali animi concomitantis, qui ab aliquibus dicitur ignorantia concomitans. Notat tamen Sanch.1.*Decal.c.16.n.*4. tribus modis posse hunc malum animū, seu voluntatem comitari istam ignorantiam inuincibilem. Primò, si sit voluntas tantùm habitualis, vt si, ver. gr. habitualiter tantùm affectus ex odio antiquo, vt si sciret esse hominem inimicum, hunc quem inuincibiliter putat esse feram, illum vtiq; occideret, & existente hoc solo animo habituali occidendi, talis occisio hominis putati feræ non est peccatum, quia per solos habitus non meremur, nec demeremur.

Idem

Idem explica ad alia exempla occurrentia. Secundò modo potest ille animus malus ibi comitari ignorantiam inuincibilem obiecti mali, si videlicet in eo actu habeat voluntatem occidendi hostis si ibi adesset: at putans non adesse mittit sagittam, & proindè illa volitio occidendi solùm comitatur actum externum homicidij. Et tunc externus actus homicidij culpa vacat, solùmque datur culpa homicidij interni ratione propositi occidendi. Tertiò modo, si sagittam emittens actualem intentionem habet, vel haberet occidendi quodcunque viuens præsens, siue sit homo, siue fera, & tunc est verus homicida, quia iam habuit voluntatem directam occidendi.

9 Ignorantia inuincibilis pœnæ non excusat formaliter, & directè à culpa. Ratio est, quia ignorantia eatenus tantùm excusat à culpa, quatenus aufert voluntarium: at ignorantia pœnæ positæ pro tali culpa non aufert omnino voluntarium, licèt aliquo modo illud minuat, quatenus ignorata pœna non ita grauitas peccati cognoscitur.

10 Circa ignorantiam inuincibilem notat Sanchez posse in homine rustico dari ignorantiam peccati interni, cum cognitione actus externi peccaminosi: vt si rusticus audiens à viro docto, fornicationem externam esse peccatum mortale: & tamen inuincibiliter ignoret cogitationem internam circa talem actum esse prohibitam. Ita ille *cit. cap.* 16. *nu.* 17. fusè id probans. Idem dicit *nu.* 18. *&* 19. de illo qui scit esse peccatum mortale aliquod opus facere, ignorat tamen inuincibiliter esse peccatũ illud opus alteri imperare.

11 Tota dubitatio est quando ignorantia, siue iuris, siue facti sit dicẽda inuincibilis, seu inculpabilis, idem dic de inaduertentia. De quo multa Doctores, & confusè. Breuiter dico primo, vt ignorantia, vel inaduertentia, vel obliuio dicantur inuincibiles, sufficit quòd nulla notitia, nec specialis, nec confusa, nec aliqua dubitandi ratio in vniuersum, aut peculiariter occurrat. Quare nullum peccatum erit in consensu voluntatis nisi cogitatio aliqua præcesserit, & consideratio expressa circa malitiam moralem, vel periculum peccati: vel saltem expressa aliqua dubitatio vel scrupulus. Si inquam, nihil horum præcesserit, talis ignorantia, obliuio, & inconsideratio dicentur inuincibiles. Ita Sanchez *citato c. n.* 21. citans multos Doctores maximè Vasquez 1. 2. *qu.* 74. *disp.* 107. *art.* 3. *&* *disp.* 123. qui prius Compluti docuit ex cathedra, & fuit receptum à Doctoribus Complutensibus. Quæ omnes particulæ, quia claræ sunt, non explicantur. Vnde inferes ab opposito fore ignorantiam vincibilem quoties interuenit aliquid ex prædictis, vt si fuit consideratio expressa, seu actualis, circa malitiam obiecti, vel dubium, vel scrupulus. Adde præterea quod non sufficit, vt detur aliqua consideratio malitiæ obiecti, nisi fuerit plena: nec sufficiet semiplena, & imperfecta deliberatio, seu aduertentia mali ad peccatum saltem mortale.

12 Obijcis: Doctores æquiparant scire, ac debere scire, ita vt is qui tenebatur scire, & non sciuit, peccet, ac puniatur sicut qui tenebatur scire, nesciuit. Et ita dicunt de illo qui tenebatur aduertere, & non aduertit. Sed in quouis actu peccaminoso tenetur quis aduertere ad malitiam obiecti; ergo licèt illi non aduenerit consideratio malitiæ, non excusatur a culpa, quia tenebatur aduertere, & non aduertit. Respondetur breuiter ex Sanchez *nu.* 24. Id quod dicitur teneri nos aduertere ad malitiam obiecti, intelligendum esse teneri nos aduertere si menti occurrat vt aduertamus: seu si mens dictet esse aduertendum. Si enim in mentem nullo modo venit aduertere ad malitiam obiecti, nullo modo est culpa in non facienda illa consideratione, quæ non venit in mentem, & non potuit vinci. Itaque tenemur aduertere ad malitiam obiecti, si intellectus dictet nunc considerandum esse malitiam obiecti, secus si non aduertat esse aduertendum. Hinc intelligitur quomodo exponenda sit illa regula *iuris in* 6. Ignorantia facti, non iuris excusat. Est enim intelligenda de solo foro externo, in quo lex præsumit neminem ignorare legem latam a Principe. Nam pro foro consciẽtiæ de quo agimus, si ignorantia sit inuincibilis modo prædicto, excusabit, siue sit ignorantia facti, siue iuris.

13 Poterit in aliquo Prælato dari ignorantia inuincibilis iuris siue legum pertinentium ad suum statum. Nam si aliquid ope-

operetur vel iubeat, nihil omnino aduertans ad legem in contrarium, neque menti ipsius occurrerit dubium, scrupulus, siue cogitatio de lege opposita, erit ignorantia inuincibilis, vt patet ex supradictis *num.* 10. *&* 11. vel potius inconsideratio inuincibilis.

14 Si quis aggrediatur aliquod opus periculosum ex se, vt ignorantia dicatur vincibilis, opus est, vt prius aduertat periculum, neque adhibeatur diligentia ad illud cauendum. Si enim non aduertit naturali quadam obliuione, est inaduertentia inculpabilis, vt tradit Nauarr. *lib.2.de restit.c.1. dub.6.* & alij.

15 Non potest dari ignorantia inuincibilis circa prima duo principia naturalia: quod tibi vis, alteri fac: Et quod tibi non vis, alteri non facias. Idemque multi sentiunt de omnibus præceptis Decalogi circa quæ dicunt non posse dari ignorantiam, quod non est meum prosequi, videat qui voluerit, cum alia doctrina de ignorantia apud Sanchez *citat. cap.26. sequenti* 17. de ijs quæ spectant ad excusandum peccatum propter ignorantiam. Illud solùm in communi pro regula generali dari potest quod scil. prudentis arbitrio iudicandum est an ignorantia fuerit inuincibilis, vel vincibilis attendendo tamen ad regulas, ac principia supra posita, vide infra hoc verb. *nu.24. & seqq* Nunc ad præcipuum intentum reuertamur propter quod hic egimus de ignorantia: vt videlicet sciatur quando ignorantia excuset a pęnis per legem impositis, vt ab excommunicatione, inhabilitate, irregularitate, &c. quæ passim regularibus obuia sunt. De quo etiam optimè tractat Sanch. *libr. 9. de Matrim. disp.32.* Ex quo sic accipe.

16 Post sufficientem legis promulgationem in foro externo amittitur probatio ignorantiæ si quis velit probare contra illam se inuincibiliter ignorasse illius promulgationem, vt pœnas illius euadat. Ponitur a Glos. *cap.2. de constit. in 6. notab.* 2. & est communis Doctorum. Et hæc ignorantia probari potest primò, iuramẽto ipsius dicentis se ignorasse: Secundò, coniecturis, maximè in fœminis. Quòd si lex puniat actum non illicitum aliàs iure naturali, facilius credendum est pro foro interno, & externo alleganti ignorantiam inuincibilem: per regulam *cap.2. de constit.* quod res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet. Nec sine culpa aliquis puniendus est *cap.23. de Reg. iuris in 6. sine culpa, &c.*

17 Si aliquis casus lege noua prohibitus sit sub excommunicatione Papæ, vel inferioris Prælati, qui tamen lege antiqua diuina, vel naturali, vel positiua, erat quidem prohibitus, sed non sub excommunicatione, & ego scio prohibitionem antiquam diuinam, positiuum, vel naturalem quæcunque fuerit absque censura, sed ignoro inuincibiliter nouam legem prohibentem sub censura: non euado peccatum, vt patet, sed euado censuram: ponitur, & probatur latè Sanchez *cit. disp 31. nu.9.* pone exemplum de abortu, si olim non puniebatur excommunicatione, vt modò punitur, & tamen olim puniebatur, vel prohibebatur lege naturali, & diuina: & sic de similibus. Probatur, quia taliter peccans solum offendit ius naturale, vel antiquum: non verò offendit ius nouum quod inuincibiliter ignorat: at pœna imponenda est iuxta qualitatem culpæ. *cap. felices. vers. illud autem de pœnis in 6. & ca.2. in fine. de his quæ fiunt a maiori parte Capituli.* Tertiò *ex lege eum qui 18 §. si iniuria, vers. at cùm aliquis, ff. de iniurijs.* Vbi dicitur quod cùm aliquis iniuriam infert alicui, & erat in persona, putans esse minorem, cùm sit re vera maior, non esse puniendum vltra suã existimationem. Et probatur præterea *ex lege, qui iniuriæ 55. initio ff. de furtis.* vbi dicitur quod si quis fregit ianuam alicuius vt illi iniuriam faceret, ex cuius fractione sequutum est, vt latrones postea furtum illi facerent, non teneri ex furto, sed ex sola iniuria. Ex quibus vides etiam cùm datur opera rei illicitæ, non incurri pœnam, nisi iuxta intentionem operantis. Cùm ergo in nostro casu iste malè operans solùm putet se violare ius antiquum non ponens censuram, non incurrit censuram, nec alias pęnas nouæ legis quam ignorat inuincibiliter, & quam non intẽdit violare. Et notandę sunt valdè illæ duę leges citatæ pro casibus occurrentibus. Addi potest *ca. cùm voluntate, de sent. excomm.* vbi dicitur maleficia distingui voluntate, ac proposito.

18 Si quis sciat ius nouum prohibere

rem

rem aliquam, sed ignorat quod prohibeat sub excommunicatione, idque inuincibiliter, licèt multi tenent hoc sufficere ad illam incurrendam, probabilius est non incurrere, sed requiri vt non solùm sciat de prohibitione, sed etiã de pęna qua prohibetur. Tenet Henriquez *lib. de excom. cap.* 21. *nu.* 1. & Angel. *excom.* 7. *casu vlt.* & Suarez *tom. de censur. disp.* 4. *sect.* 9. *n.* 19. & citati ab istis, & probatur, quia excommunicatio non fertur nisi in rebellem, & contumacem at iste ignorans excommunicationẽ in isto casu positam nõ est rebellis, neque contumax quia contumax solus est qui scit, & non vult parere.

19 Quæris de irregularitate, suspensione, interdicto, & alijs pœnis. Et quidem primò de irregularitate prẽmittendum est aliam irregularitatem consurgere ex delicto, vt ex homicidio, ex celebratione in excommunicatione, ex suspensione violenta, & similibus impositis, in pęnam delicti. Alia verò est irregularitas, quæ non ponitur ob delictum sed ex indecentia, vel defectu significationis, & comitatur non culpam, sed indecentiam, qualis est bigamia, & irregularitas contracta a iudice sine culpa damnante hominem ad mortem iustè. Et quidem certum est apud omnes hanc irregularitatem, secundi generis certò contrahi etiamsi operãs operetur ignorantia inuincibili: & proindè contrahens cum duabus sit irregularis bigamus quantumcumque id ignorẽt inuincibiliter. Est ergo sola quæstio de irregularitate primi generis orta ex delicto, an ista quæ pœna est similiter & suspensio, interdictum, inhabilitas, & similes incurrantur ab operante inuincibiliter ignorante.

20 Partem affirmat, tenet Sotus *in 4. distinct.* 22. *quæst.* 1. *artic.* 2. *ad finem*, Ledesma 2. *part.* 4. *quæst.* 24. *art.* 6 & multi alij quos citat Sanchez *n.* 10. At ipse tenet *ibi. nu.* 17. probabilius cum multis alijs has omnes pœnas non incurri ab operante qui habet ignorantiam iuris positiui illas imponentis, faciunt pro hac sententia textus & ratio adducta *in n.* 15. *præcedenti*, hic facilè applicabuntur. Et præcipuè *c.* 2. *de const. in* 6. vbi dicitur ignoranter non ligari sententijs. Vbi nomine *sententiæ* nõ intelligitur sola excommunicatio, sed de omnibus sententijs pęnalibus: propositio enim indefinita iuris tradens regulam, æquiualet vniuersali, vt Iuristæ communiter dicunt. Et ita *citato loco* exponit Glos. & multi Canonistæ *ibidem.* Et in speciali de interdicto, & suspensione, probatur, quia hæ duæ censuræ etiam ponuntur ob contumaciam, vt inter alios tenet Nauar. *in Sum. c.* 27. *nu.* 59 at ignorans ius imponens has pęnas non est contumax, vt patet. ergo illas non incurrit.

21 Ex prædictis sequitur quòd quando in noua constitutione reseruatur absolutio alicuius casus in odium illius casus, vt fecit Sixtus V. contra malè promotos ad Ordines ignorantem inuincibiliter hanc reseruationem, illam non incurrere, quãuis aliàs se peccare cognoscat. Probatur, quia illa reseruatio est pœna statuta in odium delinquentis. Et ignorantia pœnæ excusat ab illa pœna: Neque obstat si dicas per reseruationem auferri iurisdictionem ad absoluendum, & ita ignorantiam non efficere, vt absolutio sit valida. Respondetur enim aliud esse de reseruatione simpliciter facta pro bono communi Ecclesiæ, vt grauiora delicta superioribus reuelentur: Aliud verò de reseruatione præcepta in lege, quæ est pęna, & accessoria, quæ sequitur naturam principalis, & pœnę. Agere enim bona fide contra reseruationem, primi generis, non facit, vt absolutio sibi possit impendi: secus de faciente bona fide contra reseruationem secundi generis.

22 Sicut diximus *num.* 16. ad incurrendam excommunicationem non sufficere quòd sciam opus esse prohibitum ab Ecclesia, sed vt sciam de pęna, idque prohiberi sub excommunicatione ita de cæteris pęnis suspensione, interdicto irregularitate, &cet. dicendum quòd vt incurrantur non sufficit me scire opus esse prohibitum, sed requiri, vt etiam esse prohibitum sub pęna suspensionis, irregularitatis, inhabilitatis, &c. Hæc est probababilior, & mitior opinio, quã tenet Nauar. dicens esse consolatoriam circa multos *in Sum. cap.* 23. *nu.* 47. *& cap.* 27. *n.* 16. Rodriguez *in Sum. n. to.* 1. *cap.* 19. *num.* 3. *secundæ editionis*, & aliorum quos citat Sanch. *n.* 21. dicens *nu.* 22. istam opinionem esse probabiliorem quàm sit opposi-

ta, id solum concedes in excommunicationis pęna iuxta dicta *in nu. 16.* At Suarez *disput. 40. de censuris, sess. 5. num. 9. & sequentibus*, cum multis Doctoribus tenet oppositum.

23 Ignorantia facti excusat a pęna imposita illi facta ignorato: est communis, & patet in percussione clerici quem non credebam clericum: vbi ignorato facto, seu qualitate facti, videlicet percussionis clerici, non incurritur excommunicationis pęna. Habetur expresse *in c. si verò, 2. de sentent. excom.* Et hoc est verum etiã si operans daret operam alteri rei illicitæ: quia illas res illicita non concurrit ad occisionem clerici, vel alterius peccati cui sit annexa pęna; excipitur verò vnus tantùm casus, de quo supra *ver. homicidium.* de clerico chirurgo, qui dans operam rei illicitæ, seu sibi prohibitę, quantumcũque adhibuerit diligentiam pro vitando homicidio, si illud eueniat, non euadit pœnam ob causam ibi dictam.

24 Si quis clericum percutiat ignorans esse clericum, animo tamen tali affectus tunc est, vt si sciret esse clericum, etiam percuteret, non incurrit pęnam excommunicationis: quia in rigore datur ignorantia facti, & ille malus animus non tollit istam ignorantiam facti; imò nec est causa concurrens ad percussionem clerici: sed ibi assistit vt quid concomitans, & extraneum ab hac percussione. Ita Sanchez *cit. disp. n. 26.* cum multis ibi citatis. Econtra verò intendens percutere clericum, & percutiens sæcularem, non incurrit pœnam excommunicationis, quia Ecclesia non excommunicat nisi externam percussionem Clerici manantem ab intenta ipsius intentione.

25 Ponit hoc loco Sanchez casum illum. De intendente percutere Petrum Clericum nocte: & casu percussit Ioannem Clericum: & ait talem incurrere excommunicationem. Ego hoc dubium iam posui verbo *Manus violenta* supra *num. 9.* vbi dixi alios Doctores affirmare, alios negare: Attuli *ibi* distinctionem qua Suarez soluit dubium, vt intelligatur quando incurrat: Attuli ibi quandam declarationem Cardinalium per quam à simili videtur probari, hunc percutientem, de quo est quæstio, non incurrere. Nam per illam declarationem, iubens occidere Petrum sæcularem, si casu occidatur Ioannes sæcularis, non incurrit irregularitatem: ergo a simili percutiẽs Ioannem clericum quem non intendebat, licèt intenderet percutere Petrum clericum, nõ incurret pęnam excommunicationis. Est enim vtrobique eadem ratio. Et hoc facit contra Sanchez dicentẽ *n. 27.* quod talis percussor incurrat: facit, inquam, contra illum, quia ille *ibi num. 26.* ait eandem esse rationem in hac materia de incurrẽda, vel non incurrenda excommunicatione, atque de irregularitate. Addit ille *ibidem num. 27.* quod is qui proiecit lapidem intendens cædere Titum clericum, & lapis casu, & inculpabiliter percussit Petrum etiam clericum, & mors indè secuta est, quem tamen Petrum clericum ipse non intendebat percutere: istum non esse excommunicatum, neque irregularem. Est enim, ait, casus diuersus ab ille priori: Nam in illo priori, & affectus, & opus ipsum externum sunt penitus mala, & iniusta. Si quidem affectus fuit clericum percutiẽdi, & ad fuit voluntas illum clericum putando esse alium similiter clericum, cædendi, & opus secutum est. In secundo verò casu solus affectus malus fuit, qui non inducit irregularitatem, excommunicationemve. Sic ille. Et in hoc secundo casu illiusque explicatione, videtur opinio minus dubia, quam in priori.

26 Quoties ignorantia iuris, vel facti fuerit talis, vt trãsgressorem liberet a culpa mortali, talis transgressor excusatur ab omni censura, irregularitate, & omnibus pęnis: Hæc quoad excommunicationem est certissima: hæc enim non incurritur nisi ob peccatum mortale, & idem est de alijs duabus censuris, suspensione, & interdicto, sunt enim pęnæ grauissimę, & proindè non videntur imponi ab Ecclesia ob solam culpam venialem: quamuis non desint multi, & graues Doctores, qui putent suspensionem posse incurri ob solum peccatum veniale oppositum tamen cum multis Doctoribus tenet, & probat Sanchez *citat. disputat. 32. num. 26.* & probat ratione proximè posita, quia est pęna grauissima, nec proindè credendum est imponi ab Ecclesia matre pro culpa veniali. Idemque eadem de

causa dicendum est de interdicto pęna grauiori quàm sit suspensio, citat ad hoc multos Doctores, quos ibi vide. De irregularitate verò orta ex delicto, quod non contrahatur ex solo delicto veniali, sed mortali, tenet expresse Soto 5. *de Iustit. qu.1. art.9. vers. Id autem*, & Nauar. *super capitul final.14 q.6. nu.16. & in Summa Latina c.27.nu.251.* & alij.

27 De ignorantia inuincibili, & inculpabili hactenus dictum est. Nunc adde sic. Ignorantia vincibilis siue facti, siue iuris imponentis censuras, & alias pęnas spirituales, siue factum illud sit peccatum mortale, si tamen non fuerit ignorantia crassa, & supina, excusat ab omnibus illis pęnis. Et hæc conclusio est magnæ consolationis: estque intelligenda de quibuscunque pęnis siue latis a iure communi Papæ, siue a particulari Diœcesanorum: probatur *ex c.2. de constit ut.in 6.* vbi dicitur ignorantia, dummodo nō sit crassa, & supina, excusare ab omnibus sententijs. Vbi per verbum, *Sententiæ*, intelliguntur sententiæ latæ pro quibuscunq. pęnis vt iam supra diximus. Hanc tenet Syluester *verb. culpa q.11 §.14. in fine*, & alij, sicut Viuald. Candelabr. *2.p. tract. de Irregular. n 265.& seqq.* Maiolus *lib.5. de Irregular.c.48 §.3.n.1.* Crassa verò, & supina ignorantia est illa, quæ procedit ex culpa lata, quæ interuenit in adhibenda diligentia Culpa verò lata est (vt definit Castr. *lib. 1. de lege pœnal. cap 14. col.4.*) quando ignorans, aut nullam, aut valdè modicam adhibuit diligentiam, vt sciret quæ nosse tenetur. Et Graffis *1.p.decision. lib.4.c 9 n. 20* id magis explicans ait, culpam latam, seu ignorantiam crassam esse illam, quæ vel ex malitia, vel ex nimia negligentia procedit. Vbi vides posse aliquem euadere prædictas omnes pœnas, etiam si operetur culpabiliter mortaliter cum ignorantia iuris, vel facti, dummodo ignorantia non sit crassa, & supina, siue magna. Vnde etiam colliges non incurri irregularitatem homicidij ob solam culpam venialem.

28 Si Canon ponat censuram contra facientem aliquid scienter, excusatur ab illa pœna etiam ille, qui oppositum fecerit cum ignorantia crassa, dummodo non sit ingens temeritas talis crassa ignorantia. Idem dicendum est excusare ignorantiam crassam, si lex prohibeat, sub his verbis, *Si quis ausus fuerit, vel si quis præsumpserit*, vtrobique enim crassa ignorantia excusat: etenim qui ignorat crassè, neque scit, neque audet, neque præsumit: hæc enim tria requirunt, vel scientiam, vel contumaciam, quam non habet ignorans etiam crassè. Et probatur prætérea, quia Canon requirens scientiam, ausum, vel præsumptionem supponit dolum, vt patet, vel malitiam; at ignorans crassè non habet malitiam, seu dolum. Hinc aduerto consolationis gratia excommunicationem Bullæ Cœnæ, latam contra legentes libros hæreticorum, exprimere illos qui legunt scienter: vt habetur in Bulla Cœnæ, puto Sixti V. quam explicat Nauar. *in Sum. Latina,c.27 n.55.* & proindè legentes illos, cum culpa notabili ex ignorantia crassa illam non incurrent. Idem dices circa excommunicationem latam contra religiosos admittentes fœminas intra clausuram, ibi enim ponitur verbum, *præsumpserint*, & proinde excusabit ignorantia crassa: vide Nauarr in *Sum. c.27. n 141.* Ludouic. Lopez *2. part. instruct. c.13. de excommunicat. §. sed iam ad secundum punctum.* Henriq. *libr. 13. de excommun. c.23.n.3.* Dixi supra, *nisi ignorantia crassa esset adeo crassa, vt sit ingens temeritas*, quia re vera tunc ille operās dicetur operari cum dolo cum quo supra diximus neminem pęnas has euadere.

29 Ignorantia affectata, qua quis eligit nescire, vt liberius peccet, nunquam excusat a pœnis etiam scientiam exigentibus; probatur ex proximè dictis, quia ignorantia affectata supponit dolum, vt constat; at dolus non excusat. Et præterea, quia ignorantia affectata non minuit culpam, sed potius illam auget.

30 Quando *in Canone, si quis suadente diabolo, 17. q.4.* excommunicatur clerici percussor: per illa verba, *suadente diabolo*, non innuitur quod debeat interuenire dolus, ac proindè quod excusetur percussor ignorans clericatum etiam crassè: nō, inquam ita est: sed illa verba *suadente diabolo*, solum important, quod sit percussio mala, & illicita: nam si sit licita, vt quæ sit correctionis gratia, per istam non incurritur, quia non fit instigante diabolo, & proinde in casu percussionis clerici igno-

ignorans clericatum, vel ipsum Ius per ignorantiam crassam non liberabitur: sed incurret.

31 Ex omnibus prædictis colligit Sanch. *cit. disput.32. a numero 43. vsque ad finem disputationis*, quòd coniux contrahens affinitatem, vel consanguinitatem spiritualem, cum sua vxore, quia scilicet baptizauit suum filium, vel accessit ad consanguineam vxoris, per quod incurritur pœna, vt non possit petere debitum a tali vxore vel coniuge; colligit, inquam, hunc talem liberari ab illa pœna non petendi debitum, si id fecit cum ignorantia crassa facti, vel iuris. Explicatur. Ignorauit quis omnino legem Ecclesiæ prohibentis petere debitum præcedente aliquo facto ex illis duobus, idque ignorauit crassè; iste habuit ignorantiam iuris, & proindè ab illa pœna, etiam si habuerit scientiam facti: id est, etiamsi sciuerit, illum baptizatum esse filium suum: vel illam, ad quam accessit, esse consanguineam vxoris suæ, vel coniugis sui. De ignorantia facti sit exemplum. Sciebat quis legem Ecclesiæ prohibentem petere debitum præcedente aliquo ex duobus dictis, attamen ille baptizans vel leuans è fonte infantem, quem nesciebat omnino esse suum: vel accessit ad illam quæ verè est consanguinea vxoris, id tamen ille ignorabat, habuit ignorantiam facti, ac proindè excusatur ab illa pena non petendi debitum. Imò addit *ibid.* Sanchez *nu.*48. quod hoc habet locum etiam, si sit ignorantia circa gradum consanguinitatis, v. gr. Accessit coniux ad consanguineam sui coniugis in secundo gradu, ignarus talis consanguinitatis, sed existimans esse in tertio gradu: tunc non prohibetur petitione debiti, ac si ignorasset consanguinitatem: nisi esset ingens temeritas sic ignorare, aut esset ignorantia affectata. Probat hoc vltimum de ignorantia circa talem gradum, quia perinde est ignorare consanguinitatem; ac ignorare gradum cui hæc pęna statuitur: in vtroque enim euentu verè ignoratur factum tali pęna punitum. Quod item magna consolatio est, & remedium ad quietandos coniuges quando confessor non habet specialem facultatem concessam ex priuilegio ad dispensandum in tali casu: si enim ibi intercessit vera ignorantia iuris, vel facti modo prædicto, non est necessaria dispensatio. Tandem concludit, quòd si in duobus casibus præcedentibus coniux habet tantùm ignorantiam solius pęnæ impositæ, ne petatur debitum; tunc duas esse opiniones, alteram affirmantem, excusari: alteram negantem; quæ verò ex his duabus sit probabilior, diximus in communi, *supra hoc eod. ver. num.*16.17. *&* 18.

Quando autem probari possit ignorantia per iuramentum ignorantis, vide *infra verb. Pœna.*

ILLEGITIMVS, vel Legitimus.

Vide supra verb. *Dispensatio. numero* 1. 2. *&* 3.

1 QVinam dicendi sint filij legitimi, vel non, quia spectat propriè ad Legistas & Canonistas, omitto. Vide inter alios Sayro, *li.6. de censur. cap.*10 & alios.

2 Attendenda est forma dispensationis cum illegitimo, quo pacto detur. Si enim dispensatur solum, v.g vt sit Guardianus, non poterit esse Prouincialis, & sic de cęteris, Capucinus *verb. Dispensare*, & proinde in dispensatione debent exprimi singula pro quibus dispensatur, v.g Officia, Dignitates, &c.

3 Dispensatus ad Ordines, non proinde censetur legitimari. Est enim valdè diuersum legitimare, & dispensare. Vnde si dispensatus in Ordine ad dignitates, expellatur postea ab Ordine, non potest in sæculo obtinere dignitates, quia non fuit legitimatus, sed solùm pro Ordine dispensatus. Miranda *to.*2.*q.*2. *art.*4.

4 Illegitimus sacrilegus, cuius scilicet mater, aut pater est persona sacra, vel etiam incestuosus, natus scilicet ex parentibus inter se consanguineis, potest hodie admitti ad Religionem, quia licet Sixtus V. id vehementer prohibuerit, Gregorius tamen XIV. Bullam illius reduxit ad terminos iuris communis, per quod ius hi non arcentur a Religione, immò Gregorius in sua Bulla expresè admittit ad habitum, & professionem quoscumque illegitimos. Vide illius Bullam apud Rodriguez, *tom.* 3. *quæst.*54. *prope finem.* Requirit ta-

rit tamen Gregorius XIV. vt illegitimè recipiendus sit talis indolis, & probitatis, vt suppleat natalium defectus. Secundò. prohibet Gregorius XIV. ne filius illegitimus alicuius Religiosi recipiatur in Ordine sui Patris, illo viuente, siue natus sit ante professionem, vel post professionem patris, poterit tamen mortuo patre.

5 Legitimatus à Rege, vel Magistratu sæculari, si intret Religionem non censetur legitimatus ad Ordines, vel officia Ordinis: quia Rex non potest tollere impedimenta canonica, vt non potest tollere impedimenta matrimonij: vel habilitare ad Ecclesiastica. Est communis, & Rodrig. *Addit ad Sum. verbo Legitimare. concl. 5. 1. par. cap. 244.*

6 Probabilior opinio est, quod Sacerdos illegitimus dispensatus in sæculo, & habens ibi beneficium Curatum, si Religionem intret, non est dispensatus ad officia Ordinis, & dignitates in Ordine. Miranda *tom. 2. q. 2. art. 5.* & Rodrig. *tom. 1. quæst. 13. art. 10.*

7 Electores eligentes vnum indignum in Prælatum, & scientes illum esse illegitimum, si ibi sit præses Capituli potens cum Capitulo dispensare cum eodem ipso facto videntur cum illo dispensare. Rodrig. *cit. q. 13. art. 16.*

8 Illegitimus, etiamsi sit occultissimus, non potest in Ordine absque dispensatione sequentia Officia obtinere. Dico in *Ordine Minorum*, alij viderint, v gr. Non potest esse Generalis, Prouincialis, Guardianus, neque Custos, neque Vicarius Conuentus: quia etiam Vicarius in absentia Guardiani est Ordinarius habens curam animarum, vide Syluestr. *verbo Prælatus, quæst. 2.* Neque item potest esse Diffinitor, neque discretus, siue Procurator ad Capitulum Generale, vel Prouinciale. Vide Mirand. *cit. qu. artic. 8.* & Rodrig. *cit. quæst. 13. art. 18. 19. & 20.* & licèt ibi Rodriguez *artic. 20.* dicat illegitimum posse esse Vicarius Conuentus, ego cum Miranda potius nego, quia est ordinarius in absentia cui tunc aliquæ dispensationes committuntur, & saltem tempore Capituli est ordinarius habens totum quod habet Guardianus: & hæc iurisdictio non permittitur in iure illegitimis.

Possunt tamen Prædicti illegitimi esse Magistri Nouitiorum, & Confessores Monialium. Syluest. *cit. verb. quæst. 3.* Rodrig. & Miranda. Excipe si talis Confessor Monialium habeat iurisdictionem annexam externam, quales sunt aliqui apud Minoritas. Non tamen possunt esse Commissarij Visitatores, quia hoc est dignitas, seu officium cum iurisdictione.

9 Ad dispensandum cum istis illegitimis requiritur causa: & hæc causa relinquitur arbitrio boni Prælati, vt quòd illegitimus sit nobilis litteratus, valdè Religiosus, &c. Doctores communiter. Sed nota valdè, quòd Patres Congregationis Sanct. Ioan. Euangelistæ in Portugalia habent priuilegium in suo Compendio, *fol. 9. pag. 2. in principio*, per quod Eugenius IV. concessit Conuentui S. Gregorij in Allega, sui Ordinis, vt admissus ad professionem inter illos, si habet defectum natalium, ipso facto sit dispensatus, non solùm ad Ordines, sed etiam ad omnia solita gubernari per Fratres illius Ordinis, Prioratus, seu Præposituras. Rectorias, aut officia se inuicem compatientia. Sic ibi. Itaque professus apud illos non solùm dispensatur ad Ordines, sed etiam ad officia, & dignitates Ordinis. Et mihi dictum fuit à Patre, qui fuit illorum Generalis in Portugallia, apud illos id practicari. An verò possint isto priuilegio vti illi, qui communicant cum illis, & hactenus ea ignorantia non fuerunt vsi, vide infra *verbo Vsus Priuilegij, verbo Priuilegium, num. 60. & seqq.*

10 In Compendio D Hierony. Hyspan. *verb. Dispensatio natalium*, §. 1. dicitur, quòd potest Prior Conuentualis dispensare, vt Frater aliquis illegitimus sit Prior, Vicarius, Confessor, & quasuis alias administrationes Conuentus habere. Nihil tamen ait de Prouincialatu. *Ibidem* tamen, §. 2. ait posse solum Generalem in hoc dispensare, etiam vt frater illegitimus possit esse Generalis. Et credo has concessiones non esse reuocatas, nec modificatas per Greg. XIV. dicentem sup. *ver. Dispensatio, nu. 2.* id fieri debere in Capitulo, &c. quia Greg. XIV. ibi nõ reuocat priuilegia antiqua Religionũ circa dispensationem cum illegitimis, immo ait se illa renalidare, si sint in vsu, & non sint comprehensa sub vllis reuocationibus.

M 4 11 Ad

11 Ad dispensandum cum illegitimo requiritur quòd illegitimus explicet qualitatem illegitimitatis, si videlicet sit spurius, si naturalis, si sacrilegus, si incestuosus, si adulterinus, &c. possunt enim hæ qualitates cum aliquibus circunstantijs maximè duplicatis mouere aut deterrere ad dispensandum, Miranda, *cit. q. art.* 13.

12 De Abbatissis, vel Monialibus illegitimis circa promotionem ad Abbatissatum, vide supra, ver. *Abbatissa nu.* 7.

13 Paulus III. concessit Generalibus Ordinis D. Hieronymi in Hisp. vt possint dispensare cum familiaribus, conuersis, & donatis sui Ordinis illegitimis, vt possint obtinere beneficia Regularia cum cura, vel sine cura animarum in suis Monasterijs, idque etiamsi sint illegitimi, incestuosi, & sacrilegi. Rodrig. *cit. q.* 13. *artic* 23. Potens legitimare adulterinum, & incestuosum, seorsim; potest etiam legitimare vnum simul adulterinum, & incestuosum. Sanchez *de Matr. lib.* 8. *disp.* 2. *num.* 28. cum multis. Excipit tamen dummodo non sit in præiudicium tertij: si videlicet ex legitimatione perdant partem hæreditatis filij legitimi.

ADDITIO.

1 SI quis coniux in legitimo matrimonio existens postea fiat Monachus, cum omnibus licentijs legitimè requisitis, & post professionem accedat, ad suã antiquam vxorem quæ filium pariat, talis filius natus ex vero matrimonio est sacrilegus vt patet, & proindè illegitimus: habetur *in capit. litteras, de filijs presbyteror.* ex quo capite, ac titulo videtur requiri, vt prædictus monachus non solùm sit monachus, sed etiam Sacerdos.

2 Si quis nascatur ex soluto, & soluta, idque ex coitu illicito, & fornicario & illi postea inter se verum matrimonium cõtrahant, ille præteritus legitimatur eo ipso per illud subsequens matrimonium. Habetur *c. tanta. qui filij sint legitimi.* Idẽ dicendum est de filijs qui nati sunt ex matrimonio à parte rei nullo, putato tamen vero: si enim à parte rei extitit impedimentum dirimens matrimoniũ, propter quod solutum est matrimonium, post aliquot annos sententia iudicis: hoc non obstante, illi filij qui nati sunt tempore quo matrimonium putabatur validum, sunt filij legitimi, si matrimonium prius contractum fuit in facie Ecclesiæ. Habetur *c. cùm inter. qui filij sint legit.* Quod etiã verum est de filiis, qui cõcepti sunt ante latam sententiã diuortij, & nati post illã latam. Tolledo *in Summ. lib.* 1. *cap.* 58. *n.* 3.

3 Illi qui post Baptismum, vel ante illũ exponuntur a matre ne cognoscatur, & ponuntur ad portas templi, vel alicuius viri, reputantur pro illegitimis, quia violenta probatio est, eos non nasci ex vero matrimonio. Tolledo *ibi supra n.* 4.

IMPETRARE INDVLTA absque licentia.

1 NVllus Regularis potest impetrare indulta à Sede Apostolica cõtra suæ Religionis statuta: & obtentum est nullum: Idem est si indultum sit contra Regulam, & bonos mores. Rodrigu. *tom.* 2. *q.* 103. *art.* 2.

2 Si Religiosus impetret sibi aliquam exemptionem valebit pro forma verborum, si videlicet deroget concessionem Leonis X. qui prohibuit similes exemptiones obtentas etiam a Legatis à latere, si obtineantur absque licentia Generalis, vel Prouincialis Minorum. Rodrig. *to.* 2. *q* 64. *art.* 1. Et ibidem etiam Leo X. vt valeat rescriptũ exemptionis pro Fratre Minorita requirit etiam quod interueniat consensus Procuratoris, vel Commissarij Rom. Curiæ. At sequẽtes Pontifices non astringuntur illis limitationibus; & proindè inspiciantur verba concessionis Papalis. Supradicta prohibitio Leonis X. habetur in Compend. *ver. Exempti Fratres.* §. 9. *&* 11.

INDVLGENTIA.

ANte omnia suppono, vt notissimũ, multas Indulgentias olim fuisse concessas diuersis Ordinibus ac Religiosis, de quibus latè Compend. Minorum, *verbo Indulgentia.* Secundò, suppono certissimum S. Dominum Paulum V. anno 606. Pontificatus sui anno primo, reuocasse omnes Indulgentias concessas per antecessores suos Sum. Pontifices quibuslibet

libet Regularibus, Religiosis, ac Monialibus cuiuluis Ordinis, illasque annullasse: ac decreuisse, quod loco illarum ibi reuocatarum, omnes, & singuli Religiosi gauderent solis Indulgentijs in eadem Bulla ibi Religiosis concessis ab eodem Sum. Pontifice: quæ sunt sequentes.

1 Indulgentia plenaria cuique fideli Christiano suscipienti habitum approbatæ Religionis: cum animo profitendi, si suscipiat confessus, & sacra communione refectus.

2 Indulgentia plenaria cuius Nouitio profitenti, si sit confessus, & sacra communione refectus.

3 Quiuis Religiosus degens intra clausuram in festo principali sui Ordinis, cõfessus & sacra communione refectus, vel Missam celebrans, rogans deuotè pro cõcordia Principũ Christianorum, extirpatione hæresum, exaltatione Ecclesiæ, & salute Sum. Pontificis, lucratur Indulgentiã plenariam, vbi nota specificare Papam, quòd viuat Regularis intra clausuram Conuentus Puto autem, quòd festũ principale sui Ordinis erit festum Fundatoris Ordinis canonizati, vel illud quod apud illos fuerit declaratum pro principali.

4 Quiuis Religiosus in articulo mortis verè pœnitens confessus, & communicatus, & si hoc fieri nequeat, contritus, pronuncians & inuocans ore, vel si ore non possit, mente, nomen Iesu, lucretur Indulgentiam plenariam.

5 Indulgentia plenaria cuius nouo Sacerdoti cõfesso, & dicenti primã Missam. Et eadem datur cuius Religioso illa audiẽti, si sit cõfessus, & Eucharistia sanctissima refectus, vel si celebrauit confessus.

6 Indulgentia plenaria, & remissio omnium peccatorum cuius Religioso, qui per decem dies segregatus à negotijs se collegerit ad aliquod cubiculum, vel se segregauerit à conuersatione aliorum, ibique, intenderit lectioni librorum spiritualium, & cæterorum ad deuotionem excitantium. Et considerauerit sæpe mysteria fidei diuina beneficia quatuor nouissima Passionem Domini, similiaque exercitia spiritualia fecerit. Et simul fecerit intra idem tempus, confessionem generalem totius vitę, vel vnius anni, vel ordinariam: & Eucharistiam sacrosanctam receperit, vel celebrauerit, & hæc omnia toties quoties fecerit, lucratur Indulgentiam plenariam.

7 Quiuis Religiosus viuens in clausura visitans suam propriam Ecclesiam, & orans in illa deuotè pro supradictis in tertia Indulgentia lucratur omnes Indulgẽtias concessas visitantibus Ecclesias intra, & extra muros Romæ, in die stationum, ac si ipse illas visitaret. Et hæc est maior & facilior inter ibi contentas.

8 Quiuis Religiosus viuens in Clausura, dicens quinquies *Pater noster*, & *Aue Maria* coram altari suæ Ecclesię singulis diebus, lucratur quinque annos Indulgentiæ. & quinque quarentenas.

9 Eandem Indulgentiam lucratur, qui de licentia Superiorum iter facit, vel est extra clausuram, sicut Lectores, & Prędicatores, si proximè dictum faciant corã Altari alicuius Ecclesiæ.

10 Religiosi, qui per spatium mensis vnius singulis diebus habuerit mediam horam Orationis mentalis, & confessi receperint Eucharistiam in vltima Dominica eiusdem mensis, lucrantur sexaginta annos Indulgentiæ, & totidem quarentenas.

11 Qui in Capitulis accusauerint suas culpas, imperfectiones, & peccata contriti, & communicati, & habuerint exercitia virtutum, lucrantur tres annos Indulgentiæ, & totidem quarentenas.

12 Religiosus missus a Papa, vel legitimo superiore, ad terras infidelium, vel hæreticorum prædicandi gratias, vel ad docendum ibi Catholico, vel hæreticos conuertendos; vel infideles reducendos, si ad prædictum finem fuerit confessus, & sacra communione refectus, lucratur Indulgentiam plenariam; & hanc lucratur per duas vices distinctas: primò, quando recipit prædicta Sacramenta ad illum finem: secundò, quando ingreditur prædictam Prouinciam ad quam mittitur.

13 Quando superior in visitatione generali, pro meliore successu visitationis voluerit instituere solitas 40. horas orationis singuli Religiosi, qui durãte spatio dictarum 40. horarum, ad minus habuerint duas horas orationis diuersis etiam temporibus per interualla, rogando deuotè pro

pro cõcordia Principum Christianorum extirpatione hæresum, exaltatione fidei, salute Papæ, & augmento Regularis disciplinæ, confessi, & sacra communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariã, & remissionem peccatorum.

Post hanc reuocationem generalem, & concessiones prædictas idem Dominus Paulus V. concessit nobis Minoritis Indulgentiam plenariam dicentibus Coronam Beatæ Mariæ, idque ad instantiam Oratoris Hispaniæ, in Curia Romana agentis, & Commissarij nostri in eadem Curia: & dicebat in litteris testimonialibus, quas vidi impressas, sed id denuo cõcedere, nõ obstante sua generali reuocatione Indulgentiarum supradicta.

Circa hanc verò reuocationem primò aduerto in illa solùm reuocari indulgentias olim concessas directè ipsis Religiosis, & Monialibus, seu Religionibus patet ex verbis Motus proprij, cùm loquitur de reuocatione, ibi, *quibuscumque Ordinibus, & institutis Regularibus, & quibuslibet personis Regularibus concessas)* quales erant illę quibus soli Religiosi vtebantur: vt, verbi gratia, quoties Minoritæ celebrabant, vel communicabant Indulgentia plenaria, si id facerent in die Dominica. Festis Christi Domini, & Beatæ Marię, &c. vel quoties aliqui Religiosi dicerent Psalmum *Miserere mei Deus*: & similes. At non videtur in dicta reuocatoria prohiberi quo minus Religiosi lucrentur aliàs Indulgentias concessas à Pontificibus vniuersis Christi fidelibus: vt cum Sixtus V. concedit Indulgentiam plenariam vniuersis Christi fidelibus visitantibus Ecclesias Minorum in festis Sanctorum eiusdem Ordinis: non, inquam, excluduntur Religiosi ab his Indulgentijs. Primò, quia Religiosi etiam sunt fideles, Secundò, quia non sunt peioris conditionis, quàm sæculares. Tertiò, quia hæ vltimæ Indulgentiæ Sexti, & similes, nõ sunt concessæ primò, & directè personis Regularibus, sed omnibus Christi fidelibus absque limitatione, & restrictione.

Secundum principale occurrit tractandum circa prędictam reuocationem D. Paul. V. an prædictæ Indulgentiæ sic reuocatæ, hodie censeantur reualidatæ saltem apud Minores, eo quòd idem D. Paul. V. post illam reuocationem confirmauit Minoritis sua omnia antiqua priuilegia: dicens in confirmatione se confirmare etiam (gratias, concessiones & indulta spiritualia) sed tamen non posuit vllo modo Indulgentias? Aliqui affirmarunt in dictis verbis, *gratias, indulta spiritualia*, prædictum D. Paul. V. nobis iterum confirmasse Indulgentias antiquas.

Ego constaret teneo ibi per illa verba non confirmasse antiquas Indulgentias à se reuocatas, & sic nos hodie directè non habere nisi supra positas concessas ab illo: & idem dicendum de cæteris Religiosis si post illam reuocationem non impetrarũt particularem illarum antiquarum confirmationẽ ab illo. Et huius meæ opinionis fuerunt graues ac docti Religiosi hac de re cõsulti in pręcipuis Cõuentibus Olyssiponens. & in Academia Eborensi qui dixerunt ita se rem habere, & apud illos nõ haberi nouum recursum seu confirmationem. Probo primò, quia non est credendum de sanctiss. D. Papa tã citò mutasse sententiam in re grauissima, quam in prędicta Bulla dicit iam intentatam, à Clemente VIII. & sibi etiam à Procuratoribus Ordinum postulatam vt ipsemet Dominus Paul. V. dubia Religiosis quietaret in re tam confusa antiquarum tot Indulgentiarum. Secundò, quia idẽ Dominus Paulus V. vt supra dixi, concedens nobis Minoritis illam Indulgentiam plenariam pro corona Beatæ Mariæ, dixit se illam concedere non obstante sua reuocatione generali Indulgentiarum: si ergo pro concessione vnius tantùm, fecit mentionem suæ reuocationis: cur non faceret mentionem eiusdem reuocationis recentis, confirmans postea non vnam sed tot, tantas, ac tam faciles, de quibus Religiosi ipsi postularunt decisionem; Tertiò, quia Clemens VIII. illius prædecessor quando confirmauit nostra priuilegia, expressè dicit se confirmare Indulgentias; & cęteri Pontifices similiter: At Paulus V. *verbum Indulgentiæ* subticuit omnino. Quartò, quia lex Principis debet promulgari verbis claris, proprijs, & communibus ad tollenda dubia, vt Doctores tradunt in materia de legibus: dubium verò valdè est, imò & insolitum, quod per gratias, & indulta spiritualia intelligantur

tur Indulgentiæ. Adde quod Indulgentia est materia grauissima, & habet nomen commune & vsitatum, ac proindè non debuit per circumloquia exprimi. Vltimò, quia, vt Iuristæ dicunt, in concessione generali Principis non conceduntur illa, quæ si Princeps aduertere, vel rogaretur, non erat concessurus: at in illa concessione gratiarum, & indultorum si Papa nuper reuocans omnes Indulgentias, cum tanto fundamento, aduerteret, vel rogaretur, credendum est noluisse prædictas reuocatas validare: posset enim aliqualis videri inconstantia. Quod verò attinet ad verba citata: *gratia, & indulta spiritualia*, non significant solùm, & propriè Indulgentias. *Gratia* enim nomen generale est, significans gratiam infusam, beneficium, fauores &c. *Indultum*, etiam spirituale multa alia significat: vtpotè concessiones ad quietandos, scrupulos, ad absoluendum à reseruatis, & alia similia pertinentia ad animam, vt dispẽsationes, quæ non sunt Indulgentiæ. Et probo, quia Iul. III. Sixt. V. & Clem. VIII. locis citandis infra *verb. Priuilegium, nu.* 30. confirmantes priuilegia vltra Indulgentias dixerunt, etiam indulta spiritualia tanquam quid diuersum. Et quod sub nominibus communibus non intelligantur Indulgentiæ, tenet expresè Suarez *tom. de legib. libr.* 8. *cap.* 9. *ad fin.* & innuit Nau *lib.* 5. *Consil. tit. de pœnit. & rem ss. cons.* 2. *nu.* 3. Addo quòd Miranda nouissimè scribens post illam reuocationem, in vtroque tomo, neque vllum verbum fecit de Indulgentijs, videns scilicet esse reuocatas: aliàs nõ omissurus rem tam grauem, communem, & necessariam, & consolatoriam. Quæris: Clem. VIII apud Bullarium Rodrig. concessit Indulgentiam plenariam parentibus Fratrum existentium in Purgatorio, & benefactorum particularium Fratres hospitantium, si pro illis Minorita dixerit vnam Missam. An hæc sit reuocata per Paulum V. credo quòd non: quia talis Indulgentia non est concessa Fratribus, sed parentibus, vel benefactoribus. De illa verò, quæ *ibid.* conceditur Fratri defuncto, pro quo similiter celebrauerit Minorita, dubito, quia est hæc concessa pro Fratre, licet sit defunctus, imò credo reuocatam.

CIRCA INDVLGENTIAS, & Iubileum, alia.

1 Regulares prædicantes Indulgentias indiscretas, peccant mortaliter, & grauissimè. *Clem.* 1. *de priuilegijs*, §. 1. sunt autem Indulgentiæ indiscretæ, primò, illæ quæ sunt falsæ, & nunquam concessæ. Secundò, illæ quæ sunt concessæ à non habente potestatem. Tertiò, illæ quæ probari non possunt litteris Papæ, vel alio authentico testimonio. Idem erit publicare Indulgentias olim veras, sed hodie reuocatas.

2 Pro illa Indulgentia Portiunculæ Minorum 2. die Augusti noto primò illam confirmasse Benedictum XII. in Compend. *verb. Indulgentia quoad sæculares.* 1. §. 13. idque videtur pro sola illa domo Assizij. Secundò noto D. Paul. V. hanc non ponere inter suas Indulgentias. Noto tertiò, quod Rodrig. *tom.* 1. *qu.* 58. *artic.* 1. ait, quod Confratres Chordæ P. nost. Francisci illam lucrantur, intellige si in Hispania gaudent Cruciata. Noto quartò D. Paul. V. illam concessisse omnibus fidelibus, pro Hispania per decem annos, & finitur anno 1618. inclusiuè.

Quæris an Minoritæ possint vti illa Indulgentiæ Portiunculæ extra illam domum Asisij? credo quòd non, si sermo sit rebus, vt nunc post annum 1618. & non renouetur à Papa: probo, quia Indulgentia vnius illius loci post reuocationem generalem Pauli V. non extenditur ad alios Conuentus eiusdem Ordinis. Nam Paulus V. reuocauit Indulgentias concessas Religionibus, & Religiosis: siue ergo illa Indulgentiæ Portiunculæ extra illam domum fieret per communicationem, Indulgentia Ordinis, siue Religiosorum, est reuocata per dictam reuocationem Minoritis extra illam domum. Ibi vero lucrabuntur tanquam Christi fideles. Extra verò illam in Hispania solùm vsq; ad annum 1618. vt dixi. Si quæ verò concessiones erant antiquæ extendentes illam ad Minoritas extra illam domum, censeo reuocatas esse per illam reuocatoriam generalem iuxta modò dicta. Vide adhuc infra *verb. Priuilegium, num.* 20.

3 Quando Sixtus V. concedit Indulgentiam plenariam visitantibus Ecclesias Mi-

Minorum in Festis Sanctorum illius Ordinis pro Indulgentia ibi in die S. Claræ visitanda est Ecclesia Monialium, non verò Ecclesia Fratrum, idque intellige pro sæcularibus. Rodriguez *to. 2. quæst. octuagesima septima, art 5.*

4 Credo quod Indulgentiæ concessæ ab antiquis Pontificibus pro sæcularibus visitantibus Ecclesia Religiosorum non sunt reuocatæ per illam reuocationem generalem Pauli V. Quia illæ non sunt concessæ Fratribus, sed sæcularibus directè: quòd autem concessæ fuerint intuitu Fratrum, vel Ordinis, non facit quò sint concessæ Fratribus. Nec Paulus V. in Bulla facit mentionem sæcularium, neque Indulgentiarum illis concessarum, verba autem restrictiua ibi sunt strictè accipienda, & non extendenda, vt patet. Est huius opinionis Rodriguez, *Addit. ad Summ. 3. cap 11. nu. vnic.* vbi ait concessam esse Indulgentiam plenariam à Calixto III. parétibus Fratrum Minorum in hora mortis, in qua possunt eligere Confessorem per quem absoluantur plenariè à culpa & pœna. Et eodem priuilegio frui parentes non Mendicantium per communicationem: neque hoc reuocasse Paulum V.

Sunt autem multæ Indulgentiæ concessæ sæcularibus visitantibus Ecclesias Fratrum, maximè si ibi audiant Verbum Dei, pro Missa noua: quas breuitatis gratia omitto, quia non pertinent ad Fratres directè, videat qui voluerit multa de hoc in Compendio Minorum, *verbo Indulgentiæ, quoad sæculares.* Vnam vel alteram tantùm refero, quia sunt maiores. In Compendio D. Hieronymi in Hispania, *verbo visitantes Ecclesias*, § 1. conceditur Indulgentia plenaria visitantibus Ecclesias Sancti Hieronymi confessi, vel cum proposito confitendi in Dominicis diebus Quadragesimæ, Resurrectionis, Pentecostes, Sanctissimæ Trinitatis, Natiuitatis Domini à primis Vesperis vsque ad occasum sequentis diei, & dicentibus ter *Pater noster*, & *Ave Maria*, ad laudem Sanctissimæ Trinitatis. Et hoc ait concessum Minimis, à Leone X. Similem Indulgentiam plenariam lucrantur visitantes illorum Ecclesias in die Annunciationis B. Mariæ, SS. Philippi & Iacobi Apostolorum, & aliquas oratione ibi fundentes pro statu Ecclesiæ. *Ibidem*, § 4. refertur concessum Hospitali S. Iacobi incurabilium de vrbe. Sed ego puto, quòd sæculares non lucrantur illas indulgentias nisi in Ecclesijs Minimorum, vel illius Hospitalis: licèt enim olim Religiosi quoad se possent communicare illis Indulgentijs, quoad se sunt reuocatę per Paulum V. sæculares verò non habent communicationem extensionis, vt concessum in vna, lucrentur in alia.

5 Quando Indulgentia conceditur tale, vel tale facienti hoc die: verbi gratia: ingredienti talem Ecclesiam, vel quid simile, si sit confessus & communicatus, is qui fuit confessus, & communicatus quatuor ante diebus, & non habet mortalem culpam, lucratur Indulgentiam: Comitolus, *lib. 1. Respons. Moralium, quæst 39.*

6 Tempore Iubilæi satisfacit, qui confitetur die Dominica ante communionem in eadem die. Henriquez *lib. 7. de Indulg. cap. 10. num. 8. & ibidem lit. S. in Glos.* ait Gregor. XIV. in quodam Iubileo dixisse, quòd possent communicare post illam Dominicam in cuius antecedente hebdomada fecerunt iniuncta à Iubilęo: & ita innuit hodie posse fieri iuxta consulationem habitam Salmanticæ. Ego tamen credo id non posse fieri, nisi Papa exprimat, vt fortè tunc expresit. Si enim non exprimat, verba sunt accipienda in propria significatione & non extendenda. Et faciendum totum in vna hebdomada, vt verba sonant. Ait tamen idem Henriquez *eodem lib. c. cap. 12. num. 2.* quòd qui tempore Iubilęi (idem erit de indulgentia plenaria) non habet conscientiam peccati mortalis, lucratur Iubilęum, etiam si non confiteatur de venialibus Et citat Anton. & Nauar. cui non dissentio, quia venialia non impediunt gratiam. Et Papa loqui videtur suppositiuè, si scilicet indiget confessione, & maior pars fidelium semper indiget. Probabile etiam iudico, quod ait Henriqu. *eod. libro, cap 11 §. si quis,* (qui est tertius in ordine, licèt ibi ponatur pro quinto) quòd si aliquis venit ad confessione tempore Iubilęi maximè in fine secundæ hebdomadæ, & non potest illum Confessarius plenè audire ob temporis angustias, & quia pœnitens indiget longa discussione ob ferè totius vitæ nullas con-

fes-

fessiones potest illum confessarius contritum & confessum a censuris absoluere, & ab illis quæ de præsenti recordatur, differens absolutionem cæterorum ad dies extra Iubileum, & tunc plenè illum absoluat. Imò ait posse illum intra tempus Iubilei absoluere a censuris tantùm, & a reseruatis, & postea facta disquisitione necessaria absoluet à non reseruatis, imò & à reseruatis, quæ iam non manent reseruata ob priorem dimidiatam confessionem validam.

7 Qui fecit opera iniuncta a Iubileo, & fuit confessus, potest transacto tempore Iubilei absolui a reseruatis oblitis, dispensari in irregularitatibus, & recipere commutationem votorum oblitorum: quia priuilegium Iubilei hactenus illi durat, etiam transacto tempore circa hæc oblita. Tenet Sanchez *lib.8. de matrim. disp.* 15. *num.*17. & tenet cum alijs etiam hoc posse fieri, licèt non fuerit confessus tempore Iubilei, eo quòd careret peccato mortali, iuxta illos qui dicunt etiam hunc lucrari Iubileum.

8 Gregor. XIII. concessit Patribus Societatis Iesu, quòd quando pro Indulgentia, vel Iubileo requiritur confessio, & sanctissima Eucharistia, si per ætatem, vel aliud legitimum impedimentum nō possint confiteri, vel communicare, Indulgentiam tamen consequantur. Intellige quòd saltem sint contriti habentes conscientiam peccati mortalis; cōcessit item quòd qui inculpabiliter non receperunt intra tempus assignatum, eo transacto assequantur factis illis quæ iniunguntur. Rodriguez *tom.2. quæst.* 87. *art.* 2. & hoc priuilegium non est reuocatum quia non est hoc indulgentia, sed priuilegium. Et idem ferè concessum est Patribus Sancti Hieronymi in Hispania, vt scilicet infirmi lucrentur Indulgentias iniuncto aliquo opere pro ijs, quæ sunt præscripta a Papa. Rodriguez *tom.2. quæst.* 103. *art.* 1. Tempore Iubilei potest pœnitens vnum confessarium adire vt absoluat à reseruatis, & alterum, vt vota commutet. Sanchez *libr. octauo. de Matrimon. disput.* 7. *nu.* 17. & tēpore Iubilei possunt confessores commutare vota extra confessionem sacramentalem. Sanchez, *libro octauo disp.* 15. *n.* 25.

ADDITIO.

1 DIxi supra *num.*2. Indulgentiam Portiiinculæ in Ordine Minorum secunda die Augusti extensam ad sæculares in Hispania per decem annos a D. Papa Paulo V. finiri anno 1618. At finito illo decennio, idem Dominus Papa illam denuò extendit, & continuauit in eadem Hispania per septem annos, vt per litteras quibus certiores nos fecit Reuerend. pater Generalis Frater Benignus a Genoua. Circa eandem verò Indulgentiam aduerto, quòd licèt Sixtus IV. illam extēderit olim in perpetuum quoad Fratres citramōtanæ familiæ (idest, ex Alpibus versus Romam) ea tamen extensio etiam quoad Fratres cessauit per reuocationem generalem Indulgentiarum factam a Domino Papa Paulo V. Probatur, quia illa extensio Sixti IV. erat Indulgentia cōcessa regularibus: at Paulus V. reuocauit omnes Indulgentias concessas quibusuis Religiosis præter contentas in sua Bulla, extensio verò illa Sixti IV. prædictæ Indulgentiæ quoad Minoritas citramontanos habetur in Bullario Rodriguez *folio* 517. *col.* 1. *in fine*. Porrò ex illa intentione ad prædictos Fratres euidenter probatur id quod dixi *in dicto nu.* 2. *& verb. priuilegium*, *n.* 2. videlicet illam Indulgentiam concessam pro illa Ecclesia Portiunculæ Assizij, non extendi sicut priuilegium ad omnes Minoritas extra illum Conuentū vbique degentes. Si enim extenderetur, nō foret necessarium, vt Sixti. IV. propria concessione illam extenderet ad solos Minoritas, & cum limitatione, videlicet solos citramontanos, sed iam hæc omnia cessant, quia D. Papa Greg. XV. propria Bulla hanc Indulgentiam perpetuam cōcessit omnibus Christi fidelibus.

2 Solent aliqui Religiosi Minoritæ portare appensa ad cingulum decem grana, quasi pro decies dicenda oratione angelica, innuentes per hoc concessam esse aliquam Indulgentiam. Scio de hoc fuisse dubitatum, & postulatas litteras talis concessionis. Nescio quid ibi allatum fuerit: solùm video post illam dubitationem ad huc illam consuetudinem seruari. Ego pro illa hoc solùm inuenio apud Bullarium Rodriguez *fol.* 591. *colu.* 1. *in fine*;

quod

quod ſcilicet Leo X. approbans, ſeu confirmans Ordines, ſeu confraternitates B. Mariæ Virginis, dicit primam confraternitatem, ſiue primum Ordinem B. Mariæ, decem virtutes B Mariæ in Euangelio deſcriptas continere. Et multùm Deo placere deuotionem, quâ B. Mariæ virtutes recolimus, & imitamur. Et quod Fratres huius confraternitatis, ſeu ſorores dicant quotidie decies Aue Maria, præmittendo vnum Pater noſter pro Papa, & Eccleſia, idque in honorem decem virtutum B. Mariæ: Et illis concedit centum dies Indulgentiæ toties quoties dixerint, vltra prius conceſſas: Item quòd quando audiunt horas diei, & noctis, dicant vnum Aue Maria ad laudem Virginis, vt intercedat ad filium pro pace Eccleſiæ. Tunc ſubdit Papa hæc verba: *Debent etiam portare fratres, & ſorores huius confraternitatis decem ſignacula, ſiue decem Aue Maria in memoriam decem virtutum eiuſdem Virginis Mariæ*. Hæc ibi. Et nihil aliud de hac authenticum inuenio. Circa hanc verò conceſſionem primò noto, Papam ibi non dicere, quæ ſint in particulari hæ decem virtutes B. Mariæ, neque ego de illis legi in aliquo Doctore; ſatis eſt ſcire illam in gradu perfectiſſimo omnibus virtutibus abundaſſe: ſecundò noto illam Indulgentiam conceſſam eſſe confratribus alicuius confraternitatis, vt verba Papæ clarè innuunt. Vbi verò illa confraternitas ſita fuerit, & vtrum fuerit extenſa, vel communicatam per totam Eccleſiam, ibi non dicitur, neque ego ſcio: neque Rodriguez de hoc videtur egiſſe in 2. *tom. tract. de Indulgentijs*; quia in citato loco Bullarij ad marginem non ſe citat, *in quæſtionibus Regul.* vbi de hoc tractet, vt facit in multis marginibus eiuſdem Bullarij. Tertiò noto, quòd vltra illos centum dies Indulgentiæ debebant confratres illius habere alias Indulgentias, vt clarè Papa innuit illis verbis: *Toties quoties dixerint, vltra prius conceſſas*. Quartò noto, quòd ſi illa confraternitas hodie viget, & per Eccleſiam extenſa eſt pro omnibus Chriſti fidelibus, illa etiam gaudent Religioſi cum ſint Chriſti fideles: neq; has D. Paul. V. reuocauit, vt dixi ſupra. Solùm certum ſcio, quòd Leo X. Bullam illam dirigit Gabrieli Mariæ Commiſſario Generali Vltramontano Ordinis Minorum, (ex Alpibus ſcilicet verſus Olyſiponem). Quod innuit illam confraternitatem fuiſſe inſtitutam pro omnibus Chriſti fidelibus: nam confraternitas nunquam inſtituitur apud ſolos Religioſos. Hæc habui dicere de re quotidiana, de qua vidi multos dubitare, & audiui in quadam Diœceſi huius Regni ita dubitatum, vt ferè iuridicè poſtularentur à Minoritis litteræ huius conceſſionis. Alia verò *ibid.* addit Papa facienda à confratribus prædictæ confraternitatis, quæ quia non video fieri, nimis moueor, vt credam prędictam confraternitatem eſſe extinctam.

3 In Bullario Rodrig. *fol.* 1181. Sixt. V. ad inſtantiam Patrum Carmelitarum diſcalceatorum conceſsit omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus, qui hoc modo alios ſalutauerint (ſuo vulgari, vel Latino ſermone,) *Laudetur Ieſus Chriſtus*, & his qui ſic reſponderint, *In ſæcula, vel amen, aut ſemper*, vtriuſque tam ſalutantibus, quam reſpondentibus quinquaginta dies Indulgentiæ vbicunque id factum fuerit. Nominantibus verò reuerenter nomen Ieſu, vel B Mariæ quinquæ dies Indulgentiæ. Et iſta Indulgentia etiam gaudent Religioſi cùm concedatur omnibus fidelibus: neque eſt reuocata per Paulum V.

4 A D. Papa Clem. VIII. exijs decretum circa indulgentias conceſſas à ſe, vel à prædeceſſoribus pro Coronis, calculis, Roſarijs, vel imaginibus à ſe, vel à prędeceſſoribus benedictis. In quo decreto hæc præcipuè continentur. Primum, vt illa omnia, & ſingula ſic benedicta non tranſeant perſonam illorum, qui illa in præſenti obtineant. Vndè mortuo illo, qui aliquid ex illis benedictis calculum ſcilicet, vel Roſarium habuerit, eius hæredes, vel amici aliquid ex illis accipientibus illis non prodeſt.

Secundum eſt, quæcunque ex illis non ſunt diſtributa vſque ad illum diem, in quo exijt decretum, amplius alteri diſtribui non poſsint.

Tertium eſt, non concedatur amplius alicui, vt perdito, vel amiſſo vno calculo, Corona, vel Roſario benedictis ſubrogetur, aliud ſuo loco, quod habeat eaſdem Indulgentias: imò innuit, quod derogat etiam conceſsiones ſimiles hactenus factas.

ctas. Habetur hoc decretum in Bullario Fr. Eman. Rodrig. *fol.* 1218.

5 Clem. VIII. ad instantiam Commissarij Romani Fratris Io. Baptistæ Molles concessit, vt Fratres nostri in Hispania, degentes in Conuentibus extra populos in campo, si aliquando curandæ infirmitatis gratia ducuntur ad xenodochia, seu valetudinaria, quæ habent in populis, vt ibi commodiùs à Medicis visitentur, possint ibi lucrari Indulgentias illas, quas Fratres dicti Ordinis lucrantur in Conuentibus, seu Ecclesijs suis, in Festis Sanctorum sui Ordinis, vel quocũq; alio die potiori. Idéq; concessit Fratribus, ibidem existentibus, qui sunt assignati à Prælato procurandis prędictis infirmis. Idque sub hac conditione, vt scilicet in capellis oratorijs, seu Ecclesijs dictorum xenodochiorum, vel valetudinariorum exequantur omnia quę tenentur exequi aliàs pro prędictis Indulgentijs. Circa quam quæris, an si aliquis Frater in dicto xenodochio sit ita infirmus in aliquo die illarum Indulgentiarum, ita vt non possit illa facere in oratorio, capella, vel Ecclesia xenodochij, an possit illam lucrari faciendo in lecto opera iniuncta pro Indulgentia? Credo non posse, quia Papa expresè dicit debere fieri in capella, vel oratorio. Et in verbis claris Indulgentiæ nemo potest dispensare, nisi qui illam concessit. Et credo prædictam concessionem non esse reuocatam à Paulo V. in sua reuocatione Indulgentiarum: quia ibi Clem VIII. non concessit nouam aliquam Indulgentiam, sed solùm concessit modum eam lucrandi, dispensando in loco indulgentię: quod non est Indulgentia, sed quasi dispensatio, & priuilegium, quod proindè non est reuocatum à Paulo V. Is enim non reuocauit priuilegia, sed indulgentias.

6 Quæris, pro hac Ecclesia est vna Indulgentia concessa intrantibus illam, & ibi certis vicibus dicenti, *Pater noster*, & *Aue Maria*, vel quid simile. Petrus existens in gratia intrauit Ecclesiam, & recitauit orationes iniunctas pro illa Indulgentia lucranda, sed ignorauit ibi talem Indulgentiam illo die concedi. Quęris, inquam, an Petrus sic ignorans lucretur illam Indulgentiam Rodrig. *in Bulla Cruciata*, §.8. *n.*9. *dub.*4. tenet quòd lucraturus Indulgentiam debet habere intentionem actualem, vel virtualem eam lucrandi, quando facit opera iniuncta pro illa lucranda. Vbi per intentionem virtualem videtur intelligere, quòd licèt quando facit opus illud iniunctum, non habeat actualem intentionem lucrandi, requiritur tamen iuxta illum, vt antea aliquo tempore habuerit aliquam intentionem generalem, vel specialem illam acquirendi: sic enim habetur intentio virtualis, id est, in virtute intentionis expresè præcedentis, vt constat ex materia de Sacramentis, quando agitur de intentione actuali, virtuali, habituali.

7 Ego credo absolutè prædictum Petrum intrantem, & prędicta facientem, & Ignorantem Indulgentiam, illam lucrari. Moueor primò, quia sic audiui ex ore proprio quondam à Patre Molina, Magistro meo. Secundò, quia vt supradiximus, *verbo Hora Canonica*, ex Sanchez, 1. 2. *Decalog. cap.* 13. satisfacit præcepto recitandi Diuinum Officium, audiendi Missam, & Sacramentalis Pœnitentiæ si fiat opus iniunctum, quamuis fiat cum formali intentione positiua non satisfaciendi pro tunc, vt sufficientissimè probat ibi Sanch. *nu.* 13. Ergo satisfiet præcepto imposito pro faciendis rebus iniunctis pro Indulgentia, etiamsi quis careat intentione actuali, vel virtuali eam lucrandi, hoc enim est multò minus quàm in supradictis tribus præceptis habere intentionem actualem non satisfaciendi pro tunc, qua non obstante satisfit, vt ille Auctor probat. Tertiò, quia cùm in Compedio Mendicantium sint multæ Indulgentiæ concessæ sæcularibus visitantibus Ecclesias Mendicantium; sequeretur ex opposita opinione has non lucrari illos qui in gratia existentes visitant prædictas Ecclesias, nisi quando intrant, vel antea habuerint actualem intētionem illas lucrandi: quod tamen valdè durum est: & nimis rigidum cùm neque Summi Pontifices id concedentes exprimant, vt id fiat ex tali intentione, & ferè nullus sæcularis id intendat quando intrat; & sic ferè frustrarentur prædictæ Indulgentiæ. Quartò, ratione Theologa. Nam constat vnumquodque opus nostrum factum in gratia, maximè pœnosum, vltra portionem gratiæ quam me-

dum veriorem sententiam intelligitur non de diebus per quos debet pati in Purgatorio, sed de annis, vel diebus pœnitentiæ quam pœnitens debeat facere secundum illum ritum antiquum Ecclesiæ. Sed quoniam ille ritus pœnitentiæ publicè, iam cessauit: dubium est de annis, de diebus concessis, per nouas Indulgentias, vtrum duobus annis, v g. vel centum diebus Indulgentiæ concessis in hac vita, respondeant etiam duo anni vel cētum dies qui erant transigendi in Purgatorio? Et quidem omnes conueniunt, quod quando Indulgentia remittit pœnitentia aliquot annorum, vel dierum, ex consequenti remittitur pœna Purgatorij, respondens illis annis, vel diebus pœnitentiæ faciendæ in hac vita. Sed tota quæstio est, vtrum vnus dies, vel vnus annus pœnitentiæ huius vitæ si sit grauis, & modo mortali continuatur (tantum pęnæ purget apud Deum, quantum in Purgatorio expiabit vnus dies, vel vnus annus? Sotus, *in 4. dist. 21. q. 2. art. 1.* negat, & dicit multos acriorem esse pęnam Purgatorij quauis alia pęna graui istius vitæ: & proindè vnum diem pęnæ huius vitæ nō æquiualere alteri diei, imò nec pluribus Purgatorij.

At Bellarm. *cit. cap. 9. §. existit autem,* tenet, ac dicit esse communem sententiam, pro qua citat Nauarr. Paludan. Adrian. Cordubam, & alios dicentes oppositum, pęnitētiam vnius diei, vel anni in hac vita si sit grauis. & modo morali continuata prudentis arbitrio, ęquiualere pęnæ vnius diei, vel anni in Purgatorio. Dat causas. Primò, quia licèt pęna Purgatorij sit acrior tamen est inuoluntaria, etenim animæ ad Purgatorium vadunt inuitæ, & non liberè: at pęna huius vitæ voluntariè assumpta, eo quòd voluntaria est, plus habet efficaciæ cæteris paribus, quàm pœna assumpta inuoluntariè. Secundò, quia in hac vita est tempus misericordiæ Dei, qui in hac vita magis miseretur ad condonandas pœnas: at Purgatorium est locus iudicij, vel iustitiæ. Tertiò, ab effectu, quia nulla est pœna licèt grauissima, pro peccatis debita, quæ in hac vita remitti non possit per nimiam contritionem, & pœnitentiam vnius diei, vel paucorum dierum, quæ tamen pœna talium grauiū peccatorum in Purgatorio non esset remittenda, nisi per multos annos: de hoc sunt multa exempla in historijs circa multòs peccatores conuersos, & contritos, & subitò mortuos, dę quibus valde contritis reuelatū est viris sanctis rectè fuisse deductos ad gloriam. Refert hoc Climacus *libr. de Scala Paradisi, grad.* 4. de quodam insigni latrone subitò mortuo, & ad Paradisum delato ob vehementiam contritionis. Et in alijs historijs idem inuenies, imò iuuat sanctus lato cū Christo Domino occisus eadem hora delatus ad Paradisum: & Beata Maria Magdalena, quæ, iuxta communem opinionem, ad pedes Christi Domini, ob vehementem contritionem assecuta est remissionē, non solùm peccatorum, sed etiam omnis pęnæ debitæ tot peccatis. Econtra verò constat ex aliquibus reuelationibus quòd animæ aliquorum extiterunt, & existent in Purgatorio per multos annos, vt *ibi* citat Bellarmin. ex Climaco; immò aliquæ animæ fuerunt in Purgatorio per lōgum tempus propter vnum solùm peccatum. Quę omnia satis probāt pęnā vnius diei, vel anni in hac vita ęquiualere pęnę vnius diei, vel anni in Purgatorio, si hic talis pęna sit grauis, & continuata modo humano arbitrio prudentis viri. Et sic cōstat de primo modo concedendi Indulgentias tot annorum, vel dierum. Vide infra *n.* 15.

12 Quando conceduntur in Indulgentijs antiquas quadragenæ, vel quarantenæ, alluditur ad pęnitentias publicas primitiuæ Ecclesię, iuxta Tolledo *Sum. lib. 5. cap. 24. num. 2* vbi ait, quod si tunc imponebantur, v. g. septem anni pœnitentiæ, non in singulis diebus illorum annorum fiebant opera illa nimis pęnalia, vt ieiunium in pane, & acqua, & similia: sed fiebant certis diebus illorum annorum vt certa hebdomada, vel certis diebus hebdomadæ, vt feria quarta vel sexta. Et isti certi dies illorum annorum acrioris pęnitentiæ, dicebantur carena, id est, fere carentia omnium ciborum: & ab ista carena deductum est nomen quarentena, vel corrupto nomine quadragena: ait ergo Tolledo, quòd quando concedebantur tot anni, & tot quarentenæ; istæ quarentenæ nōn sunt quadraginta dies vltra illos prædictos annos ibi concessos; sed

dies istius quarentenæ sunt numerādi intra illos annos pęnitentiæ publicè, & ex eadem pęnitentiam publica nō semper æquali remittebantur tot quarētenę, id est, tot dies acrioris pęnitentiæ tunc agendæ, siue tot dies carenę, videlicet quadraginta dies illius carenæ, acriorisve pęnitentiæ: vnde quarentena, vel quadragena sunt quadraginta dies illius carenæ. Exemplum sit in Religionibus: damnatur quis ad carcerem per duos annos, & simul iubetur vt feria quarta, & sexta intra hos duos annos in refectorio ieiunet in pane, & aqua, & alia die verberetur. Hi dies designati acrioris pęnitentię intra illos duos annos dici possunt carena, quia caret in illis ferè omnibus cibis. Quòd Prælatus propter aliqua festa condonet reo pęnitentias acriores illorum dierum certorum, dicetur suo modo cōcedere quarentenam ad modum primitiuæ Ecclesiæ.

13 Quando indulgentia remittit tertiam quartam, vel aliam partem peccatorum, nihil aliud significat, quàm remitti pœnitētiam, quæ in hac vita facienda erat pro tanta parte pęnæ peccatis debitæ: & ex consequenti remitti eidem portionem pęnæ debitæ in Purgatorio respondentem prædictæ pęnitentiæ, quæ debebat fieri in hac vita.

14 Quando conceditur Indulgentia plenaria, res clara est: nam cōceditur remissio totius omnino pęnæ quæ est peccati remissionem permansit. Denique quando conceditur Indulgentia plenior, vel plenissima, nihil differt ista concessio ab Indulgentia plenaria: vt ait Bellarm. *citato c.* Vnde ibi reprobat distinguētes, quod plena remittat pęnas debitas solis peccatis mortalibus, plenior remittat pęnas etiam debitas venialibus: plenissima remittat vtrasque, & aliquando etiam culpas veniales Non, inquam, placet distinctio, quia quæuis Indulgentia plena, vel plenaria facit id quod verba sonant, id est, remittit omnem pęnam etiam venialium. Et præterea nulla Indulgentia ex se remittit vllam culpam, etiam venialem. Si verò aliquando Bonifacius VIII. vsus fuit his verbis plenæ, largioris plenissimę, vide expositionem apud Nauarr. *tr. de Iubilæo, notab.9. & 31.* nobis hæc sufficiant pro intellectu supradictorum.

15 Propter dicta *in num. 11. præcedenti*, quæris si tempus pęnę in Purgatorio luēdæ respondet, seu æquiualet tempori, seu annis pęnitentiæ vitæ istius, & constat diem iudicij probabiliter non tardaturum decem mille, vel quindecim mille annis, ad quid in aliquibus Indulgentijs conceduntur tot mille anni, vel aliquando conceduntur decem mille anni, vel plus, vel circiter. Ex hoc enim sequitur quod, cùm post diem iudicij non sit futurum Purgatorium, vt colligitur ex Scriptura, sequitur quod multa crimina manebunt impunita post diem iudici, si Purgatorium tādiu non est duraturum, & sunt peccata aliqua digna Purgatorio per tot mille annos. Ad hoc respondent Bellarm. *c. cit. post medium.* Primò multos Doctores negare illas Indulgentias concedentes decem, vel quindecim mille annos, esse veras, seu à veris Pontificibus concessas: sed esse confictas ab hæreticis, vel à similibus: ita sentiunt Gerson & Sotus *ibi citati*: etenim priores Summi Pontifices parcissimi erant in concedendis Indulgentijs, easque non concedebant, nisi tot annorum, vel dierum: adeo vt Episcopis de iure solùm concedatur, vt possint concedere Indulgentiam quadraginta dierum. Secundò respondet Bellarm. dato quod sint veræ Indulgētiæ prædictæ tot millium annorum, non sequi prædictum inconueniens, vt post diem iudicij maneant crimina impunita. Nam primò, de fide est neminem scire quandiu tardabit dies iudicij: & Summi Pontifices si illud concesserunt, non curarunt de die iudicij incerto, sed de remedio animarum Secundò, quia cùm supra dixerimus, pęnitentiam vehemētissimam in vna die huius vitæ superare aliquando debitum pœnæ in Purgatorio multorum dierum: fieri poterit, vt peccator grauissimus, ob immensa crimina debens facere per totam, & longam vitam, v. gr. centum annorum, vel quinquaginta annorum, maneret obligatus ad multos mille annos Purgatorij, si duraret per illos: quos tamen multos mille annos ille compensaret per illos quinquaginta annos grandis pęnitentiæ, vel saltem per Indulgentiam tot mille annorum respondētium in Purgatorio illis quinquaginta annis grandis

pęni

pęnitentiæ. Idque magis explicat Bellarm. alludens ad tempus primitiuæ Ecclesiæ in qua pro singulis peccatis publicis, & grauissimis imponebantur tres, vel septem anni pœnitentiæ: poterat enim homo aliquis valdè facinorosus per triginta, vel quadraginta annos habere, v. gr. mille peccata publica grauissima, pro quibus si puniendus esset iuxta Canones patiendo pro singulis septem annos esse reus multorum millium annorum pęnitentiæ in hac vita: & proindè ad securitatem decens fuit, vt Summi Pontifices securitatis gratia incerti de die iudicij concederent tot mille annos Indulgentiæ.

PRO IVBILEO, ET *indulgentijs*.

16 QVia supra facta est mentio de Iubileo, & iste continet Indulgentiam plenariam, solùm differens in eo quod in Iubileo conceditur facultas absoluendi à reseruatis, quæ non conceditur in sola Indulgentia, ideo pauca volui subijcere de Iubileo sicut olim feci in prima editione. Dico ergo. Quando Iubileus conceditur per duas hebdomadas, si quis priori hebdomada illum comparauit, & post illum comparatum, seu lucratum in principio secundæ hebdomadæ incidit in reseruatum, vel deuotionis causa vult illum secunda vice lucrari in secunda hebdomada, quæris in hoc possit fieri? Henriq *lib.7. de Indulg. cap. 11. n.1.* ait posse; & dicit sic respondisse multos recentiores Theologos ea de re consultos. Nam, ait probabile est Indulgentiam pro vna die concessam posse in illa die sæpius comparari, si intra illam diem iniunctum opus pro pœnitentia sępius repetatur. At contrarium tenet Sanchez *lib.4. Decalog. capite 54. numer. 30.* dicens Iubileum pro duabus hebdomadis in vna sola posse acquiri quoad Indulgentiam Iubilei: nam hoc ferè indicat ipsa forma Iubilei. Non enim conceditur copulatiuè pro prima, & secunda hebdomada, vel indefinitè pro illa duplici hebdomada: sed cum disiunctione illis verbis: *Qui in prima hebdomada post publicationem, vel in sequenti post illam.* Nam, vt supra iam diximus, verba Indulgentiæ censentur odiosa, & proindè sunt restringenda. Notat tamen, & bene noster Villalobos *1. to n. Sum. tract. 26. diffi-cul 8. nu. 1.* quòd si indulgentia conceditur pro vna die, non potest acquiri multis vicibus, qui iam conceditur limitata, secus si concedatur non limitate, vt cùm datur recitanti in Ecclesia tot orationes Dominicas, vel Angelicas, vel Rosarium, tunc enim acquiritur toties quoties.

17 Si Confessarius potens commutare votum per Iubileum, intra tempus Iubilei audiens confessionem pœnitentis, & dubitans in quam materiam æqualem debeat commutare, si dicat: commuto tibi hoc votum in id quod ego postea, vel vir doctus iudicauerit; valet commutatio voti, & transacto Iubileo vir doctus de licentia confessoris poterit arbitrari materiam. Neque talis Doctor tunc cõmutat, sed solùm designat materiam voti iam commutati, & potest postea vir doctus laicus id arbitrari, non .n. illud opus est iurisdictioni, sed prudentię Rodrig. in *Addit. ad Bullam Cruciatæ, §.9. num. 115.* Sayro *Clau. Regia, lib.6. ca. 12.* & alij addunt supradicti quod si talis pęnitens antequam Confessor, vel vir doctus determinet materiam, faciat contra votum, dicetur violator voti antiqui, quia illa ommutatio præterita est in pendenti, donec determinetur materia. Imò addit Suarez *to.2. de Relig. tract. de voto lib.6. c.16. n.15.* quòd potest Confessor tempore Iubilei non commutare, sed differre hoc faciendum transacto Iubileo, vt maturiùs rem consideret, & virum doctum consulat: quia iam acceptauit potestatẽ, & inchoauit causam, & proindè poterit commutare transacto Iubileo.

16 Qui tempore Iubilei habebat votum, & noluit pro tunc illud sibi commutari, potest nihilominus transacto Iubileo petere illius voti commutationem, eamque dare potest quilibet Confessor, Sanchez *citat. cap. 54. nu. 40.* Nam concessio illa sibi facta in Iubileo pro commutandis votis est priuilegium, & hoc priuilegium non est alligatum tempori quo durat Iubileus; sed potest eo vti eo tempore transacto (non sic verò potest vti licentia, vt absoluatur à reseruatis, nisi de oblitis, Iubileo finito) Iam enim pęnitens per cõ-

fessionem factam tempore Iubilei acquisiuit ius ad hoc priuilegium, & vt possit postea dictum votum commutare.

19 Qui in principio Iubilei intendens illum lucrari, confessus est multa reseruata, & absolutus est ab eis, postea ex negligentia non est lucratus Iubilæum, aliqui dicunt illum reincidere in reseruata, & in censuras, à quibus est absolutus: sed verior sententia tenet, non reincidere, sed manere verè absolutum, quia peccata, vel censura semel extincta non reuiuiscunt, neque ibi datur absolutio ad reincidentiam, sed absolutè. Ita Cordub. *in Summ. quæst.* 21. Sanchez *citat. cap.* 54. *num.* 44. & multi quos citat. Imò si tempore Iubilei habebat quis peccatū reseruatum, & tunc oblitus est confiteri illud, potest transacto Iubileo, ab illo absolui à quouis Confessore: quamuis enim tale reseruatum oblitum, secundùm veriorem sententiam adhuc sit reseruatum in se: attamen pœnitens per confessionem præteritam factam tempore Iubilei acquisiuit ius, vt possit postea per quemuis Confessorem absolui ab illo. Vnde colliges, quod si pro Iubileo lucrando non est confessus, quia non habet mortale, vt aliqui dicunt posse facere, (& nos olim diximus *hoc eod. verb. nu.* 6.) iste talis non poterit postea absolui ab illo reseruatio, quia non est ablata reseruatio illa. Si verò etiam in principio Iubilei intendens illum comparare, in confessione obtinuit commutationem aliquorum votorum, & postea ex negligentia non est eum lucratus: talia vota manent nihilominus verè commutata. Henriq. 7. *de Indulg. c.* 11. *n.* 4. & Rodrig. 1. *to. Sum. in* 1. *edit. c.* 184. *nu.* 15. Secùs dicendum est de votis oblitis in illa confessione facta non lucrato Iubileo: hæc enim non poterunt commutari eo transacto.

20 Non peccat mortaliter ille qui Iubileum lucrari intendens, eaque de causa obtinuit absolutionem a censuris, & reseruatis, & votorum commutationem, & postea retrocedens, Iubileum non lucratur, si dolus defuit. Ita tenet probabilius contra aliquos Sanchez *citat. cap.* 54. *nu.* 54. *& lib.* 1. *de Matrimon. disp.* 43. *nu.* 9. & id verius puto: nam talis retrocedens, & non lucrans nihil promisit: nec Confessarius illi aliquam obligationem imposuit: neque constat de tali Pontificis intētione; si enim tale Papa intenderet, id facilè posset explicare, vt fit aliquando in alijs concessionibus Pontificijs. Est enim regula generalis quod quando est dubiū, an pro aliqua re sit præceptum impositum, tunc iudicandum est non dari tale præceptum, idque in fauorem libertatis in eo dubio possidentis.

21 Si diuersi Pontifices pro vno eodem opere concedant diuersas Indulgentias, vt pro dicēdo quinquies orationem Dominicam, & Angelicam, is qui facit tale opus consequitur omnes illas Indulgentias. Tenet Cordub. *qq. lib.* 5. *quæst.* 35. & Villalobos *tom.* 1. *Sum. tract.* 26. *difficult.*

19 Sed ego de hoc valdè dubito: cùm enim pro valore Indulgentiæ requiratur causa iusta, fieri poterit vt quinque Pontifices pro eodem opere varias quinque Indulgentias concesserit: & tunc illud opus quod ab vno Pontifice reputatum est sufficiens pro vna Indulgentias, non erit sufficiens pro quinque.

24 Tandem circa Indulgentias pro defunctis nota ex Tolledo *in Summa lib.* 6. *capit.* 26. *num.* 5. quod si quis sit in peccato mortali quando sumit Indulgentias pro defunctis faciendo id opus per quod illas applicant in peccato mortali, tales Indulgentiæ proficiunt defunctis existentibus in Purgatorio. Huius etiam opinionis est Gabr. *supra Canon. Miss. lect.* 57. Ratio est, quia ratio satisfactionis, seu pretium pœnarum non est opus illius qui est in peccato: sed indulgentia ipsa, & thesaurus meritorum Christi, & Sanctorum. Illud autem opus particulare per quod Indulgentiæ applicantur fit nomine Ecclesiæ, in qua numquam deest gratia. Exemplum ponit in eo qui dat eleemosynam, & mittit illam per manus hominis existentis in peccato mortali, non enim perditur fructus eleemosynæ ex eo quod sit in peccato ille qui exequitur opus. Vnde non solùm hoc intelligitur de sumente Bullam Cruciatæ pro defuncto, si soluens Bullam sit in peccato mortali: sed etiam de illo, qui dicit certas orationes iniunctas a Papa pro liberanda vna anima à Purgatorio, est enim vtrobique eadem ratio. Scio aliquos tenere oppositum,

vt

vt fatetur ipse Tolledo. Est tamen hæc opinio pia, & ratione sufficienti fundata.

INHABILITAS.

SOlet in multis Bullis Pontificijs sæpius imponi pœna inhabilitatis ad officia, & dignitates: & hac pœna maximè feriuntur Religiosi in multis Bullis. Differt verò hæc *pœna inhabilitatis* ab alia, quæ dicitur *priuatio officiorum*; quia hæc priuat Officij, quæ actu obtinentur: Inhabilitas verò prohibet, & obligat illum, qui caret officio, vt in posterum etiam libenter oblatum non acceptet: & si acceptaueri, peccat mortaliter, & beneficij, vel officij collatio est nulla.

1 Circa pœnam priuationis officiorum quando imponitur a lege iam dixi supra, verbo *Lex num.6.* non obligari illum qui habet officium se ipsum priuare relinquendo officium ante iudicis sententiam, maximè si crimen est secretum: nemo enim tenetur exequi sententiam adeò rigorosam contra se ipsum. Vide tamen quæ ibi diximus *citato nu.* cum limitatione *ibi* posita ab Henriquez.

2 De inhabilitatione verò specialis quęstio est, & nimis necessaria in praxi, vtrum is qui facit opus prohibitum cui imponitur pœna inhabilitatis, statim incurrat ipsam inhabilitatem, ipso facto antequam per sententiam iudicis declaretur inhabilis. Constat enim quòd aliquæ pœnæ, maximè priuatiuæ, statim incurruntur ipso facto, vbi primùm committitur delictum, pro quo imponuntur, vt omnes admittunt. Huiusmodi est excommunicatio, quæ statim incurritur ante Iudicis sententiam. Talis est etiam suspensio, & interdictum, si ponuntur ipso facto, seu latæ sententiæ, teste Sanchez. *Decalog. cap. 39. num.31.* similiter ergo quæritur de inhabilitate, an incurratur statim facto delicto, qui imponitur, idque antequam iudex declaret, delinquentem illam incurrisse? Et pars affirmatiua, quod scilicet statim incurratur, potest probari, quia est pœna priuatiua non priuans aliquem aliquo iure iam quęsito ac possesso, sed solùm acquirendo; & proindè non est expectanda sententia iudicis: sicut non expectatur in excommunicatione, & cęteris censuris. Item quando lex infligit pœnam incurrendam ipso facto, seu ipso iure, non expetatur sententia declaratiua iudicis, vt omnes fatentur, & ipsa verba sonant: & sic quoties ferè in Bullis Pontificijs ponitur hæc pœna inhabilitatis, ponitur ipso facto, seu ipso iure. Atque ita sentiunt expresse de pęna inhabilitatis statim incursa Sotus *lib.1. de Iust. q.6. post 4. concl.* Cordub. *libr.1. Quæstionum, q.36. paulò post principium, & in solut. ad secundum.* Mexia, & Metina, Aragon, Salon, & Rodr. citati à Sanchez *cit.n.31.*

3 Ipse tamen Sanchez *ibidem* tenet partem negatiuam tamquam probabiliorem, videlicet nō incurri inhabilitatem impositam delicto à delinquente, donec per sentētiam Iudicis declaretur illam incurrisse. Et hanc sententiam tenet etiam Nauarr. *de datis pro iustitia, & gratia nu.44.* Molin. *tom 1. de Iustit. disp.96. pag. 590.* & Sot. *lib.4. de Iust. quæst. 6. art.34. ad finem,* Ledesm. 1. *part.4. quæst.18. art. 2. dubio vltimo*: probatur à Sanchez. Quia illa particula, *(eo ipso)* solùm importat, vt non requiratur sententia condemnans; seu pęnam statuens, iam enim posita est: at non tollit quin requiratur sententia declarans crimen. Secundò quia non omnes sententiæ priuatiuæ nullam Iudicis executionem petentes, incurruntur ipsò facto absque vlla sententia, sed id peculiare est solùm in tribus censuris excommunicationis, & cæteris, & hoc patet in particulari circa priuationem bonorum temporalium quibus priuatur hæreticus, quæ imponitur ipso facto: & tamen iuxta Doctores communiter imò, & iuxta praxim expectatur sententia Iudicis. Tertiò, quia inhabilitas est pęna valdè acerba, & ita per Epicheam excipienda est à regula pęnarum priuatiuarum: maximè cùm pęna priuationis officiorum ob sui etiam acerbitatem expectet Iudicis sententiam. Et quamuis irregularitas sit rigidior, neque expectet sententiam Iudicis declarantis illius incursum, id tamen prouenit ex vsu, qui vsus iam declarauit, vt non expectetur Iudicis sententia: quòd non declarauit vsus circa inhabilitatem ad officia, & beneficia.

4 Vides vtramque opinionem Doctoribus, ac ratione munitas: prior securior

est, & plures pro se habet Doctores. Secunda sufficienter probatur, & habet quinque Doctores graues, & recentiores. Quapropter non condemnabo qui secundam opinionem tenuerit, maximè in casu necessitatis. Nã si hodie est opinio communis, quod ex duabus opinionibus ambabus probabilibus, possum sequi in conscientia, minus probabilem, & habentem duos, vel tres tantùm Doctores: ista secunda opinio habet quinque Doctores, & rationem probabilem. Ex qua constat, quòd si delinquens non incurrit inhabilitatem antequam declaretur per sententiã iudicis: poterit talis delinquens quandiu est occultus ferre suffragium in electionibus: vt Sotus *secundo loco* citatus ait Scholasticos in Academijs, qui violantes præceptum, vel statutum illarum incurrerunt inhabilitatem, ait illos posse dare suffragium in electione ad Cathedram, poterit etiam taliter delinquens occultus acceptare officium, vel beneficium antequam declaretur inhabilis per sententiam. Idque stando in secunda opinione: quam ego magis tolerarem in casu quo delinquens occultus nullo modo posset obtinere dispensationem occultam, & ex non suffragando in electionibus, vel ex renunciando officijs ipsi resultaret grauis infamia. Sed tamen, sicut dixi, etiam facientem sine istis conditionibus occurrentibus, non condemnabo propter iam dicta.

INTERDICTVM.

MAteria ampla est, & quo magis insolita, quando euentu confusionem parit: ideo fusiùs aliquantulum tractanda intra terminos tamen Compendij Maximè quia, dum hæc scripsi, tota hæc Olyssipo generaliter erat interdicta.

LIGATIO INTERDICTI, VEL cessationis, quoad Fratres.

1 POssunt Prelati Ordinum interdicere illos subditos quos possunt excommunicare. Sayrus *lib. 5 de censuris c. 10. num. 22.* Et patet, quia maius quid est posse excommunicare, quàm interdicere: excommunicatio enim priuat omnibus Sacramentis actiuè, & passiuè. Et priuat electione actiua, & passiua. Et communione fidelium, &c. quibus non priuat interdictum: & hi Prælati habent iurisdictionem Ecclesiasticam externam, quæ etiam ad hoc extenditur.

2 Leo X. concessit Minoribus quòd illorum Ecclesiæ non possint interdici ad instantiam alicuius personę nisi fuerit interdicta tota ciuitas, vel oppidum in quibus sunt Ecclesiæ Fratrum. Compend. Minorum *interdictum* 1. §. 15. Idque exprimit de interdicto ponendo auctoritate Apostolica, siue ordinaria. Sed nota verbum; (*ad instantiam personæ*) id est, si petit pars vt ponatur, si enim Legatus, vel Episcopus ponit ex se cum causa, etiam si nemo petat, seruandum est à Regularibus.

3 Ecclesiæ Fratrum, non possunt specialiter interdici, nisi Religiosi dederint causam interdicto; vel nisi ille ad cuius instantiam interdicuntur, prouideat Religiosis de victu. Leo V. in Compendio *Interdictum* 1. §. 15. Nota quòd non est interdici Ecclesiam specialiter quando generale interdictum extenditur etiam ad Ecclesias Fratrum. Sed quãdo sola Ecclesia Fratrum interdicitur, vel in literis specialiter, & principaliter nominatur.

4 Personæ Fratrum, non possunt interdici interdicto personali speciali, siue deambulatorio, neque ab Episcopis, neque à Legato à latere, nisi litteræ Legati de hoc faciant expressam mentionem. Ita concessit Clemens IV. apud Rodriguez *to. 2. quæst. 108. art. 2.* Et vide quod aliud est interdici Ecclesias Fratrum, aliud verò personas Fratrum: illud enim prius interdictum dicitur locale: hoc secundum in personis est personale: & Episcopi possunt aliquando interdicere Ecclesias Fratrum saltem in generali: nunquam vero personas nisi per cõmissionem Papalem specialem, quia sunt personæ exemptæ.

5 Interdicto Clero vniuerso alicuius vrbis, si verba aliud non indicent, non interdicuntur Religiosi illius vrbis, quia in odiosis nomine Clerici non intelliguntur Religiosi: bene tamen in fauoribus. Sayrus *lib. 5. de censuris c. 4. nu. 29.*

6 Interdictum positum ab Episcopis locale tenentur seruare Religiosi in suis Ecclesijs, ex Tridentino *sess. 25. c. 12. de Reg.*

Vide

Vide limitationem proximè positam *nu.* 2.3.& 4.

7 Etiam si interdictum sit nullum, & inualidum, tenentur Religiosi illud seruare si seruatur a matrice, vel ab omnibus parochialibus. Rodrig. *cit. q.*108. *art.* 4. Et tamen Clerici sęculares tunc ad illud non tenentur, si est nullum. *Clementina* 1. *de sent. excommunic.* Regulares verò nō seruantes interdictum, sunt excommunicati, *in ead. Clementina.*

8 Si interdictum est validum tenentur Religiosi illud seruare, etiamsi matrix Ecclesia non seruet: quia tunc per alias leges tenentur, idque sub pœnis ibi contentis. Rodrig. *art.* 6. *citata qu.* 108.

9 Si interdictum sit positum authoritate Apostolica, Minoritæ tenentur illud seruare nulla exceptione, aut excusatione admissa, etiamsi cæteri Regulares, vel sęculares non seruent. Compen. Minorum *interdictum*, 1. § 9.

10 Minoritæ excommunicantur si tempore interdicti admittunt ad diuina Tertiarios, vel Tertiarias sui Ordinis eo solū quòd Tertiarij sunt: *Clementina* 3. *de sent. excomm.* cum gloss. & Doctoribus *ibid.* Sed postea Sixtus oppositum concessit, de quo vide infra *num.* 72.

QVAE SACRAMENTA *liceant, vel non liceant tempore interdicti generalis.*

CLaritatis gratia suppono breuiter duplex esse Interdictum, locale scilicet, & personale. Locale est, quando solus locus, id est, sola Ecclesia interdicitur, non verò ipsæ personę. Et istud locale, adhuc est duplex. Locale scilicet generale, vt quando interdicuntur omnes Ecclesiæ vrbis, vel oppidi, vel potest hoc interdictum locale esse speciale tantùm, vt quando interdicuntur vna, vel duæ, vel tres tantùm Ecclesiæ: cæteris intactis manentibus. Vide *infra num.* 75. Rursus: Interdictum personale est, quando interdictum ponitur in solis personis, non verò in locis. Et hoc etiam personale est etiam duplex, generale scilicet, quando interdicuntur omnes personæ huius populi: vel personale tantùm speciale vt quando solùm interdicitur vna tantùm, vel duę, vel tres personæ, vel aliquæ nominatim. Et hoc secundum interdictum personale, speciale tantùm, dici solet deambulatorium; quia deambulat, & sequitur personam quocumque vadat: & idem fit quādo interdictum est personalem generale: quotiescumque enim interdictum est personale, siue illud sit generale, siue speciale, personæ sic interdictæ nullibi possunt audire diuina: quod non fit quando interdictum est locale tantùm: quia tunc personæ habitantes in loco interdicto, si ipsæ non sint interdictæ, possunt audire diuina in alia Ecclesia nō interdicta. Et hæc sunt certissima. Igitur prosequentes in ordine de Sacramentis tunc ministrandis dico.

11 Tempore interdicti cuiuscumque licitum est ministrare Baptismum paruulis & adultis, *c. quoniam, de sententia excom. in* 6. & alibi communiter. Et hoc Sacramentum potest tunc ministrare persona quæ non fuerit specialiter interdicta personaliter; si verò fuerit generaliter tātùm interdicta, neque causam dederit interdicto, potest Suarez *de censur. disput.* 33. *sect.* 1. *nu.* 6.

12 Potest Episcopus ministrare Sacramentum Confirmationis tempore interdicti, nisi dans, vel recipiens fuit causa interdicti, vel sit impeditus censura alia Ecclesiastica. Suarez *loco citato nu.* 9.

13 Tempore interdicti potest ministrari Sacramentum Pœnitentiæ cuiuis fideli tum sano, tum infirmo, etiam in Ecclesia specialiter interdicta: *cap. alma mater.* Nota verò quòd si detur homini sano intra Ecclesiam debet fieri in tempore quo non celebrentur Missæ, vel Officium Diuinum in choro: quia talis pœnitens admissus ad Sacramentum pęnitentiæ *per dictum caput*, non potest admitti ad Missam, vel cætera Diuina Officia, secus si habeat Bullam, vel priuilegium assistendi generaliter omnibus diuinis Officijs. Excipe etiam, quod tunc hoc Sacramentum non potest ministrare, qui causam dedit interdicto, nec recipere, qui causam dedit nisi prius satisfacta parte.

14 Licitum est tunc dare Eucharistiam existenti in periculo mortis *cap. quod in te. de pœnit. & remiss.* dummodò non sit persona specialiter interdicta, tunc enim

te. Suarez, *vbi proximè*. Omnes tamen hi peccant mortaliter, si illicitè faciant violando interdictum: non verò baptizans in necessitate.

PROHIBITIO DIVINORVM, & quæ sint hæc diuina tunc prohibita.

24 Vltra Sacramenta prohibita, prohibentur etiam Diuina Officia, quæ sunt varia; & illa explicatione summaria, sic intelliges.

25 Primò, prohibetur celebratio Missæ in omni loco interdicto ianuis apertis & proinde in Oratorijs, domibus, vijs agris vicinis, &c. Potest tamen celebrari ianuis clausis; submissa voce, excommunicatis, & interdictis exclusis, & campanis non pulsatis. Et eodem modo possunt fieri cætera Diuina Officia, cum proximè dictis circumstantijs. *cap. alma mater*, & praxis Ecclesiæ. Et hoc etiam de celebratione Missæ, potest fieri in Oratorijs, ab Ordinario approbatis, cum eadem moderatione, & exclusis non habentibus priuilegium, etiam si non sint specialiter interdicti Nauar. *in Sum. c. 27. num.* 175. Et hoc cum cæteris sequentibus intellige tantùm quando Ecclesia est generaliter tantùm interdicta, secus si sit specialiter interdicta, quia tunc non licent nisi modo statim explicando *in § dixi hæc*.

26 Prohibentur etiam Horæ Canonicæ, nisi fiant cum moderatione proximè dicta de ianuis clausis, &c. de quibus proximè *num.* 21. sunt enim Horæ Canonicæ Officium Diuinum.

27 Prohibentur Sacramentalia, cuiusmodi sunt cæremoniæ præcedentes Sacramentorum ministrationem: vt benedictio olei, chrismatis, aquæ benedictę, Ecclesiæ, vasorum, vestium sacrarum, &c similium quæ ab Ecclesia speciali ritu publico sunt instituta. Nauarr. *in Sum. cap. 27. nu.* 172. & Doctores communiter. Alij sic explicant; vt per Officia Diuina prohibita, intelligatur illud omne, quod solùm potest fieri à Clerico specialiter ad illud munus deputato, ac instituto, & est communis expositio: per Clericum verò intellige etiam Subdiaconum, & Diaconum. Et adde quod supra dicta sacramentalia non licent, nisi cum moderationibus supradictis, de ianuis clausis, &c. & in Ecclesia quæ non sit specialiter interdicta.

Illa verò quæ non sunt deputata vt fiant à Ministro Ecclesiæ specialiter deputato, vel instituto, licèt sint spiritualia, & deuota, non sunt prohibita, v. gr. concio ad populum, benedictio mensæ non solemnis, orationes pro itinerantibus positę in Breuiario priuatæ orationes sæcularium, intra Ecclesiam, quandiu non celebrantur diuina in illis: adoratio Crucis in die Veneris maioris hebdomadæ, dummodo tunc esset cantus, & preces pro tali adoratione institutæ, quia tunc, neque submissa voce possunt dici adorante populo. Ex his colliges, quæ sint alia diuina Officia tempore interdicti prohibita.

Dixi hæc licere cum moderationibus dictis de ianuis clausis, &c. idque si Ecclesia sit tantùm generaliter interdicta, si enim sit specialiter interdicta, prædicta non licent, nisi cum hac moderatione, vt vna tantùm dicatur Missa in hebdomada, ad renouandam Eucharistiam. Cætera verò diuina Officia non licent etiam permissa, *in cap. alma mater*. Suarez *tomo de censur. disputatione 34. sectione 2. numer.* 1. Ad maiorem verò explicationem de Diuinis Officijs licitis, vel tunc illicitis, & spectantibus ad illa, accipe sequentia in ordine.

Si Sacerdos faciens aliquod Diuinum Officium in loco generaliter interdicto, omittat aliquam ex illis quatuor conditionibus de ianuis clausis, &c. peccat mortaliter, & violat interdictum, vt si celebret solùm ianuis apertis: vel solùm admissis laicis non priuilegiatis: vel solùm pulsatis campanis. peccat enim in materia graui, Suarez *tomo de censur. 34. sect. 4. nu.* 13. *& seq.* Sayro *lib. 5. de censur. cap.* 14. *ar.* 30. Reginald. *tom. 2. lib. 32. tract. 3 n.* 49.

28 Tempore interdicti, non possunt pulsari campanæ ad Missa, & Horas Canonicas: possunt tamen vocari Clerici, & Regulares ad chorum cum aliquo signo externo, (vulgò *matracas*) tali enim signo, ligneo scilicet, iam populus intelligit se non vocari ad diuina. Rodriguez *tomo 1. quæstione* 109. *articulo* 4. & Suarez *disputatione 34. sectione 1. nu.* 16. Neque prohibentur campanæ nisi ad vocandum populum, ad Diuina Officia: non verò prohiben-

hibentur si sonent ad concionem, salutationem Angelicam, & similia Neque Acolutus seruiens Missæ potest tunc pulsare campanam tempore eleuationis hostię vel calicis. Neque item licet pulsare organa. Suar. *cit. loc. n.* 19. cum alijs citatis *ibid.*

29 Sacerdos celebraturus si non habet, qui ministret nisi laicum, poterit illum assumere, etiam non priuilegiatum, dummodo non sit excommunicatus, &c. Suar. *n.* 31. Si verò Clericus in Ecclesia sæculari habet alium Clericum, maximè non Presbyterum, vel Presbyterum qui velit ministrare, vel laicum priuilegiatum, qui idem faciat, non potest assumere laicum non priuilegiatum. Idem dic de Clerico sæculari in Ecclesia Regularium, si ibi sint Acoluti Regulares, qui ministrent, tunc enim non potest assumere laicum non priuilegiatum, vt tenet expresè Rodr. *to.* 2. *q.* 114. *art.* 4. Et his ibi deficientibus poterit vocare alium, si poterit, priuilegiatum. Excipe si clericus in Ecclesia Regularium adducat suum famulum sibi seruientem, & se comitantem, quia per priuilegium famulatus posset illum admittere secum, & idem siue sint duo vel tres famuli pro comitatu illius ordinario, dummodo non admittat in fraudem, non suos.

30 Potest tunc Clericus assistere morienti, eidemque dicere Litanias, Psalmos, Passionem Domini, etiam coram laicis, dummodo non dicat, ***Dominus vobiscum***. Rodriquez *tom.* 2. *q.* 109. *art.* 2.

31 Priuilegiati ad audiendam diuina tempore interdicti, siue per Bullam, siue per priuilegium, possunt secum adducere familiares, domesticos, qui ipsos comitantur *ca. licet de Priuilegijs*: sed nota per hos familiares solùm intelligi, qui tales personam de ordinario comitantur, & honorant. Vnde non possunt assumi extraordinarij famuli, etiamsi aliàs sint de familia, neque illi qui inuenti ibi volunt esse famuli, neque illi qui non sunt necessarij moraliter. Doctores communiter.

32 De infantibus, siue puellis alij dicunt posse illos audire diuina absque priuilegio: alij negant. Vtrumque probabile securius est, vt arceantur, & omnino arcendi sunt amentes adulti.

33 Si sacrosancta Eucharistia sit publicè locata per horas 40. vt solet, vel pauciores, adoranda; & spectanda populo, possunt intrare, & adorare, etiam specialiter interdicti, quia hoc non est Officium Diuinum. Suar. *cit sect.* 1. *n* 36. Excipe, nisi tunc Missa celebretur, vel aliud Diuinum Officium: & supradicta etiam intellige dummodo non sit Eccl. specialiter interdicta.

34 Possunt etiam in interdicto generali extra Ecclesia in domo priuata tres; vel quatuor dicere Horas Canonicas, dummodo à sæcularibus non audiantur. Suar. *disput.* 34. *citata sect. tertia, nu.* 13.

35 Non prohibentur sæculares generaliter interdicti assistere in Ecclesia, quando licitè ministratur Eucharistia priuilegiatis, vel datur Baptismus paruulis, dummodo tunc non dicatur Missa, vel Horæ Canonicæ: quia duo prædicta non sunt recipere Sacramentum, sed solùm videre, vel audire Sacramentum, & hoc non prohibetur. Suarez *sect.* 4. *nu.* 31. *&* 32.

CVLPA, ET POENA VIOLANTIS interdictum quo ad Diuina Officia.

36 CLerici etiam primæ tonsuræ, & Regulares violantes interdictum circa Diuina Officia, peccant mortaliter iuxta communem opinionem, est enim materia grauis ex se, & nimis prohibita. Idque etiam si exerceant actum deputatum Ordinibus tantùm Minoribus. Intelligitur etiam de benedictione aquæ positę in Missali, & similibus. Potest tamen Sacerdos intrans Ecclesiam cum sæcularibus aspergere illos aqua benedicta, hoc enim nō facit tanquam Minister Ecclesiæ.

37 Clerici violantes interdictum exercendo actum proprium sui Ordinis, eo modo quo à laicis non potest exerceri, fiunt irregulares, suspensi, & inhabiles. Est communis Doctorum *in cap.* 15. *qui de sent en. excommun. in* 6. Excusabitur tamen is, qui bona fidei fecerit etiam interueniat ignorantia culpabilis, dummodo non sit affectata. Suarez *sect.* 4. *n.* 15. & in his pœnis suo modo comprehenduntur etiam Moniales. Suarez *ibid. n.* 16.

38 Eandem irregularitatem incurrunt violantes interdictum personale, siue illud sit speciale, siue generale, siue sit tantùm interdictus ab ingressu Ecclesiæ. Suarez *nu.* 22. Sed hanc irregularitatem non

in-

incurrunt Clerici, vt dixi, nisi ministrent ex proprio officio ad quod sunt consecrati in diuinis, qualis est Missa, Euangelium dicere Subdiaconum in Missa, cantare in choro ex obligatione Ordinis Sacri. Secus si Religiosus carens Ordinibus cantet in choro. Nau. *cap. 27. in Sum. nu.* 187. peccant tamen mortaliter.

39 Prędictam etiam irregularitatem non incurrit Clericus celebrans coram interdictis personaliter, quia talis pœna pro illo non inuenitur expressa in iure, quid sit de peccato. An Clericus non excludens laicum à sua Missa non priuilegiatum, qui non est specialiter interdictus: & celebrat Sacerdos solùm in loco generaliter interdicto, an, inquam, hic clericus peccet mortaliter, vide *supra n. 23. §. dixi.* An verò incurrat irregularitatem, negat Viualdus *in Candelabro, ver. Interdictum, § 6. n.* 10. cum Federico, & Cou. quos citat, dat causam, quia talis sæcularis permissus non peccat mortaliter. At in oppositum affirmat Sayrus, *lib 5. de censur. lib. 14. a num. 3.* & citat Greg. Valent. & innuit Suarez, & Regin. citati, *num. 23. cit. § & est securius.*

40 Laici violantes interdictum locale, vel personale, siue sit speciale, siue generale, peccant mortaliter, est enim materia grauissima, & nimis prohibita. Panorm. cum multis, *cap. vlt. de excessibus Prælatorum*, & Suar. *disput 34 sect. 5.* ita vt nec possit laicus canere in choro cum clericis absque priuilegio. Si verò laicus sit personaliter interdictus, multo magis prohibetur assistere, & grauius peccat.

Quæris an peccet mortaliter laicus qui tempore interdicti, furtiuè vt ita dicam, & sciens esse interdictum, & prohibitum, intrat Ecclesiam, & Missam audit absque priuilegio? Non peccare mortaliter tenet Rodriguez cum Syluestr & alijs *quæstion. 109. artic.* 4 & dant causam, quia Ecclesia id non prohibet laicis directè; sed prohibet tantùm Clericis ne admittant. Et proindè concludunt cum Soto, non peccare mortaliter laicum, nisi fiat ex contemptu, vel ex malitia, prohibente ianitore Ecclesiæ. Alij verò dicunt peccare mortaliter, inter quos est Suarez *citata disput 34. sect. 5. numer.* 4. & probat, quia etiam ipsis sæcularibus directè prohibetur ne tali tempore se ingerant diuinis. Et citat pro hoc *cap. si sententia. de sententia excommun.* vbi dicitur: *Ciuitate interdicta licitum esse ciuibus, qui culpam interdicto non dederunt, extra ipsam interesse diuinis.* Vbi videtur supponere, quod intra ipsam non possunt: & ipsis directè prohibetur. Saltem petenti consilium ante factum, ego dicerem esse mortale, quia in hoc maximè cernitur violatio diuinorum à sæculari. Et citat Suarez alios pro se, dicentes esse mortale.

41 Laicus violans interdictum in diuinis nunquam fit irregularis. Cou. *c. alma mater, par. 1. §. 1. n.* 3 Neque Clerici non assistentes vt Clerici, sed more laicorum.

42 Si verò laici cogant aliquem celebrare Diuina Officia in loco interdicto, incurrunt excommunicationem, *ex Clementina 2. de sentent. excommun.* Excommunicantur etiam *ibid.* qui publicè prohibitos vocant, vt intersint: vel prohibent, ne interdicti exeant à Missa, postquam moniti sunt: & pariter ipsi interdicti, qui moniti non exeunt.

INTERDICTI PROHIBITIO quo ad sepulturam Ecclesiasticam.

43 Per interdictum generale loci prohibetur ne quis in illo loco sepulturam Ecclesiasticam accipiat, & multò magis per interdictum speciale. *cap. quod in te, de pœnitent. & remiss.* & alibi. Addo, vt neque infantes baptizati valeant sepeliri quia textus neminem excipit. Imò neque ossa defuncti olim mortui, possunt translata, nunc sepeliri tempore interdicti in Ecclesia interdicta generaliter quia hoc est verè donari sepultura Ecclesiastica: neque etiam si pro his ossibus sumatur Bulla Cruciatæ. Oportebat enim habere illam ante mortem, & non sufficit sumere post mortem. Si verò intedictum sit generale, sed personale tantùm, non prohibentur sepeliri infantes baptizati Suar. *disp. 36. sect. 2. num.* 8. Excipiuntur Clerici, etiam primæ tonsuræ (non verò Clerici coniugati) tales enim non coniugati possunt tunc sepeliri, cum his conditionibus; prima, vt non sint personaliter interdicti. Secunda, vt non sint excommunicati. Tertia, ne causam dederint interdicto. Quarta, vt fiat sine pulsatione campanæ. Quinta, vt fiat cessantibus omnibus solem-

lemnitatibus:& fiat cum silentio. Circa quod aduerte, quod tunc tumulando tali Clerico dum defertur per viam ad Ecclesiam non posse dici Psalm. etiam submissa voce. Postquam verò intra Ecclesiam fuerit corpus, potest dici Missa,& cætera solita pro Clerico mortuo submissa voce, & ianuis clausis. Suarez *disp.35 sect.1.à nu.4. vsque ad* 10. Si verò Ecclesia sit specialiter interdicta, & sit alia non sic interdicta specialiter, poterit Clericus sepeliri in illa non sic interdicta specialiter:& non in interdicta specialiter. Si verò sit vna sola Ecclesia,& hæc specialiter interdicta, poterit ibi sepeliri. Suarez *sect.2 n.4.*

44 Persona specialiter interdicta à fortiori priuatur Ecclesiastica sepultura. Patet ex multis textibus, & Doctoribus. Et illi qui sepeliunt nominatim interdictos etiam excommunicantur, si faciant scienter, & cum præsumptione. *Clem.* 1. *de sepulturis.*

45 Sepelientes aliquem in loco interdicto etiam excommunicationem incurrunt. *eadem Clementina*: intellige verò, quod etiam si faciant bona, vel mala fide, non debet exhumari corpus, si sit corpus fidelis. Angelus *interdictum 6.n.33.* & alij.

46 Si verò interdictum non sit locale, sed sit interdictum tantùm personale generale, non priuantur fideles Ecclesiastica sepultura, nisi fuerint nominatim interdicti. Suarez *disput.35.sect.3.n.2.*

Pro illis verò, qui tempore interdicti per Bullam, vel priuilegium, sepeliuntur in loco sacro, dicente priuilegio, vel Bulla quod fiat cum pompa moderata: quæ sit pōpa moderata, relinquitur arbitrio Ordinarij si ibi fuerit. Et Rodrig. *to.2.q.111. artic.3.* dicit in Hispania practicari, vt ter pulsetur campana, & sepeliatur ianuis apertis, & cum tono deferatur corpus ad sepulturam, cantando. Hoc tamen non video in Portugallia practicari. Imò nunquam pulsatur campana Et ideò standum est consuetudini, seu decreto Ordinarij Capucinus verò, *verb. Interdictum, in fine suarum additionum*, ex declaratione Iulij III dicit per moderatam pompam intelligi, dimidium illius quod fit extra interdictum, iuxta qualitatem personæ. Et idem declaratum fuisse in Bulla Pij IV. Elige quod cōformius sit iuri,& consuetudini.

DE INTERDICTO ab ingressu Ecclesiæ.

47 INterdictum ab ingressu Ecclesiæ semper est quid personale, addictū vni personæ, non verò addictum loco. Vnde si interdictum solùm sit generale, vel speciale quoad locum, non ibi prohibetur ingressus Ecclesię, nisi quando fiunt Diuina Officia. Imò neque personale interdictum generale, vel speciale in forma communi priuāt ingressu Ecclesiæ, quando ibi non celebrantur diuina. Suarez *disputat. trigesimaquinta, sectione quarta, nu.2.*

48 Est ergo interdictum ab ingressu Ecclesiæ, quoddam peculiare genus interdicti, peculiarisve censura, priuans fideles aliqua participatione diuinorum, non propter communicationem cum alijs, sed per se. Estque hoc genus interdicti personale, vt diximus, non totale: habet enim aliquem effectum, quem non habent alia interdicta personalia, vt videbis ex sequentibus.

49 Interdictum ab ingressu Ecclesiæ priuat omni participatione diuinorum in ipsa Ecclesia. Et proindè prohibet in Ecclesia celebrare, sepeliri, dare, vel recipere Sacramenta: imò nec Missam audire, neque aliud Diuinum Officium permittit. Et hoc loco, nomine *Ecclesiæ* intelligitur solùm templum authoritate Episcopi, publicè deputatum, ad sacra facienda. Non verò intelliguntur Oratoria priuata domorum: bene tamen Ecclesiæ paruæ, quæ non sunt Parochiæ, (vulgò *Ermidas*) maximè extra muros, sunt enim Ecclesiæ publicè: & proindè, prohibetur etiam ingressus in his paruis, licèt non sint parochiales.

Hinc fit, quod interdictus ab ingressu Ecclesię non prohibetur celebrare, vel diuina audire, nisi in Ecclesia publicè deputata, siue sit consecrata, siue benedicta. At taliter interdictus extra publicum potest in Oratorijs priuatis omnia illa facere, & recipere, quę sibi licebant ante illud interdictum, verba enim illa pœnalia sic sunt restringenda, vt solùm prohibeant diuina intra Ecclesiam publicè deputatam: non verò deputatam priuatim, vt sunt Oratoria. Et proindè potest domi suæ recipere extremam vnctionem. Syluest. *Interdictum*

ctum 6. q. 5. & Nauar. *in Sum. c. 25. n. 75.*
50 Sic interdictus ab ingressu Ecclesiæ, non potest extra portam Ecclesię existens audire diuina, quæ fiunt intra Ecclesiam. Contradicit enim menti huius legis, quæ hoc principaliter prohibet in Ecclesia. Nec potest Missam dicere in cœmeterio Ecclesiæ, hoc enim pro Ecclesia reputatur. Potest tamen celebrare in priuato Oratorio. Si verò cœmeterium non sit contiguum cum Ecclesia, poterit ibi participare omnia diuina. Quòd si taliter interdictus moriatur, non poterit sepeliri in cœmeterio etiam disiuncto ab Ecclesia. Suar. *disp. 35. sect. 4. nu. 12. & 13.*

Altera differentia huius interdicti est, quia alia interdicta, locale scilicet, & personale, siue sit generale, siue speciale, non priuant hominem ab ingressu Ecclesiæ: potest enim taliter interdictus intrare Ecclesiam, etiam specialiter interdictam, quando in illa non celebrantur diuina, & potest ibi priuatim orationem fundere. At interdictus ab ingressu Ecclesiæ, iuxta saniorem sententiam, prohibetur intrare Ecclesiam, etiam quando ibi non dicuntur diuina, & etiam ad priuatim orandum. Hoc enim sonant verba legis (*ab ingressu Ecclesiæ*) quamuis aliqui oppositum probabiliter dicant quoad orationem particularem fundendam: qualis est Nau. *c. 25. in Sum. nu. 75.* Poterit verò taliter interdictus secundùm omnes intrare Ecclesiam ad concionem audiendam: & ad actus iurisdictionis fori externi faciendos, verbi gratia, ad eligendum, absoluendum à censuris, & ad similes.

DE CAVSIS INTERDICTI, *& quot sint Interdicta posita à iure.*

OB quas causas ferendum sit interdictum non patitur Compedium sigillatim tractare, maximè quia Regulares, quibus pręcipuè seruio, nō solent illud promulgare, videantur hac de re latè Doctores, qui omnes in summa dicūt poni debere nō pro quacunque causa graui, sed pro grauissima: vt pro tuenda iurisdictione, seu immunitate Ecclesiæ, vel similibus. Et patet, quia cùm sit pęna grauissima, imò multas pœnas contineat, requirit causam grauissimam, vide Sot. *in 4. dist. 22. q. 3. a. 1.*

Quot verò sint interdicta posita à iure communi, nō libet etiam recensere breuitatis gratia: qui voluerit legat Summistas, & Suarez *disp. 37 de censuris per totum.* pro resolutione sufficiat, quod si interdictum positum in iure sit generale locale, non ligat donec à Iudice Ecclesiastico publicetur, seu denuncietur. Si verò sit interdictum personale speciale positum in iure, obligat statim aute Iudicis Ecclesiastici denunciationem, vide Suarez *ibid.*

DE CESSATIONE A DIVINIS.

MEminisse oportet tempore solius interdicti localis generalis non cessare Ecclesiam à diuinis: possunt enim hæc tunc fieri ianuis clausis, & cum ceteri limitationibus positis in præcedentibus. At cessatio à diuinis est pœna, faciens vt diuina cessent, nec fieri possint etiam cum supradictis limitationibus: autem id clarius intelligatur, noto sequentia.

51 Cessatio a diuinis, non est propriè censura, neque interdictum: sed est quædam prohibitio totalis diuinorum, sic tenet communior opinio Theologorum: & probatur, quia celebrans in cessatione à diuinis, non incurrit irregularitatem, vt omnes fatentur: quam tamen incurrit celebrans in interdicto indebitè: ergo non est interdictum. Et præterea quia cessatio nunquam ponitur in personis, sed in loco: & interdictum ponitur etiam in loco: per effectus verò res distinguuntur. Et præterea quia habens priuilegium audiēdi diuina tempore interdicti non potest illa audire tempore cessationis, nisi priuilegium illud exprimat, vt omnes admittunt: ac proindè diuersum quid est cessatio ab interdicto.

52 Priuat ergo cessatio à diuinis omnibus diuinis Officijs, & Missa, præcipuè intra Ecclesiam, ita vt neque in choro simul, submissa voce possint Clerici dicere Horas Canonicas. Possunt tamē intra Ecclesiā bini dicere Horas Canonicas dummodo à sæcularibus non audiantur, quia illa recitatio cùm sit inter duos tantùm, est satis priuata: & hac de re nulla est prohibitio, sed de recitatione publica, & cōmuni.

53 Cessatio à diuinis non suspenditur in illis quatuor diebus in quibus suspenditur

inter-

interdictum per *c. alma mater*, de quo infra: & hoc iuxta probabiliorem sententiam; licèt aliqui oppositum dicant, vt Henriq. *tom.* 2. *lib.* 13. *c.* 53. loquens de cessatione generali, & citat multos. At quod non cesset tunc, tenet Suar. *disp.* 39. *sect.* 1. *num.* 12.

54 Tempore cessationis, potest dari Baptismus paruulis, etiam cum solemnitate, & Sacramentum Confirmationis, & Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ similiter, tantùm morientibus. Pœnitentiæ verò Sacramentum potest dari etiam sanis. Imo, & pro communicando moriente, si non adsit particula consecrata, potest Sacerdos celebrare ianuis clausis; qui enim concedit finem, concedit etiam media quę sunt ad finem; & potest in quauis Ecclesia vna Missa celebrari ad renouandam Eucharistiam tempore ad id necessario. *capit. permittimus. de sentent. excommun.*

55 Potest etiam tunc Eucharistia deferri ad infirmos cum pompa solita, & pulsatione campanæ ad vocandum populum: dummodo nullum Officium Diuinum dicatur. Non potest verò Ordinis Sacramentum, aut Extrema vnctio ministrari, neq; benedictiones solemnes matrimonij possunt exhiberi.

56 Priuat etiam Ecclesiastica sepultura; ita vt neque vllum Officium Diuinum in deferendo cadauere dici possit; quia vt plurimum semper cessatio ponitur cum interdicto, interdictum verò priuat sepultura.

57 Regulares non seruantes cessationem à diuinis generalem, excommunicantur, *Clement.* 1. *de sent. excomm.* Et non fertur ibi contra Clericos, neque contra laicos, sed solùm contra Regulares fortè fidentiores priuilegijs. Sed non ligat illa excommunicatio Regulares, nisi quando viderint Cathedralem, seu matricem, seu parochialem loci seruare cessationem, & ipsi non seruant, vt textus ibi exprimit.

58 Tenentur etiam Religiosi seruare hanc cessationem generalem, siue sit lata à Papa, siue ab Episcopis, siue à Concilijs Prouincialibus, per sententias, vel statuta: imò etiam si sit lata à Capitulo, vel Collegio, vel Conuentu sæcularium, vel Regularium Ecclesiarum quando per consuetudinē habent ponere talem cessationem. Hæc enim omnia exprimit text. *Clementina citata.* Non verò incurritur prædicta excommunicatio, si violetur cessatio à Diuinis specialis: textus enim loquitur de generali. Syluest. *verb. Cessatio nu.* 5.

59 Per violationem cessationis à diuinis non incurritur irregularitas, quando cessatio posita est absque interdicto: quia nullibi in iure talis reperitur, secus si sit posita cum interdicto: tunc enim ratione interdicti violati incurritur ex supradictis.

60 Habens priuilegium interessendi diuinis, & accipiendi sacramenta tempore interdicti non potest vti illo priuilegio in cessatione, nisi illud exprimat priuilegium. Est communis Doctorum.

DE SVSPENSIONE *interdicti à iure communi.*

61 SVspenditur interdictū à iure communi in die Natiuitatis Domini, in die Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis B. Mariæ. *cap. alma mater*. Sed nota, quod non intelligitur suspendi per totam octauā cuiuslibet festi ibidem assignati: verbi gratia: non suspenditur per omnem octauam Paschæ, & cæterorum trium: sed in solo primo die, non in sequētibus, quia textus non exprimit octauas, sed dies illos quatuor.

62 Martinus V. postea concessit, vt suspēdatur etiam interdictum in festo Corporis Christi, & per totam eius octauam. Refert Nauar. *in Sum. cap.* 27. *nu.* 172. & alij communiter. Nauarr. *in Sum. cap* 27. *nu.* 182. ait ab Eugen. IV. concessum, vt etiam suspendatur generaliter interdictum in die Conceptionis Deiparę & per totam octauam eius, in Ecclesijs in quibus recitatur officium proprium Leonardi Protonotarij. Sequitur Viuald. *interdictum* §. 5. *num.* 11. cum explicatione ibi data de dicto Officio. Rodrig. *tom.* 2. *q.* 111. *art.* 2. absolutè dicit posse suspendi absque limitatione. Suar. *tom. de censur. disp.* 34. *sect.* 2. *nu.* 42. ait Leonem X. illud ipsum concessisse pro sola Hispania, & absque illa limitatione officij proprij Leonardi. Vide Compendium Minorum *verb. Conceptio.* §. 12. & Supplement. Minorum *fol.* 24. & concludit Suarez prædictum

ctum priuilegium pro Hispania non esse reuocatum à Tridentino, sed ad illud teneri Episcopos qui id nouerint.

63 Quando prędictis diebus suspenditur interdictum, an suspendatur etiam cessatio à diuinis, si cum illo sit posita, vide supra, *nu.* 48.

64 Quando prædictis diebus suspenditur interdictum, omnia Diuina Officia sunt licita ac si non esset interdictum: idque licet à primis vesperis diei vsq; ad secundum Completorium diei sequentis inclusiuè. Est communis Doctorum. Notat tamen bene, ac subtiliter Sayrus, *lib.* 5. *de censur. capit.* 13. *nu.* 7. quod in festo Natiuitatis Domini, Resurrectionis, & Pentecostes incipit suspensio interdicti à Missa vigiliarum illorum trium dierum: quia in his tribus Missis iam dicitur præfatio diei sequentis, & in Missa vigilię Paschæ dicuntur vesperæ, & proindè iam censentur inchoat illa tria festa. Et citat Paludanum. Quod non reperitur in festo Assumptionis.

QVAE LICEANT REGVLAribus in interdicto, & cessatione.

65 POssunt Regulares saltem communicantes priuilegijs, durante interdicto dare professionem Nouitio: & in illa cantare, *Veni creator Spiritus*, cum cæteris cæremonijs, dummodo sit interdictum positum authoritate ordinaria. Vnde innuitur per hanc concessionem mox citandam nō hæc licere si fuerit positum authoritate Apostolica. Compend. Minorum *Interdictum* 1. §. 19. Sed per aliam possunt, vide infra, *titulo sequenti*, quando suspendatur à Regularibus.

66 Possunt benedicere mensam, & dare gratias cum cantu solemni. Compend. *ibid.* § 20. Sed etiam notatur ibi pro solo interdicto posito authoritate ordinaria, neque pro hoc inuenio priuilegium aliud.

67 Possunt durante interdicto, per concessionem factam Benedictinis à Legato lateris, singulis diebus admittere ad Diuina Officia quindecim personas simul iunctas, dummodo ibi non recipiant Sacramenta, quia ad hoc non extenditur priuilegium. Rodrig. *to.* 2. *q.* 112. *art.* 6. Et ibidē ponit aliam concessionē Nicolai V. concedentis Benedictinis, vt possint tunc admittere sex personas. Et aliam similem, de alijs sex personis, sed nō simul, sed successiuè modo ibi exposito. Et hanc licentiam possunt etiam dare Abbatissæ pro suis Ecclesijs; quia hoc non est vti iurisdictione, sed vti priuilegio sibi concesso per communicationem, cuius priuilegij sunt capaces. Rodrig. *cit. tom. qu.* 114. *artic.* 2. Capucinos verò, *verbo Interdictum, folio* 177. notat has concessiones licere tempore interdicti, positi authoritate ordinaria, non verò si ponatur, vel confirmetur authoritate Apostolica.

68 Martinus V. concessit Fratribus Sancti Hieronymi, vt tēpore interdicti possint sepelire in suis Ecclesijs quoscumque sæculares, apud illos sepulturam eligentes. Quæ est magna concessio non faciens mentionem alterius requisiti. *habetur in libr. priuilegiorum Congregationis S. Ioannis Euangelistæ in Portugallia, folio* 39. *pag.* 1. *in fine.* Ego tamen tale priuilegium non inueni Compendio D. Hieron. Hisp. nec consulo; neque video practicari.

69 Possunt tunc Regulares admittere ad Diuina Officia, & Sacramenta familiares intra Conuentum degentes. Et Minoritę possunt admittere suum Syndicum, vxorem illius, ac filios, etiam tempore cessationis à diuinis. Rodr. *qu.* 114. *art.* 4. At Medicum ordinarium possunt admittere solùm ad diuina tempore interdicti, non verò tempore cessationis à diuinis Rodriguez *ibid. art.* 5. & sanguinis minutor seu Barbitonsor, nullo gaudet priuilegio iuxta Rodrig. *ibi.*

Sed iuxta priuilegium concessum à Benedicto XIII. Patribus S Hieron. Hisp. possunt admittere ad Diuina Officia, & omnia Sacramenta, ibique sepelire, omnes seruitores & familiares Conuentus, continuos commensales, & quoscumq; alios viuentes stipendijs Monasterij, & eorum familiam vtriusq; sexus quandiu manserint in seruitio Monasterij. Ita Compend. illorum Patrum, *verb. Interdictum*, §. 1. quæ est magna concessio. Et applica, quia clara est.

70 Possunt Minoritę in interdicto admittere ad diuina Procuratores Monialium Sanctæ Clarę, & negotia gerentes vtriusque sexus. Compendium Min. *Interdi-*

ctum

ctum 3. §. 7. & per concessionem factam Carmelitis, possunt admittere aduocatos fratrum. *ibid.* §. 8. *& eod.* §. 7. concessi Sixt. IV. vt possint Minoritę tunc admittere ad diuina Fratres, & Sorores Tertij ordinis P. Frãcisci, & illorũ Procuratores.

71 Eodem Compend. *Interdictum* 3. §. 12. per concessionem factam Carthusiensibus, possunt admittere ad diuina personas dicti Ordinis (id est, Fratres) cum seruitoribus suis aliundè venientibus, & mercenarios in grangijs residentes.

72 Eodem verbo Compendij, §. 1. concessit Alexander IV. Minoritis vt possint admittere ad diuina operarios, qui in locis Fratrum operibus, personaliter constituti institerint. Quod explicat Capucinus, *in suis Addition. ad Compend. verbo Interdictum* 3. *fol.* 178. §. *item* 6. quòd possunt admittere ad Diuina Officia omnes officiales, & laborantes in die quo ibi laborauerint, licèt soluatur eis labor, & non sint ordinarij laboratores. Et idem tenet Miranda. *tomo* 2. *q.* 38. *art.* 2. *concl.* 13. licèt Rodrig. *tomo* 2. *q.* 115. *art.* 1. innuat debere esse operarios manentes intra Conuentum. Sed Capucinus, & Miranda satis clarè loquuntur.

Nota verò, quòd quando hæc priuilegia, & similia dicunt posse hos familiares, & similes admitti ad diuina; non possunt admitti ad Sacramenta, vel sepulturam, nisi id exprimatur: sunt enim distincti hi tres effectus, Sacramenta, Diuina, & Sepultura: & concesso vno, non conceditur alterum: & verba sunt propriè & strictè accipienda, cùm sint contra ius commune.

73 Iulius II. concessit, quòd omnia quæ licita sunt in interdicto generali, licita etiam sint in interdicto speciali, quam concessionem meritò vocat magnam, Capucinus super Compend. *verbo Interdictum*, *fol.* 179. Nam interdictum speciale est magis rigorosum, vt patet ex dictis.

74 Tota dubitatio est, an Regulares tempore cessationis à diuinis possint celebrare in secreto, sicut tempore interdicti, idque toties quoties, nemine admisso ad diuina? Credo quod possunt. Primò, quia Leo X. concessit Minoritis, in Compend. *Interdictum* 1. §. 17. quòd in forma obseruationis, nullam facerent differentiam inter cessationem à diuinis, & inter quodcumque interdictum: id est, quod eodem modo seruent cessationem à diuinis: ac seruant quodcumque interdictum: constat verò quod Regulares in interdicto celebrant toties quoties ianuis clausis: ergo idem poterunt in cessatione à diuinis. Et idem clarè insinuat Capucinus *cit. loco*, *fol.* 182. §. *item decimo*. & tenet expressè Rodrig. *tom.* 2. *quest.* 116. *art.* 2. *& qu.* 115. *art.* 4. & innuit Sayro, *lib.* 5. *de censur. cap.* 19. *num.* 4. & Henriq. 2. *tomo libr.* 13. *cap.* 53. *numero* 3. *littera* Q. *cum margine*. Et sic audiui fieri, vel factum fuisse Olyssione à Patribus Collegij D. Antonij Abbatis in cessatione posita ipsorum Ecclesiæ, anno præsenti 617. per supradictum priuilegium. Aducitit tamen Rodrig. *cit. art.* 2. quòd tempore cessationis à diuinis non possunt Regulares dicere Horas in choro, neque admittere Sacerdotes extraneos vt celebrent in suis Conuentibus.

QVANDO REGVLARES per priuilegia suspendant interdictum.

75 Minoritæ per priuilegia ipsis concessa suspendunt interdictum etiam authoritate Apostolica positum, & cessationem à diuinis, in die P. N. Francisci, & in die stigmatum illius: Sancti Antonij de Padua: Bonauenturæ: Ludouici Episcopi Bernardini: quinq; Martyrum Marochij: septem Martyrum Septæ. Sancti Didaci: Sanctæ Claræ: & in die Dedicationis Portiunculæ. Hæc omnia sunt indubitata, & pro omnibus habentur priuilegia, de quibus Rodrig. *tota q.* 1[illegible] *art.* 2. & Miranda *tom.* 2. *q.* 38. *art.* 12. & Rodrig. *in Bullario*, *fol.* 1208. vbi vide.

76 Rursus pro sancta Elizabeth vidua idem concessit Leo X. Minoribus. ipsorumque Monialibus, in supplement. *folio* 55. *concess.* 155. vbi notant citati duo Doctores, ex priuilegijs concessit quod suspenditur interdictum in diebus Sanctorum dictorum, & per illorum etiam octauas respectiuè: id est, respectu Sanctorum in quorum Officijs Minoritæ recitant per octo dies continuos de illis, (secus de illis in quibus non habent octauarium, et sanctæ Elizabeth, & Portiun-

culæ) & hoc à primis vesperis, vsque ad Completorium vltimum diei octaui, vel vsque ad Completorium diei primi respectiuè: ita vt tunc omnia liceant ianuis apertis ac si non esset interdictum.

Addunt præterea quod si contingat de aliquo ex prædictis festis non fieri officium in die qua incidit, vt quia transfertur in alium diem, nihilominus suspendatur interdictum in illo ipso die quo incidit festum. Item si in aliquo die infra octauas illorum de illis non fiat officium, sed tantùm commemoratio, nihilominus interdictum suspendatur.

77 Ex priuilegijs quæ viderim, plus alijs Religiosis habent Patres D. Hieronym. priuilegia suspendendi interdicta. Nam in illorum Compendio, *v. Interdictum*; §. 5. hoc illis conceditur pro festis Assumptionis, Natiuitatis, Purificationis Beatæ Mariæ, & S. P. Hier. idque pro quocumq; interdicto, quouis modo appositi.

Ibidem §. 6. suspenditur interdictum in die S. Lamberti, & aliorum Sanctorum, quæ quia sunt ibi localia, & non propria aliorum; neque sunt communia, omitto, quia pro illis non communicamus, quæ sunt illis propria.

Ibidem §. 7. suspenditur interdictum per concessionem illis factam à Pio V. quodcumque illud sit, & cessatio à diuinis, in die illius Sancti, in cuius honorem quodlibet Monasterium Ordinis dicatum fuerit, vt si vocetur, v.g. Conuentus sanctæ Mariæ Magdalenæ: vel quid simile: & hoc gaudebunt alij Conuentus communicantium pro illo die sui Sancti respectiuè cuius habent titulum. Compend. verò ibi ait tunc suspendi in Monasterijs singulis Ordinis. Sed quoad singula, vel omnia ego non extenderem ob non vsum: sufficit in illo proprio.

Ibid. §. 8. ex Pio V. suspendunt quodcumque interdictum in Paschate Resurrectionis, Ascensione, Pentecoste, Natiuitate Domini Circumcisione, Epiphania, & in festis singulorum Apostolorum, & S. Hieronymi, & in Dedicatione propria Ecclesiarum cuiusque Monasterij.

Ibidm §. 9. per eundem Pium V. suspendunt illud quodcumque sit, in Epiphania, Ascensione, Assumptione B Mariæ, & in diebus singulorum Apostolorum; & in Ramis Palmarum: & feria quinta, sexta & Sabbato in Cena Domini, maiorisque hebdomadæ citatis tribus diebus: Item in festo sanctissimæ Trinitatis: & Conceptionis B. Mariæ, Natiuitatis, Purificationis, Annunciationis, & Visitationis illius. Item in die S. Io. Baptistæ, & Sancti Marci, & S. Lucæ, & S. August. Et in festo omnium Sanctorū: & in die fidelium defunctorum subsequenti: & in hoc die Defunctorum, pro Missa tantùm, & processione.

In eodem §. conceditur etiam suspensio interdicti in die obitus alicuius fratris (idem dic de Moniali) pro Missa, & officio publicè dicendis.

Circa omnia prædicta priuilegia notādum est, quod Regulares tempore illo quo per sua priuilegia suspenditur interdictum, si existunt extra sua Monasteria, non possunt in eisdem diebus extra Conuentum in alia Ecclesia interdictum etiam suspendere, quia priuilegium illud est solùm reale affixum illi tantùm loco: non verò est personale illi transeat cum persona.

78 Suspēditur etiam interdictum in die illius Sancti cuius corpus sepultum est in Monasterio aliquo illius Ordinis, idque apud illud tantum Monasterium. Per Leonem X. concessum Benedictinis, de quo Rodr. *tom.* 2. *q.* 112. *art.* 2. vbi aduertit *art.* 3. quod pro hoc non sufficit, quod ibi sit particula aliqua corporis illius Sancti, sed opus esse, vt sit totum corpus, vel ferè totum eiusdem Sancti. Si enim sit solùm caput, vel solum brachium, non sufficit. Si verò toti corpori deficiat caput, vel brachium tantùm, sufficit. Ego verò addo, opus esse vt sit Sanctus canonizatus: talis enim, & non alius, intelligitur communiter nomine Sancti: & proindè non sufficiet quod sit beatificatus.

79 Suspenditur etiam interdictum in festo Translationum Patronorum Ordinis v. g. in translatione PP. Dominici, vel Francisci, & similium, ex priuileg. per Rodrig. *cit. q.* 112. *tom.* 2. *art.* 3.

80 Suspenditur etiam interdictum in die professionis alicuius Monachi, vel Monialis per totum diem. Patet *ex Priuilegio cit. ibi* per Rod. *artic.* 5. sicque factum

fuisse ait in Conuentu S. Stephani Salmanticæ à Patribus Dominicanis.

Vltimò suspenditur interdictum, & cessatio à diuinis, quoties aliquis Monachus sepelitur. Et quando cantatur Missa noua in illo Conuentu. Ita Rodrig. *cit. art.* 5. vbi circa diem obitus Religiosi notat, quod si Monachus moriatur hodie, & sepeliatur ad vesperam, & fiat pro illo officium sequenti mane, suspendetur interdictum pro illo vesperè dum sepelitur, & pro sequenti mane dum fit pro illo Officium, & Missa. At pro Missa noua dicit suspendi à primis vesperis vsq; ad meridiem diei sequentis vbi Missa finitur.

Notat tamen Rodrig. *Addition. ad Summ. moral. tom. 4. cap.* 63. quod si moriatur Nouitius non suspendetur interdictum, quia illud priuilegium concessum pro Fratribus, seruandum est ita vt minus noceat Ecclesiæ quàm fieri possit: & proindè nō extendetur ad Nouitios. Ait tamen posse tunc Nouitium sepeliri sepultura Ecclesiastica, per alias concessiones, & saltem sicut familiares.

Aduertit etiam Sayrus *lib. 5. de censur. cap. 16. num.* 30. quod quando suspenditur interdictum, non est licitum celebrare in Ecclesia polluta: quia tunc indiget propria reconciliatione.

ADDITIO.

DE hoc satis egi supra quantum sufficiat ad Religiosos dirigendos in illa materia. Accipe sequentia.

1. Iulius II. cōcessit Minoribus, vt quando interdicitur Ciuitas, vel oppidum cum suburbijs vsque ad duo milliaria, vel tria, non censeantur interdicta illorum Monasteria quę infra dicta milliaria existunt: nisi ipsi causam dederint interdicto, vel tales Conuentus aliàs de iure non sint comprehensi interdicto illius populi. Habetur concessio in Bullario Rodr. *f.* 571. *in nu. 6. illius Bullæ.* Hanc concessionem explicat Rodr. *tom. 2. qq. qu.* 10?. *art.* 1. dicens per illam concedi vt nostri Conuentus existentes extra oppida vltra duo milliaria nō possint subiacere interdicto etiam Apostolico.

2. Leo X. concessit omnibus personis religiosis, & Ecclesiasticis quæ recitant Officium nouum conceptionis B. Mariæ in Regnis Hispaniæ, vt possint illius festum cum octaua solemniter celebrare tempore interdicti, idque à primis vesperis vsque ad totam octauam inclusiuè. Habetur cōcessio in Bullario Rodriguez *fol.* 650. Et ista concessio est pro omnibus Regnis Hispaniæ, & non solùm pro Religiosis, sed etiam pro omnibus personis Ecclesiasticis.

3 Ista concessio videtur saltem nō prodesse clericis sæcularibus hodie, quia nō recitant Officium nouum Conceptionis, quod recitant Minoritæ: sed dicunt Officium commune pręceptum ab Ecclesia per Pium V. cùm tamen Bulla imponat, vt dicatur Officium nouum compositum per quendam Leonardum in quo Missæ introitus est, *Egredimini, & videte*. Et imprimis quod ad hoc Minoritæ videntur in Hispania posse vti dicto priuilegio suspendendi interdictum per totam octauam Cōceptionis Beatę Marię, quia recitant illud Officium Leonardi multis abhinc annis in Hispania, neque à tempore quo illud recitant computato cum tempore Leonis X. patuit hoc priuilegium abrogati per contrarium vsum, vt patet ex ijs quæ diximus supra, *verbo Priuilegium*. De Ecclesijs verò Clericorū sæcularium Suarez *tom. de Censuris, disp.* 34. *sect. 1. nu.* 42. referens hoc idem priuilegium, ait, in Supplement. Ordin. *fol.* 24. vbi illud habetur, non poni hanc limitationem de dicendo illo Officio non Leonardi, & proindè ait, Clericos etiam sæculares illo posse vti per totam octauam, neque illud esse reuocatum à Concilio Trident. verùm in Bullario Rodrigu. vbi ponitur hoc priuilegium, *fol.* 650. Leo X. in proœm. Bullæ refert Sixtum IV. concedentem Indulgentias assistentibus Diuinis Officijs in die Cōceptionis, limitasse de Officio, ac Missa compositis à dicto Leonardo. Cùmque Sixtus IV. vltra illas Indulgentias non concesserit suspensionem interdicti pro illo festo, Prælati Fratrum Minorum in Hispania pro meliori consecutione dictarum Indulgentiarum, petierunt à Leone X. vt in tali festo concederet etiam suspensionem interdicti quod fecit de facto. At in sua concessione Leo X. loquens de suspensione interdicti pro illa octaua, non ponit conditionem.

nem, imò neque meminit dicti noui Officij, aut Missæ Leonardi. Quibus non obstantibus Henriq. *libro* 13. *de Excom. & interdicto*, *cap*.47. *num*. 4. ait iam per consuetudinem esse introductum, vt in omnibus Ecclesijs Hispaniæ illud suspendatur per totam octauam Conceptionis, quamuis in illis non dicatur prædictum nouum Officium Conceptionis. Et Villalobos *tom*.1. *Summ. tract*. 19. *difficult*.6. *num*. 9. idem tenet dicens, quòd obligatio dicendi illud officium est pro solis Indulgentijs Sixti IV. assequendis, non verò pro suspensione interdicti concessa ibi à Leone X. quæ distinctio benè videtur colligi ex Bullæ contextu.

4 Vltra iam dictas concessiones factas Religiosis pro suspensione interdicti, de quo supra dixi sub proprio titulo, Clemens VII. fecit particularem concessionem Religiosis Sanctissimæ Trinitatis, qui occupantur in colligendis eleemosynis à fidelibus populis; vt cùm ipsi eleemosynarum procuratores venerint ad aliquam Ecclesiam interdictam in illorum aduentu Ecclesiæ aperiantur, & campanæ pulsentur: & ibidem campanis pulsatis, & ianuis apertis Diuina Officia celebrentur, & mortui sepeliantur, nisi fuerint excommunicati, vel causam dederint interdicti. Habetur in Bullario Rodrig. *fol*.776.*col*.2.

INVOCARE BRACHIVM, sæculare.

1 AD comprehendendos Apostatas, possunt Regulares inuocare brachium sæculare. Rodrig. *tom*.2 *q*.22. *art*.3.

2 Idem possunt quoties habent priuilegium, vt inuocetur brachium sæculare, quod solet aliquando poni in concessione, vel confirmatione priuilegiorum, Rodrig. *tom*.1.*q*.8. *art*. 14. & tunc Iudices sæculares tenentur illud auxilium exhibere, ex iure canonico: imò ex ciuili Lusitano, *libro* 2. *Ord nat. tit*.8.§ 1. & 3 vbi lex loquens in generali, ponit verbum *Prælatos* per quos maximè in fauorabilibus intelligendi sunt etiam Regulares.

Sed nota quòd Iudices aliqui sęculares fundati in dictis *ibid*. volunt vt sibi ostendatur processus factus per Prælatum Ecclesiasticum, vt videant si sit validus, & iuridicus, & teneantur præstare tale auxilium. Quod verò prædicti Iudices non possint illud exigere in causis Ecclesiasticis probat latè, & bene Rodriguez *citat. art*.14. sed teneri illud auxilium præstare absque processu exhibito. Quod autem prædicti Iudices absolutè teneantur illud auxilium præstare, *habetur ca*. 2. *de maledicis*, *cum gloss. ibi*, *verbo potestatem*, *& citatis capitibus*, *ibi*, *in gloss.*

IRREGVLARITAS.

Vide supra *verbo Dispensare latè*: & infra *verbo Prælatus circa dispensationes*.

ADDITIO.

PLuribus irregularitatibus subiecti sunt Religiosi quàm sæculares, atque etiam clerici: vltra enim illas quibus illi subditi sunt, incurrunt, vel possunt incurrere Religiosi plures ex frequentiori Sacramentorum receptione, vel ministratione: eaque de causa vt illis morem geram, more solito hic ponam summam, seu modos quibus illi possint vitare irregularitates ortas solùm ex debita Sacramentorum receptione, vel ministratione; quia illis frequentiores sunt, consulto omittens alias species irregularitatis, vt bigamiæ, infamiæ, vitiati corporis & similium, quæ nō sunt adeo in vsu. De irregularitate verò orta ex homicidio volũtario, vel casuali iam satis dixi supra, *verbo Homicidio*, ibi vide: cæteras species tractare nec promisi, neque compẽdium patitur: Solùm fortè per summam pauca dicam de irregularitate in communi postquam dixero de orta ex culpa in Sacramentis ministrandis, vel recipiendis.

1 Quod ergo attinet ad Baptismum; ille qui rebaptizat, vel scienter permittit se rebaptizari, vel est dubium an sit verè baptizatus, est irregularis, nec potest ad sacros Ordines admitti, est communis, & ex iure Canon. collecta, vide Henriq. *lib*.14 *de irregularitate*, *c* 4. puer verò carens vsu rationis si rebaptizetur non fit irregularis. Neque fit irregularis, qui per metum cadentem in virum constantem sineret se rebaptizari, nisi id fiat in contemptum Ecclesiæ, quia si sic

 fieret,

fieret, peccaret mortaliter, & fieret irregularis. Non incurritur verò hæc irregularitas si quis dubitans de Baptismo baptizaret iterum ad cautelam, illum qui à parte rei erat verè baptizatus: quia bona fides excusat: Henriquez, *nu.*4. irregularis etiam fit qui voluntariè Baptismum suscipit ab hæretico, *vt colligitur ex cap. ventum est* 1. *qu.* 1. Vnde colligitur tales solùm esse Adultos: non verò paruulos ab hęreticis baptizatos iuxta proximè dicta.

2 Excepto Sacraméto Baptismi, de quo diximus, & Sacramento Ordinis de quo dicemus statim, per nullius alterius Sacramenti indignam, & peccaminosam receptionem incurritur irregularitas. Est recepta sententia ab omnibus: qui voluerit amplam illius probationem videre, legat Suar. *to. de censur. disp.* 42. *tota sect.* 2.

3 In Ordinis Sacramenti receptione indebita, septem modis potest incurri irregularitas iuxta aliquos Doctores, cùm verè non sit irregularitas, sed solùm suspensio: primò, quando quis recipit Ordines ab Episcopo qui renunciauit Episcopatui quoad locum, & dignitatem: *capitulo vnico, sub hoc titulo*. Sed quia hoc rarissimè contingit, de illo non est latiùs agendum. Secundò, quando, quis ordinatur ante legitimam ætatem præscriptam à Concilio Tridentino. De hoc egi *supra titul. Ordines Sacri*, vbi dixi *numero* 1. non posse religiosos ordinari ante ætatem virtute suorum priuilegiorum à Concilio Tridentino assignatam, *& ibidem numero decimoquarto*, ostendi posse Prælatos dispensare cum religioso postquam illicitè ordinatus est contra prædicti Concilij Tridentini præscriptam ætatem. Tertiò fit irregularis ordinatus ab Episcopo alieno sine licentia propria Episcopi: Hoc tamen Religiosos non obligat, quia, vt *ibidem* dixi *numero secundo*, saltem in Hispania vsus obtinuit, vt Religiosi extra suas Diœceses ordinentur cum licentia suorum Prelatorum ab alio Episcopo inconsulto illo, in cuius Diœcesi viuunt.

4 Quęris: an subditus ordinatus sine licentia sui saltem Prelati, maneat irregularis: Respondeo, quod manet suspensus, non verò irregularis. Dixi, *supra verbo Ordines sacri, num.* 13. Nunc addo id statuisse Pium II. in Bulla propria in Bullario Rodr. *fol.* 297. vbi pręcipit quod sint suspensi ab executione Ordinum qui illos susceperint absque legitima licentia. Erit verò irregularis hic & supra dicti, si in Ordine sic suscepto ministrent.

5 Est irregularis suscipiens Ordines extra tempora sine dispensatione. De hoc dixi *cit. loco nu.*4. Religiosos aliquos habere priuilegium, vt possint ordinari extra tempora non seruatis interstitijs modo ibi assignato. Quintò etiam incurritur irregularitas, seu suspensio si recipiantur non seruatis interstitijs. Sed de hoc etiã *cit. nu.*4. Sextò de ordinato per saltum, de quo etiam *ibi nu.*13 Et quamuis inuenio Doctores asserentes in illis casibus incurri irregularitatem, vt Suar. *disp.*42. *sect.*3. *to. de censur. in principio sectionis*: tamẽ vt ipse statim innuit magis propriè dicendũ est illos manere suspensos Si verò ministrent, tunc manere irregulares.

6 Fit etiã irregularis, qui sciẽter recipit Ordines ab Episcopo excõmunicato declarato, vel notorio clerici percussore, vel suspenso, vel interdicto declarato. vel notoriè hęretico. Excusat tamẽ ab his ignorantia facti, dummodo non sit crassa. Castr. *lib.* 2. *de lege pœnal c.*15. & alij multi: sed propriè prędicti sunt solùm suspẽsi.

7 Fit irregularis qui suscipit Ordines ligatus maiori excommunicatione, *cap. de eo qui furt.* Nauar. *num.* 241. *cap.*27. *in Sum.* Idem dic de ligato per censuram suspensionis, vel interdicti, etiam si delictum sit occultum. Hunc tamen Suarez *citata sect.*3. *nu.*2. ait non propriè incurrere irregularitatem, sed suspensionem, qualem etiam ait incurrere illum qui recipit Ordines absque dispensatione. Ait, tamen *ibid. n.*3. quod si aliquis irregularis ordinetur, nõ incurrit nouam irregularitatem Et probatur, quia ille taliter ordinatus non incurrit nouam suspensionis censuram, quia talis in iure non inuenitur. Qui vero recipit etiam Ordines Minores, si sit excommunicatus maiori excommunicatione, non manet irregularis, nec suspensus, quia talis censura in iure inuenitur.

8 Qui existens suspensus ab officio Ordinis, aut à susceptione talis Ordinis, si recipiat Ordines sacros, dicitur communiter

niter fieri irregularis, quasi ea susceptione videatur exercere actum Ordinis sacri, quamuis in iure expressum non sit. Maiol. *lib.1. de irregul. c.2. §.21.* Syluest. *irregularitas §.2. & 3.*

9 Si quis absq; Sacramento Confirmationis recepto recipiat Ordines sacros, faciatque absque contemptu, nec peccat mortaliter, nec proindè fit irregularis est communis. Nauarr. *in Sum. cap.22. n.9. fin. & c.25.num.*68. & alij.

10 Omnino notandum pro quiete multorum, quod scilicet si Episcopus quando confert Ordines, prius dicat in generali, si quis accedat irregularis, vel furtiuè, non intendo illum ordinare: hoc dicto non obstante, si aliquis ibi accedat cum aliquo impedimento ex dictis ab Episcopo, quod Episcopus ignorat, manet verè ordinatus. Adest enim materia, & forma, & per particulare suum factum recedit à conditione illa posita in cōmuni, habetque intentionem absolutam applicatam huic. Henriq. *lib.14.de irregularit. cap.14.num.5.siue §.5.*

11 Incurrit irregularitatem ministrans in Ordine quem non habet: vt si nō Subdiaconus cantet Epistolam solemniter cum manipulo: vel solùm Subdiaconus cantet Euangelium solemniter cum stola. Habetur *c.1.2. de cleric. non ordinat. ministrant.* Dixi *cum manipulo, vel stola*; quia si absque illis dicatur Epistola, vel Euangelium, intellligebatur olim deficientibus ordinatis Subdiaconis, ac Diaconis id licere in necessitate: quod debuit in aliqua concessione, vel consuetudine fundari, sicut ego vidi fieri & fieri potuisse ex cōsuetudine, tenet Nau. *in Sum. Latina cap.27.n.*243. Sed hodie neq; video, neq; consulo. Et supradictum intelligitur manere irregularem, vt non possit promoueri ad alios ordines. At in iam susceptis manebit suspensus ad arbitrium Episcopi. Et hanc etiam irregularitatem incurrit laicus administrās solemniter actu deputatum Ordini: vt si baptizet solemniter, vel cantet Epistolam solemniter, vt colligitur *ex c.1.citat. tex.* Et tenet Syluest. *ver. irregular. nu.* 14. & 27. Et addit Suarez *disput. 42. cit. sect. 4. nu.7.* etiam simplicē Sacerdotem ministrantē in actu soli Episcopo deputato fieri irregularem.

12 Quicunque Sacerdos excommunicatus de maiori excommunicatione ministrat aliquē actum alicuius Ordinis maioris, violans censuram, fit irregularis: idē dic de Sacerdote interdicto siue suspēso. Colligitur *ex c.is, qui, & c. is, cui. de sententia excommunicationis in 6.* Et est cōmunis. Dixi *excommunicatus maiori excommunicatione*, quia ligatus minori illā non incurrit: neq; item incurrit qui exercet actum Ordinum minorum, licèt sit excommunicatus de maiori.

13 Dubium est an Sacerdos excommunicatus maiori excommunicatione, si ministret alicui Sacramentum pœnitentiæ existens ligatus maiori excommunicatione, maneat irregularis? Quod enim Sacerdos celebrans excommunicatus sit irregularis, omnes admittunt: At de Clerico audiente confessiones, apud nullum clarè inueni, & est dubium quotidianum. Ego iudico talem confessorem manere irregularem. Moueor ex eo quod tradit Nau. *in Sum.c.27. nu.*244. vbi pro regula generali tradit fieri irregularē illum qui celebrat Diuina Officia, vel facit aliquē actum deputatum Ordini sacro maiori quem habet. Cōstat autē quod audire cōfessiones est actus specialiter deputatus Ordini Presbyterij. Secūdò probo ex regula generali tradita à Suar. *disp.42. de cens. sect.5.in principio*, vbi ait fieri irregularē illum Clericū, qui exercendo actū Ordinis violat censuram. At Sacerdos excommunicatus audiens confessiones, primò exercet actū Ordinis Presbyterij, vt patet. Secundò, violat censuram excommunicationis per quam illi interdicitur ministrare Sacramenta: ergo fit irregularis. Et hoc intellige quantuncunque excommunicatio, vel delictum sint occulta.

14 Strictiùs adhuc loquitur, sed cum fundamento, Henriquez *lib.14. de irregul.c.7.n.1.* vbi ait cum Syluest. Maiolo, & Nau. Clericum qui excommunicatus in choro est hebdomadarius dicens orationem cum *Dominus vobiscum*, fieri irregularem, quia exercet solemniter actum deputatum Ordini sacro Presbyterij. Eandemque irregularitatē incurrit is qui existens excommunicatus, siue sit laicus, siue clericus, facit corā se celebrari, vt colligūt Doct. *ex c.de Clerico excōmunicato minist.*

15 Si verò excommunicatus exerceat actum iurisdictionis, vt si excommunicet, dispenset, ferat sententiam, & similia quæ non sunt actus Ordinis sacri, non fit irregularis. Nau. *c.27.n.234.* & Henriq. *cit. proximè loco*. Idem dic de eligente, vel suffragante in electionibus, quia eligere non est actus Ordinis sacri, peccabit tamen mortaliter, sic eligens, quia eligere interdicitur excommunicato. Ait etiam *ibid.* Henriq. Parochum excommunicatū occultum ministrantem Sacramenta suis ouibus petentibus, excusari à peccato & ab irregularitate.

16 Secunda regula generalis ponitur à Suarez *citato sect.5. num.2.* & est huiusmodi. Per Ordinis administrationem, quantumuis illicitam, per quam censura aliqua non violatur, nemo fit irregularis. Et probatur, quia nulla talis irregularitas orta ex delicto circa Sacramenta inuenitur in iure, nisi quando violantur censuræ, vt videre est apud Summistas.

17 Pro consolatione verò notat Henriquez *citato c.7. n.2* excommunicatum exercentem actum deputatum Ordini sacro excusari ab irregularitate, primò si id faciat ex ignorantia, vt omnes Doctores admittunt. Quæ verò ignorantia facti, vel iuris crassa, vel lata ad hoc requiratur dixi satis supra *verbo, Ignorantia.* ibi vide, Idem dices de inaduertentia inculpata, vt ibi etiam diximus, & tenet Suarez *disp.4. de censuris sect 3. n. 1.* Secundò excusatur ab irregularitate excommunicatus quoties licitè ob causam iustam celebrat absque peccato mortali, vt si celebret ob metum cadentem in virum constantem, vel ob vitandam grauem infamiam, aliter non valens eam vitare, & ratio clara est, nam tunc celebrans non peccat mortaliter, vt suppono: At ista iregularitas imposita ob delictum non incurritur nisi ob peccatum mortale, vt omnes fatentur, & patet ex dictis *verbo Homicidium.*

18 Qui legatus excommunicatione maiori sæpius celebrat vnam tantùm incurrit irregularitatem: neque opus est ad illius dispensationem obtinendam explicare quoties celebrauit. Et etiam communis Nauarr. *in Summ.c.27.n.8.* & Henriquez *lib.14.de irreg.c fin* Quis autem possit dispensare cum religiosis in ista irregularitate cōtracta ex indebita celebratione, dixi, sup. *verbo confessor erga regulares, n.21.* vbi dixi id nō posse confessores ordinarios Ordinis nisi quando illa contrahitur per ignorantiam, vel inaduertentiam possunt tamen Prælati Conuentuales, & Superiores. Si verò quęras: ad quid inseruit citatum ibi priuilegium, vt confessores ordinarij religionum, illam dispēsent quando datur talis ignorantia, vel inaduertentia, si supra diximus data ignorantia, vel inaduertentia istam pœnam nō incurri. Respondeo Summ. Pontifices sæpius concedere priuilegia ad tollendos scrupulos & securitatis gratia.

19 Celebrans coram excommunicato nominatim denunciato, vel notorio clerici percussore, si celebrans non est excommunicatus, peccat mortaliter, sed non fit irregularis: erit tamen suspensus, si celebrat coram interdictis, vel illos admittat ad officium diuinum Nauarrus, *c.25. Sum.n.94.* Celebrans verò in Ecclesia polluta nō fit irregularis. Vide quę diximus olim *verbo Interdictum* de pœnis impositis illud violanti.

20 Extant etiam in iure multæ irregularitates impositæ contra multos criminosos, maximè quādo sunt publici, vt contra hæreticum publicum, eiúsque fautorem, schismaticum, simoniacum, quæ longum esset referre, qui voluerit, videat Suarez *tota disp.43. de censuris* fusè disputantem, circa quæ notat Henriquez *lib.14.cit.cap.5.n.2.* nullum crimē enorme, depositione dignum dū manet occultum excepto homicidio, facere irregularem, sed quando est notorium. Hęc nobis sufficiant pro dubijs regularium pertinentibus ad irregularitatem contractam in ministerio Sacramenti Ordinis, & celebrationis. Adhuc verò maioris obsequij erga Regulares pono breuiter aliqua notanda circa irregularitatem in communi. Solùm aduerto abiurantem de vehementi in casu hęresis nō esse irregularem: sic Sanch. *2. Decal. c.25. num.12.*

DE IRREGVLARITATE in communi breues notationes.

21 VArios effectus producit quęcunq; irregularitas. Impedit ne irregula-

gularis possit promoueri ad Ordines, aliàs facientes peccat grauiter. *cap. curandum, dist. 34. c. si cuius vxorem. dist. 34.* Si tamen illos recipiat, manet verè ordinatus, vt omnes fatentur. At nullam incurrit censuram propter hoc peccatum, quia nulla datur in iure Canonico. Suarez *disp. 4. de cens. sect. 2. nu. 6.*

22 Irregularis potest recipere quæcumque Sacramenta excepto Sacramento Ordinis. Est etiam communis. Et Suarez *ibidem num. 9.* imò omnis actus sacer qui potest fieri à laico, & potest fieri ab irregulari etiam Sacerdote, vt baptizare sine solemnitate, & similes.

23 Irregularis ex vi solius irregularitatis non priuatur iurisdictione, neque impeditur ab illius vsu. colligitur *ex cap. tanta. de excessibus Prælatorum*, quia iurisdictio etiam Ecclesiastica distincta est a potestate Ordinis: irregularitas verò, vt sic, solùm priuat potestate Ordinis. Dixi, *vt sic, seu ex sola vi irregularitatis*, quia si incurratur cum aliqua censura, maximè excommunicationis, tunc priuabit iurisdictione, & vsu illius, vel si ex alia lege imponitur irregularitas.

24 Qui potest legitimam collationem beneficij contrahit irregularitatem, non priuatur ipso iure tali beneficio, vel dignitate quæcumque illa sit, ex vi ipsius irregularitatis. Est communis Innocentij *c. cum nostris. de concessione præbendæ* Gloss. 1. Panorm. *c. tãta. de excessibus Prælatorum, n. 2.* Felin. *c. Inquisit. de accusat. nu. 3* & aliorum. Sed debet expectari sententia Iudicis, vt patet ex dictis à nobis *in verbo officium, & verbo lex*, & alibi. Quandiu verò licitè retinetur beneficium, licitè possunt recipi fructus illius. Et poterit possessor beneficij per se exequi omnia pertinentia ad illud dummodo non sint res deputatæ Ordini sacro. Vnde à fortiori colligitur posse prædictum exercere validè iurisdictionem fori externi, vt excommunicare in foro externo, absoluere, & similia: potest item irregularis eligere, & confirmare electionem. Nau. *c. 27. n. 244.* quia eligere, vel confirmare non est actus Ordinis. Et illud quod dixi, *non amitti iurisdictionem fori externi per irregularitatem*, intellige, siue iurisdictio sit delegata, siue ordinaria, est .n. eadem ratio in vtraq;

25 Si tamen beneficium conferatur irregulari collatio beneficij non valet, siue officij. Hæc est Nauar. *in conf. conf. 13. 42. & 44. de homicid. & c. 27. Sum. n. 251.* Couarr. *c. alma mater, p. §. n. 1. & § nu. 3.* & ferè communis, & valde iuuat hoc scire: vt si, v. g. quis absolutus à censuris, & peccatis simoniæ, vel homicidij non obtinuit dispensationem irregularitatis, non est capax vt illi beneficium, vel officium cõferatur, & quidem si officium habet annexam executionem Ordinum, res est clara, quia irregularis est incapax officij exercendi Ordines sacros. Textu verò, ex quibus hoc colligitur, citatis Doctores, quos tex. examinat. Suar. *cit. disp. 4. sect. 2. à num. 3.* ait tamen *ibi. nu. 35.* collationem esse irritam ipso facto secundùm veriorem, ac securiorem sententiam, quantumcunque crimen occultum sit. Et probatur differentia inter beneficium obtentum post irregularitatem, & obtentum ante illam, quia istud fuit datum legitima voluntate, & amplius ab illa non dependet, donec per contrariam voluntatem aufferatur. Illud verò quod fuit datum post irregularitatem pendet à voluntate conferentis, quia iuxta multos textus supponitur nolle conferre beneficium irregulari. Et huiusmodi esse Prælaturam religionis ait Suar. *ibid. nu. 42.*

26 Parochus irregularis potest delegare iurisdictionem alteri Sacerdoti vt suas oues absoluat: nam hæc delegatio non est actus Ordinis, vt patet: quod intellige de Parocho facto irregulari post obtentum officium. At non poterit hanc iurisdictionem nouam accipere Sacerdos irregularis. Hæc ambo colliguntur clarè ex dictis; qui si Parochus irregularis per se absoluat subditum, an sit valida absolutio? Tenet Suarez *citat. sect. 2. numero 45.* esse satis probabile quod peccat mortaliter, sed valebit absolutio: probatur clara ratione, quia talis retinet potestatem Ordinis id est, characterem vt patet: & præterea retinet potestatem iurisdictionis: hanc enim non amitti ex vi solius irregularitatis, iam supra diximus: nihil verò amplius requiritur ad valorem absolutionis quàm illæ duæ potestates. Similiter valebit absolutio data à Clerico Parocho excommunicato occulto, quan-

diu non est denunciatus, vt supra diximus *ver. Excommunicat.* Et proximè dictum de validitate absolutionis impensæ ab irregulari, tenet Suar. *citato loco de suspenso ab Ordinibus.* Nam ex vi huius suspensionis solius, non irritabitur absolutio data à Parocho, ob causam assignatam: peccabit tamen mortaliter & grauiter.

27 Nulla irregularitas incurritur propter actum purè internum quantuncunque enormis sit. Est communis Doctorum, vt probatione non egeat. Imò aiunt multi neque Ecclesiam id posse facere, sicut non potest, vel saltem non solet excommunicare actus purè internos. Imò requiritur vt opus, externum, pro quo imponitur, sit opus consummatum, & non sufficiet attentatum. v.g. ad irregularitatem homicidij non sufficiet vulnerasse etiam lethaliter, si non fuerit homicidium subsecutum, neque item irregularitas posita ob delictum incurritur si opus externum fuit solum peccatum veniale, quia non solet Ecclesia tanta pœna punire peccatum veniale: sicut nec solet punire cum excõmunicatione maiori, vt omnes fatetur: pœnę.n. debent proportionari culpæ. Imò si aliquando opus externum de se mortale, propter aliquam circunstantiam reddatur veniale, vt quia non plenè deliberatus fuit actus, vel non plenè voluntarius, non incurretur irregularitas. Simile quid diximus supra *verb. excommnnicatio, de incursu excommunicationis*, hæc enim vitatur si opus externum de se mortale ex circunstantia est tantùm veniale. Sufficiet verò ad irregularitatem incurrendam, vt peccatum sit externum, licèt per accidens sit occultum: vt colligitur *ex cap. vlt. de temporibus Ord.* & vltra multos Doctores tenet praxis Ecclesiæ, & Rotę in qua quotidie petuntur multæ dispensationes pro irregularibus omnino occultis.

28 Irregularitas imposita à iure, facto delicto pro quo imponitur, statim incurritur ipso iure absq; alia Iudicis sententia declaratoria criminis: etiam communis opinio, & probatur ex praxi Ecclesiæ proximè dicta, nullus enim irregularis occultus expectat Iudicis sententiam declaratiuam criminis. Dices: neminem cogi, vt sit executor pœnæ contra seipsum: At irregularem per se abstinere ab Ordinibus, &c. similibus, est exequi pęnam contra se ipsum: Respondetur, posse cogi aliquem vt sit executor pęnæ contra se, non quando pęna cõsistit in agendo, vt se iugulando propria manu; vel laqueo suffocando: posse tamen cogi esse executorem pœnæ suæ quando pœna solùm consistit in non agendo, seu in abstinẽdo, vt patet in excõmunicatione statim obligante, vt abstineatur à diuinis & talis est pœna irregularitatis. Et hæc executio pœnę non dicitur propriè executio, sed abstinentia à prohibitis.

29 Solum ius commune, & Sum. Pontifex absque illo, possunt imponere pœnam irregularitatis: nullus verò inferior illis, nam potest imponere. Est etiam communis Doctorum.

30 An ignorantia excuset ab irregularitate, & quomodo, vide supra *verb. ignorantia, à num. 17. vsque ad 24. inclusiue*, vbi satis de hoc diximus.

31 Existente dubio an aliquis sit irregularis: & facta omni diligentia non potest veritas inueniri, si dubium sit iuris, id est, si dubitetur an Ecclesia pro isto facto imponat irregularitatem, potest dubitans deponere dubium, & operari, quia stante hoc dubio melior est conditio possidentis dubitantis. Si verò dubium sit dubium facti, tenetur abstinere: quia tunc habet locum quod diximus supra *verbo Abortus*, dubitantem de irregularitate debere abstinere: vide *ibi*. dicta *nu. 2.* Et colligitur *ex cap. ad audientiam, & cap. significasti 2. de homicidio.*

32 Adhuc in fauorem Religiosorum (quia vidi iam de hoc dubitari) dico Sacerdotes, Clericum in sacris, ac Religiosos prohiberi ex iure Canonico assistere dum aliquis iugulatur, vel suspenditur à ministris iustitiæ: refert Nau. *cap. 25. in Sum. nu. 110. & c. 27. nu. 214.* habetur *in cap. sententiam, ne Clerici, vel Monachi*: Ibi tamen Nauarr. cum alijs ait, si secum faciant Clerici, vel Religiosi, non fieri irregulares, si solùm adsint spectandi gratia. Aliquod tamen peccatum facere ob prohibitionem citati textus: puto tamen non esse peccatum mortale ob contrarium vsum. Erunt tamen prædicti religiosi assistentes irregulares, si assistant

dan-

dantes consilium, vel fauorem ad mortem accelerandam. Quod si prædicti Ecclesiastici assistent, vt consolentur patientes, eòsque iuuent in spiritualibus non peccant, imò potius valdè merentur.

DE ABLATIONE IRREgularitate.

33 Irregularitas tollitur propriè per dispensationem. Quis verò possit dispensare cum religiosis in irregularitate satis iam dixi *ver. dispensare, & v. homicidium*, & supra *v. item dispensare*: & *ver. Prælatus*. Quis verò dispenset cum Clericis non est meum intentum, quia nõ profiteor tractare materiam irregularitatis.

34 Quibus verbis vti debeat dispensans quando dispensat in irregularitate; omnes concedunt in iure non apponi verba determinata, nec proindè illa requiri: sed sufficere quod dicantur verba per quę satis significetur esse mentem Iudicis auferre irregularitatem. Communiora, ac magis propria verba sunt si quis dicat: *Dispenso tecum in ista irregularitate, quam incurristi ob tale delictum*. Sufficiet etiam, si oblata in voce, vel scripto postulatione dispensationis, respondeat: *volo*: vel *fiat*: vel, *celebret*, *ordinetur*: & sic de alijs, hæc enim omnia significant clarè animum, & cõsensum dispensantis.

35 Si subditus habeat plures irregularitates debet de omnibus informare: aliàs si multas habet, & dispensans dicat: *Dispenso tecum in ista irregularitate;* nihil faciet, quia sunt multæ, & illa dispensatio vnius est indeterminata. Secus si diceret in plurali, *dispenso tecum in omni irregularitate*, vt Prælati irregulares solent facere in Capitulis: tunc enim omnes astantes manent dispensati in omnibus in quibus possunt Prælati, vt dixi supra *ver. abortus num.* 11. ex Nauarro.

36 Potest etiam aliquando dispensatio irregularitatis fieri cum solo facto absque verbis, vt si superior potens dispensare in irregularitate, sciensque subditum illa ligari, eidem dicat vt faciat opus sibi interdictum per talem irregularitatem iam dispensat, quia per illud factum æquè significat animum dispensandi ac si verba pronuntiaret.

37 Requiritur etiam omnino vt dispensaturus in irregularitate particulari sciat in particulari de illa, & de circunstantijs delicti, ac personæ: hæc enim omnia multum faciunt. Nam dispensaturus semper debet dispensare cum causa, & præterea semper debet imponere pœnitentiam condignam, vt patet ex praxi Ecclesiæ, & Bullis Pontificijs, ac Decretis Rotæ, in quibus semper iubetur imponi debita pœnitentia illis cum quibus dispensatur. Et ad imponendam talem pœnitentiam est necessarium cognoscere, & irregularitatem in particulari, & circunstantias delicti, ac personæ. Talis enim aliquando erit persona vt necesse sit cum illa non dispensari.

38 Dices, quando Prælati regulares in Capituils dispensant cũ subditis in generali in irregularitatibus, dispensatio valida est, vt supra diximus: & tamen ibi nõ imponitur pœnitentia. Respond. primò ibi non esse possibile imponi pęnitentię, quia ignoratur reus: secundò aliquam ibi imponi, cùm Religiosi genuflectunt, culpas agnoscunt, &c. quæ pro tunc acceptat Ecclesia vtens quasi particulari liberalitate, & magnificentia, quod permittit, imò concedunt Pontifices, vt faciant Prælati regulares pro bono communi, & quiete religiosorum: quod commune bonum, & Religiosorum quietem tunc iudicant sufficientem causam illius generalis dispensationis.

ITINERANTES Fratres.

1 Visum fuit aduertere quod Sixtus V. in sua constitutione edita cõtra illegitimos, & criminosos vltra ibi præcepta circa Nouitios, in fine decernit, quod nullus Regularis exeat ab vno Conuentu ad alium, maximè extra suam Prouinciam, nisi secum tulerit licentiam sui Superioris in scriptis: vel litteras commendatitias, vel ita cognitus sit illis ad quos diuertit, vt de eius persona nõ possit dubitari; vel suspicari. Superiores verò, qui admittunt Religiosos nõ petita prius Superioris licentia, maximè quando cogniti non sunt, vel de illis suspicionem habent, manent priuati voce actiua, & pas-

Sà *Aphoris. verbo Iuramentum, num. 1.* & alij. Quando verò non constat de animo proferẽtis inuocatiuè ne dixerit, an enunciatiuè, si sit vir timoratæ cõsciẽtiæ, credendum est non esse iuramentum: quia in viro timorato, illa verba sunt iudicium quod non vult iurare. At in homine iurare solito censebitur esse iuramentum.

4 Puer ante annos pubertatis 14. in masculo, 12. in fœmina prohibentur iurare in foro iudiciali externo, *cap. paruuli, & cap. pueri 22. q. 5.* Si tamen in necessitate admittantur ad iurandum, illorũ dictum non facit plenam fidem, sed præsumptionem. *l. inuiti. ff. de testibus.* Id est, dictum vnius pueri, quantuncumque habeat rationis vsum, non facit pro vno integro teste, sed facit indicium sufficiens ad torturam. In criminalibus verò non admittitur minor viginti annis, vt dicitur *in leg. cit.*

5 Tres conditiones requiruntur, vt iuramentum rectè, ac licitè fiat. Prima est veritas. Secunda iustitia. Tertia est iudicium. Prima conditio est clara, requiritur enim vt id quod iuratur sit verum, vel putetur verum: alioquin est periurium. Secunda, id est iustitia, requirit, vt actus sit de materia iusta, ac licita. Si enim iuretur faciendam esse rem illicitam, est peccatum mortale. Tertia conditio, id est, iudicium, idem est quod fiat cum necessitate, atque prudentia, & ad hanc necessitatẽ tria requiruntur ex Soto 8. *de Iust. q. 1. a. 3. ad finem corporis.* Prima est, vt veritas iuramenro firmanda nequeat alia via confirmari: iurare enim veritates patentes temerarium est. Secunda est, vt subsit causa necessaria, vel pia. Tertia est, vt præcedat maturum examen veritatis. Ex quibus conditionibus in communi dictis licebit iudicare, saltem de multis iuramentis, si rectè sint facta.

6 Ex dictis sequitur esse iuramentum illicitum, ac falsum, si quis rem sibi dubiam iuret vt certam: atque idem dicendum est si rem sibi certã iuret vt dubiam. Vt autem iuret licitè, & absolutè satis est si rem audiuerit à persona valde fide digna. At in iudicialibus non potest sic absolutè iurare, sed debet exprimere quomodo id sciat. Sanchez *citat. lib. 3. cap. 4. dubio, vel num. 7. seqq.*

7 Iurans aliquam rem falsam, quam putabat veram, non est periurus: Quia iuxta mentem suam verum dicit, & solùm est mendacium materiale, quod non est peccatum. Poterit etiam aliquando periurium excusari à peccato mortali ex defectu perfectæ deliberationis, vt fit in alijs materijs. Est etiam periurium de futuro, si iuram me facturum aliquid absque animo implendi: vel si iurem id quod credo non me tunc posse efficere.

8 De secunda conditione iuramenti, scilicet vt sit materia iusta si quis iuret se facturum opus quod est peccatum veniale: peccat solùm venialiter: sed facit duplex peccatum veniale, vnum est propositum peccandi venialiter. Secundum est iuramentum in materia illicita, est tamen solùm peccatum veniale, quia non est grauis Dei irreuerentia. Ita Nauarr. *in Sum. c. 12. num. 15.* Syluest. *iurament. 4. quæst. 1.* & alij. Nec tenetur ad illud opus implendum. Si verò iuret se facturum opus quod est peccatum mortale, facit duplex peccatum mortale, vt diximus suprà, si adsit animus implendi. Si verò desit animus implendi, erit vnum tantùm. Nec tenetur ad hoc opus implendum, quia non est validum contra bonos mores præstitum iuramentum, *Reg. 58. de Reg. iur. in 6.*

9 Iurare se non facturum aliquid contra consilia Euangelij, vt non daturum eleemosynam, non futurum esse Religiosum, & similia est solùm peccatum veniale, nisi aliundè detur obligatio id faciendi. Est enim illa leuis irreuerentia. Similiter iurare rem indifferentem, est solùm peccatum veniale. Et collige omnino quod minus malum est iurare me facturum peccatum veniale cum animo illud faciendi, quàm iurare illud facturum absque animo faciendi. In primo enim casu est tantum peccatum veniale. Et in secundo dum deest animus faciendi, est periurium, ac proinde pecc. mort.

10 De tertia conditione iuramenti, vt fiat cum necessitate, si desit necessitas, est opinio communis, quod solùm est peccatum veniale, ita Nauarr. *in Sum. c. 12. nu. 3* Syluest. *Iuramentum 2. quæst. 8.* & alij omnes.

11 Quoties adest causa iusta, potest quis in iuramento extra forum iudiciale vti amphibologijs modo statim explicando.

Erit

Erit autem causa iusta ex Nauarr. *c. humanæ aures* 22. *qu.* 5. *in qu.* 1. *ad finem*. *& qu.* 2. *num.* 10. quoties id erit necessarium, vel vtile ad salutem corporis, honorem, vel res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita vt tunc veritatis occultatio iudicetur expedire. De illis verò amphibologijs, seu cautelis accipe sequentes regulas. Prima; quoties verba sunt ambigua in sua significatione, & plures sensus habentia, non est mendacium illa proferre cum iuramento in sensu quem ex illis sensibus proferens vult: quamuis audientes, & is cui iuratur, in alio sensu percipiant. Idq; etiã intellige quando verba ambigua non sunt: si tamen attentis circunstantijs loci, temporis, & personę verba faciunt illum sensum iuxta mentem interrogantis, quam respondens concipit. Vt quando Confessor rogat pœnitentem an commiserit fornicationem: rectè respondet, nõ commisisse, intelligendo denuo, quam fateri oporteat: licèt aliquando commiserit, quam tamen iam fassus est.

12 Secunda regula, potest etiam excusari iuramentum à periurio, si verba externa prolata ex se vera non sint: at redduntur vera ex aliquo alio in mente proferentis retento, quodcumque illud sit. Vt si quis iuret se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel alia die ab illa, in qua fecit, vel quoduis aliud additum in mente verum. Probatur, quia talis non mentitur, vt patet: ac proindè non est periurium. Solùm ergo taliter proferens non dicit vnam veritatem quam audientes concipiunt: dicit tamen aliam veritatem. Nauarr. *citat. cap. humana aures qu.* 2. *nu.* 12. Tolled. *lib.* 4. *Sum. c.* 21. *n.* 9. & alij. Si verò in his amphibologijs iurandis modo prædicto non occurrat illa necessitas quam supra diximus debere interuenire, & iuretur absq; necessitate: credunt multi esse peccatum mortale, qualis est Tolledo *citato loco*, Lopez 1. *p. Instruct. cap.* 42. *col.* 5. *vers. dolo è iurans*, & alij. At mitius credit Sanch. 3. *Decalog. cap.* 6. *nu.* 22. esse solùm peccatum veniale. Quia, vt supra diximus, deficiente tertia conditione in iuramento videlicet, necessitate, est solùm peccatum veniale, si iuramentum est verum, quale est illud iuramentum cum illis amphibologijs. Hoc tamen ibi limitat Sanchez, & bene, dummodo tale iuramentum non fiat in iudicio Iudice legitimè interrogante, vel in materia præiudiciali: tunc enim nullo modo licet vti amphibologijs, citat Sanchez, & alios.

13 Testis non iuridicè interrogatus de aliquo delicto potest vti amphibologia, dicendo exterius se nescire, intelligendo intra se, vt teneatur dicere: quamuis id sciat, quia vidit. Est communis Doctorum maximè Nauarr. *cit. c. humanæ aures, q.* 1. *nu.* 9. Eadem amphibologia potest vti testis, licèt iuridicè interrogetur, si tamen ob iustam causam excusatur ab illo testimonio ferendo: vt si, v. g. ex suo testimonio sibi sequatur magnum damnum famæ, vel vitæ. Idque propter prædictam rationem, quia tunc excusatur à veritate dicenda, & proinde verè dicit se nescire, intelligens ita vt dicere teneatur.

14 Eadem amphibologia vti potest reus nõ legitimè interrogatus de delicto quod re vera fecit, potest enim dicere se non fecisse idque sub iuramento, intelligendo se non fecisse, vt subsit illi iudicio non iuridico: vel intelligendo non fecisse alia die diuersa ab illa qua fecit: vel intelligendo quodcumq; aliud aditum mente retentum quod cum verbis externis possit facere sensum verum. Idem poterit facere reus quando Iudex non est legitimus Iudex, saltem in hoc casu particulari, quia tunc non interrogat iuridicè, vt omnes fatentur. Idem potest facere quando reus iniustè est extractus ab Ecclesia, quia tunc Iudex non habet ius interrogandi, & procedendi, vt ait Sotus *de secreto.* 2. *quæst.* 7. *post* 3. *concl.* idem potest facere reus quando iurisdictio huius iudicis est suspensa per appellationem, vt tenet Rodrig. *de Ordin. iudic. cap.* 10. *nu.* 4.

15 Quando reus iniustè occultos socios, aut testis iniustè detexit crimen occultum rei coram iudice, si nõ sit sufficiens aliundè informatio procedendi contra tales socios, aut illum reum, possunt reus, & testis ille se offerre coram iudice, & iurare illos non fecisse delictum: intelligendo intra se, ita vt tale delictum subsit illi iudicio. Probatur, quia cùm res sint immutatæ, sicut à principio quando iurarunt,

runt, poterant verè dicere hos non esse reos intelligendo publicè, & vt illi iudicio subsint, de quo delicto publico solùm interrogat Iudex: ita & modo idem verè poterunt dicere. Imò si scienter detexerint iniustè, possunt etiam dicere se mentitos fuisse, intelligendo de mendacio practico, quod dicitur quodcunque opus rationi contrarium. Hæc est opinio Banhes *2. 2. qu.62. art. 2. dub.*8. & Merinæ *lib.Sum. c.* 14. §.33. Nauar. *lib.2. de Restit. cap.4. art.3. dub.5.* & aliorum.

16 Quotiescumque factum externum contra legem, excusatur à peccato propter aliquam circunstantiam, potest rogatus iuridicè de illo sub iuramento illud negare, intelligendo de crimine criminoso, seu de opere quod fuerit peccatum. Vt si quis occidit hominem putatum feram, vel ob iustam sui defensionem: vel quodcumque aliud opus fecit ex ignorantia inuincibili excusante à peccato, vel quid simile. Nam interrogatio Iudicis solùm tendit ad opus quod sit crimen, quale non fuit illud legitime excusatum à culpa. Banhez *vbi supra, q.69. art.2. dubio penultimo*, & alij. Vnde colliges quòd quando taxa alicuius rei est iniusta, si pluris vendens, aut defraudans in pondere, vel mensura, vt sibi satisfaciat pro iniustitia pretij, potest hic rogatus à Iudice an pluris vendiderit, vel defraudauerit in pondere, vel mensura, id negare: & asserere se vendidisse pretio taxato, videlicet pretio iusto quod ab ipsa iustitia debebat taxari: hæc enim est mens Iudicis ibi iustè, & iuridicè interrogantis, videlicet quærere de pretio iusto. Et ex hoc multi decidentur alij casus, vt quando aliquis per iustam compensationem rem suam, vel sibi debitam clam abstulit, & de hoc rogatur à Iudice. De illo etiam qui nummos accepit mutuatos à Petro, eosque illi soluit, non tamen habet testes, neq; chirographum solutionis. Si enim rogetur à Iudice potest iurare se illos mutuò non accepisse, intelligendo ita, vt teneatur nunc iterum soluere. Azor *tomo 1. libro 11. ca.4. quæst.5.*

17 Si ab aliquo petatur incusso metu vt iuret se facturum aliquid quod est peccatũ, potest iurare se id facturum intelligẽdo intra se, si id licitè poterit absque peccato. Tolledo *libr.4. Sum.c.21. num.9.*

18 Si Iudex iniquos roget testem an sciat de delicto facto publicè, vel secretò, vel reum interroget an fecerit publicè, vel secretò, poterit vterque respondere, non fecisse intelligendo ita vt teneantur dicere: vel intelligendo, vt tu iniquè rogas; sed vt teneris tamquam Iudex rogare. Banhez *loco posterius citato*, & alij. Idem dic cum quis venit de loco non infecto peste, quem Iudex falsò credit esse infectum peste: & rogat venientem, an veniat de illo loco, siue sit peste infectus, siue non.

19 Solent aliquando aliqui Religiosi satis scrupulosi vocati ad testimonium ferendum, timere iuramentum, ne fortè maneant periuri. Quæres, an isti coram Iudice possint habere intentionem non iurandi, nec se obligare illo iuramento propter scrupulos vitandos? Respondetur, quòd peccabit mortaliter, si fingat se iurare; & non iuret subticendo verba iuramenti, quando indè resultaret damnum notabile alicui. Si verò nullum damnum indè resultaret, neque scandalum, & tabellio cum astantibus, intelligerent illum iurare, non peccaret, si duceretur reuerentia iuramenti, & scrupulo fingens se iurare. Nam iste talis aliàs verum dicit in testimonio, vt suppono; & nulli damnum infert, vt etiam diximus, nec fraudem molitur.

20 Rogatus iuridicè, an aliquod crimen commiserit, quod re vera fecit: sed non fecit per se, sed per alium iubendo: non potest negare id fecisse, eo quòd fecerit per alium. Erit enim periurus: nam regula generalis est: *quod per alios facimus, per nos ipsos facere dicimur*, & sic ibi non valet illa æquiuocatio. Azorius *citato, libro vndecimo, capitulo octauo, quæstione secunda.*

21 Sed grauis quæstio est, an si reus negauit veritatem coram Iudice sub iuramento in casu quo tenebatur sub mortali illam fateri, vel texit amphibologijs, possit absolui à Confessore absque eo quod se Iudici iterum offerat ad illam fatendam, etiam si non vocetur? Pro responsione nota in triplici casu posse hoc dubium proponi. Primò, quando reus iam fuit à Iudice punitus, vel absolutus, vel

vel fugiens à carcere est iam positus extra Iudicis potestatem. Secundò, quando adhuc iudicium durat, & reus est sub Iudicis potestate. Tertiò quando conuictus, & damnatus fertur ad patibulum. Et de primo casu omnes fatentur non teneri iterum se offerre Iudici, quia tunc se proderet, quod durissimum est: & iam est liber à potestate Iudicis. De tertio casu, & de secundo iam supra diximus, *verbo Reus, à nu.* 5. ibi vide.

22 Potest iudex seruato iuris ordine petere iuramentum à reo, si aliter probari nequeat: quamuis sciat, vel timeat reum falsò iuramentum. Idem est licitum actori si conducat ad suam iustitiam, vt praxis obseruat. Neque in hoc peccant: non enim adigunt reum vt falsò iuret, sed petunt ab illo id quod ille potest bene facere, iurando verè: & aliàs petunt id quod est necessarium ad iustitiam, vel proprium commodum. De Iudice est opinio communis, maximè Rodrig. *tomo* 1. *in secunda editione cap.* 191. *nu.* 6. & aliorum. De actore id aliqui negant sed tenet probabilius Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Iuramento capit.* 4 *num.* 13. & alij, &, vt dixi, praxis obseruat in iudicio sæculari, vbi actor reo debitori petit exhiberi iuramētum in defectum probationis. At extra iudicium persona priuata non potest petere ab alio, vt sibi iuret si probabiliter timet illum falsò iuraturum. Est etiam communis Doctorum.

23 Si ego scio probabiliter, & moraliter Petrum in iudicio iuraturum id quod re vera est falsum, sed scio Petrum bona fide credere id esse verum, & iuraturum bona fide; non possum illum inducere ad sic iurandum. Nam etiamsi iurans non iuret falsum sua opinione, tamen in rigore iurat falsum, & proindè ego induco vt Deus adducatur in testem falsitatis. Si verò ille se offert ad sic iurandum bona fide, & ego non induco, & mea interest, non pecco consentiendo, quia non induco, & habeo me passiuè. Sanch. 3. *Decalog. capit.* 8. *num.* 10.

24 Iam diximus supra iurantem se facturum rem quæ est peccatum, non obligari ad tale iuramentum per *regulam iuris* 58. Nunc adde, quod si taliter iurans impleat postea rem illam malam vt seruet iuramentum, facere nouum peccatum mortale, vel veniale iuxta qualitatem operis, & hoc peccatum est distinctum à primo iuramento. Itaque si quis iurauit se interfecturum hominem, eumque postea interficiat vt seruet prius iuramentum, fecit triplex peccatum. Primum, quando prius malè iurauit. Secundum, quando exequitur illicitum iuramentum, est enim noua culpa sacrilegij. Tertium peccatum est idem homicidium. Si verò iurauit se facturum peccatū veniale, fecit triplex peccatum; & erit triplex peccatum veniale.

25 Pro re quotidiana aduerte iuramenta parentum, dominorum, Prælatorum, & similium Superiorum cùm iurant se punituros filios, seruos, vel subditos, communiter non obligare: quia vt plurimum non fiunt ex actu virtutis, sed ex passione iræ, vindictæ, & similium. Et hoc magis erit verum si filius, vel subditus, vel seruus emendati sint, vel petant misericordiam. Tolled. *libr* 4. *Sum. cap.* 22. *num.* 7. Sayro *Clau. Regia. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 13. & alij. Excipe, si aliàs punitio valdè conduceret ad bonum commune, vel ipsius delinquentis, tunc enim obligaret iuramentum, quia materia tunc est grauis, & obligatoria. Neque item obligant iuramenta facta vrbanitatis gratia. Vt cùm duo ad ingressum domus, vel in egressu, iurant, non præcedam, vel quid simile: hæc enim iuramenta imbibunt tacitam conditionem, nempè, quod ad me attinet non præcedam, & sic de cæteris.

26 Et quia non possunt percurri omnes casus, in quibus iuramentum obliget, vel non obliget: regula generalis illa supra dicta sit *de Regulis in* 6. vbi dicitur, *non esse obligatorium iuramentum contra bonos mores*, sic est intelligenda: vt scilicet non obliget iuramentum contra bonos mores prohibitos lege diuina, vel naturali, & quando talis impletio fieri non potest absque peccato mortali, vel veniali. At si quis iuret contra bonos mores ciuiles, id est, prohibitos lege ciuili, non obligante ad culpam, & cum impletio talis iuramenti potest fieri absque peccato, tunc obligat tale iuramentum: v. g. iuraui me furaturum rem notabilem, vel dicturum mendacium: non obligat iuramentum, quia non possum implere absque peccato

mor-

mortali, vel veniali, & est contra bonos mores lege diuina, & naturali prohibitum. E contra iuraui me soluturum vsuras, vel daturum latroni centum aureos ne me occidat: obligat iuramentum, quia illa duo possum implere absque peccato: dare enim illa duo non est peccatum: & licèt lex Ecclesiastica prohibeat vsuras, nō prohibet quin ego illas soluam iuramento facto de illis soluendis, & sic de alijs exēplis, ac proindè si non petatur dispensatio talis iuramenti, obligat sic iurantem. Est communis Doctorum, vide Rebel. *lib.* 1. 2. *par. lib.* 9. *num.* 1. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 6. *fin.* Dicitur verò hoc iuramentum de soluendis vsuris, & similia iuramenta, esse solùm contra bonos mores ciuiles, quia res promissa aduersatur moribus ciuilibus institutis per leges ciuiles nō obligantes ad peccatum. Talia etiam sunt iuramenta quibus renuntiatur futuræ successioni, & iuramenta minorum impuberum, quibus prohibetur facere contractus, & similia quæ res promissæ licèt prohibeantur fieri, non obligant sub mortali: si verò accedat iuramentum, obligat iurantem in conscientia non contrauenire.

27 Si proferens verba iuramenti exterius, habet interius intentionem non iurandi, idque in promissione facta homini, non obligatur implere ex vi iuramenti: obligatur tamen ratione scandali, vel ratione damni dati alicui. Prior pars patet, ex regula illa communi, quod actus actiuorum non extenduntur vltra intentionem agentis, & iste non intendit iurare. Et præterea in simili, quia proferens verba voti, si non intendat vouere, non vouet. Secunda pars patet, quia scandalum semper est vitandum, & nocumentum proximi nunquam est licitum. Si verò quis intendit iurare, sed intendit se nō obligare iuramento, nihilominus obligatur: quia ille sua intentione sola non potest impedire effectum iuramenti, qui effectus est inducere obligationem. Sicut etiam qui intendit vouere, sed non intendit se obligare, nihilominus voto obligatur. Si verò sic iurans, neque intendens se obligare, simul proponat non impleturum, iam est periurus, quia iurat falsum. Vide Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de Iura. lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 5. *& seqq.* Henriq. *lib.* 11. *de Matr. c.* 13. *num.* 2. Rodrig. 1. *tom. Sum.* supra *c.* 191. *nu.* 4. & alios ab his citatos. Et quamuis Sanch. *cit. lib.* 3. *Decal. c.* 10. *nu.* 8. oppositum dicat cum aliquibus, quos citat, de intendente iurare, non intendente se obligare: at probabilior videtur opinio Rod. & aliorum, & securior propter rationes proximè adductas.

28 Iuramentum extortum per metum grauem obligat in conscientia. Est expressè definita *c. si verò, & c. verum de iniurijs, &c. & c. ad audientiam. de ijs quæ vi. &c.* Est tamen hoc iuramentum facilè dispensabile ab Episcopo. Et cum Religiosis poterit dispensare suus Superior, vt patet ex supradictis, & ex supra. *verb. Dispensare, & verb. Prælatus.* At votum, & Matrimonium, si fiant ex metu graui non valent, vt omnes Doctores fatentur, in materia de voto, ac de matrimonio. Si autem quæras quare non valeat votum, & matrimonium metu graui factum, valeat autem iuramentum per metum illicitum? Ratio facilior & communior est, quia Ecclesia ob iustas causas hoc annullauit in voto, & matrimonio, vt patet ex textibus allegatis à Doctoribus tractantibus illas duas materias: at Ecclesia non annullauit iuramentum factum per metum circa rem aliàs licitam: imò præcepit illud seruari, vt patet in textibus citatis. Qui verò taliter iurant per metum, oportet habeant animum implendi, ne sint periuri: si verò habeant animum non implendi, quia proponunt prius petituros se relaxationem voti, tunc non peccabunt.

29 Quæris: fecit quis professionem solemnem in Religione per metum, quæ est de iure inualida: sed postea illam confirmauit iuramento etiam extorto per metum: an illud iuramentum obliget nullliter professum? Respondent, non obligare, neque reualidare professionem. Ita Sanchez *cit. lib.* 3. *Decalog. cap.* 11. *nnmero* 24. non dat causam. Hæc esse potest, quia accessorium sequitur naturam principalis, *vt dicitur in Regul. iuris.* ibi autem iuramentum est accessorium, principale verò est votum: cùmque hoc sit nullum iuramentum voti istius, accessorium etiam erit nullum, id est, non obligatorium. Addit ibidem Sanchez duo consideratione digna pro quotidianis casibus. Primum est,

est quòd si votum simplex Religionis metu factum, iuramento postea confirmetur, tale iuramentum non ratificat illud votum. Cùm enim votum illud simplex Religionis ordinetur ad professionem, imò obliget ad illam quæ futura est inualida, nemo tenetur ad faciendum actum inualidum. Secundum quod addit est, quòd cætera vota simplicia metu facta, si postea iuramento confirmentur, sunt valida: ratio est, quia in alijs votis non requiritur tanta libertas, quanta requiritur in voto Religionis.

30 Iuramentum quod faciunt Rectores, & Consiliarij in congregationibus de seruando secreto ibi tractato, non obligat illos ad illud seruandum in quauis re modica sub mortali, sed iuxta grauitatem, vel qualitatem materiæ detectæ: si enim materia sit grauis, erit mortale: si verò leuis, veniale. Atque idem dicendum est si quis alteri iuret se illi seruaturum secretum: non enim peccabit mortaliter detegendo si materia sit valdè leuis. Nauarr. *in Sum. cap.* 12. *numer.* 23. & D. Anton. 2. *par. titulo* 19. *cap.* 8. § 3. Nam transgressio iuramenti in materia veniali est solùm peccatum veniale, vt probat cum multis Sanchez, *libro* 3. *Decalog. cap.* 4. *numero* 23. Hoc idem applica ad Religioso tempore Capituli, quibus in diffinitorio Prælatus præsidens iubet sub obedientiæ precepto ne reuelent tractata in diffinitorio; obligabit enim ista obedientia modo proximè dicto pro qualitate materiæ. Non enim plus obligat præceptum obedientiæ, quàm iuramentum.

31 In Academijs quando Rector præcipit scholasticis vt tali die, in tali Ecclesia assistant Missæ, ac Diuinis Officijs, idque sub pœna præstiti iuramenti si non intersint, non peccant mortaliter ob violatum iuramentum. Est enim illud præceptum benignè interpretandum, vt non sit mens Rectoris illos in tali re velle obligare sub mortali. Rodriguez 2. *tom. Sum. cap.* 9. *nu. vltimo*. Azor. *tom.* 1. *libro* 11. *capit.* 8. *qu.* 11. Censetur enim illa materia leuis. Secus si Rector aliquem scholasticum in speciali vocaret pro re graui, sub pœna præstiti iuramenti. Hoc idem extendo ad confratres alicuius Confraternitati, in qua iurant quòd aderunt vocati ad cœtũ illum cùm per campanam moniti fuerint, vt in speciali est confraternitas Misericordiæ in Portugallia: tales enim confratres, si vocati fuerint campana ad sepeliendum aliquem confratrem, non peccabunt mortaliter, si non veniant: censebitur enim illa materia leuis iuxta prædicta.

32 Iurans se seruaturum statuta alicuius Communitatis non peccat mortaliter illa violando, si illa iam ob aliquam causam non obligant: vt quia in principio recepta non sunt; vel quia in desuetudinem abierunt. Nam iuramentum illud eo tendit vt teneatur seruare statuta valida. Hoc ipsum applico ad Religiosos, quibus in sua Religione præcipitur sub obedientia seruare aliqua statuta, erit enim eadem doctrina seruanda ob rationem tactam *nu. præcedenti*. Illud verò de iuramento tenet Syluest. *Iuramentum* 4. *q* 23. Nauarr. *in Sum. c.* 25. *num.* 23. & est communis. Idemque dicendum est, siue iuramentum præstetur de seruandis statutis in communi, vel de aliquo tantùm particulari, si illud iam non sit in vsu; vel non sit receptum. Et eadem ratione dices de statuto particulari præcepto seruari sub obedientia, si tale statutum non fuit receptum, vel non sit in vsu.

DE IVRAMENTO *de futuro*.

33 Iuramentum de futuro alicuius rei faciendæ, vel concedendæ, non extenditur nisi ad ea de quibus verisimiliter cogitatum est, vel iure optimo cogitari debuit *c. Quinta vallis. de iureiurando*. Nam iuramentum non extenditur vltra debitam iurantis intentionem. Est communis Doctorum.

34 Iuramentum aliquid faciendi, aut omittendi intelligi, vel regulari debet ex causa subsistenti tempore quo factum: est secus si noua causa superueniat. Exempla obuia sunt in multis rebus quæ mutantur ab illo statu in quo erant tempore quo factum est iuramentum. Vnum particulare sit. Iuraui me non offensurum Petrum; post iuramentum contigit illum denuo me offendere: mutatus est status rerum, ac proindè si illum denuo offendam, non ero reus præteriti iuramenti violati; ero

tamen

tamen reus iniuriæ illatę. Item nota quod iuramentum de futuro restringendum est, vt quantum fieri potest, minus obliget. Sanch. *lib.1. de Matr. d. sp. 9. n. 11.*

35 Promissi Petro me illi daturum decem sub iuramēto: si ille mihi debet alia decem, possum non soluere decem vtendo compensatione, quia illa compensatio censetur quędā solutio. Sic Bart. Bald. Cuman. Faber, & alij Iuristæ quos sequitur, & cit. Cou. *de pactis 1. p. §. 9. n. 9. &* 10. & alij.

36 Iuramentum semel iam factum non potest postea extēdi ad aliam rem nouam, etiam ex voluntate iurantis, nisi illud denuo iuret: Ita habetur expresſè *c. pen. de iureiur.* Probatur, quia velle iuramentum suum extendere ad alium casum non est iurare. Et sic ad nouum illum casum non obligabitur ratione iuramenti: poterit tamen obligari ratione promissionis.

37 Actus facti contra iuramentum, si aliàs sint liciti, & non annullati lege, regulariter valent. Vt si quis iuret se non contracturum matrimonium: non reuocaturum testamentum, nō reuocaturū procuratorem & sic de cæteris: valent hi actus, quidquid sit de periurio. Vide Azor. *li. 11. to. 1. c. 6. q. 3.* & ibi cit. Dixi, *reg.* quia si actus gestus contra iuramentum de iure est inualidus, iuramentū superueniēs, seu actus factus contra illud ius, erit inualidus: nam iuramentum non potest validare actum, quem ius, seu leges reddunt inualidum.

38 Iuramentum ita interpretandum est, vt non redundet in detrimētum alterius, vt si quis iurauit se seruaturum secretum: non tenetur seruare si id sibi, vel alijs postea nocet. Habetur *ex c. sicut nostris de iur. iur.* & Sylu. *Iur. m. 4. q. 15.* & alijs.

39 Iurans se non lusurum, si absolutè intendit, omninò abstinere à ludo, non potest ludere etiam in parua quantitate recreationis gratia: Nam etiam hic paruus ludus in illo iuramento continetur: idque verius erit, si quando iurauit, particulariter intendit non lusurum etiam in parua quantitate. Et licèt aliqui dicant iurantem non ludere absolutè, posse postea ludere in parua quantitate recreationis gratia: mihi opinio non placet, tum quia patet illi porta, & occasio, vt ludat in magna quātitate: tum quia illud propositum non ludendi sine limitatione ęquiualet propositioni indefinitæ: & hæc in iure æquiualet propositioni vniuersali. Adde quod in logica dictio, *non*, quidquid post se inuenit negat. Inclinat in hanc propositionem Sanch. *3. Decal. c. 18.* Qui tandem ibi *n. 3.* ait ex sup. iam dictis, quod hoc iuramentū pendet ex iurantis expressa volūtate si illam habuit: si verò expressam non habuit, conijcienda est ex fine iurantis. Si enim finis iurantis fuit punire sua peccata, & abstinere ab illa delectatione ludi: credēdum est omnem ludum illi esse interdictum. Si verò finis iuramenti fuit iactura pecuniæ multæ, credit licitum illi esse ludere recreationis gratia in parua quantitate: hic enim finis videtur à iurante intētus, nisi sit periculū incalescendi in ludo, & ludendi in maiori quantitate: Quod tādem recidit in id quod prius dixi. Si item finis iurantis fuit vitare discordias vel blasphemias ex ludo ortas, nunquam omninò licebit etiam in parua quantitate ludere cum illa occasione.

40 Iurans se non lusurum potest mutuare pecunias ludenti: potest ludo assistere, potest ibidem aliū in ludo docere: potest, inquā, hæc omnia, quia ista tria non iurauit, neq; illa includuntur in illo iuramēto. Potest etiam alteri dare nummos, vt suo nomine ludat, nisi expresſè cōstet illū tēpore iuramenti intendisse etiam nō ludere per alium. Probatur eadem proxima ratione: potest etiam assistens ludo sponsiones facere (vulgo *Apostar, ou armar de fora*) hæc. n. omnia nō sunt ludere, nec directè includuntur in illo iuramento. Et hactenus dicta de iuramēto de futuro suo modo intelligenda sunt etiam de voto de futuro: æquiparantur enim votum, & iuramentū de futuro, etiam quoad ludum.

41 Iuramentum, aut votum non ludendi cum certa persona, vel in domo determinata, vel in designato ludo, manente libertate, vt cum alijs personis possit ludere, & alijs ludis, hæc, inquam, iuramenta de ordinario non obligant: quia sunt de re indifferenti: quale est votum de non filando die Sabbati cum libertate in alijs laborandi: & nō edendi caput animalis in honorem Ioan. Baptistæ cum libertate vescendi alijs carnibus. Dixi, *non obligare de ordinario*, quia obligabunt quando illa fiunt vitandi alicuius mali occasione: vt quia

quia talis persona est nimis iracunda, vel ludit in magna quantitate, vel quia in illa domo fiunt offensæ Dei, & sic de cæteris Vide Nauar. *in Sum. c.1. numer.* 28. *fin.* Vide etiam Sot. 7. *de Iust. quæst.* 1. *art.* 3. *col.* 6. vbi dicit votum non ludendi cum aliquo, vel non ludendi carthis, vel non ludendi in tali domo, si illa non sunt occasio alicuius mali ipsi iuranti, neque aliqua existit causa alicuius boni, non obligare: secus si sint occasio mali. Si quis verò vouit non lusurum cum tali persona, vel in tali domo ob vindictam alicuius, votũ nõ valet, vel iuramentum non valet, quia nõ fit in honorem Dei, sed dirigitur ad propriam vindictam. Si verò iuret, aut voueat, nullo ludo lusurum, nisi tali designato, tenet votũ, quia potest dirigi ad honorem Dei carentia cæterorum ludorum.

42 Si quis iurauit, vel vouit non lusurum cum tali persona eo quòd nimis perita sit, vel sibi ipsi sit causa rixarũ, poterit ludere cum multis sumendo illum pro comite, vel cum pacto inito cũ illo quod quoad ambos cessabit lucrum vel iactura: (vulgo *ir forros.*) Nam data hac conditione cessat finis prædicti iuramenti, & proinde illud non obligat.

43 Omnes illi qui possunt irritare vota subditorum, possunt etiam irritare, seu relaxare iuramenta illorum, si sint solùm facta Deo. Vnde Prælati religionum possunt relaxare omnia iuramenta subditorum facta Deo. Nam huiusmodi iuramenta habent naturam voti, & patet *ex c.* 3. *Num.* vbi Deus æqualiter dedit potestatem patri, & marito posse dispensare, seu relaxare vota, & iuramenta. Et est communis: vide Azor. *tom.* 1. *li.* 11. *c.* 10. *in fine*, & Pet. Ledesm. 2. *tom. Sum. tract.* 11. *c.* 4. Requiritur autem iusta causa, vt dispẽsatio detur, seu potius relaxetur iuramentũ, vt omnes affirmant. Illę verò causę quæ sufficiunt ad dispensandũ votum, sufficient ad relaxandũ iuramentũ, de quibus causis dixi supra *verb. dispensare.*

44 Si iuramenta absoluta fiant castitatis, religionis, peregrinationis Hierosolymitanæ, vel Romanæ, quorum vota Papæ reseruentur, dubium est an etiam prædicta iuramenta Papæ reseruentur, ita vt Episcopus nequeat in illis dispensare? Alij negant, alij affirmant. Sanch. *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 13. *nu.* 3. sic distinguit: si talia iuramenta fiant cum animo promittendi Deo, tunc induunt rationem voti, seu claudunt, & confirmant votum, & proindè sunt reseruata, sicut ipsa vota. Si verò non fiant animo promittendi, neq; vllam promissionem includunt, quia iurans non habuit intentionem promittendi, sed solùm asserendi, tunc non sunt reseruata Papæ, sed Episcopo, quia sunt pura iuramenta assertiua, & non vota. Vide Lopez 2. *part. Instruct. c.* 9. *col.* 6. & Valentia 2. 2. *disput.* 6. *quæst.* 7. *punct.* 2.

45 Qui potest commutare vota, potest etiam commutare iuramenta: Est enim vtrobique par ratio. Vnde is qui iurauit aliquid soli Deo potest per se ipsum illud iuramentum commutare in rem euidenter meliorem: sicut communis opinio tenet posse vouentem suum votum commutare propria authoritate in rem euidenter meliorem. Ita Tolled. *lib.* 4. *Sum. c.* 23. *n.* 3. Arag. 2. 2. *q.* 89. *art.* 3. *dist.* 5.

46 Hactenus in supra dictis diximus de iuramento, quod fit soli Deo à quo nimis differt iuramentum factum homini, vel cedens in vtilitatem alicuius hominis acceptantis: hoc enim difficilius relaxatur, vel dispensatur etiam à Papa, absque iusta causa, nisi is cui factum est, cedat iuri suo seu suæ vtilitati: non solet enim Papa cuiuis auferre ius siue propriũ interesse, nisi in paucis, vt, v.g. potest rescindere iuramenta circa rerum Ecclesiasticarum, vel officiorum Ecclesiasticorum distributionem, quod in rigore est illas rescindere in directè, potest etiã Papa indirectè relaxare iuramenta vassallorum quibus iurarunt fidelitatem Regi, vel Principi suo postquam incidit in hæresim. *cap. ad Apostolicæ de sententia & re iudicat. in* 6.

47 Si filius, vxor, seruus, vel subditus pręstent iuramẽtum alicui in fauorem illius, & patet, maritus, dominus vel Prælatus possint irritare contractus illorum, possunt etiam irritare iuramenta quibus tales subditi illos contractus firmarunt. Nam & si id in alterius præiudicium vergat, illi vtuntur iure suo tollendo materiam iuramenti, secus quando non possunt contractus illos irritare. Ita Sotus *lib.* 8. *de Iust. quæst.* 1. *art.* 9. & Petr. Ledesm. 2. *tom. Summ. tract.* 11. *c.* 4. *dub.* 1.

Exem-

Exemplum in Religioso fit. Prælatus Regularis potest irritare quancunq; promissionem factam à Religioso cuius homini,& iuramento confirmatam. Nam Religiosus carens volũtate propria nihil validum potest efficere absq; Superiores cõsensu. In vxore respectu viri eadem ferè est ratio, cùm enim vt plurimum, nequeat contractus validos inire absq; licentia viri, maximè si cedant in præiudicium viri etiam si vxor aliquem sic cõtrahat, & firmet iuramento, potest maritus irritare. Secus si contractus non vergat in præiudiciũ viri: vt si mulier promittat, & iuramento firmet post mortem suam, vel post morté viri donaturam certum quid: hoc enim promissum iuramento firmatum, valet. Guttierez *de iuramento*, 1. *part. c.* 1. *n.* 34. Eadem iuramenta possunt irritare parentes, & tutores circa filios, & pupillos ante annos pubertatis circa contractus cum homine initos. At verò si illos contractus faciant post pubertatem, & firment iuramento, non poterunt relaxare. De dominis respectu seruorum dicendum est posse illos relaxare omnia seruorum iuramenta facta in præiudicium dominorum. Si verò dominis non præiudicent, seruus obligatur naturaliter in ijs quæ domino non præiudicant.

48 Si homo cui factum est iuramentum, illud remittat, cessat omnino iuramenti obligatio. Est communis omnium, nec indiget probatione. At Sum. Pontifex, vt dixi supra, hoc nõ potest directè vel absq; iusta causa, quia suauis Ecclesiæ gubernatio intendit reddere cuique suum non verò suum à quouis auferre. Intelligitur prçcedens dictum, quando iuramentum factum est homini ob solũ commodum & vtilitatem ipsius; si autem iuramentũ fiat homini, sed præcipuè in honorem Dei, nõ poterit illud relaxare homo cui secundariò factum est. Exemplum fit quãdo duo adinuicem sibi promittunt, & iurant se ingressuros esse religionem: tunc enim iuramentum fit primariò in honorem Dei, secundariò, & remotè præstatur homini. Eadem ratio est de iurante daturum se eleemosynam pauperi in honorem Dei: nõ potest enim pauper hoc iuramentum remittere. Semper enim in opere est attẽdendum quod est principale: in illis verò duobus exẽplis Deus est intentus principaliter, & proindè iuramentum factum Deo non potest homo relaxare. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 9. *ad* 2. Syluest. *Iuramentum* 5. *q.* & Azor. *lib.* 11. *cit. c.* 9. *q.* 9. & alij. Idem erit de iuramento quod duo faciunt ad inuicem de nõ furãdo, de nõ fornicando, & similibus. Limitantur supra posita exempla, maximè de ingressu Religionis, quando id iurans iurauit principaliter intuitu Dei, & Religionis; si enim non iurauit hoc intuitu, sed quia id cogitauit gratum fore amico, & solùm gratia illius id iurauit, poterit tunc amicus relaxare illud iuramẽtũ, quia tũc principaliter iuratum est propter amicũ. Et sic de alijs.

49 Quid si iuramentum sit præstitum in honorem Dei, & tamen res promissa tota cedit in vtilitatem partis, seu hominis: vt si iurat fęminę illam ducturum in matrimoniũ propter Deum, & quia est pauper: an possit fęmina illa relaxare, ac remittere hoc iuramentum? Duplex est opinio, alia affirmat, alia negat: id tractat Sanc. *lib.* 1. *de Matrim. disp.* 52. *à n.* 7. vbi dicit vtranq; esse probabilem. Sed partem affirmatiuam iudicat probabiliorem, quòd scilicet possit fœmina remittere. *vide ibi.*

50 Prælatus Ecclesiasticus infra Papam, non potest relaxare iuramentum factum homini, nisi quando interuenit turpido in actu, vel quando is cui fit iuramentum tenetur restituere rem iuramento acceptam. Hæc est communis sententia ac regula generalis, Sotus 8. *de Iust. q.* 1. *art.* 9. *ad* 2. & alij. Quod adeo verum est, vt iuramentum quod quis facit homini de illi dando certum quid, non possit iurans commutare in melius, inuito illo cui promisit, quia vnũ pro alio inuito creditore solui nequit. Imò neque Papa hoc solet commutare inuita parte, nisi ex magna causa. Imò si iuramentum homini prçstitum nõ cederet in vtilitatem priuatam illius, sed boni communis, talis homo priuatus non posset illud remittere, sed is qui habet curam boni illius communis. Et hoc quod dixi de Prælatis Ecclesiasticis, non intelligas de Prçlatis Religionum, de illis enim diximus supra *n.* 36. illi enim possunt quæ ibi diximus. Sed dictum prçsens intelligitur de Episcopis, & alijs infra Papam.

51 Quando etiam ex parte iurantis interuenit iniuria vel afflictio, vt quando iurat soluere vsuras, vel dare latroni metu extorquente iuramentum, potest Episcopus hæc iuramenta homini facta relaxare. Est etiam communis, quia per talia iuramenta non acquiri ius ille homo cui promittitur, quia ex parte illius interuenit turpitudo, & restituere tenetur. Et hoc de iuramento metu extorto, intellige id posse ab Episcopo relaxari, etiam si metus sit leuis pro foro conscientiæ. In foro autem externo est communior sententia, quòd non poterit relaxare, si fiat ex metu leui: de quo vide Sanchez 3. *lib. de Mat. disp.* 20. *à n.* 7. & proderit hæc relaxatio ne in posterum soluere teneatur. Si verò quis iuret latroni, vel vsurario se nō repetiturum illas pecunias ab eis adhuc potest ab Episcopo relaxari. Imò etiam si iurauit non se petiturum relaxationem illius iuramenti, potest illa concedi ab Episcopo ipso iurante non petente; nā si petat iam contrauenit iuramento; at vtens relaxatione data ab Episcopo se non petente, non peccat, quia non iurauit se illa non vsurum. Si autem iurauit se non denunciaturum Ecclesiæ, non poterit item denuntiare nisi in duobus casibus: primò, si conducat ad bonum commune quando latro vel vsurarius, valdè infestant Rempublicam. Secundò, quando is qui iurauit iuridicè à Iudice interrogatur.

52 Potest etiam Episcopus relaxare iuramentum quando dolus notabilis reperitur in contractu. Tunc enim interuenit turpitudo ex parte recipientis, vel recepturi. Vt autem in his Episcopus relaxet iuramentum, opus est vt res sit clara: Si enim dubium sit, v. g. an interuenerit metus, dolus, vel an sit contractus vsurarius non poterit relaxare. Vide Sanch. *libr.* 3. *Decalog. c.* 21. *n* 27. vt verò Episcopus in his casibus prædictis possit relaxare iuramentum circa illos cōtractus, non est necessarium citare partem id est; hominem cui præstitum est iuramentum sufficit vt summariè constet de veritate, & probatur, quia contradictio partis non potest impedire illam relaxationem cùm sit in iure permissa. Hanc autem relaxationem, vt dixi, potest facere Episcopus solus. Et potest etiam Iudex Ecclesiasticus illius loci in quo fit contractus, *cap. final. de foro competenti*, & Canonistæ *ibidem*. Potest etiam Vicarius Generalis Episcopi. Debet etiam hanc relaxationem concedere Episcopus, vel iudex ipsius iurantis, quando pars non est citanda: & hoc maximè locū habet quando relaxatio petitur in foro conscientiæ, hanc enim solùm potest clarè Episcopus ipsius iurantis, non verò eius cui iuratur.

53 Pro Religiosis aduerto eos licèt habeant priuilegium concessum, vt possint pœnitentibus commutare vota, & iuramenta, vt dixi supra *verb. confessor erga seculares n.* 26. *&* 27. talia vota non possunt commutare sæcularibus, neq; talia iuramenta si sint facta homini in illius vtilitatem. Vnde ibi dixi posse illos illa iuramenta commutare absq; præiudicio tertij: quod intelligitur de iuramēto homini præstito; intelligitur ergo illud de iuramento Deo præstito: vide quæ dicimus supra *hoc verb. n.* 39.

LABORARE.

Vide supra *verb. Abbas, n.* 10.

EVgenius IV. concessit, quòd sæculares absq; peccato possint laborare in nostris Conuentibus, in die Sāctę Crucis Septembris: in die Sancti Michaelis: in die Sanctorum Innocentium; & in die Sancti Syluestri. Excipit tamen dummodo prædicta festa, nō veniant in Dominica, quia si venerint in illa nō poterunt laborare. Habetur in Monument. Ordin. *primæ impressionis. folio* 61. Vnde videant Prælati se peccare mortaliter & facere peccare mortaliter alios, si contra prædictam explicationem, in alijs festis, vel Dominicis inuitēt, vel patiantur quod in suis Conuentibus sæculares laborent, etiam gratis. Sed vt licitè fiat, & magna necessitas vrgeat, debet obtineri licentia Ordinarij, vel potentis illam dare, Vicarij scilicet sui.

ADDTIO.

VIde supra *verb. Festi dies nu.* 2. vbi diximus quomodo possit frangi festum per opera seruilia parua, sed sæpius repetita in eodem die. Et alia ibi pro eodem intento. Nunc adde, quòd si aliquis im-

imperaret multis hominibus vt in die festo singuli simul operarentur seruiliter, ita vt vnusquisq; parum operaretur, vt per vnum quadrantem, opus autem resultãs esse notabile: neque iubens, neq; iussi peccarent mortaliter, quia iubens nulli in particulari fuit causa vt peccaret mortaliter, neque aliquis eorum operans pusillum peccauit mortaliter: vide supra *ver. ieiun. in fine*, simile exemplum de inducente multos in die ieiunij, vt comedant pusillum.

LAICI FRATRES.

Vide supra, *Hora Canonica, n.4. de laico ordinato, absque licentia Superiorum.*

1 POssunt tangere calices, & lauare corporalia, cùm expedierit, Compend. Minorum, *verb. Laici Fratres.* §.1. Et hoc idem possunt laici fratres socij Generalium, vel Prouincialium cùm inseruiunt Missæ prædictis Prælatis, plicando corporalia, & calicem tangendo solùm quando sic inseruiunt hi socij. Eod. Compend. *ibi.* §.3.

2 Laici fratres etiam olim homicidiæ, & bigami, possunt ministrare Sacerdotibus celebrantibus, etiam vestiti superpelliceo lineo. Comp. D. Hieronym. Hisp. *ver. Laici fratres*, §.2.

LEGATVM.

Vide supra *verb. Hæreditas, per totum.*

1 SIxtus IV. concessit Minoribus, id est, Prælatis illorum, vt possint commutare legata facta locis eiusdem Ordinis relicta ad vnum vsum, in alium vsum: dummodo hoc fiat sine scandalo illorum ad quos pertinet solutio talis legati. Comp. Minorum, *verb. Legatum.* Et nota, quod non dicit, vt petatur licentia ab illo qui debet soluere: sed solùm vt non scandalizetur. Vnde, si certò constet quod non sciet, & proindè non scandalizabitur, potest fieri.

2 Legatum Minoritis non in perpetuũ, sed ad certos annos, octo, scilicet, vel nouem, est validum, & potest ab illis acceptari. Capucinus supra Comp. *in verb. Legatum*: & citat Cordub. Anchar. & alios.

3 Ecclesiæ Minorum potest relinqui legatum annuum perpetuum, pro vino, cera, oleo, & similibus, vt supra dictum est, *verb. Hæreditas*, ex Nau. *n.5.*

4 Non valet legatum relictum Monacho sub conditione, ne scilicet Prælatus possit se in illud ingerere, impedire, vel in alios vsus mutare: semper enim bona subditi sunt subiecta Prælato. Rodrig. *to.2. q. 125. art.2. & 3.* De licentia tamen Prælati potest subditus acceptare, & dispendere legata, dummodo non fiat contra Regulam, vel constitutiones Ordinis.

5 Relictum legatum subdito potest Prælatus conuertere in vsus communes Monasterij, quod enim acquirit Monachus, acquirit Monasterium.

6 Relictum legatum ab aliquo, vt construatur Monasterium in loco certo, non perditur, si in illo tali loco non potest construi Monasterium: sed poterit cum tali legato alibi ædificari. Rod. *cit. q. art.10.*

7 Licitum est legatum relictum Minoritis, etiamsi sit annuum, pro necessitatibus infirmorum. Rodrig. *to.2. q.126. art.4.*

8 Greg XIII. cõcessit Minoritis, vt Syndicus illorum possit coram Iudice petere legatum, pro Missis, & diuinis Officij relictum in illorum Monasterijs. Et quod Iudex ad Syndicorum instantiam, possit cogere executores testatorum, vt debita stipendia Fratribus soluant refert Rodr. *cit. q.126. ar.4. §. ad primum enim.* Nam hoc non est petere in iudicio via actionis sed implorare officium Iudicis.

9 Minorita potest suadere amicum, vel consanguineum, vt sibi aliquid in testamẽto relinquat pro libris emendis, si studet, & illis indiget. Et idem pro necessitatibus infirmorum. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.3. fol.269.*

10 Legatum relictum filiæ à patre si nubat viro nobili, & illa intret Monasterium, & fiat Monialis, debetur Monasterio: conditio enim illa, *si nubat*, reijcitur in fauorem Religionis, quemadmodum etiam in fauorem nuptiarum, reijcitur alia conditio; videlicet, *si non nubat*: & multo magis fauendum est Religioni, quàm matrimonio. Rodr. *tom.2. qu.127. art.1.* Vide etiam Nauar. *lib.3. Consil. tit. de testam. consil.9.*

11 Paulus III. Compend. Societ. IESV con-

concessit illi, quod si aliquando Sedes Apostolica de legatis pijs à fidelibus relictis aliquid applicauerit ad aliquam causam piam, vel non piam: non intelligantur ibi comprehensa legata illis relicta à fidelibus, vel in illorum fauorem disposita nisi id in litteris Papæ de illis exprimatur per clausulam particularem, & non generalem. Illius Compend. *verb. Exemptio* §.4.

ADDITIO.

Vide infra *verb. Redditus Annuales.*

DIxi supra *hoc eodem verb. nu.* 1. Sixtū IV. cōcessisse Prælatis Minoritarū, vt legata sibi relicta à defunctis pro vno vsu, possent cōuertere in aliū vsum, dummodò non sit scandalum illorum ad quos pertinet. Nunc addo Leonem X. ampliando istam concessionem eisdem Minoribus concessisse, vt idem possent facere de rebus donatis à viuentibus: vt scilicet datas pro vno vsu possint commutare in alium vsum, cessante pariter scandalo. Habetur concesio in Bullar. Rodrig. *fol.* 1*2*2. *col.* 2. *in fine.*

2 Clemens VII. cōcesit Ministris Prouincialibus, Ordinis Minorum, & Guardianis in suo Conuentu cum consilio discretorum, vt quando sibi relicta fuerint legata quorum non sunt capaces per suam Regulam, possint per suos procuratores, vel Syndicos componere, vel pacisci cum executoribus testamentorum, vel hæredibus circa prædicta legata, & institutiones, sicut illis visum fuerit æquum, & iustum, vt soluant semel tantùm in pecunia, vel alijs rebus vna tantùm vice ipsis Fratribus pro illorum necessitatibus subleuandis, vel locis construendis. & quòd facta illa vnica solutione, hæredes authoritate Apostolica in perpetuum liberentur ad aliquid vltra soluendum, v.gr. Reliquit aliquis redditus annuales tritici, vel vini, non per modum eleemosynæ præsentis, sed sub titulo perpetuæ hæreditatis soluendos Fratribus Minoribus singulis annis: quorum redditum Minoritæ sunt incapaces: concessit Clemens VII. vt posint prædictis Fratres pacisci cum hæredibus, modo prædicto. Habetur concessio in Bullar Rodrig. *fol.* 761. Quam concessionem citat Rodr. *tom.* 2. *qq. Reg. q.* 126. innuens posse hodie Minoritas frui prædicta concessione, dūmodo seruent illius formam, videlicet, vt Prælati per se tali pacto faciendo non se intromittant, nec per se exequantur, sed solus Syndicus, qui est procurator Papæ, id efficiat. Et quidem Papa qui est supr. regulam nostram id potuit efficere.

Ego verò multum dubito, imò credo non posse Minoritas hodie vti illa concesione: Nam imprimis illa concesio repugnat puritati nostræ regulæ, & paupertati, iuxta declaratione Pontificias Nicolai III. & Clementis V. insertas in corpore iuris, qui dicunt Minoritas esse incapaces illius hæreditatis. At per Syndicos illam hæreditatem vendere est illam acceptare, & illius dominium recipere quod repugnat regulæ puritati, & prædicti declarationibus Pontificijs. Si verò illis repugnat, vt videtur pugnare: nō possunt Fratres Minores hodie vti illa concesione Clementis VII. Nam in Capitulo Generali Tolletano, ann. 1606. totum Capitulum renunciauit omnibus concesionibus Pontificijs, quę repugnarent puritati nostræ regulæ, & seruarentur ad vnguem declarationes regulæ editæ per dictos Pontifices Clementem V. & Nicolaum III. vbi docent prædictos Fratres esse incapaces prædictorum redditum annualium: neque adhibent, nec concedunt, vt circa hæreditatem, vel legata, quorum sunt incapaces, posint pacisci modo concesso à Clemente VII. habet autem Capitulum Generale cum Generali, imò & Prouinciale cum Prouinciali, authoritatem declarandi quomodo sit vtendum, vel non vtendum priuilegijs Pontificijs, vt dixi supra, *verbo Generalis, num.* 5. *&* 6.

De modo autem quo prædicti Minoritæ posint acceptare legata perpetua relicta à defunctis pro Missis quotidianis, vel alijs pijs officijs decernitur in illorum statutis generalibus Tolletanis, siue Barcinonensibus reformatis, *titulo de redditibus annualibus*. Et ibi decretum fuit desumptum ex D. Bonauentura, vt testatur idem statutum; circa quod aduerto, quòd quamuis decernatur, Minoritas nullum habere ius ad illa legata relicta

cta promissis, nihilominus, posse Syndicos Conuentuum illa repetere coram iudice sæculari, vel Ecclesiastico: tum per concessionem Gregorij XIII. nobis factam, quam citaui supr. *hoc verbo,num.* 8. Tum etiam per concessionem Martini IV. positam in Bullario Rodrig. *folio 93.* vbi concedit Syndicis quòd possint procurare per modos licitos relicta Fratribus in testamento. Modus verò licitus satis clarus est, vt procuretur coram iudice executore testamenti.

3 Supra *verbo Testamentum*, *toto numero octauo*:dixi non posse Minoritam procurare, imò nec acceptare legatum annuum sibi soli relictum à parentibus, vel amicis pro suis necessitatibus subleuandis. Nunc autem quia proprius hic locus est vbi agitur de legato relicto,idem repeto, & confirmo: tum ob rationes sufficientes, quas ibi adduxi: tum denuo, quia annus redditus computatur inter res stabiles,apud Iuristas, vt praxis obseruat. Etenim clericus habens solum annuum redditum pecuniariũ, censetur habere patrimonium ad Ordines.Ergo Minorita habens annuum reditum periculatem,cẽsebitur habere bonum stabile,quod est contra suam professionem.Et ob hanc causam quòd annuus redditus censeatur bonum stabile, & quod à Papa interdicatur Minoritis absolutè sine distinctione, tenet Azor.1. *tomo lib.*12.*c.*23.*q.*15. Nec posse Minoritas in communi habere redditus annuales olei, vini, & ceræ pro sacristis. Cuius oppositum non diximus posse fieri supra, *verbo hæreditas, numero* 5. ex Nauarro, *libro* 3. *conf. titulo de testament. consil.*13. Quod alij viderint, & licèt hoc pro Ecclesiis Minoritarum acceptetur, & sit in vsu, poterit fulciri, vtcumque per aliquas concessiones Pontificum, maximè illam Gregorij XIII. & Martini IV. At nunquam Pontifices id permiserunt, neque Doctores dixerunt de legato annuo relicto Minoritę in particulari pro sua sustentatione. Immò vt hoc magis roboretur, quòd scilicet possint Conuentus,& sacristię Minorum repetere illa legata annua olei, vini, &c.vltra Nauar. *citato loco*, tenet, ac idem defendit Rodrig. *tom.* 2. *quæst. Regul. quæst.* 126.*art.*5. vbi rationes affert, ac dicit idẽ expresse tenere Syluestrum, *verbo Legatum* 1.*n.*4. vbi vides tres Doctores Nauarr. Syluestr. & Rodriguez tenere contra Azor. circa legata olei, vini, &c.relicta Ecclesiis Minoritarum. Qui tamen tres Doctores cùm id concedant pro Ecclesiis Minorum,non admittũt pro communitate ipsorum Fratrum. Ergò à fortiori multo minus admittent legatum annuum relictum particulari Minoritæ. Et in particulari quòd Minorita non possit habere hoc legatum annuum, etiã in modica quantitate, tenet Rodriguez *citata quæst.*126.*ar.*2. vide omnino infra *verbo Testamentum.n.*1.

LEX, SIVE LEGES.

Vide supra, *verbo Correctio Fratrum, nu.*51.& infra, *verbo Statutum, per totum.*

1 LEges Episcoporum non ligãt Religiosos, nisi quoad Festorum obseruationes, interdicta, cæterasque censuras obseruandas pro quibus ferendis licentiam habent à iure. Triden.*sess.*25.*cap.*12.*de Regul.* vide supra, *verbo Festi dies.* vbi dicitur de lege ieiunij ab Episcopo impositi.

2 Lex ciuilis de armis prohibitis non portandis,de nocumento non dando per animalia nociua,de locustis vitandis quãdo populantur,etiam agros Regularium, obligat etiam in conscientia Regulares quatenus ciues sunt, & in bono communi participant: non tamen debent conueniri coram Iudice sæculari:& ita quasi illos obligat illa lex quoad vim directiuam: non verò quoad coactiuam.Rodrig.*tom.*1.*quæst.*66.*art.*2.

3 Violans legem Regularem, vel aliam quamcumque humanam malè illam intelligens,& bona fide faciens, non peccat mortaliter. Nauar. *libr.* 5.*Consil. titulo de Simonia, consil.*46.*n.*3. id est, si putat se habere causam iustam.

4 Quando legislator ait in lege; *volumus obligare ex nunc*: citata lex obligat statim à publicationis die, etiam ignorãtes, quoad nullitatem actus contrarij; id est,si fiat oppositum statim in illo die publicationis, est nullum vbique. Non tamen ligat ignorantes quoad conscientiã:

est etiam certa, & patet, quia princeps id potest facere quoad nullitatem externam actus. Et hoc verbo vsus est Sixtus V. in prima constitutione contra illegitimos, annullando professionem. Vide tamen infra *verb. Priuileg. n.*70

5 Lex superioris ex causa ab ipso superiore non præuisa hic, & nunc, potest licitè obuiari ab inferiori agendo contra ipsam. Tenet Rodrig. cum Bartolo, & alijs *tom.* 1. *qu.*69. *art.*4. Et innuit hoc posse fieri siue illa noua causa iam extiterit, quando facta est lex, & Superior non aduertit fortè morem patriæ & Prouinciæ: Siue illa causa noua postea superuenerit ex casu raro, & contingente insolito. In hoc enim secundo, & fortè etiam in primo cõcurrit epichea, quę tunc valet quãdo necessitas facti præsentis vrget, & Prælatus solus dispensaturus, ab est: tunc enim præsumitur cõcessurus, si adesset. Si autem factum potest dilatari absque periculo, & incõmodo, & Prælatus possit adiri, ita fiat. Secus si neutrum habet locum.

Circa proximè dicta notat Rodrigu. *citato loco*, quod si Generalis committat alicui particulari Fratri, aliquod negotium peragendum in aliqua Prouincia: poterit nihilominus Commissarius Generalis ex noua causa non considerata per Generalem, impedire ne fiat tale negotium; & sic in similibus. Vnde ego primò colligo, quod idem poterit Prouincialis ob eandem causam. Secundò infero, quod etiam Prouincialis poterit agere contra statutum Generale Ordinis, quando detur talis causa superueniens; vel non considerata à statuto Generali pro ista Prouincia: maximè quando vrget necessitas, nec potest adiri Generalis: vtrobique .n. concurrit eadem ratio. Et mandatum Generalis particulare, non minus obligat, imò magis timetur quàm statutum Generale, & proindè si potest in primo, potest in secundo.

6 Leges Pontificię, & Religionum ponentes priuationem ab officijs, & prælationibus actualibus ipso facto, seu absq; vlla declaratione, non obligant transgressores, vt facto delicto deponant officia per se ipsos, sed possunt procedere. Semper enim debet expectari declaratio Iudicis, non de pęna, sed de crimine, pro quo pœna est imposita. Rodriguez, cum communi, *tom.* 1. *quæst.*7. *art.* 10 & Vega 2. *par. verb. Leges, casu* 7. & Henriq. *to.*2. *lib.*13. *c.* 56. dicens, quod prædictæ leges sic loquentes intelliguntur de foro externo, non verò de interno.

7 Leges verò constituentes excommunicationem, priuationem vocis actiuæ, vel passiuæ, inhabilitatem, &c. priuationes statim sortiuntur effectum, & obligãt transgressores etiam in foro interno, vt abstineant se à diuinis, à suffragijs, & acceptandis officijs, & similibus. Est etiam communis, & Rodrig. *cit. loco*. Et patet, quia tunc Ecclesia non priuat delinquentem bonis suis, vt oporteat illũ esse executorem suæ pœnæ: sed priuat illum bonis communibus non habitis. Excipe tamẽ si taliter excommunicatus, vel priuatus incurrat grauissimam infamiã abstinendo à prædictis: quia tunc ius naturale famæ præualebit positiuo de abstinendo, ad arbitrium prudentis, & timorati viri, iuxta infra dicenda *verb. Officia Ordinis.*

8 Quando superior aliquid mandat, etiam sub pœna excommunicationis latæ sententię vt aliquid fiat ab inferiore, si inferior videat id nõ congruere ob causam claram, & vrgentem, potest ab opere desistere, & superiorem admonere, neque interim mandatum exequi. Patet *ex c. si quando de rescriptis*, vbi conceditur quod mandata Apostolica possint suspendi ob iustas, & vrgentes causas allegandas. Miranda latè *to.*2. *q.*26. *art.*4. *concl.* 1.

9 Lex fundata in præsumptione, si talis mala præsumptio cesset, id est, desit fundamentum in quo fundatur præsumptio, non obligat in foro interno; sed externo. Rodr. *tom.*3. *q.* 54. *art.*6. cum multis citatis. Intellige, quando fundatur in præsumptione diffinitiua: si verò fundetur in præsumptione suppositiua, obligat in vtroque foro, v. gr. præsupponit Prælatus ingressum alicuius domus sæcularis, esse periculosum, & scandalosum. Item ingressum cubiculorum intra Conuentum, esse dubium, & periculosum, in tali casu si Prælatus legem ferat de non intranda tali domo, vel cubiculis, obligat talis etiam ne intretur bono animo, & absque periculo, quia saltem res est dubia, & præterea peccabitur ratione scandali,

dali,

lali, neque sufficit cessare rationem mai, quoad intrantem. Miranda *to.2.qu.25. art.17.concl.3*

o Leges, seu statuta alicuius Religionis continent aliquid contra ius commune, vt quod non recipiantur ad Ordinē, solùm nati ex Christianis nouis non damnatis, &c. si confirmentur à Papa in communi, non confirmantur quoad illud cōtrarium iuri communi, nisi specialiter exprimat Papa. Nauarr. *lib.3. Consil. tit. de Reg. consil.5.nu.10.*

1 Lex Canonica, & a fortiori Regularis per contrarium vsum abrogantur iuxta aliquos Doctores per quadraginta annos, iuxta alios per decem, & iuxta alios etiam infra decem annos ad prudentis arbitrium, neque opus est vt sciat Papa, vel legislator de contrario vsu, quia præsumitur, quod ille non vult suam legem obligare contra consuetudinem, Suarez *tom. de legibus, lib.4.cap.16.num.9.* & iuxta Rodriguez *tom.1. quæst.6. art.10.* sufficit quod subditi etiam in principio, videant legem non seruari à superioribus, vt subditi etiam in conscientia non teneantur, transacto sufficienti tempore ad arbitrium boni viri. Nam Papa, & Generalis ponunt executores suarum legum, inferiores Episcopos, & Prælatos, ergo si isti vident, & tacent per tēpus sufficiens, signum est quòd Papa, vel superior non vult subditos obligare. Applicat ibi exempla consolatoria in praxi. Vide *cit. art.10. & 12.* Ait præterea *art. 10.* quòd quando maior pars Communitatis non seruat legem, signum est legem esse abrogatam: & tunc licet pauci seruent, non obligare communiter, vide etiā Sayrum *lib.1.de censuris, cap.7. num.5.* Circa legem pœnalem priuatam, quæ est inhabilitas, nota omnino quòd licet non requirat aliquid ad sui executionem, nihilominus, vt incurratur ipso facto requirit sententiam declaratiuam Iudicis, teste Sanchez *libro 9. de Matrimon. disputat. 10. numero 1.* vbi citat Molin. Nauar. Sot. Medesm. & ideo non priuatus ipso facto, pro dando suffragio ante Iudicis sententiam.

ADDITIO.

Vide infra, *verbo Obedientia.*

1 Iterùm repeto quod iam supra dixi, *verbo Abbatissa vidua*: & hic est proprius locus, videlicet id quod dixi supra confusè, *hoc ipso verbo Lex, num.11.* quòd lex Canonica, & Pontificia, potest abrogari per contrarium vsum, intra decem annos, inscio Papa, vel legislatore: hoc est intelligendum de lege, quando in principio suæ promulgationis non recipitur, sed illi contrauenitur: tunc enim per contrarium vsum poterit intra decem annos abrogari. At postquam lex pacificè recepta est, & inualuit, vt possit abrogari per contrarium vsum, requiruntur ad minus quadraginta anni. Ita docent Doctores quos citaui, *nu.11.cit.*

2 Solet aliquando dubitari maximè à Religiosis, an aliqua lex in particulari obliget ad mortale, vel ad veniale tantùm: pro cuius dubij resolutione dicendum est ex Sanchez *1. Decalog. cap.1. numero 4.* hanc esse regulam: Vt quando aliquid præcipitur tamquam valdè graue, idque præceptum continere grauia verba: tunc talis lex, vel præceptum obligat ad mortale. Secus si materia non sit grauis, neque verbis grauibus imperata. Vnde Molina *tom.2. de Iust. d.344. ad finem,* ait, nō obligare ad mortale quodcunque iubet Papa, vel prohibet, esto dicat se illa firmiter iubere ex diuini nominis affectu, aut interdicere: sed id colligendū esse ex grauitate, ac necessitate materiæ, & pœna in eadem lege statuta. Potest enim Papa condere statutum ad solùm veniale aliquandò obligans: & id Ecclesiæ benignitas aliquando postulat.

3 Si superior velit in materia clarè parua, ac minima imponere obedientiam, vel præceptum obligans ad mortale, tale præceptum ad mortale non obligaret. Nam cùm parua illa materia sit incapax tantæ obligationis, tunc Prælati voluntas est dissona materiæ, nec proindè regulatur ratione, sed volūtate propria. Ita Cordub. *in Sum.q.188. punct.1.* Azor. *to.1.Instit. Mor.lib.5.cap.6.q.5.* & alij. At nimis considerandum est quod ait Valentia *1.2.disp.7. q.5. punct.6.* decipi illos qui cogi-

tant

tant non posse aliquando, v. gra. peccari mortaliter frangendo silentium, vel faciendo aliquam rem quæ videtur in se parua: poterit enim talis res ex se parua, esse aliàs magna ratione alicuius notabilis circunstantiæ. Qua de causa Suarez *to. 5 in 2. part. disp. 4. sect. 6. nu. 11.* ait debere satis certò, & indubitáter leuem esse materiam, vt iudicemus nō obligare ad mortale præceptum illud quod aliàs ex tenore verborum videtur sonare obligationem ad mortale. Nam in dubio an materia sit leuis, neque constat de præcepti iniustitia, non est spoliandus Prælatus sua possessione.

4 Dixi supra, *hoc eodem verbo. nu 9* legem fundatam in præsumptione nō obligare, si præsumptio a parte rei sit falsa, vel desit fundamentum præsumptionis. Vt quando subditus bono animo, & absque periculo peccati intrat domū a Prælato prohibitam propter peccatum præsumptum. Hoc ibi explicaui distinctione adhibita, mihi tunc occurrente, quam ibi vide: sed quia illa est subobscura, hanc denuo addo explicationem ex Vasquez. *1.2. qu. 97. art. 4. disp. 163. cap. vlt. à num. 16. & seqq.* Duplex est lex præsumptioni innitens: altera in qua legislator aliquid præsumit in quouis casu, & ratione illius aliquid constituit. Talis fuit lex, *in cap. is qui fide, de sponsalibus.* Vbi Papa decernit quod quicunque post sponsalia contracta cum aliqua fœmina, cum eadem haberet copulam, contraheret verum matrimonium: quia in hoc casu in singulis sic accedentibus ad fœminam post sponsalia præsumebat Papa eos accedere cum animo maritali, & cum animo consummandi matrimonium. Et talis lex in quouis casu in quo præsumptio est falsa, non obligat in conscientia. Talis poterit esse prohibitio Prælati de ingresso domus fœminæ inhonestæ, quia tunc in quouis casu, vel quouis ingrediente præsumit peccatum. Quod si aliquis tunc ingrediatur bono animo, & deficiat præsumptio Prælati, lex tunc non obligabit in illo casu. Altera lex est in qua non præsumit Prælatus fraudem vel peccatum in quouis casu: sed quia prudenter existimat in re aliqua non rarò præberi occasionem peccandi, vel indè incommoda oriri legem generalem constituit, qua hęc incommoda euitet, & hæc præsumptio est fundamentum cuiuscumque legis. Ego pono exemplum etiam in religiosis, & in materia castitatis. Præcipit Prælatus per obedientiam, vt nullus frater domo exiens separetur à suo socio; In hoc casu non præsumit. Prælatus pro quouis casu, vel pro quouis Religioso à socio separato, quod peccabit mortaliter contra castitatem: sed quia indè aliquando vel non rarò nascitur talis occasio, propterea eā legē statuit ad euitanda illa pericula. Quando lex, vel legislator fundatur in huiusmodi præsumptione, non casus moraliter certò præsumpti in omnibus: sed in præsumptione casus mali aliquando factibilis, tunc etiamsi in aliquo casu deficiat præsumptio Prælati, & fiat absque periculo peccati peccabitur contra illam legem, neq; excusabit defectus mali præsumpti. Vnde intelligo quòd Religiosus, qui à socio separabitur extra Conuentum stante illa lege, peccabit contra obedientiam: quia, vt dixi, illa præsumptio istius legis obligat, & est fundamentum in omni lege. Neque desinit tunc lex obligare, etiamsi præsumptio deficiat in vno, vel in altero singulari, quia lex in communi non desinit.

5 Quando lex imponit pœnam ipso facto pro aliquo crimine, illa verba habent hunc effectum, seu differentiam, à sententia qua Iudex particularis imponit aliquam pęnam in sua sententia. Nam si Iudex imponat alicui, v. gr. confiscationem bonorum pro aliquo crimine, cui à iure, vel à lege illa pœna non erat imposita, necesse est, vt Iudex non solùm declaret reum cōmisisse illud delictum: sed etiam debet declarare pœnam confiscationis, & præterea reum ad illam damnare. At quando pœna est imposita à lege ipso facto, non est necesse, vt Iudex declaret pœnam sic statutam à lege, neque ad illam condemnet, sed sufficiet declarare per sententiam illum tale crimen commisisse, v. gr. Imponitur hæretico à iure ipso facto pœna confiscationis bonorum: ac proindè vbi primùm Inquisitores aliquem declarant hæreticum, non est necesse quòd declarent pœnam confiscationis bonorum, iam enim posita est ipso facto,

cto, & incursa à iure vbi primùm declaratur crimen. Quod si lex imponat pœnam confiscationis, vel aliam similem, & non dicat *ipso facto*, vel *ipso iure*, vel *eo ipso*: tunc Iudex in proferenda sententia vltra declarationem criminis, debet reum damnare ad pęnam legis, & talem pœnam declarare, aliàs non illam incurret, quia lex non imposuit illam ipso facto, sed remisit illam à Iudice imponendam. Habentur hæc *ex ca. cùm secundùm leges. de hæretic. in 6.* & est communis Doctorum, Syluest. *verb. Assasinus, q. vlt.* Angelus *in Sum. verbo pœna, nu.* 3. & alij.

6 Hinc colliges quid facere debeant Religiosi quando in suis cõstitutionibus habent statutum quo aliquis, pro aliquo crimine, ipso facto, priuatur officio. Nam si lex dicat *ipso facto*, tunc Prælatus probato, ac declarato delicto, non habet necesse in sententia exprimere pœnam priuationis: iam enim hęc imposita & incursa est ipso facto, declarato delicto. Si verò illa pœna priuationis ponatur per statutum, & non dicat, *ipso facto*, tunc vltra declarationem criminis in sententia debet exprimere pęnam priuationis, & ad illam condemnare. Idemque dicendum quando pœna priuationis officij non est imposita à lege, sed delictum est dignum priuatione; debet enim tunc Prelatus declarare delictum ac pęnam, & ad illam damnare seruando alias suas constitutiones Ordinis. Hinc ego colligo expositionem statuti generalis Ordinis Minorum Barcinonensis Tolleti reformati *tit. de pęnis Patribus grauibus impositis.* vbi decernitur, quòd Prouincialis non possit absque Diffinitoribus priuare officio aliquem Guardianum, nisi esset in casu quo talis Guardianus, per statuta Religionis esset priuatus officio. Quæ vltima verba: *Nisi per statuta esset priuatur officio*, intelligo si statuta ponant pęnam priuationis ipso facto: tunc enim non est necesse quòd Prouincialis arbitretur pœnam, quia ipso facto imponitur, vt incurratur declarato crimine: sed sufficiet, vt Prouincialis probet, & declaret delictum, vt reum per se absq; diffinitoribus priuet officio. Quod si prædictum statutũ non ponat pęna priuationis ipso facto sed solum dicat, *priuetur officio*, vel *priuatus existat*, vel *sub pęna priuationis*: non poterit Prouincialis per se absq; diffinitoribus illum priuare: quia tunc lex vel statutum remittit illam pœnã adhuc arbitrandam, & imponendam à Prælato cum maturo iudicio; quod non fit aliter quam consilio diffinitorum.

7 Solet sæpius lex prohibere aliquem actum ne fiat, idque aliquando verbis ambiguis, vt dicendo, nullo modo fiat: vel non possit vllus tale quid facere, ex quibus resultat dubium, an actus factus in oppositum maneat validus. Vt si dicat, statutum, non fiant, vel non possint fieri Confessores sæcularium extra Diffinitorium Capituli Prouincialis, vel, non possit nouitius facere professionem, nisi annus nouitiatus fuerit continuus, ita vt nec causa morbi exeat curationis gratia à Conuentu cum licentia Superioris. Erit, inquam, dubium, si hoc nõ obstante, Prouincialis præsentet Confessorem Episcopo absque Diffinitorio, tenet factum. Item an sit valida professio nouitij, qui partem nouitiatus transegit in domo parẽtũ cum habitu, & licentia Superioris causa morbi. Hæc & similia dubia ex sequentibus decidentur.

8 Prima conclusio. Si lex prohibens actum dicat: *aliàs factum sit nullum*: vel *sit irritum*, vel *habeatur pro infecto*: actus gestus cõtra legem est irritus. Hæc est communis, & patet; quia supponitur legislatorem habere potestatem ad irritandum actum. Dixi: *si legislator possit irritare*, quia si actus ille sit permissus in lege Superioris vel irritatio illa sit Prælati inferioris irritãtis factum quod lege Superioris permittitur, irritatio erit nulla, v. gr. Si Religio aliqua faciat statutum, vt non valeat professio alicuius facta cum tali defectu, quam tamen professionem sic factam lex Ecclesiæ non annullat, irritatio talis professionis facta ab inferiori Capitulo, vel generali, non valet contra decretum Superioris Ecclesiæ, vt supra diximus *verb. Eijcere*. Similiter statutum Minorum Tolletanum proximè citatum quod nõ fiat professio à nouitio, qui causa morbi cum habitu, & licentia curatus fuit in domo parentum, si diceret quòd aliàs professio non valeret; nihilominus foret valida, quia talis professio in iure Canonico permittitur, & ideo illam non

potest

potest annullare statutum potestatis inferioris, videlicet Religionis. Sed prædictum statutum Tolletanum prohibet, sed non annullat, & proindè facta contra illud statutum valebit.

9 Secunda conclusio. Si lex prohibeat actum simpliciter, nullum verbum adhibens ex quo sonat annullatio, vel irritatio actus, talis actus est validus quidquid sit de peccato. Hæc est communis Theologorum, & Iuristarum. Et sumitur ex Glossa vltima, *in c. penult. de despons. impuber.* Et probatur ex praxi, quando enim Sum. Pontifices, maximè in motibus proprijs, volunt irritare actum prohibitum, statim id verbis irritantibus declarant: vt inter alios fecit Sixtus V. in suis Motibus proprijs circa professionem criminosorum, & illegitimorum. Quando non adhibent verba irritantia actum, signum est quod esset valdè onerosum semper annullare omnes actus factos contra legem: & daretur occasio magnæ confusionis, si crederemus annullari quemuis actum factum contra legem, quando in illa non continentur verba clarè annullatiua actus.

10 Tertia conclusio. Si lex dicat non possit aliquis oppositum facere: vel nõ liceat aliter fieri: vel nullo modo alteri permittatur, vel quid simile: magna est controuersia, an actus in contrarium gestus sit validus? Sanchez *lib. 6. de Matr. disp.* 38. *nu.* 2. citans multos tex. & multos Iuristas, probat talem actum esse irritum: quia, vt ait, verbum, *Non potest*, actum oppositum reddit nullum: priuatque potentia, vt dicit Gloss. *Regul. 1. verb. Non potest. de Reg. Iuris in 6.* At melior videtur opinio Suarez *tom. 5. de Legibus, cap.* 31. *à nu.* 13. vbi ait: Non semper hoc verbum, *Non possit;* vel *Non potest*, annullare actum factũ in oppositum. Sed vt plurimum tale verbum legis solùm velle, vt oppositum non possit fieri, licitè videlicet: vt satis explicat, & probat Suarez *cit. nu.* 13. nam iuxta Glossam ibi citatam, *verbo Non potest*: id possumus, quod iure possumus. Sed hoc fusius persequi, nec locus patitur, neque Theologum decet, sed Iuristam.

11 Quarta conclusio. Quando lex prohibens actum præscribit formam substantialem actus faciendi, quæ, scilicet continet naturalem æquitatem circa actum, tunc omissio eius formæ reddit inualidũ actum. Suarez *cit. cap.* 31. *nu.* 3. vbi *in fine istius* §. magis rem explicat, dicens tunc formam præscriptam actui continere æquitatem naturalem circa actum, quando est de re per se admodum necessaria ad actum, seu æquitatem actus. Nam si verba legis solùm ponuntur ad ornatum, vel ad melius esse talis actus, neque aliàs verbis claris irritent, tunc talis forma pertinens ad ornatum est accidentalis, & omissio illius nõ irritat actum factum in contrarium.

12 Quinta conclusio. Quando lex præscribit formam actus faciendi, & simul dat denuo potestatem faciendi actum sub tali forma, quæ potestas antea non dabatur, tunc talis forma est de substantia actus, & proindè eius omissio, reddit actum nullum. Quando verò supponebatur iam potestas ad faciendum actum, & sola additur noua solemnitas tunc forma nouo modo præscripta est accidentalis, & eius omissio non annullat. Exempla ponit Suarez *cit. c.* 31. *num.* 9. vide ibi. Ex supradictis ego aliquando respondi fuisse validam pro Minoritis præsentationem Cõfessoris factam à Prouinciali coram Episcopo, extra Diffinitorium Capituli, idque præcipuè. Primò, quia ibi statutum licet prohibeat actum, & vtatur verb. *Non possint*, tamen non annullat, neque irritat actum. Secundò, quia illa forma faciendi Cõfessores, ibi præscripta, non est essentialis, sed accidentalis: forma enim substantialis præsentandi Confessores Mendicantes decreta est à Papa Clem. *dudum. de sepulturis.* Vbi Papa pro præsentatione, seu electione Cõfessorum solùm requirit quòd præsentetur à Prouinciali. Tertiò, quia iuxta dicta *n.* 12. ibi non datur Prouinciali noua potestas eligendi, vel præsentandi Cõfessores, iam enim illam habebat ex dicta Clementina *dudum.* Quartò, quia statutum generale Ordinis non potest annullare actum factum aliàs secundùm dispositionem iuris Canonici: at quod solus Prouincialis eligat, vel præsentet Episcopo Confessorem sæcularium, est dispositio iuris Canonici in Clement. *citata.* Cum quo stat quòd prædictus Prouincialis poterit puniri

niri

istri ob violationem prędicti statuti. Id verò quod dixi de validitate talis præsentationis, tunc præcipuè verùm erit quando Diffinitorium id committat Prouinciali, ut ille postea idoneos designet: licèt enim id prohibeat statutum, & Diffinitores possint puniri, at valebit illa commissio, & præsentatio ob multa dicta à Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp. 26. n. 4.* in casu omninò simili. Excipit tamen Suar. *cit. c. 31. n. 14. & 15.* quod aliquando hoc verbum, *Non possit fieri*, positum in lege significabit nullitatem actus oppositi: idque colligendum esse ex alijs circunstantijs legis, & nimia grauitate præcepti, & sic de alijs quæ ibi fusius tradit, quæ vide apud illum: nam supra traditum est communius, & magis vsitatum, vt scilicet verbum, *Non possit*, de ordinario non annullet actum.

13 Solet circa leges oriri dubium, an pęna imposita per legem in vno casu, possit extendi ad alium casum omninò similem, quem lex non punit simili pœna, ac punitur ille alius similis casus. Sit exemplum. Punit Ecclesia communicantem cum excommunicato publico denunciato illum excommunicans excommunicatione minori. E contra video hæreticum publicum, & manifestum, sed non denunciatum: an illa pœna minoris excommunicationis posita communicanti cum excommunicato denunciato possit extendi, vt liget etiam communicantem cum hæretico publico, quem publicè constat esse excommunicatum, sed non denunciatum. Est enim vtrobique eadem ratio: imò maior ratio videtur in communicando cum hæretico publico, ratione periculi, ac ratione scandali. Et sic de alijs exemplis legum imponentium pœnam corporalem. Respondetur, iuxta cōmuniorem, ac benigniorem sententiam, nunquam pęnam vnius legis, & vnius casus esse extendendam ad casum alium, etiamsi in hoc secundo casu concurrat eadem ratio, vel maior ratio, seu maior malitia ipsius actus. Tenet ac probat fusè Castr. *lib. 1. de lege pœn. ca. 2.* Rodrig. *tom. 1. q. 47. art. 1.* vbi citat *cap. quicumque. de sentent. excommunicat.* vbi dicitur quòd excommunicatio lata contra dandam licentiam malè faciendi, non extenditur ad eum qui fecit illud malum prætextu dictæ licentiæ. Et tamen faciens illud malum plus videtur peccasse, quam is qui licentiam dedit. Idem habetur *cap. is qui de sentent. excommunicationis in 6.*

14 Quando in vna Religione sunt multa statuta antiqua, & noua, dubitari potest, vtrum antiqua, facta, scilicet, ducentis ab hinc annis hodie obligent in conscientia, idque specialiter viget in Ordine Minorum in quo reperiuntur libri continentes multa statuta ferè ducentis ab hinc annis ordinata, vt videre est in Enchiridio Minorum. Ad hoc breuiter dicendum: Quod si statuta generalia noua non reuocent expresse antiqua statuta: vel si antiqua statuta non sit abrogata per contrarium vsum, prædicta antiqua statuta valent, & secundum illa iudicandum est, quando casus occurrens in nouis statutis non est decisus. Hoc probo primò, quia lex de se perpetua est: cùm enim debeat esse rationi conformis, id quod rationi conforme est, de se durabile est, hæc poterit mutari, nisi fortè ob temporis circunstantias eadem ratio dictet esse mutandum, ac reuocandum. Secundò probatur exemplo Iuris Canonici: in quo sunt multa decreta antiqua lata mille ab hinc annis, & amplius: hæc tamen hodie obligant in conscientia, nisi sint reuocata per textus sequentes Summorum Pontificum, vel per contrarium vsum Ecclesiæ sint abrogata illa decreta antiqua. Eadem verò est ratio de statutis alicuius Ordinis erga subditos illius: ac de statutis Ecclesiæ, seu legibus illius erga omnes fideles. Imò pro Minoritis probatur expresse, quia statuta illorum principalia Tolleti reformata, *in fin. tit. de Constitutionib.* decernunt, vt si casus occurrat, cuius decisio non contineatur in illis statutis, talis casus decidendus erit per quæcunque alia statuta Ordinis Minorum, &c. Quibus verbis clarè determinat statuta antiqua Ordinis manere in suo firmo robore, nisi per subsequentia sint reuocata, vel per contrarium vsum abrogata. Imò ego dicerem, quod si casus nouus non contineatur in illis statutis Tolletanis, decidatur verò in alio statuto antiquo Ordinis, qui non sit in vsu, per illud resoluendus est casus. Aliud enim est statutum

esse

esse abrogatum per contrarium vsum; aliud verò est statutum non esse in vsu.

15 Pro qua difficultate adhuc magis explicanda nota non esse recedendum à iure antiquo, nisi quatenus in nouo exprimitur. *l. præcipimus, in fine Cod. de appell.* & Gloss. *in c. cupientes, §. quod si, verbo petere, de elect. in 6.* Correctio enim, & mutatio legis odiosa est, & non est admittenda, nisi quando exprimitur, vel vitari non potest. Hinc fit vt si nouum statutum corrigat antiquum solùm in parte, & non in toto, prædictum statutum seruandum est, quoad aliam partem non correctam. Et adeo verum est correctionem iuris antiqui esse odiosam, quòd si lex noua expressè non corrigat, sed innuat correctionem: licebit interpretari verba legis nouæ in sensu minus proprio, ne detur correctio legis antiquæ. Ratio principalis fit, quia lex antiqua est in possessione, & in dubio non debet sua possessione spoliari. Quod licebit accommodare multis statutis nouis Religionum, respectu antiquarum legum eiusdem Religionis. Hanc doctrinam fusius tradit ac probat Suarez *tom. de Legib. lib. 6. c. 1. num. 18.* ex Butrio, Felino, Gutierres, & alijs. Et hæc sufficiant pro quotidianis dubijs Religiosorum. Cætera videant in materia de legibus.

LIBRORVM PROHIBITIO, *seu Impressio.*

1 PIus V. concessit Generali Societatis . .su, vt de consilio suorum assistentium possit concedere suis subditis libros hæreticorum, & alios prohibitos ad purgandum. Et quòd possint dicti Religiosi vti libris non hæreticis, licèt habeant annotationes, seu scholia hæreticorum authorũ: aut authores ipsi mali sint, sed libri non sunt editi ad stabiliẽda dogmata hæretica: dũmodo nomen authoris si sit hæreticus, vel in Indice prohibitus, & si quid inter legendum impium occurrerit, deleatur. Sic in Compend. Societatis *verbo Libri, §. 1. & 2.* Sed aduertit ibi Collector, quòd hanc licentiam solus Generalis dare potest: & non Prouincialis. Vide tamen infra, paulo post, quid cauendum sit in vsu istius, & sequentium concessionum.

2 Greg. XIII. concessit eisdem Religiosis qui fuerint ad hoc deputati à superiore, vt possint emendare libros, quando authores pij sunt sed habent praua scholia aut quando authores & impressores sunt impij, nõ tamen libri. Aut quãdo authores sunt ethnici, sed habẽt malas notationes, ob quas prohibentur, donec emendentur: dummodo nomina malorum authorum, vel impressorum deleantur.

3 Aliam tertiam concessionem in simili materia factam eisdem Patribus ab eodem Greg. XIII. refert Rodrig. *to. 2. q. 82. art. 3.* quæ vide. Aduertit Rodr. *ibid.* & meritò, se credere illas concessiones esse reuocatas tum per Bullam Cęnæ, tum per particularia indulta, quibus munitum est Tribunal sancti Officij. Et ego sic consulo abstinendum. In dicto Comp. Societ. *cit. verb. §. 6.* dicitur in fine, quod præmissa omnia conceduntur, non obstante Bulla Cęnæ Domini, cæterisque contrarijs quibuscumque.

4 Lusitanus, v. g. habens licentiam legendi libros specialiter prohibitos in sola Lusitania, seu Portugallia, potest eosdem legere vbique existens, etiam in Castella, si illi in Castella non sunt specialiter prohibiti; quia si in Castella etiam fuerint specialiter prohibiti, non poterit illos ibi legere absque licentia Tribunalis Castellæ pro sancto Officio. Et sic è contra de Castellano, existente in Portugallia: quia sunt territoria diuersa. Suar. *tom. de legib. lib. 8. c. 26. num. 8.* vbi ait quod Inquisitor Castellæ non potest dare licentiam ad legendos libros prohibitos in Portugallia. Et quamuis Nau. *lib. 5. Consil. tit. de priuil. consil. 15.* & Rodriguez *tom. 3. Addition. ad Sum. c. 251. conclus. 4.* teneant oppositum, ego ducor hoc exemplo, vt sequar Suarez: quia scilicet priuilegiatus, vt portet arma vetita in Portugallia, non est priuilegiatus, vt illa portet in Castella eadem ipsa. Et quia priuilegium vnius Episcopi, non potest derogare priuilegio alterius Episcopi.

5 Sixtus V. rigorosa Constitutione statuit, ne Fratres Minores libros extraherent à Bibliothecis suorum Cõuentuum, cum alijs multis contentis circa dictos libros. Hęc tamen iam non obligat, sed fuit reuocata per Clem. VIII. ad instantiam Cardinalis tunc nostri protectoris. Hodie

ligat

ligat sola constitutio Pij V. excommunicantis quoscumque qui à dictis Bibliothecis Minorum libros furto abstulerint. Nota verbum, (*furto abstrahere.*) Si enim abstrahat animo non furandi, sed reddendi, etiam si id faciat absque licentia Prælati localis, non incurrit. Excipe si Prouincialis, vel Prælatus etiam hoc prohibeat sub censura, ne scilicet extrahantur animo legendi, & reddendi.

6 Non possunt Religiosi imprimere libros absque licentia Episcopi, Inquisitorum, & sui Prælati, quicumque libri illi sint. Neque item possunt illos ante impressionem communicare. Trid. *sess.* 14. cum cæteris ibi requisitis: hoc non prohibet communicari quinternum, vel sermonem: hæc enim non sunt libri. Qui verò aliter libros impresserint, vel diuulgauerint, vel absque nomine authoris, incurrũt excommunicationem. Vide Suar. *tom. de censur. disp.* 23. *sect.* 7. *nu.* 3. vbi dicit censuram Concilij debere restringi ad solos libros de rebus sacris, de quibus tantùm ibi loquitur. Et per librum intelligi integrum, & consummatum prout solet imprimi.

ADDITIO.

SVpra *hoc eodem verbo* dixi de forma seruanda à Religiosis in librorum impressione: deque priuilegijs eisdem concessis à Sede Apostolica legendi libros prohibitos, videlicet à Pio V. pro Patribus Societatis Iesu. Quia tamen aliquando illi scrupulis agitantur cùm incidenter legerunt libros prohibitos, vel dubitarunt an sint prohibiti, dico sequentia.

1 Vide supra verb. *Ignorantia*, *num.* 26. vbi dixi legentem libros hæreticorum, & nescientem illos esse prohibitos, non incurrere excommunicationem, quia Bulla Cœnæ quam ibi citaui expositam à Nauarr. solùm excommunicat legentes libros hæreticorum scienter. Et *ibidem.* dixi, illam & similes excommunicationes contra facientes scienter, non illas incurrere, etiamsi contra fecerint cum ignorantia crassa: dummodo non sit ingens temeritas oppositum facere.

2 Libri qui prohibentur in Bulla Cœnæ Domini Pauli V. sunt primò qui sunt cõpositi ab hæreticis, & tractant de Religione. Libri verò tractantes de Religione, sunt qui pertinent ad Fidei expositionem: vel qui diuinam Scripturam, & partem eius exponunt: vel agunt de tota Theologia, vel de parte illius: vel qui disserunt de cultu Deo, vel Sanctis debito, vel de Clericis, vel de Monachis; hæc enim omnia pertinent ad Religionem quæ virtus generalis est. Adde etiam tales esse libros, qui agunt de rebus conscientiæ. Tales verò non sunt illi libri, qui agunt de Philosophia, vel de historijs; hi enim nõ tractant de Religione: & proindè hos vltimos legentes non incurrent censuram Bullæ Cœnæ. Incurrent tamen censuram positam ab Inquisitoribus, si ipsi denuo tales libros prohibuerint agentes de historijs, vel rebus prophanis, eo quòd tales libri hæreses contineant, quales sunt heretici recentiores, qui fecerunt libros historiales, sub titulo, *Centuriarum*: & maximè Machiauellus, qui directè nõ agens de Religione, miscuit hereses multas, & pessimas, & alij similes. Vide Suar. *tom.* 5. *disp.* 21. *sect.* 2.

3 Aduertit autem Sayro *lib.* 3. *de Censur. cap.* 5. *num.* 12. & Rodriguez *in Explicatione Cruciata.* §. 9. *num.* 77. & alij, tria requiri, vt quis incurrat illam cẽsuram Bullæ Cœnæ. Primum est, quod libri sint authorum hæreticorum: Secundum est, vt hæresim contineant, aut de Religione tractent. Tertium, vt scienter legantur. Et quidem tertia conditio de legente scienter, iam supra explicata est. Duæ priores etiam patent.

4 Non incurrit illam censuram, qui legit librum Catholici, in quo referuntur dicta, vel argumenta hæreticorum, vt ab illo Catholico impugnentur: huiusmodi sunt Bellarmin. *lib. de Controuersijs contra hæreticos*, & noster magnus Feuardentius, & alij similes nam tales libri non sunt authores hæretici, & hæreses ibi adductæ non sunt illius authoris, sed adducuntur confutandæ. Quamuis autem in hoc Regno Portugalliç, tales libri Catholicorum disputantes contra hæreses pro aliquo tempore fuerint prohibiti ab Inquisitoribus propter periculum pusillorum, hodię tamen ablata est illa censura, & prohibitio, propter bonum commune indè prou-

ueniens, vt sciant Doctores Catholici hęreticis respondere. Vide Rodriguez, *citato loco Crucint. num.*78. Et hoc dictum verum est, etiamsi in huiusmodi libris fortè sit aliqua hæresis authoris Catholici, quam dixit ignoranter, quia adhuc non est liber hæretici.

5 Neque illam censuram incurrit, qui legit, retinet, vel imprimit librum infidelis alicuius Iudæi, vel Gentilis continentem hæreses. Nam ille liber non est hæretici: quia Iudæus, & Gentilis non sunt hæretici. Excipe tamen, dummodo talis liber non sit prohibitus ab Inquisitoribus specialem ob causam: poterit enim hodie Mahumetanus scribere, & diuulgare librum valdè perniciosum Fidei Catholicæ, & similiter Iudæus: vt necessarium sit per inquisitores prohiberi.

6 Neque item incurret, qui legerit librum Catholici, in quo sunt annotationes, & scholia hæreticorum, quamuis legat talia scholia: nam is liber verè non est hæretici. Ita Nauarr. *in Sum. cap.*27. *num.*56. & Rodrig. *citato loco numer.*78. Huiusmodi videtur esse liber Senecę aliàs non prohibitus, qui in noua editione habet scholia Erasmi authoris prohibiti, & similes alij. Benè tamen aduertit Sanchez *lib.* 2. *Decalog. c.*10. *num.*26. quòd si talis liber Catholici cum scholijs, & annotationibus hæreticorum, sit prohibitus ab Inquisitoribus, vel per Catalogum librorum prohibitorum, non incurretur censura Bullæ Cęnæ, sed censura alia Catalogi, quæ nulli est reseruata. Et citat Graff. Azor. Tolled. & alios. Neque item incurrit qui legit libros continentes ritus Græcorum, & Armenorum, quia hi ritus ab Ecclesia non damnantur, vt hæretici, vt tenet Azor. *tom.*1. *lib.*8. *c.*16. *q.*8.

7 Eandem censuram incurrent legentes indicem libri hæretici, vel eius procemium, aut præfationem. Et quod diximus de legente libros, intellige, siue sint impressi, siue manuscripti. Non tamen incurret, qui legeret Epistolam missiuam hæretici continentem hæreses, & manu scriptam, quia in communi modo loquendi, epistola non est liber. Ita Sanchez *citato loco, num.*28. & 29. Excusabitur verò à censura qui legerit librum hęretici scien-[illegible] in parua quantitate. Nam in omni materia paruitas materiæ excusat à mortali, credit autem Sayro, Rodrig. & Sà *in Aphorism. verb. Excom. Bullæ Cœnæ, nu.*2. quod legere vnam tantùm paginam libri hæretici, non incurret censuram, quia censetur paruitas materiæ. Et addit Sanchez *cit. loc.* etiamsi liber sit ex voluminibus maioribus, quod multum iuuat pro scrupulosis.

8 Non incurret hanc censuram qui legerit, vel retinet librum hæretici, si liber, neque tractat de Religione, neque hæresim continet. Nam Bulla Cœnæ Pauli V. petit alterum horum duorum disiunctiuè: & non petit vt ambo concurrant copulatiuè: sed sufficit quod vel tractet de Religione modo supra exposito: vel contineat hæresim. Quod si nec differat de Religione, nec contineat hæresim, non est prohibitus, vt incurratur censura Cęnæ. Ita Vgolin. *de Censuris Papæ reseruatis* 2. *p. cap.*1. *verb. vel de Religione, initio num.*2. Sufficiet verò ad incurrendam censuram, vt totus liber vnam solùm hæresim contineat, etiamsi tractet de re quacunque quæ non sit de Religione, vt tenet Suarez *citat. disp.*71. *sect. num.*10. Et tunc censuram incurret, etiamsi legat illam partem in qua hæresis illa non continetur: quia iam totus liber est prohibitus ratione illius solius hæresis. Si verò sint diuersa volumina separata, & in vno volumine sit hæresis, non verò in alio, poterit legi ille qui nec tractat de Religione, nec hæresim continet ita Vgolin. *citat. c. primo, verb. eorundem libr.* §. 1. *num.* 2. & concordat Sanchez *cit. cap. num.*36.

9 Non incurret is qui sciebat, quidem librum esse hæretici, sed ignorabat illum agere de Religione, vel hęresim continere. Secus, si hæc ambo sciret, etiamsi ignoraret authorem esse hæreticum. Sanchez *citat. cap. num.*29

10 Neque Catholici degentes inter hæreticos, vt in Anglia, Germania, possunt ibi legere libros hæreticorum continentes hæresim vt illos confutent: quia Bulla Papæ id nemini permittit, nisi habeat specialem licentiam Sedis Apostolicæ. Vnde neque Episcopus poterit illam ibi concedere. Azor. *to.* 1. *lib.*8. *cap.*16. *quæst.*6. Notat verò Graff. 1. *p. dec. lib.*4. *cap.*18. *nu.*45. Inquisitores, & illorum substitutos,

non

non solùm à Sede Apostolica deputatos, sed ab ipsis quoque Inquisitoribus posse legere prædictos libros: non verò Cardinales, nec Episcopos, aliosve Superiores Prælatos absque licentia speciali.

11 Non incurrit censuram Bullæ qui aliquem librum hæreticum solum memoria recolit, hoc enim non est legere. Neque item incurrit, qui audit legere aliquem librum hæreticum: audire enim non est legere: & verba legis pœnalis sunt accipiẽda in significatione propria, & stricta. Et hoc verum etiamsi is qui audit legere, induxerit legentem vt legeret: nam inducere vt aliquis legat non est legere: Et censura posita contra facientem non ligat cõsulentem, nisi id exprimatur in ista Bulla contra consulentem vt tales libri legantur. Incurret verò censuram famulus legens ex mandato heri, nisi ignorantia excusetur. Curiosè tamẽ,& bene notat Sanchez *cit. capit.* 10. *n.* 51. quod si aliquis sciat legere linguam Græcam, vel Hebraicam, eamque nullo modo intelligat, & sic legat libros hæreticos Græcè,vel Hebraicè conscriptos, talem non incursurum esse censuram Bullæ Cœnæ: quia in hoc deficit finis legis,qui est ne legens imbibat errorẽ: quẽm errorem, hic non intelligens non potest imbibere: ac proinde deficiente fine legis in hoc casu,deficiet obligatio legis. Quod si verum est,idem cogetur dicere de sæculari idiota qui omnino nõ intelligit linguam Latinam scit tamen illam legere: hic enim iuxta Sanchez, si legerit librum hæreticum,non incurret censuram. Ego neutrum consulo: qui tamen id fecerit habebit authorem Sanchez.

12 Incurrunt eandem censuram, qui prædictos libros retinent, etiamsi non legant, siue retineant apud se, siue in aliena domo suo nomine, vel nomine alterius: hoc enim est propriè retinere. Item incurrit, qui prædictos libros facit imprimere, vel illos defendit. Quæ omnia continentur in Bulla Cœnæ, vel ex illa colliguntur. Idem dic de retinente partem libri prohibiti apud se, nisi fortè excusetur quòd sit pars leuissima, vt vna tantùm pagina: tunc enim etiam excusabitur paruitate materiæ,vt supra diximus excusari legentem vnam solùm paginam. Bene autẽ notat Sayro *Thesaur. casuum tom.* 1. *libr.* 3. *cap.* 5. *nu.* 16. illum qui retineret librum hæreticum paruo tempore expectans opportunitatem deferendi illum ad Inquisitores, excusari à censura. Imò addit Sanchez *cit. cap.* 10. *nu.* 55. non nimis insistendum esse in paruitate temporis, sed in commoditate temporis vt deferatur. Si enim deesset cõmoditas temporis deferendi, vel mittendi librum ad Inquisitores,& talis commoditas diù expectaretur, non incurreret censuram talem commoditatem expectans, quia non dicitur retinere contra Ecclesiç voluntatem, qui tempus commodum tradendi expectat: talis enim non est contumax, nec proindè excommunicatur. Et addit quòd neque data commoditate deferendi librum ad Inquisitores,incurreret censuram ille qui per vnum diem detineret: detentio enim vt ius dici diceretur parua materia, in mora detentionis. Et in hoc etiam vltimum dictum inclinat Sayro, *cit. num.* 16.

13 Tandem aduerte secundùm Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *quæst.* 11. eos ad quorum manus hi libri deuenerunt, non posse eos propria authoritate comburere: sed teneri illos deferre ad Inquisitores: quia Iulius III. in quodam suo motu proprio, qui incipit, *Cum meditatio*, expressè iubet eos tradi Inquisitoribus,aliàs posse procedi contra ipsos tamquã si essent hæretici. Ait tamen ipse Azor. aliquos recentiores, quorum nomina tacet, asserere quod sufficit illos comburere. Sed Azor. tenet obligari in conscientia eos tradere Inquisitoribus: dummodo non illis resultet graue periculum ex eo quod per se tradant: vt quia putabuntur hæretici, cùm nõ sint: instanti enim tali periculo, innuit posse illos comburere. Semper tamen certum est, eum qui illos per se combusserit non incurrere excommunicatione (quidquid sit de peccato.) Qui enim illos comburit iam non retinet.

14 Ille qui scienter legerit libros prohibitos à tali censura Bullæ Cœnæ poterit absolui per Bullam Cruciatæ semel in vita, & in morte, si etiam in morte habuerit excommunicationem. Nam legere libros non est hæresis formaliter, cuius absolutio nunquam conceditur in Bulla Cruciatæ, neque in Iubileo. At ista de legendis libris prohibitis potest etiam absolui

solui per Iubileum concedentem absolutionem casuum Cœnę Domini. Ita Henriquez *lib.6. de Pœnitent. cap. 16. n.2.* poterunt etiam ab illa absoluere Episcopi in foro conscientię per concessionem Concilij Tridentini. De Prælatis verò Religionum erga suos subditos, recurret illa dubitatio, an possint absoluere suos subditos à casibus Bullę Cœnę Domini: de quo iam diximus supra quod dici potest: & scio hanc dubitationem nunquam fore ab aliquo resolutè, & clarè resoluendam.

15 Adhuc pro maiori præteritorum notitia pono quod ait Pater Soza *in sua Relect. Bullæ Cœnæ, disput. 1. n. 50.* ex Graff. & Vgolino, videlicet, vt quis dicatur legere libros prohibitos, satis esse quod librum oculis percurrat cum aduertentia ad ea quæ in illo scripta sunt: quamuis voce nihil exprimat. Nam ad veram, & propriam lectionem in communi vsu loquendi illud est legere, & sic homines communiter legunt percurrendo oculis in silentio, nihil ore proferendo.

16 Si verò instes taliter legentem interius tantùm, nullum opus externum operari propter quod possit excommunicari. Nam clauso ore, immotis manibus, ac capite id potest facere absque vllo signo externo significāte internam lectionem, vt patet. Ecclesia verò non excommunicat actus purè internos non significatos aliquo actu externo, vt patet ex supradictis in verbo *Excommunicatio*, & verbo *Hæresis*. Ad hanc obiectionem dico taliter legentem solùm interius immoto capite, manibus, & labijs, sufficiens signum externum dare lectionis internæ. Nam primò aperit librum ad legendum: voluit folium: & defigit oculos, seu illos applicat ad librum, quæ oculorum applicatio, ac defixio cum præcedenti libri apertione, ac folij reuolutione sunt sufficientissima signa lectionis internæ in communi hominum significatione. Exemplo, firmatur in materia matrimonij, quod validum esse nō potest nisi detur signum externum declaratiuum consensus interni. Et tunc dicunt Theologi sufficienter fœminam consentire ad sponsalia & matrimonium solo silentio, ac tacendo, quando tale silentium, quod est carentia vocis, ex circunstantijs præcedentibus, vel concurrentibus ad arbitrium boni viri sunt signa interni consensus.

17 Cum hac materia librorum prohibitorum venit notandum, quod habet Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de hæreticis, consil. 17. primæ impressionis.* pro defensione cuiusdam Theologi, in cuius domo reperta sunt scripta suspecta de fide, pro cuius defensione multa ibi congerit Nauarr. Pręcipua sunt hęc. Primò, quod nemo est accusandus, quod hoc, vel illud scrispserit, si non diuulget, nec sua manu firmauerit: Imò etiam si subscripserit, opus est vt diuulget saltem, vt mereatur pœnam totalem; potuit enim scribere curiositatis gratia, vel vt postea corrigat, vel quia sic apud authorem doctum reperit, & sic de cæteris, & citat carmen Ouidij circa emēdanda scripta, quod sic habet. *Nec tamen emendo: labor hic, quàm scribere maior.* Secundò dicit, orationi ambiguæ adhibendum esse sensum quem illi dat ipse scribens. Tertiò, ait, quod illa quæ sic obscurè scripta sunt vt intelligi nequeant, debent haberi pro non scriptis, pro quo citat *legem 2. ff. de his quæ pro nō script. habēt.* Et alia ibi adducit, quæ valdè proderunt ad defendēdum virum aliàs Catholicum, qui bona fide aliquid malè scripserit.

LIBELLVS FAMOSVS.

Solet in aliquibus Religionibus reseruari peccatum compositionis, iniectionis, vel publicationis alicuius libelli famosi: maximè in ordine Minorum: Quinimò pro sæcularium confessionibus oportet Religiosos sequentia notare.

1 Libellus famosus est scriptura continens infamiam alicuius, nondum publicam, vt publica fiat: siue res effectum sortiatur, siue non, quam infamiam probare non vult componens, & ponit in loco publico, vel vbi inueniatur. Sic ex Syl. *ver. libellus actoris, & famosus quæst. 4.* Diffinitio clara est. Et primò ad maiorem explicationem nota.

2 Est etiam libellus famosus, si in tali scriptura scribatur peccata vera alicuius, sed secreta: Iam enim per talem publicationē persona infamatur cui infamię leges obuiare prætendunt. Ita Couarr. *lib. 1. variarum, ca. 1. n. 2. & cap. 12. n. 6.* & alij com-

communiter; potest etiam fieri libellus famosus absque scriptura si videlicet infamator apponat aliquod signum externũ declaratiuum delicti occulti, vel falsi, per quod signum persona infamatur. Vt apponendo imagines, figuras, vel alia signa declarãtia peccatum occultũ: quale etiam est affigere cornua ad fores alicuius, vt tradit Molina *tract.4.de Iust.disp.35.n.4.*

3 Scribere litteras infamatorias alicui, easque ad illum dirigere, non est libellus famosus, quia non scribuntur, vt diuulgetur peccatum secretum; potest enim is, ad quem mittuntur, non publicare sua peccata: censebitur verò libellus famosus, si quis peccata alicuius scribat in epistola illamque mittat ad alium non culpatum, vt talia peccata reuelet: nam in substãtia facit id quod traditur in de fruitione posita. Imò addit Molin. *citata disp.n.2.* & sequitur Regin. *lib.24. tom.2.n.16.* tales esse litteras quæ de occulto crimine mittuntur ad Iudicem, vel Prælatum, vt pro officio de tali delicto inquirant, vt possint illud punire: idem dicendum etiam si hæ litteræ ponantur in mẽsa, vel loco vbi Prælatus inueniat: & etiã si in illis citentur testes conscij criminis. Facit quod traditur *in cap. Inquisitionis, §. ad hæc, de accusantibus*, in quo schedula huius generis appellatur libellus diffamationis. & iubetur, ne illius prætextu fiat inquisitio. Addunt aliqui ad libellum famosum requiri, vt scriptura non firmetur nomine authoris, innuentes non fore libellum famosum si careat subscriptione illius, est tamen pro certo habendum etiam dici libellũ famosum, licèt author subscribat: nam re vera infamat iniustè, & competit illi definitio tradita; quamuis fateor, tunc magis cerni malitiam libelli cùm author non subscribit: quia tunc solùm intendit infamare, & non probare.

4 Dicetur etiam libellus famosus etiam si scriptura, vel signum appositum, non publicet delictum, sed solùm publicet maculã generationis occultã. Hoc enim verè est infamare iniustè, quando de tali macula ignoratur. Immò hanc publicationem aliquando aliqui molestius ferunt quam publicationem peccati occulti.

5 Dictum est *peccati occulti*. Nã si peccatum iam erat publicum illud scribere, vel de illo carmina componere, vt decantentur, non erit libellus famosus, quia non publicatur occultum. Erit verò libellus famosus, eiusque publicatio, si carmina, vel cantiones compositas de aliquo crimine occulto nodum publicato, publicè decantentur. Ita Molina *cit.disp.nu.2.& 4.* Vbi etiam addit esse libelli famosi reum illum qui composuit, & in loco publico posuit, etiam si alius inueniens scripturam laceret, nec effectus publicationis sit subsecutus: iam enim re vera libellum famosum composuit, & pœnam compositoris meretur in foro interno, & in externo si delictum probetur.

6 In ordine ergo Minorum in statutis General. Tolletanis *tit. de casibus reseruatis*, decimus casus est compositio, iniectio vel publicatio libelli famosi. In quo tres actiones, seu tria genera personarũ comprehenduntur, quæ tribus actionibus diuersis possunt hunc casum incurrere. Primus casus est, illius qui composuit libellum famosum, & posuit in loco publico, etiam non secuto effectu publicationis, quia scilicet alter inueniens lacerauit. Secundus casus est illius qui quidem non composuit, seu non scripsit libellum, sed illum ab alio compositum posuit in loco publico, vt diuulgaretur. Tertius est illius qui nec libellum scripsit nec illum ibi posuit; sed ibi inuentum reseruauit, & publicauit. Hic enim tertius publicè etiam infamat, & lege naturali tenebatur illum libellum lacerare, ne proximus infamaretur. Omnes enim hæ tres personæ peccant mortaliter, & tenentur ad restitutionem infamiæ secutæ iuxta regulas traditas in materia de restitutione, vt in particulari tradunt Molina, & Reginald. *locis supra citatis.*

8 Quod verò omnes prædictæ tres personæ incurrant casum reseruatum in ordine Minorum per quamlibet actionem ex illis tribus, constat ex verbis prædicti statuti: loquitur enim per disiunctionem, *vel*. Vnde quicunque aliquam ex prædictis actionibus exercuerit, in qua iuxta prædictas regulas concurrant conditiones libelli famosi, committet peccatum reseruatum, & tenebitur ad restitutionẽ. Qui verò simul scripserit libellum, & posuerit in loco publico, vnum tantùm re-

seruatum committet, quia in genere moris illa duplex actio, est vnum tãtum peccatum. Qui verò solùm posuerit in loco publico scriptum ab alio etiam committit reseruatũ, licèt nõ publicetur, quia alius lacerauit. Quod denique posuũ, & scriptũ ab alio publicauerit, licèt illam scripturam inueniat obsignatam, siue apertam etiam committit reseruatum, quia etiã infamat ex supradictis. Et statutum vult omnibus vijs intercludere aditum iniustæ diffamationi proximi, & omnia hæc colliguntur clarè ex verbis statuti; sic tradunt expositores huius casus reseruati.

8 Duo tamen insurgunt dubia. Primum, circa id quod dictum est, illum qui solum scripsit, vel composuit libellum, non secuto effectu diffamationis, incidere in casum reseruatum. Nam cùm ista reseruatio sit lex pœnalis, & lex pœnalis non puniat pęna totali crimen attentatũ, sed crimen consummatum: cùm illud intẽtum diffamationis non fuerit consummatum propter impedimentum, non videtur incurri pœna reseruationis. Respõdetur: Primò reseruationem casus in rigore non esse legem pœnalem, neque datam in pœna delicti: sed solùm esse negationem iurisdictionis pro danda absolutione; idque ad bonum regimen Ecclesię pęna enim talis delicti alia est secũdùm leges exteriùs infligenda. Cùm ergo reseruatio non sit lex pœnalis, poterit Ecclesia reseruare casus modo sibi placito, etiamsi sint interni, vt omnes fatentur. Respondetur secundò illam compositionem, seu scriptionem libelli, etiam non publicati, esse peccatum consummatum in genere libelli famosi facti, seu scripti. Est. n. opus externum, & peccatum mortale; etiamsi non publicetur, & posset puniri excommunicatione quæ est grauior pœna: eo nempè modo, quo Ecclesia punit excommunicatione hæresim secretã prodeuntem in actum externum, etiamsi talis actus nunquam publicetur, neque ab aliquo sciatur: per accidens enim est eam sciri. Sic etiam voluit religio in odiũ tanti criminis quale est, huiusmodi libellus, reseruare solam compositionem, & scriptionem illius externam: cùm maximè videat neminem illum scribere, qui non habeat animum publicandi.

9 Secundum dubium est. Quid si istum libellum famosum inueniat ille contra quem scriptus est, & ipsemet contra se publicet: an committet casum reseruatum? Credo quod non. Nam finis istius reseruationi est ne proximus infametur, vt patet: cùm ergo vnusquisque sit dominus suæ famæ, & possit cedere suo iuri (dummodo non sit persona publica, &c.) poterit iste publicans libellum cõtra se factum publicare, se ipsum publicando, cedens suo iuri (si potest) cùm nullum infamet. Id quod tunc verius erit, quando libellus famosus continet crimina falsa, quibus publicatis ipse innocens non infamatur. Et præterea quia sic publicans libellum contra se, non infamat authorem libelli, cùm ipse non subscribat libellum.

10 Quæris an prędictum casum reseruatum committat is qui consuluit, vt fieret libellus, vel is qui scripsit iussu alterius nõ vt author, sed vt famulus; vel alio modo cõcurrens, & subministrans eidem actui? Respondeo quod non quia statutum, vel lex solùm loquitur de componẽte, proijciente, & publicante. Quæ verba cùm sint saltem in materia odiosa, sunt restringenda, & in significatione vsitata accipiẽda: ne proindè extendenda ad cooperantes qui non sunt autor, componens, proijciens, aut diuulgans.

11 Vt verò magis sciatur, tanti criminis magnitudo, leges ciuiles hoc delictum puniunt pœna mortis. Ita Molina *tract. 4. de Iustitia, disp. 39. n. 1.* ibi citat *lex Cornelia, §. si quis librum, ff. de iniurijs* quod ibi exponit Molina intelligendum esse, quando libellus famosus continet crimen, quod si probaretur, is contra quem scriptus fuit capite puniretur. At neque in hoc casu authorem libelli puniri pœna mortis, sed triremium, tradit Iulius Clar. *in sua pract. crim. q. 68. nu. 25.* Et in alijs casibus dicit puniri pœna arbitraria pro qualitate criminis.

12 Multum iuuat scire ad maiorem notitiam predictorum qualiter leges nostrę Portugalliæ decernant circa libellum famosum. Nam in Ordin. Portugal. *libr. 5. tit. 84* in summa sic deciditur. Primò vt qui talem scripturam apertam inuenerit, & legerit, statim laceret, ita vt amplius legi non possit, neq; illam lectam vllo modo

do publice: Si verò publicauerit, vel alicui ostenderit, puniatur illa pœna qua puniendus erat author libelli famosi. Secundò, quod si scriptura reperta clausa fuerit absque titulo ad quem dirigatur, illam aperiat, & si inuenerit infamatoriam, statim laceret: Si verò illam publicauerit modo proximè dicto, puniatur eadem pœna authori imponenda. Tertiò, autorē libelli iubet puniri maiori pęna quàm punirent ipsemet author verba scripta in libelllo dicens in pręsentia ipsius diffamati: cum diffamare per libellum famosum arguat maiorem malitiam quam verbaliter dicere verba in præsentia diffamati. Pœna verò tunc imponenda, ait Rex computabitur iuxta qualitatem verborum in libello contentorum. Quæ lex sanè satis æquissima, & rationabilis est. Et potest esse exemplum, ac norma puniendi talis criminis in Religionibus. Quod autem infamia per libellum famosum sit maior, & plus noceat, quam in præsentia facta verbaliter, probat Molina, *cit. disp. 39. n. 2. ex l. vnic. C. de fam. libell. & l. 3. tit. 9. part. 7.* quia scilicet infamia scripto facta, longius & amplius serpit, ac persuadit, & præterea diutius durat quàm infamia verbalis.

13 Maius est quod refert Ioan. Baptista additionator Iulij Clari *ad pract. Crim in. quæst. 68. nu. 63.* vbi refert duos Motus proprios, alterum Pij V. alterum Gregorij XIII. qui in statu Ecclesiastico iubent puniri pœna mortis auctorem libelli famosi continentis læsionem notabilem famæ alicuius. Sed illud decretum pro statu Ecclesiastico, credo solùm valere pro locis subiectis Romano Pontifici in temporali iurisdictione: quæ loca dicuntur status Ecclesiasticus, seu Patrimonium B. Petri.

LICENTIA.

Licentia data à superiore stando in iure communi, non expirat morte concedentis, nisi reuocetur à successore *cap. si super gratia. de officio delegati, cum glos. ibi*, & Nauar. *libro 3. Consil. tit.* de *Clericis non residentibus, consil. 4.* Dixi, *de iure communi Canonico*, quia de iure particulari Religionum videnda sunt statuta cuiusque. In Franciscana enim licentia data ab vno Prouinciali, vel Generali expirat mortuo vel amoto ab officio concedente, donec alius loco dantis substituatur. Et hoc intelligo de licentia data ad absoluendum à reseruatis: non verò de alijs dispensationibus factis pro necessitatibus, vt mox dico.

1 Hoc tamen certum est apud omnes, quòd quando Prælatus dispensat cum aliquo subdito ratione necessitatis corporalis, vel spiritualis, talis dispensatio durante necessitate non finitur expirante illo Prelato dispensante, sed manet fixa, neque indiget renouatione, vt ita dicam successoris Prælati: quia talis dispensatio propriè nō est licentia, vt Doctores dicunt in materia dispēsationis, licèt communiter has dispensationes vocemus licentias. Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 28.* vbi fusiùs hac de re.

2 Si Regula, statutum, vel mandatum Superioris dicat, ne fiat tale, vel tale absq; licentia expressa, vel in scriptis, subditus oppositum faciens ijs non seruatis, peccat pro grauitate materiæ: debet enim expresse petere, vel scripto obtinere. Licentia verò expressa est illa quæ exprimitur à Superiore, verbo epistola, nutu, vel alio signo sufficienti, ad mentem suam declarandam. Si verò lex, vel statutum dicat ne fiat aliquid sine licentia speciali, vel absolutè, absque licentia, sufficit licentia virtualis, vel tacita, quam subditus scit certò moraliter sibi à Prælato concedendam, & tunc non peccat saltem in foro conscientiæ: hic enim locum habet dictū aliquorum Iuristarum, quod tacitum habetur pro expresso. Et cum ista licentia virtuali, & tacita ministrātur licitè aliqua sacramenta aliàs prohibita, & alia in rebus grauibus, vt Sanchez *de Matrim. lib 3. disp. 35. n. 2. 3. 4 & 20.* & Suar. *3. to. de Sacr. disp. 72. sect. 2. § hinc.*

3 Licentia ad edendas carnes tempore prohibito extenditur etiam ad oua, lacticinia eodem tempore, eodem modo licentia ad oua extenditur ad lacticinia, Sanch. *lib. 8. de Matrim. disp. 1. n. vltimo.* Hæc verò licentia ad carnes, oua, & lacticinia pro tempore prohibito non cessat morte concedentis, vel illo amoto ab officio durante necessitate; similiter de licentia non ieiunandi, & similibus, vel ad

recipiendos ordines, Sanch. *lib. proximè citato, disputat.* 28. *à n.* 77. *& sequentibus*. Et de licentia concessa à Prælato vt confessor dispenset cum pœnitentibus ad petendum debitum si sunt coniugati, & impediti ob votum, vel incestum, de quo vltimo iam supra, vide Sanch. *citato loco.*

ADDITIO.

1 Licentia concessa alicui ad aliquid faciendum & reuocata ab ipso concedente, non habet effectum reuocationis, donec reuocatio intimetur illi cui data erat licentia. Ac proindè quandiu illi nō intimatur certò talis reuocatio facta in generali, vel speciali reuocatione, potest licitè vti tali licentia, & acta per illū si pendent à iurisdictione sunt valida. Ita Sanch. *lib* 3 *de Matrim. disp.* 36. *n.* 9. Vnde colligit Regin. *tom.* 1. *lib.* 1. *n.* 105. illum cui Episcopus dedit licentiam ad confessiones audiendas, si fortè Episcopus reuocet prædictam licentiam, posse illa vti donec talis reuocatio sibi intimetur. Ratio est, quia res per easdem causas nascitur, & dissoluitur, vt habet regula iuris *in* 6. Cùm ergo audire cōfessiones per solam licentiam dantis expresè, intimatam confessori concedatur; pari modo per expressam reuocationem intimatam confessori reuocabitur. Et ait Sanchez *citat. nu.* 9. & clarius *eodem lib.* 3. *disput.* 3. *n.* 11. *&* 13. non sufficere, vt is cui data est licentia sciat aliunde reuocatam sibi esse licentiam, sed necessarium esse vt per nuntium ad id destinatum reuocator illius ipsi intimet reuocationem. Idem intellige sufficere quando Prælatus scripto in genere reuocat licentias concessas aliquibus pro aliqua re facienda: Hæc enim reuocatio generalis iam est specialis intimatio. Imò addit Sanchez *citat. disp.* 39. *nume.* 17. quòd sit Vicarius positus ab Episcopo, reuocetur ab ipso Episcopo absente, & de hoc moneatur Vicarius à persona fide digna non missa ab Episcopo, talis Vicarius non perdit iurisdictonem, sed potest procedere, donec Episcopus illi intimet reuocationem, vel per epistolam, vel per nuntium destinatum, & citat Boerium, Rebuffum, Cucum. Et hæc applicabis ad licentias aliàs concessas à Prælatis pro alijs rebus minoribus non pendentibus à iurisdictione.

2 Concessa alicui licentia ad aliquod opus faciendum, intelliguntur illi concessa omnia necessaria pro illo fine comparando: Habetur *in cap. præterea. de offic. delegat*: vbi sic habetur. *Ex eo quod causa tibi committitur, super omnibus quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.* Idem habetur *in l.* 2. *ff. de iurisdict. omn. iudicum.* Patitur hoc dictum hanc exceptionem: vt scilicet vtatur is cui tale conceditur omnibus medijs, dummodo aliquod medium non sit specialiter interdictum. Exemplum. Conceditur aliquando Episcopo vt procedat contra Religiosum in aliquo casu tanquam delegatus Papæ: si illi non conceditur expresè, vt ad illum finem valeat fulminare censuras, has non poterit publicare contra Religiosum, quia specialiter prohibetur cuicunque Iudici Ecclesiastico ponere censuras contra Religiosos, nisi ipsis specialiter concedatur. Vide quæ supra diximus, *verbo Episcopus, n.* 5.

3 Licētia seu iurisdictio nihil, prodest illam ignoranti. Sanchez *libr.* 3. *de Matrimonio, disp.* 36. *n.* 8. vbi probat facientem aliquid cum licentia à parte rei sibi concessa, & tamen ignorata, nihil valere. Et simul probat licentiam non posse conferri alicui solo actu interno, pro quo citat Victor. Ledesm. Vegam.

4 Licentiam data ab Episcopo, vt Religiosus confessiones sæcularium audiat, si talis confessor fuerit legitimè præsentatus à Prælato, non poterit Episcopus illam amplius reuocare ad libitum, sicut potest reuocare licentias datas clericis. Nam illa potestas data Religiosa ad confessiones audiendas non datur ab Episcopo, sed à Papa, vt colligitur ex Clementina, *dudum, de sepulturi.*: At licentia data suis clericis conceditur ab ipso Episcopo: proindè potest reuocare datam clerico, non verò datam Religioso: Nisi fortè ob culpas Religiosi, quando id Episcopus poterit facere, de quo vide quæ dixi supra *verbo Episcopus. num.* 2.

5 Licentia quam Prælatus dedit subdito per modum dispensationis, dispensando videlicet ob causam, vt v. g. comederet carnes, vel oua, tempore prohibito, vel

vel quid simile, talis licentia, vel dispensatio durante causa, non potest reuocari à Prælato. Probatur euidenter, nam obligatio semel extincta non reuiuiscit: vt votum semel irritatum, vel dispensatum, amplius non reuiuiscit, vt omnes fatentur. Ergo illa obligatio subditi in illo particulari, semel ablata per dispensationem legitimam non reuiuiscet per solam voluntatem Prælati: is enim sola sua voluntate, non potest suscitare semel extinctam obligationem. Dixi *durante causa*: quia illa cessante, cessabit dispensatio: vt si dispensatum fuit in esu carnium tempore Quadragesimę propter morbum pręsentem, & postea intra paucos dies sanitas est recuperata, cessante causa ob quam data est dispensatio, ipsa quoque dispensatio cessabit.

LITTERAE, VEL Epistolæ.

Vide infra, *v. Pęna falsarij, nu.*9. *&* 10.

1 Littera, seu epistola missa ad Prælatum, referens multa delicta de aliquo Religioso, si non habet subscriptum nomen authoris, caret omni fide: neque propter illam potest Prælatus aliquid inquirere de tali Religioso, etiam si ibi testes criminis citentur. Patet, quia tunc neq; datur accusator, neq; denunciator, vterque enim debet esse persona certa, & subscribere debet suo dicto. Poterit tamen Prælatus in occulto monere Religiosum relatum in epistola, vt sibi caueat. Rodriguez *tom.*2. *quæstione* 6. *art.*10.

2 Litteræ particulares continentes defectus, si coram Iudice regulari recognoscātur à proprio authore faciunt plenam probationem: si verò non recognoscantur, & negentur, poterunt comparari cum alijs eiusdem litteris, & si omnino similes inueniantur, faciunt semiplenam tantùm probationem Rodr. *tom.*2. *q.*12. *art.*5.

3 Scribens litteras ad suum Pręlatū contra alium Religiosum non est infamator illius, si scripsit bono animo: secus si scripsit animo iniuriādi. Rodr. *to.*2. *q.*30. *art.*2.

4 Si sub pœna excommunicationis à Papa, vel alio Prælato prohibeatur ne scribatur litteræ, v. g. ad Moniales, vel quid simile: si quis scripsit tales litteras, & dedit tabellario; illæ tamen non peruenerunt, vel iniuria, vel malitia delatoris, prædictus scribens non incurrit illam censuram, peccauit tamen mortaliter, & non incurrit, quia illa prohibitio intelligitur cum effectu secuto, vt scillicet litteræ perueniant. Idemque dicendum, si postquam scripsit, retractauit, & non misit. Nauarr. *lib.*5. *Consil. titulo de excomm. consilio* 60.

5 Prælatus aperiens litteras subditi ad Papam, non peccat, maximè si faciat ex aliqua causa iusta. Nauar. *cit. lib. & tit. Consil.*33. *nu.*3.

ADDITIO.

1 Clemens VIII. in decreto de casibus reseruatis pro Religiosis vndecimum casum reseruabilem posuit istū contentum in titulo. In Ordine verò Minorum, idem reseruatur, numero, duodecimus. Sed vterque diuerso modo, ac diuersis verbis, Clement. VIII. sub his verbis: *Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum, à Superioribus ad inferiores: vel ab inferioribus ad Superiores*. At in Ordine Minorum, sub his verbis: *Apertio litterarum Prælatorum, vel malitiosa earum retentio*. Ac proindè diuersæ conditiones requiruntur, vt quis in vno, vel in alio casus reus fiat; quāuis in substantia, vel quoad aliqua conueniant ambo casus.

2 Quod ergo attinet ad reseruationem Clem. VIII. per tres actiones in illo casu prohibitas potest incurri: prima est, si malitiosè retardentur tales litteræ, vel pro aliquo tempore detineantur, ne veniant ad manus Prælati, ad impediendam aliquam executionem faciendam à Prælata. Quamuis enim postea tales litteræ Prælato dentur, incurritur ille casus per malitiosam illam detentionem, negotij iusti retardationem. Dicitur, *malitiosum*, quia si bono animo impediantur, vt scilicet commodiori tempore mittantur, non incurretur talis casus. Credo etiam non incurri; si detinens illas litteras Prælati, scit moraliter Prælatum malè informari pro aliquo casu, vel petitur executio iniusta: tunc enim detinere litteras non fit malo animo. Idem dicendum quoties-

cunque causa aliqua iusta concurrerit ob quam arbitrio prudentis viri dicetur id fieri sine malitia, ac proindè sine peccato, vt si credam negotium in litteris contentum iam esse expeditum, & litteras non esse necessarias, vel quia scio ex illis Prælatum magnam recepturum molestiam, & sic de cæteris, vel quia litteræ obtentæ sunt in meum fauorem, & ego nolo mittere, cedens meo fauori. Et hæc omnia faciunt etiam pro secunda actione in casu impedimenti, vt mox dicemus.

3 Secunda actio sufficiens ad incurrendum illum casum, est impedire illas litteras tali modo, vt postea non dentur. Differt enim ista impediendi actio, ab illa priori retardationis: nam retardare, est pro aliquo tempore malitiosè detinere, postea illas litteras dare: at impedire est facere vt nullo modo postea dentur comburendo scilicet, vel lacerando. Et in hoc etiam casu impediendi requiritur malitia: si enim fiat bono animo, & occurrente aliqua iusta causa ex ijs quas diximus *numero præcedente*, non incurretur casus reseruatus. At si fiat malitiosè tam retardatio, quàm impedimentum, incurretur casus, quamuis retardans, aut impediens litteras non aperiat: vt patet ex ipso decreto loquente per disiunctionem, *aut*. Apertio enim litterarum est actio distincta à præcedentibus.

4 Tertia actio per quā incurritur ille casus, est apertio litterarum; & ista clara est. Quæ primò intelligitur de quibuscunque litteris missiuis Prælatorum ad subditos. Papa enim non distinguit si mittantur à Prælato, vt Prælatus est vel vt persona talis: sed in communi dicit, Prælati ad subditum. Secundò non incurret hunc casum Clem. VIII. qui aperuerit litteras Prælati ad aliquem sæcularem, vel ad aliquem non subditum, quia Papa limitat de epistolis ad subditos. At Minorita incurret casum reseruatum in Ordine Minorum aperiens litteras Prælati ad quencunque etiam non subditum, quia reseruatio Minorum est generalis, & non distinguit de subditis, vel non subditis. Idem modò dictum de limitatione apertionis litterarum Prælati ad non subditum, extende in eadem reseruatione Clem. VIII. de retardante, vel impediente litteras Prælati ad non subditum, tunc enim non incurret reseruationem, quidquid sit de peccato mortali.

5 Incurret etiam hanc reseruationem, qui litteras Prælati subtiliter aperuerit, & postea obsignauerit, & clausas dederit Prælato: iam enim verè aperuit. At non incurret, qui ex cubiculo Prælati epistolam à se mittendam, sed adhuc apertam legerit, vel rapuerit, & idem fecerit de epistola subditi ad Prælatum aperta in eodem cubiculo: nam hic neque retardauit, neque impediuit, neque aperuit: quidquid sit de peccato illius.

6 Si autem hæ tres actiones, vel aliqua ex illis fiant circa litteras missas à subdito ad Prælatum, incurret reseruationem Clem. VIII. quia decretum id clarè exprimit. Ac proindè retardans, impediens, vel aperiens malitiosè litteras subditi ad Prælatum, committet peccatum reseruatum, nisi etiam excusetur ob aliquam causam ex dictis *nu.* 2. propter quam censetur non peccare, nec facere malitiosè.

8. Quod verò attinet ad formam reseruationis pro Ordine Minorum, imprimis illa coincidit cum reseruatione Clem. VIII. in aliquibus. Primò in malitiosa retentione, vel apertione litterarum Prælati ad subditum. Quandocunque enim malitiosè fuerint retentæ, vel apertæ, ac lectæ, cum conditionibus supradictis, erit peccatum reseruatum. Solùm superest aduertere quod Clemens VIII. in sua reseruatione vtitur tribus verbis, videlicet, *impedire, retardare, aperire*. At reseruatio Minorum, vtitur duobus tantùm, videlicet, *aperire, vel retinere*. Sed ego credo, quod verbum, *retentio* pro Minoritis comprehendit vtranque actionem videlicet retardationem malitiosam vt dentur tempore non commodo: & impeditionem lacerando scilicet, vel comburendo, vt nunquam dentur. Hæ enim ambæ actiones eodem tendunt, & in vtraque eadem est ratio: imò maior malitia est in actione impediendi ne vnquam dentur quàm in retardatione, vt tempore non commodo dentur.

8 Differunt verò hæ duæ reseruationes D. Clem. VIII. ac Minoritarum pro quo Clem. VIII. ampliauit in hoc quod est ponere reseruationem etiam pro litteris missis à subdito ad Prælatum. Et reseruatio

uatio Minoritarum solum ponitur circa litteras Prælatorum ad subditos. Et sicut dixi, reseruatio Clem. VIII. est magis extensa, ac bono regimini congruentior. Conuenit enim bono regimini, acquieti, & consolationi Religiosorum, vt eadem securitas adhibeatur litteris Prælati ad subditum, quàm subditi ad Prælatum. Eadem verò quæ notauimus supra *nu.2.* ad excusandum subditum circa casum reseruatum Clem. VIII. valebunt etiam ad illum excusandum in reseruatione Minoritarum.

9 Secundò differunt prædictæ duæ reseruationes, quod Clem. VIII. reseruat illa tria circa litteras tantùm Prælatorum ad subditos, vel è contra. At reseruatio Minoritarum quoad hoc est extensior, reseruat enim in communi apertionem, vel retentionem litterarum Prælati, siue illas mittat ad subditum, siue ad quencunque non subditum, vt patet ex verbis reseruationis. Nomine verò *litterarum* intelligi videtur non solùm epistola missa, sed etiam quoduis mandatum, licèt sit in litteris patentibus, vt vocant, quæ apertæ iubentur pro executione alicuius negotij: has enim apertas retardare, vel impedire in vtroque casu erit peccatum reseruatum: sunt enim litteræ Prælati, etiam patentes: & in illis cernitur idem finis legis: Nomine verò *Prælati* in vtroque casu, intelligitur Prælatus Ordinis illius, in quo degit Religiosus. Vnde nō erit reseruatum peccatum illa facere circa litteras Prælati alterius Ordinis. Hoc præcipuè quoad Minoritas probo, ex alio reseruato Ordinis, videlicet in falsificatione sigilli Prælatorum Ordinis. Ibi enim vltra Prælatos Ordinis, statim ampliatur: *Vel alicuius personæ in dignitate constitutæ*, vt supra diximus *verb. Falsarius*. At in hoc casu de litteris Prælatorum, non fit talis extensio ad Prælatos alterius Ordinis, vel Ecclesiastici: Idque clarius constat in reseruatione Clem. VIII. qui clarè solùm loquitur de Prælati litteris ad subditum, & è contra; ac proindè non loquitur de litteris Prælatorum extra Ordinem.

10 Dixi olim in expositione casuum Clem. VIII. (& scio aliquibus dictum placuisse) quod subditus sciens moraliter in quadam epistola ad Prælatum contineri falsam, & iniustam querelam contra se, posse absque peccato, etiam non reseruato, talem epistolam retardare, impedire vel aperire, quia vtitur defensione naturali. Nunc illud confirmo dicto Molinæ *tract. 4. de Iust. disp. 36. num. 6.* vbi asserit hominem priuatum posse licitè aperire, ac legere litteras alienas quibus iustè timet damnum aliquod sibi iniustè parari, vt possit illud damnum effugere. Imò addit idem posse quemuis efficere aperiendo litteras ex quibus scit damnum alteri proximo iniustè parari. Quod potest ad intentum applicari circa litteras missas ad Prælatum, vel ab subditum, si iustè timeo indè damnum iniustum. Parū enim interest quod in apertione litterarum sit posita reseruatio: quæ non est posita in litteris ordinarijs sæcularis ad sæcularem. Nam si defensio naturalis, vel obuiatio mei damni iniustè inferendi à Prælato me excusat à peccato mortali: etiam me liberat à reseruatione quæ non ponitur nisi pro peccato mortali. Si verò damnū, vel punitio in litteris mandata si iusta, & mihi debita, vel informatio subditi sit vera erit mortale reseruatum aliquid ex illis facere circa litteras, iam enim facio animo iniusto, & malitioso impediendo actum iustitiæ.

11 Quæris. Dixi supra *verb. Casus reseruati nu.17.* quod si aliquis inferior reseruauit casum: & postea Superior reseruauit eundem casum, non potest iam inferior ab illo absoluere, quia inferior non potest dispensare in lege Superioris. Huius occasione quæris, si in aliquo Ordine sit reseruatis casus circa litteras Prælatorum, vt fit in Ordine Minorum: & vltra hanc seruationem etiam in Capitulo reseruentur omnes casus contenti in decreto Clem VIII. eiusque reseruatio circa easdem litteras Prælatorum, vt diximus: quæris inquam, vtrum in tali casu, & reseruante Ordine, & reseruante Papa superiore, sit dicenda duplex reseruatio? & possit absolui prædictum peccatum absque recursu Papæ? Resp. In vtroque casu vnam tantùm esse reseruationem, & hanc posse absolui à Prælatis Ordinis habentibus ad id licentiam. Ratio diuersitatis est: quia id quod diximus *cit. n. 17.* supra, intelligitur quando vltra Prælatum inferiorem

rem reseruantem, etiam Prælatus superior sibi ipsi reseruauit. At Clemens VIII. non sibi ipsi reseruauit illum casum, imò neque casum reseruauit, sed solùm designauit ac permisit vt à Prelatis Ordinum posset reseruari: & proindè vnica tantùm est reseruatio, Ordinis videlicet, non Papę, à qua Prælati Ordinum possunt absoluere. In prædicto verò casu quando Prælatus superior sibi reseruauit post reseruationem inferioris, sunt duę reseruationes distinctę, & impetrata licētia à superiore Prælato, non erit necessaria licentia Prælati inferioris.

LVDVS, SEV LVDERE.

1 Lvdus, maximè alearum, prohibitus est Monachis, & clericis in Iure Canon. *cap. Episcopus*, 35. *dist. & cap. inter dilectos, de excessib. Prælatorum*. Hoc tamen multi limitant, maximè Ludouic. Beia, *in suis Respons. Moral.* 1. *p. casu* 61. *fol.* 139. *col.* 3 dicens, vt clericus Monachus committat peccatum mortale in ludo alearum, vel in quouis alio, requiri tres conditiones: prima est vt fiat frequenter, & sæpiùs: quod ipse colligit ex textu ibi citat. Secus si aliquando Clericus, vel Monachus faciat recreandi animi gratia, non sæpius. Secunda conditio in Clerico, & Monacho est, vt fiat sine scandalo: si enim cum scandalo fiat, erit peccatum mortale, vt si Monachus maximè Franciscanus, luderet cum pecunia coram se posita, vel alius non Franciscanus luderet notabilem summam pecuniæ cum scandalo. Tertia conditio est in clerico, qui peccabit mortaliter, si de redditibus sui patrimonij luderet quantitatem notabilem, quæ deberetur pauperibus Ac proindè infert Beia *cit. loc.* ex Sylu. Clericum, vel Monachum ludētem cum scandalo, vel notabilem summam, vel cum frequentia, peccare mortaliter.

2 Ex dictis sequitur, Monachum ludentem absque scandalo, & in modica quantitate, & non frequenter, sed animi recreandi gratia, non peccare mortaliter, etiam si sit ludus alearum. Vt autem hæc locum habeant, obseruandæ sunt multæ circunstantiæ. Videlicet loci, personarum assistentium: Monachi ludentis si sit Minorita, vel grauis quantitatis in ludo expositæ: statutorum ipsius ludentis in Religione factorum: & sic de cæteris circunstantijs, atque ex illis colligenda est culpa Monachi ludentis. Hæc enim culpa poterit esse mortalis, vel ex statuto prohibente expresśè talem ludum, vel ex scandalo, vt si Minorita ludat apposita pecunia, vel promissore illam soluturo assistēte, & sic de cæteris, iuxta arbitrium prudentis viri. Si verò quæras quantam summam, seu quantitatem possit Religiosus ludere, qualisquisque ille sit: Ego credo illum posse ludere illam quantitatem, quam extra ludum licitè donare, vel alienare potest iuxta suam regulam, & constitutiones. Hæc enim regula certa est, & generalis. Si enim, v. g. tres regales donare potest, iuxta suam regulam, & constitutiones, vel quid simile, minus, aut maius: idem etiam poterit alienare ludendo, parum. n. interest si potēs donare, vel alienare, donet aut alienet gratis, vel per ludū sibi aliàs licitum. Quod semper intelligo dūmodo talis ludus, alearū scilicet, nō sibi sit specialiter prohibitus, & cesset scandalū. Videat ergo Religiosus suas constitutiones, & circunstantias supradictas, vt sciat quid sibi faciendum sit.

3 Lucratum in ludo à filio familias, vel à Religioso, quod Religiosus ludere non poterat, tenetur restituere, Rodr. *Add. ad Sum. to.* 3. *c.* 228. *concl.* 10. vbi aduertit cum Rebello, *de Oblig. Iust.* 2. *p. li.* 12. *q.* 4. *nu.* 15. hanc restitutionem de ordinario non esse faciendam ipsi Monacho ludenti quia ex hoc occasionem sumet, vel iterum ludēdi vel malè expendendi: sed faciendam esse Conuentui, vel Ordini cuius est filius. Quod verò in hoc casu interueniat obligatio restitutionis, omnes fatentur, quia Monachus non potest alienare, neque donare, sicut non potest seruus.

4 Scrupulo potest quis agitari, an quando Religiosus ludit cum sæculari hoc soluturo rem temporalem, v. g. gallinam: Religioso verò pro illo dicturo Rosariū: an, in quam, hoc sit simonia dando rem spiritualem pro tēporali: Respondet Rod. *loc. proximè cit. concl.* 9. nō esse simoniam, & idem tenet Ludou. Lop. 2. *p. Instruct. c.* 32. *ad finem*, & tenent alij.

MANVS VIOLENTAE.

Pro hoc vide infra, *ver. Prælatus, n.* 33.

1 RODriguez *in Summ. moral.* 1. *part.* *c.* 81. *conclus.* 13. dicit, quòd qui in occulto propinat venenum Clerico in cibo, vel potu, non faciens illi violentiam vt sumat, ex quo sumpto Clericus mortuus est, non incurrit excommunicationem manuum violentarum ob percussionem Clerici. Et ait idem responsum esse à Doctoribus Salmanticensibus hac de re consultis. Hoc mihi nunquam potuit placere. Oppositum enim, quod scilicet incurrat, tenet Suarez, vel saltem clarè innuit *tom. de censur. disp.* 5. *sect.* 1. *n.* 15. §. *Addo q. & eodem tom. disp.* 44. *sect.* 3. *nu.* 5. maximè in finè, & *disput.* 22. *sect.* 1. *n.* 23. *& n.* 28. dum ait generaliter manus violentas esse omnem actionem, quæ non solùm naturæ, sed etiam iustitiæ repugnat, & tangit ipsam personam: quid autem magis naturæ repugnat; ac personam tangit quàm venenum aufferens vitam? Tenet idem expressè Ludouicus de Beia *in respons. Moralibus*, 1. *parte, casu* 46. fusè, & euidenter id supponens. Et innuit clarè Sayrus *lib.* 3. *de Censur. cap.* 26. *num.* 11. 12. *&* 17. Et probatur ex communi definitione manuum violentarum iam proximè tactà; est enim propinatio veneni actio contraria naturæ, tangens personam, & tantam vim inferens, vt aufferat animam à corpore, hac enim vi maior vis dari nō potest. Et certè mirum videtur quod fateantur omnes vim fieri Clerico, & incurri censuram si adigatur recipere se, & recludere domi, absque eo quod tangatur persona, vel vestis; & equi frænum manu teneatur quo vehitur Clericus; non autem inferatur vis per ablationem vitę. Quouis ergo modo, quo fiat iniuria Clerico cum violentia, dicendum est incurri hanc censuram, maximè in tali veneni exhibitione.

2 Minus dubium videtur quod tangit Sayrus *libr.* 5. *de Censur. cap.* 19. *numer.* 4. dicens, quod procurans abortum Monialis, eique potum propinans illa consentiente, non incurrit excommunicationem quia imprimis non dat venenum, nec facit violentiam personæ sacræ, quia Monialem non occidit: imò illa consentit. Si verò occidit fœtum animatum, persona fœtus non est sacra: nec saltem incurrit hanc positam ob percussionem Clerici. Quidquid sit de excommunicatione Sixtina propter abortum moderata per Greg. XIV.

3 Incurrunt censuram ob manus violentas percutientes Clericum quemcumque, etiam primæ tantùm tonsuræ, dummodo portet tonsuram, & habitum Clericalem, vel sit Clericus coniugatus prima vice cum virgine. Suarez *disp.* 22. *de censuris, sect.* 1. *n.* 6. vel etiam si sit incorrigibilis Monachus, expulsus ab Ordine, habens Ordinem sacrum, & innuit Suar. *ibidem num.* 9. *&* 10. vel etiam si percussus Clericus, sit excommunicatus: quia Clericus excommunicatus nō perdit priuilegium fori. Capucinus *verb. Absolutio ordinaria quo ad Fratres. fol.* 28. §. *Sed posset*. Non incurrit hanc censuram percutiens Clericum degradatum traditum iam brachio sæculari. Suarez *ibidem*.

Quid si Religiosus expulsus ab Ordine est laicus, vel alius carēs omninò Ordine sacro, an hunc percutiens incurrat? Innuit quod sic, Rodrig. *Addition. ad Summam*, *tom.* 3. *cap.* 99. *concl.* 5. quia adhuc est verè Religiosus in substātia, maximè si portet habitum, & tonsuram clericalem. Si verò hanc nō portet, mihi res videtur dubia, & colligenda per alias percutientem verum Clericum non portantem prædicta. Si tamen hic eiectus absque Ordine sacro, in sæculo committat crimina punienda pœna capitis, non potest Iudex sęcularis illum condemnare, sed ad Episcopum id spectat: est enim adhuc persona sacra, obligata votis; & hoc patet ex traditis per Rodrig. *citato loco*, & per Suarez *citato disp.* 22. *num.* 9. *&* 10. *& disp.* 30 *sect.* 2. *num.* 7.

4 Si Clericus percussus sit manifestus hæreticus, non incurrit illum percutiens. Vmbert. *pract. c. Inquisitorum, verb. Clericus.* §. *Clericum hæreticum*, idque etiam si non sit traditus brachio sæculari.

5 Incurrunt etiam percutientes Monachum quemcumque siue Monialem, Nouitium vel Nouitiam, vel conuersum qui propriam professionem non emisit, sed tamen viuit intra claustra cū obedientia,

cum

cum habitu non sæculari. Est communis, & Suarez *nu.*19. ex multis locis Iuris. Sed de conuerso intelligo oportere quod sit donatus, id est, qui se Religioni donauerit obligatione, & quasi contractu facto inter ipsum, & Prælatum acceptantem. Sylu. enim *verb. Oblatus* facit distinctionem, quod oblatus est, qui se & sua omnia sponte obtulit Monasterio habitu nõ mutato. At conuersus est ille qui hoc ipsum fecit habitu mutato, & viuit in obedientia intra Conuentum, & de hoc secundo non est dubium quod percutiens illum, incurrat.

6 Quæris de puellis fœminis, vel masculis, qui viuunt intra Conuentum Monachorum, vel Monialium futuri Religiosi, cum habitu Regulari, & obedientia, & cæremonijs Religiosorum, an hos percutientes incurrant? Pro hoc nullum inueni Doctorem. Pro vna parte occurrit quod lex pœnalis censuræ non est extendenda, & isti nec sunt professi, neque Nouitij, neque conuersi, pro alia occurrit quod eadem lex censuræ est priuilegium in fauorem Clericorum siue Ecclesiæ, & sic posset ad has puellas, & pueros extẽdi, cùm aliàs viuant cum habitu, obedientia, ac disciplina Regulari, admissi ad Sacramenta, & similia. Non consulo. Elige quod visum fuerit. Scio quod *in c. quisquis* 17. q. 4. gaudent hoc priuilegio non solùm Monachi, sed etiam personæ specialiter Deo dicatę, & isti possunt videri personæ specialiter Deo dicatæ.

7 Commendatarios Ordinum militarium, qui percutiunt, incurrunt hanc censuram, vt tenet Vega 1. *p. Sum. moral. cap.* 85. *casu* 147. §. *in septimo nota*. Pro quo citat Nau. & Graffis. Sunt enim veri Religiosi per declarationes Pontificias ibi adductas: & portat habitum Regularem sui Ordinis. Vide infra, *verb. Tertiarij, nu.*3.

8 Tertiarij Sancti P. Francisci, vel S. Dominici, non gaudent hoc priuilegio, nisi viuant in Congregatione, & portent habitum distinctum à sæcularibus. Suar. *num.* 20. Neque Eremita ordinarius, nisi fortè ille alicui loco sacro fuerit addictus cum speciali subiectione ad Episcopum ex voto, pacto, ob quæ dici debeat persona specialiter Deo dedicata.

9 Dubium graue: an incurrat hanc censuram intendens de nocte percutere Petrum Clericum: & casu non hunc, sed Ioannem Clericum percussit? Aliqui absolutè affirmant, vt Cou. *cap. alma mater*, 1. *p.* §. 10. *n.* 15 Alij simpliciter negant, placet distinctio Suarez dicentis *disp.* 22. *de cens. num.* 54. quòd si taliter percutiens fecit omnem diligentiam moralem ne alia persona ibi subesset nisi Petrus Clericus, tunc non incurrit; quia tunc illa percussio circa Ioannem fuit omninò inuoluntaria, & casualis: secus si non fecit talem diligentiam. Ego pro parte negatiua etiam adduco hoc aliquale exemplum Nam Congregatio Card. super Conc. Trident. an. 1587. declarauit quòd mandans occidere Petrum, si mãdatarius occidit Ioannem, non incurrit mandans irregularitatem ortam ex homicidio voluntario. Ita habetur *in* 4. *tom. Declarationũ impresso ex Bibliotheca Farinacij fol.* 41. *col.* 1. *in fine*. Si ergo taliter mandans non incurrit pœnam irregularitatis, quia non est occisus quem intendebat: videtur etiam quod in nostro casu non incurret pœnam, excommunicationis occidens Ioan. Clericum, quia non occidit Clericum quem intendebat.

10 Non desunt DD. qui dicant Clericum se grauiter percutientem, non incurrere hanc censuram, pars tamen affirmatiua est communior. Nau. *in Sum. c.* 27. *n.* 97. & alij multi.

11 Subditus percutiẽs Prouincialem notabiliter, vel suum Prælatum localem, Guardianum, & similes, potest eijci ab Ordine si percussio fuerit enormis. Rod. *tom.* 2. *q.* 33. *art.* 2.

12 Prælatus Regularis si temerè absque cognitione causæ verberet subditum Sacerdotem, vel tali verberatione rigorosa, quæ excedat nimis proportionem culpæ, incurrit hanc censuram si faciat maximè irato animo, vel causa vindictæ. Colligitur *ex cap. vniuersitatis. de sent. excomm.* & est communis. Iam enim ille Prælatus nõ exercet correctionem Regularem vel iuridicam, vel paternam sed actionem violentam. Dixi *si punitio sit nimis excedens*, quia si parum excedat, non incurret: difficile enim est in his reb. tenere medium, vel rigorem mathematicum.

Vlti.

Vltimò. Si sit tantùm leuis aut vehemens suspicio quod vnus Monachus percussit alium, credo quod non est absoluendus in publico ad cautelam cum verberatione solita: primò, quia ista absolutio licèt in parte sit beneficium, est tamen pœnalis propter verbera: & supponit esse factum, quod non est ad hunc probatum. Secundò, quia in Tribunali sancti Officij suspecti de hæresi leuiter, vel vehementer non absoluuntur ab excommunicatione annexa hæresi: vt videre potes apud Penham *in Directorio Inquisit.* cum Eymerico *à fol.* 486. *& sequentibus*: vbi solùm dicit absoluendos esse violenter suspectos *fol.*497. & idem habet lib. Practica Inquisit. *v. Suspicio*: quod huc applicari potest: & proindè solū videtur absoluendus exterius suspectus violenter de percussione Clerici.

ADDITIO.

Vltra iam dicta supra, vide *in his Addition. verbo Excommunicatio, num.* 11. *& verbo Ignorantia, nu.*21. *&* 22. ibi enim dicta sunt aliqua huc concernentia. Adde sequentia.

1 Rodriguez *tom.* 2. *q. Regul. q.* 33. *art.* 2. tenet quòd percutiens grauiter suum Prælatum localem, & Superiores, potest eijci ab Ordine: vt si quis percutiat Guardianum, Priorem, Prouincialem, & cæteros. Id tamen non admittit, si quis percusserit Vicarium Conuentus, vel Subpriorem: probat, quia in lege ciuili, *l. omne delictum, ff. de re milit.* punitur pœna mortis is qui percusserit magistratus: & hoc intelligit Rodrig. si percussio fuerit grauis. Item de Vicario Conuentus idem sentit Rodrig. *ibidem*, posse dici, si in absentia longa Guardiani eius loco gubernet: tunc enim debetur illi honor æqualis, atq; Guardiano. Ego si tali casui assisterem, non eijcerem extra Ordinem talem reum pro sola graui percussione Guardiani. Moueor, quia illa lex ciuilis de pœna capitis in percussorem magistratus, est pœnalis, & proindè non extendenda ad similes casus. Secundò, quia illa lex ciuilis fortè non est in vsu in percussione graui cuiusvis magistratus, saltem in hoc regno Portugalliæ. Vidi enim ego in facti contigentia, quendam reum qui Iudici suo vulnus graue inflixit in facie, non damnari ad mortem, sed ad exilium. Fateor tamen grauiori pœna plectendum, esse illum, qui Prælatum percutit cæteris paribus, quàm percutientē non Prælatum, est enim crimen multo grauius.

2 Occasione præcedentium vbi fit mentio de percussione graui, nota Minoritas olim petijsse à Papa Ioan. XXII. vt sibi declaret, quæ esset percussio grauis, quæ leuis. Eius responsio habetur in Bullario Rodrig. *fol.*100. cuius summa hæc est.

Percussio leuis, & modica est, quæ fit pugno, palma, manu, pede, baculo, vel iniectione lapidis, quæ ad mutilationem membri, vel dentis fractionem non accedit, neque ad euulsionem capillorum, nec notabilem sanguinis effusionem, vt si parum sanguinis ex leui percussione flueret. Ex verbis verò vltimis à contrario innuit percussionem fore grauem si ex illa sequatur mutilatio membri, fractio dentium, auulsio notabilis capillorum, barbæ præcipuè. Eandem grauem fore percussionem dicit pēsandam ex circunstantijs, loci, personæ, & modi: loci, si fiat in theatro, foro, coram Rege, coram Prælato, Iudice, vel in Ecclesia, vel in publico; tunc enim erit grauis ratione loci, etiamsi in se aliàs sit leuis Erit itē grauis ratione personę percussæ, vt si percutiatur Magister, Iudex, Magistratus, Prælatus, aa inferiori; vel si percutiatur pater, patruus, vel aliquis in dignitate constitutus. Ac tandem resoluit Papa arbitrio prudentis, ac Iudicis pensandam esse grauitatem, vel leuitatem percussionis.

3 Hinc intelligetur quod ait Rodriguez *citata qu.* 33. *art.* 3. quòd quando in aliqua Religione datur statutum aliquod puniens certa pęna aliquam percussionem, debet intelligi de percussione graui, non verò de modica; citat Bald. & Panorm. & alios. Et sic aduertit Religiosos contrauenientes Breuibus Pontificijs in re parua, seu modica quantitate, non esse puniendos pœna totali in illis imposita: vt si Prælatus localis admittat fœminas graues intra claustrum Monasterij statim ad ianuam, seu portam, vt indè aspiciant à longè cæteras partes claustri, talem Prælatum dicit non esse puniendum pęna totali

tali contenta in Bulla Pij V. priuatione scilicet officij, & sic de cæteris.

4 Si duo Religiosi per iocum, siue iocando se adinuicem percutiant, non incurrunt censuram, vt patet: & hoc est verum, etiamsi in ioco sit excessus, & pariter in percussione. Ita Franciscus Longus *in suis casibus reseruatis*, *casu* 10. *numero* 17. & citat *cap.* 1. *de sement. excommunicat.* At *in prædicto cap.* non fit mentio, si excedatur in ioco, vel in percussione solùm dicitur absolutè, non esse excommunicatum illum qui percussit Clericum per iocum. Ego tamen dictum authoris istius non condemno, in quantum constet percussionem illam inceptam in ioco, taliter crescere, vt nunquam perueniat ad peccatum mortale: scio enim posse cum aliquo motu iræ non plenè considerato percussionem inceptã à ioco, posse deuenire ad solùm peccatum veniale, ex defectu plenæ aduertentiæ. At scio in re morali posse aliquando actum eundem, numero materialiter, in initio esse primò primum, ita vt nec sit peccatum veniale. Deindè lucescente aliquantulum magis ratione, posse eundem actum esse peccatum veniale adhuc deficiente plena consideratione. Tertiò affulgente magis rationis radio posse eundem actum esse peccatum mortale propter iam plenam aduertentiam. Quæ omnia possunt contingere in percussione incipiente per iocum, maximè si fiat excessus in percussione non consueta in ioco: & talis poterit indè oriri inquietudo vt consulendum sit saltem pro foro interno ad cautelam petendam esse absolutionem. Si verò finito ioco per aliquam moram, iterum alter alium aggrediatur, & grauiter percutiat malo animo, omnes concedunt incurrere censuram Canonis.

5 Quando autem percussor Clerici sit dicendus notorius percussor, ad hoc vti debeat vitari tamquam excommunicatus, ante vllam declarationem vide supra, *verbo dispensare num.* 9. vbi ex Nauar. diximus, quando crimen dicatur notorium.

6 Dixi supra, *hoc eodem verbo*, *num.* 10. communiorem esse opinionẽ quòd Clericus se percutiens incurrat censuram. Nunc explico id esse intelligendum, si deliberato animo sibi manus injiciat. Sic enim sentiunt Ioann. Andr. Panorm. & Felin. *in cap. contingit.* 1. *de sent. excomm.* Nam quoad hoc non est dominus suæ vitæ, & membrorum. At si id faciat ex repentina inconsideratione, & indignatione, vt aliquando maximè faciunt Moniales plus impatientes, non incurretur censura. Et aduerto quòd facilius credi potest aliquem se ipsum percutere grauiter ex indignatione inconsiderata, & insufficiente ad censuram: quam credi possit aliquem percutere grauiter, cum tali inconsideratione insufficiente ad censuram: quia intellectus facilius aduertit, ac magis abhorret à percussione alterius quam sui ipsius.

MATRIMONIVM.

1 Regularis iungens sponsos matrimonio absque licentia Parochi, manet suspensus, & excommunicatus, vsque ad beneplacitum Episcopi cuius erat Parochus qui tali matrimonio debebat assistere. Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. & Rodrig. *tom.* 3. *quæst.* 2. *art.* 1. Bene tamen hoc possunt facere Religiosi in Indijs habentes curam animarum in locis à Prælato designati, Sanchez *libr.* 3. *de Matr. disp.* 26. *num.* 1. vbi multa dicit de Religiosis Parochis circa matrimonium. Imò etiam extra Indos Regulares habentes beneficia regularia, & veri Parochi, id possunt absque vlla pœna, vel culpa. Prædictam verò pœnam excommunicationis, & suspensionis limitat Rodrig. *cit. tom.* 3. *qu.* 2. *art.* 1. si solennizant matrimonium cum benedictione nuptiali: non verò aliàs.

2 Religiosus professus contrahens matrimonium, est suspectus de hæresi & ad Sanctum Officium deferendus, quia malè sentit de Sacramentis. Hoc tamen est intelligendum si publicè contraxit, tunc enim præsumitur in fide errare, secus si contrahat in occulto cum fęmina, dicens verba solita: tunc enim non ex hæresi, sed ex libidine errare præsumitur; & hoc intellige si desit Parochus, & testes. Vmbert. *in sua pract. Inquisit. verb. Religio* citans Abbatem *cap. de homine. de celebrat. Missar.* Adde quod prædicti Religiosi

giosi, & Moniales contrahentes in publico matrimonium, præterquam quod sunt suspecti de hæresi, incurrunt etiam excommunicationem per Clementinam *vnic. de consanguinitat.* & in hoc etiam ligantur Patres Societatis IESV nondum professi solémniter, sed solum habentes tria vota simplicia. Est communis, & declaratum in Bullis Pontificijs, maximè Gregor. XIII.

3 Ingrediens Religionem animo ficto, vt statim post exeat, & sponsalia fugiat, postea exiens non dirimit sponsalia, sed tenetur ad matrimonium. Secus si bono animo intrat, animo profitendi, tunc .n. statim soluuntur quoad vtramq; partem, Sanch. *lib. 1. de Matr. disp. 42. per totam*.

4 Religionem professus, qui erat vero matrimonio ligatus, & professus fuit absque licentia coniugis, sed coniux extra manens tacuit, nec licentiam dedit, poterit extrahere professum, & ille cogetur exire. Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 35. num. 13.* Sed de hoc vide fusius *verb. Professio coniugis*.

5 Ligatus solo matrimonio rato, & non consummato, potest profiteri in Religione. Est certissima, vt probatione non indigeat: ita vt etiam dissoluatur matrimonium prædictum per professionem factam in Ordine militari S. Ioannis Ierosolymitani: non verò per professionem factam in alijs Ordinibus militaribus Sanchez *lib 2. de Matr. disp. 18. per totam*. Non verò satis est in omnibus supradictis, circa dissolutionem dicti matrimonij rati ingressus Religionis, sed professio legitima.

ADDITIO.

1 PRæter iam dicta supra tangentia Religiosos, quæ erant præcipua, & grauiora: visum fuit per summam referre, quæ Summi Pontifices concesserunt Religiosis degentibus in Indijs circa matrimonij administrationem ac dispensare cum Indis vxoratis, denuo ad fidem conuersis, vt possint retinere vxores, cum quibus contraxerant obstante aliquo impedimento dirimente, & cum illis dispensare, vt illo impedimento non obstante illas retineant: addit tamen Papa: *Dummodo illa impedimenta matrimonij non sint prohibita lege diuina, sed solum introducta lege Ecclesiastica*. Habetur concessio in Bull. Rodr. *fol. 6, 5.* Idem concessit Paulus III. Patribus Societatis Iesu in eodem Bull. *f. 8 13.* cum eadem limitatione de dispensando solùm in impedimentis lege Ecclesiastica introductis, non verò de impedimentis diuina lege prohibitis. Et prǽterea id concedit solo Generali dictæ Societatis, vt ille pro hoc destinet, quos viderit idoneus. Quod non habet concessio Leonis facta Minoritis, non enim loquitur de Generali, sed de Fratribus.

2 Vt autem sciatur quę sint impedimenta matrimonij diuina lege prohibita, dicendum est primò cum Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 52. num. 8. in medio, & nu. 4.* in lege Euangelica Christum Dominum, nullum impedimentum matrimonij statuisse: imò neque vllum præceptum positiuum, vel negatiuum: sed exceptis præceptis fidei, ac Sacramentorum reliqua, quæ prohibuit sunt de iure naturali. Ac proindè, ait Sanch., impedimenta matrimonij lege diuina prohibita, non intelligitur quod sint lege diuina Euangelica positiua introducta. Sed dicentur lege diuina prohibita, id est, contracta in gradu per legem naturalem irritantem prohibito, quale erit matrimonium inter patrem, & filiam, & inter sororem, & fratrem, id enim natura clarè prohibet: nec nisi in mundi initio licuit dictante pro tunc eadem natura. Et vt hoc magis explicetur, aduerte.

3 Scias quod in lege veteri *Leuitic. 18.* statuit Deus multa impedimenta matrimonij recensita à Sanchez *ibidem num. 1.* v.g. in consanguinitate, & linea recta, prohibetur duplex gradus, videlicet parentum cum filijs, auorum cum neptibus, & auiarum cum nepotibus In eadem consanguinitate linea transuersa prohibuit primò inter fratrem, & sororem, siue ex vno, siue ex secundo parentibus. At præterea nepotis cum amitta, aut matertera (*id est, sobrinho com tia do pay, ou da mãy hirmãa*.) In affinitate erat primò prohibitus primus lineæ rectę ascendentis, vt soceri cum nuru, vitrici cum priuigna: & è contra priuigni cum

nouerca

nouerca (*enteado com madrasta*) socrus item prohibeatur cum genero contrahere: & vitrici cum filia priuignæ. In linea verò transuersa affinitatis erat prohibitum matrimonium cum vxore fratris, & cum sorore vxoris, vxore viuente: & cum vxore patrui.

4 Quibus positis est grauis dubitatio, an omnia prædicta impedimenta in lege veteri posita, obligent, & impediant hodie de iure naturali, ita vt Summus Pontifex in illis dispensare nō possit, eo quòd sint impedimenta lege diuina prohibita? Quæstionem disputat Sanchez *cit. d. sp.* & resoluit negatiuè, dicens cum multis Doctoribus non omnia illa esse de iure naturali impedientia. Rationes omitto breuitatis gratia, per summam id colligo ex citato Doctore. Primò qu d iure naturali diuino, in linea co sanguinitatis solum prohibetur coniugium, in linea directa, parentum cum filijs: in transuersa verò fratris cum sorore. Ita citatus Doctor *numer.* 15. At in gradibus affinitatis ait prædictus Doctor nullum esse impedimentum iure naturali diuino impositum.

5 Ex his colligitur clara responsio ad prædictas duas concessiones Leonis, & Pauli citatas pro Fratribus Indiarum cōcedentium, vt possint dispensare in impedimentis dirimentibus matrimonium cum Indis, si talia impedimenta non sunt introducta lege diuina naturali videlicet. Nam iuxta prædicta, possunt dispensare cum illis vt retineant vxores si non interfuit impedimentum aliquod ex dictis *hoc nu.* 5. videlicet, si non sit initum coniugium inter parentes, & filiam, & inter fratres, & sorores. hoc enim solum coniugium prohibetur, & irritatur lege diuina naturali, vt multis probat citatus author. Cætera enim impedimenta citata ex *Leuit.* 18. vel cessarunt, quia erant magis iudicialia quàm naturalia, vt Sanchez probat *cit. disp. num.* 11. vel quia directè, ac primario non irritant matrimonium primo iure naturali. Cætera verò impedimenta matrimonij præter dicta, quæ citantur in illis carminibus ordinarijs: *Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, &c.* Sunt impedimenta quidem verè dirimentia matrimonium, sed sunt omnia introducta ab Ecclesia: non verò lege diuina positiua Euangelica, vt diximus: neque naturali. Et proindè in his omnibus poterunt Fratres in India dispensare cum Indis, quia introducta sunt lege Ecclesiastica, non diuina positiua, neque naturali.

6 Circa administrationem verò matrimonij concessit aliqua Pius V. in Bulla quam citat Veracruz. *in Appendice ad Speculum ad finem*, quæ sic resumuntur, vel explicantur à Sanchez *lib. 3. de Matr. disp.* 26. Primò, Religiosi in Indijs noui Orbis, in locis destinatis à suis Superioribus officium Parochi exercentes possunt absque alia ordinaria licentia matrimonio coniungere sibi subditos. Secundò, idem possunt circa alienigenas in suis locis taliter habitantes, vt efficiantur Parochiani. Tales enim iam acquirentes domicilium sunt subditi. Tertiò, possunt etiam matrimonio iungere vagos in suis locis degentes: vagi enim subduntur Prælato loci vbi inueniuntur.

7 Quartò, possunt etiam ijdem Religiosi Parochi, iungere matrimonio illos Indos, qui non habitant in suo districto, neque sunt vagi, sed ipse Religiosus Parochus transit per loca vbi tales habitant, & nullum habent Parochum pro tali loco. Probatur, quia in dicto priuilegio Pij V. conceditur prædictis Religiosis, vt in Indijs assistant matrimonijs, sicut erat consuetudo: & ante Concil. Trident. ex concessione Leonis X. & Adrian. VI. poterant prædicti Religiosi prædictis Indis ministrare omnia Sacramenta. Quintò, si Indi proprium Parochum habeant, quamuis absens sit, Religiosus Parochus in alio loco, & illa transiens vbi ipse non est Parochus, non potest illos coniungere, absque licentia proprij Parochi. Probatur, quia priuilegium Pij V. solùm concedit prædicto Religioso, pro illo loco cui est assignatus à Superiori: at iste Religiosus transiens per locum alieni Parochi, non est ibi deputatus à Superiore: ergo ibi debet seruari forma Conc. Trid. præscripta extra Indos, vt nullus Sacerdos matrimonio assistat absque licentia proprij Parochi.

8 Sextò, si talis Religiosus Parochus in sua Parochia debeat iungere matrimonio

monio aliquos vagos, id non poterit facere absque expressa licentia Ordinarij, vt iubet Concil. Trid. *sess. 24. de Matrim. c. 7.* alijs Parochis ordinarijs: requiritur .n. maius examen pro vagis vt matrimonio copulentur: ac proindè id non poterit Parochus Monachus absque licentia Ordinarij. Sic tenet Sanchez *citata disp. 26. n. 7.* contra Veracruz. Probat inter alia, quia dictum priuilegium Pij V. in nullo derogat Concilio Trid. at Concilium *cit. loco* præcipit quod modò diximus.

9 Vt verò prædicti Religiosi Parochi habeant facultatem ad omnia supradicta, debet illis concedi licentia à suis Prælatis in Capitulo Prouincialis, sic enim exprimit Pius V. in dicto priuilegio: ac proindè non poterunt vti hoc priuilegio Religiosi in illis locis vbi nō celebratur Capitulum Prouinciale. Sic Rodr. *to. 1. qq. q. 35. art. 4.* Nec Capitulum Prouinciale poterit pro hoc designare Fratrē alterius Prouinciæ, quia illi Religiosi non subduntur illi Capitulo. Non tamen erit necessarium tales Fratres personaliter pręsentari, nec nominatim designari à Capitulo: sed poterit Capitulum decernere, vt illi Fratres quos designauerit Prouincialis, vel Pręlatus localis, ex tunc sint designati ab ipso Capitulo Prouinciali. Hoc enim non est delegare potestatem assignandi Fratres, & dādi illis facultatem ad Sacramenta ministranda, sed re vera ipsum Capitulum assignat, & concedit prædictam licentiam: vt in casu simili probat efficaciter Sanch. *lib. 3. de Matrim. disp. 31. nu. 18.* & Rodr. *cit. q. art. 3.* Addit præterea Rodr. *ibid. art. 1.* nō posse Capitulum Prouinciale dictos Fratres ad aliquem locum destinare tamquam Parochos, nisi Episcopus, vel Prorex, vel Gubernator talia loca Religiosis concedat.

Sixtus V. eandem concessionem Pij V. extendit, & concessi Minoritis in Brasilia degentibus: transumptum Bullæ Sixti ego vidi authenticum. Eademq; concessio (vt arbitror) facta est Minoritis in India Orientali, vbi assistunt in multis locis Indorum conuersioni, quibus Baptismum administrant.

MINISTER PROVINCIALIS.

Vide supra, *verbo Generalis. verb. Dispensare. verbo Scrupulus, & in similibus.*

ADDITIO.

HOc melius tractabitur infra, *verbo Prouincia, & Prouincialis*, & seruient pro illo etiam omnia iam dicta, *verbo Generalis, & verbo Dispensare, & in alijs similibus.*

MISSA.

Vide supra, *verbo Altare*, & infra, *verbo Obedientia, n. 1. & verbo Ecclesia.*

1 COncil. Trid. *sess. 25. c. 4. de Reformat.* concedit solis Generalibus Ordinū, vt in Capitulo Generali possint reducere numerum grandem Missarum ad pauciorem, quando illis non possit satisfieri singulis diebus iuxta præscriptum testatorum, & pro illis tenues eleemosynę sunt relictæ, vt non facilè inueniatur qui velit tali oneri, vel numero, se subijcere: in quo iubet vt res diligenter inspiciatur sub onere conscientiæ. Quę omnia Generales debent diligenter inspicere, & attendant quid magis conducat ad honorem Dei & Ecclesiarum vtilitatem. Dummodo fiat semper commemoratio illorum defunctorum, qui legata reliquerunt. Et notat Nauarr. *lib. 5. Consil. tit. de priuilegijs, cons. 3.* posse hoc facere, non solùm Generalem primum qui successit Cōcilio Trid. sed omnes, & singulos futuros: nec solùm pro Missis præteritis, sed etiam pro futuris. Vide alia ibi apud illum, quæ omitto, quia rarò fiunt. Capucinus tamen, *super Compend. verbo Concilium*, dicit responsum fuisse à Congregatione Cardinalium, illos non posse, nisi pro Missis præteritis ante Concilium, non verò pro futuris.

2 In Compend. D. Hieronym. Hispan. *verbo Capellania, §. 3.* concessit Martin. V. Patribus illius, quòd non teneantur dicere pro qualibet Capellania fundata in Monasterio de Guadalupe vltra quatuor Missas in qualibet hebdomada, etiam si

earum fundatores, & institutores defuncti ordinauerint quotidie Missam celebrari: & quod idem Papa dixit hanc esse amplam satisfactionem per has quatuor Missas. Aliquid fortè simile huic extra priuilegium, tenet Henriq. *to.* 2.*lib.*9. *c.* 24. *num.*4. dum ait quòd si capella habeat onus celebrandi quotidie (vt habet Parochus pinguis beneficij) intelligitur salua honestate, & deuotione debita, nec teneri supplere per alium, si paucis diebus Missam omittat: nisi fundator exprimat vt per se, vel per alium Capellanus celebret singulis diebus, & citat Nauarr. Syluest. Sot. & Cordub.

Ego, quoad concessionem factã Martini V. prædictis Patribus, non dubito quin facta fuerit, sed non consulo quod fiat, propter non vsum: imò quod non publicetur sæcularibus, ob periculum pusillorum. Quoad dictum Henriquez noto, quod videatur id quod dicit si Capellanus omittit celebrare, paucis diebus; secus si multis. Secundò noto, tam priuilegium quàm Henriquez loqui de solis Capellanis, id est, qui vno tantùm annali, vel anniuersario addicti sunt. Secus de Clerico, vel Regulari, qui diuersis Missis commendatis, vndequaque astringuntur absque certo onere Capellaniæ propriæ: hi enim tenentur omnino dicere omnes commendatas. Vide statim *num.*6. *hoc ipso verbo Missa.*

3 Gregor. XIII. concessit Congregationi Sãctæ Iustinę vt eius Religiosi dum fuerint in itinere constituti possint celebrare ante auroram: & post mediam noctem. Et Pius V. concessit Patribus Societatis IESV, vt possint celebrare per horam ante auroram, & infra horã post meridiem causa itineris, Capucinus refert *Addit. ad Compend. v. Missa. folio* 212 & post illum Azor. *to.* 1. *lib.*10. *c.*25. & priuilegium cõcessum S. Iustinę, quod etiam citat Capucinus, nõ videtur reuocatum, quia concessum fuit viuæ vocis oraculo à Greg. XIII. post Trid Patribus illius Conuentus. Sed nota verbum (*dum sunt in itinere*) quia extra hanc occasionẽ videtur quod non possint: imò quod neq; in illo die quo debent iter arripere: adhuc enim non sunt in itinere constituti.

4 At Rodriguez 1. *to. quæst.* 43. *art.* 3. citat aliam concessionem Leon. X. Minoritis concedentis absolutè, & sine restrictione quod possint de licentia suorum Superiorum, (quorum conscientijs id remittit) celebrare Missam illico post matutinũ, & post meridiem: & hoc priuilegium probat *ibi* Rodr. *art.* 5. contra Capucinum, & Azorium, non esse reuocatum, aut alia celebrandi ante auroram. Idem tenet Miranda *tom.* 1. *q.*40. *art.*10. *concl.* 2. citans Suar. Et *ibid.* asserit Miranda ex Suar. quod absq; priuilegio potest Missa inchoari duab. horis ante solẽ.

5 Iulius II. concessit Minimi, quod possint facere sibi celebrari Missam etiam per Sacerdotes sæculares ante diem in quocumque loco honesto, cum Altari portatili: & ibi recipere Sacramenta. Corduba *super Compend. Missa* 2. *ad* §. 5.

6 Cauendum omnino est à concessione, qua Leo. X. *in Compend. verbo Missa.* §.14. concessit Minoribus, vt pluribus, Missis possit satisfacere cum vna, quã[?] pro quauis Missa tenuissima eleemosyna datur: Hæc enim concessio non fuit vsu, neque in Ordine practicata, vt *ibidem* aduerti Collector Minorita.

Aduertit tamen Rodrig. *cit. quæst.* 43. *art.* 16. 1. *to.* quod si in Diœcesi pro eleemosyna Missæ sit taxatum certum pretium, & commendans missas non soluit illud pretium taxatum: in tali casu licebit pauciores Missas dicere, accipiendo pro singulis, vsque ad pretium, in Diœcesi taxatum Excipit tamen, & bene *ibidem*, cum Corduba, nisi acceptans missas illas, acceptat expressè cum illa minori eleemosyna in pactum deducta: tunc enim ex pacto cedit iuri, & consentit, & proindè tenetur ad illas dicendas, sub minore eleemosyna, & in dubio, acceptans tenetur se explicare.

Aduertit etiam *ibidem* non posse Prælatum quando non est promissa taxata eleemosyna sufficiens per legem, vel cõsuetudinem, non, inquam, posse accipere plura stipendia pro vna missa, vsque ad quantitatem quæ sufficiat vna die sustentare vnũ Religiosum. vide causas *ibi.*

7 Minoritæ, & moniales Sanctæ Claræ, viuentes ex eleemosynis tenentur dicere missam, aut facere celebrare missam maiorem Conuentualem pro communi

muni intentione Ecclesiæ: non verò pro particulari pitancia. Rodriguez *tomo 3. quæstione 7. art. 8.* & obligat praxis, & ratio Ecclesiæ collegiatæ, sunt enim Ecclesiæ Fratrum & Monialium Collegiatę, vt *ibidem* Rodriguez asserit, *art. 7.* Si verò Moniales non viuunt ex eleemosynis, sed ex suis redditibus, dicit Rodrig. *ibi, & in Addit. ad Sum. tom. 4. c. 51. concl. 21.* ad illam non teneri.

8 In celebratione Missæ vitanda sunt omnino superstitiosa, & insolita: qualia sunt, inter alia, superstitiosus numerus candelarum, certus, & insolitus modus precum: & sic de alijs non contentis, vel dissonantibus à Rubricis Missalis reformati. Concil. Trid. *sess. 22. ca. de euitandis in celebratione Missæ.*

9 Leo X. *in Compend. Min. ver. Missa 3. §. 13.* concessit Minoritis vt quando illis commendantur Missæ communiter dictæ de Reuelatione, de S. Amatore, & de consolatione, cum certis candelis, vel aliæ similes: vel quod non discontinuentur, seu sine interuallo dicantur, concessit, inquam, quod satisfaciant dicendo illas Missas ad quas magis dispositi fuerint maximè de officio illius diei, in quo celebrant: & ad taliter commendatas non teneantur; cum illud videatur sonare superstitionem. Sed nota, quod mens Papæ, solùm est quãdo inest superstitio. Si enim hæc absit, dicendæ sunt Missæ, sub titulo commendato.

10 Qui promittit alicui se dicturum pro illo vnam Missam, & illam non dicit, non peccat mortaliter. Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 5. dubitat. 3. nu. 24.* & Rodrig. *Additio. ad Summ. tom. 4. capitul. 107. numero 4.*

11 Clemens VII. concessit Minoritis *Compend. verbo Missa. 3. §. 15.* vt pro Missa de Passione sibi commendata satisfaciant dicendo Missam de Cruce, vel de quinque Plagis, & loco Euangelij dicere Passionem Sancti Ioann. Sed hoc de mutando Euangelio Missæ Crucis, & ponere ibi Euangelium Passionis hodie nõ licet, contrariatur enim Rubricis Missalis Pij V. sed facilius, & absque priuilegio dicit Henriquez *tom. 2. lib. 9. de Missa, cap. 23. §. 7. littera M. in gloss.* quod ex Nauarr. *ibi citato.* Sacerdos pro longa Missa de Passione Domini, satisfacit celebrans dicendo Missam de festo occurrenti etiã semiduplici, vel infra octauam.

12 In Sabbatho Sancto dici potest Missa priuata præter Missam Maiorem: quia Missale illo die Missam propriã assignat, nec limitat, vt sit, vna aut plures. Quod fieri non potest feria sexta in Parasceue, quia pro tali die missa non assignatur. Rodriguez *Addit. ad Sum. to. 4. c. 51. concl. 10.* ex Suar. Guttierez.

13 Moriens Petrus, elegit sepulturam in Ecclesia Minorum, & iussit pro se dici trecentas Missas, non specificans vbi essent Missæ dicendæ. In dubio dicendæ sunt in Ecclesia in qua fuit sepultus: idem videtur dicendum de officijs, & alijs suffragijs. Rod. *Addit. ad Summ. to 4. c. 51. n. 30.* citans ius ciuile.

14 Religiosi, in Canone Missæ cùm dicitur in principio *& Antistite nostro*) non debent nominare suum Generalem, sed Episcopum Diœcesis. Fuit declaratum à Cardinalibus Romæ dicentibus quod contra facientes peccant mortaliter. Rod. *to. 4. Addition. cap. 51. n. 13.* citans verba Declarationis. Et sic habet Rubrica missalis reformati in expositione Canonis ad verba citata (*& Antistite nostro.*) Quod verò attinet ad peccatum mortale, videtur excusandus qui ignoranter fecit.

ADDITIO.

Vide supra verb. *Festi dies.* Vide etiam infra *verb. Votum, num. 17. & 18.*

1 NOn posse fideles cogi à Parochis vt die festo audiant Missam in propria Parochia, & non vadant pro illa audienda ad Monasteria Ordinum, concessit Clemens VII. in Bullario Rodrigu. *fol. 1197. n. 4. col. 2.* & tenet Nau. *in Sum. cap. 21. num. 5.* & multis probat Azor. *to. 1. lib. 7. cap. 6. q. 4.* idem dic de concione audienda. Neque obstat Extrauag. Sixti IV. quæ incipit: *Vices illius*, de tregua, & pace, vbi dicitur teneri parochianos in propria Parochia Missam audire in diebus festis. Neque item obstat Conc. Trident. *sess. 24. tit. 4. de Reform.* vbi dicitur teneri parochianos in diebus festis pro-

priam adire Parochiam ad audiendum verbum Dei. Non, inquam, obstant, quia imprimis ius commune id solum vetuit, ne in diebus festis id faciant parochiani contempto proprio Parocho: vt explicat Azor. *cit. quaest.* 4. & sic ait explicare Innoc. Hostiensem, & alios Canonistas. Eũdemque sensum habet Extrauagans Sixti VI. & Concil. Trid. Adde quod Tridentinum solùm loquitur de audienda concione, & non de Missa: & praeterea Concilium Trident. *ibi* nõ reuocat priuilegia Regularium. Neque verò parochianus dicetur continere proprium Parochum si Missam audiat in Monasterijs, eo quod ibi quietiùs, ac deuotiùs audit, & faciliùs habet Missam ob multitudinẽ celebrantium Religiosorum, & primo mane, vel ob aliam causam Tunc verò dicetur proprius Parochus contemni cùm id factum fuerit ex contemptu expresso.

2 Imò addit Azor. *cit. c. qu.* 5. *&* 6. illud ius commune vt quisque audiat Missam in propria Parochia, esse abrogatum per contrarium vsum in tota Ecclesia. Vnde infert *qu.* 6. non posse Episcopum constituere generale praeceptum vt vnusquisque Parochianus audiat Missam in sola sua Parochia, & citat Nauarr. Syluest. & Antonin. quia generali consuetudine ab Ecclesia tolerata contrarium seruatur. Et adducit declarationem Cardinalium idẽ declarantium. Excipit tamen *ibi*, dummodo tota pars Parochiae ad Ecclesiam propriae Parochiae non confluerer, tunc enim posset. Sed ego addo, neque tunc posse Episcopũ reuocare priuilegia Mendicantium, nam Episcopus non potest reuocare priuilegium a Papa concessum. Vltra verò priuilegium dictum Clemen. VII. adducit etiam Nauar. *citato c.* 21. *n.* 5. aliud priuilegium Leon. X. per quod iuri communi in hac parte derogatur in fauorem Mendicantium.

3 Non possunt Episcopi, vel alij Praelati facere Missas celebrari in Monasterio aliquo inuito Praelato illius, etiam ob bonum commune. Habetur *ca. luminoso* 18. *q.* 2. & in Bullar. Rodrig. *fol.* 183. idem concessit Eugen. IV. Congregationi S. Iustinae, vbi excommunicãtur oppositum facientes. Et refert alias concessiones Rodrig. *to.* 3. *q.* 4. *art.* 1. etiamsi Missa dicenda sit pro defuncto tumulato in Monasterio Fratrum.

4 Pro occasione Parochorũ aliquando cogentium parochianos pro audienda Missa, nota etiam quòd si cogere voluerint, vt etiam Sacramentum poenitentiae à solis ipsis Parochis recipiant, non verò à Religiosis, neque velint stare schedulis Religiosorum quibus in Quadr. testificantur se audiuisse confessionem sui parochiani, Parochi taliter obligantes vt sibi iterum peccata iam confessa confiteantur, sunt suspecti de haeresi habendi, si dixerint praedictam confessionem fuisse inualidam, & possunt Inquisitores fidei contra illos procedere. Habetur in Bullar. Rodrigu. *fol.* 383. *&* 384. ex concessione Sixti IV.

5 Pius V. in Bullario Rodrig. *fol.* 682. *col.* 1. *num.* 26. concessit Minoritis vt Missas, & eleemosynas vni loco, vel aliquibus Fratribus commendatas, liceat Praelatis, alijs Fratribus, etiam aliorum Ordinum, vel Presbyteris saecularibus commendare: nisi oppositum expresse dixerint, qui Missas commendauerunt, & pecunias dederunt.

6 Leo X. in eodem Bullar. Rodrig. *fol.* 371. *col.* 1. *n.* 54. cõcessit Minoritis vt possint celebrare Missam illico, post matutinum, & post meridiem, praesertim in diebus, quibus obligat auditio Missae quando Fratres aggressuri sunt iter, vel quando veniunt de via, neque accedunt ad locum ante meridiem Circa hanc vero cõcessionem aduerto, quòd licèt ibi dicat: *Praesertim iter aggressuri*. vox *Praesertim* non tollit quin possint vti eadem concessione alij Fratres nõ iter aggressuri. Nam particula, *Praesertim*, nõ excludit alios casus praecedentes; sed cùm dicatur particula implicatiua, implicat idem esse in casu cõtrario, licèt in illo fortior militet ratio, vt cum multis probat Sanchez *lib.* 2. *de Matr. disp.* 39. *n.* 6. Et praxis sic obseruat. Idq; patet ex alio priuilegio Leon. in Cõpendio Mendicantium *ver. Ieiunium.* § 5. vbi concessit Minoritis. *Maximè praedicatoribus*, vt in die ieiunij possint comedere vna hora ante horam consuetam: licèt enim ibi dicat: *Maximè Praedicatoribus* particula, *Maximè*, non tolli quin illud possint facere caeteri Fratres non Praedicatores,

catores, vt vsus, & praxis obseruat. Si enim Papa solis Prædicatoribus, vel solis itinerantibus id vellet concedere, id vtrique expressisset vtendo particula exclusiua, *Solum*, vel nō poneretur in principio, quod concederetur Fratribus. At in priori concessione promissa diluculò dicenda, postulatio oblata Leoni X. incipit: *Tota familia petit, vt sibi concedatur, præsertim, &c.*

7 Potest in festo duplici dici alia Missa votiua quæ non sit de illo festo Nam alia ratio est de obligatione Sacerdotis vt cōformetur festo illius diei in recitando Diuino Officio: alia verò vt conformetur in dicenda Missa cum rubricis Missalis: hæ enim minus obligant, quàm illæ. Suarez *to. de Eucharistia disp. 88. sect. 3. conclus.* 1. maximè in §. *In quo est.*

8 Dixi olim abstinendum esse à concessione Leonis X. concedentis Minoritis, vt possint satisfacere pluribus Missis cum vna tantum Missa quando pitantia vnius minima est, videlicet non accedens ad summam vnius Iulij idest, Realis Hispanici) idque pro rata minuendo de Missis, vt quæuis dicatur pro vno Iulio. Nunc idem dico, abstinendum similiter esse ab alia simili concessione Iulij II. facta Patribus minimis in Bullar. Rod. f. 819 per quā illis concedit, vt si Generalis illorum in visitatione repererit, vel extra visitationem, in aliquo Conuentu relictam esse grandem summam Missarum, ita vt per Fratres illius Conuentus celebrari non possint, possint Fratres illius Conuentus per nouem collectas satisfacere nouem Missis, & per septem collectas satisfacere septem Missis: & sic de quou s alio numero Missarum respectiuè: ratione assignat Papa, vel quasi compensationem, quia operib. alijs satisfactorijs eiusdē Ordinis, vt ieiunijs, disciplinis, &c. etiam satisfit benefactoribus tales Missas commendantibus. Abstinendum, inquam est à tali concessione, plusquā ab alia priori Leonis X. Non dico Sum. Pontifex hoc nō potuisse facere: sed dico tales cōcessiones nunquā fuisse vsu receptas, saltē in Hispania neq; in alia parte nostri Ordinis, quod sciant.

9 Circa præceptum audiendi Missam, cùm sit quotidianum, & dubia multa circa illud proponantur Religiosis, pono hic magis ordinaria, & magis necessaria. Primò satisfit isti præcepto etiamsi quis verba Sacerdotis celebrantis non audiat. Nam Ecclesia non iubet verba audire, aliàs surdi, & longè distantes ab altari nō satisfacerent, maximè in Hispania vbi Sacerdotes submissa voce verba proferunt: quod tamen nemo dicet, & vsus contrarium confirmat.

10 Qui ex voto, vel iniuncta pœnitentia obligatur duas Missas in vno die audire, satisfacit huic obligationi si duos Sacerdotes celebrantes in duobus altaribus eodem tempore simul audiat. Nam vtrique Missæ est præsens corpore, & vnica intētione ad Deum satisfacit. Ita Sanchez *lib.* 1. *Decalog.* citans Maior. Petr. Ledesm. *dictio 1. lib. Decal. c.* 1. *in fine.*

11 Qui serò accessit ad Missam, v. gr. finito Euangelio, vel incæpto Canone, & non habet copiam alterius missæ illa die, tenetur audire sub peccato mortali illam partem Missæ non integræ: nam is qui non potest satisfacere totali præcepto tenetur satisfacere parti ipsius cùm potest, quod intellige quando illa pars cui potest satisfacere, est substantialis, & pars omissa est accidentalis. In Missa verò Canon, Consecratio, & Consumptio, est pars substantialis Missæ Ita Sanchez 1. *Decalog. c.* 19 *n.* 6. citans Nau. *c. quando de consec. dist.* 1. *c.* 11. *n.* 16. & Suar. *to.* 3. *in* 3 *p. q.* 83. *art.* 6. *disp.* 88. *sect.* 2.

12 Satisfacit etiam præcepto, qui à pluribus Sacerdotibus per partes successiuè audit integram Missam vt si ab vno audiat incæpto Canone, à secundò verò ab initio Missæ vsque ad incæptionem Canonis, vel quid simile. Ita Henriq. *lib* 9. *de Missa c.* 25. *n.* 8. citat *in glossa lit. P.* Nau. Maiorem, Sandoual. Fratr. Medinam, Soto Mantium, & alios.

13 Qui seruiunt celebranti quamuis per aliqua parua interualla foras exeant in obsequium Missæ, vt pro campana pulsanda pro libro, vel thuribulo afferendo, vel similibus, satisfaciunt Missæ; hi enim censentur moraliter Missæ interesse, Hēriq. *cit. n.* cum Nau. *ibi cit.*

14 Qui non aduertens esse festum Missam audiuit ex deuotione, vel consuetudine, & postea fit certior talis festi, non tenetur aliam missam audire: iam enim

cum illa priori satisfecit, quia virtualiter voluit implere. Henriq. *cit.c.25.n.9.*

15 Quæ sit pars notabilis Missæ, cuius omissio inducat mortale, diuersi diuersa dicunt. Securior, & communior, opinio est quòd qui venit finita Epistola, non satisfacit, at satisfacere qui audiuit adhuc partem Epistolæ. Etenim tota Epistola cum præcedentibus est pars notabilis Missæ. Ita Henriquez *citat. cap.28.nu.7.* citans *in gloss. littera L.* Antonin. Tabien. Medin. Sandoual, Soto, Cano, Cuenas, Tollet. Nauarr. Quod verò mihi sufficiat legere post Missam Epistolam, vel Euangelium cui non interfui, ridiculum est hoc enim debet audiri ab ore Sacerdotis sacrificantis cui iubeor assistere. Aliàs, non audiendi totam Missam sufficeret postea domi totam illam legere, quod nullus dicet.

16 Quæris liceat audire Missam Sacerdoti Græci celebrantis ritu Græco: & cum illa possit satisfieri præcepto Ecclesiæ Latinæ? Hanc quæstionem proponit Comitol. *libr.1. Resp. Moral. quæst.65.* ex cuius dictis breuiter sic dicendum est. Primò si ille sit verus Sacerdos ordinatus à vero Episcopo, satisfit Missæ, illaque audiri potest si non sit copia alterius Missæ, Latinæ. Secus si ille non sit Sacerdos. Secundò, si talis Sacerdos Græcus schismaticus sit, non obediens Summo Pontifici peccat mortaliter qui illius Missæ assistit: cùm enim schismatici sint excõmunicati, peccatum est cum illis communicare, maximè in Diuinis. Quãdo verò Græcus Sacerdos non est schismaticus sed Ecclesiæ Romanæ obediens, nullum est peccatũ eius Missæ assistere, quia Ecclesia Græcorum permittit. Et videmus illos in nostra Hispania aliquando ritu Græco publicè celebrare, neque aliquis condemnat Catholicos astãtes. *Et ead. q. in fine* innuit Comitolus audientem Missam Græci Catholici ritu Græco, satisfacere præcepto: est enim vera Missa cõtinens omnes partes substantiales Missæ, quam celebrabãt olim tot, ac tam S. Patres Græci, Chrys. Basil. &c. eamque hodie Ecclesia Catholica permittit Græcis. Neque in suo præcepto de Missa audienda, Ecclesia limitat [illegible] Missa Latina.

[illegible] ne Missæ, cùm Calix sit præcipuum instrumentum in Missa deseruiens, quæris an calix amittat consecrationem cum scyphus eius, seu vas totum à pede separatur, & iterum illi coniungitur? Azor. *tom.1. lib.10.c.28.q.7.* sic distinguit: si calix à principio sic elaboratus est, vt posset ad libitum pes separari à scypho, modo tornatili (vulgo *de para fuso*) tunc censet non perdere cõsecrationem si pes diuidatur à scypho, & postea vniatur. Si verò non sit ita elaboratus à principio, sed totus integer ne possit in partes diuidi, & casu frangatur in duas partes, tunc perdit consecrationem, vt idem Azor docet *2. tom. lib.8. cap.7. qu.7.* Eodem etiam *c. q.3.* probabilius sentit quod si calix argenteus, & iam consecratus postea inauretur, amittit consecrationem: quia perdidit formam antiquam. Idemque dicit *ibidem q.5.* de calice deaurato si per nimium vsum amitteret inaurationem, vel superficiem auream, censendum esse amisisse consecrationem, quia amisit iam antiquam formam.

MONASTERIVM.

Vide ver. *Ecclesia.* ver. *Canonica portio.* ver. *Legatum pro ædificando Monasterio.*

1 IN compend. Mendicantium, *verb. Aedificare.* §.1. continetur priuilegium concessum Minoribus ne iuxta suum Monasterium, possit ędificari aliud Monasterium Prædicatorum, Carmelitarum, & S. Augustini, aliorumque Ordinum in paupertate viuentiũ infra spatium trecentarum cannarum mensurandarum per aerem, etiam vbi aliàs rectè mensurari loci dispositio non permittit. Et vnamquamque istarum cannarum voluit octo palmos in longitudine habere.

2 Sed quia illud iam fortè non erat in vsu, Clemens VIII. anno 1603. videns multitudinem Conuentuum, & dispendium indè secutum, prohibuit ne Episcopi dent licentiam ædificandi aliquod nouum Monasterium cuiuscumque Ordinis, nisi vocatis Prioribus &cet. Prælatis Conuentuum existentiũ in illa ciuitate, vel oppido: illisque auditis circa nocumentũ ex nouo Conuentu resultans Et si constiterit, alijs Conuentibus iam ędificatis, nocere:

certè illud nouum Monasterium nō permittant ædificare, vide ibi alia circa hoc. Habetur hæc Bulla in Bullario Rodrigu. *fol.*1228. in Clemente VIII.

3 In eodem Compend. Minorum *eodē v.*§.15. & 19. conceditur Prædicatoribus, vt iuxta suos Conuentus non possit ędificari alius intra spatium centum quadraginta cannarum: Sed Patres Societatis IESV, in suo Compend. *verb. Aedificium*, §.2. *&* 3. habet priuilegium vt possint ædificare intra centum quadraginta cannas propè alios Conuentus. Et hoc priuilegium illi solis concessum esse à Gregor. XIII. innuit illorum Compend. *ver. Aedificta*.§.3.

4 Non possunt Mendicantes suo arbitrio relinquere omnino Conuentum iam ædificatum, vel quouis modo alienare, absque licentia Papæ Compend. *ver. Aedificare* § 3. potest tamen hoc facere solus Generalis. *ibid*.§.8.

5 Proximè dictum non tollit quin possit mutari Conuentus de loco non sano, vel aliàs incommodo, ad locum saniorem, vel commodiorem. Compend. *ibid.* § 14. Sed ad istam mutationem requiritur noua licentia Episcopi. Rodrig *to*. 1. *q.* 23. *art*.7. *in fine*, & tunc possunt vendere locum, & ædificia, præter Ecclesias. Vide statim. *num*.7.

6 Domos, loca, oratoria, libros, & alia mobilia, & immobilia Fratrum Minorum, Nicolaus IV. suscepit in ius & proprietatem Sedis Apostolicæ. Compend. *verb. Exemptio*. §. 10. *&* 23. Eximuntur etiam Monasteria ab ordinarijs per Sixtū IV. Et pro hac re, siue exēptione Monasteriorum, & rerum ipsorum habent singuli Religiosi multa priuilegia, quæ quia particularia sunt, & vsu supponuntur, omitto.

7 Sixtus V. concessit Generali Sancti Benedicti in Regno Portugalliæ quod in Capitulo generali de consensu Capituli possit mutare Cōuentus de locis incommodis ad locos commodiores non petita licentia ordinarij, cum cęteris ibi contentis refert Rodr. *tom*.2.*q*.49 *art*.4.

8 Monasteria relicta à Minoritis, si habet fundatores, & patronos: qui talium Monasteriorum dominium non ablegarunt à se, sed penes se retinuerunt; post desertionem spectant ad suos fundatores; si verò dominium non retinuerunt, sed transijt ad Sedem Apostolicam, de illis relictis fieri potest quod dictum est supra, *num*.5. Sic Nicolaus III. in expositione Regulæ Minorum; & Rodrig. *tom*. 2.*q*. 49.*art*.7.

9 Possunt Minoritæ recipere Conuentus sub conditione quod certi sæculares teneantur ipsis prouidere de aliquibus necessarijs per viam eleemosynæ: neque in hoc regulæ suæ præiudicant. Rodrig. *Addit. ad Summ. tom* 3. *c*. 251. *conclus*. 2. Consulit tamen melius esse talem conditionem non apponere.

10 Monasteria Monialium Sanctæ Claræ non possunt habere Procuratores, seu œconomos Fratres Minores illarum redditibus, & litibus intendentes. Prohibuit Clemens VIII. speciali Bulla in Bullario Rodrig. *fol*.1225.

11 Ante professionem Nouitij, vel Nouitiæ nihil potest donari Monasterio, de bonis illius à parentibus, propinquis, vel curatoribus, excepto victu, & vestitu Nouitij. Trid. *sess*.25. *c*.16. *de Regul.* Circa quod Congr. Cardinal. declarauit primò nō posse aliquid dari Monasterio, nec de bonis Nouitij, nec de bonis parentum, neque propinquorum; secundò non posse Nouitium Ordinem intrantem aliquid ante professionem donare Monasterio de bonis suis, etiamsi sit emancipatus, & independens à patre, & curatore. Marzilla *in suis declarat. lib*.1.*c*. 19. *f*.196. & Portugallia de mandato speciali sanctissimi D.N. Pauli V. eius Collector prohibuit sub excommunicatione, ne in professione Monialis detur Monialibus singulis aliqua pitantia, (vulgo *propinas*,) quouis modo, vel quouis titulo, excepta vna refectione communi ientaculi moderati.

12 Non possunt erigi ædificia sæcularium propè Conuentus Religiosorum, vel Monialium, taliter quod Monachi, vel Moniales à sæcularibus videātur. Imò neque Cōuentus nouus potest ædificari, ita vt Conuentus præexistēs molestetur. Rodriguez *Addit. ad Summ. tom*. 3. *cap*. 145. *n*.3. pro quo citat textus, & Doctores multos. Imò ego audiui à quodam Iudice supremi Senatus Olyssipone man-

dasse Regem ibi dirui, vel claudi ianuam sæcularis domus ex qua Religiosi Tertiarij eiusdem vrbis, intra Conuentum videbantur, & inquietabantur.

ADDITIO.

Vide supra *ver. Alienare.* ibi enim aliqua sunt quæ huic verbo possint inseruire, maximè *n.1. & verb. Legatum.*

1 Si dubites quid intelligatur nomine *Monasterij*, sciat ex Fráciſco Longo Capucino, *tract. de casibus reseruatis casu 3. num.17. fol.* 242. declarationem esse Cardinalium in qua dicitur, nomine *Monasterij* non intelligi illum Conuentum cuius ædificatio est in fieri, neque ibi habitant Fratres ordinarij, sed solùm deputati pro obsequio, ac seruitio ædificij. Tunc enim neque datur Ecclesia, neque Conuentus. Vnde si in tali ædificio introducantur mulieres à Fratribus, non incurrēt pœnas impositas à Pio V. eodem modo si quis reus confugiat ad illa septa ędificij, non gaudebit immunitate Ecclesiæ, nisi fortè confugiat ad Oratorium ibi ritè erectum pro Missę celebratione. Et ego aduerto, quòd si iam à Prælato Superiori iam ibi legitimè designata est clausura, pro quatuor, vel quinque Fratribus ibi habitantibus, iam dicetur Monasterium in ordine ad duo prædicta, vt scilicet non possint admitti fœminæ absque incursu censurarum: & præterea quod rei ad septa illius clausurę confugientes gaudebunt immunitate Ecclesiæ, maximè si ibi intus habeant oratorium seu paruam Ecclesiam. Iam enim ibi reperiuntur essentialia Monasterij. Datur enim Prælatus, & communitas, quæ in solis tribus potest conseruari: datur præterea Ecclesia in qua Missa celebratur, ac proindè habet essentialia Monasterij. Dixi, *si ibi iam sit Ecclesia, vel oratorium legitimè erectum*, quia si non sit tale oratorium, vel parua Ecclesia, dubitari valdè potest an valeat pro illis duobus supra positis. Pono exemplum. In ordine Minorum pro aliquibus Conuentibus Monialium deputantur tres, vel quatuor Fratres cum confessore, qui est Prælatus illorum, & faciút Conuentum, diciturque ille Prælatus Vicarius in capite, & est verus Prelatus cum clausura. At in aliquibus locis non habent oratorium, nec particularem Ecclesiam pro his Fratribus intra illa septa Fratrum, sed solùm habent Ecclesiam Monialium. In hoc casu potest valdè dubitari an talis Conuentus sufficiat pro incursu pœnarum in admissione fœminarum, vel pro rei fugientis immunitate. Casum apud nullú inueni: solùm scio quoad primum, in mea Prouincia prædicta loca censeri vera Monasteria quoad clausuram, & proindè puniri Religiosos ibi habitantes violantes illam, sicut si violarent in Conuentu magno. Quoad secundum de immunitate rei ad illum locum confugientis carentem Ecclesia dubitabunt multi, sed ego inclinor, vt dicam illi valere: cùm fauores sint ampliandi. Nam si locus ille sufficit pro pœnis incurrendis in casu fœminarum sufficiet etiam pro fauore reorum. Nam in rigore ille cœtus est Monasterium, & Conuentus, & habet Ecclesiam Monialium, quæ etiam reputatur pro Ecclesia Fratrum.

2 Leo X. in Bullar. Rodriguez *fol.* 726. concessit Prouincialibus Minorum, vt loca minus commoda illis concessa, ab ipsis non omnino derelicta post constitutionem Bonifacij VIII. constructa, pro sua deuotione possint tenere sine Fratribus ibi habitantibus: dummodo illa visitent cùm tempus opportunum fuerit, & in eorum Ecclesijs aliquando celebrent. Hoc videtur intelligi in casu, quo in prædictis locis maneat aliquis saltem Religiosus, qui curam loci agat.

3 Idem Leo X. in eodem Bullario *fol.* 731. *num.* 55. concessit Minoritis, vt casu necessitatis Ecclesiæ tam Fratrum, quàm Monialium possint transferri, ac mutari de vno loco ad alium; & locus prioris Ecclesiæ possit reduci ad vsus humanos secundum commoditatem dictorum locorum, & Monasteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in alia Ecclesia. Vide quæ supra dixi *in his Addition. verb. Ecclesia, num.* 5.

4 Pius V. in Bullar. Rodrig. *f.* 949. *col.* 1. mandauit vt in quauis Prouincia Minorum sint ad minus duo Monasteria recollecta, & hæc nullatenus possint à prædicta recollectione separari, vel mutari.

5 Idem Pius V. in Bullario Rodriguez *fol.* 944.

fol.944. rigorosa constitutione sanciuit, vt quodcunque Monasterium, siue congregatio, in qua viuunt homines congregati, si non obseruent aliquam regulam approbatam ab Ecclesia & faciant tria vota solemnia, si aliàs viuunt sub titulo Religiosorum, penitùs extinguatur, vel eligant aliquam regulam ex approbatis ab Ecclesia, quam profiteantur cum tribus votis solemnibus. Reddit *ibi* rationem Summus Pontifex ob multa inconueniẽtia quæ memorat indè secuta. Idque præcipit sub grauibus pœnis ibidem contentis. Itaque non sufficiet hodie, vt taliter viuentes in illo Monasterio emittant vota simplicia obedientiæ,&c. vouentes per se sigillatim extra manus veri Prælati: sed requiritur, vt sint vota solemnia in manu veri Prælati, & profiteantur aliquam regulam ex approbatis. Vnde hoc non intelligitur de Collegijs, & alijs Congregationibus sæcularium, hi enim non viuunt sub titulo Religiosorum, de quibus solùm loquitur Papa.

6 Monasterium, non tenetur pro delicto Religiosi, etiam si sit Prælatus. Sà *in Aphoris. ver. Monasterium*, & citat regulam *delictum in 6.* Hoc sic intelligo Commisit Religiosus delictum extra Conuentum, v.g. occidendo sæcularem, ex qua occisione resultat obligatio restitutionis faciendæ vxori videlicet, matri, domino, & sic de cæteris Monasterium non tenetur restituere pro isto delicto. Neq; item tenetur Monasterium restituere debitum Monachi nisi tale debitum sit conuersum in vtilitatem Monasterij: vel sit factum ex mandato Monasterij: aut sit Prælati debitum, prout Prælatus est, vel debitum ipsius Conuentus. Econtra verò obligatur quis Monasterio ex contractu facto cum monacho. Sà *citato loco.*

7 Non possunt Prælati regulares deserere aliquem Conuentum sine licentia sui Generalis. Compendium *verb. Aedificare §.8.* Vide Fratrem Thomam de Iesu, *de statu Monachorum to.2.p.3. Gl.2. super c.2. regulæ Carmelitar. fol.157.*

MONIALES.

Vide supra *verbo Clausura Monialium* vbi multa Moniales concernentia continentur, & infra, *verb. Velum virginis.*

Vide etiam *verb. Decima*, an teneantur illas soluere.

Vide etiam *verb. Hora Canonica*, quomodo teneantur ad illas.

Vide etiam *verb. Communicatio priuilegiorum, n.3. & 4.*

Vide etiam *verb. Abbatissa de Monialibus illegitimis & viduis.*

Vide etiam infra *verb. Nouitia, &c.*

1 AN Moniales Abbatissæ incurrant excommunicationem positam à Trid. *sess.25.c.16. de Reg.* si ante professionem Nouitiæ dotem receperint sub titulo commodati, & sub cautione, vel pignore reddendi dotem professione non secuta, tenuit Rodrig. non incurrere *in to.2.q.48 art.5. & in Sum.* loco quem ipse citat *in Addit. mox citandis.* Et dicebat Concilium nõ prohibere commodatum, seu commodare Abbatissis ob causas quas adducit *citat. articul. 5.* explicans Concilium: sed malè. Idem tenet Miranda *q.8. de Monialibus, art.9.* At ipse Rodrig. se retractat, & tenet oppositum, dicens Abbatissas talem dotem non posse recipere ante professionem, etiam sub titulo commodati, & sub pignore: ita ille se retractãs *in Addit. ad Sum. tom.3. cap.144. concl.6.* Et ita censeo tenendum, quia Concilium clarè, & strictè, & generaliter loquitur dicens quòd nõ recipiatur, (*quocumque prætextu*) quæ verba nullam videntur pati expositionem. Vide quid simile infra *verb. Nouitius, n.39.*

2 Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ, non obstante quod olim credebant se habere vltra centum præcepta obligantia ad mortale ex vi suæ Regulæ: in rei veritate non habent præcepta obligantia ad mortale nisi concernentia quatuor vota, videlicet contra obedientiam, paupertatem, castitatem, & clausuram. Et præterea concernentia electionem Abbatissæ; vt scilicet eligant meliorem; cum cæteris cõtentis *in c. de Abbatissa* quòd scilicet procurent indignam priuari, &c. sic Comp. *verb. Moniales. §.8.* & Miranda *q.9. de Monialib. art.4.* Aduerto tamen vltra prædicta illas etiam obligari sub mortali ad Officium diuinum, vt dictum est supr. *verb. Hora Canonica.*

3 Hæ Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ, seu Damianæ possunt ex Concil. Trid. habere bona immobilia, & redditus annuos, supra *verb. Hæreditas ex Concil. Trident.*

4 Moniales virgines in Religione in qua solent consecrari, non possunt accipere velum virginitatis ante annum 25. Est communis: Et tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 3. cap.* 90. *concl.* 4. quod Monialis corrupta, in occulto potest consecrari velo virginitatis, & quod potest Episcopus id facere etiam si sciat in secreto, vtendo forma consecratoria virginum, propter ius naturale honoris tuendi quod intellige si sit consuetudo vt omnes consecrentur: & ista magnum dedecus timeat, si non consecretur: & Episcopus sciens, verbo virginitatis intelligat castitatis: nam ius naturale tunc præualet positiuo. Vide *verb. Vellum virginis.*

5 Monialis dubitans an esset baptizata, quæ ad cautelam se iterum fecit baptizari, si antea professionem emiserat, professio tenet ita vt exire non possit: sed tamen debet iterum Nouitiatum facere anno integro, & postea profiteri. Declararunt Cardinales apud Marzillam, *lib.* 1. *ca.* 18. *littera N.*

6 Excommunicationem incurrunt illi qui cogunt, vt aliqua fœmina sit Monialis, tum suscipiendo habitum, tum profitendo. Similiter incurrunt, dantes auxilium, cõsilium, vel fauorem. Et qui scientes illam non sponte ingredi quouis modo eidem actui, vel professioni, præsentiam, consensum, vel authoritatem interposuerint. Ita Trident. *sess.* 25. *cap.* 18. *de Regular.*

7 Excipit tamen *ibi* Tridentinum, si fœmina secundùm Ius canonicum aliàs cogatur ingredi Religionem. In quibus verò casibus fœmina ex iure teneatur ingredi Religionem, refert Henriquez 2. *tom. lib.* 11 *cap.* 8. § 9. *ad finem.* Primus est, quando fœmina publicè, vel priuatim fecit votum Religionis, de quo constat. Secundus, si fœmina post duos menses coniugata nolit consummare matrimonium de Religione deliberans. Tertius si post quinquennium dicat professionem suam fuisse nullam. Quartus ob crimen: vt si damnatæ ad carcerem perpetuũ, offerat Papa vt sit Monialis, & liberetur à carcere: tunc enim debet cogi. Sic etiam de adultera, cui pœna remittitur dummodo sit Monialis, & illa acceptauit. In omnibus supradictis cogere vt intret, non est contra Trid.

8 Eodem loco Tridentin. excommunicantur ij qui ab opposito aliquam fœminam sine iusta causa impedierint ne sit Monialis. Vnde non videtur hanc secundam excommunicationem incurrere, qui dixerit fœminæ non posse illam præ imbecillitate portare vitam rigorosam talium Monialium; vel non suppetere illi dotem, vel aliam causam moralem iustam opposuerit ob quam non possit esse Monialis, Concilium enim dicit (*si sine iusta causa impedierint*) excipit *ibi* Concilium feminas quæ penitentes seu conuertitiæ dicuntur; in quibus iubet illarum constitutiones obseruari.

9 Declararunt etiam Cardinales apud Marzillam, *lib.* 1. *c.* 21. non esse dicendum quòd pater coegerit filiam, vt esset Monialis, quam pater illegitimam instituit hæredem in testamento, vt Monasterium ingrederetur, eaque de causa Monasterium instituit, & filiæ relinquit 25. aureos pro alimentis intra Monasterium: non, inquam, talis pater coegit filiam ad Monacatum, quia non fecit vim incussiuam: sed solùm fuit causa inductiua, quæ non cogit. Eodemque modo hodie liberantur patres nobiles, qui vel filias infantulas ad Monasterium mittunt; vel illis iam adultis dicunt se non habere dotem ad illas maritandas, & proindè illis superesse Monasterium: in neutro enim casu faciũt vim incussiuam, imò de remedio cogitãt; illis verò semper manet liberum dissentire, si velint.

10 Moniales non possunt confiteri cuiuis confessori, etiam Religioso, extra confessorem assignatum illis à Prælato, nec virtute Bullæ Cruciatæ, vel cuiusuis alterius Bullæ particularis concedentis, vt possit eligi confessor quicumque approbatus. Expressè prohibuit Clemens VIII. Motu proprio, vel Bulla, posita in Bullario Rodrig. *fol.* 217. Extenditurque ibi ad omnes Religiosos, & omnes Moniales, & idem antea fuerat declaratum à Cardinal. missumque Archiepiscopo

Va-

Valentię, vt refert Rodrig. *in Explicatione Bullæ Cruciata.* Et confessio aliàs facta est nulla.

11 Moniales Sanctę Clarę secundæ regulę, dictę Vrbanistę, gaudent priuilegijs concessis Monialibus primæ regulę eiusdem Sanctę Clarę. Rodrig. *tom. 3. q. 6. artic. 4.*

12 Moniales Sanctę Clarę possunt absolui à Prouincialibus, Visitatoribus, & Confessoribus ordinarijs illarum ab omnibus criminibus, pęnis, & censuris etiam Sedi Apostolicę reseruatis, quoties opus fuerit. Compend. *verbo Moniales*, §. 12.

13 Confessores Monialium Sanctæ Claræ, non possunt durare in officio vltra triennium. Sic Iulius II. in Compen. *verbo Vicarius Monialium.*

14 Quando Prouinciales per annum bis, vel ter Monialibus assignant confessorem extraordinarium, vulgo *Alleuiador*: Monialis quæ noluerit illi extraordinario confiteri, poterit confiteri cum suo antiquo ordinario: exhibitio enim illius extraordinarij est fauor cui potest renuntiare. Et Concil. Trident. ait, quod offerant talem extraordinarium: non verò ait quod cum mandato cogant. Et sic non faciet prudenter Prouincialis, qui præcepto cogat omnes Moniales confiteri illi extraordinario. Si verò cogat, dicens quòd proprio confessori tunc non confiteantur, tenebit mandatum, & non tenebit cõfessio, nisi cum extraordinario.

15 Monialis translata de vno Conuentu ad alium cum licentia Papæ, & illa petente non deferet secum dotem datam primo Conuentui, neque illa quæ ibi acquisiuit post professionem, iuxta Nauarr. *Commentar. 4. de Regular.* Secus si Papa specialiter id præcipiat. Si verò illa translationem nõ petijt, sed propter culpas ad alium Conuentum relegatur, primus Conuentus tenetur illam alere in secundo Conuentu. Rodrig. *Addition. ad Summ. tom. 3. cap. 145. concl. 12.*

16 Contractus facti à Monialibus absque licentia suorum superiorum, maximè in rebus alienãdis, sunt inualidi, etiam in foro conscientiæ. Rodriguez *tom. 2. q. 27. art. 9. & in Addit. Sum. to. 3. c. 158. nu. 14.* vide supra, *verbo Alienare.*

17 Si Monialis recipitur in vno Conuentu, absque dote per solam præsentationẽ fundatoris, si parentes sic receptæ moriantur, Conuentus nihilominus ratione illius hæreditatem capiet. Probatur, quia fundator per suam præsentationem solam, non potest priuare Conuentum illa re quæ sibi debetur de iure.

18 Vocati ad dirigendas Moniales in suis electionibus excommunicantur illi qui non abstinent ab ijs, per quæ inter illas potest oriri discordia, vel ab ijs per quæ iam orta discordia nutritur. *c. indemnitatibus, de elect. in 6.* Nota verb. *Vocati*, vnde non vocati ad hoc, etiamsi oppositum facerent, quidquid sit de peccato, non incurrent hanc censuram.

ADDITIO.

Vide supra, *verbo Abbatissa, & verbo Clausura Monialium*, & infra, *verbo Nouitius, vel Nouitia.*

1 Monialem non posse transire de vno Conuentu ad alium causa fundationis, correctionis, vel reformationis absque expressa licentia Papæ refert Zerola *in sua Praxi Episcopi, 1. parte verb. Moniales, §. 16.* declaratum fuisse à Cardinalibus, fieri id posse cum sola licentia sui Superioris, absque recursu Papæ, tenet Nauar. *consil. 37. de Regul. nu. 6. & tit. de statu Monachorum, consil. 5. num. 3. & 6* Et ita vidi obseruari in praxi absque licentia Papæ. Taxato numero Monialium recipiendarum in vno Conuentu, si crescant redditus annuales Conuentus, vt possit vltra duas, vel tres alere, hæ possunt vltra numerum antiquum recipi, facit omnino, *cap. cùm M. Ferrarensis, de constit.* vbi decernitur aucto numero redditum in Capitulo posse augeri Canonicatus vltra numerum taxatum circa Canonicos.

2 Dixi supra Moniales Damianas primæ regulæ Sanctæ Claræ non peccare mortaliter ex obligatione suæ regulæ nisi in actibus cõtra tria vota essentialia, clausuram, & in concernentibus electionem suæ Abbatissæ, vt ibidem dixi *verb. Moniales, num. 2.* Nunc addo, idem declarasse Eugenium IV. circa Moniales, secundæ regulæ Sanctæ Claræ, vulgo *Vrbanistas*, quod scilicet ex vi regulæ non peccent in

alijs præceptis regulæ, nisi in eisdem quæ dicta sunt de Monialibus primæ regulæ. Habetur Bulla in Bullar. Rodriguez *folio* 251. *num*. 11.

3 In Bullario Rodriguez *fol*. 620. Iulius II. concessit quòd Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ possint transferri ad fundandum Monasterium secundæ regulæ eiusdem Sanctæ Claræ, & huiusmodi, id est, (vt intelligo) vel ad Monasteria similia. Scio enim in mea Prouincia iam à Conuentu Conceptionis exiisse Moniales Sanctæ Claræ secundæ regulæ, siue Vrbanistas ad fundandum Monasterium Monialium de Estremoz aliam regulam valdè dissimilem profitentium, quæ non est regula Sanctæ Claræ: Sed credo tunc interuenisse specialem licentiam Papæ. Neque ego hodie id facerem absque expressa licentia Papæ, si Clarisstæ deberent exire ad fundandum Conuentum alterius Ordinis. Sed prædicta concessio solùm loquitur de Monialibus primæ regulæ, vt exeant ad fundandum Conuentum secundæ regulæ: non verò vt exeant Moniales secundæ regulæ ad fundandum Conuentum alterius Ordinis.

4 In eodem Bullario, & *fol. col.* 2. *num*. 3. concessit idem Iulius II. quòd promissiones, iuramenta, & vota per ipsas fienda non teneant neque obligent ipsas moniales ad peccatum mortale. Hoc ego intelligo de iuramento in iudicio dando, ac de promissionibus factis contra statum paupertatis, vel Monachalem; ac deuotiones quæ impleri non possunt absque licentia Prælati. Hæc enim non obligabunt absque consensu Prælati, & Prælatus illa poterit irritare. Si verò tria prædicta fiant in rebus ordinarijs, in quibus Moniales inconsulto Prælato possunt prædicta exequi, credo illa tria valere, atque illas obligare, donec à Prælato relaxentur, vel irritentur.

5 In Concil. Tridentino *sess*. 25. *de Regular. cap*. 18. excommunicantur omnes personæ cuiuscunque conditionis, & status sint, quæ coegerint aliquam mulierem, vt sit Monialis. Et circa hoc quatuor ibi actiones interdicuntur. Prima est, cogere illam præterquam in casibus à iure expressis, de quibus casibus dixi supra *verbo Moniales*, *num*. 7. Secunda est, dare auxilium consilium, vel fauorem ad illius ingressum. Tertia, sciendo feminam non spontè ingredi, neque habitum suscipere, vel professionem emittere, interponere illi ac tui præsentiam, vel consensum, vel authoritatem. Quarta impedire fœminam ne sit Monialis absque iusta causa. Quæ excommunicatio nulli reseruatur, sed cùm res sit digna explicatione, & possit non rarò euenire, maximè his temporibus quando ferè paucæ habitum suscipiunt ex pura deuotione, dico sequentia.

6 Illam excommunicationem ligare omnes personas cuiuscunque sint conditionis, etiam Regem, & imperatorem, tenet Suarez *tom*. 5. *disp. sect*. 5. *num*. 8. At Sanchez *lib*. 4 *Decalog. cap*. 4. *num* 2. ait non ligare Regem, nec Imperatorem. Mouetur, quia Tridentinum *sess*. 24. *de Matrimonio*, *cap*. 9 sub iisdem verbis excommunicat cogentes aliquos ab matrimonium, & tamen communior opinio affirmat Reges, & Imperatorem non ligari illa censura si cogant aliquem ad matrimonium contrahendum.

7 Non incurrunt illam excommunicationem illi qui cogunt viros seu iuuenes ad habitum recipiendum, vel ad profitendum: vel illos ad id faciendum impediũt. Nam Concilium loquitur de solis fœminis, & lex pœnalis non debet extendi ad similem casum. Si enim Concilium vellet comprehendere viros id sanè exprimeret: sicut fecit *sess*. 24 *c*. 9. *de matrim*. vbi prohibens ne quis aliquem cogat ad contrahendum matrimonium exprimit viros ac mulieres. Loquens verò de cogentibus ad Monasterium, solùm exprimit fœminas. Nam in fœminis debilioribus, ac timidioribus frequentior est illa violentia, & propterea solùm circa illas fuit necessaria censura. Ita Suarez *citato loco*. Vnde quando statuta generalia Tolletana Minorum, titulo de libertate Nouitiorum, dicunt, cogentes aliquem Nouitium ne exeat ad sæculum, posse timere hanc excommunicationem Concilij Tridentini positam cogentibus, vel impedientibus fœminas, non est mens talis statuti dicere quòd Fratres impedientes Nouitium ne exeat, illam censuram incurrunt. Sed solùm intendit, quòd timeant tales

tales Fratres facere illud opus, vel peccatum propter quod Concilium excommunicat in simili cogentes, vel impedientes fęminas. Neque item statutum generale ibi imponit cēsuram contra Fratres id facientes circa Nouitios sed solùm imponit pœnam priuationis officiorum.

8 Si metus incussus fęminæ fuerit grauis, & cadens in virum constantem, certum est incurri talem censuram. Et considerandа est qualitas metus, & personæ, nam metus qui respectu viri est leuis, respectu fœminæ potest esse grauis, vt benè probat Sanchez *citat, libro* 4. *Decalog. cap.*3.*num.*21. Si verò metus incussus fœminæ sit leuis tantùm, credit Sanchez *citat.cap.* 4.*num.*4. non incurri excommunicationem, & probat ibi efficacibus rationibus: quarum vna est, quod Concilium Tridentinum *citat. cap.* 9. *de Matrimon.* rigidioribus verbis excommunicat cogentes viros, vel mulieres ad matrimonium, quam excommunicet cogentes fœminas ad Monachatum: Et tamen communior sententia docet cogentes virum vel mulierem ad matrimonium non incurrere excommunicationem, si metus sit leuis, vt probat Henriquez *libr.* 11. *de Matrim. cap.*6 *nu.* 5. Et facit quod ait Sotus 7. *de Iust. quæst*..... *art.*1. *ad secundum in fine*, videlicet, metum leuem in spiritualibus non comprehendi metus nomine. Et fauet valdè Clement. 1. *n.*3. *de foro competenti*, vbi ait in iure non haberi rationem metus leuis.

9 Maius dubium est, an, si metus incussus fuerit grauis, & ex causa iusta, si videlicet quis minetur fœminæ accusationem iustam veri delicti grauis, nisi fiat Monialis, an talis incurrat. Sanchez *citat. capu.* 5. *num.*7. ait duas opiniones esse in hoc casu. Prima asserit incurrere; secunda, cui ipse propendet, dicit non incurrere: quia in simili casu tenet ipse probabilius professionem factam ob iustum metum incussum non irritare professionem. Et tandem dicit in vtraque opinione non incursurum hanc censuram illum, qui Moniali taliter minaretur iustè, quando metus non incutitur animo extorquendi professionem, sed tantùm datur via euadendi ex periculo, fœminam relinquendo in sua libertate.

10 Si quis inducat fęminam ad ingressum Monasterij promittēdo illi officium in religione, fauorem, vel aliud lucrum, non incurret, quia hæc promittere, non est cogere, sed suauiter inducere vt in casu simili tradit Suarez, *tom. de Censur. disput.*23. *sect.*5. *num.*6. excipe, nisi lucrum promissum, vel dilatio stipendij, vel lucri esset adeo magnum, vt censeretur metus cadens in virum constantem, pro quo vide Sanchez *libro* 4. *de Matrimon. disp.* 5. *num.*28.

11 Quid si parentes dicant fęminæ, quòd illam priuabunt hæreditate, si non intret Monasterium? Respondeo illos incurrere, tum quia id non possunt facere, tum quia illa comminatio respectu fęminæ censetur metus grauis. At si parentes dicerent filiæ: si non ingrediaris Monasterium, non relinquam tibi meam partem hæreditatis quam liberè possum dare, v. gr. in Portugallia tertiam, vel quid simile: non incurrent parentes; quia illud possunt facere, & illa comminatio non censetur metus grauis, etiam respectu fęminæ.

12 Quid, de metu reuerentiali incusso fęminæ, & cum illo ingredienti? Suppono metum reuerentialem esse illum quo timemus displicere Prælato, Magistro, parentibus, & similibus quos paternè reueremur, & in hoc casu vt plurimum, ipsi parentes, Prælati, &c. non incutiunt metum, sed ipse inferior metum concipit; atque imbibit ob reuerentiam patris, & similium. In hoc ergo casu credo talem metum non inducere illam excommunicationem, quia parentes, vel consanguinei in illo timore incutiendo non se habent actiuè, vt diximus, etiamsi manifestent puellæ talem statum Monachalem illi conuenire, eo quòd nō habeat dotem pro matrimonio, vel eo quòd non illi securum erit manere in sæculo absque matrimonio, & absque Monachatu. Et hæc est praxis in tota ferè Ecclesia, iuxta quam facientes parentes nemo iudicat excommunicatos. Imò etiamsi parentes, vel alij importunis precibus suaderent puellę, vt ingrederetur, vel non ingrederetur, non incurrerent, quia suasio etiam importuna, non est coactio.

13 Incurrent verò censuram illi, qui Monia-

Monialibus fœminam recepturis graue malum minarentur, vt tenet Pallatius *in 4. dist. 28. disp. 1. col. 2.* Quod intellige, dummodo illa comminatio attentis circunstantijs minantis, & mali dicatur metus grauis respectu Monialium, qualis fuit metus Henrici II. Regis Angliæ incussus Monasterio Pontiniaco recipiēti S. Thomam Cātuariensem, vt dicitur in Breuiario. Et sic proportionabiliter potest hodie contingere. Ait tamen Sanchez *citato cap. 4. numer. 11.* non fore metum grauem, ac sufficientem, si vir nobilis solitus facere copiosas eleemosynas Monialibus, minetur se amplius non illas facturum, si talem fœminam recipiant, vel si illam non recipiant.

14 Incurrunt etiam hanc censuram cogentes fœminam intrare Monasterium, etiamsi non dicant, vt intret ad habitum suscipiendum, neque ad professionem faciendam, sed solùm, vt ibi maneat cum habitu sæculari vsque ad occasionem nubendi. Nam Concilium clarè exprimit, ac prohibet sine distinctione ingressum Monasterij, & per illum ingressum, vt sic dicam, datur occasio, vt postea puella in Monasterio ob verecundiam fœmineam & Monialium suasionem suscipiat habitum inuoluntaria. Addit verò benè Rodrig. *2. to. Summ. cap. 8. nu. 9.* hoc maximè verum esse quando coactio illa ingressus fit in Ordine, vel cum animo ad postea suscipiendum habitum Religionis, siue suasionibus Monialium, siue alia via: secus si hoc nullo modo intenderet ipse cogens, tunc enim non incurreret.

15 Incurrunt etiam hanc censuram qui puellam liberè ingredientem, vt maneat ibi in habitu sæculari educationis gratia, post ingressum cogunt, vt habitum suscipiat Religionis. Item si cogunt eandem puellam post habitum susceptum, vt profiteatur inuita, hæc enim omnia exprimit Concilium, *cit. sess.* Non verò incurret illam censuram is qui cogeret fęminam manentem in sæculo, vt faceret votum religionis, quia hoc non exprimitur in Concilio, & lex pęnalis non est extendenda, sed restringenda. Adde quia cogere ad votum religionis non est cogere ad ingressum, nam illud votum metu graui extortum est irritum, & non obligat, vt Doctores tradunt in materia de voto, vel saltem metu graui factum potest ab Episcopo dispensari. Neque incurrent impedientes metu graui ne fęmina emittat votum religionis quandiu est in sæculo, quia similiter Concilium hoc non expressit, vt tenet Suarez, *tom. de cens. disp. 23. sect. 5. nu. 10.*

16 Circa verò impediētes professionem fęminæ, sciendum, Concilium de cogentibus fęminam expressisse, ingressum, susceptionem habitus, & professionem. At quando loquitur de impedientibus fęminam, non exprimit impedientes, primum ingressum, siue Nouitiatum, sed solùm professionem, seu veli suscipiendi quod recipitur in professione. Cuius occasione Sanch. *cit. cap. 4 num. 15.* ait, non incurrere censuram impedientes ingressum Monialium ad Monasterium, & Nouitiatum, sed solùm impedientes professionem post susceptum habitum. At securius iudico quod ait, *cit. loc.* tales incurrere. Nam cùm professio fieri nequeat nisi suscepto habitu, impediens susceptionem habitus verè dicitur iam impedire professionem: sicut impediens medium necessarium ad finem verè dicitur impedire talem finem. Non incurret verò pater, qui filiæ dixerit non posse illam esse Monialem, quia caret dote, siue qualitate, & sic de cæteris iustis. Rodrig. *to. 3. qq. q. 14. art. 3.*

17 Incurrunt denique cogentes fęminā, simul & dantes auxilium, consilium, fauorem, &c. dummodo sequatur effectus suæ coactionis, vel in ingressu, vel in habitus susceptione, vel in professione, ad quodcunque horum coegerint, consuluerint, &c secuto effectu. At si non sequatur effectus suæ coactionis, vel consilij, &c. peccabūt mortaliter, cùm sit materia grauis, & prohibita: sed non incurrent censuram. Nam quotiescunque Canon excommunicat facientes, mandantes, & similes, intelligitur secuto effectu, vt Doctores fatentur cum Sanchez *loco cit. nu. 19* Ego addo, neque incurrere ignorantes voluntatem fœminæ inuitæ. Nam Concilium solùm excommunicat scientes. Et tunc excusabuntur etiam per ignorātiam crassam, vt supra dixi, *verbo Ignorantia, & verbo Libri prohibiti.* Neque item incurrent

rent impedientes ingressum, vel professionem, si nihilominus fœmina fuit ingressa, quia non est secutus effectus suæ impeditionis. Conatus .n. ad crimen non punitur pęna ordinaria legis, crimine nō secuto: vt Doctores Iuristæ docent communiter cum praxi: & prædicti conantes cogere, vel impedire, non secuto effectu, verè non coegerunt, neque impedierunt. Deniq; non incurrent qui tali actui præsentes fuerint non animo auxiliandi, vel fauendi violentię illi, sed alio animo, videlicet si assisterent gratia domini sui quem comitātur, vel vt audiant missam dictam tempore professionis, vel vt audiāt illam professionem: hi enim omnes non fauent illi violentiæ neque ea de causa assistunt.

18 Quæris. Diximus sup. *verb. Clausura Monialium, n.7 in fine, & n.*8. cum Sāch. *lib.*4. *Decal.c.*18.*n.* 8. *& seq.* citante duo capita Iuris Canonici, ac Diuum Thomā, diximus, inquam parentes habere ius patrium, vt filios, & filias impuberes ante pubertatem offerant religioni: & Sanch. *ibi. n.*9. *&* 19. ait prædictos filios ante pubertatē oblatos religioni à parentib. vel à tutore, non posse resilire ante pubertatem, & teneri obedire parentibus in spiritualibus ante pubertatem: Hoc posito, quęris, si parentes, aut tutor cogant puellam ante pubertatem, id est, ante annos 12. vt ingrediatur monasterium oblationis causa, quia scilicet volunt illam offerre religioni, vtrùm in hoc casu incurrant illam cēsuram. Et dixi, *ante pubertatem*, quia post illam non est dubium quod incurrāt. Hoc dubium neque mouet Suarez, neque Sanchez? neque alius quem viderim. Et quidem ex duobus dictis à Sanchez videtur clarè colligi tales parentes, vel tutores tunc nō incurrere. Si enim puer, vel puella oblati à parentibus religioni non possunt resilire à tali oblatione ante pubertatem, vt ibi probat Sanch. *n.*9. Si item ante pubertatem tenentur obedire parentibus in spiritualibus, sequitur non peccare parentes offerentes puellam inuitam ante pubertatem religioni. Quod expressius innuit Sanchez *cit. num.*9 dum ait tales filios ingressos Ordinē ante pubertatem sua sponte, posse exire quoties voluerint ante pubertatem, non verò oblatos à parentibus: ergo clarè innuit oblatos, à parentibus posse intrare inuitos ante pubertatem, titulo oblationis, idem ferè innuit Sanchez *lib.* 4. *Decalog. cap.* 18. *num.* 24. Deum ait Tridentinum nō curasse de examinanda libertate puellæ ante susceptionem habitus si non habet annos 12. ob tenerum rationis vsum tunc in puella. Probo secundò, quia iniustè talis puella dicitur inuita, si non obedit parentibus in illis ad quæ tenetur. Tertiò, quia tunc talis puella inuita à parentibus oblata religioni dicetur intrare ante annos pubertatis in casu à iure permisso: id enim permittit ius, *cap.* 2 *de Regular. & c. puella* 2. *quæst.* 2. *& cap. ad dicētis* 20. *quæst.* 1. cogentes verò intrare in casu à iure permisso non excommunicantur à Tridentino. Adde quod Tridentinum Concilium ibi non reuocat aliquod ius commune. Fateor hæc augere probabilitatem opinionis istius. Sed tamen textus supra citati à Sanchez clarę non dicunt filios ante pubertatem oblatos religioni à parentibus non posse resilire, vel teneri obedire: ac proinde nō inclinor ad hoc asserendum, quamuis id colligatur à Doctoribus citatis ex Sanchez. Timeo præterea tale dubium resoluere, quia Tridentinum valdè generaliter loquitur contra cogentes; exprimit enim primò mulierem, secundò virginem, tertiò viduam: virgo autem & mulier in communi loquendi vsu etiam de puella decenni intelligitur, & proindè securius censeo dicere parentes in hoc casu etiam incurrere. Et ipse Sanchez 4. *Decalog. citat. cap.* 9. *num.* 28. ait filium impuberem non teneri obedire parentibus vouentibus illum auferre religioni.

18 Quæris. De mandato Domini Papæ Pauli V. in hoc regno Portugalliæ nuntius seu Collector Apostolicus taxauit in quouis Conuentu monialium numerum religiosarum, quæ in quouis Conuentus recipi deberent: id quod fecit præcedente informatione redditunm cuiusque Conuentus monialium, taxando numerum vnicuique Conuentui iuxta sufficiētiam reddituum ad talem numerum monialium sustentandum. Et insuper prohibuit sub censuris & priuatione officiorū, ne Prælati vel Prælatæ aliquam Monialem recipiant vltra illum numerum cuique Conuentui assignatum. Hoc posito,

quæ-

quæris an si vltra talem numerum offeratur fœmina cum magna dote, quæ dos nō solùm sufficiat ad sustētationem annuam fœminæ denuò aduenientis, sed etiam augendos redditus annuos Conuentus, possit talis fœmina recipi absque incursu dictæ prohibitionis, & pœnarum illius. Reginaldus *tom. 2. in sua Praxi libr. 23. num. 194.* citans Nauarr. & Suarez tenet stando solùm in iure Trid. *sess. 25. cap. 3. de Regularibus.* vbi iubetur, quod non recipiantur plures Moniales in quouis Cōuentu quàm quæ sustentari commodè possint ex redditibus annuis illius; tenet, inquam, hoc non obstante, quod si aliqua fœmina veniat extra numerum taxatum quæ sit sufficienter dotata, ex qua dote ipsa possit sustentari, posse talem fœminam admitti vltra taxatum numerum. Idque citatis Doctores à fortiori dicēt in casu à me proposito, quando per nouam dotem istius crescent redditus Conuentus pro meliori sustentatione cæterarum. Neque obstat *c. vnico §. 1. de statu Leg. in 6.* & Tridentinum eidem inhærens, vbi prohibentur plures recipi quàm possint sustentari ex redditibus consueti. Non, inquam, obstant hæc iura, quia citati Doctores exponunt, vt non recipiantur aliæ gratis, & sine dote, ita vt debeant sustentari expensis ipsius Conuentus. Secus si afferat congruam dotem perpetuam in rebus immobilibus vnde ipsa sustentetur. At si afferat dotem excessiuam vt duplicatam, vel triplicatam, vt ego propono in casu, à fortiori id dixissent, nam cùm finis Concilij in illa taxa sit prouidere vt Monialibus non desit congrua sustentatio, iste finis non impeditur per receptionem istius nouæ fœminæ, immò potius multum iuuatur, cùm indè crescat commodior sustentatio cæterarum. Et finis legis sit attendendus *in l. non verbo legis.* Constat autem quòd noua prohibitio D. Pauli V. & Nuncij illius tendunt clarè ad executionem Concilij Tridentini, ac proindè habentem prædictum finem Tridētini, qui est cōmoda Monialium sustentatio. Quod verò finis legis, non verba illius sit attendendus, habetur expressè *regula vltima de Regul. Iur. in 6.* vbi dicitur, quod is committit in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem. Ego in hoc casu à me proposito de duplicata dote duo dico. Primum quòd si ego essem Prælatus talem non admitterem absque expressa licentia eiusdem Nuntij Collectoris propter expressam prohibitionem factam post taxatos redditus, ac numerorum. Dico tamen esset certissimam, ac iustā causam vt ipse dispenset, vel declaret talem casum in sua lege non prohiberi. Secundò dico quod Prouincialem, qui talem fœminam reciperet duplicata dote in bonis immobilibus, ego non condemnarem, neque dicerem illum incurrisse prædictas nouas pœnas, cùm iuxta tales tres Doctores citatos non contrauenerit Concilio Tridentino, imò illius intento nimis fauerit.

Moniales non tenentur confiteri confessario extraordinario oblato à Prouinciali bis, vel ter in anno, si ipsa noluerit, habetur in declarationibus Cardinal. impressis Duaci anno 1618. *fol. 348. §. qui omnium,* sed poterit confiteri suo ordinario. Vide tamen in fine operis, *ver. Monialis, nu. 1.*

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 SVpra hoc eodem *verb. Moniales, num. 18. ad finem,* dixi probabiliter posse sustineri non esse damnandum Prouincialem qui reciperet vnam Monialē, vltra numerum taxatum à Collectore istius Regni, si illa adducat dotem duplicatam, ob rationes ibi assignatas. Nunc dico, ne omnino id fiat cum tali dote, absque expressa licentia Papæ, quia sic vsus postea obseruauit. Si verò aliquis in hoc facto vellet se excusare, posset pro se adducere *cap. cùm M. Ferrariensis, de Constitut.* vbi Innoc. III. decernit quod si aliquod Capitulum habeat taxatum numerum tot Canonicorum, vltra non possit crescere, & hoc per Papam confirmatum: si tamen postea redditus temporales ita creuerint, quòd possint vltra commódè sustentari duo, vel tres Canonici, hi poterunt deindè recipi, & superaddi, non obstāte prædicto statuto per Papam confirmato. Verum quidem est quod ibi Papa in text. innuit necesse fuisse, vel decuisse, vt in confirmatione diceret Papa, scens faciendum, si redditus pro tempore

re excrêscerent. Et proindè hodie necessarium est vt non obstante dote duplicata habeatur expressus recursus Papæ, ad vitandam censuram.

2 Si de licentia Papæ in aliquo Conuẽtu Monialium supra taxatum numerum recipiantur aliquæ cum duplicata dote, (quæ sic receptæ dicuntur supernumerariæ,) hæ sic receptæ non ponunt in numero cum alijs antea taxatis: & proindè si moriatur aliqua ex numero antiquo taxato, poterit Prouincialis aliam recipere sine nouo recursu Papæ: quia illæ supernumerariæ non impediunt, neque mutant, neq; addunt numerum taxatum, sed semper extra vagantur. Sic declaratum fuit ab Illustriss. Cardinalibus Romæ, teste Quaranta, citato per Fr. Emanuelem Montis Oliueti, *in explicatione secunda Reg. Sanctæ Claræ, Rubr.* 3. *quæst.* 4. §. *E pronase mats*. Quam declarationem ibi vide ad longum.

3 Quando Papa iubet recipi aliquam Monialem cum dote duplicata, ista duplicatio dotis debet intelligi secundùm æstimationem regni & Conuentus illius in quo Nouitia recipitur: non verò secundùm æstimationem dotis quæ Romæ dari solet, vel Italiæ, vbi litteræ expediuntur, v.gr. Si in Conuentu vbi Nouitia recipitur dos ordinaria sunt mille ducati Lusitani talis Nouitia debet soluere duos mille ducatos Lusitanos. Ita fuit declaratum ab Illustriss. Cardinalibus Tridentin. quorum declarationem ex Quaranta citat Manteoliuete, *cit. Rubr. qu.* 3. *nu.* 5. Et ita ait iudicatum fuisse Conimbricæ, per Vicarium Generalem Episcopi. Si verò litteræ Pontificiæ alicui Vicario Generali dirigantur, & ille aliter iudicauerit faciendum in taxanda sic duplicatione dotis, (sicut certo scio iudicasse, & malè, Vicarium quendam Generalem vnius Diœcesis) potest Prouincialis ab illo appellare, cùm nõ iudicet secundùm declarationem citatam Cardinalium, cuius verba citat Manteoliuete, *citato num.* 5.

NOTARIVS.

1 POssunt Regulares, Prælati, in causis priuilegiorum suorum, & concessionum Papalium, creare Notarios Religiosos, qui sint eiusdem valoris, & fidei atque sæculares. Concessit Pius V. Prædicatoribus. Tenorem Bullæ vide apud Rodriguez, *tom.* 3. *q.* 8. *art.* 1. Bulla verò solùm sonat, quòd hi Notarij inseruiant ad fidem dandam circa priuilegia, & concessiones Pontificias suorum Conuentuum, pro negotijs Conuentuum, vt ita fides talis Notarij a Prouinciali assignati vbique fidem faciat etiam coram Iudice sæculari, & ponit Bulla pęnas contradicentibus Et notat Rodrigu. *cit. loc.* quòd isti Notarij sunt perpetui, pro negotijs priuilegiorum, etiam extra Ordinem.

2 An possint Prouinciales creare Notarios intra Ordinem pro causis criminalibus Religiosorum, ita vt illis tanta fides adhibeatur, quanta Notario sæculari? Innuit clarè Rodriquez, *citato loco, art.* 1. & *Addition. Summ. to.* 4. *cap.* 18. *nu.* 1. & tenet expressè, & fusè Aldrete. *lib.* 1. *de Religios. disciplina*, *cap.* 8. *à nu.* 3. & *sequentibus*. Cùm enim causæ Religiosorum non possint tractari coram Iudice sæculari: neque possint causę illorum graues processari absque Notario, vt tenet Rodriguez, *tom.* 2. *qu.* 13. *art.* 2. (quia Iudex non potest esse Notarius) sequitur omnino quod Superiores in causa criminali graui, possint creare Notarios, quod solent facere per suum Secretarium: possunt enim in causis subditorum quod possunt Epicopi. Habent enim Prælati Regulares plenum ius circa causas suorum subditorum. Idemque poterunt facere Guardiani in causis suorum subditorum. Et hoc posse facere Prouinciales ex consuetudine tenet Aldrete, *cit. loc. nu.* 4. citans Ioan. Andr. Abbat. Felin. Imolam.

Optimè tamen aduertit Aldrete, *nu.* 8. & 9. quòd iste Notarius creatus à Prouinciali (idem intellige de creato à Guardiano) debet prius recipere iuramentum fidelitatis: iuramentum enim tam est de essentia Notarij, quàm de essentia testis: & in iudicio sæculari nullus Notarius admittitur absque præuio iuramento fidelitatis. Vnde Notarius in causis Religiosorum si non recipiat hoc iuramentum, in rigore non faciet processum iuridicum substantialiter.

Vnde ego infero debere Prouinciales suos Secretarios electos in principio offi-

cij creare Notarios cum præstito iuramento prædictos pro causis Fratrum, idque in publico, vt constet omnibus. Hoc autem facto, quando ipse Secretarius fidem dederit, de aliqua re facta absque testibus, illi credetur infallibiliter tanquã Notario publico apud sæculares: & hoc sæpè in multis negotijs est necessarium: vt experientia docet. Quòd si prædictum iuramentum non præcedat, fides illius, & facta per illum in rigore non sunt iuridica, vt dixi, quia non est Notarius iuratus, nec proindè in rigore Notarius, de cuius essentia est iuramentum.

3 Prædictus Notarius regularis, vltra subscriptionem testium, ipse etiam debet subscribere proprio nomine. Sic enim colligitur ex iure. Rodriguez *in Additio. Summ. to.4.c.58. concl.10.*

4 Religiosus, qui in sæculo fuit Notarius, si fiat Monachus, post professionem potest conueniri coram Iudice sæculari, cuius fit Notarius, vt reddat rationẽ scripturarum, quas antea habebat. Rodrig. *ibidem, num. 4.*

5 Etiam in iudicio sæculari danda est fides libris ratiocinij, factis per Notarios Monachos, vel Moniales Notarias, vel in similibus obligationibus. Sic enim vsus obtinuit: & refert Valascus Lusitanus, *lib.1. Consultationum*, se ita vidisse iudicatum in facti contingentia.

6 Malè faciunt Prælati qui in re graui faciunt processum per se ipsos absque Notario: est enim de iure communi, quod scribat Notarius, & proindè videtur de substantia iuris, in qua Prælati non possunt dispensare: de quo multa Rodriguez, *tomo 2. quæstione 13. artic. secundo* Ipse tamen *in Addition. Summ. citato cap. 58. nu. 9.* dicit, quòd si Prælati oppositum faciant ob consuetudinem, quod nõ condemnat: sed quod non laudat, neque ego probo, sed potius condemno.

ADDITIO.

1 NOtarius, seu Tabellio in actibus extra iudicialibus valet pro duobus testibus. Ita Gloss. *cap. vt officium. de hæreticis, in 6. ad §. verum quia in fine*. Et Gl. *in c. quoniam cõtra, de probat. ver. duos viros.* Hoc volui admonere, vt sciant Prælati hoc etiam locũ habere in suis secretarijs, si illos eligant cum iuramẽto, & circunstantijs à me notatis supra *ver. Notarius*: habent .n. Prælati Ordinum priuilegium eligendi Notarios pro suis causis iudicialibus; ac proindè Notarij Religionum habebunt illas prærogatiuas, quas habent Notarij sæculares. Sed nota quod hoc intelligitur de Notarijs extra iudicij processum, quando scilicet non adsunt testes, & apud nos Lusitanos dici solet: *Que o Escriuano deu sua fè, de como iuyz mandou tal, &c.*

PVNITIO RERIGIOSI EXTRA Conuentum publicè delinquentis petente Episcopo.

2 COnstat ex Conc. Trident. *sess. 25. c. 14. de Reg.* quod si Episcopus in visitationes repererit aliquem Religiosum publicè deliquisse extra Conuentum tenetur Prælatus Religiosi illius eundem punire modo quo dixi supra *verbo Episcopus num. 8.*

Quo posito, vidi iam dubitari an Prælatus Religiosi possit illum punire ex vi solius processus quem Episcopus misit ad Prælatum circa delicta Religiosi: an verò Prælatus debeat per se ipsum facere alium processum & inquirere de delicto, vt eo probato per processum Prælati puniatur talis Religiosus? Et videtur quod ad illum puniendum non sufficiat processus factus ab Episcopo, quia Episcopus non est iudex competentes Religiosi, vt patet: at processus factus à iudice non competenti, est nullus, vt colligi potest ex vtroq; tit. *de foro Competenti*.

3 Ego credo quod Prælatus Religiosi poterit illum punire per solum processum factum ab Episcopo, citato tamen, & prius audito Religioso iuxta iuris Ordinem. Moueor ad hoc, quia Concil. Trid. *citat. cap. 14.* non dicit vt Prælatus inquirat de Religiosi delicto: sed solùm iubet, vt instante Episcopo, Prælatus puniat instante scilicet Episcopo ostendendo processum à se factum: aliàs non bene instaret. Secundò nimis ad hoc facit declaratio quędã Cardinalium adducta à Marzilla *in suis declarationibus ad cit. cap. 14. Trid. §. & extra ea*, vbi innuitur quod Epi-

Episcopus potest facere processum in tali casu contra Religiosum talem, & cum tali processu illum mittere ad suum Prælatum: si verò datur illi Episcopum licẽtia faciendi talem processum, iam Papa concedit illi ius vt facit processum validum, & saltem sit Iudex competens ad faciendum hunc processum. Neque est res noua in Iure, vt Iudex puniat aliquem per processum non à se factum: nam Iudices sæculares Principis puniunt vltimo supplicio hereticos sibi traditos ab Inquisitoribus: idque sequendo solum processum factum ab ipsis Inquisitoribus S. Officij. Et habet hoc aliquod vestigium in Iure, nam *c. 1. de priuileg. in 6.* exemptus delinquens in loco non exempto punitur ab Ordinario. Et lex facilè reuertitur ad suum principium, *cap. ab exordio 35. dist. & l. si vnus, §. pactus, ff. de pactis.*

NOVITIA.

Vide *verb. Nouitius. verb. Moniales. nu. 5.* & *verb. Professio.* & *verb. Monasterium n. 11.*

1 RECipi possunt puellæ pro futuro Nouitiatu, etiam si sint minores 12. annis: neque hoc contradicit Concil. Tridentino. Rodrig. *tom. 3. q. 12. art. 2.* & Miranda *qu. 8. de Monialibus, art. 2. conclus. vnica.* vbi cùm non limitent ætatem puellarum, sed solùm dicant posse recipi ante annũ 12. innuunt posse recipi etiã in quinquennio, vel sexennio. Vide illorũ rationes quib. respondent ad Concil. Trid. & declarat. Card. & praxis hoc suadet.

2 Descendens ex Iudæis, hæreticis, &c. potest esse Nouitia, & Monialis, Bullæ n. Pontificiæ quoad hoc de fœminis non loquuntur: Est communis, & certa.

3 Nouitiæ ante professionem sunt examinandæ ab Episcopo, vel eius Vicario, an liberè profiteri velint: neque opus est bis examinari scilicet ante ingressum, & ante professionem. Quamuis enim Concil. Trid. hoc videatur innuere, *sess. 25. cap. 17. de Reg.* hoc tamen non fuit receptum saltem in Hispania: & praxis est in contrarium, vt semel tantùm examinentur ante professionem. Mirand. *qu. 8. de Monial. art. 4.*

4 Si Nouitia exeat à Conuentu in anno nouitiatus cũ habitu, & licentia causa morbi curandi, & in domo sæculari sit cum obedientia Prælati, censet Rodrig. *tomo 1. quæst. 15. articulo 10.* quod non continuat validè nouitiatum; sed quod rediẽs debet denuo incipere: licèt hoc nõ neget omnino: sed solùm consulit ne fiat. Ego non video cur hoc non liceat in Nouitia, siquidem iuxta omnes Doctores exiens, & rediens cum prædictis conditionibus non discontinuat nouitiatum, & vt totum dubium tollatur, Cardinales Congr. Romæ idem declararunt circa Nouitius. Illorum declarationem affert Marzilla *li. 1. c. 16. §. ante decimum sextum in fine,* sic illam citans, Anno probationis durãte si Nouitia curãdæ valetudinis causa de licentia superiorum è Monasterio exierit, & postea reuertatur, eodem tempore professionem emitet, perindè ac si nunquam egressa fuisset. Sic ibi.

5 Si Nouitia in Monasterio Monialiũ Sancti Dominici sit in articulo mortis, potest emittere professionem, etiam non completo anno Nouitiatus: & si moriatur consequitur Indulgentiam plenariam in forma Iubilei. Concessit Pius V. Monialibus Sancti Dominici, pro Nouitijs illarum. Refert Capucinus *verb. Abbatissa, fol. 5.* dicens hoc priuilegium communicari cæteris Nouitijs aliarum Monialium. Quamuis autem illa Indulgentia concessa pro professione vt concessa à Pio V. cessauerit per reuocationem D. Pauli V. tamen idem Paulus V. denuo concessit Indulgentiam plenariam in die professionis: cùmque non reuocet priuilegia, sed solùm Indulgentiam, manet adhuc firmum priuilegium illud Pij V. de anticipanda professione, ante annum: & proindè lucrabitur Indulgentiã Pauli V.

Quæris primò circa præfatam concessionem an Nouitij fratrum in simili articulo mortis existentes possint anticipare professionem, & lucrari illam Indulgentiam per communicationem? Rodr mox citandus tenet quod sic.

Quæris secundò, an si prædicta Nouitia sic professa anticipato anno, conualescat, si professio illa teneat: an verò debeat finito nouitiatu iterum profiteri? Rodrig. *Add. ad Sum. tom. 4. c. 63. nu. 4.*

& 5. dicit non valere, sed teneri continuare nouitiatum, & aliam emittere suo tempore: causam ibi vide, & *Add. n. 5.* quòd si prędicta Nouitia sic professa moriatur, non potest Conuentus rationes illius adire hæreditaté, vel dotem accipere.

ADDITIO.

Vltra iam dicta supra *hoc eodem v.* vide supra in his Additionibus *v. proximè præcedente*, *Momales.* ibi enim de fœminis ingressuris ad Nouitiatum multa sunt dicta. Vide etiam verb. *Monasterium*, & v. *Nouitius*, & v. *Professio*.

Vnicum tantùm occurrit dubium, sed graue, quod contingit in hac alma Olyssipone, paucis ab hinc annis, & de quo fui rogatus, an scilicet existentibus in vno Conuentu Monialium suffragijs æqualibus pro vtraque parte, v.g. triginta negatiuis, & alijs triginta approbatiuis pro vna Nouitia, posset Prouincialis illius Conuentus absens per scriptum dare suum suffragium approbatiuum, & cum suo suffragio faciente excessum vltra partem dimidiam, maneret approbata ad professionem faciendam. Et quidem non fuit dubitatio an id posset facere in absentia per scriptum. Constat enim posse electorem absentem mittere suum suffragium per procuratorem, vt Doctores dicunt, maximè Summistæ, *v. Electio*, sed dubium præcipuum fuit, an in rigore iuris Prouincialis absens, vel præsens, possit dare suffragiũ pro Nouitia sui Conuentus, vel pro Nouitio in Conuentu virorũ.

Non defuerunt viri Theologi vnius Conuẽtus grauis qui satis docti dixerunt non posse Prouincialem, etiam præsentem ferre suffragium in approbatione Nouitij ad professionem. Nullam aliam rationem assignarunt, nisi quod Concilium Tridentinum, & Ius Canonicum concedit Nouitijs vnum annum approbationis, vt scilicet Religiosi Conuentus in illo anno possint ex actibus, & conuersatione Nouitij experimentũ sumere de vita, & morbus illius, an Religioni inseruiat. Hoc autem exprimentum nõ potest sumere Prouincialis vtique non residens in Conuentu, qui Nouitij mores, & conuersationé non experitur: nec proindè potest iudicare, an sit vtilis Religioni.

Non defuerunt è contra qui dicerent, non solùm Prouincialem, sed eius etiam Secretarium posse dare suffragium pro nouitio in illo Cõuentu, in quo actu existunt. Rationem assignabant, quia Prouincialis cum Secretario in quouis Conuentu sunt officiales, & membra ipsius Conuentus.

Ego sentio Prouincialem posse dare suffragium pro Nouitia, vt cum talis suffragio, si faciat excessum requisitum in illo Ordine, faciat professionem. Sic in illo casu respondi, & meæ opinionis fuerunt alij viri docti. Moueor primò, *per c. in Reg. Iur. in 6.* cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus, maximè quando illud minus est connexum cum maiori: at Prouincialis recipit ad habitum illam Nouitiam, quod est plus, quàm recipere ad professioné, ergo etiam poterit recipere ad professionem ferendo suffragium pro Nouitia. Minor probatur quoad illam partem quæ dicit, minus esse recipere ad professionem, quàm ad habitũ. Nã Abbatissa absq; Prouinciali potest recipere ad professionem Nouitiam, & nõ potest illã recipere ad habitũ, quia scilicet maius est recipere ad habitum, quàm ad professionem ferendo suffragium. Secundò, quia Prouincialis eo quòd sit Prælatus, & caput in quouis Conuentu Monialium sibi subditarum, potest ferre suffragium in electione Abbatissæ cui præest, vt probaui supra, *verb. Abbatissa, nu. 9.* & idem praxis obseruat, tum in Prælatis Ecclesiasticis, tum etiã Regularibus: ergo si fert suffragium pro Abbatissa, eo quòd sit Prælatus, & caput illis Conuentus, potest dare idem suffragium pro Nouitia, vel Nouitio sui Conuentus. Et magis connexa sunt duo hæc, receptio ad habitum, & receptio ad professionem, cùm vnum ordinetur ad aliud: quam sint connexa quæcumque alia, de quibus dicitur posse in minus illum qui potest in plus. Tertiò confirmo ex Trident. *sess. 25. cap. 16. de Regul.* vbi præcipitur quòd Superiores, finito anno probationis, vel reiciant Nouitium, vel admittant ad professionem. Nota verbum *Admittere*, & verbum *Superiorem*, Nam *admittere*, est etiam quod suffragio ad-

admittant, sic enim potest etiam hoc verbo exponi. Et præterea dicit quòd Superiores id faciant: Superior autem principalis Conuentus, est Prouincialis. Addo quod praxis obseruat posse Nouitiam facere professionem in manibus Prouincialis, quando id volunt Moniales, vel cõsanguinei ob maiorem solemnitatem; sicut mihi contigit in praxi. Si ergo Prouincialis in suis manibus recipit ad profes. sionem Nouitiam, & illam Ordini incorporat (vt si dicam) cum suo suffragio particulari non poterit incorporare?

Neque obstat in contrarium positus casus à Nauar. *lib. 1. consil. tit. de Regular. cons. 62. prima impres.* vbi ait non potuisse Generalem Ordinis Carmelitani facere Monachum vnum Nouitium, qui in suo Conuentu pro receptione ad professionẽ habuit pro se dimidiam partem communitatis, & contra se aliam dimidiam, quia (vt ibi ait, facere Monachum pertinet ad Conuentum, & Abbatem.) Non, inquam, obstat. Primò, quia fortè in illo Ordine Prælati maiores non dant suffragium pro Nouitijs. Secundò, quia Nauar. solùm innuit quòd Generalis iusserit; nõ ait, quòd suum suffragium clarè dederit. Et oppositum horum duorum fit saltem in Ordine Minorum, vel saltem fuit factum in casu proposito. Et ad textum citatum à Nauarro, quòd facere Monachum pertinet ad Conuentum, & Abbatem Dico quòd in hoc casu fiet Monialis à Conuentu, & Abbate; Prouincialis enim est Abbas, & Prælatus illius Conuentus, & cum suo suffragio incorporato suffragijs Monialium, maior pars Conuentus suffragatur pro Nouitia. Vltimò dico, quòd quando Nauarri dictum nobis obstaret, plus ponderant rationes claræ pro nobis adductę, quàm dictum solius Nauarri.

Ad rationem partis oppositæ, quòd scilicet Prouincialis non assistit in Conuentu Nouitiæ, vel Nouitij, vt possit illius vitæ esse testis oculatus, & proindè non posse illum suo suffragio admittere, vel reijcere: dico non requiri hanc assistentiã Prouincialis, vt sit testis oculatus Nouitij. Confirmo duobus exemplis Primò, quando aliqui Religiosi capitulares alicuius Ordinis vadunt ex diuersis orbis partibus ad Capitulum Generale pro eligendo Generali: dant suffragium vt sit Generalis iile, quem numquam viderunt, neque de illo vmquam informationem aliquã acceperunt, & tamen validè dant suffragium pro illo sibi ignoto, de quo solã informationem famæ habẽt ab aliquib. capitularibus aliàs nunquã electio Generalis fieret. Si ergo electio Generalis Ordinis fit hoc modo, & pro illa sufficit ad illa informatio famæ præsentis, cur non sufficiet ad professionem Nouitiæ sola informatio Monialium, quam Prouincialis habere, vel facere potest, vt pro illa antea ignota ferat suffragium? Secundum exemplum fit: in praxi obseruatur saltem apud Franciscanos, vt si heri, vel nudius tertius, aliquis Frater venit translatus à Prouinciali ad hunc Conuentum, vt habitet in eo, & hodie in eodem Conuentu recipiuntur suffragia in Capitulo ad professionem alicuius Nouitij, talis Frater heri adueniẽs hodie in Capitulo fert suffragium pro tali Nouitio sibi ignoto, & de cuius morib. nihil scit, neque vidit, nisi per informationem breuem. Cur ergo id non poterit facere Prouincialis circa Nouitiam per informationem breuem, & summariam Monialium?

Ad id verò quod addebat alio opinio, posse etiam Secretarium Prouincialis ferre suffragium pro Nouitio Conuentus, in quo pro tunc existit cum Prouinciali: fateor me numquam id vidisse in mea Prouincia: neque audiuisse de alia. Neque rationem video pro illa opinione: imò dico in Prouinciali esse diuersam rationem valdè, nam est Prelatus, & caput illius Cõuentus circa omnes actiones morales illius Conuentus, quod non habet Secretarius Prouincialis, qui neque est incola illius Conuentus, neque Prælatus. Adde, quòd si Secretarius posset ferre suffragiũ pro Nouitio eo quòd Secretarius est; etiã poterit dare suffragium pro Nouitia Monialiũ sicut potest dare Prouincialis: quòd nescio si admittent authores partis oppositæ. Quod si admittant in Nouitia, rem admittent inauditam, & multis difficultatibus implicatam.

NOVITIVS.

Vide infra *verbo Professio. verbo Nouitia, nu. 5. §. Quæris 1.* & *verbo Abbas, nu. 7.* & *verbo Prælatus, nu. 3. & 9.*

VT clarius in re tam ampla, difficili, ac necessaria procedatur circa Nouitiorum qualitates, sciendum est Sixtum V. duas constitutiones edidisse, in quarum prima prohibuit sub grauibus pœnis, ne illegitimi, & criminosi ad Ordinem reciperentur. In secunda rigorem primæ quoad aliqua temperauit: non tamen dispensauit cum illegitimis, vel criminosis, sed circa modum recipiendi: de quarũ Bullarum substãtia statim dicetur.

Postea Greg. XIV. primam Bullam Sixti V. reuocauit quoad illegitimos tantùm, dispensans vt quicumque illegitimus possit ad Religionem recipi siue sit sacrilegus, siue incestuosus, &c. Solùm verò excipit, quod illegitimus non admittatur ab Ordinem in quo pater adhuc viuit: siue filius natus fuerit ante, vel post professionem patris. Cæterùm quoad alias constitutiones Sixti V. manebant in suo robore circa criminosos non recipiendos circa modum informationum, & nullitatem professionis, & cætera de quibus Sixt. V. disposuit. Has tres Bullas ad longum ponit Rodr. *to. 3. q. in fine, q. 54.*

Vltimò Clem. VIII. videns multa incommoda, & inquietationes ortas, ex prima Bulla Sixti V. annullante professiones factas non seruatis illis quæ Sixtus in illa decreuit Pontificatus sui anno 11. edidit aliam constitutionem, quæ incipit, *In suprema Ecclesiæ*, in qua dictam primam Sixti V. Bullam qua ex parte tantùm annullat professiones, reduxit ad terminos iuris communis: ac proinde statuit vt omnes professiones factæ à publicatione illius suæ Bullæ, forent validæ: etiam si non seruarentur decreta in prima Bulla Sixti: nec professio fieret inualida nisi de iure communi canonico aliàs esset inualida: vt v. g. si reciperetur ad professionem is qui per solum ius canonicum esset inhabilis ad professionem; qualis est vxoratus absque licentia coniugis, & similes. Non verò esset professio nulla si reciperetur, v g, homicida, qui per Bullam Sixti erat criminosus: per ius verò Canonicum non est inhabilis; & sic de cæteris. Neque item esset professio inualida si informationes à Sixto decretæ, omitterentur, dummodo aliàs sic receptus absque informationibus, non sit inhabilis de iure communi.

Duo tamen adhuc nota circa eandem Bullam Clementis VIII. primum, quod decreuit, quòd Prælati, qui prædictam formam Sixti non seruauerint in receptione Nouitiorum, quoad informationes, &c. incurrant omnes pœnas in eadem positas: has enim pœnas Prælatus non sustulit, & ligant hodie contrafacientes: licèt professio teneat modo proximè dicto.

Secundum nota, quod Clemens VIII. non reualidauit professiones factas ante publicationem illius suæ Bullæ, si fortè fuerunt factæ absque forma Bullarum Sixti: & de his nihil egit: & si hodie aliqua dubia inuenirentur pro temporibus Sixti, ante Bullam Clementis facta: manet adhuc sub terminis antiquis, & de illa non loquitur Clemens VIII. sed de solis faciendis post publicationem suæ Bullæ, quæ fuit Romæ publicata, anno 1602. die 2. Aprilis.

NOVITII INFORMATIONES.

1 SIxtus V. requirebat vt antequam Nouitius reciperetur fierent exactæ informationes de illius vita: & examinarentur à Patribus ibi assignatis in secunda Constitutione. Sed quia hoc onerosum erat, & occasio ex dilatione facienda, vt iuuenes Religionem aspirantes retrocederent; Clemens VIII. aliam Bullam præter iam dictam, condidit in fauorem Conuẽtus Sancti Stephani Salmaticensis, in qua Priori, & Patribus Prædicatoribus illius Conuentus concessit, vt possent recipere Nouitios absque præuijs informationibus seruatis conditionibus mox assignandis. Et hoc modo recipiendi ferè vtuntur hodie omnes Religiosi, per communicationem illius priuilegij illius Conuentus, in quo omnes Religiosi ferè participant.

2 Primò ergo Clemens VIII. in illa Bulla prædicto Priori præcipit, vt ipse cum Patri-

Patribus, qui postea informationes debent examinare (de quibus statim) antequam Nouitium induant habitu Ordinis, sumant ab illo iuramentum, si sit liber ab omnibus illis impedimentis, quæ Sixtus prohibet, eidemq. legantur. Quo respondente, se in nullo ligari, poterunt illum habitu induere. Et notent Prælati hodie quod si prædictum iuramentum non exhibent Nouitio antequam induatur, incurrunt motus proprios Sixti V. imò & Clem. VIII. Est enim omittere clausulam in re graui. Nam ambæ Bullę Sixti exprimũt vt fiat pręuia informatio. Et Clemens VIII. pro loco præuiæ informationis, supplet, & requiri exhibitionem iuramenti. Et in alia adhuc Bulla priori, idem Clemens eidem Conuentui Salmaticensi anno 1. sui Pōtificatus obligabat adhuc ad formam Sixti V. vt scilicet ante ingressum Nouitij fieret informatio: ergo cùm sit res, grauis, videtur Prælatus localis non exhibens iuramentum contrariæ in re graui. Exhibitio verò huius iuramenti non spectat ad Prouincialem sed ad Priorem, vel similem Prælatum localem; de hoc enim solùm Bulla loquitur: non de Prouinciali.

3 Postquam Nouitius fuerint indutus, intra annum Nouitiatus destinare debet Prouincialis, vel Prior Cõuentualis Religiosum ad hoc deputatum, qui secretò faciat prædictas informationes sine strepitu iudiciario: qui poterit vti Notario Religioso, Rodriguez *tom. 3. quæst. 10. articul. 2.* Et sumere iuramentum à testibus sæcularibus, hi enim vt plurimum solum possunt testificari de omnibus requisitis. In Ordine verò Franciscano statuta generalia Vallis oleti secunda iubet, vt quando Guardianus in cuius Conuentu est Nouitius, monuerit Guardianum patriæ in qua est Nouitius natus, vt faciat prædictas informationes, teneatur prædictus Guardianus patriæ, siue originis facere prædictas informationes, & illas remittere ad Guardianũ Nouitij: idq; sub pęna priuationis officij per duos menses.

Quæris, an sufficiat has informationes fieri à Iudice sęculari ad instantiam Nouitij antequã intret; Respondeo Sixtum V. non limitare neque exprimere, à quo Iudice sint faciendæ. Solùm requirit quod certò constet Nouitium carere prędictis impedimentis: & proindè puto quod Prouincialis qui per talem informationem Iudicis sęcularis plenè factam Nouitium reciperet non incurreret pœnas Sixti: potest enim Prouincialis hodie illius formam seruare. Hoc verò in Ordine Minorum prohibetur per statuta Generalia Tolleti facta anno 1606. prohibentia ne tales informationes admittantur. At Miranda *tractatu proprio hac de re qu. 7. concl. 1. & qu. 8.* ait posse hodie fieri coram Iudice sæculari, intellige extra Ordinem Minorum ob prædictum statutum. At si recipiat Nouitium iuxta formam Clem. VIII. credo quod illa informatio non sufficiet, quia Clem. VIII. specificat quod mittatur Religiosus ad illas faciendas. Et id quod dixi posse Prouincialẽ hodie recipere Nouitium iuxta formam Sixti V. intellige si seruet formã plenè, factis scilicet prius informationibus & cum consilio, & examine patrum, de quibus in *2. const.* & cum conditionibus *ibi* positis satis difficilibus.

4 Factis informationibus modo præscripto à Clemente VIII sunt examinandæ à Prælato Conuentuali, vel præsidente: & à præside seu Vicario cum Magistro studiorum, & Magistro Nouitiorũ: ita Clemens VIII. in illa constitutione: idque intellige siue prędictæ informationes fiant ante ingressum Nouitij, siue post ingressum. Circa verò officium Magistri studiorum quod proprium est in Ordine Prædicatorum & alibi fortè non repetitur: seruetur consuetudo, vt loco illius ponatur lector Theologus, vel antiquior, doctior, vel quid simile.

5 Si prædictæ informationes non fiant prædicto modo, professio hodie tenet, si Nouitius non est inhabilis de iure communi. At Prouincialis, vel Prælatus localis illas culpabiliter omittens incurrit pœnas à Sixto positas, quæ sunt priuatio vocis actiuæ & passiuæ; priuatio officij, bonorum ac dignitatum: & inhabilitas ad omnia officia. Credo autem has pœnas hodie non incurrere Prouinciales, quando ipsi recipiunt iuxta formã Clem. VIII. & cõmittunt Prælato locali, vt faciat quæ spectat ad negotium vt semper committit virtualiter: vt enim supra dixi, Clem.

VIII. non committit iuramentum exhibendum, & informationes, nisi Prælato Conuentuali.

6 Consolatorium tamen valdè est quod doctè notauit Rodriguez *tom.3. quæstione 54. articul.4* ex verbis Bullæ Sixti, videlicet quòd Prelati omittentes informationes, non incurrunt pœnas Bullæ nisi à parte rei Nouitius sic receptus absq; informationibus, fuerit aliàs criminosus, & ligatus aliquo impedimento ex ibi notatis. Si enim careat omni impedimento, non incurrit pœnas: quia textus ligat solùm recipientes criminosos.

Aduertit etiam Rodrig. *ibidem*, quod si Prælatus fecit informationes modo ordinario, & illas approbauit cum Patribus deputatis: & tamen à parte rei facta professione, professus apparuit criminosus, & inhabilis per Bullam Sixti, talis Prælatus, nec Patres, non incurrunt prædictas pœnas: quia Bulla solùm punit recipientes criminosos, temerè, id est, siue aliqua informatione, vel illa temerè, & sine ordine facta: At qui fecit informationes modo ordinario, & bona fide approbauit: non fecit temerè. Dixi *bona fide, & modo ordinario*: quia si Prælatus faceret mala fide, aduertens scilicet ne sumerentur tales testes, qui scirent impedimentum, positum à Sixto: credo quod incurrit pœnas, quia temerè facit, si receptus est criminosus. Et nota quòd quando Prælatus culpabiliter admittit criminosos & incurrit prædictas pęnas, easdem etiã incurrunt Patres cum illo assistentes, seu cum illo recipiente, vt patet ex Bulla prima Sixti. Ibi, *quoscumque Religiosos, & eorum Superiores, qui receperint, &c.*

7 De Nouitio in terris longinquis non requirit Sixtus tam exactam informationem quam de natis in propinquo. Rodriguez *tomo 3. quæst. 10. art. 13.* illam putat patriam longissimè remotam, ad quam intra annum non potest iri ac rediri nisi cum magna difficultate: de his vero sufficiet inquiri ab his qui illum hic specialiter nouerunt.

8 Informationes præceptæ à Sixto V. non est necesse facere circa Religiosum transeuntem de vna Religione ad aliam, & in secunda profitentem. Nam constitutio Sixti clarè loquitur de solis iuuenibus sæcularibus, primo receptis ad habitum Ordinis. Innuit etiam Rodr. *tom.1. q.30. art.20.* dum dubitat si eiectus ab Ordine tanquam incorrigibilis sit comprehensus in dicta constitutione Sixti tanquam criminosus; & proindè tanquam criminosus, non possit iterum recipi: non dubitaturus si non foret incorrigibilis. Et expressè id affirmat, non requiri scilicet informationes erga translatum ad alium Ordinem, tenet inquam *to.3. q.10. art.13.*

9 Si verò adhuc dubites, an si hodie Prælatus licitè, vel illicitè, reciperet iterum ad Ordinem incorrigibilem, & criminosum ab illa eiectum, quia crederet emendatum: si, inquam, incurreret prædictas pœnas recipientium criminosos? Credo quod non incurreret has Sixti V. quia, vt dixi, Sixtus V. loquitur tantùm de iuuenibus sæcularibus primò receptis ad habitum: & cùm sit lex valdè pœnalis non est extendenda ad recipientes iam professum in Religione.

NOVITII QVALITATES
Iuxta Bullam Sixti V.

10 Ante omnia noto, quòd si Nouitius ante ingressum, vel ante professionem sit inuentus habere aliquod impedimentum, Sixti V. de criminosis, debet expelli, etiam si non sit impedimentum de iure communi: aliàs incurret Prælatus pœnas illius: excipe impedimentum illegitimi quod sublatum est per Greg. XIV. cũ illa modificatione de filio Religiosi modo sup. exposito in princip.

11 Primo ergo prohibet Sixtus: ne illegitimus quicumque admittatur. Sed hoc reuocauit Greg. XIV. ordinans quod supra vidimus initio huius verbi *Nouitius*, cum duabus conditionibus: prima, vt bona indoles, & mores boni illegitimi, vincant defectum natalium: secunda, ne filius Monachi recipiatur in Ordine in quo adhuc pater viuit. Vnde colliges quod si pater illius iã mortuus est, potest recipi ad Ordinẽ. Imò Miran. *to.1. q.21. ar.5. concl.2.* dicit etiam hanc conditionem Gregorij de filio Religiosi viuente patre, esse abrogatam à Clemen. VIII. & valere professionem, sed Prelatum incurrere pęnas: factum tamen valebit post factam professionem:

nem: at ante illam nō potest licitè admitti.

12 Prohibet secundò Sixtus rigorosè, ne sit homicida: & Prælatus talem recipiens incurret prædictas pœnas: sed professio valebit. Probo, quia Clemens VIII. reduxit prædictam Bullam ad terminos iuris communis quoad valorem professionis. At de iure communi homicidium non impedit professionem: nam 33. *quæst.* 2. *c. admonere*. Papa Stephanus V. consulit cuidam homicidæ, vt fiat Monachus ad faciendam pœnitentiam: & non dicit se dispensare, sed consulere, ergo de iure licet. Et Romualdus fundator Camalduensium, fuit prius homicida: & Guilelmus Dux, reformator Ordinis Eremitarum Diui Augustini, & Monachus fuit prius homicida. Et non fit in vita, illorum mentio de dispensatione, quoad delictum respectu Monachatus.

13 Tertiò, iubet Sixtus ne sit fur aut latro, intellige in materia graui cum infamia & similibus: non enim videtur arcendus ab Ordine, etiam per Sixtum, qui fortè aliquod furtū leue absque infamia commisit: & hoc arbitrio boni viri relinquitur.

14 Quartò, iubet Sixtus ne Nouitius habeat similia crimina præcedentibus, vel grauiora. Pondera verbum (*similia*) vnde colligo quod qui habuerit crimina non similia, sed minora, per Bullam Sixti non excluditur, est enim lex pœnalis, vt si habuit tantùm percussionem, & inflixit vulnus leue: hoc enim non est simile homicidio, sed multo minus. Nec simile furto, maximè si fuit factum incidenter, & ab illo crimine, iam absolutus est per Iudicem sæcularem, illique satisfecit: & lex pœnalis est restringenda. Et sic de similibus poterit fieri discursus. Et vt certam regulam, vel generalem teneamus, cùm Sixtus dicat absolutè non debere recipi criminosos: rogabis quinam in iure dicantur criminosi, vel saltem qui tales reputentur à Doctoribus?

15 Ex glossa *capitis vnum distinction.* 25. ex Innocent. Hostien. Panormit. & alijs *in capit. ex tenore. de tempor. ordin.* colligitur hos esse criminosos in iure, maximè respectu beneficiorum, non recipiendorum. Videlicet facientes peccatum, cui est annexa infamiæ: excommunicatio, suspensio, interdictum, irregularitas, vel priuatio ab officio, vel propter quod in grauem aliorum offensionem incurritur. Verùm si consideres hanc regulam, multa crimina habent annexam excommunicationem, suspensionem, imò irregularitatem, vt indebita celebratio in excommunicatione vel suspensione, quæ non facient criminosum, & inhabilem, etiam apud Sixtum, vt arceatur ab Ordine. Verius ergo similia crimina homicidio dixerim adulterum publicum, sodomitam, falsarium Regium, & similia, ob quæ lex ciuilis ponit pœnam mortis, triremium, vel exilij perpetui. Aduerto etiam quòd latro de iure communi non est inhabilis ad professionem eo solum, quod latro est (secus si ob debita, & si habet vnde restituat) nam Sanctus Bernar. & alij Patres Ordinum receperunt latrones publicos ad habitum: vnde receptio latronis hodie ad professionem valida erit de iure. Prælatus vero pęnas incurret. Idē dic de receptione adulteri, quem de iure communi nō inuenio inhabilem, nisi fortè vt dixi latro, & adulter habeant vnde restituant: quia ob debita erunt inhabiles; si verò non habent vnde soluant, dicetur statim de debitoribus.

16 Quintò requirit etiam Sixtus V vt Nouitius, non solùm illis criminibus omnino careat, sed & vt neque de illis, vel aliquo sit suspectus, vt patet in prima Bulla.

17 Sextò, præcipit Sixtus (& hoc non est reuocatum à Clemente VIII.) quod si iuuenis intrans Ordinem commisit aliquod graue delictum in sæculo, de quo iam Iudex sæcularis cœpit cognoscere, vel via accusationis, vel via Inquisitionis, non obstante prædicto ingressu, possit extrahi ab Ordine per Iudicem sæcularem durante Nouitiatu. Si verò Iudex ante ingressum Ordinis nihil de tali crimine cognouit aliqua via ex duabus prædictis, non poterit illum extrahere. Addit Rodrig. *tom.* 3. *quæst.* 16. *artic.* 8. quod etiam extrahi non poterit à Iudice, si talis iuuenis ante delictum patratum habebat votum simplex Religionis & ad probandum hoc votum sufficiet iuramentum illius vouentis: sed quod sufficiat hoc votum simplex ad non extrahendum saltem in foro externo ego multum dubito: tum quia mens Papæ ea pro tunc

non

non videtur: tum quia multi id scientes votum tale etiam falso publicarent ad euadendum.

18 Bene tamen notat Rodrig. *citata q. art.* 7. quod si iuuenis à crimine in sæculo commisso iam est liber, & absolutus per sententiam Iudicis, poterit tunc recipi, & profiteri. Quod videtur intelligendum dummodo ex tali delicto non maneat infamis notabiliter, quia tunc videtur inhabilis per Sixtum ob malè actam ante vitam.

19 Septimò, prohibet Sixtus ne obnoxius debitis habitum recipiat: & hæc conditio est etiam de iure communi, vt patet *ex c. 1. de obligatis ad ratiocinia*, tales enim prohibentur Ordines sacros recipere, & multò magis ad professionem admitti. Tale etiã impedimentum est quód aliquis est Procurator alicuius personę vel communitatis: curator, vel tutor, & similia, non enim possunt admitti durante officio Et de procuratore, Nauarr. *lib 3. Consil. ti. de Regul. consil.* 4. Impediunt verò debita Monachatum, siue sint debita realia, vt qui debet pecuniam, vinum, triticum, & similia, siue sint debita personalia, vt qui debet pęnam, ad quam fuit damnatus. Tale etiam est debitum illius qui deflorauit virginem illi promittens se illam ducturum in vxorem, non enim potest admitti, ob magnum debitum, vt notat Rodrig. *tom. 3. quæst.* 9 *art.* 8. Quod intellige si illi antea promisit matrimonium, & illa spõtè consensit. Si autem illi promisit post deflorationem, potest intrare in foro conscientiæ tantùm, Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. disputat.* 36 *à num* 8. Addit tamen quòd si illa per minas, & violentiam inuita consensit, & ille post deflorationem spontè promisit matrimonium, non posse intrare.

Notanda tamen sunt verba Sixti circa debita: ait enim *non posse recipi grauatos ære alieno* (ingenti supra vires suas.) Vnde si quis habeat parua debita, non prohibetur. Item si habeat ingens debitum sed tamen habet sufficientissimè vnde soluat, poterit recipi, datis pignoribus, cautione, vel facta obligatione, supra sua immobilia de soluendo cum qua creditor quietetur: non enim sunt illa debita supra vires suas, & sic vidi factum circa vnum valdè nobilem in hoc Regno graui ære onustum, & admissum cum cautione facta creditoribus modo proximè dicto.

Notat etiam Rodr. *cit q.* 10. *art.* 9 quod debent esse debita certa, si enim sint incerta, id est, verus dominus ignoretur, non impediunt: idem videtur dicendum si sint incerta ex parte debitori, dubitantis an verè debeat. Notat etiam ibi posse intrare debitorem si creditor consentiat, vel quia remittit debitũ, vel quia accepta, cautionem, vel aliam conditionem debitoris. Vltimò notat, quòd si debitor omninò non habet vnde soluat & coram Iudice, cessit omnibus bonis suis, potest intrare etiam inuito creditore. Imò potest admitti quicumque debitor si neque in præsenti habet omninò vnde soluat, neq; omninò speret se habiturum in posterum: nemo enim tenetur ad impossibile morale, & maximè, si quę habet, relinquat creditoribus Sic ibi.

Aduerte etiam, quòd Prælatus scienter recipiens habentem debita incurrit pęnas Sixti, sed professio est valida, quia debita impediunt etiam de iure communi. *cap. Lege a, distinctio.* 53. sed ius commune non annullat debitoris professionem.

20 Octauò, prohibet Sixtus ne recipiantur ijqui tenentur ad ratiocinia reddẽda alicui, vt Procurator, œconomus, tutor, curator, & similes. Est etiam impedimentum de iure communi, *citato cap. de obligatis*, &c. Durante enim tali obligatione admitti nequeunt: bene tamen transacta obligatione. Si verò durante illa recipiantur professio est valida, ob dictam proximè causam, at Prælatus incurrit pœnas.

Claritatis gratia nota, quod obligatio ad ratiocinia ratione administrationis est duplex: altera publica, vt thesaurarius, publicanus, & similes; depositarius, Procurator Reipublicæ, &c. Altera est priuata, per quam scilicet quis obligatur ad certam personam; vt tutor, curator, executor testamenti, & similes. At obligatus absq; administratione, vt ratione mutui, emptionis, &c. non impeditur ob ratiocinia: fortè tamen prohibetur, ratione debitorum: si debitum sit graue.

21 Vltimò requirit Sixtus V. quod cõstet intrare volentem, non suscipere habitum

humano

humano aliquo affectu per motum, sed solùm ex feruore deuotionis, & pietatis, & sponte sua, non inductum, neque coactum. Sed notat Rodriguez hanc vltimam conditionem non poni à Sixto tanquam obligatoriam: sed tanquam de consilio, & ad maiorem perfectionem. Hæ sunt conditiones requisitæ in Bulla Sixti V. vltra quas sunt etiam aliæ dirimentes ex iure communi, vt iam diximus.

NOVITII QVALITATES de iure communi, & naturali.

22 IVs commune etiam decernit non posse esse Monachum obligatum ad ratiocinia, vel habentem debita, vt supra diximus *n.* 19. *&* 20.

23 Neque item potest esse Monachus seruus, vel captiuus: neque coniugatus per matrimonium consummatum: hæc tria sunt communissima, & notissima in iure, & lumine etiam naturali, quia neq; Deus, neque Ecclesia acceptat donum cum præiudicio tertij; & professio serui, & coniugis est nulla.

24 Neque item potest esse Monachus ille qui est Episcopus absque expressa licentia Papæ. Imò neque Clericus habens beneficium curatum, absque expressa licentia Episcopi. Est communis ex D. Thom. 2. 2. *q. vlt. ar.* 7.

25 Neque hermaphroditus, ob manifestum periculum circa viros, vel circa fœminas, idq; lumen naturale dictat. Sylu.estr. *verb. Hermaphroditus*, & alij.

26 Neque is qui habet patrem, vel matrem in extrema necessitate constitutos: imò neque potest si sint tantùm positi in graui necessitate, & parentes non habent alium filium qui succurrat. Patet etiam ex lumine naturali obligante filios ad succurrendum parentibus. Notat tamen Nauarr. *lib. 3. consil. tit. de Reg. consil.* 26. quod si parentes sint tantùm in necessitate graui, non extrema, & nihilominus filius intret, & profiteatur, professionem valere. Per quod innuit, quod si sint in extrema, non valebit.

27 Cõmunis opinio dicit quod qui promisit Religionem, & antequam intret fit Episcopus, non potest acceptare Episcopatum, sed tenetur intrare Ordinem, Miranda *tom.* 1. *quæst.* 20. *artic.* 19. cum alijs, licèt Rodriguez *in Summ. Morali* oppositum dixerit 2. *p. c.* 6. *n.* 6 sed contraria est communior, vt ait Miranda.

28 Qui contraxit sponsalia cum aliqua fœmina, & postea fecit votum castitatis, vel Religionis, non tenetur ad hæc vota, & peccauit vouendo, sed tenetur ad sponsalia, & fœminam ducendam, iuxta probabiliorem opinionem, de qua Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. disput.* 46. *nu.* 7. 8. *&* 9. Quod si ob sola sponsalia sic impeditur, multò magis tenebitur si virginem sub pacto deflorauit, de quo iam supra.

29 Nouitius intrans Ordinem cum animo egrediendi, peccat mortaliter, fallit enim Religionem in graui quia Religio communicant illi sua secreta, & sua bona, Sanch. *libr.* 7. *de Matrimon. disput.* 21. *in fine.*

PRO ORDINE MINORVM Nouitijs Iudæis, vel parentibus hæreticis, & Saracenis.

30 TOta dubitatio est, an de iure Pontificio in Ordine Minorum possint admitti descendentes ex Iudæis, hæreticis, & Saracenis, intra quartum gradum. Et recurrit altercatio inter Rodriguez & Mirandam iam supra posita circa Prælatos *verb. Electio numero* 11. Miranda enim ibi citatus *in* 2. *locis*, constanter tenet quod iuxta Bullam Pauli IV. & aliàs de quibus ibi, tenet, quod descendentes à Iudæis nouerit conuersis, intra quartum gradum, non possunt admitti ad Ordinem, vel professionem etiam si prædictorum auorum corpora, statuę, vel ossa non fuerint concremata consentit verò Miranda, quòd descendens ab heretico declarato, sed non combusto, non arcetur à Religione per hanc Bullam: & id tenent omnes. Rodriguez verò *ibi* citatus tenet illos posse admitti de Ordinem, officia, &c. Ordinis dignitates etiam si à prædictis descendant intra quartum gradum, si tamen auorum corpora, ossa, vel statuæ non fuerunt igni tradita: & quod saltem professio horum erit valida si fiat. Vide ibi dicta à Rodrig. ego persisto cum Rodr. tum propter ibi dicta ab illo, & à me addita. Tunc denuo quia nostra statuta gene-

generalia Tolletana, *cap. 1. in princ. titul. 1. de qualitatibus Nouitij*, cùm iubent illum interrogari de proauis cum protestatione, subscriptione, &c. ibi: *solum exprimunt, quod rogentur, si intra quartum gradum descendunt ex prædictis ad ignem damnatis*. Vnde cùm ibi dicatur hoc faciendum, vt satisfiat Apostolicis constitutionibus; innuunt clarè prędicta statuta satisfieri prædictis constitutionibus Pontificum, si non descendat à combustis: & prędictas Bullas nõ violari si descendant à prædictis non combustis.

Circa hos autem, & circa maculatos sanguine Iudaico solùm in communi, vulgo *Christianos nouos, ou da Nacam*. Nota quod ait Nauarr. *lib. 5. consil. titul. de Regul. consil. 5. num. 11.* quod si in aliquo Ordine fiat statutum de his ordinarijs non recipiendis, & aliquis de hoc rogatus in professione negauerit, postea veritate comperta, non poterit eijci ab Ordine virtute illius statuti, est enim cõtra ius commune, & proinde nullnm etiam si cum cæteris statutis Ordinis confirmetur à Papa. Ait tamen hunc taliter negantem posse eijci ab Ordine quia defuit consensus in professione ex parte ipsius Ordinis, qui non intendit se tali obligare: est enim professio contractus mutuus in quo si deficiat libertas vnius partis, est nullus. Et hoc cum Nauarro tenent alij communiter.

Videantur aliæ constitutiones particulares Religionum circa Nouitiorum qualitates, quæ seruandæ sunt, & saltem possunt impedire receptionem: licèt non possint annullare professionem ex particulari statuto contra ius commune, nisi expressè à D. Papa confirmentur.

NOVITII ABSOLVTIO ANTE ingressum, & post illum.

31 VOtum Nouitij de intranda arctiore Religione potest dispensari, & illo non obstante admitti à Prelato laxioris Religionis in suo Ordine: & Nouitius voto satisfacit. Compend. D. Hieronym. Hispan. *verb. Nouitius* §. 2. Capucinus, *ad Compend. verb. Votum fol.* 253. per concessionem factam Congregationi Montis Oliueti. Et Leo X. in Compend. Min. *verb. Dispensatio* §. 28. verb. grat. vouentes Cartusian. vel Franciscanam, potest admitti à Prædicatoribus, &c.

32 Clemens IV. concessit Prouincialibus Minorum, & illorum vices gerentibus, & custodibus, vt possint Nouitium intrare volentem, ab omni peccato, & ab omni censura Ecclesiastica absoluere qualiscumque illa sit. Compend. *verb. Absolutio ordinaria quoad Fratres.* §. 4.

Circa hanc concessionem notat Collector in eodem Comp. *verb. Nouitius.* §. 11. quòd prædicta concessio amplissima est ita vt nullum casum excipiat. Excipit tamẽ, & meritò, ipse Collector casus Bullæ Cœnæ de quibus non poterit absoluere, cum sit dubium an hoc possit Prouincialis erga professos. Et compend. D. Hier. Hisp. *ver. Absolutio quoad omnes.* §. 6. dicit quod Prior, seu Vicarius in absentia possunt dispensare cum intrantibus Ordinem; super voto eundi Ierusalem.

Ego noto secundò, quod Clem. IV. hanc absolutionem committit solis Prouincialibus, & custodibus, nõ vero Guardianis: ac proindè id non poterunt Prelati locales. Compend. tamen D. Hieron. in Hispan. *ver. Dispensatio in Sacramento pœnitentię* §. 1. dicit sibi concessum fuisse à Benedicto XIII. vt cõfessores per Priorem ad hoc designati, vel per Vicarium in eius absentia assignati possit absoluere, & dispensare prædictos intrantes in omnibus, nisi casus adeo fuerint enormes, vt ad Sedem Apostolicam sint remittendi: quæ concessio innuit non posse absolui à reseruatis censuris: & proindè prima Clementis IV. est copiosior.

Noto tertiò prædictam absolutionem Clem. IV. posse impendi à Generali, & Prouinciali, etiam si nondum Nouitius sit vestitus habitu Ordinis, vt verba concessionis clarè sonant.

Noto quartò, Clementem IV. non concedere prædictis Prælatis vt cum intrante dispensent in aliqua irregularitate, inhabilitate, &c. Compend. tamen D. Hieron. *loc. proximè citato.* §. 1. dicit quod possit Prior, in foro pęnitentiæ absoluere, & dispensare irregularitatem contractam ex assistentia in loco interdicto, vel ex receptione Ordinum ibidem, vel indebitè

bite celebrando . Vide *ibi*.

Vltimò, prædictus Papa Clemens *citato loc*. decernit, quod si prædicti Nouitij sic absoluti noluerint postea Ordinem intrare reincidant in omnibus censuris à quibus fuerant absoluti. Quid si, postquam sunt habitu vestitij & absoluti, exeant; reincidentne in censuras contractas ante ingressum? Credo quòd sic, est enim eadem ferè ratio, & videtur eadem mens Papæ. Si verò intra Ordinem existens incurrat censuras, & irregularitatem ante professionem: & ab his absoluatur ac dispensetur credo quòd si exeat, nõ reincidet: quia Papa solùm videtur loqui de contractis ante ingressum. Moneor ad primum hic dictum de reincidentia in censuras contractas ante ingressum si exeat iam post ingressum, quia Compend. D.Hier. *verb. Nouit*.§ 2. quando concedit vt dispensetur cum intrante super voto arctioris Ordinis, & absoluatur à censura excommunicationis, subiungit: quòd si à Nouitiatu exierit, reincidat in eãdem. Sed adhuc circa censuras cõtractas intra Ordinem & Nouitiatum, & ab ingrediẽtibus non reincidentibus in illas, vidi Capucinum qui ad Comp. *verb. Nouitius*, *fol*.253 § *Et iste casus*, *cum* §. *præcedenti*, dicit ex Sylu.& Tabiena, quòd Nouitius in Nouitiatu percutiens Monachum, vel Nouitium & ab illa censura absolutus, si exeat ab Ordine, reincidit in illam censuram, & tenetur adire Episcopum pro absolutione: quia absoluuntur tales sub conditione. si perseuerauerint: & priuilegio debet priuari, qui priuilegio abutitur. Quã sententiam ego non audeo impugnare, ob dictum talium trium virorum. Sed tamen mihi noua videtur. & nimis onerosa exeunti. Maximè cùm Papa Clemens, neq; alius quem sciam faciat mentionem de incursis intra Ordinem. Et beneficiũ, seu fauor debeat extendi, quando non est præiudicium tertij: & talis Nouitius absolutus ab illa percussione non sit absolutus ad reincidentiam, neque video vbi sit illa conditio posita. Comp. enim Min. *v. Nouit*.§.6. dicens Innocentium IV. concessisse Prælatis vt possent absoluere Nouitios à censura manuum violentarum, non limitat vt reincidant exeuntes: & quando lex non limitat, neque nos limitare debemus. Elige tamen securius: vide *num.seq*.

33 Possũt Generales, & Prouinciales absoluere Nouitios ab iniectione manuum violentarum. Compend. *verb. Nouitius*. §.6. Et licèt non ibi exprimat hoc posse Guardianos praxis tamen docet illos hoc etiam posse. Et præterea, quia Nouitius in fauorabilibus reputatur pro Monacho, vt statim dico: & sic fauor absoluendi subditos existens in Guardiano, extendendus est etiam ad Nouitios, & Guardianum. Adde quòd Nouitius non debet adire Prælatum sæcularem: ac proinde in Ordine habebit remedium: maximè longè absente Prouinciali. Adde quòd solus confessor Regularis, qui est confessor sæcularium, poterit absoluere Nouitium ab illa censura percussionis Clerici satisfacta parte, iuxta iam dicta *sup. verb Confessor erga sæculares*. Et saltem absolutus per talem confessorem ab hac censura, si postea exeat, non videtur reincidere, vt dixit Sylu.& Capucinus *n. proximo* 32. Si enim absolueret sæcularem, non reinciderет: ergo neque si Nouitium. vide infra, *v. Prælatus n*.32.

34 Nouitius intra Ordinem potest absolui à casibus reseruatis in Ordine per confessorem suum etiam non habentem authoritatem absoluendi à reseruatis in Ordine. Nouitius enim nõdum promisit obedientiam, neque est subditus illi reseruationi. Rodr *to*.1.*q*.21.*art*.11.

35 Nouitius in fauorabilibus reputatur pro Religioso: gaudet enim priuilegio fori vt percutiens illum excommunicetur, &c. At in odiosis non reputatur Religiosus, vtpotè in obligatione ieiunij, Officij diuini, & similium. Rodriguez *eod. art*. & de priuilegio fori, vide Compend. *ver. Nouitius*, § 16. & ob proximè dictum de fauorabilibus Nouitius consequitur omnes Indulgentias concessas Fratrib. Compend. *cit. verb*.§ 22.

36 Quæris an possit Nouitius validè cõfiteri alteri confessori extra suum Magistrum, vt sibi assignatum, alteri, inquam, confessori, qui sit confessor sæcularium? Credo quòd possit: & innuit Miranda, *tom*. 2. *quæst*. 34. *art*. 16. *conclus. vnica*. Si enim ex proximè dictis Nouitij non tenentur legi Ordinis de reseruatis, circa

ieiu-

ieiunium, Officium diuinum, & similia, etiam non tenebuntur ad legem assignantem confessores. Dixi, *Confessori sæcularium*: quia si Nouitius vt sæcularis eligit à solo Confessore sæcularium, validè absoluetur. Adde quòd ex praxi Religionum confessores tantùm Fratrum non assignantur pro Nouitijs. De professis verò qui non sunt Sacerdotes, sed viuunt sub cura Magistri Nouitiorum, credo quòd non possunt validè confiteri alteri extra suum Magistrum, vel extra illum assignatum à Prælato: quia pro illorum confessionibus, solus Magister vel ille assignatus, deputatur vt Parochus: & proindè non potest ille alterum eligere. Excipe primò si Prelatus illi det licentiam vt confiteatur alteri. Excipe secundò, si Magister Nouitiorum det illi talem licentiam: quam puto illum posse illi dare vt confiteatur alteri: quod probo, quia Parochus vnius Parochiæ potest dare licentiam suo parochiano vt confiteatur Parocho alterius parochiæ: cùmque Magister sit Parochus prædicti Fratris non Sacerdotis, poterit illi dare licentiam vt confiteatur alteri Sacerdoti Confessori Fratrum. Quod maximè verum erit quando in tali Prouincia hoc fuerit in vsu, vt Magister tales concedat licentias, standum verò erit consuetudini, ac legi Prouinciæ; dicta tamen proximè puto conformia regulis Theologicis.

NOVITIORVM, AC NOuitiarum donationes.

37 Concil. Trident. *sess. 25. c. 16. de Reg.* decreuit ne Nouitius faciat aliquam donationem renunciationem, vel obligationem etiam ad causas pias, ante professionem, nisi cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij: idq; intra duos menses proximos ante professionem, & hæc donatio facta alio modo non valeat. Et præterea facta modo proximè dicto non sortiatur effectum, neq; sit valida, nisi secuta professione. Hoc intellige de bonis patrimonialibus, vel beneficio ad cuius titulum ordinatus est. Secus de beneficio Ecclesiastico libero, quod potest renunciare absque illa solemnitate, & tempore. Rod. *in Sum. to. 2. c. 7. concl. 1. & 3.*

38 Si tamen renunciatio illa fundetur (idem dic de donatione, & obligatione,) vel nascatur ex contractu oneroso, vel obligatorio, vt venditione, permutatione, solutione debiti, & similibus, non prohibetur in illo decreto hoc facere, quia Concilium solùm prohibet liberalitatem gratiosam, quæ possit postea nocere libertati Nouitij, vel Conuentus. Rodriguez *vbi proximè*.

39 Prædicta donatio liberalis absque illa solemnitate non valet, etiam si fiat sub conditione, quod professione non secuta reddetur Nouitio, vel Nouitiæ quod donauit, vel renunciauit, Concilium enim generaliter loquitur, & donatio etiam facta hoc modo nocet libertati vtriusque.

40 Etiam si donatio fiat seruata solemnitate prædicta, si tamen professio secuta fuerit nulla, donatio, vel renunciatio erit etiam nulla. Rodrig. *vbi supra*.

41 Si Nouitius ante ingressum Ordinis, iam talem ingressum cogitans, & proponens, aliquid donauit, vel renunciauit, factum tenet, & est validum. Nam ad hoc non erat Nouitius, & Concilium solùm prohibet ne donet Nouitius. Et refert Quaranta *in Sum. Bullar. tit. Monasterium, pag. 330.* sic declaratum fuisse à Cardinalibus.

42 Nouitius moriens in anno probationis quouis tempore: si tempore mortis donet Monasterio capaci, tenet donatio, quia hoc non præiudicat intentioni Concilij. Si verò ille non donet, cedunt bona sua hæredibus sæcularibus, vel alijs.

43 Testamentum factum à Nouitio quouis tempore Nouitiatus valet facta professione: quia testamentum non est donatio, nec renunciatio: & præterea est reuocabile: neque sortitur effectum nisi secuta valida professione. Et valebit etiam testamentum factum ante ingressum Ordinis, Rodrig. *in Sum. 2. p. tr. c. 7. n. 9.*

44 Inducere Nouitios vt legata relinquent suo Monasterio promisso ob id fauore, studio, libertate, vel quouis simili, est omnino prohibitum; & simoniam redolet: & hoc præcipuè prohibetur in Ordine Minorum per Regulam iubentem ne sint soliciti de rebus Nouitiorum: possunt tamen etiam Minoritæ, sine peccato Nouitio offerenti, manifestare necessitatem

ſtatem Conuentus, vt ſi liberè velit, illi ſuccurat Rodrig. *cit. c. n.* 11.

45 Nouitius poſt factam profeſsionem non poteſt reuocare teſtamentum à ſe factum: iam enim voto paupertatis impeditur. Credo tamen quod poteſt poſt profeſsionem etiam Minorita, explicare dubia ſui teſtamenti ad inſtantiam partis, & Iudicis: hoc enim non eſt condere, ſed declarare teſtamentum, vide infra, *verbo Teſtamentum*.

NOVITII ANNVS IN probatione.

46 NOuitij annus in probatione debet eſſe integer, ex Tridentino. Et integritati eius, non poteſt renunciare Nouitius, etiam ſi ex vna Religione tranſeat ad aliam, & iam habeat experiētiam Ordinis: quia Tridentinum loquitur abſolutè: & ille annus conceditur in bonum Ordinis, & in bonum Nouitij. Nauarr. *lib. 3. Conſtit. de Regul. conſ.* 33.

47 Non eſt neceſſarium, quòd ſit annus, & vnus dies, quia hoc nullo iure cauetur. Sanchez *de Matrimon. lib. 2. diſputation.* 24. *num.* 22. cum Palud. Sylueſt. Pallat. Henriq.

48 Quando annus fuerit biſſextus duo dies Februarij computandi ſunt pro vno die, eſt etiam communis, & citat Sanchez *cit. loco, n.* 18. & Rodrig. *in Sum. 2. p. c. 8. concl.* 6 In huius rei probationem ſeruit, quòd quando Sixtus V. anno 1582. abſtulit decem dies ab illo anno ortum eſt dubium apud aliquos, an illi decem dies ſupplendi eſſent ab ijs qui vellent ſacròs Ordines ſuſcipere. Et reſpōſum fuit, quòd non, ſed abſque illis decem diebus dici habere annum integrum.

49 Ille annus computandus eſt à momento in momentum, id eſt, ab hora à qua ſumpſit habitum ad horam ſimilem cadentem in vltima die anni, v. g. ſumpſit habitum die 15. Auguſti, anno 617. hora 3 poſt meridiem, poteſt profiteri anno ſequenti eadem die Auguſti, hora 3. poſt meridiem. Erit autem ſuſpecta profeſſio, ſi fiat citato die ſequentis anni, hora decima ante meridiem. Sanchez *cit. loc. num.* 22.

50 Debet prædictus annus eſſe continuus, id eſt, non interpolatus, eſt etiam communis. Sed Doctores communiter explicant, quod ſi Nouitius exeat Conuentum curationis gratia, vel cauſa negotiorum cum habitu, & licentia Prælati, poſtea rediens dicitur cōtinuare annum, & quo ad tempus quo foris manſit ita ſe habebit ac perindè non exiret. Deſineret autem eſſe continuus ſi abſque habitu, vel licentia exiret, & poſtea rediret. Vide ſupra, *verbo Nouitia*. Nauarr. *lib. 3. Conſil. titul. de Regular. conſil.* 42. & alij communiter.

In Ordine tamen Minorum hoc non licet, quia ſtatuta generalia Tolletana hoc prohibent, ac decernunt quod ſi Nouitius aliqua de cauſa exierit poſtea rediens, Nouitiatum incipiat. Excipit tamen ſi mutetur Nouitius de vno Conuentu ad aliū: hæc enim mutatio non diſcontinuat. Sed noto, quod ſtatutum generale non annullat profeſſionem aliter factam. Vnde ſi Guardianus bona fide oppoſitum faceret, factum teneret, ita etiam tenet Miranda *to. 1. q. 22. art. 5. in ſol. ad* 3. dicens non poſſe Religionem facere ſtatutum, per quod talis profeſsio annulletur.

51 Si Nouitiatus fuit validus, & integer: & poſtea reperitur profeſsio nulla, ſufficit ratificare abſque iteratione Nouitiatus. Eſt communis opinio, & probat praxis. Sed vide *nu. ſeqq.*

52 Si Nouitiatus fuit irritus, verbi gratia, quia fuit receptus à non habente poteſtatem ad recipiendum, vel alia ſimili de cauſa, non debet annus denuo incipi; ſed ſufficit iam factus Nouitiatus, iam enim Nouitius expertus eſt Religionem, & Religio Nouitium, Sanch. 7. *de matrim. diſp. 37. n.* 47. cum multis quos citat. Et hoc etiam currit quando profeſsio fuit nulla, ex defectu ætatis; vel quia facta eſt ante expletum annum Nouitiatus Aut etiam ſi fuit ingreſſus Ordinem per metum, vel eſſet alia inhabilis poſtea fuit diſpenſatus. Sanchez *vbi ſupra à nu.* 49. qui ſolùm *nu.* 56. dicit quòd ſi Nouitius intraret Ordinem animo ficto, vt Ordinem illuderet, vt iterum exiret, & ſic profeſſus eſſet, tūc etiam ſi vellet profeſsionem ratificare, deberet Nouitiatum iterare. Vide ibi remedium quod dat ad ſupplendum Nouitiatum, quando eſſet neceſſarium ſupplere

plere, & incurreretur infamia in eo publicando. Et remedium est facilius ac melius obtinere à Papa occultam dispensationem. Vide amplius *verb. Professionis nullæ remedium*.

53 Magister Nouitiorum, negare potest suffragium Nouitio indigno, ob defectũ cognitum in solo Sacramento confessionis, idque si suffragia dentur in secreto. Et in publico ob defectus publicos etiam potest negare in publico. Si verò dentur suffragia in publico, non potest illi negare suffragium ob defectus cognitos tantùm in confessione, qui omnino apud omnes secreti sunt. Henriq. *tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 7.

54 Nouitius directè ac propriè solùm gaudet priuilegio canonis *si quis suadente*: Alijs verò priuilegijs non gaudet quæ cõcedũtur professis, nisi exprimatur de Nouitijs. Gaudet tamen Indulgentijs concessis Religiosis professis. Rodrig. *to.* 3. *q.* 51. *art.* 12. Explico hoc exemplo. Si Nouitius sit Sacerdos, & Confessor antea secularium, & in Nouitiatu audiat confessionem alicuius sæcularis, non poterit illum absoluere à censuris Papæ reseruatis per Bullam Pauli III. concessam Patribus Societatis IESV, quia tale priuilegium est concessum Religiosis professis Ordinis, non verò est concessum Nouitijs. Sed tamen Compend. Societatis *ver. Communicatio priuilegiorum* §. 5. ait suo Generali esse concessum, vt sua priuilegia possit communicare Nouitijs.

55 Nouitio aliàs idoneo, & benemerito negare suffragium ad professionem absq; causa, ex odio, & affectu humano est peccatum mortale, maximè in Ordine Minorum, Corduba super Regul. Minorum *c.* 2. *q.* 1. *& q* 11. & Miranda *to.* 2 *q.* 25. *art.* 7. probat, quia est contra charitatem proximi arcere dignos: & contra quasi contractum iam factum inter Ordinem & Nouitium, vt si dignus inueniatur, admittendus sit; & iam Nouitius videtur habere ius ad rem. Quid si Nouitius sit idoneus, sed multitudo fratrum est multa nimis, ita vt ex multitudine sola, magna nascantur incommoda? Si ob solam multitudinem posit illi suffragium negare? videat prudens elector, seu suffragator, & faciat quod viderit Deo gratius, & securius: & si magis ibi præponderet bonum commune quàm particulare. Quod attinet ad professionem, ne Ordo Alphabeticus inuertatur, dicetur latè infra *verb. Professio*. Et de Nouitij testamento vide infra *verb. Testamentum*.

ADDITIO.

Vide infra *verb. Parentes fratrum*, & *verb. Veneficia, n.* 15. & sup. *verb. Electio, n.* 29. *&* 30.

Vide *verb. præcedenti Nouitia*: an Prouincialis posit dare suffragium pro nouitio recipiendo ad professionem.

1 Supra *hoc verb. Nouitius*, dixi, vt credo, omnia substantialia ad statum Nouitij pertinentia videlicet de qualitatibus illorum ad receptionem necessarijs, de modo informationis faciendę, de illius absolutione: de anno nouitiatus, & cęteris statum concernentibus, ita vt nihil ferè occurrat quod ex ibi dictis resolui non possit: nec proindè aliquid addere sit opus, paucula tamen quæ postea occurrerunt, sic accipe.

2 Eugenius IV. in Bullar. Rodrig. *fol.* 127. *col.* 2 sub pœna excommunicationis, ipso facto, præcipit ne aliquis verberet, vel aliqua violentia impediat illos qui voluerint ingredi Congregationem Sanctæ Iustinæ, qui est Ordo Sancti Benedicti: neq; illis ingredi volentibus, aut Monasterijs eos recipientibus iniuriam aliquam faciant: vel eos à dictis Monasterijs auellere præsumant. Circa hanc concessionem duo aduerto. Primò ibi Papam loqui de volentibus habitum sumere, si aliàs de iure nõ sint inhabiles ad habitum Religionis assumendum. Vnde si quis iniuriosè, vel per vim impediret aliquem à tali ingressu, qui aliàs esset inhabilis ad Religionem per aliquod impedimentum iuris communis, vel per Bullam Sixti V. non incurret talem censuram. Secundò aduerto, Papam ibi solùm excommunicare impedientes talem ingressum facta iniuria, vi, & molestia. Vnde qui precibus importunis, vel consilio impediret, non incurreret. Credo tamen quòd incurreret ille consanguineus, qui iuuenem iam euntem ad aliquem Conuentum pro habi-

habitu suscipiendo, vel cum iam illo recepto, in itinere impediret ne vaderet, ac in domum sæcularem reuocaret, sicut fecerunt consanguinei sæculares Beato Thomę Doctori Aquinati. Talis enim impeditio, reuocatio molesta est, & iniuriosa, & pro reputatur, cùmque prædicto priuilegio gaudeant Ordines Mendicantes, videant sæculares quam culpam, vel pœnam in tali negotio contrahant.

3 Dixi *verb. præcedenti*, non incurrere excommunicationem cogentes aliquem iuuenem intraret Religionē, sicut incurrunt cogentes fœminam. Nunc addo cogentes virum ingredi Religionem peccare mortaliter, vt tradit Rodriguez *tom. 3. quæst. Regular. q. 114. articul. 3.* quia status Religiosus est difficillimus, & proindè voluntariè, ac cum magna deliberatione assumendus, plus quàm matrimonium. Nunc addo cogentes Nouitium exire à Conuentu, si per vim, molestiam, vel iniuriam cogant manere excommunicatos, nō censura Concilij Tridentini, vt diximus, sed per censuram positam ab Eugenio IV. *in numero præcedenti*. Aduertit tamen Rodriguez, cum communi, *in quæstione 14. citato articulo 4.* extrahentem Nouitium à Religione non teneri ad restitutionem faciendam Religioni ex oblatione Nouitijs quantumcunque Nouitius foret vtilis Religioni, vt si esset Doctor insignis maximè in Theologia. Idem tenet Sotus *4. de Iust. q. 6. art. 3.*

4 Maioris claritatis gratia, circa impedimenta criminosorum per Bullam Sixti V. aduerto cum Sanch. *4. Decalog. c. 16. num. 39.* tria debere concurrere vt criminosus sit inhabilis ad Religionem. Primum est, vt actis publicis constet accusatio, vel inquisitio illius: non verò requiritur vt sit citatus. Secundum, vt facta sit inquisitio de illo in particulari, vnde non sufficiet inquisitio facta in generali. Tertium, vt fiat inquisitio contra illum ante habitus susceptionem, & coram Iudice sæculari. Vnde si inquisitio fiat contra illum, vel accusatio post habitū iam susceptum, nō erit inhabilis: neq; itē erit inhabilis, si fiat accusatio, vel inquisitio contra illum ante habitus susceptionē, sed coram Iudice Ecclesiastico. Hæc omni clarè colliguntur ex verbis ipsius Motus proprij.

5 Si autem post crimina illa commissa, quia ibi recensentur, talis criminosus reus ante habitus suceptionē absoluatur à Iudice eo quòd probata non sint, vel quauis alia de causa, ita vt in posterū nulla molestia Religioni timeatur, erit habilis ad Religionem. Nam Motus proprius ideo solùm illos criminosos arcet à Religione, quia damnati sunt, vel quia timetur ne damnentur. Vnde talis criminosus si antea habebat votum simplex Religionis, post Iudicis absolutionem tenetur ingredi Religionem, iam enim sibi ablata est inhabilitas. Quòd si nondum est absolutus à Iudice, sed coram illo delatus, tenetur modis licitis procurare absolutionem, & illa impetrata ingredi Religionem.

6 Colligit Sanchez *citato ca. n. 40.* peccare mortaliter speciali peccatò habentem votum simplex Religionis si scienter contrahat aliquod ex illis criminibus per quæ redditur inhabilis ad Religionem: nam ponit impedimentum clarum ne votum possit implere. Immò addit *num. 41.* quòd talis si potest, debet statim procurare ingressum Religionis antequam Iudex sęcularis de illo in particulari inquirat, est enim tunc tempus obligans ad ingressum, quia postea inquisitus non poterit votum exequi ob contractam inhabilitatem ad ingrediēdum per dictam Bullam, quæ talem virum hodie inhabilitat ad susceptionem habitus, quamuis iam non annullet illius professionem ob moderationem Clementis VIII.

7 Dixi olim professionē serui esse prohibitam de iure naturali: nunc addo etiam esse irritatam de iure communi, & proinde etiam erit irrita hodie post moderationem Clementis VIII. quemadmodum est irrita professio coniugis, inuito alio cōiuge. Nec est eadem ratio de professione habentis debita, hæc enim erit valida hodie si fiat: ratio discriminis est: nam seruus, & coniux sunt personæ alienæ, seu personæ alterius, domini scilicet, vel alterius coniugis, & proindè non possunt validè se donare alteri: At debitor licèt debeat pecuniam, non debet personā: & proindè licet peccet profitendo quia impossibilitatur ad soluendum, nō est irrita donatio personæ per professionem quia personam non debet. Medina *Cod.*

de restit. qu.3. cas.8.ad 5.Nauar.4.*de rest. cap.4. dubio vlt.*& aliorū n.

8 Si quis habet debita incerta, quæ sint reddenda pauperibus eo quòd ignoratur dominus, potest ingredi Religionem: nisi fortè hæc debita sint contracta nomine alieno, & ipse sit dispensator illorum, vt reddat pauperibus. In primo casu satisfacit, quia non valens soluere, satis soluit se donando Deo. In secundo non potest, quia reputatur, ac debitor certæ personæ Palud. *in 4 dist.38.q.4. art.1.n.36. concl.7.* Addit etiam Sanchez.*cit.c.*19 *n.*8. quòd si habens debita non habet vnde soluat, nec manens in sæculo sperat se posse soluere, nisi post longissimum tempus, vel magna difficultate: non teneri expectare illud longissimum tempus, neque vincere magnam illam difficultatem, sed non obstantibus debitis poterit ingredi Religionem. Quale verò tempus ibi dicendum sit longum, & quæ magna difficultas, iudicabit vir prudens attentis circunstantiis debiti, ac personæ.

9 Debita impedientia ingressum Religionis debent esse orta ex contractu, vel delicto; vt quia scilicet emit, vel commodato accepit: vel virginem deflorauit inuitam, vel hominem grauiter vulnerauit cui debet expensas, & sic de cæteris. At verò si debita sint ex liberalitate, quia liberaliter promisit, non impediūt ingressum Religionis quia talis promissio ita debet intellige, vt non ita obliget promittentem quin possit intrare Religionē Medin *C. de restitut. quæst* 3. *causa* 8. *ad* 1. & alij. Si verò debitis astrictus habeat votum simplex Religionis, nec possit soluere, neque speret fore soluendo, nisi post longum tempus, & cum magna difficultate, poterit, imò tenetur Religionem intrare Sic D.Thomas *in 4.dist.*38.*q.*1. *art.*3. *q.*1. *ad* 7.Anton.2.*p.tit.*11.*c.*2.§.1.*in fine.*

10 Quid, si dubium sit an habens votum Religionis, & debita simul, per aliquod tempus manens in sæculo poterit soluere; an debeat expectare vt soluat, an verò debeat ingredi vt votum Deo persoluat. Respondet Sanchez *citat.c.*19. *n.*12. Quod si votū factum est priusquā debita contraherentur, tunc stante illo dubio soluendum est votum, non obstantibus debitis, quia tunc votum, prius factum præualet, & habet possessionem obligandi prius. Si verò debita sunt prius contracta quàm fieret votum, debet expectare vt soluat, quia obligatio debitorum prius facta præualet voto quoad obligationem prius soluendi.

11 Obligatus ad raciocinia reddenda nō potest habitum recipere de iure communi, vt supra dixi: at nunc addo professionem fore validam, quia ius commune illam prohibens non annullat; & Clem. VIII. reduxit motum proprium Sixti V. ad terminos iuris communis. Nauar.*lib.* 3. *consil.tit.de Regular. consil* 26.

13 Addit verò vel explicat Sanchez *cit. cap. num.* 25. Motum proprium Sixti V. non comprehendere debitores, qui sine graui sua culpa deuenere ad impotentiam soluendi, ita vt nulla sit spes soluendi si maneant in sæculo, quia sic videtur innuere Motus proprius *in* §. *Ceterùm quoniam.* Sed hæc explicatio cum sua additione parum iuuat: si enim non sit spes soluendi manendo in sæculo cum additionibus iam supra positis parum facit ad rem, si per culpam, vel sine illa deuenit ad impotentiam soluendi. Statim verò sine limitatione addit probabile esse non comprehendi illos debitores, qui absque graui culpa debita contraxerunt, etiam si manentes in sæculo sperarent fore soluendo, quia, vt ait, Motus proprius supponit culpam in debitore: ac proinde hos censet non esse inhabiles ad Religionem, quamuis dicat eos posse peccare, eo quod manentes in sæculo possent soluere breui tempore. Ego tamen neque sic hanc additionem, vel explicationem admitto. Nam præcipuus finis Motus proprij non est punire culpam debitoris, sed prospicere, & procurare quietem Conuentus, ac Religiosorum, ne post professionem inquietetur Conuentus ob debita Religiosi, & creditor sua bona possideat. Et probo ex ipso Sanchez à nobis *citat. eod. lib.* 4. *Decalog.c.*16.qui ait ad finem Motus proprij Sixti in arcendis criminosis à Religione solùm esse quietem ipsius Religionis, vnde cessante periculo inquietationis, quia scilicet reus non fuit citatus, vel inquisitus, vel fuit absolutus, ait tunc posse recipi non obstante crimine. Ergo à simili

li intentum Motus proprij in debitoribus non est agere de culpa magna, vel leui cum qua debita sint contracta: sed intentum Motus proprij est ne Conuentus inquietetur ob debita, & ne creditor sua bona amittat, quod est intentum iuris cōmunis: ac proindè parum ad hoc facit si debita per culpam grauem, vel leuem sint contracta.

13 Neque item placet quod habet Sanchez *citat. cap.* 19. *num.* 26 dum ait non impedire ingressum Religionis debitum illius, qui virginem deflorauit, inuitam scilicet, vt innuit; quia, inquit, talis debitor non censetur grauatus ingenti ære alieno: & Motus proprius loquitur tantùm de grauatis ingenti ære alieno. Non, inquam, placet, primò quia ipse Sanchez *cit. cap.* 19. *num.* 10. tenet debita orta ex delicto impedire ingressum, deflorator autem virginis debet ex delicto, vt patet. Secundò, quod talis deflorator sit dicendus grauari ingenti ære alieno, probatur, quia si deflorauit inuitam, saltem in conscientia iubetur eam dotare: dos autem danda mulieri est ingens debitum respectu viri ordinarij, immò & repectu viri grauis. Neq; enim ibi ingens æs, debet intelligi pro magnæ summa millium ducatorum, hæc enim raro contrahitur: sed puto quod ingens debitum ibi debet reputari magnum, id est, notabile debitum pro quo lis magna possit moueri Et proindè vt sit ingens debitum debet attendi circunstantia personæ debentis & ipsum debitum. At dos debita mulieri defloratæ de ordinario censetur graue debitum saltem respectu viri ordinarij, & quod taliter deflorans impediatur ob debita, tenet Rodrig. *tom.* 3. *qq. Regular. q.* 10. *art.* 9. Et ego addo prędictum defloratorem, si iam fuit accusatus, vel inquisitus in particulari à iudice seculari; adhuc esse impeditum ex alio capite ad habitum Religionis, quia scilicet est criminosus ex crimine tam graui, vt illud leges ciuiles morte puniant si sit commissum in domo parentum ipsius virginis.

14 Impediti ob raciocinia reddenda, tunc solum impediuntur, quando ratiocinia publica, vel priuata talia sunt vt propter illa iam lis, vel molestia illata sit Conuentui, vel inferenda timeatur. Si verò nec sit illata, nec timeatur, non impediunt. Ita Rodr. 2. *tom. Sum. c.* 3. *num.* 8. *&* *in qq. Reg. tom. q.* 10. *art.* 11. Si tamen taliter obligatus professionem emittat, erit valida, quia ius commune prohibet, sed non annullat. Nec iā Bulla Sixti V. quoad professionis annullationem, valet, sed solùm quoad impediendam receptionem habitus.

15 Vide supra *verb. Electio, nu.* 3 4 *&* 7. vbi aliqua diximus satis concernentia ad receptionem suffragiorum, quæ dantur pro nouitij professionē: maximè *ibi nu.* 3. vbi dubitaui an quando deest nouitio magna pars suffragiorum requisita, standum sit parti minori, sed saniori.

16 Omnino notanda est declaratio Cardinalium quam citat Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 18. *col.* 13. *q.* 4. *vers.* 54. quod scilicet Superiores finito anno probationis teneantur admittere nouitios ad professionem si ipsos habiles inuenerint; si verò inuenerint inhabiles, neque spes sit vt meliorentur, statim eijciant. Si verò spem dederint eos habiles posse esse infra sex menses, posse Superiores tempus differre. Ita *ibi* Azor. Idem à fortiori intellige de nouitijs Monialium, vt quia nesciunt legere, vel quid simile.

17 Sanchez 4. *Decalogi cap.* 16. *num.* 92. innuit quod negare suffragium nouitio est tantùm peccatum veniale: ait enim, quòd si Religio ex sola libertate nouitium expelleret, reprehenderetur à quouis sapiente, & leuitatis argueretur. Si autem hoc dicat esse tantùm veniale: magis placet, quod dixi supra *verb. Nouitius n.* 54. cum Corduba, & Miranda esse peccatum mortale, est enim materia grauis, & præcedit quasi contractus inter Ordinem, & nouitium acceptandi illum, si rectè procedat. Et expulsio nouitij vt plurimum cedit in eius infamiam.

18 Nouitius gaudet priuilegijs Religionis, non verò subditur pœnis, seu legibus illius. Molin. *t.* 1. *de Iustit. disput.* 139. *col.* 3. Azor. *to.* 1. *lib.* 7. *cap* 30 *final.* & alij.

19 Annum probationis debere esse continuum ita vt non valeat, si nouitius habitum dimittat, & exeat: iterumque redeunti non sit computandū tempus præteritum cum nouitiatu futuro tenet Na-

uar. *consil.* 52 *de Regularibus*, *n.* 2. Henriq. *in Summ. lib.* 13. *cap.* 40. §. 2. At Iulius II. concessit Minoritis in Bullario Rodrig. *fol.* 575. *col.* 1. vt cum aliqui Fratres annum Nouitiatus inceperint, & deinde habitu omisso ad ipsum Ordinem redierint, tempus prioris receptionis habitus, cum tempore posterioris in anno probationis sibi computari, vel non computari posse, committit arbitrio, discretioni, ac determinationi Superiorum. Neque hoc credo esse reuocatum per Concilium Tridentinum, illud enim loquens de anno nouitiatus solùm requirit quòd sit completus, & integer: potest vero esse integer, etiamsi sit interpolatus modo supra dicto. At Religio Minorum huic priuilegio renunciauit per statuta generalia Tolletana, quibus cauet, vt si nouitius exierit etiam cum licentia, & cum habitu morbi curandi causa, cùm redierit non computetur illi tempus præteritum cum futuro, sed denuo incipiat. Aliæ Religiones quæ communicant in hoc priuilegio non derogato, videant quid statuerint, & quid consueuerint. Hoc scio quod nostra statuta Tolletana prohibent, sed non annullant professionem si secus fiat.

NOVITIVS MACVLATVS OB parentum genealogiam.

19 QVamuis supra de hoc egerim duobus locis, *ver. Electio*, & *ver. Nouitius a n.* 30. pauca tamen subijcio. Et imprimis persisto in priori dicto, quod scilicet sentio, in Ordine Minorũ per Bullas ibi citatas non arceri ab habitu suscipiendo, nec ab officijs, nisi illos qui ita descẽdunt à parentibus maculatis, vt talium parentum corpora, vel ossa, vel statuæ fuerint combustæ. Idque ob causas ibi assignatas. Nunc addo.

20 Nullus qui aliquando fuit Iudæus, vel hæreticus, potest recipi in Ordine Minorum, etiamsi illorum proaui non fuerint combusti. Habetur expressè in Bullario Rodrig. *fol.* 848. in Bulla Pauli IV. pro Ordine Minorum, *citato fol. col.* 2. vnde quod dixi supra, *verbo Electio*, *n.* 10. ex Nauarro, *ibi citato*, quòd scilicet descendentes à Mauris possunt recipi, quando proaui sponte sua conuersi sunt ad fidem, potest adhuc magis firmari, quia Paulus IV. in illa Bulla non loquitur de descẽdentibus à Mauris, vel Turcis: sed solùm de descendentibus à Iudæis, & hæreticis. At per Bullam Gregorij XIII. quam citat Rodriguez *tom.* 1. *qq. Regul. q.* 14. *art.* 1. *ad finem*, prædicta Bulla Pauli IV. extenditur etiam ad descendentes à Sarracenis vsque ad quartum gradum; sed videtur hæc extensio etiam intelligenda si proaui Sarraceni fuerunt combusti, vel in infidelitate mortui, vt Rodriguez *ibi* innuit. Et tunc erit verum dictum Nauarri, si proauus Maurus sua spontè conuersus fuit ad fidem. Et loquitur ibi Nauarr. clarè de Ordine Minorum, vt videre est in Nauar. *lib.* 5. *Consil. tit. de Iudæis*, *consil.* 1. *n.* 6. *primæ impressionis*, vbi exprimit Guardianũ. Et *n.* 5. *præcedente*, exprimit de Sarracenis spontè conuersis ad fidem.

21 Rigidior est constitutio Pij IV. in Bullario Rodriguez *fol.* 870. pro Benedictinis Congregat. Vallisolet. cuius ingressum ad habitum prohibet etiam descendentibus à Mauris, Turcis, & Iudæis, si proaui fuerunt confessi crimen, & conuicti aut de crimine fuerunt Inquisiti per Inquisitores, vel puniri: itemque si ipsi descendentes fuerint per Inquisitores puniti, vel inquisiti, neque item posse admitti ad dignitates, & officia. Rigidior, inquam, est, quia non requirit vt proauorum corpora, vel ossa fuerint combusta, quemadmodum Paulus IV. requirit pro Minoritis: sed sufficiet pro Benedictinis, quod iuuenis proaui, vel ipse fuerint solũ conuicti de hæresi, licèt non combusti: sufficiet item si Inquisitores contra proauos, vel contra iuuenem inquisierint: intelligo de inquisitione in particulari, non de generali, vt supra dixi de criminosis Sixti V. Addo tamen quòd si fuerint inquisiti in particulari non requiritur citatio, vel carceratio quia Bulla solùm dicit, *inquisiti*, & inquisitio non includit citationem. Verùm ista cõstitutio cùm sit solùm pro Benedictinis & sit pęnalis, non potest extendi ad Minoritas: num Religiosi solùm excommunicant in priuilegijs, & non in pœnis.

22 Libuit etiam recolere, (& iuuat ad præcedentia) quod in Bullar. Rodrig. *fol.* 1083. Greg. XIII. concessit Patribus Minimis

nimis Sancti Francisci de Paula. Primò, quòd descendentes à Iudæis, vel Mahumetanis post susceptum auorum Baptismum, non impediantur ab habitus susceptione, & ab officijs Religionis. Secundò, vt descendentes ab hæreticis, si proaui hæretici conuersi admissi sunt ad vnitatem Ecclesię, possint etiam admitti ad habitum, & ad officia. Tertiò, quod descendentes à Iudæis baptizatis, sed postea lapsis in hæresim, ac damnatis ad ignem: filij etiam cæterorum hæreticorũ in quartò gradu damnatorum ad ignem, vel si taliũ Iudæorum, vel hæreticorum ossa vel statuæ fuerunt combusta, hi tales descendentes, siue per lineam paternam, siue maternam arceantur receptione habitus, & ab Ordinibus sacris recipiendis. Vide quanta diuersitas sit pro diuersis Ordinibus: & vnaquęque Religio in hoc negotio seruare debet sibi decreta à Sede Apostolica: non verò decreta pro alia Religione: quãuis autem Sanchez 2. *Decalog. ca. 27. num.* 3. dicat Auilam dixisse se audisse à viris doctis quòd Paul. IV. constitutio circa Minoritas non est in vsu: huius tamen contrarium testatur Praxis Franciscana, Nouitios interrogans ante susceptionem habitus, iuxta Bullam dictam Pauli IV.

23 Quæris, an isti filij hæreticorum, & similium prohibiti recipere habitum, & officia Religionis, si concepti sunt ante delictum parentum, comprehendantur in dictis Bullis Pontificijs. Pro cuius intelligentia suppono esse grauem quæstionem inter Iuristas an pœnæ statutæ in iure contra hæreticos, & illorum filios de infamia, & bonorum amissione, &c. comprehendant etiam filios talium hæreticorum conceptos ante delictum parentum? Multi, & grauissimi Doctores affirmant. Alij dicunt non comprehendi, quos latè citat, ac sequitur Sanchez *libro 2. Decalog. cap. 27. à numero 13. & sequentibus*, & est opinio communior, & magis pia. Et hac supposita quæris, an sicut filij hæreticorum concepti ante delictum, liberantur ab illis pœnis iuxta illam opinionem, vt non sint infames, nec bona amittant: ita etiam filij hæreticorum concepti ante delictum liberentur è pœnis prædictarum Bullarum, ne habitum, & Officia Ordinum recipiant? Casum apud nullum inueni. Sed credo non liberari. Probo, quia prædictæ Bullæ Pontificum non hæc decernunt in pœnam delictorum parentum, sicut ius commune decernit: sed hæc decernunt Pontifices pro quiete, pace, & honore Religionum, vt videre est in procemio prædictarum Bullarum: ac proinde illa prohibitio habitus, officiorum, ac dignitatum non est pęna talium filiorum, sed est prouisio circa pacem, quietem, & honorem Religionum: vnde prædicti filij non manent capaces habitus, & officiorum, Ordinis, etiam si sint nati, vel concepti ante delictum parentum.

24 Circa filios talium hæreticorum, vel Iudæorum combustorum adhuc aduerto, illos vltra alias pœnas esse etiam irregulares ex iure, nec posse ad Sacros Ordines promoueri; filios quidem ex parte patris, atque nepotes, ex parte verò matris solos filios, non nepotes. Colligitur *ex cap. 2. §. hæretici, de hæreticis in 6.* & tradit latè Salzedo *in Pract. Bern. Diaz c. 22. nu. 22.* & Rodr. *in qu. tom. 1. q. 24. art. 7.* & alij. Et in hac irregularitate solus Papa dispensat. Quæ tamen irregularitas non præcipit filios ab officijs iam receptis deijci, sed solùm prohibet ad futura non admitti, hoc, inquam, dico pro officijs in Clericis sæcularibus: nam in Religiosis per Bullas prędictas saltem Minoritę etiam obtenta iam officia amittunt. Si verò aliquos iam Sacros Ordines receperunt, poterũt illis ministrare, sed non poterunt ad alios promoueri: dico, si aliquos receperunt, id est, ante delictum patris combusti: post delictum enim damnatum, iam sunt irregulares, & nullos possunt recipere, neque in talibus postea susceptis ministrare. Ita Maiolus, *lib. 5. de Irregular. cap. 47. nu. 6.*

25 Colligit etiam Sanchez 2. *Decal. cap. 28. n. 11.* descendentes ex Iudęis vel Mauris, si ipsi ante rationis vsum baptizati sunt (vulgo *Christianos nouos*) non excludi ab Ordinibus suscipiendis, neque esse inhabiles ad officia, vel beneficia, quia iura solos hæreticorum filios puniũt hac pœna. Et quamuis neophyti sint irregulares, id intelligitur de recenter baptizatis, non verò de baptizatis à natiuitate. Ita Salzedo *cit. cap. 22. nu. 8.* Et hoc ait Sanchez esse verum, etiamsi parentes adhuc Mauri perseuerent.

26 Colligit item Sanchez *citato loco, numero* 15. quod quando Tridentinum *sess.* 23. *cap.*7. *de reform.* iubet, vt Episcopus inquirat de proauis ordinandorum, solùm præcipit inquiri de proauis quorum filij sunt irregulares: qui sunt, vt supra diximus, nepotes ac filij per lineam masculinam parentum combustorum: soli verò filij per lineam fœmininam: Nam *ibi* Tridentinum non induxit ius nouum sed solùm adhæsit antiquo; quod antiquum id tantum statuebat. Ita Salzedo *citat. c. nu.* 22. Henriq. *li.*10. *de Sacram. Ordinis, ca.* 17. *nu.*2. & alij.

27 Vltimò colligit Sanchez *nu.* 16. qualiter possint testes iurare promouendos ad Ordines vel ad officia publica, esse Christianos veteranos, etiam si à Iudæis, Mauris, vel hæreticis originem trahant. Quando enim non est speciale statutũ legitimum à Papa, vel Principe confirmatũ petens aliam qualitatem vltra petitam in iure communi id iuramentum non intelligitur de Christiano veteri in rigore, nec de descendentibus ab hæretico, vel Iudæo quomodocunque, sed de Christiano veteri, vel descendente ab hæretico, quales iura petunt, ne sint inhabiles ad officia vel ad Ordines: Quod si iudex intendat aliud non iuste rogat, nec tenetur testis ad eius verba respondere, v.g. si roget in forma tãtùm iuris communis, arcẽtis solos filios, & nepotes combustorum via masculina, & filios combustatum via fœminina circa Ordines, officia, & beneficia: & talis de quo rogetur testis, nulla via sit filius talium combustorum, iurare poterit illum esse Christianum veterem: idẽque potest iurare si pater, vel mater, vel proaui fuerunt hæretici, sed non cõbusti, quia hi non incurrũt irregularitatem, vel inhabilitatem ad officia. Dixi, *si iudex interroget ex forma tantùm iuris communis.* Nam si interrogat ex vi alicuius statuti legitimi arcentis ab officio, Ordinibus, vel quauis alia re, descendentes à Iudæis, Mauris, & hæreticis quocunque modo, & in quocumque gradu, tunc tenetur testis respondere ad verba iudicis, ac testificari de proauis qualescunque fuerint siue combusti, siue non: siue conuicti, siue inquisiti ab Inquisitoribus, quia finis talis statuti ad hoc tendit, vt illius genealogia quomodocunque sciatur. Hoc autem statutum si sit de rebus Ecclesiasticis, & inquiratur hoc secundo modo de descendentibus quouis modo excludendis, non potest esse validum nisi cõfirmetur a Papa. Si verò sit circa officia, vel dignitates sęculares, non erit validum nisi confirmetur à Principe, vt docet Sanchez *cit. cap.* 28. *nu.*14. Credo autem quod hodie omnes congregationes Ecclesiasticæ & sæculares, imò & Episcopi interrogant de promouendis, ac recipiendis hoc secundo modo: & debent ad id habere statutum, vel licentiam: ipsi viderint.

OBEDIENTIA.

Vide infra *ver. Statutum, n.*3. *& v. Lex.*

1 OBedire tenetur subditus in omnibus suo Prælato, ex vi huius voti. At in actibus purè mentalibus non tenetur, quia isti sunt Deo immediati, & non pertinet ad forum externum, neque nocent communitati. Est communis Doctorum. Si verò hi actus mentales pendent ab externis, quia his sunt annexi: vel è contra, quia externi habent annexos mentales, vt rectè fiant, tenetur subditus in his obedire, vt cùm Ecclesiæ iubet dici Horas Canonicas cum attentione interna, obligat ad attentionem, & intentionem internam sine qua recitatio externa non fit debitè. D. Thom. 2. 2. *qu.* 91. *art.* 4. Et sic de alijs actibus obedientiæ colliges.

Rodriguez. *tom.* 3. *quæst.* 19. *art.* 1. ponit exemplum, quando Prælatus dicit subdito vt dicat Missam pro tali intentione; & ait tunc teneri subditum applicare suã intentionem pro intentione Prælati. Et subditus non applicans peccabit contra obedientiam. Sed quæris (quidquid sit de peccato subditi quoad obedientiam) an Missa dicta à subdito pro sua particulari valeat pro intentione subditi, quidquid sit de peccato illius: An verò maneat applicata pro intentione Prælati applicantis, & habentis dominium indirectè supra intentionem subditi? Rodriguez de hoc *ibi* nihil dicit. At Suarez *tom. de Eucharistia, disputat.* 79. *sectio.* 9. §. *Alij nihilominus*: censet quòd Prælati applicatio

tio non valet, sed Missa manebit applicata pro intẽtione subditi applicantis. Prelatus enim potest iubere vt applicet: si vero subditus non applicauerit, peccabit quidem, sed eius applicatio valebit: quia ibi Prælatus est Minister Sacramenti, vel sacrificij; sed subditus celebrans. Et alijs ibi probat rationibus efficaciter.

2 Peccatum in obedientię tunc propriè fit, quando subditus ea de causa non vult obedire, quia non vult Prælato illi subesse, & ex contemptu illius facit Caietanus. *in Summ. verb. Obedientia*: & alij communiter, & hæc dicitur inobedientia formalis. Et hæc licèt sit in materia leui, est tamen peccatũ mortale ob cõtemptũ Pręlati, qui contẽptus est mortalis suo genere. Si verò subditus nõ obediat ex pigritia, ira, metu honoris, & sic de cæteris, nõ est inobedientia formalis, sed materialis, & peccatum iudicabitur iuxta qualitatem materiæ. Est communis Doctorum.

3 Si iussum à Prælato est clarè illicitum etiam si sit tantùm peccatum veniale, non tenetur subditus obedire, etiam si iubeatur sub censuris. Est certissima, & indubitata. Si verò dubium sit an res pręcepta sit peccatum, vel non, stante dubio, potest, imò debet subditus obedire, neque tunc peccabit etiam venialiter: sed potius merebitur: Quin potius addo quod etiam si contingat à parte rei, quòd illa res dubia sit peccatum in se: subditus verò ignorans, & obediens bona fide rem faciat intuitu obedientiæ, merebitur in facto. Et probatur, quia subditus stante tali dubio, tenetur obedire: & proindè facit actum obedientiæ. Actus verò obedientiæ est actus virtutis, & proindè meritorius si fiat in gratia.

Quid si subditus putet esse peccatum quod iubetur; & simul putet esse peccatum non obedire? Res periculosa, & homo positus inter ignem & aquam. Resp. quod tenetur tunc dubium practicum deponere, id est, dicere secum; ego non pecco faciendo; & obediendo: & hoc facto, seu formato hoc conceptu, non peccat faciendo iniunctum opus. Cum quo potest manere dubium speculatiuum, id est, si à parte rei sit peccatum vel non. De quo non curo: sed solùm curet subditus, ac cogitet se non peccare obediendo. Stante enim æqualis dubio, obediendũ est Prælato, maximè quando Prælatus est vir prudens & timoratus, neque datur ibi litteratus quem consulat. Secus si clarius apparet rem esse malam, tunc enim obediendum est Deo, iam enim res non dubia.

4 In Hispania non possunt Prælati cogere subditos, vt vadant ad Indos causa conuersionis illorum, nisi id speciali voto in professione promittant; ęst enim res difficillima, & non cadens sub obligatione. Sot. *de tegendò secret. membr. 3. quæst. 2. conclus.* 1. Rodriguez *to. 3. qu. 19. art. 7.* & alij communiter.

5 Si Prælatus iubeat in communi ne quis de tali viridario, v. gr. vel arbore aliquid decerpat; qui sumpserit quid paruũ excusabitur paruitate materiæ: neque enim illa lex plus debet obligare quam lex diuina, quæ non frangitur mortaliter in moralibus data paruitate materiæ. Si verò præcipiat per obedientiam, ne quis furetur talem fructum specialem ob causas particulares, cùm sit fructus notabilis, & particulari domino destinatus, vel quid simile, ex cuius furto Prælatus notabilem sumet molestiam, licèt res in se sit parua, ratione tamen molestiæ grauis datæ, erit peccatum mortale ob causas in simili casu datas à Nauarr. *in c. 17. n. 3. littera B.* de famulo qui particulare malum Cydonium rapuit de horto domini cum quo illi magnam causauit molestiam.

6 Non obligat obedientia cum damno notabili salutis subditi, quia maior est obligatio salutis propriæ, quàm, obedientię. Idem ex consequenti dicendum de damno notabili honoris, qui præfertur aliquando saluti. Vnde si Prælatus iubet subdito vt patiatur sibi membrum abscindi causa salutis, non tenetur obedire cum tanto damno, etiam si sciat se moriturum, sic tenet Sà *in Aphorismis, verbo Obedientia, numero* 2. neque si iubeatur reuelare crimen occultum. Neque item obligat obedientia circa præcepta impertinentia, & futilia, vt si iubeatur quòd eleuet paleam à terra, barbam fricet, & similia. Nauar. *in Summ. cap. 23. nu.* 39. Si quando verò Sancti antiqui similia præcipiebant subditis, vt quod Pater noster Franciscus iussit socio girare cor-

pus suum pluribus vicibus. Et alij iubebant filiolum in furnum, vel fluuium mittere: hoc primo Sancti, vel Spiritu ducti faciebant: vel habebant intentum Sanctum, & in his illos debemus mirari, non imitari.

7 Neque item ligat obedientia, etiam cum censuris, si iubeant me facere vnde scio certè nasciturum scandalum, & perturbationem grandem, *cap. si quando, de rescriptis, & cap. cum teneamus, de prabendis*: & sic non tenetur subditus exequi tale mandatum: & absque timore censuræ, debet rescribere Superiori absenti, *iuxta cap. si quando, citatum.*

Vide etiam pro hac obedientia supra, *verbo Leges*, & infra, *verbo Statutum.*

ADDITIO.

1 NOn obligatur subditus obedire Prælato in illo quod debet resultare in scandalum aliorum. Probatur, quia lex naturalis de scandalo non dando præualet legi positiuæ Prælati. Syluestr. *verbo Obedientia, nu. 5.* Et hoc intellige etiam si præcipiatur sub excommunicatione, dummodo scandalum sit verum, certum, & notabile. Si verò quod præcipitur est peccatum etiam veniale, non tenetur obedire, quia oportet obedire Deo magis quàm hominibus.

2 Cordub. *in suo quæstion. q. 5.* & Ludouicus Lopez 1. *p. Instr. 1. p. c. 56. §. sic etiam* tenet, quòd in dubio an Prælatus mihi aliquid possit præcipere, teneor obedire, vt est communis opinio. At si inde mihi, vel alteri immineat graue periculum, aut notabile præiudicium, spirituale, vel temporale, in persona, rebus, vel honore, non tenetur subditus tunc obedire. Probant, quia intentio subditi vouentis obedientiam non videtur fuisse obligare se ad difficilia: nisi illa difficilia speciali voto, vel statuto esset imposita, vt cum Hispanus Religiosus vouet ire ad Indos, & sic de cæteris; citat Lopez pro eadem sententia Sotum.

3 Si Pręlatus iubet per obedientiam subdito vt dicat delictum alterius subditi quod est secretum, non tenetur obedire; præcipit enim iniustè: & tunc neque testis tenetur detegere iussus sub iuramento: nisi quando est crimen contra communitatem. Quid si in tali religione sit statutũ, vt subditus reuelet Prælato delictum proximi omissa correctione fraterna, tunc tenebitur reuelare, pro quo vide quæ diximus supra, *verbo Correctio fraterna, n. 2. & seqq.* Si verò desit tale statutum, vt communiter deest in multis religionibus: & dubitat religiosus vtrùm in conscientia teneatur reuelare si in tali casu debet resultare damnum proximo particulari, non tenetur reuelare: quia in dubio, magis obligat vitare malum proximi quod est naturale: quam obliget mandatum positiuum Prælati. Sic Vega 2. *part. verbo Obedientia, casu 2.* citans Sotum. Aragon. Nauarr. & alios.

4 Grauis dubitatio est, & quotidiana, quando cognoscendum sit verba Prælati mandantis, vel verba statuti mandantis, vel prohibentis obligent sub obedientia ad mortale. Casum ponit Vega, *citato verbo Obedientia, casu 3.* Nam sæpe tum in verbis Prælati, tum in scripto statuti, reperiuntur hæc verba: *Mando, mandamus, præcipimus, obligamus, decernimus, statuimus, iubemus, volumus, prohibemus, interdicimus*, & sic de similibus. Circa hæc autem verba non potest assignari regula certa, & infallibilis. Solùm pro regula generali duo sunt consideranda. Primum est grauitas verborũ Prælati, vel statuti simul cum materia graui de qua est mandatum. Si enim hæc duo concurrunt simul, clarum est induci obedientiam peccati mortalis. Si verò vtrumque desit, & præceptum ponatur verbis communibus, vt *iubeo, mandamus, volumus*, & similibus erit peccatum veniale, tãtùm rursus si sola verba Prælati, vel statuti, sint rigorosa, & particularia, quidquid sit de grauitate materię, obligabunt ad mortale, vt si iubeatur *in virtute Spiritus Sãcti, in virtute obedientiæ*, & similibus. Idem sentit Panorm. *in c. nam concupiscentia, de constit.* quando sunt verba grauia prohibitiua, vt si dicat Prælatus, vel statutum, *interdicimus*, vel *prohibemus*, vide inf. *n. 9.* Ecõtra, si materia sit grauis, etiam si præcipiatur verbis communibus, erit obedientia obligans ad mortale. Exemplum particulare est in Regula Patris N. Francisci, cùm prohibet Minoritas in itinere equi-

equitare. Hoc enim prohibet verbis satis communibus, neque rigorosis, videlicet, *& non debeant equitare, &c.* Vbi vides per verbum *non debeant* induci peccatum mortale iuxta declarationem Pontificum: quia videlicet aliàs materia prohibita, est grauis respectu talis status pauperis, & humilis. Ac proindè prudentia viri timorati considerans verba statuti, vel Prælati simul cum materia præcepta: vel sola verba per se: vel solam materiam iudicabit an obligent ad mortale, vel veniale. Secundum quod debet considerari ad hoc colligendum, est consuetudo, quæ scilicet explicat verba, sensum, & intentionem Prælati, & est optima legum interpres.

5 Circa dictũ verò *n.2. & 3.* de subdito dubitante an pro tunc teneatur obedire Prælato iubenti, bene notat Sayro, *lib. 1. Clau. Reg. c. 13. num. 41.* post medium cum Medina, in tali casu maximè considerandam esse qualitatem Prælati: si enim ille sit vir prudens, doctus, & bonus religiosus, & subditus idiota, & Prælatus secunda vice iubet, vt faciat, non obstante suo dubio, poterit deponere dubium, maximè si talis Prælatus dicat se id recipere in suam conscientiam.

6 Subditus habens aliquam opinionem probabilem potest obedire Prȩlato iubenti ex dictamine oppositæ opinionis quam sequitur Prælatus, dummodo subditus deponat dubium practicum, secum dicendo quod non peccat in operando contra suam rationem. Cordub. *libr. 1. quæst. quæst. 9.* Vasquez 1.2. *disput. 62.* Solùm probo exemplo communi, omnes enim dicunt posse confessorem sequi opinionem pœnitentis litterari, qui allegat pro se opinionem contra opinionem confessoris; & dicunt posse confessorem sua opinione deposita, sequi opinionem pȩnitentis, & illum absoluere. Ergo à fortiori poterit subditus sua opinione deposita conformare se cum opinione Prȩlati, atque obedire.

7 Maius dubium est, quando opinio subditi est probabilior quàm opinio Prælati, si possit subditus obedire Prælato præcipienti iuxta opinionem minus probabilem? Credo quod potest etiam tunc obedire absque peccato. Nam omnes ferè Doctores, vel magna pars recentiorum admittunt, posse me ex duabus opinionibus probabilibus eligere vnam quæ minus probabilis est relicta probabiliori, vt tenet Nauarr. *in Sum. cap. 26. numer. 4.* Vasquez 1.2. *disputat. 62. toto capitul. 4. &* 9. & alij multi ergo cùm Prælatus non peccet vtendo illa opinione minus probabili, non peccabit etiam iuxta illam iubendo, & proindè cum non iubeat peccatum, poterit subditus deposita sua opinione probabiliori, operari secundum opinionem Prælati minùs probabilem. Imò credo quod proxima ratio non solùm probat posse subditum tunc obedire, sed etiam teneri. Nam subditus tenetur obedire in omnibus quæ Prælatus licitè præcipit absque peccato: sed tunc Prælatus licitè præcipit absque peccato, vt ostendimus. Et hoc procedit vt vides quando diuersitas opinionum versatur circa ipsam rem faciendam, sit ne licita, vel illicita.

8 Sed quid si diuersæ opiniones versentur circa potestatem ipsius Prælati, alij dicentibus ipsum posse præcipere; alijs verò negantibus? Sayro *lib. 1. Clau. Reg. cap. 12. num. 4.* respondet posse tunc subditum obedire, non verò teneri. Probat primum, quia in priori casu Prælatus potest præcipere, & proindè subditus potest obedire, quando scilicet opiniones versantur circa rem faciendam: probat secundum, quia in hoc secundo casu quādo dubitatur de potestate, tunc licèt subditus possit parere, non tamen obligatur, cùm subditus non obligetur obedire, nisi quando Prælatus habet ius ad præcipiendum. Sed responsio non satisfacit, & credo stante hoc dubio de potestate Prælati teneri subditum obedire. Primo, quia in dubio isto, possessio est pro Prælato, vt possit iubere; nō verò est possessio pro libertate voluntatis subditi. Et confirmo, quia in dubio an lex obliget, vel non, omnes dicunt parendum esse legi, quia lex est in possessione, vt sibi obediat subditus: eadem verò ratio est de Prȩlato an possit, ac de lege an possit. Et confirmatur ex communi dicto Theologorum dicētium excommunicationem in dubio an sit licita, vel illicita seruandam esse. Adde quòd subditi non est litigare de potestate Prælati,

lati, sed humiliter obedire, vt Sancti moralizantes passim affirmant. Vltimò, quia data illa opinione, seu libertate, daretur occasio multis scandalis ac perturbationibus: sæpè enim subditi arriperent quantuis opinionem vt dicerent Prælatum non posse iubere. Solùm ergo meo iudicio poterit subditus non parere quando clarè constat ex communi sententia Prælatum non posse iubere. Secus si tantùm sit dubium: & hæc mea responsio clarè colligitur ex traditis à Sanchez 1. *Decalog. cap. 1. nu. 23. & 34.*

9 Pro maiori explicatione prædictorũ vide supra *verb. Leges, num. 2. & 3.* vbi dixi ex Molina non omnia verba Bullarum Papalium aliquid præcipientium continere vim obligando ad mortale vt cùm aliquando Papa dicit, firmiter iubemus, vel interdicimus: sed pensandam esse grauitatem materiæ, vt diximus *hoc verb. numero 4.* Et hoc poterit applicare ad statuta religionum.

OFFICIVM DIVINVM.

Vide supra *verb. Hora Canonica*, quia coincidunt.

ADDITIO.

Vide supra *verbo Horæ Canonicæ*, vbi dictum est de officio diuino præter illa quæ dixi sub *eodem ver.*

OFFICIA ORDINIS.

Vide infra *verb. Vox actiua. nu. 2.*

1 IN Ordine Minorum, qui procurat officia, aut dignitates per intercessionem sæcularium, per se, vel per alios, est priuatus voce actiua & passiua, & inhabilis ad omnia officia in posterum obtinenda, & præterea excommunicatus, ita Pius V. & Greg. XIII. quorum Bullæ sunt apud Rodrig. *tom. 2. quæst. 57. art. 2.* Et ad incurrendas has pœnas sufficit probare, quòd litteræ postulatoriæ sæcularis pro fratre, exhibeantur Prælatis. Nisi forsan constiterit tales litteras malitiosè factas fuisse à sæculari, vt tali Religioso nocerent ob incursum prædictarum Bullarum. Hæc enim, & maiora potest tentare malitia.

2 Similes alias pœnas pro Ordine Prædicatorum, vide apud Rodrig. *loco citato* positas à Greg. XIII. & Clemen. VIII. sed circa litteras missas ad procuranda officia vel similia, vide supra *verb. Littera, nu. 4.* & infra *verb. Subornatio.*

3 Quando Prelatus commisit delictum dignum priuatione, non debet priuari, quidquid lex dicat, si illud fecit animo simplici, & absque malitia. Roqriguez, *Addit. ad Summ. tom. 4. capit. 104. conclus. 2.* Excipit tamen, si ex commisso delicto resultet scandalum in publico; tunc enim potest, ac debet priuari, saltem ratione scandali.

4 Non possunt Prælati superiores amouere ab officio Prælatos. Conuentuales sine Culpa, vel causa iusta, etiam in Ordine Franciscano. Rodrig. *to. 3. quæst. 29. art. 9.* Immo neque in Congregatione intermedia apud Minoritas: nisi illud per statutum, vel antiquam consuetudinem sit introductum *ibidem.*

5 Lex quæcumque etiam Papalis, si dicat quod priuentur officijs contrafacientes, dignitatibus, &c. etiam si dicat ipso facto, & absque declaratione, non obligat, vt possessor culpatus per se renunciet officium, & sit executor contra se. Henriquez fusè, & sufficientissimè *tom. 2. lib. 13. cap. 56. a num. 2. & sequentibus.* Secus si lex aliquid præcipiat sub excommunicatione, priuatione, inhabilitate, & similibus priuationibus, nam hæ abstinentię, & pœnæ statim ligant in foro interno, & externo, modo possibili, & non indigent externo executore: sed ipse culpatus debet se abstinere, iuxta dicta supra, *verbo Lex num. 6. & num. 7 sequenti,* vide supra, *ver. Lex. num. vlt.*

6 Omnes actus exerciti ab his, priuatis, inhabilibus, & excommunicatis, in occulto sunt validi, *cap. infamis, 3. q. 7. & l. Barbarius, ff. de officio prætoris:* & est communis.

7 Grauis quæstio, & rigida: Si excommunicatus, vel inhabilis, vel priuatus occultus eligatur ad officium, vel dignitatem Ordinis: si tenetur se prodere, vel non acceptare? Suarez *tom. de censur. disp. 13. sect. 1. nu. 31.* casum ponit, & resoluit.

Pri-

Primò tenetur quantum potest renuntiare omnibus vijs,& modis,quantum poterit: dicendo in communi, se non esse idoneum,vel quid simile. Secundò,si hoc nõ sufficiat,& suum impedimentum detectũ non sit infamatorium valdè, debet illud publicare saltem Prælato in occulto ne confirmetur:& si hæc duo non faciat peccabit mortaliter cum onere restituendi. Tertiò, si præcedentia non habeant locũ, vel non sufficiant nisi publicando impedimentum infamatorium,non tenetur se prodere sed potest acceptare: at cùm primùm poterit, procurare debet dispensationem, & nouam cõfirmationem in officio, idque in secreto: seu collationem nouam officij. Vide etiam Henriq. *to.2.de excomm.lib.3.c.14. n.2.& 3.*

Ego super hæc doctrina, quæ vera est, aduerto, quod si officium non est conferibile nisi per electionem, non potest superior illud per se dare in secreto, neque confirmare: videat tamen si potest(& poterit vt plurimum) sic malè electum facere suum Commissarium, vel delegatum, vt nomine suo gubernet, tanquam Clericus gubernans Ecclesiam sibi commendatam. Quod si superior neque hoc possit facere, securius erit procurare occultam dispensationem à Papa. Suarez *cit. loc.num.34.*

Notat verò *ibidem* Suarez quòd si elector nouit electum vel eligendum teneri aliquo impedimento secreto; & suffragia dentur in secreto, non posse illi dare suffragium. Secus si dentur in publico: tunc enim tenetur dare, ne illum infamet. Sed de hoc vide supra *ver.Diffinitores, & verbo Electio.*

ADDITIO.

1 QVia sæpius in Bullis Pontificijs priuantur Religiosi officijs, ac dignitatibus: vtile fuerit scire in quo differant hæc tria,officium dignitas, & personatus. Igitur Syluest. *verb. Dignitas* sic distinguit hæc tria in vsu proprio,& antiquo Ecclesiæ. Dignitas est id quod habet iurisdictionem in foro externo, & rerum administrationem. Huiusmodi sunt in Religionibus Prælatus Conuentualis, &c, Superiores hi enim omnes administrant res suum officium concernentes & præterea habet iurisdictionem externam in suo districto. Officium est illius qui habet administrationem rerum aliquarum, sed non habet iurisdictionem fori externi. Tales sunt in religione procurator Conuentus, Sacrista, ianitor, & Vicarius Conuentus in præsentia Prælati localis: Hi enim omnes habent administrationem, vel procurationem certarum rerum, sed non habent iurisdictionem fori externi. Tertiò personatus est illorum qui neque habent rerum administrationem, neq; iurisdictionem, sed solùm habent præcedentiam in Choro, vel alio loco simili, propter particularem excellentiam, vel remunerationem. Credo quod in religionibus tales erunt Magistri in Theologia, vel lectores iubilati, vel qui fuerunt Prouinciales, & similes. Hi enim neque habent iurisdictionem in foro externo, neque administrationem aliquarum rerum: sed solam loci, vel sedis honorificæ præcedentiam, cùm aliquibus priuilegijs. Et licèt illi qui fuerunt Prouinciales in aliqua religione habeant suffragium in diffinitorio consultiuum ac decisiuum, credo quod hoc non est officium, neque dignitas propriè loquendo: quia hi tales neque habent iurisdictionem fori externi, vt patet, neque administrationem rerum. Exempla pro Ecclesijs,& Prælatis Ecclesiasticis ponit Syluest. *citat. loc.* Hæc est propria acceptio talium vocum. Sed hodie sæpius hæc vocabula confunduntur: vt id quod est solùm personatus, aliquando vocetur dignitas, seu honor, & id quod est dignitas, vocetur officium.

2 At ego credo, quòd in Bullis Pontificijs est seruanda prædicta vocum acceptio in sua primæua significatione, quia Bullæ Pontificiæ semper vsurpant voces in sua propria & antiqua significatione. Vnde si aliqua Bulla aut lex priuet solo officio, non extendetur ad dignitatem. Et sic de cæteris, quia lex pœnalis est. Sed de ordinario Bullæ Pontificię semper priuãt officijs, & dignitatibus, imò, & honoribus. Et in religionibus quando priuant honoribus intelligendæ videntur quod priuent illis quæ diximus in religionibus

esse

esse personatus, vt sunt alia multa honorifica in religionibus. Addo tamen ex cōsuetudine saltem in Ordine Minorum quando statuta priuant officio, id propriè etiam intelligūt de dignitate Prelationis: sic enim eadem statuta iam declararunt titulo de pœna priuationis officiorum, vel vocis actiuæ, & passiuæ. Idem quod dixi de priuatione officiorum, intellige quando Bullæ Pontificiæ inhabilitant ad officia, dignitates, &c. Scio aliquas Bullas priuare officijs, dignitatibus, beneficijs, non verò honoribus. Videat ille cuius interest.

3 Officia Prælatorum in Ordine Minorum excepto Generali vt plurimum sunt triennalia: ita enim statuta generalia antiqua ordinarunt, ac denuo secundùm Bullas Pontificias obseruatur. In particulari verò quando possint Guardiani vltra tres annos per aliquod tempus extendi, dictum est in statuto generali Romano anno 612. Vbi statuitur, quod si Capitulum dilatetur per sex menses sic iudicante Prælato superiori, per eosdem menses poterit etiam extendi Guardianus, & proindè Prouincialis. Vide tamen supra *verb. Guardianus n.* 3. vbi diximus non posse manere Guardianum in eodem Conuentu vltra triennium sub titulo pręsidentis. Id enim non repugnat huic dicto in præsenti quod possit extendi per sex menses vltra triennium. Quando enim extenditur per sex vel quatuor menses, quia Capitulum extenditur, non manet sub titulo præsidentis, sed adhuc est verus Guardianus, & nondum finiuit officium, ex concessione Papæ.

4 Greg. XIII. in Bulla relata à Rodrig. *tom.2.qq.q.* 52.*art.*11. decreuit, vt Constitutio Pij V. circa Prouinciales, Commissarios generales, ac Generales ipsos non re eligendos ad idem officium, nisi prius vacauerint per tempus duarum electionum, explicauit ac concessit Greg. XIII. hanc vacationem non debere esse mathematicam, vt scilicet Prouincialis, qui durat per triennium, debeat vacare per integros sex annos mathematicè: sed computandos esse illos annos ita vt duæ electiones celebrētur antequam ad idem officium re eligatur: Ac proindè si Capitula accelerentur, vel anticipentur pro necessitate negotiorum; ita vt non intercurrerint sex anni perfecti, sufficiet quod celebratæ fuerint duæ electiones capitulares. Vna in qua desinit esse Prouincialis, & alia in qua eligitur successor sui successoris. Circa hoc verò notat Rodriguez *cit.art.*11. quod si ex acceleratione Capitulorum resultet paruum tempus deesse ad prædictos sex annos vacationis, hoc non impedire, quia possit re eligi post illas duas celebrationes Capituli. Non verò exprimit quod dicēdum sit paruum tempus. Et quidem exempla quæ ille ibi adducit in alia materia, solùm ad mensem, vel quid simile extenduntur. Vide *nu. sequenti*.

5 Hinc ego deduco, quod si propter mortem, vel renunciationem Prouincialis, ita duæ celebrationes Capituli anticipentur, vt illæ factæ sint intra quinquennium, vel citra quinquennium, non poterit reeligi in Prouincialem ille qui per solum quinquennium vacauit, vel citra quinquennium: Nam annus integer, vel annus cum dimidio est pars valdè notabilis: & Bulla Gregor. XIII. videtur loqui solum de duabus celebrationibus Capituli ordinarijs, quando neque præcedit mors neque renunciatio Prouincialis, quæ notabiliter faciat Capitula anticipare. Verba enim legis sunt accipiēda in significatione propria, & iuxta consuetudinem receptam: non verò iuxta casum insolitum.

6 Maius dubium est; si generalis Minister, vel Commissarius generalis ob iustas causas Capitulum aliquod anticipauerint per sex menses: ita vt in Capitulo tunc celebrando sit aliquis Religiosus qui trāsactis duobus Capitulis habet quinque annos cum dimidio vacationis à Prouincialatu: an, inquam, iste post transactas duas celebrationes Capituli, cui tamen desunt sex menses ad sexennium, possit reeligi in isto Capitulo in Prouincialem? Hoc dubium pendet ex Motu proprio Clementis VIII. citato in Capitulo Romano Minoritarum (quem fateor me non vidisse, non enim ponitur à Rodriguez in Bullario, neque ab alio quem viderim.) Si enim, quemadmodum ibi citatur, Clemens VIII. sicut concessit, vt Prælati supremi posint dilatare Capitulum,

tulum,ita etiam ibi concessi vt possint anticipare Capitula per sex menses: nullum dubium est, quin possit reeligi in Prouincialem qui transactis duabus electionib. habet sex menses minus ad sexennium. Illa enim anticipatio, dispensatio esse videtur, vt non noceat in hoc casu, illi cui desunt sex menses ad sexennium. Si verò in prædicto Motu proprio solùm Papa concedit de Capitulo dilatando post sex menses non verò de anticipando ante sex menses; credo non posse reeligi illum cui desunt sex menses ad sexennium: est enim pars valdè notabilis,& fiet admissio eius sine authoritate Papæ: quod secus accidit, quando anticipatio prædicta fieret authoritate Papæ. Et ego,dum non video Motum proprium,credo quòd debet concedere, vt possint Capitula anticipari per sex menses. Nam vltra quam quod grauamen fit Prouinciali innito, si sex menses officij illi auferantur (dico grauamen nostro modo via ordinaria) datur etiam occasio,vt Generalis possit anticipare Capitulum de industria, ne eligatur Prouincialis is cui desunt sex menses propter illam anticipationem.

OFFICIA ORDINIS DATA, vel impetrata per fauorem sæcularium.

SVpra *hoc eodem ver.* dixi Minoritas ac PP. Dominicanos per Bullas Pontificias prohiberi procurare officia Ordini per intercessionem sæcularium.idemque fortè habebunt alij Religiosi postea anno præterito 1619. D.Papa Paulus V. pro solo Ordine Minorum edidit Motum proprium contra Minoritas Prelatos,ac subditos dantes, vel procurantes officia Ordinis intuitu sæcularium. Quem Motum proprium volui hic inserere,& explicare. Tum quia lapsu vnius tantùm anni non potest esse derogatus per contrarium vsum: Tum quia ea quæ hic dixerimus in illius explicatione inseruient etiam pro aliis religionibus habentibus idem mandatum: etenim in substantia textus Bullarum idem est. Prius igitur pono transumptum Motus proprij. Deinde ponam expositionem.

TEXTVS MOTVS PROPRII.

BREVES D.N. PAVLI PAPAE V. contra Superiores Ordinis Minorum S. Francisci de Obseruantia, qui fauores extra suum Ordinem attendentes, officia, dignitates, ac gratias concedunt, & contra eosdem fratres dictos fauores conquirentes.

PAVLVS PP. V.

AD perpetuam rei memoriam. Admonemur pastoralis officij nostri debito diligentius prospicere ne Religiosis, qui regularem vitam professi sæculo renunciarunt, ad dignitates, & officia per emendicata suffragia ambitiosus pateat accessus. Quocirca Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine dilectis filijs Ministro Generali ac Prouincialibus, & reliquis Ordinis fratrum Minorum S. Francisci de Obseruantia nuncupatorum Prelatis, nunc, & pro tempore existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda præcipimus, & mandamus: Ne ad instãtiam, & requisitionem quarumcunque personarum tam laicorum quam Ecclesiasticarum extra dictum Ordinem constitutarum, etiam Cardinalatus honore, & quacunque sæculari dignitate, & excellentia etiam ducali, regali, & imperiali fulgẽtium, cuiuis prædicti Ordinis Religioso, vllam gratiam concedere; vel pœnas aliquas remittere, seu gradus, honores, dignitates, officia, & administrationes, functiones, & Prælaturas eiusdem Ordinis concedere audeant. Quinimo dictis Ordinis fratres, Religiosos, qui contra Decreta, hac via & his medijs, conquisitos fauores, & suffragia aliquid sibi procurauerint, ad talia, & similia, ac etiam maiora in eodem Ordine consequenda perpetuo inhabiles declaramus. In supradictis Religiosis fratribus eiusdem Ordinis quibuscumque sub eisdem pœnis præcipimus, & expressè interdicimus, vt non solùm in præmissis omnibus, fauores huiusmodi minimè procurare, sed nec etiam spontè oblatos, aut ab eis minimè procuratos recipere, & similiter ne ad hunc effectum munera aliqua prædictis personis exhibere audeant, seu præsumant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinat.

nat. Apostolicis, dictiq; Ordinis statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, caterisque contrarijs quibuscunque. Aut si eidem Ordinis, & fratribus prædictis communiter, aut diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quòd præsentium litterarum transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quę præsentibus si forent exhibitæ, & ostensæ. Dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem sub annulo piscatoris, die 18. Aprilis, 1619.

EXPOSITIO PRAEDICTI *Motus proprij.*

7 PRohibuerant hoc ipsum Minoritis Pius V. & Gregor. XIII. specialibus Bullis quas citat Rodrig. *to. 2. qq. Reg. q. 56. art. 2.* Illarum summa erat, quòd procurantes officia, & dignitates via sæcularium, incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam. Secundò incurrũt in habilitatem ad officia, &c. cum priuatione vocis actiuæ, & passiuæ. Tertiò iubentur vno mense carceri mancipari. Addidit præterea Greg. XIII. quòd ipso facto quòd aliquid sæcularis rogaret pro aliquo fratre, talis frater maneret inhabilis ad officia Ordinis: nisi constaret prædictum sæcularem id malitiosè fecisse, vt hac via talis frater maneret inhabilis. Qui duo Motus proprijs recepti sunt in Ordine Minorum & per statuta Generalia ipsius seruari iubentur, vt exprimitur in statuto generali Tolletano, & Victoriæ Romæ confirmato sub Generali Zoza. Vnde non credo esse reuocata per contrarium vsum: quia tamen aliquis posset cogitare dicta duo Breuia esse reuocata per contrarium vsum S.D. Paulus V. hoc speciali Motu proprio duos prędictos renouauit, & ferè instaurauit. Est autem hic Motus proprius mitior illis duobus, quia non ponit excommunicationem reseruatam, nec pęnam carceris neque alia contenta in duobus illis, vt patet in textu, & patebit ex dicendis.

8 Continet iste Motus proprius duas partes, in prima prohibet Prælatis ne dēt officia ad instantiam sæcularium: in secũda prohibet fratribus subditis ne illa tali via procurent.

9 Nullam pœnam spiritualem, vel corporalem imponit Papa sæcularibus rogantibus, vel intercedentibus pro Religiosis quoad officia illis danda: vt videre est in textu Bullæ. Et probatus, quia si sæculares puniret, esset hic Motus proprius publicandus sæcularibus. Quod non vidi factum, solis enim Fratribus iussu Superiorum fuit publicatus.

10 Non imponitur vlla pœna Diffinitoribus, custodibus Capituli generalis, patribus Prouinciæ qui sunt Diffinitores; hī enim omnes, vel similes non sunt Prælati. At Papa expresse, & clarè, solùm loquitur, *de Prælatis dicti Ordinis*, tales sunt Guardiani, custodes custodiarum, Prouincialis, Commissarius, & Minister generalis, & cæteri qui iuxta Ordinis statuta sunt veri Prælati, vt sunt etiam Vicarij in capite. At statutum generale Victoriæ cōprehendit illos omnes, Diffinitores scilicet & omnes in diffinitorio dātes suffragium Religioso ad aliquod officiũ ad instantiam sæcularium. Quamuis prædictum statutum Victoriæ ex se non iubet sub censura aliqua, *Sed sub obedientia*, quæ obligat ad peccatum mortale, secus de duabus prioribus Bullis.

11 In hoc motu proprio ponitur pœnæ excommunicationis non reseruatæ omnibus prædictis Prælatis dantibus officiũ Fratri alicui ad instantiam sæcularium. Et præterea non priuantur officijs, neque inhabilitantur ad illa, sicut in duabus Bullis antiquis.

12 Comprehenduntur in hoc Breui Prælati Conuentuales dens officium sui cōuentus, vel vllam gratiam notabilem suo subdito faciant ad instantiam secularium. Patet ex Bullæ quæ postquam expressit Generalem, & Prouincialem, addit, & cæteris Prælatis dicti Ordinis: Prælati verò Conuentuales sunt veri Prælati. Et in illis militat eadem ratio. Et propositio indefinita æquiualet vniuersali in rebus necessarijs, & grauibus.

13 Si

13 Si Prælatus aliquis in Diffinitorio, vel extra illum dederit suffragium pro aliquo Fratre ad aliquam dignitatem ad instantiam sæcularis, effectu non secuto, quia scilicet suum suffragium non obtinuit, non incurrit, quia Bullla dicit, dantes officium: dare antem suffragium non secuto effectu, non est dare officium, vel dignitatem. Secundò quia lex pœnalis imponens pœnam, non incurritur nisi secuto effectu.

14 Si Prælatus inferior, vt Guardianus, ad instantiam sæcularis petiuit à Superiori, id est, Prouinciali, vt daret officium vel fauorem alicui Fratri & inferior obtinuit: talis inferior non incurrit sola intercessione: quia Bulla solùm prohibet concedere, intercedere verò non est concedere. Imò neque Superior concedens ad instantiam Prælati inferioris, incurret, si ignoret sæcularem petijsse: Prælatus enim inferior petens non est sæcularis. Secus verò dicetur si Prælatus Superior sciat inferiorem Prælatum petere ob instantiam sęcularis, tunc enim verè Pręlatus Superior concedit ad instantiam sæcularis.

15 Si Prælatus concedat officium fratri intuitu sæcularis amici, cui vult morem gerere, qui tamen sæcularis nihil rogauit, non incurrit Paræltus: quia concedere intuitu sæcularis non est concedere ad instantiam sæcularis: Bulla verò dicit, *ad instantiam, & requisitionem*, quæ verba denotant particularem, ac præuiam actionem sæcularis, præcum, vel similium pro officio obtinendo; quod non inuenitur quando Prælatus id facit sæculari se habente passiuè, sed Prælatus facit solo intuitu illius.

16 Si sæcularis donet munera, vel donaria Prælato cum proposito, vt Prælatus faueat alicui Fratri in officijs, & Prælato constet de tali proposito etiam si sæcularis nihil omnino petierit: & Prælatus dederit officium, vel fauorem, credo quod incurrit: nam tunc interuenit instantia, vel requisitio sæcularis. Dona enim, ac munera illa cum tali proposito cognito, sunt instantia, & requisitio in communi hominum acceptione. Et probo ex ijs quæ statim Papa decernit circa subditos, illis prohibens nę pro dictis officijs munera donent. Idem credo dicendum si sæcularis verbis generalibus, & obscuris dicat: Fullanus est meus consanguineus: est bonus Religiosus, meretur honorari: & sic de cæteris. Si enim Prælatus indè solùm motus concedat officium, vel fauorem, incurret quia iam fecit ad instãtiam sæcularis, verba enim illa instant, & mouent.

17 Incurret etiam Prælatus si à se petat Frater subditus pro alio subdito officium, vel fauorem, cùm sciat ipse Prælatus sæcularem petijsse ab hoc subdito petente, vt impetraret pro alio subdito: in hoc enim casu iam Prælatus facit ad instantiam sæcularis qui petit ab hoc subdito, vt peteret pro alio subdito: Frater verò subditus, qui ad instantiam sæcularis intercessit, & obtinuit pro alio, non incurret, quia Papa hic non excommunicat subditos intercedentes, seu procurantes pro alijs, sed subditos procurantes pro se ipsis.

18 Exprimit Papa nomine *sæcularium* intelligi quemcumque etiam Regem, & Imperatorem: nomine *Ecclesiasticarum personarum*, ascenditusque ad Cardinales. Et denique addit quamcumque personam extra Ordinem constitutam. Per personam verò extra Ordinem constitutam imprimis prohibetur ne id fiat ad instantiam Monialium nostri Ordinis: clarè enim sunt personæ extra nostrum Ordinem. Prohibetur etiam fieri ad instantiam cuiuscumque Religiosi alterius Ordinis, est enim persona extra Ordinem, & præterea est persona Ecclesiastica. Tertiò, prohibetur etiam fieri ad instantiam alicuius Episcopi qui fuit Frater Minorita, siue sit in suo Episcopatu, siue illi renunciauerit, & viuat intra Conuentum. Ducor, quia licèt talis Episcopus sit hodie Frater Minor, est tamen persona Ecclesiastica extra Ordinem Minorum iam constituta. Iam enim non est subditus Religionis Prælatis: iam non habet suffragium in Capitulo Ordinis, imò iuxta aliquos iam non gaudet priuilegijs ordinis sicut diximus supra *verb. Episcopus*, quæ omnia satis probant talem Episcopum esse personam extra Ordinem constitutam.

19 Non incurrit Pręlatus qui dederit officium,

ficium, vel fauorem alicui Moniali ad instantiam sæcularis. Probatur, quia textus solùm prohibet ne talia concedantur Religiosis dicti Ordinis. At Monialis nō est persona nostri Ordinis Et sic tenet Rodr. in simili materia *to.2.qq.7.56.a.2.* explicās Bullas Pij V. & Greg. XIII dicens quòd in his pęnalibus masculinum non comprehendit fœmineum, nisi exprimatur.

20 Prælatus concedens aliquid alicui nouitio, non incurrit: nam textus exprimit ne concedat Religiosis. At nouitius in iure, maximè in pœnalibus non censetur Religiosus. Addo quòd Prælatus recipiēs nouitium ad instātiam sæcularis non incurrit. In hac enim receptione nihil concedit Religioso, sed solùm sæculari, & ipsi nouitio recepto.

21 Res, quas Papa prohibet ne concedantur Religioso ad instantiam sæcularis, sunt sequentes. Vlla gratia: Remissio alicuius pœnæ. Gradus: Dignitas: Officia: Administrationes: Functiones: Prelaturę. Non vidi aliam Bullam talia specificantē, vnde nihil ferè est alicuius ministerij honorifici in Religione quòd supradictis verbis non comprehendatur. Et quidem quid sit dignitas, officium, vel personatus in sua propria, & primæua acceptione, dixi, supra *hoc verb. n.1*. Multa verò hic verba ponūtur quæ ferè coincidunt, & idem videntur significare, sed Papa voluit nihil omninò latere & omnia comprehendere. Vnum, vel alterum verbum tantùm explicabo, de quo est maius dubium, & fuit iam orta controuersia.

22 Primùm prohibitum est (*vlla gratia*) verbum satis generale: De quo audiui in quadam Prouincia huius Ordinis dubitatum fuisse, an per hoc verbum (*vlla gratia*) intelligatur quicumque fauor cōcessus Religioso ad instantiam sæcularis: qualia sunt dare licētiam ad Ordines suscipiendos, transferre Religiosum de vno Conuentu ad alium: dare licentiam eundi extra Conuentum per octo, vel amplius dies: & sic de similibus, Et mihi dictum fuit à Patre graui illius prouinciæ Reuerendissimum Patrem nostrum Generalem Romæ tunc agentem affirmatiuè respondisse. Si verò ille consultus ita respondit, non potest esse dubium illa omnia prohiberi. Et confirmo, quia verbum illud (*vlla gratia*) satis clarum est: & ponitur primo loco, & ponitur per disiunctiua, (*vel pœna*) ergo non debet ibi poni otiosè, sed debet habere propriū effectum, & proindè prohibet id quod latè significat, videlicet quemcunque fauorem, qui ad arbitriū boni viri, & iuxta Ordinis consuetudinem censetur fauor, & gratia notabilis: qualia sunt illa tria posita paulò supra in exemplo, sunt in Ordine reputata pro fauore, & gratia. Idem ergo est vlla gratia, atque aliquod beneficium, fauor, amicitia. & sic de cæteris. Idem erit promouere ad studium, & sic de cæteri Et confirmatur ex eo quod statim Papa prohibet subditus procurātibus sibi, ponit enim verbum adhuc generalius dicens (*aliquid sibi procurauerint*) nota verbum *Aliquid*, nihil enim clarius, & rigorosius exprimi potuit.

23 Dixi, *si Prelatus modo illo prohibito concedat gratiam notabilem*, quia cùm in omni materia morali paruitas materiæ excuset vt omnes concedunt, si Prælatus concedat vllam gratiam, quæ ad arbitrium prudentis Religiosi censeatur parua materia, credo quod non incurret, vt si pro vna die concedat licentiam eundi foras: vel paruam aliquam disciplinam, vel reprehensionem ordinariam condonet, & sic de cæteris minimis. Neque enim Papa hæc minima prohibere videtur, maximè cum hæc minima, & non frequentata, nō destruant bonos mores Religionis, nec supponant animum ambitiosum procurantis Religiosi, cui Papa obuiare prætendit.

24 Secundum prohibitum est remissio pęnarum, per quam prohibetur Prælatus remittere supplicium debitum Religioso ad instantiam sæcularis. Hoc autem tribus modis credo posse contingere. Primò, si Prælatus nullam omninò pęnam positam à lege, vel ex rationis dictamine, imponat subdito. Secundò, si ex tota pęna debita partem solam pęnæ imponat. Tertiò, si in pœnitentia iam imposita dispenset & eam auferat. His enim omnibus tribus modis verè dicitur quis pęnam remittere. Si verò Prælatus iniustè aliquam pęnitentiam alicui imposuit quæ duret in fieri, & hanc pęnitentiam Prælatus auferat à subdito an instantiam sæ-

cularis

cularis non videtur incurrere, quia Papa solùm loquitur de pęna iusta, & licita, cuius remissio est nociua Religioni: non verò de remissione pęnæ iniustæ quam ipse Prælatus de iustitia tenetur aufferre.

25 Tertium, quartum, & quintum prohibitum sunt gradus honores, & dignitates Gradus possunt intelligi illi qui dantur in Academijs Baclauri, Licentiati, & cæterorum, si qui sunt similes in Ordine Minorum, vt Lectorum iubilatio: Honores, ac dignitates res claræ sunt maximè ex dictis *hoc verbo*, *n*. 1. vnde etiam colliges quid sit officium hic prohibitum, de quo dixi *cit*. *n*. 1. vbi etiam explicaui quid sit propriè dignitas. Quamuis vt ibi dixi, hæc nomina aliquando, vel confunduntur, vel etiam accipiuntur pro eodem. Quod idem potest hic dici de duobus alijs prohibitis: functionibus, scilicet, & administrationibus. Videntur enim idem esse, vel parum differre. Sæpè enim Summi Pontifices verba idem significantia multiplicāt, vel claritatis gratia, vel vt cōsuetudinem loquendi antiquam Ecclesiæ retineat: vt quando in concessionem alicuius Indulgentiæ dicebatur *plena, plenior, plenissima*, de quo supra *verb. Indulgentia*.

26 Si Prælatus concedat aliquam licentiam eundi foras per longum tempus ad petitionem alicuius sæcularis, cui sęculari solum interest vt talis Frater aliquod negotium sæcularis exequatur, & ad Fratrem non spectat, talis Prælatus non incurrit: quia nō facit fauorē Religioso, sed sæculari. Secus si de principali petitur licentia in fauorem Fratris, secundariò in fauorem sæcularis, tunc enim incurret.

27 Si Prælatus possit aliquam prælaturam extra Ordinem cōferre, vt olim Pręlati pręsentabant Fratres vt essent Inquisitores, vel ad quodcunque aliud officium extra Ordinem, vt examinare Clericos in aliqua Dięcesi, vel Regno in aliquo negotio iussu Regis, & ista officia det Prælatus ad instantiam sæcularis, non incurret, quia textus solùm prohibet honores, & prælaturas, vel officia eiusdem Ordinis. At illa officia, & honores non sunt eiusdem Ordinis.

28 Si aliquis Frater canonicè sit electus ad aliquod officium, & Prælatus Superior nolit iniustè confirmare: & rogāte sæculati illū confirmare: credo quod Prælatus non incurrit: quia in rigore non facit fauorem Religioso, cùm dederit quod debebat facere de iustitia. Et pręterea confirmare in rigore, non est dare officium.

29 Rogauit sæcularis vt daretur officium cuidam Fratri qui aliàs est dignior, vel saltem æquè dignus: Pręlatus dedit officium principaliter: quia Frater dignior, vel ęquè dignus: & minus principaliter, quia sæcularis rogauit. Credo quod non incurrit. Facit omnino ad hoc *cap. tuam in domo. de qu. l t. ætate, & ordine præfi.* vbi text. & gloss. dicunt non committi simoniam si rogante aliquo pro eligendo, elector det officium non habito respectu ad preces illicitas sibi exhibitas. Hoc ipsum applica ad Prælatos concedentes aliquam licentiam Minoritis præcedentibus precibus, si id non faciant propter preces, sed quia ratio, & necessitas postulat. Moueor etiam, quia non magis debet hæc lex obligare quàm lex imponens pęnas simoniæ: at simonia non est dare, vel facere aliquid spirituale principaliter propter finem licitum, & propter bonum temporale tanquam propter conditionem sine qua non, v. g. cùm Clericus vadit ad chorum, principaliter propter Deū, & propter stipendium vadit secundariò concurrente stipendio solùm tamquam conditione sine qua non. Et idem videtur de Prælato dante officium principaliter propter merita Religiosi, concurrente sæculari solùm vt conditione sine qua nō. Secundò probatur ex lege subornationis lata à Pio V. quam Nauar. & alij explicant non ligare eius censuras illum Religiosum, qui subornat vt detur officium digniori, vel digno: & sic erit ista lex prohibens rogare, intelligetur enim solùm de rogante pro indigno. Tertiò, quia hæc lex fundatur in præsumptione: præsumitur enim indignos illos esse, qui sæculariū intercessiones inquirunt: ergo si cesset pręsumptio, non rogante sæculari pro indigno cessabit lex. Vltimò, quia non debet esse mens Papæ, vt vir aliàs dignissimus, vel dignior fiat incapax officij eo solùm quod pro illo rogatum est. Vide supra *verb. Lex*, quomodo explicauerim legem fundatam in præsumptione, cessare cessante præsumptione, *ver. Lex nu*. 4.

Si verò Prelatus Fratri digno cōferat officiū principaliter, quia secularis rogauit, tūc incurret, quia est simile exemplum de simoniaco operante principaliter propter lucrū principale. Idem applicabis in alio fauore Prælati erga subditum, vt si Religiosus habeat patrem, vel matrem valdè ægrotantes, & lex naturalis petat vt illos inuisat, idque roget sæcularis, credo quod nō incurret quia mens Papæ non erit vt quid fiat contra legem naturalem, & natura rei tunc obligat id concedere.

30 Ponit Papa in ista prohibitione & in prohibitione circa subditos hoc verbum, *Audeat, vel præsumat*. Quæ duo verba iuxta omnes Doctores quando ponuntur in lege penali, vel in Bullis Pontificijs non ligant tales penæ contra facientes, si faciant bona fide, ignoranter, vel inaduertenter, seu per inaduertentiam. Nam *audere*, *& præsumere* supponunt scientiam, & contumaciam. Sic explicant Doctores in Motu proprio Pij V. de ingressu feminarum in Conuentus Monachorum, & in similibus, vbi ponuntur ista verba.

31 Illa verba illius Motus proprij. *Quinimo dicti Ordinis Fratres*, adhuc spectant ad Prelatos, quos monet Papa non solùm non debere promouere ad officia Fratres, pro quibus rogarunt sæculares, sed potius monet Papa Prelatos ipsum Sum. Pontificem de facto inhabilitare prędictos Fratres, pro quibus rogatur, & eos reddit inhabiles ad omnia officia Religionis, & ad omnes dignitates in eodē Ordine. Ex quibus vltimis verbis colliges, quòd si iste sic inhabilis ad officia Ordinis eligatur ad aliquod officium extra Ordinem, nō erit inhabilis, quia Papa solùm inhabilitat ad officia Ordinis. Colliges etiam quod si Prælatus conferat officium alicui pro quo rogauit secularis, qui proindè iam est inhabilis per Papam, grauius peccatum committit, quia dat officium, & indigno, & inhabili, Ac proindè incumbit Prelato vt procuret cum tali inhabili vt renuntiet tali officio, quod acceptauit præcedente inhabilitate. Priuat preterea Papa prædictos Fratres pro quibus rogant sæculares, voce actiua, & passiua. Sed aduerto quod si preces sæcularis fuerunt in secreto, non est priuandus Religiosus in publico voce actiua & passiua. Pœna enim tam grauis in publico non est imponenda pro crimine secreto maximè cùm aliquando ex parte Religiosi non interuenerit crimen. Priuabitur verò voce actiua, & passiua in publico, si preces fuerunt publicæ. Quod vero attinet ad inhabilitatem, etiamsi preces sæcularis fuerint secretæ, credo quòd Prelatus non poterit illi conferre officium: quia non dando illi officium, non infamat. Et prætcrea Prælatus sciens in secreto aliquem esse inhabilem à Papa, non potest illi conferre officium.

32 Ait Papa Religiosos incursuros hac inhabilitatem qui sibi aliquid procurauerint: *Per fauores, & suffragia.* Intellige sæcularium, vel *Personarum Ecclesiasticarum*, modo supra exposito *n*. 18. Vbi primùm nota verbum tam generale, *Aliquid procurauerint*. Aliquid enim comprehendit, quamcunque rem: & videtur respondere verbo positiuo in prohibitione facta Prælatis: *Vllam gratiam*: Secundum nota dicere Papam: *Sibi procurauerint*. Si enim per viā sæcularium aliquod procurauerint dandum alteri Fratri non incurrerent, quia Papa solùm prohibet procurare sibi ipsis, non alijs Probo à simili ex Rodriq. *tom*. 4. *Addit. c*. 130. *concl*. 6. vbi ait excommunicationis iuris positam contra Minoritas ne persuadeant alicui importunè vt mutet sepulturam, vel eligat in Conuentu Diui Francisci, non incurri ab illo Minorita, qui suaserit importunè alicui seculari vt eligat, vel mutet sepulturam ad Conuentum Sancti Dominici: quia Papa solùm prohibet de electione, vel mutatione sepulturæ ad propriam Ecclesiam: quod maximè seruit ad hoc intentum.

SECVNDA PARS MOTVS *proprij de subditis.*

IN secunda parte Motus proprij loquitur Papa contra subditos procurantes officia per sæculares. Incipit ibi. *Insuper dictis Religiosis, & Fratribus, &c.* quibus in substantia tria interdicit.

33 Primùm prohibet illis ne procurent fauores sæcularium in omnibus præmissis, videlicet in illis quorum meminit in prohibitione facta Prælatis, quæ sunt, vlla

gratia, remissio pœnæ, officia, gradus, dignitates, honores, &c. supra dicta. Secundò prohibet, vt etiamsi Religiosus non petat fauorem à sæculari, si tamen ipse sęcularis offerat fauorem, dicens se rogaturum: prohibet Papa ne hunc fauorem sponte oblatum acceptet, sed obligat vt reijciat. Patet ex illis verbis: *Sed nec etiam sponte oblatos, id est, fauores*. Itaque in primo prohibet procurare fauores. In secundo prohibet acceptare illos. Tertium quod Papa interdicit subditus, est ne dent munera sæcularibus eo fine vt intercedant pro illis apud Prælatos, vt Prælatis eisdem subditis concedant aliquid ex supradictis officijs, & cæteris. Constat ex illis verbis: *Ne ad hunc effectum munera aliqua prædictis personis, &c.*

34 Pœnæ impositæ subditis contra facientibus, circa aliquam ex tribus illis rebus prohibitis, sunt, excommunicatio ipso facto, sed non reseruata: & præterea inhabilitas ad omnia officia Ordinis. Patet ex illis verbis: *Sub eisdem pœnis*, de quibus scilicet in antecedentibus fit mentio, quæ fuit excommunicatio posita Pręlatis, & inhabilitas, qua affecerat iam in proximè pręcedentibus ipsos subditos aliquid sibi procurantes. Et probatur quod has ambas incurrat, quia loquitur in plurali: *Sub eiusdem pœnis*. Si enim diceret in singulari, videretur loqui de sola inhabilitate proximè præcedente. Sed addens in plurali comprehendit ambas, excommunicationem, & inhabilitatem. Vbi vides maiori pęna affici subditos procurantes quàm Prælatos concedentes: quia hi solùm excommunicantur: at subditi procurantes excommunicantur, & inhabilitantur: imò addo quod etiam priuantur voce actiua, & passiua, vt dixi *num.* 31. Et merito, quia grauius peccatum est id procurare per sæculares, maximè exhibendo munera, quod non longè abest à simonia, quàm sit in Prælato aliquid conferre ad instantiam sæcularis.

35 Si Religiosus procurauerit hos fauores solo verbo, incurrit pęnas vt per se patet, verbo enim propriè procuratur. Si item det munera cũ tali proposito, etiã si nihil petat pariter incurrit, quia hoc in rigore dicitur procurare, & efficacius mouent munera quàm verba, vt experięntia testatur. At si cùm verbis, vel muneribus, vel vtrisq; non sibi procurent hos fauores, sed pro alijs Fratrib., nõ incurrent: quia, vt diximus, solũ prohibentur procurare sibi. Quod verbum, *Sibi*: licèt hic nõ ponatur, fuerat tamen proximè positum in prohibitione iam facta subditis: quãdo eos inhabilitauit, dicens, *sibi procurauerint*: quod idem hic videtur applicandum: maximè cùm sit lex pęnalis, & proindè non extendenda ad procurantes pro alijs.

36 Si sæcularis se obtulit Fratri rogaturum pro illo ad aliquod officium, vel honorem obtinendum, & Religiosus taceat nihil omnino loquens, incurrit pęnas, per Regulam iuris: *Qui tacet consentire videtur*. Quæ iuxta Doctores communiter tunc maximè vera est quando res, de qua agitur est proficua, vel honorifica ipsi tacenti, vel tacet in rebus sibi vtilibus, vt latè tradit Sanchez *lib. 1. de Matrimonio, disputat. 5. numero 5.* citans multos. At materia ista de oblatione fauores ad officia, est vtilis, & honorifica tacenti. Si verò sæcularis intercessit pro Religioso, illique officium obtinuit, ignorante ipso Religioso, tunc acceptans officium non incurrit: quia ignorauit nec proindè præsumpsit. Nec post acceptationem pręcdicti officij sic obtenti cum ignorantia tenetur illud postea sciens renunciare. Ad hoc enim solùm obligatur possidens beneficium sibi collatum per simoniam alterius ipso possidente ignorante: licèt enim non peccauerit in acceptatione illius, quia ignorauit simoniã in illius impetratione commissam ob alio: vbi tamen primò sibi cõstiterit de simonia commissa in impetratione, tenetur renũciare beneficio. Hoc, inquam, non habet locum in nostro casu de officio obtento per fauorem sæcularium ipso Religioso ignorante: nam lex illud præcipit ibi pęnam grauissimi criminis simoniæ: in præsenti verò Motu proprio Papa non iniungit hanc renunciationem. Addo tamẽ quòd si Religiosus post obtentum officium sciat sæcularem illud sibi impatrasse per viam simoniæ, tunc tenetur illud renuntiare iuxta legem simoniacis impositam, de quo Nauarr. *lib. 5. Consiliorum, titulo de Simonia, consil. 11, & consil. 66. nu. 2.* vbi citat textus de hoc disponentes.

OPINIO ELIGENDA.

MVlta solent occurrere dubia Religiosis tum in proprijs actionibus, quoad scrupulositum in sæcularium confessionibus, ac dubijs quæsitis dirigendis, & resoluendis, quæ commodè fieri nequeunt, nisi sciant quæ Doct. dicunt circa opinionis naturam, & electionem. per summam ergo, potiora sic accipe.

1 Duplex est opinio: alia probabilis, alia improbabilis. Probabilis est, quæ nititur rationi alicuius momenti, dummodo pro opposita parte nihil sit conuincens. Si enim pro opposita parte sit aliquid conuincens, verbi gratia, textus, vel ratio euidens, iam non erit opinio probabilis: neque illius ratio, cui nititur in rigore dicenda est ratio. Opinio improbabilis est illa, quæ non nititur rationi alicuius fundamenti: sed debilissimo fundamento nititur, vel nulli, & sic in rigore non debet dici opinio, sed placitum. Hac ergo relicta opinio, probabilis alia potest esse probabilior, alia minus probabilis, Probabilior est quæ nititur pluribus rationibus, ac melioribus. Minus probabilis est, quæ nititur paucioribus, ac debilioribus, rationibus: Parum verò facit ad maiorem probabilitatem opinionis habere pro se plures, vel pauciores Doctores, quamuis enim hoc aliquid iuuet, tamen præcipuum est rationes habere plures, & meliores. Et poterit vna opinio plures pro se habere Doctores, sed pauciores, ac debiliores rationes, & ita erit minus probabilis, quàm alia, quæ habet pauciores Doctores, sed plures, ac meliores rationes. Sæpè enim Doctores in aliqua opinione disputanda non considerant rationes illius, sed subscribunt alijs qui illam sequuntur propter illorum authoritatem. Et potest contingere vt opinio quæ olim pro se pauciora, ac debiliora habebat fundamenta ex maiori subsequentium studio, nunc habeat plura, & meliora, & proindè sit probabilior, vt videre est in opinione Conceptionis Mariæ Deiparæ. Cæterorum supradictorum facilè est exempla assignare.

2 Non est idem opinionem esse probabiliorem, atque esse tutiorem. Probabilior, vt vidimus, est quæ nititur pluribus, & melioribus rationibus. Tutior verò est quæ magis vitat peccatum, verbi gratia. Circa aliquam materiam, in qua dubitatur, an pœnitens teneatur in hoc casu ad restituendum: sunt duæ opiniones altera quæ est probabilior dicit non teneri: altera minus probabilis dicit obligari. Tunc tutior opinio est ista quæ iubet restituere, nam restituendo magis vitatur peccatum de non restituendo. Vbi vides posse opinionem minus probabilem esse tutionem: & sic de alijs exemplis. Et pro confirmatione, ac lumine maiori dictorum, cito verba legis, *Cod. de vlt. Iur. lege* 1. vbi ponitur hæc verba: *Sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est iudicatote: cùm possit vnus forsitan, & deterioris sententiæ, & multos, & maiores in aliqua parte superare,* sic ibi. Et sæpe accidit vt in sectanda aliqua opinione, iuremus in verba Magistri, & locum habeat illud Senecæ: *Itur qua itur, non qua eundum est.* Quibus suppositis.

3 Primò dico: licitum est sequi, & operari secundùm opinionem minùs tutam sed probabilem, & quam puto probabilem, licèt credam oppositam esse tutiorem, & probabiliorem. Ponit hanc conclusionem Sanchez *libr.* 1. *Decalogi cap.* 9. *numer.* 13. citat Mercado, Medin. Vasq. Valentiam, Gutierez, Suarez, Henriquez Bannes, Azor. Nauar. Lopez, & alios multos. Ego pono exemplum quotidianum Confessoribus, ac Religiosis ex ipso Sanchez alio loco videlicet 7. *lib. de Matrim. disp.* 55. verbi gratia. Est grauis quæstio vtrum Confessor cogitatione, vel opere peccans cum filia spirituali, cuius confessionem audiuit, vel cui Baptismum ministrauit, teneatur in confessione aperire circunstantiam, quod peccauerit cum filia spirituali? Pauci Doctores. Sà videlicet, & Petr. Ledesma tenent non obligari ad hoc declarãdum, locis ibi citatis à Sanchez *n.* 2. *in fine.* Alij dicunt obligari, & sunt ferè decem quos citat ibi Sanchez *nu.* 2. & opinio negans habet etiam suam probabilitatem, quod non sit circunstantia mutans speciem. Vnde secunda opinio affirmans est probabilior, & magis tuta, quia aperiendo hanc circunstantiam magis vitatur peccatum crica nullitatem confessionis. In hoc ergo casu, qui secu-

tus fuerit priorem opinionem negātem, ac minus probabilem, tacendo illam circunstantiam, non peccabit, rationes sunt. Prima, quia operans secundùm probabilem opinionem non potest iudicari temerarius neque imprudens: habet enim pro se rationes alicuius momenti: ergo si sic operans non est imprudens, nec temerarius, non peccat: Secundò, quia licèt opinio tutior sit, perfectior & securior, nemo tenetur sequi, quod perfectius est, & quod securius, dummodo sequatur perfectum, ac tutum. Tertia, quia cùm omnimoda certitudo in rebus agendis haberi nequeat, sufficit vt operemur cum certitudine probabili, & non requiratur omnimoda certitudo: opinio autem minus probabilis, & minus tuta, est aliàs sufficiens ad bene operandum moraliter esset enim onus intolerabile, & multis scrupulis expositum si opiniones probabiliores semper inuestigare tenerentur. Et hoc verum est etiamsi ipse pœnitens, vel operans extra confessionem, haberet opinionem oppositam illi quam vult sequi in operando, vel in confessione sacramentali facienda: potest enim vtrobique deposita sua probabiliori, ac tutiori, sequi aliam minùs probabilem, & minùs tutam, dummodo opposita, quam sequitur, sit probabilis, & tuta habens rationes aliquas pro se, ac Doctores. Militant enim etiam ibi eædem rationes supradictę: & tenet Sanchez *c. cap. nu.* 15. cum Vasq. & Azor.

4 Maius est quod tenet Sāchez *ibidem, num.* 7. dicens authoritatem vnius Doctoris tantùm, si sit probatus, ac doctus, & adducat aliquam rationem probabilem, sufficere vt quis possit licitè secundùm illius dictum operari. Citat ad hoc Syluest. Angel. Nauar. Valentiam, Sà, imò & D. Thom. *quodlib* 3 *art.* 10 dicentem quemlibet in ijs quę spectant ad mortes sequi opinionem quam à Magistro audiuit. Sed ego hoc limitarem vt verum habeat in casu nouo nunquam ab alijs disputato, tunc enim potero quietari cum dicto vnius tantùm Theologi mihi dicentis licere, & aliquam rationem habentis. Secus in casu iam à multis alijs ventilato, & pluribus rationibus in contrarium ac Doctoribus munito: tunc enim non acquiescerem vnius Doctoris dicto obstantibus alijs multis, & Doctoribus, & rationibus. Et sic videtur intelligendus D. Thom. citatus cùm dixit posse me acquiescere dicto solius Magistri, in casu scilicet nunquam ab alijs ventilato, & cuius noui casus ipse Magister resolutionem colligit ex dictis ab alijs.

5 Quæris an liceat alicui recedere à communi opinione? Nauar. *in Summ. Latina, cap.* 7. *numer.* 4. ait hoc licere quando contra communem opinionem datur textus, vel ratio cui non potest satis bene responderi, vt ipse latius probat *in ead. Summa, capit.* 27. *num.* 286. Adducit hoc vt defendat pœnitentem peccantem cum propria matre, vel filia, si caret confessore qui illum, & matrem ignoret non teneri confiteri circunstantiam matris ne detegat crimen matris. Et cùm quidam Doctor Nauarro obijceret communem opinionem contrarium tenere: Respondet Nauarr. recedendum esse à communi opinione quando contra illam est ratio cum cui satis bene non potest responderi: Et pro suo casu ait Nau. militare hanc rationem insolubilem: quia scilicet præceptum naturale de non infamanda tunc matre coram confessore illam cognoscente, est fortius præceptum quàm pręceptum confessionis integrè quod est positiuum: vltra alias rationes ibi à Nauarr. adductas, & iuxta hanc limitationem Nauarr. possunt applicari, vel explicari aliæ limitationes quas adducit Sanchez *cit. c. n.* 9. & 10. dum citat Vasquez, & Azor. dicentes posse aliquando recedi ab opinione communi, maximè viro docto hoc licere. Si post longum studium nouam rationem inuenit, quam priores Doctores non sunt assecuti.

6 Supradictum adeo verū est vt si quis haberet opinionem, non licere sequi opinionem minus probabilē relicta probabiliori, adhuc potest sequi minus probabile, si probabile quoque reputet, licere minus probabilē sequi. Quia adhuc retinet iudiciū probabiliter iudicans seu dictans hic, & nunc hoc licere. Sánc. *cit. c. n.* 17. Addit idem autor, quod magnæ consolationis est pro scrupulosis *ibid. num.* 18. videlicet, quod vt aliquis licitè operetur secundùm aliquam opinionem non requiritur iudicium certum practicum, & euidens, sibi di-

dictans hoc opus esse licitum. Sed satis esse iudicium, probabile, etiam si adsit formido partis oppositæ. Nam formido vnius partis non excludit assensum determinatum circa aliam partem: & sufficit ad licitè operandum assensus determinatus prudenter, quod in hoc non pecco, etiamsi formidem me peccare. Aliàs nunquam daretur remedium pro scrupulosis, qui semper formidant peccatum, etiam si operentur ex consilio docti, & prudentis viri. Secundò, quia cùm prudentia sit regula humanorum actuum, id quod sufficit ad prudenter agendum sufficiet ad prudenter, ac licitè operandum. At prudens operatio non exludit omnem formidinem, aliàs vix esset cui liceret operari: ergo ad operandum licitè, maximè viro scrupuloso, sufficit quod probabilem habebat opinionem iudicans se non peccare cum fundamento suæ opinionis: neque opus est vt careat omni formidine peccati: hic enim esset postulare scientiæ euidentiam omni actione, quæ scientia excludit formidinem. Vide Vasquez. 1. 2. *quæst. 9. art. 6. disp. 26. capit. 5. numero 26.*

7 Ex dictis sequitur posse virum doctum contra suam opinionem alijs consulere: posse item modò consulere iuxta vnam, & modò consulere iuxta aliam. Hoc enim ex dictis clarum est: cùm enim licitum sit opinione propria deposita, operari secundùm aliam absque peccato: Idem licebit alijs consulere absque peccato, dummodo semper opinio quam consulit sit probabilis. Imò poterit contingere, quod aliquando persona, quæ consilium petit, sit valdè scrupulosa: vel remedium illi dandum secundùm opinionem probabiliorem, sit valdè difficile, ac proindè prudentia dictet hic, & nunc consulendum esse iuxta opinionem minus probabilem in qua datur facilius remedium ad istum curandum. Vt cùm ex consilio dando pendet reiteratio confessionum totius vitæ homini sæculari: vel magna restitutio facienda, quam difficilimè implebit: Et tamen datur opinio etiam minus probabilis, quæ liberet illum ab his duobus, prudentia tunc dictabit licitum esse huic consulere iuxta opinionem minus probabilem relicta probabiliore, ac tutiore. Et ita tenet Sotus *de secreto mem. 3. quæst. 2. concl. 3.* & Nauarr. *cap. inter verba. num. 2. corolar. 53. num. 135.*

8 Discurrendo autem per personas publicas quæ in praxi poterunt vti supradictis: imprimis omnes fatentur posse confessorem absoluere pænitentem sequendo opinionem minus probabilem pœnitentis deposita opinione propria probabiliori. Nauar. *in Sum. cap. 26. numer. 4.* Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap. 16. num. 50.* & cæteri communiter: vt si Confessarius credat contractum hunc esse prohibitum, & pœnitens, aliàs peritus, iudicet esse licitum, & vult contractum inire: vel circa circunstantias non mutantes speciem cõfitendas, & sic de cæteris. Imò addit Henriquez *citato loc.* teneri Confessorem tunc absoluere pœnitentem. Idemque tenet Suarez *tom. 4. de pœniten. disput. 32. sect. 5. num. 4.* cum Soto, Ledesm. Nauarr. & Diuo Antonino quos refert Sayro *lib. 1. Clau. Reg. cap. 9. à num. 13.* & alij. Rationem reddunt, quia sicut pęnitens tenetur obedire Sacerdoti in Sacramento pęnitentiæ prudenter iubenti: ita Sacerdos tenetur absoluere illum prudenter, ac sufficienter dispositum. At sufficienter, & prudenter dispositus est pœnitens, qui contritus habet pro se opinionem probabilem. Addit Soto *in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. ad quintum*, & Valentia 2. 2. *disp. 5. quæst. 7. puncto vltimo in fine*, hoc posse facere confessorem, quamuis credat opinionem pænitentis esse falsam, si illa aliàs reputetur probabilis inter Doctores probatæ opinionis, & authoritas. Nam pęnitens nõ tenetur sequi opinionem Confessoris magis quàm opinionẽ aliorum, ac proindè cùm alij teneant opinionem pœnitentis poterit Confessor aliorum sequi opinionem, licèt illam falsam esse credat: Nam poterit confessor cum illa quietari, ac credere se fortasse non assequi mẽtem oppositę. Et hoc maximè verũ habet quando pęnitens est doctus, vel saltẽ sufficienter instructus à viro docto. Secus si esset idiota, nec à viro docto eruditus.

9 Circa medicos an possint etiam eligere opinionem minus probabilem circa medicinas: Dicendum est primò, quòd si morbus sit grauis, & sint opiniones diuersæ circa aliquam particularem medicinam, an profutura sit, vel nocitura &

datur aliud medicamentum certum, ac sufficiens pro illo morbo curando, nullo modo eis licet hoc medicamento omisso vti opinionibus. Nam vtendo illo medicamento posito sub opinione, exponunt se manifesto periculo nocendi, & ideo imprudenter agit omittens certum pro incerto. Et præterea peccatum est præbere ægroto medicamentum dubium: sicut peccatum est efficere aliquam rem dubiam in moralibus. Nau. *in Sum. c.*35. *num.* 61. Vnde peccant medici pro qualitate circunstantiarum, quando applicant medicinas ignotas solius captandæ experientię causa. Si verò remedium dubium sit, neque adest aliud remedium certius, & aliundè mors est certa ægroto, ac de eius salute desperatur, licere tunc applicare remedium dubium tenet Valentia 2. 2. *disp.*3. *qu.* 10. *punct.* 2. Ratio est, quia cùm vita infirmi prorsus desperata sit, conformius prudentiæ, & infirmi voluntati est tale tunc remedium applicare. Nam si tunc noceat parum, vel nihil nocet, cùm mors sit certa: & præterea nocet præter intentionem: Et ex altera parte datur spes quod proderit.

10 Si iuxta regulas medicinę non sit medicamentum certius, nec certum: sed sint opiniones probabiles pro aliquo medicamento opposite, peccabit mortaliter medicus eligens medicamentum iuxta opinionem minus probabilem. Ita Soto *l.* 3. *de Iust. qu.*6. *art.* . *ad quartum*, & Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 26. *sect.*6. *nu.* 5. Vbi docet generaliter quod in quęstionibus ad rem spectantibus, quando valor rei indè pendet, non satis est sequi opinionem, sed sectandam esse probabiliorem ne fiat actus nullus seu inualidus. Et hoc verum est non quòd hic peccetur contra iustitiam, sed contra charitatem.

11 Non minor quæstio est de iudice an liceat illi ferre sententiam secundùm opinionem minus probabilem omissa probabiliore? Ante responsionem præmitto, quod si dubium, vel opiniones solùm versentur an liceat iudici hoc illud agere, vt interrogare reum, vel testes in hoc casu, poterit iudex eligere opinionem etiam minus probabilem, vt in particulari tenet Vasq. 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 64. *cap.* 2. Sed tota dubitatio est, quando opiniones variæ sunt circa ius partium & merita causæ. Et in hoc casu possunt variæ opiniones existere duobus modis: primò ex parte iuris, quia scilicet lex posita in hoc casu varias habet Doctorum expositiones. Secundò modo possunt esse variæ opiniones ex parte facti; id est, ex parte probationum partis vtriusque, scilicet vtraque pars, reus scilicet, & accusator probat suam causam sufficientibus rationibus, & instrumentis vel testibus.

12 Quando ergo sunt variæ opiniones ex parte iuris, quia scilicet varię sunt opiniones æquiualentes in explicanda lege, potest iudex ferre sententiam secundum opinionē quā maluerit: Imò potest modò secundùm vnam, modò secundùm aliam iudicare; dummodò non arguatur leuitatis, vel det scandalum videntibus modò sic, modò sic iudicare, quod poterit suppleri si in sententia dicat, viso, quod sint diuersæ opiniones, &c. Quod verò possit tunc eligere quam maluerit opinionē, patet, quia stantibus æqualibus opinionibus non magis vni quam alteri tenetur distribuere ex vi iustitiæ distributiuæ. Sicut Prelatus quando duo ęquè digni procurant beneficium potest donare cui maluerit. Ita Medin. 1. 2. *qu.* 19. *art.*6. Rodr. 1. *tom. Sum. secunda editionis c.*6. *n.* 1. Sayr. *Clau. Reg. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 4. & alij cōmuniter. Si verò opinionū in explicatione iuris alia sit probabilior quàm altera, credo teneri iudicem ferre sententiam secundùm opinionem probabiliorem. Nā iudex pro bono communi constitutus debet iudicare secundùm quod æquius viderit: æquiuis autē est iudicare secundùm opinionem meliorem, ac tutiorem. Nam aliter faciens iam erit acceptor personarum, sicut Prælatus qui ex duobus beneficium petentibus omisso digniori confert minus digno. Ita Rodriquez *loc. cit.* & Vasquez 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *disp.* 46. *c.* 2. & alij. Excipit Sayro *n.* 1. cū Aragone, tenendam parte probabiliorem ex parte iuris, nisi talis opinio iam sit vsu contrario abrogata, & in praxi opposita expositio recipiatur.

13 Quando sunt duæ opiniones ex parte facti æquè probabiles, quia scilicet vterque ex æquo probat factum suum, tunc iudex in ciuilibus debet componere par-

tes inter se: ac res, de qua litigatur, est diuisibilis debet diuidere inter partes. At verò in criminalibus debet fauere reo. Sic Sayro *n.*12. Ratio prioris partis est, quia cùm vterq; ius æquale habeat, ius æqualiter illi distribuendum est, quod distribui potest. Ratio secundæ est *c. cùm sunt, de Regulis Iuris in 6.* vbi dicitur in dubio fauendum esse reo non actori. Si verò sint opiniones variæ ex parte facti, quia scilicet vnus probat melius, quàm alter, tenetur iudex de iustitia iudicare pro parte melius, & efficacius probante: tenetur enim iudex iudicare secundùm merita causæ, aliàs tenetur ad restitutionem. De quo latè Sayro *n.*13.

14 De aduocatis verò paucis dicendum est, primò, eos peccare mortaliter & contra iustitiam si patrocinentur pro causa, contra quam communis opinio clamat. Exponit enim clientulum manifesto periculo damni. Secundò dicendum quod si sint duæ opiniones æquè probabiles ex parte iuris, ita vt secundùm vtranq; soleat iudicari per iudices: item quando altera opinio est paulò aliquid probabilior, sed solent iudices iuxta oppositam etiam iudicare. Respondet Sayro *n.*19.*& seqq.* quoad primùm posse aduocatũ patrocinari, pro vtrauis parte, & sequi opinionem quam maluerit, quia iura sunt paria. Quoad secundum casum, quãdo alia est parum, seu tantillum probabilior altera, dicit etiam posse patrocinari, dũmodo moneat clientulum de illa incertitudine. Et à fortiori dicendum quod si dentur duæ opiniones quarum altera est multo minus probabilis, pro illa non poterit aduocare, similiter enim exponit clientulum probabili periculo amissionis causæ. Hæc omnia latius Sayro *cit. loco,* & Sanchez, sed nobis hæc summa sufficiat.

15 Non erit inutile scire ordinem quem quis sequi debeat in opinionibus eligendis, & sectandis assignatum ab Armilla *ver. Opinio a n.*2. *& seqq.* Vbi ponit hunc ordinem. Primò tenenda est ea opinio, quæ meliori nititur fundamento. Secundò, si opinio cõtinet æquitatem scriptam, præferenda est opinioni quæ continet rigorem scriptum in iure. Tertiò, opinio continens fauorem, præferenda est illi quæ continet aliquid rigoris, strictioris: fauores enim ampliandi, pœnæ verò restringendæ sunt. Addunt alij quod cæteris paribus eligenda est opinio, quæ ex se habet legem; si verò altera etiam nitatur legi, tunc iura iuribus concordanda sunt. Aequior autem seu benignior opinio est illa quæ fauet iuramento, testamento, voto, pupillo, pauperi, voto, matrimonio, religioni, & similibus pijs operibus, argumento *c.*1. *de cognatione spirit.* Ac denique cæteris paribus tenenda est opinio quæ melioribus rationibus, ac Doctorib. confirmatur.

ORDINES MENDICANTES.

Qui sint, & quot, vide supra. *v. Communicatio priuilegiorum, n.*1. & quomodo communicent in priuilegij, vide *citato & per totum.*

ORDINES SACRI.

Vide infra, *verb. Pœna. n.*21. & v. *Suspensio. n.*6.7. *&* 13. *&* 14. *&* 16. & verb. *Prælatus quoad dispensatione, &c.*

1 Regulares virtute suorum antiquorum priuilegiorum non possunt ordinari ante legitimam ætatem præscriptam à Concil. Trident. *session.*23. *cap.*12. tenet constãter, & efficaciter Rodriguez *tom.*3. *quæst.*23. *articul.* 6. *&* 8. & Mirand. *tom.*1. *qu.*39. *art.*1. & iterum Rod. *in Addit. ad Sum. tom.*4. *c.*77. *concl.*1. & expressè Sayrus *lib.*6. *de censuris, ca.*12. *nu.*14. *&* 15. & Fr. Ioan. à Cruce *in Epitom. priuilegiorum, lib.*2. *c.*3. *§. Tertia concl.* dum ait generaliter non posse Regulares vti priuilegijs reuocatis à Concilio Tridentino. Et Concilium Tridentinum *cit. loc.* adeo rigorosè, & clarè loquitur, vt nullum dubitationi locum reliquerit. Cùm enim ætatem singulis Ordinibus sacris assignauerit, & prohibuerit aliter fieri: subiungit (*priuilegijs quibuscunque quo ad hoc penitus exclusis*) quam reuocationem tam rigorosam nescio si alibi posuerit, vnde nescio quomodo potuerit irrepere clancula, vt dicitur, opinio, eo non obstante posse hodie Regulares ordinari in minori ætate, per sua priuilegia antiqua: nam priuilegia, primò non derogant iuri com-

communi, nisi illud exprimant. Et hoc ius commune à contrario derogat in illa materia expresse, omnia priuilegia; & quod maius est, omnes Pontifices qui post Concil. Trid. confirmarunt priuilegia Ordinum, excipiunt in suis confirmationibus, dummodò Concil. Trid. non contradicant. Et verba illa generalia Tridentini, (*quibuscumq; priuilegijs,*) etiam videtur excludere viuæ vocis oracula; hæc enim etiam priuilegia sunt. Et circa viuæ vocis oraculum, quod in hac materia non valeat, immoratur Rodrig. *citato art.6.* dicens, etiam esse sublatum postea à Sixto V. in quodam Motu proprio circa ordinandos: & Miranda similiter. Et Rodriguez addit esse parum versatos in materia Motuum Papalium, qui aliter explicauerint. Et Miranda ait se nescire de aliqua concessione quæ id concedat Regularibus post Tridentinum, & Sixtum. Ac proinde omnino censeo debere Religiosos in hoc stare decreto Tridentini, & tot ac talibus Doctoribus Religiosis. Vide infra. *verb. Priuil. num.64.*

2 Congregatio Cardinalium declarauit non posse Religiosos ordinari nisi ab Episcopo in cuius Diœcesi viuunt, nisi quando talis diœcesanus, vel absuerit, vel ordines non sit collaturus. Nec debere Religiosos dimissorias dilatare pro tempore quo diœcesanus absuerit, vel ordines non sit daturus. Sic declaratum est Romæ anno 1596 die 15. Martij. Hęc tamen in Hispania non videmus receptum in praxi. Et Paul. III. Patribus Societatis, in suo Compend. *v. Ordines* §. 1. concedit vt possint ordinari à quocunque Episcopo non impedito per Ecclesiam.

3 Non possunt Regulares ordinari à quouis transeunte Episcopo in suis Conuentibus absque expressa licentia proprij diœcesani Episcopi, in cuius Diœcesi viuunt. Tridentinum *sess. 6. c. 5.* aliàs talis Religiosus ordinatus manet suspensus ab Ordinibus.

4 Posse Religiosos ordinari extra tempora tenet fusè; & constanter Rodr. *to.3. q.23. art.5.* respondens omnibus in oppositum. Negat verò Miranda *to.1. q. 38. art. 4.* dicens esse conformius Pio II. Tridentino, & Sixto V. At video opinionem Rodrig. esse in praxi. Et cum Rodriguez tenet Frater Ioan. à Cruce in Compendio suo siue Epitome *lib.2. c.8. dub.1.* Et denuo concessum hoc fuit à Clem. VIII. Patribus Congregationis S. Ioannis Euangelistæ in Portugallia, vt possint ordinari extra tempora, & per quemcunque Episcopum. Ita concessit prædictus Papa anno 1596. die 23. Nouembris; quod ego vidi. Idque concessit tribus Dominicis; vel festis continuis, vel interpollatis non seruatis interstitijs à Concil. Tridentin. designatis. Vidi in Compendio illius Religionis. Et est amplissima, & magna concessio pro hac materia. At nota, quod in dicto priuilegio Clem. VIII. quod ad Ordines minores concedit, vt possint concedi quatuor diebus festiuis, vel feriatis, continuis, vel interpollatis. Vnde per hoc priuilegium, non possunt Ordines quatuor minores in vna die recipere: secus si Episcopus, statutis temporibus id faciat ex consuetudine: aliqui enim conferunt omnes simul, per hoc tamen priuilegium non potest fieri.

5 Dispensare interstitijs requisitis ad Ordines suscipiendos, nō possunt Prælati erga subditos, sed id solùm possunt Episcopi Ordines collaturi. Trident. *sess.23. c.11.* Et hoc debent facere cum causa à Prælato significata. Hæc verò causa iusta, est vtilitas Ecclesię, vel necessitas. Vtilitas autem erit, quando sunt pauci Ministri idonei, & aliqualiter vtile erit quod aliquis ordinetur. Necessitas verò erit si desint idonei, & non idonei. Miranda *to.1. q.38. ar.8.* Videant tamen qui possint communicare priuilegio proximè posito *præcedenti nu.4.*

6 Potest Episcopus ordinare Religiosum Ordine presbyteri, qui bene legit & cantat, quamuis sit minus litteratus Henriquez *lib.10. de Sacramento Ordinis tom. 2. c.16. in fine* cum gloss. *ibid. litt.V.*

7 Ordinatus Sacerdos cum aliquo impedimento propter quod manet suspensus ab Ordinibus: non incurrit irregularitatem ex eo solùm, quod consecrat cū Episcopo in Missa in qua ordinatur: talis enim ibi ordinatus, & sic cum Episcopo consecrans, re vera non dicit Missam, & proindè nondum exercet Ordinem Presbyteri. Sayrus *libr. 4. de censur. cap. 16. num.5.* citans alios: quidquid contra sentiat Nauarr. & Capucinus.

8 Qui

8 Qui fecit professionem irritam, & hoc sibi notum est, peccat mortaliter si permittat se ordinari Ordine sacro. Ordinatur enim tunc sine titulo patrimonij, vel Religionis; quod est contra ius commune. Rodriguez *Addit. ad Sum. tom. 4. cap.65.n.10.*& præterea manet suspensus. Sayrus *cit.lib.c.13.n.14.*

9 Religiosus carens Ordine Presbyteri si Missam celebret, vt suspectus de hæresi, tradendus est Inquisitoribus. Ita Paul.IV. Sixtus V. Clemens VIII.

10 Prælatus dispensans cum aliquo ad Ordines impedito; si potest cũ illo dispensare, si dat licentiam ad Ordines minores suscipiendos, videtur dedisse licentiam ad alios Ordines sacros maiores suscipiendos: & proindè potest talis subditus mortuo illo Prælato cẽseri dispẽsatus ad alios. Nauarr.*libr.1.Consilit.de ætat. & qualitat. ordin.cons.*1. At oppositum probabilius tenet Sanch.*lib.8.de matr. disp.1.n.26.* cum multis ibi citatis.

11 Subdiaconus eiectus ab Ordine potest postea ab Episcopo admitti ad superiores Ordines si ille sit emendatus. Excipe si fuit eiectus cum aliqua irregularitate, in qua Episcopus non potest dispensare, tunc enim ad Papam recurrendum est. Rod. *tom.3.q* 24. vbi monet Prælatos quod ante eiectionem cum his dispensent in quibus possunt ne postea adigãtur miseri pro dispensatione. Episcopos adire cum labore ac difficultate.

12 Si quis ordinatus sit ante legitimam ætatem incurrit duas suspensiones, vnam propter delictum, aliam propter defectum ætatis Et ita si absoluitur à prima propter delictum, non proindè absoluitur ab alia propter defectum ætatis, neq; absolutus à prima, potest ministrare in illo Ordine donec attingat ætatem. Suarez *de censur.disp.29.prop è finem.* Et nota quòd à prima suspensione propter delictum indiget particulari absolutione, neque ab illa absoluitur etiam si attingat ætatem. Ab illa verò secunda incursa ob defectum ętatis liberatur vbi primùm attigerit ætatem, & per aduentum ætatis ipso facto tollitur, absq; illa absolutione: innuit Suarez *ibidem.* Et tenet expressè Capucinus ad Compend. *v. Ordines sacri. fol.* 282. *in principio.* Sed nota quòd si durante prima suspensione propter delictum ministrauit in Ordine suscepto, vltra absolutionem censuræ, indiget particulari dispensatione irregularitatis, quam incurrit ita celebrando.

13 Religiosus ordinatus, extra tempora, vel per saltum, vel absque legitima ætate, vel absque dimissorijs sui Prælati ipso facto manet suspensus ab Ordine sacro: & si in illo ministrauerit incurrit irregularitatem. Constat ex Motu proprio Sixti; contra malè promotos vbi citat Bullam Pij II quæ quod ad hoc ligabat Regulares. Excipit tamen Miranda *to.1. quæst.39. art.6.* Quòd si quis bona fide fecit, credens se habere ætatem, vel credens sibi licere per priuilegium, vel quid simile, non incurrit dictas pœnas: pro quo citat Nauarrum dicentem prædictam pœnam suspensionis, solùm esse positam contra præsumentes: qui verò bona fide facit non dicitur præsumere. Est tamen illa suspensio, ipso facto lata, & non ferenda: & vt suspensus se abstineat, non est opus declaratione, vel executione Iudicis, quia est pœna priuatiua sicut excommunicatio. Comit. *lib. Resp. moral.q.37.* Vide omninò infrà, *verbo Pœna, num.* 19. & 20.

AN PRAELATVS REGVLARIS *possit absoluere subditum suspensum, propter Ordines susceptos ante ætatem, vel aliàs indebitè.*

14 COgit rei necessitas; sæpius fortè eueniens & à me in pręsenti quęsita, disputare, an possit Prælatus Regularis dispensare cum suo subdito ordinato ante ætatem, vel absque licentia: absoluendo illum à suspensione; ac etiam dispensando cum illo in irregularitate contracta, ex ministratione illius Ordinis, durante suspensione.

Capucinus *ad Compend. verbo Ordines sacri, fol.* 282. dicit primo posse Prælatum Regularem dispensare cum ordinatis sine licentia; &, quod cum ordinatis in apostasia, possunt Prælati dispensare virtute priuilegiorum. At non posse dispensare, vel absoluere ordinatos ante ætatem: imò neque id posse Episcopos: citat glossam *Clement in finali, de ætate, & qualitat. ordin.*

din. Syluestrum, Nauarr. imò quod neq; per Bullam Cruciatæ possunt dispensari, neque per Iubileum. Capucinum citat, & sequitur Sayrus *lib.6. de censur.cap.* 12. *nu.* 13. & 14. vbi expresè dicit Prælatum Regularem, non posse dispensare cum suis subditis ordinatis ante ætatem virtute priuilegiorum: subditque hæc priuilegia esse derogata per Concilium Tridentinũ, *sessio.*23. *de reform.ca* 12. & citat alios pro eadem opinione, quatenus tenet opinio solùm Papam, non verò Episcopum posse in hoc dispensare dicens esse communem.

Ego persuaderi non possum quod Religiones cum tot, & tam amplis priuilegijs hodie confirmatis careant hoc remedio vt possint prædictum malè ordinatum absoluere, & dispensare, sed quod teneatur miser Religiosus hac de causa Romam adire. Et saluo meliori iudicio, cui me submitto, quod hoc fieri possit à Prælato Regulari, probo in primis, ex Vivaldo *in suo Candelabro, tit.*15. *de Sacramento Ordinis, titulo de tempore Ordinationis nu.* 3. §. *Si autem*: vbi expresè dicit quod si ordinatus ante ætatem ministrauerit in Ordine, & delictum fuit secretum, potest Episcopus per se, vel per suum Vicarium in vtroq; dispensare per Concil. Trident. *sess.*24.*c.*6. vbi illi conceditur dispensare in omnibus istis secretis non deductis ad forum contentiosum vel publicis. Imò noto quod Concilium non prohibet Episcopus dispensare in publicis; sed in deductis ad forum contentiosum: & poterit res esse publica, sed non deducta ad forum contentiosum: & videtur innuere, quod si non sit deducta ad contentiosum forum, etiam si sit publica poterit dispensare. Et Henriquez *tom.*2.*lib.*14.*cap.*20.*n.* 3. dicit dum ordinatis ante ætatem, vel per saltum dispensare Episcopum non limitans si sit secretum, vel publicum. Et licet Sayr. exponat quod loquitur Henriquez de sic malè ordinato, si non ministrauit in Ordine: exponit puto ad libitum: Henriquez enim neque *ibi*, *neque* 8.*cap. eiusdem libri.* §. 5. ad quæ se remittit, tale non explicat, neque innuit. Solùm dicit quòd potest Episcopus cum tali dispensare impleta ætate. Quo posito ex his duobus authoribus, posse scilicet Episcopum dispensare in hoc casu cum subditis: ego concludo, saltem in casu secreto posse Prælatum Regularem absoluere, ac dispensare talem subditum; quia per concessionem Pij V. factam prædicatoribus *v. Abbas*, *num.*6. possunt Prælati, etiam Guardianus, cum suis subditis per se ipsos omnia quæ possunt Episcopi cum suis diœcesanis. Secundò probo, quia vt supra dixi *v. Confessor erga fratres*, & *v. dispensare*, & infra dicetur *v. Prælatus quo ad absoluendos subditos*, habemus satis multa priuilegia nostra, & communicata, in quibus nobis conceditur quod Prelati possunt absoluere subditos à quibuscumque peccatis, censurisq; reseruatis sedi Apostolicæ, imò, & dispensare in irregularitate homicidij voluntarij occulta, vt supra dixi *v. disp.* cum ergo ista suspensio promoti ante ætatem sit censura Ecclesiæ, etiam si sit reseruata, cùm non sit contenta in Bulla Cœnæ, cur non poterit Prælatus illam absoluere: & in irregularitate indè contracta dispensare cùm dispenset in alijs maioribus, & hæc irregularitas non reseruetur in Tridentino, vt statim dicam. Est huius sententiæ, vt videtur Rodriguez 1.*to. quæst.*20.*art.*14.*ad finem*, vbi expresè ait posse Prouinciales absoluere subditum à suspensione à diuinis, si est contracta ob delictum occultum, atq; etiam si fuerit publica, dummodo non sit perpetua, & reseruata. Et statim addit quòd possunt absoluere etiam si sit perpetua, dummodo non sit reseruata. At ego insto: & ad quid ergo inseruiunt tot cõcessiones dicentes quod possint absoluere à censuris reseruatis Papæ, & suspensio est censura: Imò Rodriguez citatus supra *verbo Abbas*, *num.* 11. tenet posse Prælatos absoluere à casibus Bullæ Cœnæ paucis ibi exceptis. Qui casus Bullæ Cœnæ sunt censuræ perpetuò reseruatæ: innuit etiam clarè hoc ipsum Ludouicus de Beia *in Resp.*4. *part. casu* 37. §. *Aduertendum.* vbi ait ex Couar. & alijs posse Prelatos etiam dispensare plusquam Episcopi possunt, videlicet etiam in deductis ad forum contentiosum, priuilegio Sixti IV. in quibus Episcopi non possunt.

Neque obstat quod dicit Sayrus *cit. loc.* priuilegia Regularium esse quoad hoc reuocata

uocata per Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 12. *de reformat.* Nam Concilium ibi solú reuocat priuilegia, ne ordinētur Regulares ante ætatem ibi assignatam: non verò reuocat priuilegia Regularium quę aliàs habet absoluendi à Sede Apostolica suos subditos. Imò Concil. clarè loquitur. Ait enim (*priuilegijs quo ad hoc exclusis*) quoad hoc, inquam, id est, quoad Ordines suscipiendos ante hanc ætatem: vnde non loquitur de priuilegijs Regularium ad absoluendos subditos.

Quòd si Sixtus V. vel alij Pontifices antecessores reuocarunt priuilegia Regularium ad absoluendos subditos sic malè promotos: transeat; & adhuc non obstat, quia post Sixtum Clemens VIII. confirmauit nostra priuilegia ex certa scientia: & Paulus V. confirmauit vtens verbo *innouamus*: vt infra dicemus, *verb. Priuilegium quoad confirmationem*, & hoc dato omnes Doctores, dicunt quod per confirmationem priuilegiorum factam tali forma, ex certa scientia, reualidantur etiam priuilegia ante reuocata ab antecessoribus: & proindè licèt absolutio, & dispensatio cum malè promoto de quo agimus, esset reuocata per Bullas Sixti, Pij II. & aliorum, essentque per illos reuocata priuilegia per quę Pręlati id poterant, eadem priuilegia sunt reualidata, ac denuo concessa per Clement. VIII. cùmque in *citato loco* Trident. neque ista suspensio ponatur reseruata, imò neque ibi de suspensione fiat mentio, neque in alio loco Concilij quem sciam, ponatur talis censura reseruata: videtur omnino dicendum quòd possint Prælati saltem Prouinciales, & fortè locales subditos absoluere sic suspensos & irregulares. Etiam si sint publici non deducti ad forum contentiosum, per dictum Rodriguez, supposito quòd ista suspensio non ponitur in iure reseruata saltem *citato loco*. Trident. imò etiamsi alio iure ante Tridentinum poneretur reseruata, nostra priuilegia concedentia absolutionem à censuris etiam reseruatis, videntur extendi ad illam. Dixi *ante Tridentinum*, quia si ista suspensio in Tridentino reseruaretur cum reuocatione priuilegiorum id non affirmarem: quia confirmationem priuilegiorum hodie semper excipiunt, ne sint contra Concilium Trident. Ego autem non video locum in Concil. Trid. vbi dicatur expresšè quod suspensio incursa ob susceptum Ordinem ante ætatem sit suspensio reseruata, & quod Regulares ab illa non possint absoluere per priuilegia.

Quod verò attinet ad Capucinum, nulla rationem adducit, sed solos Doctores citat: ego verò & aliquos Doctores adduco, & priuilegiorum exempla. Et præterea, arguo contra Capucinum; ille enim ibi dicit, quod potest Prælatus absoluere suspensionem ordinati Religiosi qui absque licentia, vel in apostasiæ fuit ordinatus, non obstante quod dicatur *in cap. final. de apost.* ordinatum in apostasia non posse ministrare in Ordine suscepto absque licentia Papæ, eiusve dispensatione. Et tamen non obstante hoc iure communi tam claro ait Capucinus posse Prælatos per priuilegia dispensare illam suspensionem reseruatam Papæ, & præterea suspensum absoluere, qui Ordinem suscepit excommunicatus: cur ergo non poterunt Prælati absoluere suspensionem illius, qui suscepit Ordinem ante ætatem, cùm non esset excommunicatus? Glossa verò quam citat pro se Capucinus *Clementina finali. de atat. & qualitate ordin.* cum qua Capucinus negat: non loquitur de Prælati Religionum, sed de Episcopo circa suos subditos, non verò de Religiosis Prælatis qui in aliquibus maiori habent priuilegia, quàm Episcopi. At posse hoc etiam Episcopum in foro interno vidimus ex Vualdo, & Henriq. & præterea glossa, est glossa, & non textus. Rogas an possit Prælatus dispensare cum subdito promoto per saltum, si ministrauit in Ordine? Respond. quod si fuit publica non potest, quia Trident. *sess.* 23. *cap.* 14. ait Episcopum non posse. At si fuit occultum omnino, saluo meliori iudicio, puto posse per proximè dicta.

Ad finem aduerto, vltra authoritatem Prælatorum quoad hoc iam dictã, etiam confessores Regularium, posse consubditos suos aliquando absoluere, vide supra *verb. Confessor fratrum nu.* 15. 18. 19. 20. Quod authoritatem verò Prælatorum absoluendi subditos, vide supra, *v.* *Ab-*

Abbas.num.6. & 11.& verb.Disp.nu.7.8. 9.& 10. & infra *sub tit. Prælati potestas ad absoluendos subditos, toto illo tit.* maximè *num.23.* & vltimò loco addo quod in Compendio Societatis I E S V. §.6.*verbo Absolutio*, conceditur, vt omnes illius Religiosi per Generalem, vel per deputatos ab ipso possint absolui ab omnibus peccatis ante, vel post ingressum Religionis commissis. Itemque ab omnibus Ecclesiasticis, & sæcularibus sententijs, censuris & pœnis à iure, vel ab homine, exceptis quatuor, de quibus supra *verbo Abbas n.11.* vbi non limitat si sint publicæ censuræ, si secretæ. Et Collector notat hoc concedi etiam à suo Generali cæteris superioribus, & ijs quibus ipsi commiserint, & puto quod in omnibus supradictis inuenietur remedium ad casum de quo agitur.

ADDITIO.

Vide sup. *verb. Irregularitas*, maximè *n.9.*& *v.Nouitius. n.6.cum seqq. ibi*, supra dixi *hoc verb.* sufficientia, & substantialia pertinentia, ad Religiosos circa Ordinum susceptionem, & malè ordinatorum absolutionem.

1 Circa id quod dixi *ibid.n.2.* non teneri Religiosos ferè dimissorias Episcopi in cuius Diœcesi morantur, quando vadunt ad Episcopum alterius Diœcesis pro Ordinibus suscipiendis, facit denuo concessio Alexandri IV. in Bullario Rodriguez *fol. 24. col. 1.* vbi concedit Prælatis Minorum vt liceat illis Fratres eiusdem Ordinis ordinandos præsentare quibuscunque Episcopis Catholicis habentibus communionem, & gratiam Sedis Apostolicæ, qui Episcopi possint dictos Fratres præsentatos absque examinatione ordinare. Quod verò attinet ad vltima hæc verba, ibi illis conceditur posse ordinari absque examine præuio, est reuocatum in Concil. Trident. *sess. 23. capit. 12.* Vbi dicitur etiam regulares esse examinandos, non obstantibus quibuscunque priuilegijs. Benè tamen aduertit Villalobos 1. *tom.sue Sum. tract.11. Difficult. 14. num.5.* posse Episcopum in hoc stare examini Prælatorum Ordinis, vel hoc examen illis committere, vt ipsi per se, vel per Religiosos doctos examinent.

2 Qui facta diligentia adhuc dubitat an habeat ætatem legitimam ad suscipiendos Ordines, tenetur sub mortali abstinere ab illis suscipiendis. Sanchez *lib.22. de Matrim. disp.41.n.38.* cum quo concordat Rodr. *tom.1. Add.verb. Ieiunium, c.25.n.7.* Addit *ibid.* quòd si dubitans de ætate suscepit Ordines putans se peccare, absq; dubio incurrit suspensionem. Idem dicendū de illo qui à parte rei est suspensus, & cum dubio an sit suspensus, & credens peccare, ministrat in Ordine: talis enim absque dubio incurrit irregularitatem. Secus si bona fide Ordines suscipiat, vel bona fide in illis ministret: tunc enim euadet vtramque pœnam, vt dixi supra *hoc verb. nu. 13.* & tenet denuo circa euasionem irregularitatis Villalob. *tract. 11. difficul.11.n.6.* propter verbum, *præsumpserim*, positum à Summ. Pontificibus in his prohibitionibus.

3 Probatio illa vitæ de moribus, & bono exemplo etiam requiritur in religiosis, sicut requiritur in clericis, quia Concil. Trid. neminem excipit ordinandorum in quib. requirit morum probitatem. *sess. 23.c.4.* Vnde colligo quod si Prælatus religionis det licentiam Ordines suscipiat alienis Religiosus vitæ culpatæ, peccabit mortaliter contra Concilium, siue culpæ sint cognitæ in sæculo siue solum intra Ordinem. Imò maior probitas morum requiritur in Religioso, quàm in sæculari ordinando.

4 Concilium Trid. *sess.23.c.4.* præcipit, vt Ordines suscepturus priùs recipiat Sacramentum Confirmationis. Circa quod notat Nauar. *in Sum. Lat c.22.n.9.* contra facientem nullam censuram incurrere. Secundò addit, neque id fore peccatum mortale, si fiat ex obliuione, ignorantia ue. Fore autem peccatum mortale, si tale Sacramentum omittat ex contemptu. Quamuis ibi Nauar. cum Soto dicat esse peccatum veniale, si id sciens omittat ex negligentia; mortaliter verò si faciat ex contemptu.

PACTVM.

Vide supra, *verbo Alienare*, & *verbo Canonica portio. num.8.*

Præ-

1 PRælatus successor tenetur stare pacto inito à Prælato suo prædecessore. *cap. dilectis filijs, de foro competenti*, & ibi Abbas cum communi, & Rodriguez *tom. 3. quæstion. 26. artic.* 1. intellige dummodo pactum præcedens fuerit iustum, & licitum, neque Religioni, neq; statutis Ordinis contrarium. *cap. is qui, de Regul. Iuris in 6.*

2 Si quis cum particulari Religioso pactum faciat de mutando, vendendo, vel quid simile, & ibi non interueniat licentia Superioris saltem implicita, pactum in conscientia non valet: assimilatur enim tale pactum illi quod facit seruus absque licentia domini. Et proindè in foro iudiciali poterit rescindi. Seruetur tamen consuetudo, vel statuta particularium Ordinum, idem dic de pacto quod facit vnus Religiosus, cum alio, est enim nullum, maximè in re graui. Rodrig. *tom. 3. qu. 33. art. 1.*

3 Inter Prælatum & subditum dari potest pactum obligans de iure naturæ, quemadmodum inter seruum, & dominum idem pactum obligans dominum dari potest. Tenet Nauar. *c. non dicatis, numero* 42. & Rodrig. *tomo 3. quæst. 29. artic.* 9. vbi ponit hoc exemplum. Quidam Generalis de consensu Conuentus habentis redditus annuos, cuidam Fratri bene merito concessit modo peculij ad suas necessitates hortū, verbi gratia, eiusdem Conuentus. Quæritur si absque culpa, & causa possit successor illum dicto horto priuare? Respondet quod non, & quod peccabit grauiter in hoc, quia Prelati ad Monachum dari potest obligatio ex pacto. Hoc autem tunc euidentius apparebit, si Prælatus commendauit subdito negotium aliquod commune, ad cuius executionem subditus fecit impensas pecuniarias sua industria quæsitas;& Prelatus hoc præuidens, & consentiens, predicto subdito promisit talem summam pro executione negotij: tunc expleto negotio tenebitur Prælatus ex pacto dare dictam summam Religioso, & in conscientia non poterit negare: si aliàs non repugnat statui illius Monachi tale habere, vel possidere rem promissam.

ADDITIO.

VIde supra, *verbo Legatum nu. 2.* quomodo Minoritæ possint pacisci cum testamentarijs circa legata sibi relicta: & quod ego ibi addidi, *eodem num. & verb. Monasterium, nu 6.* Et dicta supra, *verbo Canon. portio.*

1 Alexand. IV. in Bullario Rodriguez *fol. 66. col.* 1. concessit generali Minorum, ac Prouincialibus, vt pacta illa, quæ facerent Guardiani, custodes, & alii Fratres, absque licentia Generalis, vel Prouincialis essent irrita, neque ad illa Fratres obligarentur. Rodriguez *tomo 1. quæstion. q. 36. art.* 8. citans istam concessionem, dicit esse reuocatam per aliud decretum Bonifacij VIII. quod ibidem citat; in quo Bonifacius VIII. iubet seruari pacta facta a Guardianis, & similibus Prælatis quę fecerunt cum Capitulis, & Rectoribus Ecclesiarum, etiam si non interuenerit consensus Generalis, vel Prouincialis. Ego credo, quòd non est reuocata prædicta concessio Alexandri IV. nisi fortè in parte videlicet quod ad pactum factam a Guardiano super Canonic. 4. parte, de qua *citato loco* agit Rodriguez. Hæc enim pacta facta à Prælatis localibus circa Canonicam quartam, valida erunt etiam si fiant absque consensu Prouincialis, vel Generalis. Nam Bonifacius VIII. hoc tantùm exprimit illis verbis: *Super iuribus parochialibus*. At Alexander IV. non loquitur vllo modo de iuribus parochialibus: sed in genere dicit: *Super locis ad dictum Ordinem pertinentibus, eorumque cæmeterijs*. Quæ verba non agunt de Canonica portione, neque illam significant: neque item significant iura parochialia: hæc enim iura parochialia sunt illa, quæ ius commune iubet solui parochis pro Sacramentorum ministrandorum labore. At Bonifacius loquitur de pactis & obligationibus super locis, ac cæmeterij Minoritarum, ac proindè videtur concessio nimis diuersa, & non reuocata per dictum Bonifacium VIII. Addo quod Bonifacius solùm loquitur de pactis factis à Prælatis localibus Conuentus: Alexander verò IV. exprimit Guardianos, Custodes, & Fratres Ordinis.

Vnde

Vnde per istam concessionem quam puto non reuocatam, prohibetur Guardianus facere pactum per quòd obligetur Conuentus, vel Ecclesia aliquid soluere in futurum, extra iura parochialis. Vt si promittat daturum Cõuentum certam summam pecuniæ, olei, vini, & similium. Idem dicendum de pacto inito a Fratre particulari de quacumque materia; si enim hæc faciant custos, Guardianus, vel Frater ordinarius absque consensu Ministri Prouincialis, vel Generalis, sunt irrita per dictam concessionem. Et nota quòd idem prohibetur custodi Franciscano in sua custodia, quamuis in illa habeat iurisdictionem similem iurisdictioni Prouincialis.

PARENTES, FRATRVM.

Vide supra, *verbo Indulgentia, ad finem, & verbo Iubilaus, nu.4.*

1 PRofessus habens parentes in extrema necessitate, tenetur illis subuenire petita prius licentia à suo Prælato & ad hoc tria debent concurrere. Primò, vt sit necessitas extrema. Secundò, vt prius dicat Prælato. Tertiò, vt non sit alius in sæculo qui subueniat, & sit spes quòd Monachus poterit subuenire. Quòd si hæc omnia interuenerint, & Prælatus neget licentiam, potest subditus absque scrupulo, immò tenetur exire. Nauarr. in *Summa Latina, cap.14 num.14.* ex D.Th. & ali,s communiter: quia ius naturale clarum subueniendi parentibus in tali statu, obligat tunc filium, imò & Prælatum ad dandam licentiam. Non tamen potest Prælatus tunc dare licentiam vt subditus habitum dimittat, vt tenet Nauarr. mox citandus.

2 Etiam si necessitas non sit extrema, sed solùm grauis, potest Prælatus dare licentiam vt Religiosus cum habitu maneat extra claustra ad subueniendũ patri, vel matri. Nauarr. *lib.3.Consil.tit. de Reg. consil.* 54. & hoc siue hæc necessitas sit præcedens, vel subsequens professionem, vt *ibidem* ait ex D.Tho. & Caietano. Distinguit tamen Nauarr. *ad c. nullam 18.q. 2.nu.*49. Quod si necessitas grauis præcessit professionem tenetur Prælatus dare licentiam, & subditus exire. *Si verò* necessitas subsequitur, potest Prælatus dare licentiam, sed non tenetur.

3 Quid si Prelatus neget licentiam subdito vt extra Conuentum subueniat parentibus grauiter tantùm indigentibus: an possit de bonis sibi in vsum concessis, quæ re vera sunt bona Ordinis, suis parẽtibus subuenire? Credo quòd non, quia illa bona in rigore sunt aliena, & sic de furto subueniet quod non licèt, maximè cùm necessitas non sit extrema. Debet ergo ad illa donanda procurare licentiam: & Prælatus rectè faciet illam concedens intra terminos suæ Regulæ, & constitutionum. Et Pater nost. Franciscus cuidam parenti cuiusdam Fratris iussit dare vnam eleemosynam notabilem.

4 Parentes Fratrum vtriusque sexus, consequuntur plenariam Indulgentiam existentes in Purgatorio, parentes, inquã, Fratrum præsentium, & futurorum, etiã Fratrum defunctorum. Ita in *Compend. Min.* §. *Indulgentia quo ad sæculares.* 8. §. 1. & hanc Indulgentiam non puto reuocatam à Paulo V. quia non est Indulgentia concessa Fratribus; sed intuitu Fratrũ. Circa quam Indulgentiam notat Rodriguez *tom.3. quæst.27.art.2.* quod prædicti parẽtes eam lucrantur in Purgatorio per modum suffragij: & quod etiam illam lucrabuntur in hac vita semel complacendo de filiorum professione. De hoc tamen secundo dicto quod lucrentur etiam in vita, dubito valdè, quia verba Compendij solùm loquuntur de Purgatorio.

ADDITIO.

DIxi supra quæ sufficerent ad cognoscendum quando Religiosus tenetur ad subueniendum parentibus, in extrema vel graui necessitate constitutis. Et summa dictorum fuit, quod tenẽtur succurrere in extrema, & Prælati tenentur tunc dare licentiam: in graui possunt Prȩlati, sed non tenentur. Possunt, inquam, dare vt extra Conuentum maneat habitu retento ad succurrendum parentibus in graui necessitate: quæ est ferè communis Doctorum. Occurrerunt postea sequentia pro declaratione prædictorum.

1 Ad obuiandum dictis aliquorum Religio-

ligiosorum dicentium parentes suos esse in extrema necessitate: dico hanc rarissimè, aut nunquam posse hodie alicui euenire. Nam extrema necessitas definitur esse illa, qua aliquid ita est necessarium vitæ alicuius, vt ex signis quæ apparent videatur quod sine illo mox, aut breui tépore, interrumpetur vita ipsius. Vt si careat cibo vel vestitu in hyeme horrida, sitque persona infirma: Et sic de alijs. Rarissimè enim ad hunc statum hodie deuenitur inter fideles pios, in quibus Hospitalia sunt, Prælati, communitates curam pauperum habentes. & consanguinei, ac similes. Necessitas grauis est illa quæ extra necessitatẽ extremam, affert magnam, & grauem molestiam. Hæc autem grauis necessitas potest esse duplex, altera est naturæ, altera status. Naturæ est, vt morbus grauis, diuturnus lepræ, vel febris hecticæ, vel infamiæ; captiuitatis, & similium; seu grauis famis, non tamen extremæ, sed tamen talis, vt succurratur vitæ cum magno labore, & aliquo dedecore. Necessitas status est illa, quæ requirit necessariò aliquid ad conseruationem status, vel ad illius recuperationem.

2 Hoc posito viso quod extrema necessitas, vt dixi, rarò aut nunquam dari potest. Exemplum necessitatis grauis erit si Religiosus habeat parentes nobiles, vel honestos in tali necessitate constitutos, vt nullum aliud remedium suppetat nisi ex mendicitate ostiatim viuere. Quod.n. hoc sit grauissima necessitas patet ex eo quod tradunt Doctores in materia charitatis dicentes hominem nobilem, vel grauem, qui aliter viuere non potest, nisi mendicando eleemosynas ostiatim, idque cum magno suo dedecore, ac rubore: posse potius sinere se mori quàm vitam sustentare tali remedio. Sed quoniam neque hoc exemplum ad litteram sæpius eueniet, & necessitates graues pédent ex circunstantia personæ, loci, ac temporis, id debet arbitrari Prælatus suo pio, ac prudenti arbitrio, sciens in causa tam pia potius excessum aliquem permitti, quàm defectum: dummodo semper attendat quoad fieri poterit Religionis exemplum, & subditi filij qualitates ne propter parentum corpora, propriæ animæ detrimentum patiatur.

3 Dixi supra *numer*. 2. ex Nauar. quòd si necessitas grauis parentum præcessit professionem, tenetur Prælatus dare licentiam, & subditus tenetur exire: nunc addo ex Sanchez 4. *Decalog. cap*. 2. *numer*. 17. pro maiori claritate nunquam teneri subditum egredi Monasterio absq; Prælati licentia ad subueniendum graui necessitati parentum: probat, quia obligatio filij ad subueniendum parentibus obligat illum quantum status Religiosi patitur, ac se extendit: sed status Religiosus pro sola subuentione necessitatis grauis circa parentes, non commodè patitur, nec se in rigore extendit, vt illis subueniat habitans cum illis extra Conuentum. Hoc probatur exemplo clarissimo: Nam filius habens vxorem, & simul habens parentem in graui necessitate, non tenetur relinquere domum vxoris, vt habitet cum parente grauiter indigenti. Aequale verò vinculum, vel obligatio est (si non dicam maior in aliquibus) subditi ad religionem, atque est viri ad vxorem: Et hoc argumentum, siue exemplum apud me conuincit. Secundò, quia per professionem subditus traditur Prælato sicut mortuus. At res vni tradita nequit offerri vt parentibus subueniatur quando necessitas eorum non est extrema, vt si dedi Ecclesiæ centum aureos, post illos datos non possum reuocare vt subueniam parentibus grauiter indigentibus: ergo à simili de Religioso donato Religioni per validam professionem. Citat pro hac sententia Sanch. Alens. D. Thom. Caiet. Supplem. Gabr. Abulens. Henric. Antonin. Rosell. Armill. Tab. Cord. Angles, Pasarell. & alios quorum loca ibi videbis. Volui hoc recensere pro quietandis aliquando Religiosis, qui nescio an plus debito inquietantur parentum necessitatib. quę aliquando sufficientes non sunt, vt illi inquietentur: qui debebant recordari dicti illius Christi Domini ad adolescẽtem, petentem licentiam, vt Christi Domini ac Apostolorum ad tempus comitatu relicto, iret ad patrem sepeliendum. Qua Christus Dominus denegata, dixit, *sinite mortuos sepelire mortuos suos*. Et tamen necessitas asistẽdi patri moribundo, illumque sepeliendi videbatur necessitas satis grauis. Vide Luc. *cap*. 6. *nu*. 60.

5 Tenetur tamen filius intra religionẽ salua sua regula, ac statutis, & obedientia procurare remedium patris, vel matris grauiter indigentiũ, quoad nos olim diximus, *citato verbo numer.3.* Ratio est, quia filius adhuc post professionem manet verus filius, & proindè tenetur facere quod poterit, sicut tenetur filius vxoratus saluo iure, & lege matrimonij: sic etiam filius salua obedientia, & iuribus suæ religionis, cui magis astrictus est quã patri grauiter indigenti. Sic Nauar. *in Sum. c.14. num.* 14. & alij. Modum verò quo subditus intra Cõuentum possit succurrere parentibus explicat inter alios, Cord. *in Summ. qu.* 141. *art.2. opinione* 4. & Ludouicus Lopez 1. *p. Instruct. capit.* 54. dicentes, non posse illum efficere aliquid contra suam Regulam, vel aliquid quod statum Religiosum dedeceat. Si verò Prælatus neget licentiam succurrendi per modos licitos suæ Regulæ, & suorum statutorum poterit filius secretè facere. Dicunt etiam non posse Minoritam procurare pecunias, vt succurrat parentibus. At ego dico posse: quia procurare tunc pecunias non est procurare pecunias sibi, neque illas recipere; sed dicere amico, vt det pecunias patri. Nam regula Minorum non prohibet mihi petere amico, vt det pecunias meo amico: sed prohibet mihi, ne ego Minorita recipiam pecunias, vel expendam illas absque modificationibus permissis in regula, ac declarationibus Pontificijs. Et huius sententiæ est Sanchez *citato capit.5. numero* 19. loquens de Minorita, ac subuentione suorum parentum per pecuniam mendicatam, & hoc amplius probatum habes apud Sanchez *lib. 6. de Matr. disput.* 4. *num* 7. vbi probat, posse Religiosum dicere sæculari volenti sibi dare pecunias, vel aliquid notabile, posse, inquam, dicere: ego non indigeo: si vis propter me dare amico meo: ego illi deferam. Si verò donator det, ait Sanchez posse illum deferre illud donatum suo amico, etiam absque licentia Prælati. In hoc enim Religiosus ille, nihil recepit contra Regulam nec dedit, solum rogauit ac detulit quod Regula non prohibet. Excepto si Minorita pecunias in manu detulit.

5 Potest etiam Religiosus succurrere parentibus de illis, quæ sibi necessaria dantur in Ordine sibi subtrahendo, quia in hoc nihil aufert Religioni. Potest item facere aliquod opus religiosum honestum tempore quo non desit obligationibus Ordinis, ac de mercede illius operis voluntarij succurrere parentibus. Quæ duo si negaret Prælatus iniustè denegaret. Tenetur verò subditus prius ad hæc licentiam petere: nisi certò scit sibi denegandam, & tunc siue negata, siue concessa poterit succurrere parentibus modis prædictis intra Religionem. Corduba *citato loco.* Modi vero operandi intra Religionum erunt scribere, pingere, vel alia arte honesta, ac Religiosa operari. Et hoc verum habet etiamsi filius ante ingressum Ordinis hanc artẽ ignorauerit. Quãdo verò filius intra Monasterium non possit modis prædictis succurrere, & possit subuenire extra Conuentum alijs modis, adest iusta causa, vt Prælatus concedat licentiam. Si verò iniustè neget, non poterit exire. Ita Nauar. *lib.3. cons. tit. de Regular. cons.* 55. *num.* 2 & Rodrig. 2. *tom. Sum. c.6. n.4.* Non enim Prælatus dare tenetur talem licentiam, vt patet ex dictis supra, *n.3.* & supra, *n.2. & 3.*

6 Si Nouitius antequam habitum suscipiat, vel antequam professionem emittat, habet parentes in graui necessitate constitutos, quibus ipse modo aliquo potest succurrere, nec potest sic licitè habitum recipere, nec professionem emittere. Patet ex antecedentibus: si enim filius professus tenetur modis prædictis parentibus subuenire, multò magis tenebitur filius ante receptionem, vel professionem habitus. Et hoc verum est, etiam si filius habeat votum simplex Religionis. Nam satis iusta causa est istius voti dilatandi subuentio parentum in tali necessitate. Imò iustè poterit differri votum, etiamsi adsit terminus temporis præfixi à vouente pro voto implendo: maior enim tunc obligatio parentum præualet.

7 Quærit Sanchez *citato cap.20. Decal. lib. 4. num.29.* vtrùm is qui habet votum simplex religionis, & simul habet sorores pauperes in graui necessitate positas, maximè cum periculo honestatis, possit differre ingressum religionis, & responder af-

affirmatiuè cum clausulis etiam positis *num. praecedenti*, est enim causa valdè pia, & fratris obligatio erga tales sorores valdè magna. Vnde sequitur illum qui habens sorores in tali statu caret voto Religionis, nunquam posse Religionem ingredi, durante tali statu sororum. Hoc verò non est extendendum ad alios consanguineos extra sorores.

8 Refert tandem Cordub. *Sum. quaest.* 141. *fin.* se vidisse dispensationes datas à Summo Pontifice, vt Religiosus à Monasterio exiret ad succurrendum sororibus in graui necessitate. Ad cuius exemplum possent etiam Prælati cum subditis condescendere, quando habent sorores in graui necessitate, maximè pudicitiæ, constitutas.

PAROCHVS FRATER.

Religiosi in India Occidentali possunt esse Parochi sæcularium ex multis priuilegijs, maximè Pij V. quia verò res hæc est ibi tantùm particularis, & ibi Religiosi habent notitiã, & praxim sibi concessorum, omitto particularem de hoc tractatum, sufficiat videre Rodriguez *tom. 1. tota qu.* 35.

ADDITIO.

Vide supra, *verb. Matrimonium*, vbi diximus aliqua concernentia Religiosos parochos in Indijs circa administrationem Sacramenti matrimonij erga parochianos suos. Et vide Rodrigu. *tom 1. tota quaest.* 35. Et quomodo non possunt molestare parochianos sæculares suos subditos, qui in diebus festis Missas audiunt in Conuentib. Religiosorum, vide supra, *verbo Missa*.

PECVLIVM.

1 Concil. Trid. *sess. 25. c. 2. de Regular.* prohibet omnino ne Religiosi habeant in particulari bona mobilia, aut immobilia appropriata ad proprium vsum, immò quod neque Prelati possint eisdẽ talia bona stabilia in particulari ad proprios vsus concedere, vulgo *Rendas ou tencas*. Idque etiam de Monialibus intelligitur.

2 Explicat hoc Rodriguez *tom. 3. quaest. 29. artic.* 10. sic debere intelligi. Non posse scilicet Prælatos concedere subdito notabile peculium absolutè, & independenter, vt Religiosus expendat illud ad libitum, in quibus voluerit: non enim poterit illud impendere, nisi in necessitatibus, seruata Regula, & statutis. Et Religiosus qui etiam de licentia Prælati peculium secus impenderit, peccat mortaliter contra votum paupertatis. At dicit Rodriguez, non prohiberi quin Prælatus concedat subdito peculium moderatum pro solis necessitatibus iuxta Regulam, & paupertatem: maximè quando prædictũ peculium concessum fuit seu relictum Religioso à parentibus, consanguineis, vel amicis, cum dependentia semper a Prælato. Videndum tamen omnino ne peculium sit excessiuum, neve ad libitum, vel prophanè expendatur, vide Sà *in Aphoris. verb. Relig. n.* 48.

3 Minoritis rigorosius prohibetur peculium ex vi Regulæ, & statu maioris paupertatis. Neque pecuniam possunt habere, nisi pro præsenti, vel imminente necessitate, & cum expressa licentia Prælati: & apud Syndicum Papæ: neque insumere nisi cum expressa licentia Prælati. Qui proindè consulant Regulam, declarationes Pontificum, & statuta Ordinis. Quæ persequi non est meum.

ADDTIIO.

An Minorita possit habere peculium in animo redditu perpetuo pro suis necessitatibus, respondi negatiuè supra *verbo Legatum, numer.* 30. & infra, *verb. Testamentum, num. 8. per totum*, & idem semper dicam ob dicta *citatis locis.*

POENA.

Vide supra *verb. Correctio fraterna*, & *verb. Dispensare*, & *verb. Prælatus* 13. & *verb. Officia Ordinis*, & *verb. Religiosus, num.* 10. & *verb. Iudex*, & *verb. Vox actiua, num.* 1. & *seqq.*

1 Prælatus non potest reo Religioso remittere totam pęnam legis statutæ, D. Tho. 2. 2. *quaest. 68. art.* 3. est communis, & probatur, quia Iudex inferior non iudicat ex potestate propria, sed ex publi-

publica, & proindè tenetur stare legi. Immò neque potest illam pęnam minuere, vel commutare. *cap. licèt, de pœnis.* Vide supra *verb. Iudex*, seu *ver. Correctio Fratrum. num.* 54. *& sequentibus.* Adde quod tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 57. *num.* 4. quod in Religionibus non est minuenda pęna propter nobilitatem, vel scientiam rei.

2 In pęnis arbitrarijs, vel extraordinarijs, potest Iudex exasperare, vel mitigare pęnam, attentis circumstantijs criminis commissi. *d.* 1. *de pœnit. c. mensuram*.

3 Si pęna imponatur pro aliquo delicto nunquam tota pęna danda est, si delictum fuit attentatum, sed non fuit consummatum. Abbas *c. cùm in cunctis, de electione.* & Iul. Clar. *in pract. verb. homicidium, nu.* 14. v. g. parauit quis venenum, imò posuit in loco vbi credidit bibendum: sed tamen est frustratus effectus, quia non bibit is cui parauit. Non est danda tota pœna legis, sed alia extraordinaria multo minor, & ponit Iul. Clar. exemplum in duabus fœminis, quæ suo tempore porrexerunt venenum, & effectu non secuto, non fuunt damnatæ ad mortem, sed pœna mitiori.

4 Si pro aliquo delicto quis punitus fuit ab vno Iudice non potest amplius puniri pro eodem crimine ab alio Iudice eiusdem Ordinis, vt si vnus Iudex sæcularis puniuit, non potest alius Iudex sæcularis punire. Si verò sint diuersi Ordinis, bene poterunt, vt si Iudex sæcularis puniuit crimen mixti fori pœna posita à lege sæculari: poterit postea puniri a Iudice Ecclesiastico pœna Ecclesiastica. Syluest. *verb. Iudex* 1. §. 2. Addit Rodr. *Addit. ad Sum. tom.* 3. *c.* 104. *nu.* 7. Quod si Religiosus fuit absolutus ob defectum probationis, & ille non emendatur à delicto, hoc non obstat quo minus possit iterum accusari de eodem crimine. Vide infra *verb. Præscribere, a num.* 2.

5 Non obstantibus supradictis *nu.* 1. *&* 2. stando etiam in iure communi potest Prælatus Iudex augere, vel minuere pœnam pro qualitate personæ, vt si ætas sit parua in iuuene, vel magna in sene: vel si fecit ignorans, vel metuens, debet etiam attendi occasio delinquendi, tēpus, locus, & similia, quæ Iudex prudens attendat. *c. de causis, de off. deleg.* & Doctores *ibid.* & Iul. Clar. *in pract. q.* 85. *vers. vlterius.* Bernard. Diaz *in pract crimin. c.* 146. & alij.

6 Pęna imposita Religioso violanti castitatem videnda est apud constitutiones cuiusque Ordinis, & grauior tunc pœna danda pro grauiori crimine, adulterio scilicet, incestu, stupro, & sic de cæteris. Ratio id probat, quia maximè pro adulterio lex ciuilis pęnam capitis imponit.

7 Circa pęnam capitis positam pro crimine pessimo si fortè in Clerico reperiatur, quidam exponunt quod pro prima vice, vel secunda, non sit danda hæc pœna, sed quando crimen fuerit continuatū, & in vsu: sic explicantes verbum contentum in Bulla Pij V. contra hoc crimen, cùm dicit (*exercere*) quod verbum innuit vsum, & exercitium continuatum. At sufficere vnam tantùm vicem ad imponendam totalem pęnam tenent grauissimi Doctores, Bernard. Diaz *c.* 8. & multi citati ab Aldrete *lib.* 2. *de discipl. Relig. c.* 15. §. 5. *à nu* 26. *vsque ad* 34.

8 Pro illo qui carens Ordine presbyteri Missam celebrat dictum est supra *verbo Ordinis sacri, num.* 9. Et vltra ibi posita incurrit irregularitatem, & ad presbyteratum nunquam potest ascendere. Suar. *to.* 4. *disput.* 42. *sect.* 4. *nu,* 2. & Maiolus *de irregul. lib.* 4. *c.* 13. *à nu.* 4.

9 Falsificans litteras Papæ traditur Curiæ sæculari. *c. ad falsariorum, de crimine falsi.* Hodie tamen non seruatur in praxi, sed mitius punitur. Iul Clar. *practicar. qu.* 26. §. *videamus.* Et similiter mitiori pœna castigantur falsificantes litteras Regis. Et nota, quod aliud est *falsificare*: aliud *aperire litteras.* Illud est integras litteras falsò Papæ, vel Regis nomine facere, vel etiam veras litteras mutare in parte aliqua, ita vt mutet sententiam. At aperire litteras, vel impedire ne dentur, minus peccatum est: & his imponitur pęna arbitraria iuxta qualitatem delicti. Vide supra *verb. Littera, nu.* 5.

10 Falsificantes superiorum litteras, si sint sæculares erga Episcopum, verb. gratia (applica ad Regulares erga Prælatum) perpetuò deponuntur, & in Monasterio recluduntur vt ibi laicam tantùm cōmunionem accipiant, *c. si Episcopus,* 50. *dist.* & sic de solùm aperientibus litteras superio-

rio-

riorum dices, mitiori modo: licèt hi etiam de crimine falsi notentur. In constitutionibus verò Patrum Prædicatorum falsificans litteras, vel sigillum Generalis, vel Prouincialis, punitur pœna carceris. *d.1. c.18.§.4.* Et Papa Clem VIII. inter casus quos proposuit Religiosis vt de illis tantùm possint in futuro reseruare, posuit istum falsificantium, vel detinentium litteras superiorum, &c.

11 Sacerdos reuelans sigillum confessionis perpetuò deponendus est, & in arctũ Conuentum recludendus, Concil. Generale sub Innoc. III. vt pœnitentiam ibi faciat vsque ad mortem. Hic tamen non incurrit irregularitatem, vt benè probat, Suar. *to.4.disput.32. sect.8.* Pœna verò illa depositionis significat, vt careat omni munere, & dignitate, & perpetuò priuatur omni altaris ministerio. Vide Rodriguez *tom.2. qu.35. art.1.*

12 Audiens confessiones etiam Regularium absque eo quòd sit confessor, & carens licentia ad illas audiendas, est dignus suspensione: & præterea cõfessio nulla est. Rod. *to.2. q.37.* art.1. Et pro isto puniendo, attende ad pœnam positam dicenti Missam carenti Ordine presbyteri; & suo modo applicabitur pœna, licèt non æqualis; at meretur vt nunquam sit confessor.

13 Audiens confessiones absq; eo quod sit verè Sacerdos, manet suspensus, & irregularis. Nauarr. *in Manuali, cap.27.n.242.* & alij. Et præterea vt suspectus de fide, denunciandus est Inquisitoribus, iuxta Bullam Clement. VIII. & Rodriguez *tom.2.quæst.27.art.2.*

14 Pęnas positas in iure contra prædicatores, malè prædicantes, & leges aliquas Canonicas non seruantes, vide infra, *verbo Prædicatores.*

15 Clericus veneficus, & incantator, est degradandus, non reali, sed verbali degradatione, idest, ab altaris ministeria remouendus. Bernard. Diaz *c.108.* & alij. Si verò simul cum veneficijs exerceat alia multa crimina contra Rempublic. & suspecta de fide, tradendus est brachio sæculari: vel prius Sancto Officio, si habeat crimina suspecta de fide. Qui verò hos consulunt, iuxta suam simplicitatem; vel malitiam puniendi sunt, *c. si quis Episcopus 16.q.5.*

16 Calumniator, id est, qui falsum crimẽ obiecit, & non probauit, meretur pœnam talionis. *cap. qui non 2. qu.3.* D.Tho. *22. qu.68. art.4.* & est communis: & hoc intellige vbi fuerit recepta pœna talionis. Aliàs damnabitur iuxta qualitatem criminis obiecti, personæ læsæ, & circumstantiarum. Verus autem calumniator est, qui scienter falsum crimen imponit. Præsumptus verò calumniator dicitur, qui spontè detulit, & crimen probare non potuit.

17 Pœna falsi testis, siue periurij est, vt perpetuò deponatur, & in Monasterio recludatur. Quæ verò pęna sit hæc, dictũ est supra, *numero 11.* Et eadem pęna afficiuntur illi qui inducunt aliquem ad iurandum falsum: & hi, & periuri manent infames, & à testimonio ferendo perpetuò sunt arcendi. Sed nota quòd solus ille dicitur testis falsus, qui sciens, & prudens dixit falsum in iudicio cum iuramento, in substantialibus. Secus si bona fide dixit, & statim se retractauit. Secus item si dixit absque iuramento: vel si dixit in re leui accidentali, quæ non nocet delato. Couar. *cap. quamuis pactum 1. parte §.7. nu.1.*

18 Pœna danda propinantibus venenum effectu secuto, est pœna homicidæ; quòd si effectus non sequatur, vide supra *nu.3.*

19 Eiectos ab Ordine potest Prælatus mittere in exilium; sic enim praxis obseruat, imò ad triremes, vt supra, *verbo Eijcere ab Ordine*, ex Pio V. Quòd si mittatur ad exilium Religiosus, tenetur Iudex, vel Episcopus executionem sentẽtiæ procurare, vt effectum sortiatur, *iuxta c. postulasti. de foro competenti, & l. relegatorum, de interdict. & relegat.* & Episcopus poterit præcipere relegato sub excommunicatione, ne à tali regno, vel ciuitate egrediatur.

20 Qui suscepit Ordines per saltum, est ipso iure suspensus. Suarez *tom. de censur. disput. 31. sectione 1. num. 45.* cum multis ibi citatis. Et qui ministrat in Ordine quem non habet, incurrit irregularitatem. Suarez *citato tomo, disput.42. sectione 4. numero 2.* Quod intelligitur de Ordine superiori, quem non habet; ad hunc enim manet priuatus, & inhabilis; in illo verò Ordine quem iam habebat, manet

solùm suspensus ad arbitrium Episcopi. Suarez *loco proximè citato*.

21 Qui verò furtiuè Ordines suscepit, id est, sine licentia, & examine Episcopi, eiusque approbatione (etiam si sit Regularis) iste si Episcopus ibi promulgauit excommunicationem contra furtiuè se ingerentes, non potest in Ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere absque dispensatione Papæ. Si verò talis excommunicatio lata non fuit, Episcopus, vel Abbas Monasterij possunt dispensare. Bern. Diaz *in pract. c.25*.

Videantur aliæ pœnæ pro criminibus imponendę tum apud constitutiones particulares Religionum. Et quando hæ defuerint, videatur Bernard. Diaz *in sua practica canonica*. vbi comprehendit omnia ferè delicta fieri solita per personas Ecclesiasticas: & tractat de pœnis eisdem imponendis.

ADDITIO.

Vide supra, *verbo Inhabilitas, verbo Ignorantia, verbo Lex*, & cætera quæ diximus supra, *verbo Pœna*.

1 QVando lex aliquam imponit pœnam facienti, quomodo faciens oppositum pro foro interno possit excusari à pœna excommunicationis, & similibus dictum est supra, *verbo Ignorantia*. Si verò in foro externo quis alleget ignorantiam pro pęna vitanda poterit aliquando illam probare per iuramentum sibi exhibitum, dummodo non sint contra illum tam vehementes coniecturæ, & indicia, vt locus non sit iuramento. Prima pars traditur à Nauarr. *libro 1. Consil. titulo de Constitut. consil. 1.* & habetur, *cap. præsumitur de Regul. Iuris in 6.* vbi dicitur, ignorantia præsumitur, dum scientia non probatur. Vbi Glossa ait probari ignorantiam per iuramentum, vel probando aliquid quod necessariò consequitur ignorantiam. Et hoc frequentius eueniet in homine idiota, & circa legem particularem, quæ non est omnibus nota, vel facilis. Secunda pars. quod scilicet id locum non habeat, quando in oppositum sunt violentæ præsumptiones illum non ignorasse, docetur à Castr. *libro 2. de lege pœn. §. sicut dictum est, cap. 14.* Tunc enim iuramentum illi non est exhibendum, neque illi credendum, nisi quando coniecturæ sunt illũ ignorasse. Potest etiam probari ignorantia allegando absentiam.

POENITENTIA IMPOSITA à Confessore.

Vide infra, *verbo Praeceptum*.

QVotidianæ sunt difficultates circa hanc materiam, tum vt Religiosi dirigant se ipsos, tum vt pęnitentes in cõfessione possint consolari. Igitur præcipua hac de re sunt ista.

1 Qui fecit opus iniunctum à Confessore, etiamsi illud fecerit absque voluntate implendæ pęnitentiæ, satisfacit, neque tenetur aliud facere. Simile quid supra diximus, *verbo Hora Canonica*, de soluente officium Diuinum absque intentione pro tunc satisfaciendi, quem diximus non teneri ad aliud recitandum cum Doctoribus ibi citatis. Idemque dicendum de pęnitentiæ impositæ satisfactione. Et de illa expresse tenet Sanchez 1. *Decalog. cap. 13. num. 10.* addens *num. 17.* idem dicendum esse, si pęnitens positiuè dicat in principio se nolle per illud opus illam implere. Neque opus esse, vt dicat postea se velle implere per opus præteritum, sed sufficere vt sciat iam impleuisse. Idem ibi tenet, *nu. 18.* de illo qui tenebatur ad opus faciendum ex voto, vel iuramento: de quo idem asserit, atque de faciente opera iniunctæ pęnitentiæ, modo proximè dicto.

2 Impletur etiam pęnitentia per actum, etiamsi ob aliquam circumstantiam sit peccatum: vt si fiat cum vanagloria concomitante, vel quid simile. Ita Suarez *to. 4. de Pœnit. disp. 38. sect. 8. num. 1. fine*. Et probatur, quia leges præcipiunt substantiam actus, non modum, nisi modus sit de intrinseca sub̃stãtia actus: ergo si fiat substantia actus iniuncti à Confessore, satisfieri præcepto, etiamsi careat gratia. Et patet exemplo, quia, qui audit Missam cum actu peccaminoso, vt si vadit ad illam audiendam, vt videat fœminam, satisfacit præcepto, vt patet: & sic à simili de pœnitentiæ impletæ præcepto.

3 Quæ-

3 Quæris. Iniungit Confessor pœnitenti vt faciat vnam vel duas eleemosynas pauperi: occurrit pauper grauiter, vel extremè indigens, cui ego de præcepto naturali teneтur subuenire: an possim huic præcepto naturali eleemosynæ faciendæ, & simul præcepto Confessoris de illa facienda satisfacere cum illa tantùm eleemosyna? Pars affirm. est probabilis, quam tenet Victoria *in Sum. vbi de satisf. num.* 205. Sà *in Aphoris. ver. Satisfactio, nu.* 9. Henriq. *lib.* 5 *de Pœn. c.* 21. *n.* 3. Glos. *lit. Q.* probatur, quia cùm finis eleemosynæ sit iuuare pauperem, & iste oblatus sit nimis pauper, prudenter credi potest, mentem Confessoris fuisse vt huic daretur. Præterea quia est opinio valdè probabilis satisfieri præcepto eleemosynę mutuando pecunias: & proindè satisfiet pęnitentiæ illas dando. In alijs operibus dicunt Doctores quòd si ego debeo hoc opus ex alio titulo v. g. audire Missam ex obligatione festi, vel ex obligatione voti, vel iuramenti, nō satisfacio Missæ auditioni mihi iniunctæ in pœnitentiam, audiendo illam ex obligatione festi, vel voti, vt tradit Victor. *loc. citat.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 14. *quæst.* 1. *fine.* Henriquez *lib. citato, capit.* 19. *num* 5. & alij. Et idem dicendum si imponat Confessor ieiunium non enim satisfit ieiunando in die præcepto ab Ecclesia ieiunari.

4 Si Confessor iniungat septem Psalm. vel officium defunctorum, vel simile aliquid in pœnitentiam recitandum, satisfit pœnitentiæ dicendo illos Psalmos, vel officium cum socio alternatiuè recitando, & versum socij audiendo. Nam tale præceptum Confessoris intelligendum iuxta modum præcepti Ecclesiastici. At precepto Ecclesiastico de Diuino Officio satisfit recitando cum socio: ergo satisfiet præcepto Confessoris. Et eodem modo satisfiet si debeam illos septem Psalm. vel Officium voto. Nau. *c. quando, c.* 10 *n.* 17. *&* 18. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 7. *q.* 10. Quod non erit dicendum si imponatur in pœnitentiam Rosarium B. Mariæ. Non enim satisfiet dicendo cum socio Aue Maria alternatim, quia talis consuetudo in Ecclesia nunquam fuit audita.

5 Si imponatur à Confessore Rosariū, vel Corona B. Virginis, satisfit illi præcepto, si per partes, & interruptè dicatur v. g. dicendo nunc decem Aue Maria cum Pater noster. Et post horam, vel duas horas alias decem, & sic de cæteris quousque finiatur. Nauarr. *cit. cap.* 10. *à num.* 37. Ludouicus de Beia latè 2. *p. Resp. Moral. casu* 51 & alij. Quia etiam Diuinum Officium cùm sit pensum vnius diei, dicitur per partes interruptas, primam scilicet, tertiam, &c. Et quod dictum est de Rosario intellige si id fiat vno die: nam in diuersis diebus non licebit illa interruptio decadum pro vno Rosario, vel pro parte tertia illius. Si verò quis voueret Rosarium integrum constans tribus partibus, posset illud dicere in tribus diebus, dicendo singulis diebus vnam partem: nam hæ tres partes in communi æstimatione diuiduntur, vt tenet Sanchez *lib.* 4. *Decalog. c.* 11. *nu.* 4. quod idem videtur dicturus de toto Rosario iniuncto à Confessore, quando non constet mentem illius fuisse vt totum simul diceretur. Videtur enim vtrobique eadē ratio.

6 Potest pœnitens authoritate propria commutare pœnitentiam sibi impositam in aliud opus cognitum euidenter melius. Probatur à simili: nam omnes dicunt posse quemlibet suum votum commutare authoritate propria in opus euidenter melius, vt qui vouit dicere tertiam partem Rosarij, poterit commutare in vnum diem ieiunij. Est autem eadem ratio in præcepto orto ex voto, & ex mandato Confessoris.

7 Si pœnitens confiteatur vni Confessori qui imposuit molestam pęnitentiam, quam commodè implere non potest, & postea confitetur eadem peccata alteri, potest secundus Confessor priorem pœnitentiam minuere, vel moderari prout secundum prudentiæ regulas indicauerit. Sic Suarez *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 38. *sect.* 10. *n.* 4. cum alijs ibi citatis. Nam potest pœnitens iterare confessionem quoties voluerit, & iudicari modò secundùm iudicium vnius Confessoris, modò secūdùm iudicium alterius: in hoc enim nulli facit iniuriam.

8 Etiamsi secundus Confessor non audiat confessionem præteritorum peccatorum, & pœnitens ad se veniens manifestet sibi pęnitentiam impositam a priori Confessore, quam non potest implere

ſine magna difficultate, poteſt ſecundus Confeſſor illam commutare, vel moderari, etiam non auditis peccatis præteritis, dummodo habeat authoritatem abſoluendi ab illis. Nauarr. *in Summ. Latina, c.26. num.22.* Syluest. *verb. Confeſſ.1.* § 27. Neque obſtat quod obijcit Sot. *in 4. distinct. 20. q.2. art.3.* quod ſcilicet par in parem poteſtatem non habet: hoc enim verum eſt in foro externo litigioſo: Secus de foro Sacramentali inſtituto in ſalutem, & in fauorem animarum.

9 Qui lucratur aliquam Indulgentiam plenariam, non tenetur implere pęnitentiam paulo ante à Confeſſore impoſitam nam enim per Indulgentiam ſatisfecit: hic enim eſt effectus Indulgentiæ, remittere pœnas debitas peccatis. Eſt communis Doctorum cum Gloſ. *in c. dum autem, de Pœnit. & remiſſ.*

PRAECEPTVM.

Vide *verb.* Lex, & *verb.* Obedientia.

1 NOn poteſt Prælatus præcepto obedientiæ mandare ſubdito vt patiatur ſibi membrum abſcindi curationis gratia. Non tenetur enim obedire cum tanto diſpendio: Sà *in Aphoriſ. verb. Præceptum nu.2.*

2 Si occurrant duo præcepta ſeruanda, ita vt vtrique ſatisfieri non poſſit, ſeruandum eſt præceptum maius, eſt communis Doctorum. Sit exemplum: aſſiſtit aliquis curationi alicuius ægroti grauiter ægrotantis in die feſto, in quo tenetur Miſſam audire, & non eſt alius qui aſſiſtere poſſit: occurrunt præceptum naturale charitatis proximi, & præceptum poſitiuum Eccleſiæ de Miſſa audienda: tunc ſeruandum eſt præceptum maius charitatis, quia eſt præceptum naturale natura fortius: & omittendum præceptum poſitiuum quod eſt minus.

3 Vt verò ſemel hoc dicatur pro rebus quotidie occurrentibus: Sciendum breuiter multiplex eſſe præceptum. Primò datur præceptum naturale Diuinum. Huiuſmodi ſunt decem præcepta Decalogi & illa quæ ex illis decem colliguntur euidenti conſequentia, in materia morali. Dicuntur enim hæc omnia præcepta naturalia, quia lumen ipſum naturale dictat illa eſſe ſequenda, & ferè publicatione non egent, ſed à ſolo rationis naturalis dictamine publicantur, & imponuntur vnicuique. Dicuntur etiam hæc eadem præcepta naturalia, diuina, quia cùm Deus ſit author naturæ humanæ, & luminis naturalis, eſt etiam ex conſequenti author illorum, & quaſi legiſlator naturalis illorum: & hac de cauſa non furari, v. g. eſt præceptum naturale Diuinum. Secundum præceptum eſt Diuinum poſitiuum. Hæc ſunt illa quę Chriſtus Dominus ore proprio poſuit in Euāgelio, maximè circa Sacramentorum adminiſtrationem, vel receptionem, & pauca alia. Et hæc dicuntur Diuina, quia poſita à Deo dicuntur etiam poſitiua, ad diſtinctionem naturalium, quia naturalia dictantur à lumine naturali: illa verò Chriſti Domini non dictantur à lumine naturali; ſed obligant ſolùm, quia ſunt poſita à Chriſto Domino. Neque enim lumen naturale dictat recipiendum eſſe Baptiſmum, vel Confirmationem. Tertiò datur præceptum poſitiuum humanum, poſitum ſcilicet ab homine puro, qualis eſt Papa, Concilium Prælati, Reges, & cæteri Superiores. Dicitur verò poſitiuum humanum, quia neque à naturali lumine dictantur hæc præcepta, neque à Chriſto Domino Deo ſunt poſita: ſed ab homine puro, qualia ſunt præcepta poſita à ſupradictis. Vnde cùm ſit duplex poteſtas Eccleſiaſtica, & ſæcularis, hoc præceptum poſitiuum humanum eſt duplex, aliud poſitiuum humanum Eccleſiaſticū, id eſt, poſitum à Concilijs vel Prelatis Eccleſiaſticis. Aliud poſitiuum humanum ſæculare, id eſt, poſitum à Rege, & inferioribus poteſtatibus ſæcularibus.

4 Hoc poſito iam clarum eſt quod præceptum maius ſeruandum ſit occurrentibus duobus incompoſſibilibus. Primum locum in maioritate, & obligatione obtinet regulariter loquendo præceptum naturale Diuinum: cum quo ſi concurrat humanum poſitiuum præualet Diuinum naturale. Vt ſi occurrat præceptum ſeruandæ vitæ vel famæ, cum præcepto poſitiuo tantùm Diuino, præualet illud. Si vero hæc duo concurrant cum præcepto humano poſitiuo, præualent illa duo. Denique

nique si occurrat Ecclesiasticum cum sæculari præualet Ecclesiasticum in negotio animæ.

5 Instas. Occurrit præceptum confitendæ fidei traditæ in Euangelio à Christo Domino de Sacramentis: & econtra instat periculum vitæ si fuero confessus. Hic concurrunt præceptum naturale Diuinum conseruandæ vitæ, & præceptum positiuum Diuinum de confessione fidei. Et tamen præualet positiuum Diuinum de confessione fidei, nam sub peccato mortali teneor cõfiteri fidem etiam cum amissione vitæ. Respondetur in hoc casu circa confessionem fidei non concurrere solùm præceptum Diuinum positum à Christo Domino circa fidem Sacramentorum: sed concurrere etiam præceptum colendi Deum per confessionem fidei. At præceptum colendi Deum est præceptum primæ tabulæ, ac proindè naturale Diuinum. Et inter præcepta decem Decalogi, tria priora pertinentia ad cultum Diuinum sunt maiora, & magis obligant quàm septem sequentia eiusdem Decalogi spectantia ad proximum, siue secundã tabulam. Et proindè magis ibi præualet cultus Dei per confessionem fidei, quam vitæ propriæ conseruatio. Dixi supra *regulariter illa tria præcepta prædictum habere ordinem*, quia poterit casus euenire, in quo præceptum maius ob paruitatem, ac dubietatem materiæ omittendum sit propter præceptum minus ob multam grauitatem materiæ, vel ob clariorem obligationem, quod prudentis arbitrium debet ponderare, vt tradit Sanchez 1. *Decalog. c.* 10. *n.* 17. Et idem dicendum quando præceptum minus secum trahit circumstantias præcepti naturalis, & boni notabilis, Reginald 2. *tom. lib.* 16. *n.* 33. *&* 34.

6 Præcipua dubitatio in hac materia esse potest quando quis debet facere vnum opus ex duabus, vel tribus obligationibus, v.g. tenetur dicere vnum Rosarium, vel vna die ieiunare, tum ex voto, tum ex iniuncta pœnitentia à Confessore, vel audire Missam ex voto, vel ex iussu Confessoris, vel ex præcepto Ecclesiæ. Feci illud opus, vel credens me vno illo posse satisfacere omnibus obligationibus prædictis: vel feci absque intentione satisfaciendi vlli ex illis obligationibus: post opus factum, cuinam obligationi censendum est fuisse satisfactum? Et primò dicendum est per vnum tale opus nõ posse satisfieri illis duabus, vel tribus obligationibus. Secundò dicendum est illum satisfecisse præcepto ibi maiori, ac magis obliganti, quod primò est præceptum Ecclesiæ pro ieiunio, vel Missa audienda. Secundò est obligatio voti. Tertiò est obligatio pœnitentiæ iniunctæ.

7 Potest vno, & eodem tempore aliquis diuersis actibus satisfacere duobus præceptis cõpatibilibus. Vt simul dicere Officiũ Diuinum, & audire Missam, vel hanc audire, & dicere; vel implere iniunctam pœnitentiam: est communi Doctorũ, maximè Soti, *in 4. dist.* 19. *quæstione 2. art.* 1. & aliorum. Ratio redditur a Sanchez *cit. c.* 14. *n.* 11. quia neutra obligatio requirit attentionẽ ad verba, sed vtrique satisfit attendendo ad Deum, & res diuinas & ita vna, & eadem attentione satisfit vtrique obligationi. Est inquam hæc communis opinio, & proindè facientem non condamno. Placet tamen consilium Nauar. *in Sum. c.* 21. *n.* 8. vbi consulit hoc non fieri. Imò ille *cap. quando, de consecrat. dist.* 1. *c.* 19. *n.* 170. & Caiet. *in Sum. verbo Festorum violatio*, dicunt esse peccatum veniale. Itẽ quoad ait Azor. 1 *tom. l. b.* 7. *c.* 5. *q.* 3. *&* 4. difficile esse vtrumque præceptũ simul implere, si attentio habenda sit ad verba prolata vtriusque. Ex his colligit Sanchez proximè citatus *n. vlt.* illum cui Confessor iniunxit vt audiret duas Missas, posse vnica præsentia ambabus simul satisfacere, si ambæ celebrentur coram se in distantia debita. In quo tamen minus dubium inuenio: nam præceptum Missæ non obligat ad verba audienda, vt supra diximus, *verbo Missa*: sed solum requirit præsentiam corporalem cum attentione morali erga Deum, & sacrificium. Immò potius Maior *in 4. dist.* 12. *q.* 8. *dub.* 1. *an solutione ad primum*, ait posse prædicto modo simul satisfieri tribus Missis.

8 Reginal. *tomo* 2. *lib.* 16. *num.* 21. dicit: Si præceptum poneretur à Prælato vt omnes singulis mensibus vna vice ieiunent, vel dicant Officium defunctorum, non satisfacere præcepto illum, qui ieiunauit quidem vna vice, vel dixit officium, non-

non recordatus illius pręcepti: sed teneri postea ieiunare. Nullum pro se Doctorem citat: solum dicit requiri consensum operantis ad legem implendam, & consensum supponere scientiam. At verius puto, quod tetigi *in hoc verbo*, & dixi clarius supra, *verbo Indulgentia*, & *verbo Horæ Canonicæ*, satisfieri obligationi legis faciendo opus materiale pręceptum à lege, etiamsi ignoret legem is qui operatur. Vide ibi citatis istis verbis, vbi plures Doctores citauimus.

PRAEDICATORES.

Vide infra *verbo, Stigmata Pat. nostri Francisci, de prædicantibus contra illa.*

1 Regularis in suis Ecclesijs non potest prędicare absque licentia sui Pręlati, & benedictione Episcopi. In alijs verò Ecclesijs extra suos Conuentus, non potest prędicare absque licentia Episcopi. Trident. *sess.* 24. *c.*4. Qui verũ absque tali licentia Episcopi prędicauerit poterit excommunicatione feriri. *capit. ex communicamus* 1. *de hæreticis. §. quia verò.* Illa verò excommunicatio, ibi non est lata, sed ferenda. Sed nota, quo propter hoc solum quod Regularis prędicauerit absque licentia Episcopi, non debet puniri ab Episcopo, sed à Pręlato; ita declarauit Congreg. Cardin. sub Clem. VIII. vide infrà, *hoc verbo num.* 8.

2 Posse Parochum bis, vel ter dare licentiam Regulari valdè docto, & graui & noto, aliàs ibi non approbato, vt prędicet in sua Ecclesia, tenet Rodriq. citans alios *tom.* 3. *quæst.* 32. *art.* 1. Quod maximè verum erit si prędicator sit in itinere: tunc enim per priuilegium Societatis Iesu id poterit facere prędicator, Parocho non contradicente: sed hoc quod dicit Rodrig. non est ex priuilegio, sed ex epichea: sed nota, quod apponit, si sit valdè doctus, & cognitus: aliàs non poterit, illud verò de priuilegio Societatis, est quod Religiosi illius possint dum sunt in itinere prędicare vbique in via, etiam si ibi non sit approbatus (intellige quod sit à parte rei alibi approbatus ad prędicandum) si tamen ibi sit Episcopus, non potest absque eius licentia; & Parochus non contradicat: neque huius rei gratia diuertat ab itinere. Compend. Societ. *ver. Confessarius*, §. 2.

3 Clem. V. *Clement.* 1. *de priuileg.* sub obedientia, & maledictione ęterna prohibuit Regularibus, primò ne in sermonibus ad populum detrahãt Ecclesię Pręlatis. Secundò ne retrahant laicos à frequentia, vel accessu suarum Ecclesiarum. Tertiò, ne Indulgentias pronuncient ad populum indiscretas.

Circa hanc verò probibitionem, & quod tangitur primo loco, de detrahendo Ecclesię Pręlatis, nota quod postea Leo X. in Concil. Later. posuit excommunicationem ipso facto contra prędicatores detrahentes in publico Episcopis, & Prælatis reseruatam Papę. Attamen Nauarr. *in Sum. cap.* 27. *n.* 145. hanc censuram non fuisse receptam. At in Clementina Papa iubet in textu quod prędicantes contra aliquid ex supradictis per duos menses subiaceant pœnis grauioribus quæ per regulam & statutum solent imponi in sua Religione; quæ pœna grauis est, & grauissima.

Sed quæris primò, an per Prælatos Ecclesiæ intelligantur etiam Prælati Regulares? si illis detrahatur in sermone? Credo quod sic: quia lex ibi generaliter loquitur & non limitat, & proindè neque nos limitare debemus. Et Prælati Regulares sunt verè Prælati ordinarij. Et Azor. 2. *to. libr.* 3. *c.* 25. ait nomine *Prælati* in iure intelligi etiam Abbates, & cæteros ordinarios. Et illos qui præsunt Ecclesiæ collegiatę, quales sunt omnes Prælati Regulares conuentuales siue locales. Vnde qui non fuerint verè Pręlati ordinarij, si contra illos prædicatum fuerit, non poterunt prædicatores de hoc accusare, quidquid sit de horum peccato.

Quæris secundò, quomodo intelligenda sit hæc detractio de Prælatis? Respondet gloss. *cit. Clement. verbo (detrahant)* quod non requiritur vt expresè nominetur Prælatus; sed sufficit quod talibus verbis, & circumloquio exprimatur, vt circumstantes moraliter intelligant pro tali Prælato id fuisse dictum, & sic ratio moralis dictat.

Quæris tertiò, quæ sint Indulgentiæ indiscretæ? R. primò, esse illas quæ nunquam

ttam fuerunt concessæ. Secundò, sunt illæ quæ sunt reuocatæ. Tertiò, sunt illæ quæ sunt dubiæ, & non possunt probari litteris authenticis, vel traditione indubitabili.

4 Idem Clemens V. sub excommunicatione latæ sententiæ prohibet Prædicatoribus ne in concione, vel extra illam retrahant populum à solutione decimarum. Et eadem censura ligat omnes alios Regulares qui in confessionibus audiendis, vel quomodocunque oppositum fecerint. Nauarr. *in Sum. Latina. c. 27. num.* 245. & alij.

5 Prædicatores asserentes in sermone, illos peccare mortaliter qui asseruerint Deiparam matrē caruisse peccato originali, vel peccare recitantes particulare officiū Conceptionis, vel audientes sermonem Conceptionis Deiparæ: hi, inquam, omnes incurrunt excōmunicationē, per *extrauagātem, graue nimis, de reliq. & venerat. Sanct.* incurrunt etiam pęnas suspēsionis, & inhabilitatis positas à Pio V. in Bulla particulari hac de re promulgata, neque item licitum est Prædicatori dicere ab opposito peccare mortaliter illos, qui dictam Deiparam non credunt caruisse originali. In *eadem extrauaganti*. Neque item per Bullam Pij V. licitum est Theologis in conspectu populi habere de hoc disputationes in sermone vulgari: benè verò in lingua Latina.

6 Non prohibetur tamen ab Ecclesia, quin pars affirmatiua pro immaculata B. Mariæ Cōceptione possit simpliciter prędicari, confirmari ac persuaderi. Sed solū prohibetur disputatio, cōtrouersia, & cōtentio, qua vel pars altera dānetur vt hæretica, & peccaminosa: vel ad populū fiat vulgari sermone. Suar. *to. 2. de Incarn. disp. 17. sect. 6. ad fin.* Non tamen possunt in sermone refutare opinionem oppositam D. Th. cum rationibus: per eadē Bullam Pij V. possunt tamen probare dictis Sanctorum illa caruisse originali. Et hæc per dictam Extrauag. & Bullam Pij V.

At nouissimè cùm hæc scriberem sanctissimus D. Paul V. hoc anno 1617. Motu proprio sub grauibus pœnis prohibuit (videlicet excommunicatione, à Sixto IV. posita in *ead. Extrauag.*) prohibuit, inquam, vt nullus in concione ad populum, vel actibus publicis, intellige, lectionibus, conclusionibus, disputationibus teneat, vel defendat opinionem D. Tho. dicendo B. V. conceptam cum originali, idque propter scandalum fidelium. Ait tamen Pontifex, quod per hoc non intendit diffinire partem negantem: immò prohibet ne in actibus publicis Prædicatores, vel lectores dicant opinionem D. Tho. esse peccaminosam, vel hæreticam, sicut Sixtus IV. & Pius V. decreuerant. Imò iubet D. Paulus V. quod in publico opinionem D. Thom. non impugnent; nec de illa aliquo modo agant, seu tractēt. Et concedit Episcopis, & Inquisitoribus, vt procedāt contra oppositum facientes. Itaque pręcipuum intentum est solùm prohibere in actibus publicis opinio D. Thom. defendatur, vel proponatur, propter scandalum fidelium.

7 Prædicator Regularis ab Episcopo iā approbatus, non potest prędicare etiam in suis domibus si Episcopus id specialiter prohibuerit. Et hoc intellige etiamsi ipse Episcopus non prædicet: licèt enim Pius V. in quadam Bulla declarauerit illā prohibitionem Episcopi solùm tenere quando ipse Episcopus prędicauerit; tamen Gregorius XIII. illud reuocauit postea in Bulla quæ incipit, *In tanta rerum*, & reduxit ad terminos iuris communis. Et ita responderunt quique Doctores consulti hac de re Conimbricæ, anno 610.

8 Circa proximè dictum accedit declaratio Cardinalium quæ loquens de Prædicatoribus sic ait. Hos & quoscumque alios ab antecessore suo approbatos, à prædicatione poterit suspendere, (id est, Episcopus). Attēdant tamē Episcopi propter quas causas id imperent. Volumus namque quòd si illicitè iusserint, ad ius lis deferatur, & iterum cessent. Sic ibi.

9 Prædicator Regularis finita prædicatione potest concedere populo 140. dies Indulgentia, ex Compend. D. Hieron. in Hisp. *verbo Prædicator* §. 1. & 2. Neque puto hanc Indulgentiam esse reuocatam à Paulo V. quia non est concessa Fratribus sed sæcularibus.

10 Non possunt Prædicatores cuiuscumque Ordinis sint, prædicare in Ecclesijs Monialium subditarum Minoribus de Obseruantia, nisi de licentia superiorum

earundem Monialiũ prohibuit Clemens VIII. Bulla propria, in Bullar. Rodrigu. *fol.* 1226. & vltra peccatum mortale comminatur pœnas aliàs inferendas. Noto quòd hoc tantùm præcipitur pro Regno Portugallæ. Et noto secundò, quòd confessores Monialium, neque Guardiani illius territorij possunt dare talem licétiam: Papa enim dicit dandam esse licentiam à superioribus Monialium, & illi duo non sunt Superiores illarum in Ordine Minorum. Imò neque Abbatissa potest dare illam licentiam, quia Papa dicit dandam à Superioribus: & per Superiores non intelliguntur Abbatissæ.

11 Bonifacius VIII. & Clemens V. concesserunt Dominicanis, & Minoritis, vt possint prędicare in plateis communibus: excepta illa hora qua Prælati prædicauerint, vel fecerint coram se prædicare; intellige quod sint ab Episcopo approbati. Compend. *verbo Prædicatores.* §. 9. At in Ecclesijs parochialibus cõtradicente Parocho non possunt prædicare, nisi Episcopus oppositum iubeat. *Ibid. in Compend.* Illud verò quod dicitur de prædicatione in plateis plublicis, intellige absque licẽtia diœcesani petita, vel aliorum Prælatorum, vt dicitur in eodem Compend. *eod. verb.* §. 11. secus si specialiter Episcopus contradicat quoad plateas, tunc enim cessandum.

12 Potest Episcopus priuare officio Prędicationis Regularem, qui etiam in suo Conuentu ad populum prædicat errores, aut scandala disseminat: quòd si hæreses prædicauerit ad Tribunal Sancti Officij deferendus est. Tridentin. *sess.* 25. *c.* 2. §. *si verò, quod absit.* Ibi tamen & Concilium ait, vt curent Episcopi, ne prædicator ex falsis informationibus, vel ex calumnia vexetur, iustamve causam habeat conquerendi de ipso Episcopo.

13 Concilium Trident. *sess.* 24. *de reform.* *c.* 4. iubet vt prædicetur ad populum saltem omnibus Dominicis diebus, & festis solemnibus. Hoc dato Vicarius generalis, vel pedaneus alicuius oppidi, non vult vt tali die prædicetur in tali Ecclesia ex diebus illis assignatis: Magistratus vero sæcularis, siue corrector loci, iubet prædicari: quæritur quis præualeat? Respon. quòd potest dictus Magistratus sæcularis mandare vt prædicetur, non obstante prohibitione Vicarij: quia tunc Magistratus exequitur decretum Concil. Trident. quæ executio commendata est etiam Magistratui sæculari à Pio V. in Bullla particulari. Sic Rodriguez *to.* 2. *quæst.* 63. *art.* 19. in facti contingentia fuisse iudicatum Olinæ: & pro hoc citat Doctores, quia quando inferior non vult exequi mandatum Superioris, id potest facere is ad quẽ spectat, habens etiam mandatum à Superiore: res tamen attendenda est cum suis circumstantijs occurrentibus.

14 Leo X. in Concil. Lateran. prohibuit sub excommunicatione reseruata ne vllus prædicator prædicet miracula falsa, aut incerta: vel prophetias quæ ex Sacra Scriptura non constant. Compend. *verb. Prædicator* §. 21. circa hanc tamen censuram Leonis, vide supra, *n.* 3. §. *circa hanc.*

15 In Compend. *verb. Indulg. quoad sæculares* 5. ponuntur multæ Indulgentiæ, concessæ à varijs Pontificibus ijs sæcularibus qui intersunt prædicatoribus Fratrũ Minorum, & Prædicatorum, quas Indulgentias ibidem collector epilogãs ait facere magnum numerum quas ibi vide, & has puto non esse reuocatas à D. Paulo V. quia non sunt concessæ Fratribus directè. Et concessæ vtrique Ordini sunt per varios Pontifices anni octodecim, & dies 222. Et nota, quòd debent prædicatores illas concedere in communi: si enim non concedant innuit Collector *ibi*, quod non lucrantur fideles. Et ille numerus proximè dictus potest concedi vbicumque prædicauerint: at in suis domibus possunt concedere centum dies vltra, & sic erunt pro suis domibus anni 18. & dies 322. Et plures ibi dies assignantur quando prędicant in suis domibus in quadragesima ferijs 2. 4. & 6. tunc enim possunt concedere vltra prædicta 138. annos. Collector *ibidem.*

16 Greg. XIII. in Bulla 28. concedit Patribus Societatis Iesu alijs idoneis, etiam sola prima tonsura initiatis, vt possint vbique prædicare verbum Dei de licentia suorum Prælatorum. Intellige etiam de licentia Episcopi. Debent tamen Episcopi eos non prohibere, si aliàs sint idonei, nõ obstante sola prima tonsura. Refert Ioan. à Cruce, *in sua Epitom. lib.* 1. *c.* 6. *dub.* 2.

con-

concl. 3. Adde quòd prædicare non est actus Ordinis sacri, neque Officium diuinum prohibitum interdicto, aut suspensione à diuinis. Sà. *in Aphor. verbo Prædicare, num.* 1.

PRAELATVS.

Vide supra, *verbo Abbas, verbo Dispensare. verbo Generalis. verbo Guardianus. & verbo Prædicatores. num.* 3. & *verbo Licentia*.

1 IN Ordine Minorum nomine Prælatorum quibus committitur aliqua absolutio dispensatio, & similia, in Bullis, vel statutis Ordinum, intelliguntur sequentes, Generalis, Commissarius generalis, Prouincialis, Custos, Guardianus. Ita Corduba *ad Compend. ver. Guardianus*, §. 1. Sed nota quòd Custos de quo ibi, est Custos qui sub se habet Conuentus, & Guardianos subditos, vt hodie vigent in Italia, & in aliquibus Prouincijs: hi enim sunt veri Prælati, & vocant subditos ad Capitulum custodiale. At Custos electus in Ordine Minorum mittendus ad Capitulum generale, non est Prælatus: Licèt enim Rodriguez *tom.* 1. *quæst.* 70. *art.* 2. dixerit illum esse aliquo modo Prælatum; dictum tamen retractat, *Additio. ad Summ. tom.* 4. *cap.* 103. *conclus.* 1. Hinc colliges Vicarios Conuentuum, non esse veros Prælatos, neque præsides, neque hos duos habere iurisdictionem, vel gaudere concessis illis Prælatis, pes priuilegia, & statuta nisi quando priuilegia, & statuta id exprimunt pro Vicarijs etiam, & præsidentibus, vt solent exprimere aliquando in aliquibus; vt videre est supra, *verbo Hora Canonica. Ieiunium* & infra *verbo alijs*. Aliæ verò Religiones suas constitutiones attendant.

2 Hi omnes possunt delegare, id est, committere alicui vt faciat omne illud quod ipsi possunt ex officio ordinario: probatur, quia hi omnes habent potestatem ordinariam. Vnde Guardianus potest committere cuiuis Fratri, vt admittat ad professionem aliquem Nouitium: & professio facta in manu illius Fratri erit valida. Quod verò habens potestatem ordinariam possit illam delegare, vide Sà *in Aphor. verb. Delegare nu.* 1. vbi ait quod etiam Vicarius Guardiani in huius absentia potest delegare. Vide etiam Rodriguez *tom.* 1. *q.* 22. *art.* 11. vbi ait potestatem datam per Priuilegium esse potestatem ordinariam. Dixi *ex officio ordinario*; quia si hi prælati habent aliquid sibi concessum à Papa vel à statuto quod ipsi soli per se faciant, tunc hoc peculiare non poterunt delegare. Exemplum habes supra *verbo Abbas, nu.* 6. de confessione illa Pij V. vt hi Prælati in foro animæ possint circa subditos, omnia quæ possunt Episcopi in eodem foro cum suis: cùm enim ibi dicat Papa, id debere facere per seipsos, hanc potestatem absoluendi non possunt alijs committere. Et sic de similibus in quibus hi Prælati fuerint iam restricti, vel delegati aliorum.

3 Ob proximè dictum possent Prouinciales Minorum committere Guardianis vt reciperent Nouitios ad Ordinem, maximè cùm id concedatur illis in iure *cap. exiit, de verbor. significatione*. At hæc potestas delegandi pro Nouitijs recipiendis est illis restricta per Capitulum generale Tolletanum *ca.* 1. vbi Prouinciales prohibentur hanc potestatem delegare, potest .n. Generalis hanc potestatē illis limitare iuxta dicta *cit. cap. exiit*. Et proindè illam non possunt committere aliqui absq; licentia Generalis. Alij videant suarum Religionum statuta.

4 Hi omnes habent dignitatem Ecclesiasticam, id est, sunt personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, Sà *in Aphor. verbo Prælatus*, & proindè quoties in litteris Apostolicis vel in iure, requiritur, vel committitur aliquid alicui personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ id etiam de Guardiano, & cæteris debet intelligi.

ELECTIO PRAELATORVM.

CIrca Prælatorum electiones dictum est fusè supra, *verbo Electio*, vide ibi per totum. vide etiam, *verbo Illegitimus*, & *verbo dispensare*, & *verbo Officia Ordinis, num.* 7.

PRAE.

PRAELATI IVRISDICTIO pro foro externo.

5 GEnerales, & Prouinciales habent erga suos subditos potestatem quasi Episcopalem. D.Thom. 2.2.q.33.*ar.* 7.*ad* 5.*& c. Episcopus.* §.*si ergo.* 11.*q.* 3. Imò in parte habent maiorem Episcopali: quia Prælati Regulares habent potestatem, & supra animas, & supra corpora, & lites etiam corporales, & quasi ciuiles subditorum dirimunt, quas non dirimunt Episcopi cum tā ampla, & totali iurisdictione erga suos subditos. Cum quo stat quod iurisdictio Episcopi simpliciter est maior in spiritualibus, ac dignior. Imò ait Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 3.*n.* 9. *& disp.* 2. *nu.* 13. quod etiam Prælati Conuentuū habent potestatem quasi Episcopalem erga suos subditos in foro interno. Quod verificatur bene per dictum supra, *verbo Abbas, nu.* 6.

6 Prælati Conuentuales in foro externo habent minorem potestatem quàm Prouinciales, quæ videatur in cuiusque Ordinis statutis. At in foro interno circa suos subditos, habent omne illud quod habent Prouinciales in tota Prouincia. Vide supra, *cit. verb. Abbas, n.* 6.

7 Eandem potestatem quam habent Prouinciales erga Fratres, habet etiam erga Moniales si quas habent subditas, idque authoritate Apostolica. In Ordine Minorum sunt Claristæ 1. & 2. Regulæ, Tertiariæ, aliquę, & Conceptionis B. Mariæ in Hispania.

8 Quam potestatem habeant benedicendi ornamenta, & res Ecclesiasticas, vide supra, *verb. Benedicere.*

9 Prælati Regulares non habent potestatem dominatiuam per iurisdictionem erga Nouitios. Nouitij enim nondum sunt subditi, quia nondum Prælato subiugarunt voluntatem. Sanchez *libr.* 9. *de Matrim. disp.* 36. *nu.* 44. & tamen *ibi num.* 45. tenet quod possunt Prælati irritare vota Nouitiorum, siue facta in sæculo, siue in nouitiatu. Pro quo citat Syluest. *Votum* 4 *qu.* 7. *dicto* 3. Negat tamen hoc de irritatione voti erga Nouitios, Rodrigu. supra citatus *verb. Dispensare. nu.* 13. cuius dictum puto probabilius, & de hoc fortè adhuc infra *verb. Votum.*

Non obstante verò, quod proximè dictum est, de Prælato non habente iurisdictionem erga Nouitios, notandum valdè est quoad ait Nauar. *lib.* 3. *Consil. tit. de Regular. consil.* 59. posse Prælatum procedere contra Nouitium de quo est præsumptio magna quod Religiosum occiderit, & formare processum contra illum: & proindè innuit posse illum punire. Et videtur hoc probari posse, quia tunc Nouitius fit subditus ratione delicti: quod autem extraneus ratione delicti fit subditus legibus illius Prælati in cuius territorio existit, tenet clarè Suarez *tom. de legib. lib.* 3. *cap.* 33. & Sayr. *lib.* 1. *de censur. c.* 7. *nu.* 9. qui dicunt extraneos in alieno territorio teneri ad pœnam territorij, ratione delicti. Hoc ipsum cum Nauarro tenet Rodrig. circa Nouitium puniendum à Prælato ob tale crimen, *to.* 3. *quæst.* 2. *art.* 10. vbi addit talem Nouitium fore torquendum ob defectum probationum. Et *ibidem* probat ex Panorm. quod Iudex sæcularis non potest talem Nouitium punire manentem cum habitu, quia quam diu sic manet gaudet priuilegio Clerici. Et in fine articuli resoluit iurisdictionem Prælati parificari in hoc quoad professos, & quoad Nouitios.

10 Hæc potestas externa Prælatorum in puniendis criminibus, est omnino plena, & adeo extensa, vt possint pro culpis eijcere ad triremes: & ad exilium supra *v. Eijcere* possunt etiam illum tradere brachio sæculari, prius tamē degradatu realiter per Episcopū. Probatur ex Bulla 63. Pij V. quę incipit, *Ea est officij nostri*: in qua Generali Minorū dat plenum ius in spiritualibus, & tēporalibus circa Tertiarios sibi subditos Et quoad degradationem verbalem tenet expressè Alderete *lib.* 1. *de Disciplin. Relig. c.* 3. *a nu* 22. *& seqq.* vbi ponit casum, in quo quatuor Fratres vnius Ordinis in Hispania traditi sunt brachio sæculari, eo quòd suum Prouincialem interfecerunt. Quod prius scripsit practica criminalis Salzedo *cap.* 96. *alias* 97. Sed tamen credo, quod non possint Prælati Ordinis ob crimina quantumuis atrocia tradere Regularem Curiæ sæculari, absque licentia Papæ: nam illorum priuilegia solùm concedunt vt mittant in exilium, triremes, vel carcerem perpetuum.

ctum, & in illo casu relato è Salzedo interuenit commissio Papæ facta Archiepiscopo Hispalensi qui fuit Iudex cum aliquibus Religiosis.

Hinc colliges, quod si ad punitionem criminum tanta est potestas Prælati Regularis erga subditum: ad curationem, & consolationem saltem æqualem habebunt: ad absoluendos, inquam, subditos, &c. de quo statim. Sunt verò aliqua quæ pertinent ad iurisdictionem Prælati non contentiosa vt ita dicam, sed circa diuersos actus externos: quæ sic accipere pro præcipuis tantùm, neque enim est mens, nec possibilitas omnes casus attingere: pendent.n. multa à iure communi, Cōcilijs, priuilegijs, & similibus. Et prætereà multa quę nō possunt, quę etiā sparsim posita sūt in hoc tractatu multis locis.

11 Prælatus sciens per confessionem tantùm subditum suum in tali loco, vel officio particulari quoad animam, non potest illum ad alium loco tranferre: esset enim saltem indirectè frangere sigillum confessionis. Rodriguez *Addit. ad Sum. tom.3. cap.* 85. *num.* 3. Et probatur ex Motu proprio Clement. VIII. pro casibus reseruatis, vbi ipsum in substantia decernit. Secus si Prælatus sciat extra confessionem, etiam secretò, & id possit facere absque scandalo.

12 Non possunt Prælati Superiores vt Generalis dispensare in pœna posita à Prælato inferiori, videlicet Prouinciali, absque licentia, & consensu eiusdem inferioris, colligitur ex Trid. *sess.* 14. *de reform. cap.*1. Excipe, si inferior qui pęnam posuit iam mortuus est, vel vacauit: tunc enim potest, poterit etiam si casus deuolutus est ad Superiorem per appellationem. Rodrig. *Addit. ad Sum. tomo* 3. *cap.* 122. *concl.*2. *& tom.* 1. *q.* 22. *art.*8.

13 Vide supra *verbo Officia Ordinis*, vbi dicitur nō posse Prælatum priuare officio subditum ob culpam commissam absque dolo, sed animo simplici.

14 Non possunt Prælati eijcere à prouincia omnes extraneos in illa iā incorporatos, absque culpa. Redundat enim hoc in infamiam illorum: proindè eiecti poterunt per modum querelæ ad Superiorem recurrere. Vega *in Sum.* 2. *parte, verb. Religiosus, casu* 41. Imò neque vnum incorporatum possunt eijcere, si prius non audiatur. Nauarr. *lib.* 2. *Consil. tit. de sentent. & re iudicata, consilio* 1.

15 Possunt aliquando inferiores dispensare in lege Superiorum in aliquibus casibus. Primò, quando est consuetudo. Secundò, quando res parua, & foret intolerabile Superiorem adire. Tertiò, in casibus frequenter contingentibus vt ieiunio, officio diuino, & similibus. Medina 1. 2. *quæst.* 57. *art.* 4.

16 Prælati Regulares, tenentur ministrare Sacramenta suis subditis in extrema necessitate (id est, quando per alios id facere non possunt) & ad hoc tenentur etiam cum periculo propriæ vitę, vt tempore pestis, vel alio simili. Est communis Doctorum.

17 Non possunt Prælati Regulares allegare ignorantiam in illis quæ spectant ad suum officium: vnusquisque enim artifex, etiam mechanicus, tenetur scire spectantia ad suum officium. Rodriguez *tomo secundo, quæstione* 72. *articulo* 2. Hoc intellige pro foro externo, & ad subeundam pœnam temporalem. Nam in foro interno, & coram Deo poterit excusari ignorantia saltem inuincibili: nam homo est, & nullus potest omnia scire. Imò in materia iuridica, & legum, ait Nauarr. *lib.* 5. *Consilior. titulo de sentent. excommunicationis, consil.* 42. reprobari in Monachis nimiam curiositatem in sciendis rebus, ac disputationibus forensibus.

18 Tenetur Prælatus Regularis subditis prouidere de rebus temporalibus: ac proindè in hoc magis obligantur quàm Episcopi, qui ad hoc non tam præcisè tenentur. Rodriguez *tomo* 2. *quæstione* 73. *articulo* 3. *propè finem.*

19 Prælati Superiores, non possunt restringere potestatem inferiorum absque iusta causa: si verò id faciant absque iusta causa, peccabunt, quia auferunt alienum, & faciunt iniuriam absque causa. Rodrig. *tomo primo, quæstione* 17. *articulo* 7. Et hoc idem præcipiunt statuta generalia Minorum Tolletana, *propè finem, in titulo de officijs*, dicentia quòd Prælati Superiores non perturbent inferiores in executione sui officij: aliàs magnum sequetur, vt plurimum, inconueniens.

20 Prouinciales concedentes alicui subdito

dito licentiam, vt possint dispensare cum impeditis ad petendum debitum ob incestum, vel votum, non possunt datam licentiam reuocare absque causa iusta: faciunt enim iniuriam illi qui habebat. Rodriguez. *cit. quæstione* 17. *art.* 11. Si verò Prouincialis qui illam concessit moriatur, vel in officio expiret, subditus illam conseruat, neque opus est vt aliam petat à suo successore. Rodriguez *ibidem*.

21 Contra Prælatum difficilius admittendæ sunt accusationes, & querelæ, & si admittantur qualificata indigent probatione, nam, vt ait Concil. Lateranens. Prælati sunt positi quasi signum ad sagittam, & quia omnibus placere non possunt multorum odia incurrunt. Et ideo quo Prælatus grauior est, maiores contra ipsum requiruntur probationes. *cap. qualiter, & quando. de accusat. c.* 2.

PRAELATI POTESTAS *ad absoluendos subditos.*

Vide supra, *verbo Ordines sacri. numero* 14. de absolutione à suspensione incursa propter Ordines malè susceptos, & *verbo Abbas, numero* 6. de concessione Pij V. Patribus Dominicanis, est enim illa maior omnibus absolutè per quam conceditur Prælatis respectiuè vt possint per se ipsos in foro conscientiæ omnia quæ possunt Episcopi cum suis diœcesanis. Et idem intellige quod possint circa suas Moniales.

22 Alexander VI. concessit Minoritis, vt illorum Generalis, vel Prouincialis, possint absoluere subditos, qui existentes in sæculo portarunt arma, & cætera prohibita ad terras infideles, Compend. Min. *verbo Absolutio ordinaria quoad Fratres*. §. 19. Sed iste casus est Bullæ Cœnæ. Et proindè vide supra, *verbo Abbas, nu.* 11. *& verbo Bulla Cœnæ*.

23 Potest Generalis Ordinis per se, vel per alios à se deputatos, absoluere subditos ab omnibus peccatis commissis ante vel post ingressum Ordinis, & à quibusvis censuris reseruatis Papæ, excommunicationis, suspensionis, interdicti, cæterisque pœnis, dummodo his non sit aliquis nominatim comprehensus. Concessit Greg. XIV. Ordini Minorum infirmorum. Refert Capucinus *ad Compend.* 1. *parte, folio* 27. & ibidem concessit, vt possint dicti Prælati Generales habilitare subditos inhabiles, & infames. Et hoc idē possunt inferiores, quibus ipsi commiserint. Vide Rodriguez 1. *tomo quæstione* 20. *articulo* 4. Hoc tamen non possunt facere dicti Prælati, nisi facta prius debita pœnitentia, & satisfactione, vt ibi Rodriguez *art.* 5.

24 In Compend. Societatis, *verbo Absolutio*, §. 7. *&* 8. & ibidem §. 3. dicitur quòd possunt eorum Generales, & Prouinciales absoluere suos ab hæresi occulta. Ego hoc non dico, sed dico quod ibi dicitur. Et remitto me ad id, quod ego dixi *verbo Hæresis*, & ibidem dicitur, § 4 quod Gregorius XIII. concessit vt possint absoluere subditos legentes libros prohibitos, in locis in quibus possunt absoluere ab hæresi.

25 Possunt Prælati Regulares absoluere suos si sint excommunicati nominatim in foro externo, satisfacta prius parte. Rodriguez *ibi art.* 6.

26 Circa casus Bullæ Cœnæ an possint aliquid Prælati circa subditos, vide supra *verbo Abbas numero* 11.

27 Absolutiones præcedentes, & subsequentes, si dari debeant à Prælatis circa peccata, debent fieri omnino intra Sacramentum pœnitentiæ; extra quod non remittitur peccatum per absolutionem. Si verò absoluant tantùm à censuris annexis, id possunt facere extra Sacramentum: Rodriguez *articulo septimo, citata quæstione, vigesima, & eodem tomo* 1. *q.* 61. *art.* 7.

28 Prædictæ concessionis absoluendi à reseruatis Papæ, etiam extenduntur ad absoluenda illa quæ successores Papæ reseruauerint; nisi subsequentes prædictas Concessiones reuocauerint, & Ordinis priuilegia: similes enim concessiones generales debent isto modo extendi. Rodr. 1. *tomo q.* 20. *art.* 8.

29 Possunt prædicti absoluere subditos à simonia commissa in collatione beneficij, seu officij, idquè toties, quoties, Rodriguez 1. *tomo quæstio.* 20. *articul.* 13. Ibi tamen ait, non posse Prælatos absoluere subditos à simonia commissa in receptiones Ordinis sacri. Quia, inquit, Six-

Sixtus V. in ſua Bulla contra Clericos malè promotos reuocauit abſolutionem huius ſimoniæ, & aliàs ibi, dicens quòd non poſſet impendi ab vllo etiam Regulari, per quodcũq; priuilegium etiã Maris Magni, omnia enim ibi reuocat etiam quod ad Regulares. Et quamuis Clemens ipſe VIII. poſtea hanc Bullam Sixti V. reuocauit quoad alias pœnas ad terminos iuris communis: *ibidem* tamen Clemens exprimit quod pœnæ contentæ in eadem Bulla Sixti contra ſimoniacos in ordine, maneant in ſuo robore antiquo: & proindè infert Rodr. quod à prædicta ſimonia in ordine, non poſſunt Prælati ſubditos abſoluere. At ſaluo meliori iudicio, ego credo quod poſſunt. Si enim iuxta ipſum Rodr. & alios citandos infra *verb. Priuilegij confirmatio, numer.* 33. quando Papa ſucceſſor confirmat priuilegia Ordinis ex certa ſcientia, reualidat priuilegia etiam ſi eſſent reuocata per ſuos anteceſſores: vt ibidem probabitur, conſtat quod poſt illam Bullam Sixti V. Clem. VIII. confirmauit priuilegia Minorum ex certa ſcientia, vt patet ex Bulla ipſius poſita in Bullario Rodrig. *fol.* 1201. ac proindè ibi reualidantur priuilegia reuocata à Sixto, per quæ olim Regulares poterant abſolui per ſuos Prælatos etiam ab iſta cenſura. Et licèt Clemens ipſe VIII. vt ait Rodr. in ſua Bulla reducente Bullam prædictam Sixti ad ius commune reliquerit prædictas pœnas, circa ſimoniacos in ordine intactas, & in ſuo robore, aduerto quod idem Clemens noſtra priuilegia confirmauit vno anno poſtquam ediderat Bullam illam moderatoriam Sixti, vt videre eſt in eod. Bullar. Rodrig. *fol.* 1237. Nam noſtra priuilegia confirmauit ex certa ſcientia anno 1597. prædictam verò Bullam moderatoriam Sixti ediderat ante annum 1595. Neque hic poterit obſtare non vſus circa hanc abſolutionem, ex eo ſcilicet quod à tempore Sixti, vſque ad tempus Clementis VIII. Prælati non abſoluebant ab illa ob reuocationem Sixti. Tale enim ſpatium, non continet tempus ad faciendam præſcriptionem non vſus: quod probo ex ipſo Rodriguez qui 1. *tom. quæſt.* 8. *articul.* 3. dicit quod in ſimili materia non vſus in priuilegijs intra Pium IV. & Sixtum V. ſolùm præceſſerunt anni 28. qui non ſufficiunt ad faciendam præſcriptionem non vſus, quin poſſimus vti vno priuilegio ibi citato, quod reuocauerat Pius IV. Et poſtea Sixtus V. confirmauerat noſtra priuilegia ex certa ſcientia, quod in præſenti materia poteſt applicari: & maiori iure, quoniam multo minus ſpatium cucurrit inter Sixtum, & Clement. Et præterea D. Paul. V. licèt in ſua confirmatione noſtrorum priuilegiorum, non dixerit ex certa ſcientia: dixit tamen quod innouabat: & quod confirmabat priuilegia confirmata eadem noſtra à Clem. VIII. qui tamen, vt dixi, confirmauit ex certa ſcientia: Vide infra *verb. priuilegium nu.* 30. *per totam.*

30 Prælati habentes poteſtatem quaſi Epiſcopalem: poſſunt abſoluere ſubditos à ſuſpenſione à diuinis, maximè ſi ſit occulta. Rodriguez *quæſt.* 20. *art.* 14. *ad finem.* Imò poſſunt, etiam ſi ſit publica, & perpetua, dummodo non ſit reſeruata: & poſſunt abſoluere à cenſuris incurſis ob indebitam ſuſceptionem Ordinum ſi in iure non reſeruentur Sedi Apoſtolicæ, & ibidem non interuenit ſimonia in Ordine. Sic ibi Rodrig. *cum art.* 13. *præced.* Sed tu pro abſolutione ſuſpenſionis ab Ordinem receptum ante ætatem vide ſupra *v. Ordines ſacri. nu.* 14. *per tot.* Et pro ſimonia vide *num.* 29. hunc antecedente.

31 Poſſunt Prælati abſoluere ſubditos à cenſura incurſa ob contemptum clauium. Rodrig. *cit. qu. art.* 15. & à cenſura incurſa ob peccatum factum ob confidentiam priuilegiorum. *ibid. art.* 16 Tunc verò peccatur in contemptum clauium quando quis non vult ſubmittere ſe poteſtati Eccleſiæ, putans illam eſſe intolerabilem, iniuſtam, duram, indiſcretam in ſuis præceptis. D. Thom. 2. 2. *qu.* 186. *art.* 9. *ad* 3. ſecus ſi noluit ſubijci ex ira, odio, paſſione repentina, &c.

32 Per conceſſionem Eugenij IV. factam Ciſtercienſibus poſſunt Generales ſemel in vita, abſoluere ſuos ſubditos ac Nouitio, ac donatos ob omni irregularitate, & inhabilitate contractis ante, vel poſt ingreſſum Ordinis, etiam Papæ reſeruatis ex quacumque cauſa, iniuncta pœnitentia ſalutari pro modo culpæ. Refert Rodriguez 1. *tom. qu.* 20. *art.* 20. Sed notat

notat Sayrus quòd si Prælatus absoluat Nouitium propter iniectionem manuum violentarum factam in Nouitiatu, & ille egrediatur ab Ordine: reincidit in illam excommunicationem. Sic Sayrus *lib. 3. de censur. c. 28.* citans Astensem. Et sumitur motiuum *ex c. eos, qui, de sentent. excom. in 6.* De hoc tamen iam dixi sup. *v. Nouitij absolutio, num. 32. & 33.* Quod saltem videtur, quòd si prædictus Nouitius absoluatur ibi in foro sacramentali à confessore sæcularium (qualis de ordinario est magister illorum) talis Nouitius exiens ab Ordine non reincidit: quia ille cōfessor sæcularium per Bullam Paul. III. potest absoluere sæculares ab hac censura canonis *si quis suadente*, absque eo quod reincidant: ergo idem confessor sæcularium poterit absoluere etiam Nouitium absque eo quod reincidat. Neque verò *capit. eos qui, de sentent. excommunicat.* iuuat Sayrum: quia ibi absolutus in mortis articulo à censura reseruata, vel extra mortem ob necessitatem, & nollens postea se præsentare potenti absoluere à cēsura reseruata, si inquam, iste sic primò absolutus reincidit postea in eandem censuram, est, quia ille prior absoluens in tali articulo ex se, ac directè non habebat potestatem absoluendi; sed absoluit solùm pro tali articulo, & sub tali conditione, vt se præsentet si euadat: at Prælatus absoluens Nouitium, potest directè illum absoluere ex priuilegio. Et illius priuilegium non exprimit vt absolutus Nouitius, egrediens se præsentet Episcopo: sicut exprimitur *in cap. citato* circa absolutos ab aliàs non potente.

33 Omnia prædicta possunt Prælati etiā circa Moniales, & Nouitias, & circa Monialium seruitrices. Quinimò, & Confessores Monialium hæc omnia possunt circa illas. Iuxta supradicta, *verb. Moniales, nu. 12.* & Rodr. *tom. 1. q. 20. artic. 21. 22. & 23.* & idem possunt circa Nouitios.

34 Absolutio data à Prælato virtute alicuius priuilegij, quod ipse ignorat, valet, si à parte rei datur illud tale priuilegium per quod illi conceditur posse absoluere. Rodriguez *quæst. 20. cit. art. 25.*

PRAELATI POTESTAS AD *dispensandum*.

Vide supra, verbo *Dispensare*, ibi enim continentur præcipua huc attinentia. Vide, verbo *Licentia*. & hoc verb. *Prælatus, num. 32. in princ.* & infra, verb. *Votum.* & Verbo *Suspensio.*

35 AD dispensandum requiritur iusta causa: & facta dispensatione sine causa, erit peccatum, si fit ad libitum. Est communis. Concil. verò Trid. *sess. 23. c. 1 de reform.* assignat has quatuor Christiana charitas: vrgens necessitas: debita obedientia: Reipub. vtilitas. Glossa verò in *c. requirentes. 1. qu. 7.* ponit has timor venturi mali: spes futuri boni: vitatio scandali. Sot. *lib. 1. de Iust. q. 7. art. 3.* addit, quòd sufficit etiam qualitas temporis, personæ, scientiæ, & hæ omnes tendunt ad bonum commune.

36 Possunt Prælati Regulares cum suis subditis dispēsare in illis omnibus in quibus possunt Episcopi in foro interno, supra *verb. Abbas, n. 6.* Et hoc debent facere per se solos iuxta illam ibi concessionem. Imò possunt plusquam Episcopi quoad aliqua: nam ibi Concil. prohibet Episcopos dispensare in irregularitate contracta ex homicidio voluntario: & tamen Prælati possunt hanc dispensare, si fuerit occulta, vt dictum est supra, *v. Dispensare, num. 8.* Prædicta verò concessio ibi facta à Tridentino Episcopis extenditur ad omnia quę per ius commune, vel per Bullas Pontificias nō sunt illis prohibita, Sylu *v. Dispensatio §. 14* At Regulares multa possunt per priuilegia, de quibus videant quę non possunt Episcopi.

37 Illa potestas cōcessa Dominicanis Prælatis ad exemplum Episcoporum, non potest delegari; neque id possunt facere per alios, vt proximè dictum est, vide *hoc v. Prælatus in 2.* Et adde quod aliàs priuilegia conferunt potestatem ordinariam, nisi limitent, vt per se fiant à solo tali. Rodrig. *tom 1. qu. 22. art. 11.*

38 Possunt Prælati dispensare cum subditis in irregularitate contracta ex homicidio voluntario in bello iusto facto, maximè si fuit contra infideles. Banhez 2. 2. q. 40. *art. 2. dub. 4.* & Candelabr. Aureum

2. p. tit. de regul. §. de dispensatione quoad Fratres, nu. 326.

39 Supra *v. Dispensare. nu.* 7. dictum est posse Prælatos dispensare in mutilatione membri, si illa irregularitas, seu culpa sit occulta; non posse verò si sit publica, & delata ad forum contentiosum, intra, vel extra Ordinem. Adde ex Rodrig. *ibi cit.* quòd non censetur mutilatio membri, abscissio digiti, vel auriculę externę, quia hæc non sunt membrum. Erit verò talis, abscissio pedis, manus, oculi, &c. nariũ, &c. Vide DD. in materia irregularitatis explicantes quid sit membrum.

40 Prelatus excommunicatus non admittit administrationẽ nisi sit denunciatus, vel notorius Clerici percussor. Nau. *li. 5. Constit. de sentent. excom. cons. 53. n. 1.*

Vide, vt dixi, alia conducentia ad hunc locum supra *ver. Dispensare, per totum.* Et citatos in principio.

ADDITIO.

Dixi supra sufficienter *verb. Prelatus*: de potestate quam habet Prælatus circa subditos ad absoluendum, ac dispensandum. Nunc pauca de iurisdictione illorum pro foro externo, & interno. Vide etiam supra *in his Addit. verb. Dispensare.*

1 Prælati ergo potestas, seu iurisdictio est duplex. Alia est ordinaria: alia delegata. Potestas ordinaria est illa quæ committitur à lege: nisi lex clarè innuat, quòd talis potestas sit delegata. Secundò est etiam ordinaria illa quæ committitur à Papa. Tertiò talis etiam est quæ per consuetudinem committitur. Quartò potest etiam per communitatem alicui committi. Ita Sylu. *ver. Iurisdictio,* & alij communiter. Circa secundum modum quando committitur à Papa declaro, quòd quando Papa concedit alicui Prælato, vel communitati priuilegium aliquid faciendi, talis iurisdictio est ordinaria, & potest delegari: vt inter alios tenet, ac probat Sanchez 2. *lib. de Matrim. disp.* 40. *num.* 14. Multum refert an potestas sit ordinaria, vel delegata, vt ex dicendis patebit. Potestas delegata est illa quæ nullo ex prędictis quatuor modis conceditur; sed solùm conceditur ab homine, quando scilicet aliquis Prælatus habens potestatem ordinariam concedit alicui suam authoritatem aliquid faciendi in particulari, vel in communi ad certum genus causarum.

2 Omnes Prælati cõuentuales Religiosorum habẽt iurisdictionem ordinariam in vtroque foro, & proindè possunt illam delegare quoad omnia quæ illi possunt. Rodrig. *Addit. ad Sum. verb. Iurisdictio, cap. 237. numer. 3.* & Nauar. *cap. non dicatis n. 95.* & probatur, quia habent iurisdictionem ex officio, seu ex lege Canonica quæ Prælatis ritè electis dat iurisdictionem competentem suo officio. De Præsidentibus verò Conuentum qui habẽt vicariam iurisdictionem, innuit Sanchez *libr. 4. Decalog. cap. 24. numero 25.* quod etiam habent iurisdictionem ordinariam. Dicit enim ibi eos posse irritare vota subditorum, quod non competit, nisi habenti iurisdictionem ordinariam dominatiuam. Dummodo tales Pręsidentes habeant in absentia Superioris localis totam plenam authoritatem quam habet Superior Cõuentus: & proindè tales Pręsidentes poterunt in illius absentia illam authoritatem committere.

3 Pro Ordine Minorum quæris an Vicarius Prouincialis mortui loco suffectus vel vices gerens Prouincialis absentis, habeat authoritatem ordinariam, vel delegatam in tota Prouincia? Respondeo, duobus modis posse creari prædictum Vicarium Prouincialem, primò per modum præscriptum à statutis generalibus, de quo infra *in ver. Prouincialis.* Secundò quando solus Prouincialis exiens à Prouincia committit alicui regimen illius. Si hoc secundo modo eligatur est delegatus, & habet iurisdictionem solùm delegatam cùm ab homine solùm recipiat, & proindè non poterit illam subdelegare. Si verò priori modo secũdùm statuta eligatur, habebit iurisdictionem ordinariam, & poterit delegare, quia illam habet à lege. Vide tamen *verb. Prouincialis.* Et à fortiori omnes Prælati Regulares Superiores ad ipsos conuentuales habent prædictam iurisdictionem ordinariam.

4 Delegatus ad vniuersitatem causarum censetur habere iurisdictionem ordinariam: & proindè potest delegare aliquas causas: non tamen poterit delegare omnem suam delegationem alium pro se in-

in totum substituendo. Tenet Sanchez *lib. 2. Decal. disp. 31. a nu. 2.* citans multos textus, Theologos, & Canonistas. Quis autem sit delegatus ad vniuersitatem causarum explicat *ibi nu. 4.* dicens esse illum cui committuntur causæ in generali, licèt quoad locum sit specialis commissio. Idem dicendum si indefinitè committantur causæ alicuius territorij: vel quando committitur in generali circa omnes personas, etiamsi non specificentur omnes causæ. Sed de ordinario semper delegans in commissione exprimit ad vniuersitatem causarum, & sic debet facere pro dubijs amputandis.

5 In Ordine Minorum quandò Superiores Prælati mittunt Commissarios pro visitandis Prouincijs, quantumcunque eis dent plenitudinem potestatis, & hæc extendatur ad omnes casus, tales non dicuntur delegati ad vniuersitatem causarum, sed delegati ordinarij, & consueti. Probo primò, quia delegatus ad vniuersitatem causarum cùm sit ordinarius non amittit iurisdictionem, donec in particulari sibi reuocetur, at visitator Prouinciæ finita visitatione nullam omnino iurisdictionem habet etiam per statuta Ordinis: neque est necesse vt fiat illius specialis reuocatio. Adde quòd in litteris suæ commissionis illis conceditur expresse vt possint subdelegare aliquas causas, quod non esset necessarium concedere si essent delegati ad vniuersitatem causarum per proximè dicta. Tertiò, quia Prælati Ordinum exprimere solent quando id committunt, ad vniuersitatem causarum quod rarius faciunt, quando visitatores Prouinciarum destinant.

6 Habens iurisdictionem ordinariam potest illam committere cui, & quando voluerit. Hoc autem non potest facere habens illam delegatam, nisi illi specialiter concedatur. Est com. Doctorum, & habetur *ex c. inter cætera de officio ordinarij*. Ratio est, quia habens iurisdictionem ordinariam habet illam tanquam rem propriam, & suam: habens verò illam delegatam, possidet illam tanquam rem alienam, & solùm habet vsum illius. Vnde sicut qui rem temporalem, cuius habet dominium, vt panem, potest alteri donare, non verò id potest donare qui habet solo titulo commodati, vel titulo depositi, ita in iurisdictione ordinaria obtenta tanquam re propria: vel in delegata obtenta vt commodata, vel deposita.

7 Hinc oritur alia differentia inter vtrãque iurisdictionem: quod scilicet delegata potest ad nutum auferri à delegante: non verò sic potest auferri iurisdictio ordinaria. Patet ex prædictis, cùm enim delegatus non habeat iurisdictionem propriam, sed commodatam, eiusq; solum vsum, absque iniuria potest illam reuocare is qui concessit: sicut potest quis reuocare depositum quod apud aliquem deposuit. Quod non potest Superior facere ad libitum, auferendo ab inferiori iurisdictionem ordinariam, quia est res sua, & propria inferioris, concessa per legem, vel priuilegium, &c. Vnde sicut non potest auferre officium, vel dignitatem inferioris ad libitũ, sic non potest auferre iurisdictionem illi datam seu annexam propter officium: dico, sine causa. Nam si detur causa, v. g. ob culpas Prælati inferioris; sicut potest Superior illum priuare officio, sic poterit priuare iurisdictione. Idem etiam poterit facere, limitare scilicet iurisdictionem inferioris in aliquibus pro bono publico: vt cùm Prælati pro bono publico, edicto publico prohibent Prælatis inferioribus aliquid quod poterãt facere authoritate ordinaria sicut praxis obseruat: & ita debet intelligi Rodrig. *loco supra dicto, verb. Iurisdictio, nu. 3.* dicens esse conforme Conc. Trid. decreto, *sess. 14. can. 11.* vbi sub anathemate definit posse Episcopos reseruare casus etiam pro foro interno, & externo.

8 Occasione præcedentium dico non posse Generalem Ordinis auferre Prouinciali iurisdictionem procedendi, vel sententiam ferendi in aliquo casu ordinario contento intra limite iurisdictionis dicti Prouincialis, sed tenetur expectare vt Prouincialis procedat, ac iudicet per se, vel cum Diffinitorio, & tunc per appellationem tantùm poterit de causa cognoscere. Idem iudico suo modo non posse Prouincialem licitè facere circa Prælatum localem in illis, quibus ex consuetudine, vel statuto dicti Prælati locales possunt procedere. Hanc primò probo à simili ex Conc. Trid. *sess. 24. c. 3.* de-

de Reformat. vbi clarè præcipit quod causæ omnes in prima instantia terminentur coram Ordinarijs locorum tantummodo: ad quarum terminationem coram illis assignat biennium. Ante quod biennium præcipit vt à Superioribus quibuscumque non auocentur, neque appellationes acceptentur: neque fiat illarum commissio, vel inhibitio, nisi à sententia diffinitiua, vel ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, cuius grauamen per appellatione reputari nequit. Excipit causas quę iusta ius Canonicum de prima instantia pertinent ad Sum. Pontificem, vel ipse Sum. Pōtifex per speciale rescriptum manu propria subscribendum commiserit, vel auocauerit. Hoc decreto supposito, constat quòd Prouincialis habet in sua Prouincia iurisdictionem quasi Episcopalem, vt patet: cùm ergo possit causas subiectas suæ iurisdictioni coram se motas terminare, saltem cum suis Diffinitoribus non poterit Generalis prohibere, quin dictus Prouincialis de prima instantia easdem causas resoluat. Quemadmodum Archiepiscopus nullo modo se ingerit causæ motæ coram Episcopo, nisi per appellationem. Secundò probo ex nostris statutis Generalibus Barcionensibus Tolletis reformatis *tit. de Officijs*, vbi præcipitur Prælatis Superioribus ne se cōturbent ad inuicem in executione suorum munerum, seu officiorum: sed potius Superiores adiuuēt inferiores in suis officijs, non illos impediendo, neq; se in illis ingerendo; quin potius quandiu inferiores suis officijs priuati non fuerint, eisdem faueant in omnibus: nam dato contrario sequentur multæ perturbationes & inconuenientia. Sic enim postulat suauis gubernatio Ecclesiæ. Imò & gubernatio orbis; nam primum mobile cœlorum, licèt suo primo motu secum rapiat inferiores orbes, non tamen impedit quin vnusquisque orbis inferior suum particularem motum, seu cursum peragat, & suas particulares emittat in terram influentias. Vnde concluditur non posse ad libitum Generalem inuito saltem Prouinciali, neque istum inuito Prælato locali, causam coram illis motam auocare, nisi ob grauem, & iustam causam consuetudine, vel lege permissam: aliàs prædicti Superiores iniuriam faciunt inferioribus, ac proindè peccant.

9 Duplex est iurisdictio ordinaria, altera dicitur contentiosa, altera dicitur voluntaria. Contentiosa, seu necessaria est illa, quæ habet contradictorem, quia debet exerceri inter partes litigantes, cum strepitu, seu aliqua figura iudicij, citando, inquirendo, & sic de cæteris. Patet *ex l. inter stipulantē*, §. 1. *ff. de v. obligat.* Et dicitur contentiosa, quia actor cōtendit contra reum. Altera iurisdictio dicitur voluntaria quæ in solos subditos volentes exercetur, vt sunt in foro sæculari adoptio, manumissio, emancipatio, &c. In foro Ecclesiastico erunt dispensare, absoluere à censuris, vota commutare, & similia, quia in his subditus voluntariè se subdit Prælato non citatus, neq; contra illum aliquis contendit. Sic gloss. *legis 2. initio, ff. de offic. proconsulis.* Et ibi Iuristæ.

10 Hoc posito Prælatus extra suum Conuentum, vel Prouinciam non potest in subditum exercere iurisdictionem contentiosam, bene tamen poterit exercere iurisdictionem voluntariam. Est communis Doctorum, maximè Iuristarum, & habetur *in citata proximè lege de officio proconsulis*, vbi lex, & Doctores dicunt non posse iudicem extra suum territorium officium contentiosum exercere. Et ratio idem dictat, quia aliàs iniuriam faciet iudici illius loci, & dabitur causa turbationem. Et propter oppositam causam, iurisdictio voluntaria poterit exerceri à iudice, & Prælato existente extra suum territorium, quia hæc cùm non indigeat strepitu iudicij, neque tribunali, nulli facit iniuriam, neque perturbationem poterit causare. Hinc colligitur quòd si Guardianus, vel alter Prelatus localis (idem dic suo modo de Prouinciali) petat cum socijs alium Conuentum, & ibi sui socij publicum crimen committat, non poterit illos ibi punire, neque illorum causam terminare, quia petit casus iurisdictionem contentiosam, quam ibi extra suum Conuentum non potest exercere: imò si socius illius ibi deliquerit publicè, non poterit illius causæ se ingerere, sed id pertinet ad Prelatum localem illius Conuentus. Idem de socijs Prouincialis existentis extra suam Pro-

Prouinciam. Imò credo quòd si dicti socijs indè auffugiant, restituẽdi sunt Prelato illius loci in quo deliquerunt, vt ibi ipse illos puniat.

11 Prælatus existens extra suum districtum potest in subditum exercere iurisdictionem voluntariam ob rationem positam *numero praecedenti*, verbi gratia, potest suum subditum extra territorium absoluere a reseruatis, cum eodem dispensare in irregularitate extra confessionem, vel intra confessionem: potest illius vota irritare, & sic de cæteris. Et hoc intelligo siue subditus ibi sit præsens cum Prælato extra territorium: siue Prælatus extra illud existens indè per scriptum prædicta iubeat fieri: quæ possint per scriptum licitè fieri. Addo etiam quòd Prælatus existens extra territorium poterit fulminare validum excommunicationem legendam in suo territorio contra suum subditum existentem intra territorium illius Prælati: vel indè iubere vt aliquid contentiosum fiat in suo territorio. Nam per hæc omnia non fit iniuria Prælato, in cuius territorio existit, neque illius tribunal modo aliquo læditur, vt patet. Et idem quod diximus de iurisdictione ordinaria, vel contentiosa, vel voluntaria vt possit, vel non possit exerceri extra territorium, dicendum est similiter de iurisdictione delegata, vt scilicet voluntaria possit extra territorium exerceri, nõ verò contentiosa. Excipe tamen, & dic posse Prælatum exercere iurisdictionem contentiosam extra suum territorium, si Prælatus illius territorij, & partes contendentes consentiant, prout latè probat, & citat Sanchez *libro 3. de Matrim. disputat. 19. num. 8.* Sit exemplum Episcopi nõ valentis exercere Pontificalia in aliena Diœcesi, quod tamen facere potest si Episcopus illius Diæcesis per quam transit licentiam concedat. Vt patet ex Tridentino *sess. 14. capit. 2. de reform. & sess. 6. cap. 5. de reformat.* intercedit enim vtrobique ferè eadem ratio.

12 Concessa aliqua re à superiore conceduntur omnia necessaria ad illam comparandam, *l. 2. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* vbi sic habetur. *Cui iurisdictio data est, ea quoque concessa videntur, sine quibus iurisdictio explicari non potuit.* Habetur etiam *cap. praeterea, de officio delegati*. Vbi sic dicitur. *Ex eo quod causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.* Excipe tamen, vt non vtatur medijs aliquibus ad illam causam vtilibus ac iuuantibus, si talia media ipsi Iudici sint specialiter prohibita. Hac de causâ diximus supra, *verbo Episcopus num. 5.* etiam si Episcopo aliquando concedatur per Tridentinum posse punire Religiosos in aliquo casu, & ad id faciendum sit vtile medium Religiosos citare per censuras: hoc tamen medio non possunt vti nisi in tribus casibus ibi permissis à Concilio, in alijs verò non poterunt vti medio excommunicationis, quia iure Canonico & per multas concessiones non possunt regulares exempti excommunicari ab Episcopis. Et sic debet intelligi citatum capitulum *praeterea*, dum ait, commissa causa iudici Ecclesiastico, posse ab illo fulminari excommunicationem pro causæ assecutione. Intellige, dummodo non sit priuilegiata persona illa contra quam vult ferre excommunicationem, vt non possit censuris ligari, sicut nõ possunt regulares, nisi in casibus expressis. Poterit enim tunc Iudex, vel Prælatus cui commissa est causa vti alijs remedijs iuris sibi non prohibitis, vt *cit. loc.* dixi. Aduerto præterea, *in citat. cap. praeterea*, id concedi etiam Iudici delegato. Quod proindè fortiori iure competet Prelato ordinario.

13 Ad huc pro maiori claritate casuum contingentium, libuit hic in Summa resumere Summam positam à Glossa *in initio citati capitis praeterea*, quæ sic habet. Compend. Papa alicui delegato causam sub hac forma. *Causam, quæ vertitur inter tales tibi committimus terminandam: quod iustum fuerit exequaris.* Iudex iste, qua in rescripto non continebatur quòd posset punire contumacem, vel posset citare partes, quæsiuit vtrùm posset cõtumacem cogere, vt veniat, aut an possit eum punire si non veniat? Respondet Papa vt supra, hæc Gloss. Hinc colliges quod delegante Superiore Prælato alicui inferiore causam aliquam, talis delegatus pro expeditione talis causæ poterit vti omnibus medijs necessarijs ad illius causæ finalem resolutionem dummodo media

sint

sint licita, & non specialiter interdicta. Imò addit Glossa *ibidem* tunc extendi iurisdictionem ad omnia accessoria, quæ sunt necessaria ad illius causę terminationem. Addit etiam *Gloss. citata* quod concesso principali cōceduntur accessoria, & connexa, pro quo citat sex, vel plures textus iuris Canonici ac Cæsarei.

14 Et quoniam video vnum ex copiosis titulis decretalium esse illum, qui agit de officio delegati. Et vidi iam in hac materia quæstiones exortas, dicam solùm in Summa, quæ Doctores tradunt de duratione potestatis delegatæ, an scilicet expiret morte concedentis. Nam communis opinio est, imò expressa in iure quod iurisdictio ordinaria non expirat morte concedentis. De iurisdictione verò delegata, sunt aliqua dubia resoluenda. Circa quam omnes etiam concedunt quod iurisdictio delegata concessa alicui expirat mortuo concedente, re integra, id est, non incæpta. Non verò expirare si res iam erat incæpta, seu negotium iam cæptum. In summa, & clarius sic accipe. Commisit mihi Superior talem causam. Recepi litteras, antequam manum vllam ad negotium admouerem, renunciatum est mihi illum esse mortuum. Dicitur res integra, seu non incæpta, quia negotium adhuc integrum est, nec manum admoui, & adhuc non est incæptum. Si verò iam citaui partem, vel aliquam diligentiam feci inquirendo, &c. iam negotium non est integrum sicut antea, sed est inceptum, & inchoatum. Sunt ergo multæ opiniones circa hoc punctum, quando scilicet circa commissionem causæ factam à Prælato mortuo, vel officio priuato, dicenda sit mihi commissario res integra, vt non possim procedere neque inchoare: vel dicenda sit mihi res incæpta, vt possim procedere non obstante morte delegantis.

15 Communior opinio dicit requiri, ac sufficere citationem partis, vt res dicatur incepta, & iam non sit integra: & proindè possit procedere vsque ad terminationem causæ ex iurisdictione delegata à mortuo delegante. Colligitur *ex capit. gratum. de officio delegati.* ibi: *Cum citatione facta, negotium sit quasi captum*. Et habetur etiam *ex cap. final. eodem titulo.* vbi similia verba ponuntur. Citat multos Doctores vtriusque iuris pro ista opinione Sanchez *libr. 8. de Matrim. disp. 28. num.* 10. Et addit *ibidem num.* 13. ac probat cum multis sufficere quod delegatus decretum publicauerit, vt pars citetur etiam si citatio non fuerit intimata citato. Iam enim illud fuit incipere negotium, ac proindè iam res non est integra. Et colligitur *ex citato cap. gratum de officio delegati*: ibi. *Proposito citationis edicto* Æquiualet verò citationi partis, actus quicunq; factus coram parte circa idem negotiū. Vt sic coram parte legatur commissio delegantis, vel quid simile.

16 Quid si negotium commissum non habeat partem citandam? pono exemplum: Committit Prælatus alicui patri, vt visitet prouinciam in ordine Minorum, in qua visitatione non requiritur citatio partis, quis actus æquiualens citationi dicetur vt dicatur res incępta, vt possit procedere ob inchoatum negotium? Credo quod sufficiet legisse iam litteras commissionis suæ in aliquo Conuentu Prouincię sibi delegatæ, vt iam res sit inchoata. Probo, quia illa lectio seu publicatio litterarum æquiualet citationi Prouinciæ, & proindè si post illarum litterarum publicationem mors delegantis nuntietur, iam res non est integra, sed inchoata. Et confirmo à simili, quia in iure ac praxi ciuili minori actu acquiritur possessio, quā sit publicatio commissionis solemnis. Nam in practica iuris emens domum acquirit veram possessionem, domus solùm tangendo parietes, vel quid simile in alijs possessionibus: ergo illa publicatio commissionis facta cum solemnitate sufficiet pro acquirenda possessione illius delegationis, cùm iam exercuerit actum iurisdictionis conuocādo ad Capitulum, pręsidēdo in communitate, &c. Si verò prędictus commissarius iter arripiens ad visitandam prouinciam in itinere certior fiat de morte delegātis antequā litteras commissionis publicet in Cōuentu modo solito, non poterit incipere, quia res est integra, & non cæpta. Et ex hoc inferes quid dicendum sit in alijs commissionibus similibus in quibus non requiritur citatio partis, sed, verb. grat. informatio recipienda per testes absque citatione partis. Sufficiet enim vocasse testem,

quia hoc iam est inchoasse rem, etiam si testis nondum sit auditus modo explicato *num. præcedenti*. Acceptare verò litteras commissionis etiam in publico, non est incæpisse negotium, quia acceptare non est actus iurisdictionis exercitæ.

17 Hinc melius intelliges quod diximus supra *ver. Indulgentia, siue Iubilæus*, videlicet confessorem qui in vltima die Iubilæi non potuit perficere totam confessionem, seu concessionem Iubilæi modo ibi prædicto, audiuit tamen pœnitentem, & absoluit modo quo ibi diximus, posse transacto Iubilæo commutare vota, & facere quod ibi diximus, quia sita illa delegata iurisdictio concessa in Iubilęo iam est cæpta, & inchoata, iam enim audiuit pœnitentem, quod æquiualet citationi, & proindè iam res nō dicitur integra, & ex consequenti potest continuare. Vide *citat. verb. Indulgentia n.16.* cum dictis supra *eod. verb. n.6.*

18 Si quis delegatur Commissarius ad Vniuersitatem causarum quæ variæ sunt, sufficiet inchoasse vnam, vt res iam dicatur cæpta etiam quoad omnes alias. Tenet Sanchez citans multos *disputat. 28. citata, num.27.*

19 Sicut cessat iurisdictio delegati per mortem delegantis re integra, & non cæpto negotio, ita expirat si re integra delegans priuetur officio vel finiat officium. Idem enim est quoad hoc mori, vel non habere officium, quocunque modo amittatur, dummodo de morte delegantis constet, vel de officij illius cessatione. Est communis Doctorum. Et hoc intelligitur etiam si ipse delegans sit Sum. Pontifex, vt habetur *cap. licet vndique, de offic. deleg. & c. si cui nulla de preb. in 6.* siue sit Papæ rescriptum ad negotium iustitię siue gratię, dummodo moriatur re integra. Si enim moriatur re iam cępta non expirat.

20 Circa dictum pręcedens de rescripto Papę concesso ad gratiam distinguere oportet quod duobus modis Papa concedit aliquam gratiam, primò de gratia iam facta completè: Secundò de gratia facienda, v. g. concessit Papa Romæ dispensationem alicui absolutè, non committendo Episcopo; vel alicui, vt faciat informationem, & illa facta Episcopus dispenset: ista vocatur gratia facta, & ista non expirat morte Papę concedentis re integra. Alio modo facit Papa gratiam, quę dicitur gratia facienda: quando scilicet iubet Episcopo vt facta informatione dispenset: Iam enim Papa fecit aliquam gratiam inchoatam sed restat facienda per Episcopum. Hęc autem gratia expirat morte Papę concedentis re integra, id est si Episcopus nullum actum iurisdictionis facere cępit circa talem informationem, de quo latè Sanch. *cit. disp. 28. à numer. 48. vsque ad finem disputationis*: quod non est meum prosequi: licèt ibi multa & docte tradat quæ possunt Prælatis inseruire in casu similium commissionum.

21 Rediens verò ad negotium propriè regularium non omittam ponere casum, qui cōtingit in mea Prouincia circa iurisdictionem delegatam. De mandato Generalis visitauit Prouinciā quidam commissarius: finit, ac perfecit visitationem viuente adhuc Generali: eo verò tempore quo Generalis separabat vt veniret ad Capitulum celebrandum, mortuus est Generalis: fuit grauis quęstio agitata an delegatio commissarij duraret, ac proindè deberet gubernare Prouinciam vsque ad electionem successoris loco defuncti: an verò cessaret delegatio morte Generalis delegantis. Aliqui Doctores dixerunt non expirasse. Ratio pro illis esse potuit, quia iste commissarius delegatus iam inchoauit iurisdictionem suę delegationis in multis actionibus visitando, corrigendo, &c.

At multi ac meliores, cum quibus ego censui, dixerunt expirasse, ac proindè non potuisse amplius procedere. Rationes pro ista parte sunt istę. Nam primò delegatus terminata sua causa sibi commissa, non potest amplius procedere, vt omnes fatentur; quia illi solùm delegata est iurisdictio ad istam causam terminandam: vt si rex alicui non iudici ordinario, committat causam alicuius homicidij per ipsum finaliter terminādam: lata sententia finali, & executioni mandata cessauit iurisdictio illi delegata. At commissarius prædictus finierat visitationem, pro qua sola illi data est iurisdictio: ergo expirauit delegatio. Neque obstat quod prædicti cōmissarij solent assistere in Capitulo ac

Dif-

Diffinitorio, vt ibi præſentent viſitationes quas fecerunt, & proindè videtur quòd delegatio illius durare debuit vſq; ad futurum Capitulum. Non, inquam, obſtat. Quia per accidens eſt tales commiſſarios ſolere aſſiſtere Capitulo: non enim in illo habent ſuffragium deciſiuum, neque conſultiuum, ſed ſolùm præſentant viſitationes: quod & abſentes facere poſſunt. Et in mea Prouincia iam contingit præſidentem Capituli Prælatum generalem cuiuſdam commiſſarij viſitationes in quodam Capitulo recepiſſe, non admiſſo illo commiſſario ad diffinitorum: quo poſito ſic arguitur ſecundò. Acceſſorium ſequitur naturam principalis, *reg. acceſſorium. de regul. Iuris, in 6.* ita quòd perempto principali, perit acceſſorium. At viſitare prouinciam eſt principale intentum iuriſdictionis in talibus commiſſarijs, aſſiſtere verò Capitulo eſt per accidens, vt diximus. Imò gubernare prouinciam dum actu viſitant eſt per accidens, quia in tali quibus religionibus viſitant viſitatores, & non gubernant. Imò ipſi noſtri viſitatores quando viſitant Conuentum aliquem non illum gubernant. Tertiò principaliter quia noſtra ſtatuta generalia Valliſoleti, anno 1593. expreſsè decernunt vt viſitator prouinciæ intra tres menſes illam viſitet: & ſi Capitulum non ſit mox celebrandum, exeat à prouincia. Et prædictus viſitator iam tres menſes exceſſerat: & totam Prouinciam viſitauerat. Quartò, quia viſitator Prouinciæ non eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, vt ſupra diximus, *num. 5.* ergo vt illorum viſitatorum iuriſdictio expiret, non eſt expectanda reuocatio particularis, ſed ſolùm terminatio, & finitio cauſæ delegatæ, quę eſt viſitatio. Et ita in terminis tenet Rodriguez *tomo 1. quæſt. q. 8. art. 1.* id expreſsè dicens ſeruari in Societate IESV. Tenet etiam Aldrete *libro 1. de diſcipl. Relig. c. 3. n. 30. & ſeqq.*

12 Geſta per Prælatum excommunicatum valent, quandiu eſt toleratus ab Eccleſia videlicet donec nominatim denuncietur, vel ſi ſit notarius Clerici percuſſor. Vide quę diximus ſupra, *verbo Excomm. num. 6.* Et ibi citatum Sanchez: adde Sà *in Aphor. verb. Iuriſdictio*, qui citat Nauar. dicentem poſse quemlibet excommunicatum exercere ſuam iuriſdictionem, ſi non ſit declaratus, aut ſi non ſit ſuſpenſus. Vide etiam *citat. verb. Excomm. numer. 4. & 5.* quomodo, vel quando ſint valida geſta per Prælatum habentem titulum putatiuum cum errore communi vulgi, hic enim poſſunt inſeruire. Declaro tamen quòd prædictus Prælatus ſic excommunicatus officium exercens peccabit mortaliter, niſi illum excuſet ignorantia, neceſſitas famæ, vel quid ſimile. Puto autem geſta per illum valere etiam, ſi delictum ſit publicum, quandiu eſt toleratus, & non denuntiatus nominatim, vt diximus, *citato n. 6.*

PRAESCRIPTIO CONTRA *bona Regularium.*

Vide infra, *verbo Reſtitutio, per totum.*

1 De iure communi contra bona Regularium, quæ ſunt etiam Eccleſiaſtica, non præſcribitur niſi ſpatio 40. annorum, *cap. de quarta. de præſcript.* Hoc enim communiter conceditur omnibus Eccleſijs.

2 Per ſpecialia priuilegia, Benedictini in Portugallia, & cum illis communicantes habent vt eorum bona non poſſint præſcribi niſi ſpatio ſexaginta annorum. Ita enim illis primò conceſſit Eugenius IV. & poſtea, idem Papa Benedictinis extra muros Romæ degentibus conceſſit, vt non præſcribant bona illorum, niſi per ſpatium centum annorum. Et inter bona præſcriptionis capacia, numerantur etiam priuilegia, vt infra dicetur *verbo Priuilegij ceſſatio per non vſum*, citata priuilegia Benedictinorum citat Rodriguez *tomo 3. quæſt. 35. art. 2.*

PRAESCRIPTIO QVOAD *crimina.*

1 In iure ciuili præſcribunt aliqua crimina quatenus ob longum tempus præcipit ius propter pacem Reipublicæ, ne crimina aliqua accuſentur, niſi intra certum tempus: quo elapſo ad bonum pacis nequeunt accuſari, vel puniri.

2 In iure ciuili crimina præſcribunt ſpatio annorum viginti, vt plurimum. Et aliqua

liqua præscribunt minori spatio, adulterium enim intra solum quinquennium potest accusari. Iulius Clarus *in practic. quæst.* 51. *nu.* 4. videantur leges particulares Regni, & Ordinum.

3 Si tempore assignato ad syndicatum Iudicem sæcularem aliquid contra illum non fuit delatum, tali tempore transacto, si noui veniant accusatores non recipiuntur: quia præscripsit accusationis tempus. Iul. Clar. *ibidem num.* 5. Et fortè per hoc se poterit etiam defendere, vtcumque Prælatus syndicatus, vbi consuetudo est, quòd finito officio syndicetur per visitatorem proprium, vt fit in Ordine Franciscano (Vide tamen mox dicenda) *ibidem* notat Iul. Clar. illam præscriptionem syndicati valere, etiam si nondum sit absolutus. Addit Rodrig. *tom.* 3. *Addit. ad Sum. cap.* 104. *concl.* 7. hoc in Religionibus non esse vniuersim admittendum, est enim præiudicium Ordinis quòd crimina maneant impunita.

4 Si verò sententia iam lata est contra aliquem pro crimine, executio talis sententiæ nunquam præscribitur, sed potest longo post tempore executioni mandari. Glossator Iulij Clari *ad q. cit.* 51. *n.* 2.

5 Crimen nefandum nunquam præscribit, sed potest puniri quocumque tempore innotescat. Glossator Iul. Clari, *vbi proximè*.

6 In iure canonico præscriptio criminum, vt plurimum non admittitur, & præcipuè ad procedendum per inquisitionem, & indicendam purgationem canonicam. Salzedo *in pract. crim. cap.* 147. & Rodrig. *tom.* 2. *qu.* 33. *art.* 11. dicens posse Religiosum puniri post quindecim annos, à commisso crimine: quia, vt ibi probat, ex iure canonico crimina non præscribunt. Et probat, quòd etiamsi in aliquo ordine esset statutum ne punirentur crimina, nisi intra vnum, vel duos annos, illo non obstante posset Prælatus ratione correctionis, & boni publici punire. Quamuis accusator tunc præscriberet, & non posset tunc accusare.

7 In Ordine Minorum in statutis generalibus Romæ, anno 1587. statuitur vt qui Religiosus proprio Prælato non denunciauerit, absque legitima causa: & postea alteri Prælato denunciauerit, puniatur ob talem omissionem, si causam omissionis non dederit: sed tamen ipse reus delatus non sit immunis à pœna, & à culpa. Per quod etiam videtur quodammodo tollere præscriptionem criminum, standum tamen est legibus & moribus cuiusque Ordinis, & prudentia dictabit etiam, ac circumstantia temporis quid magis conducat bono communi, ac particulari culpati.

QVID, ET QVOTVPLEX priuilegium?

1 PRiuilegium est lex priuata aliquid speciale concedens: id est, aliquem fauorem seu beneficium. Vnde si non concedat aliquem fauorem, vel beneficium, non est in rigore priuilegium. Est communis Doctorum. Vnde lex in ponens grauamen seu censuram in aliquo Ordine, non est priuilegiũ, sed lex pœnalis.

2 Non est necessarium quod priuilegiũ concedat aliquid contra ius: sed satis est quod sit vltra ius, vel præter ius. Quando verò à Papa fit aliqua declaratio iuris communis, vel particularis Bullæ, in rigore talis declaratio non potest dici priuilegium, quia nihil concedit: sed tamen latè dici potest priuilegium quatenus concedit quietem conscientiæ. Suarez *tom. de Legibus, lib.* 8. *c.* 1. *n.* 7.

3 Non est necesse quod priuilegium detur in scriptis, sufficit dari verbo tenus: imò Leo X. in supplemento, *f.* 58. *Concession.* 161. concessit, quod Minoritæ secura conscientia possint vti omnibus sibi à Sede Apostolica concessis siue per Bullas, aut Breuia; siue per viuæ vocis oracula, sicut in libris Ordinis reperiuntur Rod. *tomo* 1. *quæst.* 7. *art.* 5. & proindè innuit Papa sufficere vt reperiatur priuilegium scriptum in libris Ordinis, ad hoc vt fidem faciat in quouis foro. Idem est, si per solas supplicationes factas Papæ à Cardinali, aliquid impetretur: & Papa dicat, *Fiat*. Et de hoc Cardinalis det suum testimonium, vt praxis docet, & habentur multa exempla in Bullario Rodriguez. Eandem fidem habent transsumpta authentica, deducta ab originali priuilegio, etiam pro foro iudiciali, sicut concessum est pro Minoribus, & alijs. Supplement. *folio* 69.

4 Pri-

4 Priuilegium aliud est reale; aliud personale: & hæc cognoscere multum interest. Reale est illud, quod conceditur directè alicui rei, loco, muneri, vel officio distincto, seu conditioni distinctæ à persona, vt quando aliquid conceditur tali Ecclesiæ, vt scilicet tali die suspendatur in illa interdictum: tunc id conceditur loco, non personæ: & extra illum, non licet personæ: quod sibi licet in illo. Similiter, si conceditur rebus immobilibus Ecclesiæ vt prædio, non conceditur personæ: item si conceditur officio, vt Vicario generali, non conceditur illi tali personæ; quia cùm non fuerit Vicarius, illud non poterit. Hoc autem priuilegium reale indirectè, transit ad personas, quæ gaudent illo ratione rei, officij, & similium. Si enim Papa dicat, concedimus Episcopo Eborensi tale, vel tale; vel Ministro Prouinciali, tale, vel tale, intelligitur priuilegium esse reale: secus si dicat, concedimus tibi, vel illi Tunc enim est personale. Hinc iam patebit quid sit priuilegium personale: est enim illud quod directè conceditur personæ, & ad ipsam dirigitur, & hoc priuilegium non extenditur vltra personam illam.

Rursus priuilegium reale, vel est particulare, concessum scilicet vni tantùm loco: vel est generale concessum scilicet omni loco, & omni Religioni, & sic de cæteris. Eodemque modo, priuilegium personale, aliud est generale concessum videlicet omnibus personis istius Regni, vel omnibus Religiosis Ordinis, vel est particulare, concessum tantùm vni, vel paucis de populo: vel vni aut duobus Religiosis tantùm, vel paucis. Clarius, & ad intentum dic: Priuilegium concessum vni Conuentui est reale particulare: concessum toti Ordini est reale generale: concessum item vni Religioso, est personale particulare: concessum verò omnibus personis Religiosis est personale generale.

5 Stante dubio an priuilegium sit reale, an personale, aliqui dicunt habendum esse pro reali alij dicunt habendum esse pro personali. Alij melius distinguunt, quod si est contra ius commune, vel contra bonum tertij, censendum est personale. Si verò est præter ius, & purus fauor, in dubio censetur reale.

6 Priuilegium aliud est odiosum, aliud fauorabile. Fauorabile est quod purè fauorem continet illius cui conceditur, & nulli alteri nocet, nec præiudicium infert iuri. Odiosum est illud quod ita alicui fauorem aliquem concedit, vt tamen alteri noceat, vel est contra ius aliquod: quale est priuilegium de non soluendis decimis: & priuilegium ad lites, quod fauet actori, & non reo. Et ista priuilegia odiosa, quia nocēt iuri, vel tertio strictè sunt interpretanda, vt minus noceant quam nocere possint. Quando verò priuilegium est purè fauorabile ita vt neque iuri, neque tertio noceat, tunc amplè est interpretandum, iuxta infra dicenda: & hic propriè habet locum quod dici solet, fauores sunt ampliandi, odia verò restringenda: quæ est vna de Regul. Iuris *in* 6. *Reg*.15.

7 Item aliud priuilegium est insertum in corpore iuris canonici. Aliud verò est extra corpus iuris. Et licèt vtrumque coram Deo æqualem vim habeat, differunt tamen, primò quia priuilegium insertum in corpore iuris, est quasi lex publica, & obligat omnes ad sui obseruationem seu conseruationem. Priuilegium verò extra corpus iuris, contentum scilicet in aliqua Bulla particulari, non ita promulgatur neque ita obligat, nisi post exhibitionem authenticam, & iustificatam. Secundò differunt, quia priuilegia contenta in corpore iuris non reuocantur, nisi de illis fiat specialis mentio, vel dicatur quod reuocantur etiam priuilegia in iure communi contenta, & sic non sufficit reuocatio quantuncumque generalis: priuilegia verò posita extra corpus iuris reuocantur per quamcumque reuocationem generalem.

8 Priuilegium purè fauorabile concessum viris conceditur etiam fœminis coniunctis si sint capaces illius, vt priuilegium concessum Fratribus conceditur etiam Monialibus. Rodrig. *tom*.1.*q*.13.*art*.22.

9 Priuilegium, quod non continet præiudicium tertij, statim est validum, & illo potest quis vti absque promulgatione: vt priuilegium recitandi Horas canonicas, tali modo, vel tali hora. Si verò contineat præiudicium tertij, necessariò debet prius promulgari, vel notificari illi tertio, vt illi constet, & possit reclamare. Rodriguez *tom*.1.*quæst*.7. *art. vltimo*. Priuilegia item

data

data per leges vniuersales, cùm sint leges, debent prius promulgari. At priuilegia data per Bullas,particulares Conuentibus, Religiosis, &c. non est necesse quod promulgentur in publico: sed vt ligent satis est quod publicentur suo tempore: sic enim praxis obtinuit vt hæc non promulgentur solemniter. Et sic exhibita si continent excommunicationem, statim ligabunt illum cui exhibentur, si Bulla sit authentica, & exhibeatur iuridicè. Suarez *lib.* 8. *de Legib. c.*24.*nu.*8.

PRIVILEGII FORMA.

10 DVobus modis præcipuè solet concedi priuilegium. Primò ex Motu proprio, quando scilicet princeps ad illud concedendum non mouetur precibus alicuius, sed ex sua sola liberalitate. Secundò modo datur vt plurimum ad instantiam partis: & hic est modus communior. Differunt tamen quod concessum ad instantiam partis, non est adeo voluntarium, & liberale, sicut est concessum ex Motu proprio. Et proindè priuilegium cum clausula *ex Motu proprio* ampliat priuilegium quantum patitur proprietas verborum, quod non habet priuilegium concessum ad instantiam partis. Est communis Iuristarum. Secundò differunt, quia aliquando qui petijt priuilegium cogitur vti priuilegio petito, vt infra dicetur: si verò fuit illi concessum ex motu proprio, nunquam potest cogi vt illo vtatur. Tertiò differunt, quia priuilegium subreptitiè impetratum ad instantiam partis, non valet. At datum Motu proprio valet, quia clausula, *Motu proprij*, tollit omnem subreptionem. Hæc omnia Suarez, ex multis testibus, & Doctoribus. *citat. lib.*8.*c.*12. *à n.*8.

11 Si datur priuilegium alicui (vt datur sæpè Prælatis Regularibus) faciendi aliquid; vt dispensandi, absoluendi, vel puniendi, cum consilio alicuius, vel aliquorum; tunc petitio consilij ad substantiam formæ pertinet, & tenetur illud petere: non est tamen necessarium; neque obligatio sequi illud consilium: quia ad hoc per illa verba non obligatur: aliud enim est postulare consilium, aliud verò sequi consilium. Et quidem illud postulare semper est vtile: illud verò sequi aliquando est inutile. Neque verò refert si dicat Bulla, aut lex, *vt fiat de consilio*, vel, *cum consilio*, vel, *ex consilio*, quia hæc sunt synonyma. Secus verò esset, si diceretur; hoc fiat secundùm consilium, vel iuxta consilium, provt visum fuerit Petro. Tunc enim tenetur non solum petere, sed etiam sequi consilium Petri. Et idem dicendum, si dicat concessio, vt fiat aliquid cum consensu, vel de consensu Petri. Tenetur enim tunc sequi consensum, & sine eius consensu non peterit: consensus enim plus dicit quàm consilium. Suarez *vbi supra, c.*13.*n.*5.

12 Ad intelligendam formam substantialem priuilegij (& suo modo, cuiuscumque Bullæ) tres partes sunt notandæ. Prima est, quæ antecedit concessionem, & hæc vt plurimum est narratio petitionis, vel est redditio causæ mouentis, vel necessitatis priuilegij, aut Bullæ. Secunda est ipsa concessio priuilegij, per quam Princeps suam explicat voluntatem: & hæc, vt plurimum incipit in illis verbis: *Nos igitur*: vel, *Quibus attentis*: vel alijs similibus. Tertia, esse potest limitatio, vel extensio priuilegij: & non obstantiæ derogatoriæ solitæ adhiberi.

13 Non est necessarium, quod in priuilegio dicatur: *Non obstante iure communi*, cùm scilicet derogat: iam enim supponitur, vel Principem id scire, & habere omne ius in pectore: & eo non obstante id concedere. Si tamen priuilegium potest habere aliquem effectum saluo iure communi, tale ius semper saluādum est. Gloss. *in cap. primo de constit. in 6. verbo Noscatur*. Et colligitur *ex cap. in his. de priuileg.* Si autem priuilegium non potest sortiri aliquem effectum concessionis, nisi derogando iuri communi, id credendum est illum voluisse concedere aliquid illusorium. Colligitur *ex cap. inter dilectos. de fide instrum.* & gloss. *dicto c. in his.*

14 Datur aliquando priuilegium quod dicitur ad instar:& est illud quod alicui datur per similitudinem, vel æquiparationem ad aliud concessum alteri, vt si dicat Papa: concedo Petro priuilegium ad instar,id est,ad similitudinem priuilegij iam Paulo concessi. Et tunc priuilegium secundum Petri, dicitur priuilegium ad instar.

ſtar. Item ſi vni Religioni concedatur priuilegium ad inſtar, id eſt, ad ſimilitudinem priuilegij Minorum: ſecundum priuilegium dicitur ad inſtar, & priuilegium Minorum dicitur exemplar, colligitur *ex l. omnia 34. Cod. de Epiſcop. & Cleric.*

25 Hoc priuilegium ad inſtar concedit omnem fauorem, & gratiam formaliter contenam in ſuo exemplari: & in eodem ſenſu in quo cõtinetur in ſuo exemplari, & cum eadem extenſione, & reſtrictione. Hoc patet, quia in hoc conſiſtit æquiparatio, vel imitatio, quam ſignificat priuilegium, ſeu verbum ad inſtar, ſeu ad ſimilitudinem.

26 Aucto priuilegio exemplari ſeu primo, non augetur priuilegium ad inſtar, quia dans priuilegium, ſecundum, ſeu ad inſtar, ſolùm reſpicit ad ſtatum quem tunc habebat exemplar, & non ad ſtatum futurum. Neque è contra ſi augeatur priuilegium, ad inſtar, non augetur exemplar: non enim habent hæc duo quoad hæc dependentiam.

17 Abrogato, vel amiſſo primo priuilegio exemplari quocunque modo id fiat, non perditur neque abrogantur priuilegium ad inſtar: iam enim priuilegium ad inſtar eſt diſtinctum, & factum eſt proprium illius cui ſecundò conceſſum eſt: neque pendet ab exemplari in conſeruari. Eſt communis Doctorum, maximè Nauarr. *Comment. de Iubilæo. notat. 26. numero* 8. Exempla facilè applicabis ex dictis *numer.* 14. ſi etiam contingat quod priuilegium exemplar reſtringatur, non reſtringitur priuilegium ad inſtar, niſi illud exprimatur in particulari: idque ob cauſam proximè dictam.

18 Si priuilegium ad inſtar dicat, *concedimus Ordini Minorum talia, vel talia*, exprimendo illa, ſicut conceſſum eſt Ordini S. Benedicti: tunc dato quod in Ordine S. Benedicti nõ inueniatur talis conceſſio, valet tamen illa conceſſio facta Minoribus in priuilegio ad inſtar. Iam enim fuit mens Papę illa ibi expreſſa concedere Minoritis. Suar. *l.* 8. *cit. c.* 15. *n.* 7. cum multis citatis. Secus foret ſi tale exemplar priuilegium non inueniretur apud Benedictinos, neque Papa aliquid exprimeret quod concederet, ſed in genere, & in confuſo loqueretur: tunc enim nihil concederet.

COMMVNICATIO Priuilegiorum.

Vide ſupra, *hoc etiam verbo, litter a C, Communicatio priuilegiorum*, & adde ſequentia.

19 PRiuilegium conceſſum alicui Sacerdoti, vt recitet matutinum veſperè multo ante ſolis occaſum communicatur etiam ſocio recitanti cum illo Sacerdote priuilegiato, & ſocius ſatisfacit muneri ſuo. Si etiam illud priuilegium datum fuit ad leuandum laborem in recitando, & ipſe ſolus laborioſè recitat, extenditur fauor ad ſocium ne priuilegium reddatur inane. Suarez *cit. lib.* 8. *cap.* 11. *nu.* 7. & 8.

20 Conceſſa vni Monaſterio vnius Ordinis cenſentur etiam conceſſa omnibus Monaſterijs eiuſdem Ordinis. Sic conceſſit Pius IV. Patribus Sancti Hieronymi in Hiſpan. ad inſtantiam Regis Philippi II. de quo Rodriguez *citat. qu. artic.* 9. & 18. vnde infert Rodriguez *articul.* 18, quòd Indulgentia illa celebris Portiunculæ Aſſiſij conceſſa in Conuentu Patris noſtri Franciſci, pro intrantibus Eccleſiam illam, conceditur etiam vniuerſis Minoritis in toto Ordine pro eodem die, in ſuis Conuentibus. Qua de re ego dubito, vt dixi ſupra, *verbo Indulgentia, tit. circa Indulgentias, & Iubilæum, numero* 2. & vltra ibi dicta nunc addo inſtantiam. Nam ſi Minoritæ omnes extra illum Cõuentum Aſſiſij fruuntur illa Indulgentia eo quòd ſit communicata illi Conuentui, ratione cuius totus ordo participat: ſequetur clarè quod etiam omnes aliæ Religiones gaudebunt illa Indulgentia eodem die, eo quòd iam illa Indulgentia per ſe eſt communis toti Ordini, cum quo Ordine cæteri Mendicantes participant: ad eum modum quo omnes Religiones communicant in priuilegio recipiendi Nouitios, abſque præuia informatione, conceſſo Dominicanis in Monaſterio Salmanticenſi, eo quòd conceſſum illi Monaſterio cenſetur communicatum toti Ordini Prædicatorum: & proindè cæteri Ordines cum illo communicant.

cant. At nemo vnquam dixit, neque praxis edocuit, quod cęteræ Religiones communicant in illa Indulgentia Portiunculæ in illa die: ergo neque tota Religio Minorum extra illam domum. Et maximè hodie quando vt ibi dixi omnes Indulgentię Regularium sunt reuocatæ, prętcr ibi positas. Hoc ergo dictum in isto numero, quod concessum vni Monasterio conceditur alteri, ego intelligo de priuilegijs, non verò de Indulgentijs, quæ nimis differunt à priuilegijs.

21 Priuilegium concessum vni Religioso tantùm, non conceditur alijs Religiosis eiusdem Ordinis: hic enim militat diuersa ratio, quæ enim vni Religioso congruunt alteri Religioso erunt indecentia: quod non continget in priuilegio concesso vni Monasterio respectu aliorum Monasteriorũ eiusdem Ordinis. Addo ego quòd si vnum priuilegium sit concessum Prælato vnius Conuentus ratione officij, vel Fratribus *in* communi aliculus Conuentus, quòd illud participabunt omnes Prælati conuentuales, & omnes Fratres illius Ordinis: imò & Prælati conuentuales, & Fratres aliorum Ordinum communicantium. Exemplum est in priuilegio posito *nu. præcedente* concesso Priori Conuentus Dominicanorum Salmanticensium, & in alijs exemplis videre licebit: concessum enim fuit officio, & non personæ.

22 Quando vna Religio communicat in priuilegio alteri Ordini primo concesso, tale priuilegium ita fit proprium Religionis communicantis, ac si illi primò fuisset concessum: & proindè si prima Religio illud perdat, amittat, vel mutet per reuocationẽ particularem Religionis vetantis illius vsum, non hæc eueniunt in secunda Religione cuius factũ est proprium. Neque è contra: si mutetur priuilegium cõmunicatũ, vel reuocetur vel restringatur, non fit hæc mutatio, vel alteratio in priuilegio concesso priori Religioni. Est communis: & patet ex dictis in priuilegio ad instar, respectu priuilegij exẽplaris. Secus si reuocetur priuilegium quoad omnes illud habentes per communicationem, extensionẽm, & similibus clausulis quæ videndæ sunt.

23 Solent concedi priuilegia hoc modo in aliqua Religione: vt scilicet Religiosi illius, illis non gaudeant nisi illis fuerint concessa à suo Generali quoad vsum eorundem priuilegiorum: vt habet Societas Iesu. Hoc posito dubitas, si illa priuilegia illi Ordini primò concessa cum illa restrictione ad Generalem, postea communicentur Ordini v.g. Minorum, intelligantur concessa cum ea restrictione, vt Minoritæ nõ vtantur, nisi Generalis ipsis concedat? Resp. quod non, sed poterunt Minoritę illis vti absque cõcessione particulari suis Generalis. Rodriguez *to.* 1. *qu.* 55. *art.* 17. § *dubiũ*: & Suar. *li.* 8. *cit. c.* 17. *n* 6.

24 Illi qui communicant in aliquo priuilegio alteri Ordini primò concesso possunt se defendere tali priuilegio sibi communicato contra illum Ordinem cui primò concessum fuit: si iste Ordo se defendens est reus, & patitur damnum. Exemplum sit, fuit primò communicatum Ordini Minorum, vel concessum, ne Religiosi alterius Ordinis ædificent conuentum propè Minores intra spatium tot cannarum (de quo supra *verb. Monasterium*) cui priuilegio communicãt Carmelitæ. Postea Minoritæ volunt ædificare Conuentum propè Carmelitas intra idem spatium, possunt Carmelitæ se defendere contra Minores per illud priuilegium concessum primò Minoribus: quia hoc priuilegium iam factum est propriũ Carmelitarum per communicationem. Tenet Rodrigu. *cit: qu.* 55. *art.* 21. citans Cordub. Et est communis. Et ait Corduba quod iuxta hoc si casu fuerit positum interdictum vni Ordini ad instantiam alterius, poterit Ordo interdictus suspẽdere interdictum per priuilegia cõcessa Ordini illius qui petijt interdictum.

25 Quando dicitur priuilegiatum non posse agere contra priuilegiatum, non intelligitur in casu proximè præcedente, sed intellligitur quãdo vnus priuilegiatus habet aliud distinctum priuilegium, & contrarium, repugnans, seu tollens priuilegium alterius. Exemplum. Habet Rex priuilegium à Papa vt petat subsidium à clericis non obstante iure communi. E contra habet Conuentus speciale priuilegium ab illo non derogatum, per quod sibi conceditur ne soluat subsidium cuicũque personæ: tunc Rex priuilegiatus non

potest

potest agere contra Conuentum illum priuilegiatum in oppositum. Secūdò, habet Dux militum priuilegium à Rege, vt obliget quemcumque plebanum recipere hospitem militem. Habet è contra plebanus Minorum confrater, priuilegium à Rege ne cogatur ad recipiendos tales milites, vel hospites sæculares: in tali casu Dux priuilegiatus non potest agere contra talem plebanum priuilegiatum, sunt enim priuilegia mutuo pugnantia & habentia oppositionem respectiuam: quod non cernitur *in dicto nu. praecedenti*: est.n. tunc in cannis idem priuilegium non sibi repugnans.

PRIVILEGII CONFIRMATIO.

26 Etiam si priuilegia vnius Ordinis non confirmentur à nouo Papa electo, non proindè dicta priuilegia manent abrogata. Primò, quia priuilegia Ordinum non contradicentia Concil. Trid. sunt confirmata per ipsum Conc. *sess. 25. c. 20. de Reg. in fine*, quod est ius commune. Secundò, quia vt Iuristæ dicunt, priuilegium, seu beneficium principis debet esse immobile. Confirmantur verò vt plurimum Ordinum priuilegia à nouo Pontifice, petentibus Religionibus, quia, vt ait S. D. Papa Paul. V. in confirmatione priuilegiorum Minoritarum, anno 1609. illa quę authoritate Apostolica sæpius cōfirmantur, maius robur, & firmitatem acquirunt. Addo quod ex iterata illa confirmatione aliquando aliquid nouum acquiritur in modo confirmationis vt mox dicemus. Vide *infra verbo isto, n. 50.*

27 Duobus modis solent confirmari priuilegia, valdè diuersis, & scitu dignis ad multos effectus. Primò confirmantur in forma communi, id est, in confuso sicut iacent, sine examine, & hæc dicitur confirmatio in forma communi. Secūdò modo confirmantur priuilegia ex certa sciētia, quia scilicet supponit princeps habere se notitiam claram illorum priuilegiorū, idque facere præuio examine, & inquisitione. Si verò antequam confirmet, ponit tenorem priuilegij, tunc clarè confirmat ex certa scientia. Idem est si in cōfirmatione dicat se cōfirmare ex certa sciētia. Talis enim confirmatio fortior est, & amplior, vt dicemus. Idem valet hoc verbum, si dicatur, *confirmo ex plenitudine potestatis*: per hæc enim verba significat Papa se velle operari quidquid potest, videlicet supra ius & contra ius. Idem valet si dicat; *non obstante lege in contrarium*: ex his colliges quando confirmetur priuilegium in forma communi, & quando ex certa scientia. Confirmatio enim ea certa scientia fit, quando opponitur aliquod ex sequentibus: *Ex certa scientia*; vel, *de plenitudine potestati*, vel, *non obstante lege in contrarium*. Quando verò confirmatio caret aliqua clausula ex his tribus, est cōfirmatio in forma communi.

28 Quando priuilegium confirmatur solùm in forma communi, talis confirmatio nullum ius nouum confert, neque dat valorem priuilegio, quod erat ante inualidum: & ita non est concessio priuilegij, sed sola roboratio pro statu in quo erat. Est communis Doctorum, *ad capit. quia diuersitatis, de concessione præbendæ*: & proindè si hæc confirmatio cadat supra actum incapacem, seu nullum, nihil confert. Si verò conferatur à Superiori, & actus sit confirmabilis, additur robur precedenti priuilegio. Suarez *cit. lib. 8. num. 8. 9. & 10.*

29 Confirmatio, ex certa scientia, habet vim nouæ concessionis talis priuilegij, vel priuilegiorum. Ita glossa, *in capit. quia diuersitatis, & in capit. prima, de transact.* Et ratio redditur, quia talis confirmatio, ex extra scientia, habet vim confirmandi actum nullum reddendo illum de inualido validum, seu de priuilegio nullo, facere validum. Suarez, latè, & efficaciter, *citato libro, capit. 18. à numero 12. & sequentibus*. Limitat tamen ibi Suarez, dūmodo Papa confirmans ex certa scientia, non ponat aliquam clausulam per quam dicat se nolle confirmare priuilegium alias nullum, vt si, verbi gratia, dicat *quatenus sunt in vsu*. Tunc enim si aliquod priuilegium fit iam nullum, quia non est in vsu, tunc non confirmantur ibi priuilegia, ex certa scientia. Idem erit de similibus restrictionibus, vt si dicatur (*dummodo sub vllis reuocationibus non sint comprehensa*) vel sic dicatur (*prout in libris Ordinum reperiuntur*) tunc enim non confirmantur ex certa scientia illa quæ neque

in

in libris Ordinum, neque in Bullis reperiuntur. Idem si dicatur, *dummodo Conc. Trident. non sint contraria*, tunc enim hæc non confirmantur.

30 Ego pro quiete & consolatione Minoritarum, aduerto à Clemente VII. vsque ad hunc diem septem Pontifices confirmasse priuilegia Minorũ ex certa sciẽtia, & aliquos ex his in super dixisse de plenitudine potestatis. Bullę cõfirmatorię horum Pontificum habentur in Bullar. Rodrig. *foliis mox citandis*. Primus ergo fuit Clemens VII. *cit. Bullar. fol.* 769. *col.* 1. dicens: *Motu proprio, & ex certa scientia approbamus, &c.* Secundus fuit Iulius III. *eodem Bullar. fol.* 826. *col.* 2. dicens: *Quatenus sunt in vsu, & viridi obseruantia, ex certa sciẽtia, & de Apostolica potestatis plenitudine.* Tertius fuit Paulus IV. *ibi. f.* 843. *col.* 2. dicens: *Ex certa scientia, ac de Apostol. potestatis plenitudine.* Quartus fuit Pius IV. *ibid. fol.* 863. *col.* 2. dicens: *Ex certa scientia, & de plenitudine potestatis.* Quintus fuit Gregorius XIII. *ibid. fol.* 985. *col.* 2. dicens: *Ex certa scientia, ac de Apostolicæ sedis plenitudine.* Sextus fuit Sixtus V. *ibid. fol.* 1152. dicens: *Ex certa scientia, in illis in quibus Tridentin. non aduersantur.* Vltimus fuit Clemens VIII. *ibid. fol.* 1223. *col.* 1. dicens: *Ex certa scientia, in his in quibus Trident. non aduersantur.* Tandem aduerto, quòd neque Sixtus V. neque Clemens VIII. restrinxerunt, dummodo sint in vsu. At Paulus V. D.N. eadem priuilegia nobis confirmans, anno 1609. non posuit clausulam: *Ex certa scientia*, nec *de plenitudine potestatis*: sed tamen etiam abstinuit à clausula, *Quatenus sunt in vsu.*

Ex his habes saltem priuilegia Minorum esse confirmata à tot annis, absque clausula, *Quatenus sunt in vsu.* Et à tot annis esse confirmata *Ex certa scientia.* Sed dubitas: si vltimus Papa D. Paulus V. non cõfirmauit *Ex certa scientia*: hoc nocebit & efficiet inualidas confirmationes, septem Pontificum factas, antecedentes, *Ex certa scientia*, & efficient vt priuilegia non sint cõfirmata *Ex certa scientia*: Credò quod nõ: neque hoc illis nocebit: nam vt supra vidimus, *n* 26. etiamsi priuilegia: Ordinis non confirmentur à nouo Papa: illa priuilegia non perdunt robur suum ergo licèt D. Paulus V. non cõfirmaret, & omnino taceret, erant nostra priuilegia confirmata *Ex certa scientia*, vsque ad Clementem VIII. Quamuis ergo illa tacuerit *Ex certa scientia*: hæc taciturnitas non reuocat certam scientiam antecessorum, vt patet. Vide infra, *n.* 36.

31 Quando Papa confirmans priuilegia dicit, *dummodo non sint contra Concilium Tridentinum*, non est mens eius reuocare priuilegia omnia contraria dicto Concilio quouis modo, sed solùm illa quæ ita sunt illi contraria, vt in terminis, & expresè ab illo reuocentur, pro vt reuocantur in locis particularibus. Si enim in terminis, & directè non fuerint reuocata à Tridentino, etiam si aliàs illi contrarientur, non sunt reuocata: & proindè à Papa confirmantur, etiam ponente illam clausulam. Rodriguez *tomo* 1. *qu.* 8. *art.* 6. dicens sic fuisse responsum è Doctoribus Salmanticensibus. Et consentit Suarez *lib cit. c.* 18. *ad fin.* & inclinat Miranda *to.* 2. *q.* 42. *art.* 3. §. *sed alij*. Ponit hoc exemplum Rodriguez: Ordinari extra tempora est contra Trident. *sess.* 23. *c.* 8. Quia tamen ibi Concil. non reuocat priuilegia Regularium, quæ ipsi habent in contrarium eadem priuilegia manent integra, licèt ipsi Concilio sint contraria, quia ibi quoad illud non sunt derogata. At quia Trid. *eadem sess. c.* 12. expresè derogat priuilegia Regularium per quæ poterant Ordines sacros recipere ante ætatem ibi assignatam: idcirco hæc priuilegia ibi derogata quoad anticipationem ætatis, non sunt licita Regularibus, & sic de exemplis similibus quæ videbis recurrendo ad textum Concilij. Et tandem iuxta hæc explicabis dictam clausulam Pontificum dicentium (*dummodo non sint contraria Concilio*) adde; & non sint ab ipso reuocata, secus si sint reuocata.

Quę verò expresè reuocata sint à Tridentino, & quibus in locis, vide Epitom. Io. à Cruce, *lib.* 2. *c* 3. *dub.* 6. vbi ponit tredecim loca Tridentini reuocantia priuilegia Regularium. quæ sunt tredecim numero, quæ omitto breuitatis gratia: sed infra ponam in fine, *verbo Trid. Concil.*

32 Confirmatio priuilegij, ex certa sciẽtia, non confirmat priuilegium quod à principio fuit nullum, falsum, seu subrepti.

ptitium. Probatur, quia non est mens Principis concedere, nisi quod antea verè concessum fuit: id verò quod nullum fuit, nunquam fuit concessum.

33 Confirmatio, ex certa scientia, reualidat priuilegium à prædecessore reuocatum per specialem Bullam, seu specialem reuocationem. Secus verò quando præcedens priuilegium fuit reuocatum per ius commune, vt per Concilium Triden. & alia iura (modo explicato *in nu 32. præcedenti.*) In hoc enim secundo casu non confirmantur, ex certa scientia priuilegia reuocata per ius commune. Prima pars de priuilegio reuocato solùm per Bullam particulare, quod reualidetur, si postea confirmentur priuilegia, ex certa scientia, est Rozellæ, *verbo Absolutio, nu. 23.* & Rodr. *q* 8. *art. 3.* cum alijs quos citat, & Suarez. *cit. lib. cap.* 19. *nu. 4.* secunda pars de priuilegio reuocato per ius commune, est communis Doctorum. Et maximè Cord ad Compend. *verb. Absolutio quo ad sæculares, 2 ad §. 16.*

34 Si Papa confirmat priuilegia vnius Ordinis illi propria, & primò concessa *ex certa scientia*; illa Religio quæ cōmunicabat priuilegia istius primæ Religionis ante illam confirmationē, si communicat non solùm concessa, sed etiam concedenda (vt ferè habent omnes Mendicantes, & non Mendicantes) etiam gaudet illa confirmatione *ex certa scientia*; quoad priuilegia quibus vtitur, communicatis ab illo primo Ordine probatur, quia cùm communicet etiam concedendis, & confirmatio ex certa scientia sit etiam quasi priuilegium nouum primi Ordinis, etiam iste communicabit secunda Religio. Si verò non communicet nisi cōcessis de præterito, non participat illa vt confirmata *ex certa scientia.* Suar. *ca.* 19. *n.* 9. & 10.

35 Si Papa confirmet *ex certa scientia* priuilegia vnius Ordinis, non censetur etiam confirmare *ex certa scientia* priuilegia propria alterius Ordinis participantis priuilegia illius primi Ordinis. Quia Papa non intendit confirmare ex certa sciētia, nisi tantùm priuilegia, v. grat. Minorum, & non Minimorum seu priuilegia specialia Minorum. ergo non confirmat ex certa scientia priuilegia specialia Dominicanorum, vel Minimorum aliàs plura confirmaret quam intenderet. Suarez *ibid. nu.* 12. & 13.

36 Quando Papa in confirmatione priuilegij dicit, *annouamus*, si hæc innouatio fit in forma communi, iudicabitur de illa sicut supra dictum est de confirmatione facta in forma communi, quæ non reualidat priuilegium antea reuocatum. Si verò ista innouatio sit innouatio ex certa scientia, habet vim ad validanda priuilegia reuocata cum moderatione supra posita *n.* 32. quam vide. Est Cordub. ad Compend. *verb. Absolutio quoad sæculares* 2. §. 15. Ex tenore autem verborum conijci debet, si innouatio fit ex certa sciētia. Et quidem, vt supra dixi, S.D. Paul. V. in sua Confirmatione solum posuit, *confirmamus, & innouamus.* Sed ait se confirmare priuilegia confirmata à Clemente VIII. suo antecessore; quia tamen Clemen. VIII dixi, *ex certa scientia.*

37 Verba illa solita apponi in confirmatione priuilegij videlicet (*supplentes omnes Iuris, & facti defectus, si qui interuenerint*) non supplent defectus, ex iure naturali repugnantes illi actui, neque defectus subreptionis. Sed adhibētur illa verba, *ad maiorem rei euidentiam, seu tollendos scrupulos, & ad tollendam occasionem mouendi lites fundatas in solo iure positiuo.*

38 Quando ad impetrandum priuilegium, narratur aliquid falsum, quod principaliter mouet Papam ad dandum priuilegium tunc priuilegium est nullum, *cap. super litteris, capit. ad aures, de rescriptis*: & est communis. Oportet autem, quod illa falsa narratio moueat Papam ad dandum priuilegium. Si enim dantur etiam aliæ causæ graues, & veræ quæ Papam moueant, valet priuilegium. Inualidat etiam priuilegium occultatio rei illius, quæ si sciretur à Principe, non concederet: vt quod supplicans beneficium iam habet aliud beneficium: vel petens Indulgentiam, iam habet aliam Indulgentiam fere in simili materia, hoc enim si sciret Papa non concederet. Et hæc, de iure communi ac de stylo Curiæ sunt explicanda in petitione. Quemadmodum ad obtinendam dispensationē matrimonij inter cōsanguineos ex stylo Curiæ necessario declaranda est copula quæ præces-

cessit, quia solet difficiliorem reddere dispensationem, & hæc si proindè taceatur reddit dispensationem inualidam, iuxta veriorem opinionem, de qua Sanch. *lib. 8. de Matrim. disp. 25.* citans multos.

PRIVILEGII VSVS.

39 CAp. *si de terra, de priuilegijs* dicitur, quod non potest quis cogi vt vtatur suo priuilegio. Videtur enim implicare moraliter vt cùm priuilegium sit fauor, ego cum molestia cogar vti tali priuilegio, & fauor vertatur in grauamen. Excipitur tamen à proximè dicto quando aliquis non potest renunciare suo priuilegio sine præiudicio publico, vel præiudicio tertij. Exemplum. Si Clericus renunciet priuilegio fori Ecclesiastici, vt scilicet causam dicat apud solum Iudicem sæcularem. Hæc renunciatio cedet in detrimentum Ecclesię, in cuius præcipuè fauorem concessum est illud priuilegium: & proindè Clericus non poterit illi renunciare, sed cogetur illo vti: & aliter faciens peccabit mortaliter. Aliud exemplum est de habente priuilegium ad Missam audiendam tempore Interdicti. Tunc enim cùm remotum habeat impedimentum, ob tale priuilegium Cruciatæ, vel simile, tenetur Missam audire, & cogetur vti suo priuilegio. Et huius secundi exempli datur regula generalis, quod tunc aliquis cogetur vti suo priuilegio, quando per priuilegiū efficitur, vt actus sit licitus, qui absque priuilegio erat illicitus. Vide etiam supra quando priuilegiatus non possit vti suo priuilegio contra priuilegiatum.

Ex dictis de Clerico non valente renunciare suo priuilegio fori, quia est in præiudicium Ecclesiæ; colliges primo à simili non posse Minoritam renunciare priuilegio recitandis singulis ferijs quintis de Sanctiss. Sacramento, quia illud priuilegium non est sibi concessum, sed concessum toti Ordini. Infertur secùdò quòd si alicui personę particulari concederetur aliquod priuilegium, non intuitu communitatis, vt quòd non ieiunet, vel quòd recitet Breuiaria parua tunc bene poterit tali priuilegio renunciare.

40 Circa vsum priuilegij ignorati, nota quòd si ego audiens pœnitentem in confessione de casu graui, puto me posse illum absoluere, vel quia non credo casum esse reseruatum, vel quid simile per errorem, ignorans omnino me habere priuilegium ad absoluendum sicut de facto habeo, cùm tamen absque priuilegio non possem illum casum absoluere: tunc absolutio tenet, vt patet ex illo dicto communi Iuristarum; si non valet hoc quod ago, prout ago, valeat vt valere potest. Et hæc est mens operārium, in omni materia graui. Ille enim sic absoluens, habuit voluntatem generalem vtendi priuilegijs Ordinis, & simul habuit voluntatem absoluendi: & sic concurrerunt omnia necessaria. Colligitur *ex c. vnico de desponsat. impub.* & est communis Doctorum.

41 Habens priuilegium Bullæ Cruciatæ in Hispania comedendi lacticinia, non potest illa comedere extra Hispaniam: quia illa licentia clarè, solùm datur pro Hispania: Suarez *lib. citat. cap. 26. num. 4.* Sumitur enim ratio specialis ex circumstantia loci pro quo datur Bulla. Secus si sit priuilegiatus ob infirmitatem, vel aliquid simile per Prælatum, tunc enim vbique poterit comedere, quia est priuilegium purè personale.

42 Priuilegium datum ab vno Episcopo dispensante in aliqua lege sui territorij (idem applica ad Prouincialem suo modo) ad faciendum aliquid; non valet ad operandum illud in alieno Episcopatu, si ibi per Episcopum sit etiam prohibitum. Probatur, quia peregrinus tenetur seruare leges, & mores illius territorij in quo est, & proindè priuilegiatus in suo Episcopatu, non est similiter priuilegiatus in alio Episcopatu pro illo opere ibi similiter prohibito. Et præterea, quia priuilegium vnius Episcopi non potest derogare præcepto alterius Episcopi. Vide supra, *verbo Libri.* aliud exemplum de non valente legere libros prohibitos sibi concessos in Portugallia, si sit ipse in Castella, vbi ijdem libri sunt specialiter etiā prohibiti, & quòd priuilegiatus in Portugallia, vt portet Archebusium paruum: non est priuilegiatus vt illud ipsum portet in Italia, vbi est etiam specialiter prohibitum.

PRIVILEGII EXTENSIO, *ampliatio, seu restrictio.*

43 PRiuilegium purè fauorabile, quod scilicet neque est contra ius commune, neque contra bonum tertij, est amplè interpretandum sicut supra diximus quantum recta ratio, & communis verborum significatio, & prudentia permiserit. Est communis Doctorum, & colligitur *ex l. hoc modo, ff. de condit. & demonstrat.* Quod maximè intelligitur de priuilegio concesso toti Religioni, quoad exēptionem, vt tenet Henriquez *tom. 1. libro 7. de Indulgent. cap. 24. nu. 4.*

44 Priuilegium derogans iuri communi est odiosum, & ideo restringendum potius quàm extendendum. Nauarr. in *Summ. Latina, cap. 12 numer. 79.* & alij communiter; nam bonum cōmune præferendum est singulari. Tamen restrictio taliter debet fieri, vt semper admittat aliquem fauorem fieri per priuilegium erga priuilegiatum, aliàs priuilegium esset inane, quod à Principe nō speratur. Postquam verò priuilegium dubium sortitum fuerit aliquem effectum contra ius commune, tunc restringendum est, ne amplius iuri noceat. Dixi, *si sit dubium*, quia si clarè duo vel tria contineat contra ius commune, non est quod restringatur ad vnum tantùm.

45 Excipitur à proxima regula quando priuilegium est concessum Motu proprio, non petente priuilegiato, quia tunc amplè potest interpretari, etiam si deroget iuri communi: tale enim priuilegium fortius est, & fauorabilius. *cap. si Motu proprio, de præbend. in 6.* Excipiuntur etiam priuilegia contenta in corpore iuris, iam enim illa non sunt ius priuatū: talia priuilegia sunt, exemptio Fratrum ab Episcopis, & priuilegium præsentandi confessores datum Minoribus hæc. n. contenta sunt in corpore iuris, & proindè amplè possunt interpretari, salua semper propria significatione verborum, de quo vide mox, *num. 47.*

46 Priuilegium inferens præiudicium tertiò contra ius quod iam habet acquisitum, est valdè restringendum: quia non est mens Principis alteri suum ius auferre. Et proindè etiam si priuilegium sit concessum Motu proprio, non extenditur ad priuandum aliquem iure acquisito, illo non audito.

47 In restrictione priuilegij sunt attendenda verba illius secundùm veram proprietatem, & communem significationem verborum ibi contentorum, neque detorquenda sunt verba à communi sensu, & significatione ordinaria. Sic enim postulat ratio, vsus, & praxis in legum interpretatione. Aliàs si secus fieret mille sequerentur abusus, vt si quis verba ex litterali sensu detorquere vellet ad moralem ibi, & improprium. Excipitur casus in quo, si seruaretur proprietas verborum crederetur concessio nimis iniqua vel iniqua, aut prodiga: tunc enim ratio dictat faciēdam esse restrictionē cum improprietate verborum, ne dicatur Princeps iniqua, vel prodiga concedere.

Excipitur etiam quando priuilegium secundum contrarium est priori nisi restringatur. Tunc enim restringi debet etiam cum improprietate verborum ne dicatur Princeps concedere contraria. Tertiò excipitur quando priuilegium derogat alicui statuto particularis Prouinciæ, quod in illa est valdè necessarium, quod præsumitur Papam ignorasse, & creditur quòd illi noluerit derogare: tunc enim non solùm restringendum est: sed nec tali priuilegio debent vti incolæ illius Prouinciæ, sed debent ad Papam rescribere. Excipitur quartò, quando per tale priuilegium tollitur ius iam acquisitum alicui tertio, tunc enim non præsumitur Papa tale priuilegium concedere. Est communis Doctorum, & patet ex præcedentibus.

48 Priuilegium extendi non debet ad alias personas vel alios actus propter similitudinem vtrobique repertam. Vt, si hic ob fragilitatem, & infirmitatem habet priuilegium expressum non recitandi, vel recitandi tali modo: vel non ieiunandi: non extenditur hoc eius priuilegium ad alium propter rationem similem in illo inuentam: sed debet procurare simile expressum priuilegium. Est communis Doctorum, & probatur, quia valor priuilegij non est positus in similitudine rationis, sed in voluntate, & potestate concedentis. Et proindè quando Cleri-

cus priuilegiatus ad celebrandum tempore interdicti assumit famulũ ad ministrandum & Dominus assumit famulum ordinarium ad audiendum: non extenditur priuilegium ad hos famulos, vel personas ratione similitudinis ibi repertę: sed fit extensio ad famulos, ne, vel priuilegium sit inutile Clerico, vel Domino: aut quia congruentia rei sic petit fieri. Et similiter accipe quod dictum est supra, de Clerico priuilegiato recitante cum socio.

CESSATIO PRIVILEGII *loquendo in communi.*

49 SI Priuilegium sit conditionale, cessante conditione cessabit priuilegium. Nam mens concedentis illa fuit vt priuilegium haberet dependentiam ab illa conditione apposita. Et probatur ex concessione Indulgentiæ sub conditione quòd fiat tale, vel tale. Si enim non fiat illud quod iubetur, omittens non lucratur Indulgentiam. Idem dic de priuilegio concesso, scilicet per tempus limitatum: finito enim tempore illo, cessat priuilegium, in quo res est clarior.

50 Priuilegium non cessat per mortem concedentis, *capit. si, qui nulla, de prabendis in 6.* & communis Doctorum: & hoc est verum, etiam si priuilegium deroget iuri communi, vel alicui tertio. Talis etiam est dispensatio, quæ licèt sit contra ius commune, data tamen à legitimo dispensante, non expirat morte, vel vacatione dispensantis, iuxta Doctores communiter. Quod adeò verum est, vt si Papa committat Episcopo, vel Prouinciali, vel alicui commissario vt dispenset cum aliqua persona in tali, vel tali vt fit aliquando dispensante prius Papa, & committente supra dictis executionem: si Papa moriatur ante executionẽ talis dispensationis factæ per Episcopum, vel commissarium, non cessauit commissio, seu dispensatio, & potest commissarius exequi, vt cum multis tradit Sanchez *de matrimon. libro 8. disputation. 28. numero 8.* Et de priuilegio intellige etiam si priuilegiatus nondum aliquem vsum acquisierit: hæc enim conditio, vt scilicet iam res sit incæpta, requiritur in rescriptis iustitiæ, vt in Officio Iudicis delegati, & in similibus; non verò in materia gratiæ, quale est priuilegium.

51 De iure communi priuilegium datum alicui ad absoluendum à reseruatis, vel censuris, vel dispensandi in irregularitate, &cæt. non expirat morte concedentis Sanchez *loco cit.* Dixi *de iure communi*, quia vt iam supra dixi, in Ordine Franciscano, potestas absoluendi à reseruatis expirat per amotionem ab officio illius qui concessit quando amotus est finito officio, & loco ipsius alter ordinarius suffectus est in Capitulo Prouinciali, vel Generali. De licentia verò cõcessa à Prouinciali vt confessor dispenset ad petendum debitum cum impeditis, iam supra dictum est hanc non cessare, etiam amoto Prouinciali, & finito suo officio.

PRIVILEGII CESSATIO *Per renunciationem, vel non vsum.*

52 PRiuilegio renunciare potest solus ille cuius est propriè priuilegium, vnde priuilegium concessum vni Religionis in communi non potest renunciari à Monacho particulari, neque à Capitulo Prouinciali. Probatur, quia renunciatio est abdicatio illius quod cuique proprium est; at priuilegium totius Ordinis non est proprium vnius Monachi, neque vnius Prouincię: & proindè solum Capitulum generale potest renunciare priuilegium, vt iam fecit Capitulum generale Minorum, Rodriguez *tomo 8. q. 8. art. 2.*

53 Nolle vti priuilegio pro vna vice, vel duabus, non est illud renunciare: sed est solùm pro tunc abstinere ab illius vsu. Renunciatio enim est voluntas expressa abdicandi à se totum ius, & facultatem priuilegij: sicut enim consensus non extenditur ad non cogitata: ita neque desitio operis extenditur ad perditionem priuilegij nõ cogitatam, si semel, vel bis illo non vtor, cùm de renunciatione non cogitem. Optimè Sanch. *libro 8. de Matrim. disp. 32.*

54 Propositum, seu volũtas internè proponens non vtendi priuilegio, non est renunciatio priuilegij: potest enim quis post formatum illud propositum iterum vti

priui-

priuilegio: quia illud propositum non est contra priuilegium, sed contra vsum priuilegij. Imò licèt interius velit non habere amplius tale priuilegium, potest retractare talem voluntatem, & iterum illo vti. Suarez *lib. 8. cit. c. 34. n. 18.* & proindè necesse est vt exterius voluntas prodeat.

PRIVILEGII CESSATIO *per non vsum.*

55 CLarum est posse priuilegium perdi per non vsum. Quia saltem Iulius III. confirmans priuilegia Minorum vt diximus *supra numero 3.* dixit, quatenus sunt in vsu viridi. Sed primò recolendum est quod supra diximus *verb. Communicatio priuilegiorum, lit. C. nu. 11.* videlicet, quod licèt vna Religio non vtatur suo priuilegio, & illud priuilegium sit in vsu apud aliam Religionem communicantem, ista secunda Religio apud quam est in vsu poterit vti tali priuilegio. Adde quod intra vnum, & eundem Ordinem poterit contingere vt vnum priuilegium possit esse in vsu apud vnam, vel plures Prouincias, & non sit in vsu apud alias. Et tunc credo quod simpliciter non dicetur tale priuilegium cessasse illo Ordine per non vsum: sufficit enim quod aliquæ prouinciæ vtantur, vt priuilegium dicatur esse in vsu in illo Ordine. Et preterea si priuilegium vnius tantum Conuentus extenditur ad omnes Conuentus illius Ordinis: etiam priuilegium quod est in vsu in vna, duabus, vel tribus prouincijs poterit extendi ad omnes Prouincias eiusdem Ordinis.

56 Aliud est non vsus priuilegij, aliud verò est contrarius vsus priuilegijs. Non vsus priuilegij opponitur priuilegio affirmatiuo concedenti vt aliquid fiat, vt scilicet recitetur tali, vel tali modo Diuinum officium, vel celebretur in domo priuata. Si verò oblata occasione hoc nō fit dicitur tunc verè non vsus priuilegij, seu non vsus priuatiuus. Contrarius verò vsus apponitur priuilegio negatiuo, quo conceditur ne aliquid fiat, vt si concedatur Monasterio ne soluat decimas, ne accedat ad processiones vltra milliare existenti à loco, &c. Et nihilominus soluit & vadit, datur vsus contrarius; vel non vsus contrarius. Et vterque modus habet varios effectus.

57 Non vsus priuilegij primo modo, seu priuatiuus, vt dicatur talis, & verus non vsus requirit sequentia. Primò, vt oblata fuerit occasio faciendi, & non sit factum. Secundò, vt detur scientia talis priuilegij. Tertiò vt detur potentia tunc faciendi, id est, non detur tunc impedimentum: si enim hæ tres conditiones nō concurrāt, talis non vsus non dicetur voluntarius, neque proindè poterit esse indicium renunciationis, quæ debet esse voluntaria. Est communis Doctorum.

58 Non vsus in Religione, vel cōtrarius vsus non sufficiet ad perdendum priuilegium nisi duret per spatium quadraginta annorum de iure communi, *cap. accedentibus, de priuil.* tenet Cord. in Compend. *verb. Absolutio quoad seculares, 2. §. 19.* & per concessionem particularem Benedictinorum, de qua supra *verb. Præscribere,* requiruntur centum anni vt præscribatur priuilegium per non vsum. De quo Rodrigu. *tomo 1. quæst. 8. artic. 2. & tom. 3. qu. 51. artic. 5.* Cùm enim priuilegium sit bonum quoddam Religionis, contra bona Religionis nō præscribitur nisi dicto spatio temporis. Et innuit Suarez *cit. libr. 8. cap. 35.* & clarè *nu. 22.* & Frater Ioann. à Cruce de hoc non vsu agens *li. 2. Epitom. ca. 3. dub. 2. conclus. 2* refert aliam Bullam per quam concessum est Benedictinis ne contra illos præscribatur nisi per centum annos.

59 Si modo, cùm Religio vult vti aliquo priuilegio est in vsu, apud illam, & apud alias Religiones præsumendum est quòd semper fuit in vsu, & nunquam data est interpolatio sufficiens ad præscribendū, præsumendum est enim actum fieri legitimè *lex meritò, ff. pro socio.*

60 Contrarius vsus factus per aliquem, vel aliquos Religiosos vel per particularem Conuentum, non tollit priuilegium datum Religioni, quia cōtrarius vsus debet esse illius cuius est priuilegium. Rodriguez *tom. 3. quæstione 51. articul. 5.* & Suarez *cap. 35. numero 6.* Vnde colliges, quod si Guardianus non obligatus ire ad processiones, nihilominus vadit bis, & sæpè, per hunc contrarium vsum non perditur priuilegium Ordinis, aut Conuen-

uentus; ille enim contrarius vsus non est factus à Religione: & saltem successor reclamans obtinebit, antequam accrescat præscriptio contra illud Monasterium. Consulunt tamen Rodrig. *tomo* 3. *quæstion*. 36 *articul*. 3. & Suarez *num*. 3. vt etiam tunc, & in similibus fiat protestatio coram Notario, se facere illum actum contrarium suo priuilegio, salua semper exemptione & conseruatione sui priuilegij. Et notat Suarez, *citato cap*. 33. *nu*. 24. quod talis protestatio, saltem hoc habet vtile, vt postea ab illo actu, vel actibus non possit inchoari præscriptio contra priuilegiatum. Vide omnino infra, *verbo Processiones*, *n*. 6.

6 Prædicta verba Pontificum posita in confirmatione priuilegiorum videlicet (quatenus sunt in vsu) sic adhuc explicantur. Primò, si adhuc sunt in vsu; id est, si contra illa non est præscriptum, spatio iam prædicto: si enim contra illa præscriptum est, iam non confirmantur, quia non confirmatur nisi illud quod verum, & subsistens est. Secundò potest intelligi (*quatenus sunt in vsu*) id est, eo modo quo sunt in vsu. Si enim non totum priuilegiũ, sed pars priuilegij sit in vsu, hæc pars in vsu consistens confirmatur. Id enim videntur etiam sonare verba illa, *quatenus sunt in vsu*: id est, eo modo quo sunt in vsu, & tunc adde quòd saltem consuetudo firmabit illam partẽ priuilegij. Maximè cùm multi dicant priuilegium posse obtineri consuetudine. Neque hoc mirum videri debet: si enim lex abrogatur per consuetudinem, & consuetudo facit legem: etiam consuetudo poterit facere priuilegium, quod est lex quædam priuata, vt initio diximus.

62 Nicolaus IV. concessit Cartusiensibus, vt possint vti priuilegijs sibi concessis, etiam si propter simplicitatem, & iuris ignorantiam vsi non fuerint retroactis temporibus, dummodo eis non sit per præscriptionem, vel aliàs legitimè derogatum. Compend. Minor. *verbo Priuil*. §. 35. & hæc concessio saltem confirmat supradictum, quod scilicet vt perdantur priuilegia per non vsum, requiritur præscriptio legitima in contrarium.

Dixi supra, Clementem VIII. & Paulum V. in confirmatione priuilegiorum Minorum non posuisse (*quatenus sunt in vsu*) & Rodriguez *tomo* 1. *q*. 20. *artic*. 28. ait, quòd quando priuilegia confirmantur absque ista clausula, confirmantur etiam illa quæ non sunt in vsu. Quod magnam consolationem, & securitatem affert. Sed tamen vrgere videtur in oppositum quòd id quod nullum erat non videtur confirmari, nisi ponatur ex certa sciẽtia, vel quid simile, iuxta prædicta. Et Rodriguez illud ibi ait de cõfirmatione Sixti, qui vltra quàm quod abstinuit à clausula, (*quatenus sunt in vsu*) posuit etiam, *ex certa scientia*: & tunc non est dubium cõfirmari etiam illa quæ erat inualida, vt supra diximus. Secus si non ponantur hęc verba, *ex certa scientia*: quæ posita sunt à septem Pontificibus in confirmatione nostrorum priuilegiorum.

63 Prędicta verba (*quatenus sunt in vsu*) id est quæ modo sunt in vsu, habẽt etiam hunc sensum: vt scilicet, si contra priuilegia quæ modo sunt in vsu, sint transacti aliqui anni incipientes præscriptionem, vel illam inchoantes talia priuilegia denuo incipiant à tali confirmatione, ac si denuo confirmarentur. Frater Ioan. a Cruce, *lib*. 2. *Epitom*. *cap*. 3. *dub*. 2. *concl*. 6. Addit Cord. citat. à Capucino, 1. *par*. *Compend*. *fol*. 52. quod vt perdatur priuilegium per non vsum, opus est habere scientiam priuilegij, & voluntatem non vtendi illo, iuxta supradicta, *n*. 57. Vnde inferri videtur, quòd si vna Religio communicans in priuilegijs alterius per 40. annos saltem, ignorauit omnino priuilegium illius cui communicant. Et iuncta ignorãtia etiam forte defuit occasio vtendi, per hoc dictum Cordubæ, & per supradicta. Religio denuo sciens priuilegium poterit illo vti, cuius notitia & vsu carebat, quorum exempla passim inuenies. Vide infra, *verbo Restitutio in integrum*.

64 Tota dubitatio est, an possint hodie Regulares, solùm in foro conscientiæ vti priuilegijs suis, quæ sunt expresse reuocata per Concilium Tridentinum. Dixi, *quæ sunt expresse reuocata*: nam de illis priuilegijs quæ sunt contraria Concilio Tridentino, sed ab illo non reuocata, quale est vt possint ordinaria extra tempora, & similia, diximus supra *num*. 31. ex Rodriguez, Suarez, & Miranda, posse Regulares

lares illis vti. At de illis quæ sunt specialiter reuocata à Tridentino, vt ibi diximus esse illud antiquum, vt ordinari possent ante ætatem, omnes etiam Doctores dicunt, quòd in foro externo non possunt Regulares illis vti. Quod verò quæritur est, an saltem his possint Regulares vti solùm in foro conscientiæ? Henriquez *lib. 7. de pœnitent. tomo 1. c. 24. ad finem, cum glossa, littera k.* affirmat non posse illis vti in foro conscientiæ tantùm; quia Pius V. viuæ vocis oraculo, id concessit Minoritis dicens, quòd possent vti priuilegijs suis, etiam si essent restricta, vel derogata per Concilium Tridentinum, in foro solùm conscientiæ Et quòd licèt Gregorius XIII. postea reuocauit illa, quæ Pius V. concesserat, contraria Concilio Tridentino, solùm reuocauit, vel pro foro externo tantùm, vel reuocauit solùm Constitutiones scriptas, non verò oracula viuæ vocis, quæ non sunt Constitutiones. Idem tenet Rodriguez, *tomo 1. quæst. 8. art. 9.* & Compend. Societatis, *verbo Concil. Trid. §. 3.*

Ego verò, salua tantorum Doctorum authoritate, non possum illis assentiri; propter rigorem quo omnes Pontifices post Concilium Tridentinum vtuntur in confirmatione priuilegiorum illa clausula exceptiua (*dummodo Concil. Trid. non sunt contraria*) quæ clausula si non intelligatur de priuilegijs specialiter à Tridentino reseruatis, vel reuocatis, de quibusnam debet intelligi? vel ad quid inseruit ibi posita, & toties repetita? Quid operabitur illa clausula? Adde quod Gregorius XIII. in sua reuocatoria non solùm reuocauit priuilegia, sed etiam cætera indulta, siue litteris expedita, dicens (*& quæcumque alia nostris statuto, ordinationi, & reductioni contraria*) iam verò oraculum illud Pij V. est indultum satis repugnans illi Ordinationi Gregorij, ac reductioni ad terminos Iuris communis, & contra Rodrig. potest argui ad hominem: si enim iuxta illum possumus vt priuilegijs de quibus est quæstio in foro conscientiæ, tenetur fateri posse hodie Regulares in foro conscientiæ, ordinari ante ætatem à Tridentino assignatam, quod tamen ille negat, & bene relatus à nobis supra, *verb. Ordines sacri, num. 1.* Et nos ibi satis impugnauimus cum illo. Et eadem ibi dicta huc etiam inseruiunt. Et hanc etiam sententiam contra Henriq. & Rodrig. tenet expresse Lud. Lopez *1. part. Instruct. c 8.* Frater Ioan. à Cruce, *lib. 2. Ep tom. c. 3. dubit. 3. conclus. 3.* & alij multi quos non oportet citare. Miranda *tomo 2. q. 42. art. 3.* etiam innuit hanc partem, quamuis enim ibi dicat se nolle ferre sententiam: id tamen nō dicit circa priuilegia expressè reuocata à Trident. Imò de his innuit cum opinione secunda ibi citata esse reuocata omnino nec proindè non posse illis vti in foro conscientiæ. Ex expressè tenet nos non posse Miranda *tom. 1. q. 39. artic. 1. concl. vnica.* Post hæc vidi quòd Capucinus ad Compend. *1. part. fol. 86.* idem tenet quòd Rodrig. dicens Greg. XIII. nō reuocasse pertinentia ad forum internum, nec viuæ vocis oraculum, sed solùm spectantia ad lites externas Et proindè qui voluerit tenere cum Rodrig. Henriq. Capucino, & Compendio Societatis, non condemno, licèt putem oppositum securius ob prędicta. Et quia oppositi tenentur dicere licitum esse ordinari ante ętatem Tridentini quod ego nunquam dicam.

55 Notat Capucinus ad Compend. *ver. Priuilegium*, quòd quando Pontifices dicunt in Confirmatione priuilegiorum *dummodo sacris Canonibus, & Concilio Trid. non aduersentur*. Illud, *sacris Canonibus*, intelligitur de decretis contentis in iure Canonico (his enim multa priuilegia clarè sunt contraria) sed intelligitur de canonibus positis in eodem Conc. Trid. in illo enim sunt etiam Canones, & decreta.

PRIVILEGII CESSATIO PER *reuocationem*.

PRiuilegia duobus modis possunt reuocari. Primò expressè, secundò tacitè. Expressè reuocantur cùm per verba expressa, & clara dicitur: *reuocamus, annullamus*, vel alijs similibus. Et ista reuocatio expressa potest esse, vel specialis, vel generalis: specialis est quādo reuocatur aliquod priuilegium speciale, & nominatum, vt quando Greg. XIV. reuocauit priuilegium Six. V. de aborsu, vel de illegitimis. Erit autem hæc reuocatio ex-

pressa generalis cùm non specificat aliquod priuilegium speciale quod reuocet, sed in genere, & in communi dicit se reuocare omnia, priuilegia, & indulta in cõtrarium, idque faciunt Pontifices, per hæc verba: *Non obstantibus quibuscumque priuilegiis, &cet.* Si verò aliquando aliquod priuilegium haberet clausulam dicentem, quod non censeatur reuocatum nisi de illius tenore transcripto fiat mentio, hæc omnia supplet Papa successor, cùm in sua reuocatione ponit verba reflexiua dicens (*etiam si de prædictis reuocatis facienda foret expressa mentio: vel tenor inserendus,*) & sic de similibus verbis: Papa enim prędecessor non potest ligare manus successoris, vt sic, vel sic reuocet, transcribendo antiquum priuilegium, & sic de cæteris, & illæ non obstantiæ solitę poni à Reuocatoribus sufficiunt ad derogãda quæcumque præterita priuilegia.

67 Excipitur tamen quando priuilegium est insertum in corpore iuris communis: tunc enim cùm sit iam lex publica maiori, & clariori reuocatione indiget, quàm sit illa reuocatio generalis. Et proindè opus est vt dicatur: *non obstante iure communi,* vel *non obstante priuilegio etiam inserto in iure communi,* vt patet ex gloss. *in authen. quia, Cod. vbi de crimine. verb. illic omni priuilegio*: & est cõmunis DD.

68 Reuocatio tacita priuilegij est illa, quæ non fit verbis expressis: sed à concedente priuilegium fit aliquis actus contrarius omnino priuilegio, per quẽ actũ priuilegium non potest subsistere. Tunc enim per hunc secundum actum contrarium clarè innuit se tollere priuilegium. Requiritur tamen vt concedẽs, vel reuocans priuilegium habeat notitiam illius, & voluntatem tollendi illud. Si enim desit notitia & voluntas, non censebitur illud tollere. De se patet, & est communis Iuristarum.

69 Quando priuilegium reuocatur per legem generalem nõ ligat reuocatio donec lex illa sufficienter fuerit promulgata. Probatur, quia illa reuocatio fundatur in lege, & de substantia legis est quòd sit promulgata. Sed ad hoc sufficit vna promulgatio in Curia Principis, vel in loco destinato. Et probatur, quia Pius V. & Greg. XIII. suas Bullas contra ingrediẽtes Monasteria Monialium solùm Romę publicarunt: & per illas ibi publicatas derogarunt omnia priuilegia in cõtrarium: nec iusserunt alias publicationes in singulis Diœcesibus fieri. Non tamen hęc promulgati in Curia statim obligat omnes absentes extra Curiam à die promulgationis: sed communiter requiruntur duo menses vt obliget extra Curiam, iuxta probabiliorem sententiam.

70 Aliqui censent quod lex reuocãs priuilegia reuocat illa statim à die publicationis Romæ factæ: ita vt actus talium priuilegiorum non valeant ab illa die, etiam si propter ignorantiam sine culpa fiant extra Curiam, maximè quando dicit lex; *ex nunc, pro tunc* vel *ex præsenti die.* Sed probabilior est opinio opposita dicens actum esse validum donec de tali reuocatione habeatur notitia. Verba autem illa, *ex nunc* esse intelligenda cum debito ordine naturali & secundùm ius suaue, habita scilicet notitia; vel post tempus sufficiens duorum mensium ad habendam talem notitiam. Videtur enim de iure naturali quòd nemo spolietur nisi auditus. Elapso verò hoc tempore sufficienti statim reuocata censentur priuilegia, etiam si priuilegiatus dicat se ignorasse inuincibiliter: si tamen inuincibiliter ignoret, carebit peccato coram Deo. Suarez *lib.8. cap.40. num.* 3.4 & 5. Addit ibi Suarez, quòd si aliquis vtatur priuilegio sic reuocato ex ignorantia publica, & communi, faciens actum pertinentem a iurisdictionem, v.g. ferendo sententiam, vel similem: actum fore validum non ex vi priuilegij, sed ex iure communi tolerante tales actus aliàs nullos, *per legem Barbarius. ff. de offic. prætoris.* Et per hæc, seu ad hæc conciliabis superius dicta, *verb. Leges num.*4. Ibi enim locuti sumus iuxta vnam opinionem, hic iuxta aliam: & hanc hoc loco puto probabiliorem, & suauiorem.

71 Priuilegia Regularium non reuocantur per Bullam Cruciatæ, vbi illa publicatur: nam talis Bulla solum reuocat Indulgentias, & non priuilegia sunt enim valdè inter se distincta priuilegium & indulgentia: ac proindè possunt Religiosi stante Bulla Cruciatæ absoluere penitentes ab omnibus sibi concessis per sua priuile-

uilegia propria & communicata, de quibus supra *verb. Confessor*, ac si Bulla non extaret, Rodri.*tom.1.q.61.art.14.*

82 Quæris si priuilegia Regularium reuocentur per Bullam Cœnæ Domini? Resp. Quod refero tantùm, quod dicitur in Comp. Patrũ Societatis Iesu, & supra dixi *verb. Bulla Cœna. num.2.* Nam citato Comp. *verb. Bulla Cœna*, dicitur sibi concessum à Gregor. XIII. ne concessiones factæ suo Ordini censeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ Domini. Sed video sequentem Sum. Pontificem non alligari antecessori, illi viderint, & tu vide.

73 Priuilegia Regularium reuocata per Leonem X. in Concil. Lateran. sunt postea reualidata per aliquos Sum. Pontifices, vt tenet Rodrig. *tom.1.q.8.* & Henriquez *tom. 1. lib. 7. de Indulgent. cap. 24. num.8.* & alij.

74 Priuilegium posterius reuocat prius priuilegium, si secundum faciat mentionem de primo. Si verò non facit mentionem, nõ illud reuocat: maximè si per primum priuilegium est iam acquisitum ius alicui tertio. Prima pars patet, quia tunc clara est voluntas concedentis. Secunda verò pars constat ex dictis satis in præcedentibus.

75 Si primum priuilegium est insertum in corpore iuris, & secundum extra corpus iuris, & sunt inter se contraria, sec ũdum priuilegium tenet, etiam si non faciat mentionem iuris communis. Nam Princeps supponitur scire ius commune cui vult, & potest delegare. Vide Rodrig. *tom.1. quæst 9. artic. 3. §. 2.* dico cum multis ibi citatis. Hoc autem non contradicit illi dicto in superioribus posito, quod scilicet priuilegium insertum in corpore iuris communis non reuocatur nisi de illo fiat expressa mentio: hoc enim intelligitur quando lex reuocans nõ est similiter priuilegium, sed solùm est lex ordinaria, seu Bulla ordinatiua, quæ nõ est priuilegium. At quando secũda lex derogans est etiam priuilegium verificatur hoc dictum, *in isto num.75.*

PRIVILEGII DECLARATIO aut Prohibitio.

Vide supra, *verbo Generalis, num.5.* vbi diximus posse Generalem in suo Ordine declarare priuilegia Ordini concessa, & ibidem etiam vide *num.6.*

76 Paulus III. concessit Societati Iesu, vt Prælati Ecclesiæ non possint sua priuilegia interpretari, siue clara sint, siue dubia, prout concesserat antea Clemens IV. Prædicatoribus, & Minoribus. Imò potius, quod cùm dubium extiterit in priuilegio aliquo inter Iurisperitos, & Iudices, & iudicetur in fauorem prædictæ Societatis. Rodriguez *tom.2. quæst.63. art.7.* & de dicta concessione facta prius Prædicatoribus, & Minoribus, vide Compend. Minor. *verbo Priuilegium, §.5.*

77 Sixtus IV. sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ, & suspensionis à regimine prohibuit Prælatis Ecclesię, ne molestent, vel inquietent Dominicanos & Minoritas præter, aut contra priuilegia præcedentium Pontificum illis concessa Compendium, *verbo Priuilegium, §.11.*

78 Leo X. concessit Minoribus, vt Generalis illorum in Capitulo, vel Prouincialis in eodẽ Capitulo, de consensu saltem maioris partis Capituli, possint declarare an sit vtendum aliquo viuæ vocis oraculo, an non. Et prædictæ determinationi stare debent omnes, tam Fratres, quàm Moniales Ordinis. Compen. *verbo citato, §.26.*

79 Idem Leo X. concessit Minoribus, vt transsumptis priuilegiorum firmatorum manu Notarij publici indubitata fides adhibeatur etiam in iudicio, sicut daretur ipsi originali. Compend *citato verbo. §. 29. iter. C.* pro quo vide quæ dicta sunt supra, *verbo Notarius, numer.1* Ex Pio V. vbi dicitur posse Prouinciales ad hoc intentum creare Notarios Religiosos, qui priuilegia Ordinis transcribant: & illorũ scriptis tanta fides adhibeatur, quanta Notario publico. Et nota, quod non est necessarium quòd ista priuilegia in Ordine habeantur in suo originali, seu primo exemplari; hoc enim esset impossibile morale, & naturale in omnibus Conuentibus. Sed sufficit quòd habeantur hæc priuilegia in libris ordinarijs & authenticis Ordinis, vel auctorum, seu scriptorum Ordinis. Concessit enim Leo X. viuæ vocis oraculo Minoribus, vt valeant

leant illorum priuilegia præsentata, saltem pro foro conscientiæ, sicut in libris Ordinis reperiuntur, vt diximus supra, *hoc verbo, nu.3.*

ADDITIO.

Vide infra, *verbo Viuæ vocis oraculum*.

SVfficienter dixi supra, de priuilegij natura, diuisione, forma, communicatione, confirmatione, vsu, extensione, cessatione, & declaratione, ita vt penè ibi regulares omnia sibi necessaria inueniant: Neque ego postea in genere de priuilegijs inueni, nisi paucula sequentia.

1 Dixi, *ibi, nu.* 3. quot Pontifices à Clemente VII. priuilegia Minoritarum confirmauerint ex certa scientia, seu Motu proprio; quæ confirmatio sub tali forma, quantum prosit dixi, *ib. n.*29. Nunc addo ante prædictos ibi Pontifices, Minorum priuilegia ex certa scientia confirmasse Paulum II. in Bullario Rodrigu. *fo.*301. Et post illum Sixtus IV. in eodem Bullario, *fol.*33 *col.*1. Si verò quæras ad quid seruiat ista recordatio, seu, aduertentia? Dico, quòd cùm priuilegia possint amitti, vel per non vsum, vel per reuocationē, multum prodest scire à quot annis priuilegia antiqua sint in vsu, vel reuocata: & proindè scire à quot annis sint confirmata ex certa scientia, si quidem confirmatio ex certa scientia innouat priuilegium antiquatum, vel per non vsum, vel per reuocationem particularem, vt dixi, *citato nu.*29. Et ante illos duos Pontifices Paulum II & Sixtum IV. multi alij Pontifices priuilegia concesserunt quę possunt quotidie inseruire regularibus.

2 Pro his verò magis intelligendis, seu applicandis recolendum, & applicandum est quod dixi supra, *verbo Præscribere, nu.* 2. Mendicantes gaudere priuilegio concesso Benedictinis ab Eugenio IV. vt sua priuilegia (quæ sunt bona Conuentus, nō possint prescribi, nisi per spatium centum annorum. Tunc recole ex Pontificib. hic, & supra citatis, qui Minorum priuilegia confirmarunt ex certa scientia. Et quantum spatium intercesserit intra vnum Pontificem, & alium confirmantes ex certa scientia. Et facilè inuenire poteris quæ priuilegia Minorum, & aliorum sint valida, quæ non.

3 Quod attinet ad vsum priuilegij, aduerto, non posse aliquem vti priuilegio, siue dispensatione Papæ ex solo dicto personæ ordinariæ, quæ scilicet audiuit: ita factum fuisse à Papa. Sed oportet quòd sit persona certa, procurator scilicet impetrans, vel Nuntius, aut Epistola illius: Cùm enim priuilegium de ordinario sit odiosum legi, oportet certissimum esse, vt ego possim operari præter legem, vel contra legem. Vide Sanchez 4. *Decalog. c.* 48. *a n.*2. *& seqq.*

4 Quia verò modus frequentior amittendi priuilegia inter Regulares, est non vsus seu contrarius vsus: libet pro religiosorum quiete, hic transcribere verba quibus Eugenius IV. concessit congregationi Sanctæ Iustinæ Benedictinorum, vt possint vti suis priuilegijs etiam si contrà illa habuerint contrarium vsum. Habetur concessio in Bullario Rodriq. *fol.* 194. *col.* 1. vbi sic Papa concedit: *Vt, si quandoque contigerit per aliquem, aut plures actus, contra huiusmodi, aut quæcunque alia priuilegia, indulta, gratias, immunitates præfatæ Congregationi concessa, aut ipsorum aliquod, à quocunque cuiuscunque conditionis, gradus, seu status existat, ex negligentia, vel ignorantia præsentium, vel futurorum, quibus hæc conceduntur, aut alia quauis causa propter quam fuerit aliter attentatum, vel pro tempore obseruatum ignoranter, vel scienter; nullum tamen præiudicium decretis, priuilegiis, indultis, gratijs volumus generari, sed in suo vigore, ac robore permanere.* Sic ibi Summus Pontifex. Pro isto verò contrario vsu, vel non vsu, vide omnino quæ ibi dixi, *n.*61. & alijs ibidem non libet, neque tu patieris eadem bis repetere.

5 *Cap. cùm ordinem. de rescript.* habent Cistertienses hoc priuilegium. Si contrà vos super decimis, vel alijs (quę ordini vestro specialiter sedes Apostolica indulsit) nō facta mentione Ordinis vestri Cistertiensis litteræ fuerint impetratæ, per eas minimè teneamini respondere. Vnde videant communicantes huic priuilegio, si litteræ Papales sibi ostensæ derogent huic priuilegio posito in iure communi.

AD-

ADDITIO AD ADDITIONEM.

QVamuis de hoc multa dixerim superiùs, hoc vnum tantùm denuo occurrit tanquam valdè, & quotidie occurrens, ac proindè necessarium. Et habetur in Rodriguez *tom.1. quęstionibus Regul. quaest.61. art.3 §. At Vrbanus.* vbi ait quod priuilegium concessum, verbi gratia, Carmelitis, & nobis Minoritis communicatum, hôc inquam priuilegium non perditur à nobis nisi legitimo tempore præscribatur, & debet haberi à nobis scientia talis priuilegij, & prætcrea debet adesse voluntas nō vtendi illo priuilegio ad hoc vt perdatur per non vsum. Nota tres conditiones necessarias: Prima est præscriptio: Secunda scientia priuilegij: Tertia voluntas non vtendi. Et licèt *ibi* Rod. dicat spatium ad præscribendum esse quadraginta annorum. Nos tamen Minoritæ habemus priuilegiū vt contra res nostras, & iura, & personas non præscibatur per centum annos, vt dixi supra *verbo Præscribere*. Non præscribuntur ergo nostra priuilegia, etiam communicata, nisi spatio centum annorum, & nisi de illis habeatur scientia, & voluntas illis non vtendi. Quod valdè notandum est pro multis dubijs quotidie occurrentibus pro vsu priuilegiorum antiquorum quando non fuerunt expresſè reuocata à Sede Apostolica, sed de solo vsu, vel non vsu dubitatur.

PROCESSIONES.

1 TEnentur Regulares, qui soliti iam sunt adire processiones, ad illas accedere, si fuerint vocati. Excipit Concil. Tridentin. illos qui in strictiore clausura perpetuo viuunt. Tridentin. *session. 25. c. 13. de Regular.* Vbi nota verbum, *vocati*; requiritur enim vt prius vocentur, aliàs non tenentur, vt notat Rodrigu. *to. 3. q. 37. art. 1.* Debent verò hæ processiones esse non qualescumque, sed pro causa magna, & publica, quales etiam sunt processiones consuetæ.

2 Quando ibi Concilium dicit posse Religiosos compelli ab Episcopis vt accedant ad processiones, explicant aliqui non posse Episcopos quoad hoc obligare Religiosos per censuras, excommunicando scilicet, & alias censuras ferendo: ibi enim Concilium non facit illos legatos: & aliàs Religiosi habēt priuilegia ne possint excommunicari ab Episcopis, nisi specialiter illis fuerit commissum à Papa. Sic Rodriguez *Addition. ad Summ. tom. quarto cap. 105. conclus. 1* vbi ait quòd si in contrariū ostendatur aliqua declaratio Cardinalium, illi standum erit. At Capucinus *In Compen. verb. Processiones.* ait Cardinales hoc iam declarasse: posse scilicet Episcopos in hoc cogere per cēsuras. Et hanc declarationem citat Marzilla expresſè §. *ad publicas, loco mox citando.* Possunt etiam Episcopi compellere ad hoc Religiosos alijs pœnis, vt priuando concionibus, & confessionibus, & similibus.

3 A prædicta lege eundi ad processiones liberantur illi Religiosi qui distant ab vrbe, seu loco vltra vnum milliare, vulgo, *mil passos.* Sic enim statuit Leo X. in Concil. Lateranense, Comp. *verbo Processio § 2.* At Marzilla *in suo lib. declarat Cardin. lib. 2. titul. 12. capit. 14. §. Exempti omnes,* refert vnam declarationem, & alteram decisionem Cardinalium, in qua dicitur non teneri accedere ad processiones, Regulares, qui degunt in Monasterijs distantibus ab vrbe, vel oppido per dimidium milliare. Quod nescio quomodo non aduertant Religiosi aliqui; de quo priuilegio, quid possint facere non obstante non vsu, seu ignorantia illius, vide supra *verbo Priuilegij non vsus.*

4 Excipiuntur etiam à dicta lege processionum, Patres Sancti Hieronymi in Hispania, per Bullam Pij V. de qua Capucin. *citato verb.* & Patres Societati Iesu, per Bullam Greg. XIII.

5 Pius V. in alia Bulla quæ incipit, *Et si Mendicantium.* excipit illos Fratres qui neque in choro cantant, neque ad mortuos accedunt, sed tantùm studijs & lectionibus vacant: vnde collegia Mendicantium excipiuntur, vt *ibid.* ait Marzilla: & licet idem author *citato loco* putet prædictam Bullam Pij V. esse reuocatam à Greg. XIII. Capucinus tamen *cit. loco* oppositum videtur innuere. §. *Ac teneantur.* Et tenent cum illo Rodr. *Addit. ad Sum. tom. 4. c. 105.*

6 Si aliquod Monasterium non obligatum

tum ire ad processiones, nihilominus vadit, non ideo censetur renunciare suo priuilegio, quia illud priuilegium non conceditur illi Prælato, vel illi loco, sed toti Ordini, vide supra *verb. priuilegij non vsus, num.* 59. & adde quod Canonicis Regularibus Lateran. Ecclesiæ concessum est, vt licet per vnum, aut plures actus contraueniant suis priuilegijs scienter, aut ignoranter, nihilominus illa non perdant, refert Rodrig. *tom. 3. q. 36. art. 3.* & præterea facientes illud non dicuntur renuntiare ex supradictis.

7 Tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 105. num. 1. ad finem*, quod Priores, vel Archipresbyteri in vrbibus, vel oppidis vbi non resident Episcopi, non possunt compellere Religiosos ad processiones prædicto modo, si processiones sint insolitæ, & parum necessariæ, neque pro causa publica.

8 *Eodem loco nu. 5.* tenet Rodriguez de iure communi non posse Religiosos facere processiones extra suos Conuentus, quia extra illos non habent territorium. *citato cap. certum est quidem, de consecr. dist. 1.* & Zerolam dicentem sic vidisse practicari vbicumque fuit. At ego dico quod vbicumque fuit oppositum contra Zerolam vidi practicari. vt scil. Religiosi absque licentia Episcopi faciant processiones extra suos Conuentus, pro pluuia, serenitate, & similibus: neque in hoc vituperantur, imò laudantur à populo, clero, & Episcopis. Et quidquid sit de prædicto capite, & authore, saltem pro hoc Regno Portugalliæ sufficiat longa praxis quam cito. Standum verò erit consuetudini cuiusque loci. Adde quod *citatum c. certum est quidem*; hoc non prohibet: solùm enim dicit quod non fiant processiones in Ecclesijs, vel oratorio non dedicatis authoritate Episcopi, vel Sedis Apostolicæ. Licèt autem ibi dicat requiri authoritatem Sedis Apostolicæ in illius Ecclesiæ dedicatione: Ecclesiæ Fratrum sunt dedicatæ, ædificatæ, authoritate Sedis Apostolicæ, Episcoporum videlicet, qui dant licentiam authoritate Papæ. Lege casum dicti capitis, & videbis quod nihil facit pro Rodr. & Zerola. Si verò ibi intelligeres per Sedem Apostolicam, licentiam Papæ immediatam, in paucis Ecclesijs fierent processiones, quia paucæ ædificantur cum licentia immediata Papæ, sed modo quo dixi.

9 Tridentinum iubet vt Episcopi circa præcedentias Regularium in processionibus, lites componant omni appellatione postposita. Et Capucinus *cit. verb. Processiones*, citat ad longum verba Gregorio XIII. & Pij V. circa easdem præcedentias componendas. Quia tamen ibi dicta non sunt vbique recepta in vsu, & nouas lites postea vidimus; omitto referre. Et proindè standum est consuetudini. Diuersa enim diuersis locis audio practicari. Solùm aduerto cum Rodr. *cit. c. 105.* non esse damnandos Regulares de tali præcedentia litigantes cum licentia, & fundamento: quia illud spectat ad honorem suæ Religionis: & in domo Dei congruum est, vt omnia ordinatè fiant, & quod iuxta D. Paul. sint Religiosi se inuicem honore præuenientes. Imò & in cœlo sedes digniores erunt, & aliæ minus dignæ; imò & in choro Angelico sunt maiores ac minores.

Hoc vnum tantùm dico esse facilèm illam compositionem Greg. XIII. citatam à Capucino *citato loco*: qui iussit, vt quando non constaret de maiori antiquitate inter Religiones ipsas, tunc Religiosi illi præcedant in processionibus, quorum Conuentus in illa vrbe, seu loco antiquiores quoad ædificium, seu fundationem: idque propterea fortè Papa iubet, quia tunc facilius est probare antiquitatem Conuentus, quàm Religionis. Vide hanc Bullam in Bullario Rodr. *f.* 1000.

10 Non potest Iudex sæcularis, aut Episcopus conuocare processiones, facere ordinationes, vel similes actus in Ecclesijs Regularium inuito illarum Prælato: neque cogere vt ibidèm retineatur reus vinctus. Secus de Inquisitoribus sancti Officij. Henriq. *tom. 1. lib. 7. de Indulgent. c. 26. num. 5.* citans multas concessiones pro ista materia.

ADDITIO.

1 Dixi supra hoc ipso *verb. num. 2.* ex Capucino *ibi citato* posse Episcopos cogere per censuras Monachos, vt vadant ad processiones idque iuxta declaratio-

atione Cardinalium ibi citatam ex Marilla. Post hæc vidi nostrum Barbosam Lusitanum in suis Remissionibus ad Tridentinum *sess.25. cap. 13. de Regularibus fol. 142. col.3.* vbi refert ex Quaranta, non posse cogere per censuras. Et addit Barbosa pluries à Cardinalibus sic fuisse declaratum. Et hoc consonat cum ijs quæ diximus supra *verb. Episcopus*: non posse scilicet illos contra Religiosos vti censuris nisi in casibus illis expresse concessis à Papa. At Concilium Tridentinum *citato loco* cùm concedit Episcopis, vt cogant Monachos ad processiones, non exprimit, vt possint illos cogere per censuras. Cùm suppetant alia media per quæ illos possint cogere. Et citat Barbosa, Sanchez, Rodriguez.

Dixi *ibidem n.3.* Conuentum distantem è loco, vrbe, vel oppido per vnum milliare, nō teneri accedere ad processiones ex concessione Leonis X. Nunc addo, neq; ad id teneri Conuentum distantem ab vrbe, vel oppido per medium milliare quod continet solū quingentos passus. Ita declarauit Congregatio Cardinalium apud Rodriguez in Bullario *folio* 100. *col.1.* sub Clemen. VIII. Vbi dicitur Regulares distantes ab vrbe vltra mediū milliare, non posse compelli ab Episcopo.

PROCVRATOR MONIALIVM *Sanctæ Claræ vel Fratrum, &c.*

NOn possunt Fratres Minores esse Procuratores Monialium suarum in temporalibus, quoad redditus sciet colligendos, & cætera negotia temporalia tractanda. Prohibuit expresse Clemens VIII. Bulla particulari apud Rodrig. in suo Bullario, *f.* 1225. De procuratore verò Fratrum Minorum, qui alio nomine est, & dicitur Syndicus Apostolicus, dicitur infra *ver. Syndicus*.

De Procuratoribus sæcularibus Monialiū, vulgo *Mayordomos*: qui cōstituuntur Œconomi generales pro causis, redditibus, negotijs Conuentus; dubitas an possit Prouincialis illos amouere ab officio statutum? Ex dictis à Rodr. *tom. 3. q. 38. art. 1. & 2.* potest responderi ad dubium. Nam enim *art.1.* dicit non posse Prouincialem amouere procuratorem constitutum à Conuentu, quando ipse Conuentus illum creauit seruata solemnitate Iuris. Hæc autem solemnitas est vt ibi ait *art.2.* quòd pulsata campana in Capitulo per Præsidentem, audiantur omnia suffragia, & is in quem maior pars cōsenserit, dicetur procurator. Si autem Abbatissæ hoc seruarent, posset dici quòd Prouinciales non possent illum amouere. At illæ in praxi hoc non obseruant, imò & in praxi video positum quòd Prouinciales eos amouent, maximè si habent causam. Imò Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 106. conc.3.* tenet quòd potest Abbatissa, & proindè Prelatus, amouere Procuratorem positum à fundatore Monasterij, vel descendentem talis Procuratoris, etiam si fundator dicat quòd si amotus fuerit ab Abbatissa soluat in pęnā mille ducatos, & dat causam, quia non est positus cum Ordine Prælati. Vide *ibi*.

PROFESSIO FIDEI.

1 PIus IV. mandauit, vt omnes obtinentes beneficium ante illius possessionem faciat professionem Fidei: cuius tenorem ponit ad longum Capucinus in fine suarum *Add. ad Compend. f.* 19. Et eandem professionē fieri iussit à Prelatis Religionum quando primò eliguntur. Et ego vidi hoc practicari in mea Prouincia, cùm esset Commissarius Generalis R. & doctissimus pater Matthæus à Burgos postea Episcopus Syguntiæ; & hic vt refert Rodr. *tom.2. q.72. art.1.* iussit in tota Hispania omnes Prælatos Minoritas facere professionem fidei, cum iam essent in officio positi, idque fecisse dictum Commissarium generalem de mandato Cardinalis Matthæi tunc protectoris Ordinis & ego tunc illam feci cùm essem iam Guardianus. Similitèrque fecerunt Prædicatores. Et Rodrig. *cit. art.* ait hodie ad illam obligari Regulares.

Capuccinus verò in Compen. *verbo Professio fidei*, dicit hoc non esse in vsu: & sit consuluisse viros doctos, & obseruari in praxi: quam praxim etiam ego video in hoc Regno. At retuli quod vidi, & quod feci. Et Rodr. scripsit post Capucinum vt certò scio. Sed non condemno morem, vel omissionem prouinciarum, & Religionum, vt indè videas obiter,

ter, quod dixi supra *verb. Leges*, quam cito lex etiam Pontificia, per non vsum, vel contrarium vsum possit antiquari.

2 Ait tamen Capucinus, *citato verb.* ad Compend. declarasse Cardinales tempore Pij V. quod prædicatores obtinentes licentiam Episcopi ad prædicandum, tenerentur facere professionem fidei si ab Episcopo requirantur. At video pariter hoc non esse in vsu in hoc Regno.

3 Maius dubium est, an lectores Theologi, cęterique Lectores in Religionibus teneantur ad professionem fidei faciendam antequam lecturæ possessionem obtineant? Pius IV. aliam Bullam edidit particularem, per quam obligat omnes lectores cuiuscumque artis, siue Clerici sint, siue Regulares, vt teneantur sub peccato mortali & amissione gradus seu cathedræ, facere professionem fidei, etiam si sint lectores Grammaticæ, vel Musicæ (vt postea Cardinales declararunt apud eundem Capucinum) & ita obseruatur hodie in Vniuersitatibus. Et circa hanc non ait Capucinus valere hodie praxim in oppositum circa Regulares; sicut ait de prima circa prælationes: sed tacens, videtur innuere quod ad hanc secundam tenentur etiam Lectores Regulares, intra suos Conuentus, & expresse hoc affirmat Rodrig. *cit. tom. 2. & qu. art. 1.* Et dicit Prælatos Regulares aliter promouentes Lectores in suo Ordine incurrere prædictas pœnas positas in 2. Bulla Pij IV.

4 Regulares tamen, vel Clerici, quoad possessionem beneficij, si dictæ Bullæ contradixerint omittentes dictam professionem fidei ante possessionem beneficij, vel lecturæ, si id omiserunt facere ex ignorantia, obliuione, vel incogitantia, vel simili de causa, non incurrunt pœnas positas in dicta Constitutione prima & secunda vt in quodam casu de Clerico sic omittente respondit Nau. *lib. 1. consi. tit. de constit. consi. 3.* dicens ex D.Th. *1.2. q. 88. a. 1. 5. & 6.* illum, qui transgreditur legem humanam ex ignorantia vel inaduertentia, nō peccare mortaliter, quod est valdè consolatorium, pro casibus similibus.

PROFESSIO NOVITII.

Vide supra verbo *Monasterium n. 11.* de propinis Nou. & verb. *Nouitius per totum.*

1 CONcil. Trid. *sess. 25. c. 16. de Regular.* iubet vt finito anno probationis superioris statim admittant Nouitium ad professionem, vel eijciant: idem dic de Nouitia, nec possint amplius professionem dilatare. Quo non obstante, dicunt Doctores quod si causa iusta interuenerit, poterunt superiores illam dilatare, vt si, verbi gratia, Nouitius non bene recitet diuinum officium, vel quid simile, ad arbitrium pij ac prudentis Prælati. Et sic declarasse Congregationem Cardinalium, refert Rodrig. *tom. 3. q. 17. artic. 10.* vbi ait quod in Nouitijs Monialium diutius aliquando poterit expectari, vt ibi tradit. At statuta generalia Tolletana Minorū priuant officio Guardianos qui vltra dies octo professionem Nouitij dilatauerint. In quo tamen statuto videtur etiam admittenda moderatio communis Doctorum, vt scilicet illam pœnam non incurrat habens euidentem causam & iustam dilatandi.

2 Duplex est professio, vna tacita, altera expressa. Et suppono hodie, etiam post Tridentinum dari posse professionem tacitam validam: vt Doctores communiter affirmant. Et constat ex Bulla 1. Sixti V. contra criminosos, in qua annullat professionem factam contra suam illam constitutionem, etiam (ait) si sit professio tacita. Et proinde clarè innuit etiam post Tridentinum valere professionem tacitam.

3 Professio expressa est illa in qua Nouitius clarè, & expresse, emittit tria vota essentialia vocaliter in manibus veri Prælati habentis ius recipiendi ad professionem in Religione approbata. Vide & nota singula verba hic posita. Et tales sunt professiones, quæ fiunt hodie communiter. Neq; hoc indiget maiori explicatione.

4 Professio tacita est illa quæ fit tacendo, absque votis emissis voce, vel scripto: sed solum aliquid faciendo, vel tacitè consentiendo se esse professum. De quo multa Syluest. *v. Religio 3. q. 19.* & alij. Et ex multis modis ibi assignatis à Syluest. duo præcipui possunt colligi, quibus olim fiebant, & nunc etiam potest fieri professio tacita. Primus erat, quando ante Concil. Trid. solebant aliquando Nouitij recipi, & in anno Nouitiatus non finito, vestiebantur

habitu professorum absq; vlla differ-
ia. Nouitij; & hi sic portantes habi-
professorum absq; distinctione, de
sensu Prælati, & Conuentus, cum alijs
instantijs, de quibus Syluest. *ibidem*,
ebantur exinde professi; quia scilicet
itius, & Religio consentiebant, &
in illo ex consuetudine compromit-
nt. Secundus modus erat, Si per v
annum gestabat Nouitius habitum
patenter distinctum, ab habitu pro-
rum, de manu Prælati, & gestabat
annum integrum: tunc enim censeba-
acitè professus: idq; ob eandem cau-
, quia scilicet Religio, & Nouitius cō-
ebant, & compromittebant. Cùm e-
professio sit contractus inter Noui-
, & Ordinem: potest aliquando con-
us fieri absq; verbis expressis, sed per
signa externa declaratiua consensus,
possunt colligi ex Clementina *eos*
de Regular. Et videtur quod tunc ha-
Nouitiorum non erat patenter di-
tus ab habitu professorum sicut mo-
: in colore, forma, vel figura: & in
ne Minorum specialis habitus distin-
Nouitiorum est caparo vsque ad cin-
.
rca secundum verò modum proximè
m de gestando habitu per annum
tinctum, opus erat vt habitus non es-
tenter distinctus, in colore, forma,
ura: si enim in aliquo horum differe-
on erat professio tacita, etiam si ge-
per 20. annos. Et primus quidem
is hodie est abrogatus per Trid. per
enim primum modum professio fie-
cita, & valida per gestationem ha-
similis omnino habitui professo-
etiam ante annum, hodie verò post
non est valida nisi finito anno noui-
. Secundus verò modus professio-
citæ supra dictus hodie dari potest
Trid. si videlicet nouitius per annum
um gestet habitum indistinctum à
sis cum dictis conditionibus, & cū
tionibus sequentibus. Prima est, si
cum intentione profitendi; si enim
deuotionis gratia, non valet: vel si
ur illa habitus indistinctio honoris
: vt fit aliquando circa Nouitios in
e Minorum: cum quibus aliquan-
: dispensatū eo quòd sint Sacerdo-
tes; vel viri aliàs grauissimi, ne portent in-
signia Nouitij caparonem scilicet vsque
ad cingulum (quod ego consulo ne fiat
vt vitentur lites) hi enim non possunt pro
se allegare, quia talis indistinctio non da-
tur illi ad ius sed ad honorem absque vllo
consensu admittendi ad professionem ta-
citam. Secunda conditio est, vt portet ta-
lem habitum per vnum annum continuū.
Tertia, quod Nouitius credat, quòd per ta-
lem habitum profiteatur tacitè: Quarta,
quod gestet talem habitum scientibus &
consentientibus Prælato, & Fratribus. Et
tunc finito anno censetur professus tacitè,
neque ista professio reuocata est per Con-
cil. Trident. Tenet hoc Nauar. *lib. 3 Con-
sil. titul. de Regul. consil.* 41. Rodriguez
Additio. ad Sum. tom. 3. *cap.* 64. *num.* 1.
Miranda *in Explicat. Regulæ Minorum
ad cap.* 1. *Regulæ, c.* 46.

5 Vt prædicta professio tacita sit valida
opus est vt Nouitius gestans habitum mo-
do prædicto, sciat se non esse professum,
& sciat quod spontè sua gestat illum habi-
tum ad profitendum finito anno. Vnde
si fortè aliquis Religiosus portans habi-
tum professorum per annum, & duos an-
nos, vel plures, & faciens professionem
ordinariam, sed cum impedimento an-
nullāte illam (ita vt à parte rei non sit pro-
fessus ob impedimentum quod ignorat:
is per talem gestationem habitus vnius,
vel multorum annorum, non facit pro-
fessionem tacitam, quia neque illi constat
de tali impedimento: nec proindè ex sua
parte consentit, vel compromittit imo ne-
que scit, neque compromittit Religio: ne-
que ipse portans sic habitum prætendit
vt sic profiteri. Est Doctorum quos pro-
ximè citaui, & Caiet. 2. 2. *quæst.* 189. *ar-
tic.* 5.

6 Potest Nouitius agere Nouitiatum
in vno Conuentu, & de mandato Pro-
uincialis profiteri in alio Conuentu eius-
dem prouinciæ. Ludouicus de Beia 4.
parte Resp. casu 9. §. *Attamen.*

PROFESSIO NVLLA EX IVRE *naturali, siue ex natura contractus.*

7 EST professio quidam contractus na-
turalis inter profitentem, & inter
Religionem, teste Nauarr. *libr.* 3. *Consil.
tit. de*

tit. de Regular. consil. 5. Et proinde (sicut in omni contractu) requiritur consensus ex vtraque parte, & conditiones appositæ ex iure communi quibus deficientibus contractus professionis est nullus. Et proindè tum ex parte profitentis, tum etiam Religionis consensus requiritur, & impletio conditionum.

8 Ex parte Conuentus deficiet consensus si pars maior Conuentus non suffragetur pro Nouitio, & tunc professio facta per Prælatum erit nulla, dissentit enim Conuentus expressè. Vide supra *verbo Abbas. num. 7.*

9 Erit etiam professio nulla ex defectu consensus Conuentus si profitens celauit morbum caducum, de quo fuit rogatus saltem in genere morbi; vel etiam celauit lepram, vel quid simile. Si item negauit se descendere ex Iudæis, Sarracenis, hæreticisve combustis in Ordine Minorum. Et ob hæc duo negata poterit expelli in Ordine Minorum, defecit enim vtrobique consensus ex parte Conuentus & proindè contractus fuit nullus. Nauar. *lib 3. Consil. titul. de Regular. consil.* 5. & Rodriguez *tom. 3. quæst. 17. art. 9.* vbi citat concessionem Leonis X. quo ad eijciendos professus ab Ordine qui mentiti sunt in professione, tacentes crimina grauia ac quibus iam erant notati in sæculo, & diffamati. In hoc enim etiam consensus Ordinis, qui si sciret talem defectum, illum non reciperet.

10 Erit etiam professio nulla ex defectu consensus Ordinis si Nouitio intimetur aliqua conditio seu pactum statuti cum protestatione, si sit de re notabili, & postea inueniatur mentitus. Licèt enim nõ possit expelli ratione solius statuti Ordinis, maximè si non est expressè firmatum auctoritate Papę, expelli poterit ratione contractus nulli, seu ex defectu consensus. Nau. *citato loco.*

11 Pari modo si ex parte Nouitij deficiat consensus, professio erit nulla, quia de ratione contractus naturalis, & ciuilis est, vt ex vtraque parte consentientium sit consensus. Probatio verò istius defectus ex parte Nouitij erit difficilis, neque illi credetur nisi probauerit valdè vehementem præsumptionem in foro externo. Si vero sibi constet in foro interno tantum, se non consensisse, reuera non est professus. Sed bene tunc aduertit Sanch. *lib. 7. de Matrim. disput. 37. numero 39.* quod tunc non potens probare defectum consensus sui non tenetur profiteri denuo, & consentire; sed poterit manere in Ordine vsque ad tempus, quo possit fugere absque scandalo: & idem tenet Henriq. *lib. 11. de Matrimon. capit. 11. num. 11. littera V.* ob causas ibi assignatas, de quo adhuc infra redibit sermo. At si hic taliter professus nulliter, ex defectu consensus, secum solus in animo consentiat in Monachatus & professione, manet professus absque alia diligentia. Nauar. expressè *lib. 3. consil. titul. de Regular. consilio 24.*

12 Eodem modo erit professio nulla si fiat per grauem metum incussam. Metus enim cadens in constantem virum, imò & metus minor, grauis videlicet, annullat contractum naturaliter, quia tollit consensum liberum. Et est communis Doctorum. Et de hoc prudentis arbitrio standum erit; minor enim metus annullabit professionem fœminæ, quàm viri, & sic de cætero intra terminos metus grauis.

Pro quo nota quod Nauarr. *lib. 1. consil. titul. de Renunciatione, consil. 3. num. 6.* tenet quod metus reuerentialis parentum excusat à valore professionis, & citat gloss. celebrem *in cap. præsens 2. quæst. 3.* & idem repetit *libr. 4. titul. de sponsal. consil. 26 numer. 4.* Pro quo nota primò quod ait timorem reuerentialem parentum: non verò aliorum consanguineorum hoc posse facere: vidi enim ego in facti contingentia cùm essem Prouincialis, Monialem allegantem nullitatem suæ professionis, eo quòd vouisset ex metu reuerentiali amitæ suę Monialis, fuisse iudicatam veram Monialem in foro diœcesani. Addit etiam Nau. *in Manuali. cap. 22. numer. 51.* quòd omnis timor etiam minor iusto annullat actum in foro interno, si talis metus fuit causa sine qua non fieret talis actus. At Sanchez *libr. 4. de Matr. disp. 6. num. 17.* tenet professionem non annullari per metum reuerentialem, & pro hoc citat multos. Idem innuit Rodr. *tomo 3. qu. 7. art. 15.* dum dicit tunc metum patris annullare professionem, quando pater iurauit,

quòd

ıòd filius vel filia debent esse Religiosi :lint, nolint, & quando pater est duræ)nditionis, &c. At idem Rodriguez *ci-t.quæstione 17.artic.* 18. concordat cum lauarr. circa nullitatem, professionis ob ıetum reuerentialem, & cum Nauarr. net Henriquez *2.2.par.libro* 11. *capit.*9. *ımero* 5. & citat Nauarr. & Sot. Vnde des pro vtraque parte esse graues Do-ores quoad metum reuerentialem. Et :oinde vtraque opinio est probabilis. dde quod in libro Declarat Cardina-ım relicto ex Farinacio *tomo* 4. *fol.*106. *l.* 1. habetur quod Romæ anno 1585. ta est sententia in qua declaratum it fuisse nullam vnam professionem fę-inæ factam ob solum mentum reueren-ılem.

Ego duo tantùm dico breuiter. Pri-um quod iam tetigi, & latius dicit Hen-.quez videlicet qualitatem metus, quan-ı non sit cadens in constantem virum linqui iudicandum prudentis arbitrio. :cundum dico, quod si porta aperiatur ıdie maximè in Monialibus, circa pro-ſſionis nullitatem ob metum reueren-ılem, lites innumere suborirentur.

ROFESSIO NVLLA EX defectu ætatis, & anni integri.

Imprimis pro integritate anni Noui-ıtus vide supra, verbo *Nouitii annus in ouitiatu.*

Concil. Trident. *seſſ.* 25. *c.* 15. *de Reg.* duo impedimenta annulla-ıa professionis ponit. Primum si fiat an-annum ætatis 16. expletum. Secun-m, si fiat ante annum integrum Noui-ıtus, vbi innuit posse Nouitiũ recipere bitum anno 15. ætatis expleto: & pro-:ri anno 16. expleto. Et idem intellige Nouitijs Monialium.

Quando ibi Tridentinum requirit an-m expletum, non sufficit vt annus sit :hoatus sicut sufficit ad Ordines. Sed debet esse expletus, vt neque dies illi sit, imò neque hora. Si enim supra, *bo Nouitij annus in nouitiatu*, diximus ıuiri vt annus nouitiatus sit integer de)mento ad momentum, pari modo, ò maiori iure annus ætatis debet pari modo esse integer de momento ad momentum, & omnino perfectus. Nam Conc. *citato loco* de anno nouitiatus non dicit quòd sit expletus, sicut dicit, & exprimit de anno ætatis: vnde in hoc videtur requirere maiorem expletionem, & maius complementum ætatis. Sanchez *libr.* 2. *de Matrimon. disputat.* 24. *nu.* 22.

14 Fratres Minimi habent statutum generale, ne aliquis inter illos admittatur ad professionem ante annum decimum-octauum suæ ætatis. Et Nauar. de hoc quæsitus *lib.* 3. *Consil. titul. de Regular. consil.* 22. tenet, vel saltem inclinat vt dicat professum in illo Ordine ante 18. annum, sed cum decimosexto expleto, non esse validè professum: & illud statutum non contradicere Concil. Tridentino. At quòd talis professio in illo Ordine omnino valeat ante illum annum ı tenet expressè Rodrig. *tom.* 3 *quæst.* 17. *art.* 20. Et dat causam, quia Concil. Tridentin. non irritat professionem factam post annum 16. sed factam ante annum 16. Et probat etiam ex Regula Minimorum, adducens verba Regulæ, quæ etiam licèt prohibeat, non tamen irritat professionem factam aliàs cum ętate à iure requisitam, quæ ante Concil. Tridentinum erat annus 14. & in nouo Tridentini est annus 16. & Religio non potest in re tam graui annullare quod ius commune nõ annullat. Et hanc opinionem Rodrig. censeo probabiliorem.

15 Professio facta absque interno consensu Nouitij, vel per metum, ratificabitur validè si professus sciens impedimentũ, apud se tantum illam ratificet: neque ad hoc opotet iterum profiteri, vel consensum Prælati requirere: nã Ordo semper mansit in suo consensu, & sufficit nouus consensus profitentis apud se tantùm; res enim per eadem causas conualescunt in moralibus, per quas à principio fieri poterant, quando professio fuit nulla ob impedimentum positum ex iure communi: requiritur enim noua professio, & externa.

16 Si professus nulliter ob ætatem nesciat impedimẽto summo, quandiu illud nescit non ratificat professionem suam nullam, per gestationem habitus professorum, neque per receptionem Ordinum sa-

sacrorum, vel officiorum Ordinis, & similium. Nauar. *vbi proximè iuncto consil. 44. sequenti*, Ait præterea Nauarr. quod in his casibus ratificans professionē nullam debet habere antiquitatem iuxta diem professionis, nullæ, ac si esset olim professus.

17 Professus nulliter ob annum non integrum nouitiatus, vel similes ob defectus quomodo debeat ratificare professionem, vide supra, *verbo Nouitij annus in probatione*, & infra, *verbo remedium professionis nullæ*.

18 Coniugatus matrimonio rato, nolens cōsummare matrimonium intra bimestre, si ideo intrat Religionem, nō potest profiteri ante annum expletum: nam *cap. ex publico. de conuers. coniugatorum* assignans duos menses intra quos dictus coniugatus transeat ad Religionem: ibi pertransire ad Religionem non intelligi profiteri: sed intrare Religionem. Et licèt dictum caput, *in verbo transire*, intelligeret profiteri, iam non valeret, quia corrigitur per Concil. Tridentin. annullans professionem factam ante annum Nouitiatus.

19 Corduba *casu 31. primæ editionis*, & Henriquez *tomo 2, libro 13. cap. 40. num. 2. littera O. in gloss.* dicunt Monachum translatum de vno Ordine non Mendicante ad alium non Mendicantem posse profiteri ante annum: & Henriq. addit quod etiā id potest translatus ad Cartusiam. Verùm oppositum omnino dicendum est, quia Tridentinum generaliter loquitur, & annullat generaliter. Ita Sanch. *lib. 2. de Matrimon. disputation. 24. nu. 2.* & Cordub. *in 2. editione* se corrigens.

At iuxta probabiliorem opinionem dictum Tridentini de integro anno nouitiatus non obligat in Religionib. militaribus, excepto D. Ioan. Sanch. *lib. 7. de Matr. disp. [illegible] 8. & 9.*

PROFESSIO EX IVRE communi, & ex Bulla Sixti V.

De hoc iam dixi sufficienter supra, *verbo Nouitius à num. 8. & sequentibus*. vbi videre poteris quot modis per ius commune annulletur professio, & quę sint impedimēta posita à iure communi, & quomodo Bulla Sixti V. quoad professionis annullationem sit reducta ad ius commune per Clementem VIII.

Hoc solùm adde, quod si hodie reperiretur aliquis nulliter professus ob professionem nullam factam durante Bulla Sixti V. standum est regulis assignatis ab eodem Sixto, circa nullitatem illius: nam Clemens VIII. non validauit professiones nullas factas tempore Sixti: sed solùm locutus est de futuris. Si verò professus est iam à tempore quo Clemens VIII. reduxit Bullam Sixti ad ius commune, tunc consule quæ diximus *cit. loc. verb. Nouitius*.

ALIA BVLLA CIRCA VALIDItatem professionis.

20 Monialis aliàs inualidè professa, & nullitatem ignorans si recipiat ab Episcopo velū virginitatis, & ibi votum virginitatis emittat, non proindè censetur professa validè: quia professio Religiosa nō consistit in vno tantùm voto virginitatis, sed in tribus votis ordinarijs. Rodr. *Add. ad Sum. tom. 4. cap. 64.* & est certissima.

21 Professio inualida facta ab vno superiore ex defectu potestatis, potest ratificari à Superiore illius Superioris habente potestatem ad illud, vt tenet Innocentius *cap. porrectum. extra de Reg* & Rodr. *to. 3. q. 17 art. 12.*

22 In terris vbi Concilium Tridentinum non est receptum, in Ordine non mendicante, professio facta ante annum expletum valet. Secus si fuerit Religio ex mendicantibus. Nauarr. *lib. 3. Consil. titul. de Regul. consil. 27.* Idem dicendum videtur de professione in eisdem terris ante annum 16. ætatis, in Ordine non mendicante.

23 Fœmina, quæ fingens se esse hominem professa est in Conuentu virorum intendens se obligare ad Religionē, manet verè professa, iuxta Anton. Sylu. Angel. Tabienam, Armill. citatos à recentiore Comitolo *lib. 2. Resp. Moral. q. 8.* dicēte sic à se responsum fuisse in facti contingentia in Italia: licèt alij pauci negent. Ego etiam cum citatis ac Sylu. valere puto: quia talis fœmina emisit vota essentialia

lia in quibus consistit essentia Religionis ad quã essentiam per accidens est distinctio sexus. Nota verò quod prædicta fœmina hodie id faciens excommunicationem incurrit ob ingressum in Cõuentum virorum: & casu deprehenso reponi debet à Prelato in Cõuentu Monialium sub clausura, & talis excommunicatio cum qua professa est non annullat professionem vt mox dicam.

24 Professio facta ab aliquo excommunicato, valet. Est communis Canonistarum, & citat Rodrig. *tomo.3.quæst.17.art.14.* & Comitolus, *fol.337.cap.1.* & innuunt valere, etiam si sit excommunicatus denunciatus; quia professio est contractus naturalis, & non annullatur hoc in iure, quidquid tunc sit de peccato admittentium. Et hoc certius est in excommunicato occulto cuius professio omnino valet. *cap. cùm illorum de sentent. excom.* vbi loquitur de professo percussore Clerici, qui æquiualet denunciato.

Quid si professus sit clam hæreticus tempore professionis, an professio erit valida? Nauar. *libr.4. Consil. tit. de sponsal. cons.38.* innuit validam esse dum ait matrimonium cum hæretica valeret: eadem verò ratio est, vt valeat professio, quia est contractus tantùm naturalis, & præterea non est sacramentum, sicut est matrimonium. Idem dicturus videtur Sanch. qui *lib.7. de Matr.* fusè probat valere matrimonium personæ Catholicæ cum alia hæretica, etiam publica. At Regula Patris nostri Francisci primam cõditionem inter omnes in Nouitio requirit, vt sit Catholicus. Et de hoc Nouitius rogatur ante professionem. Cum quo tamen stat (vt puto) quòd Nouitius hæreticus occultus si profiteretur in Ordine Minorum, non faceret professionem ipso iure nullam: quia Regula ibi nõ annullat professionem hæretici, imò nec posset annullare, si ius commune non annullat. Credo autem certissimè, quòd talis professus potest expelli ab Ordine alio titulo, ex eo scilicet quia defuit consensus ex parte Conuentus, & quia negauit conditionem de qua fuit rogatus in re grauissima, ob quam clarè Conuentus non consensit, Vt potest eijci qui negauit se esse tantùm Christianum nouum ordinarium qui hoc negauit rogatus, ob defectum consensus Conuentus ibi similiter repertum. Et nota, quòd descendentes ab hæreticis combustis expelluntur à professione, etiam si ipsi non sint hæretici in se propter Bullam Pauli IV. de qua supra. At ipsi hæretici in se, non arcentur à professione iuxta hoc, id est, non annullatur professio illorum.

25 De professione Nouitiæ inter Moniales Dominicanas existentis in articulo mortis, facta tunc ante annum nouitiatus expletum, Vide supra, *verbo Nouitia.*

26 Etiam si professio non fiat per verba contenta in Regula, vel statutis, est professio valida, & expressa, si promittantur tria vota substantialia. In his enim consistit essentia professionis: colligitur ex dictis à Theologis, circa formas Sacramentorum.

PROFESSIO CONIVGIS *inuito, ignorante, vel sciente alio coniuge.*

27 SVpponitur de iure communi certissimum vnum coniugem, non posse profiteri inuito altero: hoc posito. Si vnus inuito alio coniuge profiteatur, & ab alio extrahatur, mortuo non professo, is qui nulliter professus est, non manet verus professus, *ex Regul.18. in 6. de regul. iuris.* Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit: habet tamen illa professio præterita vim voti simplicis, ita vt non possit petere debitum, sed solùm reddere. Item mortuo coniuge non professo, ille professus nulliter non potest contrahere secundum matrimonium. Sed non tenetur iterum intrare Religionem, quia votum Religionis fuit omnino irritum; non verò fuit irritum votũ castitatis. Ita Sanchez *lib.7. de Matrim.disp.34.à nu.12.& sequent.*

28 Valet professio fœminæ, quę credens, licèt falsò, inter se & maritũ dari verum diuortium, si ille iam professus est Religionem, vel suscepit sacros Ordines illa etiam professa est durante illa opinione, & professo iam, aut ordinato marito. Et in hoc non facit iniuriam marito, quia causa falsa quæ illam impulit non fuit finalis, sed impulsiua. Sanchez *lib.10.de*

Matrim. disp. 9. num. 23. Si tamen maritus non erat professus, neque Ordinem sacrum susceperat, potest illam reuocare à Monasterio.

29 Si vnius coniux profiteatur inuito alio, potest extrahi à Monasterio nulliter professus, etiam si vterque coniux antea vouisſent castitatem. Sanchez citatus *nu. praecedente*. Et ratio est, quia licèt ambo vouerint castitatem, non per hoc dederunt licentiam adinuicem profitendi in Religione: quia potest adhuc, v.g. fœmina manens in sæculo indigere suo viro ad se, & ad familiam alendam, ad quod vir specialiter obligatur.

30 Si coniux manens in sæculo est iuuenis, non potest dare licentiam alteri vt intret Religionem, nisi etiam ipse iuuenis illam intret. Neque sufficiet vt voueat castitatem manens in sæculo. Neque item sufficit vt intret Religionem vt ibi viuat in clausura absque habitu monachali, & professione sed debet intrare vt profiteatur. Si verò intrans sic Religionem, exeat durante nouitiatu, cogendus est intrare iterum, si alius professus est. Si verò etiam alter mansit in sæculo cogendus est redire ad coniugem manentem, etiam si hic castitatem vouisset, quia hoc votum fuit pendens à professione intrantis, & fuit frustratum non secuto effectu. Si autem coniux manens in sæculo sit grandæuę ætatis; tunc cum licentia Episcopi, emisso prius voto castitatis poterit dare licentiam alteri vt profiteatur, & grandæuus cum voto potest manere in sæculo. Hæc omnia tum patent ex iure, tum etiam traduntur à Sanchez, *lib. 7. de Matrim. disput.* 32.

31 Si coniux profiteatur de licentia alterius coniugis in aliqua Religione seruatis conditionibus proximè dictis; professio tenet, vt patet. Et adde quòd de facto valebit, si data est licētia à coniuge manente, etiam si hic manens sit iuuenis, & proindè suspectus de castitate dummodo votum castitatis emiserit, & probatur, quia professio coniugis manentis vel dantis licentiam non est de esentia illius profitentis. Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 33. à num.* 2. sed solùm est conditio iure apposita, non tamen annullans professionem factam cum licentia. Et proindè taliter professus nō seruata illa conditione iuris, vt scilicet alter etiam intret, vel profiteatur, non poterit reuocari à tali coniuge licentiam dante. Vt verò fœmina in sęculo maneat cum solo voto castitatis absque ingresu Religionis debet esse vt minus quinquagenaria. Sanchez latè, & doctè cum multis, *libro 7. de Matrimon. disput.* 32. *numero* 14. *& seqq.* & vir manens erit vt minus sexagenarius.

32 Si coniux dans licentiam, & manens in sæculo non emisit votum castitatis, & sciebat coniugem non posse profiteri, nisi ille manens voueret castitatē, si esset senex, vel intraret Ordinem si erat iuuenis, non poterit tunc professus reuocari: poterit verò, si coniux manens hoc ignorabat: Ratio est, quia manens in sæculo, & conscius illius iuri per datam licentiam videtur renunciare illi iuri reuocandi: at ignorans ius illud non videtur illi cedere. Sanchez *cit. disp. n.* 14. vbi alia hac de re bona adducit.

33 Si exempti Regulares iubente Episcopo nolint reddere coniugem Nouitium, vel professum nulliter; coniugi manenti, ac petenti peccabunt grauiter, vt patet. Sed Episcopus illos in hoc casu per censuras non potest cogere, quia ad hoc non est Iudex delegatus ex iure, vel Tridentino. Poterit tamen cogere alijs pœnis priuando concionibus, confessionibus, &c. est conclusio indubitata.

34 Si coniux professus est altero non cōsentiente expresè, vel tacitè, vel ignorāte: vel si sciuit neutraliter se habuit per tempus non longum, professio est nulla. Et si paulo post professionē, coniux manens in sæculo mortuus est, taliter professus potest exire, & si matrimonium contrahat peccabit mortaliter ob votum castitatis, matrimonium tamen valebit; quia in rigore professio facta, fuit nulla. Si tamen velit ratificare professionem, poterit. Dixi *per tempus non longum*; quia si longum tempus intercessit; tunc manens in sæculo sciens, ac dissimulans, consentire videtur in professione, ac proindè post longum tempus non poterit reclamare. Quod tempus longum, vel breue prudentis arbitrio relinquitur iudicandum.

35 Si coniux obtinuit licentiam ad profitendum à coniuge manente in sæculo

per

per metum cadentem in virum constantem, professio nulla est: quia metus talis annullat omnem contractum; imò etiam si sit solùm metus grauis, est nulla, & potest reuocari. Et reuocatus poterit reddere, sed non petere debitum. Est clara ex supradictis. Non tamen iste tenetur redire ad Ordinem quia professio fuit nulla. Idem dic, si licentiam profitendi obtinuit dolo, fuit.n.tunc professio nulla. Sanchez *lib.7. cit. disp. 31. & sequentibus, vsque ad* 35. Et in his casibus in quibus nulliter professus potest reuocari à manente in seculo, non potest professus propria authoritate exire nisi reuocetur, & postuletur: Sanchez *disp.* 33. *cit. lib.n* 15.

36 Licitum omnino est coniugi innocenti inuito socio adultero intrare Religionem, & profiteri quantumcunque reclamet adulter. Patet *ex cap. constitutus, & ex cap. veniens de conuers. coniug.* Et probatur quoniam adulter perdit omne ius coniugale. Et idem puto licere fœminæ innocenti inuito marito adultero. Si enim cõstet publicè maritum fuisse adulterum eandem licentiam habet à iure, quia eadem ratio militat in fœmina, & in viro perdendi ius matrimoniale, seu debiti coniugalis ob adulterium. Si verò adulterium viri fuerit occultum non poterit hoc mulier facere in foro externo ratione scandali: valeret tamẽ in foro interno si fieret. Et præterea si sit data sententia perpetui diuortij inter coniuges, poterit vterque Religionem intrare, & profiteri, quia licèt tunc non dissoluatur matrimonium, dissoluitur tamen cohabitatio, & perditur ius petendi debitũ. Da... etiam casu quòd vir sit nocens, & vxor in sæculo. Sanch. *lib.* 10. *de Matr. disp.* 11. *per totum.*

37 Si coniux aliquis professus est inualidè, absque licentia manentis in sæculo, is qui in sæculo manet non potest intrare Religionem inuito illo nulliter professo: professio enim fuit nulla, & delictum professi non dat ius manenti, Astens. *in Sum.2.par. lib.8. tit.11. art.2. q.* 13. & alij.

... Si coniux profiteatur absq; licentia, inualidè quouis modo: & tamen coniux manens in seculo fornicetur: non potest hic illum reuocare: Et taliter professus exire poterit propria authoritate, vel professionem ratificare. Constat est supradictis, & Sanch. *lib.* 7. *disp.* 36. *n.* 3.

Multa alia de professione coniugum vide apud citatum authorem fusè, ac doctè tradita *cit. lib.* 7. *disp.* 32. *& sequentibus*: quæ omitto, vel quia minus frequentia sunt, vel quia magis pertinent ad forum externum Ecclesiæ. Et supra hi tradita sunt præcipua; & sufficientia.

REMEDIVM PROFESsionis nullæ.

39 SI professio fuit nulla, cum præiudicio tertij clamantis, vt potè quia professus est seruus, coniugatus, debitor, tutor, & sic de cæteris, professio non habet remedium, nisi exire, & satisfacere partis clamantis ac petenti. Neque Papa in hoc potest dispensare cum præiudicio magno tertij. Vide tamen supra *verb. Nouitius cùm agitur de debitis.*

40 Si professio nulla non intulit præiudicium tertio, & impedimentum tolli potest a profitente, & Religione, facile remedium est, vt ratificetur professio, vel apud solum profitentem, vel apud illum, & Religionem. Hæc enim ratificatio sufficit ad illam validandam: contractus .n. potest reuocari, & potest etiam conualescere dissentientibus vel consentientibus illis ad quos spectat iuxta communem Doctorum sententiam.

41 Si impedimentum fuit ex eo solùm, quia ex parte Nouitij de fuit consensus, vel ad fuit metus; potest ratificari professio ex parte solius Nouitij iterum apud se tantùm consentiendo. Nam aliàs erat capax professionis: & non requiritur nouus consensus Couentus, quia iste nunquam defuit. Sanch. *li.* 7. *de Matr. disp.* 32 *n.* 14.

42 Si verò professio fuit nulla, quia Nouitius erat incapax ad profitendum ob defectum ætatis, vel quia annus nouitiatus non fuit integer vel aliam causam causantem incapacitatem: tunc ad ratificandum, ablata prius incapacitate, requiritur nouus consensus vtriusq; Ordinis, scilicet, & profitentis quia Conuentus prima vice consensit incapaci. Sanchez *li.* 2. *de Matrim. disp.* 35. *art.* 4. An verò, si quando annus non fuit integer, vltra consensum Conuentus, & profiten-

tentis debeat iterum incohari Nouitiatus, & quando, dictum est supra, *v. Nouitij annus in probatione*. Vide *ibi*.

43 Quid si nulliter professus habet impedimentum secretum quod non potest probare; & sibi certò constat se non esse professum, non tamen auditur, nec potest probare: an teneatur ratificare professionē ob damnare redundantia in Ordinem cum sua permansione: quia scilicet non Monachus suscipit alimenta Ordinis, dat suffragia in Capitulo, Ordines & officia suscipit non Monachus? Sunt enim hi actus, & alij similes annexi Monacho, prohibiti huic qui non est verè Monachus, & proindè videtur in conscientia obligari vel ad ratificandum, vel exeundum. Resolutionem ponit Sanch. *lib 7. de Matr. disp. 7. à num. 38.* sub his corollarijs. Primò, quod si absq; culpa sua talē statutum acquisiuit, quia scilicet non est professus animo ficto, &c. tunc nō tenetur in conscientia ratificare professionem quia remedium professionis est difficillimum, & ad rem tam difficilem non tenetur, vt vitet leuiora supradicta, maximè si expertum habet Religiosum statum non sibi congruere, sed esse sibi in illo subeunda pericula. Secundò ait, quod absque peccato poterit interim exercere in publico supradictos actus, comedendi, suffragandi, & similes Monachi proprios quando hos actus euitare non potest absque grauissima infamia. Tertiò quod in publico ratione scandali tenetur seruare vota Religionis, non verò in occulto cessante scandalo. Quartò quod habita occasione, si potest fugere, tenetur fugere absque scandalo, vbi ait Sanchez; quod saltem obsequium istius fratris, & seruitia corporalia poterunt supplere, vt quandiu manet, mereatur illud, quod ab Ordine recepit in alimentis, &c.

Si autem professio fuit nulla ob culpam ipsius profitentis, (ait Sanchez) quia scilicet ficte professus est, aliqui Doctores innuunt illum teneri ad ratificandam professionem, sicut tenetur ille qui contractum iniuit ficte, validare illum. At, neq; tunc adhuc teneri ad professionem ratificandam tenet Henriquez *lib. 11. de Matrim. c. 11. nu. 11. litt. V.* & Sanchez, *vbi proximè*, ob eandem causam iam dictam: quia scilicet non tenetur ad remedium tam difficile. Ait tamen teneri vel ad ratificandam professionem si velit: vel oblata occasione sine scandalo, fugere ad euitandos illos actus professioni annexos. Si enim maneat, & neutrum velit facere, peccabit grauiter cum onere restituendi.

44 Adhuc de taliter professo nolente ratificare, & non habente probationem impedimenti, neque audito, neque valente fugere, nota quòd quandiu non potest fugere, si absque notabili infamia non potest recusare, quin ad sacros Ordines, vel ad prælaturam promoueatur absq; magno scandalo (debet enim omnino hæc recusare, quantum poterit, absque graui infamia, aliàs peccabit grauiter) si, inquam, non possit absque grandi infamia, poterit acceptare ad vitandum scandalum magnum cum animo dimittendi, vbi primùm occasio data fuerit, quemadmodum in simili occulto electo in Prælatum, qui facta omni diligentia morali, & renunciatione prælaturæ, non auditur, & non acceptans notatur grauissima infamia, & absque illa non potest exponere causam sui impedimenti: tunc enim, vt ibi diximus, poterit acceptare, cum animo quàm primum quærendi remedium ibi assignatum. Quod suo modo huc inseruit.

PROFESSIONIS NVLLAE
Reclamatio coram Ordinario.

45 Concil. Trid. *sess. 25. de Regul. c. 19.* decernit, quod si aliquis Regularis prætendat se non esse professum, quia professus est per vim, aut metum, vel ob defectum ætatis, vel similem causam fecisse professionem nullam, & velit habitum dimittere; non audiatur nisi id fecerit intra quinquennium a die professionis: idque coram suo Prælato, & coram Ordinario causas allegando.

Circa quod vide primò dicta supra, *hoc verbo, num. 42.* Secundò nota quod licet Tridentinum dicat non esse audiendum, nisi reclamauerit intra quinquennium; tamen si allegauerit causas ob quas non reclamauit intra quinquennium, quia scilicet,

scèt, vel ignorauit, vel non potuit ob metum parentum viuentium, vel quid simile, est audiendus, si causæ allegatæ sint iustæ, & probentur. Rodriguez *tomo* 3. *quæst.* 17. *art.* 16. puto tamen hodie esse in praxi, vt vidi in facti contingentia, quod vt possit audiri debet impetrari rescriptum à Papa, & quod sine hoc Prælatus, nec Episcopus possunt audire. Et hoc est petere restitutionem quinquennij à Papa: nam absque tali rescripto videbuntur Prælatus, & Episcopus contraire, expresso decreto Tridentini.

Notat etiam Rodrig. *citato loco*, quòd non obstante decreto illo, si professio illa in illo quinquennio fuit nulla, per illud decretum non validatur, quia Papa non potest validare per se id quod pendet à consensu partis reclamantis: quod intelligo quoad validationem in foro interno vt dicitur *in cap.* 1. *de Regulis iuris*, cùm ait: Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur: & proindè à contrario, per quas causas dissoluitur, per easdem nascitur. Et quando Tridentinum iubet, ne reclametur post quinquennium, est quia supponit in foro externo illam professionem tacitè fuisse ratificatam à professo. Quod facere potuit Tridentinum ob pacem Religionis, quemadmodum multæ leges ciuiles ponunt silentium, & interdicunt processum in aliquibus casibus antiquis propter pacem Reipublicæ. At si talis reclamans a parte rei illam non ratificauit, professio est nulla: si olim fuit nulla. Et proindè taliter non auditus sciens verè nullitatem suæ professionis, potest fugere, si potest absq; scandalo, & in foro conscientiæ non erit Apostata. Rodrig. *ibidem*. Et id verũ habet, etiam si durante quinquẽnio recepit Ordines sacros, vel officia Ordinis Et si non est ordinatus, poterit nubere in conscientia, vbi non fuerit cognitus.

46 Addit *citato loco* Rodriguez, ex Nauarro, quòd sciens clarè nullitatem suæ professionis, si absque scandalo possit fugere non teneri allegare causas suæ nullitatis coram Superiore & Prælato: neq; esse apostatam. Et præterea, quod si habitum dimisit ante reclamationem potest adhuc audiri, Concilium enim solùm videtur innuere, quod non audiatur absque habitu, id est, exutus habitu. Depositio enim illa habitus si præcessit, non debet adeo præiudicare misero homini, vt teneatur inuitus tota vita subire iugum tam difficile, maximè cum præiudicio Ordinis, cui fortè est ineptus. Id quod etiam verius erit, si dimisit habitum, quia cum illo commodè non poterat allegare causas suæ nullitatis, & cum tali habitu non poterat commodè Prælatum, & Episcopum adire.

47 Addit Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 37. *num.* 12. & 13. quòd si nulliter professus dubitat an ratificauerit professionem, stante tali dubio non poterit exire, quia tunc iudicandum est in fauorẽ Ordinis possidentis. At si nullo modo ratificauit, & Prælatus sit certus de nullitate professionis, poterit illum dimittere in foro conscientiæ: non verò in externo propter Concilium Tridentinum.

48 Istud quinquennium vt possit reclamari, currit à die professionis nullæ, iuxta Concil. *citato loco*: & datur in fauorem Religionis, vt inde curat, & vltra non transeat.

49 Beneficium restitutionis vt possit reclamare, competit sic professo etiam extra quinquennium, durante ignorantia probabili, vel impedimento reclamandi, iuxta Couar. *in Regula possessor, num.* 3. & alios. Et qui fuerit ætatis maioris, vt restituatur debet probare ignorantiam impedimentique ad illam probandam sufficiet suum iuramentum, vt sufficit in alijs causis ad illam probandam. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 65. *concl.* 6.

50 Non est credendum professo etiam iuranti se fuisse professum ficto animo, neque ratificasse professionem, nisi accesserint coniecturæ probabiles, & probatæ. Sanchez *citat. disputat.* 17. *num.* 14. cum ibi citatis.

51 In foro conscientiæ ille qui est ætate minor, & sciuit nullitatem suæ professionis, neque vllo modo illam ratificauit in quinquennio, potest reclamare transacto quinquennio ratione iustæ ignorantiæ. Si autem sub iuramento rogetur an ignorauerit licentiam reclamandi quam habebat in quinquennio, potest iurare se ignorasse, intelligens interius, se habuisse ignorantiam, & non habuisse

scientiam cum qua ratificauerit professionem præsumptam à Tridentino, ob quam præsumptionem iubet vt non audiatur. Sic Sanchez *citato loco, num.* 18. & probat ratione Soti *ibi citati*. quia ait quod rogatus à Iudice sub iuramento, an transierit per locum, vbi mortuus iacebat occisus, vt inde Iudex inferat, si est culpatus: licèt ipse à parte rei transierit per talem locum, sed innocenter, potest iurare, se non transisse; intelligens apud se, non transisse culpabiliter.

52 Conc. Trid. in dicto decreto nõ comprehendit perpetuò inhabiles ad profitendum: hi enim non præsumuntur tacitè professi per ratificationem internam, neque externam: & proindè semper possunt reclamare: Sanch. *cit. disp.* 37. *n.* 32. Et idem dicendum de habentibus impedimentum temporale, seu ad tempus annullatiuum intra quinquennium. Et proindè illi, qui per metum aut defectum ætatis, sunt professi durantibus his impedimentis in quinquennio nõ sunt professi tacitè; durantibus enim his impedimentis non poterant profiteri.

53 Qui fecit professionem irritam ex defectu ætatis, si vult postea ratificare professionem nõ indiget nouo anno nouitiatus: iam enim expertus est Religionem, vt supra dictum est. Et præterea Conc. Trid. *sess.* 25. *de Reg. cap.* 15. annullat professionem, sed non annullat receptionem, & gestationem habitus. Neque item opus est, vt fiat denuo Nouitiatus si Papa dispensat in impedimento annullatiuo professionis, Quod intellige, nisi tale impedimentum annullaret professionem, & receptionem habitus vt fecit Sixtus V. in prima Bulla contra illegitimos. Rodrig. *Addit. ad Sum. tomo* 4. *cap.* 66. *conclus. vltima.*

ADDITIO.

SAtis multa dixi supra hoc ipso verbo de pertinentibus ad professionem: quibus addenda sunt dicta *ibidem verbo Nouitius*, & in his addit. *eodem verbo, Nouitius.*

Nunc solùm addo circa illud quod ibi dixi *num.* 12. §. *pro quo nota*, opinionem esse pro vtraque parte probabilem, quod professio facta ob metum reuerentialem tantùm, sit valida, vel non. Et pro parte confir. quod sit irrita citaui ibi sententiam Rotæ, & Nauarr. & Henriquez: tunc addo etiam cũ Nauarro tenere Sayrum, & Aloysium Riccium, citatos à Barbosa *in suis Remiss. sess.* 25. *de Reg. c.* 19. *n.* 4.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

AVdiui quod paucis ab hinc mensibus contigit iste casus. In quodam Cõuentu Monialium Religionis approbatæ quædam tunc solùm fœmina cum sexu tantùm fœmineo, habitum suscepit, & suo tempore professionem emisit, transacto vno, vel duobus annis post professionem, humeros supponens oneri cuidam graui vi ponderis erupit in illa sexus masculinus, & sic effecta mansit hermaphrodita. Prouincialis Conuentus, re comperta, & factis diligentijs debitis, (debuit) illam eiecit à Conuentu Monialium. Hoc mihi solùm indicatum fuit: Cui similem casum nunquam legi, neque vidi auctorem de illo in terminis tractantem. Et quoniam id quod semel contingit, iterum potest euenire, pro decisione istius iam facti, & alterius possibilis possunt quæri quinque circa casum prædictum. Si verò iste casus contigit alio modo, vt scilicet ista persona non maneret hermaphrodita cum duobus sexibus, sed cum solo masculino, vide responsionem infra in fine operis quæ st propria.

Primũ n est, An professio istius prædictæ in hoc casu, fuerit valida.

Secundum est, An sic professa, & postea hermaprodita, potuerit manere in illo Conuentu Monialium.

Tertium est, An supposito quod non potuerit manere, solus Prouincialis posset illam expellere à Conuentu Monialium. An verò expectanda sit licentia Papæ.

Quartum est, An sic eiecta tamquam incapax, & nociua Conuentui Monialium teneatur in sæculo ad obseruationem trium votorum solemnium, eo modo quo potuerit.

Quintum est, An illi sic eiectæ restituenda sit dos quam ante professionem dedit Conuentui prædicto Monialium.

1. An-

1 Ante responsionem ad quæsita, præsuppono ex Nau. *lib. 1. consiliorum titulo de ætate, & qualitate ord. consil. 8. prima impress. & secunda impress. lib. 3. tit. de Reg. consil. 47.* & Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 106.* Aduerto inquam primò hermaphroditum in triplici gradu dari posse. Primò si sexus virilis in ipso præualeat plusquam fœmininus. Secundò si è contra, sexus fœmininus in ipso præualeat plusquam masculinus. Tertiò si æquè vterque sexus par sit. Secundò suppono ex iisdem Doctoribus cum Syluest. *verb. Hermaphroditus*, iudicium de sexu præualente in hermaphrodito petendum esse à Medicis, & à matronis honestis: & in horum defectu, à iuramento ipsius hermaphroditi, dicentis iuxta quem sexum sentiat maiorem inclinationem, maiores motus ac tentationes sensuales.

2 Tertiò supponendum est maximè ex Nauar. *citat. consil. num. 3.* quod hermaphroditus in quo vterque sexus est par, & æquè præualet, non posset profiteri aliquam Religionem. Nam iste talis neque est vir simpliciter, neque mulier, ad hunc finem: Quemadmodum tabula cuius pars dimidia est alba, & pars dimidia nigra, absolutè nec dicetur alba, neque nigra. Non ergo potest hic in quo par ex sexus masculinus, & femininus profiteri ordinem virorum, quia simpliciter non est vir. Neque potest profiteri ordinem fœminarum, quia simpliciter non est mulier. Et periculum est, vt stante sexu æqualiter inclinante, possit eodem malè vti aliquando & in ordine virorum, & in ordine Monialium. Si verò in hermaphrodito præualeat sexus masculinus: poterit profiteri in ordine virorum. Et è contra si præualeat sexus fœmininus poterit profiteri in ordine Moniali͂u. Hoc dicit Nau. *cit. consil. num. 1.* & Sanchez *citata disp. num. 3.* His positis ad quinque quæsita proposita sic respondeo.

AD PRIMVM QVAESITVM.

3 Professio prædicta, quę tantum habebat sexum fœmineum in tempore n[illegible] initiatus, & professionis, fuit professio valida omnino, non obstante eruptione subsequenti sexus masculini. Hanc nullus citatorum Doctorum ponit, quia fortè neque casum istum viderint. Ego tamen illam probo tribus argumentis efficacibus à simili. Primum sumitur ex matrimonio carnali: Nam si vir, & fœmina nullum habentes impedimentum dirimens matrimonium contrahant, & post illud legitimè contractum superueniat nouum impedimentum antea non existens, quod tamen est dirimens (vt si alter illorum fornicetur cum consanguineo coniugis) tale impedimentum dirimens, superueniens non irritat matrimonium iam factum, vt Doctores communiter, & experientia docent: ergo à simili in matrimonio spirituali quę est professio si hæc à principio fuit facta validè etiã si post professionem superueniat impedimentũ dirimens aliàs professionem, tale impedimentum illam non annullabit. At ista de qua casus loquitur, ante professionẽ erat tãtum fęmina, & proindè apta ad profitendam Regulam Monialium: Ergo impedimentum hermaphroditi superueniens professioni, eam non annullabit. Secundò, si quis verè professus in aliquo Ordine sine impedimento irritante professionem profiteatur; & post professionem legitimam superueniat impedimentum aliàs irritans professionem, vt quia post professionem homicidium, vel debita grauia contraxit (quæ sunt impedimenta irritantia professionem saltem iuxta Bullam Sixti V.) quis dicet talia impedimenta superuenientia professioni irritare professionem prius factam non ex stante hoc impedimento. Tertiò, quia fœmina quæ dissimulato habitu fœmineo, facit professionem in Conuentu virorum est valida professio, vt tenet Comitolus, 1. *tomo Respons. Moral. libro 2. quæst. 8.* citans Antonin. Syluest. Tabien. Armill. Iam verò maior incapacitas est fęminæ ad profitendam Religionem virorũ habitu dissimulato, quàm istius nostrę solùm fœminæ tempore professionis, ad profitendam Regulam Monialium.

AD SECVNDVM quæsitum.

4 Ad secundum quæsitum cum distinctione respondendum est. Nam

Nam si sexus masculinus erumpens præualebat fœmineo iuxta Medicos, matronas, & ipsius professæ iuramentum, tunc nullo modo manere poterat in Conuentu Monialium propter periculum manifestum illarum, vt colligitur ex citatis Doctoribus. Et colligitur ex mente Concil. Trident. & aliquorum Summorum Pontificum tanto rigore vetantium ingressum virorum in Conuentum Monialium. Iam verò hæc, vel hic in quo sexus erumpens masculinus præualuit, simpliciter dici potest vir, & proindè prohibitus inter Moniales habitare.

5 Si verò in illo præualeat solùm sexus fœmineus, credo quòd non poterit eijci à Conuentu Monialium. Probo ex citatis Doctoribus, qui dicunt, hermaphroditum in quo solùm præualet sexus fœmineus posse contrahere matrimonium carnale, & vti sexu fœmineo præualente. Ergo hæc similiter poterat manere cum Monialibus, cùm simpliciter dici posset fœmina; neque sit periculum castitatis in se, & in alijs Monialibus, cùm in se præualeat solùm sexus fœmininus, & aliàs vouerit clausuram, cum obedientia ad istam Prælatã, quę est in possessione illius.

6 Si tamen in ista sic profitente facta hermaphrodita post professionem æquè valeat vterque sexus: tunc iuxta mentem Sanchez, *citat. disp. 106. num. 6.* videtur dicendum, istam potuisse etiam manere in Conuentu: Ait enim ibi Sanchez cum Syln. Tabien. Armilla, quod hermaphroditus in quo æqualiter prępualet sexus, poterit contrahere matrimonium secundùm sexum, quem elegerit, seu cuius vsum elegerit. Et à fortiori dicturi essent hi Doctores in hoc casu matrimonij spiritualis, seu professionis iam validè emissæ, quod in hac existente æquali vtroque sexu, & æqualiter præualente poterit ipsa professa manere in statu sexus fœminei, imò quòd esset obliganda ad sic manendum, & statum fœminei sexus eligendum, propter clausuram iam promissam & possessionem Prælatæ in personam illius. Maximè cùm stante illa in hoc statu non multum periclitetur castitas Monialium aliarum.

7 Ego tamen in hoc statu tutius iudicarem, illam eijciendam à Conuentu Monialium, vel licentia statim petita à Papa vel à Nũtio illius. Moueor primò, quia sic pręualẽte vtroq; sexu poterit incitari à masculino aliquãdo & periclitabitur castitas ceterarum Monialium. Secundò, quia si Nau. supra citatus ait, non posse profiteri aliquam Religionem hermaphroditum in quo vterque sexus præualet æqualiter, à fortiori non est aptus vt viuat in aliqua Religione virorum vel mulierum talis hermaphroditus, cùm neque sit vir absolutè, nec fœmina absolutè: imò possit vti vtroque sexu cum periculo claro, vel satis probabili virorum, vel mulierum cum quibus vixerit, & pericula peccandi sint omnino vitanda. Matth. 18. *Si oculus tuus, vel pes tuus scandalizat te, erue eum.* Et iuxta illud communissimè receptum, *qui amat periculum peribit in illo.* Et occasiones peccandi sunt omnino amputandæ: de quo multa dicunt Doctores.

AD TERTIVM QVAESITVM.

8 AD tertium quæsitum patet responsio ex dictis proximè *in resp.* 2. Nam si sexus masculinus erumpens præualet, vel præualebat fœmineo, statim eijci potuit propter periculum, & propter dicta *nu. 4. praecedenti*: neq; opus fuit licentiam habere à Papa, maximè instante legis Epicheia. Si verò sexus fœmineus præualebat, eijci non potuit, vt dixi *nu. 5.* Denique si sexus vterque par erat, tutius faceret Prouincialis cõsulere Papam, vel saltem Nuntium Collectorem, si non esset periculum in mora. Verùm si data illa æqualitate sexus æqualiter præualentis illam eijceret sola propria authoritate, ego illum nõ arguerem temeritatis, si id bona fide fecit, & ex zelo vitandi periculi, iuxta dicta, *n. 7.* Saltem ait Nauar. *cit. consil. nu. 5.* esse iustam causam vt Papa dispenset cum ista vt exeat propter periculum indè resultans alijs Fratribus, vel Monialibus ad cogitandũ, de illo hermaphrodito, & appetendum illa quæ ibi cogitatio repræsentat. Quibus verbis clarè dicit necessariam esse dispensationem Papæ vt exeat, intellige si non periculum sit in mora, & sexus æqualiter præualet, & ego cum Nauarro consentio.

AD

AD QVARTVM *quæsitum.*

9 AD quartum quæsitum dico hanc hermaphroditam debitè eiectam à Conuentu Monialium teneri in sæculo seruare tria vota essentialia eo modo quo poterit: Patet hoc clarè ex respons. ad primum quæsitum: Nam eius professio fuit valida, nec per subsequens impedimentum fuit irritata, vt vidimus: sed solùm quoad clausuram mansit impedita: ergo talis professio semper obligat quoad potest. Probatur exemplo ibi tradito à Comitolo de fœmina quæ dissimulato habitu professa est ordinem virorum, inter quos non potest conuiuere, quia tamen eius professio in substantia valida fuit, tenetur extra Conuentum virorum, imò in Conuentu fœminarum seruare prædicta vota quod in casu præsenti valdè inseruit. Secundò probatur exemplo Fratrum expulsorum ab Ordine propter culpas: hi enim viuentes in sæculo debent seruare vota solemnia modo quo poterint, idque ex eo solùm quia professio illorum valida fuit. Tertiò probatur exemplo Monachorum, qui assumuntur ad Episcopatum, hi enim tenentur similiter seruare vota suæ professionis modo quo poterunt, vt omnes Doctores affirmant. Ergo cùm professio istius hermaphroditæ fuerit valida, adhuc à Conuentu eiecta tenebitur seruare vota modo quo poterit. Vnde non poterit matrimonium contrahere: sed tenetur ad castitatem in vtroque sexu. Neque item moriens poterit condere testamentum, in hoc enim tenetur, & potest seruare votum paupertatis cùm sit verè Religiosa ex supradictis. Ac proindè de bonis ab illa acquisitis in vita extra Monasterium iudicandum erit, meo iudicio, tanquam de bonis Fratrum, vel viuentium extra Conuentum habitu retento de licentia Prælati: vel sicut iudicatur de bonis Fratrum eiectorum ab Ordine, de quo dixi supra *verbo Bona.* vel potius pertinebunt ad Conuentum in quo professa fuit si ista Conuentus eam alat, & sustentet extra Conuentum iuxta dicenda ad quintum quæsitum de dote reddenda eidem. Neque mireris me tam variè loqui in hoc vltimo cuius sint bona ab illa in sæculo acquisita: nam iste casus à nullo Doctore fuit vnquam decisus in terminis cum prædictis circumstantijs, quem ego viderim, dico.

10 Instas, & probas hanc hodie non teneri ad tria vota seruanda modo supradicto. Nam votum, vel iuramentum non obligant, si post votum, status rei promissæ notabiliter mutetur; vt tenet communis Doctorum, de quo vide Sanchez *tom.* 1. *Decalog. lib.* 1. *capitulo* 18. *per totum*, quod spectat ad iuramentum. Et *libro* 4. *capitulo* 1. *per totum* quod attinet ad votum. Et fundatur in illo dicto communi Aristotelis, & Legistarum, quod actus agentium non extenduntur vltra intentionem illorum; vt habetur *l. non omnes ff. si certum petatur*. At post vota solemnia istius profitẽtis mutatus est notabiliter status rerum facta est enim hermaphrodita, de non hermaphrodita: & præterea: si illa aduerteret talem mutationem futuram, omnino non voueret: ergo eius intentio in professione non fuit obligare se ad seruanda tria vota cum tali rerum mutatione, ac proindè vota illius hodie non obligant.

11 Responsio huius dubij longam petebat disputationem ex dictis à Sanchez *citatis duobus locis*: sed quia breuitatem, & summam profiteor, breuiter dico ad hanc instantiam, primò quod si absolutè valeret hoc dictum simpliciter prolatum: *votum non obligat facta mutatione notabili circa statum rei*. Probaret vtique quod neque Religiosus expulsus ab Ordine propter culpas, neque Episcopus assumptus ex Religiosis tenerentur extra Ordinem seruare vota emissa in professione: quia vtriusque status mutatus est notabiliter post vota ab vtroque emissa in professione, & tamen communis Doctorum tenet, non obstante illa notabili mutatione post professionem, tam Fratrem eiectum, quam factum Episcopum teneri ad seruanda vota in promissione emissa modo possibili.

12 Respondeo igitur: hoc dictum commune Theologorum: *Votum non obligat facta postea rei mutatione notabili*, intelligendum esse de voto antequam impleatur,

tur, & positum sit in executione, & quasi sua possessione. Secus si votum iam sit completum, & quasi possessionem acquisiuit: tunc enim obligat eo modo quo obligare potest. Exemplum sit: promisi ire Ierusalem: & ante impletionem voti mutatus est status rerum, quia vel grauiter, & ferè ad mortem ægrotaui, vel factus sum Episcopus non valens peregrinari. Tunc si superuenit impedimentum notabiliter mutans statũ rerum non obligat votũ durante morbo, vel non obtenta licentia Papę ab Episcopo. At in isto casu vota tria solemnia istius hermaphroditæ iam in professione fuerant completa: & Deus nomine prælatę acquisierat possessionem personæ, & votum iam acquisierat possessionem: ergo mutabilitas notabilis superueniens nõ annullat ista vota. Do exemplum simile omnino. Omnes DD. dicũt quod sponsalia de futuro (quę æquiualent voto aliquid faciendi) irritantur, si ante matrimonij contractũ status rei notabiliter mutetur: vt si sponsa reddatur leprosa, vel fiat notabiliter deformis. At si ista deformitas, fœditas, vel mutatio notabilis fiat post contractũ matrimonium, vinculum illius nõ dissoluitur, sed tenetur vir vxori succurrere: & ècontra vxor viro non obstante quacunq; notabili mutatione. Quod puto omnimodè accommodari posse pręsenti casui qui est matrimonium spirituale. Quamuis n. ista hermaphrodita ante professionem haberet votũ simplex Religionis, si in nouitiatu hæc sexus mutatio fieret, posset tunc nõ profiteri, illo voto nõ obstante, quia votum non erat impletum, neque positum in executione, & possessione. At cùm mutatio illa sexus, licèt tam notabilis, facta sit voto iam impleto, & in possessione posito, illa mutatio non liberat à vototum trium impletione eo modo quo poterunt extra Conuentum seruari.

AD VLTIMVM Quæsitum.

13 AD Vltimum quæsitum difficilis valdè est responsio, neque puto in aliqua lege decisa, quidnam scilicet faciendum sit de dote istius sic professæ. Nam ista sic eiecta non transfertur de vno Ordine ad alium, de qua sic translata tenet Rodrig. *tomo 3. Addit. ad Sum. cap.* 144. *concl.* 12. quòd Monialis translata de vno Conuentu ad alium cum licentia Papæ, non defert secum dotem, sed relinquit illam Monasterio, in quo professa est: nisi Papa exprimat in litteris suis quòd secum deferat dotem. Item neque ista sic eiecta à Conuentu, relegatur ad alium Conuentum propter culpas, in quo casu Rodrig. *citat. concl.* 12. dicit (& sic tenet praxis) quòd Conuentus, in quo professa est, & retinet dotem, debet præbere alimenta tali Moniali relegatæ, in illo Conuentu vbi agit pœnitentiam, quorum duorum neutrum cernitur in isto casu. Cùm igitur noui casus sint iudicandi, vel ex ipsa æquitate quę supplet, vel moderatur leges teste Comitolo *in 1. part. de Contractibus in communi cap.*10. *per totum*, vel sint decidendi ex decisione casuum similium, credo ex æquitate vel Conuentũ debere restituere isti sic eiectæ dotẽ quam dedit, deductis fortè expensis factis ab ipsa quandiu fuit in illo: vel saltem debere Conuentum dare illi alimenta extra Conuentum quandiù vixerit. Si enim teste Rodriguez *loco citato*, & teste praxi recepta, Conuentus tenetur dare alimenta Moniali relegatæ in alio Conuentu propter culpa: multo magis tenebitur Conuentus istius sic eiectæ alere illam extra Conuentum, cùm non sit eiecta propter culpas. Quæ alimenta si illi dederit in vita non dubito quin bona acquisita ab ista sic eiecta extra Conuentum, pertineant post mortem ipsius ad prædictum Conuentum. Neque Bullæ Sum. Pontificum loquentes de bonis relictis à Fratribus apostatis, eiectis, vel viuentibus cum habitu retento, intelligi videntur de bonis relictis à Monialibus morientibus extra Conuentum, quia lex ferè pœnalis est, & proindè restringenda ad sola bona Fratrum, non verò Monialium, & lex non fertur nisi de accidentibus communiter, & frequenter: non vero de rarissimè contingentibus, qualis est iste casus. Cùmque bona istius relicta post mortem non pertineant ad Papam, vt suppono, & credo ob proximè dictum, neq; ipsa possit testari ob votum paupertatis: neque item consanguinei sint heredes verè pro-

fessæ,

fessæ, sequitur quòd his bonis nemo æquius potest succedere quàm Conuentus, in quo professa est, si Conuentus illi prębeat alimenta extra viuenti, cùm adhuc eius membrum sit.

ALIA DISPVTATIO *de nouo casu cuiusdam professionis.*

PAulo supra, *ver. Professio hermaphroditi*, disputaui illum casum sicut credebam me tunc ab alijs accepisse, credēs, quod illa persona professa, (de qua ibi) mansit verè hermaphrodita post professionem, manente vtroque sexu. Postea intellexi prædictam personam professam non mansisse verè hermaphroditam cum vtroque sexu, sed solùm mansisse cum sexu verè masculino erumpente vi ponderis assumpti, in loco sexus fœminini. Quæ quæstio est diuersa non modicum, & indiget diuersa doctrina diuersis remedijs, ac resolutione. Cùmque prædictus casum possit iterū occurrere futuris temporibus, & vtile fuerit de illo habere lucē, ac resolutionem; de prædicta taliter professa in Conuentu Monialium, sic breuiter dico sequentia, incipiens à clarioribus.

1 Imprimis, illa professio fuit valida facta in Conuentu fœminarum, non obstante impedimento sequenti prohibente illum viuere in clausura Monialiū. Hęc est clarissima, & probatur clarè per illas tres rationes, quas proximè *citata q.* adduximus in primo quæsito ad probandum, quod etiam valeret professio illius, quæ post professionem euasit cum duplici sexu, & verè hermaphrodita, vide illa, quia pro hoc etiam concluduntur euidenter, professionem istius esse validam.

2 Iste, de quo loquimur, manens cum solo sexu masculino est omnino statim expellendus à Conuentu Monialium, idque absque speciali licentia Papæ. Hæc etiā probatur *ex dictis in ead. q. ad 2. quæsitum, n. 6. & 7.* vbi diximus esse eijciendū à Conuentu Monialium hermaphroditū, in quo sexus masculinus præualet: cùm enim hic magis reputetur vir, quàm mulier, nō poterit intrare, nec proindè manere intra clausuram Monialium propter manifestum periculum castitatis, & continentiæ. Idq; diximus esse de mente Concilij Tridentini, Pij V. & Gregorij XIII. tanto rigore curantium de clausura Monialium. Id quod multo clarius militat in isto, de quo loquimur manente cum solo sexu masculino. Nunc addo aliam probationē *ex c. definimus*, 81. *q.* 1. vbi definitur quòd non possint in vno Monasterio esse viri cū fęminis. Sic enim citatum textum explicat Comitol. 1. *tom. Resp. Moral. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 5. tractans similē materiam. Non verò intendit. *cit. c.* (vt aliqui malè interpretātur) quòd fœmina profitens in Religione virorū non sit verè professa: & è contra: sed solū quod viri Religiosi non habitent in eodem Monasterio cum fęminis Religiosis. Et patet *ex initio citati capitis*, vbi ponitur statim finis Decreti, cùm dicit: *Quia scandalum id, & offendiculum multis efficitur.* Quod scandalum, & offendiculum, in hoc professo manifestū. Et nō solùm proximè adducta, sed etiam legis epicheia dictat illum esse stat eijciēdum. Et hæc quidem duo ita clara sunt, vt vlteriore probatione non indigeant.

3 Tria verò dubia maiora insurgunt adhuc circa istam probationem. Primum est, An iste taliter eiectus, & professus teneatur ad seruāda tria vota essentialia quæ promisit: Obedientiam scilicet, Castitatem, & Paupertatem? Et in hoc etiam nullum est dubium quin teneatur idque euidenter etiam probatur ex dictis supra, *in illa simili quæst. num.* 9. *in resp. ad* 4. *quæsitum*. illæ enim omnes rationes æquè militant, & conuincunt in hoc casu fere simili quas vide, *à num.* 9. *vsque ad* 11.

4 Grauius dubium est, an iste sic professus in Conuentu Monialium, & eiectus cum solo sexu masculino sit obligandus vt intret Religionem virorum, vt integrè obseruet tria vota essētialia quę promisit? Et quòd non possit ad hoc obligari videtur probari primò, quia eiectus ab vno Ordine non tenetur intrare alium Ordinem, ad hoc vt ibi melius vota obseruet: vt praxis communis docet: & tenet expressè Nauarr. *consil.* 64. *de Regular. num.* 1: ergo hic expulsus ab Ordine Monialium, non tenetur intrare Ordinem virorum, ad hoc vt vota obseruet. Secundò, quia votum, & iuramentum non extenduntur vltra intentionem

vo-

vouentis, ac iurantis, vt diximus, *cit. supra disput. simili, ad quartum quæsitum num.* 10. At iste, de quo est quæstio in sua professione nullo modo intendit profiteri Ordinem virorum, sed Ordinem mulierum: ergo deobligatus viuere in hac, propter impedimentum relatum, deobligatur ab ingressu Ordinis virorum, quem non promisit. Et videtur huius sententiæ Sanchez 8. *de Matr. disp. 9. num* 21. vbi ait quòd quando aliquis eijcitur ab vna Religione, quamuis ante ingressum illius, Religionis habuerit votum simplex Religionis: sic iam eiectus nō tenetur procurare iterum intrare Religionem ad complendum illud votum factum ante ingressum Religionis. Quod videtur facere ad hanc partem negatiuam. Eiusdem opinionis videntur esse Doctores citati à Comitolo, *cit. qu.*8. *nu.*4. qui dicunt fœminam simulato habitu profitentem in Religione virorum, non esse cogendam vt intret Ordinem Monialium: neq; è contra, hominem profitentem in Religione fœminarum, cogendum esse intrare Ordinem virorū. Hi DD. sunt gloss. *c. tuarum, de priuilegijs*, Hugo, Bartolus, Brixianus, Ostiens. & alij pauci: citat verò Geminianum dicentem, quòd si fœmina, v.g. simulato habitu professa est in Ordine virorum, intendens solùm se obligare ad illam Religionem virorum, tunc professio non obligat illam vt intret Religionem fœminarum. Si verò hoc in particulari non intendit, sed solùm intendit profiteri statum vitæ Religiosæ in communi, vel abstrahendo ab hac particulari, tunc obligandam esse intrare Ordinem fœminarum. Per quæ omnia prædicti auctores videntur dicturi in nostro casu (licèt aliquanto dissimili) istum non teneri, nec posse obligari ad ingressum Religionis virorum, quia hanc nullo modo in sua professione intendit profiteri, vt constat. Vltimò potest adduci dictum D. Bernardi, *in lib. de Præcepto, & dispensatione*, vbi loquens de obedientia imposita Religioso, sic ait: *Nihil præcipiat mihi Prælatus eorum quæ non promisi: subditus per legem obedientiæ non est cogendus vltra promissum, sic ille.* At iste taliter professus non promisit Ordinem virorum: ergo ad illam intrandam non tenetur, neque poterit obligari. Faciunt pro hoc multa alia, quæ citat Rodriguez, *tom. 1. q. Regul. q.* 44 *art.* 1 *tit. ad argumenta*, citans D. Bonauent. & D. Thom. dum dicunt non posse Prelatum præcipere aliquid subdito quod sit supra regulam, vel supra votum. Et alia quæ ibi refert.

5. His non obstantibus, ego credo, quod iste professus sic eiectus, cum solo sexu masculo nouiter erumpente potest, ac debet cogi intrare Ordinem virorum, vt in illo debitè seruet tria vota essentialia, quæ promisit. Hanc opinionem tenendam sentio tum propter multitudinem, & grauitatem Doctorum illi fauentium: tum propter facilem solutionem illorum, quæ sunt adducta in contrarium. Id quod facio, supponendo prius, vt notissimum, quod professio istius fuit valida in Conuentu Monialium, vt supra dixi, & de quo non potest dubitari.

6 Quòd ergo iste cogi possit, ac debeat ingredi Monasterium virorum vt tria vota obseruet, dicturi sunt omnino illi Doctores, qui tenent fœminam professam in Ordine virorum mutatò habitu, cogendam esse vt intret Ordinem fœminarum: & è contra, virum professum in Ordine Monialium habitu dissimulato, cogendum esse intrare Monasterium virorum. Quorum Doctorum intentum, & ratio principalis est, quia vterque istorum in substantia vouit Religionem, trium votorum solemnium, ad quæ seruanda tenetur, si potest: & verè potest intrando distinctum Monasterium ab illo, in quo professus est. Igitur quòd fœmina professa Ordinem virorum modo supradicto, & quòd vir professus inter Moniales habitu simulato, cogendi sint intrare Monasterium conueniens suo sexui, & ibi viuere, affirmant multi, ac grauissimi Doctores, quos citat Comitolus *citata qu. nu.* 3. Hi sunt in Summa D. Ant. Zabarella, Syluest. Archidiaconus, Bartolus, Brixiensis, Paludanus, Angel. Tabiena, Armilla, Speculator, Gloss. *cap.* 2. *de Regular.* Et licèt non omnes hi Doctores clarè dicant, taliter professos cogendos esse intrare Monasterium sui sexus, omnes tamen dicunt id ipsum virtualiter, dum affirmant talem professionem esse validam. Adduci etiam possunt pro hac sententia D. Bonau. & D. Th. citati à

Rodrig. *cit. art.* 1. dum dicunt posse subditum obligari ad faciendum id quod non est expressum in regula, sed tamen virtualiter continetur in regula, vel conducit valdè ad seruandum regulam. Et tenet eandem opinionem Comitolus *citat. qu.* 8. *nu.* 5. Facit omnino *cap. non solum, & cap. constitutionem. de Regul. in 6.* vbi definitur posse professum in vna Religione non obligari ad illam, in qua professus est: sed manere obligatum ad illam, videlicet ad Religionem in genere.

7 Rationes pro ista opinione sunt euidentes. Nam Ecclesia potest, & de facto obligauit Moniales multas ad seruandam clausuram, à tempore Bonifacij VIII. vt constat *cap.* 1. *de statu Regul. in 6.* quam tamen clausurã illarum regula non imperabat; neq; Moniales tunc existentes in sua professione fuerant professo, vt constat: & tamen potuit Ecclesia illas obligare tunc, (& hodie) ad seruandam clausuram, quam neque regula imperabat, neque illæ vouerant in professione: idque potuit, & fecit Ecclesia, quia clausura cõducebat valdè ad meliorem trium votorum obseruationem, quod latè explicat, & probat Rodriguez *citat. artic.* 1. Hoc autem multo magis militat in isto professo: de quo est quæstio; Nam primò, eius professio valida fuit cum tribus votis solemnibus, vt diximus. Secundò ad illa seruanda tenetur, vt patuit. Tertiò Ecclesia obligans illum ad intrandum Monasterium virorum, non obligat illum ad rem difficiliorem: imò ad rem faciliorem, quam antea promisit: nam in sua professione promisit clausuram Monialium, quod est difficilius: & intrando Monasterium virorum liberatur ab illa clausura Monialium perpetua: & sic assumit statum facilioris clausuræ, ad nutum tantùm Prælati. Secundò principaliter, quia Ecclesia obligans istum ad intrandum Monasterium virorum non obligat illum ad seruandum id quod non promisit: sed solùm obligat ad seruandum id quod promisit, videlicet ad seruanda tria vota essentialia, obediẽtiam, castitatem, & paupertatem. In his enim tribus tantùm consistit substantia, & perfectio Religionis, seu vitæ Euangelicæ, vt communiter Doctores affirmant explicantes rationem status Religiosi. At in clausura non consistit substantia Religionis, sed est quid illi accessorium. Quod probo duabus rationibus. Prima, quia ante illam Constitutionem Bonifacij VIII. Moniales non seruabãt clausuram: & tamen erant perfectæ, & veræ Moniales. Secũda, quia professio solemnis viri, & professio solemnis fœminę non differunt specie vt patere potest clarè ex definitione professionis tradita à Sanchez 7. *de Matrim. disputat.* 25. vbi illam innuit, dum explicat in quo cõsistat voti solemnitas: neque enim vna definitio professionis datur de professione viri, & altera de professione fœminę. Cùm ergo professionis solemnis eadem sit ratio in viro & in fœmina; & hæc consistat solùm in promissione trium votorũ ordinariorum, quæ iste professus promisit, sequitur, quòd si Prælatus illum obliget ad intrandum Monasterium virorũ, non illum obligat faciendum quod non promisit, sed ad faciendum quod promisit, seruandò scilicet tria vota essentialia, quod est principale. Seruare enim hęc in Monasterio virorum, vel mulierum est purè accessorium, nec potest auferre obligationem seruandi illa vota sub obediẽtia Prælati. Quod potest adhuc probari per illam regulam Iuris, quæ ait Accessorium sequi naturam principalis: cùm ergo seruare tria vota, vel in Ordine mulierum, vel virorum, sit accessorium, vt diximus: & tria vota principale, sequitur quod illud accessorium istius vel Monasterij debet accomodari ipsi principali, seruando illa tria vota vbicumq; sit. Tertiò principaliter probo, quia quando quis solo voto simplici in publicò promisit religioné potest cog[i] ab Ecclesia vt intret Religionem ex vi solius voti simplicis facti in publico, & obligat Ecclesia vt in Monasterio profiteatur vota solemnia, vt clarè tenet Henriquez *to.* 2. *lib.* 11. *cap* 8. *nu.* 9. *littera Q.* vbi in glossa, citat *c. licet de voto,* vbi Ecclesia obligat illum qui fecit votum vltramarinum in publico, & citat alios textus, & Doctores ad idem intentum: ergo multo magis poterit Ecclesia obligare istum professum vt intret Monasterium, & ibi seruet tria vota quæ publicè emisit, non simplicia, sed solemnia; cùm illa possit commodè obseruare.

uare. Deniq; ex solutione argumentorũ constabit magis veritas,& securitas istius opinionis.

8 Ad primum argumentum, concesso antecedente neganda est consequentia: diuersa enim ratio est omnino in eiecto propter culpas ab Ordine, & in isto nostro eiecto sine vlla culpa. Primò quia eiectus ab Ordine propter culpas est nociuus Religioni, & sic non conuenit vt aliam intret, quia illi etiam nocebit: hic autem eiectus sine culpa non est nociuus Religioni alteri, & potest ac debet seruare tria vota in alio Ordine. Secundò, quia eiectus ab Ordine propter culpas est infamis, teste Rodriguez *tom.1.qq. Regul. q.30.art.20. ad finem*, & proinde tanquam criminosus hodie post Bullam Sixti V. de Nouitiorum qualitatibus, in nulla Religione recipi poterit, quia criminosus est: At iste eiectus, de quo loquimur, non eiectus ob culpas, non est infamis, & criminosus,sed potest recipi in quauis Religione. Tertiò, quia iuxta Nauar. *cons.64. tit. de Regular.§ Et licet*,Prælatus eijciens Religiosum ab Ordine ob culpas, illum absoluit à Religione in communi:quod non fecit iste Prælatus eijciens istum sine culpis: solùm enim videtur illum absoluisse à Religione fœminarum. Ad secundum argumentum dicendum est, quòd licèt iste obligetur ad intrandum Monasterium virorum, eius vota prætereà non extenduntur in rigore vltra intẽtionem illius; solùm enim obligatur hodie,seu solum illum obligant ad id quod verè intendit in professione, videlicet ad seruanda tria vota solemnia sub obedientia Prelati; hoc enim verè intendit, quod verò seruet illa sub obedientia Prælati, vel Prælatæ; in Monasterio virorum, vel mulierum, per accidens est, & purè accessorium, vt supra diximus: nec proindè hoc accessorium debet mutare naturam principalis, quæ est obseruatio trium votorum sub obedientia Prælati. Ad id quod affertur ex Sanchez, dicendum,illum,qui ante ingressum Ordinis habuit votum simplex Religionis,postea eiectum non teneri intrare aliam Religionem, quia votum illud simplex præteritum cessauit, & fuit extinctum per votum solemne Religionis per quam omnia vota simplicia extinguuntur. At in nostro casu,tria vota solemnia istius professi non sunt extincta, sed viua, & obligant vt seruentur. Ad dicta aliorum Doctorum qui citantur pro opinione contraria, non est quòd in particulari respondeamus: illis enim opponimus plures Doctores, qui pro nobis loquuntur, & non minoris authoritatis,& sunt plures numero, vltra rationes claras pro hac opinione adductas. Illa tantùm distinctio Geminiani, potest habere aliquod dubium an scilicet iste sic vouens habuerit expresè solam intentionem profitendi Religionem mulierum tantùm cum exclusione Religionis virorum. Si enim expresè intendit se vouere solam Religionem mulierum, excludendo formaliter religionem virorum, tunc fatebor illam nõ posse obligari ad intrandam Religionem virorum:tunc enim clarè locum habet illud proloquium, actus agentium non extenduntur vltra intentionem illorum. Si verò expresè non exclusit Religionem virorum, & aliàs tria vota essentialia formaliter, & expresè intendit, ad hæc seruanda obligatur. Et moraliter loquendo nunquam de illo credi potest habuisse intentionem expressam viuendi solùm in Conuentu mulierum. Facit quod tradit Sanchez *de Matrim.lib.2. disput.41. num.33.* vbi prius docet, vel potius citat multos Doctores dicentes,quòd quando quis recordatur voti, sed non recordatur qualitatis voti,& circunstantiarum ipsius: tunc tenetur seruare, id quod tutius est. At in hoc casu, tutius est istum intrare Monasterium virorum ad plenè seruanda tria vota. Et pro hoc citat *cap. cùm delicti de donation.* D.Thom. Carthusian. Turrecrem. Rodriguez, Nauar. 2. ibidem Sanchez dicit alios Doctores melius sentire dicentes, in tali casu vouentem solùm obligari ad id quod minus est. At in nostro casu adhuc iste vouens statum Religiosarum fœminarum, & oblitus intentionis, adhuc, inquam, intrans Monasterium virorum eligit quod minus est: nam minus est seruare,tria vota essentialia in Ordine virorum sine voto clausuræ, quàm eadem seruare in Monasterio fœminarum cum quarto voto perpetuæ clausuræ: ac proinde, saltem hac ratione, iste sic eiectus tenetur intrare Monasterium virorum quod minus

est, vt

est, vt seruet tria vota essentialia. Ad vltimum D. Bern. dicendum, nihil facere contra nos: nam si hodie Prælatus obliget nostrum vouentem ad ingressum, Monasterij virorum, non cogitur ad id quod non promisit, neque cogitur vltra promissum. Primò, quia cogitur ab obseruanda tria vota solemnia, quæ expressè promisit. Secundò, quia etsi non promiserit expresse Monasterium virorum, promisit tamen illud virtualiter, quatenus, pro hoc vouente, cum his circunstantijs valdè cōdecens est Monasterium: & potest Ecclesia obligare aliquem ad seruandum id quod expresè non promisit, quando id vel virtualiter erat inclusum in votis expresè promissis, vel valdè cōducit ad seruanda tria vota promissa, vt diximus in exemplo clausuræ Monialium, non expresè contenta in aliquarum regula, sed solùm virtualiter: & saltem nimis conducente ad obseruationem trium votorum. Et idem in hoc casu reperitur, quia huic nostro vouenti ad seruanda tria vota essentialia, valdè conducit Monasterium virorum: & iste ingressus fuit virtualiter inclusus in illis tribus votis expressis solemnibus. Ad dictū D. Bonauent. & D. Th. patet solutio ex supradictis, quia vt explicat Rodriguez, *art.* 1. *cit.* potest Prælatus aliquid præcipere subdito supra regulam, vel supra votum, quando taliter præceptum virtualiter saltē includitur in ipsa regula, vel voto, vel reducitur ad ipsum votum, vel cōducit ad obseruationem securiorem voti.

DVO ALIA DVBIA DE HOC taliter profitente.

9 AD huc supersunt duo dubia circa professionem supradicti vouentis *hac vltima qu.* explicatam. Primum cui tradenda sit dos, quam prius dedit Conuentui Monialium? In hoc dubio primo, inseruiunt omnia quæ supra diximus, *in eadem quæst. in alio sensu, in Respons. ad* 5. *quæsitum*. Et vltra illa, hic addo, quod in isto casu, iuxta opinionem quam sequor, dicentium illum teneri intrare Monasterium virorum, dico clarius esse quod dos prædicta, (deductis expensis dandis Monasterio Monialium pro tempore quo ibi vixit) reliquum dotis puto dandum Monasterio virorum quod fuerit ingressus, si sit capax dotis, saltem per modum eleemosynæ. Neque enim videtur cum æquitate congruere, vt dos, vel residuum illius maneat apud Moniales, vt illę ditescant cum casu fortuito, vel quasi fortuito alterius. Maximè cùm, vt supra dixi, quando Monialis relegatur ad Conuentum alterum Monialium propter culpas, conuentus professionis tenetur alimenta ministrare illi Moniali in conuentu, vbi est relegata. Hic autem profitens non fuit relegatus, neque eiectus propter culpas ad Conuentum virorum: & ideo habet maius ius ad repetendam dotem, vel partem illius pro suis sustentatione in Monasterio virorum.

10 Vltimum dubium, & non modicum est: an si iste taliter eiectus à Conuentu fœminarum, intret Monasterium virorum, possit promoueri ad Ordines sacros. Dubium in terminis non vidi apud aliquem resolutum. Solùm scio hermaphroditum non posse promoueri ad Ordines, testes Sylu. *ver. Hermaphroditus*, sed iste de quo loquimur, non est hermaphroditus, solùm .n. habet sexum masculinum, vt supponimus. Ego pro resolutione dico, (saluo meliori iudicio) quod si iste de quo loquimur, euasit perfectè masculus iudicio Medicorum & peritorum, ita vt simpliciter dici possit vir: in tali casu poterit ad sacros Ordines promoueri, non obstante quòd prius fuerit fœmina. Ducor hoc exemplo. Si quis impotens ad coitum per naturam, & proindè inhabilis ad matrimonium, postea per artē, vel medicinas, vel per naturam efficiatur potens ad coitum, poterit contrahere matrimonium non obstante impedimento priori, quod iam cessauit, vt omnes fatentur in materia matrimonij. Ergo à simili, licet iste, de quo loquimur, qui erat ante professionem fœmina, & proindè inhabilis ad Ordines Sacros, processu temporis operante natura (quæ sicut in prima natiuitate facit masculum, vel feminam, ita facit postea cursus temporis in aliquibus, vt diximus) si, inquam, postea operante natura, vel Deo, euasit verus masculus, & cessauit impedimentum sexus fœminei, videtur nullum subesse impe-

dimentum quin possit ad Ordines promoueri, cùm sit verè masculus, & cessauerit illud impedimentum feminei sexus.

Ex dictis colligitur quàm pie, ac prudenter egerit quidam Prouincialis Ordinis Minorum in Hispania paucis ab hinc annis: qui cùm in quodam Conuentu Fratrum reperisset quandam fœminam adolescentem mutato habitu sub nomine Donati seruientem in illo Conuentu Fratrum per quatuor annos, cum nimia simplicitate, deuotione, vigilijs, & oratione, ac pœnitentia, idque semper intra clausuram virorum, re comperta, Prouincialis sciens illam reliquisse domũ patris, eo quòd illam volebat matrimonio tradere, & illa recusans, virginitatem Deo offerret: His omnibus compertis, attenta rei nouitate, ac pietate, Prouincialis fecit illam admitti in Conuentu Monialium in oppido Pontis Vedræ, vbi professa solemniter vocata est, Maria de S. Antonio: & viuebat cum magna opinione sanctitatis Anno 1611. Hæc omnia cum alijs circunstantijs valdè notabilibus habentur in 4. parte Chron. Franciscanæ, *lib. 4. cap. 40 fol. 274.*

PROVINCIA, *Prouincialis.*

Vide supra, *verbo Prælatus, numero 4. & toto illo verbo.*

1 IN Ordine Minorum per Bullam Apostolicam prohibitum est ne prouincia noua erigatur, aut iam erecta extinguatur, vel mutetur absque speciali licentia sedis Apostolicæ. Sic Nicolaus IV. apud Rodrig. *tom. 3. quæst. 43. articulo* 1. Et si aliquid in contrarium fiat, sit irritum & inane. Si verò Minorita per personam aliquam extra Ordinem procurat vt diuidatur, vel vniatur aliqua prouincia, est excommunicatus & priuatus actibus legitimis. Statuta General. Salmant. ann. 1553.

2 Circa prouinciam incidit quæstio an Generalis de potestate absoluta possit incorporare vnum Fratrem de alia Prouincia, in ista prouincia eiusdem Ordinis absque consensu prouinciæ illius cui incorporatur? Rodriguez *tom. 3. quæst. 52. art. 23.* tenet quòd talis incorporatio non est iuridica, neque conformis iuri, & glossæ quam citat. Et nostra statuta generalia Tolletana requirunt consensum prouinciç admittentis: ibi tamen permittunt Generali, vt se possit facere pro graui, & notoria causa.

3 Pro officio Prouincialis, vide supra *verb. Prælatus, & verb. Abbas, & verb. Dispensare.* Ibi enim continentur multa pertinentia ad illum. Sufficit in communi dicere quod in sua prouincia in foro conscientiæ potest per se ipsum omnia que possunt Episcopi in eodem foro quoad suos subditos.

4 Prouincialis in Ordine Minorum potest eligi extra corpus Capituli. Sic tenet praxis, & Rodrig. *tom. 2. q. 52. art. 6.*

5 Si Prouincialis in Ordine Minorum non eligatur intra spatium viginti quatuor horarũ ab hora in qua fuit inchoata electio, ob discordiam eligentium; pręses electionis potest nominare Prouincialem, quem voluerit, Clementina *exiji de paradiso, de verbor. signific.* Et idem posse fieri in electione Pręlatorum inferiorum decernunt statuta generalia Tolletana. *tit. de electione.* Et proindè idem dic de electione Abbatissæ.

6 Prouincialis in suo Capitulo de consensu maioris partis Capituli potest declarare an debeant Fratres vti aliquo priuilegio Pontificio, vel viuæ vocis oraculo. Et illi declarationi standum esse omnino, Leo X. concessit *in supplemento, concessione* 296.

Consulantur Regulæ, statutave Religionum, de modo eligendi, & de tempore quo durant Prouinciales: ac de cæteris ad illius officium spectantibus. Hoc enim non est meum recensere.

An Prouinciales in Ordine Minorum possint delegare potestatem recipiendi Nouitios, vide supra *v. Prælatus nu. 3.*

ADDITIO.

Vide supra *verb. Prælatus, numer. 3. & verb. Officia* & *verb. Annus, &c.* Vbi dicitur quandiu duret officium, &c.

1 PRo Ordine Minorum duo se offerunt aduertenda, circa Prouin-

cia-

cialès, primum fit: Quando illi exeunt à Prouincia ad Capitulum generale, vel ad aliud negotium necessarium, cui debeant commodare regimen Prouinciæ, vt suo loco gubernet; Duo sunt statuta generalia hac de re disponentia. Primum est Barcinonense Tolleti reformatum *titulo de Commissarijs Prouinciarum, in fine*, vbi dicitur, quod si Prouincialis moriatur, vel à Prouincia exierit: vel aliqua alia ratione vacauerit, tunc sit Commissarius prouinciæ ille religiosus cui ex prouinciæ statuto id fuerit decretum: quia tamen multæ prouinciæ nihil particulare in hoc casu statuerunt, aliud statutum generale Romanum anno 1587. *tit. pro prouincijs Hispaniæ* decreuit, quod Prouincialis iturus ad Capitulum generale, vel aliud negotium extra prouinciam, conuocet Diffinitores, quorum suffragijs eligatur is cui maior pars suffragiorum accesserit. Et hoc statutum Romanum vltimum seruatur in praxi. Sed tamen vt vides in eo non agitur de Prouinciali mortuo, quisnã, vel quomodo defuncto subrogandus sit.

2 Est ergo hac de re particulare statutum generale Salmanticense anno 1553. *tit. de Ministris Prouincialibus*, §. *Si muliere*. Vbi statuitur quod Guardianus in cuius Conuentu Prouincialis obierit, cõuocet Diffinitores, & patres qui fuerunt Prouinciales, quorum omnium suffragijs eligatur Vicarius Prouincialis: Ita tamen vt prędictus Guardianus, vel pręses Conuentus habeant suffragium actiuum, & passiuum in illa electione. Limitat tamen statutum, quod talis electio non celebretur nisi de consensu Ministri, vel Commissarij generalis. Insuper declarat quòd scripta, & alia spectãtia ad officium Prouincialis mortui, seruet secretarius prouinciæ, eadem traditurus futuro vicario Prouinciali. Et hoc statutum seruandum esse censeo: valdè enim consonat cum alio Ordinis circa electionem vicarij Generalis mortuo Generali.

3 Circa id tamen quod limitat dictum statutum, ne talis electio celebretur inconsultis Pręlatis Generalibus, credo non prohibere quòd prædicti electores electionem statim faciant. Si enim hoc vellet, non sufficienter lex prouideret incommodis ortis ex defectu Prælati mortui. Nam si Prælati Generales longè distent, vt solent, & illorum consensus esset expectandus, vt tales electores el gerent Vicarium Prouincialem, multi casus possent interea occurrere, quibus securi non potest deficiente Prælato in Prouincia. Addo quòd statutum in principio dicit quòd eligant: ergo non potest credi quòd in secunda limitatione sibi contradicat, dicendo quòd non eligant. Credo ergo quòd solùm vult vt prædicta electio non celebretur inconsultis Prælatis generalibus, id est, non habeatur rata, seu electus Vicarius non sit confirmatus antequam Prelatus Generalis monitus, ratum habeat. Sed credo Vicarium sic electum statim posse gubernare. Sic enim faciunt aliquę Religiones, quæ eligunt Prouincialẽ absente Generali: qui electus Prouincialis statim officiũ exercet, expectans tamen confirmationem Generalis. Et sic etiam fit in electione Vicarij Generalis Minorum. Electores enim statim eligunt incõsulto Papa: & electus statim gubernat expectans confirmationem Papæ. At nouissimè Congregatio Segouiæ, *verbo Commissarius Prouinciæ, in fine*, id remittit consuetudini Prouinciarum, & illi standum est. Vide, *citato verbo, fol. 129. in Latinis editionibus*.

4 Taliter electus Vicarius Prouincialis mortuo, vel absente Prouinciali, habet iurisdictionem ordinariam non delegatam. Probatur, quia habet potestatem à lege, si eligitur ad formam statutorum citatorum: ac proindè poterit illam delegare. Secus si Prouincialis exiens à Prouincia, per se solùm alicui commendaret regimen illius: tunc enim hic solùm haberet iurisdictionem delegatam, quia illam accipit ab homine: vide supra, *verbo Prælati potestas*.

5 Quæris adhuc pro Ordine Minorum an talis Vicarius Prouincialis possit recipere Nouitios, durante sibi officio? & videtur quòd non: Nam regula Minorum expressè dicit solos Prouinciales, & non alios debere Nouitios ad Ordinem recipere. Patet ex illis verbis regulæ, *secundo cap.* vbi Pater noster Franciscus loquens de Ministris Prouincialibus sic: ait: *Qui-*

bus solummodò, & non aliis recipiendi Fratres licentia concedatur. Sic ibi. Quæ verba satis clara sũt, & per illa videtur, quod solis Ministris Prouincialibus id committitur, qui propriè loquẽdo sint prouinciales; Vicarius autem Prouincialis, non est Prouincialis. Saluo tamen meliori iudicio, credo prædictum Vicarium Prouincialẽ posse recipere Nouitios, si eligatur secundùm statuta generalia prędicta. Neque obstat regula Patris nostri Francisci, nam ille attendit solùm ad casus ordinarios, viuente scilicet Prouinciali, & non exeunte à Prouincia. Si enim aduerteret ad casus fortuitos, & contingentes ordinarios, staret legibus, ac doctrinæ Doctorum explicantium: Neque enim regula nostra debet cõtradicere lumini naturali, & dictis Doctorum. Quo posito, probo meum intentum, quòd talis Vicarius Prouincialis possit recipere nouitios. Nam sic electus habet omnem potestatem, quam habeat Prouincialis, cui succedit: sed Prouincialis poterat recipere Nouitios, vt patet: ergo, & Vicarius Prouincialis illi succedens, eos potest recipere. Minor, & consequentia patent. Probo maiorem, videlicet, Vicarium istum Prouincialem posse illa omnia quæ poterat Prouincialis. Nam subrogatus, seu substitutus habet omnẽ iurisdictionem, quam habebat is pro quo substituitur, vel subrogatur. Tenet expresse Glossa, *cap. Ecclesia, 1. de sequestratione. verbo successerunt.* vbi dicit rem subrogatam, subire omnes conditiones rei cui subrogatur, & clarius id tenet Nauar. *in Consiliis, lib. 3. tit. de Regular. consil. 76. n. 6.* Vbi ait subrogatum sapere naturam eius cui subrogatur. Et citat *l. cum quia, §. iniuriarum. ff. si quia. & c. cit. Ecclesia*, & colligitur clarè *ex Regula 46. de Regul. iuris in 6.* vbi dicitur sic. Is qui in ius succedit alterius eo iure, quo ille, vti debebit. Et probo exemplo clarissimo. Nam quando moritur Generalis in Ordine Minorum, Vicarius generalis electus iuxta formam præscriptã ab eisdem statutis Tolletanis Reformatis habet omnem potestatem, sicut habebat Generalis cui substituitur, vt vidimus nostris temporibus in Ordine Minorum. Ergo Vicarius Prouincialis electus iuxta eadem statuta generalia habebit omnem iurisdictionem quam habebat Prouincialis cui subrogatur. At Prouincialis poterat recipere Nouitios. ergo, & Vicarius Prouincialis, qui illi subrogatur.

6 Clemens VIII. in Bullario Rodriguez, *fol.* 1209. Motu proprio prohibuit Minoritis Prælatis in India Occidentali ne in Prouincialem eligatur aliquis Frater qui non sit filius Prouinciæ, vel per prælatos superiores in tali Prouincia fuerint incorporati. Quod solùm obligat in partibus illius Indiæ ob causas in dicto Motu proprio allegatas. Nam in Hispania oppositũ vidi fieri ob causas instas: Imò, & scio fieri in Italia, vt aliquando eligatur Prouincialis extraneæ prouinciæ.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

SOlent in aliquibus Religionibus, maximè Franciscana ante finitum triennium, mitti Visitatores ad visitãdam Prouinciam, & syndicandum Prouincialem, de illius culpis inquirendo. Quandiu verò prædictus visitat Prouinciam totum regimen Prouinciæ spectat ad ipsum Visitatorem, & Pronincialis interim absque regimine externo ordinario manet in Cõuentu à se electo. Vidi aliquando dubitari quod possit facere, vel nõ facere prędictus Prouincialis quãdiu visitat Syndicator. Ad tollenda dubia aliquid de hoc dicam ex statutis generalibus Ordinis: & insimul dicam quomodo, ac de quibus culpis sit puniendus. Quæ licèt in particulari pertineant magis ad Prouinciales, Minorum syndicandos: multum tamen proderunt, fortasse, pro prælatis etiam aliorum Ordinum.

1 Notandum est igitur duplicem dari iurisdictionem: altera vocatur iurisdictio contentiosa, altera dicitur voluntaria. Contentiosa est, quæ habet contradictorem, & inter contradictores exercetur, & redditur in inuitos: & dicitur cõtentiosa, quia actor contendit cõtra reum. Et hæc etiam dicitur necessaria, quia reus vocatus in iudicium tenetur respondere. Iurisdictio voluntaria est quæ solùm exercetur in subditos volentes, & non contenden-

dentes cum aliquo, neque confertur in inuitos. Exemplum sit absolutio Sacramentalis, disputatio voti, irregularitatis, & similia quę sine contentione,& citatione iuridica exercentur. Differentia verò est quòd Prælatus nequit exercere suam iurisdictionem contentiosam extra suum territorium existens, ne faciat iniuriam Prælato alieni territorij, citando partes, erigendo Tribunal,&c. At iurisdictio voluntaria potest à Prælato vbique exerceri,quia per hoc non facit iniuriam Prælato alieni territorij, cùm neque partes citet, neque Tribunal erigat,neque sedeat pro Tribunali. Hæc omnia inter alios bene explicat Sáchez citans multos Doctores, & textus, *in libr. 3. de Matrim. disput. 19. à n 7. & seqq.*

2 Noto secundò, Prouincialem Minorum tempore syndicationis in rigore non esse suspensum ab officio ea suspensione quę est censura Ecclesiastica,cuius violatione incurritur irregularitas: non, inquam, sic est suspensus: cùm adhuc apud se retineat sigillū maius sui officij: neque adhuc sit electus nouus Prouincialis. Ac proindè durante syndicatione poterit aliquam functionē validè exercere ratione sigilli maioris quod retinet.His positis.

3 Dico primò. Minister Prouincialis Minorum durante syndicatione, poterit facere illa omnia quę statuta ordinis prohibent ne faciat Visitator quandiu visitat Prouinciam,quæ verò sint hæc statim dico. Hæc probatur euidenter ex legis Epichea, æquitate, & prouidentia: nam si statuta Ordinis prohibent ne Visitator recipiat Nouitios, vel Nouitias, ne instituat Confessores, neque det licentiam ad Ordines, &c. Et hæc cùm sint necessaria Prouinciæ, eo ipso quod interdicuntur Visitatori, conceduntur Prouinciali durante syndicatione: aliàs non esset sufficiēter prouisum bono communi Prouinciæ,cùm per tres,vel quatuor menses nemo posset exequi supradicta. Quæ ergo interdicuntur Visitatori ne faciat,& proindè manent concessa Prouinciali vt faciat, habentur in statuto generali Segouiens. *titulo de Visitatoribus Prouinciarum*, sunt: Ne Nouitios recipiat, (& credo quod neque Nouitias) ne instituant Confessores etiam Fratrum, neque Prædicatores, neque dent licentiam ad Ordines recipiendos, neque se intromittant in distribuēdis libris, ac rebus Fratrum morientium, neque mutare, vel dare cellas Monialium, vel dare licentiam ædificandi, vel destruendi aliquod ædificium ipsarum: neque se intromittere in dotibus illarum. Quæ omnia cùm Visitatori denegentur, videntur proindè concessa Prouinciali siquidem ad bonum regimen Prouinciæ debet aliquis esse qui occurrat illis necessitatibus occurrentibus. Declaro tamen quod in Confessoribus sęcularium instituendis, & Prædicatoris officio concedendo Minister Prouincialis est alligatus alio statuto generali, cuius formam seruare debet.

4 Dico secundò, quod durante syndicatione posset Prouincialis exercere vt plurimum iurisdictionem voluntariam cum subditis, maximè in spiritualibus, verbi gratia, potest absoluere subditum à reseruatis, vel delegare authoritatem vt absoluatur: & à censuris absolui in foro conscientiæ dispensare in votis, irregularitate, & similibus. Probo primò, quia si statuta generalia declarant quòd auctoritas ad absoluendum à reseruatis per vnum Prouincialem concessa alicui Fratri particulari durat in illo quoadusq; sit electus alius Prouincialis, etiāsi mortuus iam sit ipse concedens,à fortiori hęc iurisdictio voluntaria in spiritualibus, & pro foro interno, manebit in ipso Prouinciali non obstante syndicatione. Secundò probatur, quia exercitium huius iurisdictionis voluntariæ dispensando, absoluendo, &c. non facit iniuriam Visitatori, neque impedit eius officium visitandi, neque turbat illius officium siue Tribunal, vt patet: ergo hæc omnia facere poterit. Concordat Sanchez *libr. 3. de Matrim. disp. 8. numero 5.* dum ait Ordinarium extra Diœcesim posse dispensare, prout ibi vide.

5 Dixi *posse Prouincialem vt plurimum, durante syndicatione exercere iurisdictionem voluntaria*, quia si aliqua spectantia ad iurisdictionē voluntariā impediāt, ac turbent officium Visitatoris, hęc non poterit facere. Huiusmodi est transferre vnum Fratrem de vno conuentu ad aliū, vel illi dare licentiam eundi, ad aliquem

locum remotum, ita vt non possit interesse visitationi: hæc, inquam, & similia non poterit facere, tum quia praxis est in contrarium: tum quia per hoc impeditur officium Visitatoris. Poterit tamen ex Cōuentu in quo est per breue tempus dare licētiam alicui Fratri vt vadat ad certum negotium, & statim redeat, non impediendo per hoc officium Visitatoris.

6 Dico tertiò. Non potest Prouincialis durante syndicatione exercere iurisdictionem contentiosam in nulla causa. Hæc patet ex supradictis, quia per hoc facit iniuriam Visitatori, & se intromittit in pertinentibus ad eius officiū, cui commisſæ sunt omnes causæ religiosæ Prouinciæ, durante syndicatione. Vnde si durante syndicatione, in Conuentu quo Prouincialis residet, contingat casus de quo indigeat fieri processum, & citare testes, talem processum non potest facere Prouincialis, sed debet remittere Visitatori, vel Guardiano ob causam proximè dictam. Poterit tamē Prouincialis in Capitulo, vel refectorio absoluere apostatam, hoc enim fit sine processu, sine tribunali, neque per hoc fit iniuria Visitatori. Et per hæc puto sufficienter manere explicatum quid dicendum sit de alijs casibus minoribus occurrentibus tēpore syndicationis. Cæteri Religiosi diuersorum Ordinū consulant suas Constitutiones, consuetudinesve, & fortè aliqua ex supradictis illis inseruient. Qui plura voluerit consulat Sanchez *cit. disp.* 8. & 19.

7 Quod attinet ad secundum principale, de modo quo inquiri debeat de culpis Prouincialis: dico primò. Visitator non debet recipere visitationē de culpis minimis commissis à Prouincialibus, vel de illis articulos illi dare. Tenet Rodriguez *4. to. Sum. ver. Visitatio, concl.* 2. Et melius Giacharis *tract. de syndicatu*, posito in fine operum Iulij Clari *n.* 43. *& seqq.* vbi ait Iudices syndicatos non teneri, nisi de rebus grauibus, vt de dolo, & barataria, vel similibus. Et *n.* 47. assignat hanc causam dicēs. Et cōtra illos scrupulosa omnis inquisitio reijcitur: aliàs frāgeretur neruus iustitiæ, authoritasque iudicum deprimeretur, & vilesceret: & in officio successores lento gradu procederent, sic ille. Nam si de leuibus punirentur, successores Prælati videntes rigorem syndicationis, deterrerentur etiam aliquando à faciendis rebus licitis. Addit Rodrig *citat. concl.* Prelatos esse etiā homines, & humanos, neque posse in omnibus scopum attingere. Et tam Rodrig. quàm Giacharius citant multos text. & Doctores, quos vide. Ait tamen Rodriguez *citat. verb. conclus.* 4. in Religionibus strictis, & arctioribus posse facilius Prælatos punire de culpis leuioribus ad arbitrium Superioris: quia si hæ culpæ in illis Religionibus dissimularentur, perfectus rigor illius Ordinis, vel Prouinciæ perderetur.

8 Addit Baiardus Additionator, seu cōmentator Iulij Clari *quæst.* 83. *numero* 7. *&* 8. quod Iudices non syndicantur de sentētijs malè latis: & citat Grammat. & Bertaz. Ratio esse potest, quia si desit dolus poterit bona fides iudicem excusare, & nisi probetur dolo fecisse, vel probetur sententiam continere clarum, & intolerabilem errorem non poterit de illa sententia puniri: homo enim est, qui falli, & errare poterit. Addit Giacharis *cit. tract. num.* 116. in syndicatione non esse deferendum testibus qui simul testificantur, & querelantur. Hi enim querelantes suspecti sunt, vt patet. Addit *num.* 162. non debere puniri syndicatum iudicem si animo corrigendi aliquid iniuriosum protulit. Et *num.* 193. ait in dubio præsumendum esse bene de Prælato iurisdictionem exercente, pro quo citat tres graues Doctores: denique alia dicit *citat. tractat.* quæ poteris videre ad hunc finem.

9 Possunt etiam addi ex Rodrig. *in Addit. ad Sum. tom.* 3. *ver. Dilectos, ca.* 103. *concl.* 5. vbi dicit non posse priuari Prouincialem, vel Guardianum suo officio propter delictum, si constet illud commisisse sine dolo, etiam si illud fecerit cū culpa lata. Vide ibi citatos Doctores, & rationes. Secundò addi potest quod habet idem Rodrig. *cit. ver. Visitatio, in add. concl.* 3. quod scilicet testes producti contra Prælatos, debent esse probatissimi, & omni exceptione maiores: & proindè probationes contra illos debent esse clarissimæ. Probatur, quia cùm ius bene præsumat de Prælatis, & Magistratibus: cùm item iudices in iudicando non possint non lædere multos, & proindè Prælati

ti sint positi tanquam album ad sagittam ad vincendam illam bonam opinionem habitam de Prælatis à iure, & vitandas suspectas querelas ordinarias contra ipsos, necessarium est, vt & testes, ac probationes contra ipsos sint qualificati testes, & clarissimæ probationes.

10 Addit Rodr. *ibid. concl.* 4. non posse alicui Prælato exhiberi articulum vt respondeat de aliqua culpa, si hæc probata solùm est per vnum testem, etiam occultum, & hoc intelligit non debere fieri, si fiat cum animo illum puniendi. Poterit tamen talis articulus vno tantùm teste probatus, illi exhiberi vt ille Prælatus se possit purgare. Denique in hoc negotio seruandæ sunt aliæ regulæ Ordinis iudiciarij, de quo dixi sufficienter supra, *ver. Correctio*, &c. Et disputant alij recentiores etiam vsque ad tædium, & prolixitatem, saltē in materia Religiosorum, qui seruatis apicibus, & prolixitate iuris non possunt habere quietem, & aliquādo neque perfectionem.

Vt tandem sciatur quot periculis, querelis, & calumnijs sint obiecti Prælati in syndicatione pro colophone, hic insero verba Ciceronis, qui in oratione pro Flacco, ita eleganter dicit ad intentum. *O conditiones miseras administrandarum Prouinciarum! vbi seueritas periculosa: libertas ingrata: sermo insidiosus: assentatio perniciosa; frons omnium familiaris, multorum animus iratus: iracundia occulta, insidiæ apertæ, venientes Pretores expectant: præsentibus inseruiunt: abeuntes deserunt.* Sic ille, satis verē, & ad intentum. Quę omnia syndicator cōsiderare debet, vt liberet oppressum Prælatum in re saltem dubia. Secus in delictis clarè probatis, & grauibus: in his enim si dissimulet, & peccabit grauiter, contra iustitiā & nocebit satis communitati dum delicta manent impunita, & malis laxantur habenę.

QVARTA FVNERALIS.

Vide supra *littera C. verb. Canonica portio*; quia hæc ambo coincidunt.

REDDITVS ANNVALES.

Titulus iste solùm in gratiam Minorum Fratrum positus est. In quo nō quæro an prædicti Fratres possint habere redditus annuales in communi: iam enim dixi supra *verbo Legatum*. & infra *verbo Testamentum*. illos, neque peculium posse habere in redditu annuali. Et constat ex declarationibus Nicolai III. & Clem. V. illos non posse habere tales reditus annuales.

Quod ergo quæro est, de quo vidi iam sæpius Minoritas aliquos inquietari. Videlicet, an Guardianus ex horto Cōuentus qui est in vsu, & professione & cultura Fratrū possit de messe ordeacea intra septa collecta facere trituram, & collectum ordeum seruare pro iumentis Conuentus? Item an ex oliuis, vel vitibus intra Conuentus septa existentibus possit colligere vinum, & oleum pro vsu Fratrum vuas, & baccas premendo? De hoc enim in particulari proposita est quæstio iam Clementi V. *Clement. exiui. de verborum signif.* Quod scilicet Fratres Minores haberent alicubi excessiuos hortos, & vineas magnas de quibus tam de oleribus, quam de vino multum colligitur ad vendendum. Habetur in *dicta Clement. post medium*.

Quo non obstante ego credo tria illa prędicta posse fieri à Guardiano Conuentus, salua obligatione paupertatis, neque in aliquo illorum contraire declarationibus Pontificijs, vel regulæ puritati, dummodo prædicta tria fiant, & colligantur ex horto ordinario Conuentus: non de aliquo horto extra Conuentum, quem illi fortè agricolis colendum tradunt.

Probo primò ex declaratione eiusdem Clement. V. *citata Clementina* paulo post citata verba respondentis ad dubiū sibi propositum, §. *Licèt verò*. Vbi postquam ait conueniens esse vt Minoritæ habeant hortos & areas competentes ad recreationem sui, atque ad habenda necessaria hortalitia pro se ipsis: subdit. *Habere tamen hortos aliquos vt colantur, ac olera & alia hortalitia vendantur, & pretio distrahantur, nec non & vineas repugnat suæ regulæ, & Ordinis puritati*. Sic ibi. In quibus verbis clarè, solum prohibet haberi hortos, vel vineas vt ex illis collecta pretio vendantur. Ergo si prædicta ex hortis collecta non colligantur vt vendantur, sed vt fratrum victui, seu iu-

mẽtis Conuentus applicentur, nullo modo Fratribus prohibentur. Secundò extat particularis Cōcessio Gregor. XIII. in Bullario Rodrig. *fol.* 1103. *col.* 1. *num.* 5. vbi sic conceditur. *Quod cùm aliqui Conuentus nostri, præsertim ex illis qui fuerunt Amadeorum, & Clarenorum, habent vineas intra septa Conuentum ex quibus colligunt singulis annis vinum, quod non videtur conuenire puritati regulæ & professionis nostræ, possimus illas tenere, & illis vti pro serenitate conscientiæ, &c.* Et *ibid.* §. *statim sequenti* conceditur in hunc modum, *Quod Syndicus possit vendere fœnum quod colligitur in pratis nostris, & conuertere pretium in alias res Conuentibus, & Fratribus necessarias.* Ecce clarè conceditur vt possint Minoritę facere vinum ex hortis, seu vineis quas possint. Neque obstat, vel dubium ingerit, quod ait Greg. Papa in concessione, præsertim de Conuentibus qui fuerunt Amadeorum: illa enim particula, *Præsertim*, non limitat quod solùm id fiat illis Conuentibus qui fuerunt Amadeorum, sed solum vult, quod in illis præcipuè, quod non tollit quin possit fieri in alijs: vt iam diximus supra in simili casu; pro quo vide Sanchez *lib. 6. de Matrimon. disp. 22. n.* 18. vltra quas concessiones, ego idem probo ex praxi simili. Constat Minoritas ex hortis aliquibus spatiosis colligere fabas siccas, & similia legumina in magna quātitate, quæ seruant pro victu totius anni, & nemo in hoc dubitat: colligunt etiam vuas in quantitate, quas appensas parieti per longum tempus conseruant. Sepas item, allia, & similia, quę seruant pro victu ferè totius anni, neque in hoc est scrupulus aliquis: cur ergo nō poterunt seruare ordeū collectum ex horto, oleum vel similia pro vsu Fratrum, & necessitate Conuentus, si ista colligunt non vt vendant, & colligunt ex hortis ordinarijs per se ipsos cultis.

REGVLA RELIGIONVM.

AZor. *tomo.* 1. *lib.* 13. *c.* 11. *quæstione* 15. quæstionem mouet, an Regula alicuius Religionis possit per contrariū vsum saltem in parte abrogari. Citat aliquos dicentes nō posse quia Regula continet principaliter tria vota, & his similia: vota autem non possunt abrogari consuetudine. Citat alios tenentes id fieri posse, & probant, quia si consuetudo humana habet vim vt per contrarium vsum leges Pōtificias tollat, etiam poterit efficere vt per cōtrarium vsum pars aliqua regulæ abrogetur. Vis enim Regulæ oritur ex confirmatione Papæ, quæ est lex positiua humana.

Ipse Azor. sic distinguit, vt dicat vota contenta in Regula quæ sunt essentialia, & illa quæ directè pertinent ad votorum explicationem, & conseruationem, non posse abrogari per contrarium vsum. Illa verò in Regula contenta quæ solùm sunt constitutiones, seu leges fundatoris posse aliquando abrogari per contrarium vsum, sunt enim leges humanæ etiam authoritate Papæ stabilitæ, quæ proindè possunt abrogari per contrarium vsum sicut leges positiuæ Ecclesiæ, vt dicebat secunda opinio. Hoc vnum scio quod Regula Minorum videtur nunquam posse abrogari: cùm singulis hebdomadis legatur Feria sexta in Communitate, nec possint eius precepta in desuetudinem abire. Leguntur etiam bis in anno Declarationes Pontificum circa eādem Regulam. Inuigilant etiam Prælati in visitationibus ordinarijs primò inquirentes an regula obseruetur, & semper puniunt, vel emendant transgressores prout limites prudentiæ permittunt.

RELIGIO, ET TRANSITVS AD aliam Religionem.

Vide infra v. *Votum*, & v. *Religiosus*.

1 ALiud est Religionem vnam esse perfectiorem: aliud est esse illam strictiorem seu asperiorem. Religionis perfectio sumitur à meliori, ac perfectiori fine contemplatiuæ scilicet vitæ, vel actiuæ, per exercitium virtutum perfectiorum. At Religionis strictio, & asperitas sumitur ex asperioribus, & strictioribus actionibus vitę corporalis, in quibus de ordinario exercetur, vt à maiori ieiunio, silentio, cilicio, &c. Vnde poterit contingere vt vna Religio sit strictior & asperior altera: sed altera minus stricta, sit nihilominus perfectior, quia habet melio-

rem

rem ac perfectiorem finē; & exercitium virtutum perfectiorum. Vnde D. Bonauentura *in quæstionibus super Regulam Fratrum Minorum q.* 12. dicit Ordinem Minorum esse perfectiorem alijs omnibus, quia licèt alij sint strictiores, non tamen sunt perfectiores; quia vt probat ex 1. ad Timoth. 4. *Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, &c.* Id est, est minus perfecta quàm alia exercitia spiritualia perfectiorum virtutum. Et perfectio vitæ Christi Domini, nō fuit sumpta ex actionibus asperioribus, & maioribus ieiunijs: sed ex meliori fine vitæ scilicet contemplatiuæ, & actiuæ cum exercitio meliorum virtutum, vide *n. seqq.*

2 Quia tamen probare in paticulari, quæ esset Religio perfectior, foret difficillimum ob tam varios fines tot Religionum, imò foret penè odiosum, ob varias lites, & rationes quibus vnaquæq; suam perfectionem ostenderet: idcirco Ecclesia ex maiori asperitate, quæ clarior est, supponitq; maiorem perfectionem, probabiliter, & decreuit, ad Ordinem Cartusiensium, cùm sit asperior, & strictior in abstinentia, cilicio, clausura, & similibus, posse transire quoscumque alios Religiosos: idque petita prius licentia à suis Prælatis, etiam non obtenta. Id est, tenere prius petere licētiam transeundi ad Cartusiam: si verò negetur, illa negatione nō obstante possint transire ad illam. Ita habetur expresse in *c. licèt de Regular.* de quo statim. Quando verò D. Bonauent. supra citatus *quæstio.* 13. dixit in foro conscientiæ non posse transiri de Ordine Minorum ad aliam Religionem absque licentia Sedis Apostolicæ, id dixit ex vi nostræ Regulæ, quæ 2. *capit.* prohibet ne Fratres exeant ab isto Ordine, iuxta mādatum domini Papæ. Cùm verò addit D. Bonauen. *absque licentia Sedis Apostolicæ* iam non contradicit iuri canonico quod est factum à Sede Apostolica. D. autem Bonauentura non vidit extrauagantem *viam ambitiosa*; Martini V. qui post illum fuit, & in illa extrauaganti rem acrius decreuit.

Ac proindè dicēdum est etiam in foro interno, & externo posse Minoritam trāsire ad Cartusiam tanquam strictiorem. Vt patet ex *citato cap. licet, & citata extrauag. viam ambitiosæ* & Rodriguez *tom.* 3. *quæstio.* 51. *artic.* 1. est autem Cartusia, vt diximus, strictior alijs tū ob iam dicta: tum etiam quia licèt aliquæ Religiones abstineant à carnibus tēpore sanitatis, nihilominus possunt illas manducare tēpore infirmitatis quales sunt Minimi, & Moniales primę Regulæ S. Claręę. At Cartusienses, neque in morbo lethali possunt vllam carnem manducare ex precepto Regulæ, quæ est suprema abstinentia cū cæteris asperitatibus vitę illius. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12 *ca.* 14. *quæst.* 2. *&* 14.

3 Posito ergo quod de quauis Religione potest transiri ad Cartusiam tanquam strictiorem petita prius, etiam non obtēta licentia: solū aduerto dictum D. Tho. 2.2. *q.* 89. *artic.* 8. vbi ait in hunc modum. Transitus de vno Ordine ad alium nisi propter magnam vtilitatem, & necessitatem, nō est laudabilis: quia ij Religiosi offendi solent qui deseruntur: tum etiā quia facilius, & commodius proficit, quis in Religione in qua assuefactus fuit. Sic ille.

4 Licentia transeundi ad Cartusianos, sufficit quod petatur à Prælato Conuentuali, Guardiano scilicet, Priori, & similibus. Isti enim simpliciter, & verè dicuntur Prælati, vt supra diximus, *v. Prælatus*, sic tenet Azor. *citat. c. q.* 7. At Rodriguez *to.* 3. *q.* 52. *art.* 3. probabilius tenet quod sit petenda à Prouinciali. Sicut enim hic solus potest recipere ad Ordinem, ita etiā ille solus dare poterit licentiam exeundi ab Ordine. Et citat ad hoc alios. Sed standum erit consuetudini Religionis.

5 Eodem modo potest quiuis Religiosus transire ad alium Ordinem strictiorem suo, etiamsi non sit Cartusia, petita pariter, etiam non obtenta licentia. Habetur *eodem cap. licèt*, quia illic de omni Ordine loquitur. Et idem habetur in alijs locis. Et Rodrig. *tom.* 3. *q.* 52. *art.* 3. Excipiuntur tamen Ordines Mendicantes, qui non possunt transire ad aliū nō Mendicantem. Sic in extrauagan. *viam ambitiosæ. de Reg.* idq; sub excommunicatione lata contra receptos, & recipientes. Alij verò nō Mendicantes possunt transire de vno Ordine nō Mendicante ad alium nō Mendicantem strictiorem, atq; etiam ad alium Mendicantem. At Mendicantes ad solos Mendicantes strictiores pos-

sunt

sunt transire Azor. *citat. c. qu.* 12. At licèt Cartusia sit Ordo non Mendicans, ad illam tamen possunt Mendicantes transire: excipitur enim *in dicta extrauagan. & dicta c. licèt de Regular.* Addit verò Rodrig. *citato art.* 3. sufficere licentiam petitam, & non obtentam, vt res fiat licitè in foro interno, & externo: quia si requireretur obtenta, non satis bene prouideret Papa aspiranti ad maiorem perfectionem: quia Prælati de ordinario non concedunt licentiam hanc libenter, putantes suam Religionem detrimentum honoris pati, vel quid simile. Huic adde quod neque professi ex Societate Iesu anno secundo absq; solemnitate, cùm solùm habeant vota simplicia, non possunt transire ad alium Ordinem non Mendicantem, vt citati Doctores explicant, excepta Cartusia. Rodr. *tom.* 3. *q.* 52. *art.* 15.

6 In *dicto cap. licet de Regular.* ponuntur aliquæ conditiones seruandæ, vt sit licitus hic transitus petita, & non obtenta licentia. Prima est vt non fiat hoc fictè aut leuiter: sed animo melioris vitæ. Vnde si fiat alio respectu temporali, non licebit, & erit peccatum. Vt si fiat odio, ira vel vt magis succurrat parentibus, vel quid simile. Secunda ne fiat cum detrimento Ordinis à quo receditur. Vnde si volens transire sit fortè Doctor insignis, vel in aliqua arte peritissimus; ac denique persona valdè notabilis, videtur quod non poterit transire, est enim hoc cum iactura Ordinis redicti. Tertia est vt Religio ad quam transit sit strictior, nō solùm ex Regula, sed ex constitutionibus: quia potest contingere vt vna Religio sit strictior in vno, & laxior in alio, & proindè pensatis omnibus debet absolutè esse strictior. Azor. *citat. cap.* 14. *q.* 3.

7 In omnibus prædictis casibus circa strictiorem Religionem possunt Generales, & Prouinciales dare licentiam subditis transeundi cum prædictis supra limitationibus, idque absque alia licentia Papæ. Est certissima ex dictis: Et Azor. *qu.* 9. Si verò subditus non petat licentiam à Prælato eundi ad strictiorem Ordinem, non potest recipi, & professio ibi facta est nulla, quia fit contra ius. Neque sufficit quod petat postquam strictiorem intrauit, quia ius Canonicum expresè iubet, vt petatur prius. Et si non petierit, potest Prælatus reuocare talem professum.

8 Omnia supradicta intelligi etiam possunt de transitu Monialium, vt scilicet, possint transire ad aliam Religionem strictiorem de licentia Prælatorum. Tenet, ac probat Rodrig. *qu.* 52. *citato tom.* 3. *art.* 6. *& in Additione Summæ, capite* 113. *nu.* 5. *to.* 4. Excepto, quòd non poterunt exire ratione clausuræ: at obtenta licentia dicit posse. Vnde innuit posse Prouincialem Minorum transferre Monialem secundæ Regulæ Sanctæ Claræ, ad Moniales primæ Regulæ eiusdem Sanctæ Claræ, quia hæ viuunt in Regula, & vita asperiore. Ego rem puto impossibilem. Quia imprimis ius canonicū omnino, & clarè solùm loquitur de Religiosis viris, non de Monialibus. Secundò, quia inde multæ perturbationes quotidie orirentur. Tertiò, quia hodie scio S. Dominū nostrum Paulum V. sępius rogatum noluisse dare licentiam vt Monialis ex Ordine D. Bernardi transiret ad Moniales Sanctæ Claræ primæ Regulæ, vulgò Capucinas. Et præterea ipse Rodrig. ait, non posse id fieri absque licentia Papæ propter clausuram.

9 Pius V. in Bulla incipit, *quæcumque sacrarum de non recipiendis in aliquo Ordine Fratribus alterius Ordinis*, non contradicit hactenus dictis: solùm enim prohibet ne recipiantur Fratres fugitiui alterius Ordinis, qui veniunt extra formam iuris communis. Rodrig. *cit. q. art.* 8.

10 Quid si vna Religio habet priuilegiū vt nullus Religiosus talis Ordinis, transeat ad aliam Ordinem etiam strictiorem nisi petita, & obtenta licentia sui Prælati, vel Capituli Generalis, vt habet Ordo Sancti Benedicti in Hispania per Eugenium IV. & Sancti Hieronym. in Hispan. in suo Cōpend. *verbo Transitus ad alium Ordinem per totum?* Concessum est enim Benedictinis ne sui Monachi transeant ad alium Ordinem quemcumque, nisi obtenta licentia Papæ vel Generales, vel sui Conuentus cum Abbate, vt citat Rodriguez *citata q.* 52. *art.* 10. Et Collector priuilegiorum Sancti Benedicti apud Rodrig. ait neque ad Cartusianos posse Benedictinos transire: aliàs excommunicatur transiens, & prælatus recipiens. Et pari modo audio alias etiam Religiones esse munitas, simi-

llibus

libus Bullis Pontificijs. Quæris inquam tunc, an hæ Bullæ particulares derogent iuri communi citato in duobus supra capitibus: an verò his particularibus Bullis standum sit: ac dicendum, quod Fratres talis Ordinis non possunt transire nisi petita, & obtenta licentia?

In hac re Azor. *cit.c.*14. *q.*4. & Nauarr. *lib.* 3. *Consil. titul. de Regular. consil.* 59. & Sà *in Aphorism. verbo Religio. n.*47. tenent, quòd illæ prohibitiones Pontificum per Bullas particulares solùm inseruiunt, vt transitus non fiat temerè, leuiter, vel cum damno Ordinis omissi: si enim constet nihil horum interuenire, dictæ Bullæ non impediunt (ait Azor.) At Rodrig. cum quo sentio *citato art.*20. & 22. credit quod stante tali Bulla particulari non potest Religiosus ad alium Ordinem transire nisi petita & obtenta licentia. Nam Pontifices successores bene norunt ius cõmune, maximè in re tam clara: & tamen illi iuri volunt derogare in his Bullis, vt possunt, & vt sæpè faciunt in multis priuilegijs concedendis derogando clarè iuri communi: & Pontifices in his Bullis particularibus clarissimè loquuntur, vt prius petatur, & obtineatur licentia: ac proindè non oportet nos Iudices esse mentis illorum quando verba clara sunt. Secundò moueor ob Declarationem Cardinalium citatam à Rodrig. *ad finem citati art. ex libr. Romæ impresso*, per quam declaratum fuit generaliter circa omnes Religiosos quod transitus ad parem, vel strictiorem Ordinem non fiat nisi causa cognita transeuntis de vitæ, ac morum ratione, idque ex approbatione Capituli Generalis. Quod fuit certè conueniens ad amputandum fortè occasionem euagandi.

11 Vltimò dico quod, si illud priuilegium Benedictinorum stat in suo robore, vt stare credo: eodem priuilegio gaudent Minoritæ, & cęteri communicantes cum Benedictinis: ac proindè illorum communicantium Religiosi non possunt transire ad alium Ordinem strictiorem nisi seruatis conditionibus positis supra §. *Vel, n.*10. petita scilicet & obtenta licentia modo ibi exposito. Et pro indè cessabunt multæ aliæ quæstiones de petita, & non obtenta licentia.

Hoc solùm aduerto, peccare mortaliter Pręlatum qui absque causa, non dat licentiam subdito petenti eundi ad Ordinẽ strictiorẽ, id enim satis exprimitur in *cit. c. licèt, de Regular.* vbi ait Prælatos ad illam dandam teneri. Vide *ibi.*

12 Nullus Pręlatus dare potest licentiam subdito vt trãseat ad Ordinem laxiorem. Est expressa in Tridentin. *sess.* 25. *de Regul. c.*19. Et in hoc solus Papa dispensat, licèt enim Rodrig. *citata q.* 52. *art.* 9. dicat ex Nauarr. posse Prælatum cum causa iusta dare licentiam subdito vt transeat ad Ordinem laxiorem: ego puto non posse, quia Tridentinum absolutè, ac resolutè loquitur, ac prohibet. Et quando causa iusta detur, melius est, & securius vt Papa resoluat, quàm Prælatus cui prohibetur. Et Rodriguez dictum retractat, *Addit. ad Sum. tom.*4. *cap.*113. *nu.*7.

13 Quando dubium fuerit an Religio ad quam petitur transitus sit strictior, vel nõ: tunc non est standum dicto Fratris petẽtis, neque Prælati negantis, sed alterius viri prudentis arbitrio, ad quem prouocari potest. Azor. *q.*5. *cit. cap.*14.

14 De transitu ad parem Religionem iam supra dixi ex Rodrig. declarasse Cardinales id fieri non posse nisi de licentia Capituli generalis, cui declaratione standum puto. Quod si aliquis dicat dictam declarationem non esse authenticam, vel non habere vim legis in foro externo iuxta supradicta, *verb. Cardinalium declarationes*; tunc poterit Generalis vel Prouincialis dare dictam licentiam ob iustam causam, ac legitimam, & hac deficiente non poterunt, vt ait Azor. *q.*9. & Rodrig. *art.* 9. vbi inter alias causas assignat subuentionem parentum in graui necessitate: & persecutionem grauem passam in Ordine absque causa. Et aliæ similes dari poterunt arbitrio prudentis. Vide etiam pro his causis Rodrig. *tom.*4. *Addit. Sum. c.*113. *concl.*1.

Hic etiam aduerto, quod (vt puto) Prælati Minoritæ non poterunt dare hanc licentiam ad parem Religionem: quia ex præcepto Regulæ nõ possunt Fratres Minores exire de ista Religione, vt habentur *c.* 2. & dixit D. Bonau. *q.*13. *supracitata* Quod si ad strictiorem possunt transire, illud est, quia ius commune ita disponit; quod ius commune est supra Regulam nostram:

nostram: at ius commune *citatis duobus locis* id non permittit clarè de transitu ad Ordinem parem: sed in hoc submitto me prudentiorum iudicio.

15 Quamuis Ordo Minorum de Obseruantia, & Ordo Capucinorum in Italia sit idem omnino Ordo in substantia cum eadem Regula, non tamen possunt Capucini recipere Fratres Minores de Obseruantia absque licentia in scriptis Ministrorum Prouincialium de Obseruantia: idque sub pœna excommunicationis, & inhabilitatis ad officia Ordinis. Possunt tamen prædicti Capucini recipere discalciatos, siue reformatos Hispaniæ obtenta licentia in scriptis Prælatorum, Capucini item non possunt recipere Fratres Minimos: neque è contra hi Capucinos. Neque item Minimi possunt recipere Fratres Minores. Pro omnibus hic dictis, vide Capucinum ad Compendium *verb. recipere.* §. *Pariter hic.* & §. *Item in anno* & Rodrig. *citat. q.* 52. *art.* 21.

15 Si aliquis ex Mendicantibus cum licentia Papæ, transeat ad Ordinem non Mendicantem, in illa non Mendicante non potest obtinere aliquod officium, siue administrationem, etiam vicariatus, vel similem, *Clem. vt professores, de Regular.*

17 Religiosus apostata, in apostasia non potest transire ad alium Religionem æqualem absque licentia sui Prælati (consule tamen supradicta) nisi in casu quo diuertit ad prouincias remotissimas in quibus non sunt Conuentus sui Ordinis, neque alterius strictioris, neque datur commodum impetrandi aliam licentiam: tūc enim poterit: semper tamen si poterit debet recurrere ad suum Ordinem. Rodriguez *citato c.* 113. *nu.* 13.

18 Votum factum de non transeundo ad aliam Religionem strictiorem est nullum, & illo non obstante datur transitus, est enim impeditiuum maioris boni. Est certa in materia de voto. An verò Prælatus possit dispensare cum voto subditi sic vouentis, vide supra *ver. Dispensare, num.* 11. & infra *verb. Votum nu.* 3.

BONA TRANSEVNTIVM DE vno Ordine ad alium.

1 QVatuor in locis tractat Rodrigu. de bonis transeuntis de vno Ordine ad alium, cuiusnam sint. Primò in *tom.* 2. *q.* 79. *art.* 2. Et secundò, *in tom.* 3. *q.* 52. *art.* 27. Tertiò, *in Addit. Sum. tom.* 4. *cap.* 53. *nu. vlt.* & quartò, *eod. tom. c.* 113. *nu.* 17. Et quibus omnibus locis vix aliquid certum colligi poterit ad rem præsentem, variè enim satis loquitur.

2 Ego cum Nau. *in Consil. lib.* 3. *tit. de Regular. primæ impressionis, consil.* 14. ductus ipsius efficacibus rationibus dicendum puto, quòd validè professus in vno Ordine, & licitè translatus ad alium, non potest secum deferre bona immobilia, vel mobilia, quomodocunque quæsita, siue per hæreditatem, siue per industriam, siue per donationem. Ratio Nauarri est, quia quæcumque acquirit Monachus sunt Monasterij, vt patet in iure, ergo quouis modo acquisita in primo Monasterio, illi debētur. Potest firmari exemplo serui, quem cùm prior dominus vendit, non vendit cum illo illa quæ seruus antea eidē priori domino acquisiuit: in hoc enim pares sunt Religiosi, ac serui, iuxta communem Doctorum opinionem. Secundò probo, quia priuilegium à Papa non conceditur cum damno tertij, & proindè concessa facultas eundi ad alium Ordinem non debet intelligi cum damno Prioris Monasterij, cuius erant iam illa bona.

Vnde tenet *ibi* Nauar. non posse Religiosum sic translatum deferre secum sua scripta suo tantùm labore parta: nisi quādo essent inutilia priori Religioni: secus si essent vtilia. Ac denique non posse deferre, nisi illa quæ Prælatus primæ Religionis concesserit. Et hoc in Summa concessit Eugenius IV. Patribus Sanct. Hieronym. in Hispan. *in Compend. ipsorum, verb. Bona temporalia.* §. 5. Et probatur amplius ex dictis *verb. Bona.* & *verb. Episcopus.* Si enim bona Religiosi assumpti ad Episcopatum, vt ibi diximus, pertinent ad Ordinem suum, neque potest illa deferre ad Episcopatum, etiam neq; libros videtur quod neq; Religiosus assumptus vel translatus ad alium Ordinem aliquid secum deferre poterit.

Vnde sustineri nō potest quod ait Rodrig. *priori loco Addit. cit.* videlicet quod quando Monachus transit de Ordine laxiore ad strictiorem, & in strictiori profitetur, omnia bona acquisita in primo Mo-

Monasterio pertinent ad secundum Monasterium. Glossa verò iuris quam ibi pro se citat Rodrigu. *in cap. si quis 16. q. 1.* nihil dicit pro illo. De lege verò *Auth. ibi citata* non curo, quia leges canonicæ oppositum innuunt, quando dicunt Monachum acquirere Monasterio: & Doctores Theologi oppositum clarè docent; vt vidimus in Nauarro Canonista. In alijs tribus locis citatis, parùm distat Rodrig. à Nau. & quasi cum illo concordat in substantia.

Dixi, *si trãslatus sit validè professus in primo Ordine*, quia si eius professio fuit inualida in primo Ordine, omnia bona illius pertinent ad secundum Ordinem: imò de illis poterit facere ad libitum, si absque adiutorio primi Ordinis sunt acquisita. Patet, quia primus Ordo solùm iure professionis validæ poterat acquirere ius in bonis Nouitij. Cùm ergo hæc vera professio defuerit, deest illi ius circa bona illius. Cúque ad secundum Ordinem transiens sit tunc purè sęcularis, poterit disponere de bonis suis ad libitum. Dixi, *si absque industria prima Religionis acquisiuit*? nam imprimis donata gratis à prima Religione portare non poterit, vt libros, & similia. Neque item illa, quæ computato seruitio eius, & dato fauore, & industria primi Ordinis censebuntur pro rata magis pertinere ad Ordinem. Vt si cum officio publico quod habebat acquisiuit à sæcularibus, vel Religiosis bona particularia mobilia: hæc enim intuitu officij data, censentur Religioni donata; & neque hæc professus nulliter videtur secum deportaturus.

Prædictum etiam intellige de Religio solicitè translato; nam si transeat absque licentia debita, iuxta prædicta, indebitè transit, & nulliter transit, ac proindè tunc clarius constat prædicta bona esse primi Monasterii.

3 Postquam aliquis Religiosus legitimè translatus est ad secundum Ordinem, & professus in illo, omnia tunc ibi quæsita per illum, siue per hæreditatem, siue per donationem, siue industriam sunt secundi Ordinis, & secundi Monasterij, vide Veg. Minim. 2. *p. Sum. c. 50. casu 7.* vbi etiam dicit cum commun n, quòd si Monachus transferatur ad aliud Monasterium eiusdem, vel alterius Ordinis tanquam relegatus ad faciendam pœnitentiam, primum Monasterium tenetur illi dare alimenta, quod idem diximus supra de Monialibus. At in Cõuentibus Minoritarum hæc nõ obligant: cùm .n. ex eleemosynis sustententur, non solent huiusmodi prouentus, & ratiocinia procurare.

RELIGIOSVS, SEV Regularis.

Vide proximè citato verbo *Religio*, & verbo *Obedientia*, & verbo *Prælatos, &c.* & verbo *Tertiarii, n. 3.*

1 Religiosus seu Regularis propriè loquẽdo est ille, qui tria vota essentialia promittit in Religione approbata. Quando verò iura, & Bullæ loquuntur absolutè, & propriè de Regularibus, nihil addendo, intelliguntur omnes prædicti, quia tria vota emiserunt in Religione approbata. Et sub hoc nomine intelliguntur etiam Milites Sancti Ioannis Hierosoly. sunt enim veri Religiosi, & Regulares, cùm promittant castitatem absolutè non coniugalem. Rodrigu. *tom. 2. q. 2. art. 7.*

2 Nauarr. *lib. 3. Consil. tit. de conuers. coniug. consil. 1. n. 3. & lib. 1. titul. de his quæ vi, metusve caus. consil. 5. nu 6.* affirmat etiam alias Militares Religiones, esse veras Religiones, & ita tenendum est ob rationem proximè datam, & tenet Rodrig. *to. 1. qu. 1. art. 6.* vbi dicit hos Religiosos maximè Sancti Ioann. Hierosolym. comprehendi sub nomine Religiosorum in fauorabilibus: non verò in pœnalibus, seu pœnis ob priuilegium concessum eisdem Militibus Sancti Ioan. ibi citatum.

3 Peccatum Religiosi si fiat contra id ad quod tenetur ex voto, grauius est quam peccatum sæcularis, ratione circumstantiæ voti, vt constat clarissimè. At si peccet Religiosus extra materiam voti, vt plurimum eius peccatum non est æquè graue ac peccatum sæcularis. Tenet Plato *de bono status Relig. l. 3. c. 24. §. Sed pertinet*, ex D. Chrys. & D. Tho. At Chrys. solùm ait peccatum Religiosi cæteris paribus non esse maius peccato sæcularis. At D. Thom. 1. 2. *qu. 73. art. vlt.* ait cæteris paribus esse minus graue. Et D. Basilius ibi citatus idẽ ait. Ratio est, quia vt plurimum

pecca-

peccatum Religiosi non fit ex habitu, sed casu, & repentè, & proinde habet minus de voluntario. Præterea vt plurimum peccat cum timore pœnæ, famæ Prælati, quæ omnia minuunt voluntarium in actu peccati & hæc omnia, vt plurimum, è cōtra accidunt in peccato sæcularium, quorum peccatum, seu iniquitas prodit quasi ex adipe, iuxta Dauid in Psalmis, sed de hoc alij.

4 Religiosi peccantes contra Regulam, etiam possunt excusari, per bonam fidem credentes in hoc casu, & rebus vt nunc, cum tali circunstantia, sibi hoc licere, quod non est clarè contra lumen naturale: vt non recitare modò Officium diuinum, non ieiunare, & sic de cæteris. Regula enim vt plurimum est ius positiuum. Possunt etiam aliquando in eadem materia per inaduertētiam excusari, hæc enim etiam aliquando in rebus naturalibus locum habet. Item propter grauem necessitatem, si sit lex positiua tantùm, & sic de cæteris ad arbitrium prudentis, ac pij viri: non enim tenentur rigorosius seruare regulam, quàm legem Dei, in cuius obseruatione habent locum proximè dicta. Rodrig. *to.3.q.64. art.2.*

5 Religiosus ex Ordine Mendicantium non potest esse Vicarius Generalis Episcopi, idque præcipuè prohibetur Minoritis. Azor. *2.tom.lib.3.c.43.qu.*10. poterit verò si fuerit ex Ordine non Mendicanti, *ib.* Prouisor verò Episcopi, quod est officium distinctum à Vicario Generali poterit Mendicans exercere: vt praxis docet; quia Prouisor Episcopi nō habet lites illas, ac strepitus forenses censuram, &c. Scio tamen quòd Bern. de Bust. *1.p Serm. in serm.7. Conceptione, fol.* 27. refert quendam Fratrem Nicolaum de Padua Minoritam fuisse Vicarium Generalem Episcopi Tantini in Lombardia.

6 Possunt Religiosi esse testes in causis criminalibus, & ciuilibus, Fratrū sui Monasterij pro & contra: quando per alios testes res probari non potest excepta causa capitis *c.veniens 2 de testibus, in fine*: & est cōmunis in praxi. Et idem potest vna Monialis in causa alterius Monialis. Rodrigu. *Addit. ad Sūm. tom.4. c.*150. *concl.* 3. Dixi, *excepta causa capitis*, quia in hac nunquam Religiosus potest esse testis maximè contra reum ob periculum irregularitatis.

7 Potest sæcularis esse testis contra Religiosum & Clericum, quando desunt testes Religiosi. Notat tamen Rodrig. *Add.t. Summ. to.4. c.*150. *conclus.*4. Quòd testes sæculares contra Religiosum, de ordinario nō facient plenam probationem, sed solùm ad torturam, propter odium vt plurimum suppositum in sæcularibus cōtra Fratres (odium dico, id est, dissensionem, absque peccato) & Clericos. Ego tamen hoc non teneo, supposito .n. quòd sæculares testes sunt admittendi, & sæculares fuerint timorati, cur duo testes sæculares non valebunt æquè ac duo Religiosi? maximè cùm vt plurimùm sint deuoti Religiosorum. Examinati ergo testes sæculares idem facient quod Religiosi: neque puto Rodriguez ab hoc dissentire qui non loquitur absolutè.

8 Religiosi in Indijs possunt esse Parochi, propter Bullas Pontificum id concedentes, maximè Pij V. Gregorij XIII. qui id concesserunt: ita vt possint ibi baptizare cum oleo benedicto, post quatuor annos: cùm apud nos extra Indias non possit dari baptismus, nisi cum oleo benedicto illius anni. Et hoc intelligo de Indijs Occidentalibus, nam Orientales videant quid possint per suas concessiones particulares. Rodr. *Addit. ad Sum. tom.3. capite 26. nu.8. & in suo Bullar. fol.*889.

9 Religiosus degens intra claustrū non potest citari ob dedita coram suo conseruatore. Rodrig. *Addit. to.3. c.68. n.3.*

10 Lex quæ priuat aliquem hæreditate si intrauerit Religionem est iniusta, & non valet. Est enim impeditiua libertatis Ecclesiasticæ, & boni Religionis. Bartol. *l. final. num.4. Cod. de pactis*, & est communis Iuristarum.

11 Religiosus nobilis amittit nobilitatem politicam, & ciuilem: & poni potest ad torturam ad quam in sæculo poni non poterat. Si vero tradatur Curiæ sæculari puniendus, debet puniri vt nobilis, Rodrig. *Addit. to.4. c.57. n.2. & 3.*

12 Possunt Religiosi per communicationem priuilegiorum Benedictinorum quādo sunt in itinere in die ieiunij mane parum comedere, per modum collationis, & ad noctem prandere. Azor. *tom.* 1.

cap.

capitul.29. §. in Compendio.

13 Qui reuocauit aliquem ne fieret Religiosus, sine vi, aut dolo, & ob causam iustam, quia scilicet carebat salute, viribus, &c. non peccauit si causa fuit iusta: nec tenetur restituere Religioni. Secus si vi, dolo, aut iniustè fiat: tunc enim peccat mortaliter, sed non tenetur restituere Religioni vt ipse intret Ordinem pro ablato, quia Ordinis ingressus est liber, ac difficillimus. Si enim sit alijs aptus, & voluntarius, tenetur facere.

14 Religiosus Parochus alicuius Ecclesiæ pertinentis ad Episcopum si deliquerit in rebus pertinentibus ad officium, potest puniri ab ipso Episcopo, non verò à Superiori: in culpis verò extra officium punietur à Superiori. *cap. 1. de priuileg. in 6. §. eos, & cap. cum capella. extra de priuileg. j.* Et colligitur ex Tridentino *sessio. 24. cap. 11. de refor.*

ADDITIO.

Vide supra *verb. Obedientia*, & *verb. Prælatus*, & quæ diximus supra *hoc eodem verbo*.

1 RODRIG. *in Sum. 1. tom. conclusion. 5.* tenet posse licitè vnum Religiosum donare alteri Religioso sui Conuentus aliquem librum, cuius pretiū æstimetur quinque ducatorum. V. g. Minimus *in Sum. ver. Religiosus, casu 29.* in hoc valdè dubitat: sed limitat ad pretium quinq; regalium Hispanorum. Rodrig. tamen statim excipit Religiosum Minoritam, cui tale licere non potest. Et ego cum Rodrigu. in hoc consentio. Pro alijs Religionibus videat vnusquisque suas constitutiones, & antiquas consuetudines toleratas. Permutare verò libros pro alijs apud sæculares etiam cum lucro pro Ordine, ait *ibid.* Vega licere Religioso: sed benè etiā excipit Rodrig. *to. 2. Sum c. 3. conclusio 3.* hoc non licere Minoritæ absque expressa licentia Prælati, & interueniente Syndico, qui est Procurator Papæ ad permutationes faciendas circa res Conuentuum, & Fratrum Minorum.

2 Religiosus, vel Monialis non possunt remittere infamiam, seu iniuriam sibi irrogatam iniuitè, maximè si irrogetur à sæculari. Nam illa infamia redundat in totam Religionem: ac proindè si remittat, non valet remissio: & Prælatus potest procedere contra infamatorem, & subditus sic remittendo peccat. Sayro *Clau. Reg. lib 11. cap. 7. nu. 15.* Vbi ait tunc Prælatum solum posse illam remittere si videat sic magis expedire, & poterit remittere etiam non remittente subdito: nam iniuria illa magis fit Ordini, quàm personæ, quemadmodum ab opposito quando Religiosus à sæculari honoratur magis honoratur, eo quòd Religiosus est, quàm ex eo quòd talis persona sit. Citat etiam Petr. Nauarr. *lib. 2. de Restitut. cap 4. p. 3. dub. 7.* Ibidem ait non posse Prælatum remittere iniuriam notabilem sibi illatam redundantem in dedecus Ordinis, & suū proprium, nec remissionem factam valere: sed posse procedere contra infamatorem iudicem illum, ad quem spectat procedere. Et habetur *cap. Parochianos, de sentent. excomm.*

3 Religiosos teneri ad vota publica facta ab aliquo populo, in quo viuunt: tenet Sanchez *3. Decalog. cap. 15. numer. 21.* & Vasq. *1. 2. q. 16. disp 167 nu. 33.* Vt si, v. g. populus ob vitandam pestem, vel similem necessitatem vouit tali die ieiunandum, vel ab operibus seruilibus cessandum: tenentur Religiosi illius populi ad illa duo. Probatur, quia Religiosi sunt vicini illius populi, & membra illius, ac proindè publicum votum censetur emitti de consensu illius populi. Maximè quia accedit consensus Episcopi votum illud confirmantis.

4 Is qui habet votum simplex Religionis non satisfacit voto assumendo habitum, & profitendo in Ordine Equitum Sancti Ioannis. Nam etiamsi illi verè sint Religiosi castitatem absolutam promittentes: tamen is qui vouet Religionem, communiter loquendo, non intendit, nisi viuere in clausura, & in communitate viuendo quietè, & dimisso sæculi tumultu, quod prædicti Equites non habent. Secus dicendum si vouens Religionem illam in particulari proponeret. Ita Corduba *in Sum. qu. 148.* Addens quòd vouens Religionem absolutè satisfaceret voto intrando Conuentum Clericorum viuentium in Communitate alicuius Ordinis Militaris,

taris; sunt enim viri Religiosi, viuentes in communitate. Tenet idem Sanch. 4. *Decalog. cap.* 16. *num.* 12.

RELIQVIAE SANCTORVM.

QVoniam præ cæteris Religiosi procurant & vtuntur Reliquijs illas gestando: & sæpius circa illas & Sanctorum non canonizatorum venerationem interrogantur, visum fuit aliqua circa hoc in medium proferre.

1 Dans Reliquias falsas alicui peccat mortaliter si id faciat scienter, & est peccatum falsarij. Si verò hoc faciat ratione lucri etiam committit simoniam. Nauar. *cap.* 17. *in Summ. num.* 169. Rodriguez *in Summ. to.* 1. *cap.* 177. & alij Et quidem de peccato mortali non est dubitãdum cùm sit falsitas in re grauissima. Quod verò sit peccatum simoniæ multum dubito: nam iste dans Reliquias falsas, quæ verè non sunt Reliquiæ, non dat rem spiritualem, sed temporalem pro re temporali, vt patet. Nisi fortè velis dicere quòd illius peccatum est simonia in intentione, seu intẽtionalis, quod non est propriè simonia, nisi in intentione consistens: quæ tamen pertinet ad peccatum simonię.

2 Negantes Sanctorum Reliquias esse venerandas deducendi sunt ad Tribunal S. Officij. Est enim purus error hæreticorum: pro quo sufficit legere Concil. Trident. *sess.* 25 *in decreto de Reliquijs, & veneratione Sanctorum*. Vbi idem Concilium, vltra alia prohibet omnino quæstum simoniacum quęsitum ex Reliquijs: cuius hæc sunt verba: *In Reliquiarum veneratione, omnis turpis quæstus elimunetur.*

3 Huius rei gratia, quæris an sit peccatum simoniæ, quod fit aliquando etiam apud Regulares ponere in publico loco reliquias venerandas propter lucrum oblationum indè prouenientium? partem affirmatiuam tenet Abbas, *cap fin. de Reliquijs, & veneratione Sanctorum, in princip. notab.* 1. Angelus, *verbo Reliquia, in princip.* & ibi Syluest. *q* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *q.* 7 Graffis 1 *p. decis. lib.* 2. *cap.* 14. *nu.* 7. Hoc autem limitant aliqui Doctores dicentes esse simoniam, quando tales Reliquiæ exponuntur in publico ob questum, si talis quæstus temporalis sit principale intentum illius ostensionis, vel expositionis. Secus si principale intentum sit cultus Sanctorum in gloriam Dei, & lucrum temporale sit minus intentum. Hi Doctores sunt Armilla, *verbo Reliquiæ nu.* 1. & Tabiena *ibidem*. Nauarr. *Sum. Latin.* 2, *cap.* 17. *nu.* 196. & alij. Ad illum modum quo Clericus vadens ad chorum principaliter propter lucrum temporale, est simoniacus: secus si lucrum illud est ibi causa minus principalis, seu conditio sine qua non. Et hæc limitatio clara, & secura est. At Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 43. *nu.* 22. adhuc rem magis excusat, etiamsi in ista Reliquiarum expositione, principale intentum sit lucrum temporale, non esse simoniam, nisi quando illud lucrum speratur vt pretium illius ostensionis: tunc enim est quædam quasi venditio: si verò tale lucrum non ita speretur vt pretium venditionis, sed tanquam sustentatio congrua ibi laborantis, non erit simonia: quia *cap. fin. citato*, & Tridentin. *citato loco*, quando prohibẽt Reliquias venales ostendere, intelligunt quando quæstus, seu oblationes deducuntur in pretium sub pacto, vt si diceretur: propone Reliquias in publico, reddemus tantum: vel quando proponens Reliquias principaliter lucrum prætenderet tanquam pretium ostensionis.

4 Non datur in iure aliqua excommunicatio posita contra furantes Reliquias. Suarez *tom.* 5. *in* 3. *p. disput.* 22. *sectio.* 2. *nu.* 9. erit tamen peccatum mortale pro qualitate materiæ: immò & sacrilegium, cùm sit res spiritualis: si verò Reliquiæ intra Ecclesiam positæ auferantur, erit maius sacrilegium, cùm sit furtum rei sacræ, de loco sacro.

5 Quæris, an furari paruulam Reliquiã sit peccatum mortale: an verò ob paruitatem materiæ sit tantum veniale, cùm paruitas materiæ excuset à mortali. Nauarr. *super Extrauag. de datis pro Iust. notab.* 10. *numero* 20. *& libro* 5. *Consil. primæ editionis, titulo de Simonia, consil.* 52. *num.* 3. & Suarez *tomo* 1. *de Religio. libr.* 4. *cap.* 3. *numer. quinto*, tenet vendere Reliquiã, etiam paruulam, esse peccatum mortale simoniæ; quia etiam illa paruula materia habet totam rationem venerationis, & in re sacra, quoad peccatum simoniæ non datur paruitas materiæ, quæcunque enim

par-

particula sacra est. Ex qua resolutione videtur dicendum, etiam furtum paruulæ Reliquiæ esse peccatum mortale ob rationes proximè dictas, vtrobique enim est eadem ratio. Sed fortè dici potest probabiliter furtum Reliquiæ paruulæ excusari à mortali, ob paruitatem materiæ: neque esse eandem rationem in venditione paruæ Reliquiæ, & in furto paruæ Reliquiæ. Nam vendere paruam Reliquiam semper est iniuria notabilis facta Reliquiæ, quia valor illius æstimatur pro re caduca temporali, cùm res sacra, quantumcumque parua, sit pretiosior omni re temporali, & in hoc casu est intelligendum quod proximè diximus, etiam in parua Reliquia reperiri rationem totius venerationis, ac proindè æstimationis maioris quàm cæteræ res corporales. At in furto non fit iniuria Reliquiæ, sed habenti Reliquiam. Immò aliquando ex furto Reliquiæ resultat maior veneratio. Quando scilicet aufertur à loco paupere, ignobili, vel à persona infideli, vt decentius collocetur. Erit tamen hæc paruitas materiæ in Reliquia arbitranda in multo minori quantitate quàm in materia parua vini, verbi gratia, ad arbitrium boni viri, & æstimationem Reliquiæ.

6 Quando Reliquiæ alicuius Sancti sunt traditæ perpetuæ sepulturæ, non possunt inde auferri absque expressa licentia Summi Pontificis, vel Episcopi, vel Synodi, nisi fortè immineat graue periculum, vt incendij, hæreticorum irruentium, vel similium: tunc enim sufficit auctoritas Præsidis Prouinciæ. Habetur *capit. corpora de consecr. dist.* 1. Si verò nõdum sint traditæ perpetuę sepulturæ possunt absque vllius licentia transferri in aliam partem. Sic Glossa *dicti capitis corpora, verbo Principis*. Hugo, & Turrecrem. *ibidem*, Angelus *verbo Reliquia, numero* 1. & alij.

7 Purus laicus tangens Reliquias cum reuerentia, illasve tractãs vt honestè collocet, non peccat etiam venialiter. Ita Sanchez *cit. c.* 43. *n.* 26. dicens nullibi hoc inueniri prohibitum.

8 Tangere Agnus Dei non licere laicis nisi Subdiaconis, tenet Azor. *tom.* 1. *libro* 9. *cap.* 6. *quæst.* 3. quia, inquit, benedicuntur oleo sacro, ac benedictione solemni per Summ. Pontificem: sed addit Azor. non fore culpam grauem, si laicus tangat Agnus Dei absque contemptu: innuens proindè solùm fore culpam venialem. At Sanchez *citat. capit.* 43. *numero* 17. ait iam vsum obtinuisse vt laici, immò & fœminæ tangant prædictos Agnus Dei. Et probatur, quia Sotus *in* 4. *distin.* 13. *art.* 3. *quæst.* 2. quem recentiores alij qui sequuntur, dicit laicos, & feminas tangentes Corporalia, & Calices absque contemptu, vt summum peccare venialiter tantùm: & Canones id prohibentes intelligi de consilio tantùm.

9 Committens peccatum fornicationis gestando secum Reliquias, non tenetur in confessione exprimere circunstantiam quod sic peccauerit gestans Reliquias. Est communis Doctorum: nam id nullo iure præcipitur, non enim per id fit directè aliqua irreuerentia Reliquijs. Et si aliqua irreuerentia fit, erit tantùm venialis. Idem de gestante imaginem Christi Domini, & sic peccante in honestè, dicendum erit: secus si directè faceret iniuriam Reliquijs illas in honestè, & irreuerenter contrectando, tunc enim esset mortale peccatum.

10 Reliquiæ Sancti nondum canonizati, nec beatificati, non possunt venerari cultu publico, poterunt tamen coli cultu particulari, siue secreto. Est communis Doctorum; vide inter alios Bellarm. *libro primo, de Sanctis, capit.* 10. & constat *ex cap.* 1. *& cap. finali, de Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* Vide Syluestr. *verbo Reliquia*, & Summistas *eodem verbo*. Sed primò dubitatio est quisnam dicendus sit Sanctus canonizatus? Ego credo imprimis, quòd si loquamur de Sanctis antiquis, omnes illi, qui continentur in Martyrologio, seu Kalendario Rom. Ecclesiæ ad primã in Diuino Officio dici consuetum, omnes illi sunt Sancti canonizati, etiamsi per specialem Bullam Papæ non fuerint canonizati, nec beatificati. Nam eo ipso quod ab Ecclesia in prædicto Martyrologio conscribuntur vt Sancti, dicuntur poni in Canone Ecclesiæ, ac proindè canonizati vt Sancti. Vnde obiter aduerto, pro concionatoribus, & Religiosis circa conciones & modum

dum loquendi, quod viri alias Sancti, seu perfecti, si sint antiqui, & nobis nóti, & non sint in Catalogo, vel Martyrologio prædicto, non sunt Sancti appellandi. Tales sunt inter alios Petrus Damiani, & Theodoretus, qui indebitè aliquando à concionatoribus citantur vt Sancti. Hi enim non continentur in Catalogo, seu Martyrologio Ecclesiæ. Quamuis autem in horum Doctorum libris in titulo ponatur: Diui Theodoreti, vel Diui Petri Damiani: illa dictio, *Diui*, non significat esse canonizatos: sed solùm significat venerationem particularem illi Doctori exhibendam: quemadmodum gentiles aliquando suum Imperatorem vocabant Diuum. Beda autem licèt ab Ecclesia vt plurimum vocetur tantùm Venerabilis: est tamen canonizatus, quia ponitur in Kalendario 27. die Maij. Ex Sanctis verò recentioribus, qui non sunt in Kalendario, illi sunt canonizati, qui per Bullam specialem à Sum. Pontifice tales sunt declarati, vt in particulari B. Didacus ex ordine nostro B. Hiacinthus ex Ordine Prędicatorum, & similes.

11 Quæris secundò: quis cultus sit dicendus publicus, quis secretus circa Reliquias Sanctorum nō canonizatorum, nec beatificatorum, vt ille sit licitus, iste verò prohibitus? Respondeo cultum publicum alicuius Sancti non ex eo dici publicum, quia exhibetur illi publicè coram alijs: sed quia illi exhibetur nomine totius Ecclesiæ, tanquā ab illa institutus. Vnde poterit quis licitè coram alijs venerari Sanctum nō canonizatum, illum inuocando, & Sanctū acclamando, id faciens vt particularis persona, non in nomine Ecclesiæ. Talis enim cultus est particularis, & non publicus. Vnde non liceret illum in publicis Litanijs, vel alio officio communi inuocare vt Sanctum, ille enim cultus est publicus, & fit nomine Ecclesiæ.

12 Licitum est etiam pingere, ac tenere imaginem Sancti non canonizati: dummodo non ponatur in Templo dum imaginibus aliorum Sanctorum, vt tradit Bellarmin. *citato loco* Iam enim posita cum imaginibus aliorum Sanctorum coletur culto publico. Licebit verò ponere imaginem Sancti non canonizati in Ecclesia, pro ornatu, maximè si ponatur separata ab alijs Sanctorum imaginibus. Sic Sanch. *cit. cap.* 43. 44. *Decalog. num.* 6. Neque item licebit ponere imaginem Sancti nō canonizati in Oratorio secreto domus priuatæ cum lampade: illud enim pertinet ad cultum publicum. Nec licebit illi altare dedicare, vel Templum ędificare, hæc enim sunt propria Sancti canonizati. Neque item licet illi festū publicum instituere, quia spectat ad cultum publicū: licebit verò alicui priuato in eius honorem, vel memoriam tali die abstinere à seruilibus, hoc enim spectat ad cultum priuatum: idemque dicendum de ieiunio publico, seu voto publico facto in communi, quod scilicet non liceant: licebunt tamen fieri in particulari ab aliquo. Hæc omnia ex Bellar. & Sanchez *cit. locis.*

13 Quando Concilium Tridentinum *sess.* 27. *in decret. de Reliq. & venerat. Sanctorum* concedit Episcopo vt possit de consilio Doctorum examinare Reliquias denuo inuentas alicuius Sancti antiqui, easque approbare, & publicè proponere à populo venerandas, intelligendum est si sint Reliquiæ Sancti canonizati, id est, in Ecclesiæ Kalendario ascripti: non verò id poterit, si Reliquiæ sint Sancti non canonizati. Nam ibi Concilium non concedit Episcopo vt Sanctum illum canonizet: hoc enim solùm spectas ad Romanum Pontificem: sed solum illi pertinet examinare Reliquias Sancti approbati iam ab Ecclesia. Si enim Episcopus posset proponere Reliquias Sancti non canonizati in publico venerandas, eo ipso censeretur Episcopus talem Sanctum canonizare: ille enim cultus publicus ex Concilio *ibi*, & praxi Ecclesiæ soli Sancto canonizato solet exhiberi. Quamuis autem Reliquiæ Sancti denuo inuentæ essent Reliquiæ Sancti non contenti in Martyrologio, si tamen de illo extaret traditio authentica quod fuerit Sanctus, & ita consensu vniuersali Ecclesiæ crederetur, possent Reliquiæ illius ab Episcopo approbatæ in publico collocari. Ita Suar. *tom.* 1. *in* 3. *part. quæst* 25. *art.* 6. *disp.* 55. *sect.* 2. Et confirmo, quia forsitan hac de causa, Ecclesia in fine Kalendæ ad Primam, iubet vt finita lectione Sanctorum illius diei, dicat in fine, *& alibi aliorum plurimorum Sanctorum*, &c. innuens posse

ſe alios verè Sãctos illa die coli præter ibi contentos. Id tamen erit intelligendum cum prædicta moderatione, ſi videlicet de illorum ſanctitate ſit traditio, & conſenſus Eccleſiæ. Adde id facere poſſe Epiſcopum, niſi Reliquię Sancti canonizati ita eſſent permixtę Reliquijs alijs vt diſcerni non poſſit quę ſint vnius, & quę alterius. Vide alia huc ſpectãtia apud Azor *tom.1.lib.9.c.8.q.8.* & Vaſquez *de Adorat. imaginum, lib.3.diſp.3.c.8.num.114.*

Si dicas: ſed hęc ſcire quid pertinet ad Religioſos? Reſpondeo: multum illis prodeſt. Nam Tridentinum *cit. Decreto* iubet vt Epiſcopus pro examinandis nouis Reliquijs conuocet Theologos, ac pios viros, & hi ſunt vt plurimum Religioſi: & ego vidi paucis adhinc annis, in hoc caſu vocari ab Epiſcopo Religioſos etiam nõ magni nominis, pro approbandis nouis Reliquijs. Et in lib. Gregorij Lopez Madera de Reliquijs, & laminiſ Montis Sancti Granatæ ad finem, habetur teſtimonium Doctorum, & Religioſorum, quos conuocauit tunc ibi Metropolitanus pro eiſdem Reliquijs examinandis, & in publico collocandis. Inter quos Religioſos vocatos, & manu propria ſubſcribentes fuit vnus Pater Sanchez doctiſſimus qui ſcripſit de Matrimonio, & quotidie poteſt talis caſus contingere.

14 Adhuc pro Reliquijs aduerto caſum ſępius obuium. Solent aliqui in Cruce varias capſulas, ſeu foramina iubere fieri miro artificio digeſta, quæ foramina varijs Reliquijs implent: & aliquãdo apponunt aliquas Reliquias Sancti nõ canonizati. Tunc dico talem Crucẽ imprimis poſſe abſque ſcrupulo geſtari ad collum, tunc enim talis cultus exhibitus Sãcto non canonizato, eſt cultus particularis, nõ publicus. Secundò dico etiã talem Crucẽ poſſe poni in Altari publico adorandam, quia Reliquię illę Sancti non canonizati non ponuntur propter ſed ratione Crucis, & tãquam ornatus illius. & ita earum non habetur ratio vt pro illis in publico locandis neceſſaria ſit Epiſcopi approbatio. Secus ſi ſolę propter ſe in Altari collocarẽtur. Probatur, quia quando vnum eſt propter aliud, cõſideratur ſolũ principale propter quod eſt illud aliud. ... verò Reliquiæ ſint approbarę aliqua Bulla Apoſtolica, vt hodie iam ſolet fieri, tunc nõ debet Epiſcopus examinare Reliquias, ſed ſolam Bullam recognoſcere.

15 Adhuc de ſacra Reliquia cerei Agnus Dei, quæ frequentius Religioſi, ac ſęculares vtuntur, non erit inutile recenſere miras, & multas virtutes quas illi Doctores attribuunt pro varijs remedijs humanæ fragilitatis. Inter alios hoc recenſet Petrus Thyræus *parte 3. de Dæmoniacis, cap.45. nu.17.* vbi imprimis ponit decem carmina Elegiaca in quibus continentur virtutes Agnus Dei, quia verò tot carmina tædium inferent nec tam facilè intelligentur: mox eaſdem virtutes breuius ſic complectitur, & clarius.

Fulmina pellit:
Criminas mundat.
Dæmonas arcet.
Liberat igni.
Seruat ab vndis.
Morteque prompta.
Subiugat hoſtes.
Et parientem.
Prole fecundat.
Plurima dignis
Munera confert.
Paruaque tantùm.
Portio prodeſt,
Maxima quantum.

De mirabili verò effectu Reliquiarum Sanctorum mira dicit idem author *ibid. cap.43. per totum,* maximè *n.3.* vbi ex Gregorio Nyſſeno ait, olim fideles pro magno pretio habuiſſe etiam puluerem terræ inuentum circa ſepulchra Martyrum. Verba Nyſſeni ſunt. *Si quis puluerem quo conditorium vbi Martyris corpus quieſcit obitum eſt, aufferri permittat, pro munere puluis accipitur, atque tanquam res magni pretii condenda terra colligitur.* Sic ibi. Multa alia ibi citat de tali puluere.

RESERVATI CASVS.

Vide ſupra, *Litt. C. tit: caſus reſeruati latè.*

RESTITVTIO IN integrum.

1 IOannes XXII. conceſſit Congregationi Montis Oliueti, vt refertur in Compend. Societatis Ieſu, quòd ſi ali-

qua læsio in bonis, & vsibus Monasteriorum Ordinis per quamuis personam cuiuscumque status, gradus, habitus, seu cōditionis Ecclesiasticæ, vel sæcularis facta fuerit, etiam si fiat culpa prelatorum Monachorum, seu procuratorum, ipso iure rescindatur. Neq; opus esse aliquam in integrum restitutionem fieri super eam, à quolibet quomodocumque. Et hoc ius, & priuilegium trahitur ad præterita indecisa, præsentia, & futura: præterita inquam nondum decisa. Sic citat Rodrig. *tom.3. quæst.56. artic.2.* dicens contra Religiosos in hoc non præscribi nisi per spatium centum annorum, iuxta sup radicta, *verb. Præscribere, & verb. Priuilegium*. Et est quidem hæc magna concessio, per quam poterunt Religiosi recuperare multa malè facta, & malè donata, & alia contingentia circa bona, & ædificia suæ Religionis: & consideranda sunt omnia verba concessionis. Extenditur enim ad læsionem quamcunque factam in quibuscumque bonis Conuentus recuperandam: & in quibuscumque vsibus intra centum annos, vide *n. seq*.

2 Vt verò prædicta *n. proximo* melius intelligātur: & sciatur modus licitus alienandi, Leo X. anno 1526. concessit Fratribus Minoribus Monialibus, ac Tertiarijs illorum quòd possent bona immobilia alienare, & permutare de consensu duarum partium Conuentum respectiuè, quorum dicta bona fuerint: ac de cōsensu maioris partis eorundem, etiam vltra triennium locare, non obstantibus vltimis voluntatibus testatorum, dummodo id ad euidentem Conuentum vtilitatem cedere cognoscant. Insuper locationes in præiudicium domorum, & Monasteriorum ipsorum factus retractare. Sic Parasclus *in suo Compendio fol.80*.

Nota modum quo debent fieri alienationes: primò vt fit cum duabus partibus Cōuentus. Secundò, vt locationes fint cū maiori parte Conuentus. Tertiò, vt cedat in claram, & euidentem vtilitatem Conuentus: Et hæc inferuient ad multa remedia. Vide etiam supra, *verb. Alienare*.

3 Dato quòd contra aliquod Monasterium præscribatur, ignorāte Monasterio contra quod præscribitur, tali præscriptione non obstante, potest dictum Monasterium post quatuor annos inceptos à die præscriptionis, seu à die scientiæ præscriptionis petere restitutionem in integrum. Rodrig. *tom.3. q.36. art.3*.

4 Vide supra, *verb. Bona, n.3.* vbi dicitur quòd bona malè acquisita, ignorato domino, vel bona Nouitiorū malè acquisita, si item ignoretur dominus, possunt dari Minoritis per modum eleemosynæ.

5 Bona ablata à Religioso, non illi, sed Monasterio reddenda sunt: maxmè si timetur quòd Religiosus illi malè debeat vti. Probatur, quia Monasterium est verus dominus, non verò Religiosus. Si verò probabiliter creditur Religiosum non malè vsurum, & rem illam esse sui peculijs, sibique à Prælato permissam, idem reddi poterit. Rebell. *tom.1. de obligationibus iustitiæ. lib.2. de rest. q.2. sect. 2.*

SACRAMENTORVM administratio.

1 Apud Indos, vbi Religiosi de licentia Papæ sunt Parochi, possunt administrare omnia Sacramēta suis plebanis, quæ solent, ac possunt Parochi. Sic concesserunt Pius V. & Gregorius XIII. supra citati, & Adrianus VI. concessit, vt ibidem possent parochi Regulares baptizare filios Hispanorum, & alios cum limitationibus in Bulla positis, de quibus ipsi sciunt, & ipsi videriut. Vide Bullar. Rodrig. *fol.737*.

2 Hoc illis ibi permittitur tantùm in suis parochijs, non verò extra illas. At in suis Conuentibus in dictis Indijs occidentalibus possunt baptizare parochianos & Sacramenta etiam dare peregrinis, ita dicunt seruari ibi in praxi, & in hoc baptismate possunt ibi vti oleo quatuor annorum, vt dictum est supra, *verb. Religiosus n.8*.

Circa Baptismum quomodò possint Religiosi extra Indos baptizare, vel non possint, vide supra, *verbo Baptizare*, ibi enim traduntur huc attinentia.

Sacramentum Confirmationis solus Episcopus potest ministrare, & ideo de hoc nihil est quod dicamus.

Circa Sacramentum Pœnitentiæ, quomodo Regulares possint illud administrare, & quæ priuilegia absoluendi sæculares

lares habeant circa illud, vide supra, *verbo Confessor ergo saculares.*

3 Circa Sacramentum Eucharistiæ, primò sciendum, quòd Religiosus, qui ministrat Sacramentum Eucharistię alicui sæculari in articulo mortis absque licentia sui Parochi, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. *Clementina Religiosi, de priuil. & Clementina dudum, de sepult.* At si Religiosus ministret Eucharistiam, atque extremam vnctionem alicui Religioso alterius Ordinis, non incurrit dictam censuram quia prędicti textus loquuntur solùm de parochiano ob præiudicium Parochi: at Religiosus extraneus non est subditus illius Parochi. Sic Sayrus *lib. 3. de censur. c. 29. num.* 28. At si Parochus det licentiam tali Religioso, vt pro se faciat, neque peccat, neque incurrit, vt omnes fatentur.

4 A prædicta censura, & peccato excusatur primò si infirmus est in periculo mortis, & Parochus abest: tunc enim poterit licitè: Rodrig. *tom.* 1. *q.* 56. *art.* 5. contra Nauar. & Henriquez, *tomo* 2. *lib.* 8. *de Eucharistia, c.* 55. *n.* 1. Secundò excipitur, si Parochus adsit, sed iniustè nolit dare: tunc enim idem est ac si Parochus abesset, & præsumitur tunc Ecclesia in his duobus casibus dare hanc licentiam. Et sic concessit Sixtus IV. in Comp. Minorum. *verb. communicare* §. 6. Addens quòd si Parochus sine causa neget extremam Vnctionem, possint Religiosi Minores administrare.

Et nota quòd Sacramentum Pęnitentiæ possunt Religiosi ministrare cuique sæculari in articulo mortis etiam irrequisito, & inuito Parocho: non verò Eucharistiam: quia cùm Sacramentum Pœnitentiæ sit magis necessarium tunc, quàm Eucharistia, supposito quod detur peccatum, dispensat Ecclesia in illo priori, maximè quia potest sæpius pęnitens erubescere confiteri proprio Parocho: quod non potest euenire in receptione Eucharistiæ sacrosanctæ.

5 Possunt Religiosi in die Paschatis ministrare Eucharistiam sæcularibus in suis Conuentibus, si tales sæculares iam satis fecerunt præcepto communionis annualis in illa præcedente Quadragesima apud suum Parochum: & volunt iterum communicare in die Paschatis, deuotionis gratia, apud Religiosos: tunc enim poterunt Religiosi illam dare absque licentia Parochi, & absque vllo peccato. Sic concessum fuit à Paulo III. Patribus Sanct. Hier. vt citat Rodr. 1. *to q.* 56. *art.* 3. cum alijs multis ibi pro hoc citatis, & est hodie res indubitata. At si prædictus sæcularis, velit cõmunicare in die Paschatis, vt satisfaciat obligationi illius anni, tũc ei non potest dari communio ab aliquo Religioso. Imò neque intra Quadragesimam possunt dare Eucharistiam vt pęnitens tunc satisfaciat præcepto communicandi: illud enim tempus sumitur tunc pro die Paschatis, quia pro illa communione annuali debet Parochianus proprium Parochum recognoscere.

6 Possunt Religiosi in die Paschæ dare Eucharistiam peregrinis in suis Conuentibus qui in illo oppido nõ habent domicilium, sed transeunt, & sunt in via. Rodrig. *art.* 6. *cit. quæst.* & latius Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. disp.* 23. *à numer.* 17 & 18. Qui idem affirmat de mercenarijs, & illis qui locant operas suas ad tempus, neque habent ibi parochiam. Et in Compend. Minorum *verb. Communicare* §. 2. declarat Eugenius IV. quòd quando quis in tempore Paschali inuenitur in aliena Diœcesi, ibi intelligatur adipisci incolatum pro communione quantocumque paruo tempore steterit. Quod potest intelligi, vt ibi tunc etiam pro paruo tempore communicet, id est, à potente ministrare: non enim limitat quod sit Parochus, vel hic aut ille: sed mens eius est quod satisfaciat communicando ibi in illo incolatu, Sanchez, inquam, ait posse Religiosos in die Paschæ dare Eucharistiam peregrinis, mercenarijs, & locantibus operas, ad tempus qui non habent ibi proprium Parochum: neque obstat, inquit Sanchez, dictum commune quod hi peregrini pro communione debent tunc adire Matricem, vel Cathedralem: quia, vt *ibi* ait Sanchez, nullo iure probatur, quod Cathedralis sit communis omnium Diœcesis: neque vllo textu probatur peregrinos ad illam debere confluere, sed ait posse illos tunc in quacumque parochia communicare.

7 Religiosus qui cum licẽtia certò præsum-

sumpta,& moraliter certa Parochi alieni ministrat Eucharistiam in articulo mortis,& in die Paschatis, sciens certò moraliter,quòd parochus amicus id velit,nō peccat,neque incurrit censuram. Suar.*to.3.disp.72.sect.2.§.hinc.* quia habens talem certitudinem moralem de Parochi volūtate,de sua licentia facere censetur.

8 Extra Pascha, & mortis articulū possunt Religiosi in suis Ecclesijs Eucharistiam, cuicumque non impedito liberè ministrare. Compendium *verb. Communicare*, §.4. & 5. In Ecclesijs vel alienis Parochum id non poterunt, neque confessiones audire, nisi de Parochi licentia; priuilegium enim illud dicit (*in suis Ecclesiis*) si verò id faciāt in Ecclesijs alienis Parochorum absque illorum licentia, faciunt Parochis iniuriam.

9 Seruitoribus,ac domesticis intra Cōuentum degentibus,in morte, & Paschate possunt Religiosi ministrare Eucharistiam, & extremam vnctionem, & confessionem. Compend. verb. *Familiares Fratrum*, §. 4. Idem intelligo de famulo coniugato, qui nocte dormit extra Conuentum: huic enim poterunt eadem Sacramenta intra Cōuentum ministrari,est enim commensalis continuus.Compend. *citat. verb.* §. 10. *ex priuileg. Benedictinorum.* Ac de isto si intra Conuentum sit in articulo mortis, cùm semper ferè vix erit intra Conuentum, ac de stipendio illius, puto illi dandam esse à Fratribus extremā vnctionem: secus si sit extra Conuentum. Et hoc expressius de die Paschę concessit Nicol. V. Conuentui de Guadalupe S. Hier. in Hisp. & Iul. II. vt habetur in dicto Comp. S. Hier. in Hisp. *verb. Eucharistia* § 2. & 6.

10 Tertiarijs secularibus viuentibus in domibus particularibus non possunt Minoritę dare Eucharistiam in Paschate,neque in morte Rodrig. *to.1.q.56. art.* 10.

11 Extremam vnctionem simili modo non possunt Regulares ministrare sæculari morienti absque licentia proprij Parochi sub pœna excommunicationis, *ex Clementina citata.* Circa hoc tamen sacramentum occurrunt omnes exceptiones, quæ posita sunt supra circa Sacramentum Eucharistiæ. Etenim non incurret censuram extremam dās vnctionem, primò qui dat absente Parocho,neque est spes vt veniat. Secundò si ille adsit,& iniustè dare nolit. Tertiò, si habeo certitudinem moralem quòd ipse Parochus cōcedit iuxta omnia prædicta in numeris præcedentibus circa Eucharistiam.

12 Suis famulis intra claustra degentibus possunt Regulares ministrare extremam vnctionem. vide supra dicta, & concessa, *nu.* 9.

13 Prædictā excommunicationem pro ministratione Eucharistiæ, & extremæ vnctionis indebitè non incurrunt Religiosi, qui bona fide fecerunt, siue cum ignorantia. Papa enim solùm excommunicat scientes, & audentes. Rodriguez, *Addit. ad Summ. t.4.cap.192.n.2.*

14 Circa Ordines recipiendos, vel malè receptos, vide supra *verb. Ordines sacri, per totum,* & *verb.Suspensio.*

15 Religiosus ordinarius extra Indos matrimonio assistens tāquam parochus, manet suspēsus ipso iure ad arbitrium ordinarij Parochi illius, cui intererat assistere tali matrimonio. Tridentinum *sessione* 24. *cap. primo, de Matrimonio,* & præterea incurrit excommunicationem reseruatam Papæ, *Clementina* 1. *de priuilegiis.* Neque enim censura hæc ablata est per Tridentinum, vt tenet Sanchez, *lib.3. de Matrimon. disp* 48. *num.* 8. Dixi, *extra Indos*,quia apud ille qui ibi est Parochus ex priuilegio poterit omnia quę potest Parochus. Ille verò Religiosus, qui apud Indos non fuerit Parochus incurret easdem censuras,si matrimonio indebitè assistat. Circa Religiosos verò Parochos in Indijs quid possint circa matrimoniū, si plura videre volueris,vide Sanchez *lib.3.de Matrimon. disp.26.nu.1.* & *seq.*

De Religioso autem contrahente matrimonium, vide supra, *ver. Matrimon.*

ADDITIO.

DE Sacramentorum administratione erga sæculares concessa vel prohibita Religiosis, dixi supra sufficienter. Vnum tantùm postea inueni apud Bullarium Rodrig. *fol.*851. vbi continetur cōcessio Pauli IV. facta Minoribus in hunc modum. Et præmitto,quòd Vicarius Generalis Minorum in partibus Italiæ conque-

questus fuit apud Summum Pontificem, quòd Rectores aliquarum Ecclesiarum Italiæ, Brixiens. Mediolan. Bonon. &c. aliqua molestias inferebant Minoritis circa Sacramentorum administrationem erga sæculares, dicentes non posse Minoritas penitentiæ & Eucharistię Sacraměta ministrare, nisi sæcularibus illis qui vadunt ad suos Conuentus: non verò extra Conuentus, etiamsi sæculares essent ægroti. Papa igitur concedit in hunc modum. *Quod de certo tam dictorum, quam aliorum quarumcumque Prouinciarum, aut ciuitatum, aut Diecesum per totum orbem omnium vtriusque sexus fideliũ pro tempore dicti Ordinis Fratres à suis Superioribus, vt moris est deputati Confessores, confessiones etiam infirmorum vbilibet etiam extra domos, & habitacula eorumdě Fratrum audire, eosque in casibus, & censuris, quibus eis per priuilegia Sedis Apostolicæ huiusmodi hactenus concessum est posse absoluere, & ipsi hactenus absoluere consueuerunt, absoluere, & pœnitentiam salutarem iniungere, ac omni tempore, præterquam in die Resurrectionis Dominicæ Sacramentũ Eucharistiæ, tam illis, quàm quibusuis personis ministrare possint Apostolica authoritate indulgemus.* Sic ibi Est, inquam, notabilis ista concessio, clarè enim concedit posse Minoritas quouis tempore ægrotis sæcularibus extra suos Conuentus ministrare illa duo Sacramenta Eucharistię, & Pœnitentiæ, etiam in articulo mortis per modum viatici idque inconsultis Parochis, excepto die Paschatis. Constat clarè ex illis duobus verbis concessionis: *Etiam infirmorum vbilibet extra domos* Item ex alijs illi verbis: *Omni tẽpore prę terquam in die Resurrectionis.* Neque inuenio istam concessionem esse reuocatam. Neque puto Rodriguez ipsum illam vidisse quãdo scripsit quæstiones Regulares, nam *in 1. tom. q. 56. & q. 60.* & ibi ad quas se remittit in margine Bullarij, *cit. loco*, non facit mentionem istius concessionis, cùm sit Papæ recentioris, ann. scilicet 1557.

SCRIPTVRA.

Vide supra, *verbo Falsarius*: vbi dixi quid sit falsarius: & *eod. verb.* dixi concernentia ad crimen falsificantis scripturas. Nunc tantùm addo, quòd is, in cuius domo, vel scrinio inuenitur scriptura falsa Prælati sui, vel alterius, si non constet illa vsum fuisse non est puniendus vt falsarius, poterit enim multas excusationes afferre, de quibus Nauarr. *l. 5. Consil. tit. de Hæreticis, consil.* 18. Leges enim non puniunt nisi falsificãtem scripturam, & illa vtentem. Sic Franciscus de Padilla, *in suo lib. de Pœnis omnium criminum 1. p. c. 20. fol. 31. p. 2. in principio*, pro se citans Abbatem. Et leges Portugalliæ, *l. 5. tit. 52. & 53.* non puniunt nisi qui scripturã falsificauerit, aut illa vsus fuerit. Vnde si non probetur contra Religiosum fecisse scripturam falsam aut illa fuisse vsum, etiamsi in manu illius inueniatur, non est puniendus vt falsarius, sed parua alia pena; potest enim dicere se illam inuenisse in via, & seruasse, ne alij vterentur. Erit tamen contra illum violěta præsumptio, & dignus erit grauiori pena, si in tali scriptura contineatur aliquid, quod ipse vellet sibi concedi à Prælato; ita vt scriptura facta sit in proprium commodum ipsius, qui illam habet. Secus autem erit, si scriptura non sit facta in commodum ipsius.

SCRVPVLVS.

1 PRo Fratribus; nimis scrupulosis Leo X. concessit quòd secura consciẽtia possint stare determinationi Guardiani, vel cuiuscumque alterius Prælati in omnibus dubij conscientiam suam tangentibus. Compendium Minor. *verbo Declarare*, §. 5. Circa hanc concessionem dicendum puto, quòd etiam si subditus scrupulosus sit doctus, & litteratus, Prælatus verò sit illiteratus, adhuc subditus tũc stare debet declarationi Prelati: nam ibi Papa non distinguit de Pręlato docto vel indocto, & quãdo lex non distinguit, neque nos debemus distinguere.

2 Potest, ac debet scrupulosus acquiescere dicto alicuius viri docti, ac pij imò & dicto sui Confessoris ordinarij, aliàs nunquam fontem scrupulorũ exhauriet. Azor *tomo 1. lib. 2. c. 20. q. 6.* Imò addit Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de pœnit. & remissionibus, consil. 17.* peccare saltem venialiter pœnitentem scrupulosum, qui non ac-

cant illos ducti aliqua ratione probabili, vel consilio pij, ac docti viri. Hoc non obstante solet scrupulosos inquietare ista obiectio mẽtalis. Si nunc morti proximus esses nõ auderes cum hoc scrupulosè vita discedere, oportet ergo, vt confitearis, &c. Respond. primò ex Cord. *in suo q. lib. 3. q. 5. proposit.* 4. multa oportere in eo articulo facere, quæ extra illum facienda nõ sunt, nam modo, vel hominẽ iudicio possunt priuare, vel in desperationẽ inducere. Secundò respond. etiam in articulo mortis cõsultius facturum scrupulosum spernendo scrupulos habens pro se rationem probabilem, vel Doctorem. Sunt enim remedia applicãda à Doctoribus Ecclesiæ, & proindè sufficientia pro tẽpore vitæ, & pro tempore mortis. Et recitat etiã Sanchez *lib.* 1. *Decalog. c.* 10. *n.* 82. illud remedium quod aliàs dixi: vt scilicet scrupulosus valdè, non confiteatur nisi illud quod iurauerit fuisse peccatum mortale, quod idem tenet Vasq. 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 67. *cap.* 2. *ad fin.* & Sà *in Aph. ver: Dubium. n.* 5.

2 Addit Sanchez *citat. cap.* 10. *numero* 86. quod in nimis scrupuloso circa confessiones factas prudens Confessor debet aduertere circunstantiam pœnitentis, & preparationem, factam ad confessionem, maximè si fuit confessio generalis: & eximdè iudicare, an pęnitens rationabiliter inquietetur: an verò illud quod patitur sit purus scrupulus: sæpè enim diabolus vult turbare consciẽtias, & tedium confessionis ingerere: ac proindè in fauorem nimis scrupulosi debet, attentis circunstantijs, iudicare, illud peccatũ, de quo inquietatur, iam fuisse comprehensum in aliqua generalitate confessionis generalis, quanuis dum peccata fatenda numerauit non meminerit illius.

SEPVLTVRA.

Vide suprà, *verbo Ecclesia, num.* 7.

1 POtest sepeliri in sepultura Ecclesiastica Religiosus, qui mane confessus est, & toto vespere lætus extitit & sequenti mane inuentus est mortuus in cubiculo clauso ostio cũ laqueo ad collum appenso, quasi genuflexus, non pendens. Sic respondit Nauarr. consultus in facti contingentia, *libr.* 3. *Consil. tit. de sepult. consil.* 6. præsumendum est enim benè de recenter confesso, & absoluto, maximè quando de certo non constat an sibi ipse mortem intulerit. Et per hunc casum benè poterit fieri illatio ad alios saltem minores. Vide infrà *n.* 11.

2 Possunt Religiosi suos familiares intra claustra morientes in suis Ecclesijs sepelire. Compend. *verb. Sepultura.* §. 2.

3 Religiosus, vel Clericus, suadens alicui, vouere, iurare, vel promittere quod sepelietur apud suas Ecclesias, vel mutabit sepulturam iam alibi ab ipso electam, peccat mortaliter, & incurrit excõmunicationẽ Bonifacij VIII. Compend. *verb. Sepelire*, §. 6. Et si contra actum fuerit electio sepulturę non valet: neque eligens potest in illa sepeliri, etiam si iurauerit.

Nota primò quod dicitur *vouere*, *iurare*, *promittere*. Si enim Religiosus, vel Clericus simplici animo, & verbis simplicibus solùm petat, vel hortetur vt apud Ecclesiam suam aliquis sepeliatur, non peccat, & non incurrit: ad incursum enim opus est, vt sit persuasio, & interueniat votum, promissio, vel iuramentum. Si etiam aliquis non persuasus voueat, iuret, vel promittat se esse sepeliendum in aliquo Conuentu, promissio valet, quia non fuit persuasus. Rodr. *in Add. tom.* 4. *c.* 103. *concl.* 10.

4 Vouens, vel promittens se sepelire in aliquo Conuentu persuadente tantùm aliquo Religioso, non Prælato, quidquid sit de peccato suadentis, non perditur ius sepeliendi in illo Cõuentu, quia opus est vt persuasio fiat à maiori parte Conuentus. Rodr. *vbi proximè concl.* 5. Dixi *non Prælato*: quia si Prælatus suadet cum illo effectu, & peccat, & perditur ius sepulturæ: quia Prælatus repræsentat totũ Conuentum. Neque item perditur ius sepulturæ, si aliàs dictus vouens, promittens, aut suasus erat sepeliendus in illa Ecclesia de iure cõmuni, quia scilicet habebat ibi parentes sepultos, sed tamen adhuc suadens in hoc casu peccat. Item peccat, & incurrit Religiosus suadẽs secuto voto, promisso, vel iuramento, etiam si postea non sequatur effectus sepulturę, quia fortè promissum retractauit, Rodriguez *cit. c. n.* 7.

5 Si

tatis; sunt enim viri Religiosi, viuentes in communitate. Tenet idem Sanch. 4. *Decalog. cap.* 16. *num.* 12.

RELIQVIAE SANCTORVM.

QVoniam præ cæteris Religiosi procurant & vtuntur Reliquijs illas gestando: & sæpius circa illas & Sanctorum non canonizatorum venerationem interrogantur, visum fuit aliqua circa hoc in medium proferre.

1 Dans Reliquias falsas alicui peccat mortaliter si id faciat scienter, & est peccatum falsarij. Si verò hoc faciat ratione lucri etiam committit simoniam. Nauar. *cap.* 17. *in Summ. num.* 169. Rodriguez *in Summ. to* 1. *cap.* 177. & alij Et quidem de peccato mortali non est dubitãdum cùm sit falsitas in re grauissima. Quod verò sit peccatum simoniæ multum dubito: nam iste dans Reliquias falsas, quæ verè non sunt Reliquiæ, non dat rem spiritualem, sed temporalem pro re temporali, vt patet. Nisi fortè velis dicere quòd illius peccatum est simonia in intentione, seu intẽtionalis, quod non est propriè simonia, nisi in intentione consistens: quæ tamen pertinet ad peccatum simonię.

2 Negantes Sanctorum Reliquias esse venerandas deducendi sunt ad Tribunal S. Officij. Est enim purus error hæreticorum: pro quo sufficit legere Concil. Trident. *sess.* 25 *in decreto de Reliquijs, & veneratione Sanctorum*. Vbi idem Concilium, vltra alia prohibet omnino quæstum simoniacum quęsitum ex Reliquijs: cuius hæc sunt verba: *In Reliquiarum veneratione, omnis turpis quæstus elimInetur*.

3 Huius rei gratia, quæris an sit peccatum simoniæ, quod fit aliquando etiam apud Regulares ponere in publico loco reliquias venerandas propter lucrum oblationum indè prouenientium? partem affirmatiuam tenet Abbas, *cap fin. de Reliquijs, & veneratione Sanctorum, in princib. notab.* 1. Angelus, *verbo Reliquiæ, in princip.* & ibi Syluest. *q* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *q.* 7 Graffis 2 *p. decis. lib.* 2. *cap.* 14. *nu.* 7. Hoc autem limitant aliqui Doctores dicentes esse simoniam, quando tales Reliquiæ exponuntur in publico ob quęstum, si talis quæstus temporalis sit principale intentum illius ostensionis, vel expositionis. Secus si principale intentum sit cultus Sanctorum in gloriam Dei, & lucrum temporale sit minus intentum. Hi Doctores sunt Armilla, *verbo Reliquiæ nu.* 1. & Tabiena *ibidem*. Nauarr. *Sum. Latina, cap.* 17. *nu.* 196. & alij. Ad illum modum quo Clericus vadens ad chorum principaliter propter lucrum temporale, est simoniacus: secus si lucrum illud est ibi causa minus principalis, seu conditio sine qua non. Et hæc limitatio clara, & secura est. At Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 43. *nu.* 22. adhuc rem magis excusat, etiamsi in ista Reliquiarum expositione, principale intentum sit lucrum temporale, non esse simoniam, nisi quando illud lucrum speratur vt pretium illius ostensionis: tunc enim est quædam quasi venditio: si verò tale lucrum non ita speretur vt pretium venditionis, sed tanquam sustentatio congrua ibi laborantis, non erit simonia: quia *cap. fin. citato*, & Tridentin. *citato loco*, quando prohibẽt Reliquias venales ostendere, intelligunt quando quæstus, seu oblationes deducuntur in pretium sub pacto, vt si diceretur: propone Reliquias in publico, reddemus tantum: vel quando proponens Reliquias principaliter lucrum prætenderet tanquam pretium ostensionis.

4 Non datur in iure aliqua excommunicatio posita contra furantes Reliquias. Suarez *tom.* 5. *in* 3. *p. disput.* 22. *sectio.* 2. *nu.* 9. erit tamen peccatum mortale pro qualitate materiæ: immò & sacrilegium, cùm sit res spiritualis: si verò Reliquiæ intra Ecclesiam positæ auferantur, erit maius sacrilegium, cùm sit furtum rei sacræ, de loco sacro.

5 Quæris, an furari paruulam Reliquiã sit peccatum mortale: an verò ob paruitatem materiæ sit tantum veniale, cùm paruitas materiæ excuset à mortali. Nauarr. *super Extrauag. de datis pro Iust. notab.* 10. *numero* 20. *& libro* 5. *Consil. primæ editionis, titulo de Simonia, consil.* 52. *num.* 3. & Suarez *tomo* 1. *de Religio. libr.* 4. *cap.* 3. *numer. quinto*, tenet vendere Reliquiã, etiam paruulam, esse peccatum mortale simoniæ; quia etiam illa paruula materia habet totam rationem venerationis, & in re sacra, quoad peccatum simoniæ non datur paruitas materiæ, quæcunque enim

par-

particula sacra est. Ex qua resolutione videtur dicendum, etiam furtum paruulæ Reliquiæ esse peccatum mortale ob rationes proximè dictas, vtrobique enim est eadem ratio. Sed fortè dici potest probabiliter furtum Reliquiæ paruulæ excusari à mortali, ob paruitatem materiæ: neque esse eandem rationem in venditione paruæ Reliquiæ, & in furto paruæ Reliquiæ. Nam vendere paruam Reliquiam semper est iniuria notabilis facta Reliquiæ, quia valor illius æstimatur pro re caduca temporali, cùm res sacra, quantumcumque parua, sit pretiosior omni re temporali, & in hoc casu est intelligendum quod proximè diximus, etiam in parua Reliquia reperiri rationem totius venerationis, ac proindè æstimationis maioris quàm cæteræ res corporales. At in furto non fit iniuria Reliquiæ, sed habenti Reliquiam. Immò aliquando ex furto Reliquiæ resultat maior veneratio, Quando scilicet aufertur à loco paupere, ignobili, vel à persona infideli, vt decentius collocetur. Erit tamen hæc paruitas materiæ in Reliquia arbitranda in multo minori quantitate quàm in materia parua vini, verbi gratia, ad arbitrium boni viri, & æstimationem Reliquiæ.

6 Quando Reliquiæ alicuius Sancti sunt traditæ perpetuæ sepulturæ, non possunt inde auferri absque expressa licentia Summi Pontificis, vel Episcopi, vel Synodi, nisi fortè immineat graue periculum, vt incendij, hæreticorum irruentium, vel similium: tunc enim sufficit auctoritas Præsidis Prouinciæ. Habetur *capit. corpora de consecr. dist.* 1. Si verò nõdum sint traditæ perpetuę sepulturæ possunt absque vllius licentia transferri in aliam partem. Sic Glossa *dicti capitis corpora, verbo Principis*. Hugo, & Turrecrem. *ibidem*, Angelus *verbo Reliquia, numero* 1. & alij.

7 Purus laicus tangens Reliquias cum reuerentia, illasve tractãs vt honestè collocet, non peccat etiam venialiter. Ita Sanchez *cit. c.* 43. *n.* 26. dicens nullibi hoc inueniri prohibitum.

8 Tangere Agnus Dei non licere laicis nisi Subdiaconis, tenet Azor. *tom.* 1. *libro 9. cap. 6. quæst.* 3. quia, inquit, benedicuntur oleo sacro, ac benedictione solemni per Summ. Pontificem: sed addit Azor. non fore culpam grauem, si laicus tangat Agnus Dei absque contemptu: innuens proindè solùm fore culpam venialem. At Sanchez *citat. capit.* 43. *numero* 17. ait iam vsum obtinuisse vt laici, immò & fœminæ tangant prædictos Agnus Dei. Et probatur, quia Sotus *in 4. distin.* 13. *art.* 3. *quæst.* 2. quem recentiores alij qui sequuntur, dicit laicos, & feminas tangentes Corporalia, & Calices absque contemptu, vt summum peccare venialiter tantùm: & Canones id prohibentes intelligi de consilio tantùm.

9 Committens peccatum fornicationis gestando secum Reliquias, non tenetur in confessione exprimere circunstantiam quod sic peccauerit gestans Reliquias. Est communis Doctorum: nam id nullo iure præcipitur, non enim per id fit directè aliqua irreuerentia Reliquijs. Et si aliqua irreuerentia fit, erit tantùm venialis. Idem de gestante imaginem Christi Domini, & sic peccante in honestè, dicendum erit: secus si directè faceret iniuriam Reliquijs illas in honestè, & irreuerenter contrectando, tunc enim esset mortale peccatum.

10 Reliquiæ Sancti nondum canonizati, nec beatificati, non possunt venerari cultu publico, poterunt tamen coli cultu particulari, siue secreto. Est communis Doctorum; vide inter alios Bellarm. *libro primo, de Sanctis, capit.* 10. & constat *ex cap.* 1. *& cap. finali, de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*. Vide Syluestr. *verbo Reliquiæ*, & Summistas *eodem verbo*. Sed primò dubitatio est quisnam dicendus sit Sanctus canonizatus? Ego credo imprimis, quòd si loquamur de Sanctis antiquis, omnes illi, qui continentur in Martyrologio, seu Kalendario Rom. Ecclesiæ ad primã in Diuino Officio dici consuetum, omnes illi sunt Sancti canonizati, etiamsi per specialem Bullam Papæ non fuerint canonizati, nec beatificati. Nam eo ipso quod ab Ecclesia in prædicto Martyrologio conscribuntur vt Sancti, dicuntur poni in Canone Ecclesiæ, ac proindè canonizati vt Sancti. Vnde obiter aduerto, pro concionatoribus, & Religiosis circa conciones & mo-

dum loquendi, quod viri alias Sancti, seu perfecti, si sint antiqui, & nobis nóti, & non sint in Catalogo, vel Martyrologio prædicto, non sunt Sancti appellandi. Tales sunt inter alios Petrus Damiani, & Theodoretus, qui indebitè aliquando à concionatoribus citantur vt Sancti. Hi enim non continentur in Catalogo, seu Martyrologio Ecclesiæ. Quamuis autem in horum Doctorum libris in titulo ponatur: Diui Theodoreti, vel Diui Petri Damiani: illa dictio, *Diui*, non significat esse canonizatos: sed solùm significat venerationem particularem illi Doctori exhibendam: quemadmodum gentiles aliquando suum Imperatorem vocabant Diuum. Beda autem licèt ab Ecclesia vt plurimum vocetur tantùm Venerabilis: est tamen canonizatus, quia ponitur in Kalendario 27. die Maij. Ex Sanctis verò recentioribus, qui non sunt in Kalendario, illi sunt canonizati, qui per Bullam specialem à Sum. Pontifice tales sunt declarati, vt in particulari B. Didacus ex ordine nostro B. Hiacinthus ex Ordine Prędicatorum, & similes.

11 Quæris secundò: quis cultus sit dicendus publicus, quis secretus circa Reliquias Sanctorum nō canonizatorum, nec beatificatorum, vt ille sit licitus, iste verò prohibitus? Respondeo cultum publicum alicuius Sancti non ex eo dici publicum, quia exhibetur illi publicè coram alijs: sed quia illi exhibetur nomine totius Ecclesiæ, tanquā ab illa institutus. Vnde poterit quis licitè coram alijs venerari Sanctum nō canonizatum, illum inuocando, & Sanctū acclamando, id faciens vt particularis persona, non in nomine Ecclesiæ. Talis enim cultus est particularis, & non publicus. Vnde non liceret illum in publicis Litanijs, vel alio officio communi inuocare vt Sanctum, ille enim cultus est publicus, & fit nomine Ecclesiæ.

12 Licitum est etiam pingere, ac tenere imaginem Sancti non canonizati: dummodo non ponatur in Templo dum imaginibus aliorum Sanctorum, vt tradit Bellarmin. *citato loco*. Iam enim posita cum imaginibus aliorum Sanctorum coletur cultu publico. Licebit verò ponere imaginem Sancti non canonizati in Ecclesia, pro ornatu, maximè si ponatur separata ab alijs Sanctorum imaginibus. Sic Sanch. *cit. cap*. 43. 44. *Decalog. num.* 6. Neque item licebit ponere imaginem Sancti nō canonizati in Oratorio secreto domus priuatæ cum lampade: illud enim pertinet ad cultum publicum. Nec licebit illi altare dedicare, vel Templum ędificare, hæc enim sunt propria Sancti canonizati. Neque item licet illi festū publicum instituere, quia spectat ad cultum publicū: licebit verò alicui priuato in eius honorem, vel memoriam tali die abstinere à seruilibus, hoc enim spectat ad cultum priuatum: idemque dicendum de ieiunio publico, seu voto publico facto in communi, quod scilicet non liceant: licebunt tamen fieri in particulari ab aliquo. Hæc omnia ex Bellar. & Sanchez *cit. locis*.

13 Quando Concilium Tridentinum *sess. 27. in decret. de Reliq. & venerat. Sanctorum* concedit Episcopo vt possit de consilio Doctorum examinare Reliquias denuo inuentas alicuius Sancti antiqui, easque approbare, & publicè proponere à populo venerandas, intelligendum est si sint Reliquiæ Sancti canonizati, id est, in Ecclesiæ Kalendario ascripti: non verò id poterit, si Reliquiæ sint Sancti non canonizati. Nam ibi Concilium non concedit Episcopo vt Sanctum illum canonizet: hoc enim solùm spectas ad Romanum Pontificem: sed solum illi pertinet examinare Reliquias Sancti approbati iam ab Ecclesia. Si enim Episcopus posset proponere Reliquias Sancti non canonizati in publico venerandas, eo ipso censeretur Episcopus talem Sanctum canonizare: ille enim cultus publicus ex Concilio *ibi*, & praxi Ecclesiæ soli Sancto canonizato solet exhiberi. Quamuis autem Reliquiæ Sancti denuo inuentæ essent Reliquiæ Sancti non contenti in Martyrologio, si tamen de illo extaret traditio authentica quod fuerit Sanctus, & ita consensu vniuersali Ecclesiæ crederetur; possent Reliquiæ illius ab Episcopo approbatæ in publico collocari. Ita Suar. *tom. 1. in 3. part. quæst 25. art. 6. disp. 55. sect. 2.* Et confirmo, quia forsitan hac de causa, Ecclesia in fine Kalendæ ad Primam, iubet vt finita lectione Sanctorum illius diei, dicat in fine, *& alibi aliorum plurimorum Sanctorum*, &c. innuens posse

se alios verè Sãctos illa die coli præter ibi contentos. Id tamen erit intelligendum cum prædicta moderatione, si videlicet de illorum sanctitate sit traditio, & consensus Ecclesiæ. Adde id facere posse Episcopum, nisi Reliquię Sancti canonizati ita essent permixtę Reliquijs alijs vt discerni non possit quę sint vnius,& quę alterius. Vide alia huc spectãtia apud Azor tom.1.*lib.9.c.8.q.*8.& Vasquez *de Adorat. immaginum, lib.3.disp.3.c.8.num.*114.

Si dicas: sed hęc scire quid pertinet ad Religiosos? Respondeo: multum illis prodest. Nam Tridentinum *cit.Decreto* iubet vt Episcopus pro examinandis nouis Reliquijs conuocet Theologos, ac pios viros, & hi sunt vt plurimum Religiosi: & ego vidi paucis adhinc annis, in hoc casu vocari ab Episcopo Religiosos etiam nõ magni nominis, pro approbandis nouis Reliquijs. Et in lib. Gregorij Lopez Madera de Reliquijs,& laminis Montis Sancti Granatæ ad finem, habetur testimonium Doctorum. & Religiosorum, quos conuocauit tunc ibi Metropolitanus pro eisdem Reliquijs examinandis, & in publico collocandis. Inter quos Religiosos vocatos, & manu propria subscribentes fuit vnus Pater Sanchez doctissimus qui scripsit de Matrimonio,& quotidie poterit talis casus contingere.

14 Adhuc pro Reliquijs aduerto casum sępius obuium. Solent aliqui in Cruce varias capsulas, seu foramina iubere fieri miro artificio digesta, quæ foramina varijs Reliquijs implent: & aliquãdo apponunt aliquas Reliquias Sancti nõ canonizati. Tunc dico talem Crucẽ imprimis posse absque scrupulo gestari ad collum, tunc enim talis cultus exhibitus Sãcto non canonizato, est cultus particularis, nõ publicus. Secundò dico etiã talem Crucẽ posse poni in Altari publico adorandam, quia Reliquię illę Sancti non canonizati non ponuntur propter sed ratione Crucis,& tãquam ornatus illius: & ita earum non habetur ratio vt pro illis in publico locandis necessaria sit Episcopi approbatio. Secus si solę propter se in Altari collocarẽtur. Probatur, quia quando vnum est propter aliud, cõsideratur solũ principale propter quod est illud aliud. Si verò Reliquiæ sint approbarę aliqua Bulla Apostolica, vt hodie iam solet fieri, tunc nõ debet Episcopus examinare Reliquias, sed solam Bullam recognoscere.

15 Adhuc de sacra Reliquia cerei Agnus Dei, quæ frequentius Religiosi, ac sęculares vtuntur, non erit inutile recensere miras,& multas virtutes quas illi Doctores attribuunt pro varijs remedijs humanæ fragilitatis. Inter alios hoc recensent Petrus Thyræus *parte 3. de Dæmoniacis, cap.45. nu.*17. vbi imprimis ponit decem carmina Elegiaca in quibus continentur virtutes Agnus Dei, quia verò tot carmina tædium inferent nec tam facilè intelligentur: mox easdem virtutes breuius sic complectitur,& clarius.

Fulmina pellit:
Criminas mundat.
Dæmonas arcet.
Liberat igni.
Seruat ab vndis.
Morteque prompta.
Subiugat hostes.
Et parientem.
Prole fecundat.
Plurima dignis
Munera confert.
Paruaque tantùm.
Portio prodest,
Maxima quantum.

De mirabili verò effectu Reliquiarum Sanctorum mira dicit idem author *ibid. cap.43.per totum,* maximè *n.3.* vbi ex Gregorio Nysseno ait, olim fideles pro magno pretio habuisse etiam puluerem terræ inuentum circa sepulchra Martyrum. Verba Nysseni sunt. *Si quis puluerem quo conditorium vbi Martyris corpus quiescit obitum est, aufferri permittat, pro munere puluis accipitur, atque tanquam res magni pretii condenda terra colligitur.* Sic ibi. Multa alia ibi citat de tali puluere.

RESERVATI CASVS.

Vide supra, *Litt. C. tit. casus reseruati latè.*

RESTITVTIO IN *integrum.*

1 IOannes XXII. concessit Congregationi Montis Oliueti, vt refertur in Compend. Societatis Iesu, quòd si ali-

qua læsio in bonis, & vsibus Monasteriorum Ordinis per quamuis personam cuiuscumque status, gradus, habitus, seu cōditionis Ecclesiasticæ, vel sæcularis facta fuerit, etiam si fiat culpa prelatorum Monachorum, seu procuratorum, ipso iure rescindatur. Neq; opus esse aliquam in integrum restitutionem fieri super eam, à quolibet quomodocumque. Et hoc ius, & priuilegium trahitur ad præterita indecisa, præsentia, & futura: præterita inquam nondum decisa. Sic citat Rodrig. *tom.3. quæst.56. artic.2.* dicens contra Religiosos in hoc non præscribi nisi per spatium centum annorum, iuxta sup radicta, *verb. Præscribere, & verb. Priuilegium.* Et est quidem hæc magna concessio, per quam poterunt Religiosi recuperare multa malè facta, & malè donata, & alia contingentia circa bona, & ædificia suæ Religionis: & consideranda sunt omnia verba concessionis. Extenditur enim ad læsionem quamcunque factam in quibuscumque bonis Conuentus recuperandam: & in quibuscumque vsibus intra centum annos, vide *n. seq.*

2 Vt verò prædicta *n. proximo* melius intelligātur: & sciatur modus licitus alienandi, Leo X. anno 1526. concessit Fratribus Minoribus Monialibus, ac Tertiarijs illorum quòd possent bona immobilia alienare, & permutare de consensu duarum partium Conuentum respectiuè, quorum dicta bona fuerint: ac de cōsensu maioris partis eorundem, etiam vltra triennium locare, non obstantibus vltimis voluntatibus testatorum, dummodo id ad euidentem Conuentum vtilitatem cedere cognoscant. Insuper locationes in præiudicium domorum, & Monasteriorum ipsorum factas retractare. Sic Parasclus *in suo Compendio fol.80.*

Nota modum quo debent fieri alienationes: primò vt fit cum duabus partibus Cōuentus. Secundò, vt locationes sint cū maiori parte Conuentus. Tertiò, vt cedat in claram, & euidentem vtilitatem Conuentus. Et hæc inseruient ad multa remedia. Vide etiam supra, *verb. Alienare.*

3 Dato quòd contra aliquod Monasterium præscribatur, ignorāte Monasterio contra quod præscribitur, tali præscriptione non obstante, potest dictum Monasterium post quatuor annos inceptos à die præscriptionis, seu à die scientiæ præscriptionis petere restitutionem in integrum. Rodrig. *tom.3. q.56. art.3.*

4 Vide supra, *verb. Bona, n.3.* vbi dicitur quòd bona malè acquisita, ignorato domino, vel bona Nouitiorū malè acquisita, si item ignoretur dominus, possunt dari Minoritis per modum eleemosynæ.

5 Bona ablata à Religioso, non illi, sed Monasterio reddenda sunt: maxmè si timetur quòd Religiosus illi malè debeat vti. Probatur, quia Monasterium est verus dominus, non verò Religiosus. Si verò probabiliter creditur Religiosum non malè vsurum, & rem illam esse sui peculijs, sibique à Prælato permissam, idem reddi poterit. Rebell. *tom.1. de obligationibus iustitiæ. lib.2. de rest. q.2. sect. 2.*

SACRAMENTORVM administratio.

1 APud Indos, vbi Religiosi de licentia Papæ sunt Parochi, possunt administrare omnia Sacramēta suis plebanis, quæ solent, ac possunt Parochi. Sic concesserunt Pius V. & Gregorius XIII. supra citati, & Adrianus VI. concessit, vt ibidem possent parochi Regulares baptizare filios Hispanorum, & alios cum limitationibus in Bulla positis, de quibus ipsi sciunt, & ipsi viderint. Vide Bullar. Rodrig. *fol.737.*

2 Hoc illis ibi permittitur tantùm in suis parochijs, non verò extra illas. At in suis Conuentibus in dictis Indijs occidentalibus possunt baptizare parochianos & Sacramenta etiam dare peregrinis, ita dicunt seruari ibi in praxi, & in hoc baptismate possunt ibi vti oleo quatuor annorum, vt dictum est supra, *verb. Religiosus n.8.*

Circa Baptismum quomodò possint Religiosi extra Indos baptizare, vel non possint, vide supra, *verbo Baptizare,* ibi enim traduntur huc attinentia.

Sacramentum Confirmationis solus Episcopus potest ministrare, & ideo de hoc nihil est quod dicamus.

Circa Sacramentum Pœnitentiæ, quomodo Regulares possint illud administrare, & quæ priuilegia absoluendi sæculares

lares habeant circa illud, vide supra, *verbo Confessor ergo saeculares.*

3 Circa Sacramentum Eucharistiæ, primò sciendum, quòd Religiosus, qui ministrat Sacramentum Eucharistię alicui sæculari in articulo mortis absque licentia sui Parochi, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. *Clementina Religiosi, de priuil. & Clementina dudum, de sepult.* At si Religiosus ministret Eucharistiam, atque extremam vnctionem alicui Religioso alterius Ordinis, non incurrit dictam censuram quia prędicti textus loquuntur solùm de parochiano ob præiudicium Parochi: at Religiosus extraneus non est subditus illius Parochi. Sic Sayrus *lib. 3. de censur. c. 29. num.* 28. At si Parochus det licentiam tali Religioso, vt pro se faciat, neque peccat, neque incurrit, vt omnes fatentur.

4 A prædicta censura, & peccato excusatur primò si infirmus est in periculo mortis, & Parochus abest: tunc enim poterit licitè: Rodrig. *tom. 1. q. 56. art. 5.* contra Nauar. & Henriquez, *tomo 2. lib. 8. de Eucharistia, c. 55. n. 1.* Secundò excipitur, si Parochus adsit, sed iniustè nolit dare: tunc enim idem est ac si Parochus abesset, & præsumitur tunc Ecclesia in his duobus casibus dare hanc licentiam. Et sic concessit Sixtus IV. in Comp. Minorum. *verb. communicare* §. 6. Addens quòd si Parochus sine causa neget extremam Vnctionem, possint Religiosi Minores administrare.

Et nota quòd Sacramentum Pęnitentiæ possunt Religiosi ministrare cuique sæculari in articulo mortis etiam irrequisito, & inuito Parocho: non verò Eucharistiam: quia cùm Sacramentum Pœnitentiæ sit magis necessarium tunc, quàm Eucharistia, supposito quod detur peccatum, dispensat Ecclesia in illo priori, maximè quia potest sæpius pęnitens erubescere confiteri proprio Parocho: quod non potest euenire in receptione Eucharistiæ sacrosanctæ.

5 Possunt Religiosi in die Paschatis ministrare Eucharistiam sæcularibus in suis Conuentibus, si tales sæculares iam satis fecerunt præcepto communionis annualis in illa præcedente Quadragesima apud suum Parochum: & volunt iterum communicare in die Paschatis, deuotionis gratia, apud Religiosos: tunc enim poterunt Religiosi illam dare absque licentia Parochi, & absque vllo peccato. Sic concessum fuit à Paulo III. Patribus Sanct. Hier. vt citat Rodr. *1. to. q. 56. art. 3.* cum alijs multis ibi pro hoc citatis, & est hodie res indubitata. At si prædictus sæcularis, velit cõmunicare in die Paschatis, vt satisfaciat obligationi illius anni, tũc ei non potest dari communio ab aliquo Religioso. Imò neque intra Quadragesimam possunt dare Eucharistiam, vt pęnitens tunc satisfaciat præcepto communicandi: illud enim tempus sumitur tunc pro die Paschatis, quia pro illa communione annuali debet Parochianus proprium Parochum recognoscere.

6 Possunt Religiosi in die Paschæ dare Eucharistiam peregrinis in suis Conuentibus qui in illo oppido nõ habent domicilium, sed transeunt, & sunt in via. Rodrig. *art. 6. cit. quæst.* & latius Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp. 23. à numer.* 17 & 18. Qui idem affirmat de mercenarijs, & illis qui locant operas suas ad tempus, neque habent ibi parochiam. Et in Compend. Minorum *verb. Communicare* §. 2. declarat Eugenius IV. quòd quando quis in tempore Paschali inuenitur in aliena Diœcesi, ibi intelligatur adipisci incolatum pro communione quantocumque paruo tempore steterit. Quod potest intelligi, vt ibi tunc etiam pro paruo tempore communicet, id est, à potente ministrare: non enim limitat quod sit Parochus, vel hic aut ille: sed mens eius est quod satisfaciat communicando ibi in illo incolatu, Sanchez, inquam, ait posse Religiosos in die Paschæ dare Eucharistiam peregrinis, mercenarijs, & locantibus operas, ad tempus qui non habent ibi proprium Parochum: neque obstat, inquit Sanchez, dictum commune quod hi peregrini pro communione debent tunc adire Matricem, vel Cathedralem: quia, vt *ibi* ait Sanchez, nullo iure probatur, quod Cathedralis sit communis omnium Diœcesis: neque vllo textu probatur peregrinos ad illam debere confluere, sed ait posse illos tunc in quacumque parochia communicare.

7 Religiosus qui cum licẽtia certò præsum-

sumpta,& moraliter certa Parochi alieni ministrat Eucharistiam in articulo mortis,& in die Paschatis, sciens certò moraliter,quòd parochus amicus id velit,nõ peccat,neque incurrit censuram. Suar.*to. 3.disp.72.sect.2.§.hinc.* quia habens talem certitudinem moralem de Parochi volũtate,de sua licentia facere censetur.

8 Extra Pascha, & mortis articulũ possunt Religiosi in suis Ecclesijs Eucharistiam, cuicumque non impedito liberè ministrare. Compendium *verb. Communicare,* §.4. & 5. In Ecclesijs vel alienis Parochum id non poterunt, neque confessiones audire, nisi de Parochi licentia; priuilegium enim illud dicit (*in suis Ecclesiis*) si verò id faciãt in Ecclesijs alienis Parochorum absque illorum licentia, faciunt Parochis iniuriam.

9 Seruitoribus,ac domesticis intra Cõuentum degentibus,in morte, & Paschate possunt Religiosi ministrare Eucharistiam, & extremam vnctionem, & confessionem. Compend. verb. *Familiares Fratrum,* §. 4. Idem intelligo de famulo coniugato, qui nocte dormit extra Conuentum: huic enim poterunt eadem Sacramenta intra Cõuentum ministrari,est enim commensalis continuus.Compend. *citat. verb.* §. 10. *ex priuileg. Benedictinorum.* Ac de isto si intra Conuentum sit in articulo mortis, cùm semper ferè vix erit intra Conuentum, ac de stipendio illius, puto illi dandam esse à Fratribus extremã vnctionem: secus si sit extra Conuentum. Et hoc expressius de die Paschę concessit Nicol. V. Conuentui de Guadalupe S. Hier. in Hisp. & Iul. II. vt habetur in dicto Comp. S. Hier. in Hisp. *verb. Eucharistia* § 2. & 6.

10 Tertiarijs ſęcularibus viuentibus in domibus particularibus non possunt Minoritę dare Eucharistiam in Paschate, neque in morte Rodrig. *to.1. q. 56. art.* 10.

11 Extremam vnctionem simili modo non possunt Regulares ministrare sæculari morienti absque licentia proprij Parochi sub pœna excommunicationis, *ex Clementina citata.* Circa hoc tamen sacramentum occurrunt omnes exceptiones, quæ positæ sunt supra circa Sacramentum Eucharistiæ. Etenim non incurret censuram extremam dãs vnctionem, primò qui dat absente Parocho,neque est spes vt veniat. Secundò si ille adsit,& iniustè dare nolit. Tertiò, si habeo certitudinem moralem quòd ipse Parochus cõcedit iuxta omnia prædicta in numeris præcedentibus circa Eucharistiam.

12 Suis famulis intra claustra degentibus possunt Regulares ministrare extremam vnctionem. vide supra dicta, & concessa, *nu* 9.

13 Prædictã excommunicationem pro ministratione Eucharistiæ, & extremæ vnctionis indebitè non incurrunt Religiosi, qui bona fide fecerunt, siue cum ignorantia. Papa enim solùm excommunicat scientes, & audentes. Rodriguez, *Addit. ad Summ. t.4.cap.192.n.2.*

14 Circa Ordines recipiendos, vel malè receptos, vide supra *verb. Ordines sacri, per totum, & verb. Suspensio.*

15 Religiosus ordinarius extra Indos matrimonio assistens tãquam parochus, manet suspẽsus ipso iure ad arbitrium ordinarij Parochi illius, cui intererat assistere tali matrimonio. Tridentinum *sessione* 24. *cap. primo, de Matrimonio,* & præterea incurrit excommunicationem reseruatam Papæ, *Clementina* 1. *de priuilegiis.* Neque enim censura hæc ablata est per Tridentinum, vt tenet Sanchez, *lib.3. de Matrimon. disp* 48. *num.* 8. Dixi, *extra Indos,* quia apud ille qui ibi est Parochus ex priuilegio poterit omnia que potest Parochus. Ille verò Religiosus, qui apud Indos non fuerit Parochus incurret easdem censuras, si matrimonio indebitè assistat. Circa Religiosos verò Parochos in Indijs quid possint circa matrimoniũ, si plura videre volueris, vide Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disp.26.nu.1. & seq.*

De Religioso autem contrahente matrimonium, vide supra, *ver. Matrimon.*

ADDITIO.

DE Sacramentorum administratione erga sæculares concessa vel prohibita Religiosis, dixi supra sufficienter. Vnum tantùm posteà inueni apud Bullarium Rodrig. *fol.*851. vbi continetur cõcessio Pauli IV. facta Minoribus in hunc modum. Et præmitto, quòd Vicarius Generalis Minorum in partibus Italiæ concue-

questus fuit apud Summum Pontificem, quòd Rectores aliquarum Ecclesiarum Italiæ, Brixiens. Mediolan. Bonon. &c. aliqua molestias inferebant Minoritis circa Sacramentorum administrationem erga sæculares, dicentes non posse Minoritas pęnitentiæ & Eucharistię Sacramēta ministrare, nisi sæcularibus illis qui vadunt ad suos Conuentus: non verò extra Conuentus, etiamsi sæculares essent ægroti. Papa igitur concedit in hunc modum. *Quod de certo tam dictorum, quam aliorum quarumcumque Prouinciarum, aut ciuitatum, aut Diecesum per totum orbem omnium vtriusque sexus fideliū pro tempore dicti Ordinis Fratres à suis Superioribus, vt moris est deputati Confessores, confessiones etiam infirmorum vbilibet etiam extra domos, & habitacula eorumdē Fratrum audire, eosque in casibus, & censuris, quibus eis per priuilegia Sedis Apostolicæ huiusmodi hactenus concessum est posse absoluere, & ipsi hactenus absoluere consueuerunt, absoluere, & pœnitentiam salutarem iniungere, ac omni tempore, præterquam in die Resurrectionis Dominicæ Sacramentū Eucharistiæ, tam illis, quàm quibusuis personis ministrare possint Apostolica authoritate indulgemus.* Sic ibi Est, inquam, notabilis ista concessio, clarè enim concedit posse Minoritas quouis tempore ægrotis sæcularibus extra suos Conuentus ministrare illa duo Sacramenta Eucharistię, & Pœnitentiæ, etiam in articulo mortis per modum viatici idque inconsultis Parochis, excepto die Paschatis. Constat clarè ex illis duobus verbis concessionis: *Etiam infirmorum vbilibet extra domos* Item ex alijs illi verbis: *Omni tēpore pręterquam in die Resurrectionis.* Neque inuenio istam concessionem esse reuocatam. Neque puto Rodriguez ipsum illam vidisse quādo scripsit quæstiones Regulares, nam *in 1. tom. q.* 56. *& q.* 60. & ibi ad quas se remittit in margine Bullarij, *cit. loco*, non facit mentionem istius concessionis, cùm sit Papæ recentioris, ann. scilicet 1557.

SCRIPTVRA.

Vide supra, *verbo Falsarius*: vbi dixi quid sit falsarius: & *eod. verb.* dixi concernentia ad crimen falsificantis scripturas. Nunc tantùm addo, quòd is, in cuius domo, vel scrinio inuenitur scriptura falsa Prælati sui, vel alterius, si non constet illa vsum fuisse non est puniendus vt falsarius, poterit enim multas excusationes afferre, de quibus Nauarr. *l.* 5. *Consil. tit. de Hæreticis, consil.* 18. Leges enim non puniunt nisi falsificātem scripturam, & illa vtentem. Sic Franciscus de Padilla, *in suo lib. de Pœnis omnium criminum* 1. *p. c.* 20. *fol.* 31. *p.* 2. *in principio*, pro se citans Abbatem. Et leges Portugalliæ, *l.* 5. *tit.* 52. *&* 53. non puniunt nisi qui scripturā falsificauerit, aut illa vsus fuerit. Vnde si non probetur contra Religiosum fecisse scripturam falsam aut illa fuisse vsum, etiamsi in manu illius inueniatur, non est puniendus vt falsarius, sed parua alia pena; potest enim dicere se illam inuenisse in via, & seruasse, ne alij vterentur. Erit tamen contra illum violēta præsumptio, & dignus erit grauiori pena, si in tali scriptura contineatur aliquid, quod ipse vellet sibi concedi à Prælato; ita vt scriptura facta sit in proprium commodum ipsius, qui illam habet. Secus autem erit, si scriptura non sit facta in commodum ipsius.

SCRVPVLVS.

1 Pro Fratribus; nimis scrupulosis Leo X. concessit quòd secura consciētia possint stare determinationi Guardiani, vel cuiuscumque alterius Prælati in omnibus dubij conscientiam suam tangentibus. Compendium Minor. *verbo Declarare*, §. 5. Circa hanc concessionem dicendum puto, quòd etiam si subditus scrupulosus sit doctus, & litteratus, Prælatus verò sit illiteratus, adhuc subditus tūc stare debet declarationi Prelati: nam ibi Papa non distinguit de Prelato docto vel indocto, & quādo lex non distinguit, neque nos debemus distinguere.

2 Potest, ac debet scrupulosus acquiescere dicto alicuius viri docti, ac pij imò & dicto sui Confessoris ordinarij, aliàs nunquam fontem scrupulorū exhauriet. Azor *tomo* 1. *lib.* 2. *c.* 20. *q.* 6. Imò addit Nauarr. *lib.* 5. *consil. tit. de pœnit. & remissionibus, consil.* 17. peccare saltem venialiter pœnitentem scrupulosum, qui non acquie-

cant illos ducti aliqua ratione probabili, vel consilio pij, ac docti viri. Hoc non obstante solet scrupulosos inquietare ista obiectio mētalis. Si nunc morti proximus esses nō auderes cum hoc scrupulosè vita discedere, oportet ergo, vt confitearis, &c. Respond. primò ex Cord. *in suo q. lib. 3. q. 5. proposit. 4.* multa oportere in eo articulo facere, quæ extra illum facienda nō sunt, nam modo, vel hominē iudicio possunt priuare, vel in desperationē inducere. Secundò respond. etiam in articulo mortis cōsultius facturum scrupulosum spernendo scrupulos habens pro se rationem probabilem, vel Doctorem. Sunt enim remedia applicāda à Doctoribus Ecclesiæ, & proindè sufficientia pro tēpore vitæ, & pro tempore mortis. Et recitat etiā Sanchez *lib. 1. Decalog. c. 10. n. 82.* illud remedium quod aliàs dixi: vt scilicet scrupulosus valdè, non confiteatur nisi illud quod iurauerit fuisse peccatum mortale, quod idem tenet Vasq. *1. 2. q. 19. art. 6. disp. 67. cap. 2. ad fin.* & Sà *in Aph. ver. Dubium. n. 5.*

2 Addit Sanchez *citat. cap. 10. numero 86.* quod in nimis scrupuloso circa confessiones factas prudens Confessor debet aduertere circunstantiam pœnitentis, & preparationem, factam ad confessionem, maximè si fuit confessio generalis: & exindè iudicare, an pęnitens rationabiliter inquietetur: an verò illud quod patitur sit purus scrupulus: sæpè enim diabolus vult turbare consciētias, & tedium confessionis ingerere: ac proindè in fauorem nimis scrupulosi debet, attentis circunstantijs, iudicare, illud peccatū, de quo inquietatur, iam fuisse comprehensum in aliqua generalitate confessionis generalis, quanuis dum peccata fatenda numerauit non meminerit illius.

SEPVLTVRA.

Vide suprà, *verbo Ecclesia, num. 7.*

1 POtest sepeliri in sepultura Ecclesiastica Religiosus, qui mane confessus est, & toto vespere lætus extitit & sequenti mane inuentus est mortuus in cubiculo clauso ostio cū laqueo ad collum appenso, quasi genuflexus, non pendens. Sic respondit Nauarr. consultus in facti contingentia, *libr. 3. Consil. tit. de sepult. consil. 6.* præsumendum est enim benè de recenter confesso, & absoluto, maximè quando de certo non constat an sibi ipse mortem intulerit. Et per hunc casum bene poterit fieri illatio ad alios saltem minores. Vide infrà *n. 11.*

2 Possunt Religiosi suos familiares intra claustra morientes in suis Ecclesijs sepelire. Compend. *verb. Sepultura. §. 2.*

3 Religiosus, vel Clericus, suadens alicui, vouere, iurare, vel promittere quod sepelietur apud suas Ecclesias, vel mutabit sepulturam iam alibi ab ipso electam, peccat mortaliter, & incurrit excōmunicationē Bonifacij VIII. Compend. *verb. Sepelire, §. 6.* Et si contra actum fuerit electio sepulturę non valet: neque eligens potest in illa sepeliri, etiam si iurauerit.

Nota primò quod dicitur *vouere, iurare, promittere.* Si enim Religiosus, vel Clericus simplici animo, & verbis simplicibus solùm petat, vel hortetur vt apud Ecclesiam suam aliquis sepeliatur, non peccat, & non incurrit: ad incursum enim opus est, vt sit persuasio, & interueniat votum, promissio, vel iuramentum. Si etiam aliquis non persuasus voueat, iuret, vel promittat se esse sepeliendum in aliquo Conuentu, promissio valet, quia non fuit persuasus. Rodr. *in Add. tom. 4. c. 103. concl. 10.*

4 Vouens, vel promittens se sepelire in aliquo Conuentu persuadente tantùm aliquo Religioso, non Prælato, quidquid sit de peccato suadentis, non perditur ius sepeliendi in illo Cōuentu, quia opus est vt persuasio fiat à maiori parte Conuentus. Rodr. *vbi proximè concl. 5.* Dixi *non Prælato*: quia si Prælatus suadet cum illo effectu, & peccat, & perditur ius sepulturæ, quia Prælatus repræsentat totū Conuentum. Neque item perditur ius sepulturæ, si aliàs dictus vouens, promittens, aut suasus erat sepeliendus in illa Ecclesia de iure cōmuni, quia scilicet habebat ibi parentes sepultos, sed tamen adhuc suadens in hoc casu peccat. Item peccat, & incurrit Religiosus suadēs secuto voto, promisso, vel iuramento, etiam si postea non sequatur effectus sepulturę, quia fortè promissum retractauit, Rodriguez *cit. c. n. 7.*

5 Si

5 Si aliquis Minorita suadeat alicui cum iuramento vt eligat sepulturam apud Dominicanos, non facit contra illud mandatum, quia Papa solùm prohibet ne suadeat sepulturam apud suam propriam Ecclesiam; non loquitur verò de suadente sepulturam in Ecclesia aliena. Secus si idem Minorita id persuadeat ad instantiã Fratris Dominicani, hoc enim iam fit directè in fraudem illius legis. Rodriguez *concl. 6.*

6 Secundùm ius commune filius etiam sub potestate patris, & seruus sub potestate domini, possunt eligere sepulturam, si filius sit maior 14. annis. Sylu. *verb. Sepultura num. 6.* Secus si consuetudo patriæ præscripta aliud obseruet: tunc enim standum est. Filius verò minor 14. annis, sepeliri debet in sepulchro parentum, vel ab illis electo.

7 Mulier coniugata, vidua non eligens sepulturam sepelienda est cum viro suo: si verò bis fuit nupta sepelienda est cum viro vltimo: cum hoc enim habuit vltimum domicilium. Sylu. *cit. verbo num. 8. vers. quintum.* Vir autem sepulturam non eligens ad hoc non tenetur, sed apud maiores suos debet sepeliri.

8 Eligentes sepeliri in aliquo habitu Religiosorum debent deferri ad tumulum patenter, nullo operimento posito supra habitum Religionis. Sixtus *in Monum. Ordinis, concess. 149. 1. impress.*

9 Apud Minores non potest dare habitum, ad sepeliendum aliquam sæcularem, nisi Guardianus, & cæteri Prælati superiores, vel ille quibus ab illis fuerit commissum. Compend. *ver. Sepultura* §. 14. vnde prædictum habitum dare non potest subditus, neque confessor Monialium, neque quiuis alius nisi id sibi à Prælato concedatur.

10 Notatur pro simoniaca lex Synodalis si daretur, in qua diceretur ne aperiatur sepultura aliqua si non dentur tres argentei Regales pro fabrica Ecclesiæ. Rodriguez *tom. 3. q. 58. art. 2.* vbi excusat à simonia dare capellas, vel sepulturam pro eleemosyna pecuniaria, si illud accipiatur solùm via eleemosynę, quando Ecclesia est pauper, & recipitur eo modo quo recipitur pitantia Missæ.

11 Si Religiosus moriatur proprietarius, priuatur Ecclesiastica sepultura. *cap. super quodam. de stat. Monach.* Notat tamen Rodriguez *tom. 3. quæstion. 56. articul. 1.* quòd si Religiosus dummodo non sit Minorita, inueniatur mortuus cum bursa denariorum, non statim priuandus est sepultura Ecclesiastica, quia iura non priuant officio altaris talem Monachum viuentem cum peculio, nisi quando prius monitus noluit dimittere: ergo sic mortuum, nõ priuabunt sepultura Ecclesiastica. Adde quòd talis mortuus poterat se purgare, quòd scilicet denarij essent sui amici, consanguinei, vel sibi depositi, vel concrediti, vt alteri deferret loco eleemosynæ, vel restitutionis. At dicit *ibi in fine articuli* quòd in hoc Minorita non excusabitur ob strictiorem Regulæ prohibitionem erga pecuniam recipiendam. At si etiam in Minorita circumstantiæ satis probabiles occurrerent, vt crederetur pecuniam non esse suam sed amici, consanguinei, vel creditam ad erogandam, vel restituendam: credo non esse priuandum sepultura: tunc enim non peccauit in rigore, quia pecunia non erat sua.

Addo etiam quod dato casu quòd Minorita mortuus inueniretur cum pecunia sua, & tamen factum erat omnino occultum, credo non esse priuandum sepulturã: nam si viuens cum illa sic occulta, nõ poterat puniri publicè, neque infamari, etiam mortuus cum illa omnino occulta non poterit diffamari cum priuatione publica sepulturæ, maximè quia non potest se purgare.

12 Cadauera suspensorum vel occisorum per ministros iustitiæ, non possunt sepeliri in loco sacro absque licentia Iudicis: sed non peccant mortaliter consanguinei illa deponentes, vel suffurantes, & sepelientes ob vitandam propriam infamiam. Rodr. *Addit. Sum. tom. 4. cap. 131. nu. 2.*

13 Qui sepeliũt in loco sacro interdictos, excommunicatos maiori excommunicatione, & publicos vsurarios, incurrunt excommunicationem, iuxta *Clementin. de sepulturis*, & Doctores communiter.

14 Greg XIII. apud Marzillam *in suo libro Declarationum Cardinal. lib. 1. cap. 10.* declarauit quòd corpora volentium sepeliri in Monasterio Monialium debent sepeliri in Ecclesia exteriori, & non intra

claustra. Vnde innuit quòd absq; licentia Papæ nō potest eligi sepultura intra clausuram Monialium: vel quod id non possit fieri absque licentia eius qui possit dare.

ADDITIO.

1 VIde supra *verbo Habitus*. Adde 2 quod possunt Minoritę in suis Ecclesijs exhumare cadauera ibi sepulta, & ad alium locum eiusdem Ecclesiæ transferre, de licentia tamen illorum quorum interest, habetur in Compendio Mendicantium §.17. Vide tamen quòd requiritur licentia consanguinei, vel illius cui funeris cura demandata est.

2 Clemens VIII. in Bullario Rodriguez *f.* 1205. *Bulla secunda* sub pęna excommunicationis reseruatæ Sedi Apostolicæ prohibet parochis Indiæ Occidentalis, ne maiorem eleemosynam petant pro illis qui apud Minoritas sepeliuntur, quàm pro illis qui in parochialibus Ecclesijs eligunt sepulturam. Et puto hanc concessionem communicari omnibus Conuentibus Ordinis contra omnes Parochos: Tum quia fauor sit totius Religionis, tum quia est declaratio iuris Canonici, imò naturalis quo Parochi, & Clerici tenentur non petere aliquid vltra ius parochiale: quod ipsi tenentur de iustitia facere.

SIMONIA.

Si possit Prælatus Regularis absoluere subditum simoniacum in Ordine sacro, vide suprà, *verbo Prælatus. n.* 29.

4 SImonia est in Religiosis, & alijs hoc pactum: da mihi suffragium ad tale, & ego illud tibi dabo ad tale. Fit enim clara permutatio in re spirituali, quod est suffragium ad beneficium, vel dignitatem Ecclesiasticam. Tenet Nauarr. *in Sum.c.* 23. *n.*100. & Rodr. *tom.* 3. *q.q.*63. *art.*4. Ibi tamen excusat à simonia si in hoc non fiat pactum, & conuentio clara: sed solùm detur demonstratio spei futurę. Vt si dicatur, datur suffragium, & de tuo honore curabitur sicut congruum fuerit vel quid simile: & si tunc amore amicitiæ datur tale promissum; absque animo se colligandi per contractum: tunc enim non videbitur interuenire pactum. Secus si dicatur clarè: si dederis pro me suffragium, ego etiam dabo: aliàs non dabo. Hic enim clarè interuenit pactum, & contractus simoniacus.

2 Simonia est aliquid dare vel recipere pro informando Prælato de qualitatibus prætendentis, vel procurantes officium, vel beneficium. Rodr. *tom.*4. *Addit. Sum. c.*133. *nu.*20.

3 Dare aliquid, vel recipere principaliter pro recipiēdo aliquo ad Religionem, est simonia: datur enim res corporalis pro re spirituali, qualis est status Religiosus. Et quidem nullum habet dubium, maximè quando recipiendus est inhabilis, & non idoneus: vel aliàs pro tunc non erat recipiendus, nisi pretium illud daretur: tunc enim clarius constat pretium illud fuisse receptum de principali intentione vt Nouitius reciperetur.

4 Abbatissæ petentes dotem, pro Nouitia Moniali recipiēda excusantur à simonia primò ob praxim, & bonam fidē. Secundò, quia non recipiunt pro pretio rei spiritualis sed pro sustentatione corporali Nouitiæ: quemadmodum cum vxore recipitur dos ad sustentanda onera matrimonij. Tertiò, quia in Compend. *verb. Monial.* §. *vltimo*, Clemens VII. concessit, vel dixit quod Moniales nullam incurrunt simoniam ex pactionibus quas faciunt in receptione intrantium Ordinem, super dotibus recipiendis pro congruenti, & sufficienti sustentatione illarum.

Rodriguez tamen circa hoc aduertit *Addit. ad Sum. c.*133 *nu.*21. *tom.* 4. quòd Innoc. VIII. hoc ipsum concessit cum duabus limitationibus; prima est, quòd quando recipiunt Nouitiam non petant aliquid præcisè pro ingressu Ordinis, sed pro sustentatione. Secunda est, dummodò non recipiant inhabiles ad Ordinem principaliter sperantes successionem hæreditatis per professionem illius. Et quidem prima cōditio clara est ex dictis. Secunda verò de receptione inhabilis, rarò eueniet, quia rarò fęmina censebitur inhabilis ad Monasterium, nisi fortè ob infirmitatem grauem & continuam, vel ob scandalum notabile de illius receptione, vel quid simile. Addit Rodr. *cit. c. nu.* 22. quòd si Monasterium est diues, & habet

com-

commodam sustentationem pro intrantibus, non committi simoniam in petenda dote si solùm petat pro sustentatione: poterit tamen esse peccatum auaritiæ, probatque ex Soto.

5 Assecutus officium, vel beneficium Ecclesiasticum per simoniam, est excommunicatus & priuatos ipso iure tali beneficio, vel officio, per constitutionem Pauli II. & Pij V. citatas à Capucino in Compend. *ver. Simonia*, vbi ait manere priuatos etiam in foro conscientiæ absque alia declaratione. Et addit quod per beneficium etiam intelligitur Prioratus, Guardianatus & similes. Sed circa id quod ait manere priuatum talem Monachum absque vlla declaratione, vide suprà *v. Leges num 6.*

6 Si simonia hæc in obtinendo beneficio, vel officio fuit commissa inscio ipso obtinente, & possidente beneficium, vel officium, quia scilicet inscio illo data est pecunia, vel quid simile collatori ab amico, consanguineo, &c. tunc taliter ignorans neque peccauit, neq; censuras incurrit. Tenetur tamen vbi primùm sciuit interuenisse pactum simoniacum, renunciare officium, vel beneficium, quia per ius canonicum, & Bullas Pontificias est inhabilis ad illud etiam si ignorans recepit, & postea sciuit: tenet expresse Nau. *libr. 5. Consil. tit. de simonia consil. 65.* In modo tamen renunciandi, vide suprà *cit. num. 6. ver. Leges. & ver. Officia Ordinis. num. 7.*

7 Si quis nondum obtinens officium, vel beneficium sciuit antea, simoniam ab alio commissam, circa officium sibi dandum non potest acceptare, & tenetur illud renunciare, tunc enim multo magis est inhabilis, & ferè cooperatur simoniæ alterius. Clarè deducitur ex proximè dictis. Si verò ipse procurans officium, vel beneficium commisit simoniam, antequam illud acceptet tenentur omnino renunciare, non enim potest acceptare cùm sit excommunicatus, & inhabilis: si verò iam acceptauit tenetur renunciare. Sed adhuc vide *dicto verb. Leges. & verbo Officia Ordinis in modò renunciandi, locis proximè citatis.*

8 Est præterea simoniacus per ius canonicum & citatas Bullas Pontificias, excommunicatus, suspensus, & inhabilis ad officia, & priuatus obtentis. *Extrauagante 2. de Simonia*, & Capucinus *cit. l. §. Et primò notandum.*

SOLICITARE FOEMINAS IN Sacramento Pœnitentiæ.

COgit necessitas temporum, humanitatis fragilitas, & sanctissimum Ecclesiæ decretum per summam agere de titulo proposito. Nam Sanctiss. D. Paul. V. propria Bulla mandauit Inquisitori Generali huius regni, vt procederet contra Cõfessores solicitantes fœminas in confessione, sicut contra suspectos in fine: & praxis vidit hoc iam obseruatum. Prodierunt statim multæ expositiones virorum sapiẽtium, tum prelo traditę, tum manu scriptæ. Et quia res grauissima est, volui tantisper meam opinionẽ scribere, cum submissione sancto tribunali Inquisitionis: Sed tamen prius necesse est audire tenorẽ Bullæ, & mandatum DD. Inquisitorum pro executione eiusdem Bullæ.

Bulla Sanctissim. D. Pauli V. contra Confessores solicitantes fœminas in Confessione.

Paulus Papa V.

DIlecte fili, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cùm sicut nuper accepimus non sine animi nostri molestia, diuersi Sacerdotes in Regnis Hispaniarum, ac eorum Ciuitatibus, & Diœcesibus curam animarum habentes, siue eam pro aliis exercentes, aut aliàs audiendis confessionibus pœnitentium deputati, in tantam proruperunt iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi cõfessiones abutantur: Nec illi, & qui id instituit Domino nostro Iesu Christo iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones alliciendo, & prouocando, seu allicere, & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis, grauiorum peccatorum mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in Diuinæ Maiestatis offensam, & animarum perniciem, ac Christi fidelium non modicum damnum. Nos in animo inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholi-

tholica rectè senserint Sacramentis ab ipso Deo institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant. Fraternitati tuæ de cuius eximia charitate, virtute atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus, & mandamus quatenus per te, vel per alium, seu alios, à te deputandum, sed deputandos, contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum regnorum, ac illarum ciuitatum, Diœcesum, de præmissis quomodolibet diffamatos, tam sæculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, Sedi Apostolicæ immediate subiectorum Ordinum Regulares, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & præminentiæ existant, tam super præmissis, quàm super fide Catholica, & quidquid de ea sentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, iuxta excessuum suorum qualitatem prout iuris fuerit, punias: eos etiam, si & prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, sæcularis iudicis arbitrio puniendos tradendo, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorum, nec non Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis quibuscunque tenoribus, & formis, ac quibuscunque clausulis, & de actis etiam Motu proprio, aut aliàs quomodolibet concessis etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus & eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Dat. Rom. apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris die 16. Septemb. 1608. Pontificat. nostri Anno 4.

PVBLICATIO ET MANDATUM DD. Inquisitorum.

PRo executione prædictæ Bullæ DD. Inquisitores Eboræ particulare mandatum seu edictũ publicarunt, pro obligandis fidelibus, vt denunciarent sancto Tribunali culpatos in tali delicto; quia verò tenor illius edicti, multum iuuat pro dicendis, libuit hic adscribere non integrum, breuitatis gratia, sed substantialia verba nobis inseruitura.

Mandamus authoritate Apostolica sub pœna excommunicationis maioris ipso facto incurrenda singulis personis, &c. vt intra dies triginta scientibus quoscumque Sacerdotes, sæculares, vel regulares Religiosos, cuiuscunque Ordinis, &c. solicitasse in actu cõfessionis, prouocasse, vel procurasse aliquas mulieres ad actus turpes, & inhonestos denuncient intra prædictum tempus huic sanctæ Inquisitionis Tribunali, &c. Dat. Eboræ anno 1609. die 21. Iul.

SEQVITVR EXPOSITIO.

ANtequam expositionem aggrediar summariam pro grauitate talis delicti, pondero verba, seu rationem Sanctiss. D. Papæ: dolentis quòd tales Confessores, cum deberent aliàs pœnitentes Deo reconciliare, illas onerant mole grauiorum peccatorum: Et rectè quidem sanctissimus Papa. Deberent enim Confessores pœnitentes prouocare ad lacrymas, idcirco enim Sacramentum confessionis dicitur Sacramentum Pœnitentiæ, quæ pœnitentia consistit in lacrymis ac dolore, ad quæ duo Confessor prudens debet prouocare pœnitentem: hi prouocant ad infernum. Inhærens autem verbis Papæ, de mole peccatorũ, credo ipsis confessoribus posse applicari illud Christi Domini dolentis, Matth. 8. *Væ homini illi per quem scandalum venit: expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Si enim Christus Dominus de quouis scandalo actiuo id protulit, multo magis dicendum erit de tali Confessore in Sacramento Confessionis dante tale scandalum actiuum, diabolicum, & sacrilegũ, idque pusillis fœminis, & cum preiudicio aliorum scientium tale delictum, qui exindè poterunt talis, ac tam necessarij Sacramenti tædium concipere.

2 Primò igitur dico tales Confessores esse suspectos de fide: sic enim expressè declarat Papa, dicens se nequire in animum inducere, quòd tales rectè sentiant de fide. Cùm ergo suspectus in fide sit deferendus ad Tribunal sancti officij, sic etiam

etiam deferendi erunt tales Confessores, seruatis conditionibus infra dicendis.

2 Illa verba Bullæ, *Alliciendo & prouocando: seu allicere, & prouocare tentando*: clarè innuunt non solùm puniri tales Confessores si effectu secuto prouocauerint fœminas, seu effectu secuto illæ manserint persuasæ ad actus turpes, sed etiam si illæ repugnauerint, dummodo talis Confessor attentauerit persuadere. Vbi vides legislatorem pari pœna punire affectum, seu conatum solum ad opus, etiam effectu non secuto. Quamuis enim communior Iuristarum opinio apud Iul. Clarum *quæst. 92. Practic. crimin.* teneat affectum, seu conatum ad crimen non puniri eadem pœna effectu nō secuto: id debet intelligi, nisi lex expressè decernat ob criminis atrocitatem. Et hic Papa ita exprimit, vt patet ex verbis citatis.

3 Dicetur Confessor solicitare, vel attentare id facere, si verbis id faciat, directè, vel indirectè, dummodo sint sufficientia ad prouocationem. Idem dicendum erit si absque verbis facto prouocet, vt si fœminam osculetur, manus eius libidinosè tangendo, vel aliam corporis partem cùm sit manifesta prouocatio, patet ex verbis generalis Bullæ, quæ solùm prohibent prouocationem, & solicitationem non distinguendo de medijs quibus fiat prouocatio. At opera prædicta, & similia magis prouocant, & solicitant quàm verba, vt patet experientia, & ex communi omnium acceptione.

4 Habebit tamen hic locum ad excusandum, paruitas materiæ, sicut habet in omni alia materia. Vnde si Confessor dicat fœminæ verba leuia, vel aliud signum, vel opus leue faciat indicatiuum amoris lasciui, quæ verba ad iudicium prudentis viri nec sint peccatum mortale, nec sufficientia ad persuadendum: credo quòd talis Confessor non sit accusandus. Est enim communis opinio materiam leuem, & paruam excusare in omnibus delictis, saltem à pœna Ecclesiastica, vt supra diximus in simili *verb. Excommunicatio circa percussionem clerici interius malam mortaliter, & exterius tantum venialem ob paruitatem operis*. Vide suprà, *verb. Excommunic. n. 1.*

5 Virtute huius Bullæ non erit denunciandus Confessor, qui intra Sacramentum Confessionis solicitauerit viros ad peccatum nefandum. Quamuis enim istud peccatū grauius sit, quàm solicitare mulieres ad actum turpem ordinarium, lex tamen ista pœnalis est, & solùm loquitur de fœminarum solicitatione, & iuxta communem Doctorum opinionem non est extendenda ad similes casus etiam atrociores, vt inter alios tenet Castr. *libro 1. de lege pœnali capit. 2.* citans Abbat. & Rodrig. *tom. 1. q. q. 47. art. 1. ad finem.* Dixi, *virtute istius Bullæ*. Nam virtute alterius Bullæ Pontificię qua Inquisitores inquirunt etiam de crimine nefando tenebitur pœnitens denunciare, si Confessor intra hoc Sacramētum committat aliquid pertinens ad tale delictum consummatum, quod obliget ad denunciandum: ac fateor oppositum istius dicti esse probabile, & tales deferendos esse ad Inquisitores virtute huius Bullæ, tenet Lopez 4. *part. Instruct. cap. 35.* & Salzedo *in Pract. Crimin. cap. 82. secundæ impressionis.*

6 Non est obligatio denunciandi de Confessore, qui ante Sacramentum, vel post illud perfectum, fœminam solicitat. Hæc colligitur clarè ex verbis Bullæ, ibi: *In actu audiendi confessiones*: Item ex alijs verbis paulò post additis ibi. *Dum earum audiunt confessiones*. Quo nihil clarius dici potuit ad intentum vt non obliget Papa illos denunciari nisi tale crimen commiserint intra ipsum Sacramentum iam inchoatum, & nondum finitum: confirmo idem ex verbis edicti DD. Inquisitorum supra positis, vbi solùm iubent denunciare de Confessoribus solicitantibus in Sacramento confessionis. Dictio enim illa, *in*, clarè significat intra Sacramentum, non extra. Et probatur, quia lex ista pœnalis est, vt patet; constat verò per regulam iuris *in 6. Regula 15.* quod odia restringi, fauores conuenit ampliari. Item *ibidem Reg. 49.* In pœnis benignior est interpretatio facienda. At non est benigna, sed dura interpretatio, pœnam impositam crimini facto in Sacramento, extendere ad crimen factum prope Sacramentum, seu ante ipsum, vel post ipsum Sacramentum. Addo exemplum in alio sacrilegio: nam habere copulam carnalem in Ecclesia est sacrilegium, & pol-

luat

luit illam. At si fiat extra Ecclesiam, sed propè illam nemo dicet quòd sit sacrilegium, vel quòd polluat illam, etiamsi fiat propè illam in distantia vnius cubiti, dummodo fiat extra illam. Ergo à simili, hoc sacrilegium in solicitatione fœminarum, si fiat paulò ante Sacramentum incæptum, non comprehenditur in ista lege: Imò neque in rigore erit sacrilegium: nondum enim propriè, & in rigore fit iniuria Sacramento, cùm nondum existat. Nemo enim antequam existat in rerum natura propriè potest iniuriam pati. Et per hæc facilè soluentur allata ab aliquibus sine fundamento Bullam extendentibus ad Confessores tale crimen committentes ante incæptum, vel post finitum Sacramentum.

7 Confessor hoc delictum committens intra Sacramentum, qui tamen illud commisit ante publicationem istius Bullæ, id est, ante annum 1609. non debuit tunc, nec debet hodie denunciari, sed solùm est denunciandus qui commisit post publicationem Bullæ: probatur, quia nulla lex ciuilis, vel Ecclesiastica obligat nisi post sui publicationem, neque extenditur ad puniendа delicta facta de præterito, sed ad facienda de futuro: habetur expressè in vtroq; nisi fortè lex ipsa claris verbis exprimat se etiam punire præterita, sic habet expressè *cap. cognoscentes. de Const.* ibi in illius verbis: *Quoties nouum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, vt dispendijs præterita non commendet.* Et ibidem Gloss. *ver. futuris.* idem expressius habetur *eod. tit. cap. vltim.* Vbi Papa Greg. IX. explicans quandam constitutionem à se paulò ante editam, sic ait: *Declaramus, non ad præterita sed ad futura tantùm extendi; cùm leges, & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita, facta trahi, nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.* sic ibi, quo nihil clarius dici potuit. Citat etiam ad hoc Azor. 1. *tom. lib. 5. cap. 16. q. 13. Cæsar. ff. de publicanis. & l. leges. C. de leg.* Vbi ponit Azor casum ratum ad hoc intentū decisum in priori lege citata.

8 Scio multa contra hoc dictum ab aliquibus obijci, quæ omitto breuitatis gratia: maximè quia iam transacti sunt anni vndecim à publicatione Bullæ, in quo tam longo spatio non est credibile casibus ante publicationem Bullæ occurrentibus, non fuisse iam datum remedium. Et non vacat vacare quæstionibus non necessarijs. Vnam tantùm propono instantiam contra præcedens dictum. Nam Sum. Pontifex hic declarat suspectum esse in fide Confessorem taliter solicitantem. Sed suspectus in fide semper est deferendus Inquisitoribus etiam si à tempore antiquissimo crimen commiserit ratione cuius sic est suspectus, vt patet, neque ad hoc indigent Inquisitores noua commissione, sed possunt punire suspectum de fide peccantem, à tempore præterito longissimo. Ergo si iste Confessor solicitans est suspectus de fide, illius crimen etiam commissum ante publicationem istius Bullæ est deferendum ad tribunal fidei. Ad hanc instantiam respondeo proponendo aliam quæstionem. Si hoc crimen ante publicationem istius Bullæ tanquam suspectum de fide pertinebat ad tribunal fidei, quid opus fuit petere à Summo Pontifice, vel ipsum Motu proprio facere specialem concessionem & commissionem Inquisitoribus, vt de illo inquirerent, atque illud punirent, quod antea non faciebant, sed soli Episcopi? Quæ specialis, & noua concessio extensa ad Inquisitores videtur supponere crimen antea non pertinuisse ad illos, vel ob non vsum, vel quid simile quod Papa intellexit. Ergo cùm antea de illo Inquisitores in particulari non inquirerent, signum est quod noua illis concessa potestas sit solùm pro futuris, non verò de præteritis, quia lex præterita non exprimit, & clarè supponit antea Inquisitores de isto delicto non solere inquirere. Et quemadmodum priuilegium potest amitti in parte per non vsum quia scilicet nunquā fuit illa pars priuilegij posita in praxi. Si etiam, quamuis sit priuilegium amplum Inquisitorū puniendi omnia delicta contra fidem: potuit tamen pars ista illius priuilegij inquirendi de his Confessoribus perdi per non vsum, quia nunquam de tali crimine inquisierant. Et sic fuit necessaria noua concessio, seu extensio ista facta per D. Papam, quæ cùm sit noua, & quoad hoc concedat nouam potestatem nihil loquens de præteritis, restat, vt solùm de futuro intelligatur.

9 Si fœmina solicitet Confessorem in

Sacra-

Sacramento ad actus turpes, & inhonestos: non tenetur Confessor de illa denunciare coram Inquisitoribus. Neque obstat, quod quemadmodum Confessor solicitans est suspectus de fide ob notabilem irreuerentiam Sacramenti, ita femina solicitans intra illud ob eandem causam videtur suspecta de fide, & proindè denuncianda. Non, inquam, obstat: primò, quia lex est pęnalis, & solùm loquitur de Confessore, non verò de fœmina lex vero pęnalis non est extendenda ad similes casus, vt supra diximus. Secundò, quia non est eadem ratio in fœmina abutente Sacramento, atque in Confessore; nam Confessor maiorem irreuerentiam infert Sacramento, quàm femina: est enim Confessor Minister ex officio cum charactere, ac iurisdictione, & obligatur iure diuino illud ministrare existens in gratia: quæ omnia non requiruntur ex parte feminę recipientis Sacramentum. Adde quòd posset femina accusare Confessorem de fracto secreto sacramentali, quod foret magnum Sacramenti aliàs præiudicium.

10 Si fęmina prius solicitauit Confessorem, & ipse tentatione victus consensit, & intra Sacramẽtum turpes actus exercuit, vel intra Sacramentum consentiens, & postea peccauit: non tenetur fęmina resipiscens illum denunciare. Probatur clarè ex verbis Bullæ: *Allicere, vel prouocare*: quæ supponunt preces, & postulationem prærequisitas. Confessor verò prius solicitatus non rogat, non prouocat, neque solicitat.

11 Immorantur aliqui hoc loco in mouenda quæstione, vtrùm per hanc Bullam adimatur potestas Episcopis, ne per se solos possint de hoc crimine inquirere absque Inquisitoribus, illudque punire. Alij dicunt adimi, alij negant: meum non est hoc disputare ipsi viderint quibus interest: Ego non video in Bulla verba aliqua quibus Papa hoc illis interdicat, quod illis ex ordinario antiquitus competebat. Alij insuper cruciantur in explicandis illis verbis Bullæ: *Quomodolibet diffamatos*: quibus Papa concedit vt diffamatos de hoc crimine aliqualiter, possint punire, & inquirunt qualis infamia præcedens necessaria sit, vt possit crimen ab Inquisitoribus puniri. Ab hac etiã disputatione abstineo, quia meum non est docere, vel consulere quid DD. Inquisitores facturi sint. Solùm disputo de eo quod conuenit facere Religiosis, ac pęnitentibus, cæterisque Confessoribus.

12 Ex dictis *n.6.* oritur, vel potius resoluitur præsens dubium. Adiuit fęmina Confessorem: vel iste illam vocauit in loco vbi solent confessiones audiri, sed fœmina non habuit animum confitendi, neque Confessor intendit ministrare Sacramentum: sed propter circunstantes signo Crucis præmisso simularunt actum Sacramenti, & Confessor in fine simulauit exterius verba absolutionis. Et in medio horum duorum Confessor solicitauit fęminam: quæris an teneatur fęmina denunciare de Confessore? Ex prædictis *nu. 6.* credo non teneri, eteniam non solicitauit in Sacramento, seu intra Sacramentum. Imò cùm ibi nullum interuenerit Sacramentum, nulla iniuria facta fuit Sacramento, ac proindè nullum sacrilegium interuenit.

13 Maior dubitatio est. Quidam Confessor re vera carens iurisdictione ad ritè absoluendum, vel quia erat excommunicatus publicè denunciatus, vel notorius clerici percussor, vel alia via carens iurisdictione, audiuit confessionem fęminæ, & intra illam solicitauit eandem: vtrùm incurrat hanc pęnam, & fęmina sciens inualiditatem Sacramenti teneatur illum deferre ad S. Tribunal? Ista quæstio pendet ex alia discussa in materia de legibus an pęna imposita à lege alicui actui, incurratur ab illo qui fecit illum actum, sed fuit actus nullus, v.g. imponit lex Canonica pęnam rebaptizanti: rebaptizauit quis hominem iam verè baptizatum, ac proindè secundus Baptismus ab isto fuit factus nullus: vel etiam baptizaui exterius hominem iam baptizatum, sed sine intentione baptizandi, & proindè iste secundus actus fuit nullus: quæritur, an iste secundus rebaptizãs nulliter, incurrat pęnas rebaptizantis? Respondet Suarez (cui assentio) *tom. de Legibus, lib. 5. c. 34. nu. 9. & 10.* non incurrere: probat ibi latè, omitto probationes breuitatis gratia. Cuius ibi decisio facit optimè ad propositum dubium. Et ita dicendum prędictum Confessorem carentem iurisdictione, siue faciat bona fide circa carentiam iurisdictionis,

nis,siue mala fide,cùm faciat,vel prætendat facere actum nullum, in absoluendo, non incurrere penam istius Bullæ. Et quidem si faciat mala fide sciens se carere iurisdictione, & tamen audiat cõfessionem feminæ, res est clara,& exempla Suar. id probãt in rebaptizante mala fide. Si verò hic audiẽs cõfessiones, & solicitãs careat iurisdictione,& credẽs bona fide se illam habere,sed mala fide intendat solicitationem,tunc tota dubitatio est. Puto casum resolui posse per alium commun iter decisum,v.g. Intẽdebam percutere Petrum laicum tantùm: sed ille erat Petrus clericus inuincibiliter ignoratus. Non incurri censuram percussoris clerici,quia de hoc habui bonam fidem: sed peccaui mortaliter ex occisione proximi sæcularis. Sic videtur posse responderi in isto malo Confessore solicitante, qui habuit quidem bonam fidẽ iurisdictionis: sed malam in solicitatione: sed semper recurrendũ est ad ibi dicta ex Suar. quòd iste Confessor faciẽs bona fide circa iurisdictionẽ exercet actũ nullum, qui in lege nõ punitur, iuxta ibi dicta. Omitto alia,quia casus rarus est, & nunquam femina has circunstãtias iurisdictionis solet, vel potest aduertere.

14 Ex proximè dictis facilè resoluitur àliud dubium, quod hic ab aliquibus proponitur: an videlicet si laicus, vel Clericus non Confessor occultè ponant se in loco confessionibus deputato,& fictè audiant confessionem feminæ, illamque ibi solicitent, incurrant in penam huius Bullæ? Dicendum est enim iuxta prædicta, non incurrere,quia prætendunt facere actum nullum, idque scienter. Et Bulla loquẽs de audiẽda cõfessione sacramentali,loqui videtur iuxta cõmunẽ acceptionẽ de cõfessione vera,valida,& ordinaria.

15 Si femina intra cõcessionem solicitata consensit, vt ibi, vel extra Sacramentum actus turpes, & inhonestos exerceret, non tenetur denunciare de Confessore. Probatur ex dicto communi Doctorũ,quòd socius criminis, vel complex nõ tenetur denunciare de socio delinquente cum periculo suæ infamiæ, non enim tenetur prodere se. At ista femina denuncians de tali Confessore exponit periculo suam famam, poterit enim Confessor in tribunali fateri se tales, ac tales actus inhonestos cum illa habuisse,illa non repugnante: quod foret fœminam prodere se. Ita in quodã casu hæresis consuluit Nauarr. ferè in simili de socio non obligato ad se prodendum, *libr.5.consiliorum,tit.de hæretic.consil.*8.maximè *num.* 3. Quamuis *ibid.* oppositum sentiat de homine ibi consulente non valente tempore præterito denunciare sine suo periculo, sed postea potente. At prius dictum, videlicet non obligare præceptum denunciationis cum periculo propriæ famæ est communis doctrina,& probatur ex regula superius tradita, *verb. Præceptum*: quòd scilicet lex naturalis preponderat legi positiuæ: at conseruare propriam famã pertinet ad legem naturalem: denunciare verò pertinet ad legem positiuam humanam & ideo socius delicti nõ tenetur se prodere cum magno suo periculo denunciando de alio. Sayro *Clau.Reg.lib.*12. *cap.*14.*num.*32.*&* *num.*26.

DE MODO QVO FIERI debet denunciatio Confessoris solicitantis.

16 IVbent DD. Inquisitores in prædicto edicto,vt denunciatio istius delicti fiat intra dies triginta, à cognitione delicti. Si verò intra illos non fiat,incurretur posita excommunicatio ipso facto. Imprimis vide pro ista, & similibus denunciationibus faciendis quæ diximus supra, *in his Addit. verbo Correctio fratrum. tit. de denunciatione*: ibi enim dicta, hic etiam suo modo inseruiunt.

17 Cùm istud præceptum ab Inquisitoribus impositum sit Ecclesiasticum, & conforme legi diuinæ, patitur easdem modificationes, quas Doctores tradunt seruandas in edictis Ecclesiasticis pro visitatione, ac denunciatione latis, vno, vel altero exceptis,circa durationem temporis,vt mox dicemus. Ita Sayro loquens etiam expressè *de edictis Inquisitorum*, *lib.*12.*Clau. Regiæ*, *cap.* 14. *num.* 22. Vbi prius proponit de edictis Episcoporum, & Inquisitorum pro visitatione latis, seu publicatis, & dicta in sequentibus applicat ad edicta amborum. Ego verò antequam vlterius procedam: noto hanc differentiam inter edictum Episcopi latum pro

pro visitatione, seu denunciatione, & edictum Inquisitorum pro eodem fine: Nā edictum Episcopi pro visitatione, finita visitatione illius loci in quo ponitur, non ligat amplius; vel saltem paulò post moraliter finitur, quia illorum visitatio est transiens, temporanea, seu ad tempus: Ad edictum Inquisitorum pro denunciatione facienda obligat semper, & tota vita, quia semper illud tribunal visitat: vt inter alios tenet Henriquez *to.2.lib.13. de excom. c.*18.§.4. *Littera M. in Gloss.* Vnde fęmina obligata de hoc delicto denunciare quæ post 30. dies non denunciauit, etiam si absoluatur ab ista excommunicatione, non deobligatur, sed tenetur semper ad faciendam denunciationē.

18 Hinc sequitur proportione habita valere in hoc casu excusationes illas quę excusant à denunciando in alijs edictis aliorum Episcoporum, & Prælatorum regularium. Est enim eadem ratio in omnibus, cùm sint leges Ecclesiasticæ conformandæ legi naturali, ac diuinæ positiuæ, imò & Ecclesiasticæ positiuæ. Quoniam verò in generali iam dixi de causis deobligantibus à denunciatione horum dubiorum supra *cit. v. Correctio*, & *titulo Denunciatio*, ibi dicta ex doctissimo Nauarro hic repeto. Ibi ergo ex Nauar. *in Sum.Latina n.46.ca.25.* dixi sex esse causas ob quas omnes, vel singulas illatum potest quis deobligari à denunciatione facienda: prima est quando peccatum est emendatum. Si enim fœmina certò sciat, per suam admonitionē Confessorem esse pęnitentem, & moraliter intelligat illius pœnitentiam de præterito, esse veram, nō tenebitur denunciare; quia finis denunciationis est emēdatio proximi; cùm verò fœmina intelligat moraliter istum Confessorem ex sua admonitione esse emēdatum, cessabit obligatio denunciationis, quia cessauit finis qui illius erat emendatio proximi. Secus erit si fœmina dubitet, si Confessor non verè pœniteat, quia tunc tenebitur denunciare.

19 Secunda conditio ibi deobligans à denunciatione posita à Nau. erat defectus probationis, id est, si denunciator non poterat probare. Et in hoc casu fœminæ solicitatæ, dico hoc non valere: cū sit crimen commune, id est, contra communitatem, & si fœmina non possit probare cum alio teste, hoc crimen solitum fieri in occulto, neque potens habere testes, non expectat vt habeam testem cum quo probare possim, sed denunciandum est, si non sit spes emendæ præcedente correctione fraterna cum termino ordinario, vt mox dicemus. Alias causas excusantes à denunciatione ibi vide, quæ non faciunt adeo ad hoc intentum.

20 Solùm immoror, vel aduerto in modo faciendæ huius correctionis fraternæ à fœmina: & quid illi facere conueniat, In quo dubio satis respondeo quod dixi supra *verb. Correctio fraterna*, *numero* 1. Vbi dixi ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 35. *articulo* 7. & Nauarr. *in Summ. Latina c.* 24. *num.* 14. & tenet Corduba *in annotation. super Sotum*, *de tegendo secreto*, *folio* 40. & alij, videlicet quòd in crimine hęresis etiam habet locum correctio fraterna si sit spes moraliter certa emendæ. Secus si ex circunstantijs personæ maculatæ originis, malæ conuersationis, & consuetudinis moraliter non speratur emenda. At hoc crimen solicitationis fœminæ ad actus turpes, cùm non sit formaliter hæresis, à fortiori patietur eandē legem, vt si sit spes emendæ attenta circunstantia Sacerdotis nō infecti macula natiuitatis, aliàs non inhonesti: non assueti similibus, sed tentationem transeuntem possi: credo quòd fœmina illius suasioni dissentiens, illumque corrigens, & resipiscentem moraliter credens, deobligatur ab ista denunciatione. Si verò fœmina has conditiones in Confessore non inueniat, vtpote quia maculatæ generationis sit: vel quia inhonestus: vel quia malis moribus imbutus, vel quia ex sua monitione, & correctionem paruum doloris signum, vel nullum ostendit, vel, quia etiam ostenderit, illa rationabiliter fictitium credit: tunc tenetur denuntiare, quia his pręcedētibus correctio nihil proficit: & crimen est contra cōmunitatem, Ecclesię scilicet, cū sit pertinens ad fidē.

Consulerem verò ego fœminas in hoc casu, vel Confessores, vt illis consulant, quod antequam denunciationem faciāt, consulant viros doctos, & pios, qui iudicent de obligatione denunciationi: ideo nāque DD. Inquisitores illis assignans 30. dies,

dies, vt possint viros doctos consulere in re tam graui, qualis est Sacerdotum punitio. Si verò attentis circunstantijs proximè dictis, & præmissa correctione fraterna, non sit spes certa moraliter emendæ, tenetur fœmina denunciare, vt dixi, etiamsi crimen secretum sit. Nam est crimen contra bonum commune, & quando non est spes emendæ non obligat correctio fraterna. Qua de causa non approbo quod multi recentiores in hoc particulari hic faciunt inquirentes, quæ diffamatio sufficiat in hoc casu vt fœmina, vel alius denunciet. Nam si sit Confessor emendatus certò moraliter, non est obligatio denunciandi, quia cessauit finis denunciationis, vt diximus ex Nau. qui finis est emendatio proximi. Si verò non sit emendatus: neque sit spes emendæ ex correctione fraterna facta facienda, est denunciandus quantumcunq; crimen sit secretum; quia est crimen suspectum de hæresi, & proindè contra communitatē. Et ita fit in crimine hæresis, quod etiam secretissimum defertur ad Inquisitores, quia est contra communitatem, & de ordinario in illo non est spes emendę, maximè in personis suspectis maculatæ generationis, & prauæ consuetudinis.

Iam verò supra dixi, quòd quando hic Bulla ponit verba illa: *Quomodolibet diffamatos*, non attendit ad obligationem fœminæ, vel aliorum denunciatium id enim remitteret Papa ad leges alias Canonicas, & expositiones Doctorum; neque hic Papa verbū aliquod ponit circa obligationem denunciantium. Sed proximè citata verba pertinent ad Inquisitores, vt puniāt quomodolibet diffamatos, vt clarè patet ex tenore Bullæ. Et proindè ipsi Inquisitores videant quos, & quomodo diffamatos possint punire. Ego enim hoc non intendo decernere, neque consulere possum. Solùm aduerto Papam in illis verbis nihil tradere circa obligationem denunciandi, id enim solùm faciunt Inquisitores suo particulari edicto: & tam Papa, quàm illi modum, & leges denunciandi de crimine relinquunt legibus Canonicis, & Doctoribus pijs explicantibus obligationē denunciationis.

21 Si fœmina solicitata sit nobilis, vel Monialis, vel alia non potens adire Inquisitores absque infamia, satisfaciet denunciando per epistolam missam ad Inquisitores tradendo epistolam familiari alicui sācti Officij, vel stet consilio sui boni Confessoris. Hæc enim faciens, facit quantum in se est. Aduerto tamen quod, (sicut credo) in singulis oppidis paruulis vbi non residet Tribunal Inquisitorum Vicarij pedanei ex illorum commissione delegata solent excipere huiusmodi denunciationes pertinentes ad illud Tribunal circa personas nō valētes illud adire.

22 Iubent Inquisitores vt denuncient de crimine isto illi etiam qui sciuerint. Quibus verbis innuunt non solam fœminam solicitatam teneri denunciare: sed etiam illos, qui delicto sciunt. De his autem delictum scientibus, currit eadem doctrina quę supra dicta est de fœmina *toto num.* 2. Quando enim fœmina excusabitur à denunciando iuxta ibi dicta, excusabuntur scientes: & è contra quando illa tenebitur, tenebuntur scientes. Cùm hac declaratione quòd aliquando fœmina obligata non poterit ire personaliter & alij scientes, & valentes adire Tribunal S. obligantur, seruando prius dicta *proximo dicto n.* 2. & illa quæ dicunt Doctores in materia correctionis, ac denunciationis fraternæ: quæ hic non possum transcribere: Solùm admoneo, quòd si aliquis audiuit à fęmina, quę est malæ famę & inhonesta, vel linguæ maleuolæ, quid simile, vt meritò nō sit illi adhibēda fides, & illa dicat se fuisse solicitatam à Confessore; is qui audiuit non tenetur denunciare, quia non audiuit à persona fide digna. Ita Nauar. in simili, vel communi casu, *c.25.n.46.in Sum. Latina*, & alij cōmuniter. Secus si fœmina quæ quæritur se solicitatam sit honesta, & bonæ famæ, tūc enim audientes tenentur denunciare.

23 Sacerdos solicitans intra Sacramentum Pœnitentiæ non incurrit istam censuram positam ab Inquisitoribus, neque committit aliquod peccatum reseruatum à Papa, vel Inquisitoribus. Patet clarè ex tenore Bullæ, & ex tenore edicti Inquisitorum: nullibi enim ponitur censura neque reseruatio contra Confessorē, sed sola excommunicatio contra fœminam non denunciantem, & contra scientem qui non denunciat. Confessor verò

tinetur in Bulla Cęnę. Facit vltimò quod tradit Sanchez 2. *Decalog. ca.*10.*num.*26. dicens, illum qui legit libros prohibitos in Catalogo, si libri non sunt hæretici alicuius: vel si sint authoris hæretici, non tamen continent hęresim, vel non tractant de Religione, taliter legentem non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ reseruatam Papæ: sed incurrere excommunicationem positam in Catalogo, quæ non est reseruata, pro quo citat Graffis, Sayro, Azor. & Vgolin. Nota verbum vltimum, Quod excommunicatio Catalogi contra legentes libros prohibitos iuxta proximè dictas moderationes, non est reseruata. Et tamen hæc excommunicatio Catalogi pertinet etiam ad Inquisitores. Quæ omnia dico sub illorum censura, & correctione.

Et hæc sunt potiora dubia quæ possunt occurrere Confessarijs circa prædictam Bullam. Omitto alia facilia quæ ex prædictis facilè poterunt enodari.

STATVTVM.

Vide supra, *verbo Lex.*

RELigiones possunt concedere statuta obligantia ad mortale, & ad pęnam, quemadmodum Episcopi possunt in Synodo: & qui de hoc dubitaret, tanquam suspectus de fide puniendus videtur *cap. cùm accessissent, extra de constit.*

2 Quāuis vt plurimum lex, & statutum, sint idem: hic tamen loquimur de statuto propriè dicto inter Religiosos communiter accepto, quod scilicet fit in Capitulo Generali, vel Prouinciali concurrente, & suffragante maiori parte Capituli; & cōsensu Prælati: alias non erit statutum propriè, secundùm Innocent. *ca. nouit. de his quæ sunt à Prælatis*: sed erit mandatum, si fiat à Pręlato solo, vel à Pręlato cum paucis de Capitulo. Est communis.

3 Illud mandatum quod Prælatus solus, vel ipse cum paucis, Diffinitoribus scilicet, iubet in Capitulo, obligat quidem plus, minùsve, pro forma verborum qua iubetur, sed cùm non sit statutum factum à maiori parte Capituli, non est perpetuum, saltem in Ordine Minorum, sed tanquam mandatum finitur morte mandantis, vel illo amoto ab officio. Statutum verò est de se perpetuum, sicut ipsa communitas perpetua est. Rodriguez tenet expresse *to.*1.*q.*10.*art.*1. vbi ait statutum factum à Capitulo, sede vacante valere, etiam succedente Episcopo, nisi talis succedens reuocauerit. Si verò in alijs Religionibus est in consuetudine vt mandatum factum à solo Pręlato cum Diffinitoribus in Capitulo sit etiam perpetuum, ac duret illis amotis ab officio, tali consuetudini standum est. Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 28.*n.*47. ait, præcepta Superiorum ad aliquid faciendum vel non faciendum, si non emanant per modum constitutionis à potente illam facere, sed sunt mandata ab homine, semper expirant morte mandantis etiam re non integra: sicut expirat excommunicatio ab homine morte excommunicantis. Vide Cordub. *super Regul. D. Francisci c.*10.*q.*3.*punct.*1.

4 Duratio statuti Prouincialis cùm sit vera lex, idem dic de statuto generali, sequetur naturam legis canonicæ, vel ciuilis, quoad receptionem scilicet, interpretationem, abrogationem per contrarium vsum, &c. Non enim magis obligat statutū Religiosos, quàm lex canonica omnes fideles. Vnde cùm iuxta Doctores cōmuniter, lex non recepta ab initio non liget, & per contrarium vsum certo tempore abrogetur, de quo supr. *(verb. Lex.)* hæc omnia militant etiam in statuto Regulari Generali, vel Prouinciali.

5 Hospites alterius Prouinciæ tenentur ad statuta illius Prouinciæ in qua morantur, tam in foro interno, quàm externo, quoad culpam, & quoad pœnam. Et contrafacientes poterunt ibidem puniri. Suar. *to. de Legib. lib.* 3. *c.* 33. & *Sayr. lib.* 1. *de censur. c.*7.*n.*9. cum multis ibi citatis, & patet exemplo de armis prohibitis in lege sæculari, & lege ieiunij Prouincialis, quas leges tenentur etiam exteri obseruare in illa Prouincia in qua morantur.

6 Quoad legis, seu statuti non acceptationem in principio, noto quod est cōmunis DD. opinio, eam legem non ligare in conscientia, etiam si in principio culpabiliter, non fuit recepta ab aliquibus: sed tamen iam hodie Prælati sciunt, sed tacent: etiamsi nō sciant de omnibus

Prouincijs: est enim impossibile moraliter vt sciant de omnibus Prouincijs. Suarez *lib. 4. de legib. c. 16. n. 9.* & 10. contra preceptum verò iuris naturalis nunquam præualet non vsus siue contrarius vsus, quia lex naturalis nunquam abrogatur.

7 Si verò lex non seruatur à populo, quia habet ignorantiam illius, nō dicitur abrogari lex per illam ignorantiam, sed data scientia obligantur omnes ad illam, ac si tunc inciperet. Suarez *citato loco*, sed Nauar. *lib. 1. Consil. tit. de constitut. consil. 1. qu. 6.* tenet quòd etiam lex ignorata per contrarium vsum abrogatur tempore sufficienti, etiam si sit lex Papę: & probat, quia melior est conditio non seruantis per ignorantiam, quàm non seruantis scienter à principio: & tamen lex abrogatur non seruata à scientibus illam à principio per tempus sufficiens: ergo etiam abrogabitur per contrarium vsum illorum, qui non sciunt. Sic ille.

8 Priuilegia à quocumq; obtenta contra Regulam, & statuta Religionis, aut eius cōsuetudines irrita sunt. Vnde Ordo Minorum de Obseruantia reiecit priuilegium obtentum per quendam Commissarium Romanum, eo quòd tale priuilegium repugnaret puritati Regulæ nostrę. Rodrig. *tom. 1. quæst. 10. articulo 5.*

9 Statutum Regulare factum contra ius commune, est nullum: quia inferior non potest derogare legi Superioris. Vnde non valet statutum si fiat, vt sit nulla professio illius, qui vulgò dicitur Christianus nouus tantùm, si aliàs non descendit ab hereticis combustis: si tale statutum de solis Christianis nouis non sit expresè approbatum à Papa. Nauarr. *in terminis, lib. 3. Consil. tit. de Regul. consil. 5.* & Rodrig. *tomo 1. quæstion. 68. art. 2.* ait nō valere statutum factum quo iubetur ne in visitationibus denunciet Prælato is qui non fuerit presbyter. Ius enim canonicum non repellit à Religionis habitu illos qui tantùm fuerint Christiani noui, neque illorum professiones annullat. Neque item ius canonicum repellit à denunciatione Subdiaconos, Diaconos, & alios Religiosos quouis sacro Ordine carētes.

14 Prælatus superior tenetur seruare statuta suæ Religionis, & ad illa tenetur, quoad vim directiuam, non verò quoad coactiuam: id est, si non seruet, peccabit, quia non sequitur dictamen rationis dirigentis in qua fundatur statutum: & hæc est vis directiua ad quam tenetur; At si non seruet non cogetur subire pœnam positam à lege, quia Prælatus nō potest se punire, & hæc est vis coactiua legis, id est, pœna ipsius. Est communis Doctorum in materia de Legibus.

11 Statuta Religiosorum facta authoritate Papæ, & ab illo confirmata, possunt reuocari in alio Capitulo Generali sequenti, etiam si non interueniat specialis licentia Papæ. Tenet expresè Rodriguez *to. 1. q. 68. art. 5.* dicens hoc, non esse dispensare in lege Papæ: quia ibi confirmatio Papę circa præcedens statutū fuit quid accessorium, & non principale. Et ad hoc citat *cap. cum accessione, de constitut.* vbi Capitulū Cathedralis recessit per se à quodam statuto per Papam confirmato. Et hic confirmatio Papæ habet solùm vim fauoris, non verò legis Papalis: vt tenet Mirand. *to 2. qu. vigesimanona, art. 8.* Et citat præterea Rodrig. quandam legē, & Decium. At secus dicendum erit, si Papa alicui Capitulo Generali præciperet, vt nomine Papæ tale, vel tale statutum ordinaretur, vt fecit Sixtus V. in nostro Capitulo Generali Romano, suo tempore celebrato, circa electiones faciendas per schedulas secretas, & in similibus: tunc enim nullum Capitulum Generale illud poterit immutare: & quod etiam Abbatissæ forent triennales, vt ibidem mandauit. Vnde colliges statutum Prouinciale, factum in vna Prouincia, præsente, & confirmante Generali, posse postea inmutari, non obstante Generalis assistentia, & confirmatione, si fiat aliud Capitulum Prouinciale in eadem Prouincia.

Sixtus IV. concessit Fratribus Minoribus tunc præsentibus & futuris, quòd non possint ligari aliqua censura Ecclesiastica, nec vllo vinculo peccati mortalis propter statuta, vel consuetudines, vel declarationes dicti Ordinis (præter Regulam) à quocumq; Prælato editas, etiam authoritate Apostolica confirmatas: nisi illa statuta, consuetudines, & cætera, ex diuina lege, & præcepto Romanæ Ecclesiæ inducerent ad mortale. Et censuras, &

& pœnas aliter latas reuocauit, & annullauit: & voluit quod solùm haberent vicem pœnæ comminatoriæ; &c. provt habetur in Compend. Mendicant. *verbo Statuta Ordinis*, §.1.

Circa hanc concessionem (quam timeo male hodie exponi) noto primò ibi Collectorem priuilegiorum dicere, quòd ibi Sixtus IV. non reuocauit censuras Apostolicas positas à Summis Pontificibus contra Minoritas in Bullis, & declarationibus Pontificijs editis, vsq; ad tempus Sixti IV. sed solùm reuocasse, & annullasse statuta, & censuras positas à Prelatis Minorum. At Corduba, *in suis Addition. ad Compend. cit.* §.1. quem sequitur Rodrig. *to. 1. qu. Reg. q. 11. art. 8.* & Miranda, *to. 2. Manual. q. 29. art. 16. concl. 1.* dicunt Sixt. IV. in illa concessione cõcessisse, quòd nõ ligarentur Minoritę ad peccatũ mortale per statuta, cõsuetudines, & declarationes factas ab Ordinę, neque per censuras illius Ordinis: sed neque etiã ligarentur per censuras, vel declarationes factas à Papa ante Sixtum IV. editas in particulari pro Fratribus ipsius Ordinis. Dixi, *factas in particulari, pro Fratribus istius Ordinis*: quia dicunt hi tres authores, quòd hoc non obstante, ligabuntur Minoritæ censuris, & præceptis factis à Summis Pontificibus antecedẽtibus Sixtum IV. quando tales censuræ fuerint factæ, vel editæ contra omnes fideles Catholicos, vel contra omnes Religiosos in communi ab his enim non liberabuntur Minoritæ sed solùm ab editis per Papas ante Sixtum IV. contra ipsos Minoritas in particulari, causam huius rei assignat clarius Rodriguez *citato art.* ex Corduba.

2 Notant citati tres Doctores, & concordat Collector, *citato loco*, quòd censuræ, & declarationes Papales factæ à Summis Pontificibus post Sixtum IV. ligabunt Minoritas ad mortale: quia Papa antecessor non potest ligare manus sui successoris. Et proindè constitutiones, & declarationes Pontificiæ factæ post Sixt. IV. in particulari pro Minoritis omnino illos ligant ad mortale. Et sub censuris, quales sunt de non subornando, de electionibus sic, vel sic faciendis, & similibus multis in particulari editis circa Minoritas post Sixtum IV.

Tota dubitatio est de censuris latis à Prælatis Minorum post Sixtum IV. & de statutis Minorum factis in Capitulo Generali, vel Prouinciali, & declarationibus Prælatorum Minorum factis post ipsum Sixtum IV. an scilicet hæc omnia obligent hodie Minoritas, ita vt peccent mortaliter, & incurrant censuras contra illa statuta faciendo? Videtur enim quòd non incurrant aliquid horum: quamuis enim Papa antecessor non possit ligare manus Papę successoris, vt citati quatuor Doctores dicunt: potest tamen Papa antecessor ligare manus Prælatorum Ordinis futurorum, cùm sint inferiores Papæ: cùmque Sixtus IV. in illa concessione locutus de Prelatis, & Fratribus qui pro tempore fuerint, videtur quòd futurorum Prælatorum Minoritarum statuta, vel censuras noluerit hodie obligare ad mortale in conscientia.

Sit prima conclusio. In Ordine Minorum (idem dic de alijs Religiosis qui vellent cõmunicare citato priuilegio Sixti IV.) quandocumq. statutum aliquod, Generale, vel Prouinciale, prohibet, vel iubet aliquid per obedientiam, obligat ad mortale, absque dubio, post Sixtum IV. quod probatur clarè, quia Sixtus IV. nõ loquitur citata Bulla de statutis in posterum faciendis, sed de iam factis, vt patet ex illo verbo (*editis*) & declaratur, quia tale statutum continet obligationẽ voti obedientiæ. Et Sixtus IV. ibi non dispensauit in voto obedientiæ: neque decuit vt dispensaret in illo, aliàs corrueret totum regimen Religionis: imò credo neq; potuisse Papam in hoc voto dispensare, etiam si vellet: implicat enim contradictionem, aliquem esse Religiosum, & non teneri ad obedientiam. Vnde colligo puniendum esse, vt scandalosum, & temerarium Religiosum dicentem nõ obligare ad mortale statum Ordinis præcipiens aliquid sub obedientia.

Secunda conclusio. Statuta, vel præcepta lata à Prælatis Prouincialibus Minoribus sub censura, obligant ad mortale, & censura ligat contra facientes post illam concessionem Sixti IV. Hæc est æquè vera atque præcedens, & probatur, quia Prælati Religionum sunt verò Prælati, habentes iurisdictionem externam,

vt possint verè excommunicare suos subditos, vt probaui supra, *verbo Abbas ex iure*, & Doctoribus communiter. Et constat ex praxi communi Ecclesiæ, & Religionum. Vnde nostra statuta Generalia Tolletana, *titulo de pœna excommun.* dicunt puniendum esse veluti erroneum, & perturbatorem Ordinis illum Religiosum qui dixerit non posse Prælatos Ordinis (etiam Guardinum) suos subditos excommunicare. Neque verò Sixt. IV. debuit hanc iurisdictionem excommunicādi ab homine, vel per statuta, adimere Prælatis Minorum, vergeret enim in dānum boni regiminis, quod aliquando constare nequit absque fulminatione cēsurarum: & quando id Sixt. IV. intenderet iam eius priuilegium, seu lex præceptiua quoad hoc cessaret per contrarium vsum per tam longos annos post Sixtum, per quos annos Prælati in Ordine concedunt statuta cum censuris, & absoluunt contra facientes. Constat verò ex supradictis, quòd priuilegium potest abrogari per cōtrarium vsum: & quòd Prælati Religionum possunt explicare priuilegium Papæ, & illius vsum restringere, vel interdicere. Constat item quòd lex Papæ (quādo illa Sixti IV. concessio est lex pura, & non priuilegium) constat, inquam, apud Iuristas communiter, quòd lex Papæ per contrariū vsum potest abrogari intra 40. annos, imò intra 10. annos, de quo latè Suarez, *tom. de Legib. lib. 4. c. 16. à n. 11.* citans multos, & dicens esse communem.

Tertia conclus. In Ordine Minorum statuta generalia non obligant ad mortale, nisi aliàs interueniat ibi alia obligatio legis naturalis, vel diuinæ positiuæ, vel Ecclesiasticæ, vel si talia statuta sint posita sub censura, vel obedientia. Hæc est expressa in statutis nostris Tolletanis, *tit. de constit.* sub ijsdem verbis: & hæc declarat duas præcedentes conclusiones; & est Regula Capituli Generalis, cui Minoritæ stare debent: idem dic de statutis Prouincialibus. Circa quod statutum generale noto duo: primum est: quòd statuta non continentia obedientiam, nec censuram, non obligant ad mortale, imò neque ad veniale. Nam ibi absolutè dicitur, quòd non obligant ad culpam: & cùm lex non distinguat de culpa mortali, nec veniali, neque nos debemus distinguere. Secundum, quòd quando aliquod statutum Generale, vel Prouinciale, prohibet aliquid Prælatis sub pœna suspensionis ab officio duorum mensium, talis trāsgressio est peccatum mortale: est enim statutum cū censura suspensionis. Vnde Guardianus scindens arborem absque licentia ob quā est suspensus, peccat mortaliter.

ADDITIO.

Vide supra *verbo Lex*, hæc enim duo affinitatem habent. Maximè vide ibi *numero 14.*

IN particulari verò pro Ordine Minorum recurrit admonitio facienda circa illud quod dixi supra *eod. verbo Statutū, à n. 11.* latè, posse videlicet hodie Prælatos, & Capitula generalia Minorum condere statuta obligātia ad peccatum mortale, & fulminare in illis vel extra illa censuras validas non obstante concessione quadā Sixti IV. ibi adducta, & à nobis explicata. Ibi enim *conclusione 3.* pro vltima resolutione dixi statuta Fratrum Minorum, cōdita post illam concessionem Sixti IV. si contineāt obedientiam, vel censuram, obligare ad peccatum mortale: & illorum censuras ligare contrafacientes. Postea gauisus sum inuenire declarationem Pij V. circa eandem materiā dicentis, declarantis, vel decernētis idem omnino quod ibi dixi. Habetur declaratio in Bullario Rodriguez *fol. 982. colu. 1. nu. 28.* vbi refertur illum circa Minoritas sic decreuisse: *Item concessit, quòd per quæcumque statuta etiam Apostolica, non obligarentur Fratres ad aliquas censuras, seu pœnas Ecclesiasticas, vel ad peccatum mortale, sed tantùm ad pœnas, seu pœnitentias per Prælatos iniungendas: non obstantibus quibuscunque Apostolicis, seu regulæ declarationibus: dummodo non sit contemptus, vel mandatum non sit impositum sub pœna excommunicationis, vel in virtute sanctæ obedientiæ.* Sic ibi. Nota vltima, in quibus Papa expresè decreuit in tribus casibus statuta Minorum obligare ad mortale, si primò sit contemptus præcepti: nam contemptus grauis, ac deliberatus præcepti, etiam de re leui, est mortale ratione contem-

tempus, Secundò ait Papa peccari ibi mortaliter si statutum habeat annexam excõmunicationem. Tertiò, si in illo particulari aliquid in virtute sanctæ obediẽtiæ. Quo nihil clarius ad intentum potest desiderari. Et hoc est quod *in ead. 3. conclusione* dixeram. Quapropter contra oppositum dicentes, quasi contra temerarios in fide puto procedendum.

STIGMATA P. N. *Francisci*.

1 IN Comp. *verb. Stigmata P. Francisci* continentur primò quinque Bullæ diuersorum Pontificum commẽdantium dignitatem, & veritatem horum sacrorum stigmatum.

2 *Ibidem* etiam §. *6.* continetur Bulla Alexandri IV. qua prohibet sub excommunicatione Papæ reseruata, ne in Regno Castellæ, & Legionis aliquis audeat radere stigmata ab imagine P. Francisci. Et sub eadem censura prohibet ne quis prædicet prædictum Patrem caruisse illis veris stigmatibus. Et eos qui oppositum prædicauerint priuat officijs prædicandi, legendi, & confessiones audiendi.

3 *Ibidem etiam* §. 7. generaliter excommunicantur ab eodem Papa omnes detractores, contemptores, & irrisores horum stigmatum, & hanc censuram reseruat Sedi Apostolicæ.

4 *Ibidem à num. 9. & sequentibus*, continentur tres Bullæ Sixti IV. prohibentis sub excommunicatione, ne aliquis depingat aliquam imaginem alicuius Sancti, maximè B. Catharinæ Senensis, cum his stigmatibus. Et in prima Bulla probat Papa D. Catharinam illis caruisse, quia si inquit, illa talia stigmata haberet procul dubio Pius II. qui illam retulit in catalogum Sanctorum id sciuisset per examen suæ vitæ factum ante canonizationem, & si ita esset omnino rem tantam non siluisset in Bulla canonizationis: in qua tamen Pius nihil omnino ea de re dixit. Quæ est ratio in moralibus penè euidens.

5 S. D. Paulus V. promulgauit licẽtiam generalem omnibus Clericis Regularibus, & sæcularibus, vt possint recitare diuinum Officium de stigmatibus P. nostri Francisci, quod incidit die 17. Septẽbris,

6 Is qui impressit hæc stigmata B. Patri non fuit Angelus, sed ipsemet Christus. D. Sic Piza *in libro conformit. lib. 3. fruct. 31. fol. 304. colum. 2. in medio*, referens apparitionem Patris Francisci factam cuidam deuoto Religioso, quem hac de re edocuit ipse Pater. Consonat quod dicitur in hymno eiusdem festi in Breuiario Minorum, cùm dicit de Patre recipiẽte stigmata. Ad quem venit Rex è cœlo, amictu Seraphico, &c. Stigmata Patris nost. sunt canonizata ab Ecclesia. Nam habent ab illa diem festum assignatum: & tot testimonia Pontificum publica. Canonizatio verò, non solùm cadit supra Sanctos, sed etiam supra mysteria, vel supra festorum assignationem: in qua assignatione festorum Papa non potest errare. Est autem canonizatio testimonium publicum datum ab Ecclesia, de sanctitate, festo, vel mysterio, vt latè & benè probat D. Fr. Ædig. *lib. 1. de Concep. Deiparæ fol. 9. & lib. 2. fol. 307.* citans Suar. *n. 1.*

ADDITIO.

1 DOminus P. Paulus V. cõcessit Fratribus Minoribus de Obseruantia vt singulis mensib. semel qholuis mense recitarent Officium de Stigmatibus P. N. Francisci prima die cuiusque mensis non impedita aliquo festo nouem lectionum: excepto tempore Quadragesime, & Aduẽtus Domini: & hoc Officium diceretur ab Obseruantibus Minoritis sicut approbatum, & concessum prius fuerat pro Fratribus Minoribus Conuentualibus. Circa quod noto sequentia.

2 Primò, circa id quod dicit posse in officium recitari prima die mensis non impedita, non excludere, quin, si fuerit impedita prima dies possint idem Officiũ dicere secunda die, sexta, vel decima, vel vigesima, & sic de cæteris, vsq; ad finem talis mensis. Hoc enim concessio sonat, aliàs paruam gratiam cõcederet Papa, si impedita prima die mensis alio festo, amplius nõ liceret intra illum mensem, illud Officium recitare. Nam quinque, vel sex menses in prima die afferũt festa nouem lectionum. Secundò, Papa excipit tres menses Aduẽtus, & Quadragesimæ. Tertiò, multæ dies Dominicæ incidũt in primam

mam diem mensis. Si ergo impedito primo die mensis in anno aliquo festo nouem lectionum nõ liceret amplius tale Officiũ recitare, parum fauorabile esset priuilegium: maximè cùm vltra prędicta, multi dies infra octauas, vel ipsæ octauæ incidant aliquando prima die mensis. Adde quod Officium defunctorum obligans in choro prima die mensis non impediti, reseruatur ad quemcunque diem eiusdem mensis etiam vltimum non impeditum.

Postea idem D. Paulus V. concessit vt omnes alij præter Minoritas possent dicere Officium Stigmatum P. N. Francisci in suo proprio die semel in anno, v. gr. 17. Septembris Habetur concessio in Breuiarijs nouis Antuerpiæ anno 1616. apud Moretos in Offic. Minor. die 17. Septemb.

SVBORNATIO.

1 Subornatio est suasio, quia suadetur aliquid verum vel falsum, in bonum vel malum finem. Sic definit Cardinal. apud Rodr. *to.* 2. *q.* 56. *art.* 1. Hæc autem est duplex: alia est subornatio bona, qua suadetur bonum, & verum in bonum finem: id est, suadentur veræ, ac bonæ qualitates eligendi ad bonum finem Reipublicæ. Subornatio mala est, per quam suadentur falsæ partes hominis indigni, vt eligantur in damnum Reipublicæ. Et hęc subornatio mala potest fieri voce, donis, minis, precibus, & similibus.

2 Quando iura, maximè Bullæ Pij V. & Gregor. XIII. erga Minoritas, prohibent cum rigore subornationes ante electionem, & excommunicant subornatores, non prohibent, neque excommunicant bonam subornationem qua scilicet suadetur, & procuratur vt eligatur dignior; vel æquè dignus: nam hoc interest Reipublicæ: Et finis Papæ iste est, vt per subornationem, non eligatur indignus, vel minus dignus. Solùm ergo prohibet subornationem malam, qua scil. suadetur, vt eligatur minus dignus, vel indignus. Nau. *li.* 5. *Consil. tit. de constitut. consil.* 7. *fol.* 639. *n.* 7. & Rodrig. *to.* 2. *q.* 56. *art.* 1.

3 Non est subornare, conferre adinuicem quis sit dignior vt eligatur, & rationes adinuicem pro vtriusque meritis adducere. Statuta Generalia Tolletana *verbo Subornatio*. Et inde videtur colligi, quòd si aliquis solùm petierit ab alio, vt det suffragium pro tali indigno, vel minus digno, si, inquam, hoc petierit simpliciter, non suadendo, neque minis, neque donis, neque precibus importunis, neque persuadendo falsas illius qualitates, sed solùm leuiter petendo: talis peccabit mortaliter, quia agit pro indigno, vel minus digno, non tamen videtur incurrere pœnas impositas subornantibus, quia nõ suasit: dictum est enim quòd subornare, est suadere: aliud verò est suadere, aliud simpliciter petere. Et plus dicit suadere quàm petere.

4 Subornatores malè in Ordine Minorum, sunt excommunicati, & priuati voce actiua, & passiua. Et quidem excommunicationem incurrunt ipso facto absque vlla declaratione. Quod verò attinet ad priuationem vocis actiuæ & passiuæ, Rodrig. *cit. art.* 1. cum Soto, Cordub. tenet probabilius non incurri ipso iure, saltem in foro externo: nisi quando diffamatus iam est ipse subornator, & in iudicio negat. At Suarez. *de Legibus, lib.* 5. *c.* 9. in simili materia tenet oppositum, & dat rationes, quas vide, *ibi*.

5 Prędictas pœnas incurrit subornator, etiam si non sequatur effectus ex parte subornati, idest, etiamsi subornatus, vel pro quo subornatur, non eligatur. Rodrigu. *Addit. ad Sum. to.* 4. *c.* 141. citans, ac sequens Suarez, & retractat ibi quod tenuerat in contrarium, *in* 2. *tom. Quæstionum Regularium*, videlicet quòd non secuto effectu subornationis, non incurrebantur pœnæ: hoc, inquam, retractat.

SVSPENSIO.

Vide supra verb. *Sacramenta, nu.* 14. & *verb. Ordines sacri. n.* 13. *&* 14. *per totum*. & toto ipso verbo, *Ordines*.

1 Suspensio illa est posita in corpore iuris, & dicitur à iure: alia ab homine, id est, quæ à particulari Iudice imponitur, ob crimen particulare. Rursus alia est suspensio ab officio: alia à beneficio: alia à sacris Ordinibus: alia ab Ordine suscipiendo tantùm, non à suscepto: & sic de alijs quæ omnino videnda sunt in

verbis

verbis sententiæ, debet enim Iudex exprimere à quo, vel à quibus suspendat: & verbis illius standum est cum restrictione, quia est lex valdè pœnalis.

2 Suspensio ab officio non est priuatio officij, sed solùm priuat vsu ipsius per certum tempus, in sententia designatum. Durante verò tempore suspensionis, peccat mortaliter suspensus, si se ingerat officio sibi prohibitio. Contrariatur enim per hoc censuræ directè id prohibenti, & est in materia grauissima. Est communis Doctorum; non tamen manet irregularis ob solam executionem officij, sed arbitrio puniendus est. Suarez *tom. de censur. disput. 26. sect. 2. num. 30.* Si verò suspensus exerceat actum Ordinis manet irregularis, erit autem actus Ordinis exerciti validus, excepta absolutione sacramentali: hæc enim non valebit data è suspenso. Suarez *tomo de censur. disput. 26. numer. 30.* Et hic etiam aduerte proximè notatum, quòd scilicet videantur verba sententiæ à quibus suspendat, an solùm ab officio, an etiam à beneficio, & cæteris officijs Ecclesiasticis.

3 In iure communi fulminantur tredecim suspensiones contra Religiosos, de quibus in Summa etiam resumit Rodrig. *tom. 3. qu. 65. art. 2.* Et ego adhuc breuius sic summo.

Prima contra recipientes Ordines sacros absque reuerendis suorum Prælatorum.

Secunda contra Prælatos alienantes bona suorum Conuentuum absque debita solemnitate. De quo supra, *verb. Alienare, verbo Procurator, & verb. Syndicus.*

Tertia contra Prælatum subijcientem laicis bona immobilia Ecclesiæ, vel iura illius, absque licentia Papæ.

Quarta contra Prælatum in Ordine Minorum, & Prædicatorum admittentem Nouitium ad professionem, non finito probationis anno: & talis Prælatus solùm suspenditur à receptione aliorum Nouitiorum. Sayrus *libr. 4. de censur. cap. 13. num. 13.*

Quinta, contra Religiosos vsurpantes sibi decimas Parochiæ, absque priuilegio, & hi suspenduntur ab officio, & beneficio.

Sexta, contra Prædicatores non facientes conscientiam de decimis, ijs quorum confessiones audiunt.

Septima, contra Abbates, & Priores, si sotulares non corrigiatos, & altos, vel non Capucia non scisca portauerint, per præsumptionem: sicut habet ibi Rodrig. sed de hoc videant ipsi Ordines qui habent Abbates, & Priores.

Octaua, contra Religiosos, qui ex administratione Eucharistiæ, Extremæ vnctionis, vel Matrimonij solemnis, aut quacumque absolutione indebita, aliquid acquisierint, nisi restituant intra mensem, postquam fuerint requisiti.

Nona, contra Fratres Prædicatores qui promoti ad Episcopatum non renunciat, seu reddunt Ordini libros, & alia quę habebant tempore promotionis. Et suspenduntur ab Officio Pontificali.

Decima, contra Fratres Prædicatores perturbantes in officio Sanctæ Inquisitionis Fratres Minores, & è contra.

Vndecima, contra Prælatum, qui intra mensem non satisfacit damnum datum per suum subditum detrahentem Prælatis Ecclesiæ postquam fuerit requisitus. Vide supra, *verbo Episcopus, n. 8.*

Duodecima, contra Prælatum, qui non satisfacit damnum datum, per subditum impedientem ne testator relinquat legatum suæ matrici.

Decimatertia, contra Prælatos, qui intra Monasteria admittunt fœminas. Hæc *ibi* Rodrig. vbi citat loca in quibus prædictæ censuræ fulminantur: quæ vide *ibi*. Ego solùm aduerto, aliquas ex ibi citatis parum esse in vsu, vel saltem parum frequentes. Et dico multas alias suspensiones contineri in multis alijs Bullis particularibus, quas moraliter loquendo impossibile est recensere. Videant illi quorum interest, vel obseruare, vel recensere. Ego enim id non profiteor.

4 Si Prælatus sit suspensus, vel excommunicatus per aliquam legem, non debet euitari, & ab officio cessare donec declaretur per Iudicem competentem, maximè si crimen occultum est. *Extrauagans ad euitanda, de sententia excommunicatione.* Neque illa declaratio potest fieri absque citatione culpati, siue sit Prælatus, siue subditus: vel si citatus contumax nō compareat. Facta verò interim à Prælato

lato supradicto valent in suis officijs. Rodrig. cum Nauarro, & alijs quo citat *to.3. q.65. art.7.*

5 Suspensus tantùm à diuinis potest audire Missam: communicare Eucharistiã; & recipe Sacramentum Pœnitentiæ: nam suspensus à diuinis, ab his non arcetur, vt colligitur *ex cap. si quis Episcopus* 11.*q.*1. & tenet Rodrig. *citata q.65. art.*8. Solùm enim prohibet suspensio à diuinis, executionem officij audire verò Missam, & cætera proximè dicta, non pertinent ad officium. Quod attinet ad potestatem absoluendi subditos à suspensione, præter dicta *citato verb. Ordines sacri. nu.* 14. vide etiam *verb. Dispensare*, & *verb. Prælatus ad absoluendum.*

6 Apostata si ordinatur Ordine sacro in apostasiam, manet suspensus ipso iure: tum quia ordinatus est in excommunicatione; tum quia pro tunc inhabilis & proinde duabus indiget absolutionibus, si durabat apostasia quando fuit ordinatus. Suar. *to. de censur. disp.*31. *sect.*6.*n.*1.

7 Ordinatus per saltum manet ipso iure suspensus, tum ab Ordine iam recepto, tùm etiam à recipiendo. Nauarr. *in Sum. c.*27. *num.*142. & Suarez *de cens. disp.*31. *sect.*1.

8 Recipiens Ordinem sacrum ante ætatem, si prius fecit diligentiam moralem ad se certificandum, & tamen deceptus, recepit Ordines, non manet suspensus, quia fecit bona fide, supra *verb. Ordines sacri.n.*13. & Sanch. *lib.*2. *de Matrim. disp.*41. *nu.*38. quia ius solùm suspendit præsumentes.

9 Suspensio poni debet in scriptis, aliàs non obligat, & ponens illã peccat mortaliter. Rodr. *to.*4. *Addit.c.*143. *n.*11. vbi ait quod si Prælatus dicat verbo tenus alicui Religioso, ne ministret Sacramenta, vel tale, aut tale Sacramentum, talis prohibitio non est suspensio, neque censura, & proinde contrafaciens peccabit mortaliter, sed non erit irregularis.

Quod verò hæc suspensio in scripto authentico ponenda sit habetur *c.*1. *de sententia excommunicat. in* 6. Et præterea in eodem scripto debet contineri causa ob quam fertur suspensio, & idem dic de excommunicatione. Suarez *to. de cens. disp.* 2. *sect.*13. *a nu.*2. *& seqq.* Et Prælatus ponens censuram suspensionis excommunicationis, vel aliam absque scripto manet suspensus: & si durauerit in illa suspensione per mẽsem, & officia diuina fuerit executus, manet irregularis. Suarez *loco citato, num.*8. Addit tamen ibi quòd si feratur suspensio, vel excommunicatio absque scripto, quidquid sit de peccato, & pœna sic ponentis, censura posita est valida. Vide tamen quæ diximus supra *verb. Excommunicare nu.*1. huc enim spectant: sed Doctores strictius loquuntur de suspensione, & in illa non admittunt excusationem, si feratur absque scripto.

10 Suspensus ab Ordine inferiori, suspenditur etiam ab Ordine superiori. Si tamẽ exequatur Ordinem superiorem non manet irregularis, sicut manet exequens Ordinem inferiorem à quo expresse fuit suspensus. Sayrus *lib.*4. *de censur. c.*3. *n.*2. *&* 10.

11 Quando suspensio ponitur indeterminatè, absque limitatione temporis, durat ad beneplacitũ suspendentis: at quando fertur vsque ad tempus certum, v. gr. duos menses, transacto dicto termino finitur suspensio: neque tunc est necessaria noua absolutio superioris vt exequatur suum officium. Suarez *tom. de censur. disput.*26. *sect.*1. *nu.*14. *& sequent.* Et idem dicit quando suspensio lata est sub aliqua conditione, vt si suspendatur donec satisfaciat, vel quid simile: tunc enim expleta conditione ex parte suspensi, cessat suspensio absque vlla absolutione Iudicis: hæc enim tunc est mens legis, vel Iudicis. Hoc intellige de suspensione, quæ non est lata ob contumaciam, hæc enim indiget absolutione: secus de illa quæ lata est in pœnam pro tempore limitato.

12 Suspensionis tempus quoad durationem debet esse completum, & numeratum ab hora qua publicatur sententia, si est ab homine: si verò est suspensio à iure debet computari tempus ab hora cõmissi delicti, vsque ad horam proportionalem in qua finitur mensis, vel annus præfixus in sententia vel in iure. Suarez *tom. de censur. disp.*29. *sect.*1. *nu.*4. *& seqq.*

13 Vt absoluatur suspensio, vel tollatur, quando per absolutionem Prælati tollenda est, debent interuenire verba significantia illum effectum tollendi illam censuram. Ordinaria sunt: *Absoluo te ab ista*

suspensione: sed non requiritur hæc verba determinata, sufficiunt alia quæcumque per quæ mens Iudicis intelligatur esse illam tollere. Est communis Doctorum, & potest colligi ex traditis circa formam Sacramentorum: & melius circa tollendam excommunicationem.

14 Quando in iure ponitur depositio ab officio, & intelligitur priuatio ab officio, quod est plusquam suspensio. Abbas *ad cap. insinuatum, de simonia, & cap. querelam de iureiurando*, & Doctores communiter.

15 Ille qui ordinatur non seruatis interstitijs, ita vt inter subdiaconatum, & cæteros superiores Ordines, deficiat annus, incurrit suspensionem: non verò incurret si desit annus inter Ordines minores: Cōcilium enim solùm loquitur de Ordinibus maioribus, & de minoribus inter sub diaconatum, remittitur ad vsum Prouinciæ. Suarez *de censur. disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 43. Neque item incurret si pro anno requisito interstitij dispenset Episcopus ex causa.

16 Propter sodomiam si est publica, vel publicata per sententiam, incurritur suspensio. Nam Pius V. in sua Constitutione contra hoc crimen iubet in illo culpatos siue sint Clerici sæculares, siue Regulares, carere omni officio, beneficio, & dignitate Ecclesiastica, quæ verba plusquam suspensionem indicant, imò priuationem. Vnde iam suprà diximus non posse Prælatos cum huiusmodi dispensare, propter notabile scandalum ex isto vitio ortum. Immò notat Suarez *disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 2. hoc verum esse, siue delinquens notatus sit publica infamia, siue non: requiritur tamen vt sit vitium consummatum. Vnde non sufficient ad hoc tactus impudici cōtra naturam. An verò ad has pœnas incurrendas, sufficiat semel tantùm hoc vitium commisisse, an verò requiratur exercitiū multorum actuum, dictum est supra, *ver. Pœna, num.* 7. Suarez verò *numero proximè citato*, requirit exercitium multorum actuum. Putat tamen *ibid.* & benè has pœnas non obligare reum in foro conscientiæ quando crimen est occultum.

Alia pertinentia ad suspensionem, quia non adeò concernunt Regulares, omitto: videantur apud Summistas *verb. Suspensio*, & alios.

SYNDICVS MINORVM.

1 HÆc materia, solùm, vel præcipuè pertinet ad Minoritas. Est ergo Syndicus Minorum quidam Procurator Sedis Apostolicæ ipsius nomine constitutus. Alij verò Conuentus aliorum Religiosorum, habent suos Syndicos seu Procuratores factos, seu creatos à Conuentibus modo supra dicto *in verbo Procurator*, qui non habent tantam authoritatem sicut habet Syndicus Minorum. Rodriguez *to.* 3. *quæst.* 39. *art.* 2.

2 Hic Syndicus Minorum nominari debet à Prouinciali: & non potest eligi, seu nominari à Guardiano, nisi Prouincialis hoc illi specialiter committat, vt potest. *Ibid.* Rodrig. *art.* 1.

3 Habet facultatem procurandi in omnibus causis, & locis Minorum ad Rom. Ecclesiam spectantibus, & Fratrum vsui concessis: & pro immunitatibus, libertatibus, iuribus, & priuilegijs Fratrum, & Conuentuum: potest etiam alienare bona Fratrum, permutare, &c. de quibus Compend. Minor. *verb. Procurator*, §. 3. vnde videas Procuratores aliorum Ordinum non habere tam amplam facultatē. Si tamen in aliquibus bonis donatis Minoribus ipsi dantes sibi reseruarunt dominium, & solum vsum Fratribus concesserunt, in his bonis non potest Syndicus aliquid immutare, quia directè non pertinent ad sedem Apostolicam, sed ad dominum dominium reseruantem. Collector priuileg. *in cit. loco Compendij*.

4 Idem Collector Compendij *cit. verb. Procurator*, §. *Sciendum*, & *sequentibus*, facit sequentem notationem: quod scilicet Conuētus Minorum non habens Syndicum ponit se in periculo frangendi Regulam. Vix enim inuenietur Conuentus quantumcunque reformatus, qui Syndico non indigeat: homines enim sunt qui ibi viuunt, & sæpius opus habent ad pecuniam recurrere, quod facere non possunt nisi per Syndicum qui est Procurator assignatus à Papa pro Regulæ obseruatione, & sine illo pecuniæ contrectatio Minoritę omnino prohibita est.

5 Clemens VII. in Compend. *cit. verb. Procurator.* §. 13. concessit, vt Syndicus

Mino-

Minorum in causis ciuilibus, vel criminalibus ipsum tangentibus non teneatur respondere nisi coram Iudice conseruatore ipsorum Fratrum. Quod saltem puto debere intelligi de causis prædictis ipsum tangentibus ratione officij, quæ sunt causæ Ordinis: in his enim clarissimum est coram solo Conseruatore Ordinis debere conueniri. Secus de causis Syndicum tangentibus quatenus talis persona est.

At Rodrig. *tom.3. q.9. art. quarto*, contendit, hoc intelligi etiam de causis Syndici quatenus talis persona est, & homo Reipublic. & de causis suis proprijs. Et ponit exemplum in familiaribus sancti Officij. Et quidem mens Papæ *citato loco Compendij*, hæc esse videtur. Nam cùm ibi dicat, pro causis criminalibus Syndicum debere conueniri coram Conseruatore, clarissimè supponitur loqui de causis criminalibus ipsius Syndici: nam res notissima est quòd Minoritę pro causis criminalibus non citantur coram Conseruatore, sed coram suo Prælato. Et proindè ibi loquitur expresè de causis Syndici, vt persona est. Solùm video posse allegari hoc non esse in vsu: at non multum erat si hoc priuilegiũ à Regibus illi conseruaretur, si quidem est Procurator Papæ. Si alicubi verò consuetudo hæc vigeat, retinenda omnino est. Et fortè contra hoc priuilegiũ non datur prescriptio non vsus, quia a Clemente VII. vsque ad præsentem diem non decurrerunt anni centum: & præterea multi post illum Pontifices confirmarunt nostra priuilegia ex certa scientia, & de plenitudine potestatis: ita vt tale priuilegium diuersis ex capitibus perdi non potuerit. Et si hoc priuilegium robur obtineret multi se offerrent ad officium Syndici ditiores, ac nobiliores, qui magis Conuentibus proficerent, & pro illis magis pugnarent.

5. Dubium est apud solos Minoritas, an pecunia data pro necessitatibus Fratrum, quandiu non consumitur, & est in manu Syndici, sit Sedis Apostolicæ, seu Papæ; an verò illius dominium maneat pro tunc apud dantem; Rodriguez *tom.3. quæstio. 39. art.4. §. Ex quibus sequitur*, resolutè tenet manere sub potestate Papæ, & ideo quia pecunia iam est Papæ non potest deponi nisi in manu Syndici, quia est procurator Papæ. Et ita determinatum esse per Martinum V. & Paulum IV. Vide ibi tenorem Bullæ Pauli IV. quam citat. Et hæc ratio me conuincit ad tenendum cũ illo, quidquid alij dicant manere dominium apud dantem. Si enim dans in rigore maneret dominus posset illa reponi extra Syndicum: quod totus Ordo proclamat, seu contra clamat.

6 Possunt Syndici Minorum dare licentiam Religioso imprimendi libros, vt de lucro impressionis aliquid dent parentibus pauperibus, vel personis benemeritis de Religione: talis enim Syndicus cùm sit Procurator Papæ, habet potestatem alienandi etiam in vtilitatem Ordinis: dare verò tunc illis personis, redundat saltem indirectè in vtilitatem Ordinis. Rodrigu. *Addit. ad Sum. to.3. q.158. nu.*10.

7 Potest Syndicus Minorum petere in iudicio bona acquisita per Fratres Apostatas, vt expendantur in necessitatibus Fratrum. Concessit Leo X. Minoribus, citat Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.3. cap.21. nu.7. & ibidem nu.*8. ait non teneri Syndicum soluere debita quæ fecit Apostata in Apostasia, si non affert vnde soluatur: nam illa fecit absque licentia Prælati.

De priuilegijs erga Syndicum tempore interdicti, vide supra, *verbo Interdictum, titulo de illis quæ possunt Regulares tempore Interdicti*. Indulgentias verò illis concessas ratione officij, vide Compend. *verb. Procurator. §.12.* gaudet enim Indulgentijs concessis ipsis Fratribus, cum moderatione iam dicta per reuocationem Pauli V. domini nostri. Affert verò Rodr. *tom.3. q.38. art.1.* priuilegium Regum Castellæ in fauorem Syndici, quòd saltem in Portugallia non video esse in vsu. De alijs vero pertinentibus ad Syndicum, videant Minoritæ Declarationes Pontificum, & sua statuta generalia, quæ prosequi non est meum intentum.

ADDITIO.

SYndicus in Ordine Minorum, est Procurator Papæ, qui nomine ipsius Papę omnia bona Minoritarum mobilia, & immobilia potest dispensare vendẽdo, commutando, alienando, & cæt. Qui voluerit videre iurisdictionẽ Syndici commissam illi authoritate Apostolica, legat Bulla-

rium

rium Rodrig. *fol.* 92. Bullam Martini IV. vbi continetur potestas & iurisdictio illius forma autem, ac tenor verborũ quo Prouincialis debet illum nominare, & constituere, habetur in Enchiridione Minoritarum ad finem, ibi vide: omitto enim hic transcribere formam tum Bullæ, tum Enchiridionis, breuitatis gratia: vt veniam ad maiora, & magis communia.

TERTIARII.

Vide suprà, *verbo Habitus, num.* 5. & verbo *Interdictum n.* 10.

1 Tertiarij Ordinis Minorum viuentes in communitate sunt veri Religiosi, & gaudent omnibus priuilegijs, exemptionibus, gratijs, & immunitatibus concessis Ordini Minorum, per Bullam Pij V. & Greg. XIII. apud Carrillum *lib.* 1. *de Tertiarijs, c.* 11. & hoc intelligitur etiam de exemptione à potestate Iudicum sæcularium, & Ecclesiasticorum. Idem intellige de Tertiarijs Sancti P. Dominici, & viuentibus in Congregatione. Comp. *verb. Tertiarij*, §. 9. 10. *&* 14.

2 Hæc priuilegia, & immunitates non habent Tertiarij particulares, viuentes in domibus suis extra communitatem: licèt enim *in cap.* 11. *Regulæ Tertiariorum istorum*, id illis concesserit Nicolaus IV. postea Pius V. & Gregor. XIII. hoc reuocarunt quoad viuentes extra communitatem propter bonum pacis communis, maximè circa exceptionem, vel exemptionem à tributis. Capucinus *verb. Tertiarij*. §. *secundò notandum*.

3 Dicti Tertiarij in suis domibus extra communitatem viuentes, gaudent omnibus Indulgentijs concessis Fratribus Minoribus, (intellige hodie concessis à Domino Paulo V. iuxta prædicta) Compendium, *verbo Tertiarij* §. 11. cum Notatione ibi Collectoris, & Rodrig. *tomo* 3. *q.* 73. *art.* 2. & Carrilus *citato capite*. Vbi etiam aduertit, quòd prædicti Tertiarij extra communitatem viuentes, gaudent priuilegio *Canonis, Si quis suadente*, dummodo portent habitum iuxta decretum in Regula ipsorum: idque probat ex Rodriguez. In quo non dissentio ab illis. Si enim suprà, *verbo Manus violentiæ, nu.* 7. diximus ex Vega, Commendatores Militares Christi Sancti Iacobi, & cæteros gaudere illo priuilegio, cùm hi duo contrahant matrimonium, & aliquando non vestiantur honestius, quàm isti Tertiarij: etiam de his Tertiarijs dicere possumus, quòd gaudeant illo priuilegio, tanquam personæ Deo dicatæ. Solùm timeo, hoc non esse receptum in vsu. Habitus autem, seu modus vestium horum Tertiariorum habetur in Regula illorum *capit.* 3. vbi in summa dicitur, quòd vestis illorum sit vilis, in pretio, & in colore: neque omnino sit alba, neque omnino nigra, nisi per Visitatores de consilio Prouincialium fuerit dispensatum. Item, quòd vestes non habeant scissuras, vulgò, *Golpeados*, sed sint honestæ. Circa vestem fęminarum eadem ferè ibidem dicuntur, quæ vide. Vnde non dubito quin hi prædicti, si habitum ibi præscriptum portent, gaudeant dicto priuilegio Canonis, propter causam proximè dictam.

4 Hi Tertiarij viuentes extra communitatem non sunt verè ac propriè Religiosi, quia non promittunt tria illa vota essentialia. Est tamen Ordo illorum sic viuentium extra communitatem verus Ordo ab Ecclesia approbatus. Ordo autem quoad hoc latius patet, quàm Religio. Est enim Religio quid strictius ratione trium votorum: & verbum *Religio* à religando dictum, id sonat. Quod non sonat Ordo sed verbum *Ordo* sonat directionem, & ordinationem aliquam quam isti Tertiarij habent ex Regula. Carrilus *lib.* 3. *Tertiariorum c.* 5.

5 Hi Tertiarij viuentes extra Congregationem, licèt promittant, modo voti, seruare mandata Dei, ex vi huius voti, quando violant aliquod præceptum Decalogi, non peccant particulari circumstantia voti in Confessione declaranda, ita vt sit duplex peccatum. Illud enim votum, non est votum propriè, vel votum speciale: sed est votum analogicè non inducẽs particularem obligationem peccati, etiam venialis. Explicatur hoc iuxta illud quod multi Patres dixerunt, nos in baptismo promittere, & vouere seruaturos nos esse mandata Dei. Tale enim votum in Baptismo non est votum propriè, seu speciale, neque inducit obligationem aliquam peccati ratione voti, etiam

venia-

venialis: sed solum habet vim directiuã. Ita responsum fuit Conimbricæ, anno 1608. per sex Doctores lectores, inter quos fuit vnus Pater Suarez, quorum dicta vide apud Carrillum *citato lib. 3. ad finem.* Addit tamen Suarez *ibi citatus* quòd peccatum verb. grat. furti factum à professo Tertiario, habebit cæteris paribus maiorem grauitatem intra eandem speciem: non quòd sit diuersum specie ratione voti. Et quando tales professores vouent, intendunt se obligare eo modo quo Sum. Pontifices explicarunt illam regulam, videlicet quòd non teneantur ratione Regulæ ad vllum peccatum.

6 Prælati Minorum suprà hos Tertiarios viuentes extra communitatem non habent vim coactiuam, habẽt solùm vim directiuam: per quam solùm possunt illos docere, ac dirigere, non punire. Ac proinde si tales Tertiarij Prælatis Minorum non paruerint quoad hanc viam directiuam, non peccabunt venialiter. Rodrig. *tom. 3. q. 69. art. 1.*

7 Tertiariæ seu Beatæ viuentes in domo particulari profitentes Regulã Nicol. IV. si promittant in particulari castitatẽ, licèt non maneant verè Religiosæ, quia non promittunt tria vota, nihilominus gaudent priuilegijs, & immunitatibus illius Ordinis Tertij, cuius Regulam sunt professæ, & sunt exemptæ à iurisdictione Ordinariorum. Compend. *verbo Tertiarij* §. 20. Et Leo X. in Concil. Lateranensi. Et sic declarauit Romæ Congregat. Cardinalium circa illas quam declarationem ponit in terminis Carrillus *citat. lib. 3. cap. 5.* Neque mirum quia alij Tertiarij viuentes extra communitatem, non promittunt castitatem: sed solùm vouent mandata Dei, modo supra exposito. At istæ Tertiariæ vouent in particulari castitatem, non coniugalem, sed absolutè, & manent cum habitu Ordinis, & sub obedientia Prælatorum, & hoc est verum etiam si non voueant obedientiam, & paupertatem, sed solam castitatem.

8 Illi qui vulgò dicũtur Donati, si viuunt intra Conuentum Tertiariorum profitentes illorum Regulam, eamque seruantes, gaudent eisdem priuilegijs, & gratijs quibus gaudent Fratres illius Conuentus. Aduertit tamen Carrillus *cit. cap. 5.* quòd vt iste Donatus gaudeat priuilegijs illorum Fratrum, debet præterea interuenire pactum scriptum inter illum, & Conuentum, per quod Conuentus obliget se ad illum semper alendum: & similiter Donatus obliget se ad seruiendum tota vita in illo, vel alio Conuentu assignato. Et hoc posito debet stare correctioni Prælati: & tunc nec poterit exire, neque expelli ratione pacti.

9 Moniales Tertij Ordinis quę in Hispania subduntur Ordinarijs, non gaudent priuilegijs concessis Fratribus Minoribus: sed solùm gaudent illæ quæ subduntur regimini Minorum. Rodr. *tom. 3. q. 73. art. 1.* Excipit tamen ibi Conuentum S. Vrsulæ Salmanticæ, & super hoc ait se fecisse diligentiam. Excipe si fortè illæ subditæ ordinarij particulare priuilegium communicationis impetrarunt.

10 Potest Generalis, & Prouincialis Minorum, & illorum Vicarij priuare habitu suos Tertiarios extra Congregationem viuentes, si id qualitas excessus postulauerit. Compend. *ver. Tertiarij.* §. 8.

11 Tertiarij Minorum viuentes in Congregatione subduntur Generali Minorum per Bullam Pij V. apud Capucinum *verb. Tertiarij. fol. 394.* vbi ponit alia contenta in eadem Bulla circa iurisdictionem Generalis erga illos.

ADDITIO.

Dixi suprà *hoc eodem verb. num.* 11. Pium V. Tertiarios viuentes in Cõgregatione fecisse subditos Generali Minorum de obseruantia, *loco ibi citato*, apud Capucinum. Et quia illa Bulla ibi citata, & relata ad longum in Bullar. Rodrig. *fol. 970.* iubet vt totus Ordo Tertiariorum sit subiectus generali Obseruantiæ: & quæuis Prouincia Tertiariorum esset subdita Prouincialibus Obseruantiæ, illius territorij respectiuè, cuius oppositum hodie videmus: aduerto quod postea in Bullario Rodrig. *fol. 1197. col. 1. in principio* tempore Clementis VIII. Cardinalis tunc protector declarauit, quòd prædicti Tertiarij non obedirent Prouincialibus Obseruantiæ, sed suo proprio Prouinciali in Portugalia, ac Ministro, & Commissario Generalibus Ordinis Obseruantiæ.

2 Post

2 Post supra dicta contingit casus subsequens in quodam Episcopatu valdè remoto. Duo Sacerdotes in eremo iuxta vnam ciuitatem cæperunt cum habitu Tertiariorum, qui non viuunt in communitate suo bono exemplo aliquos ad se allicere, quibus ipsi habitum Tertiariorum Ordinariorum concedebat. Creuit multitudo sufficiens vt viuerent in communitate, & promiserunt obedientiam Episcopo illius Diœcesis in forma Religiosorum Tertij Ordinis viuentium in congregatione; hoc vno excepto, quòd non portant habitum cum Capucio sicut alij Tertiarij Ordinarij viuentes in congregatione: sed portant habitum, quoad formam similem sæcularibus, in colore verò sub cineritio, ac Religioso.

Quæsitum fuit an tales Tertiarij viuentes in ista sic congregatione licitè possent se subdere Episcopo Diœcesis: An verò tenerentur promittere obedientiam Generali Minorum Obseruantiæ? Et quia informatio casus non plenè fuit proposita: cum distinctione sic respondi ad casum, qui potest alibi contingere.

3 Si isti Tertiarij viuentes in congregatione emittunt tria vota essentialia, non possunt, nec poterunt se subdere Episcopo: & subiectio facta fuit nulla: probatur expressè ex Bulla Pij V. in Bullar. Rodrig. *fol. 671.* vbi Papa omnes Tertiarios viuentes in congregatione facit subditos Generali, seu Prælatis Minorum (loquor semper de Tertiarijs Patris N. Francisci) Et præterea omnibus, ac singulis prædictis Tertiarijs præcipit in virtute sanctæ obedientiæ, vt obediant prædictis Prælatis Minorum. Quod idem præceperat Sixtus IV. cuius verba citat Rodrig. *to. 3. qq. q. 72. art. 1. conclus. 3.* constat idem ex Papa Leon. X. qui fecit Regulam Tertiariorum viuentium in congregatione (habetur in Compendio Capucini *ad finem Compendij fol. 43.*) in cuius Regulæ *cap. 5.* præcipit Papa hoc modo: *Obedient per omnia Prouincialibus Ministris Ordinis Minorum.* Et in fine prædictæ Bullę Pius V. facit Commissarios ad illam exequendam personas in dignitate constitutas, vt cõtra omnes rebelles procedant, &c. Quo posito non possunt prædicti Tertiarij in congregatione viuentes dare obedientiam alteri, qui non sit Prælatus generalis Minorum, & hoc verũ habet etiamsi sint Moniales Tertiarię viuentes in congregatione. Nam Bulla prædicta Pij V. etiam Moniales Tertiarias exprimit, ac subdit eisdem Prælatis Franciscanis.

4 Secundò dico, si isti Tertiarij viuentes in congregatione non vouent tria vota substantialia, illorum congregatio est omnino destruenda, neque possunt ita permanere, iuxta aliam Bullam eiusdem Pij V. suprà relatam *ver. Monaster.* & habetur in Bull. Rodr *f. 944.* per quam præcipit sub grauibus censuris vt Monasterium, in quo aliqui viuunt in congregatione, si non emittunt tria vota essentialia penitus extinguatur, nisi elegerint aliquã regulam approbatam ab Ecclesia, per quam voueant tria vota essentialia: hæc autem Bulla Pij V. solum loquitur de Monasterijs virorum non verò de congregationibus feminarum, vt clarè constat ex verbis, & fine ipsius Bullæ: quare possunt feminæ viuere in congregatione absque tribus votis, vel cũ solo vno, vel duobus.

Neque obstat quod supra dictum est, hos Tertiarios, de quibus est quæstio nõ portare habitũ cum capucio ad modum cæterorum Religiosorum, & Tertiariorum viuentium in congregatione in Hispania. Non, inquam obstat, quia Leo X. in sua citata Regula pro illis viuentibus in congregatione, non taxauit certam formam habitus: sed solùm *capit. 6. illius Regulæ.* de illorum vestitu sic disponit: *Depositis cęteris vanis huius sęculi ornamentis, nullum ornamentum corporale portare debent, nisi solum humile, & necessarium ornamentum corporis sui.* Ecce quomodo Papa viuentibus Tertiarijs in congregatione non assignat habitum in forma certa, videlicet cum caputio, vt P. N. Franciscus in sua Regula expressit pro Minoribus: sed solùm Papa commẽdauit vt vestitus esset humilis in colore præcipuè, &c. Cùm ergo Tertiarij viuentes in congregatione possint absque caputio, & mantello ordinario esse verè Religiosi, si mittant tria vota essentialia: sequitur de Conuentu, de quo est quæstio illum non posse subdi Episcopo, si emittunt tria vota essentialia, per primam Bullam Pij V. Si verò non emittunt

tria vota essentialia prædictum Conuentum esse extinguendum secundum Bullam Pij X.

5 Si verò dicant taliter viuētes in congregatione, se nolle profiteri aliquam Regulam Tertiariorum Sancti Francisci P. N. sed aliam præter illas, de quibus Rodrig. *citat. quæst. 72. art. 1.* Dico quòd si illa Regula noua ab ipsis electa sit approbata ab Ecclesia, poterunt id facere iuxta prædictam secundam Bullam Pij V. Dummodo obedientiam præstent illi Prælato, quem Regula assignauerit. Si verò Regula noua quam elegerint, non sit ex approbatis ab Ecclesia, sed denuò introducta, non possunt dare obedientia Episcopo, neq; ille potest illos in tali Regula defendere, & gubernare: est enim res certa in iure Canonico, quòd Episcopus non potest nouam Religionem instituere, vel viuendi Regulam nouam Religiosis assignare: hoc enim solùm spectat ad Romanum Pontificem. Habetur expressè *in cap. vlt. de Religiosis domibus,* vbi Papa Innoc. III. directè intendit obuiare diuersitati Religionum.

TESTAMENTVM.

1 Constat ex iure, & statu paupertatis non posse Religiosum facere testamentum validum, cum nihil habeat & nihil possit donare. Si tamen Religiosus morti proximus simpliciter petat à Prælato, vt tale, vel tale sui vsus concedat alicui Fratri, non facit testamentum, neque peccat etiam Minorita: in hoc enim non donat, sed petit, & suam voluntatem petendo significat. Rodrig. cum Nauarr. *tom. 3. q. 69. art. 2.*

2 Non potest Monachus post professionem reuocare testamentum factum ante illam: potest tamen post professionem declarare verba dubia sui testamenti, dicendo, hoc, vel illud prætendi dum conderem; & illi fides danda est. Eo modo quo datur fides testi post latum testimonium, si postea vult declarare illud. Tenet Rodr. *cit. q. art. 3.* Neque enim sic declarans aliquid donat, vel distribuit.

3 Monachus factus Episcopus potest facere testamentum de bonis acquisitis absque intuitu Ecclesiæ. Rodrig. *art. 4.*

4 Non potest Religiosus esse executor testamēti, vulgo *Testamenteiro*, nisi prius petita, & obtenta licentia à suo Superiore conuentuali. (Excipe Minoritam, qui neque cum tali licentia potest) Prælatus enim conuentualis prædicto, non Minoritæ, dare potest licentiam; neque est necessaria licentia Prouincialis, intellige dummodo id Regulæ suæ, vel statutis nō repugnet, Rodrig. *to. 3. q. 70. art. 2.* Si verò Religiosus acceptet cum dicta licentia, tenetur reddere rationem coram Ordinario, vel coram alio Iudice petente rationem administrationis. Licèt enim aliàs sit exemptus, per illam tamen acceptationem cum licentia Prælati renunciatum est illi exemptioni & quoad hanc partem se subiecerunt ambo Iudici potenti procurare executionem testamenti. Rodrig. *cit. loco.*

5 Minorita non potest esse executor testamenti etiā de licentia sui Prouincialis: est enim hoc illi interdictum ratione sui status strictioris. *Clement. Exiui de Paradiso. §. Verum etiam. de verb. signific.* possunt tamen testatores in suis testamentis facere Minoritam consultorem, seu consiliarium executoris sui testamēti, dicendo: Fullanus executor mei testamenti nihil faciat nisi de consilio, vel cum consilio, vel cum consensu Fratris Fullani Minoritę. Est cōmunis Doctorum, maximè Rodrig. *cit. q. 70 art. 2.* Et circa hanc clausulam testamenti si ponatur, de consilio scilicet, cum consilio, vel de consensu, &c. quid possit, aut quid debeat: tūc executor facere consulto Minorita, vide suprà, *verb. Priuilegium, num. 11.* Et notat Rodrig. *Additio. ad Sum. tom. 4. cap. 147. num. 7.* quod non potest talis Minorita mandare in executione testamenti, vt fiat tale, vel tale: sed solùm consulere: habet enim solum officium consiliarij, non verò mandatoris. Vbi etiam optimè aduertit, quòd si testator vltra vnum Minoritam executorē sui testamenti, relinquant etiam alios sæculares eiusdem testamenti executores, qui possint citari, & rationem reddere testamēti coram Iudice, tunc poterit Minorita esse executor testamenti cum illis sæcularibus: quia poterunt sæculares conueniri coram Iudice, irrequisito Minorita.

6 Potest validè testator aliquis in suo testa-

testamento non nominare executorem illius: sed committere alicui Minoritæ, vt ipse eligat executionem testamenti. Et tūc electus ab illo erit validus executor. Neque in hoc peccat Minorita, quia per hoc non est executor testamenti. Rodrig. *cit. art.* 2. citans Bartolum, & Couarr. Et patet, quia talis Minorita tunc, neque contrectat pecunias per istam electionem, neq; manet executor testamenti: sed dat alteri quod ipse habere non potest, quod fit in aliquibus casibus aliquando.

7 Religiosus potest esse testis validus in testamento alterius, de licentia sui Prelati, hoc enim non est contra paupertatem. Rodrig. *to.* 3. *q.* 71. *art.* 2.

8 Testamentum in quo soli Fratres Minores instituuntur hæredes, est nullum ipso iure; sunt enim illi incapaces hæreditatis. *Clementina Exiui de Paradiso. §. quia ergo, de verbor. signific.* Valebit tamen si testator dicat, quod pars legata Minoritis vendatur ad illorum sustentationem. Tenet Rodrigu. ex Bartolo *Addit. ad Summ. to.* 4. *c.* 146. *num.* 4. Additque quòd in Regno Castellæ valet testamentum etiam si non instituatur hæres nominatus: quod non valet in Portugallia, neque de iure communi ciuili.

Supra *verb. Legatum, n.* 9. dixi posse Fratrem Minoritam suadere suo consanguineo, vel amico, vt sibi studenti relinquat in testamento legatum pro libris emendis, quibus actu indiget. Quod intellexi, & volo intelligi de legato non annuo, & perpetuo: sed pro vna vice transeunte. Sicut enim hic Monachus Minorita absque illo testamento, & legato, potest iuxta Regulam petere illam pecuniam ab amico pro necessitate præsente librorum: ita poterit petere eamdem pecuniam pro eisdem libris quibus indiget in præsenti, cum licentia Prælati vt sibi donentur per testamentum, & legatum per modum transeuntis, & vna vice.

Nunc petis: an possit Minorita procurare, vt amicus, vel consanguineus sibi relinquat in testamento legatum annuum, & perpetuum, pro suis necessitatibus futuris, vel saltem an illud legatum ita relictum possit acceptare, & sit validum? Rodriguez *to.* 2. *Question. quæstione* 115. *articul.* 6. loquens de hoc casu licèt dicat posse Minoritam illud acceptare cum conditionibus ibi positis: tamen nec dicit tale legatum posse procurari: neque loquitur de legato annuali, & perpetuo, vt patebit illum attentè legenti. Ipse tamen Rodriguez *tomo* 3. *Addition. ad Summ. fol.* 169. loquens in terminis de Minorita studente, innuit posse illum procurare, vt amicus, vel consanguineus sibi in testamento relinquat legatum pro libris, annuum, & perpetuum: hoc enim colligitur ex ibi traditis, cùm innuat librorum necessitatem semper durare, & huic non posse Prælatos Ordinis Minorum prouidere, immò nec solere id facere. Cùm tamen librorum necessitas semper sit viua, & immineat Minoritæ studenti, prædicanti, vel Theologiam legenti ex præcepto obedientiæ. Et sic audiui tenere aliquos Doctores recentiores in libris impressis.

Ego oppositum omnino censeo, videlicet Minoritam particulare, nec pro studio posse procurare vt sibi relinquatur ex testamento legatum pecuniarium annuum, & perpetuum: & quòd taliter relictum non est validum, nec potest acceptare. Hoc probo (vt credo) efficaciter. Nam Clemens V. doctissimus in Iure Canonico, explicans Regulam Minorum, *c. Exiui de Paradiso, libro quinto Clement. post medium,* ait duo: primum est, annuos redditus reputari inter bona immobilia, etiam à iure ciuili, vt habetur Cod. *de sacrosanct. Eccles. l. iubemus,* & alia citata per Gloss. *dicta Clementin. Exiui, verbo cumque annui.* Secundum est, quod cùm Minoritæ sint incapaces per regulam possidendi immobilia, etiam sunt incapaces possidendi annuos redditus. Et videtur loqui de Ordine in communi, vel de Conuentu in communi. Si autem neque Conuentus in communi Fratrum Minorum potest habere annuos redditus, iuxta declarationem tanti Pontificis, multo minus particularis Minorita poterit habere annuum legatum perpetuum in sua vita. Secundò, quia iuxta declarationes aliorum Pontificum, & statuta Generalia Minorum, Minorita non potest recipere, vel procurare pecuniam, nisi pro necessitate præsenti, vel imminenti. Non autem videtur necessitas li-

brorum in Minorita studente, vel prædicante esse necessitas præsens, vel imminens per totam vitam, cùm multi in Ordine Minorum, vel omnes legant Theologiam, ac legerint cum libris ordinarijs, vel ab Ordine datis, vel ab amicis procuratis, vrgente necessitate præsenti: & sic doctissimi Doctores Minoritæ olim absque istius legatis perpetuis studuerunt, prædicarunt, Theologiam legerunt, quando pauciores libri in Ordine reperiebantur. Et hoc maximè locum habet, quando statuta Generalia Minorum dicunt nõ licere Fratribus, habere libros superfluos. Si autem neque Fratri Minoritæ pro libris hoc licitum est, multo minus hoc ei licebit pro alijs necessitatibus vitæ subleuandis legatum annuum procurare. Huius opinionis est omnino Capucinus, in Compend. *verb. Legatum. 2. part. fol. 194. §. Si verò aliquid annuum, & seq.* vbi constanter tenet etiam cum Bartolo, legatum annuum pecuniarium, non posse capi, nec procurari à Fratribus. Hoc ipsum, est etiam de mente Azorij, qui 1. *tomo lib. 12. cap. 23. q. 15.* dicit non valere legatum annuum relictum Conuentui Minorum pro Sacristia, vt ibi probat: si autem nec hoc legatum annuum pro sacristia ille ibi admittit, vt probat: minus concedet valere legatum annuum pro Minorita in particulari. Ego tamen supra, *verbo Legatum, nu. 3.* cum Nauarro & Rodriguez admisi tale legatum annuum pro sola sacristia Minorum licitum esse, quia currit ibi alia ratio quæ non datur in Fratre Minorita particulari. Vltimò facit in hac materia argumentum adductum à Clemente V. *cuat. Clement. Exiui.* vbi postquàm dixit non licere Minoritis annuos redditus, prohibet etiam ne Minoritæ assistant in Curijs Regis pro negotijs temporalibus procurandis. Et ad hoc ponit hæc verba: (cùm non solùm quod malum esse dignoscitur, sed & omne, quod speciem habet mali, sit à viris perfectis specialiter euitandum) sic ille. Quod applicãs ad nostrum intentum dico, quòd si dicatur licere Minoritæ particulari procurare pro studio, vel alijs necessitatibus hoc legatum perpetuum, & annuum: hoc imprimis non solùm habet speciem mali, sed videtur esse omnino malum, iuxta proprius dictum Clementis V. de bonis immobilibus circa Minoritas: qualia bona immobilia ibi dicit esse annuos redditus. Secundò, hoc legatum annuum in Minorita, non solùm habet speciem mali, sed est etiam proxima, & clara occasio mali: nam Minorita tale legatum annuum possidens habet occasionem vt illa pecunia malè vtatur, & ad vsus illicitos conuertat, malè informando Prælatum, &c. Tertiò, habet speciem mali, vel occasionem mali, quia porta aperietur vt breui tempore singuli Minoritæ habeant hæc legata annua & perpetua: nullus enim tam pauper, & inops est, qui non habeat parentes, consanguineos, vel amicos, qui rogati sibi relinquant similia legata annua, & perpetua pro necessitatibus futuris, fictis, & apparentibus, & hoc in præiudicium animæ, & Regulæ ipsorum: & cum scandalo bonorum Religiosorum, imò & sæcularium.

ADDITIO.

Repeto iterum quod supra dixi, *verbo Legatum, n. vlt.* non posse scilicet Fratrem Minorem capere legatum annuum relictum sibi testamento pro suis particularibus necessitatibus. Denuo cõfirmo cum Azorio, 1. *tom. c. 23. q. 14.* vbi loquens de quocunque Religioso Mendicante, ait: quod si aliquis testamento relinquat bona sua stabilia alicui sæculari, ea lege, vt ex illis singulis annis det certum quid Religioso Mendicanti pro suis necessitatibus, talis Religiosus non potest illud acceptare. Esset enim habere proprium, & annuum redditum. Et potest ex vi testamenti illam pitantiam, vel peculium petere coram iudice, quod repugnat statui hominis Mendicantis. Si verò hoc dicit de quouis Religioso Mendicante, à fortiore dicendum est de maiore Mendicante Fratre Minore. Neque obstat instantia quam Azor. *ibidem* tacitè ponit. Videlicet, quòd talis Religiosus Mendicans, si nauiget, vel iter longum conficiat, poterit in tali nauigatione, vel itinere recipere sustentationem sibi piè oblatam à socio sæculari eiusdem itineris socio, vt patet. Et videtur eadem ratio militare in accipienda ista sustentatione ad tem-

tempus, vel in recipienda illa alia perpetua ad vitam. Non,in quam,obstat instantia, quia est valdè diuersa ratio. Nam in illa sustentatione itineris ad tempus, Religiosus acceptans non habet ius ad petendum, neque sæcularis ibi donans donat ex iustitia, sed ex pura liberalitate:& sic Religiosus non habet ius ad illam. At quando sibi relinquitur ex testamento, & Religiosus acceptat, est ferè acceptare ius ad exigendum ex iustitia, quod est habere dominium in annuo redditu Religioso Mendicanti interdicto quod magis prohibetur Minoritæ.

Neque obstat etiam quod hodie id practicatur in aliquibus Religionibus Mendicantibus: & passim practicatur quoad Moniales. Ad quòd respondeo, si id practicatur in alijs Ordinibus, non curo: ipsi viderint quid possint secundùm suam Regulam, vel Pontificias concessiones:scio saltem quòd in Ordine Minorum, neque practicatur, neque est compatibile cum Regula illorum, Pontificum declarationibus & statutis Religionis. Quod verò attinet ad Moniales, scio id fieri: sed dico primò illas non esse ex aliquo Ordine Mendicantium, vt patet. Scio secundò, in mea Religione iam vidisse decretum Prælatorum, vt Moniales particulares habentes peculium, vel particularem annuum redditum conferrent, vel collocarent in manu Prælatæ quæ teneretur illarum speciales necessitates subleuare, ac proindè non currit eadem ratio in Minorita maiori Mendicante, vt magis paupertati adstricto.

T E S T I S.

Vide supra *verb. Correctio Fratrum, tit. Testis.* & proximè *verb. Testamentum, nu. 7. & verb. Religiosus, num.6.* & infra *verb. Tortura*.

1 TEstes contestes sunt illi qui concordant, in facto,loco,& tempore. Vt si due testes iurent se vidisse Petrum blasphemantem tali blasphemia particulari, vel talibus verbis, prima die Martij, horas sexta, in tali loco. Hi sunt contestes, quia in omnibus contestantur, id est,concordant. Testes singulares sunt, qui discordant in aliquo, vel in aliquibus illorum. Vt si vnus dicat se vidisse illud illa die,sed in alio loco: vel alia die: vel dicat, vidisse quidem illud, sed variat, & in die, & in loco, vel in hora: vel si vnus testificetur de vna blasphemia, & alius de alia; licèt aliàs concordent in loco, & tempore. Et est communis Doctorum.

2 Singularitas testium est triplex: Obstatiua, Cumulatiua, Diuersificatiua. Penha *Direct. Inquisit. 3. parte Commentar. 121.* Obstatiua est, quando ex dictis testium nascitur contrarietas, quia scil. vnus negat, & alter affirmat. Cumulatiua est, quando dictum vnius iuuat dictum alterius, vt si vnus dicat se vidisse, alius dicat se audisse. Et hæc singularitas semiplenam tantùm facit probationem: prima verò præcedens nihil facit. Diuersificatiua est, quando nascitur diuersitas rei in substantia. Vt si vnus dicat se vidisse Petrum in vno loco,& tempore peccantem; alius verò dicat se vidisse illum alio loco, & tempore peccantem: & tunc dictum vnius non infringit dictum alterius, sed corroborat, non tamen est contestis.

3 Si testes concordent in substantia, seu facto principali, per eadem verba formalia, vel æquiualentia, & in loco, & in tempore, licèt aliàs discordent in aliquibus verbis, vel circunstantijs, non desinunt esse contestes, imò illa discordia accidentalis, aliquando magis firmat testimonium: testificantur enim modo humano. Sot. *libr. 5. de Iustit. quæstion. 7. art. 2. ad 1.*

4 Quando testis paulo post iustificationem redit vt corrigat suum dictum, credendum est: illi maximè si constet, quòd postea non est allocutus reum, vel accusantem:& in hoc multum Iudicis prudentiæ standum est, & qualitati ipsius testis. Est communis,& Bart. *in l. eos col. 11. vers. Item oppono, ff. de falsis testibus.*

5 Religiosi etiam si aliàs sint exempti, & aliqui habeant priuilegium, vt non possint cogi ad testificandum, vt habet Congregatio S. Iustinæ ab Eugen. IV. (citat Rodriguez *tom. 3. q. 71. artic. 1.*) Hoc tamen intelligitur, quando aliàs dantur alij testes, qui possint testificari: si enim alij desint possunt cogi ad testificandum in causis ciuilibus, & in criminalibus leui-

bus, vbi non timetur pœna capitis; vel mutilationis. Colligitur *ex c. cum super, & c. delictorum, de testibus cogendis.* Et lumen naturale hoc dictat de iuuando proximo in graui necessitate. Et tenet Rodr. *Addit. ad Sum. to. 4. c. 151. n. 1.*

6 Quod Religiosus possit esse testis coram Iudice sæculari cum sola licentia sui Prælati localis. Vide supra, *v. Abbas, nu. 9.*

7 Testis vocatus à Iudice vt testificetur, si non vadit, tenetur restituere parti læsæ bonum illi ablatum, si ex defectu sui testimonij incurrit. D. Tho. *2. 2. q. 62. art. 7.* Secus si non fuit vocatus, tunc enim non tenetur se offerre, nec proindè restituere.

8 Nemo secundùm leges potest cogi ad testificandum super illis quæ non potest exprimere absque sua propria infamia, vt potè, quia fuit socius criminis, vel quia testificatur contra patrem, matremque, ex quo sibi resultat grauis infamia, *c. quis aliquando, §. non tibi dico, de Pœnit. distinct. 1.* Vnde si socius criminis cogatur ad testificandum, & non potest coram Iudice explicare crimen rei delati, absque eo quod se ipsum infamet potest respondere se nescire, apud se intelligens se nescire ad dicendum, vel nescire taliter vt cogatur dicere: si verò potest absque sua infamia dicere, tenetur dicere. Rodrig. *to. 4. Addit. c. 151. nu. 7.*

9 Qui scit aliquid in secreto, maximè quando fuit illi commissum ab aliquo in secreto, & is promisit secretum seruare, de ordinario non potest illud testificari in iudicio. Est communis Doctorum. Excipe si ex suo silentio resultabit damnum alicui tertio, vel communitati; tunc enim tenetur primò admonere illum qui commisit secretum si per illum stat, vt vitetur damnum tertij, vt tenetur: quod si nolit, tenetur iurare verum, & reuelare secretum, non obstante secreto commisso, & promisso, vel voto, vel iuramento, talia enim promissa, tunc non obligant cum præiudicio tertij. Et hic tenet locum dictum illud, quòd secretum non debet esse pallium iniquitatis. Rodriguez *citato capite num. octauo.* vbi notat quòd si hic sciens secretum scit Iudicem interrogantem non seruare formam iuris, non tenetur respondere. Vide supra *verb. Correctio Fratrum, tit. Denunciatio.*

10 Testes plures quam duo, etiam si sint minus idonei, cum aliis coniecturis concurrentibus plenè probant. Penna *in Director. Inquisit. Comm. 113. §. sit secundum axioma.* vbi addit quòd vnus testis dignus cum alio teste indigno probant, si sint alia indicia.

ADDITIO.

Vide supra *verb. Correctio Fratrum, sub titulo de Testibus,* vbi posita sunt aliqua ad hoc pertinentia.

TORTVRA.

1 Vide supra *verb. Correctio Fratrum, num. 49.* vbi dicitur quòd in crimine grauissimo torquere potest Prælatus Fratrem per sæcularem absque incursu alicuius censuræ. Hoc autem crimen saltem erit illud pro quo leges ciuiles pœnam capitis imponunt. Quamuis Rodriguez *Addition. ad Summ. capit. 155.* suadeat ne hoc fiat, quia non decet pietatem, & secretum Matris Religionis vt torqueatur Monachus, per tortorem malefactorum. Et ego idem dicerem quando poterit excusari. At talis casus poterit cõtingere atrox scilicet, scãdalosus, & cognitus in populo, vt anteponẽda sit iustitia, & satisfactio populi, in puniendo Monacho qui fecit delictum sicut malefactor publicus populi. Vide, & supra *verbo Religiosus, num. 11.* vbi dicitur posse torqueri Monachum nobilem qui aliàs in sæculo torqueri non poterat.

2 Tortura non est danda Monacho, quando pœna imponenda pro delicto est æqualis, vel minor ipsa tortura; iniustum enim est vt in dubio si fecit, iam grauior, vel æqualis pœna detur ac foret pœna delicti. Aldrete ex Augustino *lib. 1. de Religios. disciplin. cap. 7. nu. 8.*

3 Tortura dari non potest nisi prius iuridicè sit vnus testis cum aliquo indicio contra reum: vel ita vehementia indicia vt æquipolleant, magis quàm semiplenæ probationi, & sit valdè probabile reum commisisse delictum: ita vt faciant contra reum vehementes præsumptiones, & superent mediam probationem. Nam licèt sæcularis Iudex cum sola semiplena

pro-

probatione torqueat, cõgruum est, quòd circa Religiosos maior speretur aliquantulum quàm semiplena. Quamuis opinio Iuristarũ sit communis, & in aliqua Religione statuto generali approbata, vt sola semiplena probatio sufficiat ad torturã. Quę verò sit semiplena probatio, vide supra, *v. Correctio Fratrũ, a n. 32, & seqq.*

4 Quando delictum probari potest alia via, nullo modo est adhibẽda tortura. Nã hęc, iuxta communem sentẽtiam est vltimum remedium in defectum testium.

5 Paulus III. solùm Romæ, & intra illam, iussit obseruari, vt reus non sit in tormento vltra vnam horam. In Constitutione 58. quæ incipit, *Ad onus.* Et sic prudentia, pietas Christiana, & conscientia debent arbitrari tẽpus, & qualitatem torturæ, & ponderare cum libra iustitiæ.

6 Si reus confessor fuit crimen in tortura, tunc Prælatus transacto vno die integro cum Notario, ac duobus testibus tenetur iterum reum audire extra locum vbi fuit tortus: & rogare an ratificet confessionem iam factam: quam si ratificet, datur plena probatio. Si verò non ratificet, nihil valet præcedens confessio facta in tormento. Est communis in praxi.

7 Si reus antea, extra iudicium crimen confessus est, idque cõstet per duos testes, & vocatus coram Iudice negat pręcedẽtem confessionem, tunc potest torqueri. Si verò in tortura fateatur, tunc non est necessaria ratificatio extra tormẽtum. Mascardus *to. 1. de probation. conclusione* 350. *n.* 3. cum multis citatis. Excipe tamen, si quando extra iudicium confessus fuit suũ delictum, statim ibi reuocauit suam confessionem, quia tunc non sufficiet cõfessio facta in tortura, absque ratificatione secunda extra illam.

8 Si verò reus negauerit post torturam, poterit iterum torqueri de iure. At inter Religiosos hoc non erit laudabile, vt tenet Rodrig. *tomo 2. quæst. 19. art. 9.* Sunt enim Prælati Patres, & Religio Mater, nec proindè decet, vt plurimum, repetitas torturas admittere. Item si reus negauerit in tortura, per ius commune purgatus manet, ac liber. Cum quo tamen stat, quod saltem in Regno Lusitaniæ, pro qualitate criminis, & indiciorum, vel semiplenæ probationis punitur aliquando aliqua pœna exilij, vel simili, quia scilicet negatio illa non plenè purgauit probationem contrariam.

9 In Ordine Minorum, per statuta generalia Tolletana, §. *Si reus, cap. 6. de correct.* negans in tortura manet liber, quia tortura purgauit: additur tamen per parenthesim (si reus fuit sufficienter tortus) vnde innuit quòd si reus non fuit sufficienter tortus, poterit adhuc alio supplicio puniri, priuationis vocis actiuæ, & similium: idque relinquitur Prælati arbitrio, qui debet considerare qualitatem personæ, criminis, ac torturæ, vires rei. Et iuxta hæc poterit quiescere, vel augere, si videlicet his attentis iudicet reum non fuisse tortum sufficienter; videant ibi Minoritæ suam legem, & alij suas constitutiones.

10 Non videtur sufficiens probatio ad torturam, si vnus moribundus dicat: Fulanus me percussit, vel occidit: nam illud dictum non est iuratum: neque decet ab illo tunc iuramentum sumere, præterea cùm sit pars læsa eius dictum est infirmũ in iure. Neque item sufficit ad torquendũ inimicũ illius qui mortuus est, si ille mortuus reperitur mortuus ex veneno: illa enim suspicio quòd inimicus clarus defũcti propinauerit, est leuis, & remota: potuit enim dare venenũ inimicus occultus; vel ipse moriens posset volens, sed ignarus sumere aliquid venenosum, &c. & proindè sic claro inimico nulla ex hoc tãtùm potest inferri molestia. Rodrig. *Addit. Sum. to. 4. verbo Tortura, num. 5. & 6.*

11 Tenetur Iudex ante torturam dare copiam reo semiplenæ probationis factæ contra illum, vt si fortè se purget, torturam euadat. Et ad hoc tenetur Prælatus, etiam si reus non petat: maximè si reus est idiota: tenetur enim Iudex hoc manifestare reo per sententiam: hæc. n. est interlocutoria, à qua si non appelletur, infertur grauamen postea irreparabile, pro quo vide supra, *verbo Appellare, num. 6.* vide etiam Rodrig. vbi proximè, *num. 11. & 12.*

12 Leges ciuiles excipiunt aliquos vt torqueri non possint: de quo Legistæ suis locis. Et statuta Tolletana Minorum fortè coincidunt, dum dicunt, *citato loco*, non esse torquẽdos Religiosos grauis autho-

ritatis. Quod verbum latè extendi potest. Vicarijs enim de causis Religiosus potest esse notabiliter grauis: vt ob litteras, artem notabilem, prelaturam, & similes. Et si vis id agnoscere ex contentis in iure: iuxta illud, non possunt torqueri Doctor alicuius scientiæ: persona constituta in dignitate Ecclesiastica: (qualis est etiã Guardianus ex supradictis) senes decrepiti, &c. Omitto aliquos ex iure communi. Vide Rodriguez, *citato loco Addit. nu.*10. & supra, *verbo Religiosus, num.*11.

TRANSLATIO AD ALIVM Ordinem.

Vide supra, *verbo Religio, à num.*1. *& sequentibus, fusè.*

TRIBVTVM; VECTIGAL, Gabella, &c.

1 Constat primò Clericos, & proinde Religiosos, esse exemptos à solutione cuiuscumque tributi, vel oneris sæcularis, quomodolibet nuncupati, & impositi à Principe, vel superiori sæculari, communitate, & cæteris sæcularibus. Et hoc constat per multas leges Canonicas, & Bullas, maximè *cap. Clericis, de immunitat. in 6.* de quo latè Rodriguez *tom.*2.*qu.*65. & Comitolus *lib.* 1. *Respons. Moral. quæstione* 95. citans multa. Nam & Pharao Rex tyrannus exemit à tributis Sacerdotes idolorum, vt patet clarè, *Genes.* 47.

2 Quoad adeo verum est, vt etiam si Clerici spontè velint soluere similia tributa, non possint id facere per viam tributi, vt bene Comitolus probat: quia scilicet non possunt renunciare priuilegio cõmuni Ecclesiæ. Et officiales sæculares recipientes aliquid à Clericis etiam sic spontè dantibus per viam tributi, manent excommunicati, vt ille *ibidem* probat.

3 In particulari extat valdè notanda Bulla Pij V. rigorosa satis, & nescio si bene obseruata, cuius tenorem transcribit Capucinus, *ad finem sui Compendij, f.*3. per quam Pius V. rigorosè præcipit ne similia tributa exigãtur à Clericis sæcularibus, vel Regularibus, specificando: Exactiones Datias, vel Gabellas, Pedagia, Vectigalia, Collectas, Impositiones, vel quæcumque alia onera soluendi aliquid quibuscumque nominibus nuncupata. Quo nil clarius dici potuit, & adhuc specificat modo sequenti.

Primò, ne teneantur Clerici, vel Religiosi, vectigal quodcumque pro transportatione mercium suarum, maximè pertinentium ad illorum sustentationem soluere.

Secundò, dicit non teneri soluere aliquod tributum quod solet solui in transitu de vno Regno ad alium Regnũ: quod viderint itinerantes quomodo obseruetur: ipsi enim dicent quid viderint.

Tertiò, exprimit ne teneantur Clerici, vel Religiosi, soluere quotam illam quadrantis, positam super libram carnis, vel vini, vulgo (*Real de Aguoa*) & alia quę ibi exprimuntur. Quæ omnia libuit referre, vt videant Magistratus si hęc ita fiunt. Neque enim in hoc contra priuilegium commune Ecclesiæ possunt præscribere, maximè à tam paruo tempore Pij V. & Ecclesia semper reclamante. Vt non possim non mirari quæ vidi, & video in oppositum: & excepto si illi habent priuilegium in contrarium, per quod derogetur, & annulletur, prædicta Bulla Pij. Quã derogationem ego ignoro, & oportebat ostendere. Addit verò Capucinus *cit. loco* prædictam Bullam Pij V. non esse derogatam per Greg. XIII. sed in suo robore permanere. Adde quod in Bulla Cœnę Domini; quotannis promulgata, hoc ipsum prohibetur censura 18. apud Suar. *tom. de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 99.

Denique pœnæ impositæ à Pio V. sunt hæ. Sancta obedientia: indignatio nostra: excommunicatio ipso facto: & pœna duorum millium ducatorum, soluendorum à contra facientibus: & tandem monet Prælatos Ecclesiæ, vt sub eisdem pœnis, & alijs ad suum arbitrium, contradictores compescant.

4 Verùm cùm Papa sit Dominus supremus in ista parte, & possit pro causa pia applicare redditus Ecclesiasticos, solet aliquando Regibus, & Principibus pro bello contra infideles concedere subsidium, seu licentiam vt Clerici, & Religiosi de suis bonis dent aliquam partem, siue subsidium pro illo bono communi

Ec-

Ecclesiæ, sicut concessit, Greg. XIII. Philippo II. Regi Hispaniæ: & credo quod idem concessum est Regi Sebastiano in Portugallia pro expeditione Affricana. Et tunc non solùm possunt, sed tenentur Religiosi soluere quotam assignatam iuxta verba Bullæ. Quæ verò bona Regularium tunc sint obligata ad soluendã illam quotam, vel subsidium tractat Rodriguez *tom. 3. quæst.* 74. quod quia non est in vsu, omitto: magis enim spectat ad Clericos quàm ad Religiosos.

Adde quòd aliqui Religiosi habent priuilegium ne soluant illud subsidium sicut concessit Eugenius IV. Fratribus B. Mariæ de Guadalupe: sicut habetur in illorum Compend. *verb. Subsidium*, §. 2. Et idem concessum fuit Militibus Sancti Ioannis, sicut refert Rodriguez *tomo 2. q. 66. art.* 1. At *in to. 3. q. 74. art.* 15. ait prædictos per aliam Bullam Pij V. fuisse obligatos ad subsidium dictum, *del escusado*.

4 Clerici, vt Religiosi vendentes, aut ementes aliquid nõ debent Alcauallam, vulgo (*Sissa*) colligitur satis ex supradictis, & Bulla Pij V. est enim illam Alcaualla tributum, & satis quotidianum. Imò aduertit Rodriguez *citata qu.* 74. *art.* 7. iniustam fore legem ciuilem quæ rei Ecclesiæ, siue Monasterij venditæ imponeret quintum soluendum Fisco Regali, quia ibi imponitur nouum onus in damnum Ecclesiæ.

5 Supradicta de exemptione Religiosorum, & Clericorum à tributis, intelliguntur dummodo ipsi non negotientur per mercaturam, vendentes, & ementes, aut permutantes, per negotiationem: si enim hoc faciant tenentur soluere tributum, & Alcauallam, & cætera illi negotiationi annexa. Rodrig. cum communi, *art.* 8. Et ratio est, quia negotiatio est Clericis prohibita, & quando hanc exercent, non eximuntur illorum bona à tributis laicorum: solùm enim illis conceditur priuilegium pro sua sustentatione absque negotiatione mercaturæ vt patet, *ex cap. final. de vit. & honest. Cleric.*

6 Tunc Clericus, vel Religiosus dicetur mercaturam exercere, quando emit rem vendendam, in sua integra formã manentẽ lucri faciendi gratia. Vt si emat triticum vendendum in eadem forma sine melioratione aliqua facta ab ipso Clerico: sed solùm seruatione diutina. Si verò rem emat Clericus vt in illa aliquid operetur, & sua industria mutatam, & melioratam vendat vt equum, vel mulam nouam, vt iam educatam vendat, tunc non exercetur mercatura propriè, quia non venditur res in integra forma antiqua. Et præterea in istis rebus sic melioratis, prætenderunt etiam aliquem vsum illarum: in illis verò venditis in integra forma, & reseruatis absque melioratione, prætenditur solus quæstus, qui est finis totalis mercaturæ. Addit Rodriguez *quæst. cit. art.* 8. se consuluisse non esse negotiatorem Clericum, qui in loco in quo est, emit merces aliquas, & illas dat Fratribus suis vt cum illis negotietur, quia tunc ille non vendit illas in propria forma. Ait tamen mercaturam facere Clericum, qui vnas mercatur, & per famulos vinum conficit, vt postea vendat. Et per hoc resolues similes casus: & tunc Clericus, vel Religiosus debet tributum suæ negotiationi annexum.

Ibidem ait Rodriguez non debere Gabellam Monasterium quod emit oues, & vaccas prægnantes, & postea vendit filios: non enim vendit quod emit, sed quod natum est, & fructum rei emptæ. Ait tamen illam debere si emat fundum plenum arboribus cum fructibus iam maturis, & pendentibus, si vendat hos fructus.

7 Si Nouitij bona intra Nouitiatũ vendantur non sunt exempta à tributis, Nouitius enim quoad hoc, non gaudet hoc priuilegio circa sua bona, Rodriguez *art.* 9. An verò Iudex sæcularis tunc possit petere tributum: an verò recurrendum sit ad Nuncium, alij tenent primum. Rodriguez *art.* 10. tenet secundum.

8 Tertiarij viuentes in Congregatione, sunt exẽpti à tributis, sicut cęteri Religiosi, sunt. n. verè personæ Ecclesiasticæ, ac veri Religiosi. Nõ verò eximuntur Tertiarij viuentes in proprijs domibus, iuxta supradictum, *verb. Tertiarij*, *nu.* 2. Neque eximuntur Tertiariæ etiam promittentes castitatem, quia per hoc solùm votum non manent Religiosæ, licèt hæ sint exemptæ à potestate Ordinarij, vt supra diximus, *eodem verb. Tertiarii.*

AD-

ADDITIO.

DIxi supra *hoc ipso verbo Tributum, n.3.* Religioso per Bullam Pij V. ibi latè relatam non posse cogi ad soluendum tributum positum populo in vino, carne, & similibus, idque concessisse tum viris Regularibus, tum Monialibus. Quod autem illa Bulla non obstante possint Rectores vrbium ponere tributum prædictum non Religiosis in particulari, sed in rebus populi communibus indifferenter, vt qui emerit tale, vel tale soluat, etiam si sint Religiosi: Primò docet praxis publica, & tolerata. Secundò, quia cùm illud tributum redundet, & insummatur in bono cōmuni totius populi, & communes illi sumptus etiam proficiant Religiosis illius populi, qui sunt membra illius, æquum est, vt ijdem contribuant pro sumptibus in suum fauorem factis, *iuxta regulam 55. de Regul. Iuris in 6.* qui sentit onus, sentire debet & commodum: & à contrario sensu arguendo; qui sentit commodum, sentire debet, & onus. Tertiò probatur, *ex l. ad portus, C. de operibus publici; & ex l. ad institutiones, C. de Sacros. Eccles.* & sic tenet expressè Glossa, *cap. non minus. de immunit. Eccles. verbo Releuandas.* dicens, quòd pro operibus boni communis contribuere debent Ecclesiastici. Ex Theologis verò videtur fauere huic opinioni Hēriquez, *tom.2. Sum. lib.10. cap.15. §.5. glos. littera l.* vbi citat Viuald. & ait, quòd in Hispania ad redimendum oppidum quod Rex vendere volebat, & vicini oppidani volebant soluere pretium oppidi, decretū fuit in Concilio Regio potuisse, ac debuisse Clericos oppidi soluere suam partem, pro rata, eo quòd erat bonum commune populi. Et ait Henriq., quòd istæ leges ciuiles non sunt correctæ per Ecclesiam: imò per illas leges Ecclesiæ, sic intelligi debere. Idem videtur sentire Viuald. *in Candelabro 4. impres. Venet. ann. 611. in Explicatione Bull. Cœnæ casu 18. n. 3.* vbi sine distinctione dicit, quòd ad pontes, aquæductus, muros, & cætera tangentia bonū commune tenentur soluere Ecclesiastici: & citat Sotum, & Nauarr. quanuis Sotus *loco citato ab authore. 3. de Iustit. q.4. art.5.* tale non dicit. Nauarr. autem ab illo citatus, non loquitur absolutè, sed cum distinctione, quando scilicet illud bonum commune tangit Clericos immediatè: non verò quando illos tangit solùm mediatè, de quo infra. Nauarr. verò id dicit, *in Sum. Latina, cap. 27. num. 115. in fine.* Cum prędictis videtur concordare Lopez, *in 2. p. Instructorii, c.40. §. Sed adhuc, & seq.* quāuis *ibidem* re vera id non dicat, sed cum Nauarro concordet. Tenent *ibidem* alij multi: sed citati tres sufficiant quæstionis ventilandæ gratia.

2 Ego imprimis communitates id facientes non arguo, neque peccare credo, maximè quia possum credere illas munitas esse concessione aliqua Pontificia ad id faciendū, maximè cùm non exprimant, sed id imponere directè Religiosis; sed in gratiam Religiosorum si possint se defendere ab illo tributo soluēdo pro rebus sibi necessarijs emendis: aduerto sequentia.

3 Aduerto primò, Bullā Cœnæ in clausula 18. quando prohibet ne Principes seculares, vel Rectores imponant tributa personis Ecclesiasticis, innouare omnia iura, seu Canones Ecclesiæ hoc ipsum à tempore antiquo prohibentes, siue sint Canones facti in Concilijs generalibus, vt Leteran. & alijs. Canones verò præcipui de hoc disponentes inter alios sunt, *cap. non minus, & cap. aduersus. de immunit. Ecclesiæ, & c. quamquam, de censibus, in 6.*

4 *Citato verò cap. non minus,* decernit Papa, vt quando Episcopus cum Clero viderit, populum non sufficere ad succurrēdum bono necessitatis publicæ, tunc poterit Episcopus Clericos obligare ad contribuendum pro talibus expensis publicis. Hæc sunt verba Textus: *Vbi laicorum non suppetunt facultates.* Vnde si populi facultates sufficiant, non poterit Episcopus cogere Clericos ad soluendum. Deinde, *cit. c. aduersus,* videns Papa non esse securum concedere Episcopis executionem illius tributi imponendi Ecclesiasticis, decreuit vt stante supra dicta necessitate, & non sufficiente pecunia populi, Episcopus id non posset præcipere in consulto Summo Pontifice. Hæc sunt verba Textus: *Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanus Pontifex consulatur.* Quos omnes Canones, sicut dixi, innouat semper Bulla Cœnæ.

5 Pro

5 Pro solutione aduerto: Duobus modis expensas boni publici spectare posse ad Ecclesiasticos: primò in generali, quatenus sunt ordinaria membra talis populi, huiusmodi sunt refectio murorum, pontis, aquæductus publici, in quibus Ecclesiastici nihil habent particulare, nisi tanquam partes ordinariæ illius populi. Secundo modo possunt illæ expensæ, & bonum publicum tangere Ecclesiasticos, quia illic habent bonum etiam particulare, verbi gratia, sternitur via publica in oppido cõstrata lapidibus. Sternenda est via ante portam Clerici, itẽ grassatur ignis publicus per campum vbi Ecclesia, vel Clericus habent peculiares possessiones: pro vitando illo igne, vel fluuio inundante agrũ, dicetur expensa ibi facienda specialiter tangere Clericum. Ista distinctio est sumpta ex Nauarro, & Lopez supra citatis, & ex Molina, & alijs infra citandis.

6 Vltimò aduerto propositum casum posse intelligi, vel de Clericis in communi, vel solùm de Religiosis, & Monialibus in particulari, pro quibus Pius V. citatam Bullam concessit.

7 Hoc posito dico primò Bullam Cœnæ, *clausula* 18. cùm prohibet imponi tributa personis Ecclesiasticis, loqui in generali, sine distinctione, quocunque modo imponantur tributa. Sic enim ait: *Qui per se, vel per alios, directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, & procurare non verentur*. Deinde citata capita Iuris Canonici sunt satis clara, & expressa. Et notanda sunt in particulari verb. Bull. Cœnæ: *Directè, vel indirectè*. Dicet enim aliquis: Rectores istius populi ponunt hoc tributum in genere, non exprimentes vt soluat Clericus, seu Religiosus: ac proinde non imponunt tributum personis Ecclesiasticis. Respondeo quòd non imponunt tributũ personis Ecclesiasticis directè, cùm illas non exprimant: sed tamen videntur imponere indirectè: cùm obligent omnes ementes soluere: nec Ecclesiasticæ personæ oppidi pro quotidianis emẽdis possint illa, quærere extra populum, cum tãto dispendio: & proinde videtur necessarium vt fiat declaratio à Rectoribus populi, quod Ecclesiastici sint exempti à tali tributo. Neque obstat quod lex talis tributi non exprimit vt soluant Ecclesiastici: nam publicani, & venditores illud expressè exigunt à personis Ecclesiasticis, quæ proinde non possunt negare: esset enim illis difficilius, vel litem mouere, vel ex alijs populis illa victualia asportare. Rectores verò populi sciunt, & consentiunt ab Ecclesiasticis postulari. Et sunt præterea valde notanda verba prædictæ clausulæ in Bulla Cœnæ, vbi præter impositionem tributi, etiam de receptione illius sic dicunt; *Sic imposita etiã ab sponte dantibus recipiunt*. Circa quæ verba Suarez *tomo de Censur. disp.*21. *sect.*2 *num.*99. dicit intelligi de illis qui petunt tributa à Clericis tanquã debita: cuius Doctoris hæc sunt verba. *Quia sine alia speciali vi, aut coactione præter exactionem, siue impositionem dantur. Hæc autem sufficiens vis est, & coactio*. Sic ille. Probatur idem *ex c. quamquam. de censibus in 6.* vbi præcipitur quòd talia tributa ab Ecclesiasticis nemo exigat, vel extorqueat. Et eandem explicationem tradit Suarez *citato loco*, & Sayro *tom. de censur. lib.*3. *cap.* 21. *num.*1. & Viuald. *loco cit. nu.*12. quòd scilicet solùm petere illa tributa ab Ecclesiasticis, sit vis, & violentia. Et confirmatur, quia eo ipso quod publicani petunt ab Ecclesiasticis tale tributum ex vi legis debitum inferunt illis vim ipsius legis.

8 Dico secundò iuxta præmissa supra à nobis, quòd neq; pro fontibus, pontibus, muris, & similibus bonis cõmunibus possunt prædicta tributa imponi Ecclesiasticis, nisi concurrentibus duabus circunstãtijs, vel conditionibus. Prima est illa quã supra diximus *ex c. non minus, & ex c. aduersus*, quando scilicet populi pecunia non sufficit, & concurrente Episcopo, imò, & Summo Pontifice consulto. Secunda est, vt sicut diximus in præmissis; Ecclesiasticos non posse cogi ad hæc tributa soluenda expendenda in bono communi, quando illud bonum commune tangit Ecclesiasticos solùm in genere, vt sunt pons, fons, muri, &c. Sed oportet vt illos tangat in particulari, vt constructione viæ ante suam portam, obuiatio ignis, vel fluuij cõminantium contra agrum vbi sunt bona particularia Ecclesiæ, vel Clericorum, vel Religiosorum. Sic in terminis tenet Molina *tom.*2. *de Iust. tract* 2. *de tributis, disp.* 672. *conclus.*1. citans Panorm. & Sylu. Hæc est etiam sententia Lopez supra citati, &

Nauar.

Nauar. si benè considerentur. Ratio Molinæ est: quia si quoties bonum commune tangit Ecclesiasticos solùm ex æquo, id est, tantùm in genere, & in communi, tenerentur soluere tributa pro bono illo cõmuni: nunquam Ecclesiastici deobligarentur à soluendo vllo tributo, nam omne tributum imponitur pro bono communi, omnes in genere, & communiter tangente: vnde frustratoria esset lex Ecclesię eximens Ecclesiasticos à soluendis tributis. Oportet ergo pro Ecclesiasticis obligandis, vt illud bonum commune tangat illos in particulari modo iam exposito. Et hæc ratio apud me videtur cõuincere. Et præter Molin. Nauarr. Lopez est huius sententiæ Viuald. *loc. citat.* Rodriguez *Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 166. concl. 17. & in Summ. verbo Tributum cap. 73. conclus.* 12. Petr. Ledesm. *in Sum. Tract. 7. de Iustit. distributiua, concl.* 20. ponens distinctionem supra dictam de bono tangente Ecclesiasticos in communi, vel in particulari. Tenet & Reginald. *lib. 9. suæ Sum. n. 376. & sequentibus*, & Pater Fr. Anton. de Sosa *in Bulla Cœnæ cap. 19. disput. 92. & 93.* Qui omnes citant alios adhuc textus, per quos omnino videntur correctæ illæ duæ leges ciuiles in principio adductæ. Citat alia pro nobis Henriq. supra, *citato loco in Gloss. Littera M.* Et tandem sufficiat nobis vnus Nauarr. qui præter iam citatum locum, etiam *in ead. Sum. Latina, cap. 17. n. 202.* tanquam testis oculatus, postquam ibi dixit, peccare illos, & incurrere censuras, qui petunt similia tributa ab Ecclesiasticis, specificans in vino, & carne, imprimis conqueritur quòd ab ipso clerico, itinerãte petitum est sæpius in varijs regnis tale tributum. Secundò dicit, vidisse se in anno Iubilei magni tempore Gregor. XIII. multos gubernatores Vrbium Italiæ Romam intrantes, & multos publicanos cum illis petentes absolutionem à Sum. Pontifice pro censuris incursis ob impositionẽ, vel exactionem similium tributorũ à personis Ecclesiasticis. Vide tantum virum testem oculatum, & lege locum ipsius. Addo præterea pro Colophone, Azor. 2. *part. Sum. Moralis, lib. 8. cap. 11. col. 1032. §. in dubium vertitur.* Vbi mouens idem dubium de tributo posito in carne, & vino emendis pro bono communi Reipublicæ, postquam dicit non posse exigi ab Ecclesiasticis: ponit hæc verba. *Item receptum est vsu in multis locis, vt Ecclesiastici talem gabellam non soluant, vel si soluant intra annum, vinum, vel carnes, emendo ad exitum anni Princeps, vel Respublica damnum resarciat pecuniaria compensatione.* Sic ille. Et puto quòd in præsenti materia, à Doctoribus grauibus, & recẽtioribus quales sunt supra citati, nihil potest amplius, vel clarius expectari. 9. Obijcis *in cap. peruenit. de immunitat. Ecclesiæ*, dicere Greg. Papam, nullum excusari à murorum vigilijs, sed omnes ad hoc generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus melius valeat ciuitatis custodia procurari. Cùm ergo ibi Papa de Ecclesiæ immunitate loquatur, & non excipiat Ecclesiasticos ab illa communi necessitate, sequitur posse eosdem obligari pro illo bono communi tangente Ecclesiasticos solùm in genere, vt soluant necessaria pro solo bono communi illos tangente in communi, neque esse necessariũ, vt illos tangat in particulari. Respondeo primò. Ibi Papam non exprimere Ecclesiasticos. Secundò, quòd solùm loquitur de cogendo ad vigilandum, non ad tributa soluendum. Tertiò dico, quòd secundum omnes Doctores lex posterior corrigens priorem seruãda est quando ambæ seruari non possunt, quia Papa posterior potest abrogare legem prioris, vt quotidie fit, & fecit nuper. Greg. XIV. & Clem. VIII. circa Motus proprios Sixt. V. circa abortum, & circa Nouitios. At post Greg. Papam loquentem ibi in generali, decreti sunt Canones *in eod. tit. de immun. Ecclesiæ*, iubentes in particulari, ne clerici obligentur ad soluẽda tributa pro bono publico, nisi interuenientibus illis cõditionibus supra memoratis, & proinde standũ est legi posteriori, quando prima, seu prior lex contrariatur posteriori. Conditi sunt præterea *post cit. cap. peruenit*, alij multi Canones per quos videtur corrigi *citatum c. peruenit*, vel saltẽ declaratur. Faciunt tradita à Nauar. *lib. 5. cons. titul. de pœnis, cons. 37. num.* 1. Et ibi citata in margine. Facit, & quod traditur à Suarez *tomo de Legibus, lib. 6. cap. 27. num. 3.* Vbi dicit legem posteriorem aliquando abrogare priorem, etiam si prioris legis non faciat mentionem, pro quo citat

ibi,

ibi, *cap.1. de Constit. in 6. & Gloss. ibi verbo Reuocare, & l. sed, & posterioris, ff. de Legibus.* Cui dicto, accedit ratio quia voluntas posterior supposita potestate, vincit, & reuocat priorem contrariam.

10 Quidquid tandem sit de prædictis allegatis ex iure Canonico, ac Doctoribus Theologis, quæro, an Papa Pius V. potuerit concedere Religiosis,& Monialibus exemptionem ab illo speciali tributo posito in vini, & carnis emptione, non obstante iure Canonico communi, si quod daretur in contrarium (quod tamen non datur, vt suppono:) & credo quòd omnes dicent potuisse: etenim Papa est supra ius commune. Secundò, quia videmus multos Summ. Pontifices concessisse multa priuilegia Religiosis contraria communi, etiam cum præiudicio tertij, qualis inter alias est concessio facta Religiosis aliquibus de soluendis decimis, quod vergit in præiudicium Ecclesiarum, seu Episcoporum. Cùm ergo Pius V. in citato Motu proprio concedat Religiosis, & Monialibus, clarè,& expresè exemptionem à tali tributo vini, & carnis: & loquatur de omnibus Religiosis, & Monialibus per totum Orbem diffusis, & Princeps præsumatur habere ius commune in pectore (vt dicunt Iuristæ) sequitur, quòd prædicta concessio non est derogata, imò quòd derogaret iuri communi contrario, si daretur. Hunc Motum proprium Pij V. trāscribit Capucinus Sorbo *in fine sui Compendij. fol.* 3. Vbi ponit Papa multas pœnas contrauenientibus illi decreto. Addit *ibi* Capucinus hoc priuilegium non fuisse derogatum à Gregorio XIII. pro quo citat ibi Capucinus *fol.*8. Authorem Catechesis Neapolitanæ. Addo quòd prædictum priuilegium fuit concessum, ex Motu proprio, vt Papa exprimit, quod difficilius reuocatur. Et ego non vidi Bullam posterioris Pontificis reuocantem prædictum Motum proprium. Addo contra prædictum priuilegium non posse allegari præscriptionem, hæc enim contra bona Religiosorum non currit nisi per centum annos,vt dixi supra, *verbo Præscriptio.* priuilegia verò Religiosorum computantur inter præcipua bona illorum.

11 Neque obstat, si dicas, hoc tributum non imponi Ecclesiasticis, cùm lex eos non exprimat. Nam sufficit quòd publicani, seu venditores illud exigant ab Ecclesiasticis ementibus,quod supra ex Suarez, & alijs diximus esse vim factam Ecclesiasticis. Neque obstant adducta in principio, *num.*1. pro parte opposita. Nā primum exemplum de praxi, & consuetudine, non potest habere locum saltem contra Motum proprium Pij V. contra quem non dari præscriptionem paulo ante diximus. Adde circa praxim quod supra diximus dixisse ac vidisse Nauar. in Italia, & Azor. in Hispania: Adde quod Pius V. in Motu proprio citato, reuocat consuetudines quascumque, imò Apostolicas ordinationes in oppositum, etiam si latæ sint, ac editæ in Concilijs generalibus. Ad secundum, desumptum ex Regul. Iuris, quòd qui sentit commodū, sentire debet, & onus, dico id verum esse,nisi princeps, vel habens potestatem concedat alicui,vt nō obstante quòd aliquis sentiens commodum publicum, liberetur ab onere alicuius solutionis. Probatur hæc solutio ex praxi principum, etiam sæcularium,qui multis viris nobilibus concedunt priuilegia vt nō soluant ad pontes, fontes, & similia opera publica, de quibus tales viri nobiles etiam commodum recipiunt: quod à fortiori potest Papa cōcedere nobilibus Ecclesiæ, quales etiam sunt Religiosi. Adde quòd prædicta Regula iuris multas patitur exceptiones, vt *ibidē* Glossa exponit. De duabus verò legibus ciuilibus *ibidem citatis* nō est curandum, quia princeps sæcularis non potest condere legem præiudicantem libertati Ecclesiasticæ, & prædictæ leges correctæ sunt per ius Canonicum, vt aliqui Doctores affirmāt, maximè Gloss. *in cap. generaliter verbo Nouarum, & verbo Collationibus 16. quæst. 1.* Et alij Doctores *ibidem*. Et alij Doctores citati ab Henriq. *loc. supra cit. lib.* 10. *cap.* 15. §. 5. *littera M. in gloss.* vbi multos citat Doctores iuris. Et quod magis est, duæ citatæ leges sunt correctæ ab ipso Iure Ciuili, *in l. placet. de Sacros. Eccles. in Cod & l. 2. C. de Episcop. & Cleric. & Authentic. nulla communitas. Cod. de Episcop. & Cleric.* per quas Ecclesiastici eximuntur ab omni genere tributorum.

Hæc omnia dixi in gratiam Religiosorum habentium prædictum priuilegium

Pij V.

Pij V. non condemnans, vt dixi, Respublicas oppositum facientes, quia forsitan concessionem Pontificiam habebunt supradictis derogantem, quam tamen non vidi, sed cuperem videre. Et proinde Doctoribus me submitto, & neminem condemno.

TRIDENTINVM Concilium.

CVm Concilium Tridentinum tantæ sit venerationis, & tam multa sit de Regularibus locutum: totque illorum priuilegia derogauerit, ideòque sit toties à nobis citatum in supradictis, satis vtile duxi breuiter, & per summam hîc recitare loca in quibus aliquid loquitur spectās ad persona Religiosas, vt sciant illæ quid possint, & quid non possint per priuilegia sua derogata.

Sess. IV.

PRæscribitur modus seruandus in impressione librorum per Religiosos, de quo nos supra, *titulo Libri*.

Sess. V.

CAp. 1. de Reform. iubetur vt in Conuentibus Religiosorum vbi commodè fieri potest, sint Lectores digniores sacræ scripturæ assignati à Capitulo Generali, seu Prouinciali.

Ibidem c. 2. quòd Prædicatores ad prædicandum in suis Ecclesijs petant benedictionem Episcopi: & ad prædicandum extra suos Conuentus petant licentiam. Nos supra, *verb. Prædicatores*. Et idem iubet *sess. 24. c. 4.*

Eod. cap. 2. dat licentiam Episcopis puniendi Prædicatores prædicantes errores, & scandala: de quo etiam supra, *verbo Prædicatores*, & in hoc reuocat expressè priuilegia.

Ibidem etiam iubet vt Episcopi non sinant prædicare Regulares extra claustra viuentes, & extra obedientiam, nisi noti sint Episcopis, & probati moribus. Et hic etiam reuocat priuilegia.

Sess. VI.

CAp. 3. de Reform. Regularis degens extra Monasterium, etiam prætextu priuilegij sui non obstante, potest puniri ab Ordinario, si extra claustrum delinquit. Et reuocatur priuilegium.

Sess. XIV.

CAp. 2. de Reform. iubetur quòd nullus ordinetur quouis Ordine, etiam Minori, absque expresso consensu, & litteris dimissorijs sui Prælati, aliàs manet suspensus ab executione Ordinis suscepti ad arbitrium Prælati.

Ibidem sess. 14. cap. 11. quòd Religiosus de vno Ordine translatus ad alium, non possit vagari, etiam cum licentia superioris admittentis, sed suscipiatur ad professionem; ita vt perpetuò maneat sub obedientia, & viuat intra clausuram.

Sess. XXII.

In decreto de obseruand. & euitand. in celebr. Miss.

1 PRohibet illiberales, & importunas exactiones, & pacta pro celebrandis Missis nouis: & licèt in hoc non exprimat Regulares, generaliter tamen loquitur, & proinde etiam de illis.

2 *Ibidem*: ne permittantur celebrare ignoti Sacerdotes extranei, absque testimonio claro sui Sacerdotij. Etiam generaliter loquitur, & Regulares comprehendit. Vide supra, *verbo Missa*.

3 Ne Episcopi permittant etiam Regulares dicere Missam vbique, & in domibus priuatis, & oratorijs non ordinatis ab Episcopo, de quo vide supra, *verbo Altare, num. 1.* Et licèt quoad hanc celebrationem priuatam dicat ibi Concilium, quòd possint Episcopi illam prohibere non obstantibus priuilegijs, &c. *Ibi* tamen Concilium non reuocat priuilegia, sed concedit quòd possint reuocare ipsi Episcopi. Si tamen non reuocent, vide dicta, *cit. loco*.

4 Prohibet ne Sacerdotes celebrent nisi debitis horis: & ad hoc etiam committit Episcopis, vt possint reuocare priuilegia. Vide supra, *verbo Missa, n. 3. & sequentib.*

5 Pro-

5 Prohibet Missarum non consuetum morem in modo candelarum, & alijs quæ sonant superstitionem. De quo supra, verb. *Missa*, *n*. 8. & *seq*.

6 Prohibet *ead. sess. c.* 4. *de Reform.* ne vocem habeat in Capitulo is qui non fuerit Subdiaconus. De quo vide supra, *v. Elect. num.* 16.

Sess. XXIII.

CAp. 10. *de Reform.* quòd Abbates non possint extra suos Conuentus, conferre primam tonsuram, vel minores Ordines ijs qui non subditi sui Regulares. Et in hoc reuocat priuilegia. Vide supra, *verb. Abbas*, *n*. 2.

Cap. 11. quòd Ordines minores non cõferantur nisi scientibus saltem linguã Latinam, & seruatis interstitijs, & inter hos, & subdiaconatum intersit annus, non exprimit Regulares: sed loquitur generaliter. Vide, *verb. Suspensio*, *num.* 14. & non reuocat priuilegia, neque consuetudinem.

Cap. 12. assignat ætatem in qua etiam Regulares debent suscipere subdiaconatum, & cæteros Ordines. Et ad hoc reuocat penitus omnia priuilegia Mendicantium, & Regularium. Vide, *verb. Ordines sacri*, *num.* 13. & præterea *ibi* iubet quòd Regulares examinentur.

Cap. 13. quòd duo Ordines sacri eodem die neque Regularibus conferantur. Reuocat omnino priuilegia.

Cap. 15. quòd non possit Regularis audire confessiones sæcularium etiam Sacerdotum absque examine Episcopi. Reuocat priuilegia, & consuetudines.

Cap. 17. quòd ministeria Altaris non exerceantur, nisi per constitutos in illis Ordinibus. Vnde carens Ordines subdiaconatus non potest in Altari cantare Epistolam. De hoc non ponit reuocationem: neque ad hoc datur priuilegium: imò si carens isto Ordine exerceat tale officium cum solemnitate, incurrit pœnas de quibus Doctores agentes de Sacramento Ordinis.

Eadem sess. c. 13. & 14. alia decernit de promouendis ad Ordines sacros quæ sufficienter sunt explicata, *verb. Ordines sacri.* & *verb. Suspensio.* Maximè nota, quod ibi dicit *cap.* 14 posse Episcopum dispensare cum promoto per saltum, si non ministrauerit. Innuitque non posse si ministrauerit. Quid verò possit in hoc Prælatus cum suo Regulari pro moto, per saltum, si res fuerit omnino occulta iudicare poteris ex dictis supra, *verb. Ordines sacri num.* 14.

Sess. XXIV.

CAp. 2. *de Reform.* iubentur aliqui exẽpti accedere ad Concilia Prouincialia Episcopalia, saltem ij qui obligantur ratione parochialium, aut aliarum Ecclesiarum annexarum.

Cap. 8. quòd Regulares possunt esse examinatores, recepto prius iuramento: & quòd nihil ab examinatis accipiant, aliàs labem simoniæ non euadent, &c.

Sess. XXV. de Reformat.

CAp. 1. *de Reform.* iubentur Fratres, & Moniales aptare vitam ad suam Regulam, & statuta in vestitu, cibo, & cæteris. Et admonentur Prælati omnino de cura, ac visitatione, super his facienda.

Cap. 4. datur licentia Generalibus vt in Capitulo Generali possint reducere magnum Missarum numerum, pro quibus sunt tenues eleemosynæ, ad minorem numerum cum conditionibus ibi appositis: de quo vide supra *verb. Missa*, *n*. 1.

Sess. XXV. de Regular.

IN *hac sessione tota* agitur de Religiosis fusè per *cap.* 22. Et aduerto ante omnia, quod omnia contenta in illis 22. Capitulis circa Regulares omnes vtriusque sexus præcipit obseruari, non obstantibus quibuscumque priuilegijs, quorumcũque Religiosorum. Omnia enim in contrarium reuocat ibi, *cap. vltimo*, *seu* 22. Et proinde non est necesse in singulis sequentibus ponere reuocationem, ponam verò sola præcipua.

Cap. 2. prohibentur Religiosi in particulari habere peculium: & prohibentur Prælati illud illis concedere. De hoc vide supra *verb. Peculium. num.* 1. & 2. & Monachus habens peculium indebitè priuatur voce actiua & passiua per biennium.

Cap. 3.

Cap. 3. conceditur omnibus Religiosis & Monialibus cuiusque Ordinis, exceptis Capucinis, & Minorib. obseruantibus, vt habere possint bona immobilia, ac redditus, non obstante Regula ipsorum. Secūdò ne in Conuentibus recipiantur plures Fratres, vel Moniales, quam possint sustētari commodè, ex redditibus proprijs, & eleemosynis consuetis. Tertiò, ne erigātur in posterum noua Monasteria absque licentia Episcopi illius Diœcesis.

Cap. 4. prohibetur ne Religiosus aliquis addicat se seruitio vel obsequio alicuius Episcopi, vel cuiuscunque alterius personæ sæcularis, vel Ecclesiasticæ extra Ordinem, nisi cum speciali licentia Prælati, quocumque pretextu se addicat. Secundò, ne Religiosus exeat à suo Conuentu, etiam prætextu adeundi Prælati, in scriptis obtenta. Aliter facientes, possint puniri ab Episcopis, tanquam desertores sui instituti. Tertiò, vt Regularis missus ad vniuersitates causa studij habitet intra Conuentum: alioquin ab ordinarijs contra illos procedatur.

Cap. 5. agitur per totum de clausura Monialium, de quo nos supra *verb. Clausura Monialium*. Et præcipitur sub excommunicatione vt Principes, & Magistratus requisiti, dent auxilium prædictam clausuram conseruandam: & sub eadem pœna, ne aliquis ingrediatur dictam clausuram, absque licentia obtenta in scriptis modo ibi prædicto.

Cap. 6. præcipitur vt electiones quorūcūque superiorum Regularium fiant per vota secreta, ita vt nomina eligentium nunquam publicentur. Secundò, ne possint vota, seu suffragia absentium suppleri per alios præsentes. Aliàs factum irritatur. Et priuātur officio, & inhabilitantur ad futura, qui se secus eligi permiserint.

Cap. 7. ponuntur conditiones Abbatissæ eligendæ, vt sit 40. annorum ætatis, 8. professionis, & quod laudabiliter vixerit in Ordine. Si verò talis ibi desit, poterit eligi habens 30. annos ætatis, & quinque professionis. Secundò, quòd superior præsidens electioni, non intret clausuram, sed ad crates vota singulaium audiat.

Cap. 10. Moniales confiteantur, & communicent saltem singulis mensibus. Et superiores bis aut ter in anno offerant illis Confessorem alium extra suum Ordinarium. Secundò, prohibet ne Moniales habeant sacrosanctam Eucharistiam intra chorum: quod iuxta Rodriguez, & praxim, intelligitur, si ita sit intra chorū, vt pro illa portanda, ac renouanda, aperienda sit clausura. Secus si sit supra chorum, id est intra parietem chori, vt Moniales non accedant, sed aspiciant: Et de foris, per coleam, seu scalam, possit deduci à Sacerdote, ac renouari sine ingressu clausuræ, toties quoties.

Cap. 11. Regulares qui habent curam Ecclesiarum sæcularium, sint subditi Episcopi in visitatione, & correctione quoad curam, & administrationem Sacramentorū. Neq; Prælati Regulares possint ibi assignare aliquē nisi de consensu, & examine Episcopi. Excipit loca in quibus Generales, vel capita Ordinum habent sedem principalē, vel in quibus Abbates, & superiores exercent iurisdictionē Episcopalem, & temporalem in parochos.

Cap. 12. præcipit, vt Regulares in suis Ecclesijs publicent, & obseruent, censuras positas per sedem Apostolicam, & interdictam: & hæc etiā posita per ordinarium publicent, & seruent. Et obseruent etiam dies festos præceptos ab Ordinarijs. De quo supra, *verbo Interdictum*, *& verbo Festi dies*.

Cap. 13. præcipit vt Episcopi componant controuersias, ac discordias omnes inter præcedentias Regularium pro actibus publicis: & quod Regulares vocati ad processiones, teneantur accedere. Vide sup. *verbo Professiones*.

Cap. 14. decernitur, vt Regularis viuens intra claustrum, & extra illud scandalosè delinquens, puniatur à Prelato instāte Episcopo intra tempus assignatum ab Episcopus. De quo vide amplius, *verbo Episcopus, n.* 8.

Cap. 15. decernitur ne fiat professio viri aut fœminæ, si non habeant 16. annos ætatis completos: & annum vnum integrum Nouitiatus: aliàs facta irritatur. De quo multa supra, *verbo Nouitius, & verbo Professio.*

Cap. 16. iubetur ne Nouitius anno Nouitiatus faciat donationes, nisi intra duos menses proximos ante professionem: & cum conditionibus ibi positis: aliàs sint irritæ.

ritæ. De quo supra, *verbo, Nouitii donationes*. Secundò ibi præcipitur, vt Nouitius anno probationis finito, statim admittatur ad probationem, vel eijciatur. Excipit morem Patrum Societatis Iesu, qui finito biennio emittunt tria vota solùm simplicia: & professionem solemnem emittunt multo post ad arbitrium sui Generalis, quam consuetudinem illis permittit. Vide supra, *verbo Professio, nu.*1. Tertiò, ibi præcipit ne Nouitij, aut parentes, vel consanguinei dent aliquid Monasterio, præter victum, aut vestitum. Vide *verbo Monasterium, nu.*11.

Cap. 17. Nouitię Moniales, antequam professionem emittant, sunt examinandæ ab Ordinario de libertate, vel per suũ Vicarium an liberè profiteantur. Et abbatissa tenetur ante professionem, per vnum mensem monere de hoc Episcopũ: quod si non moneat suspenditur ad arbitrium Episcopi. Vide supra, *verbo Nouitia. n.* 3.

Cap. 18. excommunicantur cogentes aliquam fœminam inuitam intrare Religionem, vel habitum suscipere, præterquam quod in casibus à iure expressis, vel auxilium, fauorem, & assistentiam dantes. Et è contra excommunicantur etiam prohibentes aliquam fœminam intrare volentem aliquam Religionem, de quo vide supra, *verb. Moniales, n.*6. 7. 8. *&* 9. Sed ab his legibus excipit ibi fęminas quę conuertitiæ, aut pœnitentes appellantur, in quibus constitutiones illarum seruētur.

Cap. 19. præcipitur primò, vt Regularis, qui pretenderit allegare se non esse verè professum, ob metum, vel defectum ætatis, id faciat in quinquennio cum cæteris ibi conditionibus: de quo vide latè suprà *verb. Professionis reclamatio, à n.*44. *& sequentibus*. Secundò, ibi præcipitur ne possit aliquis transire ad laxiorem Religionem: nec illi detur licẽtia portandi habitum suæ Religionis occultè. Vide *verb. Religio, n.*12.

Cap. 20. *&* 21. aliqua ponuntur de Abbatibus, & Abbatijs, quę quia non sunt communia Regularibus, & vt ibi dicitur *cap.*21. difficile habent remedium, omitto: videat ibi quo volet, & cui interest.

Hæc sunt præcipua quæ in Tridentino iniunguntur Regularibus, & in quibus illorum priuilegia reuocantur. Cætera, si quæ sunt, minora sunt, & ex positis in hoc tractu intelligentur. Casus verò in quibus Tridentinum subijcit Regulares Episcopis sunt: *in sess.* 5. *c.* 2. *de Reform. sess.* 6. *c.* 3. *de Reform. sess.* 7. *c.*7. *&* 14. *de Reform. à versic. Addendo. & infra sess.* 23. *c.* 16. §. *Nullus, sess.* 24. *cap.* 1. *de Reform. Matrim. vers. Quod si quis, & c.*2. *de Reform. & c.* 4. *vers. Nullus, sess.* 25. *c.* 4. *vers. Qui verò, & c.* 11. *&* 13. *de præcedentis, & c.* 14. *&* 16. præter alia quæ in hoc tractatu inuenies.

ADDITIO.

Vide infra v. *Viuæ vocis oraculum, n.*3.

QVæstio ab aliquibus disputatur, vtrùm Summi Pontifices qui post Concil. Tridentin. promulgarunt aliquos Motus proprios, vel aliqua priuilegia cõcesserunt Religiosis, vel alijs, in quorum fine ponunt multas reuocationes, dicendo, *non obstantibus quibuscumque, &c.* censeantur derogare Concilij Tridentini decretis. Et videtur quòd sic. Nam Papa est supra Concilium, vt est certissimum apud Doctores, in materia de fide: & pręterea tanquam Princeps præsumitur habere totum ius in pectore: ergo si concedit aliquid repugnans Concilio Tridentino, censetur illud velle reuocare. Et eadem quæstio esse potest, quando Papa concedit aliquid contra quodcumque aliud ius commune contentum in Concilijs generalibus, vel in corpore Iuris Canonici. Et confirmatur, quia si verba illa posita in fine Bullarum, *non obstantibus quibuscunque*, non operarentur hunc effectum reuocandi decreta Conciliorum, & Canonum, frustra ponerentur à Papa, si contra talem nouam concessionem daretur aliud antiquum decretum Canonis, vel Concilij. Huius opinionis esse videtur Rodrig. *tom.*3. *qq. Reg. q.*46. *art.*1. §. *secunda conclusio*. Vbi agens de quodam priuilegio circa quartam funeralem concesso Fratribus Prædicatoribus per quod videtur reuocari *Clementina dudum. de sepult.* quę facta fuit in Cõcilio Viennensi, subdit Rodrig. Quod in omni materia si per verba derogatoria prolata, licèt generaliter, ab eo qui potest, appareat eius voluntas,

quod generaliter omnibus derogare voluit illi statutis: pro quo citat in margine *c.nonnulli. de rescr.& c.ex parte, de Capel.* & Inn.& Archidiaconum,& hac ratione motus censet ibi Ioannem XXII.per priuilegium subsequens derogasse *dictæ Clementinæ.* licèt illius mentionem,non fecerit:quia, inquit, Papa Ioannes illius Clementinæ notitiam habeat, & sic ex certa scientia illi derogauit. Sic Rodriguez. Et quidem opinio ista valdè probabilis est propter rationes supra adductas,quę sunt etiam positę à Rodrig.Et vix videtur posse illis responderi.

2 Sed video ipsum Rodriguez *eod. tom. 3. q. 37. ar. 4. post medium, §. circa quam,* fusè tenere cum multis Iuristis quos citat vtriusq;Iuris ac Theologis, quod, vt concessiones Pontificiæ posterioris reuocent aliquod decretum Concilij generalis, est necessarium, vt fiat expressa mentio illius Concilij derogati. Citat Archidiac.Baldum Paul.de Castr.Iacobat. Couar. Meneses, Gutierres, Anastas. & alios, & dicit esse communem, adeo, vt totus mundus eam seruet, sicut ibi refert ex Felino. Rationem assignat communem nam decreta facta in Concilio generali maturius examinantur, & maiori examine proferuntur à tot, ac tãtis viris pijs ibi concurrentibus ac proindè difficilius Sum. Pontifices dispensant in decretis Concilij generalis.Cùm ergo Concilium Triden. his vltimis temporibus durauerit in fieri per annos 27.vt patet ex Bulla Paul.III Concilium inchoantis, ex Bulla Pij IV. illud confirmantis: cùm præterea constet tot, ac tantos viros in omni sciẽtia necessaria claros ibidem interfuisse, credendum est nolle Sum. Pontifices decreta talis Concilij tanto tempore, ac tanta maturitate examinata, derogare,nisi id exprimant, moti aliqua particulari necessitate. Cuius signum esse potest, quod recentiores Sum. Pontifices confirmantes priuilegia Ordinum:dicunt vt plurimum? *Dummodo Concilii Tridentini decretis non contradicant*: Tenet hoc ipsum Rodriguez *eod. tom. 3. quæst. 17. articul. 2. §. Nec contra.* Et citat *ibi cap.post translationem. de renunciat.* Idem tenet Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disput. 26.n.* Vbi citat Felin. Seluam,Parisium.Nauar. Couar. Cordubam, Menochium, Molinam, Viuald. & alios multos. Ac proindè dicit, quod vt posteriores Pontifices derogent decretis Concilij generalis, maximè si Concilium sit modernum, necessarium est vt ponatur hæc clausula: *Non obstante aliqua lege, aut constitutiones in Concilio generali edita.* Quam clausulam posuit Pius V.in Motu proprio quo eximit Religiosos à solutione tributi positi in emptione carnis, & vini, sicut dixi *verbo præcedente Tributum in solutione ad primum.* Et citat Sanchez duo capit.iuris quæ ibi vide: Ratio verò quam affert est prius tradita à Rodriguez. *citata quæst. 37. art. 4.*

3 Ecce vides duas opiniones primam paucissimis Doctoribus firmatam sed validis rationibus roboratam.Secundam multitudine doctorum munitam, sed vnica tantùm ratione, seu coniectura debili fulcitam,vt fere hic locum habere possit dictum Nau. *in Sum. Latina c.7.n. 4.* Vbi ait discedendum esse à communi opinione, quando pro parte opposita datur ratio, vel rationes, quibus vix potest responderi. Hoc posito elige quod volueris. Hoc tantùm dico, quod tenentes opinionem secundam tot Doctorum, respondere poterunt ad obiecta pro prima, iuxta illam regulam Iuris in 6. Quod in concessione generali non veniunt illa,quę si concedens rogaretur in speciali, denegaret. At si Papa concedens aliquid contra Concilium, rogaretur, Papa non exprimente, maximè contra Tridentinum credibile est quod Papa denegaret.

4 Hoc solum aduerto prædictos Doctores Rodrig. & Sanchez cum illis quos citant, id solùm asserere de decretis positis in Concilio generali, ob rationem positam *n. 2.* Nihil verò dicunt quando concessio Papæ posterioris contradicit alicui Canoni alicuius Papæ posito in corpore iuris,quod condidit extra Concilium Generale: vel de aliqua Bulla Pontificia, quæ non est posita in corpore iuris. De his enim duob. videntur dicturi,quod reuocatio generalis ordinaria derogabit cuius illorum maximè ob dicta in *nu.1.* Et admissa priori opinione licebit deducere multas conclusiones in multis casibus occurrentibus circa valorẽ priuilegiorum. Quod etiam licebit facere stando in opinione

nione 2. siue communi, quæ quia quotidiana sunt recenseri non possunt: sufficiet ad supradicta recurrere.

5 An verò priuilegia Regularium, quæ contrariantur Concil. Trid. sint reuocata per ipsum Concilium, & per posteriores Pontifices dixi supra *ver. Priuil. num. 64.* Vbi credidi esse reuocata: licèt pauci id negent: Eodem etiam *ver. num. 71. & 72.* dixi an priuilegia Regularium reuocentur per Bullam Cruciatæ, vel per Bullam Cœnæ.

6 Pro regula adhuc generali, in hac materia dicendum est non posse Regulam generalem assignari, nisi hanc. Cùm reuocatio priuilegij, vel Concilij pendeat à mente, & voluntate reuocantis, potentis reuocare: Et mens cuiusque ex verbis externis, quibus illā indicat, colligi debeat: sequitur quòd quando Papa reuocat standum est verbis ibi prolatis, quibus suam voluntatem exprimit, vt Rodriguez dixit *primo loco supra cit.* Nam Regula fixa in iure, non est alia melior illa, ad quam Doctores in hac materia passim recurrũt, videlicet: In concessione generali non veniunt illa, quæ concedens concessurus non esset, si in particulari rogaretur.

VELVM MONIALIVM.

1 MVltiplex est velum Monialium, quorum notitia inseruit ad intelligenda multa iura antiqua. Primum est velum professionis, quod scilicet imponitur in die professionis. Secundùm est velum consecrationis. Et hoc datur, quando Monialis consecratur ab Episcopo in virginem: & hoc datur solùm fœminæ in anno 25. suæ ætatis *c. placuit 20. q. 1.* Tertium velum erat ordinationis, quo tradebatur certis fęminis potestas, seu Monialibus, legendi homilias, & inchoandi Antiphonas in choro, de quo D. Antoni. *3. p. tit. 20. cap. 2. §. 2.* Et hoc officium etiam olim dicebatur Diaconissa. De quo Baron. *tom. 1. Annal. anno 34. cap. 255. & sequentibus.* Sed hoc velum, & officium iam non est in vsu: hodie enim omnes Moniales, imò Nouitiæ legunt homilias, & inchoant Antiphonas. Quartum velũ erat prælationis: quod nihil aliud erat quam Monialem eligi, & confirmari in Abbatissam. Et videtur de hoc loqui *caput iuuenculas 20. quęst. 1.* de quo multa supra *verbo Abbatissa vidua.* Quintum velum erat continentiæ, quod tradebatur viduis. De quibus omnibus Syluest. *verb. Consecratio virginum,* & multi alij.

2 De velo consecrationis, multi multa dicunt: id est, de velo virginitatis: multi enim affirmant peccare mortaliter Monialem, quæ si virgo non est, etiam si peccatum illius sit occultum, permittit se consecrari in virginem. Alij alias faciunt explicationes particulares de modo virginitatis, quæ, quia raræ sunt, ad rem non videntur facere. Ego credo, quòd si Monialis viuat in Conuentu, vbi est consuetudo, quod omnes consecrentur in tali ætate, & illa non possit recusare consecrationem absque notabili infamia suę castitatis, & certum est non posse moraliter: si illa virgo non sit, & eius peccatum est occultum potest absque peccato recipere velum virginitatis cum alijs: non enim tenetur se infamare, & tali infamia, qualis hæc est in fœmina nobili. Probo clarè dicto supra, *verbo Officia Ordinis*, videlicet quòd quando Religiosus in occulto est excommunicatus, & inhabilis, & eligitur ad prælaturam, cui renuncians, non acceptatur, neque auditur, neque potest suũ impedimentum absque notabili infamia detegere; poterit acceptare cum protestatione ibi facta, &c. Ius enim naturale honoris ibi præualet positiuo. Quod videtur posse applicari in casu præsenti, fama enim honestatis in fœmina nobili, magis ponderare videtur, quàm quæuis in viro. Et præterea acceptare velum virginitatis cum tali impedimento, non videtur tam graue, quàm acceptare prælaturam, seu curam animarum in homine excommunicato, & inhabili de iure. Est aliud exemplum fortissimum de homine existente in peccato mortali, qui necesse habet communicare ob timorem infamię notabilis, vel celebrare: & tamen caret confessore: hic enim potest communicare, vel celebrare, vt euadat notabilem infamiam, si habeat contritionem: ergo si hic contritus potest recipere corpus Christi ob vitandam infamiam; videtur quòd possit Monialis confessa, & communicata ob vitandam infamiam recipere velum

virginitatis, si aliter vitare non potest infamiam. Tenet etiam Rodriguez *tom.* 3. *Addit. cap.* 90. *num.* 4.

VENEFICIA, INCANTATIOnes, Sortilegia.

INter casus designatos à Clemente VIII. vt possent reseruari, primus erat iste contentus in titulo. Et quia fortè in aliquibus Religionibus fuit acceptatus, & reseruatus, non faciam præter intentum istius explicationem hic breuiter inserere per Summam: nam exacta illius explicatio librum non paruum postularet.

1 Igitur hæc tria, veneficia, incantatio, sortilegium fere non differunt specie, sed solùm ex parte materiæ, seu modi quo fiunt, & concordant hæc tria in formali malitia quæ est fieri instigante, vel paciscente diabolo. Est igitur hæc distinctio: veneficiũ est applicare res naturales inefficaces ad talem effectum non vtendo aliquibus verbis, neque cæremonijs. Incantatio est dicere verba inutilia, vel inofficiosa ad talem effectum, non apponendo res naturales, sed sola verba. Sortilegium est quando mittuntur sortes, vel quid æquiualens fit ad cognoscẽdum secretum præteritum, vel futurum, ita vt semper in his tribus concurrat diabolus. Colliguntur hæc omnia *ex capite igitur*, 26. *q.* 3. & 4. quæ desumpta sunt ex Diuo Augustino. Et ex ibidem dictis intelligitur etiam distinctio accidentalis, seu ex parte materiæ inter alios, qui pacto diaboli alicuius dicuntur diuini, quia scilicet profitebantur se plenos diuinitate ad diuinandum. Alij dicebantur Arioli, quia, vt secreta panderent circuibant aream seu altare dicendo certas orationes. Alij dicuntur Haruspices, à verbo hora: quia scilicet obseruabant certam horam, vt panderent secretũ, seu diuina. Alij dicebantur Augures ab aue, quia scilicet ex volatu auium in hanc, vel contrariam partem portendebant bonum, vel malum successum. Alij denique vocabantur alijs nominibus sumptis ex materia in qua exercebantur: sed in omnibus prędictis semper diabolus mouebat pacto expresso, vel virtuali. Et proinde hæc nomina sæpius confunduntur, vt Ariolus, vel Haruspex & cæteri dicuntur venefici. Et isti dicuntur diuini, &c. quia licèt in materia, ac modo differant, substantia malitiæ, & author illius diabolus in omnibus illis interuenit. Et omnes hos malos artifices comprehendit Papa in isto primo casu, veneficia, incantationes, sortilegia: Ad hæc autem omnia vitia se habet tanquam genus superstitio, quæ in substantia est inuocatio dæmonis. Et est magnum peccatum oppositũ virtuti Religionis, quę inter virtutes morales est prima, teste D. Thom. 2. 2. *quæst.* 81. *art.* 2.

DE VENEFICIIS PARTICVLARI.

2 DIcitur veneficus qui aliquando vtitur rebus venenosis: dicitur & maleficus, ex malis quæ infert aliquando rebus viuentibus: cùm igitur hæc prima species versetur in applicandis rebus naturalibus alicui effectui, respectu cuius producendi non habent efficaciam naturalem: pro regula generali tenendum est ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 96. *artic.* 2. *ad* 3. Si res aliqua adhibeatur ad aliquem effectum, ad quem producendum non habet virtutem naturalem aliquam, est veneficium, vt plurimum, quia si tunc sequatur effectus non est virtute causæ naturalis, vt patet, sed diaboli adhibentis rem illam, vt signum pacti initi cum persona illa expressè, vel tacitè. Est tamen aduertendum ex Victoria *de arte Magica, quæst.* 3. *num.* 7. & alijs non semper effectus, qui nobis videntur mirabiles prodire à diabolo: nam possunt prodire à causa naturali nobis incognita, maximè per magiam naturalem, quæ cognitis secretis virtutibus rerum naturalium, illisque miscendo producit effectus naturales quidem, sed vulgo incognitos, quia ignorantur communiter rerum illarum particulares virtutes, quod latè persequitur Delrio, *lib.* 1. *Magic. disqu. cap.* 2. & 3. & sæpe particulares homines, etiam mali, per studium, vel praxim assecuti illarum virtutem naturaliter ac licitè producunt illos effectus, qui alijs videntur mirabiles, cùm tamen non sint tales, neque à dæmone profecti.

3 At verò isti effectus sic mirabiles cognoscantur an sint à dæmone, an à causa natu-

naturali sufficiente, accipe sequentia documenta. Primum si ad illum effectum adhibeantur certi ritus, & circunstantiæ inutiles de se, sed adhibeantur tanquã necessarij, vt, si fieri debeat opus in tali hora vel recipiendo ad solem, vel cœlum: vel certo die, vel certo numero crucium vel orationum, vel certa corporis positura; vel dicendo verba incognita, & inusitata: vel ponendo characteres ignotos, & sic de ceteris. In omnibus istis credendum est adesse pactum diaboli: quia illæ circũstantię iussę apponi, vt necessariç, sunt inutiles ad illum effectum, vt patet: & proindè clarum signum est apponi à diabolo, vt signum pacti initi. Ita Valentia 2.2. *disp.* 6. *q.* 13. *punct.* 2. & alij communiter. Secundum documentum. Ex modo operationis, potest colligi si effectus producatur à causa naturali: vt si quis causam habuisset in loco ita distanti à re patiente vt secundùm veram Philosophiam per causam naturalem sit impossibile in loco tam remoto operari. Quale fuit illud quod scriptum dicitur in annalibus Oppidi Scalabitani in Portugalia, de quadam fœmina, quæ edocta à venefica, in eodem oppido domi suæ pungebat pugione imaginem sui mariti existentis in India Orientali, & illa punctio Scalabi facta torquebat mirabiliter maritum in India existentem ita vt pene maneret exanimis. Tertium est ex conditione, siue magnitudine effectus sperati in re vt si loquatur statua, vel moueatur quid inanime, vel si comminatio fiat de re impossibili naturaliter, vel de re absurda. Tales enim effectus in se ita magni sunt vt naturaliter effici non possint, nisi à malo vel bono spiritu. Quale etiam erit sistere cursum fluuij, incendere amorem inhonestum in aliquo cum amore ferè insano, & sic de alijs, quæ vir prudens acpius statim assequetur.

4 Si verò rebus omnibus pensatis, dubium sit an effectus iste possit produci ab aliqua causa naturali latente, in tali dubio non est ascribendus effectus diabolo: cũ ignotæ nobis sint, vt diximus, multæ virtutes rerum naturalium, à quarum aliquo poterit effectus ille produci. De quo multa dicit Augustin. 14. *de Ciuitat. cap.* 24. & alij. Tunc verò multum valebit cõsiderare vitam, ac mores operantis vel docentis, & circunstantias vanas si quas adhibeat: An verò in tali dubio possit attribui notabilis ille effectus virtuti diuinæ, vel non: Gerson. 2. *part. tract. de absolut. Sacrament. Alphab.* 33. *littera L.* tradit hanc Regulam: *Nunquam attribuenda est aliqua virtus supernaturalis talibus rebus quibuscunque, nisi hoc trahi possit ex scriptura sacra, vel reuelatione diuina, & oppositum credere habet speciem superstitionis.* Sic ille. Cùm ergo non constiterit aliquid ex supra dictis, suspectus erit effectus, maximè si concurrat vana circunstantia, & mala vita authoris.

5 Ex his infert Suar. *to. de Religion. libr. de superstit. cap.* 1. *nu.* 26. & 27. non esse absoluendos vtentes remedijs externis ad morbos quæ euidens est non posse esse causas naturales sanitatis, quamuis publicè tolerentur: quia non datur ibi probabilis ratio quod ibi assistat virtus supernaturalis: hoc enim solum proprium est in verbis formarum Sacramentorum: neque credendum est talem virtutem reuelasse Deum alicui sancto.

6 De saluatoribus videlicet qui saliua, vel tactu curant morsum canis rabidi. Sanchez 2. *Decalog. à numero* 45. multa dicit: 1. ait ab aliquibus Doctoribus illos excusari, cùm possit illius saliua habere in tali subiecto virtutem naturalem, vel possint habere gratiam gratis datam etiamsi aliàs sint flagitiosi. At ipse Sanchez *ibidem* illos vt plurimum suspectos esse dicit, maximè quando in illis reperiuntur sequentia ab illis dicta. Primum solent dicere se indigere nimio vini potu ad excedendum hanc virtutem. Secundùm est, quòd solet panem à se morsum porrigere morsis à cane rabido: quæ duo licèt aliqui damnent, ipse tamen Sanchez aliquo modo excusat, quia per calorem vini, vel saliuæ impressa pane poterit illa virtus naturalis, vel excitari, vel communicari. Tertiò aliquando dicunt se non posse sanare morsum in præsentia alterius saluatoris maiori vi pollentis: Et hoc tanquam verè suspectum ibi reprobat Sanchez. Sicut etiam reprobat quartum quod dicunt vnum saluatorem cognoscere alium saluatorem, quamuis illum nunquam viderit. Falsum est etiam

quod dicunt, illam virtutem inesse cuiuis filio septimo per viam masculinam, ac denique quod possint ignem intrare absque damno. Quibus de causis, maximè si concurrant aliqua verba inutilia, vel vana circunstantia habendi sunt hi omnes tanquam suspecti.

7 Suspectæ sunt etiam, ac damnandæ imagines Astrologicæ, vel characteres gestati ad effectus extraordinarios assequendos: nam hæc, & similia, (quas vocant nominas absque Reliquijs Sanctorum) non possunt alterare corpora, vt sanitatem naturaliter inducant. Vide Sayro *Clau. Reg. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 4.

8 De empsalmis verò multi, multa dicunt: & aliqui affirmant esse licitum illis vti. Multa congerit denuo Emanuel Valle *sect.* 1. *c.* 1. *& seqq.* & maximè *sect.* 1. *c.* 6. *nu.* 2. ait communem Doctorum sententiam illos reprobare. Mihi placet breuis ac resoluta doctrina de empsalmis tradita à Sanchez *cit. cap.* 40. *n.* 9. per sequentes propositiones Prima: esse licitos si fiãt solis orationibus licitis, & adiurationibus licitis absque aliqua vana circunstantia: vt si fiant deprecando passionem Christi, vel quid simile, vt medicinæ naturales applicatæ sortiantur effectum. Pium est enim Christum D. vel Sanctos inuocare, vt medicinæ naturales sortiantur effectum, vt docet Nauar. *in Sum. cap.* 11. *num.* 36. Secunda propositio, si alia verba adhibent nullã applicantes medicinã naturalem efficacem ad illum morbum curandum, sed credunt illis solis verbis, vel crucibus curandum: est curatio vana, & superstitiosa, ac proindè suspecta. Nam talia verba, vel signa non habent virtutem naturalem ad illum effectum, vt patet: Nec virtus super naturalis ostenditur ex Sacr. scriptura vel reuelatione, vt supra diximus ex Gersone. Tertia est; quod vt plurimum tales empsalmi seu carminationes maximè à fœminis (Vulgo *benzedeiras*) esse suspectas, quia vt plurimum vana miscent, & proindè non esse permittẽdas: maximè si Ecclesiasticus iudex eas interdixit. Et addit vt plurimum his non vti nisi personas viles, & vitæ non probatæ, & ignotæ: & quando essent vitę probatę, periculum est vt aliæ personæ vitæ malæ illis vtantur.

9 Ex his regulis generalibus elici potest quid dicendum sit circa alia veneficia, quando adhibetur res seu media, in quibus miscetur aliqua vana circunstãtia, seu verba inefficacia ad talem effectum, de quibus latè inuenies apud supra citatos Doctores. Nobis satis sit summatim perstringere, ex qua orta dubia resoluentur.

DE INCANTATIONE SOLO *verbo facta.*

10 INcantatio, vt diximus, est quando fit solo verbo: vel fit præcipuè verbis, etiam si res aliqua parua adhibeatur, vt cum adhibentur certæ preces, aut verba ad aliquem effectum obtinendum. Et in hoc inseruit etiam regula generalis suprapofita ex Gersone, & alijs: videlicet, quòd si in citatis verbis etiam sacris, adhibetur aliqua vana, & inutilis circunstantia tanquam necessaria, vt quod proferantur tali die, hora, cum tali situ corporis, vocis, tali charta, tali figura, tali charactere, hæc omnia sunt suspecta, & proindè damnata. Idem dicendum, si adhibeantur nomina incognita, & significationis incognitæ, vt Angelorum non cognitorum vel characteres ignoti quia tunc præsumitur talia inuenta à dęmone, ne deprehendatur. Vidi ego meis oculis quandã personam religiosam, aliàs simplicem, & timoratam, à quouis alio edoctã, quæ quando aliquis ægrotus erat in graui morbo periculoso, accedebat ad illum, & secretò ad aurem dicebat ęgroto quędam nomina ignota Angelorum incognitorũ significationis ignotę, & tunc ex prolatione illorum nominum dicebat ægrotum certò moriturum, vel non moriturum. Idem dicendum est si effectus secutus ex verbis sacris prolatis sit effectus vanus in se, & inutilis, vt si ex illorum prolatione moueatur annulus, vel cribrium: vel quid simile, quod est inutile ad animã, & proindè peccatum verba sacra ad applicare, neque item verba prophana. Neque item licitum est talia per iocum proferre. Idem dicendum est, quando in talibus verbis miscentur aliqua incerta, falsa, vel apocrypha, vt quòd Christus Dominus habuerit febrim, vel similia: quia dęmon pater mendacij ista inuenit & illis gaudet.

11 Quæ-

11 Quæris an sit peccatum prædicta verba ab incantatore applicata ad vanum finem, vt mouendum annulum, proferre aliquando pro bono fine absque peccato. Caietan. *in Summ. ver. Incantatio.* dicit se id fecisse hoc bono fine: vidit quemdam prolatione verborum sacrorũ fecisse moueri annulum supra filum: ipse Caietanus protestans prius se non prætendere malum finem, sed solum detegi mendacium, neque illa dicere vt applicata à diabolo, sed illa verba ad Deum Authorem dirigere; protulit verba, & annulus stetit immotus. Credit tamen Sanchez, *cit. c.*40. *num.*25. quòd proferre illa verba ad illum effectum vanum experiendum, semel tantùm ex leuitate, & curiositate, non esse peccatum mortale. Quod ego non credo, neque consulo, cùm sit materia grauis facere aliquid ex tam præsumpto pacto diaboli. Addit bene ibi Sanchez, neque esse licitum proferre illa verba cum hac protestatione præmissa: scilicet, si iste effectus est à dæmone non intendo consequi finem, neque hoc amplius faciam. Est enim grauis, vel clara præsumptio quòd sit ibi superstitio, & proinde, re, & facto vtitur iam superstitione.

12 Gestare nomina ad collum, in quibus continentur sola verba diuina, vel imago Christi Domini, vel signum Crucis, & sic Sancta alia similia, est licitum, dummodo ibi non misceatur aliqua vana circunstantia ex relatis, *num.*10. vel non misceãtur aliqua verba barbara, vel quid simile. Sayro *Clau. Reg. lib.*4. *cap.*6. *num.*6. & cæteri communiter. Gestare verò ad collum certas ligaturas, quas neque vsus Ecclesiæ, neque Medici commendant, suspectũ est, & prohibitum: constat *ex cap.* 1. 26. *quæst.* 5. vbi puniuntur anathemate portantes philacteria similia.

13 Addit Sayro *cit. l. n.*7. esse superstitiosum, & illicitum aperire venam sanguinis in hominibus in die certa alicuius Sancti, vel colligere herbas in die Sancti Ioannis, vel alterius Sancti, nam illa circumstantia vana est, neque ad effectum naturalem extraneum habet efficaciam. Idem tenet Nauar. *in Sum. Latina, cap.* 11. *n.* 36. Ait tamen Sanchez *cit. cap. n.*33. non fore peccatum si in colligendis herbis, vel custodiendis animalibus, vel illis à morbo curandis dicantur aliqua verba Diuina, dummodo non ponatur spes certa in illis, neque misceatur aliqua vana circunstantia, & probat ex D. August. & D. Thom. Addit verò vanas, & omnino illicitas esse publicas supplicationes, in quibus imago alicuius Sancti in flumen inijcitur, aut prope illud ponitur donec pluat: est enim hoc facere iniuriam, & supplicatio contra mentem, ac modum Ecclesiæ. Vide supradictos Doctores citatos plura dicentes, & Caietanum *in Summ. verb. Incantatio.* Nobis hæc sufficiant ad cognoscendum quando Religiosus committat hunc casum reseruatum Incantationis.

DE SORTILEGIIS.

14 HÆc est tertia particula illius casus reseruati, in qua aliquando potest etiam intercedere pactum diaboli, pro quo præmitto tria esse genera sortiũ. Primum dicitur sortes diuisoriæ: quæ scilicet mittuntur vt sciant sortientes quid cuique tribuendum sit in electionibus, & controuersijs alijs. D. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *art.*8. Aliæ sunt consultoriæ, quæ fiunt vt inquiratur Diuina voluntas quid in aliquo negotio faciendum sit. Aliæ sortes dicuntur diuinatoriæ, quibus quis vtitur ad occulta cognoscenda. Vt si sic, vel aliter carthæ, vel taxilli cadant, consideretur prosper vel malus effectus: vel cùm diuersa nomina mittuntur in vrnam, vt cuius nomen prius extractum sit culpæ reus in tali delicto iudicetur. Vel si liber aperiatur, & læta primò legantur, sit omẽ bonum, secus si legantur tristia.

15 His positis, certum est apud omnes has sortes diuisorias licitas esse in contractu humano: vt cùm dubitatur, quis portionem istam totam, vel portionem maiorem sit accepturus, & pactum sit inter partes, licitum est id sorte iacta terminare: tunc enim partes concordant, & nulli fit iniuria. Est communis, & recepta in praxi.

16 Sunt etiam licitæ sortes in electionibus ad officia sæcularia. Est etiam communis. Sayro *Clau. Reg. lib.*4. *cap.*5. *n.*20. *&* 21. & alij. Nam *cap. fin. in fine, de Sortileg.* prohibens sortes loquitur de electionibus Ecclesiasticis, vt communiter ex-

ponitur, quod nos statim dicemus. Vnde temporis pestis vel belli licitum est sortes mittere, vt super quem ceciderit, maneat in custodia loci peste infecti, vel bello subiecti, quia partibus conuenientibus nulli fit iniuria. Est etiam licitum id quod practicatur in bello, vt quando sunt multi rei ad mortem, & non conuenit omnes perire, mittătur sortes vt pauci pereant. Quod intellige, si non constet certò de persona, quæ fecit delictum, si enim de illa constet erit illicitum, & iniustum est mittere sortes. Delr. *lib.* 4. *Disq. Magic. cap.* 4. *q.* 1. qui ibidem ait idem licere tempore tempestatis cùm quis iaciendus esset in mare, & omnes alij consentirent.

17 Possunt verò vitiari, seu reddi illicitæ hæ sortes diuisoriæ ex circunstantijs extrinsecis. Primò ratione malæ intentionis, vt si quis ab astrorum influxu sortem fœlicem expectaret. Secundò, si expectetur sors fœlix à fortuna. Tertiò si expectetur dæmonis auxilium in manu extrahentis sortem, vel sortes mittantur illo inuocato, vel præmonente: in his enim omnibus apparet clarè iniquitas. Quartò, erunt illicitæ si circa officia secularia mittantur sortes inter dignos, & indignos, tunc enim erit clara iniustitia distributiua, & contra bonum Reip. regimen, cùm detur occasio eligendi indignum. Nauar. *in Summ. cap.* 11. *num.* 39. & alij. Quintò, erunt illicitæ si mittantur sortes inter partes, quæ non habent æquale ius ad rem, peccaretur enim contra iustitiam commutatiuam. Sextò, possunt vitiari si pro sortibus his in rebus sæcularibus vtantur sortientes libris Euangeliorum, vel rebus sacris, quia tunc fit illis irreuerentia. Vide inter alios Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 16.

18 Non licent sortes in electionibus Ecclesiasticis: id enim interdicitur clarè *cap. fin. in fine de Sortilegijs*. Idque ibi interdicitur generaliter tam circa beneficia, quā circa officia, & ministeria Ecclesiastica, & est communis omnium Doctorum. Nec ipsi compromissarij, quibus electores committunt vices eligendi, possunt eligi per sortes, est enim electio Ecclesiastica, & reprobatur *eodem c. fin. citato*. Hinc deduco non posse Diffinitores in Religionibus eligi per sortes, quia sunt compromissarij. Neque item nouitium posse eligi per sortes, quia ista electio non discernit merita, & poterit eligi nouitius indignus. Eligere verò nouitium per fabas nigras, & albas, non est eligere per sortes, quia cùm nigram eligo, deliberatè reprobo ob demerita; & sic è contra per albam. Si verò intra eandem vrnam miscerentur fabæ albæ & nigræ, & quis clausis oculis manu extraheret quamuis obuiam, non valeret suffragium, pro, nec contra: quia fuit suffragium datum per sortes, & sine deliberatione, vt ego iam in facti contingentia consului, & feci retractare electionem, siue approbationem nouitij, & aliam de nouo fieri. Et sic censuerunt viri doctissimi.

19 Si ex oppositoribus duo digniores, vel æquè digni eligantur ad vnum officium, vel beneficium, non possunt postea mitti sortes quis illorum præferri debeat. Sic enim dicitur *cit. cap. fin. de Sortilegijs*, vel saltem ex illo colligitur cum loquatur indistinctè & in generali: at ex his duobus vnum præferre, est eligere. Et ita colligitur ex Gloss. recepta, *cap. penult. ver. Teneantur. de rescrip. in 6.* & tradit Suarez *cit. cap.* 12. *num.* 7. & alij. Quæris quid de electionibus practicatis in Collegijs aliquarum Vniuersitatum, vel alijs Communitatibus, in quibus eliguntur duo, vel tres ad vnum officium, & postea sortes mittuntur inter illos? Respondet Sanchez *cit. cap.* 40. 2. *Decal. num.* 75. vel talem electionem non esse ad officium Ecclesiasticum, vel necesse esse vt aliqua concessione Pontificia ad id faciendum muniatur. An verò electio Ecclesiastica per sortes sit de iure naturali prohibita, vel solo Ecclesiastico, vel, an sit irrita ipso iure, vel solùm irritanda non est adeo necessarium hic apponere, qui voluerit legat Sanch. *cit. cap.* 40. *à num.* 81. *vsque ad* 84.

20 Sortes consultoriæ rarò sunt licitæ: quia Deus non vult suam voluntatem sortibus indagari, sed precibus, & Doctorum piorum consilio, & ideo prohibentur, *cap. Sortes* 26. *q.* 5. Poterunt verò esse licitæ quatuor conditionibus concurrentibus. Prima est necessitas grauis spiritualis, vel corporalis ad vitandum aliquod magnum damnum. Secunda, vt debita reuerentia ad Deum mittantur sortes.

Tertia

Tertia est, ne diuina oracula, vel Sanctorum reliquiæ conuertantur ad lucrum temporale: secus si ad damnum vitandum. Quarta est, vt nō sit circa materiam prohibitam; vt circa electiones Ecclesiasticas. Aduertit tamen Sanch. *cit. cap. n.87.* non esse licitum has sortes mittere consultorias petendo, vel sperando à Deo signū aliquod externum suæ voluntatis, nisi ad id sentiretur magna impulsio Diuina, sine hac enim esset tentare Deum. Secus esset si tale signum non expectaretur, sed sola directio Diuinæ prouidentiæ cum fiducia Diuinæ misericordiæ cum tali animo vt sortientes parati sint ad qualemcū que sortis euentum. Huius occasione moneo sæpius Sanctos aliquid fecisse quod videretur pertinere ad sortes, id tamē credendum est fecisse non tentando Deum, sed diuino eius impulsu ductos: exemplum sit illud serui Abraham 24. *Genes.* qui veniens ad puteum, precatus est Dominum, vt puella veniens ad puteum cui ille diceret verba illa ibi posita, & illa sic, & sic responderet, illa esset futura electa vxor Isaac. Quam petitionem quasi fundatam in sortibus excusat à superstitione, & peccato. Pereira in Gen. ad citata verba Genes. *disput.5.num.56.* Tale fuit factū P. N. Francisci in principio nostræ Religionis, quando coram prioribus paucis discipulis iussit Sacerdotem finita Missa aperire Missale in duabus, vel tribus partibus, vt ex Textu primo obiecto diuinitus sciret primordia, & fundamenta totius Ordinis. Tale denique fuit illud quod fecit Anconæ: nauigaturus in Ægyptum, & multis Fratribus eum comitari volentibus repugnante nauta nauigij eodéque Patre nolente aliquem fratrem contristari, aduocato puero, illi dixit, vt designaret illos Fratres, quos Deus deligebat vt N. Patrem comitarentur in nauigatione: quod fecit de facto puer, dicens, iste & iste vadant ex voluntate Dei: in his, inquam, omnibus, & similibus credendum est prædictos, & alios Sanctos id fecisse ex Diuino impulsu.

21 Sortes diuinatoriæ sunt omnino superstitiosæ, & prohibitæ: hæ sunt, quæ mittuntur ad cognoscendum secretum occultum, vel præteritum, vel futurum, vt supra diximus. Ratio est, quia prædictæ sortes vanæ sunt, & inutiles ad cognoscendum tale occultum externum, soli Deo cognitum, vel Angelis bonis, vel malis: & ideo illicitum est tale secretum medijs naturalibus inquirere, præsumitur enim id via dæmonis indagari. Et hæ sortes diuinatoriæ sunt potissimæ, quas Clem. VIII. *in 3. p. huius casus reseruati* prætendit prohibere.

22 Est autem valdè notandum, quòd tradit Suarez *cit. cap.12. num. 29.* quod in his sortibus diuinatorijs potest concurrere sola speculatio, vel sola notitia speculatiua, v. g. quis fecit furtum, ibi sistendo. Et tunc est solum peccatum superstitionis, & suspecti pacti, vel expressi cum diabolo. Secundo modo potest fieri talis diuinatio, vel inquisitio modo practico, id est, vt puniatur delinquens occultus, & tunc si fiat, vltra superstitionem, incurritur peccatum iniustitiæ cum obligatione restituendi famam, & damnum iniustè illatum.

23 Quia verò *n. 21.* proximè posito præcipuas sortes à Clem. VIII. prohibitas diximus esse diuinatorias: quæris an aliæ diuinationes factæ per alia media, quæ non sunt sortes, comprehendantur etiam in hoc verbo *Sortilegia.* Credo, quòd sic. Ducor ex eo quod tradit Franciscus Longus Capucinus *suo lib. de Casibus reseruatis Clem. VIII. fol.* 207. *in explicatione huius primi casus, num.* 4. vbi ex Iasone citante alios, dicit debere fieri extensionem istam iuris pœnalis vbi agitur de salute animæ, & de peccato vitando. Et ibi dicit prædictus author Capucinus in hoc casu Clementis VIII. comprehendi omnes species, quæ sunt eiusdem generis. At in diuinatione facta sine sortibus cernitur eadem ratio, & pactum diaboli: ergo mens est Pontificis istam etiam diuinationem cōprehendere, cùm fiat per media æquiualentia sortibus. Addo plures diuinationes hodie fieri absque sortibus expressis, quā cum expressione sortiū, ac proinde oportuit tali vitio penitus obuiare. Et posito hoc fundamento incipit prædictus Capucinus Longus *citat. loc. num.* 5. explicare diuinationem in communi absque sortibus, tanquam in hoc casu comprehensam. Qua de re, quia timeo prolixitatem, fusius vide supra citatos Doctores, maximè

Sanchez

Sanchez *cit. lib.* 2. *Decalog. toto cap.* 38. quod valde diffusum est. Mihi sufficit tangere Summam quam ille ponit circa modos diuinationis.

24 Ait ergo ibi, dupliciter dæmonem inuocari posse vt reuelet futura. Primò expresse, cùm scilicet per locutionem vel signum externum pacti iam initi inuocatur vt occultum reuelet. Et hoc ait posse à dæmone reuelari nouem modis. Primus est præstigium, quando scilicet diabolus varijs apparitionibus, & aspectibus se præsentat oculis corporeis, illos præstringens, & illudens, & occulta docens. Secundus est per somnia, cùm instructio dæmonis per somnia speratur. Tertius dicitur necromantia, cùm adhibitis sanguine, & certis carminibus, videntur mortui resurgere, & docere. Quartus est per phytones, cùm diabolus docet per homines arreptitios. Quintus cùm docet per signa apparentia in rebus terrestribus, vt in ligno, metallo, & alijs. Sextus cùm docet per signa in aqua, quæ dicitur hydromantia. Septimus cùm docet per signa in aere apparentia. Octauus cùm per signa in igne. Nonus cùm docet occulta per exta, seu viscera animalium mortuorum vt faciebat Iul. Apostata, & alij. Qui nouem modi discendi occulta à dæmone sortiuntur varia nomina, vt *ibidem* tradit Sanchez, sed distinguuntur solùm materialiter ex parte materiæ; in aqua apparet diabolus docturus occultum. Et omnes illi nouem modi conueniunt in vno genere diuinationis communis expressæ, qui dicitur Necromantia.

25 Diuinatio verò cum pacto tacito dæmonis, seu inuocatione tacita illius, multiplex est, multasque habet species distinctas, etiam ex parte modorum, vel mediorum, quibus homines diuinationem occultorum assequi prætendunt; has species, & illarum nomina ponit D. Thom. 2. 2. *quæst.* 65. *art.* 3. & Sanchez *citat. cap.* 37. ibi vide. Substantia illarum est, velle scire occulta ex motu syderum: ex vocibus animalium, & hominum sternutatione. Tertiò ex auium volatu, vel motu animalium. Quartò ex vocibus hominum præter intentionem dictis, quod dicitur *Omen*. Quintò ex somnijs. Sextò ex signis totius corporis humani. Vltimò cùm vel ex fronte, vel manibus hominis volunt diuinare. Mitto alias quæ sunt minus frequentes.

26 In his faciendis cùm pactum diaboli non sit expressum, sed tacitum, poterit excusare à mortali bona fides, & ignorantia, quæ non sit affectata, nec nimis crassa. Non enim in his clara multum est eius malitia. Ita Caietan. 2. 2. q. 95. *art.* 2. Sayro *Clau. Reg. l.* 4. *c.* 5. *n. vlt.* Addit *ibidem* Sayro, & Sanchez *cit. cap. num.* 20. *&* 21. citans multos, facere contenta *præcedenti n.* 25. per iocum, vel non habendo illis fidem tanquam certis esse solum peccatum veniale, vt plurimum. Sed tamen aduerto cum Delrio *ibi citato*, semper esse rem periculosam, & proinde vitandam, cùm sit ferè impossibile illis vti, non illis credendo. Et communiter his vtentes solent malè perire. Peccatum verò erit mortale si quis suas actiones dirigat ex norma harum considerationum. Probatur, quia qui sic dirigit actiones, iam credit illis diuinatricibus cogitationibus.

27 Circa diuinationem sumptam ex consideratione partium corporis humani, quę physiognomia dicitur, solùm aduerto illam esse licitam cum hac limitatione: si scilicet solum probabiliter conijciat affectus hominis, ingenium, corporis temperiem, & similia ex corporis dispositione, habitudine membrorum, illorumque proportione: quia ex his possunt illa probabiliter cognosci: & ex his Gregor. Nazianz. cùm esset condiscipulus Iuliani Apostatæ coniecit probabiliter malum animum Iuliani futurum ex praua proportione membrorum iuuenis Iuliani, vt refert ipse Gregor. *oratione* 2. *in Iulianum, in medio, fol.* 592. *col.* 1. *editionis Antuerpiæ*. Dixi *probabiliter*, quia id conijcere, & certò affirmare de futura vita erit illicitum. Et hinc sequitur non posse physiognomum de facto iudicare de illo quod sit actu talis, sed quod sit pronus ad tale. Illa enim corporis signa non demonstrant factum, sed pronitatem ad illud.

28 Idem dicendum est de chiromantia, quæ considerat solùm lineas manus, & talibus enim lineis licitum est probabiliter coniectare pronitatem, & inclinationem alicuius absque certitudine, sicut licèt id coniectare probabiliter ex fronte homi-

hominis, cum limitationibus dictis *num. recedēte.* Tenet Nauar. *in Sum. c.* 11. *n.* 31. Symancas *de Cathol. Instit. titul.* 21. *n.* 18. Lopez 1. *p. instructor. j. c.* 41. & alij. Vnde manum ostendere Ægyptiacæ per iocum, & causa ridendi, non erit mortale, vt dicat bonam, vel malam fortunam: erit tamen mortale si interueniant hæ duæ conditiones. Prima, si ostendat manū paratus credere firmiter dictis Ægyptiacæ, secus si ridendi gratia. Secunda est, si persona manum ostendens sit persona notabilis, & circunstantes ex illius facto credant firmiter dicto Ægyptiacæ, tunc enim erit peccatum mortale ratione scandali.

29 Denique diuinare per astra nunquam est licitum, sed semper peccatum, quæ diuinatio dicitur Astrologia, seu iudiciaria, per quam intenditur sciri de furto secreto de futuro casu contingenti, & sic de cæteris: & hęc vltra quam quod sit comprehensa cum alijs in hoc casu Clemen. VIII. ob rationem iam dictam, prohibita est expresșè cū alijs diuinandi modis à Sixto V. Bulla particulari quam transcribit Penha *in fine Directorij, fol.* 141. in qua ponit multas pœnas his diuinatoribus, & contra legentes vel tenentes illorū libros. De alijs modis diuinandi, vt per somnia, per duellum, per astra, & similia, qui voluerit fusiorem explicationem videat Sanchez *citato cap.* 38. & Sayrum.

30 Adhuc pro explicatione huius casus reseruati de veneficijs resumens, quæ olim latius dixi explicans hunc casum in libello paruo. Dico primò hunc casum incurrere Religiosum, qui facit veneficium, vel vtitur illo facto ab alijs. Hic enim directè facit, vel vtitur veneficio. At si iuberet facere illud, & illo non vteretur, vel si consilium daret, vel permitteret fieri, & sic de cæteris, non incurreret casum, quia solum facientes, & vtentes comprehendit. Probo quia lex prohibens aliquid, & puniens facientem, non punit mandantem, vel consulentem, & similes, nisi exprimat, vt tenet Syluest. *Excommunicatio vltim. quæst.* 4. *dist.* 3. Caiet. *in Summ. eod. verbo.* Nauarr. *in Summ. cap.* 27. *n.* 41.

31 Quærere solum à venefico de aliqua re occulta, non dicendo vt recurrat ad diabolum, vel veneficium: erit peccatum mortale, vt constat, quia via illicita vult scire veritatem. Sed credo quòd non erit casus reseruatus, quia solum rogando non facit, neque vtitur veneficio: sed vtitur scientia venefici, quam suppono illum iam habere ex præterito veneficio. At si dicat venefico, vt consulat diabolum, vel recurrat ad veneficium, erit casus reseruatus, quia iam vtitur veneficio. Addo quòd si fecit Religiosus veneficium, sed non applicauit, neque vsus est illo, erit casus reseruatus, quia iam fecit veneficium completum cum pacto dæmonis tacito, vel expresso. Et iam non potest dici solus conatus ad opus, sed verum, & completum opus veneficij.

32 Solet hic quæri, an liceat rogare veneficum, vel illum obligare vt tollat veneficium ab eo factum. Alij absolutè negant; alij absolutè affirmant. Melius distinguit Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 96. *num.* 10. in hunc modum. Si scio veneficum non ablaturum veneficium, nisi recurrēdo ad diabolum, vel ad aliud nouū veneficium, tunc non possum id ab illo petere, quia ero causa illius peccati. Si verò iam factum veneficium potest tolli absque recursu illo duplici, tollendo scilicet res illas à loco vbi posuit, ad quarum præsentiam durabat veneficium, tunc nō est peccatum id ab illo requirere, quia potest illas destruere nullum committendo peccatum. Et ait Sanchez posse tunc id ab illo peti, etiamsi sit timor vel suspicio quod ille ablaturus illa impedimenta faciet nouum veneficium: tunc enim mea petitio non est causa illius, cùm ille possit auferre antiquum non faciendo nouum, vt suppono. Et quando ego peto à te rem quam tu potes facere benè: non dico tibi vt facias malè.

VICARIVS.

AN Monachus possit esse Vicarius Generalis Episcopi, vide supra, *ver. Religiosus, n.* 5.

De Vicario ordinario Conuentus Regularis, vide supra *verb. Guardianus n.* 3.

ADDITIO.

QVam potestatem habeat Vicarius Prouincialis in Ordine Minorum, & quo-

quomodo sit eligendus pro absentia, & morte Prouincialis, vide supra *verbo Prouincialis.*

VICARIUS IN CAPITE.

SOlent in aliquibus Religionibus aliqui Conuentus Minores habere Prælatum illius qui non vocatur Prior, Rector, seu Guardianus, vt cæterj illius Prouinciæ, sed vocatur Vicarius, eo quod Conuentus sit paruus, & habet aliquando tres, vel quatuor tantùm Fratres maximè quando Conuentus incipit ædificari. Isti in Ordine Minorum vocantur Vicarij in capite ad distinctionem Vicarij Conuentus, qui est Vicarius Guardiani. Isti Vicarij in capite aliquando apud Minores viuunt apud Moniales, & sunt Confessores illarum, aliquando habent hi Conuentus tres, vel quatuor subditos, quorum sit Prælatus, & dicitur Vicarius in capite habens votum in Capitulo quod non habent cæteri Confessores Monialium, qui non sunt Vicarij in capite.

Hoc loco, cùm hæc scriberem quæsitum fuit, an isti Confessores Monialium Vicarij in capite possint benedicere corporalia, & cætera paramenta altaris pro Ecclesia Monialium apud quas viuunt. Et videtur quòd non, quia antiqua statuta generalia Minorum, maximè Florentiæ, anno 1493. declarantia qui sint Prælati in Ordine Minorum, ponunt tantùm, Generalem, Prouincialem, Custodem, Guardianum, & non faciunt mentionem Vicarij in capite: vnde videtur quod non sint verè Prælati, nec proinde possint prędicta benedicere. Secundò, quia vt tradit Suarez *tomo de Legib. libro* 8. *cap.* 28. *numer.* 11. cum multis ibi citatis, pro regula certa habendum est, quod priuilegium non debet extendi ad alias personas propter similitudinem rationis repertæ in ipsis: ergo hoc priuilegium concessum Prælatis Conuentuum ad benedicendum prædicta, non debet extendi ad Vicarios in capite prædictos, eo quod habeant similem rationem Prelatorum cum Prælatis Conuentuum.

Credo tamen, saluo melior iudicio, illos posse prædicta benedicere pro Ecclesia illa suarum Monialium quarum sunt Confessores. Probo primò ex illa principali concessione facta congregationi Sanctæ Iustinæ ab Innoc. VIII. apud Capucin. in Compendio *verb. Benedicere, fol.* 135. in qua postquam concedit Priori, & Vicario Conuentus, vt prædicta possint benedicere: subdit: *Et cuilibet habenti principale regimen cuiuscumque Monasterij.* Sic ibi. Quæ verba valdè generalia sunt, & applicari possunt sine violentia cuiuis Prælato cuiusuis Monasterij. At constat primò quod hi Vicarij in capite sunt veri Prælati, sic enim praxis Religionis obseruat, maximè de illis Vicarijs in capite, qui præsunt paruo Conuentui, neque sunt Confessores Monialium. Constat secundò quod illi parui Conuentus etiam trium tantùm Fratrum vulgari nomine vocantur Monasterium: nam etiam sæculares, quando vadunt ad hos paruos Conuentus, dicunt: eamus in Monasterium. Et confirmatur, quia Monasteria sunt Collegia, vt probat Rodriguez *ex quadam Rubrica in tom.* 3. *qq. Reg. q.* 7. *art.* 2. At Collegium faciunt tres tantùm, teste Sà *in Aphor. verb. Collegium.* Si ergo Vicarij in capite non Confessores Monialium, possunt illa benedicere, vt praxis obseruat: etiam poterunt illa benedicere Vicarij in capite Confessores Monialium, qui sunt veri Prælati suorum Capellanorum. Neque ad hoc opus est vt sint Prælati ipsarum Monialium, nam etiam Guardiani non sunt Prelati Monialium, & tamen benedicunt prędicta pro Ecclesijs illarum. Secundò principaliter, quia fauores sunt ampliandi & illa concessio est fauor concessus Prelatis Ordinum, & proinde videtur extendendus ad prædictos Vicarios, maximè cùm non fiat in præiudicium tertij.

3 Probo ex Suarez *eod. tom. de legibus, lib.* 8. *cap.* 11. *nu.* 4. vbi ait quod in dubio, an talis persona comprehendatur in priuilegio si ex aliquo capite constet istam personam habere connexionem cum alijs, posse fieri ampliationem priuilegij ad illam. At Vicarium in capite diximus non solùm habere connexionem cum dictis Prelatis, vt patet ex concessione citata Innocentij VIII. sed diximus esse verè Prælatum Monasterij. Facit etiam quod tradit idem Suarez *cit. lib.* 8. *cap.* 28. *n.* 14. vbi ait

non

non esse licitum deriuare priuilegiũ vnius, vt applicetur alteri propter rationem similem: vt, v.g. priuilegium patris non licet deriuare ad filium, vel priuilegium vnius Doctoris deriuare ad alium attamen licitum est interpretari vnum priuilegium vt plura comprehendat quàm in superficie verborum apparet. Et per hoc manet soluta obiectio posita in principio ex eodem Suarez, quando, vel quomodo sit illicitum extẽdere priuilegium ad alias personas propter similitudinem rationis. Nos vero in hac materia non deriuamus hoc priuilegium benedicendi prædicta ad Vicarios non comprehensos, sed ex ipsis verbis priuilegij interpretamur Vicarios istos comprehendi, quos nõ videtur comprehendere superficies litteræ: imò diximus ferè clarè comprehendere. Facit *c.2. de transl. Episcop. vers. sicut Episcopus*, & glos. *ibid. & cap. dudum,2. de elect.*& glos. *ibidem, vers. idem de personalibus*, vbi dicitur quod vbi est eadem ratio similitudinis, est etiam eadem ratio iudicij.

Neque obstat quod positũ est in principio de statuto generali, in quo non numerantur Vicarij in capite. Nam etiam ibi non numeratur Commissarius Generalis,qui est verè Prælatus. Nec numerantur Vicarij Prouinciales, qui tunc erant veri Prælati:argumentum enim à partium enumeratione non est efficax, quia aliquando enumerantur solùm præcipua. Adde quod hodie ex praxi communi recepta in Ordine Minorum prędicti Vicarij in capite sunt veri Prælati, sicut etiam sunt in alijs Religionibus illi Vicarij paruorum Conuentuum, qui non sortiuntur nomen Prioris, Rectoris, & tamen benedicunt prędicta per illam, vel similes concessiones.

VIVAE VOCIS ORACVLA.

1 SOlent aliquando Summ. Pontifices aliqua priuilegia concedere non in scripto, sed ore tenus: & ista dicuntur viuæ vocis oracula: quorum multa habentur in Bullario Rodriguez, maximè in vita Leonis X. qui 77. viuæ vocis oracula concessit, omnia fere Minoritis. Et quando sic conceduntur ista indulta fere semper ibidem ponitur testimonium personę impetrantis, quæ vt plurimum est persona constituta in dignitate Ecclesiastica.

2 Huiusmodi priuilegia sic concessa posita in libro Authentico tantam vim habent ac si scripta Bulla concederentur. Concessit hoc specialiter idem Leo X. in Bullar. Rodri. *fol.720. col.1.n.4.* Vbi Laurentius Cardinalis Sanctorum 4. Coronatorum petijt, & obtinuit, vt omnia cõcessa Minoribus vsque ad illud tempus siue scripto, siue voce, essent rata, & denuo confirmata in foro conscientiæ: & quod cõcessa viuæ vocis oracula non essent minoris valoris, quàm si per Bullam aut Breue concederentur.

3 Imò tantam vim habet concessio facta viuæ vocis oraculo ab aliquo Papa, quod si Papa subsequens reuocet priuilegia concessa Religiosis, vel alijs personis, & non exprimat se reuocare etiam concessa viuæ vocis oraculo;ista non reuocat, nec censendus est reuocare. Ita in terminis tenet Henr. *tom.1.lib.6.de pœn.c.6. n.6.* circa illam concessionem Pij V. factam Minoritis relata à Speculo coniug. Claud. & Rodrigu. *ibi citat.* vt possint Minoritæ pro foro conscientiæ tantum vti priuilegijs antiquis non obstante derogatione Conc. Trid. Dicit ibi Henriq. *in gloss. litt. R.* istam concessionem factam à Pio V. viuæ vocis oraculo, non esse reuocatam postea à Gregor.XIII. quando reuocauit concessiones Pij V. quia Gregor. XIII. reuocauit tantùm priuilegia scripta, non verò viuæ vocis oracula. Addit ibi quod illa Bulla derogatoria Gregorij non fuit promulgata, vt etiam refert Nauarr. in *sum. Lat. anni 1584. c.27. in fin.*

VNCTIO EXTREMA.

VIde supra *verbo Sacramenta, numer. 11. & 12.* Ex quibus constat quando hoc Sacramentum dari non possit, vel possit sæcularibus. Potest autem dari famulis intra Conuentum: vide etiam *verbo Familiares.*

VOTVM SIMPLEX
Religionis.

Non tracto materiam voti, sed solùm illa principalia quæ Nouitios,& professos attingunt, nec possunt excusari.

1 IN professione Nouitij omnia vota, antea facta, vel in sæculo, vel in Nouitiatu expirant: ita vt amplius non obligent, si ipse Nouitius sileat, & consentiat. Est communis Doctor. cum D. Thom. 2. 2. q. 88. *art.* 2. *ad* 1. & aliorum. Probat D. Tho. quia moritur priori vitæ, & non tenetur ad acta in priori vita. Secundò, quia quodlibet votum sæculi continetur in tribus votis Religionis, sicut particulare in vniuersali: & sicut minus perfectum in suo perfectiori. Expirant etiam iuramenta. Suarez *lib.* 6. *de Voto, cap.* 14. *nu.* 2.

Dixi, *si Nouitius sileat, & consentiat*: quia dubium est, an si Nouitius habet votum aliquod simplex tempore professionis, & Prælatus roget, an velit sibi auferri vota simplicia quæ habet: Nouitius non consentiat, dicens se nolle: Dubium, inquam est, an tale votum simplex Nouitij expiret? Et quidem si ille tantùm taceat, nihil dicens, omnino expirat, quia tacens consentit. Si verò dicat se nolle, tunc, Sanch. cum Syluest. *libr.* 9. *de Matrim. disp.* 39. *nu.* 45. innuit talia vota non cessare, nec exspirare per professionem, quia Nouitius sic respondens non consentit, sed continuat sua vota, imò ratificat. Comitolus verò *lib.* 2. *Respons. Moral. qu.* 12. oppositum videtur innuere, cum ait ex Caietano, Sot. & alijs vota hæc exspirare in professione ipso facto; quæ verba ipso iure, seu ipso facto, non videntur admittere consensum profitentis. Et *ibidem* Comitolus paulò supra, non admittit distinctionem Ricardi, quæ erat similis dicto Syluestri, & Sanchez. Imò addit *ibi* Comitolus, ex Diuo Thoma ad hæc vota, *Nouitij irritanda*. non requiri ibi authoritatem Superioris irritantis, quando admittit ad professionem. Si verò Prælati authoritas non requiritur, quia irritantur ipso iure, videtur quod neque Nouitij dissensus impediet ius professionis annullantis vota. Immò, & Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. disputat.* 9. *n.* 21. videtur hoc idem sentire dum ait: quod si eiectus ab Ordine, dum erat in sæculo, vouerat Religionem; postea eiectus non tenetur intrare Religionem, vt satisfaciat voto priori quia, inquit, omnia vota simplicia extinguuntur per professionem: constat verò quod profitens ille, quando fecit professionem noluit sibi auferri votum illud simplex Religionis, quod fecit in sæculo: attamen fortè Comitolus, & Sanchez non dissentiunt quia Comitolus non loquitur de Nouitio clarè dissentiente: Sanchez verò loquitur de illo, clarè dissentiente, & votum simplex ratificante. Votum autem pendet à voluntate vouentis.

2 Votum simplex Religionis, potest multis modis fieri videlicet in verbi, & in intentione. Primò, in communi, dicendo: *Promitto me fore Monachum*. Secundò, si dicat: *Promitto intrare Religionem*. Tertiò, *Facio votum Religionis*, vel quid simile, verbis similibus. Et in his omnibus votis, & modis vouendi, saltem constat, teneri vouentem intrare Religionem, & habitum suscipere. An verò teneatur intrans perseuerare, & profiteri, ita vt si exeat peccet mortaliter contra votum, quæstio est dubia. Et in hoc imprimis constat apud omnes, quod si is qui vouit, recordatur intentionis quam habuit tempore voti, illi intentioni standum est; vt si habuit intentionem ibi manendi, & profitendi, sicut faciunt alij intrantes; vel non exiturum, & similia. Tunc enim non satisfacit voto, si non profiteatur, vel faciat quod in se ad illud, nec potest voluntariè exire. Si verò solùm clarè intendit intrare Ordinem, & experiri an sibi conueniret status; ad hoc solùm tenetur, & non peccat exeundo. Probatur ex illa Regula, tradita *in l. non omnis, ff. de reb. cred. & cap. ad audiendam. de Decimis*, cùm dicitur: Actus agentium non extenduntur vltra intentionem eorum. Et proindè iste vouens Religionem, vel fieri Monachum, &c. non obligabitur nisi ad id quod intendit quando vouit.

Quid si promittens iste non recordatur intentionis quam habuit tempore voti, sed verborum in forma? Resp. Quod hoc votum: *promitto me intrare Religionem*; solùm obligat ad intrandum, non ad manendum. Hæc verò promissio: *promitto me fore Monachum*, in modo communi loquendi videtur sonare quod se obliget ad intrandum, & profitendum; hoc enim est fore, vel fieri Monachum. Et quod in dubio, credendum sit hanc fuisse intentionem manendi tenet Suarez

rez *lib. 4. de Voto, cap. 8. num. 7.* cum Rodriguez & Nauar. quos citat, & hoc ait Nauar. *in sum. Latina, cap. 12. numer. 47.* & hanc puto veriorem, ac securiorem opinionem, quia verba illa in communi modo loquendi significant intentionem profitendi: & credendum est, quòd quãdo homines loquũtur, intendunt id quod communiter verba sonant. Scio quod Sà *in Aphorism. verb. Votum, nu. 13.* & Sanchez *lib. 1. de Matrimonio disput. 34. nu. 17.* dicunt multos Doctores sentire, quod idem valent hæc duo: *promitto intrare Religionem*; vel *promitto me fore Monachum*, & Sanchez ad hoc etiam inclinat: at ego cum Nauar. & Rodrig. & Suarez teneo quod si non constat de intentione: teneri ad perseuerandum eum qui vouit se fore Monachum. Nauarr. *libr. 3 consil. tit. de Voto, & vot. redempt. consil. 22.* de illo qui sic vouit: *Promitto Deo mori in Religione*, solum ait quod in rigore fecit votum religionis. Ego dico hæc verba illum cogere, vt non solùm intret, sed perseueret, & teneri ex se ad perseuerantiam, & exclusum ab vna teneri adire aliam.

Hoc autem benè notat Sanchez, quod qui solùm promisit intrare Religionem, non satisfacit si ingrediatur tãtùm animo ficto statim exeundi; sed debet intrare animo experiendi, ita vt si possit, perseueret: aliàs non satisfaciet voto.

3 Votum pœnale Religionis, vel castitatis, potest dispensari per Iubileum, vel per Episcopum, vel Bullam Cruciatæ, & per eadem potest commutari, si in illis committatur dispensatio. Si enim non committitur, sed sola commutatio, hæc sola fiet. Vt si quis vouit: si amplius lusero iurauero, &cet. voueo me intraturum Religionem. Hoc, inquam, votum, per prædicta potest commutari, & ab Episcopo dispensari: absolutè enim est votum perpetuum. Henriquez *tomo 1. libr. 7. capite 30. n. 6.* cum multis quos citat, & est communis opinio. Eadem ratio est, de voto quo promittitur continentia, vsque ad certum tempus tãtùm, vel assumendi habitum Beatarum, vel non nubẽdi, vel de recipiendis Ordinibus sacris. At Cõfessores Regulares, in hoc voto pœnali Religionis non possunt dispensare cum sæcularibus, virtute Bullæ Pauli III. concessæ Patribus Societatis IESV, de qua supra, *verbo Confessor*, quia per illam non conceditur posse dispdnsare: sed solùm conceditur posse commutare.

4 Si aliquis vouit intrare Religionem strictiorem, potest illo voto non obstante, per priuilegium mox citandum recipi in Ordine laxiori absque peccato. Ita concessit Eugen. IV. Benedictinis, in Compend. Min. *verbo Dispensatio*, §. 28. & refert Capucinus *Addit. ad Compendium verb. Nouitius, 2. par. fol. 253. & fol. 402.* concessumque fuit etiam Patribus Sancti Hier. sed vtrobique dicitur, quod sic receptus in Ordine laxiori si exeat in anno Nouitiatus non gaudet illa dispensatione, & tenetur voto antiquo, hoc autem priuilegio sic recipiendi gaudent omnes Ordines communicantes cum prædictis duobus.

5 Qui post sponsalia validè contracta cum aliqua fœmina, fecit votum castitatis, aut Religionis, talia vota non dirimũt sponsalia, sed ad sponsalia tenetur Sanch. *lib. 1 de Matr. disp. 46. nu. 7. 8. & 9.* Idem est à fortiori si virginem defloraouit inuitam. Si vero sponsalia per aliquod ius postea validè annullentur, tenetur ad vota præcedentia. Dico si virginem deflorauit, etiam ratione sponsaliorum cum illa confidentia, & spe matrimonij: vt Sanchez *eodem lib. disp. 44.* Si verò deflorauit absque sponsalibus, fraude, promissione, & absque importunis precibus & postea vouit Religionem, ad hanc tenetur intrandam: siue vouerit antea, vel post copulam. Est communis DD.

6 Si quis vouit Religionem, & postea impetrauit dispensationem vt nubat, idque propter vehementes carnis tentationes, quas allegauit; non potest manere in sæculo non nubens: fuit enim illa dispensatio non absoluta, sed partialis, & quasi conditionalis. Sanchez *de Matrim. lib. 8. disp. 31. nu. 7.*

7 Vouens intrare Religionem, seu fieri Religiosum in communi, non satisfacit si ab vno Ordine exeat, vel ab vno Prælato non acceptetur: sed opus est vt adeat omnes Religiones, quæ sunt in sua Prouincia, & facere diligentiam moralem, vt in aliqua recipiatur ad arbitrium prudentis viri, vel dispensationem Papæ obtineat.

neat. Comitolus *lib.2. Resp. q.* 17. dicens sic responsum fuisse Romæ à Congregat. Cardinalium.

8 Vouens se fore Religiosum in vno tātùm Monasterio, intuitu solo illius excludendo alia, ad illud tantùm tenetur. Sanchez *lib.4. de Voto, cap.7.n.5.* ex D.Thom. & Caiet. Si verò vouens præcipuè intendit Religionem illius Monasterij, & secundariò intendit illud Monasterium, non satisfacit petendo illud tantùm Monasterium. Si verò recordatur se vouisse Religionem, & non recordatur qualem vouerit, poterit intrare quam maluerit. Est communis, & clara. Si verò promisit vnā tantùm Religionem, & ab vno Prælato ipsius reijcitur, non tenetur quærere Prælatum alium illius Religionis, maximè si prius reijciens fuit Generalis. Et hoc dico pro Ordine in quo solus Prouincialis, vel Generalis recipiunt Nouitios vt in Ordine Minorum. In alijs enim si Conuentus recipiunt, non sufficit: sed debent adiri quinque vel sex Conuentus, vt innuit Suarez *cit. lib. cap.8.num.8.* & clarius Rodrig. *tom.4. addit. fol.* 330. vbi ait quod nemo cogēdus est adire omnes Prælatos, & omnes Conuentus: & quod non est credendum aliquem per votum Religionis in communi noluisse se obligare adire regna externa ad quærendas omnes Religiones: & quod hic repulsus à quinque, vel sex Monasterijs, vel Prælatis habentibus authoritatem recipiendi ad habitum, satisfacit huic voto in communi.

9 Votum Religionis, vel aliud simile factum occurrente periculo morbi, naufragij, vel calore iracundiæ, vel similis passionis, valet, nisi constaret defuisse tunc vsum rationis; quæ enim deliberatio sufficit ad tradendum se diabolo, sufficit ad tradendum se Deo. At constat, quod dictum, vel factum malum cum prædictis circumstantijs, est sufficiens ad peccatū: ergo & ad votum. Syluester *verb. Metus,* §.8. *& ver. Votum,* §.12. & Nauar. *lib.3. consil. titul. de voto, consil.* 7. & alij multi. Cognoscetur verò si in vouendo ad fuit plena deliberatio: primò si cessante perturbatione, vouens pœnitet quod vouerit: sed hoc signum non putat Suarez esse certùm omnino, *tom.2. de Religione, lib.1.cap.10.n.11.* Dicit tamen esse aliqualē coniecturam. Et *ibidem n.13.* dicit id pendere à prudētis arbitrio: ponitque pro signo certiori, si videlicet in vouendo non fuit breuitas temporis: & concurrit aliqua collatio seu discursus, de re promissa cum actu opposito sine vllo signo perturbati discursus: tunc enim datur signum plenæ deliberationis, secus si oppositum accidat iuxta prædicta.

10 Vota Religionis facta ab impubere ante 14. annum possunt irritare parentes, & tutores intra idem tempus, vt est communis opinio. Sed quid si puer ante ann. 14. transijt illum annum, & tacuit: neque tamen votum prius ratificauit: an possit pater, vel tutor illud irritare anno 17. Negat Comitolus *l. 2. Resp.* cum multis ibi citatis. *q.7.* At affirmat Nauar. Caiet. Sylu. Sà *in Aphoris. ver. Voti irritatio, n.* 5. cum Valentia, Lopez, & Beia *ibi citat.* & hæc pars videtur communior.

11 Si pater, vel mater voueant se facturos esse filium suum Religiosum, tenentur illum inducere, & ad illud iuuare: at filius non obligatur hoc voto parentū; est enim personale, & valde difficile, proindeque voluntariè omnino emittendum à propria persona. Sà *verb. Votum, n.* 10. & Suarez *tom.2. de Relig. lib.4. de Voto, c.9.n.4.* Vnde D. Bonauentura voto matris oblatus Religioni, non obligabatur esse Minorita ex vi illius voti.

12 Si quis vouit Religionem, si Deus illum liberaret à tali peccato per annum, v. g. vel per 4. menses; & iste postea ne Religionem intraret, eo animo ne intraret, commisit peccatum illud, tenetur intrare: quia intentio ex sua parte quando vouit, fuit se ex sua parte conaturum ad vitandū peccatum, & proinde postea illo animo peccans facit in fraudem voti. Suarez *citato lib. cap.* 17. *num.*14. dicens esse communem. Si verò fecit votum intrandi Religionem, si conualuerit ex morbo non tenetur ex hoc voto vitare omnes cibos nociuos: sed solùm tenetur non sumere cibos nociuos cum fraude, seu cum animo relabendi in morbum, nè Monachus fiat. Suarez *cit. cap. num.*19.

13 Votum factum de Religione cum animo se non obligandi, non obligat: vel si fiat absque animo interno vouendi: quia obligatio nō inducitur nisi per votum verum:

tale

tale autem votum non fuit verum, sed fictum. Est tamen illa promissio peccatum propter irreuerentiam Deo factam. *Argumento c. quacumque, art. 22. q. 5.* Intellige non obligare in foro conscientiæ, in foro enim externo Ecclesia coget ad votũ, quia præsumitur vero animo vouisse. Si verò promittat animo vero vouendi, & se obligandi, cum proposito tamen non seruandi, votum tenet. Est communis Doctorum: sed tamen peccauit contra votum.

14 Vouens tradere se, & sua bona Religioni, si iustè excusatur ne se tradat Religioni, non tenetur tradere bona sua Religioni, neque eius hæredes: promissio enim bonorum fuit mediante se, & accessoria; & personæ traditio fuit principale; & bonorum traditio accessoria. Destructo verò principali, destruitur accessorium, quod sequitur naturam principalis *per regulam iuris in 6.*

15 Votum de non intrando Religionem non valet, quia est impeditiuum maioris boni. Et licèt taliter vouens possit non intrare, id tamen non fiet ex obligatione voti, quæ nulla est: sed ex ratione materiæ, quia scilicet ipsum intrare ex se non obligat. Si verò quis voueat se non intraturum Ordinem donec succurrat parentibu egentibus, vel sub alia iusta conditione, quia id sine voto facere tenetur, & est bonum debitum, obligatur voto.

16 Vouens Religionem tantùm, non obligatur ad castitatem ex vi illius voti tantùm, ante ingressum, & professionem: etiam si ante ingressum incipiat esse in mora intrandi: Caietanus 2. 2. *q.* 147. *art.* 3. & communis. Votũ enim Religionis, solùm se extendit ad ingressum illius, & materia castitatis pro tunc est diuersa. Si quis est certus de voto, dubitat verò de voti qualitate: v. g. vouit se ad nullam fœminã accessurum, sed dubitat, an solùm ad illicitã: secundò, vouerit ne castitatem, an non ducturum vxorem. Tertiò, vouit castitatem & Religionem, dubitat tamen an vouerit castitatem dependenter à Religione, vel seorsim. Quartò dubitat si vouit hanc tantùm Religionem, an Religionem in communi. His dubijs stantibus dicunt aliqui teneri vouentem ad id quod tutius est: at probabilius Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp.* 41. cum ibi citatis *num.* 33. ait solùm teneri ad id quòd minus est, idque probat efficaciter, in fauorem libertatis & fragilitatis humanæ, citans multa.

Quid si promisit simul Religionem, & castitatem, & postea dubitat, an promiserit simul castitatẽ cum Religione; an verò promiserit castitatem, postea separatim à Religione pro tempore ingressus Religionis? Nauar. *lib. 3. consil. de voto, cons.* 4. ait, quod si habet magnam probabilitatem & coniecturas, quod castitatem absolutè ex tunc vouere intenderit, ex tunc ad illam tenetur ante ingressum Religionis. Si verò habet coniecturas quod solùm vouit castitatem pro tempore Religionis, ad illam solùm ex voto tenetur pro illo tempore. Si verò dubius omnino sit, ex tunc debet seruare castitatem: quia iudicandum est in fauorem voti, & votum castitatis potest ex tunc seruari, neque dependet à voto Religionis. Et fauet *Reg. Iuris in 6.* in obscuris minimum est sequendum.

17 Si pro voto implendo non est præfixus terminus, impletio illius obligat ad arbitrium viri prudentis, & occasionis oblatæ, vt scilicet modò statim recipiat. Est communis. Si verò vouens dilataret ingressum, vt, verb. grat. litteras, quas, nescit addiscerct, & facilius recipiatur in Ordine, illique melius inseruiat, vel ob alium meliorem finem in laudem Dei, non peccabit mortaliter, maximè si virum doctum consulat. Suarez *libro 5. de Voto, capit. 6. numero* 9.

VOTA NOVITII.

18 VOta quæ fecit Nouitius ante ingressum, vel in Nouitiatu non potest Prælatus irritare. Est communis Doctorum. Azor. *tomo 1. lib. 11. cap. 17. q.* 20. quia Prælatus circa Nouitium non habet potestatem nominatiuam. Ait tamen Suarez *citato tom. 2. lib. 6. de Voto, c. 7. n.* 11. quod si Nouitius vouendo dixit, si Prælatus, vel Magister Nouitiorum consenserit, vel approbauerit, tunc poterit Prælatus, vel Magister irritare. Vide supra, *hoc verb. num.* 1.

19 Vota Nouitiorum potest dispensare Prælatus siue facta in sæculo, siue in Nouitiatu. Sanchez *lib. 9. de Matrim. disputat.* 39. *num.* 44. & Malderus Episcop.

fol. 696. Rodrig. Syluest. & Angel. qui cùm non distinguitur, videntur idem sentire de votis Nouitij factis ante, vel post ingressum: licèt oppositum teneat Suarez *lib. 6. de Voto, c. 11. num. 9.* cum Nauar. Addit. Azor. *citato loco*, & ferè coincidit Suarez, posse etiam Prælatum Nouitiorum vota suspendere pro tempore Nouitiatus; subest enim iusta causa suspendendi, videlicet obsequium Religionis; at facilius erit iuxta prædictos Doctores dispensare, vel commutare; vel vtrumque simul tollendo omni modo quo potuerit, & sit ista eius intentio.

20 Vota quæ Nouitius fecit in sæculo, quando per professionem non cassarent iuxta dicta *num.* 1. transacta professione potest etiam Prælatus irritare, & similiter de factis in Nouitiatu, post factam professionem. Sanchez *citato loco, num.* 45. cum Syluest.

21 Possunt Prælati, imò & confessores Nouitiorum commutare illorum vota facta ante, vel post ingressum, in labores Nouitiatus; hi enim semper excedunt quodcumque votum personale antea factum. Rodrig. *in Sum. mor. 2. part. cap. 79. concl.* 10. & videtur clara.

VOTI SOLEMNITAS in quo consistat.

22 Voti solemnitas non est ex iure diuino, sed Ecclesiastico; & hæc consistit in hoc, quod vouens tradat sui dominium per tria vota communia in manu Prælati acceptantis vota, vice ipsius Dei, & tanquam Ministri Dei, in Religione approbata ab Ecclesia. Est communis Doctorum maximè Sanchez *lib. 7. de Matrim. disput.* 25. latè. vbi ait votum simplex, & solemne, non differre specie; sed in hac sola solemnitate, traditione scilicet externa in manu Prælati acceptantis vota in Religione approbata, vice Dei. Quamuis enim in voto simplici, etiam tradatur Deo dominium, non tamē est ibi acceptantes minister Dei. Qualis fere est promissio simplex facta Petro facie ad faciem: & promissio facta illi coram Iudice & Notario. Vide Rodriguez *Addit. Sum. 4 part. cap.* 180. *num.* 4. vbi ait pari modo solemnitatem matrimonij consistere in eo solum, quod vir se tradat coram Parocho, & testibus, & ipsa femina acceptante; & per hanc traditionem, & Dei acceptationem in voto per ministros suos Prælatos, fit, vt Deus qui aliàs erat Dominus vniuersalis personæ, fiat particularis Dominus illius, & non possit illa persona in illis Domino deesse, neque alteri personæ illud dominiū tradere.

23 Posse Papam dispensare in voto solemni castitatis, & Religionis, est opinio communior: latè discutitur ac defenditur à Sanchez 8. *de Matr. tota disp.* 8. vbi pro illa citat turbam Doctorum.

24 Per votum solemne irritatur matrimonium ratum non consummatum. Est de fide. Trident. *sess.* 24. *canon. 6. de Matr. & c. desponsatam 27. q.* 2. Annullat etiam matrimonium, subsequens contractum, idque iure naturali, & diuino Trident. *ibidem can.* 9.

25 Solùm uotum castitatis factum in manu Prælati absque uoto obedientiæ & paupertatis, etiam si fiat intra Religionē, non est uotum solemne. Requiruntur enim tria simul in quibus radicaliter stat omnis perfectio, & per quæ tanquam in radice consecrantur omnes operationes uitæ Religiosæ. Sanchez ex Abbate, Angelo, & aliis. *lib. 7. de Matr. disp. 25. n.* 21. Vnde uotum Tertiariarum, quo uouent solùm castitatem, de quo supra, *ver. Tertiariæ*, non est uotum solemne, etiamsi fiat in manu Prælati.

VOTA PROFESSORVM simplicia.

29 Vota professi, facta in sæculo potest Prælatus irritare, dispensare, & commutare. Patet clarè ex sępius dictis, uide supra *n.* 21. & alibi.

27 Religiosus potest ualidè uouere aliquid in materia aliàs bona, & necessaria, absque licentia Prælati: utpote potest uouere se non facturum ieiunium Quadragesimale, & similia: neque in his indiget Prælati licentia, vel illi manifestare. Nam in his Prælato non præiudicat: neque ipse uouens adeo caret suo dominio, ut hæc uouere nequeat, quæ potest licitè exercere, imò quæ debet facere absque præiudicio obedientiæ. Colligitur

tur ex Diu. Thom. 2. 2. *quæstione* 88. *articul.* 8. & Syluest. *verbo Votum* 3. *quæstione* 3. & alijs, & proindè etiam vota circa materiam Regulæ valida erunt. Imò aduerto, quod si præceptum regulæ aliàs non obliget sub mortali, vt fit in multis Regulis Religionum; Religiosus vouens illud, voto particulari, obligabitur sub mortali. Idem dicendum de bonis quæ sunt tres meliores, & in Regula neque prohibentur, neque precipiuntur. Quamuis enim hæc vota semper habeant annexam conditionem, si Prælatus non repugnet: quia tamen in se res bonæ sunt, & licitæ, neque Prælato, neque Ordini præiudicant, valent, donec à Prælato prohibeantur: sicut valerent vota serui, aut filij familias in simili materia cum eisdem circumstantijs.

28 Votum factum à professo, circa rem prohibitam in Regula ne fiat absque licentia Prælati, & fit sub conditione si Prælatus consentiat: obligat donec Prælatus explicet suam voluntatem, verbi gratia, votum peregrinandi ad talem Ecclesiam, quod fieri non potest absque licentia Prælati: debet enim fieri cum expressa, vel tacita conditione, si Prælatus velit: aliàs fieret de re prohibita. Est communis Doctorum. Obligat tamen tale votum ad petendam licentiam à Prælato suo tempore: qui si repugnet, manet extinctum.

Dicunt verò aliqui, quòd subditus petens tunc licentiam peregrinandi, debet manifestare Prælato se ad illud teneri ex voto, & hoc securius est, & verius, licèt Nauar. *in Sum. cap.* 12. *num.* 69. & Caiet. *in Sum. verb. Votum. c.* 3. & alij dicant non esse opus, vt explicet Prelato circumstantiam voti. Sed prior opinio est securior, & certior, vide Sanchez *lib.* 9. *de matrim. disp.* 43. *num.* 8.

29 Votum professi, circa rem in Regula prohibitum, est nullum: est enim votum de re mala, cùm sit prohibita. Et præterea est votum de minori bono Regula enim in suis præceptis semper dirigit ad melius bonum. Et quamuis Regula id non prohibeat sub mortali, & actus contrarius possit esse aliquando bonus: vix tamen fiet absque vlla culpa veniali: frangere enim Regulam aliqualis semper culpa est. Suarez *lib.* 3. *de Voto. c.* 6. *num.* 19.

30 Votum professi de transitu ad strictiorem Ordinem validum est. Est enim de materia licita non prohibita in Regula, sed superante perfectionem suæ Regulæ, quam suppono esse minus strictam, & proindè vt plurimùm minus perfectam: Est communis, & suprà, *verb. Dispensare* diximus, non posse Prælatum hoc votum subditi irritare. Potest tamen Prælatus hoc uotum subditi dispensare, ut tenet Nauar. *lib.* 3. *Consil. titul. de voto & voti Redempt. consil* 14. Si uerò Religio in qua uiuit talis uouens, habet prohibitionem Papę ne fiat transitus de illa ad aliam, tenebitur uouēs procurare talem licentiam, ut suprà in materia simili diximus, *num.* 27.

Circa Minoritam aduerto, quando Pater noster Franciscus prohibet 2 *cap. Regulæ*, ne exeant Fratres de ista Religione, solùm prohibet ne exeāt ad sæculum: non uerò prohibet transitum ad Cartusiam, qui fit cum licentia iuris communis, imò & Episcopus creatus ex Minorita in rigore exit ab Ordine cum licentia Papæ: & proindè uotum Minoritæ ad Cartusium est ualidum.

31 Potest Prælatus prohibere subdito ne uotum aliquod faciat absque sua licentia; & hoc non est prohibere bonum perfectius, sed uelle regularem modum, ut debitè fiat: eo modo quo in Religionibus prohibetur, ne fiant tales, & tales pœnitentiæ. Si uerò non obstante hac prohibitione Prælati subditus moueat in materia sibi licita, iuxta prædicta, uotum tenet: quia illa simplex prohibitio Prælati nòn annullat uotum: & multa prohibita fiunt, quæ tamen facta, ualent. At per Religionem, uel legem Prælati habentis potestatem, potest fieri lex prohibens omnia uota Religiosi, & annullans si fiant. Cùm enim uota Religiosi habeant annexam conditionem, si Prælatus non contradicat, si Prælatus per legem contradicat, & annullet votum subditi, iam non ualebit. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de voto, c.* 6. *n.* 25.

VOTI IRRITATIO circa professos.

ADDITIO.

32 Potest Prçlatus irritare omnia vota sui subditi (excipe trãsitum ad strictiorem Ordinem, de quo supra) & sic irritata amplius non conualescunt. Est cõmunis: habet enim Prælatus potestatem dominatiuam supra subditum, sicut dominus supra seruum. Et potest etiam irritare vota interna, vt de amando Deo, & similibus, ne scilicet fiant cum obligatione peccati, Suarez *lib.6.de voto,c 7.n.8.*

33 Si subditus petat licentiam exequendi votum declarando illud, & Prælatus neget; vel si Prælatus sciens de voto, prohibet subdito ne faciat, hæc sufficiunt vt votum maneat irritum; & clarius irritabitur, si dicat Prælatus resolutè, Nolo vt vnquam hæc facias. Rodriguez *Addit. Sum. tom 4. cap.*136. *num.* 3. cum ibi citatis. Dixi *resolute*: si enim Prælatus dicat, *nolo, vt pro nunc facias*, vel quid simile, non est irritatio voti absoluta, sed suspensio voti. Concordat Sanchez, *libro nono, de Matrimon. disp.* 43. *num.* 10. citans alios.

34 Si subditus fecit votum cum licentia Superioris, vel Superior factum votum confirmauit, non potest iam Superior sine causa tale votum irritare. Si verò sine causa irritet, peccabit mortaliter: irritatio tamen valebit, ita vt votum nõ conualescat ampliùs. Rodriguez *cit.to.4.cap.* 136.*n.*14.*& eod. capite, n.* 5. ait Prælatum successorem, posse irritare vota quç fecit subditus cum licentia Prælati præcedentis. Et vtrobique militat hæc ratio ad validam irritationem, quia scilicet, neque Prçlatus prçcedens dans licentiam ad vouendum, neq; Prælatus præsens, emittunt iurisdictionẽ dominatiuam ad irritandũ. Ratio verò ob quam peccat Prælatus qui dedit licentiam ad vouendum, si illa iterũ irritet absque causa, traditur à Sanchez in simili materia. *lib.9.de Matrimon. disp.*40. *numero* 17. Quia scilicet actus ille, de quo est votum, iam erat Deo consecratus de suo consensu, & proindè non potest absque causa illum Deo subtrahere. Secus de eodem voto, facto absque eius licentia, quia tale votum factum absq; licentia Prælati, & ab eius voluntate dependẽs non erat absolutè Deo consecratũ. Vide infrà *num.* 38. *vel* 39. At si post licentiam datam superuenit iusta causa, vt quia valdè molesta erat eius impletio, & sic de cæteris, poterit irritare secundùm probabiliorem opinionem.

35 Potest etiam Prçlatus irritare votum, quod subditus fecit animo illud implendi, cùm subditus fuerit liber: vt pro tempore quo fuerit extra Conuentum, vel extra Ordinem. Probatur, quia tale votum etiam de præsenti cadit sub dominio Prælati, & Prælatus supra subditum semper habet plenum dominium ad irritandum vota. Et taliter nunc irritatum non conualescit pro tempore futuro, sed perdit omnem vim ligandi. Est communis Doctorum, & clara.

36 Non potest Prælatus irritare votum subditi de transeundo ad Ordinem strictiorem. Est etiam communis, & tacta in prçcedentibus.

37 Abbatissæ possunt irritare omnia vota subditarum professarum. Habent.n.supra illas etiam plenam potestatem dominatiuam. Est communis Doctorum. Dixi *professarum*, quia vota Nouitiarum, non potest Abbatissa irritare, quia supra illas non habet prædictam potestatem. Non tamen possunt Abbatissç commutare aliquod votum, vel dispensare, circa suas subditas, vel Nouitias, quia hoc solùm potest facere habens iurisdictionem Ecclesiasticam, cuius fçmina est omnino incapax. Hoc tamen possunt illarum Prælati; & Confessores poterunt omnia vota commutare, non verò dispensare.

38 Non peccat subditus petens à Prælato irritationem voti, etiam absque causa, est communis Doctorum, quia sic petens vtitur iure suo, & suum votum habebat dependentiam à consensu Prælati: & sicut non peccat Prælatus irritando, ita nec subditus petendo. Hinc etiam vides, quòd non peccat Prælatus irritando votum subditi absque causa, nisi quando Prælatus irritat votum factum cum sua antecedente licentia, vt suprà diximus, *num.*34.

39 Inferior non potest irritare votum subditi confirmatum à Superiori: potest

tamen

tamen Superior confirmare votum factum ab inferiori: & potest etiam Prælatus Superior irritare votum confirmatum à Prælato inferiori. Ricard. *in 4. distinct. 38. artic. 4. quæst. 3.* & alij. Ratio est, quia potestas Superioris, cùm sit maior, non potest restringi, vel impediri ab inferiore: & illa potest impedire potestatem inferioris. Adde quòd votum est quasi lex posita vouenti, & proindè lex voti confirmata à Superiore non potest reuocari ab inferiori. Bene tamen è contra.

VOTI COMMVTATIO ET dispensatio erga subditos.

ADDITIO.

40 PRæcipua circa hanc materiam, dicta sunt iam *verbo Dispensare*, *&* *verbo Prælatus*, vbi vide. Adde.

41 Possunt Prælati commutare, & dispensare omnia vota subditorum, etiam iurata, si sint simplicia: patet ex supradictis, habet enim Prælatus supra subditos omnem potestatem ordinariam, ad dispensandum, & commutandum, maximè pro foro interno: supra *verbo Abbas*, *num. 6.* & alibi, & Suarez *lib. 6. de voto*, *cap. 10. num. 14. & sequentibus*, *&* *cap. 14. num. 14.* Quando dubitatur an quis vouerit, non tenetur voto; Sanchez *libr. 1. de Matrimon. disputat. 9. num. 11. & sequentibus*, cum multis ibi citatis. Secus si habet opinionem, & magis inclinet quod vouerit: tūc enim tenetur voto.

42 Votum tamen eundi Hierusalem, Romam, Sanctum Iacobum, Lauretanam Domum, non possunt Prælati dispensare cum subditis. Miranda *tom. 2. quæstione 32. articulo 1. conclus. 2.* Et probatur, quia neque Episcopi possunt cum subditis. Possunt tamen Prælati prædicta hæc vota irritare, negando licentiam, vt patet ex dictis, *nu. 27.* Et innuit Miranda, *citato loco, conclus. 3.* Et prætereà, quia multi possunt irritare, qui non possunt dispensare.

43 Non oportet scrupulis agitari, an opus in quod votum commutatur, sit omnino æquale: hæc enim æqualitas non debet esse mathematica: & moraliter loquendo omnimoda æqualitas non est cognoscibilis moraliter: sufficit æqualitas ad arbitrium boni viri seclusa fraude, & graui ignorantia, maximè si cōmutatio fiat virtute priuilegij Syluest. *Votum 4. quæstione 8. ad finem*, & Rodriguez *in Summ. verbo votum c. 100. num. 4.* Imò ait Suarez, *lib. 6. de Voto, cap. 12. num. 6.* quod quando conceditur commutatio in æquale extenditur ad commutandum in dubio, an sit melius, id in quod sit mutatio. Imò & etiam quamuis dubium sit an sit minus, & dummodò non sit certū. Credibile enim est Papam delegantem, aliquam voluisse concedere benignitatem. Et beneficium Principis intra proprietatem verborum, explicandum est cum benignitate.

44 Votum approbatum ab aliquo Prælato, vel de eius licentia factum, quando ab illo licitè irritari non posset, potest ab eodem commutari, & dispensari (exceptis illis positis *num. 42.*) patet quia hæc potestas dispensandi, & irritandi est potestas distincta inter se, & vna non impedit aliam. Suarez *lib. 6. de Voto, cap. 10. num. 17. & ibidem num. 18.* ait, votum confirmatum à Superiore, quod Prælatus inferior nō potest irritare per potentiam dominatiuam; posse tamen hunc inferiorem illud dispensare, idque per potestatem iurisdictionis, quæ est diuersa; eò quòd Superior confirmans votum, non reseruauit dispensationem illius.

45 Hæc potestas dispensandi, & commutandi potest delegari, seu committi à Prælatis ordinarijs. Est communis, & patet ex suprà dictis: quia Prælatus habens potestatem ordinariam potest illam committere nisi per legem prohibeatur, & restringatur.

46 Concessa alicui per Prælatum, aut priuilegium potestate ad vota commutanda, non censetur illi potestas dari ad dispensandum; nisi illud exprimatur. Cordub. *libro 5. de Indulg. quæstion. 37.* Couarr. *in cap. quamuis pactum 1. part. §. 3. n. 4.* & alij communiter. Nam commutare & dispensare sunt actus distincti, & commutatio est quid minus quàm dispensatio. Et prætereà commutare potest quis per seipsum saltem in bonum melius: at dispēsare in suo voto nemo potest. Et proindè cùm sint actus adeò diuersi,

concesso vno non censetur concedi alius. Et prætereà, quia dispensatio tollit omnino votum: at commutatio non tollit illud omnino, sed mutat onus.

47 Concessa facultate alicui vt dispenset in votis, censetur etiam concedi eidem facultas ad commutanda vota. Hęc communior sentẽtia, & antiquior. Tenet Sot. *7. de Iust. quæst. 4. art. 3. vers. Abbates.* Henriq. *lib. 7. de Indul. c. 30. n. 5.* cũ ibi citatis. Probatur inter alia, *ex Regul. iuris 53. in 6.* vbi dicitur Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus: quæ præcipuè verificatur in illis, quæ sunt subordinata, qualis est commutatio ad dispensationem, cui subordinatur: nam omnis commutatio voti est dispẽsatio secundũ quid, seu in parte. Et per potestatẽ ad dispensandũ potest votũ commutari in minus.

48 Qui habet potestatem ad dispensandum, si dubitet de causa iusta, potest iniungere aliquod onus facile ad securitatem: neque enim cogitur absque onere dispensare, vt videmus in multis dispensationibus Pontificijs, cum certis oneribus iniunctis. Azor. *to. 1. lib. 11. cap. 11. quæstione 4.* & Sanchez 8. *de Matrim. disput. 7.* & tunc partim vtitur potestate dispensandi, partim commutandi, idque ad securitatem. Vide *numero sequenti.*

49 Difficilius est cognoscere an subsit causa iusta ad dispensandum, quàm ad commutandum; nam ad dispensandum semper requiritur causa, sed tunc attendendæ sunt circumstantiæ personæ, necessitatis, vtilitatis, temporis, &c. de quibus suprà, *ver. Dispensare.* Ad commutandum verò in melius, vel in æquale, non consurgunt tot dubia: & in vtroque prudentia dispensantis, & commutantis requiritur.

50 Possunt Prælati dispensare vota iurata subditorum. Suar. *lib. 6. de voto c. 14 à n. 14.* Quia votum iuratum non est distinctæ speciei; & iuramentum confirmans votum, est ibi accessorium, votum verò est principale. Cùm ergo Prælatus maximè per priuilegia, possit tollere votum quod est principale, poterit etiam tollere iuramentum quod est accessorium. Quemadmodum homo cui est facta promissio, potest illam remittere, etiam si sit promissio iurata. Et idem ferè probat Suarez *citato loco, num. 19.*

51 Quando in Bullis Põtificijs committitur alicui vt dispenset cum aliquo, in voto Religionis, castitatis, vel similibus, idque cum certis conditionibus, & oneribus; si Bulla non dicit, quòd eligat Confessorem; non tenetur Confessorem eligere, sed vnum nominatum, qui extra confessionem poterit votum dispensare, vel commutare iuxta formam Bullæ. Si verò Bulla dicat, quòd Confessor id faciat in foro pœnitentiæ, vel audita confessione illius; non potest Confessor extra confessionem id facere. Si verò nihil horum declaretur, sed tantum dicatur quòd sit Confessor approbatus, non restringitur vt id faciat intra Sacramentũ Pęnitentiæ: quia ibi tunc nomen Confessoris magis est muneris, quàm actualis exercitij Suarez *lib. 6. de voto. c. 16. n. 4.*

52 Tempore Iubilei quando in confessione dispensantur, vel commutantur vota ante impletas conditiones, requisitas à Papa, si commutatio fiat bona fide, & pœnitens habet propositum implendi conditiones: si postea aliquam conditionem omittat, & Iubileum non assequatur quoad Indulgentiam pœnæ, commutatio voti valet, & est rata; Henriquez *libro 7. de Indulgent. cap. 9. in principio gloss. & cap. 11. numero 4.* & Cordub. *in Summ. Hispan. quæstion. 21.* & Nauarr. citatus ab Henriquez & alij. Peccat tamen grauiter pęnitens si postea sua non implet conditiones, quia peccat contra pactum, & contra obligationem, ex voto relictam.

53 Si Prælatus dicat subdito: *ego dispenso tecum in omnibus votis, quæ habes, vel commuto omnia tua vota, non præcognoscendo, quæ sint illa vota*: talis dispensatio & commutatio, & non valet: quia dispensatio, & commutatio requirunt ambæ cognitionem voti, & dispensatio debet fieri cum causa, & commutatio fieri debet in æquale; ac proinde ad cognoscendam causam dispensationis, & rem æqualem commutationis, prærequiritur cognitio voti. Est clara, & communis. Et Suarez, *lib. 6. de Voto capite 16. num. decimo quarto.* Secus verò puto dicendum, si Prælatus dicat: *ego irrito omnia vota tua quæ habes.* Tunc enim valida est irritatio, absque

que cognitione votorum. Nam irritatio non requirit causam, ac proindè non requirit cognitionem voti, cùm possit absque causa irritare; excepto voto quod ipse Prælatus confirmauit iuxta supradicta, *n.34*. Neque etiam irritans necesse habet cognoscere rem æqualem, in quam sit mutandum votum, quia ad irritationem hoc requiritur.

54 Neque Papa potest dispensare validè in aliquo voto absque iusta causa: & si faciat absque causa, dispensatio nõ valet: & à fortiori idem dicendum est de Prelatis Regularibus. Est communis, & Nauarr. *in Summ. c.12.n.57.& 76.* & aliorum.

55 Causæ iustæ ad dispensandum votum sunt sequentes. Prima, si fuit factum ex metu, iracundia, vel alia subita passione non tollente deliberationem. Secunda, parua ætas. Tertia, si datur causa ruinæ attẽta materia voti difficili, vel fragilitate vouentis. Quarta, si votum impediat maius bonum vouentis. Quinta, ex mutatione notabili ipsius voti, si videlicet materia voti facta est scandalosa, minus honesta, nimis difficilis. Sexta, si dispensatio voti pertineat ad bonum commune. Denique quæcumque alia causa iudicata arbitrio viri prudentis, & timorati: vt omnes affirmant: neque enim omnes causæ in indiuiduo possunt attingi. Vide Suarez *libro sexto, de Voto, capite decimo septimo, a numero octauo, & sequentibus*. Pari modo dicendum est requiri etiam causam proportionatam ad commutandum votum; quando commutatio facienda est per commutationem in minus bonum: ad hoc enim causa etiam requiritur, est enim hæc commutatio quasi quędam dispensatio. Suarez *num.15*.

56 Si Prælatus potest occurrere subdito commutando, votum, non potest dispensare. Sot. 7. *de Iustitia. quæst.* 4. §. *Hinc ergo*. Et Rodr. *in Summ.* 2. *part. c.* 100. *numero* 4. & Suarez vbi proximè, *numero* 18. Excipit tamen Suarez si subditus habet multa vota, vel multas obligationes quibus non potest benè satisfacere, vel timet probabiliter ruinam. Quando verò dubium est, an causa ad dispensandum sit vrgens, ex proximè dictis, consulit ibi Suarez, *numero* 21. vt cum dispensatione simul iniungat aliquod opus per commutationem.

57 Potest quis commutare suum votum in euidentes melius absque authoritate Prælati, est receptior sententia, *ex cap. peruenit*, 2. *de iureiur. & cap. Scriptura, de voto* Cordub. *in Summ. quæst.* 149. & alij. Et tunc potest fieri etiam absq; causa. Excipe nisi hoc prohibeatur, vt aliquando prohibet Papa transitum à laxiori, ad strictiorem absque licentia Prælati: vt suprà vidimus.

58 Ad commutandum votum in æquale, clarè cognitum vt tale, requiritur authoritas Prælati, & causa iusta. Hæc est securior sententia, & magis recepta: per decem Doctores quos citat, & sequitur Suar. *cap.* 19. *citat. libro a numero* 3. Inter quos etiam citat Rodrig. & fauet, *cap.* 1. *de voto, &* 2. *& cap. quod super his, etiam de voto*. Vide ibi rationes. Et maximè quòd ibi requiratur causa, probatur, quia mutatio in æquale sine causa interueniente, non habet rationem honestatis, & virtutis: ergo non est credendum, quòd Deus contentus sit tali solutione.

59 Quando per priuilegium conceditur Confessori, vt commutet votum, solùm illi conceditur, vt commutet in æquale, non verò, in minus æquale. Ita tenet praxis, & communis. Commutatio enim, propriè significat æqualitatem, & priuilegij verba accipienda sunt propriè, vnde qui vouit certam Religionem, non potest suo arbitrio intrare aliam æqualem.

60 Ad commutandum votum in minus æquale multò magis requiritur, & causa, & authoritas Prælati: imò, & priuilegium; constat ex dictis.

61 Si votum à Prælato, vel à vouente, commutatum est in melius, post commutationẽ factam non potest vouens sua sponte redire ad votum antiquum; poterit tamen si facta est commutatio in æquale. Ratio primi est, quia illa commutatio habet vim noui voti, secunda verò non habet. Et sic manente primo voto potest ad illud redire, & fauori renunciare. Suarez *capite vigesimo, numero* 1. & 4. Si verò commutetur in minus æquale, clarius est posse redire ad prius votũ. Si verò post commutationem in minus æquale,

renunciauit commutationi, iam non potest illa vti. Si verò post commutationem inæquale illi renuntiauit animo non vtendi, etiam non potest illa vti. Suarez, *n.*20.

62 Si votum commutetur in æquale, vel minus æquale, votum prius nunquam redit etiam si posterior obligatio non impletur cum culpa, vel sine culpa. Nam per commutationem extinguitur obligatio voti, sicut per irritationem: obligatio autem semel extincta, non reuiuiscit. *cap. si illic* 23. *q.*5. & Doctores communiter.

63 Omnia vota possunt commutari in votum Religionis, etiamsi sit Hierosolymitanum, Romanum, & similia reseruata, quia bonum Religionis est euidenter melius cæteris omnibus. Habetur *cap. Scripturæ, de voto*, & est communis.

64 Quando Episcopi ex tacita commissione, possunt dispensare in votis Papæ verè reseruatis, castitatis, scilicet, Religionis, &c. propter vrgentissimam causam, quia scilicet, vel sunt vota dubia, vel metu facta, vel imminet graue periculum transgressionis, & non potest haberi recursus ad Papam, vel Nuntium, tunc non possunt Regulares per sua priuilegia in illis dispensare. Rodriguez *in Expositione Cruciatæ*, §.9. *num.*118. Nomine enim *votorum Episcopalium*, solùm intelliguntur illa quæ iure Ordinario Episcopi possunt absoluere, non verò hæc, quæ sunt extraordinaria.

65 Dispensatio, vel commutatio impetrata subreptitiè, est nulla, vt omnes fatentur: est enim inuoluntaria ex parte concedentis. Subreptitia verò est, quando in narratione contingit, vel taciturnitas veri, vel admistio falsi: de quo latè Sanchez *toto libro de Matrimon.* & alij alibi.

66 Dispensatio, vel commutatio voti debet fieri à Prælato verbis claris, & verè significantibus quod intendit facere: nulla tamen in hoc est forma præscripta, sed relinquitur arbitrio prudentis, & verbis acceptis in significatione propria, & communi. Verba autem securiora, & clariora sunt: *Dispensato tecum in hoc voto.* Et, *commuto hoc votum.*

VOTI DISPLICENTIA: *seu pœnitere de voto facto.*

ADDITIO.

67 QVi pœnitet se vouisse cum animo non implendi votum, vel negligit, vel vltra tempus dilatare proponit; peccat mortaliter in his omnibus, facit enim contra obligationem voti, vt patet.

Si verò quis ex tædio, ob vitæ molestiam, pœnitet, id est, vellet non vouisse, & nihilominus proponit seruare; non peccat mortaliter, Azor. *tom.*1. *lib.*11. *cap.*15. *quæst.*19. Vbi etiam docet peccare mortaliter illum qui pœnitet de actu, quo primùm uouit; non .n. fas est dolore de actu, qui est opus uirtutis, & honestatis: qui uerò, ut dixi, solùm dolet de pœna, ac labore animo implendi, non peccat, quia non dolet de actu uirtutis, neque facit contra uotum, sed dolet de molestia.

Addit Suarez *lib.*5. *de voto cap.*7. *num.*7. quod per accidens poterit hic dari peccatum, ratione periculi, cui se opponit sic dolens de uoti molestia; quatenus scilicet illa quæ nostræ uoluntati nimis displicent, & cum deliberatione sunt exosa, facilè omittuntur: & sic per molestiam illam cogitatam, opponit se periculo uiolandi uotum. Quod considerandum est iuxta proportionem, & qualitatem personæ, & materiæ, maximè si ob id iam aliquando omisit implere uotum.

DE NATVRA, AC MATERIA *voti, & aliquibus votis in particulari.*

ADDITIO.

1 AMentes in una tantùm materia, uel habentes interualla lucida, possunt ualdè uouere, uel in lucido interuallo, uel in omni materia in qua non sunt amentes. Ista ponitur à Sanchez *lib. de Matrim. disp.* 8. *num.*15. & probabitur, quia in illo lucido interuallo, & in illa materia in qua non sunt amentes, possunt habere perfectam deliberationem requisitam ad uotum. Sicut habet amens in aliqua tantùm materia, & sobrius in alijs, ut possit ualidè contrahere matrimonium, ut probat Sanchez *citato loco.*

2 Cùm

2 Cùm ad vouendum requiratur sufficiens deliberatio: & aliquando sit dubium an prædicta deliberatio præcesserit: vt hæc cognoscatur, hæc regula statuenda est. Si factum est votum ex metu incusso, à morbo, tempestate, iracundia, vel simili affectione, præsumendum est pro voto, & credendum semper est fuisse sufficientem deliberationem, quia illa prædicta non tollunt sufficientem deliberationem. Vide quæ dixi suprà *hoc eodem verb. num.9.*

3 Si verò sit dubium, an vouens quando vouit haberet plenum rationis vsum ob teneram ætatem, tunc si constet habuisse septennium completum, præsumendum est pro voto, & dicendum quòd valeat, quia in tali ætate præsumit ius sufficientem deliberationem. Si verò constet non fuisse expletum septennium, non obligat votum, quia non præsumitur ibi sufficiens vsus rationis. Si denique dubium sit, an vouens compleuerit septennium, præsumendum est votum valere, quia non solent vota emitti ante septennium. Ita Sanchez 4. *Decalog. num.* 13. *&* 14. Et idem ibidem dicendum sentit de iuramento emisso, vel ex passione subita, ex tenera ætate modo proximè dicto.

4 Licèt votum ex sua natura obliget ad mortale, si tamen vouens, cùm vouet solùm intendat se obligare ad veniale, ad id solùm obligatur. Imò si solùm intendat se obligare ad pœnam, & ad nullam culpam, ad solam pœnam per se impositam obligabitur. Sed nequit vouens in materia leui obligare se ad culpam mortalem. Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. disp.* 9. *num.*6. Addit Sanchez 4. *Decalog. lib.*4. *num.* 3. quòd si solùm intendat se obligare ad pœnam non erit propriè votum. Ratio prædicti clara, & optima est: quia votum est lex priuata, quam sibi vouens imponit. At legislator potest intendere etiam in re graui vt sua lex ad solum veniale obliget, vel, vt nec obliget ad veniale, sed ad solam pœnam, vt decernunt statuta Tolletana Minorum reformata *in fine*.

5 Differunt inter se votum, & propositum rei alicuius faciendæ: Nam per votum voluntas resolutè, & cum obligatione proponit: At per propositum non resolutè acceptat. Signa verò an fuerit solum propositum erunt primò, si paulò ante quàm deliberauit, vel paulò post, dubitant an voluerit se obligare: est signum solius propositi. Secundò, si verbo, ore, aut mente prolata indicant solum propositum, & non promissionem: vt si dixit, *Faciam hoc*: Tertiò, quando quis est certus de verbis promissionis, & consideratis omnibus circumstantijs adhuc dubitat, credendum est fuisse verum: vide Valentiam 2. 2. *disput.*6. *quæst.* 6. *puncto* 1. Addit tamen Nauar. *lib.* 4. *consiliorum, titulo de Voto, primæ Impressionis consil.* 8. *num.* 3. *&* 2. *Impress. consil.* 5. hæc verba, *Da mihi Domine salutem, & seruiam tibi*. Intelligendo de seruitio in statu continentiæ, esse votum, nisi constet mentem dicentis solùm fuisse propositum, non promissionem. Idem colligo si mens dicentis fuit solùm seruire Deo castè in sæculo abstinendo à peccatis antiquis, quæ solet esse intentio ordinaria talia verba dicentium.

6 Factum votum non dicitur propriè votum, nisi fiat Deo. Nam definitio voti ex D. Thom. 2. 2. *quæst.*88. *artic.* 1. est. Votum est promissio Deo facta de bono meliori. Vnde votum factum alicui Sancto re vera est votum, quoniam fit tali Sancto quatenus in ipso honoratur Deus, atque illa promissio tendit in Deum. Vnde si quis alicui Sancto aliquid promittat cum animo expresso quod non intendit se obligare Deo, sed Sancto, non erit votum, quia non est promissio facta Deo: sed facta homini excellenti: Valentia *citat. loco, quæst.* 11. *puncto* 5. Votum verò vt valeat non indiget certis verbis prolatis, vel conceptis, dum constet de animo verè se obligandi Deo.

7 Si vouens non aduertit, nec discurrit circa difficultates inuolutas in materia voti, habens se in hoc merè negatiuè, & postea in materia voti inuenit difficultates, quas si nosset non vouisset, votum obligat: quia illa inaduertentia purè negatiua non deobligat: Nam taliter vouens absolutè, visus est acceptare absolutè, quia quid in materia promissa foret difficile. At si vouens priùs discurrit circa materiam, & putans probabiliter illam

illam esse leuem, vel aliquis sibi dixit esse leuem, & postea inuenit difficultates, quas si sciret non voueret, tale votum fuit inuoluntarium, & proinde inualidum. Probatur, quia per illam deliberationem præcedentem circa difficultates, iam virtualiter habuit dissensum circa has nimias difficultates quem dissensum non habuit vouens priori modo, quia nihil discurrit. Traditur à Sot. *lib. 7. de Iust. quæst. 2. art. 2.* & Lopez 1. *p. Instruct. cap. 5. in fine*, & alijs. Ponit exemplum Sotus in eo qui suasus fuit ab aliquo obseruantiam ciborum, ac cæterorum alicuius ordinis esse facilẽ, & ille sic credens, vouit ingressum illius, & postea inuenit oppositum, ait tale votum fuisse inuoluntarium, quia iam per illum discursum præcedentem virtualiter dissensit in illis difficultatibus. Quod intellige, primò, dummodò iste secundo modo vouens, ac discurrens, non ignorantia crassa, & magna ignoraret illas difficultates omnib. notas: tunc enim teneretur voto. Secundò excipe nisi vouens hoc secundo modo, & discurrens esset tali animo affectus, vt etiam si sciret omnes illas difficultates adhuc voueret: tunc enim non deobligatur. Ratio est, quia tunc dolus, & error non fuerunt causa voti, & in virtute tales actus vouendi non est exclusus hic casus, imò virtualiter admissus. Ita Vasq. 1. 2. *quæst. 7. art. 4. disp. 3. & cap 4. num. 29.* & hoc procedit de difficultatibus iam inhærentibus materiæ voti, quando actu fuit emissum.

8 Si verò quando vouit prædictæ difficultates, non inerant materiæ voti, sed postea superuenerunt materiæ, tunc si sunt difficultates magnæ, & vouens illas aduertens non voueret, est communis opinio quòd votum non obligat, similiter neque iuramentum. Dixi, *si magnæ emergunt difficultates*, quia si sunt paruæ arbitrio boni viri, obligabit. Ita Nauarr. *in Sum. c. 18. n. 3.* & alij communiter. Nam liberalis promissio non est extendenda ad id, quod promittens non intendebat. Quod sic explica: vt omnes id, quod ante votum, vel iuramentum reddidisset materiam voti, vel iuramenti inhabilem ad producendã obligationem promissi, & postea superueniat, erit promissio inuoluntaria. Secus si superueniens iam non redderet materiã inhabilem ad obligationem. Ita explicat Caiet. *in Sum. v. votum, cap. penult.* & alij. Et ita intellige dictum *num. præcedenti*, de obligare votũ quando præcedente discursu circa difficultates à principio erant magnæ. Si enim sint paruæ, obligat votũ.

9 Qui vouit Religionem quando erat iuuenes, illudque non impleuit, si modo est senex, & ad professionem inhabilis, non tenetur voto, quia res est valdè mutata. Lopez 1. *p. Instruct. c. 44. §. Sed de illo*, & citat Victoriam. Et fauet Sot. *lib. 1. de Iust. art. 7. col. 6.* Sed ego semper consulerem securitatis gratia vt alicuius Prælati præsentiam adiret, si velit eum senem recipere, quia multi senes in Religione recipiũtur. Si verò dubium sit, an materia voti mutata sit ob difficultates emergentes, iudicandum est in dubio votum obligare, quia constat de voto, & dubitatur de materiæ mutatione.

10 Si alicui incutiatur metus grauis iustè, vel iniustè, & post illum incussum, illi offertur libertas, vt si voluerit votum facere Religionis, vel aliud simile, illeque liberè voueat, tale votum obligat: quia talis metus non est incussus ad extorquendum votum, vt suppono: Sed ipse libenter acceptat. Vnde orta est praxis licita, quòd maritus condonat vxori adulteræ pœnam adulterij, si in Religione professionem emittat. Secus si directè metus grauis incuteretur verbis petendo vt voueret, tunc enim non valeret. Sanchez *lib. 4. de Matrim. disp. 12. num. 12. & seqq.* Dixi *iustè, vel iniustè*. Nam Rodriguez *tom. 2. Sum. c. 93. n. 3.* & Vega *tom. 2. Sum. cap. 129. casu 17.* & Lopez 1. *part. Instruct. cap. 45.* dicunt etiam si metus incutiatur iustè, & clarè extorqueatur votum, dicunt votum reddi nullum, siue simplex, siue solemne; quos reprobat Sanchez 4. *Decal. c. 3. n. 22.* cum Medina, & Sà *ibi citatis*; sed mihi videtur probabilior opinio Rodr. & cæterorũ: quia materia voti, maximè solemnis, requirit omnimodam libertatem.

11 Prohibuit Prælatus subdito ne faceret tale votum in materia aliàs licita, & subditus nihilominus fecit votum: tale votũ obligat. Nam multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent, vt videre est in multis exemplis. At in duobus casibus tale votum non valebit. Primò si Prælatus

tus dicat in prohibitione, quod aliàs factum sit irritum, tunc enim clausula apposita irritat factum; & Prælatus potest irritare. Secundò, nō valebit si Prælatus prius irritet; vel prohibeat materiam ipsius voti, vt si dicat, mando quòd nemo rem talem faciat, vel, quòd non fiat talis pœnitentia, vel quid simile: tunc enim illa res prohibita à Prælato iam non est materia voti, cùm sit res illicita, & proindè votū emissum circa illam erit nullum, cùm sit de re illicita. Et proindè subditus peccabit contra obedientiam, vel malè vouendo quemadmodum peccabit cōtra obedientiam, cùm vouet prohibente Pręlato ne voueat, etiam si Pręlatus non prohibeat materiam voti.

12 Votum de abstinentijs nimijs, si inde resultet periculum mortis, vel grauis morbi ad arbitrium prudentis viri, non valet: si verò dubium sit ante tale periculum resultet, vel non adhuc votum non valet, Sot. *lib.* 7. *de Iustit.q.* 1. *art.* 3. Tabien. *vot.* 1. *nu.vlt.* & alij.

13 Votum de non edendo aliquid igni assatum in die sancti Laurentij, est nullum, quia id non conducit ad honorem illius, cū vouens possit carnes igne coctas tunc comedere, vel pisces coctos. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 14. *q.* 5. Valeret tamen votum de abstinendo absolutè à carnibus in honorem alicuius Sancti. Similiter valeret votum de non manducando aliquid igne conditum in vigilia Sancti Laurentij, quia id cùm sit specialis abstinentia pertinet ad honorem Sancti. Est etiam irritum votum agitandi tauros in honorem alicuius Sancti, quia id non spectat ad honorem illius. Habetur in Conc. Toletano vltimo, *sessione* 3. *decreto* 26. similiter votum non intrandi mare, eo quòd in illo vouens passus sit periculum, vel non equitandi, eo quòd ex equo ceciderit, est irritum, est enim de re indifferenti, & nullus finis honestus adiungitur. Tolledo *lib.* 4. *Sum. cap.* 17. *n.* 14. Secus si finis honestus addatur, vt quia mare notabiliter nocet complexioni, vel quia nescit equitare.

14 Votum factum directè contra consilia Euangelij sunt irrita. Vt si voueat non ingredi Religionem, non dare eleemosynam, &c. Sunt enim impeditiua maioris boni; & non indigent dispensatione: & est peccatum veniale sic vouere. Erit verò peccatum mortale, si voueat non dare eleemosynam extremè indigenti. Excipe etiam circa votum Religionis non intrandæ posse esse licitum, aut validum si concurrat circumstantia deobligans, vt si Religionis regula ibi non seruatur, si habet impedimentum inhabilitatis, vt sit Religiosus: Si habet parentes in extrema necessitate constitutos, cui ipse solus potest subuenire, & sic de similibus, Sot. *lib.* 7. *de Iust.q.* 1. *art.* 3. *dub.* 2.

15 Votum de non petenda dispensatione, irritatione, vel commutatione voti, vt plurimum, est irritum; quia aliquando expediet saluti animæ id petere: idem dic de iuramento. Fauet Sot. *li.* 8. *de Iustit.q.* 1. *art.* 9. & tenet Sanchez 4. *Decalog. cap.* 8. *n.* 21. *& sequentib.* Dixi, *vt plurimum*, quia si voueret quis illa non petiturum, nisi quando salubrius esset animæ illa petere, tunc valeret. Si tamen hac limitatione apposita non obstante peteretur à Superiore aliquid ex illis tribus, peccaret petendo contra votum, sed dispensatio, vel commutatio data causa iusta valeret, quia tale votum faciens non ademit Superiori potestatem dispensandi, vel commutandi. Addit Sanchez *citato loco nu.* 31. Quòd si quis vouit vel iurauit se non petiturum commutationem voti, istum non posse petere dispensationem, vel irritationem illius: quia commutatio non tollit vinculum voti, sed mutat in aliud vinculum: cum ergo dispensatio, & irritatio tollant omnino vinculum, iam facit contra votum, quia vouens non petere commutationem, vouit non petere aliquid omnino tollens vinculum. Secundò dicit: Quòd si vouit non petiturum se irritationem, vel dispensationem, poterit petere commutationem puram non admistam dispensationi, vel irritationi. Tertiò addit, quòd si solum vouit non petere irritationem, iste non poterit petere dispensationem. Neque è contra, si solùm vouit non petere dispensationem, non poterit petere irritationem. Vide ibi causas.

16 Doctè tamen *ibid.* notat *num.* 3. quòd cùm iste vouens non petiturum aliquid ex illis tribus circa votū factum, habeat duo vota, primùm de re priori voto promissa, vt votum ieiunandi. Secundò de non petenda

tenda dispensatione prioris voti; si velit dispensationem petere, non potest petere dispensationem vtramque simul: tunc enim peccabit contra votum posterius; si petat dispensationem primi, stante secundo voto de illa non petenda. Debet ergo primò, & seorsim petere dispensationem solius secundi, id est, quo vouit se non petiturum: quia hoc petens nondum petit dispensationem prioris circa ieiunium: sed solùm petit dispensationem de non petenda dispensatione. Et obtenta hac dispensatione circa secundum, poterit deinde licitè petere dispensationem primi voti circa ieiunium. Et hæc quidem clara sunt, & perdoctè tradita: & pro iuramento etiam inseruientia. 17. Si quis vouit, se mandaturum dici tot Missas in honorem alicuius Sancti, & inuenit Sacerdotem, qui illas gratis vult dicere, satisfacit voto. Nam ille solùm vouit Missas, non eleemosynam. Et hoc intelligitur etiam si quando vouit, intendit soluere pecunias pro Missis recordatus pecuniarum: dummodò non intenderit voto pecunias soluere in maiorem deuotionem, & tanquam materiam voti. Et in hoc casu adhuc nota, quòd si promisit pecuniam pro illis Missis daturum se designato Sacerdoti, & iste remittat, liberatur à solutione: si verò pecuniam pro eleemosyna Missæ promisit indifferenter cuilibet Sacerdoti dicenti Missas, tunc non excusatur isto Sacerdote remittente. Sanchez *cit. lib. Decal. c. 11. n. 33.*

18 Sacerdos promittens se dicturum tot Missas, non satisfacit si illas dicat stipendio aliundè accepto: neque item satisfacit laicus, promittens certas Missas, & petens à Sacerdote, vt illas dicat quando habet obligationem dicendi Missam stipendio aliundè. Nam vsus talis voti faciendi non est, vt illi satisfiat opere aliundè debito.

19 Si quis vouit daturum se eleemosynam certo pauperi tanquam opus pium, & in bonum animæ suæ, eligit tamen hunc pauperem eò quòd esset sibi notus, vel alia quacumque de causa, debetur alteri pauperi non electo. Si verò vouit tantùm in bonum illius pauperis, non ligat votum si iste pauper est mortuus. Hoc patet ex regula seruata à Iuristis circa legatum relictum pauperi, seruant enim tunc eandem distinctionem positam: tenet inter alios Mol. *tomo 1. de Iust. disput. 249. col. penult.* In dubio verò huius intentionis prior intentio præsumitur, & sic debetur eleemosyna: secus si constet clarè de secunda intentione.

20 De illo qui vouit nunquam bibere vinum, vel abstinere à carnibus, vel à lacticinijs, vide suprà *Ieiunium nu. 4. 5. & 6.* ibi enim sufficienter de his dixi.

21 Votum vitandi alicuius peccati venialis, est solum peccatum veniale, vt de non mentiendo. Votum enim ibi confirmatorium obligat solùm sicut obligat ipsa materia voti. At si mendacium esset mortale ex circumstantia, vt quia grauiter nociuum tertio, vel dictum in iudicio, tunc fractio voti esset peccatum mortale. Nauarr. *in Sum. c. 12. nu. 65.* Sà *Aphoris. num. 15. & 22.* Idem dicendum si materia illius veniali fiat grauis, vel notabilis ex aliqua circumstantia, vel posita sub graui præcepto ob aliquam circumstantiam, & sic de cæteris, tunc enim erit mortale.

21 Promittens, seu vouens vnam rem indeterminatam, ut dare vnam eleemosynam, vel vnum animal, non limitando rem certam, tenetur ad votum, sed tunc dabit, uel faciet ad arbitrium prudentis uiri, attentis circumstantijs personæ, & cæteris. Azor. *1. to. lib. 11. q. 2. c. 20.* & Molin. *tom. 2. de Iustit. disput. 268. col. 2.* Si autem neque determinauit qualitatem rei dandæ, uel faciendæ, vt si promisit dare modium tritici, non distinguens de bono, meliori, uel infimo, potest dare quodcunque uoluerit. Ita Valentia *2. 2. q. disput. 6. punct. 4. q. 3. 22.*

22 Non obligatur vouens ad id quod tempore uoti cogitauit, vel ad id quod statuisset, si cogitaret: sed ad id solum quod vouit attentis uerbis, & animo se obligandi. Nam illa quæ cogitauit extra uotũ, uel quæ cogitasset, accidentaria sunt uoto, & non promissa, & proinde non obligant.

23 Promittens duas res disiunctiuè satisfacit eligendo unam, quam maluerit. Adde, promisi ieiunare disiunctiuè feria sexta uel sabbatho: facto uoto elegi postea deliberatè ieiunare feria sexta, & inchoaui ieiunium: illud ieiunium fregi illa die, non teneor in sabbatho sequenti ieiunare: quia per illam electionem certam, cessauit obligatio ieiunij sequentis diei. An uerò obligetur ieiunare

alia

alia die loco illius primi quo non ieiunauit, dicendum, quòd si ieiunium fuit promissum in honorem temporis tantùm, postea non obligat ad aliud ieiunium. Si verò non sit promissum ieiunium in honorem temporis, tenetur alia die ieiunare, vt si vouit ob macerationem carnis: & sic de alijs.

DE TEMPORE QVO IMPLERI DEBET. ADDITIO.

24 SI vouens præfixit terminum temporis in quo votum impleret, tenetur sub mortali intra illud implere: tunc enim tempus illud cadit sub voto; & in illo includitur. Si verò in voto non inclusit tempus, sed quando vouit, cogitauit, vel intendit, quòd tali tempore commodiùs impleret. Hoc tempus sic cogitatum extra votum non obligat: quia ad votum non obligant nisi expresse contenta, seu intenta in voto vel necessariò inclusa in illo. Si verò tempus implendi votum cogitatum tempore voti, fuit contra naturam voti, assignatio talis temporis non excusabit, sed standum erit dictis in sequentibus. Si verò dubium sit an vouens præfixerit tempus voto implendo, credendum est non imposuisse.

25 Si vouens non assignauit tempus voto implendo, tenetur illud implere vbi primùm id poterit arbitrio prudentis absque notabili incommodo: aliàs erit transgressor voti. Probatur inter alia ex *cap. Non est de voto*, vbi dicitur non esse transgressorem voti, qui illud dilatat authoritate Apostolica, ergo à contrario sensu, peccabit qui illud dilatat sine causa, propria authoritate. Et secundò probatur, quia quotiescumque creditor, petit debitum, tenetur reddere debitor: sed Deus est creditor voti, & semper petit solutionem dato tempore commodo: ergo dato hoc tempore commodo, cùm quis potest absque periculo notabili tenetur ad impletionem voti. Est communis Doctorum. Vide Rodr. 2. *tom. Sum. cap.* 99. & Azor. *tom.*1. *lib.*11. *cap.*15. *q.* 1. Sà *in Aphorism. ver. votum*, *num.*28.

26 Licitè differtur impletio voti non præfixo tempore, quando speratur quòd alio tempore futuro votum deuotiùs, & quietiùs poterit impleri. Quia tunc ea censetur potestas commodè implendi, & ordinaria intentio voti. Ita Syluest. *ver. votum* 2. *q.*3. & Aragon. 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. *in fine*.

27 Quæris quamdiu differri possit votum ingrediendi Religionem? Rodrig. 2. *tom. Sum. cap.*95. *num.* 9. ait virum natum annos 12. posse dilatare hoc votum vsque ad annum 25. Cordub. *in Sum. q.*39. § *El vno es*, ait natum annos 12. posse dilatare votum vsque ad annum 17. vel 19. si vouit Ordinem Minorum. Sanchez 4. *Decalog. cap.* 14. magis restringit, dicens posse dilatare vsque ad annum 15. vel 16. Alij aliter dicunt. Resolutio sit, quòd certa regula assignari non potest in particulari; sed prudentis arbitrio illud erit declarandum, attentis circumstantijs personæ, status, & temporis. Erit etiam causa dilatandi voti Religionis intrandæ, expectare commodum tempus, vt parentes patienter ferant ingressum Ordinis. Pax enim parentum, illorùmque quietatio causa sufficiens est dilatationis.

28 Si oblata iam commoda opportunitate ad implendum votum, existimet quis bona fide se differre, non peccat mortaliter, nisi fortè ignorantia sit crassa, & supina, & mora valdè notabilis. Probatur quia etiam in executione præceptorum Ecclesiæ excusat ignorantia si non sit crassa, & supina. In voto autem Religionis implendo, si post oblatam occasionem implendi fiat dilatatio per dimidium vnius anni, censet Sanchez 4. *Decalog. cap.* 14. fore moram seu culpam mortalem, vide *ibi. num.*22. Et sic in cæteris prudentis arbitrium iudicabit.

29 Si voto dilato timeatur perpetuum impedimentum, voti implendi, dilatio illius est mortalis: exponit enim se claro transgressionis periculo. Syluest. *verb. votum* 2. *quæst.* 3. Tabiena *votum* 3. *quæst.* 3. *num.*4. & alij communiter. Addit Petrus de Ledesma, *de Sacramentis, tract. de pœnitent. cap.*8. *dub.*4. *in fine*, quòd si voti impletioni præfixum est tempus certum, & hoc tempus nondum aduenit; attamen præuidetur clarum impedimentum pro illo tempore futuro, tunc vouens tenetur præuenire tempus præfixum, & ante illud implere votum. Datur enim ibi eadem ratio, quia ponit se periculo

culo transgressionis, quod periculum potest vitari anticipando. Hoc tamen intellige, nisi præueniendo redderetur executio voti notabiliter difficilis: quia non videtur vouens obligandus ad illam tam notabilem difficultatem superuenientem, & non intrinsecam voto.

30 Quæris, promisit quis ieiunare certa die, vel illa die dicere rosarium: illa die non impleuit; quæris, an alia die teneatur illud implere? Distinguendum sic est: vel illud promisit in honorem, & deuotionem temporis illius, vt quia Aduentus erat, ieiunare: quia festum tale erat, vel ieiunare, vel orare, illa enim fiunt in honorem temporis, diei, vel Dei, vel Sancti. Secundo modo potest illud promitti non in honorem talis diei, vel temporis; sed apponitur dies, vel tempus, vt terminus executionis voti intra quem implendum est, neque vltrà differre liceat. Hoc posito dicendum, si priori modo fuit promissum, & non fuit impletum illa die, peccat mortaliter, sed non tenetur alia die implere. Probatur, quia tunc circumstantia temporis fuit ipsa intentio in cuius honorem promittebatur: iam verò illa circumstantia temporis erat intrinseca illi voto per modum vnius cum re promissa, & proinde transacto illo ieiunio non manet obligatio circumstantiæ intrinsecę inclusæ in voto ipso iam violato. At quando promittitur, secundo modo apponendo diem certam, tunc illa die transacta & voto in ea non impleto, obligat, vt impleatur alia die: quod probatur, quia tunc currit diuersa ratio, opposita præcedenti, vt facilè erit applicare. Nam tunc circumstantia temporis non vouetur per modũ vnius cũ re promissa, sed virtute sunt duo vota. Ita Caiet. 2.2.*q*.88. *art*.12. *dub. vltimo*, Rodrig. *tom*.2.*Sum*.*c*.99. Lopez 1.*p*. *Instruct*. *c*.45. & alij communiter.

31 Vouens recitare aliquid coram aliqua particulari imagine, vel in particulari oratorio, si id vouit ex speciali deuotione ad talem imaginem, vel locum, & detur impedimentum vt illud ibi facere possit, non tenetur alia die id facere. Secus si non voueret ex speciali deuotione imaginis, vel loci: tunc enim transacto impedimento tenetur. Probatur eadem ratione quæ adducta est *num. præcedenti*.

32 Quando vouens in voto præfixit tempus non censetur illud apponere intuitu deuotionis, & temporis, sed intuitu se obligandi vt illud exequatur illo transacto. Quando verò attentis omnibus circumstantijs dubium æquale est an vouerit intuitu deuotionis, siue honoris temporis an verò tempus præfixum fuerit vt terminus executionis voti, censendum est factum votum hoc secundo modo, & proinde obligare etiam transacto illo tẽpore. Ita Sanch. *citat*. *cap*. 1. *num*. 8. & Azor. *tom*.1. *lib*.11. *q*.11.

AD QVID OBLIGET VOTVM simplex Religionis.

ADDITIO.

33 Vouens ingredi religionem strictiorem peccat mortaliter si ingreditur laxiorem, quia minus dat quàm promisit: At si profiteatur in laxiore satisfacit voto, nec tenetur ad restrictiorem. Nauar. *in Sum*. *cap*.12. *n*.48. & vtrumque definitur *in iure*, *cap*. *penult*. *de Regul*. *in* 6.

34 Vouens ingredi Religionem strictiorem, potest hoc votum commutare in votum perseuerandi in Religione laxiori, & sic facta commutatione intrare, & perseuerare in laxiore. Probatur, quia sic commutat votum in melius: nam melius est perseuerare in Religione laxiori, quam solùm ingredi strictiorem ad experiendum, & postea exire, quod poterat facere vouens priori modo, dummodò in mente non includeret in voto etiam perseuerantiam. Syluest. *votum* 4. *quæst*.7. *d*. 3. Paludan. *in* 4. *disputat*.38. *quæst*.3. *art*.1. *num*. 1. & alij. Imò & poterit intrare laxiorem cum animo perseuerandi in illa, etiamsi non faciat illam commutationem. Nam adhuc est maius bonum cum tali animo ingredi laxiorem, quàm votum strictioris Religionis cum solo animo experiendi. Sic innuit Paludan. & Syluester citati. Hoc limitat, dummodò, quando ingreditur laxiorem cum tali animo, non aduenerit iam tempus, vel aduenturum est tẽpore nouitiatus, ingrediendi strictiorem: quia tunc, cùm iam obliget præceptum strictioris, non poterit iam commutari in votum laxioris intrandæ absque obligatione

tione expressa perseuerandi. Vnde dictum *in principio huius numeri* de vouente, quòd possit commutare tale votum modo ibi dicto, intellige, si vouit strictiorem ordinario modo non vouendo perseuerantiam in illa. Si enim hanc vouit, non poterit commutare: secundò limita posse intrare laxiorem, dummodò iam non aduenerit tempus obligans intrare strictiorem, vt proximè diximus.

35 Votum simplex Religionis non potest commutari propria authoritate in votum castitatis. Nam licèt votum Religionis non obliget ad perseuerandum: ingressus tamen ille cum animo experiendi labores, & ibi maniendi, si sint tolerabiles, maius bonum est quàm seruare castitatem. Vnde omnes Doctores dicunt, quodlibet votum posse commutari in votum ingrediendi Religionem.

36 Colligunt ex prædictis Cord. *quæst.* 139. *in Sum.* & Rodr. *tom.*2.*cap.*95. 3.*fine.* vouentem ingredi conuentum Recollectorum in ordine Minorum, in quo strictius viuitur quàm in Conuentibus, eiusdē Ordinis, vel Prouinciæ qui dicuntur Obseruantiæ, peccare ingrediendo Conuentus Obseruantiæ, vbi non viuitur sic strictè nudis pedibus, &c. Sed taliter ingressum, & professum in Conuentibus Obseruantiæ posse postea transferri in Conuentus Recollectorum. Sed aduerto Prælatos Minorum gaudere priuilegio concesso Camualduensibus Montis Olíueti, citato à Capucino super Compendium *ver. Nouitius f.*253. Quibus concessum est, vt possint recipere ad suum Ordinem, etiam illos qui vouissent intrare alium Ordinem, etiam strictiorem: quo priuilegio gaudent omnes Mendicantes. Vide ibi latiùs. Per quod priuilegium Prælatus Minorum potest recipere ad Ordinem vouentem intrare etiam Conuentus Recollectos, & vouentes etiam Cartuziam. Sed aduerto, quòd taliter recipiendus cum voto Recollectorum, vel Cartuziæ, tenetur hoc prius manifestare Prælato recipienti, vt dispenset. Prædictum enim priuilegium expresè dicit, vt Prælatus recipiens priùs dispenset, & tunc recipiat. Vnde si habens tale votum Recollectorum, vel strictioris Ordinis, nihil exprimat, peccat: sed professio emissa valebit.

37 Quot modis fieri possit votum Religionis, quibus verbis, & quomodo sit interpretanda eius intentio, & obligatio, dixi sufficienter suprà *à num.*2. *& seqq.* vide *ibi.* Addo nunc sequentia.

38 Qui vouit Religionem, & petit habitum tali modo, vt nutibus, vel signis, aut verbis innuat se nolle recipi, non satisfacit, voto satisfaciet verò, si id exteriùs minimè significet, etiam si animum haberet vt non reciperetur, & de facto non est receptus. Probatur, quia hic passus sic repulsam non fecit moralem diligentiam requisitam ad uoti executionem, sed simulato animo petiuit. Sot. *lib.*7. *de Iust. q.*2. *art.*1. & Azor. *lib.*11. *Moral. cap.* 22. *q.*9. Non tamen peccaret, qui exponeret Prælato impedimentum morbi, vel imbecillitatis impedientis ingressum, cum animo tamen parato ut etiam sic receptus, uelit uotum implere. Vide Rodrig. 2.*tom. Sum. cap.* 95. *num.* 5. ubi ait illum qui uouit Religionem D. Francisci habens morbum Gallicum à quo postea uerè sanatus est, deobligari ab illo uoto, eo quod in Ordine prædicto Minoritæ nudis pedibus incedunt, quod ualde nocet illis qui tali morbo aliquando laborauerunt. De uouentibus uerò cùm aliquo morbo laborant, consulendi sunt Medici, an Prælatis illos recipere expediat Religioni. Si autem is, qui uouit Religionem sit malis moribus imbutus, & timeat se non posse continere, sicque suadeant prudentes uiri, non ideò excusatur ab ingressu, & tenetur experiri, multi enim sic mali intrantes, euasetunt ualdè boni.

39 Qui fecit uotum Religionis, non tenetur manifestare Prælato se habere uotum Religionis, (secundùm probabilem opinionem) neque tenetur rogato res interponere. Nam qui fecit uotum non se obligat ad omnia media iuuantia ad illius executionem. Sufficit adhibere media sufficientia, & ordinaria, quale est petere admissionem animo non ficto instanter, &c. Sanchez 4. *Decal. cap.* 16. *num.* 54. *in fine.*

40 Vouens Religionem cum animo expresso ut sit Sacerdos, si Prælati nolunt recipere, nisi ut sit laicus, liberatur à uoto, quia uotum non obligat illum ultra uouentis intentionem. Sot. *lib.*7.*de Iust.q.*2. *art.*1.

art. 1. *ad* 3. Rodrig. *tom.* 2. *Sum. cap.* 95. *num.* 10. & alij. Si verò quando vouit nihil cogitauit de statu futuro Sacerdotis, vel laici: & tamen habet partes, & conditiones bonas ad sacerdotium, & Prælatus non vult illum recipere ad sacerdotium, liberatur à voto. Non verò liberabitur, si carens prædicta sufficientia, recipitur ad solum statum laici. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *quæst.* 4. *cap.* 22.

41 Vouens Religionem non satisfacit voto intrans animo statim exeundi: non enim hic est mos, vel animus taliter vouentium: sed debet intrare cum animo experiendi an status conueniat ipsius saluti spirituali. Nauarr. *in Summ. cap.* 12. *num.* 47. Angelus *votum* 3. *num.* 18. Syluester *verbo Religio* 2. *q.* 19. & alij. Si verò quando vouit in voto inclusit statim animum exeundi, votum est nullum. Secus si votum fuit absolutum intrandi, & statim post votum formauit animum exeundi, tunc enim tenetur ingredi, & experiri.

42 Vouens ingressum Religionis, & perseuerantiam, seu professionẽ in illa, si exeat iusta causa, vt propter morbum, vel quid simile, remoto impedimento non liberatur à voto, sed tenetur iterum Religionẽ intrare, si impedimentum non est perpetuum. Probatur, quia iste licèt iusta causa exierit, nondum tamen satisfecit voto professionis emittendæ. Ita D. Thom. 2. 2. *q. vlt. art.* 4. & Caiet. *ibid. dub.* 1. Azor. *citat. cap.* 22. *q.* 8. Rodrig. *cit. cap.* 95. 2. *tom. Summ. num* 7. & alij communiter. At si taliter vouens perseuerantiam, tempore nouitiatus inuenit aliquã notabilem difficultatem, quam inuincibiliter ignorabat, aut postea superuenit, poterit licitè egredi, vt patere potest ex supradictis, quia hæc notabilis mutatio rerum excusat à voto, vt iam suprà diximus. Si verò impedimentum, vel difficultas non sit perpetua, illa cessante tenebitur redire. Si verò quis voueat cum animo perseuerandi, nõ includens in voto perseuerantiam, tenetur ingredi animo perseuerandi, & experiri: sed non tenetur ex vi huius voti perseuerare. Ita Ricard. *in* 4. *dist.* 38. *art.* 8. *q.* 3. Angelus *vot.* 3. *q.* 18. & alij.

43 Si vouens ingressum tantũ inuenit grata omnia contenta in Religione, non potest licitè exire, ex illa sola libertate, quæ conceditur nouitius, sed tenetur tunc perseuerare. Probatur, quia hæc est communis mens, & intentio vouentium Religionem, vt scilicet, si rem sibi gratam inueniant, perseuerent: aliàs promissio esset simulata, & ridicula, ac proinde Deo displicens. Ita Caiet. 2. 2. *q. vlt. art.* 4. *dub.* 3. Tolet. *lib.* 4. *Summ. cap.* 18. *n.* 12. Rodrig. *cit. cap.* 95. *n.* 2. & alij. Et in dubio sic præsumendum est omnes vouere ingressum Religionis. Hinc colligitur discrimen inter ingredientem Religionem cum voto, & ingredientem absque illo. Nam ille peccat mortaliter exiens à Religione absque legitima causa: hic autem peccat solùm venialiter, quia non facit contra votum: sed solùm leuitatis arguitur, deserens statutum tantæ perfectionis.

44 Qui votum castitatis, vel peregrinationis Hierosolymitanæ commutaret in ingressum Religionis, & post ingressum inuenit notabilem difficultatem, vel iustã causam exeundi, non tenetur voto Religionis, nec voto castitatis antiquo: nam votum Religionis legitimæ cessauit: & antiqua duo vota etiam cessarũt per legitimam commutationem. Sanchez *cit. cap.* 16. 4. *Decal. n.* 94. Hoc tamen limitat *ibi, n.* 67. dummodò is, cui prædicta vota sunt commutata in ingressum Religionis, fuerit capax ingrediendi talem Religionem. Si enim sit incapax illius ob aliquod impedimentum, & non admittatur, commutatio fuit nulla, quia facta est materiã illicitam, & proinde vota antiqua non sunt extincta, si ipse non admittatur, vel admissus expellatur, vel iusta causa exeat.

45 Vt ingrediens Religionem ex voto, dicatur exire cum iusta causa, non requiritur causa valdè vrgens, sed sufficiet causa mediocris: qualis sufficeret, vt non argueretur leuitatis ingrediens Ordinem absque uoto. Nam vouens perseuerantiam in Ordine illam solam perseuerantiam intendit, quam intendit ingrediens absque uoto. Hic autem solam hanc intendit, ut si inueniat gratam Religionem, vt illa sic grata inuenta leuitatis argueretur illam deserens. Ait verò Sanchez *cit. cap.* 16. *n.* 100. fore causam sufficientem vltra iam dictas, si nouitius patiatur saltem per mensem grauem animi tristitiã, siue ex passione naturali, siue ex dæmonis tenta-

tentatione ortam. Prudentis verò arbitrio relinquuntur iudicandæ aliæ causæ egressus: vt scilicet si inductus fuit nouitius ad malum per aliquem fratrem: si non fuit in morbo curatus sufficienter: si fuit grauiter, & iniustè reprehensus, vel rixatus cum alio: & sic de cæteris. Hoc, inquam, iudicabit prudentis arbitrium an sint causæ mediocres ad egressum. Ait verò ibidem fore sufficientem causam egressus, si videat nouitius Religiosos communiter nō viuere cautè in obseruatione regulæ; & proinde non expedire saluti animæ suæ. Vel si videat asperitatem Ordinis sibi nō conuenire: & sic de cæteris. Esset etiam causa egressum necessitas notabilis parentum, aut sororum, quibus in sæculo potest subuenire.

49 Egrediens ab Ordine ex iusta causa temporali, vel expulsus à Religione semel suscepta ob morbum, vel impedimentum temporaneum non tenetur redire ad Religionem illis causis cessantibus, iam enim suo voto plenè satisfecit. Hoc tamen tripliciter limitatur. Primò, dummodò non vouerit perseuerantiam in Ordine: tunc enim tenetur redire cessantibus illis causis temporaneis. Secundò limitandum est, vt si expellatur ob defectum ætatis requisitę per Tridentinum, vel statutum Religionis, adueniente tali ætate, vel sublato illo impedimento statuti Ordinis teneatur redire. Tertiò limitandum est, nisi culpa sua expellatur ab Ordine: tunc enim nondum voto satisfecit. Vide Tolled. *libr.* 4. *Sum. c.* 17. *n.* 12. Sed Azor. *lib.* 11. *to.* 1. *c.* 22. *q.* 9. *in fine*, tenet expulsum ab Ordine sua culpa, non obligari ampliùs redire. Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 108. sic illos conciliat: vt si nouitius habens culpas fecit, quod potuit moraliter loquendo ad emendam, nihilominus eiectus est: non tenetur redire. Si verò hanc moralem emendationem non apposuit, & ideò eiectus est, tenetur redire.

47 De illo qui vouit simul Religionem, & castitatem ad quid teneatur, vide quæ dixi suprà *ver. Votum. n.* 16. *& seqq.*

48 Si quis sæcularis voueat obedientiam, castitatem, & paupertatē in manu alicuius Prælati Regularis cum animo fruēdi priuilegijs, vel suffragijs istius Ordinis: iste primò non tenetur ad ingressum Religionis, quia hoc non promisit. Secundò tenetur ad seruanda illa tria vota domi suæ, tanquam vota simplicia, fuerunt enim valida, & in honorem Dei promissa. Ita respondit Nauarr. in facti contingentia, *lib.* 3. *Consil. titul. de Voto, consil.* 9. Quamuis autem ibi dicat istum non teneri ad votum obedientiæ, quia obedientia non fuit acceptata ab illo Prælato: rectiùs tamen probat Sanchez, 4. *Decalog. nu. vlt.* etiam teneri ad obedientiam: nam solùm votū Religionis requirit acceptationem cùm sit contractus. At votum obedientiæ cùm non sit contractus, non requirit acceptationem. Et proindè ait Nauar. *citato consilio in fine*, vt taliter vouens sit securus in voto paupertatis promissæ, securiùs esse petere dispensationem ab Episcopo. In cuius probationem affert Sanchez *citato loco*, quòd si quis voueret seruare domi suæ regulam alicuius Ordinis, teneretur illam seruare; seruando etiam obedientiam Prælato illius Ordinis.

49 Qui vouit Religionem, & tali voto non obstante contrahit matrimonium animo consummandi, peccat mortaliter consummans, siue petendo, siue reddendo prima voce. At post consummationem non peccat petendo, vel reddendo, etiamsi promiserit perseuerātiam in Religione. At si mortuo coniuge talis superuiuat, tenetur intrare in Religionem. Probatur primum, quia votum Religionis simplex non se extendit ex se ad seruandum castitatem: cùm ergo per consummationem matrimonij impossibilitetur ingressus Religionis, iam pro tunc nō tenetur ad castitatem vt talis voti. Probatur secundum, quia votum Religionis per consummationem matrimonij non extinguitur: sed suspenditur: ergo sic coniux vouens, & viuens tenetur, voto reuiuiscente. Vide Sanchez *libr.* 9. *de matrim. disp.* 33. *à n.* 13. *& seqq.*

AD QVID OBLIGET VOTVM simplex castitatis, vel virginitatis, & similia vota.

ADDITIO.

50 SI vouens virginitatē clarè solùm intendit abstinere prima vice à coi-

carnali per quē amittitur virginitas propriè dicta, post primum coitum carnalem, non tenetur ampliùs ex tali voto virginitatis castitatem seruare, quia id solùm intendit vouere, & actus agentium non extenduntur vltra intentionem agentium. Si verò dubitat, quid intenderit sic vouēdo, tenet Sanchez 4. *Decalogi, cap.* 21. *n.* 22. taliter vouentem teneri semper ad perpetuam castitatem, quia votum virginitatis ex sua natura obligat ad perpetuam castitatem, sicut votum castitatis. Sed ego ipsi Sanchez objicio ipsum Sanchez, qui *lib.* 2. *de matrim. disp.* 41. *num.* 33. *ex cap. ex parte de censibus, cum gloss. ibid.* & alijs quos citat, tenet in dubio voti eligendum quod est minus, non quod est tutius: eàque de causa ibi tenet, quòd vouens castitatem, & Religionem, & dubitans an vouerit castitatem dependenter à Religione, vel independenter ab illa quod maius est, non debere obligari ad seruandam castitatem independenter à Religione, ac proinde taliter vouentem non esse obligandum ad castitatem ex vi talis voti ante ingressum Religionis, quamuis id tutius sit: quia, vt probat, in dubio qualitatis voti non debemus obligare vouentem ad id quod tutius est, sed ad id quod minus est, vt ibi latè probat. Cùm ergo vouens virginitatem dubitet ad quid se intenderit obligare, & minus sit obligari ad abstinendum à primo tantum coitu tollente virginitatem, quàm ad abstinendum perpetuò, videtur talis obligandus solùm ad illud primum quod est minus, non ad hoc secundum, quod est maius, vel tutius. Videtur etiam probari ex ipso Sanchez 4. *Decalog. cap.* 44. *n.* 3. *in fin.* vbi ait quòd quando quis vouit virginitatem, & non meminit quomodo ex duobus supradictis, votum non est censendum reseruatum, sed posse dispensare Episcopum: ergo à simili, vel in rei veritate potest cogitari quòd sit emissum pro prima tantùm vice. Addo quòd vota sunt accipienda secundùm quod verba sonant in significatione propria, & communi. At virgo propriè loquendo solùm significat illum qui primo coitu, vel nullo coitu amisit virginitatem: si verò primo coitu iam illam amisit, quantumcunque abstineat à venereis, non dicitur virgo, sed castus: ergo in significatione propria, vouens virginitatem, & dubitans quid intenderit, solùm uidetur obligandus ad abstinentiam primi coitus. Addo quod ibidem addit Sanchez *ex dicto cap. ex parte,* uidelicet, quod æquitas postulat, ut uoluntariè oblata benigniùs exigantur. Et hoc uotum est uoluntariè oblatum: ergo benignè exigendum, uide *citat. n.* 33.

51 Non potest uerò uouens uirginitatem contrahere matrimonium, quia iam se impossibilitat ad seruandam uirginitatē, ac proinde de illo iudicandum est sicut de uouente castitatem, de qua iam dicimus sequentia.

52 Si legatus uoto uirginitati, uel castitatis, uel non nubendi, & similibus quærat à uiro docto, an matrimonium initum cum aliquo ex illis uotis maneat ualidum? Aliqui censent debere uirum doctum tacere, ne detur occasio peccandi sic quærenti. At uerius respondet Sanch. 7. *de matrim. disp.* 11. *num.* 12. primò teneri interrogatum exaggerare grauissimum id esse peccatum, semperque sperari malos euentus: hoc uerò præmittens non peccabit detegendo ueritatem, ac dicendo fore ualidum. Tenetur tamen quoad poterit interrogantem à proposito diuertere.

53 Ligatus uoto castitatis contrahens matrimonium, non potest petere debitum, potest tamen reddere. Est communis; uide Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 21. *q.* 3. At in primo bimestri reddens debitum prima uice peccat mortaliter, quia in primo bimestri secundùm ius Canonicum coniux non tenetur reddere, etiamsi careat uoto castitatis.

54 Qui post uotum castitatis matrimonium inijt non tenetur ingredi Religionem ut castitatem seruet. Quia Religionis ingressum non uouit, nec pro illo uoto seruando tenetur subire tantum onus, qualis est Religionis ingressus. Sanchez 9. *de matrim. disp.* 34. *num.* 3. coniux uerò reddere potest debitum alteri coniugi quem scit ligari uoto castitatis, & malè petere, quia tunc non cooperatur peccato petentis. Est communis, uide Rodrig. 2. *tom. Summ. cap.* 9. *num.* 4. cætera spectantia ad petitionem debiti inter coniuges, quorum alter, uel ambo ligantur uoto castitatis pertinent ad materiam matrimonij.

55 Ligatus voto castitatis tenetur ex vi

voti abstinere ab omnibus venereis, cogitatione, tactu, &c. Si verò aliquid horum commiserit, tenetur in confessione explicare circumstantiam voti. Item si ligatus voto castitatis matrimonium contraxit, finito matrimonio superuiuat, non potest inire aliud matrimonium, sed tenetur seruare votum antiquum: & hoc verum habet, licet durante matrimonio cum illo dispensatum sit ab habente potestatem, vt posset petere debitum. Nam illa dispensatio non extinguit votum, neque est dispensatio voti: sed dispensatio circa solam petitionem debiti: in voto enim castitatis solus Papa dispensat.

56 Votum de assumendo Ordine sacro, impedit ne contrahatur matrimonium. At si ineatur, non obligat ad ingressum Religionis, iuxta dicta *num.* 54. & illo inito potest petere, ac reddere debitum etiā priori bimestri. Sanchez 9. *de Matrimon. disp.* 33. *num.* 15. Et idem à fortiori erit dicendum de voto non nubendi, solùm enim prohibet nubere, non verò reliqua.

DE IRRITATIONE VOTI ADDITIO.

57 PRælatus cùm habeat potestatē dominatiuam supra subditum, potest omnia vota illius irritare, ipso subdito inuito. Dispensare verò, vel commutare nō potest inuito subdito. Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de Voto, lib.* 6. *cap.* 1. *ad finem*. Eodem modo dominus potest irritare vota seruorum, qui subduntur illi omnimoda potestate loquendo de votis, quæ domino præiudicant: non verò sic potest irritare vota famulorum, qui non plenè subduntur dominorum potestati. Possunt tamen domini famulorum prædictorum vota suspendere, si suo obsequio præiudicent, quę suspensio non est irritatio, neque tollit votum omnino, sed ad tempus. Suarez *cit. lib.* 6 *cap.* 3. *num.* 6. & in rigore respectu famulorum non dicuntur dominus, sed paterfamilias. Parentes verò possunt irritare omnia vota personalia, & realia filiorū intra pubertatem, de quo latiùs agere spectat ad materiam de voto.

58 Si aliquis extra Religionem promittat vota in manibus alicuius Prælati, modo iam supra exposito, *num.* 48. obligatur votis modo ibi dicto: sed Prælatus ille nō poterit irritare illa vota, cùm per illā promissionem non acquirat Prælatus iurisdictionem dominatiuam circa promittentem, neque possit illius transgressionem punire. Vasquez 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *c.* 4. *n.* 25. Si quis verò facilis, & procliuis ad vouendum etiam temerariè, protestaretur corā Deo se nolle suis votis obligari, nisi annuēte confessario, vel aliquo viro docto, talis confessarius, vel vir doctus posset illa vota irritare; quia illa vota nō obligarunt vltra intentionem vouentis. Suar. *cit. l.* 6. *c.* 1. *n.* 8.

59 Potest Prælatus Religionis omnia vota simplicia subditi irritare postquam facta sunt, & præterea idem potest antequā fiant, dicendo, nolo quòd aliquod votum emittas: quòd si emiseris, ex tunc illa irrito, Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de Voto, l.* 3. *c.* 15. & Sanchez 4. *Decalog. c.* 24. *n.* 19. Hæc autem omnia quæ diximus de irritatione votorum Prælati erga subditos, non possunt facere Episcopi in votis suorum subditorum, etiamsi sint Clerici, quia non habent potestatem dominatiuam propriam super illos.

60 Possunt Prælati Regulares delegare alicui subdito non Prælato vt possit irritare vota subditorum talis Prælati. Sicut enim potest illi subdito non Prælato delegare potestatem ad dispensandum, & cōmutandum: ita potest illi committere vt irritet suo nomine vota suorum subditorum. Sanchez 4. *Decal g. cap.* 24. *num.* 54. citans Leonard. & Suarez.

61 Subditus potest vouere omnia illa, quę regula non contradicit, neque Superior prohibuit, nec subditū impediunt ab obsequio Religionis: & talia vota statim ligant donec Superior non contradicat: est communis, & omnino certa, Rodrig. *tom. Summ. cap.* 29. *num.* 3. & alij. Vide quæ dixi supra de Votis simplicibus Religiosorum à *num.* 26. Si verò Religiosus voueat rem expressè prohibitam à Prælato, votum est nullum, vt iam suprà diximus. Quod idem sentit Sanchez 4. *Decalog. c.* 25. *n.* 10. Si fiat votum de re prohibita in regula, etiam si non prohibeat sub peccato, vel quia res non est mala de se, sed solū prohibita. Credit, inquam, etiam hoc votum esse nullum. Quia melius est conformari regulæ, quàm

petere relaxationem regulæ à Prælato.

62 Si Prelatus dedit subdito licentiam ad aliquid vouendum, & subditus vouit, sed tamen nondum votum impleuit, potest nihilominus Prælatus Religionis illud votum de sua licentia emissum, irritare. Nã per illam concessionem vouendi non abdicauit à se potestatem irritandi, & idem dicendum de uiro circa vota vxoris facta ex licentia uiri. Sà *in Aphorism. verb. Voti irritatio. num.*2. Sayro *Clau. Reg. lib. c.*10. *num.* 12. & alij ferè communiter. Idque verum habet, etiamsi talia vota fiant soluenda pro tempore quo vouens erit plenę libertatis, siue etiam dicat Prælatus Regularis se illi concedere licentiam irreuocabilem: nam adhuc poterit reuocare: quia neque per illa verba abdicauit à se dominium supra voluntatem subditi.

63 De voto autem, seu promissione humana facta ex licentia Prælati, dubitas, verbi gratia, promisit subditus de licentia Prælati alicui homini se facturum rem certam: an possit Prælatus ante impletam promissionem, illam irritare? Arragon. 2. 2. *quæst.*88. *art.*8. *fol.*1020. & Leonard. *lib.*2. *de Iust. cap.*40. *dub.*10. *n.*75. *ad secundum*: dicunt posse reuocare, etiam absque causa, licèt reuocans sine causa, peccabit. At melius Suarez, *tom.*2. *de Relig. lib.*6. *de Voto, cap.*8. *num.* 3. & Sanchez 4. *Decal. cap.* 27. *num.* 23. dicunt non posse. Addit Suarez, neque Prælatum Superiorẽ illius posse reuocare. Ratio est, quia firmitas contractuum humanorum petit, vt consentiente Superiore potente consentire, talis firmitas sit perpetua, & irreuocabilis. Si tamen Superior prohibeat subditum, tunc subditus non peccabit non implendo quidquid sit de peccato Prelati indebite prohibentis.

64 Prælatus æqualis succedens illi, qui licentiam dedit subdito aliquid vouendi, si reuocet licentiam, ante impletionem voti, potest illud irritare. Probatur, quia par in parem potestatem non habet, nec Prælatus præcedens potest ligare manus Superioris succedentis æqualis, *cap. innotuit. de electione*. Cùm ergo Prælatus successor sit æqualis in iurisdictione, vt supponimus, poterit facere hoc, quod antecessor poterat ex supradictis.

65 Si Religiosus sit factus Episcopus, vel aliqua quæcunque persona exempta: item si eijciatur iustè à Religione in perpetuũ, non potest Prælatus irritare istorum vota, quæ ante emiserunt in Religione. Probatur, quia isti iam positi sunt extra iurisdictionem dominatiuam Prælati vt patet, ergo illorum vota non possunt irritare, vel dispensare. Si verò eiectus ab Ordine redeat ad illum, tunc poterit irritare, ac dispensare, quia iterum subditur potestati dominatiuæ. At si Episcopus renuntiet dignitati, & redeat ad Ordinem, nunquã subditur potestati dominatiuæ Ordinis: & proinde illius vota nec dispensare poterit Prælatus Religionis. Vide Sanchez 4. *Decal. c.*30. *à num.*21. *vsque ad* 27.

66 Vota nouitij emissa ante ingressum Ordinis, vel in nouitiatu quando per professionem extincta non sunt, possunt postea irritari à Prælato post professionem, ac si emissa essent post professionem: Syluest. *votum* 4. *quæst.*7. *dicto* 3. vide quæ suprà dixi *verb. Vota nouitij n.*18. *&* 19. & præcipuè *ibidem verbo Votum*, *n.* 1.

67 Non potest Prælatus irritare votum subditi, de transeundo ad strictiorem ordinem. Nam cùm Ius Canonicum *capit. licet de Regularibus*, concedat cuius Religioso, vt petita, etiam non obtenta licentia, possit hunc transitum facere, iam manet adempta facultas Prælato Regulari dispensandi, vel irritandi illud quod Ius Canonicum concedit, & ratum habet. Est communis maximè Nau. *lib.*3. *Consiliorũ tit. de Voto, consl.* 30. *n.*2. Sayrò *Clau. Reg. l.*6. *cap.*10. *n.*9. & aliorum. Si verò Religio in qua viuit Religiosus, habeat particulare priuilegium, vt ex illa non liceat transire ad aliam absque expressa, & obtenta licẽtia Superiorum, vt habent aliquę Religiones, tunc votum de tali transitu erit nullum, neque indigebit irritatione, pro quo vide quæ dixi sufficienter suprà, *ver. Transire ad alium Ordinem, à n.* 10. *& seqq.*

68 Non possunt Prælati irritare aliqua vota, quæ in aliquibus Religionibus emittuntur simul cum tribus solemnibus, & dicitur quartum votum: quemadmodum PP. Minimi promittunt toto anno cibum quadragesimalem, & alij promittunt obedire si mittantur ad longissimam nauigationem Indiæ pro conuersione fidelium, & sic de cæteris. Nam hæc vota

sunt

sunt emissa per Constitutiones Generales approbatas à Summ. Pontifice. Et ex consequenti dici possunt vota solemnia, quia eadem solemnitate emittuntur, & acceptantur atque alia tria solemnia. Bene tamen poterit Prælatus irritare votum quod fecit subditus de exequendo aliquo consilio Euangelij, vt de danda eleemosyna, de parcendo, & orando pro inimicis: & similibus. Item, potest irritare votum emissum à subdito de non violando aliquo præcepto Decalogi, vt de non fornicando, de non furando. Quia in his dispensans, seu hæc irritans non dispensat in præcepto Decalogi: sed solùm tollit maiorem obligationem quam subditus sibi imposuit de illo seruando, quod potest facere propter omnimodam dominationem, quam habet supra voluntatem subditi. Vide Syluest. *votum* 3. *q.* 3. Durand. *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 1. *n.* 7. & Tabiena *votum* 5. *q.* 4. *n.* 5. & alios dicentes, nullum votum simplex esse firmum in subdito absque voluntate Prælati. Vnde colliges posse etiam Prælatum irritare votum quod fecit subditus de seruando aliquo præcepto contento in sua regula, quamuis illud præceptum regulæ obliget sub mortali, vt si Minorita fecit votum simplex de non equitando absque necessitate: poterit Prælatus in hoc casu tale votum irritare; quia sic irritando non irritat præceptum regulæ, neque in illo dispensat, vt proximè diximus de Religioso vouente non violaturum præceptum Decalogi.

69 Vota Religiosorum possunt irritare non solùm Prælati conuentuales, & illorũ Superiores, qui sunt ordinarij, sed etiam Visitatores Prouinciarum, quia præsunt toti Prouinciæ, & habent plenam potestatem delegatam in regimine illius. Secus si illis quoad aliqua potestas fuisset adempta: hæc enim excepta non poterunt.

70 Nouitiorum vota non possunt Prælati irritare, quia nouitij voluntas nondum est subiecta plenæ dominationi Prælatorum. Est communis Nauarr. *in Sum. c.* 12. *num.* 65. Lopez 1. *part. Instruct. c.* 46. *col.* 1. siue hæc vota emiserint ante ingressum, siue in nouitiatu. Secus si post professionem illorum recordentur. Possunt tamen Religiosi Prælati suspendere vota nouitij, si sint personalia, & impediant Religionis obsequia, & sic suspensa non obligabunt, donec in professione commutentur, vel extinguantur. Est etiam communis opinio. Dixi, *si impediant*, quia si non impediunt non poterunt. Dixi etiam *personalia*, quia vota realia vt de danda eleemosyna suæ substantiæ, vel quid simile etiam non poterunt quia quoad hoc nondum sunt subditi illius Prælati: vide Lop. *cit. cap.* & Sayro *Clau. Reg. lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 15.

71 Pater nouitius in Religione potest irritare vota filij sæcularis impuberis, vel vota realia filij puberis. Vel è contra pater sæcularis potest irritare vota filij nouitij. Probatur quia quamdiu pater non est professus, non amisit paternum ius, ac potestatiuam dominationem supra filium, vt patet. Nec filius nouitius exemptus est à patris dominio, cùm adhuc sub Prælati dominio non sit positus. Secus dicendum, si pater, vel filius iam sit professus, tunc enim non poterit irritare ob rationem cõtrariam. Bene autem notat Sanchez 4. *Decalog. c.* 35. *n.* 50. *& sequentibus*, quod si pater, professus post professionem eijciatur ab Ordine non poterit vota filij irritare quia patriam potestatem perdidit in professione, neque illam per eiectionem recuperat. Idemque dicendum de filio professo eiecto ab ordine ob eandem caussam, qui non redit ad potestatem patriã.

VOTI DISPENSATIO.

ADDITIO.

72 PRælati Regulares non solùm Superiores, sed etiam Conuentuales, imò & Præsidentes illorum, quando in absentia localium Prælatorum habent totã curam Conuentus, possunt dispensare cũ suis subditis respectiuè, in votis ad quę habent iurisdictionem consuetam. Hi verò vltimi Præsidentes id non possunt, quando sunt præsentes locales Prælati. Sayro *Clau. Reg. c.* 11. *n.* 89. Azor. *tom. lib.* 11. *c.* 13. *q.* 4. *& lib.* 7. *cap.* 29. *q.* 6.

73 Si subditus, seu Religiosus iam sit exemptus à potestate Prælati, vt quia est factus Episcopus vel eiectus ab Ordine, vel existens in triremibus, non possunt Prælati Regulares cum illis dispensare, quia iam non subduntur spirituali iuris-

dictioni Prælati. Secus si prædicti redeant ad antiquam obedientiam Prælati. Hinc constat quod dixi suprà posse, ac debere Prælatum, quando expellit aliquem à Religione antequam illi notificet, sententiā repudij dispensare cum illo in censuris, & alijs pœnis, quibus potest dispensare, ne postea miser nimis grauetur quærendo illarum absolutionem, & dispensationem: quòd si Prælatus hoc non faciat ante lectā sententiam, id non poterit facere post illā intimatam, quia iam non manet subditus illius. Sed postea debet cum illis dispensare Episcopus.

74 Possunt Prælati dispensare, & commutare vota suorum nouitiorum. Nauar. *in Sum.cap.*12.*num.*65. Nam nouitius gaudet priuilegijs professorum, & tradit Molina *tom.*2. *de Iust. disp.*139. *col.*3. Henriq. *lib.*7. *de Indulg. cap.* 22. *num.*7. & alij, & Rodriguez *tom.*1. *qq. q.*25. *art.*8.

75 Solus Papa cum sæcularibus dispensat in his quinque votis: Religionis, Castitatis, Peregrinationis Romanæ ad limina Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, Hierosolymitanę (quod vocatur Vltramarinum) & Diui Iacobi ad Compostellam. Habetur *ex Extrauagant. & si Dominici, la segunda, de Pœnit. & remission.* & est cōmunis Doctorum. Ex his quinque votis duo priora, Religionis, & castitatis nunquam conceditur dispensatio, nisi exprimatur etiam in Iubileo magno: imò & in illo semper excipiuntur. Cætera tria vota peregrinationum dicunt aliqui, quòd si in concessione generali dispensandi non excipiantur, in ea censenda sunt includi. At Sanchez 4. *Decalog. cap.*40. *num.*16. tenet quòd si in concessione generali, vt Cruciatæ, non exprimantur, non intelligitur concedi illorum dispensatio, & ita tenet Suarez *tom.* 2. *de Religion. tract. de Voto. l.* 6. *cap.*25. *num.*4. Nam *in citata Extrauag. & si Dominici,* omnia illa quinque vota æquiparantur, vt indigeant speciali Pontificis licentia, vt commutentur, vel in eis dispensetur. Sed tamen ipse Sanchez infrà *num.* 19. concedit clarè, si Papa in Cruciata, vel alia generali concessione concedat dispensare in omnibus votis reseruatis Sedi Apostolicæ, excepto voto castitatis & Religionis, censentur concessa alia tria Peregrinationis: ita enim praxis obseruat: & constat ex dicto communi, quòd exceptio firmat Regulam. Imò addit *num.*17. quod si Papa concedat omnia vota reseruata, sine limitatione, tunc omnia illa quinque reseruata conceduntur. Sed hoc nusquam facit in Bulla publica.

76 Dixi suprà ex Miranda, & *alijs, hoc verbo, num.*42. posse Prælatos illa tria vota Peregrinationis erga subditos irritare, non verò dispensare. Nunc addo peregrinationem quam ibi dixi ad Domum B. Virginis Lauretanæ, etiam reseruari cum tribus prædictis, non esse certum quòd sit reseruatum, vt ait Sanch. 4. *Decal. cap.* 40. *num.*10. quia id non constat ex aliqua Bulla authentica. Addit *ibid. num.* 23. quòd hodie non viget excommunicatio lata contra Confessores dispensantes in aliquo voto ex illis quinque, sicut aliqui existimarunt. Nam Sixtus IV. qui prædictam excommunicationem posuit *in citata Extrauag.* solùm excommunicat illos qui dispensarent in illis virtute alicuius concessionis factæ ab eodem Sixto IV. Qui ergo hodie dispensaret in aliquo ex *illis*, non virtute alicuius cōcessionis eiusdem Sixti IV. peccaret si faceret scienter, & non valeret dispensatio; sed non incurreret prædictam excommunicationem.

77 Posse Episcopum dispensare in illis quinque votis, vel quouis illorum, quando emissa sunt ex metu etiam leui: & maximè in voto castitatis quando viget periculum manifestum incontinentiæ, nec potest adiri Summ. Pontifex, tenet Rodrig. *in Bullar. Cruc.* §. 9. *dub.*1. & 1. *tom. Sum. cap.* 213. *num.* 14. & Sanchez 4. *Decalog. num.* 3. & 33. Id verò quod dixi priori loco de voto aliquo istorum facto ex metu leui, intellige si talis metus sit factus ad extorquendum votum. Si enim fiat ab intrinseco, vel à causa naturali, non poterit. Idem dicendum est de voto triplicis peregrinationis, si enim adsit necessitas morbi, vel paupertatis, & non possit Papa adiri, Episcopus dispensare potest, vt probat Sanchez *lib.*8. *de Matrim. disp.* 9. *num.*23.

78 Potest Episcopus dispensare in voto virginitatis si vouens clarè solùm intendit abstinere à prima vice tantùm, qua perditur virginitas: hoc enim non est absolutè votum castitatis. At non poterit, si vouens

uens virginitatem intellexit in communi abstinere ab omni coitu in perpetuum, quia tunc est votum castitati. Potest etiã Episcopus dispensare in voto non nubendi, & in voto non fornicandi, quia hæc non sunt vota castitatis. Sic Doctores communiter maximè Sayro *Clau. Reg. lib. 6. cap. 1. num. 47.* & alij. Potest item dispensare in voto assumendi Ordinis sacri, quia non est votum castitatis. Potest etiam Episcopus dispensare in modo illarum trium peregrinationum, vt scilicet non vadat mendicando, vel pedestris, vel nudis pedibus, qui sic promisit ire. Sanchez *citat. cap. 4. num. 68.* & alij: nam hoc non est dispensare in voto reseruato, sed in qualitate illius. Idem potest dispensare in voto emisso de non petenda dispensatione nisi à Papa, dummodò votum sit de materia non reseruata.

79 Omnia vota quæ possunt Episcopi dispensare cum suis subditis, *posita in duobus numeris præcedentibus*, possunt etiam dispensare Prælati Regulares cum suis subditis. Hanc latè probat Sanch. 4. *Decal. c. 39. n. 4.* citans multos: & ratio est, quia erga subditos habent iurisdictionem quasi Episcopalem, imò & in aliquibus habent plura priuilegia quàm Episcopi.

80 Possunt etiam Prælati dispensare cum subditis in voto transeundi ad strictiorem Religionem: licèt non possint eiusmodi votum irritare. Est enim diuersa ratio in dispensatione, & irritatione. Rodriguez *tom. 1. Sum. cap. 89. num. 4.* Henriquez *lib. 7. de Indulgent. cap. 22. num. 7.* Possunt etiã dispensare in voto emisso cum sua licentia, licèt controuersum sit an hoc sic emissum de sua licentia possint irritare. Angelus *votum 4. num. 8.* Syluest. *votum 4. quæst. 3. num. 9.* Aragon. 2. 2. *quæst. 88. art. 8.* Potest etiam Prælatus inferior dispensare in voto emisso de licentia Superioris, licèt illud non possit irritare. Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 6. de voto, cap. 1. num. 18.* Potest item dispensare in voto quo promisit Religiosus non se commissurum aliquod peccatum mortale, quia hoc votum non est reseruatum.

81 De potestate verò concessa Religiosis circa dispensationem voti circa sæculares, maior dubitatio est, quia materia magis ampla. Ego *supra verb. Confessor, erga sæculares, & verb. dispensatio voti,* dixi aliqua circa hanc materiam, quæ possent sufficere. Nunc addo. Posse Religiosos ex suis priuilegijs dispensare cum sæcularibus in votis Papæ reseruatis, quoties Episcopi in illis dispẽsant ratione alicuius circumstantiæ occurrentis, quæ efficiat ea deficere à ratione voti reseruati, seu à materia illius. Quæ verò ista sint, vide suprà *num. 77. & 78.* sicut enim diximus, *num. 79.* posse Prælatos Ordinum potestate ordinaria circa vota subditorum, quidquid potest Episcopus circa vota suorum subditorum. Pari modo; Idem possunt in votis sæcularium ex potestate delegata per duos Summos Pontifices. Primus fuit Innocentius VIII. qui id concessit Mendicantibus, exceptis votis duarum dietarum (id est, viginti leucarum) etiamsi sint reseruata Episcopis. Secundus fuit Martinus V. quæ refert Sanch. 4. *Decal. cap. 43. num. 4.* & probat latè *ibi n. 7.* Sed declarat Sanchez *cit. n. 7.* id non posse Prælatos vel Religiosos quando illæ circumstantiæ occurrentes non efficiunt, vt materia desinat esse verè reseruata, sed sola necessitas non adeundi Papę cogit dispensare Episcopum, v. g. in voto castitatis, & periculo manifestæ incontinentiæ, nec data occasione adeundi Pontificem, in hoc non poterunt Religiosi dispensare, quia semper manet materia reseruata: & Episcopus in his non dispensat, vt Episcopus, sed ex tacita delegatione Papæ, vt etiam dispensat in impedimento dirimendi matrimonij iam contracti, vt iterum contrahatur, si detur periculum incontinentiæ, nec potest adiri Papa. In hoc, inquã, non possunt dispensare Religiosi. Sed in alijs in quibus circumstantiæ faciunt, vt materia non sit reseruata: vt in voto virginitatis, modo suprà exposito in voto non nubendi, & similibus dictis *in duobus numeris suprà citatis.* Vide quæ suprà diximus *his Addit. verb. Confessor.*

82 Si Prælatus dispensat potestate ordinaria, & sit dubium an talis potestas se extendat ad hunc casum, potest dispensare facta dicta diligentia, id est cum subdito in quo dispensat potestate ordinaria. Ratio est, quia potestas dispensandi est amplè interpretanda, vt latè probat Sanchez 8. *de Matrim. d. 2. n.* Et idem dicen-

dum est de potestate delegata quando dispensat cum sæculari. Hoc intellige si solùm sit dubium iuris, v. gr. constat de voto emisso, sunt tamen opiniones an hic casus sit reseruatus, & tunc potest dispensare, quia tunc casus non censetur reseruatus. Quando verò est dubium facti, vt quia constat se vouisse, sed dubitat an fuerit peregrinatio reseruata, vt Compostellæ, vel vouit virginitatem, sed nescit an absolutè, an prima tantùm vice, in his casibus non censetur in rigore votum reseruatum, quando est dubium pro vtraque parte, neque ex verbis, neque ex mente possumus veritatem conijcere, & proinde poterit in vtroque dispensare. Vide quę suprà dixi *n.* 5.

83 Si Prælatus dubitet an sit vera causa, vt possit dispensare, & tamen dispensat, dispensatus manet tutus in conscientia, Sayro *Clau. Reg. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 25. Sà *in Aphoris. ver. votum, num.* 20. vbi agit de irritat. voti. Ipse verò Prælatus dispensans, si id faciat temerè absque examine causæ, peccat mortaliter, quia est negligentia in materia graui. Si verò adhibeat moralem diligentiam, & adhuc dubitet, non erit peccatum mortale, si deponat dubium practicum. Quia in illo dubio est inclinandum in partem benigniorem, & credendum est Superiores, & Ecclesiam matrem in tali dubio id concedere. Syluest. verb. *Dispensatio, q.* 14. *n.* 20. *in fine*, vbi expresè agit de Prælatis Regularibus, & Pallatius *in* 4. *disp.* 38. *disp.* 3.

84 Quæ verò sit causa iusta dispensandi in votis dixi sufficienter suprà *hoc eodem verb. votum, & verbo dispensare.* Denuò dico non posse in hoc etiam Regulā præscribi pro tanta varietate votorum in tot materijs. Sed regula solùm est viri prudentis arbitrium, qui debet considerare personam, tempus, materiam voti, &c. occurrentes circunstantias. Vltra verò causas generales, quas dixi suprà posse efficere causam iustam dispensationis, possunt per summam notari hæc sequentia.

85 Prima maior causa requiritur ad dispensandum in voto quàm in lege humana. Secunda, quo votum est maius, eò requirit maiorem causam dispensandi. Tertia, minor causa requiritur in votis pœnalibus, quàm in votis absolutis, quia pœnalia sunt minùs voluntaria. Quarta, si cum dispensatione admiscetur aliqua commutatio requiritur minor causa, quia non omnino tollitur materia voti. Quinta, ex eo quòd votum sit iuramento confirmatum, probabile est non requirere maiorem causam, quàm si non esset iuratum, quia reputatur idem, seu vnum tantùm vinculum. Sexta, votum factum ex imperfecta deliberatione, habet causam vt dispensetur cum minore causa, quia fuit minùs voluntarium. Septima, si sint vota facta cum nimia leuitate, quod ferè in idem recidit: & maximè videre licèt in votis impuberum, maximè quando malitia non supplet ætatem. Octaua, vota facta in naufragio, vel simili necessitate naturali, si constet non adfuisse plenam deliberationem, faciliùs dispensantur: Secus si constet adfuisse plenam deliberationem, quia tunc difficiliùs dispensabuntur. Nona, si metus incussus sit ad extorquendum votum, & metus sit cadens in virum constantem, votum est nullum, & non indiget dispensatione. Si verò metus ad illud extorquendum sit leuis, validum est votum, sed est causa dispensandi. Decimò, si votum factum fuit ex dolo, quia scilicet vouenti dictum est aliquid falsum, vt quòd pater, vel vxor essent defuncti, habet iustā causam dispensandi. Vndecima, si ex dispensatione voti speratur maior vtilitas spiritualis vouentis. Duodecima, quando est dubium, si vouerit. Decimatertia, quando est moralis certitudo ruinæ, vel ex difficultate materiæ promissæ, vel ex complexione vouentis. Decimaquarta, ex difficultate magna superueniente ipsi voti. Decimaquinta, si vouens inquietetur multis scrupulis, ita vt implere votum illi valdè noceat, illumque inquietet, intellige quando scrupuli, & inquietudo nascuntur ex impletione voti. Decimasexta, si vouenti Religionem superueniat morbus continuus vnde salus desperetur. Decimaseptima, vehemens ludendi desiderium tantùm, non est causa dispensandi in voto non ludendi si vincatur. Secus si habet experientiam quando sæpiùs violat illud votum. Sed sanum consilium est securitatis gratia semper in his dispensationibus admiscere aliquam commutationem,

tionem, iniungendo aliquid minus dispẽsato, quod exequatur. Prædicta omnia, & alia inuenies apud Sayr. *Clau. Reg. lib. 6. c.* 12. & Azor. *to.* 1. *c.* 19. *lib.* 11. & alios.

86 Aduertunt verò citati Doctores, & nos diximus suprà quòd vt dispensatio voti sit valida, explicanda est voti materia in particulari, & causa quæ facit pro dispensatione: idemque faciendum pro commutatione voti obtinenda: aliàs non valebit dispensatio si taceatur verum, vel narretur falsum. Quæ verò taciturnitas veri, & falsi narratio reddant dispensationem nullam, pertinet ad alium locum in materia de voto, & de Matrimonio, quando petitur à Papa dispensatio in impedimento matrimonij. Vbi agitur de causa impulsiua, & finali concurrentibus in voto. Mihi pro Regularibus sufficiat dicere, quòd tenentur Superiori dispensaturo, vel commutaturo verè, & planè declarare voti materiam, & causas ob quas dispensationem, vel commutationem petunt. Qui verò prædictam materiam dispensationum & de veritate in illa narranda, videre voluerit, legat Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. tot. disput.* 21. & 4. *Decalog. toto, c.* 47. & alios, in quo *c.* 47. dicit, id quod iam dixi suprà, *n.* 53. Videlicet quòd ad irritationem votorum non requiritur quòd subditus dicat qualitatẽ voti irritandi, vel causam illius: quia irritatio voti nihil aliud requirit quàm voluntatem Superioris irritantis. Imò addit quòd Superior ignarus voti subditi, si sub conditione dicat, irrito votum, si quod habes manebit irritum, etiam si votum sit internum. Ego tamen credo quòd Prælatus id faciens non cognito voto peccabit: quia non est dominus absolutus tollendæ obligationis factæ Deo non cognita causa. At subditus manebit tutus in conscientia, vt in casu ferè simili supra diximus de dispensatione, quando non constat à parte rei defuisse causam.

82 Addit Sanchez *citato cap.* 47. omnino declarandum esse in petitione dispensationis circa votum religionis, an solùm vouerit ingressum illius, vel etiam vouerit perseuerantiam in illa. Item declarandum esse, si sit votum factum in fauorem tertij, & sic de alijs circumstantijs grauibus, & necessarijs.

VOTI COMMVTATIO.

ADDITIO.

88 VT votum commutetur in melius euidenter non est necessaria Prælati authoritas. Ita omnes communiter sentiunt. Vt verò commutetur in æquale cognitum, datur opinio pro vtraque parte: probabilior dicit, non posse fieri propria authoritate, sed requiri authoritatem Prælati: Tertiò si commutatio fieri debeat cum dubio an sit in æquale manente formidine, an fiat in ęquale, tunc non potest fieri, & hoc tertium est communis opinio: solùm enim dubitant Doctores an liceat fieri commutatio propria authoritate in æquale cognitum absque formidine. Ita Valentia 2. 2. *q.* 6. *disput. punct.* 6. Sayro *Clau. Reg. libr.* 6. *c.* 12. *nu.* 5. & hoc de commutatione voti in dubio si sit in æquale, vel si adsit formido, etiam intellige nec fieri posse ab ipso Prælato commutante.

98 Promittens eleemosynam certo pauperi, si ipse acceptauit, non potest promittens illam dare alteri pauperiori, quia commutauit votum factum in præiudicium tertij. Si verò pauper prior nondum acceptauit, neque de voto nouit, possum dare alteri pauperiori, quia tunc commuto votum in euidenter melius. Idẽ dices de illo qui promisit calicem Ecclesiæ alicui: si enim nõdum illa Ecclesia nec procurator illius acceptauit, potest quis authoritate propria dare alteri Ecclesiæ pauperiori: quia tunc commutat votũ in melius: Si verò iam acceptauit procurator Ecclesiæ, vel alter suo nomine, iam nõ potest commutare in præiudiciũ tertij. Si verò Ecclesia cui promisi nondum acceptauit, an possim propria authoritate donare calicem alteri Ecclesiæ æquè pauperi, tunc curret opinio dicentium an possit quis propria authoritate votum cõmutare in ęquale cognitum, propria authoritate. Et iuxta id quod dixi *nu. præcedente*, securiùs est vt petatur licentia ab Episcopo, vel à potente commutare: Ita Vega 2. *par. Sum. ver. votum*, *casu* 115. referens multos dicentes tutiùs esse id fieri per Episcopum, quando Ecclesia est æquè pauper.

90 Non est opus vt commutans votum ma-

mathematicè commutet in materiam æqualem: res enim moralis non est mẽsuranda mathematicè. Quare si dubium sit an materia in quam commutat sit æqualis, potest commutare, dummodò non sibi certò cõstet quòd sit minor. Nam in moralibus non potest maior certitudo expectari. Sayr. *Clau. Reg. lib.6. c.12. nu.*19. & cæteri communiter.

91 Quoties Prælatus debet commutare votum subditi indiget causa iusta. Probatur, quia cùm id non faciat potestate dominatiua, sed spirituali à Christo Domino tradita, ista committitur illi tanquã fideli, & prudenti seruo dispensanti res Christi Domini, quę prudentia requiri causam. Colligitur ex D.Tho.2.2.*q.*88.*art.*12. Hęc tamen commutatio si fiat per Iubileũ, vel Bullam Cruciatæ, non requirit aliam causam quàm assignatam iam à Sũmo Pontifice: quæ sunt subsidium belli, vel illius necessitatis ibi expressæ. Vnde Confessor commutans per iubileum vel Cruciatam nõ indiget examinare causam commutationis ex parte vouentis. Extra verò Iubileum & Cruciatam, illi qui commutant vota per potestatem delegatam, v.gr. per priuilegium Religionum, debent id facere cum causa.

92 Si vnus Confessor inueniat penitentẽ cui alius Confessor commutauit votum in rem minùs æqualem, & ambo Confessores sint viri docti, poterit vltimus Cõfessor quietari, & stare opinioni Confessoris prioris, qui fortè aliquam circunstantiam meliùs considerauit. Si verò secundus Confessor est vir doctus, & inuenit priorem Confessorem idiotam errasse omnino in commutatione: tenetur secundus Confessor aduertere penitentem, & facere commutationem secũdùm regulas suprà traditas. Hoc intelligo, si sit spes quòd pœnitens acquiescat. Si enim intelligat prudens Confessor non acquieturum, & illum esse in bona fide, faciat quod consulitur Confessori circa pœnitentem coniugem, de quo in confessione reperit cõtraxisse Matrimonium cum impedimento dirimenti, de quo moraliter loquendo non potest impetrare remedium, & dantur pericula solita, neque pœnitens debet acquiescere: Tunc enim si est in bona fide, potest Confessor dissimulare cum illo, & tacere. Et hoc idem dicendum si Confessor primus commutauit nõ habens facultatem, & sic de cæteris poterit secundus Confessor supplere iniungendo ampliùs illud, quod defuit ad æqualitatem voti commutati.

93 Illi qui potestate ordinaria commutant vota, vt sunt Prælati Regulares erga subditos, possunt illis commutare omnia illa vota quæ cum illis possunt dispensare, idque etiam possunt circa vota sæcularium, quæ possunt dispensare Religiosi, possunt etiam illa commutare. Vnde colliges non posse Religiosos per priuilegia ordinaria commutare illa quinq; vota Papæ reseruata de quibus suprà, quia in illis non possunt dispensare. Idque intellige etiam si aliquod votum ex illis quinque commutare velit in aliquid euidenter melius. Nam ipso facto quòd Papæ sunt reseruata tollitur inferioribus omnis potestas illa commutandi. Ita Sot. 7. *de Iust. q.4. art.*3. Suarez *tom.2 de Legibus, lib.6. de voto, c.1. n.*17. Neque vnum reseruatum ex illis quinque potest commutari in alium reseruatum ex eisdem quinque, prętterquam in votum Religionis. Suarez *cit. nu.*18. Dixi *in solum votum Religionis posse alia quatuor reseruata cõmutari*, quia sic expresè habetur *c. Scriptura, de voto*. Vbi dicitur non sufficere tunc solùm commutari votum in ingressum Religionis, sed ingressum cum effectu professionis secutæ.

94 Votum ingrediẽdi Ordinem strictiorem potest quis propria authoritate commutare in votum profitendi in ordine laxiori, quia hoc secundùm magis obligat, & proindè est euidenter maius bonum, obligatur enim ad profitendum, quod non obligat primum.

95 Non potest Prælatus subdito inuito commutare votum. Nam cùm per commutationem trãseat votum ad aliam materiam hanc secundam subrogatam non potest cogi subditus acceptare. Suarez *cit. lib.6. cap. n.*12. Secus de irritatione, vt iam suprà diximus.

96 Cui committitur potestas delegata ad dispensandum in votis, potest etiam illa commutare, secundùm probabilem satis opinionem, quam retuli suprà *ver. votum, n.*47. ex Sot. Henriquez, & alijs: licet alij non pauci, nec contemnendi dicãt opposi-

positum. At cōstat apud omnes communiter, quòd si alicui delegetur facultas ad commutandum, quòd iste ex vi istius cōmissionis non potest in illis votis dispensare. Nam commutare est multò minus: & dispensare est maius. Et hoc fulcitur illa regula iuris in 6. Cui licet quod plus est, licet vtique quod minus est. Non verò è contra.

97 Quando alicui committitur potestas commutandi, vel dispensandi in voto potest etiam iuramentum commutare, quia censetur idem vinculum soli Deo exhibitum, atque illud quod resultat ex voto. Sanchez *lib.8. de Matrimon. disp.2.nu.18.* & Sayro *lib. Clau. Reg. lib.cap.8.nu.9.* Et è contra qui ex potestate delegata dispensat, vel commutat iuramenta facta Deo, potest dispensare, vel commutare vota. Sanchez 4. *Decalog.cap.53.n.10.* At si iuramentum sit factum homini, & in fauorem illius non poterit dispensare in præiudicium tertij, quia neque Papa per se hoc facere solet. Immò & si concedatur facultas ad commutanda vota iurata, non poterit commutare si sit factum iuramētum in fauorem tertij. Quam concessionem circa vota iurata, concessam Patribus Societatis IESV adduxi suprà *verbo Confessor erga sæculares*, illis factam a Paulo III. intelligitur verò prædicta concessio de solis votis iuratis Deo fatis. Idque siue iuramentum fiat simul cum voto, siue fiat post votum ad illius confirmationem.

98 Quando in Iubileo, vel Cruciata conceditur commutatio ad vota non exprimendo iuramenta, potest etiam commutari iuramentum, siue sit factum simul cum voto, siue postea ad votum confirmandum. Suar. *to.1. de Religionibus, lib. 6. de voto, cap. 14. num.19.* quia tale iuramentum non mutat materiam voti. Vide Sayro *Clau.Reg.lib 9. c.8.n.9.* & Capucin. *Compend.verb.votum, notab.5.*

99 Iubileus, Cruciata, & priuilegia Ordinum de ordinario non concedunt dispensationem voti, sed solam commutationem: Et ex consequenti per hæc tria vota sæcularium non possunt dispensari, vt patet ex tenore ipsorum.

100 Non possunt Religiosi virtute suorum priuilegiorum, neque Cruciatæ, commutare iuramenta sæcularium quæ fiunt circa illa quinque vota reseruata, absque voto: vt si quis iurauit se ingressurum Religionem, vel quid simile. Nam illæ concessiones solùm exprimunt circa vota: non verò circa iuramenta quando fiunt absque voto. Et Paulus III. in Concessione facta Societati Iesu, sola illa iuramenta concessit quorum vota cōcessit: at non cōcessit vota illa quinq; reseruata: Ergo neque iuramēta de materia illorum quinque votorum. Est enim idem vinculum iuramēti, ac voti: ac proinde si fiat iuramentū in materia reseruata, erit etiam iuramentum ipsum reseruatum, Sanch. 4. *Decal. cap.54.n.21. & 22.*

101 Durante Bulla, vel Iubileo possunt cōmutari vota in illis concessa toties quoties fuerint emissa, vt si durante Iubileo fuit mihi commutatum votum ibi reseruatum, & postea illud idem emisi, potest mihi secundò commutari Iubileo durante, & ita de concesso in Cruciata illa durante. Henriq. *lib. 6. de pœnitent. c.17.n.3.*

102 Si transacto Iubileo aliquis immemor voti reseruati, quod habebat, non petiuit commutationem illius, poterit illo transacto petere commutationem ab eodem, vel ab alio confessore. Ita Sayr. *Clau. Reg. libr.6.cap.12.num.17.* & Sanch. 4. *Decal.c.54.nu.39.* citans Henriq. Sà, & Stunicam. Rationem assignat, quia sola opera pro indulgentia assequenda alligātur tēpori: At pro absolutione à reseruatis, & pro votis acquirens Iubileum assequitur priuilegium, vt absoluatur ab omnibus commissis vsque ad tempus Iubilei, & sic transacto Iubileo poterit vti hoc priuilegio. Et confirmat ibi ex verbis Iubilei. Hoc tamen non valebit in Cruciata, quia in illa exprimit Papa, finito anno non valere illius priuilegia.

103 Facultas concessa Religiosis ad commutanda vota sæcularium, non limitatur, vt solùm commutent vota illorū qui sunt illius Diœcesis in qua est Confessor, sed extenditur ad omnes vndequaq; venientes. Bulla enim Pauli III. non restringit, & priuilegia Mendicantium sunt fauores, & proindè amplianda.

104 Si votum commutandum fuit iuratum, non proindè petit maiorem rem subrogari, idest, commutari in maius, ratione iuramenti, est enim vnum tantùm vincu-

ne iuramenti, est enim vnum tantùm vinculum. Constat ex supra dictis.

105 Denique pro commutando voto frequenti, videlicet peregrinationis, quę sint attendenda seu computanda in illo commutando, vt omittam multa, dico per summam esse computanda sequētia. Primò, labor ipse itineris per se, absque expensis. Secundò, expensæ faciendæ in itinere, tam eundo quàm redeundo, vt patet ex *cap. magna, de voto*, vbi iubentur computari vtriusque itineris expensæ. Et hæc est verior, & securior sententia: Et istæ expensæ considerādæ sunt iuxta qualitatem vouentis, si in propria persona votum exequeretur. Tertiò, consideranda sunt itineris pericula, hæc enim omnia vouens, Deo obtulit imò, & absentia rerum suarum, & damnum inde illis subortum. Quartò, expensæ faciendæ in loco vbi morabitur, vel debuit votum exequi. Et pro his omnibus computatis debet illi arbitrari eleemosyna, vel opus quod illis æquiualeat. Ita communiter citati suprà Doctores, maximè Sanch. *lib. 4. Decal. c. 56. à nu. 11. vsque ad 23.* Si verò vouit peregrinationem eundo mendicando, solùm tenetur computare labores, & pericula itineris. Neque oportet ut pecunia, vel eleemosyna in quam commutatur, mittatur ad illum locum, vel Ecclesiam, ad quam debuit peregrinari. At attendendum est, quod ex illa summa eleemosynæ subrogatæ, deducendæ sunt pro rata expensę quas domi erat facturus, has enim expensas non obtulit Deo. Vide Sayr. *cit. c. 12. n. 20.* vbi ait, quòd si in itinere erat singulis diebus expensurus sex argenteos, & domi tres: soluet tantùm tres in commutatione. Et ibi ait posse etiam adhiberi ieiunia, orationes, & similia.

Cætera quoad vota Religiosorum, vide suprà, vbi sufficienter de illis dixi, qui verò his non fuerit contentus, videat integros libros de voto apud citatos Doctores. Et hæc omnia subijcio correctioni Ecclesiæ, & Doctorum.

VOX ACTIVA, ET *passiua.*

1 N. Auarr. *lib. 1. consil. titul. de elect. cons. 6.* multis capitibus iuris explicat breuiter quid hoc significet, dicens; quòd taliter priuatus per Bullam Papæ, &c. non potest in Capitulo collegialiter iuncto, dare vocem aliquam ad vllum actum ibi tractatum in Capitulo; vnde nec potest dare suffragium pro Nouitio, neque ad aliquid minoris negotij. Secundò, quòd non potest passiuè in eodem Capitulo eligi, vel nominari ad aliquid, quod sit honoris, & præeminentiæ: posse tamen ibi eligi, vel deputari ad illa, quæ sunt oneris, & pœnæ. Et citat pro hoc Cardinalem, &c.

2 Rigidior pœna est, quando quis priuatur actibus legitimis: hanc verò explicant Statuta Tolletana Generalia Minorum; quòd inhabilitat ad omnia officia: & quod talis non potest esse Diffinitor, discretus ad Capitulum Generale, vel Prouinciale, Lector, Confessor, Magister Nouitiorum, neque eligere, neque eligi. Poterit verò taliter priuatus exercere Ordines sacros, vel illos recipere, si aliàs non impeditur aliqua censura.

3 Priuatio verò officiorum Ordinis in Ordine Minorum priuat, ne sit Generalis, Commissarius Generalis, Visitator, Prouincialis, Guardianus, Vicarius, Pręses, & Confessor Monialium: cętera potest sic priuatus habere.

LAVS DEO.

IN-

INDEX
ALPHABETICVS
CONTENTORVM
IN HOC OPERE.

Lega-

Reli-

INDEX.

FINIS.